R. P. F.

IGNATII COVTIÑO,

ORDINIS FF. PRÆDICATORVM S. THEOLOGIÆ LICENTIATI,

QVADRAGESIMALE,

Sive Conciones super Evangelia trium præcipuarum Feriarum Quadragesimæ; videlicet Mercurii, Veneris, & Dominici, & totius Hebdomadæ Sanctæ,

Quas ex Idiomate Hispanico in Latinum transtulit R. P. F. HENRICUS HECHTERMANS, *Ordinis FF. Prædicatorum S. Theologiæ Licentiatus, & Professor Conventus Mosæ-trajectensis.*

TOMVS TERTIVS.

Cum Quadruplici Indice: I. Tractatuum & Considerationum. II. Locorum S. Scripturæ. III. Rerum maximè memorabilium. IV. Concionum ad Evangelia super Festa Sanctorum.

EDITIO SECUNDA AUCTIOR ET CORRECTIOR.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,

Apud IOANNEM BVSÆVM, Bibliopolam

Sub Monocerote. M. DC. LXI.

Cum Privilegio Cæsareo & Regis Hispaniarum.

ELENCHVS CONCIONVM, SEV TRACTATVVM ET CONSIDERATIONVM, QVÆ IN HOC Tomo Quadragesimali continentur.

TRACTATVS I.

Ad Diem Mercurii Cinerum.

TRACTATUS II.

Ad diem Veneris post diem Mercurii Cinerum.

TRACTATUS III.

Ad primam Dominicam Quadragesimæ.

CONSI-

CON-

TRACTATUS XXII.

De quibusdam stationibus Dominicæ Passionis: nimirùm de Captura, Flagellis, Corona, Ecce Homo, Crucifixione, Depositione de Cruce, & Sepultura.

TRACTATUS XXIII.

De Resurrectione Salvatoris.

TRACTATUS XXIV.

Die Lunæ Paschatis.

FINIS.

TRAC-

TRACTATVS I.

AD DIEM

MERCVRII CINERVM.

Tu autem cum jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava, &c. Matth. 6.

Memento homo, quia pulvis es, & in pulverem reverteris. Gen. 3.

VNUMQUODQUE duorum istorum thematum, se solo, plurium, & prolixarum admodùm concionum materiam subministrat: atque adeò facilè fuisset, formare unam de virtute Jejunii, ac circumstantiis, quæ illud comitari debent; id est, quod ut bonus, ac utilis sit ejus usus, non debeat fieri respectu aliquo mundano, sed propter motiva cælestia: alteram verò de oratione, aut eleëmosyna; quæ documenta, præsens Evangelium proponit: aut disserere licuisset, quanti momenti sit mortis memoria, comprehensa verbis veteris testamenti, quibus sancta Ecclesia hac solenni die utitur, & quam sacra ceremonia cinerum qui hodie capitibus nostris imponuntur, repræsentat. Verùm cùm utrumque hodie occurrat, visum mihi fuit (ad satisfaciendum obligationi meæ) necessarium de utroque argumento agere, & duo proposita themata simul componendo, præsentem concionem delineare. Ut autem ad Dei & Domini nostri honorem, & spiritualem animarum nostrarum utilitatem cedat, necessaria est divina gratia. Supplices rogemus Matrem gratiæ, ut illam nobis impetret, & adhibeamus solitum medium Salutationis Angelicæ: *Ave Maria.*

CONSIDERATIO I.

Quod cineres sint unctio, quæ sanat vulnera animæ, balneum, quod eam mundat à maculis culpæ, & ornamentum, quod eam decoram ac speciosam reddit.

§. I.

REm arduam (ut primo intuitu apparet) hodie præ manibus habemus; quandoquidem in citatis verbis sese statim ob oculos ponat manifesta contradictio; nam Christus, divinus animarum Magister, nos docet, ac præcipit, ut, cum jejunamus, non simus sicut hypocritæ tristes, sed lætemur, capita ungamus, ac faciem lavemus; indicia (ut ex Sacra Scriptura, ac Sanctorum Patrum doctrina constat) lætitiæ ac jucunditatis: Ecclesia verò Catholica Mater nostra, capitibus nostris cineres imponit; & nobis significat cineres nos esse, atq; in cineres reversuros. Recordationes hæ tristes magis quàm jucundæ, & melancholiæ potiùs, quàm adlubentiæ & lætitiæ effectrices. Non est apta ad lætitiam compositio, cineres capitibus imponere, & faciem pulvere conspergere: *Pulvis es & in pulverem reverteris.* Hoc est quod primo intuitu sese offert: Verumtamen, quantumvis prædicta discrepare videantur; mea quidem sententia, & ni fallor, deprehendi, Ecclesiam sacrâ illâ cæremoniâ (si quod illa significat, christianus

stianus homo efficiat) utrumq; accuratè adimplere, eò quòd in sensu mystico, cinere aspergi, idem sit quod ungi, lavari, & speciosum reddi. Improbabilis quibusdam videbitur hæc propositio, eò quòd novitatem aliquam, & magis curiosum quoddam paradoxum, quam prædicabilem discursum continere videatur: sed non fuissem ausus eam asserere, nisi divinæ litteræ, ad eam, ut sonat, proferendam, fundamentum dedissent. Quî fieri potest, quod Spiritus Sanctus luto illiniri, vocet inungi? Negare mihi nemo poterit, ipsum fuisse, qui sacrorum scriptorum calamum direxit.

Audite divinum historiographum sanctum Joannem, referentem miraculum, quod fecit Salvator in cœco nato, quem luto sanavit. *Lutum*, inquit gratus cœcus *fecit Salvator, & unxit oculos meos!* Melius dixisset, quod eos læsit, hæc enim est proprietas luti, & effectus argillæ. Sinite devotum cœcum loqui (ait eloquentia Ambrosii) verissimè enim loquitur, neque magis clarè, & ad propositum nostrum apposite disserere potuerat. Et quidem hic Sanctus, Christianè philosophando de mirabili illa unctione, dicit, illam significasse, quod si velimus infirmos animæ nostræ oculos convalescere, eos hoc unguento ungere debeamus, hoc est, considerare nostram miseriam, & naturæ nostræ fragilitatem: *A cognitione enim sui incipit christiana perfectio*, inquit magnus ille Mediolanensis Antistes.

Ioan. 9.

Ambros. apud Toles. an. 6.

Ambrosium hic paulisper seponamus, atque isti doctrinæ jungamus alteram sancti Gregorii, quæ priorem mirum in modum exaltat, atq; confirmat. Expendens illa verba amabilium canticorum Salomonis: *Læva eius sub capite meo*; interrogat, quod illud sit sponsæ caput, cui sponsum, divinam suam manum, supposuisse dicit? Numquid ipsa sponsa est anima? utiq; anima, numquid est spiritus? dubio procul. Nonne itaque caret corpore? verissimè. Sed, qui habet caput: *Sub capite meo*; si non habeat corpus? Qui unum dicit, alterum supponit.

Cant. 2.

Gregor. ibid.

Audite responsionem, nam & meretur: *Caput sponsa, mens, qua anima principatur, assumitur.* Idem dicit S. Petrus Damianus Cardinalis: *Mens qua cogitationum caput est.* Ambrosium modò revolvamus; quod autem dicere voluit, illud fuit: hoc caput mysticum inungimus cinere, quem in capite corporali exterius recipimus, cuius effectus est nos instruere, ac docere id quod sumus. Eo planè modo quo exterior ablutio in Sacramento Baptismi, & unctiones in aliis Sacramentis, quæ sunt illorum materia proxima, adjunctæ verbis, quæ sunt illorum forma, non terminantur (ut fides, ac sacra Theologia nos docet) in superficie corporis, verum interius penetrant, & effectus suos in ipsa anima producunt, eique imprimunt. Et facilè captu est, quod hæc unctio non subsistat in eo quod foris apparet; sed quod ad intellectum dirigatur; ac simul nos doceat, & consulat, ut memoria teneamus, eiq; imprimamus: *Memento quia pulvis es, & in pulverem reverteris.* Nam memoria, quanquam distincta potentia ab intellectu, tantam nihilominus cum eo affinitatem habet, ut multi censuerint esse unum & idem. Atque ita ex dictis probatur, cineres capitibus nostris impositos, perficere unam partem illius generis lætitiæ, quam Evangelium habere nos vult: *Unge caput tuum*, renovando in intellectu cognitionem nostri.

Damian. ep. 112.

Quàm necessaria autem omnibus sit ista cognitio, atque unctio, colligitur ex multis locis antiqui Testamenti. Quærit Angelicus Doctor noster sanctus Thomas, quæ fuerit ratio, propter quam Deus ac Dominus noster, eandem mensam herbarum fructuum terræ, brutis animalibus & hominibus apposuerit, quandoquidem proprietatibus & conditionibus naturalibus tam diversi existant. Hoc sibi volunt verba illa capitis primi libri Geneseos: *Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram &c. Ut sit vobis in escam, & cunctis animantibus terræ.* Videtur (inquit hic Sanctus) haud æquum fuisse, quod fecit Deus Adamo, ei nimirum creaturæ tam nobili, & ut paucis complectar, rationali, factæ ad imaginem & similitudinem Dei, eundem, quem bestiis irrationabilibus, victum constituere. Verùm respondet divinus Magister, quod Author naturæ de industria, & magna providentia idipsum fecerit. Et verò quid illud nos scire voluit, quod illo agendi modo intendit? Voluit scilicet monitorem dare, qui continuò hominem excitaret, ac memo-

Genes. 1.

Thom. hic

rem redderet vilitatis abjectæ suæ originis, ut videns quis sit, gloriosus & elatus non evanesceret. Et si quidem ab una parte superiorem se, ac animalium absolutum dominum consideraret, ab altera verò recordaretur, eundē illi, qui & brutis animantibus fundum fuisse; quandoquidem de terra eos omnes Deus formaverit, atque iterum in eam, quantum ad corpus sint reversuri. *Ratio quare voluit Deus, ut homo, & animalia cibos haberent communes, fuit, quia voluit illi dare occasionem suæ humiliationis, ne nimis superbiret de consideratione suæ prælationis, sed ut recordaretur, ex eodem luto se efformatum, atque fuerunt bruta & in eundem se quoad corpus, ut illa, reversuros esse.* Quam medicinale collyrium fuit ista cognitio ad vulnera peccati parentis nostri Adami!

5. Quæstio est inter sacræ Scripturæ interpretes controversa, quando, & quo tempore prædictus Adam egerit pœnitentiam? & utrum plures horæ, dies, menses, aut anni inter culpam, & pœnitentiam elapsi sint? Non tanti momenti est hanc modò resolvere. Piè credi potest, ac debet, est, exiguum tempus intercessisse inter pœnitentiam, & culpam: Verùm Scriptura hoc non clarè exprimit. Solummodò dicit in libro Sapientiæ: *Et eduxit illum à delicto suo.* Adjumento mihi nunc sit sententia nostri docti & insignis Concionatoris Leonardi de Utino, qui dicit, quod Adam non egerit dignam, & utilem pœnitentiam, nisi: *Cùm vidit filium suum Abel mortuum,* elegantem illum juvenem in exordio vitæ defunctum, florem illum in vere ætatis decidentem & marcidum, illos oculos obductos, dentes obseratos, calorem pallidum, labra denigrata, membra dissoluta. Statim ut hæc vidit in dilecto suo filio, & amoris desiderium eum obstrinxit, ut proximè ad illum accederet, & diligentius atque attentè intueretur; reversus est in se, & de peccato suo perfectè pœnituit. Hæc similiter fuit ratio (inquit sanctus Joannes Chrysostomus) quare permiserit Deus, ut mortis sententia contra parentem lata, in filio suo adimpletam cerneret; utpotè qui sciret quàm admirabiles cogitationes ei imprimeret. Considera Dei prudentiam, non ipsum mori primum permisit, sed hoc ejus filium pati, ut ante oculos tabescens corpus intuitus & marcescens, magnam ex hoc aspectu Philosophiæ disciplinam caperet.

Sap. 10.

Utin. citat. à Pen fiel in prosapia

Chrysost. hom. 11. ad popul.

6. Quis non miretur, sancti Regis Davidis singularem patientiam, & raram humilitatem considerans? Fugiebat persequente eum filio suo Absolone, jamque transibat per montis clivum, & ecce apparuit in ejus vertice perjurus Semei, qui injuriis & contumeliis, maledictis & opprobriis eum lacessivit. Advertit autem sacer textus, quod ei dicebat sequentia verba: *Egredere, egredere, vir sanguinum, vir Belial.* Progredere, progredere homicida, homo perversus. Rex tyrannus, diaboli filius, nunc promerita exsolves, quia & proprius tuus filius regno te privabit, ac teipsum videbis vilem, & ad nihilum redactum, magis, quam unquam aliquis in mundo conspectus fuerit. Qui comitabantur Davidem, audierunt hominis huius audacis, ac inhumani proterviam & contumelias; rogaverunt quidam, & præ cæteris Abisai, ut facultatem faceret, eum pro meritis puniendi. Non solùm non permisit hoc patientissimus Rex, verùm etiam talem eis patientiæ doctrinam prælegit, ut qui erant ferocissimi Leones, agni mansuetissimi remanerent. Quis nobis causam reddet huius tam insolitæ tolerantiæ, & in hisce particularibus rerum ac temporum circumstantiis; cùm constet, Davidem in aliis occasionibus non ita passionum suarum dominum extitisse? Dicant alii quod sentiunt, ego verò in eadem scriptura huius difficultatis resolutionem inveni. Nam si advertatur, in eodem capite paulò ante dicit divinus textus, quod prædictus Semei, eadem occasione ac tempore, quibus maledicebat ac blasphemabat Davidem, glebis eum appetebat, & lutum ac pulverem in faciem projiciebat: *Mittens lapidem adversus eum, terramq; spargens.* Atque adeò cùm ipsum lapidabat, iram eius refrænabat, & terra ac lutum, quibus eum conspergebat, eum armabant patientiâ, eratque ei pulvis, quo caput adspergebatur, loco unctionis, ne sumeret vindictam de tam iniquo & effronti inimico. Juvatq; hanc meam cogitationem illa S. Patris Petri Damiani cōsideratio, qui sanctam hanc considerationē, unicam iræ medicinā appellavit: *Ira fortassis efferat animam?*

2. Reg. 16.

Damian. opusc. 56 c. 23. num? *Dirige protinus oculos ad sepulchrum, mox enim omnis amaritudo deponitur, dum quo furor humanus vergat, mens provida contemplatur.*

7. Notatu digna est lex illa capitis primi libri Levitici, qua mandabat Deus & Dominus noster, ut cùm aves ei sacrificarentur, vesiculam gutturis, ac plumas, in locum, in quo cineres effundi solent, projicerent: *Vesiculam verò gutturis, & plumas, projiciat propè altare, in loco, in quo cineres effundi solent.* Ut quid hæc? Quod cineres, in venerationem victimæ, in altari oblatæ, tamquam res jam consecratæ, asserventur, dignum videtur: verùm vesiculæ canibus objiciuntur, ac plumæ cervicalibus implendis congregantur. Multas, ac bonas legis hujus rationes sacri Interpretes assignant. Illa magni Hectoris Lusitani huic rei est maximè propria. *Hæ sunt plumæ vanitatis, quas Deus præcipiebat evellere, & in locum cinerum projicere. Locus cineris est memoria mortis, ubi ea, quæ mortales judicant, eximent, ad quæ cupiditate incensi rapiuntur, revolvere debemus, considerantes quàm brevi omnia illa evanescunt, & consumuntur, & nos cum illis in cinerem convertamur.* Quasi diceret, per plumas intelligi superbas cogitationes, & per versiculam gutturis repletam granis, avaritiam. Animas plumis nudatas (inquit doctus ille vir) quærit Deus, quæque non habent plumas superbiæ, præsumptionum, ac elationum animi, & quæ bonis terrenis non sunt implicatæ; quin potius *projiciant in loco in quo cineres effundi solent.* Vult Deus ut eat homo ad cinerum cumulum tamquam ad unctionem, ut intelligat se tunc gratum sacrificium oblaturum Deo, quando plumas vanarum præsumptionum, fatuas animi elationes, atque inordinatos appetitus divitiarum in cineres projiciet. Idem primus advertit Angelicus Magister, uti in ejus Pædagogo Principum curiosi videre possunt.

(Levit. 1. — Hector Pint. in Ezech. cap. 1. — Thom. l. 3. de regimi. Princip.)

8. Itaque hoc idem sacrâ illâ cæremoniâ intendit Ecclesia Catholica, ut scilicet constet, pulverem illam, esse oleum, & cinerem, unguentum spirituale, nec dubitari potest quin revera sit divina unctio: *Unge caput tuum.* Cui enim undique tot partibus caput turbatum ac perfractum foret, quot sunt fallaciæ, errores, & insaniæ, quæ caput peccatoris percurrunt & perflant; tot vertiginibus, debilitatibus, tanto memoriæ defectu, mirabilis medicina est, parum cineris miseriæ, & mortalitatis nostræ; pulveres profectò medicinales, qui applicati cum hisce verbis: *Memento homo quia pulvis es, & in pulverem reverteris;* medentur per exorcismum cuilibet tumori, ac superbiæ, excitando hominem existimantem aliquid se esse ab oblivione, qua tenebatur, cumq; sit instar infirmi, idq; non agnoscat; ingerit ei cognitionẽ sui; curat vulnera, eaq; recreat & lætificet; quæ lætitia, ad animæ salutem, hac unctione spiritualis cineris, obtinetur.

Naturalium rerum scriptores referunt de apibus, quod si longius à favis suis recesserint, ac relictis alveariibus examen apum altius solito per aëra voliter, optimum remedium ut ex alto revocentur, & ad alvearia reducantur, illud fit, pulvere eas conspergere, & vi luti ac glebarum efficere, ut in unum congregentur. *Examen apum se procul in altum librans, relictis favis, & cunabulis recessurum, si terra glebis ac pulvere petatur, reducitur ad alveare.* Quia hoc animalculum alas habet, proinde instar avium se gerit, erratẽ volatu devians, verùm tanta est vis ac efficacia luti & terræ ad illud humiliandum, ut vix contactum, diversorii sui recordetur & ad incunabula in quibus natum est, revertatur. Symbolum eorum, qui evanescentes obliviscuntur vilitatis originis suæ; quibus efficacius remedium adhiberi non potest, quo fiat ut vanarum præsumptionum volatũ contrahant, quàm si memores reddantur, pulverem eos esse, & in pulverem reversuros. Atque ita bene conveniunt *Cùm jejunas, unge caput tuum, & Memento, quia pulvis es, & in pulverem reverteris.*

(Nucleus Domin. 4. post Pascha part. 2.)

§. 2.

Et faciem tuam lava: Ad hoc suppono, per faciem hic intelligendam esse conscientiam, prout advertit S. Bernardus sermone primo de hac die, his verbis: *Potest & lota facies conscientia pura, & unctum caput intelligi mens devota.* Et verò ad lavandum, non parum conferunt cineres, per quos, magnus sanctus Augustinus, intelligit pœnitentiam; nam cineres proprii sunt pœnitentibus, & pœnitentiæ symbolum multis de causis, ut idem sanctus confirmat, sed ex 10.

(Bern. serm. 1. in die Ciner. — August. in illud Psal. 101 Cinerem &c in gloss. ord.)

omni-

omnibus, proposito nostro illa vel maximè modò inservit, quod cineres ad lavandum apti sint atque utiles adeoque significant pœnitentiam, quæ purificat, atque ab anima peccatorũ maculas abstergit: sunt enim conscientiæ quædam tam immundæ, ut necesse sit in lixivium, ad eas purgandas, injicere, & transire debeant certum lixivium strictæ confessionis, & magnæ contritionis peccatorum.

11. Quàm benè hanc veritatem intellexit magnus ille Dux Populi Dei sanctus Moyses; cùm postea quam Israëlitæ in deserto in idololatriam inciderant, descendens de monte, arripuit vitulum, quem fecerant, & adoraverant, eumque concremavit, atque in cineres redegit, eosque in aquam projecit, quàm continuò ad bibendum præbuit: *Arripiensque vitulum, quem fecerant, combussit, & contrivit usque ad pulverem, quem sparsit in aquam, & dedit ex eo potum filiis Israel.* An non convenisset magis, ut cineres illos projecisset in mare, aut in visceribus terræ sepelivisset, ut non amplius extaret illorum memoria, prout postmodum fecerunt tyranni corporibus multorũ Sanctorum, quos martyrio affecerunt, cùm essent ministri Dei, & organa Spiritus S.? Quanto potiori jure, debuisset Moyses idem facere cum cineribus idoli, quod est supellex Diaboli, & instrumentum peccati? S. Aug. pro Moyse fidejubet, & dicit sanctum hunc virum prudenter admodum in hac re processisse, & factum eius mysteriis plenum esse. Pensanda sunt ejus verba: *O ira prophetica, & animus non turbatus, sed illuminatus!* Alium discursum prosequitur Magnus Pater; ego verò, pace eius, ista verba, ad meum propositum expendere debeo. O ira prophetica, & factum non tam animi crudelis, quàm intellectus illuminati! quasi diceret: Non sine causa dedit Moyses Hebræis pulvereum & cinereum istum potum, eos nimirum instruens, unctionem, quam vulnera suorum peccatorum requirebant, & remedium peccatis suis necessarium, esse aquam, & cineres, id est, Pœnitentiam; lixivium quod conscientias ipsorũ mundaret, & animas adeò contaminatas expurgaret, & quod confici deberet ex lachrymis oculorum, & consideratione abjectæ naturæ, & vilitatis; quasi hoc lavatorium esset unicum remedium, ad recuperandam munditiem, quam per idololatriam perdiderant.

Exod. 32.

August. in Psal. 73

Recurramus ad verba Augustini. *O ira prophetica!* Iram Moysis Magnus Doctor vocat prophetiam. Si Theologos interrogaverimus, quid sit prophetia; respondebunt cum Cassiodoro, citato ab Angelico Doctore sancto Thoma, quod: *Prophetia est inspiratio, vel revelatio divina, rerum eventus immobili veritate denuntians.* Suppositâ hâc doctrinâ; magnus Ecclesiæ Doctor dicere voluit, heroicã illam Moysis actionem, fuisse prophetiam eius, quod faustis legis gratiæ temporibus, quibus fruimur & gaudemus, eventurum esset, nimirùm quod cineres capitibus impositi veræ pœnitentiæ signum, peccatoribus forent instar lixivii, quo eorum conscientiæ lavarentur, & nitidæ, ac puræ redderentur. 12

S. Tho. 2. 2. quæ. 171. ar. 3. arg. 1.

Ad eandem lucem expendere possumus illud Davidis, Psalmo 101. qui unus ex pœnitentialibus: *Cinerem,* inquit peccator jam contritus, *tamquam panem manducabam & potum meum cum fletu miscebam.* Interpretes diversimodè explicant hæc verba, sed huc maximè commoda venit Glossa Lyrani: *Modicum habens de pasta, eam decoquens in cineribus, & sic cineres erant admixti in pane; & lachrymæ cadebant de oculis meis præ dolore, ita quod cadebant in vase, in quo debebam bibere.* Dicere voluit: Quando decrevi agere pœnitentiã, & mutare excubias aberrantis vitæ meæ, cibus meus erat modicum subactæ farinæ, coctæ cum cineribus, & potus meus lachrymis erat permixtus; erant enim tam copiosæ, quæ ex oculis meis currebant, ut poculum, ex quo bibebam, replerent. Magis clarè: Quando comedebam, aut bibebam, unicâ actione duas res faciebam, sustentabam corpus, & unâ nutriebam animam; panis enim miscebatur aquæ, in cibum corporalem: & lachrymæ cineribus, in sustentationem animæ; atq; adeò utraque simul faciebant unam massam, aut lixivium valde utile ad purificandam meam conscientiam, eamque à maculis contractis per peccata homicidii, furti, & adulterii, quæ commiserant, emundandam. Quis dubitet Davidem, cum hæc ageret, prophetiæ oculis cõsiderasse lavatorium faciei, vel conscientiæ quod Christus ex se progignendus, futuris temporibus, fideles suos doceret esse veram à peccatis suis expiationem? 13

Psal. 101.

14. *Ioan. 9.* Sanctus Petrus Chrysologus singulari studio advertit modum, quo Salvator visum restituit cœco illi, de quo paulò antè mentionem fecimus, idque tam extraordinariis circumstantiis, quarum una fuit expuere in terram, eâque permixtâ salivâ, visum reddere: *Expuit in terram, & linivit super oculos ejus : divino ore dat salivam, ut sanitatis gutta baptizaret oculos peccatoris.* *Chrys. serm. 176.* Eadem illa divini oris saliva, quæ oculis, quâ carebant, lucem communicabat, fuit salutaris baptismus, qui animam à maculis suis expurgavit. Si luto, & Christi salivâ exteriùs illuminatus fuerit, eâdem illâ, ipsius anima exterius baptizata fuit. Hac agendi ratione anticipatè perficiens, quod cælestis Magister postmodum nos docuit verbis suis, à Sancto Matthæo relatis: *Et faciem tuam lava.* Quàm pulchrè conveniunt cum illis sacri libri Geneseos : *Pulvis es, & in pulverem reverteris!*

§. III.

15. ET siquidem secundùm communem sensum sanctorum Doctorum, lavare faciem : *Et faciem tuam lava;* significet quoque eam componere, & adornare, non deest etiam cineribus hic effectus. Expende cum S. Patre Bernardo locum quemdam Canticorum Salomonis, huic proposito optimè convenientem. Rogavit aliquando Sponsa Deum suum; Sponsum, & divinum Pastorem animarum, ubi esset in meridie, vel, ut meliùs dicam, ubi æstivaret, & meridiaretur : *Indica mihi, ubi cubes, ubi pascas in meridie?* *Cant. 1.* Ille verò aridè atque asperè respondit. Et quidem S. Bernardus existimat rationem, propter quam eam dedignaretur, & tam rigidè cum eâ ageret, illam fuisse, quod ipsa cum eo jam ageret de gloriâ, eâque fruendâ, tamquam beata. Idem advertit S. Ambrosius : *Petit carnis adhuc infirmitate circumdata, claram divinæ essentiæ visionem.* *Ambros. Hexam. c. 7 & 8.* Postmodùm ei dicit : *Si ignoraste, egredere, & abi post vestigia gregum.* Illa enim te docebunt, quæ tibi expediunt. Multa tibi sponsa mea, ad perfectionem adhuc desunt, ob hoc enim eam vocat pulcherrimam inter mulieres; hoc est, inter animas terrenas, quæque, licet bonæ, tamen nondum comprehenderunt, neque tamquàm beatæ visione Dei beatificâ perfruuntur : *pulcherrima inter mulieres, ex eo quod adhuc in corpore vivit, circa perfectum adhuc pulchritudinis, proficit, ac proinde nõ pulchra omni modo, sed pulchra inter mulieres, id est, animas terrenas, &c.* *Bernard. serm. 38. in Cant.* Locus hic, propter varias Commentatorum interpretationes, intellectu difficilis est: sancti Bernardi est admodum spiritualis, & proposito nostro valde quadrat : *Sed reprimenda videtur propter præsumptionem, & sui ipsius commonenda cognitione, in quâ nimirum visa est aliquatenus caligare* *Bernard. cit.*

Rigida hæc dedignatio, ac contemptus, digna negligentiæ ejus pœna fuit, cùm humilis suæ conditionis, id est, abjectæ originis suæ oblita, plus debito præsumpsit. Recordare, inquit divinus Sponsus, humilium primordiorum, & vilis exortus tui: *Abi post vestigia gregum.* Ovium vestigia sequere, hoc enim vel maximè tibi convenit.

Verumtamen hunc loquendi modum non intelligo. Hæc profectò non est bona via, minus malum foret ante oves incedere, prout Evangelicus Pastor: *Ante eas vadit,* ei enim, qui post eas vadit, ut docti quidam annotarunt (res quidem mihi admodùm cognita, & magis quàm aprica, sed eam suppono, in ordine ad dicta mellifluí Abbatis) pulvis, illarum pedibus excitatus, in oculos conjici solet, & sæpenumero ventus tam vehementer perflat, & tantus pulvis excitatur, ut impossibile sit eas sequi. *Ioan. 10.* Equidem divinus Bernardus ad hoc respondebit, hoc esse, quod sponsus velit sponsæ evenire, ut incedens post gregem, pulvis ei in oculos incidat, & ovium vestigia, suiipsius, ac deinde dilecti sui cognitionem ingerant. Totum hoc, licet diversis verbis, dicere voluit dulcis calamus Bernardi, expendentis, non dixisse ei sponsum, ut esset inter gregem, sed post illum. Quasi insinuans, ejus ignorantiam adeò esse culpabilem, ut reddiderit eam indignam, quæ in numero ovium gregis sui reponeretur, quæque eam ad ordinem brutorum animalium, sicut & primum parentem Adamum, redegerit : *Non saltem inter greges manere permittitur, sed post abire jubetur. Quomodo inquis? Quomodo legis? Homo cùm in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis. Ecce quomodo facta est egregia creatura. Puto dicerent jumenta si loqui fas esset: Ecce Adam factus est quasi unus ex nobis*

Interim sacra Sponsa inter gregem pascitur,

citur, sui reminiscitur, errorem suum agnoscit, hacque consideratione occupata, seipsâ dignior effecta est, ac cinere oculos feriente tam formosa, ut idem Sponsus summis laudibus extollat pulchritudinem faciei ejus: *Pulchræ sunt genæ tuæ*; jamque ad stuporem speciosa, & pulchra ei videtur. Unde ei tanta accessit gratia? Quis tantam ei contulit pulchritudinem? Tam exiguo tempore tanta mutatio? Effectus hi sunt pulveris, & miracula cineris; vestigiis gregis debet fortunata hæc Sponsa profectus suos, & augmenta gratiarum; nec deesse illi potest elegantia & decor, quem cinis contigerit. *Cant. 1.*

17. Adverte cum S. Gregorio Nysseno verba illa, quæ immediatè ante ei dixit Dilectus suus, comparando eam equo, ut ad litteram sonat: *Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilavi te*, sive ut septuaginta Interpretes transtulêre; *Equæ meæ assimilavi te*; & persistens in eadem metaphora, adjunxit: *Collum tuum sicut monilia*. Absque dubio, similitudo hæc, quantum ad primam ejus partem, admodùm inepta videtur, & valdè indecens comparatio. Sed immeritò, inquit sanctus Doctor: *Laudat enim collum, quod in figuram circuli eat in gyrum. quòd etiam superbis, & ferocibus equis videmus fieri.* Intelligite similitudinem. Alludit ad id, quod agit generosus equus, quando gyrando collum, & saliendo, illud inflectit, & arcuat, torquendo caput ad conspiciendum pedes, & terram, quam pedibus proterit. Sed tantáne hæc est elegantia, ut eam comparet monilibus pretiosis, & pro accepta ac gratiosa pulchritudinis parte designet? Ita quidem. Magnum enim est, in pedes mortalitatis nostræ, ac terram essentiæ nostræ oculos figere. Et virtute humilis hujus cognitionis evadunt animæ tam speciosæ, ac talem virtutum orbem conficiunt (ait idem Sanctus) ut propterea Sponsus non dixerit, *Monile* sed *Monilia*; consideratio namque submissa, ac humilis terræ, de qua sumus, ac reminisci in illam nos reversuros, non unum tantum, sed multas virtutum gratias secum trahit: *Commendatur anima ex perfectione in unaquaque virtute, sine quibus ea pulchra dici minimè posset.*

Nyssen. homil. 3. apud Gisl. in append. Patrum. 70. Interpret.

Cant. 1.

Nyss citat. à Gislerio.

Convenientissimè itaque ac cælesti quâdam sapientiâ, sancta Ecclesia, hodierna die, quæ prima est sacri temporis Quadragesimalis, conjunxit duo hæc extrema, quæ primo intuitu tam opposita sibi videntur, prout sunt primò Evangelium S. Matthæi, in quo Christus Dominus noster nos docet, & præcipit, ut cùm jejunaverimus, non appareat in vultu nostro tristitia, quin potiùs, lætitia designata per unctionem, & lavacrum, quæ illis temporibus ac locis fieri solebant, deinde sacra cæremonia Cinerum in capitibus, juncta verbis, quæ Deus parenti nostro Adamo dixit, quando in eum tulit sententiam mortis: *Memento quia pulvis es, &c.* Ad nos docendum, & insinuandum, cineres hoc efficere, quod in Evangelio nos monet, atque illud, quod nobis consulit ac mandat, operari pulverem, in quantum ille est oleum quod ungit intellectum & memoriam est balneum, quod conscientiam purificat, est decor ac ornamentum, quod animam pulchram reddit, eamque replet spirituali lætitia: atque adeò benè conveniunt, & cohærent illud: *Tu autem cùm jejunas, &c.* & textus libri Geneseos: *Memento quia pulvis es, &c.*

Tu autem cum jejunas, &c. Pulvis es, &c.

CONSIDERATIO II.

Quod ne oculi affigantur rebus mundi, optimum remedium sit, eos reflectere ad vile nostrum principium, hoc namque admodum vivaciter nobis persuadet jejunium, quod Sacrum Evangelium nobis intimat.

SANCTUM Quadragesimæ tempus, mortificationi carnis, ac pœnitentiæ agendæ pro peccatis consecratum est. Hoc idem nobis consulit, & persuadet Christus Dominus noster in Evangelio: *Tu autem cùm jejunas, &c.* Jejunium scilicet Orationem, Eleëmosynam, & temporalium rerum vitæ hujus contemptum. Igitur convenienter admodum cineres capitibus imponuntur: *Pulvis es, & in pulverem reverteris*: nam ad agendum pœnitentiam, & contemnendum res terrenas & perituras, non est medium magis efficax, nec remedium magis certum, quam memoria mortis, & novisse eas aliquando finem habitu-

bituras. Hæc motiva maximè fortia sunt ad eas despiciendum, & non computandum inter bona.

Notabiles fuerunt instantiæ, quas sancto Lot fecerunt Angeli, ad eum liberandum à vindicibus flammis, quas, in dignas pœnas abominabilium criminum Sodomæ, cælum fulminavit. Semel ac sæpiùs ei dixerunt, ut nisi perire vellet, ad tutum locum sese reciperet: *In monte salvum te fac, ne & tu simul pereas.* Institit ille vehementer, ac timidus contendit, dicens, magis securum, & melius sibi prospectum fore in parvà civitate ibidem vicinâ, quam in deserto, quo Angeli eum deducebant.

Genes 19.

Sed Lot brevi mutat consilium, ivitque ad montem, quem illi persuadebant: *Ascenditque Lot de Segor, & mansit in monte.* Quis non videat inconstantiam Lot, & quam facilè consilium mutet? Sed Joechim, antiquus Pater, eum excusat, & in eadem scriptura, mutatæ ab illo sententiæ causam detexit: *Viditque adscendentem favillam de terra, quasi fornacis fumum*; Ignis enim proserpens ad eum appropinquabat, & incendii cineres jam ei penè in oculos incidebant, atque adeò nihil aliud facere potuit; & qui in principio recusabat commorari in monte, propter solitudinis incommoda, quique jam assuefactus deliciis Sodomæ, voluit remanere in Segor, in qua, quòd in eodem climate esset, & haberet ibidem consanguineos & amicos, existimabat benè sibi futurũ, neq; propriam patriam sibi defuturam; ut autem vidit mortem sibi advenientem, & fuliginem ac scintillas Sodomæ jam contingentes vultum incolarum civitatis, cùm eousque in ea regione sibi tantopere complacuisset, jam ab ea abhorret; & qui vehementer ei afficiebatur, jam eam fastidit, & eam videre non potest, ac magis quærit recessum, & asperitatem solitudinis, quam delicias Segor.

Tantùm potuit repræsentatio mortis, & considerare rerum maximè pretiosarum & delectabilium hujus vitæ terminum & finem, pulverem esse ac cineres. Idem, inquit Joachim, eveniet illis, qui eum imitari voluerint. *In illa hora videntes omnia esse turbata, invenire sibi loca quietis, quamvis horrida pro magnis deliciis computabunt.*

Ioachim Abb. l. 5. concord. veter. & novi Testamenti cap. 4.

Properat Elias ad desertum, fugiens persecutiones Achab, & tyrannides Jezabel: verum advertit divinus textus, quod non recesserit plus quàm ad iter unius diei paulò plus, minusve: *Et perrexit in desertum viam unius diei.* Descendit è cælo Angelus ad consolandum & excitandum tristem & defatigatum senem; detulit ei panem & aquam, ut sese recrearet, vel potiùs post jejunium sese paululum reficeret: *Panem subcinericium & vas aquæ*, cibum pœnitentium viro tam sancto, quique ad Dei obsequium, tam heroica facinora perpetrarat, ad confusionem illorum christianorum, quibus, cùm non sint sancti, sed peccatores, difficile, meliùs dixero, impossibile est, observare jejunium, quod Ecclesia præcipit. Comedit & bibit Propheta, & adjungit Scriptura, quod *ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, usque ad montem Dei Horeb.* Duo hic deprehendi magnâ ponderatione digna. Primum, quod Elias servavit tam rigidam Quadragesimam, quadraginta dierum, & totidem noctium, nihil omninò tanto tempore comedendo: & ab hominum consortio sese procul recepit, ut videatur nihil jam ampliùs voluisse scire de mundo, nec rerum hujus vitæ recordari. Quî tam rigidam abstinentiam? quî tam longam peregrinationem? Videtur, vir sancte, non aliud hoc esse, quàm velle teipsum vivum sepelire. Siccine progrederis? Sed cur longum hoc iter ante Angeli visitationem nõ suscepisti? Stephanus Cantuariensis, brevibus quidem, sed excellentibus verbis rationem dedit: *Hic est panis subcinericius, qui datus est Eliæ, nostræ abjectionis memoria.* Equidem cum Elias prima vice ab hominum contubernio sese subduxit, crudelitates Achab, ejusque vexationes occasionem dedere, adeoque sufficiebat ei extra aulæ tumultum existere: sed consilium quòd modò suscepit, de ducenda vita anachoretica, & solitudine perpetuò incolenda, jejunando, orando, ac nonnisi de Deo, & anima sua agendo, effectus fuit sicci panis, quem Angelus ei detulit. Hic enim, utpotè involutus cineribus, serias ei cogitationes tam altè impressit, ut jam ex rebus mundi hujus nõ ampliùs desideraret, quàm tugurium aliquod, aut speluncam, in qua, tamquam in sepulchro, commoraretur. Altà & sublimis consideratio, quod omnia vitæ

2. *3. Reg 19.*

Stephan. Cantuar. apud Talman.

vitæ hujus bona desinunt in cineres, rem tam exiguam hujus mundi facit consugere ad solitudinem, agere pœnitentiam, jejunare, orare, & de sua salute agere. O magna efficacia, & summa vis memoriæ mortis!

3. Hebræi Ægypto exibant cum opibus suis, ac gregibus, onusti auro, & argento, pleni splendidis monilibus, & lapidibus pretiosis, quæ Ægyptii illis commodarant: *Sed & vulgus promiscuum innumerabile adscendit cum eis, oves & armenta, & animantia diversi generis multa nimis.* Nemo eis egressum impediebat, ibant magna cum securitate, lento & commodo gressu, & tam fidenter progrediebantur, ac si per proprias terras incessissent. Quid illud est, interrogat insignis Abulensis? Heri ita oppressi, hodie in tanta libertate constituti? Quomodo ipsorum præpositi & magistri eos abire permiserunt? Quomodo Rex huic rei non invigilavit? Quomodo in finitimis oris regionis constituti eis liberum transitum concesserunt, eosque non detinuerunt? Ut huic dubitationi respondeat, recurrit hic magnus doctor ad Caput 33. libri Numerorum, ubi sacer historicus dicit, quod Israëlitæ *exierunt Ægypto videntibus Ægyptiis, & sepelientibus mortuos suos.* Cùm enim filii Israël exierunt de Ægypto, omnes incolæ occupati erant sepeliendis corporibus primogenitorum, quos Angelus Dei minister occiderat. Igitur, inquit Abulensis, quid miraris? quid refert, quod eos egredientes videbant, si omnes terræ suos mortuos inferebant? *Tanto defunctorum primogenitorum tenebantur dolore, quod videntes Hebræos discedere, non petebant ab eis vasa aurea & argentea, quæ accommodaverant.* Qui fieri poterat, ut homines, qui manibus in terra versabantur, sepelientes defunctos, quos præ oculis habebant, recordarentur bonorum suorum? neque auri, nec argenti, nec servorum erant memores. Fœliciter procedant Israëlitæ, bonam suam sortem morti acceptam referant, tam fortis enim fuit ejus repræsentatio, ut ad ejus conspectum Ægyptii non essent amplius memores, nisi gemitus, & ploratus, omnes suos thesauros, ac divitias nihili facientes. Tantam vim continet illud: *Memento, quia pulvis es.*

Exod. 12.

Num. 33.

Abulens. q. 4. in cap 13. nu.

4. *Sanguisuga*, inquit Spiritus Sanctus per os & calamum Salomonis, *duæ sunt filiæ,* continuò *dicentes: affer, affer. Tria sunt insaturabilia, & quartum, quod numquam dicit, sufficit.* Primum hemistichium hujus sententiæ transferunt Septuaginta interpretes modo sequenti: *Sanguisugæ tres filiæ erant, dilectione dilectæ, & quarta non sufficit dicere: Satis est.* Ad plenam intelligentiam hujus loci, sciendum, quæ sit mater, & quænam sint filiæ. Si sequenda nobis sit opinio 70. Interpretum, non est dubium quin per istam matrem intelligi debeat concupiscentia in communi, vel appetitus inordinatus. Huic attribuuntur tres filiæ, singulæ admodùm intemperantes: verùm quarta est insatiabilis, & caninâ fame laborat. Tres filiæ sunt ira, sensualitas, & avaritia. Hæ numquàm acquiescunt. Quarta est ambitio, cui nulla res satisfacit; estque ægritudo communis, qua si non omnes, maxima tamen mortalium pars infirmatur, & tantum malum ut quodammodò incurabile videatur. Tota hæc doctrina desumpta est ex sancto Augustino, cujus hæc sunt verba: *Libido generale vocabulum est omnis cupiditatis. Est enim libido ulciscendi, quæ ira dicitur. Est libido habendi, quæ avaritia nominatur. Est libido, seu appetentia delectabilium, quæ luxuria dicitur. Est libido dominandi, quæ jactantia, seu ambitio appellatur.* Verùm quod remedium esse potest ad sanandos quâlibet harum passionum affectos & læsos? Galenus in hac occasione cogitationibus meis favet, experientiâ quâdam, quam refert ex philosophia peregrina, loquens de tenacitate, quâ sanguisugæ venis adhærent. Sic verò loquitur: *Ab attrahendo verò non desistunt, donec cinere os earum aspergatur.* Itaque prædam non dimittunt, nisi os cinere repleatur; verùm simulatque hæc cura, atque industria adhibetur, statim eam relinquunt. Utinam sufficiant eæ industriæ, quas sacro cinerum ritu, hodierna die fidelibus suis adhibet Ecclesia, ut cessent omnes illiciti eorum appetitus, & omnimodè vanis suis præsumptionibus finem imponant, omnia enim hæc facere possunt cineres, vel pulvis: *Pulvis es, &c.*

Prov. 30. 70. Interpr.

August. lib 14 de civit Dei c. 15.

Galen. tom 5. Claus. 6. cap 1.

5. Gravis in hac materia fuit cogitatus Tertulliani. Primus omnium qui homines docuit veram agere pœnitentiam, fuit Deus Dominus noster. Probat cogitationem suam ingeniosus pater loco illo Genesis, ubi dicitur,

dicitur, quod cùm videret Deus dissolutionem hominum, quamque effrænatè in turpitudines, & peccata præcipites ruerent, jamque decrevisset aquis diluvii eosdem exterminare, Moyse teste, tanta fuerit illius afflictio, ac dolor animi, ut nimio eorum
Genes. 6. sensu rumperetur: *Tactus dolore cordis intrinsecus, dixit: Pœnitet me fecisse hominem*; penitus eum destruere debeo: *Delebo hominem, quem formavi. In semetipso pœnitentiam dedicavit*, inquit Tertullianus. Exemplar pœnitentiæ semetipsum hic exhibuit Deus, ac certâ quâdam ratione primus pœnitens esse voluit, inquit magnus Doctor. Hæc non intelligo, nam fides Catholica me docet, quod Deus sit purus spiritus, & non habeat cor: ac consequenter, non potest habere dolorem, nec pœnitentiam, nec displicentiam ejus, quod fecit: nam habere cor, repugnat simplicitati essentiæ ejus; dolere, attributo immutabilitatis, displicere factum, scientiæ ejus prævisæ, & infinitæ sapientiæ. Omnia hæc clara admodùm rudimenta sunt sacræ Theologiæ. Verùm non obstant sententiæ hujus Doctoris: nam id quod dicere voluit, fuit, quod Deus sese exhibuerit nostrum præceptorem, atque ad docendum nos reipsa pœnitentiam facere, seipsum metaphoricè pœnitentem fecerit. Similiter moderni Commentatores explicant Tertullianum, quando referunt ejus doctrinam; ad quam recurro, ut discursus mei probationem, quam inquiro, ex illa deducam. Quam, obsecro, occasionem habuit Dominus noster ad agendum pœnitentiam in sensu allegato? Quam? Eam, quod videret finem mundi, atque homines iterùm in terram convertendos, ex qua eosdem formaverat: *Finis universæ carnis venit coram me*. Simulatque eos mortuos considerat, sese exhibet pœnitentem: *Pœnitet me, &c.* Itaque ut hæc ad doctrinam, & instructionem nostram vertamus, dictum illud Tertulliani hunc habet sensum, quod ad hoc, ut peccator de peccatis suis doleat, & pœniteat, atque alius fit, quàm ante fuerit, maximè efficax remedium sit consideratio, & memoria mortis. hæc est optimum vitæ directorium, & maximè tutum frœnum passionum.

6. *Deficiet omnis caro simul & homo in cinerem revertetur*; Mystica hæc sunt verba sancti Job, quæ diligentem considerationem requirunt. Secunda pars hujus sententiæ, quoad substantiam, est eadem cum illâ nostri thematis: *Et in pulverem reverteris*. Quid verò est deficere, ac finiri simul omnem carnem? inquirit Pontifex S. Gregorius. Estne forsassis omnes indispensabiliter morituros? Et quod mortis statutum sit universale, ac neminem a falce ejus subducat? Bene quidem ita dicere liceret; Hic enim est planus hujus loci sensus, cui magnus pater plenè, ac ingeniosè occinit. Admiranda sunt ejus verba: *Simul omnis caro deficiet, quando jam nullius suis motibus servit, quia præsidens spiritus cuncta ejus fluxa restringit, & quod in districtionis suæ gladio, omne quod in illo malè vivebat interficit*. Nostis quid sit omnimodè carnem deficere? Est hominem ita spiritualem reddi, ut passiones carnis ac sanguinis jam amplius ei non dominentur. Hic supremus perfectionis est gradus, cùm spiritus carnem ita sibi subditam detinet, ut contra eum non rebellet, sed in omnibus ei subjectam se exhibet, & subjugatam.

Gregor. l. 24. Moral. c. 26.

Verùm quod majorem parit admirationem est, quod illa tam singularis perfectionis gloria, in instanti acquiri possit: *Deficiet omnis caro simul*. id est: omnia carnis vitia eodem tempore definent. Quod hoc medicamentum tam salutiferum? Quod antidotum tam divinum, quod, cùm unicum sit, simul ac semel animam curat ab omnibus suis infirmitatibus, quæ tantæ sunt ac tam diversæ? Magnum antidotum est castitas, sed solùm adimit turpem libidinem; magnum liberalitas, sed vincit dumtaxat avaritiam; magnum abstinentia, sed solam gulam constringit. Itaque singulis hisce virtutibus sufficit vicisse suum contrarium, & de singulari suo inimico triumphare. Et hoc quidem, non dico multis mensibus, sed non nisi multis annis efficiunt: tantùm abest ut uno momento vincere, & omnes carnis concupiscentias opprimere possint. Quomodo itaque sanctus Job pronuntiavit rem numquam auditam, quod eodem tempore, & eodem instanti omnis caro deficiet? Quod hoc secretum tam prodigiosum? Quæ quinta essentia tam efficax? Non videtis? inquit S. Gregorius. Notate sequentia verba: *Et homo in cinerem revertetur*: *Id est*, inquit magnus Pater, *humilientur* 7.

ex

ex infimâ conditione propter hunc pulverem, ad cujus memoriam, qui sæpius considerant, revocantur. Omnia admiranda hæc subitò in sese experietur Christianus, qui profundè meditabitur id quod est, & in quod brevi est convertendus: *Et in cinerem revertetur.* Repentina enim hæc mutatio est effectus specialissimus recordationis cinerum, atque huic tum recordationi, tum Ecclesiæ Memento annexum est, in momento finem passionibus imponere.

8. Tam facile est homini mortis consideratione armato, subditos sibi reddere suos appetitus, ac de maximè sibi contrariis victoriam reportare. Observavit Rupert. Abbas, quod magno Moyse projiciente & spargente cinerem in Ægypto (quæ fuit una ex plagis, quas Deus rebelli illi populo immisit) confestim Magi Pharaonis, qui, sicut & Moyses, miracula patrarant, disparuerint: *Et sparsit illum Moyses in cœlum*, inquit sacer textus, ac prosequitur Tuitiensis: *Deinceps nulla fit mentio maleficorum*; nec illorum, nec nominum eorum, nec filiorum, nec posterorum deinceps in tota sacra Scriptura habetur memoria. O cineres benè consideratos! ô benè intellectam, & rememoratam mortem! Non dat locum incantationibus, nec cupiditatibus, nec ambitionibus, nec vanitatibus talium cogitatio. Et quod majus est, (uti cum Magno Gregorio diximus) tam efficax est illorum consideratio, ut quod omnium virtutum exercitium, non nisi labente tempore, paulatim superando suum contrarium, & successivè triumphum referendo efficere potest, illa momento temporis perficiat. O vivos, & acres mortis stimulos, & efficaces vires cineris, quæ sopitam animam ita excitant, & tam admirabiles effectus producere solent in iis, qui ejus recordantur, & cinerem se esse considerant, in eumque sese convertendos, ut eam sanent à spiritualibus infirmitatibus, ac vires suppeditent ad aggrediendum maximè arduum virtutis iter, & de suis inimicis triumphandum.

Exod. 9. Rupert. l. 1. c. 36.

9. Itaque prudenter admodùm, ut solet, dixit mellifluus Bernardus, considerans pœnam, quam Deus Adamo, quia inobediens ei exstiterat, inflixit: *Donec revertaris in terram, de qua sumptus es.* Noluisti Adam mandatis meis obedire, nunc itaque meritas pœnas mihi persolves: *Terra es, & in terram reverteris.* Hæccine, Domine, pœna est, quam delinquenti huic, ac mandatorum tuorum transgressori infligis? Dulcis pœna, & amabilis vindicta: tantùm abest, inquit sanctus Bernardus, ut conqueri possit Adam, ut denuò sese Deo obstrictum fateri debeat: *Quid causaris, ô homo? Terra addictus es, factus ex terra, ut ipsa tibi sit patria, quæ materia fuit.* Hæc non est pœna, sed misericordia, non punitio, sed favor; proscribere quempiam, qui scelus aliquod commisit, atque ad natale solum amandare, singularis est gratia quæ ei fit. Infirmum quempiam, ad vires recuperandas, & convalescendi causâ, in patriam mittere, est eundem plurimùm diligere, & salutis ejus desiderium demonstrare. Hoc nobis fidelibus hodierna die agit mater nostra Ecclesia. Transferat se, inquit, ægrotus ille ad patrium solum, tantoperè enim debilitatus est, ut illâ solâ ratione amissam salutem recuperare possit. Omnia enim poterit Christianus, hac tanti momenti consideratione armatus. Jejunare poterit: *Tu autem cùm jejunas.* Orare poterit: *Tu autem cùm oraveris.* Vanam mundi gloriam despicere poterit: *Ne videaris hominibus jejunans.* Poterit denique in cœlo, non autem in terra thesaurizare: *Thesaurizate vobis, &c.* Quæ sunt illa, quæ Christus Dominus noster in Evangelio nobis commendat, atque adeò benè conveniunt: *Tu autem cùm jejunas, &, Memento quia pulvis es, &c.*

Gênes. 3. Bernard. serm. de S. Martin.

Tu autem cum jejunas, &c. Pulvis es, & in pulverem reverteris.

CONSIDERATIO III.

Quod nihil magis displiceat divinæ Majestati, quàm primum & singularem esse in via virtutis.

1. MYSTICUM præceptum fuit, quod Deus cap. vigesimo Exodi, populo suo imposuit, ut ferrum altaris lapidibus non adhiberetur; eoque adhibito foret immundum, & ineptum ad sacrificium in illo offerendum: *Si levaveris cultrum super eo, polluetur.* Multæ hujusce legis rationes apud sacros Interpretes reperiuntur, quæ aliis

occasionibus subservire poterunt. Unam verò præsenti admodùm convenientem designat sanctus Gregorius Nazianzenus, quæ est hæc: *Quia nativum, & simplex artisque ac fuci expers esse debet, quidquid Deo consecratur.* Nihil adulterinum Deo nostro placet, sed naturale ac simplex, homines candidi, & synceri, non duplices, & ficti. Proprium namque virtutis est, solum Deum respicere, nec virtutis nomen meretur, quod alio intuitu agitur; atque id est, quod divinus Magister in Evangelio docet: *Tu autem cùm jejunas,* &c. Videte ne sitis filii hypocrisis, neque cum illa vivatis: cùm alii faciem lavant, & vos eam lavate, cumque eam habuerint repletam cinere, habete eam sicut & ipsi. Nolite simulatè sicut hypocritæ, ut sancti habeamini, incedere depresso in terram capite, pallidi, & macilenti, ad captandam auram vanarum adulationum, quasi singulares, & ab aliis differentes: *Vt dissimiles aliis videantur*, inquit glossa Interlineatis: & fortassis desumpsit à sancto Bernardo qui loquens de quodam illorum ait: *Non melior esse studet, sed videri.* Scitote Deo solummodò placere opera, quæ cum simplicitate ac synceritate fiunt, absque vitio ostentationis & fraudis, duntaxat Deo placendi causâ. Hic modus virtutis divinis ejus oculis solùm acceptus est, utpotè maximè communis; securitas enim est in consuetis. & in obsequio Dei non est via singularis, quæ sit secura.

Nazianzen. orat. 19.

Interl. ad illa verba: Vt appareant hominibus, cit. à Sa. Bern de 5. grad. humil.

2. Vocat Deus Moysen ad montem cum eo colloquendi causa, ac jubet, ut secum ducat fratrem suum Aaron, & filios suos Nadad, & Abiud, & cum illis septuaginta senes ex Israël: *Adscende ad Dominum tu, & Aaron, Nadad, & Abiud, & septuaginta senes ex Israel.* Inquit sacrum Oraculum. Illicò sese offert ratio dubitandi, quomodo Deus mandet servo suo Moysi, ut vadat aliis comitatus, cùm eum vocet ad sui contemplationem? Contrarium videretur magis consultum; nam ut anima Dei favoribus, deliciis, ac suavitatibus perfruatur, debet quàm maximè solitaria illa quærere. Sed Philo Hebræus magnum mysterium in divino hoc mandato invenit: *Enimverò*, inquit Philosophus, *periculosum est animam incomitatam, ad contemplationem ejus, qui est, ascendere.* Magni momenti instructio fuit, quam dedit Deus animabus spiritualibus, & iis, qui agunt de oratione & contemplatione sublimium mysteriorum ejus. Nempè, quòd ut tam sanctum exercitium fructum faciat, debeant curare ut non fiant singulares, nec videantur soli exercitio virtutis, quin immò sequi, & comitari alios, qui eam profitentur. Atque hic author sententiosis admodùm verbis discursui suo coronidem imponit: *Præstat hic manere oberrando inter mortales, sicut magna pars humani generis, quàm ad cælum à seipsis elatos subverti per arrogantiam, sicut multis sophistis contigit.*

Exod. 24.

Phil lib. de migrat. Abrah.

3. Bonus admodùm fuit Propheta Elias, (talem eum deprædicat sacra Scriptura,) & quasi os montis ignem spirantis, accensum zelo honoris Dei &c. Hoc non obstante, si attentè divinum textum legeritis, invenietis damnum ejus ex singularitate aliquando evenisse. O Domine! ajebat ille quondam, absque me jam honor tuus in mundo finem habuisset: Nam, *Prophetas tuos occiderunt, altaria tua destruxerunt, & remansi ego solus.* O propheta, inquit Deus, & quantum aberras! Bonum scilicet foret, si in te uno consisteret summa omnium, qui mihi serviunt. Solúsne tibi esse videris, & absque te cuncta interitura? Certiorem itaque te facio, me in uno solo angulo habere plus quàm septem millia servorum mihi fidelium: *Reliqui mihi plus quàm septem millia.* Multi sunt, qui mihi serviunt, & sufficere tibi posset, si fores sicut unus illorum, nec velle debes solus esse bonus, & virtuti deditus.

3. Reg. 1.

Quærit doctus, & antiquus Pater Rabanus, quomodo Propheta, quocum Deus familiariter agebat, & secreta sua communicabat, ignoraverit ea, quæ in hac particulari occasione agerentur? *Tanto propheta quid difficile fuit cognoscere in hoc mundo famulos remansisse Deo?* Et rationem dat nostro proposito admodùm convenientem: *Sed qui humilis etiam occulta Dei noverat, elatus & aperta nesciebat.* Hac vice rem tam claram celabat Deus eum, cui aliàs secreta sua revelaverat, ut sic præsumptionem ejus castigaret. Quasi dixisset: Elia quamdiu humiliter de te sensisti, & sufficit tibi esse instar aliorum, & inter servos meos numerari, non habebam in pectore meo rem tibi absconditam, sed simulatque te pupugit singulari-

Rab. hic.

gularitas, favoribus meis indignum te effecisti. Ingredere, ingredere communem viam, si mihi placere desideras. Ne tibi videatur, quod solus sis securus, & reliqui omnes aberrent.

Hanc Dei nostri conditionem benè cognovit sanctus Samuel, quod clarè patuit in illo ejus facto, quod mea quidem sententia, fuit heroicæ humilitatis: cum populo ad exonerandam suam conscientiam, suiipsius ac muneris sui rationem redderet, ac demonstraret justitiam & æquitatem, quam toto regiminis sui tempore observarat, refert gratias, & favores illos, quos Deus fecerat duobus fratribus Moysi, &
1. Reg. 12. Aaron: *Et ait Samuel populum: Dominus, qui fecit Moysen & Aaron, & eduxit patres nostros de terra Ægypti &c.* Ut quid, (inquirunt sacri Interpretes) quando Samuel agit de se ipso, mentionem facit illorum servorum Dei, qui à tot annis jam obierant? Ad hanc dubitationem variæ responsiones afferri potuissent. Illa sancti Gregorii Papæ est hic admodùm commoda. *Quid est hoc aliud, nisi quia & virtutis suæ culmen ostendit, sed in tanto culmine solus apparere noluit? quasi latentibus sensibus dicat: In tanta animi virtute mirandus non sum, quia in ea solus non sum.* Statim ut coactus fuit proprias virtutes edicere, non potuit se in illis sine comitibus conspicere. De industria alios viros sanctos retulit, ne solus probus videretur. Sciant omnes, inquit Propheta, quod si aliquid boni in me fit, provenerit ex eo, quod bonorum vestigia sim secutus, ac eorum exempla, eo quo potui modo, imitatus fuerim.

Gregor. hic.

Discipuli mensæ finem imponebant, inquit maximè Jesu dilectus, & Dominus in eo erat, ut daret Petro primatum Ecclesiæ, & non aliis. Eam ob rem examinabat eum de negotio Amoris; rogabatque an eum plus diligeret, ac tribus vicibus iterabat eamdem quæstionem, ac totidem audiebat responsum, & tandem gregem suum, tam ovium, quàm agnorum ei committe-
Ioan. 21. bat, inquiens: *Simon Ioannis diligis me plus his? dixit ei: Etiam, Domine, tu scis, quia amo te. Pasce oves meas pasce agnos meos.*

Sexcenta circa hunc locum sese offerunt consideratu digna, ac multa de eo admodùm pulchra Doctores proferunt. Eminentissimus noster Cajetanus notavit, quod interrogatus Petrus, an plus aliis amaret, responderit ad primum articulum, quod amaret, ad secundum verò, an amaret plus aliis, respondere non fuisse ausum. Ratio Cardinalis est sublimis: *Refugit Petrus respondere ad secundam quæsiti partem, scilicet plus quam hi hoc enim non nisi temerè, & præsumptuosè potuisset affirmare.* Ut Petri cor Jesu Christo plenum erat, ita quoque non sibi arrogabat prærogativam in ejus amore; qui enim cor suum Deo occupatum geritis, nec in rectè illum amando contendit sibi adscribere principatum. Verus justus non existimat sese aliis supereminere: sufficit ei esse sicut quilibet fratrum suorum, nec umquam prætendit præcellentiam, sed æqualitatem: ideò Petrus non dicit, se divinum Magistrum amare, plusquam alii sui Condiscipuli; sufficit ei, quod eum amet, sicut alii, non vult nec esse, nec videri in eo singularis.

Cajetan. hic.

Meâ quidem sententiâ Christi Vicarius locutus est, de experientiâ eorum, quæ aliàs ei evenerant. Accidit enim, ut cognoscens Dominum ex navi suâ, in qua erat, petierit ab eo facultatem dejiciendi se in mare, & ad illum veniendi. Cœpit bonus senex animosè incedere: sed res infeliciter ei successit, ut (quamquam ipsum mare summam gressuum ejus virtutem agnosceret) ille tamen timore perculsum, & quasi subversum se deprehenderit: *Et descendens Petrus de navicula ambulabat super aquam, ut veniret ad Iesum, &c. Et cùm cœpisset mergi, clamavit, dicens: Domine, &c.* Quæ hæc tam rara novitas? inquit S. Pater Joannes Chrysostomus: Fierine potest, ut in securitate sit discrimen, & in via, quæ ad Deum ducit, Petrus periculum patiatur? Quidni? respondet concionatorum princeps, si via sit invia, & singularis? *Itinere mirabili veniebat.* Divina dispositione hæc ei perturbatio accidit, ut cognosceret Apostolus, quid esset à consueta via discedere, ut ad Christum eatur, & submergi timeret: nam aliis sese præferens, volebat solus inter fluctus maris ire ad Christum; unde patet, non esse viam aliquam singularem, quæ sit secura.

6.

Matt. 14.

Chrysost. hom. 51. in Matt.

Quis ignoret superbum illum Gigantem, qui tam frequenter solebat irritare, & provocare exercitus Israël? *Date mihi virum, ut ineat mecum singulare certamen*, dicebat audax

1. Reg. 17.

audax ille, & temerarius Dei, & populi ejus inimicus: Si aliquis sit qui manus mecum conserere, & solus cum solo audeat mecum vires experiri, veniat, ego eum provoco Galfridus, antiquus Pater, pressit ea verba, *Singulare certamen*, atque ex eis insignem allegoriam deducit Notare, quod eos non provocet ad pugnam communem, sed ad particularem concertationem: quo significatur, inimicum animarum non audere se communibus viribus opponere, contra singulares omnem suum adhibet conatum; communitatis robur arma habet potiora; verùm qui se singularem exhibet, facilè superatur: *Non timet nos solos adversarius noster, idcircò prudenter provocat ad singulare certamen, sciens quia væ soli, quia cùm ceciderit, nullum habet sublevantem* Communis inimicus, solus cum singularibus animabus contendere studet, nam virtutem comitatam, invincibilem agnoscit.

Galfrid. cit. i Burg. lib. 1. vita Christi, c. 2.

8. Fallitur quisquis cogitat, singularitatem dispositionem esse, ac viam ad virtutem. S. Bernardus epistolam scripsit ad quamdam Religiosam, quæ non contenta vitam communem, sicut reliquæ, ducere, suscepit cogitationes de petenda solitudine, ne quempiam videret, aut cum aliquo loqueretur Hic sanctus hoc ejus propositum reprehendens, dicit in hunc modum: *Si de fatuis virginibus es, congregatio tibi necessaria; si de prudentibus, tu congregationi* Consilium salutare! quasi dicat: Vel de fatuis virginibus es, vel de prudentibus. Si de fatuis, conversatio cum prudentibus tibi necessaria est, ad imperfectiones tuas corrigendas; si de prudentibus, communitas præsentiâ tuâ necessariò indiget, ut illæ, quæ non sunt tam perfectæ, tuo sese exemplo reforment Itaque sancti Doctoris sententia erat, quod vitæ communi, & plurimorum virtuti, profectus istius sanctimonialis, & vitæ spiritualis incrementa essent alligata. Et ad hanc doctrinam melius stabiliendam, notat idem sanctus, quàm carò Sancto Thomæ Apostolo constiterit, solum, & extra convictum aliorum fuisse. *Non erat cum eis quando venit Iesus* Quis dubitare potest, quin ille sanctus illo tempore fuerit benè occupatus, aut fortassis positus in quodam angulo, Magistri sui mortem, & discessum, & absentiam ab ejus conspectu deplorasse? Verùm S. Bernardus dicit: *Falleris Thomà, si videre Dominum desideras, à Collegio Apostolorum segregatus: non amat Veritas angulos, diversoria ei non placent, in medio stat, communi vita, communi disciplina delectatur.* Christianus es? si melior fieri, ac profectum facere cupis, per communes semitas quas alii fideles terunt, incede; nam per vias singulares pergere, est dimidiam itineris partem ad perditionem jam confecisse.

Ioan. 20.

Bernard. cit.

Lætabantur quodam die sancti Apostoli, videntes se à Domino tanto favore affectos, ut etiam dæmonia ipsis subjicerentur, & ad vocem illorum ex corporibus abirent: *Domine, etiam dæmonia subjiciuntur nobis in nomine tuo* Respondit eis Christus: *Ecce dedi vobis potestatem super omnem virtutem inimici, &c. verumtamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subjiciuntur; gaudete autem quod nomina vestra scripta sunt in cælis* Quam ob causam nolebat Deus, ut Discipuli gauderent de victoriis, quas de dæmonibus reportabant, quandoquidem in virtute nominis ejus de ipsis triumphabant? Quidam dixerunt, rationem fuisse, quod docere eos voluerit, lætitiam suam bene collocare, sciens, quod solum uni illi, tam grandi bono, qua est, scriptum esse in libro vitæ, jure merito deberetur. Verùm ad hoc alii respondent, quod hæc mutuò benè cohæreant: nam ea esse dona æstimare, & de iisdem gaudere, referendo illa ad Dominum, qui eorum est author, justitiæ, ac rationi consonum est: atque adeò optima hujus loci explicatio est illa magni Patris sancti Augustini, qui existimat, Christum Dominum non prohibuisse Discipulis internam animi lætitiam, sed tantùm exteriorem, quam in actionibus manifestabant: hæc est quam cælestis Magister eis non concedit; non enim vult, ut ostenderent gratiam miraculorum ipsis particulariter concessam, sed ut illam celebrent, quam alii cum ipsis participant, qualis est salutem consequi Itaque propter speciem quam habet singularitatis, eis non permittebat de particulari dono gaudere, & mandabat ut de communi id facerent: *Non omnes Christiani boni, dæmones ejiciunt: omnium autem nomina scripta sunt in cælis. Non eos voluit gaudere ex eo, quod proprium habebant, sed ex eo,* 9.

Luc. 10.

Maldon. hic.

August. in Psal. 130.

quod

quod cum cæteris salutem tenebant. Inde voluit gaudere Apostolos, unde gaudes & tu. Non vult ut glorientur de gratia singulari, sed ut se conforment reliquis, qui in aliâ eis sunt æquales.

10. Ex dictis clarè constat, quantoperè Deus abominetur singularitatem in virtute, & quantoperè etiam ei placeant, qui incedunt per communes semitas Christianæ perfectionis, conformantes se moribus eorum, quibuscum sub una lege, & professione vivunt. Hoc est mysterium illius evangelici effati: *Tu autem cùm jejunas*, in quo illud. *Autem*, est particula adversativa, significans contrarium ejus, quod hypocritæ faciunt, *ut dissimiles aliis videantur*. Eundem quoque spiritum habet, atque ad eundem finem dirigitur salutare consilium, quod hodierna die omnibus fidelibus filiis suis, cujuscumque status, qualitatis, & conditionis sint, sacrâ illâ cinerum cæremoniâ, Ecclesia proponit, memores eos reddendo, quod ex pulvere sint formati, & in pulverem sint convertendi, ut numquam aliquis sit adeò excæcatus, ut ei in mentem veniat, se terribilem mortis ictum evadere posse, quem alius maximè propriè appellavit inexorabilem: *fatum inexorabile*; tum quod rogari se non permittat, nec vincatur precibus, nec quidquam possint apud illam supplicationes aut favores, tùm propter suam æquitatem, quæ nemini parcit, nullius miseretur; non discernit inter personas, cunctos sine respectu æquat, magnos, & parvos; pauperum casas, & Regum palatia pariter subintrat: est lex universalis quæ omnes comprehendit, nemo cogitet se ab illa exemptum: *Quo pius Æneas, quo Iulus dives, & Ancus: pulvis & umbra sumus.* Omnes sese mortales agnoscant, & in eorum numero se reponant: & nemo præsumat esse singularis; nam humana natura, in vita præsenti, individuum immortale non admittit; atque adeò illud idem quod Evangelii verba nos docent: *Tu autem cum jejunas, &c* nobis similiter prædicant illa Geneseos: *Pulvis es, & in pulverem reverteris.*

Interlin. cit.

Virg. Georg. 2.

Horat.

***

Ne videaris hominibus jejunans. Pulvis es, &c.

CONSIDERATIO IV.

Cùm sint perpulchræ virtutes, quando prodeunt ex domo ejus, qui illas fecit, periclitantur ex malo oculorum; adeoque ne quid adversi eis accidat præcipit Christus eas occultari.

NE jejunii nostri meritis, ac aliorum bonorum operum, quæ fecerimus sinistri quid accidat, monet nos divinus Magister, ne agamus quod hypocritæ, qui in vultu affectant melancholicam quamdam tristitiam, ut exinde abstinentiæ illorum rigor cognoscatur: verùm faciem lavemus, caput ungamus, ut illâ exteriori specie, abstinentia dissimulemus. Et finis, quem eâ re intendit, est: *Ne videaris hominibus jejunans, sed Patri tuo, &c.* ut claudendo ostium vanæ gloriæ, apertum sit Deo Patri nostro, qui ex recessu suo nos intuetur, & jejunium nostrum remunerabitur, & mortificationem nostram coronabit. Non enim (fideles mei) totum bonum consistit in jejuniis eleëmosynarum erogatione, corporis flagellatione, oratione, & aliis similibus actionibus, nisi iis circumstantiis, quas Christus Dominus noster nos docet, ornentur. 1.

Comparavit sanctus Dorotheus opera nostra bona sementi: *Debet qui sementem facit in agro suo simul, ac semen jecerit, obtegere illud, atque profunda terra demergere: quoniam accurrunt volatilia, quæ semen illud arripiunt, & perit. Ita & nos agere sedulò studeamus; & si quid boni unquam egerimus, illud per humilem cordis dejectionem obtegamus: projiciamus ante Deum imbecillitatem & infirmitatem nostram; precantes eum, ut laborem nostrum propitius intueatur, alioqui frustra laboramus.* *Doroth. serm. 12. de timore futuri cruciatus.*

De Noë refert Scriptura divina, quod fuerit justus, perfectus, & sanctus in generationibus suis: *Noe vir justus, atque perfectus fuit in generationibus suis.* Hæc ultima verba; *in generationibus suis*, admodùm diversas habent explicationes. Aliquas illarum aliàs atti- 2. *Genes. 6.*

attigimus; sed nunc novam dabimus, & intentioni nostræ valdè accommodatam. Doctus Novarinus lectionem quamdam adducit ex fonte Hebraico, quæ dicit in hunc modum: *Noe vir justus, atque perfectus in sua habitatione*. Et nonne extra illam, inquit, erat etiam sanctus, & Justus? Quis dubitet, quin omni occasione, ubique, & semper fuerit? Quod itaque mysterium includit illud: *In habitatione sua*? Dicam: *Ut innueretur in sua habitatione ac domo fuisse justitiam ejus, nec hominibus nota erat*. Excellentia virtutis Noë constitit in eo, quod existens tam bonus, non publicaret virtutem suam, nec ad tympani sonum sanctitatem suam proclamaret, prout hypocritæ, & filii mundi hujus faciunt; quin potius, quantum posset, humanam gloriam fugerit, & solummodò divinis oculis placere intenderit: taliter namque perfectiones suas occultabat, ac si reipsâ semper domi sese continuisset, *in habitatione sua*.

Novar. in adagiis excursu 141.

3. Tam dives mysteriorum, quàm auri, & argenti erat artificiosa illastructura antiqui Tabernaculi, & ut talis, in divinis litteris admodùm celebrata. Quod cùm ita sit, dicit sacer textus, bases columnarum, quæ erant in porticu, aut primo ejus ingressu, fuisse ex ære: *Erunt capita aurea, & bases æneæ*. Dubitari potest, inquit noster celebris Oleaster, quomodò, cùm tota structura intus ex auro, argento, & aliâ splendidâ ac pretiosâ materiâ esset, bases, quibus primò conspectui objiciebatur, utpotè in frontispicio constitutis, erant ex materia inferiori, & minoris pretii? Sed hujusce rei mysterium in eo consistit, quòd in domo Dei contra ac in hominum ædibus, fieri soleat, inquit magnus Lusitanus. *Consueverunt filii Adæ quidquid pretiosum aut pulchrum habent, in ingressu domus suæ locare, ut qui personam ignorant, cognoscant ejus vanitatem. Non sic autem Deus, sed pretiosa ponit in occulto, vilia in ingressu. Disce ergo à Deo tuo, pretiosa tua abscondere, viliora ostendere*. Ut adimpleas, quod idem Deus & Dominus, postquàm factus est homo, te docet: *Ne videaris, &c.*

Exod. 26.

Oleast. hic.

4. Spiritus Sanctus per Salomonem describens perfectiones animæ virtuti deditæ, & justæ, in persona strenuæ ac fortis mulieris; *Fortitudo*, inquit, *& decor indumentum ejus*. Verba ut apparet, difficilia; inquit Gilbertus Abbas, eo quod significet, excellentiam ac sublimitatem virtutis ejus in exteriori consistere, quemadmodùm in pretioso cultu & ornatu mulieris, ejus concinnitas & elegantia est posita. Id verò esse non potest; nam contrarium est certum, scilicet, interiora animæ esse ea, quæ Deus maximè æstimat, quæque à nobis requirit, & desiderat. Quomodo itaque in benedictâ hâc animâ laudat id, quod exterius videtur, & apparet? Non intelligitis, inquit hic Pater. Spiritus Sanctus dicere voluit, quod omnem suam gratiam, & pulchritudinem habebat in vestibus, non ut viderentur, sed quemadmodùm illæ corpus tegunt, ita illa mulier virtutibus suis tegumentum objecit, fecitque eis vestimentum silentii, & secreti, ut à nemine viderentur, sed solis divinis oculis paterent, cui cuncta sunt manifesta. Veniet tempus cum apparebunt & cognoscentur, quod erit in die novissimo, magnâ cum lætitiâ, eò quod eas absconderit, & inhumarit. *Tunc nulla ex parte quasi sub lingua premetur silentio, sed pressum diu prorumpet gaudium, & implebitur os ejus risu. Os inquam mulieris, cujus fortitudo & decor indumentum ejus*. Discamus hic bona nostra opera occultare, si in patria earum usuram, ac quæstum videre voluerimus. *Vide quomodo non oportet nudam inveniri, quæ promissa sibi expectat gaudia reddi*.

Prov. 31.

Gilbert. serm 34. in Cant.

5. Observavit doctissimus noster Oleaster, dictum sacræ Scripturæ, quod lux Moysis talis erat qualitatis, ut visus humanus eam conspicere non posset, ideoque curam gesserit idem sanctus, ut obtegeretur. *Et posuit velamen super faciem suam*, ut nemo splendorem ejus aspicere posset; atque ad mores nostros informandos actionem illam referens, dicit sequentia verba: *Norunt, immò & instruunt homines bucca prædicant dona, quæ habent, aut potiùs se habere putant: dolent si non viderint prædicari. Sanctus verò iste nescit, immò cùm alios admirari videat, velamine faciem operit*. Venerabilis sanctitas, quæ quantum potest, hominum oculis sese invisibilem reddere procurat. Sed difficultatem aliquam patitur hæc doctrina. Lucem Christi Domini nostri, cum is in monte Thabor sese transfigurasset, quotquot præsentes fuerunt, vidisse scimus; quinimmò eam intueri tanto eis erat oblectamento, ut

Exod. 34.

Oleast. ibid.

Matt. 17.

Aposto-

Apostolorum Princeps sanctus Petrus, eam videns, fuerit quasi stupefactus: &, *Nesciens quid diceret*, petiverit quoad viveret, ita permanere: *Bonum est nos hic esse* His itaque suppositis, si eximia illa Christi Domini lux videri se sinat, quamobrem illa Moysis, non tantùm sese videri non permittit, sed etiam præterquam quod hoc sit impossibile, velaminibus, & cortinis operiri debet? *Posuit velamen*

6. Ad respondendum huic difficultati, duo sunt supponenda; videlicet, quòd lux, quæ ex Christi facie in ejus Transfiguratione procedebat, fuerit similis luci solis: *Resplenduit facies ejus sicut sol*; illa verò, quæ ex facie Moysis eradiabat, similis luci Lunæ decrescentis; atque ad hoc allusit sacer Textus, secundùm communem sacrorum Interpretum doctrinam, quando dixit, quod

Exod. 34. dixit, quod *erat cornuta facies Moysis, ex consortio sermonis Domini.* Luna autem, quia habet quid mutabililis, & parum firmi, est symbolum status Ecclesiæ militantis; particularium inquam Ecclesiarum, ex quibus illa componitur. Est hæc constans Sanctorum doctrina, præsertim S Hieronymi, & sancti Augustini. Contra verò Sol, quia stabilitatem habet & firmitatem, est notissima figura Ecclesiæ triumphantis, in quam numquam potest cadere immutatio *Fulgebunt justi sicut sol in regno Patris eorum* Nunc ergo redeamus ad illud unde diverrimus. Splendores Christi sunt velut solis, qui correspondet cœlo, Moysis autem fulgores sunt nonnisi quales Lunæ, quæ hic correspondet terræ Ut significetur, solos favores, & lucem alterius vitæ, pro sua firmitate, & stabilitate (ob quam perditionis periculum non incurrunt) toti mundo manifestari posse, non obstante eo, quod lux Solis permittere non soleat ab aliquo se videri; Econtrà verò lucem Moysis, cùm sit Lunæ, cujus radii ab omnibus videri se permittunt, non vult Deus ab ullo hominum conspici posse: *Et non poterant respicere in faciem Moysis.* Ponatur velum in facie, ut sit indicio, quod favores Dei nobis in hac vita præstiti, hac ratione, & nullâ aliâ conserventur, scilicet si omnibus abscondantur, & tegantur *Ponebat velamen*; nam si publicare eos volueris, exponentur periculo perditionis.

Hieron in c 66. Isaia August. epist. 7.

Matt. 17.

7. Refert sacer Evangelista Matthæus, quod Reges Magi venerunt ab Oriente Jerosolymam, adorare Christum Redemptorem nostrum, ut verum Regem, eique adventum gratulari. Et singulari mysterio advertit, quod simulatque venerunt ad vestibulum Bethlehem, ubi Authorem vitæ in virginalibus brachiis sanctissimæ Matris suæ invenerunt, postquam eum adorarunt, & tamquàm Deo, ac Domino suo, debiti cultus tributum persolverunt, thesauros suos pretiosos aperuerint, ac munera sua obtulerint: *Et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera* Notat hoc loco sanctus Paschasius, quod sapientes hi cistas suas occlusas, ac thesauros obsignatos contulerint, usque dum in præsentia Redemptoris sui eos manifestarunt. Et sensu morali factum illud expendens, ex eo utilem admodùm doctrinam deducit: *Quo facto magnum religionis nostræ sacramentum aperitur, ut fide praviâ, thesauros nostros in via minimè pandamus, donec transpositi inimicorum insidias gratia illustrante, soli Domino devoti, ex reconditu secretorum cordium thesauris soli Domino munera offeramus.* Quasi dicat hic sanctus, docere nos voluisse vigilantiam & prudentiam, quâ tamquam viatores nos gerere debeamus, curamque ac solicitudinem à nobis adhibendam, ut bona opera, quæ agimus, tegamus, & occultemus, eò quòd magnum periculum subeat thesaurus virtutum, nisi sit benè custoditus, cùm multi sint inimici, qui suis nos insultibus, ac insidiis spoliare moliantur.

Matth. 2.

Pasch. lib. 1. in Matth.

Excurit ac ponderat ad hoc intentum Abbas Gilbertus duos admirabiles versus Davidis; unus est ex Psalmo 38. alter verò ex 138. Hic autem sit primus: *Substantia mea in inferioribus terræ*, inquit, quasi dicat: Substantiam meam, & quidquid habeo bonorum, me totum, & quantus tuo beneficio sum, & quidquid valeo, posui in infimo terræ. Non habes, sancte Rex, aliud depositum magis absconditum, & securum? Omninò: *Substantia mea apud te est* Audire consequentiam, quam ex his præmissis infert Gilbertus Abbas: *Ergo & in inferioribus terræ ejus substantia est, & apud Dominum. Distantibus est in locis abscondita, in superioribus cæli, & in inferioribus terræ, in æternitate, & infirmitate* Ex dictis, per certam consequentiam deducamus,

8.

Psal. 38. Psal. 138.

Gilbert. Abb serm. mor. 5. in Cant.

ducamus, quòd verus justus, cujus personam refert David, non habet virtutem suam in superficie terræ, nec ante oculos mundi ponit, sed sicut thesaurum in visceribus reconditum, ne latrones eum auferant, & hac ratione eum detinet in Deo, fideli suo depositario, maximè securum; adeò ut in profundissimo considerationis terræ sepultus, & vilitatis suæ abysso sepositus in sublimissimo æternitatis divinæ thesauro sit collocatus, unde nullus inimicus, quantumvis sit potens, eum potest suffurari.

9. Si incolæ Galatiæ Davidem fuissent imitati, & magis cauti exstitissent, & minus præfidentes, non evenisset eis tam grande infortunium, quam fuit, gratiæ thesauros perdidisse, quos divino beneficio impetrarant. Sed modica circumspectio quâ utebantur, tantis damnis occasionem dedit, quæ sanctus Paulus sanguineis lacrimis deplorabat, quando ut notavit Angelicus Doctor sanctus Thomas, cum luctu & gemitu amabilem hanc eis adhibebat reprehensionem: *O insensati Galatæ! quis vos fascinavit non obedire veritati?* Ac si dixisset Apostolus: O imprudentes Galatæ! quis vos pervertit? Quis apostatare fecit a fide, quam tanto spiritu ac fervore professi estis? Quis oculo vos fascinavit, ut non obediretis veritati? Angelicus Magister opinatur, hæc Apostoli verba esse metaphorica, & alludere ad id, quod formosis, & elegantibus puerulis, extra domos abductis, sæpenumerò evenire solet, ut nimirum obviàm fiant oculis vetulæ cujuspiam, qui tam sint venenosi, ut simulatque eos conspexerit, quasi mortuos relinquat: *Accipitur fascinatio, secundùm quod aliquis ex aspectu malevolo læditur, & hoc maximè in vetulis, quæ visu urenti & aspectu invido fascinant pueros, qui ex hoc infirmantur, & evomunt cibum.* Si domo non exivissent, numquàm fuissent periclitati; sed in publico, in medio magnæ multitudinis, exitium est infallibile, nam ut dixit Salomon, *fascinatio nugacitatis obscurat bona.* Res est certa, & constans veritas, demum per Spiritum Sanctum pronuntiata, quòd magnæ gratiæ, & pulchritudines perire soleant per oculos venenosos. Cùm itaque hoc sit, quod dicit sanctus Paulus; scitote quod mali oculi damnum vobis intulerint, quia pulchritudinem vestram non custodistis. Publicare voluistis vestras virtutes, & cùm desierunt esse absconsæ, cæperunt esse infortunatæ.

Ad Gal. S. Thom. lect. 1.

Idem accidit multis fidelibus, qui Galatarum admodùm sunt similes; qui si fortè aliquando faciant opus aliquod sanctum, & pium, non cessant omnium oculis quasi militari lustro probandum objicere: atque hos noster Pater sanctus Vincentius Ferrerius comparat gallinæ, quæ vix ovum parit, & tantum glocitare, & perstrepere incipit, ac gestire, ut nemo compescere, & ad quietem reducere eam possit; ejusque voces ad nihil subserviunt, quàm ut sint loco excitatoris, advocantis quempiam, qui veniat, illudque auferat: *Gallinæ similes, quæ vix ovum peperit, & in cantum erumpit, gracillat ac perstrepit, &c.* Itaque ne sitis de illorum numero, nec tam infelix sit, sicut illorum, sors vestra, dicit Christus Dominus noster, ut opera vestra bona abscondatis ab oculis mundanis, eaque terrâ contegatis, hoc est: *Ne videaris hominibus jejunans,* &, *Pulvis es, & in pulverem reverteris.* 10.

Vincent. Ferr. apud Novarr. lib. 1. Sacrar elect. sect. 9 n. 82.

Et pater tuus, &c. Pulvis es, &c.

CONSIDERATIO V.

Quo tempore Christus nos vocat filios Patris æterni, eodem monet nos Ecclesia, quod simus ex pulvere, ut ne in dignitate positos præsumptio nos dejiciat.

AGITE, ut Patris vestri similitudinem benè referatis: Dei filios nos vocat Salvator; nobile jus, dignitas sublimis, habere Patrem Deum. Est hoc profectò. *Non plus ultrà* honoris, & magnificentiæ: atque hoc obligare nos deberet ad vitam nostram sic instituendam, ne tam boni Patres essemus degeneres filii. Sed quoniam Evangelium nos vocat filios Dei, & Ecclesia nobis dicit, ut recordemur pulverem, & cinerem nos esse: *Memento quia pulvis es, &c.* Magna discrepantia, ut apparet, inter utrumque sese offert; nam esse filium Dei, eumque habere pro Patre, est summum gloriæ & splendoris; esse verò terræ filium, eamque habere pro matre, infimum abjectionis, & humi- 11.

humiliationis. Quid itaque hîc dicemus? Illud nempè, quod non obstantibus prædictis, hæc duo sint admodùm affinia, quæ primo intuitu repugnare videntur. Quemadmodùm enim titulus filii Dei, est maximè honorificus omnium, qui fingi possunt, & cinis repræsentat abjectionem vilis nostræ naturæ; ita Spiritus Sanctus hac memoria arrogantiam nostram contrahere, & præsumptionis nostræ fumos dispellere intendit, ut in majoribus honoribus simus magis humiles.

Sapienter admodum dixit Philo Hebræus, totius Sapientiæ fundamentum esse cognitionem sui. & non oblivisci humilium suorum principiorum, & vilitatem originis semper præ oculis habere: *Principium totius sapientiæ est, non oblivisci suiipsius, & habere semper præ oculis suas origines* Philosophus sententiam suam confirmat loco illo sacri libri Numerorum, in quo præcipiebat Deus, ut quoties summus Sacerdos intraret in Sancta Sanctorum, ad supplicandum pro populo, toties aqua & cinere se totum conspergeret. In hoc sensu intelligit verba illa sacri Textus: *Cùmque laverit, qui vaccæ portaverat cineres, vestimenta sua, &c.* Quis mysticus erat hic ritus? inquit Philo, nónne cineres aquâ madefacti lutum conficiebant, quo sacerdotalis habitus commaculabatur? Ita sanè. Quid igitur hæc cæremonia significabat? *Consideremus, quomodo quoties Princeps Sacerdotum, ritè immolaturus præscriptas victimas, accedit ad altare, ante omnia cinere. & aqua lu'trari sacra lex jubet, ut in sui memoriam. & cognitionem redeat.* Deus noster hoc ritu intendebat sacerdotis animo sui cognitionem imprimere quando ei Pontificis insignibus induto, & vices Dei agenti, qui honor erat omnium supremus, in memoriam evocabat, quod ex sua origine non erat, nisi parum luti, & cineris.

Phil. lib. de somn.

Num. 19.

2. Idem Philo acutè, ut solet, libro citato explicat locum illum Levitici, in quo mandabat Deus: *Sacerdos qui tetigerit immundum super mortuo, non vescetur his quæ sanctificata sunt, sed cùm laverit carnem suam aqua, & occubuerit Sol, tunc mundatus vescetur de sanctificatis* Premit autem, & meritò Philosophus illa: *Et occubuerit Sol* Cur enim observare debet Pontifex, ut insigne illud luminare recesserit, & claritatem suam occultaverit, ad hoc ut ille compareat in divinæ præsentia, & particeps fiat sublimium mysteriorum ejus? Quid refert hoc fieri, sive cùm pulcher hic planeta radios suos diffundit, aut postquàm eos abscondit? Dicam: *Sacerdotibus lex sancitur interdicens sic: Non edet de sacris, nisi abluto aquis corpore, purificatus post solis occubitum. Docemur enim apertè his verbis, neminem satis sanctum esse ad obeunda mysteria sacra, qui mortalis vita claret honoribus; sed si quis horum contemptor, ut par est, illustratur à prudentia, ut sic possit eluere vanæ gloriæ maculas; nónne vides Solem ipsum aliud orientem, aliud occidentem efficere? Post exortum ejus illustrantur in terris omnia, in cœlo verò celantur: è diverso verò post ejus occasum, sidera quidem promicant, terrestria verò cuncta obcæcantur umbris supervenientibus.* Longa est hæc sententia, mihi præsertim, qui non soleo prolixos textus originales referre; hic verò abbreviari non potuit. Non vult Deus, inquit Philo, eum, qui tam probè lateri suo assistit, Altari appropinquare ad Solis occasum, sed tantummodò postquam occubuerit. Vult enim, ut taliter in sui considerationem veniat, ut non intueatur sese in sublimi sua dignitate constitutum, divitem, splendidum, & magnificum, quemque magni æstiment, suspiciant, adorent omnes, hoc enim est, Solem esse in Oriente Si enim taliter sese consideraverit, non est dubium, quin vehementia lucis obcæcetur, & vis honoris ei oblivionem pariat Dei, & humilis gratitudinis supremæ Majestati debitæ. Si verò adverterit, omnem illam gloriam, & felicitatem, qua se modò affulgentem videt, finem aliquando habituram, & quemadmodùm Pater luminis ad occasum tendat, oportet, ut ejus, quod sibi quandoque eveniet, reminiscatur, illáque memoriâ habitâ necessariò sese humiliet.

Phil. lib. cit.

Levit. 22.

Dies mei transierunt, inquit singularis patientiæ exemplum sanctus Job, *sicut naves poma portantes* Communis horum verborum explicatio, quam Interpretes adferunt, est, quod sanctus hic vir loquatur de velocitate, qua vitæ nostræ dies transeunt. Nituntur comparationibus antecedentibus, in quibus dicit, quod vitæ tuæ dies velociùs transierint cursore, qui non subsistit, nec 3.

Iob. 9.

 dormit,

dormit, nec quiescit. Sed neque fugientes tam velociter incedunt; & quamquam timor omnibus membris torporem inducat, pedibus tamen ad volandum alas addit, ut fugitivi omnes, cervorum pedes ad currendum sibi exoptent; Aquila quoque quantumvis famelica, majori velocitate, & impetu in prædam sese non conjicit; nec navis fructibus onerata, magis festinat, quæ, ne putrescant, omnia vela expandit, ut ad portum appellat, eosque divendat. Velocia sunt hæc, inquit hic sanctus, & magna festinatione incedunt: sed multo majori, celeritate annis defatigatæ, & inveterascentis vitæ meæ dies, transierunt. Est hæc, ut dixi, magis communis interpretatio Doctorum. Sed mihi, pace illorum videtur, sanctum hunc virum hisce verbis amplius quid dicere voluisse, & vitam suam navi comparando, sese ejus rectorem constituisse. Audite Galfridum antiquum Patrem, cujus verba cogitationi meæ authoritatem conciliant: *Qui navem regit, non in prora residet, sed in puppi. Sed nostra etiam navis gubernator animus, nostræ conversationis arbiter, prosperè cuncta dirigit, si fuerit intentus extremis, nam eâ memorans, non peccabit.* Animus enim vitæ nostræ rector, & gubernator, ad beatitudinis æternæ portum iter suum tunc prosperè dirigit, quando in puppi, non autem in prora, residet; hoc est, quando non ad altitudinem felicitatis humanæ, in qua se constitutum videt, sed ad humilitatem finis, in quem desinet, attendit. Hoc itaque est, quod perfectissima illa patientia, ut viveret conformiter legi divinæ, & Dominum suum non offenderet, egisse se dixit, scilicet, quod in summa tranquillitate, recurrerit ad considerationem humilis sui esse. Hoc est: *Dies mei transierunt sicut naves, &c.*

Galfrid. allegor in Ecclesiast.

4. Ponderavit ingeniosè Abbas Rupertus petitionem illam, quâ sacra Sponsa, dilectum suum Sponsum rogavit, ut abiret, & aliò se reciperet: *Fuge dilecte mi.* Quomodo, (interrogat doctus hic Pater,) dicit ei, ut abeat, tam tenerè eum amans? Illane, quæ tantopere à Sponso suo se laudatam videbat, ita favoribus ejus magnificatam; illa, quam dulci, ac jucundâ suâ præsentiâ blandè exceperat, modò petit, ut se absentet? Haud equidem capio. Memini enim illius sapienter à sancto Bernardo dicti, quod absentia sit *noverca amoris*; adeoque non possum comprehendere postulationes Sponsæ. Verumtamen videor modò cogitationes ejus assequi, esseque tales, ac si dixisset: *Non sum digna, ut intres sub tectum meum: non sum digna, ut in me ostendas aliquod præsentiæ, vel visitationis tuæ miraculum. Fuge dilecte mi.* Accidit enim, inquit Tuitiensis, ut eodem tempore quo se videbat in culmine gratiarum, ostenderit majorem depressionem, atque a Sponso suo plus solito blanditiis, atque delitiis excepta, recordata fuerit fragilitatis argillæ, ex qua est formata; hanc enim vocat tectum, vel domum suam, eâque conspectâ, dilecti sui præsentiâ sese indignam judicabat; propterq; hoc, nec aliâ de causâ, ei dicebat, ut longiùs abscederet: *Fuge dilecte mi.*

Cant. 8.

Bernard. serm. 51. in Cant.

Rup. hic.

5. Audite insignem cogitationem sancti Hilarii, ad versum Psalmi 60 Davidis: *A finibus terræ ad te clamavi: dum anxiaretur cor meum, in petra exaltasti me.* Literalis sensus hujus loci suam habet difficultatem, propter diversas sacrorum Doctorum expositiones. Sentit Lyranus, quod hunc Psalmum composuerit David, videns se undique à Saule ita circumdatum, ut non esset effugii locus; cingebat enim eum *in modum coronæ.* Favit autem Deus Davidi; venerunt namque eo tempore nova ad Saulem, quod Philisthæi infestarent, & depopularentur terram, & ad eam defendendam Saul solvit obsidionem, qua cinxerat Davidem, atque ita effugit manus ejus: propter quod, inquit sacer textus, vocaverunt locum illum, *Petram dividentem.* Bonus literalis sensus. Communis intellectus cum Interlineari, est de filiis Ecclesiæ in afflictione positis: *A finibus terræ, ab Ecclesia,* quibus, tam contra visibiles, quàm invisibiles inimicos, adest Deus. Adfuisti, inquiunt, beneficio veræ petræ, quæ est Christus. Sed quod amplius est: *Quando à finibus terræ ad te clamavi*; causaliter legit Glossa Interlinearis: *Quia à finibus terræ clamavi.* Occurrit autem modò ratio dubitandi quomodo Justus petat auxilium, & favorem sibi exhiberi, eo nomine, quod habitaverit in finibus terræ? Sed dubium hoc egregiè dissolvit commentatio Hilarii: *Sciens se in carne quidem, quæ terra est, degentem, in fine carnis habitare.* Terra, inquit hic sanctus, propriè est caro. Hoc autem est, quod dicit David: Inclamabant

Psal 60.

Lyran.

1. Reg. 23.

Hilar. hic.

mabant me, Domine, caro mea, sanguis, atque nobilitas, ut secundùm eorum inclinationes incederem: Ego autem, ut servirem tibi, tam procul à carne mea, & sanguine me constitui, ut illa in uno extremo fuerint, & ego in altero; illa in principio, ego autem in fine: *A finibus carnis ad te clamavi.* Caro illa, & sanguis, nobilitas, & divitiæ dabant voces; sed ego cùm ab illis tam longè essem separatus, ut in finibus ipsorum existerem, illa non audiebam. Vel sic, & nostro instituto magis accommodatè: *A finibus terræ ad te clamavi*, hoc est: Ego, ne intentum suum obtinerent, & me superarent, armabam me consideratione finis, aut finium terræ, & omnium rerum ejus, quæ ut perituræ, tandem debent finiri. *A finibus terræ ad te clamavi*

6. Deus noster, & Dominus creat hunc mundum, & primum opus magnificæ manus ejus fuit lux. Et dixit Deus: *Fiat lux.* Prosequitur sacer Historiographus, & concludit, dicens, quod *factum est vespere & mane dies unus* Magnus Pater sanctus Basilius, magnus vivaci suo ingenio, pensiculavit modum loquendi sacri Textus, & illud singulariter, quod dicitur factus, *Dies unus*; & quærit, quare non dixerit Moyses, *Dies primus*? Quare modò negatur huic diei, quod honori ei est, primatus scilicet temporis, quo aliis diebus supereminet? Numquid melius fuisset dicere, quod erat primus dierum, & numero, *unius*, præcipuam ejus gloriam non obscurare? Videtur res omninò evidens: sed tamen si bene rem perpenderimus, inveniemus, inquit Basilius, factum fuisse conveniens, & bene adinventum; scilicet, ut non diceretur, quod esset dies primus, sed quod unus. Ratio verò ejus est admirabilis. *Quam ob causam non dixit primum diem, sed unum: Ubi magis conveniebat allaturum ordine secundum diem, & tertium, atque quartum, eum qui omnes antecibat, primum appellare diem, non unum. Sed unum dixit, ut diei noctisque spatium diffiniret, ac tempus utriusque, nempe diei ac noctis conjungeret.* Ingeniose excogitatum. Nox, mors est diei nam ut tenebrarum definunt ejus splendores. Ea phrasi utitur quoque Tertullianus inquiens: *Dies moritur in noctem, & lux in tenebris sepelitur* Similiter itaque dicatur, quod sit dies unus, & quod sit idem cum nocte, quæ est ejus mors, & non, quod sit primus dierum; non vocetur primus, sed unus. Quia verò tam magna res est, novisse cum majoribus suis damnis vitam transigere, major quoque æstimatio est dignitas primi diei, quod sit unus, & idem cum suâ morte, quàm quod dicatur primus dierum, atque adeò non vocetur primus, sed unus; in hac enim unitate intimè junguntur lux & tenebræ, dies & nox, mors & vita: *Et factum est vespere, & mane dies unus* In hujus rei testimonium, excellentia virtutis Christianæ, & pulchritudo sanctitatis, consistit in scientia concatenandi celsitudinem meritorum gratiæ, cum humilitate terrenæ suæ originis, & sublime jus Filii Dei, cum vilissimo pulvere suisse. Hoc est primum diem esse unum, & mane jungi cum vespere, lucem cum tenebris, & diem cum nocte: *Et factum est vespere, & mane dies unus.*

Genes. 1

Basil. hom. 1. Hexam

Tertull. lib de resurr. carn.

7. Scriptura divina, agens de creatione Solis, & Lunæ, dicit, quod Deus fecerit duo luminaria magna, eaque posuerit in Firmamento cæli, ut darent lucem super terram: *Et posuit eas in firmamento cœli, ut lucerent super terram.* Quæstio est inter Scripturæ Interpretes controversa, ubi, aut in quo loco hi Planetæ formati fuerint? Nam cùm dicit, quod Deus collocaverit eos in Firmamento, clarè indicat sacer Historiographus, quod illud non fuerit primævus locus suæ originis Variæ sunt super hac re Doctorum opiniones Illa verò sancti Anastasii Sinaitæ instituto nostro valdè convenit: existimat enim hic sanctus, quod Deus formaverit eos in terra, ut transferret ad cœlum, sicuti postmodùm hominem, quem creavit in campo Damasceno, transtulit ad paradisum terrestrem: *Posuit eum in Paradiso voluptatis.* Verba hujus sancti sunt sequentia: *Solem autem & Lunam cùm per se super terram, tamquam Evam & Adam esset fabricatus, postea eos in altum sublatos, posuit in firmamento.* Suppositâ hac doctrinâ tamquam certâ, fundatâ in authoritate maximè gravium Patrum Ecclesiæ, quorum volumina curiosi legere possunt, occurrit statim ratio dubitandi, quare Deus Dominus noster Solem, & Lunam creare voluerit in terra, si illa translaturus erat ad firmamentum? An non convenisset magis, ut quemadmodùm stellæ, sic & illi planetæ origi-

Genes. 1.

Anast. Sinait. in Hexam. apud authr. arb. vita ad hunc locum.

nem quoque suam habuissent in cœlo; quandoquidem in eo futurum erat eorum domicilium? Ita quidem videtur; sed in sensu mystico factum hoc considerantes, inveniemus cum sancto Aelredo discursui nostro insigne fulcimentum. Pulchra hæc Astra posita in Firmamento, inquit hic sanctus, symbolum sunt Principum Christianorum, tam Ecclesiasticorum, quàm sæcularium: *Sunt in sancta Ecclesia firmamento à Domino creata duo magna luminaria, Sacerdotium scilicet, & Regnum, Rex & Episcopus, Princeps & Clericus.* Atque adeò non caret mysterio, Deum eos creare in humili terræ loco, priusquam ad summum cœli eos elevet, & in throno constituat, quasi illis diceret, quod de industriâ tam humilia eis daret principia, ut cùm summo in loco se positos, & ita exaltatos viderent, non evanescerent, sed dejicientes in terram oculos, recordarentur ejus quod fuissent, & considerarent, quod quamquam jam dudum fuissent cœli incolæ, & cives, effecti, originem tamen suam traxissent ex terra, & servili illo originis suæ loco, in quo aliquando se viderunt, præsentem, in qua se positos deprehenderent, felicitatem temperarent, satisfacientes obligationi verorum Christi discipulorum & fidelium Ecclesiæ filiorum, qui in honore etiam supremo, maximè profundam humilitatem conservant *Et pater tuus, &c. Pulvis es, &c.*

Aelred. in alleg. Til. in illa verba: Fiant luminaria, *&c.*

Thesaurizate vobis thesauros in cœlo, &c. Pulvis es, &c.

CONSIDERATIO VI.

Fragilitatis nostræ memoria efficere potest, ut despicientes thesauros mundi, anhelemus ad cœlestes.

1. CLEMENS Alexandrinus alterius vitæ spem, ac meâ quidem sententiâ admodùm propriè, *sanguinem fidei*, appellavit; quemadmodùm enim in humano corpore, caro, nervi, ossa à sanguine sustentantur, eoque corpus nutritur, & augescit: ita quoque fides Christiana continuò alitur, & roboratur spe alterius vitæ, & bonorum, quæ Deus in illa præparavit iis, qui omnia, quæ in hac sunt, nihili faciunt; adeò ut tota disciplina philosophiæ Christianæ, major bonitas & perfectio ejus, contineatur in parva cura & æstimatione, quæ de vita hac mortali habenda est, & in magno pretio quo æterna, quam speramus, æstimari debet, in vilipendio & contemptu omnium bonorum hujus mundi, in magna cura, & studio, quæ adhiberi debent ad cælestia acquirenda; de quibus omnibus Catholica fides nobis certa & veracia testimonia assignat, atque unum ex magis efficacibus mediis, ad finem hunc suaviter consequendum, est memoria fragilitatis nostræ, & vilitatis nostræ recordatio.

Hanc veritatem apprimè cognoscebat Patriarcha Jacob, in notabili illa lucta, quam habuit cum Angelo, vel cum Verbo divino, uti visum fuit nostro Angelico Doctori sancto Thomæ, & ante eum sancto Justino Martyri, Tertulliano, Hieronymo, Cyrillo, Chrysostomo, Hilario, Eusebio, Severo Sulpitio, Clementi Alexandrino, Athanasio, Theodoreto, citatis à docto nostro commentatore Istella, atque ita determinat Concilium Sirmiense Numquam eum (quantumvis rogantem) dimittere voluit, donec primò ei benediceret: *Non dimittam te, nisi prius benedixeris mihi* Quid istud, bone Jacob? numquid surripuisti benedictionem fratri tuo Esau? Nónne modò es primogenitus, & successor illustris domus Patris tui Isaac? Ut quid igitur aliam vis benedictionem? Sufficiat tibi quam habes: ne tantus sis benedictionum diteptor. Dionysius Carthusianus succurrit Jacobo, & ait, petiisse benedictionem cælestem, & bona gratiæ: *Non dimittam te, nisi benedixeris mihi, imprecando & ministerialiter impendendo mihi bona gratiæ, & subventionis optata.* Quasi diceret: Benedictio, quam fratri meo abstuli, est benedictio terrena; illa verò, quam modò requiro, benedictio cælestis; tunc porrò me beatum ducam, & veraciter divitem, cùm à Deo benedictus fuero: *Non dimittam te, &c.* Benedictiones mundi, ac terrena bona parvi facio: nam ea bonorum solum nomen gerũt: sunt bona mobilia, quæ, cùm maximè attident, habentes deserunt, thesauri vani, qui in pulverem, & cinerem convertuntur: *Et in pulverem*

Genes. 32.

Thom. hic. Iustin. Tertull. Hieron. Cyrill. Chrysost. Hilar. Euseb. Sev. Sulp. Clem. Alexand. Athanas. Theodor. citat ab Istella in hunc locum.

pulverem reverteris; tantummodò cœli bona volo, & desidero, quæ sola sunt firma, & immobilia, quæ numquàm possunt deficere: *Ubi nec ærugo comedit, nec tinea demolitur*

2. Si indagare voluerimus quodnam fuerit principale motivum hujus peritionis, reperiemus, quod ubi nostra vulgata habet: *Ecce vir luctabitur cum eo*, Textus Hebraicus, prout refert noster insignis Oleaster, legat: *Pulverizabat*; adeò, ut verbum, *Machus*, utrumque significet, inquit hic magnus Doctor, & luctari & pulverizare; & ratio est: *Quia luctatores pulverem pedibus ciere solent*. Eo itaque tempore, quo luctabantur, pedum motu excitabatur pulvis, qui adscendebat ad faciem, & in oculos incidebat, uti luctatoribus evenire solet In illa ergo pulverulenta pugnâ tale aliquid videtur voluisse dicere Deus: Jacob, quamquam revertaris dives, fortunatus, & plenus bonorum, recordare omnia illa pulverem esse, & in pulverem reversura. Et hæc quidem consideratio tanti momenti Jacobo fuit, ut quamprimùm pulverem conspicit, terrenorum omnium oblivisceretur, & solummodò ageret de benedictione Dei, ac bonis cælestibus, utpotè æternùm duraturis: *Non dimittam te, nisi benedixeris mihi*.

Oleast. hic.

3. Osea 10. Conquerebatur Deus per Prophetam Oseam: *Ephraim vitula docta diligere trituram, & ego transivi super pulchritudinem colli ejus: ascendam super Ephraim, arabit Iudas, & confringet sibi sulcos Iacob* q. d. Propendet, & festinat Ephraim ad præmium, quod sperat, quemadmodùm vitula, quæ redit ab aratro, & fugit ad horreum; nam inter triturare, & comedere non datur medium: ita quoque in bonis, quæ Deus ei promisit, non novit patienter ferre, & sperare paululum, ac recreatur quibuscumque aliis promissis, eò quod promissa Dei non veniant, & retardari ei videantur. Animadvertam in eum, eique ostendam, quod spes, quam habet de præmio, sint appetitus inordinati, & ex consideratione tribulationum Ephraim, Tribus Juda, & Jacob rectè sperare discet; primò arabit, & deinde colliget. Si ad loci hujus intelligentiam Commentatores consulere voluerimus, speciatim verò doctissimum Lyranum, reperiemus, quod Dominus per Ephraim intelligat decem Tribus, quæ apostatarunt à fide, & idololatriæ sese dederunt, adorando deos Gentilium; per Judam verò, & Jacob alias duas, quæ videntes reliquas captivas, alieno exemplo doctæ, in fide, ac Dei obsequio firmæ & constantes permanserunt Jam verò illas comparat vitulæ trituranti, has autem arantis; eò quod illæ paleis essent contentæ, & quoniam Gentiles statim eis ad votum succurrebant, & providebant de annona, uti & illi, idololatriæ peccatum committebant; temporalia bona, quæ impræsentiarum eis dabant, iis quæ Deus promittebat, præferentes: contra verò, duæ Tribus fideles, arabant, & laborabant, futurorum bonorum spe sustentatæ; atq; idipsum faciunt omnes justi, in illis repræsentati: *Similis est vitula quæ diligit locum trituræ. Duæ Tribus videntes decem Tribus captivatas propter peccata sua, disponent se ad laborem pœnitentiæ*.

Lyran hic.

4. Verumenimverò quod ego hic video, & ut mihi videtur, alius quispiam non advertit, est verbum illud, quo Spiritus Sanctus significat ejus sudores, & pœnas: *Arabit Iudas, & confringet sibi sulcos Iacob*. Insignis metaphora, desumpta à bove, qui incedit sulcando terram, ita ut videatur eam exosculari, & caput in eam demittere, quasi vellit sese in ea sepelire. Jam verò hoc idem agunt servi Dei, quique adspirant, ut fiant candidati cælestium bonorum; terra originis eorum ab oculis non recedit, & tam efficax est ejus repræsentatio, ut paleam, & temporalia terræ bona despicere eos faciat, & spes eorum animetur, & excitetur ad bonorum æternorum, licet adhuc absentium, possessionem.

5. Tob. 14. Hæc si aliquando cogitabundus in illo tam salutari consilio, quod sanctus Tobias senior, filiis ac nepotibus suis dedit. Erant, inquit sacra historia, tamquam advenæ, & peregrini in civitate Ninive, ibique multa bona sibi compararant. Divinâ autem revelatione sciebat hic sanctus vir, infaustam illam civitatē brevi interituram, ac divites omnium suarum opem jacturam facturos. Itaq; convocabat filios, ac nepotes, jam moriturus (tunc enim tempus est sanissima cōsilia, & syncerissimas veritates proferendi) illisque dicebat hæc verba: *Propè est interitus Ninive, &c. Audite ergo filii patrem vestrum* q. d. Filii mei, estis in hac civitate tāquam peregrini: certiores itaq; vos facio, brevi eam finien-

finiendam, & quidquid in ea habueritis, si ibidem relinquatis, vos perdituros. Scitote itaque Deum vos hinc educturum, & ad terram Jerusalem, quæ propria vobis est, deducturum. Vobis itaque incumbit, hîc firmum domicilium non figere, sed potiùs procurare, ut ea quæ hîc habetis, componatis, & ad civitatem, in qua fixum vobis futurum est domicilium, destinetis. Doctus noster Cardinalis Hugo, mysticè locum hunc explicans, dicit, sublimiores fuisse sancti Tobiæ cogitationes, quàm ad litteram sonent; & suâ ad heredes exhortatione intendisse idem, quod Christus Dominus noster, tamquam bonus pater, & fidelis amicus, in Evangelio nobis consulit. Audite ejus verba; elegantia enim sunt, ac pulchra: *Nolite manere hic, &c. in mundo, qui transibit & concupiscentia ejus.* 1 Corinthior. 7. *Preterit figura hujus mundi* Considerabat Tobias filios suos, & nepotes, ut transitorio hoc mundo constituros, de quo dixit Apostolus, quod quidquid in eo est, finietur. Apprimè sciebat, solam cælestem Jerusalem semper permansuram. Non satisfecisset obligationi boni, & veri Patris, si eo tempore, quod proprium est salutarium præmonitionum, eis non dedisset, nec prædixisset quod tanti ipsorum intererat. Filii mei, inquiebat ergo, non vos decipiat falsa, & apparens pulchritudo Ninives, in qua mihi exhibetur vera, & viva effigies mundi, in quo modò degitis. *Ninive*, inquit noster Cardinalis Hugo, referens Glossam, *Speciosa interpretatur, & mundum significat, qui speciosus est*, eò quod brevi finietur, & exterminabitur. Agite de vitâ vestrâ taliter disponendâ, ut æternam assequi mereamini, & incolæ esse spiritualis Jerusalem, & perfrui visione pacis; hoc est, videre clarè Deum, absque timore eum admittendi. Atque ut hoc facilè peragatur: *Propè est interitus Ninive.* Recordamini mortem properare, & quod citò videbitis Ninivem, hoc est, mundum dissolutum in favillas, & in cineres conversum.

Hugo Cardin. hic.
1. Cor. 7.
Hugo Cardin. cit.
Gloss. ibid.

6. Hujus cognitionis defectus, Protoparenti nostro Adamo ruinæ occasionem dedit. Curiosè observavit Moyses Barcephas (nescio si omninò verè) numquam eum scivisse, quod fuerit formatus de terra, nisi cùm Deus illi dixit: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo, donec revertaris in terram de qua sumptus es* Et dicit hic Doctor, quod tunc intellexerit Adam, quod fuerat factus ex terra: *Si enim sciret se ex terra formatum, fortè non peccaret* Numquam enim affectasset summam illam dignitatem, & voluisset esse Deus, si scivisset, ex tam vili materia se esse compositum. Cogitavit ille, cùm uxor sua fuisset facta ex osse, se ex nobiliori quadam ortum materia, atque adeò superbivit; nam si scivisset quod esset ex pulvere, propriâ materiâ luti, numquam præsumpsisset, nec adspirasset ad tantam altitudinem, & abjectæ originis suæ cognitio, ei non permisisset majorem honorem, aut aliud in hac vita bonum appetere, quàm amare, & servire Deo, ut eâ ratione securum se redderet de bonorum æternorum possessione.

Genes. 3.
Moys. Barceph. lib 1. de Parad.

7. Verumtamen quod ante non fecit postmodum egit, inquit sanctus Bernardus; & est insignis ejus discursus. Notat hic sanctus, Divinam justitiam de duobus delinquentibus pœnas sumpsisse, homine scilicet, & Angelo Ille proscriptus fuit ex Paradiso, hic ex cœlo: sed si advertatur, admodùm diversam uterque subiit sententiam Angelus quidem hanc: *In infernum detraheris, & in profundum laci.* Homo verò istam: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo, donec revertaris in terram, de qua sumptus es* Angelus perpetuò damnatus fuit ad ignem æternum: *In ignem æternum, qui paratus est diabolo, &c* Homo verò præfixo termino, & limitato tempore proscriptus ex Paradiso: illud significat adverbium, *Donec.* Quærit modò hic sanctus, qua de causa hæ pœnæ tam differentes fuerint, una temporalis, alia verò æterna? Et respondet: *Miser ille Angelus de terra sumptus non est, nec in terram aliquando rediturus, propterea non habet, donec, sed ignis ejus paratur æternus.* Si enim mori potuisset, & cognovisset pulverem se esse, atque in eum se reversurum, absque dubio sese emendasset, & de peccato suo pœnitentiam egisset: hoc verò Adamo, ac successoribus ejus prosperè cessit, cui notitia humilis sui principii, & similis finis, motivum fuit ad pœnitendum de suâ culpâ, & amarè deflendum gravem errorem à se commissum.

Bernard. in declam.
Isaia 14.
Genes. 3.
Matt. 25.

Quàm

8. Quàm rigidum sese exhibuit sanctus Joseph, in primo illo cum fratribus suis congressu? Jam pro exploratoribus eos habet; modò dicit, latrones esse; modò in carcerem conjicit, modò minatur, eosque probè agnoscens, asperè alloquitur tamquam extraneos. *Quasi ad alienos duriùs loquebatur.* Gen. 42. Malum hoc omen est, ut videtur, de futuris successibus, & tam mala principia pejorem exitum pollicentur. Illi verò videntes se funibus ita constrictos, crimina quæ imponebantur, purgare moliuntur. Ad hoc verò minutularum etiam rerum suarum rationem dedêre: dixeruntque pacificos se venire negotiorum causâ, absque ulla sinistra intentione, se omnes filios esse viri boni & integri, habitare in Chanan, & præter decem, qui præsentes adstabant, fuisse parenti suo alios duos minores natu filios, quorum unus remanserit cum ipso, de altero verò nesciri, quid ei evenisset: *Duodecim servi tui fratres sumus, filii viri unius in terra Chanaan, minimus cum patre nostro est, alius non est super*, sive, ut legit Chaldæus, *alius non comparet*. Chald. apud Isella. Videtur, inquit Philo Hebræus, quod sanctus Joseph hæc audiens, debuisset magis irritari; quandoquidem eum memorem reddebant tragœdiæ transactæ, & in memoriam revocabant tyrannides, quibus erga eum usi fuerant. Profectò alteri cuilibet, quantumvis prudenti, & patienti, sanguis efferbuisset, & quædam saltem vindictæ cogitationes obrepsissent. Sed non ita bono huic fratri accidit: quin potius minas illas, quas ipsis intentabat, & supplicia, quæ minabatur, extenuabat, & ex omni parte minuebat; cumque eis dixisset, quod novem vinctos detinere, & uni tantummodò facultatem concedere vellet redeundi ad patriam, ad accersendum minorem natu fratrem, eò quod videre eum cuperet, inquiens: *Mittite ex vobis unum, vos autem eritis in vinculis*; quamprimùm sententiam mutavit, & dixit, ut omnes abirent, & unus solùm remaneret obses, donec causæ veritas comprobaretur: *Frater vester unus ligetur in carcere, vos autem abite, & ferte frumenta, quæ emistis, in domos vestras, &c.* Phil lib. de Ioseph. Ponderat Philo hoc factum, & dicit, ita remotum fuisse Josephum à vindicta de ipsis sumenda, tam procul à malo alicui pro præteritis injuriis inferendo, ut si fortè ultionis sumendæ tentationes aliquæ ei obvenerint, tamen ad primam responsionem, quam in sui defensionem ei dederunt, planè superasse. Quis autem passiones eius ita refrænavit? Quis eum placavit? Quid tantæ efficaciæ verba ei dixerunt, ut tam blandus, & amabilis factus sit, & fictum etiam rigorem remiserit? Dicam inquit Philosophus. Quando mentionem fecerunt fratres, qui non superesset, dixerunt eum obiisse; ita enim legunt Septuaginta Interpretes; *Et alter non est, id est, non vivit.* 70. Interpret. apud Isellam fit. Itaque simul ac Joseph de seipso, tamquam mortuo, loquentes audivit, statuit eis ignoscere, & ad conspectum mortis, animus ei non fuit, quidquam mali ipsis inferre; *Hæc de seipso loquentes audiens tamquam mortuo, quid animi habere potuit*: Maximè animosi spiritus redduntur, ignavi ac pavidi, nec quidquam mali facere audent, cum mortem ob oculos positam habent.

9. Tantum potest mortis repræsentatio, & tam mirabiles esse solent eius effectus, nisi incidat in hominem aliquem tam infaustum, quam fuit Judas, de quo notat sanctus Paschasius, particulari providentia, ad exaggerandam summam iniquitatem eius, cœlitus ordinatum fuisse, ut cognomen ejus fuerit Iscariotes. Et si ab hoc sancto propriam hujus vocis significationem quæsiverimus, respondebit, ponderans verba illa capite 10. sancti Matthæi: *Et Iudas Iscariotes, &c.* Matt. 10. quod idem sit, ac memoria mortis: *Porrò Iscariotis memoriam mortis sonat.* Quare verò voluit Deus apponi hoc nomen? *Vt sit inexcusabilis*, respondet doctus Abbas *quod non casu sed ex meditatione mortis Dominum prodiderit*. Pasch. in Matth. Vidit cœlum temeritatem ac insaniam, ad quam inordinati pecuniarum appetitus Judam inclinabant, putavitque solâ mortis memoriâ perversas ejus inclinationes corrigi posse. Itaque vocat eum Judam Iscariotis, quod idem est, ac homo reminiscere mortis, vel *Memento quia pulvis es*; ut ad conspectum hujus continuæ memoriæ, iniquitas eius foret inexcusabilis. Fuit peccatum eius ex malitia, non autem ex ignorantia; cùm secum haberet magistrum, qui eum docebat, scilicet memoriam mortis, quæ, sicut præfati sumus, & ostendimus in hac Consideratione, potens est, ut res omnes vitæ hujus caducas

ducas, & perituras despicabiles, & contemptibiles reddat, faciatque ut omnia hominum studia vertantur ad procuranda bona æternùm permansura, quibus hic frui incipimus per gratiam, & gaudebimus perenniter in gloria, ad quam, &c.

TRACTATUS II.

AD DIEM VENERIS POST DIEM MERCURII CINERUM.

Audistis, quia dictum est antiquis, &c. Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros. Matth. 5.

SANCTUM Evangelium agit de amore inimicorum, una ex materiis, quas Christus Dominus noster in suis ad populum concionibus habitis, maximè tetigit, & inculcavit. Ratio verò, inquiunt Sancti Patres, fuit: nam quemadmodum ille in mundum veniebat ad conciliandam pacem inter cœlum & terram; inter Deum & homines: ita primum quod præcipit, est, ut inter ipsos sit amor & amicitia; ut & hac ratione eam quoque habeat Deus. Remedium enim ad pacem habendam cum Deo, est eam habere cum proximo. Arduum est præceptũ, & difficilis lex, fateor, virium nostrarum imbecillitati. Verumtamen conquerendi rationem habuissemus, quando inimicum ejusque persecutiones perpeti, nobis aliquid constitisset: sed impensæ omnes sunt ejusdem Domini, qui nobis præcipit eos sufferre, & diligere; & ad hæc patientiam, ac gratiam suppeditat: hâc modò indigemus, ad materiam tam gravem, & tanti ad salutem nostram momẽti, bene & convenienter pertractandam: hanc petamus per intercessionem illius Dominæ, quam Ecclesia *Matrem charitatis* vocat; eamque devinciamus solita oratione,

Ave Maria.

Audistis quia dictum est antiquis.

CONSIDERATIO I.

Nisi lux gratiæ magna ingenia illuminet, nulli sunt errores, in quos sese non præcipitent.

INTENDIT Christus Dominus noster reformare amoris leges, quæ in mundo malè intelligebantur culpâ quorundam Doctorum antiquæ legis, qui præceptum amoris proximi, quod Deus populo suo dederat, sinistrè interpretabantur, & dicebant, per proximum debere intelligi amicum, non vero inimicum; adeoque licitum esse hunc odio prosequi. Magna mala faciunt docti, quando illorum scientia non bonæ conscientiæ est conjuncta. Certum est enim, ex Scripturis detortis, & textibus malè explicatis hæreses nasci; & ratio est, quia cùm eorum hominum scientiam divinæ gratiæ lux deficiat, quantumvis bono sint ingenio, Deo illud non illuminante, offendunt, & impingunt. 1 Hieron.

2 S Bernardus expendens mirabilem illam visionem, quæ Isaiæ cap. 6. sic habet: *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & elevatum* Isaia 6.

vatum : Seraphim stabant super illud , sex alæ uni, & sex alæ alteri, & duabus volabant, &c. per illas duas alas, quibus Seraphim volabant, intellectum & voluntatem intelligit. Unâ talium alarum, quæ erat intellectus, voluit sese Lucifer exaltare usque ad similitudinem Dei: sed sicut avis unâ alâ volans aut homo uno pede incedens, citò prolabitur, ita ille in infernum decidit: *Superbus ille Lucifer lucem præferens, non ignem habens, alteri tantùm innixus alæ, causam facere potuit, non volatum*, inquit hic sanctus. Quasi dicat: Superbus ille Lucifer, uni tantummodo alæ intellectus sui innixus, & carens alâ voluntatis, cadere potuit, non volare: defuit enim ei charitas, quæ erat altera alarum, & hac ratione mutuò sese elevare debuisset intellectus & voluntas.

Bernard. homil 5. super Isai.

Videntur mihi Scribæ veteris testamenti malo Angelo admodùm similes: quorum tametsi intellectus habitu scientiæ esset illuminatus, voluntas tamen charitate non erat accensa; unâ tantummodo alâ, & absque auxilio veræ lucis, quæ est divina gratia, volabant: adeoque in suis arbitriis, & sententiis fallebantur, & judicia eorum tantopere aberrabant: cadere potuerunt, non autem volare, quod eis non evenisset, si non nimium præsumpsissent & arbitratu suo sese non rexissent, sed intellectum suum divinis oraculis, ac decretis humiliter subjecissent.

Mystica erat lex Levitici, quâ mandabat Deus, ut confringerent alas avis, quæ in sacrificio offerebatur: *Confringet'q; ascellas eius nec secabit* Non conveniunt sacri Interpretes in hujus cæremoniæ significatione. Rodulphus, antiquus Pater, dat rationem nostro instituto valdè accommodatam: *Ascellæ, inquit, confringendæ sunt, id est, cognitionis digna professu omnis præsumptio reprimenda, ut virtutem contemplandi nemo sibi tribuat* Qui enim multa de Deo scire intendit, & divinarum rerum cognitione imbui præfidenter ad eas perscrutandas sese præcipitare non debet. Et post aliquot intervallum adjungit hic doctus Pater hæc verba, quæ quæ nostrum assumptum directè probant: *Ascellas ergo frangere, est acumen ingenii non sibi tribuere, sed sub divino munere humiliter infirmitatem propriam cogitare.* Quasi dicat: Alas confringere, est de ingenio, & eruditione, tanquam re suâ, & sibi propriâ, non superbire, sed propriam exilitatem timidè agnoscere, & advertere, quod quantum scit & comprehendit, sit effectus gratiæ Dei, & beneficium potentis manus eius, & quod eo momento, quo Deus auxilium suum suspenderit, manebit sine alis, & impotens ad volandum.

Levit. 1.

Rodulph.

3

Ad hoc propositum notavi ex Davide duo loca, quæ huic rei admodùm propria esse videntur. Primus sit : *In corde meo abscondi eloquia mea*, inquit Regius Propheta, Psal. 118. & statim prosequitur verbis quibusdam, quæ primo intuitu cum istis non cohærent: *Doce me justificationes tuas.* Quomodo David rogat Deum, ut eum doceat res istas, quas in corde suo custodit? Quærit hoc Apollinarius Doctor gravis, & subtilis; & suavem admodum , ac gratam dat responsionem: Apoll. hic. *Non enim statim à memoria existat intelligentia, sed ab illustratione* Cognoscebat David, facilè factu esse, Dei verba in memoriâ, consignata, & custodita habere; sed quæ in eis obscura, & abdita sunt, intelligere, ac deregere, sine magisterio ejusdem Dei, fieri non posse, adeoque benè conveniunt : *In corde meo abscondi eloquia tua*, &, *Doce me justificationes tuas.*

4

Psallam & intelligam in via immaculata, quando venies ad me, inquit idem Propheta. Psal. 100. Explanat Author Incognitus: *Scilicet per spiritum propheticum revelando secreta tua.* Sed Incognit. qui tu, Propheta sancte, homo tam intelligens, ut etiamnum adolescens plus sciveris quàm sui magistri: *Super senes intellexi, super* Psal. 118. *omnes docentes me intellexi*, tam sapiens. ut inter celeberrimos Israël excelluеris: *Sapientissimus inter tres*; petis à Deo, ut te visitet, & 2. Reg. 23. illuminet ad intelligendam legem eius, & alios eam docendam? Ita peto, diceret ille, si adesset, nam & optimum hominis ingenium, si Deus luce gratiæ suæ ei non adsit, aberrat, uti clarè patet in falsis Commentatoribus legis de amore proximi, quorum Evangelium mentionem facit.

5.

Illorum instar erat impius ille hæreticus Abaillardus, contra quem sanctus Bernardus gravissimam epistolam scripsit ad Bernard. Innocentium Papam. Erat perversus hic epist. 190. homo tam superbus & insolens, & tantus novitatum amator , ut jactaret, & perniciosâ

niciosâ temeritate glorietur, se in intelligendis sacris litteris nullius unquam opinionem fuisse secutum, & totum quod scriberet, & doceret, ex solo capite suo depromp sisse; *Omnes quidem sic, sed non ego sic:* Arripit sanctus Bernardus ejus verba, & de iis dicit sequentia: *Omnes sic, dicis impie, sed non ego sic! Quid ergo tu? quid melius affers? quid subtilius invenis? Quid secretius tibi revelatum jactas, quod tot praterierit sanctos, effugerit sapientes? Aquas furtivas, & panes absconditos, puto, apponit nobis iste.* Et ad ipsum conversus, eum refutat, & compescit his verbis, quæ egregiè discursum nostrum probant: *Magister Gentium accepit à Domino, quod tradidit nobis Magister omnium suam doctrinam fatetur non suam: Non enim, ait, à me ipso loquor; tu verò de tuo nobis tradis, & quod à nemine accepisti. Qui loquitur mendacium, de suo loquitur: tibi proinde sint, quæ tua sunt; ego Prophetas, & Apostolos audio, obedio Evangelio, sed non Evangelio secundùm Petrum Abaillardum. Quintum Ecclesia Evangelistam non recepit.* Ex hac doctrina sancti Bernardi clarè colligitur confirmatio eius, quod præ manibus habemus; scilicet, numquàm esse certum humanum judicium, nisi à Deo illustretur, & doctissimos quosque in gravissimos errores prolapsuros, nisi pro duce eis foret lux divina, uti dixit sanctus Prosper: *Nemo tam eruditus, nemo tam doctus, qui supernâ illustratione non egeat.*

1 Cor. 11. Ioan. 14. Prosp. in sentent.

6. Sapientes erant Principes illi Orientis, qui venerunt adorare puerum Deum recèns natum in Bethlem. Tales eos nobis proponit sanctus Matthæus dicens: *Ecce Magi ab oriente venerunt, &c.* Homines docti, & sapientes. Hoc enim significat verbum, *Magi* Nihilominùs animadversione dignum est, quod Deus Dominus noster miserit eis stellam, quæ sic eos duceret, ut eum invenirent: *Vidimus stellam eius*; & stella viam ipsis monstravit, usquedum venirent ad præsepe, ubi erat recens natus Salvator: *Vsquedum staret supra, ubi erat puer.* Si inquirere voluerimus, qualis stella ista fuerit, reperiemus, quod secundum sententiam bonorum Authorum, quos citat noster Angelicus Doctor S. Thomas, fuerit Spiritus sanctus, qui venerit in figura stellæ, uti postmodùm in specie columbæ, & ignis: *Alii dicunt, quod ista stella fuit Spiritus sanctus.* Quarto itaq; quæ necessitas fuerit, ut Divinus Spiritus descenderit in forma stellæ, ad deducendos istos Reges? Nónne erant sapientes? Nónne literati? Nónne intelligentes? Num absque illo auxilio non invenirent locum, ubi Deus erat natus? Non profectò. Sint licet prudentissimi, & sapientissimi omnium, quos habet mundus, necessum tamen, ut descendat Spiritus Sanctus, & divina gratia eorum intellectũ illuminet: nam & summum ingenium, nisi a Deo illustretur, vacillat, & prolabitur.

Matt. 2. Thom. hic.

7. De sancto Jacobo refert divina Scriptura, cùm iter quoddam faceret pervenisse ad locum, in quo puteum invenit: *Et os eius grandi lapide claudebatur.* Et advertit sacer Historiographus, quod cùm quidam Pastores, qui ibidem aderant, vellent lapidem amovere, non potuerint, neque satis virium ad id habuerint, solus autem Jacob, sine cujusquam auxilio eum amoverit, & puteum detexerit, ut grex pastorum biberet. Rupertus Abbas moraliter explicans húnc locum, quærit, quid hìc puteus, Pastores, & Jacob mysticè significarint? Et respondet, quod puteus significaverit sacram Scripturam, puteum nempe altum, mysteriis plenum, qui pro suâ obscuritate fuit clausus: Tribus Pastoribus gregum, qui ibidem pascebantur, Judæos, Samaritanos, & Gentiles fuisse adumbratos, qui omnes volebant bibere aquas sacrarum litterarum, sed propter difficultates, quibus occludebantur, non poterant. Deniq; Jacob, qui saxum ab ore putei amovit, significabat Christum Dominum, & Magistrum nostrum, qui secreta illarum mysteria nobis declaravit: Atque adeò capite 28. sequenti, loquens de Christo, hæc habet: *Melius hic Pastoribus illis lapidem amovit, qui damnatis traditionibus Pharisaicis, veritatem Scripturæ, sine personarum acceptione, prædicavit.* Absque Jacobo nec Pastores, nec oves eorum bibissent. Si Christus non docuisset nos veritatem divinæ legis, æquè sitientes fuissemus, ac falsi doctores antiquæ legis.

Genes. 29. Rup. lib. 7. in Genes. cap. 26. Rup. lib. 7. in Genes. cap. 28.

8. Non caret mysterio, quod Deus in libro Exodi præcepit, ut esset candelabrum accensum è regione mensæ, quæ erat in Tabernaculo: *Et contra mensam candelabrum.* Multas hujusce legis rationes mysticas sacri Cõmentatores proponunt, quas curiosi

Exod. 2.

in illis

illis videre possunt, sancti Brunonis observatio in allegoriis huc facit, ubi cùm, tamquam rem certam asseruisset, quod mensa significet divinas Scripturas, & scientiam doctrinæ sacræ, dicit in hunc modum: *Ponitur contra mensam candelabrum, ut fercula imposita videantur, quoniam nisi Christo illustrante, divina Scriptura intelligi non valet. Ipse enim est lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Qui verò eâ carent, vel in obscuris cœcitatis suæ tenebris manent obdurati, vel ad errores falsæ suæ doctrinæ, sicut hi in Evangelio, obstinati.

Bruno l. 4. alleg. in Exod.

Ioan. 1.

9. Moyses sæpiùs montem adscendit, cùm Deo loquendi causâ, fratre suo Aaron, & septuaginta Rectoribus Populi Hebraici comitantibus. Verùm sacer textus dicit, quod vice quâdam omnes reliquerit, & solum Josue secum duxerit, & ambo simul iverint ad montem Dei, ubi sacrum Oraculum aderat: *Surrexerunt Moyses, & Iosue minister ejus, adscendensque Moyses in montem Dei, senioribus ait: Expectate hic, &c.* Fatigantur sacri Interpretes labore indagandæ, & reddendæ veræ causæ ob quam Moyses hac occasione, relictis senioribus ad pedem montis, assumpserit Josue sibi comitem, & absque eo ire noluerit? Et in diversas sententias abeunt. Lipomanus, in Catena sua, citans Severum, dicit, quod adscensus iste magnum mysterium includebat. Aliis vicibus Moysen multi fuere comitati, & quamquam ad montem eos duxerit, non tamen in summum ejus fastigium: jam verò quando vadit cum Josue, ascendit ad summum. Et ratio fuit, quia *Assumptis Aaron & senioribus Israel, eos usque ad primum montis verticem subduxit, hoc est, ad altitudinem particularis divinorum Oraculorum ascensionis, per quam littera ipsa tantummodò revelabatur. Cùm autem interiorem Scripturam, spiritualem dico sensum, & profunda legis accepturus esset, Iesu Nave secum assumpsit, qui figuram Iesu Domini, & Servatoris nostri gerebat; neque enim sine Iesu profunda legis, & Evangelii intelligi poterant.*

Exod. 24.

Lipom. in Caten.

10. Antiqui ad significandum, quod absque Deo, in nulla re certò, & sine errore procedi posset, pingebant eum in fastigio quodam valdè alto, ad quod ferebant tres viæ, quæ ad eundem finem & terminum tendere videbantur; sed duæ illarum tales erant, ut qui editissimum illarum cacumen adiret, inde præceps rueret. Ad summitatis pedem erat Mercurius, Deus scientiarum, digito demonstrans, quænam esset via certa & secura, litteris quibusdam, quæ dicebant: *Suspende viator, serta Deo, rectum qua tibi monstrat iter: omnes in bivio sumus, atque hoc tramite vitæ fallimur.* Significare voluerunt quod, si Deus, aut ejus stella nos non ducat, & viam, quæ ad Deum ducit, non ostendat, nemo eum assequi poterit. Atque adeò non miror, quod Judæi tam turpiter erraverint; neque enim minus sperari poterat de perversis eorum intentionibus. Deerat eis auxilium divinæ gratiæ, atque ita, quantumvis essent intelligentes & literati, delirabant: nam si lux cæli non adsit pro duce, nihil rectè fieri potest: superficiem litteræ non transgrediuntur; quia Jesum Christum secum non habent; ideò dicunt: *Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum*: atque adeò, ut sciant, & cognoscant veritatem, veniat ipsemet Dominus, & dicat: *Ego autem, &c.*

Lib qui dicitur de Diis Gentium, verb Mercurius.

Ego autem dico vobis: Diligite.

CONSIDERATIO II.

Loquendo differenti idiomate, ab eo quo peccatores utuntur, nos certò nostrum assecurare.

QUEMADMODUM malum citò persuadetur, ita quoque hic error de inimicis odio habendis, sensim succrevit, & consequenter falsa hæc doctrina inolevit, irâ frænos rejiciente, & odio ac vindictæ habenas relaxante. Itaque ad contagiosam hanc pestem ex mundo exturbandam, dicit Author vitæ, & verus animarum Præceptor: *Audistis quia dictum est antiquis, &c.* quasi dicat: Per antiquam traditionem accepistis, amicum diligendum, inimicum verò odio habendum. Sed ego veritatem dico vobis, & fraudes detego, ac doceo id, quod vobis ad salutem vestram tanti est momenti, hoc est, ut falsis istis dogmatistis non credatis; aliam quoque valdè differentem doctrinam vobis trado, qualis est, ut inimicos vestros diligatis, eis benè facia- 11.

tis, & Deum pro illis oretis. Notate adversativam: *Ego autem*; quæ hunc habet sensum: Illi vobis ista dicunt, ad vos perdendos: ego autem contrarium vos doceo, ad vos salvandos.

2. Ex his ita differo ut verba nostra rationi sint conformia, & certa, alio idiomate loquendum nobis, quam peccatores uti soleant. Quærit noster Angelicus Doctor sanctus Thomas. *Vtrum hac sit vera: Christus est creatura?* Et respondet hâc conclusione: *Dicendum quod, sicut Hieronymus dicit, ex verbis inordinatè prolatis incurritur hæresis. Vnde cum hæreticis nec nomina debemus habere communia. Arriani autem hæretici Christum dixerunt esse creaturam, & minorem Patre, non solùm ratione humanæ naturæ, sed etiam ratione divinæ personæ Et ideò non est absolutè dicendum, quod Christus sit creatura, vel minor Patre, sed cum determinatione, scilicet secundùm humanam naturam*. Angelicus itaque Magister pronuntiat, non debere dici, quod Redemptor sit creatura, ne univocè cum hæreticis loquamur, quamquam intentio nostra non sit, errori eorum assentiri. Loquantur ipsi uno modo, nos verò alio, ut securè procedamus.

Thom 3. p q 16. art. 8.

3. Una ex beatitudinibus, quas David Justo assignat, est, quod non permittit se duci malorum consiliis Vel, ut explicat noster doctus Cardinalis Hugo, si fortè in ipsorum Concilio sese deprehendat, curat, ut votum suum personam suam deceat, ab illorum sententiâ differat; & cùm illi unam aliquam rem dicunt, ipse aliam dicat valdè diversam *Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum*. Quærit hic Doctor, quis sit fœlix hic vir, de quo loquitur Propheta, & quem veluti sanctum pronuntiat? Et respondet, quod sibi videatur David spiritu prophetico ad literam loqui de Joseph ab Arimathia, de quo dicitur in Evangelio: *Hic non consenserat consilio, & actibus eorum*: hoc est, tametsi interesset Concilio, quod Pontifices & Pharisæi convocaverant contra Christum: *Collegerunt enim Pontifices, & Pharisæi concilium adversus Iesum*; quamquam unus ex numero consiliariorum erat, ipse solus, reliquis omnibus Christum morti adjudicantibus, fuit contrariæ opinionis, & à partibus Redemptoris. Homo itaque, ait David, qui non subscripsit sententiæ hominum perversorum & malorum, & qui absque fide, absque religione, absque Deo erant (hoc enim totum dicere vult verbum, *Impii*, ut advertit noster Hispanus Paraphrastes) sed potiùs alio atque illi idiomate est locutus, & dicentibus illis ut Christus moreretur, contradixit, non est dubium quin sit justus, & in Sanctorum numerum referri mereatur: *Beatus vir*.

Psalm. 1.

Hug. Cardin.

Luc. 23. Ioan. 11.

Epise Carceres.

4. Hæc virtus Josephi tam vehementer Prophetæ nostro placuit, ut quemadmodùm Sancti veteres testamenti imitati sunt Christum tot sæculis, antequam venit in mundum; ita ille, puto David, imitatus est nobilem Decurionem antequam existeret. Audite eum in Psalmo 143. ubi depingit omnem felicitatem, quæ in mundo haberi potest, jungit nobilitatem cum fortitudine, divitias cum decore & potentiâ, & his verbis concludit: *Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt: Beatus populus cujus Dominus Deus ejus*. Dicere vult: Homines mundani *hac* felicitatem æstimant; verùm ego dico, felicem fore eum, à cujus partibus erit Deus. Ita explicat noster Cardinalis Hugo: *Habentes prædicta dixerunt felices, & beatos, sed ego dico: Beatus populus, cujus Dominus Deus ejus, id est, qui serviunt Deo fideliter, & devotè* Illi loquuntur conformiter ad ea quæ sentiunt ipsi: ego dico quod intelligo, & in corde meo habeo; & sicut judiciis pugnamus, ita & verbis discrepamus.

Psal 143.

Hugo Cardin. hic.

5. Quando dux populi Dei, Jordanis fluvio transmisso, præcepta, ac cæremonias, quas in terra Promissionis observare deberent, indicavit; dicit sacer Textus, quod etiam proposuerit maledictiones, quæ transgressoribus intentabantur, & benedictiones, quæ observatoribus promittebantur; & hanc ob rem hoc diviserit Tribus admodum sequentem: *Hi stabunt ad benedicendum populo super montem Garizim: Simeon, Levi, Iudas, Issachar, Ioseph, & Beniamin; & è regione isti stabunt ad maledicendum in monte Hebal: Ruben, Gad, & Aser, & Zabulon, Dan, & Nephtali*.

Deut. 27.

Magnus noster Lusitanus Oleaster hæsit ad mysticam illam divisionẽ duodecim Tribuum, quam fecit Moyses, & subnotavit rem valdè accommodatam: *Quo in loco illud*

Oleast. hic.

illud etiam advertendum est, homines videlicet liberos, & benedictos, electos ad benedictiones imprecandas; ex servis verò natos ad maledicendum. Scilicet non casu, sed valdè præmeditatò, & prudenti consilio elegit Moyses illos ad benedicendum, hos verò ad maledicendum: illos ingenuos, nobiles, & ad benedicendum factos; hos autem viles, & ex servis ad malum natos; ita ut unuicujusque talis esset loquela, qualis vita, benedictus effundebat benedictiones, & maledictus occupabatur maledictionibus proferendis; & eo ipso, quo hi maledicebant, alii benedicebant, tantò verbis differentes, inquit Oleaster, quantò vita, & moribus erant diversi: *Ut tam benedictiones quàm maledictiones, ex authoribus robur haberent.* Morale hujus loci nos docet, verba nostra ut decentia sint, ac vera, opposita esse debere iis, quæ a peccatoribus proferuntur.

Oleast. cit.

6. Quando generosus, & strenuus Josue ivit per civitatem Jericho, eamque depopulatus est, ac solo coæquavit, pepercit domui Rahab, & reliquas omnes destruens, ac funditùs evertens, illam solam non tetigit: *Sola Rahab vivat.* Quærunt sancti Patres, quam rationem habuerit Josue, propter quam pepercit Rahab, & toti domui ejus? Et respondent nullam habuisse præter illam, quæ ex sacro Textu colligitur; hoc est, quia Rahab exploratores, qui jussu Josue consideraverant terram promissionis, benevolè excepit. Idem dicit sanctus Joannes Chrysostomus; sed doctrinam quamdam adjungit, quæ egregiè probat eam, quam tradere intendimus: *Quid Rahab fecit ad salutis argumentum? Suscepit exploratores Rahab, & quem prodidit Israel in deserto, hunc prædicavit Rahab in fornice; quæ audivit Israel fide tot signorum habità, tantàque lege instructus, & negavit, hæc Rahab in fornice inclusa prædicans dicit exploratoribus: Novi quanta Deus vester fecerit Ægyptiis; dicit & Iudæus: Hi dii tui, qui eduxerunt te de terra Ægypti; & meretrix non diis, sed Deo salutem adscribit.* Præcipuum virtutis Rahab, non tam fuit in charitate, quam Exploratoribus exhibuit, eos domi suæ servando, quam quod in medio Gentilitatis existens, pro vero Deo agnovit Deum Israël, quem ipsi Israëlitæ in deserto negaverant, & quod cùm nec haberet legem, nec vidisset miracula, Authorem miraculorum tamen agnovit illum eundem, a quo illi, his non obstantibus, apostataverant, liberationem suam ex Ægypto, vitulo, quem conflaverant, attribuentes. Et quemadmodum Hebræi incredulitatem suam manifestarunt, cùm dixerunt: *Hi sunt dii tui &c.* ita Rahab iis verbis: *Novi quanta Deus vester, &c.* fidei suæ constantiam prodidit; & eàdem viâ pervenit ad Deum, quâ Judæi ab eodem recesserant: *Et meretrix non diis, sed Deo, salutem adscribit.* Quasi diceret Rahab: Illi suo modo locuti damnationem incurrerunt; ego verò aliter loqui volo, ut salva fiam.

Josue 6.

Chrysost. homil de pœnit.

Multa consideranda sunt in musica, quæ Seraphim illi, quos vidit Isaias, Deo gloriam, & magnificentiam decantabant, & divinas laudes decenter modulabantur, Deo in majestatis suæ throno sedenti acclamantes: *Sanctus, Sanctus, Sanctus.* Sexcenta admodùm pulchra Doctores hic dixerunt, & præclaro isti cantui occinuerunt. Abbas Cellensis, gravis, & antiquus Author, opinatur rationem, propter quam Seraphim se totos occupabant laudando Deum à sanctitate, fuisse, ut contradicerent blasphemiis, quas Lucifer contra eumdem Deum protulerat, quando, ut refert idem Propheta, irreverenti ac incredibili arrogantia dixit se Dei lateribus assessurum, & æqualem illi futurum: *Sedebo in monte testamenti, & similis ero Altissimo.* Videntes itaque perniciosam dæmonis insolentiam, & quod temeraria audacia tam blasphema verba protulerat, pro viribus divinas laudes decantabant, & incessanter sanctum ejus nomen exaltabant; sicut ex temerario, & insolenti Angeli mali idiomate, boni Angeli occasionem sumpserint, benè, & honorificè de Deo loquendi, & se totos impendendi, & effundendi in divinas laudes deprædicandas: *Vidit namque consortem naturæ suæ Luciferum, gulam desiderii ad hanc mensam extendisse, & non exinde divinitatem, sed mortem degustasse, idcircò abstinet, nec manum conferens mensæ, nec os aperiens negatæ divinitati, ut velit eam deglutire.* Quia enim Angeli boni viderunt quid Lucifero, contubernali suo, & socio,

7.

Cellens. Abb. de pan. c. 1. apud Ascan. mart. in Gloss. mag.

Isaia 14.

socio, acciderit ex inordinato appetitu divinitatis, cùm arrogantem linguam, unaque manum, ad sacram mensam divinæ essentiæ extendit, quod illi occasio, ac tota causa æternæ mortis fuit; ideò timore similis mali se continuerunt, & humiliarunt, ac totos divinæ magnificentiæ collaudandæ impenderunt, suisque linguis Sanctum eum proclamarunt, quem dæmones tam graviter offenderant. Hoc est: *Nec os aperiens negata divinitati.* Ex confusione Luciferi, & interitu damnatorum Angelorum grave, & utile consilium ad sui instructionem desumpserunt. Et nos similem cautionem ex filiis peccati ad nostros usus desumere debemus; ad quod valdè efficax medium fuerit, verba eorum semper respiciamus, ne illis paria proferamus.

8. Deus & Dominus noster per Prophetam Oseam loquitur de mutatione, quam Synagoga conversa, & reducta ad Deum factura erat, & qua mysticè fideles Ecclesiæ Catholicæ instituebantur, quid gratiâ Dei adjuti facere deberent: *Vocabit me: Vir meus: & non vocabit me ultrà, Baali*: Sanctus Hieronymus dicit, lingua Syriaca, & Hebræa, *Baali*, idem esse quod sponsus, vel maritus. At si hæc vocabula sunt synonyma, quare non licebit iis promiscuè uti? Ratio est (dicit quidam doctus Commentator) quia Baali idem est, quod Baal nomen appellativum, quod Gentiles diis suis attribuebant; quapropter quamquàm de Deo nomen hoc dici posset; tamen non vult tamen ore suorum usurpari, ne fideles in modo loquendi cum idololatris convenire videantur: *Tantum tamen odit idolorum nomina, ut etiam quod benè dici potest, propter ambiguitatem, & in verbis similitudinem nequaquam velim dici.*

Osea 2.

Hieron. hic.

Riber. hic.

9. Ponderat magnus Pater sanctus Augustinus, quod quærenti Christo Domino nostro à suis discipulis, *Quem dicunt homines esse filium hominis?* firmissimâ fide responderit Petrus: *Tu es Christus filius Dei vivi*: Christus verò in remunerationem confessionis hujus, reciprocè ei promiserit claves cæli, & quòd futurus esset caput Ecclesiæ suæ: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.* Alio verò tempore cùm Salvator in Synagogâ prædicaret, prosiliebat dæmonium, quod hominis cujusdam corpus obsidebat, & altâ voce dicebat: *Quid nobis, & tibi, Iesu fili Dei? Venisti torquere nos? Scio quia sis sanctus Dei.* Huic Christus respondebat: *Obmutesce, & exi ab homine.* Hîc jam subintrat ponderatio sancti Augustini. Una, eademque fuit sancti Petri, & dæmonis confessio, & ambo idem omninò dixerunt, quomodo ergo tam diversas audiunt responsiones? Cur unius admittitur, alterius verò rejicitur confessio? Uni in præmium datur Ecclesiæ principatus, alteri verò os obstruitur, & vis infertur, ut ex corpore hominis quem possidebat, egrederetur. Deum immortalem! in quo consistit tanta differentia? In quo? Dicit id sanctus Augustinus: *Dæmones hoc dixerunt timendo, Petrus autem amando.* Quasi diceret; ut fides nostra differat à fide dæmonis, oportet nos simul amare, & habere charitatem: nam quamvis fidei nostræ hoc sit speciale, quòd sit habitus supernaturalis, quod fides dæmonis non habet; tamen, si ei charitatem non adjunxeris, erit fides nostra qualis eorum, qui sunt apud inferos. Excellens doctrina, utpotè ab Aquilâ Doctorum tradita. Ego verò, pace ejus, dico, quòd non sine magno mysterio præceperit Christus dæmonio, ut taceret; ne scilicet dubia maneret veritas, ejus ore pronuntiata, & testimonium quod Petrus dederat, quia confessioni dæmonis simile videbatur, suspectum. Tanti refert, differenti idiomate loqui, ab eo, quo peccatores loquuntur: contingere enim potest, ut etiamsi quispiam benè loquatur, tamen, quia in modo loquendi cum malis convenit, malè locutus præsumatur.

Matth. 16.

Augustin. Serm. 6 de verbis Apost.

Crucifixerunt authorem vitæ inter duos latrones, uti ex sacris Evangelistis constat. Et sanctus Lucas singulari animadversione notavit, quòd cùm Dominus esset in cruce, *Unus de his, qui pendebant, latronibus blasphemabat eum, dicens: Si tu es Christus salvum fac temetipsum, & nos*: alter verò socius, quem bonum latronem vocamus, respondendi curam suscepit, sociumque reprehendit & dixit, quòd loqueretur, quasi qui Deum non timeret, nec videret in quo statu esset, neque agnosceret quod ipsi pro delictis à se commissis paterentur, Dominus autem innocens esset: *Nos digna factis recipimus, hic verò nihil mali fecit.* Arnoldus Carnotensis in hujus latronis verbis illud singulariter expen- 10.

Arnold. de septem

pen-

verbis Dom to. 1. Biblioth. Patrum.

pendit, quod S Lucas ait: *Respondens*; scilicet bonus latro blasphemo; ac diligenter considerans alia ejus verba, dicit sequentia: *Sanè hic, de quo agimus, latro mansueti animi, & sicut testem Christi decebat, in auditorio publico fidei protulerat argumenta, & novo philosophandi genere cum blasphemo illo, de timore Dei, & justitia disputabat*; quasi dixisset: Mons Calvariæ scholam mihi refert, & cogitatio mea non multum à vero aberrare videtur; video enim in eo conclusiones, & controversas admodùm quæstiones agitari, materiam verò, quæ ventilatur, esse de timore & justitia Dei. Blasphemus latro personam Redemptoris obscurare, ac injuria afficere conatur, & affirmare, ipsum non esse Messiam, nec filium Dei, sed similem omnibus, qui in infami illo supplicii loco vitam finire solent: sed quamprimùm blasphemias, ac hæreses suas proposuit, in Christi defensionem prosiliit bonus latro, arguens alterum, animo tamen pacifico, & suavi, qualis testem Domini decebat, & novo, vel potius cælesti philosophandi genere, valdè urgentia fidei argumenta in confirmationem, ac defensionem ejus proposuit. Atque adeò verbum, *Respondens*, secundùm doctrinam Arnoldi, est idem, quod, *Contradicens*, quasi refutans & impugnans, uti facere solent argumentantes iis, qui contra ac illi sentiunt, propositâ & explicatâ doctrinâ quam defendunt, & ostensa falsitate adversæ sententiæ, quam alii ex opposito sequuntur. Hoc fecit sanctus Latro, inquit doctus Carnotensis: *Fidei protulerat argumenta*. Bonum est hoc documentum omnibus fidelibus, ut eorum verba tam sint distincta à verbis malorum quam sunt impugnantium argumenta contraria doctrinæ illi, quæ ab adversariis defenditur.

II. Coronidem considerationi huic imponat insignis consideratio optimi divinarum literarum interpretis sancti Hieronymi.

Iud. Thad. Refert sanctus Judas Thaddæus in Canonica sua, quòd sanctus Michael, & dæmon disputaverunt, & altercati fuerunt de Moysis corpore. Nostra modò non interest, particulares controversiæ illius circumstantias scire, sed tantùm id, quod monet Apostolus: *Non est ausus judicium inferre blasphemiæ*. Cur autem non voluit Michael (quærit sanctus Hieronymus) verbis acribus Lucifero contradicere, & contumacem ejus pertinaciam confundere? Respondet Sanctus ad sententiam nostram valdè accommodatè: *Merebatur diabolus maledictum; sed per Angeli os blasphemia exire non debuit.* Noluit sanctus Michael verba aspera, & rigida in dæmonem intorquere, ne similis ei videretur. Dæmonem blasphemias proferre, non est obstupescendum: sed si Angelus eas diceret, id admiratione dignum foret. Non decet Angelum bonum verbis malo assimilari; quin potiùs ob hoc ipsum, quod dæmon injuriosa loquebatur, decebat sanctum Michaëlem ab iis abstinere; & si quæ ei dicenda forent, ut ea admodùm bona, & Seraphino digna: *Imperet tibi Deus*; hic enim omnium est Dominus. Itaque cum Angeli verbis dæmoni similes apparere defugiant, quantò magis justi, quique ad perfectionem adspirant, studere debent, ne loquantur idiomate peccatorum, sed verba decentia, & benè consulta, & probè expensa proferant. Dicunt Doctores Hebræorum, inimicos odio habendos: *Ego autem*, inquit Christus, *dico vobis: Diligite.*

S. Hieron. in epist. ad Titum.

Diligite inimicos vestros.

CONSIDERATIO III.

Excellentia charitatis, & integritas virtutis consistit in eo, quòd odio habentes inimicos Dei, nostros diligamus.

I. DILIGITE *inimicos vestros*, inquit divinus Magister, & non dicit: *Diligite inimicos meos*. Quæro, quare non mandet nobis Dominus amare omnes inimicos, hoc est, & nostros, & suos? Si omnes communiter diligere inimicos imperasset, perfectior, ut videtur, fuisset nostra charitas, tantoque augustior, quanto plures complecteretur. Dicat ergo: *Diligite inimicos vestros, & meos*; & non determinatè, *vestros*. Alii alias dabunt rationes, cur nostros, & non omnes inimicos diligere Christus jusserit: illa mihi noviter sese obtulit, quod de industriâ restrinxerit Dominus præceptum amoris ad ini-

ad inimicos nostros: *Inimicos vestros.* & noluerit nos obligare ad amandum inimicos Dei, quin potius tacite permitterit esse illis adversarios, ut nos doceret, synceritatem virtutis, & excellentiam Christianæ charitatis consistere in amandis propriis inimicis; Dei verò, odio habendis: in sufferendis propriis injuriis, & non tolerandis illis, quæ divinæ Majestati inferuntur.

Jacob in extremo vitæ constitutus, viribus jam destitutus, & anima, ut dici solet, inter labia hærente, omnibus, ac singulis filiis suis, tanquam Propheta (qualis erat) prædixit ea, quæ tempore vitæ ipsorum, ipsis essent eventura; & incipiens à primogenito Ruben, dixit in hunc modum: *Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, & principium doloris mei, prior in donis, major in imperio.* Urget hìc ratio dubitandi, quomodo Ruben fuerit principium doloris ejus? An fortè antequam hic nasceretur, pater ejus non multa perpessus fuit? Constant ex Scriptura divina peregrinationes, quas fecit, exulando à domo Patris sui, causa fratris sui Esau, incommoda viarum, mali dies, & pejores noctes, quas injuriis aëris expositus, in obsequio Laban transegit, injuriæ ac injustitiæ, quas pertulit. Itaque si tanta toleravit, quomodo dicit, quòd nullos dolores perpessus sit, antequam filius suus nasceretur? Doctus Lyranus rationem assignat, qua hoc dubium benè explicatur, & solvitur, qui vult, verba S. Jacob eum esse sensum, *quasi dicat: Licet multos labores & dolores senserim aliunde, tamen parvi fuerunt respectivè, & quasi pro nihilo computavi, in comparatione ad illum dolorem, quem concepi de enormitate sceleris tui;* nempè quia ausus es inscendere cubile Patris tui, & maculasti stratum ejus, in quo te genuit. Magis clarè: Omnes quantas quantas calamitates pertuli, fuerunt mala pœnæ, quæ solummodò propriam meam personam tangebant, propterea non recordor me eas pertulisse; tantùm sentio enormem culpam tuam, & unum hoc me cruciat, quòd Deum tam graviter offendisti.

Genes. 49. Lyran. hic.

3. Magnum in modum Spiritus Sanctus laudat mansuetudinem Moysis, & dulcem atque amabilem ejus conditionem exaggera. Denique ut mitissimum, & omnium, quotquod in mundo erant, maximè pacificum eum deprædicat: *Erat enim Moyses,* inquit, *vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terra.* Probatur hæc veritas illa animi æquitate, & mansuetudine, qua servavit in murmurationibus fratris sui Aaron, & sororis Mariæ contra suam personam; ex repetitis supplicationibus, quibus Deum obsecravit, rogans pro iis, qui se offenderant; ex quo elucescit, eum injurias ab inimicis illatas patientissimè pertulisse. Hunc eumdem videmus alio tempore ita mutatum, ut proprio sanguini non pepercerit. Effrænatus, & contumax ille populus, debitum cultum Deo negabat, cæcus vitulum adorabat, & idololatriam committebat. Descendens Moyses de monte, egit de vindicta sumenda de sacrilego illo crimine, elataque voce, convocavit omnes, quos zelo honoris Dei flagrare sciebat, succlamans: *Si quis est Domini, jungatur mihi.* Vix edictum promulgaverat, & ecce tibi insigni ardore, ac intrepido animo, viginti fermè ac tria millia Hebræorum, nullius habita ratione, trucidat. Quid hoc? quærit magnus Abulensis. Ille qui aliàs perfectissimæ patientiæ erat exemplar, qui ne verbo quidem asperiore se offendentes perstringebat, modò ita in vindictam exardescit, ut ipsemet sit flagellum, & carnifex suorum? Ita quidem, inquit Tostatus: *Proprias injurias patienter tolerat, sed non injurias Dei; adeò in fabricatione, & adoratione vituli, viginti & tria millia hominum interfecit. Nam mansuetus medius est inter iracundum, qui irascitur quando non oportet, & insensibilem, qui in nullo irascitur. Moyses autem irascebatur aliquando, & fortissimè circa injurias Dei, sed circa suas nequaquam, ideo tenebat medium.* Quo quidem nos docet, ut inimici nostri taliter à nobis amentur, ut etiam inimici Dei odio habeantur.

Num 12. Exod. 32. Abulen q. 12. in cap. Num. 12.

Celebris omninò est per orbem terrarum, patientia Job, & ipsa sacra Scriptura de ea loquitur, quasi de re prorsum rara, & peregrina: *Sufferentiam Iob audistis, & finem Domini vidistis,* inquit Apostolus Jacobus, persuadens Catholicis primitivæ Ecclesiæ constantiam in tribulationibus, ut tamquam in speculo respicerent ad patientiam Job. Comperti sunt omnibus validi illi assul-

5. Iacob. 5.

fultus, quibus, uti scimus, eum aggressus est inimicus, privans eum bonis, liberis, & sanitate; semper tamen tantum animi, & tam fortem repugnantiam in sancto viro reperit malus dæmon, ut decreverit referre pedem, & se victum agnoscere. Id ille ipse Deo fassus est. Verùm huic eidem Jobo, qui omnes istos satanæ ictus invincibili animo pertulit, tantum dolorem attulit inconsultum hoc suæ uxoris verbum: *Adhuc tu permanes in simplicitate tua? &c.* ut animo commotus fuerit, & inaspera, & dura verba proruperit, eamque vocaverit stultam, & insanam: *Quasi una de stultis mulieribus locuta es* Quid ita? Mulier una patientiam Job exhaurire potuit, quem nec Sabbæi, nec Chaldæi, nec ipse dæmon vincere potuerunt? Omninò, inquit Lyranus: *Vir sanctus quamvis afflictiones proprias patienter sustinuerit, tamen injuriam Dei absque reprehensione sustinere non potuit. Quia injuria propria sunt toleranda, divina autem vindicanda.* Ratio itaque, propter quam sanctus Job hîc impatientiam aliquam præ se tulit, aliàs tam patiens, ea est, quod afflictiones propriæ ipsius personæ inferebantur, quando eas patienter ferebat: Hic verò uxoris ejus verba vergebant in ignominiam Dei, quibus scilicet persuadere volebat, ut de Deo conquereretur, & divinæ ejus Majestati malediceret (sic enim quidam Interpretes explicant illud, *Benedic Deo*, conformiter ad Septuaginta, & Chaldæum, quod idem fuerit, ac, *Maledic*) eapropter tam vehementer iratus fuit, & tam asperè eam reprehendit; quoniam injuriæ propriæ sunt tolerandæ, Deo autem illatæ, vindicandæ.

Iob 2.

70. Interpr. Chald. apud Pinedam.

4. Componite cum sancto Patre Augustino duos versus Psalmi 58 qui secundùm literæ corticem intellecti, manifestam continent contradictionem. Horum unus est: *Non miserearis omnibus, qui operantur iniquitatem.* Et paulò antè rogaverat Deum, ne vitam eis adimeret, dicens: *Ne occidas eos.* Quid hoc est? inquit sanctus Augustinus, Davidem alloquens: Rogas nunc Deum ut castiget, mox verò petis ut ignoscat & parcat. Haud equidem te intelligo: *Quomodo non miseretur omnium, qui operantur iniquitatem & quomodo non occidit eos?* Quomodo dicis, ut eos non occidat, si ei persuaseris, vis, ut non ignoscat? *Sed hic de inimicis suis dixit: Rogat pro inimicis suis, implet præceptum.* Nemo existimet, inquit hic sanctus, Davidem hîc retractare, quod anteà Deum rogaverat: ibi namque, non ferens peccata, quæ contra Deum committebantur, dixit illi, ut castigaret suos inimicos, qui vivebant instar Gentilium (sic explicat antecedentia verba Paraphrastes Hispanus; *Intende ad visitandas omnes gentes*;) hic verò supplex rogat eum ut non privet vitâ singulares suos hostes, quales erant Saul, Absalon, Doëg, Semëi, & alii similes, à quibus receperat, & adhuc recipiebat innumeras offensas; & hoc modo adimplebat præceptum dilectionis inimicorum, quod Messias daturus erat Fidelibus: *Diligite inimicos vestros*; & pro illis intercedebat: *Orate pro persequentibus & calumniantibus vos.*

Psalm. 58.

Augustin. hic.

Episc. Carcer in Paraphrast.

Instruxit Deus Dominus noster Prophetam Ezechielem ministrum suum, & prædicatum eum misit; quia verò timorem ei incutere poterant difficultates, quæ repræsentabantur in oppositionibus quæ sese offerebant, dixit ei Deus: *Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum, & frontem tuam duriorem frontibus eorum. Vt adamantem, & ut silicem posui faciem tuam.* Invenitur difficultas in hac metaphora, propter differentiam proprietatum, quas habent silex, & adamas. Adamas enim propter insuperabilem suam fortitudinem, est maximè proprium symbolum patientis; quantumvis enim percutiatur, semper in eodem esse perseverat; contrà verò silex simul ac ferro vix tangitur, incenditur, & sexcentas scintillas ex se emittit. Quomodo itaque Propheta hæc duo connectet adeò diversa, *Et facies ejus erit sicut silex, & adamas?* Modernus quidam, doctus, & ingeniosus, ponderans hunc locum, movit difficultatem, & instituto nostro commodam dedit responsionem his verbis: *Vt hæc nobis documento sint, quàm aliter Dei minister se habere debeat, dum divina negotia, ac propria sua tractat, ut videlicet cùm injuriis, contumeliis afficitur, quà privatus est, sileat, obmutescat, & in silentio, ac spe fortitudo ejus sit. At cùm in iis, quæ ad Dei cultum & honorem spectant, lacessitur, prosiliat in medium, firmis lateribus respondeat, excandescat, scintillas emittat, &c* hoc est: *Vt adamantem, & ut silicem dedi faciem tuam.* 5.

Ezech. 3.

Cyprian. ad Mart.

Velasq. ad Philipp. c. 1. vers. 13. annot. 1.

6. Magnus Ecclesiæ Doctor sanctus Augustinus considerat inclyti Protomartyris sancti Stephani duobus differentibus temporibus duos insignitos actus. Primum tempus hoc est, quo ductus ad supplicium Judæos, ac fœcem plebis, cum quibus publicè disputabat, reprehendit vocans eos obstinatos, & duros corde, quos Spiritus Sanctus nunquam potuerit emollire: *Dura cervice, & incircumcisis cordibus, & auribus, vos semper Spiritui sancto resistitis, sicut Patres vestri, ita & vos.* Alterum verò illud, quo pro illis, à quibus in rabiem versis lapidabatur, in genua provoluturus summâ humilitate Dominum obsecraret, ut offensas, quas inimici supremi nominis eius, sibi inferebant, remitteret dicens: *Domine, ne statuas illis hoc peccatum.* Confert modò sanctus Augustinus duas has invicẽ invicti Martyris actiones, & in eas inquirit: *Quando debuit plus irasci Stephanus, quando lapidabatur, aut quando audiebatur? Ecce mitis factus est cùm lapidaretur, & saviebat cùm audiretur.* Et quidem quod in mundo agi solet, hoc est, ut qui coram tribunali judicandus compareт, valdè humanum, humilem, ac patientem sese exhibeat, & quamquàm fictè, omnibus tamen amicum vultum ostendat: sed cùm aliqui omnem spem amittunt, famam, vitam, vel alia bona, recuperandi, malis verbis, execrationibus, & opprobriis vindicare se solent, quando aliâ ratione sibi satisfacere non possunt. Hoc est, quod filii sæculi huius facere solent: sed illustris noster Martyr, inquit sanctus Augustinus, aliam longè differentem ingressus est viam: ante judices, instar leonis, furore agitabatur, & in medio lapidum mitigabatur; ibi ostendit maximam severitatem, hic verò maximè accensum amorem. Et ratio fuit; nam Primum erat causâ honoris Dei, cujus ille partes agebat: & videns quàm malè divinis beneficiis responderent, non potuit animi sui motum moderari; neque enim videre poterat, Deum tam graviter offendi: Secundum verò offensa fuit particulari suæ personæ irrogata; adeoque, tamquam verus Christi discipulus, inflammatus, ad ejus imitationem, charitate, rogat pro illis Dominum, & totâ animi contentione petit dignetur illis peccatum istud remittere: *Domine, ne statuas illis hoc peccatum.* Notetur illud, *hoc*, quod fuit, ac si diceret; Non rogo pro illis in quantum inimici tui sunt; nam ut tales eos potiùs objurgabat, & quantum poterat castigabat; sed in quantum particulares mei offensores, ut adimpleam divinum tuum præceptum: *Diligite inimicos vestros.*

Act. 7.

August. in illud Psal. 32 Sicut unguentum.

7. Binas literas scripsit sanctus Apostolus Paulus ad discipulum suum Timotheum, quæ formulæ quædam sunt, aut directorium, qualiter sanctus Episcopus in Pontificia dignitate se gerere deberet. In primæ autem capite quarto consulit ei, ut taliter actiones suas instituat, ut omnes honorem illi deferant, & nemo contemnere audeat: *Nemo te contemnat.* Hic subsistite. Secundæ verò capite quarto, monet eum, ut exhortetur, & corripiat delinquentes; sed in omni patientiâ, & humilitate: *Argue, obsecra, increpa, in omni patientia.* Hic verò sanctus Joannes Chrysostomus rogat: Quomodo conciliari possunt hæc duo, quæ Apostolus Timotheo commendat? Videntur malè se compati, esse admodum patientem, & unà valdè honoratum; multa enim patientia causat contemptum, & copiosa tolerantia incivilitatem. Ita quidem fieri solet: sed aureum illud Os sapientissimè difficultatem explicat: *In his quidem quæ ad se pertinent, si contemnatur, constantissimè ferat: verùm in his, quæ aliorum tangunt salutem, contemptui omnino non pateat: id quippe non mansuetudinis est, sed stultitia.* Nam Christus Dominus noster nobis non præcipit, inimicos suos tolerare; sed solùm, nostros amare: ipsius increpare possumus, & zelus honoris eius nos obligat, ut eos odio habeamus.

1. Ad Timoth. 4.

Vult ut particulares nostros æmulos amore prosequamur, & iis sufferendis Christiana patientia impendatur: *Diligite inimicos vestros.*

Dili-

Diligite.

CONSIDERATIO IV.

Quod si non foret lex, ratio tamen nos obligaret ad diligendos inimicos, cùm sit Deus qui brachium ipsorum dirigit, ut ictum exequantur.

1. NEMO conqueritur nisi de eo qui damnum sibi infert. Plus quàm certum est, quodlibet damnum inimici à manu Dei provenire: quamquam enim Deus non sit author culpæ (prout sacra Theologia, & Fides Catholica nos docet,) eam tamen permittit, utens nostris inimicis, quemadmodum utitur dæmonibus, ut nos tentent, & exerceant. Atque adeò, si omnes hæc consideraremus, clarè perciperemus, nos immeritò inimicos nostros odisse. Quis puer, obsecro, ad flagellum magistri sui se convertit? Quis servus contra virgam heri sui? Quis ad triremes damnatus, ad flagra & lora præfecti? aut quis Dux contra tormenta bellica inimici, qui eum læsit? Solus homo proximo suo irascitur, ab eo offensus, & non recogitat, quòd inimicus suus, virga sit Dei, quam Divina eius Majestas elegit, ad castiganda sua peccata, vel etiam quandoque ad merita sua augenda.

2 Fuit hæc sublimis illa, prout omnes Sancti advertunt, ac præ cæteris Origenes, Philosophia Sancti Job; qui cùm videret se igne illo adustum, virgâ illâ percussum, amissa bona, liberos defunctos, valetudinem consumptam, plenum leprâ & infirmitate, non aliud dixit, quàm: *Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est.* Non dicit: Dominus dedit, & Sabæi, ac Chaldæi abstulerunt, vel dæmonium ademit. Non facit mentionem Sabæorum, nec Chaldæorum, nec venti, nec ignis, nec ruinæ, nec dæmonis; quamquam hic nihil magis expetierit, quam horum omnium malorum author existere. Quænam hujusce rei ratio fuit, ô Origenes? *Quia non cogitavit hæc contigisse procurante dæmone, sed solo Deo jubente, & volente.* Paucis dicere vult: Quia sciebat totum infernum non posse vel unam ovem perimere; ideo dixit: *Dominus dedit, Dominus abstulit.* Et quamquam videret dæmonem esse, qui omnia hæc damna sibi inferret, considerabat tamen, quod hæc efficere non potuisset, sed nec vel minimam illorum partem, nisi Deus ad singula particularem ei facultatem fecisset; ideoque flagelli ictum sentiens, accurrit ad Deum, prosternens se ante divinam eius Majestatem, supplicans, & rogans, ut se liberaret. Hoc indicare voluit, quando, *corruens in terram, adoravit.* Idem facere debent omnes Fideles, quando ab inimicis suis se afflictos vident; considerantes divinam Majestatem hoc ita permittere, in satisfactionem peccatorum, & majus meriti augmentum.

Job. 1.

Origen. apud Pined. hic.

Admodum notæ sunt tyrannicæ vexationes, quibus Ægyptii oppresserunt filios Israel, quando sub illorum potestate captivi detinebantur. Illis referendis non immoror, solummodo adverto, quod capite primo libri Exodi notavit sacra Scriptura, quod mortali eos odio habebant, eosque persequebantur, & malè, ac crudeliter excipiebant: *Affligebant eos, illudentes eis.* Vel, sicut ex Hebræo transfert doctissimus Oleaster, *Spinis puncti sunt filii Israel.* Ægyptii namque miseros Hebræos torquebant, & spinis affligebant, quando non sufficiebant eis pensa, quæ in singulos dies eis imponebant; sed quamprimum deerant in opere, & obsequio, quod eis mandaverant, virgis ex tribulis confectis eos flagellabant, idque tanta crudelitate, ut sanguinem eis elicerent. Ad hoc autem alludens Psalmista Psalmo 104 dicit: *Convertit cor eorum, ut odirent populum eius, & dolum facerent in servos eius.* Taliter enim egit Deus, ut perceperint Ægyptii, ac clarè animadverterint beneficia, quibus Deus populum suum afficeret; atque inde nata fuit invidia, qua malè ipsis vellent, & odio prosequerentur populum electum, quamquam peccatorem, *& dolum facerent in servos ejus*; eos supplantarent, & circumvenirent, designando eis opera, ad eos obruendos, & perdendos, ac præcipiendo ea, quæ nec sciebant, nec poterant perficere. Sanctus Pater Joannes Chrysostomus advertit, quòd etiamsi Ægyptii graves fuerint Hebræorum inimici, tamen cùm David sub eorum nomine loquitur, & dicit quanta passi fuerint, non attribuat 3

Exod. 1.

Lect. Hebr.

Oleast. hic.

Gentilibus mala, quæ illi Hebræis intulerunt, sed Deo, qui permisit, ut animos suos excitarent ad illa inferenda. *Nonnunquam etiam amici in inimicos convertuntur propter peccata, Deo tale odium permittente, propter eas quas novit rationes: ita enim in Psalmo 104. scriptum est de Ægyptiis; Convertit cor eorum, ut odirent populum ejus; non datum autem esset à Deo odium, nisi priùs malè amassent. Quibus amicitia parabat exitium, iis odium erat occasio virtutis.*

Chrysost. in Psal. 3.

4 Admirabilis ad hoc propositum est discursus gloriosi Sancti Ambrosii, insinuantis peccatoribus, ut sciant, tribulationes quæ ipsis eveniunt, persecutiones quas ab inimicis perferunt, molestias quas patiuntur, causam suam habere: Deum enim, in bonum, & utilitatem ipsorum, hæc immittere. Ad hoc ponderat hic Sanctus verba quædam a divino oraculo prolata, quibus deplorat mala, quæ citati Jerusalem supervenerunt: *Quis est iste, qui dixit, ut fieret Domino non jubente? Ex ore Altissimi non egredientur bona, neque mala?* Accidit enim, ut Propheta Jeremias, ea, quæ Judæi in captivitate, & afflictionibus constituti, de iisdem, sexcentis cum erroribus promiscuè differebant, audiret. Unus dicebat: Hoc nobis evenit per superbiam Nabuchodonozoris, qui subjugare nos voluit. Alius: Per nostram negligentiam, & incuriam, eò quòd nos non munierimus, ad nos defendendos. Alius verò; Damni causa fuit, quòd Rex Ægypti nobis auxilium non præbuerit, & defuerit amicitiæ cum illo initæ, nullus verò illorum credebat, Dei ordinatione evenisse; dicebant enim: Qui fieri potest, ut, cùm simus populus Dei, tanta nobis damna ille intulerit? Non est dubium quin homines sint, qui nobis tantum mali faciunt, & nobis sunt inimici. Supervenit autem Propheta, omnes reprehendens, & blasphemos inclamans: *Quis est iste, qui dixit, ut fieret Domino non jubente? Ex ore Altissimi non egredientur bona, neque mala?* quasi dicat: Quis ille stultus, qui dicat hasce tribulationes non esse opus Dei, sed hominum? Quis cœcus ille, qui affirmet, Domino non jubente, evenisse? Vel, quæ tanta blasphemia, dicere, quòd hac, aut illa de causa evenerint, & non ex dispositione Dei? Replicat ei sanctus Ambrosius nomine populi: Propheta sancte, fierine potest, ut Deus taliter tractet, quos ipse in populum sibi elegit? Numquid Deo proprium est, beneficia suis conferre, eos defendere, atque protegere? Nonne Deus est qui dat vitam, salutem, libertatem, & divitias? Quomodo ergo ille est, qui nobis dat captivitates, paupertatem, angustias, dolores, & mortes tristes? Sed video quòd mihi respondeas (& hæc est constans veritas:) *Ut judicia eius declinent, & vitia relinquant.* Nolite credere hasce tribulationes a Deo vobis immitti, ut vos affligat; hoc enim non intendit; sed ut ad vosmetipsos revertamini, pœnâ illâ oculos vobis aperiat, & flagellis illis excitet ac sapientiores reddat: atque adeò non est quod de inimicis conqueramini; non sunt enim illi qui vos lædunt, neque etiam de Deo; nam ille in bonum vestrum istis utitur.

Thren. 3.

Ambros.

lib. 4. de pœnit. c. 4.

5. Ponderavit doctus noster, & ingeniosus Cardinalis Cajetanus raram illam prudentiam, vel potiùs Christianam Philosophiam, quâ sanctus Joseph cum fratribus suis egit, quando iverunt in Ægyptum. Postquam illos excusasset ab inhumana illa negotiatione, qua ipsum vendiderant, dicit illis, quidquid evenisset, cœli ordinatione factum fuisse, neminem Dei decretis resistere posse, ipsum sic cuncta designasse, nec aliter esse posse: *Nolite timere: num Dei possumus resistere voluntati?* Septuaginta Interpretes transferunt: *Dei enim sum ego.* Aquila, & Symmachus: *Numquid pro Deo enim ego?* Alii, quos refert Commentator libri Job, ex eodem Hebræo: *Quoniam numquid sub Deo ego?* vel, *numquid loco, aut voce Dei ego?* Omnes enim hæ versiones hunc sensum reddunt: Numquam ego rationes meas, & negotia pro arbitratu meo, & ut mea ferebat sententia, direxi, sed divinæ voluntati me conformare semper intendi. Neque enim Deus ego sum, ut voluntas mea, actionum mearum sit regula & mensura: illius ego me semper subjeci arbitratui, ut de me, prout magis sibi placitum foret, statueret: cumque ille rem ita ut nunc habet, disposuerit, nec possum, nec debeo ei contradicere. Porrò Cajetanus subtili mentis intelligentia animadvertit, quod cùm Deus, & fratres Joseph, in eius venditione non eodem modo se habuerint, quandoquidem illi

Genes. 50. 70 Interp. Aquila, Symmac. cit. à Pineda in Iob. c. 1. vers. 1.

Cajet. hic.

8. illi prava sua voluntate egerint, quod Deus ad ipsius bonum dirigebat; quod tamen hic Sanctus dicat, quòd sit *loco Dei, id est; à Dei partibus*, hoc est, quòd non attenderit ad ea, quæ inimici sui tam iniqua actione intentassent, sed solùm respexerit ad ea, quæ sua perpessione, ac tolerantia Deus intendisset. Et propterea plurimum lætabatur, venditum se fuisse, & venisse in Ægyptum, quòd intelligeret, Deum hoc ita voluisse: hoc est: *Non vestrô consilio, sed Dei voluntate huc missus sum,* quod idem est, ac *loco Dei sum.* Neque aliter nos gerere debemus, ne inimicos nostros odio prosequamur, sed potiùs eos amemus, considerare scilicet quod sint instrumenta Dei, & divinæ eius voluntatis executores, sive ad exsolvendum quod debemus, sive promerendum iis, quæ patimur.

6. Cùm sanctus Rex David à potentioribus suis inimicis vexatum se videret, prudentissimè sanè disserebat, tribulatio enim intellectûs oculos sæpenumerò illustrat. Audite eum in Psalmo 118. *Principes persecuti sunt me gratis, & à verbis tuis formidavit cor meum* Sanctus Hieronymus explicat illud, *gratis*, dicens, idem esse quod *sine causa.* Neque enim ullius mihi conscius sum, quo aliquem offenderim. Ita explicat hæc verba noster Cardinalis Hugo: *Principes terreni sine culpa mea, & sine ratione sua.* Loquebatur de Saule, & Absalone, qui contra eum rebellaverant, quique singuli, vitam ei adimere, ac regno privare moliebantur: Ego, inquit, videns me ita constrictum, & coarctatum, meipsum considerare, & transactam vitam expendere cœpi, & cuncta patienter tuli: statuebam enim hæc esse præmonitiones quasdam ad me transmissas, ut vitam meam corrigerem, ac emendarem: nec non pro certo habui, te illos tamquam instrumenta vindictæ tuæ assumpsisse, ut illis gravia, ac enormia crimina mea castigares: *Et licet multi & magni me persequantur, libenter sustineo, & formido à verbis tuis, non à flagellis hominum*, inquit doctissimus Carensis. Itaque sanctus Rex de rebellibus, ac seditiosis his conquestus non fuit, nec eos condemnavit, eò quòd in se insurrexissent; verùm exilia, ac persecutiones, quas patiebatur, vitæ suæ multis peccatis obnoxiæ, attribuit, hoc sibi persuasum habens, quòd etiamsi inimici eius eum sine causa affligerent, tamen non sine causa illorum injurias pateretur. Quapropter Christiana prudentia est, non respicere ad eos, qui nos opprimunt, & injuria afficiunt, sed ad peccata, quæ commisimus, in quorum punitionem permittit Deus ut nos affligant, & offendant. Canis lapide impetitus (est hæc comparatio sancti Dorothei patris antiqui) admodùm furiosè lapidem impetit, & ungulis, ac dentibus in frusta eum discerpere conatur. Bruti animalis hæc actio est, & ratione carentis, quâ si uteretur, in manum, & brachium projicientis insurgeret, & illi indignaretur. David, tanquam Rex prudens, intelligebat unde lapidum ictus provenirent, & cognoscebat, Principes terræ, lapides dumtaxat esse; Dei verò brachium esse, quod eos emitteret, & justitiam eius, quæ illis mediantibus, illum castigaret; atq; ita vitam suam, & mores emendare, ac reformare conabatur, ut ea ratione inimicorum suorum persecutiones cessarent, & Deus iræ suæ ictum suspenderet.

Psal. 118. *Hiero. cit à Lorin. hic.* *Hugo hic.* *Doroth. doctr.* 7.

7. Magnus Oleaster magnoperè laudat considerationem illam, quam habuerunt fratres Joseph, de quo paulò antè egimus, cùm viderent, quod contra illos insurgeret & pararet tribulationes illas, & pœnas, in quas idem Joseph, antequam eum agnoscerent, illos conjiciebat: *Meritò, inquiunt, hæc patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum. Optima consideratio,* ait Oleaster, *cùm senseris pœnam, culpæ meminisse.* Ante annos plus quàm quindecim, peccatum illud in fratrem commiserant, & tempestatem illam, quæ in ipsos exurgebat, peccati illius effectum esse, arbitrabantur. Quapropter cùm tribulationes vobis eveniunt, cùm inimici vos persequuntur, injuriis, ac contumeliis afficiunt, ad conscientiam vestram convertimini, & quid à vobis, si non inimicos, saltem in Divinam Majestatem commissum fuerit, considerate. Expendite an in commerciis pauperē non circumveneritis; an munus vobis injunctum diligenter perfeceritis; an injuriæ, vicino, aut alteri illatæ satisfeceritis; an de carne vestra, propter turpitudinem commissam, pœnas sumpseritis; an infamiam, cui prava, ac scandalosa lingua causam dedit,

dedit, resarciveritis; & reperietis, rationibus ritè initis, quòd sine dubio propter illa patiamini; ac Deum sæpenumerò, nobis non considerantibus, pœnas, ac tribulationes immittere. Habeamus semper ob oculos plurima peccata, quæ contra Deum commisimus, ut cognoscamus, offensas, & injurias, quas inimici nostri nobis inferunt, esse promeritam punitionem. Et siquidem hæc consideratio nobis semper obversaretur, optimè cuncta perferremus; & non tantùm inimicos nostros odio non haberemus, sed ad Evangelii doctrinam adimplendam, eosdem diligeremus.

8. Ad Pilati interrogationes tacebat Christus. Videns autem Pilatus, quòd sibi non responderet, refert sacer textus eum Christo dixisse: *Nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te?* Christum autem respondisse: *Non haberes potestatem adversùm me ullam, nisi tibi datum esset desuper.* (Ioan. 19.) Instar lapidis in manu tua sum, sed ibi suprà excisi, & cælati; exequi poteris id solum, & præcisè, quod ibidem decretum est, absque ulla diminutione, vel augmento. Cardinalis Toletus explicans hunc locum, (Tolet. in Comment.) dicit quòd idem fuerit, ac si dixisset Redemptor: *Sola divina voluntate factum est, ut in tua sim potestate, & ut mihi nocentibus non resistam.* Numquam ego de potestate tua conquerar, aut ministrorum crudelitate, qui contra fas & per nefas, tam inclementer me offendunt, & injuriâ afficiunt; nec manus tuas, aut illorum, quamquam id facere possim, effugiam; neque enim, vel ad latum unguem ab æterni Patris mei voluntate desciscere volo, sed ut syncerè, ac integrè in me adimpleatur omne id, quod ille determinaverit, exopto: ipse tali modo designavit; vos autem non estis nisi meri ipsius executores; ideoque, quamvis tantâ me injuria affeceritis, & offenderitis, tamen propterea vobis non irascor, neque vindictam de vobis sumo; quin potiùs in numerum amicorum meorum vos repono: (Zach. 13.) *In domo eorum qui diligebant me. Amice ad quid venisti?* (Matt. 26.)

Considerationem hanc concludamus exemplo quodam valde apto, & convenienti, quod adducit Kaharneus, de hac materia agens, in quadam concione habita de glorioso Martyre sancto Stephano. *Oculos, obsecro, saltem in puerorum consuetudinem conjiciamus, ut nos doceant non in inimicum, sed in Deum potiùs, à quo hæc flagella plerumque immittuntur, oculos ac vultum convertere. Arripit pater virgam, ut filium suum castiget: puer verò non in virgam, sed in patrem oculos conjiciens, manibus erectis, ac metu perculsus, veniam deprecatur, ut nimirum patris furorem suo aspectu, in lachrymis mitiget. Sic nos in æternum Patrem, accepta injuria, oculos conjicere, & non in virgam ipsam, nimirùm injuriam, convertit*, qui virga illa non aliud quàm vitæ nostræ emendationem, ac morum nostrorum commutationem intendit, ut nos, hac ratione dispositos suæ gratia participes reddere possit.

Diligite, benefacite, & orate, &c.

CONSIDERATIO V.

Christus obligans nos ad servanda sua præcepta, simul exhortatur ad perficienda sua consilia, ut aspirantes ad perfectionem, remaneamus saltem Christiani.

Est constans doctrina sanctorum Patrum, & Interpretum sacræ Scripturæ, 1
Christum Dominum nostrum hisce verbis, non solùm cælestia sua præcepta, sed etiam divina sua consilia comprehendisse; adeò ut amare inimicum, nos obliget tamquam præceptum, pro ipso verò orare nobis proponat, & persuadeat, tamquàm consilium. Supposita hac indubitata veritate, adverto, quòd eodem tempore, quo supremus Magister nobis imperat divina sua præcepta observare, nos quoque exhortetur ad sacra sua consilia perficienda. Et ratio est; nam cùm præcepta nos Christianos efficiant, consilia autem perfectos, Christus Dominus vult, nos aspirare ad perfectionem, ut licet non simus perfecti, tamen minimùm saltem simus Christiani.

Admodum ponderanda sunt verba, quibus David Psalmo 111. justorum affectum expressit: *In mandatis ejus volet nimis.* (Psal. 111.) Interpretes excessum hunc diversimodè declarant. Verùm, ne ipsorum verba accumulem,

mulem, breviter ac concisè referam hic ea, quæ in glossis ac commentariis suis dixerunt: *In mandatis eius volet nimis*: hoc est: expetet ac volet justus, ut meus multa sibi mandet, & multo magis libenter exequetur, quidquid sibi præcipiet; desiderabit sibi semper præcipi, & quidquid mandatum fuerit, ad amussim perficiet, nec quidquam gratius, & jucundius habebit, quam Dei obsequio sese impendere, quantumcunque illi mandatum fuerit, exiguum videbitur, & factu facillimum; volet abundè legem adimplere, nam ad plura se extendunt infirmitates eius, quàm vires, adeoque plura facere desiderabit, quàm possit perficere. Hæc omnia dicere vult Propheta hisce verbis: *In mandatis eius volet nimis*. Ac secundùm paraphrasim docti nostri Hispani, *volet nimis*, significat quoque: Faciet quidquid mandatum fuerit, & multo plura; justus enim, & magni spiritus homo desiderabit sine dubio semper sibi mandari ea, quibus magnũ suum, quo erga Deum fertur, amorem demonstret; atque adeò præcepta adimplet, & se totum supererogationis operibus impendit. nam justus non solum delectabitur in adimpletione mandatorum Dei sed etiam omnem curam adhibebit, ut strenuam operam consiliis Evangelicis perficiendis navet, & non contentus servare præceptum de amandis inimicis: *Diligite inimicos vestros*; observabit quoque consilium de orando pro ipsis: *Et orate pro persequentibus, & calumniantibus vos*; ut si ad sanctitatem pertingere non possit, vel hoc saltem obtineat, ut sit Catholicus.

Episc. Caccer. in Paraphr.

2. Ad hoc propositum, excellens fuit consideratio celebris nostri Oleastri in commẽtariis ad Isaiam, ponderantis verba illa capitis secundi, ubi Propheta loquitur nomine justorum, & bonorum Christianorum, qui de Christo vero animarum præceptore, dicunt: *Docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis eius*. Videtur parum aptus hic loquendi modus; nam supposito, quòd viarum Domini mentionem fecerint, de illis consequenter loqui & easdem inire debuissent: quomodo itaque, docente eos Salvatore vias suas, affirmant, se in semitis ejus ambulaturos? Mysterium intelligite, inquit insignis Lusitanus: *Expende verba ipsa; Dominus vias docet, sed ipsi in semitis ambulant: quoniam multa prater leges homines inspirati fecerunt, qua consilia dicuntur, & arctiora legibus sunt*; quasi dicat: Dominus legem suam eos docet, ac præcepta, in quorum adimpletione consistit justificatio hominis, & propterea salutis vim ea vocat; sed non sufficit eis illa servare, verumetiam observant cœlestia consilia, quæ gradus sunt, quibus ad culmen perfectionis adscenditur. Quis tam fœlix fuerit, ut inter illos numeretur!

Isaia 2.

Oleast. hic.

3 Agit Abraham de filio suo Isaac collocando in statu matrimoniali, ac in eum finem negotium committit Eliezer, homini idoneo, & fideli, ac universæ domui suæ præposito. Mittit eum in Mesopotamiam, & dicit ei, nolle se, ut filius suus filiam aliquam Chananæam in uxorem ducat, quæ, ut erat gens maledicta, & Deo inimica, eum fortassis seduceret, & perditionis eius causa foret. Proficiscitur Eliezer cum multis camelis, oneratis cistis, plenis plurimis divitiis, & monilibus pretiosis, & pervenit in Mesopotamiam, ac confisus meritis Domini sui, Deo ait: Existo nunc in terra hac, unde uxorem eligere debeo Isaaco, atque hoc opus Dei esse debet: quomodo cognoscam, quænam tantæ magnitudini idonea, & digna futura sit. & quænam illa sit, quam Deus ad hoc destinavit? *Igitur*, circa puteum, aut fontem me constituam, & *puella, cui dixero: Inclina hydriam tuam ut bibam, & illa responderit: Bibe, quin & camelis tuis dabo potum, ipsa est, quam praparasti servo tuo Isaac, & per hoc intelligam, quod feceris misericordiam cum Domino meo*. Multas, ac pias admodùm res in hoc casu sacri Doctores expendunt, sed inter omnes Author Glossæ Interlinearis rem imprimis tetigit, & ad nostrum institutum accommodatè. Pauca quidem, sed admiranda sunt eius verba, hæc explanantis: *Ipsa est, quam preparasti servo tuo Isaac: Talis anima futura est sponsa Christi*. Excutiamus hæc, & sciamus, quamobrem qui Rebeccam imitatus fuerit, in sponsam Filio Dei elegendus sit? Alii alias dabunt rationes, illa verò mihi magis communis, & literæ magis conformis videtur, quæ ex eodem textu elicitur. Quid agere debebat Rebecca? Quid? Non solum id, quod ab ipsa petebant, sed plus quàm postulant; cumque Eliezer tantùm pro se aquam peteret, illa, vota eius supergrediens, ac li-

Gen. 24

Gloss. Interlin.

etiam ab altera parte divinorum habet consiliorum incitamenta.

6. Ad hunc sensum doctus quidam modernus author interpretatus est insignes illas animadversiones, seu commendationes, quas in hac materia facit Ecclesiæ Princeps S. Petrus, inquiens: *Fratres satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis: hæc enim facientes, non peccabitis aliquando.* (2. Petr. 1.) Desideravi scire, & intelligere vim & energiam hujus verbi, *Satagite.* eam obiter explicant Doctores: citatus autem eam penetravit, & dicit, quod *Satagite* idem sit, ac *Angimini, contremiscite, infirmamini, distorquemini, festinate cum cura & sollicitudine.* (Lorin. hic.) Egregiè dictum! Verum non est hoc, quod ad probationem nostri discursus facit, sed id, quod alii, secundum hunc Authorem, in hoc casu senserunt, id est, quod per sollicitam hanc diligentiam, & incessabilem curam, quam sanctus Petrus hic nobis commendat, intelligi debeat, quod, ut unusquisque nostrûm vocationem, ac electionem suam magis certam faciat, conveniat, ut non sit contentus sola custodia præceptorum Decalogi, & Ecclesiæ Catholicæ; sed ulteriùs pergat ad observationem consiliorum Evangelii. Comparatio verò, qua id declarant, est excellens: *Ut solent jaculatores ultra scopum, ne aberrent à scopo, sagittam dirigere.* Desumpta est hæc comparatio ex sancto Gregorio Nysseno, quam in ipso me legisse memini, ponderante illud Christi, apud sanctum Matthæum: *Estote perfecti sicut & Pater vester cœlestis.* Idem accuratè facere debet fidelis de sua salute sollicitus (suppositâ pigritiâ, & ignaviâ conditionis humanæ, & quàm ægrè, ac difficilè, ad ea, quæ virtutem concernunt, procedat) omni conatu possibili procurare debet, ut ultra scopum collineet, & multo plura faciat, quàm Deus mandet, ad culmen perfectionis adspirans: ut cum pro languore suo, humanæ naturæ chorda sese remiserit, & sagitta declinaverit, salvationis suæ scopum melius attingat; & si non perfectus, sit minimum Christianus.

7 Sanctus Petrus Damiani magnopere celebrat heroicum illud factum, quod inclytus Martyr sanctus Stephanus præstitit, pro inimicis, qui eum Martyrio afficiebant Deum obsecrans: *Domine, ne statuas illis hoc peccatum.* (Actor. 7.) Admodùm condita, & suavia sunt verba docti illius Cardinalis: *Apertiori campo terminos datæ legis amplificat, non jam solus amicus, sed velint nolint, amicus pariter inimicus* (Damian. serm. de sanct. Stephan.) quasi dicat: Tam profusa, ac præter modum fuit ejus charitas, ut terminos legis dilataverit: nam siquidem illa mandet, ut amorem inimicis non denegemus: *Diligite inimicos vestros* ulteriùs ipse progressus fuit: nec enim amorem tantummodò illis exhibuit, verumetiam, dulcem vim inferens, eos sibi devinxit, efficaciâ orationis suæ illos, qui se ab ipso, quantum poterant, alienabant, attrahens, atque hac ratione, non solùm servavit, quam Christus de inimicis diligendis, legem sancivit; *Diligite, &c.* sed præterea adimplevit consilium de orando pro illis; *Et orate:* sed utrumque, novo, ac excellenti modo, suo exemplo amplificavit; docens, ac instruens, quod non solùm volentibus, sed etiam nolentibus, benefacere debeamus, *velint, nolint* vel efficere, ut bonum illud desiderent & expetant, quod illis vovemus. Admodum profectò alta, & excellens fuit hæc sagittam in scopum dirigendi ars, atque adeò tam paucos habet imitatores.

Ex omnibus hoc discursu adductis infertur, quantopere supererogationis sacrificium Dei oculis acceptum sit, & quantopere etiam eum sibi devinciant Christiani, qui non contenti ipsi dare id, quod petit, ei quoque offerunt, quod desiderat, adimplentes non solùm ejus præcepta, verumetiam consilia observantes. Primum est bonum, sed melius secundum; atque ut primum certè obtineatur, dimidium facti est, ad id, quod melius est, adspirare, ut si ad perfectionis culmen non perveniremus, saltem quod Christianorum est, certò præstemus, conantes inimicis benefacere, eos Deo per orationes commendare; quod optimum remedium est ad eos diligendos: *Diligite, benefacite, & orate.*

***

Vt sitis filii Patris vestri.

CONSIDERATIO VI.

Cùm Deo proprium sit inimicos diligere, qui eius in hoc conditionem sequitur, certo quodam modo Deitatem imitatur.

1 NUlla res est, in qua homo tantopere Deo assimiletur, quàm in amandis inimicis. Ratio est, inquit aureo suo ore sanctus Joannes Chrysostomus, quòd, qui ignoscit, Dei impassibilitatem imitetur: illum enim injuriæ inimici, quemadmodum Deum, nec damno afficere, nec impedire, videntur. Atque hoc est, quod hic Christus Dominus noster dicit: *Vt sitis filii patris vestri.* Inimicos suos diligere, Deum, Patrem vestrum facit; vos autem, vestros diligere, filios ejus vos facit. Nolite consilium inire cum carne, quæ feroces, furiosos, ac vindictæ cupidos filios gignit, sed cum vestro Patre Deo, & habebitis pectus patiens, amabile, &, ut paucis dicam, suo modo divinum.

Chrysost. super illud, dimitte nobis debita nostra.

Altercabantur ad ripam Nili Ægyptius, & Hebræus; à rixa ad gravem luctam devenêre: accidit autem, ut ab Hebræo Ægyptius victoriam reportaret. Vidit eos Moyses, & gentis, ac nationis suæ amore commotus, aggressus est Gentilem, vitâ eum privavit, atque in arena sepelivit: *Percussum Ægyptium abscondit sabulo.* Nostrâ modò non interest, discutere quæstionem inter Expositores ventilatam, an in eo casu peccaverit Moyses, an non; quanquam ad eum à peccato excusandum sufficiat Angelicum nostrum Doctorem sanctum Thomam ita sentire, qui dicit: *Moyses videtur occidisse Ægyptium, quasi ex inspiratione divina authoritatem adeptus* Ut ut sit, certum est, Moysen parum patientem, & nimis animosum hic sese demonstrasse. Considerate hic, inquit Oleaster, & animadvertite, quàm aliter postmodum hic sanctus, in eadem Ægypto, se gesserit. Aliquanto tempore post hunc casum Deus tanquam ducem populi sui, & legatum ad Pharaonem eum mittit.

Exod. 2.

Thom 2. 2. qu. 60.

Qualiter autem erga eum, & omnes illas barbaras rationes Pherezæorum, Amorrhæorum, Ammonitarum, & Moabitarum &c. se habuit? Qualiter? Dicam, inquit Oleaster; nam & magna dignum est consideratione: *Expende quanta sit prudentia eius, & misericordia, ut non statim eum occiderit, sed patientia quasi Dei tulerit, & admonuerit.* Legationis suæ causam Regi tyranno exponit. ille verò multas ei moras nectit, sæpiùs datam fidem frangit; Moyses oculis suis conspicit injurias, quibus fratres suos afficit, perinde ac si servi fuissent justo bello capti, tolerat, ac tacet, etiam cum posset de ipso vindictâ sumere; quin & intercessorem se apud Deum fore, & effecturum promittit. ut plagæ cessent, & flagella non aggraventur. Quis purus homo tantundem fecisset, & inimicum tam crudelem sub hasta tenens, eam capulo tenus ei non infixisset? Quis autem Moysen taliter commutavit, & tam brevi temporis spatio, tantam in ipso mutationem effecit? Heri in privato homine tantus valor, & audacia! hodie verò in publica persona tanta formido, & languor. Sed modò huius causam deprehendo. *Sed Dominus simul cum potestate, dedit sancto viro longanimitatem qua regem æquo animo ferret,* inquit Oleaster. Cùm Dominus mitteret Moysen in Ægyptum, eum Deum Pharaonis constituit: *Ecce constitui te Deum Pharaonis:* ut scilicet erga eum se haberet, quasi Deus eius esset: & cùm ei Dei potestatem dedit ad præcipiendum, dedit quoq; patientiam Dei ad sufferendum; utque Moyses hoc cognovit, conatus fuit respondere obligationi suæ. Ideoque ille aliquando iracundus, & furiosus, modò cum nomine Dei, & loco illo, ac provincia constitutus, moderatur iram, refrænat choleram, reprimit vindictam, mitis, & pacificus Dux. Et quamquam Rex ingratum, ac inhumanum se gerat, & rebellis populus audacter in eum insurgat, vult, & benefacit inimico suo Pharaoni, atque etiam pro ipso orat, eò quòd Deus eius sit, & similis esse desiderat illi, qui Deum ipsum effecit: *Ecce constitui te Deum Pharaonis.*

Oleast. hic.

Confirmemus aliâ probatione pondera probationis primæ. Singulare miraculum fuit, quod dicta occasione Deus in monte Moysi demonstravit, apparens ei in rubo, igne taliter erat accensus ut arderet, & non consu- 2.

consumeretur, nec combureretur: *Apparuit ei Dominus in flamma ignis de medio rubi, & videbat quod rubus arderet, & non combureretur.* Ratum prodigium! res mira, & peregrina! ut ignis tam validus rubum invadat, eumque omninò penetret, & spinas non consumat! quandoquidem illæ, quia magis dispositæ & siccæ, primò exurantur, cùm ignis rubum invadit, atque adeò communis est Scripturæ phrasis: *Exarserunt sicut ignis in spinis.* Sanctus Pater Joannes Chrysostomus, considerans mirabilem hunc eventum, ac videns obsistentiam, quam igni spinæ faciunt, & gratiam, quam ignis illis exhibet, cùm ejus activitas illas non lædat, tam raræ, ac peregrinæ novitatis causam designat: *Ignis ille, qui divini ignis præsentiam significat, rubum potiùs irrigavit, quàm combussit;* quasi dicat: Ignis ille, non idoli alicujus, aut barbari Regis, & tyranni præsentiam repræsentabat, sed veri Dei, qui in eo erat, & in veri Dei præsentia nec severitatem ostendit, nec spinas combussit, sed potiùs irrigavit, ut magis essent virides, & vividæ. Manifesta figura benignitatis, ac mansuetudinis Dei nostri, tanti benefactoris inimicorum suorum per spinas significatorum, qui quantumvis peccatis, ac delictis suis sese illi opponunt, non solùm eos non castigat, neque comburit, quamvis sit ignis: *Ignis consumens est;* sed misericors eis benefacit, & gratiam, ac auxilium benignus impendit. Hoc est rubum ardere, & non comburi. *Videbat quod rubus arderet, & non combureretur*

Exod. 3. *Psal. 117.* *Chrysost. orat. in Annun. Mart. apud Metaphras.* *Deut. 4.*

3\. Ibat David armatâ manu, certus inurbanum, & durum Nabal viâ privare, & totam ejus domum funditùs delere. Prodit ei obviam ipsius uxor, sapiens, ac prudens illa Abigail; atque ad iram ejus placandam, & furorem mitigandum, tam prudentem, ac eloquentem ad eum orationem habuit, ut Spiritus Sanctus verborenùs eam sic descripserit: *Malitia non inveniatur in te omnibus diebus vitæ tuæ. Si enim surrexerit aliquando homo persequens te, & quærens animam tuam, erit anima tua custodita, quasi in fasciculo viventium;* sive *vitarum*, prout ex Hebræo legit noster acutissimus Cajetanus. Dicere voluit virtute prædita mulier: Si cor tuum, in Dei amicitia nitidum, & purum conservaveris, securus esse poteris, quidquid tibi acciderit, proculdubio benè tibi vertendum, ac in vitæ tuæ conservationem futurum: & siquidem inimicus quispiam persecutus te fuerit, erit vita tua custodita in fasciculo vitarum; nam quocumque te verteris, eam reperies, eo planè modò, quo is, qui in medio stipatorum, ac satellitum, aut cohorte militum custoditur, ad quamcumque partem deflexerit, ipsis occurret, & ab ipsis protegetur. An autem hæc verba sint enuntiativa præteriti, an verò prophetia futuri, non definio, nam Sacri Interpretes diversimodè sentiunt. Nostrâ modò interest inquirere, quis *homo* ille sit, de quo Abigail locuta fuerit. Sequor opinionem Vatabli, & Eminentissimi nostri Cajetani, scilicet, quod hoc dixerit de Saule, sed nomen ejus de industria subticuerit. Sed urget mox difficultas. Si Saul fuerit Christus unctus Domini, & Rex, quamobrem tam irreverenter de eo locuta fuit? *Si surrexit homo*? In Hebræo est, *Adam*, nomen, ut noster Pagninus observat, proprium hominis plebeji, & abjectæ conditionis. Qua de causa Abigail tanto cum despectu locuta fuit de Majestate Regali, & debitam reverentiam, & observantiam Regi non detulit, & de eo egit, quasi fuisset homo vilis, & abjectus, ac de quibus dici solet, *de ciento en dezena?* Abulensis ad hanc difficultatem accommodatè respondet: *Dicunt Hebræi, quod accipitur homo pro Saule, & quod Abigail noluit vocare eum Regem, sed hominem, eò quòd non merebatur vocari Rex, quia persequebatur David.* Quid autem incommodi habuisset, si eum, qui Davidi malè volebat, & injuriosus erat, regem vocasset. Magnum quidem: nam *Rex est simulachrum Dei*, Deus autem, uti jam statim dicebamus, quantum habet dominii, & Majestatis, tantum quoque mansuetudinis, patientiæ, ac beneficentiæ erga se offendentes habet. Cùm itaque, in Saule non esset mansuetudo, & benignitas Dei, & erga inimicos suos beneficentia; sed potiùs odium, vindicta, cupiditas, & malevolentia etiam erga eos, qui ipsi non sunt inimici (quæ omnes propriæ qualitates sunt vilium personarum, & abjectæ originis) justum omninò, ac rationi consonum fuit, ut non

1. Reg. 25. *Cajetan. hic.* *Vatabl. Cajet.* *Pagn. hic.* *Abulens. in hunc locum.* *Plutarch. de doctrina Princip.*

ut non vocaretur Rex nec diceretur de eo, quod imago esset Dei; nam ut imago ejus ejus exemplari suo conformari debuisset; sed potiùs homo, vel Adam vocaretur, haberetque nomen appellativum contemptibile, & abjectionem significans: neque enim est imago Dei, aut ejus filius, nisi qui ad imitationem ejus suffert, amat, ac suis benefacit inimicis.

4. Est admodùm propria hujus loci, curiosa magni Ecclesiæ Doctoris sancti Augustini observatio, ad titulum, quem in sacris lit præfert Psalmus 93. Davidis, qui

Psalm. 93. sic habet: *Psalmus ipsi David, quarta Sabbatorum.* Si examinare voluerimus particularia, quæ in eo continentur, deprehendemus, eum totum, ad patientiam contra se persequentes, & affligentes, impetrandam, formatum fuisse. Sed qua de causa Psalmum hunc, quo nos contra inimicos nostros patientiâ armamus, elegit David, die quartâ decantandum? Magnum quoddam secretum hoc includit! Audite sancti hujus responsionem; nam & meretur audiri.

Augustin. hic. Psal. 135. *Quarta die luminaria fecit Deus in cælo, Solem in potestatem diei, Lunam & Stellas in potestatem noctis. Quid sibi ergo vult, quod de quarta die accepit Psalmus titulum, in quo Psalmo docetur patientia adversus felicitates malorum, & labores bonorum? Habes Paulum dicentem Sanctis: Omnia facite sine murmuratione, ut sitis irreprehensibiles, & sinceri immaculati filii Dei, in medio nationis tortuosæ, & perversæ, in quibus apparetis sicut luminaria in mundo. Similitudo de luminaribus data est ad Sanctos, ut sine murmuratione sint in natione tortuosa, & perversa*; quasi dixerit Apostolus, ut cùm adversa paterentur, imitari luminaria illa cæli studerent, ut quemadmodùm illa sunt filii Dei, utpotè quæ alium, præter Creatorem suum, patrem non habeant, *Pater lu-*

Iacob. 1. *minum*, ita illi, ad malorum hominum offensas, subticentes, nec injurias pro illis referentes, sed benè illis facientes, prout Sol, & Luna terræ faciunt, non terrenos sese, sed cælestes, ac ipsius Dei filios exhiberent: *Filii Dei.*

5. Considerat Tertullianus, quod inimicus animarum temerariè audax fuerit, dum Christum Redemptorem nostrum tentavit, ut sciret, an esset verus filius Dei. Primo assultu, quo eum aggressus fuit, lapides ei obtulit, ut eos in panem converteret, & necessitati suæ subveniret, vitam conservaret, nec se fame necari sineret, uti sanctus Cyprianus notavit: *Subdolâ professione quasi compatiens ei, subvenire periclitanti naturæ hortatur*; hoc est, *Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.* *Cyprian. de Iejun.* Fierine potest, inquit citatus Pater, ut aliud, ô dæmon, magis opportunū medium non inveneris, ad cognoscendum quod hic homo sit filius Dei, quàm hoc miraculum, quod exposcis, lapidum in panes convertendorum? Verùm non illud erit signum, quod tibi daturus est, ex quo scias ipsum esse filium Dei: rem aliam, & magis admirabilem acturus est, quæ illi, qui rem benè intelligit, clarius erit argumentum, & probatio magis manifesta divinitatis ejus. Et verò quænam illa erit? Responsum, quod tibi dabit, & patientia ac humanitas, quibus enormi tuæ audaciæ satisfaciet. Non audis? *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Ut quid Christus non retulit dæmonio, ea quæ merebatur? Quomodo tam urbanè perfido inimico respondet, perversam ac damnabilem ejus intentionem tam perspectam habens? Dicam, inquit Tertullianus. Fecit hoc, ut Filium Dei se declararet, ac certa quadam ratione inimico, id quod volebat, ac desiderabat, concederet. Sed numquid omni cura, & sollicitudine investigare conabatur, an esset Filius Dei; *Si Filius Dei es*? atque in hunc finem tentationem suam dirigebat? Ita sanè. Verùm qui inimico tam astuto, & audaci tanta cum modestia, ac civilitate respondet, atque ad injurias illatas tam patientem se exhibet, potens, si voluisset, eum, ut merebatur, tractare, clarè locutus fuit, & tacitè fassus, quod esset Filius Dei. Et sanè conversio lapidum in panem, tam potens non fuisset, quàm hic patientiæ actus fuerit, ad divinitatem ejus comprobandam; cùm certum omninò sit, & indubitatum, in pectore purè humano tam raram, ac singularem patientiam contineri non posse: *Et hæc quidem divina patientia species quasi de longinquo, fors de superius æstimetur. Quid illa autem, quæ inter homines, palmam in terris, quodammodo manu*

manu apprehensa est ? *Tentatoris Deus congressus solis verbis repellit.* Nil ultra expetendum.

6. Eamdem rem iterum, sed per ministros suos inquirere conatus est inimicus, cùm Christus Dominus arbori crucis esset affixus, eique dicerent, ut si Filius esset Dei, de cruce descenderet. Nota sunt verba: *Salva temetipsum, si Filius Dei es.* Et quid, obsecro, hac occasione Christus egit? Sanctus Lucas id animadvertit: *Jesus autem clamans dicebat: Pater, ignosce illis.* Quomodo verò, inquit sanctus Joannes Chrysostomus, cum eum rogarent, ut descenderet de cruce, ad cognoscendum an sit Filius Dei, petitioni illorum non satisfecit Dominus, sed potiùs ad orandum pro ipsis se composuit? Non intelligitis, inquit idem sanctus: optimum hoc fuit remedium, quod Dominus eligere potuit, ad divinam suam generationem manifestandam: *Illi quidem dicebant: Si Filius Dei es, salva temetipsum: ipse verò elaborabas, quomodo illos salvares; illos, inquam, à quibus opprobria perpetiebatur, illudebatur & opprobriis proscindebatur.* Quamvis enim in omnibus talis Patris Filium se Dominus demonstraverit; tamen id unde hoc maximè resplenduit, vel certè unde id plurimum percipimus, fuit oratio pro inimicis effusa eo tempore, quo illi id minus merebantur, cùm injuriosè magis, quàm umquam eum offendebant, & magis crudeliter suppliciis afficiebant.

Matth. 27

Luca 23.

Chrysost. tract. in Parasceve apud Gretbser. tom. 2.

7. Dixerunt Discipuli sancto Thomæ Apostolo, divinum suum Magistrum resurrexisse; ille verò rem in dubium vertere cœpit, pertinaciter contradicere, ac contestari, se, nisi vulnera ejus oculis suis videret, & manibus contrectaret, non crediturum. Vidit Dominus obstinatam incredulitatem ejus, ad eum accedit, increduli Apostoli manus apprehendit, eique præcipit, ut eas in latus suum immittat. Dixisti, inquit, te non crediturum, nisi me videris? Hic porrò me vides, oculos testes adhibe, & servitutes tuæ proscribantur; qui enim rei alicui afficitur, non diu licitabit. Dixisti, quòd nisi vulnera hæc tetigeris, frustrà tecum de Resurrectione agatur; cùm autem mihi placeat: *Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis.* Illas tuas manus huc adhibe, easque profundè vulneribus insere, viscera hæc perfeca: tu illis fidem, quam quæris, amorem, quem erga te habui, erroris tui detectionem, meam denique misericordiam invenies. Oculos benè aperi, mi Discipule, vulnus illud benè contemplare; aperiendo enim oculos corporis, animæ quoque aperies, me plenè cognosces, atque incredulitas tua cessabit. Sanctissimam Christi humanitatem, ejusque pretiosa vulnera vix Thomas attigerat, cùm eum agnoscit, ac dicere incipit: *Dominus meus, & Deus meus.* Palinodiam hic canit Thomas, & quidquid antea dixerat, retractat. Quid ais Thoma? Dico, Domine, quod à sententia decedam, & credam quod tu sis *Dominus meus, & Deus meus.* Quæro autem: In quo Thomas Christum Dominum suum esse cognoscat? Quam affinitatem habent vulnera, & Regnum? Plurimam, eamque ad rem nostram, inquit Sedulius: *Tactu vulnerum patitur se probari, magis hinc agnitus, quòd ipse est Christus, qui dubitantis animum placidam fovet lenitate susceptam.* Nullâ enim aliâ meliori viâ, quàm amabili illâ demonstratione potuit eum Thomas Deum, Regem, ac Dominum suum agnoscere; quando scilicet Christus tantâ benignitate, tantisque blanditiis secum egit, hoc est homine, qui post tot tantaque experimenta eum resurrexisse, & credere nolebat, tantam duritiem, pertinaciamque demonstrabat. Pendite illa verba: *Magis hinc agnitus, quòd ipse est Christus.* Multò melius hic, quàm unquam aliàs Filium Dei eum agnovit; videns nimirùm quòd secundùm mensuram, & pondus injuriarum receptarum, perinde ac, si magnus ejus amicus fuisset, maximum sibi favorem, ac gratiam impertiretur.

Joan. 20.

Sedul. l. 5. Pass. cap. 23.

8. Tam ponderanda, quàm mystica est prolixa illa narratio, quam sanctus Paulus Apostolus facit cruciatuum ærumnarum, quas ipse, ac reliqui Discipuli pro Dei gloria, & honore patiebantur. *Esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur, &c. Maledicimur, & benedicimus, persecutiones patimur, & sustinemus, blasphemamur, & obsecramus.* Multa sese in hac

1. Ad Corinth. 4.

hac Apoſtoli ratiocinatione, animadverſione digna offeruntur. Verùm ad rem noſtram illud facit, quod ſanctus Apoſtolus dicit, ſe, ac condiſcipulos ſuos blaſphemari: *Blaſphemamur*. Si Angelicum noſtrum Doctorem ſanctum Thomam conſuluerimus, & ab eo quæſiverimus, quid ſit Blaſphemia; reperiemus, quod propriè loquendo, *Blaſphemia vitium ad infidelitatem eatenus ſpectat, quatenùs per illam homo corde, vel ore, ſecundùm intellectum, vel affectum Deo tribuit, quæ ei non conveniunt, vel negat, quæ ei conveniunt*. Suppoſita hac doctrina Angelici Magiſtri, quod blaſphemia ex natura ſua principaliter concernat Deum, & primarium ejus objectum ſit divinitas; quomodo ſanctus Paulus dicit, ſe, ac reliquos Apoſtolos continuò blaſphemari, perinde ac ſi ex hominibus, quales erant, in deos transformari fuiſſent? Dicam hic quod ſentio: Dixerat Apoſtolus, ſe, ac ſocios ſuos maledicentibus ſibi benedicere, perſecutiones, ac opprobria ab inimicis ſuis pati; atque adeò propriè admodùm ait, ſe ab æmulis ſuis blaſphemari, ad ſignificandum, ſibi detrahi; nam reverà de hominibus illis, qui tantâ conſtantiâ, ac fortitudine injurias ac injuſtitias ſe offendentium pati potuerunt, non benè dicitur, quòd illis detrahatur, ſed blaſphementur; eò quòd patientia in injuriis, & benevolentia erga maledicos, & beneficentia erga injurioſos, ex hominibus deos, aut Dei filios fecerit. Amor enim inimicorum mirabiles haſce metamorphoſes efficere ſolet. Benè itaque dicit Paulus, cum ait, Apoſtolos, quia patientes ſe exhibeant, blaſphemari, ut fixa maneat hæc veritas, ac confirmata hæc doctrina, quòd amor inimicorum filios Dei nos faciat, hic per gratiam, ac in cælo per gloriam, *Amen*.

Thom. 2. 2. quæſt. 13. art. 1.

TRACTATVS III.

AD PRIMAM DOMINICAM QVADRAGESIMÆ.

Tunc ductus eſt JESUS in deſertum, &c. Matth. 4.

CONTINET ſanctum Evangelium concertationem, quæ habita fuit inter duos maximos, quos cælum ac terra habuit, Principes, & maximos quidem non ſolùm ratione magnificentiæ & majeſtatis, quandoquidem unus, nempe Chriſtus, erat caput turmæ ſive aciei civitatis Dei: alius verò, nempe dæmon, dux civitatis Babyloniæ: ſed etiam ratione virium, & poteſtatis; quandoquidem, ut ſacra Scriptura advertit terribiles ambo erant Leones; unus quidem Tribus Juda, alius verò infernalis, qui furioſè rugiens ſemper circuit, animas deprædaturus. Locus certaminis, inquit ſanctus Matthæus, fuit deſertum: *Ductus eſt Ieſus in deſertum.* Apparatus invicti noſtri Ducis ad conflictum, quadraginta dierum jejunium: *Et cùm jejunaſſet quadraginta diebus, & quadraginta noctibus*; ſolitudo, & oratio. Patrinus qui eum ducit, & ſtipat, Spiritus Sanctus, *à Spiritu*. Patrinus autem dæmonis, inſolens ejus ſuperbia, cauſa perditionis ejus, & fatalis ruinæ principium. Arma autem ejus fuerunt tria illa ignivoma tormenta, quæ ille tantâ dexteritate, tantoque furore explodere ſolet, ut vix quempiam reperire ſit, qui reſiſtat, qui tamen effectus

ctus à timiditate nostra potiùs, quàm infirmitate proveni. Primus ictus, quem in ipsum direxit, aut prima, quâ eum aggressus est, tentatio, facta fuit verbo: *Dic ut lapides isti panes fiant* Secunda cogitatione, per vanitatem: Habebunt te pro filio Dei, si ex turri illa volaveris. Tertia opere: Ad pedes meos provolvere, atque inde me adora. Hæc præcipua sunt tormenta bellica, quæ impostor, ac calumniator hic inimicus, in Fideles, ad eos devincendos, solet explodere. Et Dominus quidem valido muro verbi divini, ictus hos excepit, ac repulit: *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.* Dæmon autem non solùm victus mansit ac prostratus, verumetiam confusus, ac iratus, eò quòd experiri non poterat, quod intendebat, nimirùm, an Christus Filius esset Dei naturalis, vel non. Concludit sacer Evangelista, dicens, Angelos, qui in statione decertantes contemplati fuerant, finitâ pugnâ accessisse, victori congratulato, eumque festivè excepisse, & tamquam servos Domino ac magistro suo serviisse, cibosque ministrasse. Hæc summariè est litera Evangelii, &c. *Ave Maria.*

Tunc ductus est Iesus in desertum, &c.

CONSIDERATIO I.

Animam peccatis nuntium remittere, & militiæ adscribi, unum & idem sunt, Dæmon enim profectibus ejus invidens, eam iræ suæ scopum, ac objectum facit.

1. PRIMUM, in quod sacri Interpretes in hujus Evangelii expositione, communiter incidunt, est observatio, quam sacri Evangelistæ faciunt, occasionis, ac temporis quòd Spiritus Sanctus (qui sanctissimam illam Christi Domini nostri humanitatem regebat) elegit, ut eum ad certaminis locum duceret, quod fuit ab eo instanti quo Dominus in Jordanis flumine baptizatus fuit: *Tunc ductus est Iesus in desertum à Spiritu,* inquit sanctus Matthæus: & sanctus Marcus; *Statim Spiritus expulit eum in desertum, &* sanctus Lucas: *Agebatur à Spiritu in desertum.* Hic statim sese offert ratio dubitandi, quare tunc, & non antè aperto Marte cum Salvatore congredi cœperit inimicus? Quamobrem triginta annos elabi permisit, nullâ unquam impressione in eum factâ? Numquid Christus ab instanti conceptionis suæ erat tam sanctus, & plenus gratia, ac donis Spiritus divini, sicut modò? Omninò. Sciamus itaque, quamobrem Satanas tanto tempore se conticuerit? Ad hoc dubium Doctores variè respondere, ac in diversas semitas abire solent. Illa mihi ad nostram instructionem magis apta, ac literæ magis conformis videtur sententia, quæ est sancti Hilarii, Chrysostomi, Ambrosii, Bedæ, & Haymonis, quorum sunt sequentia verba: *Vbi baptismum accepit, mox tentationes diabolicas sponte pertulit, quo designatur, quod hostis magis certamen contra nos suscipit post Baptismum, dolens humanas animas sibi per Baptismi Sacramentum auferri.* Hoc est: Cum per Baptismum efficiamur filii Dei, & amori, ac servitio ejus consecremur; simulatque Satanas tam sanctam animi conceptionem videt, contra nos arma sumit, ut nos abducat, omnibusque viribus nos dejicere ac superare molitur. Et ne hæc consideratio, ex horum Patrum doctrinâ desumpta, videatur omninò voluntaria, & nullo divinarum Scripturarum fundamento fulciri;

Hilar. Chrysost. Ambros. Beda. Haymon. apud Barrad tom. 2 concord. l. 2. c. 1.

2. Audiatur explicatio, quam Abbas Rupertus dedit ad verba quædam Joëlis Prophetæ capite 2. in quo assumptum nostrum expressum reperiemus: *Facies ejus contra mare Orientale;* inquit ille, quasi dicat: Perversus hic inimicus singularem habet cum mari Orientali antipathiam: & intentis semper in illud oculis, omnes vires, & conatus suos in ejus pernitiem vertit, cumque mare Orientale conspicit, maximè cruenta ejus prælia excitantur. Quod istud mare Orientale, de quo Propheta Joël loquitur? Non pensemus modò sensum historicum, sed Propheticum, inquit doctus Tuitiensis: *Ejus nequissima intentio, non ante istud, sed contra istud mare tendit, quod salutaris Baptismi gratiam dicimus, omnibus baptizatis in Christo Iesu insidians.* Per mare Orientale, aquæ Baptismi intelligi debent, aptè admodùm sumptâ metaphorâ à Sole, nam quem-admo-

Ioel. 2.

Rupert. hic.

admodùm insignis hic Planeta claro suo exortu noctis obscuritatem dispellit, & ad præsentiam fulgentium radiorum ejus tenebræ aufugiunt, & recedunt; eodem planè modo, recens natus infans est quasi mortuus in obscuritate peccati, sed per aquas illas transiens, vitam accipit, ac æternæ gloriæ hæres efficitur. Dicit itaque Rupertus, quod baptizatis, & iis, quos in mari Orientali renatos videt inimicus, magis cruentum bellum inferre soleat; insidiæ ejus adversùs mare singulariter tendant, depravata ejus intentio, ac malignæ destinationes contra Orientem dirigantur; hoc est, contra eum, qui recenter renatus, Deum videre incipit, & illi servire proponit, ut eum à bonis suis propositis avertat, & incrementa ejus, ac profectus in virtute non videat. Ratio ergo, propter quam non antea, sed modò Christum oppugnavit, quando eum baptizatum vidit, hæc fuit; quia cùm nesciret quis esset, quodque lavacro non indigeret, tunc temporis erga eum se perinde habuit, ac si purus homo fuisset, ad significandum, qualiter postmodùm, labente tempore, cum reliquis filiis Adæ esset acturus.

3. Succedat alia, eaque insignis Ruperti consideratio. Postquàm Deus Dominus noster, per ministrum suum Moysen, Populum Hebræum docuit ritus, ac cæremonias, quibus celebraturi erant, ac comesturi Agnum Paschalem, adjunxit hæc verba: *Observabitis azyma; in eadem enim ipsa die educam exercitum vestrum de terra Ægypti* (Exodi 12.) Melius dixisset Dominus, inquit Rupertus, *Educam vos, vel populum vestrum, de dura servitute Ægypti*, non autem. *Educam exercitum vestrum*: nam reipsa exercitus non erat, nec habebat ea, quæ ad militares acies componendas requiruntur. Quomodo itaque, eum vocat exercitum, quando tyrannicâ captivitate, in qua erat, egreditur? Rupertus appositè ad institutum nostrum difficultatem solvit *Signanter dicit*: Exercitum vestrum; *videlicet quia non ad otia, sive ludicra eximus de terra Ægypti, de domo antiqua servitutis, sed ad pugnandum adversus principes & potestates, adversus hujus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cælestibus.* (Rupert. lib 2. in Exod c. 15.)

4. Gabaonitæ cum forti ac strenuo Josue amicitiam inierunt, & armis, ac viribus ei conjuncti, & associati sunt. Vix pactum fecierant, cùm omnes Amorrhæorum Reges contra eos fœdus pepigerunt. Adversæ autem hujus partis caput fuit Rex Adonisedech. Dicit verò Scriptura divina, quod ad conspirationem hanc eos provocaverit hisce verbis: *Expugnemus Gabaon, quare transfugerit ad Josue, & ad filios Israel* (Josue 10.) Hic verò in medium prodit Origenes, eventum hunc ad mores nostros informandos transferens, & dicens: *Cùm anima humana Verbo Dei se sociaverit, dubitare non potest, statim se inimicos habituram, & eos, quos habuerat antè amicos, in adversarios esse vertendos.* (Origen. hom 11. ad mor.) Tales enim sufferre non possunt, ut hi, se contemptis, alium Magistrum & Dominum quærant cui inserviant, & tantò meliorem, quantò Deus præstat dæmoni, virtus vitio, & gratia peccato. Atque adeò magni momenti documentum est, & salutare consilium, ut anima sese armet non minus patientiâ, quam cautelâ, & circumspectione, & vigilans sit, atque solicita, ictus inimici præveniens, ut qui nec pedem referat, nec terga vertat, cùm videt mare in Oriente, & quod anima spiritualiter nata, vitâ Dei vivere incipiat.

5. Admirabilia sunt mysteria, quæ ex sanctorum Patrum sententia in se continet mystica illa Jacobi lucta, cujus historiam in libro Genesis refert Spiritus Sanctus, & quam ponderat quoque Propheta Oseas. (Gen. 32. Oseæ 12.) Accidit enim, ut hic sanctus ex Mesopotamia domum suam, uxoribus, liberis, ac gregibus suis comitantibus, revertens, transiret vadum Jacob, uti divinus textus refert: *Transivit vadum Iacob*, vel *Iordanis*, uti sentit Magister historiæ Scholasticæ (Petr Comest.): cumque turmas, quas secum ducebat, ad unam fluminis partem traduxisset, ad alteram ipse solus mansit: *Traductisque omnibus, quæ ad se pertinebant, mansit solus*, idque ad totâ nocte certandum, & luctandum: *Et ecce vir luctabatur cum eo usque mane.* Quis autem vir ille fuerit, qui cum eo luctabatur, non convenit inter sacros Interpretes. Procopius ex Rabbinis refert *fuisse diabolum, qui cùm videret Iacobum sibi è manibus quodammodo elabi, & ab Idololatris ad veri Numinis cultores remeare, doloris impatiens fugientem invadebat, & in priorem idololatrarum colluviem revocabat* (Procop. apud Mendoz. in 1. Reg. cap. 7. n. 14.) Sed certum

certum est, hanc Rabbinorum opinionem non solùm frivolam, sed & fabulosam esse, & à pluribus sanctis Patribus reprobatam. Certamen verò, sive luctam cum ipsa Filii Dei persona fuisse, volunt sancti Patres relati consideratione sextâ, tractatûs in die Cinerum, aut cum Angelo quopiam, qui illam specialiter repræsentabat. Sed quamvis Hebræorum doctrina non sit vera, tamen non est dubium, quin benè admodùm maligni Satanæ ingenium nobis explicet, qui peccatorum occasionibus irretitis, ne eas deserant, favorem, & auxilium, quantum potest, adferre solet; illos verò, qui eas deserunt, & firmis, Deo deinceps famulandi, propositis factis, vitam in melius commutant, persequitur, premit, atque affligit. Non est hæc mea consideratio, sed docti Commentatoris in libros Regum, venerabilis quondam Magistri mei, cujus sunt sequentia verba: *Rabbinis quidem, illum virum esse diabolum asserentibus, non assentior: assero tamen, talem se diabolum hominibus exhibere In peccato dormientes fovet, & & curat altiùs consopire, sed à peccato evigilantes, & ad meliorem frugem resipiscentes, pungit, lacerat, cruentat.* Nihil amplius superest in hac materia de inimico dicendum; omnes enim exaggerationes nimis exiles sunt, ad magnam illam repugnantiam, quam cum mari Orientali habet, & cruentum bellum, quod virtutis tyronibus inferre solet, significandum.

Expendit insignis noster Oleaster notabiles illas instructiones, quas dabat Deus duobus fratribus Moysi, & Aaron, circa cæremonias, quas ergà Levitis observare debebant Una illarum erat, ut si non essent viginti quinque annorum, & suprà, ad ministerium Altaris non admitterentur: *A viginti quinque annis, & supra egredientur, ut ministrent in Tabernaculo fœderis* In hoc fortassis fundatur constitutio Ecclesiæ, ne quis infra id ætatis, ad Sacerdotii dignitatem promoveatur. Sequitur eruditus hic Author Textum Hebræum doctissimi nostri Pagnini, qui verba Vulgatæ relata legit ut sequitur: *A viginti quinque annis egredientur ad militandum militiam in opere Tabernaculi.* Si lectionem hanc cum illa Bibliorum correctorum conferamus, comperiemus, idem esse, Levitas Tabernaculum ingredi Deo famulandi causâ, quod in campum, cum inimicis præliandi gratia, prosilire. Res hæc eo sensu, quam verba sonant, fieri non potest, adeoque ad concordiam, & intelligentiam horum textuum, qui primâ fronte contrarii videntur, ad spiritualem recurrendum nobis est, inquit Oleaster: *Justè valdè hoc factum esse credendum est. Fili, ait Ecclesiasticus, accedens ad servitutem Dei, sta in timore, & prapara animam tuam ad tentationem: quis enim dicere queat, quot oppositiones, objecta, contradictiones, hodie patiuntur, qui piè in Christo vivere volunt* Quasi diceret; Levitæ singulari professione, ut sacrificiis, & cultui Altaris assisterent, consecrati erant; hoc enim significat Levita; id est, *Assumptus* Vocabulum autem hoc est symbolum justorum, & eorum, qui ad perfectionem adspirant Itaque intelligant omnes fideles per illos significati, quòd cùm quispiam mundo terga vertere, & Divinæ Majestati servire incipit, spiritualiter eum armatum, atque ad confligendum dispositum esse conveniat: nam ut dixit Spiritus Sanctus, prælia ei non deerunt, sed tentationes eum persequentur: Fili, inquit, Deo servire volens, ad certamen te compara, belli apparatum instrue; etenim mox ut sub ejus vexillo militaveris, & à partibus ejus steteris, infernus, & omnes habitatores ejus ad te superandum conspirant; atque adeò magnis animis præliari necesse est, si de eo triumphum reportare optas, atque desideras. *Oleast. hic.*

7. Ad hoc institutum singularis mihi videtur mystica explicatio, qua sanctus Gregorius Magnus declaravit illa tam pervulgata verba sancti Job, quæ continent quæstionem quandam, quam inter alias Dominus ipsi proposuit: *Per quam viam spargitur lux, & dividitur æstus super terram?* Hæsit autem sanctus Gregorius in mystica connexione duarum rerum, quas quæstio continet, lucis videlicet, & ardoris. Et quidem magnam cohærentiam inter illas deprehendit. Admiranda sunt ejus verba, eaque hæc: *Cùm divina lux in mentes humanas spargitur, mox ab occulto adversario contra fulgentem mentem tentamenta succrescunt. Post lucem ergo æstus sequitur, quia post illuminationem divini muneris, tentationis certamen augetur.* *Iob. 38.* *Greg. lib. 29 Mor. c. 12.*

8\. Valde adsimilis huic loco est alter ejusdem libri Job capite sequenti, ubi Deus cum sancto Job de Aquila loquens, dicit: *In arduis ponet nidum suum. In Petris manet, & in praeruptis silicibus commoratur. Inde contemplatur escam, & de longè oculi ejus perspiciunt. Pulli ejus lambent sanguinem.* Hæc quidem ad literam sic habent, sed difficilis est locus, propter diversas sacrorum Interpretum expositiones. Magnus Pater sanctus Hieronymus intellexit hunc locum de dæmone, aquila voraci, & rapaci, ungulis nigris, & longis, perspicaci visu, celeri volatu, quæ nidum struere, & prædam maximè gratam agere intendit in petris, ac silicibus, hoc est, in servis Dei maximè constantibus, & à mundo segregatis, ac quibus Deo servire deliberatum est: in Eremita solitario, Anachoreta, qualis Christus Dominus noster in deserto, in Religioso ad sedile chori, angulum cellæ se recipiente. Dæmon enim quia instar fulguris ex cœlo decidit, à natura inditum habet, tela sua, ac conatus omnes eò adhibere, ubi maximam resistentiam invenit: *Sagacis valde, atque pervigilis adversarii nostri animum, ad inquirendas vires Sanctorum dimicantium, nomine oculorum appellavit Deus. De longè prospicit, quod est ab ipsis utique exordiis subtilis spiritus, & ad omne malè nimium mobilis intuitus, ut illic antequam conatus hominis, saltem in aliquo roboretur, pullulantia bona reprimat, & extinguat.* Etsi fortè prædam venatur, ibi fit conclamatio, & adjungunt se aliæ aquilæ, *nequiores se*, inquit hic sanctus; nam *ubi fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ; pulli ejus lambent sanguinem*; ingurgitant se, atque immergunt se in sanguinem animæ, & virtutem ejus exugunt; atque ita convenit omnibus, specialiter verò iis animabus, quæ à mundo recedentes, cœlos subeunt, excubias agere, eò quòd prædatrix illa infernalis avis eas singulariter deprædari intendat.

Iob 39.

Hiere. hic.

9\. Quindecim Psalmi reperiuntur in Psalterio Davidis, quos Divina Scriptura vocat Canticum graduum, eò quòd Sacerdotes in adscensione quindecim graduum templi, ad celebrandum divina Officia, eos decantare solerent. In primo autem cantabatur Psalmus 119. cujus secundus versus est hic sequens: *Domine, libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua dolosa.* Expendit autem S. Basilius Magnus, quod simulatque primum gradum conscenderent, cantarent Psalmum, in quo David rogabat Deum, ut se à maledicentibus, & fraudulentis linguis liberaret. Quam convenientiam habet hic Psalmus cum primo gradu? Aptè ad institutum nostrum respondet hic Magnus Pater: *Cùm incipit homo adscendere, id est, cogitat proficere, contempto sæculo, soli hærere Deo, incipit pati linguas adversantium, & quod est gravius, à salute avertentium. Has qui non patitur, nondum proficere conatur.* Hæc instrumenta sunt, quibus maximus animarum inimicus, ad eas avertendas, & à via revocandas, uti solet; ut ita spirituales ejus profectus impediantur, & infelicitentur. Hæc omnia clarè videre licet in circumstantia temporis, quam dæmon, ad Christum Redemptorem nostrum tentandum, elegit; scilicet, postquam eum baptizatum vidit, tunc ob rationem jam dictam, erectas malignæ linguæ suæ sagittas, ad eum à sanctis exercitiis divertendum, excutere incepit: *Dic ut lapides illi panes fiant.*

Psal. 119.

Basil. in gloss.

In desertum.

CONSIDERATIO II.

Vt Christianus solitarius vivat, non est necesse, ut Eremita fiat, eò quòd in corde suo solitudinem exstruere possit.

1\. SPIRITUS Sanctus Christum Redemptorem nostrum ad desertum duxit, ut in eo tentaretur, vel ut meliùs dicatur, ut in eo vinceret. Absque dubio enim locus hic maximè aptus est, ut de animarum inimico triumphetur: *Ecce locus tentationi congruus*; dixit noster insignis Albertus Magnus. Et quidem ratio est evidens, inquit hic sanctus: *Ibi enim non habet adjutores diabolus; inter mundanos enim invenit concupiscibilia, per quæ trahit affectus, & linguas malas per quas subvertit aliquando intellectum. Est autem desertum locus sui qualitate communem in se habitationem fieri non permittens.* Itaque ut eum superare possimus, omnes in desertum secedemus.

Albert. Magn. hic.

Non

Non est dubium, quin admodum salutare sit hoc consilium, & efficacissimum medium, ad vires ejus debilitandas, & reprimendas, utque armis ipso potiores simus. Verumtamen dicere nolo, ut omnes fideles ad desertum vadant, & Eremitæ fiant, hoc enim consulere, foret rem aggredi impossibilem, neque hoc ad salutem consequendam est necessarium; sed ut unusquisque in animo suo solitudinem, & recessum constituat, & in domo sua, à mundi tumultibus segregatus, quasi eremicula, vivere procuret.

Magnopere desiderabat S. Job cum terræ Principibus, in recessibus, ac solitudinibus ipsorum requiescere: *Cùm Regibus, & Principibus terræ, qui ædificant sibi solitudines.* Scio equidem communem hujus loci expositionem esse, quòd hic sanctus vir, perpensis vitæ hujus miseriis, ostenderit, desiderare se sepulchro jam contineri. Sepulchra vocat *Solitudines*: partim quidem, quòd cognati, amici, & quotquot defunctum comitantur, eum ibidem solum derelinquant, sicut notavit sanctus Augustinus; partim verò, quod in solitudinibus, montibus, & desertis ædificata essent, quæ sæpenumerò nomen sepulchri accipiebant, uti de Rege Decernino cecinit Lucanus: *Fuit ingens monte sub alto, Regis Decernini, terreno exaggere bustum.* Hic est magis vulgatus Doctorum sensus. Verùm ad rem nostram egregia est explicatio, quàm ad hunc locum dedit Cardinalis a Vitriaco. Quinam tibi videntur magnates illi, ac domini, qui sibi ædificant solitudines, in quorum consortio desiderabat esse sanctus Job? Dicam: *Sancti homines ædificant sibi solitudines, qui nihil mundi hujus appetunt, & transitoria cuncta despiciunt.* Hi reverà ædificant sibi solitudines, ut in illis vivant. Nam cùm in illa sunt, à populo tam segregati vivunt, perinde ac à re ipsâ forent habitatores deserti, atque ita constituti sunt extra omnem occasionem, & ab omni re, quæ tranquillitatem animi perturbare potest, tam separati sunt, quam maximè solitarii Palæstinæ Anachoretæ.

Quàm prudens, ac sapiens sancti Petri Damiani cogitatio! Inter alias, mittit Dominus noster Pharaoni plagam muscarum. *Et venit musca gravissima in domos Pharaonis, & servorum ejus, & in omnem terram Ægypti, &c* atque eodem illo tempore, populo suo concedit, ut pace, ac quiete perfruatur: *Faciam mirabilem terram Gessen, in qua populus meus est, ut non sint ibi muscæ.* Magnum mysterium, inquit sanctus Cardinalis, quod cùm Ægyptii maximè implicarentur, ut sese à muscis persequentibus liberarent, & hi eas abigerent, illi fugerent, in medio hujus sollicitudinis, & afflictionis, Dei populus tantâ quiete, & otio perfrueretur, ut muscæ, quæ Ægyptios affligebant, nullam ei curam, & anxietatem injicerent, & ne à longè quidem eum attingerent, quin potiùs tam securus & tranquillus degeret, ut nemo eum impedire, aut læsionem ullam inferre posset. Quid porrò illud, quod hac re mysticè significabatur? Dicit id idem Sanctus: *Reproba mens avidè per mundi hujus negotia inquieta diffunditur, & anima sancta sabbatizat, dum remota à negotiorum sæcularium strepitu, lectionibus & orationibus vacat.* Quasi dicat: Cùm peccatores mundi hujus negotiis distrahuntur, & inquietantur, servi Dei sabbatizant, id est, otio, & quiete perfruuntur, & sanctis virtutum exercitiis sese impendunt, ac in medio Ægypti, ac sæcularium perturbationibus, ita extra omnem strepitum constituti, & tam quieti sunt, ut in maximis turbationibus, ac confusionibus, quietis sabbatum observent. Privilegium soli deserto, & solitudini concessum.

Damian. epist. 5. ad Cardin.

4. Psalmo 136. Regius Propheta, nomine filiorum Israël, refert ea, quæ ipsis in Babylonicam captivitatem abductis evenerunt: *Super flumina Babylonis, illic sedimus, & flevimus, dum recordaremur tui Sion. In salicibus in medio ejus suspendimus organa nostra.* Quod hîc adverto, est quod Hebræi dicunt, hoc ab illis factum esse, cùm essent in medio civitatis: *In medio ejus*; & Genebrardus ex Hebræo legit: *In desertis.* Quis verò non videat contradictionem? Si enim erant in deserto, quomodo in civitate? Si in frequentia populi, quomodo in solitudine? Alii dicant quod sentiunt, ego verò existimo, quod licet Hebræi, quantum ad præsentiam corporalem essent in plateis Babylonis; tamen quantum ad animum, in desertis locis habitabant. Effectus profectò divinæ manûs quæ illos tangebat, ut in medio confusionis

Psal. 136.

Lect. Heb.

Genebr. hic.

Babylonicæ viverent, ac si eremi incolæ fuissent: *In desertu, in medio ejus.*

5. Admirabile est consilium Spiritus Sancti capite 5 Proverbiorum Salomonis, ubi dicit: *Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas divide, habeto eas solus, nec sint alieni participes tui* Fateor me hanc sententiam non intelligere; sensus enim litteralis ejus manifestam continet contradictionem; si enim fontium nostrorum scaturigines undequaque sese diffundant, & effundant, atque illis plateas irrigemus, qui fieri potest, ut soli perfruamur re illâ, quæ communi proximorum nostrorum utilitati exposita est? Junilius Episcopus Viennensis dubium hoc ingeniosè explicat, atque ad rem nostram accommodatè. Non est dubium, quin in citatis verbis sit apparens contradictio. *Tamen nulla est contrarietas Fontes nostros foras derivamus, & in plateis aquas dividimus, cùm aliis vim prædicationis infundimus, & populis prædicamus.* Benè enim hæc mutuò cohærent, scilicet ut quispiam proximum suum doceat, & populo prædicet, ut Deum amet, eique serviat, & tamen à rebus hujus vitæ tam abstractus, & à mundano tumultu, tam segregatus vivat, perinde ac si ipsa in deserto viveret. Quod hic Doctor de Prædicatore explicat, cuilibet bono Christiano applicari potest: nam, ut ille sublimi quodam tractu, recessum solitarii, & Magistri officium conjungit; ita hîc civilia hominum negotia, & communem vivendi rationem cum recessu eorum, qui in asperis, ac difficilibus Thebaidos locis proscripti perfectiùs vivunt, compingere potest.

Prov. 5.

Iunil in Paral Salom.

6. Psalmo 91. loquitur David de justis, & post magnas laudes, concludit his verbis: *Plantatus in domo Domini, in atriis domus Dei nostri florebit* Melior sensus est, quòd justus in Ecclesia militante per fidem plantatus, semper efflorescat, ut det fructum triumphanti Jerusalem. Ita multi cum Incognito hunc versum intelligunt: *Nota*, inquit hic Doctor, *quòd hic bis ponit domum Dei; primò enim dicit: Plantata in domo Domini Sic accipit domum pro Ecclesia militante Secundò cùm dicit: In atriis domus Dei nostri florebunt: & hic accipit domum pro Ecclesia triumphante* Verùm difficultas, quæ se offert animadversione digna, est, quam idem Author proponit: *Mirum quod plantantur in domo, & florent in atrio.* Res valde mira, & meo quidem judicio numquam visa, ut arbor alicubi plantetur, & absque ulla mutatione, vel transplantatione, alibi florescat, & fructum ferat! Ita verò sese habet: Justus est arbor; flores autem, & fructus, virtutes, & bona opera; & quamquam videatur omnis justus hic in Ecclesia militante plantatus, & in quantum viator cùm reliquis suæ conditionis vivat, & agat: certum tamen est, tali id ipsum ratione agere, ut cor, potentiæ, sensus, atque etiam actiones omnes ejus ibidem in cœlo depositæ sint; & siquidem Christus Dominus noster cœlum vocaverit desertum, uti in parabola Pastoris, qui in eo reliquit nonaginta novem oves, notant sacri Doctores, & seorsim sanctus Gregorius Magnus, citatus ab Angelico Doctore in Catena, ritè probatum manet assumptum nostrum, scilicet servos Dei, & bonos Christianos, licet secundùm partem inferiorem in locis populosis vivere videantur, tamen quantum ad superiorem, semper sint in deserto: *Plantantur in domo, & florent in atrio.*

Psal. 91.

Incogn. hic.

Luc. 15.

Gregor. in Caten. D. Thom.

Eximia profectò ad hanc est ponderatio sancti Cyrilli Alexandrini. Notat hic sanctus, quod Deus ac Dominus noster, loquens de primis progenitoribus populi Judaici, per Oseam Prophetam dicit, eos fuisse sicut racemos, & uvas in deserto collectas: *Quasi uvas in deserto inveni Israel, quasi prima poma ficulnea vidi patres eorum;* quod hic sanctus Doctor intelligit de Patriarcha Abraham. Deus extraxit eum ex medio idololatriæ, & Gentilium inimicorum suorum, quomodo ergo dicit quòd ex deserto? Dicam. Desertum vocat terram peccatorum, in qua sanctus hic vir degebat, taliter enim inter illos sese gerebat, quasi in deserto habitasset. *Res rara, & difficilis inventu, bonus in solitudine; inventus tamen ab eo, qui omnia videt semel desideratissimus, & ut decerperetur gratissimus fuit. Deus, inquam, sic invenire dicitur Abram inter Chaldæos idololatras, quasi botrum, & præcocem in deserto ficum.* 7.

Osee 9.

Cyr Alexand. lib. 3. contr. Iul.

Jam verò intelligentur quædam verba sancti Apostoli Pauli, primâ fronte difficilia. *Non considerantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur.* Exoletus profectò, quantum 8.

1. Cor. 4.

tum

tum ego quidem capio, est hic dicendi modus. Videtur omnino contrarium esse debuisse; nam ut experientia nos docet, sensus exteriores portæ sunt, per quas consideratio ingreditur ad animam, quæ nec scit, nec intelligit, nisi quod hi perceperunt, prout etiam dicit Philosophus: *Nihil est in intellectu, quin priùs fuerit in sensu.* Sed non obstante hac veritate, certum est, Doctorem Gentium, instar hominis spiritualis, ad rem nostram, atque doctrinam valde accommodatè locutum fuisse. Audite in hac materia gloriosum Chrysostomum: *Quod autem præsentia, quasi in solitudine esse spectabat, audi illum dicentem: Non considerantibus nobis; qui enim igne Christi captus fuerit, talis fit, qualis esset homo super terram non habitans.* Justus enim taliter vivit in mundo, quasi in eo non esset; solo corpore terram contingit, eò quòd spiritus ejus Deo, & mysteriorum ejus considerationi totius immersus sit: atque adeò in terra habitans, eodem modo se gerit, ac si in regionibus longè diversis ab ea segregatus viveret; quod est contentum thematis secundæ hujus considerationis, ad quam facem mihi prætulit idem sanctus, cujus hæc sunt verba: *Qui sancta vita conservat tenorem, etiamsi in medio urbis videatur habitare, quasi in eremi tamen vastitate requiescit, & inter solitudines montium, & secreta convallium:* atque adeò ubicumque fuerit, resistere potest tentationibus dæmonis, eum vincere, & sicut qui in deserto commoratur, de eodem triumphare: *In desertum.*

Aristot.

Chrysost. hom. 52. in Act. Apostol.

Chrysost. homil. 6. in Matt.

Posteà esuriit, & accedens tentator, &c.

CONSIDERATIO III.

Dæmon magis tentare solet eos, quibus fortuna minus favet, ut cum salutis suæ dispendio necessitati suæ subveniant.

1. JEJUNAVIT Christus Dominus noster quadraginta diebus, & quadraginta noctibus in deserto, atque in tam rigida Quadragesima dæmon eum nõ tentavit, nec manifestum se fecit, quamquam nihil magis exoptaret, quàm eum aggredi: sed vix debilem, ac languidum eum vidit. (*Posteà esuriit,*) quando furiosus, ac audax eum invasit: *Et accedens tentator.* Sed quam ob causam inter tam prolixa jejunia eum non adoritur, videns eum pœnitentem, flaccidum, & pauperem, cùm scire percuperet, an esset Deus? Cur expectabit, ut videret eum ita debilitatum, ut præ nimia infirmitate deficeret Christus, & dæmon videretur jam nihil habere quod probaret, sive tentaret, hæc enim accidentia, utpotè à divina potentia tam aliena, clarè indicabant hominem eum esse? Ad hoc dubium respondet ingeniosus sanctus Petrus Chrysologus: *Tunc eum putavit posse tentari, quando eum esurire callidus tentator inspexerit.* Quasi diceret: Tunc videbatur astuto hominum inimico, quòd exerto gladio Christum accedere, & ipsum Deum tentare poterat, quando eumdem jam languidum, & fame pene enectum vidit. Idem paucioribus verbis Anselmus: *Visâ esurie accessit tentator.* Scilicet ut sciamus, & cognoscamus antiquas perversi hujus inimici astutias, qui pro more habet tentare, præsertim pauperes, & miseros, ut cùm animarum suarum dispendio necessitatibus suis medeantur. Magnum beneficium fecit Deus, cui vitæ honestè transigendæ necessaria dedit; nam habere necessaria ad sui sustentationem, magnũ profectò subsidium est ad sanctitatem; prout similiter pauperem quempiam esse, sæpenumerò dispositio est ad graves in Deum offensas committendas, quas non perpetraret si egenus non esset, nam cùm os fidejussorem non habet, terribilis est tentatio paupertatis.

Chrysol. serm. 11. apud Barrad. tom. 2. l. 2. c. 2.

2. Voluit unus amicorum sancti Job, cæterorum sapientior, ac prudentior, bonum suum ingenium manifestare, ideoque à Sapientibus attentionem postulavit, dicens: *Viri cordati, audite me.* Profectò rem aliquam magnam dicere, & docere eos voluerit. Ita quidem videtur. Audite porrò, quid dicat. *Absit à Deo impietas, & ab omnipotente iniquitas.* Verùm quid novi dicit sapiens Eliu? Deum impeccabilem esse, id tam pervulgatum, ut nihil magis omnibus notum. Est illa una ex primis veritatibus fidei, quã profitemur. *Job. 34.*

Ad

Ad quid igitur invitat prudentes, & attentos eos esse vult, cùm non doceat rem quam ignorent? Ad intelligentiam horum verborum supponendum est, verbum illud, *Omnipotens*, non esse synonymum cum hoc verbo, *Deus*. Nec casu usus est illo Eliu, sed magnam habet energiam, & multâ sapientiorum dignum est animadversione & attentione: nam *omnipotens*, ex meliorum Interpretum observatione, prout observavit doctus quidam modernus author, idem est quod *sibi sufficiens*, hoc est, qui nullius indiget, & omnia habet. Modò itaque intelligetur sententia Eliu: *Absit à Deo impietas, & ab omnipotente iniquitas*; Id est, Deus peccare non potest. Et probatur hæc veritas, quia est omnipotens, nemine indiget, nihil ei deest, omnibus abundat, & quod Eliu ait, perinde est ac si diceret: Si Deus non haberet omnia necessaria, & ab aliquo dependeret, non ita remotus foret à peccato, nec tam liber à culpa: tantam affinitatem habent peccatum, & necessitas; culpa, & paupertas.

Lorin. in Psal. 15.

3. Quàm benè agnovit, & confessus est hanc veritatem Regius Propheta, cum ait: *Infirmata est in paupertate virtus mea* Sentio, inquit, me bona omnia consumpsisse, timidum me reddit, & deprimit multa paupertas. Ubi verò nostra Vulgata dicit: *Infirmata est in paupertate mea*; transfert Hieronymus ex Hebræo: *Infirmata est in iniquitate mea*, adeò ut hinc de paupertate, inde verò de peccato conqueratur. Modus loquendi, ut apparet, difficilis intellectu; sed si has lectiones conferamus, videbimus, quòd suavem harmoniam conficiant, quodque à Davide paupertas vocetur peccatum, eò quòd præstantissima etiam virtus in arcta necessitate periclitetur; quam ob causam dæmon Christum Dominum nonnisi famelicum tentavit, confidens famem potentem esse occasionem, ut cibum appeteret; atque adeò necessitatem intuens, tentationis suæ felicem eventum.

Psal. 31.

Lect. Heb.

Hieron. ibid.

4. Ibat populus Dei ad terram promissionis per desertum Sin: pervenerunt in Raphidim, ubi substiterunt, prout sacer Textus narrat. Accidit autem, ut non invenirent aquam ad bibendum, & insurgerent in Moysen, postulantes ab eo aquam, atque etiam conquerentes, quòd se ex servitute Ægypti eduxisset: *Iurgatus contra Moysen ait: Da nobis aquam ut bibamus, ut quid adscendere fecisti nos ex Ægypto?* Quid hoc rei est Israëlitæ? adeóne impatientes estis in prima, quæ sese vobis offert, necessitate? Videte quòd illud sit Deum tentare. Tam citò vos pœnitet boni propositi, perveniendi ad terram promissam? Tam præceps vobis ira contra Ducem vestrum, qui à captivitate vos liberavit, idque solum quia parum aquæ vobis deest, ut ad eandem redire desideretis? Ita quidem res habet, ait Origenes; nam in tentatione defecerunt: *Hæc satiscentis in tentatione animi verba sunt* Et adjungit noster doctissimus Oleaster, quod illis accidit, idem multis Christianis, & subinde magnis Dei servis evenire, qui nescientes, aut nolentes brevem necessitatem pati, in pericula sese dejiciant, atque præcipitent. *Sunt multi justi & sancti, ambulantes in viis Domini, qui scandalum patiuntur, cùm aliquid sinistri eis acciderit, arbitrantes cuncta sibi adversa ventura, postquàm præcepta Domini sequi cœperunt.* Hi propter modicum aquæ, quæ ad restinguendam sitim ipsis deerat, tam turpiter ceciderunt, ut à virtute, cui sese dedicaverant, destiterint. Specie paupertatis eos dæmon supplantavit: vetus namq; ei mos est, ut percipiens defectũ statim accedat: *Esuriit, accedens tentator.*

Exod. 17.

Origen. hom. 5 in Exod.

Oleast. hic.

Sanguineis lacrimis lugebat Propheta Jeremias in Threnis suis vilem, & abjectum Reipublicæ suæ statum. *Vide Domine, & considera, quoniam facta sum vilis* Hic Interpretes communiter expendunt, quòd Propheta roget Deum, ut consideret miserabilem statum Jerusalem, cùm tamen omnia divinis ejus oculis sint manifesta. Ad hoc verò respondere solent, quòd quamvis Deus omnia videat, & cognoscat; tamen velit, primùm ut in afflictione positus ad se pro remedio accurras, teque ex ipso consoleris, & reficias, quasi ex pio parente, & fideli amico, cui pusillitatem animi, atque tristitiam notam facias; deinde ut miseriam ac damnum tuum cognoscas, ut hac ratione misericordiam ejus pluris facias. Addunt, Sanctos hoc agere, ut affectuosiùs, efficaciusque viscera misericordiæ Dei commoveant. Misero & pauperi 5.

Thren. 5.

vulne-

vulnerato, cui tibiæ instar fontium saniem diffluunt, uti noster Episcopus Barbastrensis disserit, non sufficit, quòd pertransiens eam intuearis, quinimò verbis suis eam tibi exhibet, & quasi eam oculis tuis non vidisses, dicit tibi: Aspice magnam hanc miseriam meam. Plurimum commovetur misericors, quando oculis ejus tuas obiicis miserias. Hoc faciunt Sancti, quando coram Domino constituti, sigillatim ei referunt, & exponunt oculis ejus labores suos, quemadmodum hic egit Hieremias. Omnia bellè cogitata. Sed hæc non ita serviunt confirmationi eorum, quæ dicimus. Mihi hac in re sese offert interrogare, quænam fuerit causa vilitatis & abjectionis tam inclytæ civitatis. Gloriosus Pontifex S. Gregorius Magnus arbitratur Prophetam jam antè revelasse causam, in verbis illis: *Omnis populus ejus gemens & quærens panem, dederunt pretiosa quæque pro cibo, ad refocillandam animam.* Id est, videns se populus fame ad extrema eductum, dedit pretiosiora quæque pro vitæ conservatione, & necessitatis suæ sublevamine; hocque facto remansit infamis. Ad spiritualem sensum detorquet S. Doctor hæc verba, affirmatque hoc ipsum evenire Christiano fideli, qui impatiens laborum & necessitatum, quibus affligitur, pretio animæ & salutis suæ eas studet redimere. *Sed pretiosa quæque pro cibo dat, quia virtutes mentis in appetitum delectationis transitoriè inclinat.* Nequit in mundo esse vilior seu abjectior status, quàm Christiani, qui seductus à Dæmone, eò devenit ut animam suam vendat, ad redimendam famem corporis, vel aliam quamcumque necessitatem temporalem.

Itaque indigent pauperes singulari manutenentiâ Dei ad resistendum tentationibus occurrentibus, & maximè exponuntur periculo peccandi, quando eos necessitas panis & victûs premit & affligit. Valde ponderanda est forma, quam Magister cælestis docuit Apostolos suos in oratione ad Patrem observandam. *Sic enim orabitis &c. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie;* & statim subjungit: *Dimitte nobis debita nostra.* Mirabilis est hæc combinatio petitionum, ait Tertullianus: Certè observatu dignum, quod cum necessario pane jussit petere remissionem peccatorum. Ignoro ego affinitatem, & convenientiam, quam hæc duo inter sese habent. Verùm examinare & perscrutari debemus secretum, & mysterium in hac petitione contentum; & considerans eam diligenti mentis attentione deprehendi Christum maturo consilio, & certo voluntatis proposito hanc discipulis, & in illis, nobis omnibus doctrinam seu regulam dedisse, ut à Patre ejus æterno simul & alimentum, quod nostram sublevet necessitatem, & divinam ejus clementiam, quæ nobis propitia indulgeat, postulemus. Gravissima sunt verba ejus: *Consequens erat, ut observatâ Dei voluntate in postulato pane etiam clementiam ejus precaremur.* Proximus est occasioni peccandi, quem necessitas ad quærendum panem & victum obligat. Meritò igitur Salvator nos docet petere remissionem delictorum, eodem tempore, quo nos instruit ad postulandum alimentorum subsidia, quibus corporalem vitam sustentemus. *Tertull. de oratione Dominica c. 6.*

7. Ex quibus infero, indubitatam esse virtutem, & probatam vitæ sanctitatem patienter tolerare famem cæterasque necessitates, & nolle studere commodo corporis cum animæ detrimento. Maximè ad rem nostram facit id, quod sancto Isaac evenit, volenti occasione famis urgentis regionem Palæstinæ, descendere in Ægyptum? Apparuit ei Deus, dixitque: *Ne descendas in Ægyptum.* *Gen. 26.* Quærunt nonnulli Interpretes, cur Deus non consenserit, ut propositum sibi iter prosequeretur? Etenim dicere, quod id Deus egerit ad liberandum eum à periculis, quæ incurrere poterat in Ægypto, non est ratio efficax seu concludens, quia etiamsi talia occurrerent, qui poterat majus, poterat minus, & qui eum incolumem servaverat in sacrificio, poterat eundem ab imminentibus quibusvis, etiam vehementissimis tentationibus seu periculis indemnè tueri, & defendere. Variæ sunt sacrorum Interpretum responsiones. At verò cùm hic Commentatoris officio non fungamur, sufficiat nobis referre illam, quæ instituto nostro deservit, habetque auctorem sanctum Chrysostomum à Lippomano relatum, qui asserit ideò Deum non consensisse; quia volebat experiri ejus amicitiam (nostro humano loquendi more) quâ eum diligebat, & simul seipsum adstringere ad familiæ ejus

omni curâ & solicitudine providendum. *Deinde, ut ne putet justus, quod hoc imperet, quasi voluerit eum famis angustiam experiri, non permittere transitum in Ægyptum; inquit ero tecum, & benedicam tibi. Ne sis anxius, neque curam habe, ego enim ero tecum. Quid hoc justo beatius? Qui talem promissionem à Deo accepit. Hoc te declarabit omnibus fœlicitorem, hoc te affluentem rebus omnibus faciet, hac est summa gloria, hac est vera securitas, hac est summa, & caput omnium bonorum, quia ego tecum sum.* Itaque non volebat quidem Deus ut servus ejus pateretur, sed promittês ei continuum suum consortium (*ero tecum.*) certiorem eum reddidit, & de bonorum affluentia securum fecit. Tantùm valet apud Deum famis & paupertatis tolerantia, ut non inveniat Deus mercedem, qua eam remuneret, nisi seipsum illi donet; ac proinde promittit ei singularem assistentiam, & omnium rerum ejus peculiarem providentiam.

D Chrysost apud Lippomannum.

8. Occasione alterius famis, quæ easdem regiones ad commune omnium famescentium exitium penitùs devastabat, misit Deus Prophetam Eliam Sidoniam; ut ibidem à devota quadam vidua aleretur. Pervenit ad civitatem Sareptanam, & videt ad urbis portam, viduam quamdam colligẽtem sarmenta, aitque illi: O domina mea, nonne mihi fatigato ex itinere, & lassitudine exhausto, dabis potum, & haustum aquæ frigidæ? Maximè, domine mi; respondet illa, & confestim cœptum deserens opus, currit ad ferendam aquam. Subsiste, domina, succlamat Propheta, rogo te ut etiam bucellam panis porrigas, quia fame pereo. O vir Dei, respondet illa, profectò si haberem, libentissimè tibi darem, sed juro tibi per Deum verum, quod in tota domo mea non habeam, nisi pauxillum farinæ, quantum pugillus capere potest & in lecyto quatuor vel quinq; guttulas olei, ideoq; exivi ad colligenda hæc sarmenta, ut faciam inde mihi & filio meo placentulam, ut manducemus, & posteà moriamur. *En colligo duo ligna ut ingrediar, & faciam illam mihi, & filio meo ut comedamus & moriamur.* Observat, Magnus Pater sanctus Augustinus, in verbis hujus pientissimæ mulieris, quibus extremã suam indigentiam & paupertatem enarrat, quòd duo ligna colligere, ait, existimatque sanctus ea fuisse mysticã figuram Crucis Christi Servatoris nostri, & ad eam allusisse: *Crux enim Domini duobus lignis aptata est.* Hac doctrina magni Doctoris supposita, videtur mihi sanctam Viduam voluisse hoc modo declarare suam indigentiam, quasi dixisset: Serve Dei extrema jam laboro necessitate, & quia juvĕcula sum (sic enim ex sacro Textu colligitur) non cessat Dæmon mihi suggerere media, quibus necessitati domesticæ succurram, & mihi & filio meo subveniam. Verùm antequàm ego Deum offendam, in hac cruce moriar, potiùs enim moriendum, quàm peccandum. Insigne documentum omnibus pauperibus sed honoratioribus vel maximè necessarium, ut sciant & cognoscant se propter necessitatem non esse solutos ab obligationis vinculo, sed tunc maximè eorum virtutem eminere, & excellentiorem reddi.

3. Reg. 17.

D. Aug. serm. 201. de tempore.

Si nihil infesti durus vidisset Vlysses.
Penelope fœlix, sed sine laude foret

Ovidius lib. 5 tristium. Elegia 6.

9. Ponderate nunc mercedem Prophetæ. O domina, inquit, fac placentulam illam mihi, & adfer, & per Deum tibi juro, & promitto in verbo ejus &c. *Hæc autem dicit Dominus Deus Israel, hydria farinæ non deficiet, nec lecytus olei minuetur, usque ad diem, quo Dominus daturus est pluviam super faciem terræ.* Credidit mulier, & tam indubitanter, ut illicò petitioni Prophetæ satisfecerit. Et hoc facto impetravit beneficium illud, ne umquã deficeret in domo ejus farina, vel oleum, fuit illud non solùm charitatis, quam Prophetæ exhibuit, præmium, sed etiam remuneratio raræ ipsius patientiæ, vivæ fidei, & constantis animi, quo paupertatem illam & extremam egestatem, tam æquanimiter tulit, ut maluerit potiùs fame perire, quam aliquid indignum anima justa, & Deum colente admittere. Totum hoc compendio dixit Chrysostomus: *Neque vidua victu potuit indigere, quæ nefariis in scelere numquam potuit consentire. Neque in eam famis potuit dominari sententia quam iniquorum provocaverat causa, ut diversa merita discerneret, & justitia in necessitatibus non egeret.*

Chrysost. serm. 2. in Eliam.

10. Belli sunt hæc exempla, & digna, quæ omnes fideles imitentur, præsertim illi, qui bonis fortunæ nudati, & majori penuria laborant, quia ut diximus; illi incursibus, & tentationibus dæmonis magis sunt expositi, & mille infortuniorum periculis proximi.

mi. Verùm in hoc probata eorum virtus eminebit, & excellentia Christianæ pietatis comprobabitur; si sanitatis, immò etiam vitæ corporalis malint jacturam facere, quàm Deum super omnia diligendum, mortaliter offendere.

Quadrat hisce dictis per accommodationem id, quod alibi Patriarchæ Iacob accidit, (& nos ad aliud propositum examinavimus) quando filii ejus regressi sunt ex Ægypto cum panibus; quos emerant, occasione famis, quam per totam patriam patiebantur. Seriem omnium, quæ eis acciderant, ad amussim sancto seni enarrarunt, quòd Gubernator eos per triduum carceralis custodiæ mancipaverat tamquam suspectos exploratores; & quòd Simeon remanserat obses, donec adducerent secum juniorem fratrem suum Benjamin; quia hoc ita spoponderant, ut siquidem absque illo redirent, haberet ipsos tamquam exploratores, atque ut tales castigaret; Sin verò syncerè agerent, fratremque secum adducerent, tunc ille captivum dimitteret, eosque beneficiis munificentissimè cumularet, possentque postmodù n securi, panes, cæteraque necessaria coëmere. *Fratrem vestrum minimum adducite ad me, ut sciam quod non sitis exploratores, & istum, qui tenetur in vinculis recipere possitis, ac deinde, quæ vultis, emendi habeatis licentiam.* Cuncta per ordinem audivit senex, at quoad abductionem Benjamini non consensit, immò ne de hoc amplius hiscerent, ut in quod nullatenùs consensurus esset, præcepit. *Non descendet filius meus vobiscum.* Admiratur doctissimus noster Oleaster firmum & cõstans Iacobi propositum. Nonne sancte Patriarcha vides necessitatem famis, quam tu, cæterique omnes generatim patiuntur, qui inediâ conficiuntur? Nonne scis provisionem annonæ, quam filii tui hac vice ex Ægypto retulerunt, intra quatuor dies consumendam, & ubi plures sunt buccæ comedentes, ibi multo esse opus pane, ac proindè necessarium esse redire in Ægyptum ad quærendum necessaria victus? Nonne prospicis incommoda, quibus te exponis, quæ evitare potes, filium mittendo? quî ergo dicis quòd nullatenùs filius tuus eos comitabitur? Ignoscito mihi, sanctè senex, animi tui à veritate aberrare vides consilium. Attamen excusat sanctum senem Oleaster hisce verbis: *Adverte mirabilem amoris vim, ut potiùs amans sustineat se mori, quàm ab amato divelli.* Impetus amoris, divisionem & separationem amãtis ab amato impediebat. Veniat, quod voluerit, omnia sursum, ac deorsum ferantur, & permisceantur, *non descendet filius meus vobiscum.* *Oleaster super c. 3. Genesios.*

II. Nunc igitur ex his ita dissero: Si tantæ sint vires amoris, quo una creatura alteram diligit, ut malit mori, & eligere mortis periculum potius, quàm ab illa divelli, & ejus orbari commercio, quantò melius omnes illæ vires amoris à creaturis impenderentur in amando Deo, quem tot titulis super omnia diligere fas, & æquum est? Ad hanc cõsiderationem animo volvendam cuncti fideles adstringuntur, quando tanta eis, tamque extrema imminet necessitas, ut panis eos deficiat, necessarium vitæ humanæ subsidium, & humani generis adversarius eos tentat, ad peccandum eos sollicitans, ut tũc velint potiùs pati famem, quàm peccare, potiùs mortem oppetere, quàm separationẽ à Deo admittere, & ejus gratia destitui. Cõfidite Deo, quemadmodum enim non defuit, qui Eliam famescentem juxta torrentẽ Carith pasceret, & Danielem in lacu leonũ, & filios Israëi in deserto manna cibaret, & viduæ Sareptanæ farinam & oleum suppeditaret, sic non deerit vobis neque victus, neque amictus, & si vobis homines ea negaverint, Angeli è cœlis vobis, sicut Christo, subministrabunt.

Accedens tentator.

CONSIDERATIO IV.

Ad tentandum Christum dæmon humanam induit formam ut nos doceamur quod reperiantur homines, qui in hoc officio certant, immò superant ipsum dæmonem.

I. QVæstio est satis implexa, & valdè controversa inter expositores sacros, an dæmon Christum Dominum antea dum matri cohabitaret in Nazareth, aliquando tentaverit vel an hæc tentatio fuerit omnium prima? Sequor modò opinionem dicentium dæmonem repetitis vicibus antehac Christum tentationibus suis impetiisset, hac tamen differentia, quod

aliæ tentationes factæ fuerint in formâ invisibili; hæc verò apertè in formâ visibili & humanâ. Ita sentit Druthmarus: *Postquàm Dominus juvenis factus est, adstitit illi diabolus tentando, sicut & reliquos homines. sed nunc id est, in deserto, instauratis armis fortius bellum aggressus est, sicut tradunt Doctores.* Et confirmatur hæc doctrina, ex illâ Pauli ad Hebræos: *Non habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris: tentatum autem per omnia absque peccato.* Ex quâ colligitur non fuisse malum, ad quod dæmon non tentaverit Salvatorem, juxta Divi Augustini sententiam. At verò premo ego, quod dæmon imbellis nequiens Christum vincere in forma invisibiliter, induerit formam visibilem hominis, existimans hac larvâ se consecuturum, quod irrito conatu toties se obtenturum speraverat: Itaque personavit sese dæmon, & humanam induit formam, sub cujus velamine certiorem sibi pollicebatur victoriâ à Christo, & jure merito, quia dexteriores & agiliores tentatores sunt homines, quàm ipsemet Satan.

Druthmarus in Matth.

Ad Hebræos 4.

2. *Deus fecit hominem inexterminabilem*, inquit Spiritus Sanctus per os & calamum Sapientis, eratque adeò inexpugnabilis, ut neque interius, neque exterius quidpiam haberet timendum, quin imò homo erat prodigium, & terror inferni. Tentavit Lucifer astu, & dolo consequi, quod viribus judicabat impossibile. Hanc machinationem non solùm intentavit primo homini, sed quodam modo etiam ipsi Deo volens certare, & confligere cum sapientiâ Dei infinita, itaque velavit se, & serpentis induit formam, ut ex his insidiis occultè animam primi hominis, quæ fuit prima mulier, aggrederetur, & sic ambos è statu primævæ felicitatis & innocentiæ dejiceret, & exterminaret. Personatus igitur & velatus astum mentis opere complevit, intentum consequens finem, & hominem ad extremam exitii miseriam & ærumnam deturbans. Totus hic discursus est sancti Cyrilli: *Non quiescebat illa prophana bestia. peccati inventor otiosus esse nolebat circa hominem, sed dolo & imposturis latenter invertit, & usus versutia organo, mulierem inobedientem fecit, & mulier hominem.* Nulla jucunda dies Satanæ, sed irrequieta mente revolvebat dolos, quibus hominem è statu innocentiæ exturbaret, neque audens illi apertum indicere bellum, aut in publicam cum illo congredi arenam, quia homo illo superior erat, usus est latenti dolo, mulierem decipere molitur, eamque faciens inobedientem, Adamum prostravit. Itaque quod dæmon solus nequivit, associatus effecit.

Sap. 2.

3. Dexterrimè, & magno ingenii acumine ponderat divus Gregorius Magnus certamina & victorias Iob, & dicit, quod cùm deficerent arma Satanam; quibus Iobum expugnaret, de industria reservavit ad finem tanquam fortissimum tormentum bellicum, mulierem, quam sanctus appellat *scalam, qua ad cor viri ascendere potuisset.* Erat cor hominis tamquam firmissima rupes, & turris inaccessibilis, quæ nulla fame expugnari, aut subjugari poterat. Dicebat igitur Satan apud semetipsum. Estne possibile, quod, quem bonis omnibus spoliavi, non potero & patientia destituere? Cujus segetes concremavi, non potero ejusdem animum cholerico incendere igne? Cujus domos funditùs destruxi, & filios occidi, non potero ejusdem animi constantiam labefactare? Dabo insultus, & scalam admovebo tam propinquam, quàm est mulier viro suo vicina, per quam pateat accessus, & ingressus sicque inexpugnabilis exterminetur. Rarum & insigne fortitudinis invictæ miraculum, quia tali astu & persuasione Job non fuit devictus; & maximè si dæmon induerat formam mulieris & uxoris illius, ut aliquorum habet sententia, quemadmodùm hodie in forma hominis, Christum convenit, Chrysostomus dicit, quod uxor Job à dæmone possessa accessit ad ipsum: *Diabolum Iob cognoscebat, qui in serpente fuerat loquutus, & nunc in muliere loquentem.* Res mira! quod una mulier à dæmone possessa, eaque domestica, & intima illum non deceperit, neque perverterit, & hostis tam parum effecit e potuerit solus, quàm associatus muliere.

D. Greg. lib. 3. Moral. c. 6.

Chrysost. hic.

4. Insignis conceptus occurrit mihi hoc loco sancti Gregorii Nysseni. Extollit sanctus Doctor constantiam Iosephi in vehementissimâ illâ tentatione, quâ dominæ suæ ad libidinem provocanti restitit dicenti: *Dormi mecum.* Renuit generosus adolescens, arripit illa palliũ: *Qui relicto in manu ejus pallio fugit, & egressus est foras.* Dum altiùs cõsidero hanc Heroicam Iosephi actionem, inquit san-

Genes. 39.

Que

ctus, mente totus attonitus hæreo, quia quem exitum habere possit talis dimissio pallii, penitùs ignoro, nisi quod dimissione pallii occasionem videtur dimisisse falsi testimonii. Non intelligo. Tam exilis, & dejecti animi erat adolescens in ipso flore juventutis suæ? Tam imbelles vires illius in ipsâ bullientis sanguinis ætate & vigore? Quod à fœmineâ fragilitate, se superari & evinci sinat, non capio, eoque minus, quod cùm muliercula esset peccatrix, fuerit absque dubio meticulosa, quia semper arcto cognationis vinculo conjuncta fuerunt peccatum & formido, seu pavor; ac proinde cùm esset mulier lasciva, fuerit bis mulier, & ipsamet fragilitas, ex cujus proinde manibus pallium suum vel tantulâ violentiâ abstrahere potuerit. Audite responsum Auctore suo dignum. *Paratus stabat Diabolus adulterii pronubus, & simul cum fornicatrice stringebat vestem, & socius erat manuum, quas ipsa apprehendebat.* Si certamen fuisset singulare inter solum hominem & mulierem, vel ut melius dicam, inter dæmonem & hominem, facilè fuisset Josepho vincere & prosternere hostem, sed tres erant præliatores fortissimi, licet externè solus unus appareret, videlicet mulier, seu uxor Puthifaris, verùm dæmon pugnabat in illa, eique propter lucrum suum in omnibus socias addebat vires; Dæmonem verò adjunctum mulieri & luxuriæ etiam fortissimus gigas formidare, & timere debet. Si solùs dæmon cum Josepho manus conseruisset, facilius victor evasisset. Verùm personatus in muliere diabolus, ejusque formâ indutus factus adulterii pronubus, omnibus valde timendus, atque ita consultissimè egit Joseph quia in sola fugâ hujus certaminis victori consistit. Non se aperto Marti, vel prælio & periculo exponat, ubi contra hostem omnibus modis potentissimum, dimicandum, accertandum quia difficillima, & incertæ aleæ plenissima erit victoria.

Probè novit hanc veritatem Regius Propheta, ut divinare licet ex postulatione, quam Deo in psalmo exhibuit dicens: *Salvum me fac ex omnibus persequentibus me & libera me, ne quando rapiat ut leo animam meam.* Domine Deus, spes mea, & unicum refugium meum libera me ab omnibus inimicis meis, ne me rapiat, & non sit qui eripiat. Notavit hunc loquendi modum doctissimus Novarinus dicens: *A pluribus persequentibus ad unum transit.* Si plures timet hostes se infestantes, qui omnes reducit ad unum, rogatque Dominum ut liberet animam ejus ab ore & unguibus leonis? Leo est dæmon: *Tamquam leo rugiens*, plures verò persecutores sunt coadjutores ejus, quorum operâ in difficilioribus aggressibus uti, & præsidio muniri solet, scilicet mundi vanitate, & carnis illecebris, & quia David eum solum non tantoperè reformidabat, quàm sociorum auxilio adjutum, ideò rogat Deum, ut animam ejus à Leonis ferocia servet illæsam, & incolumem, præsertim quando turmis suis instructus accesserit, quia tunc solent impetus illius esse terribiliores & tentationes vehementiores. Novarrinus in adag. excurs. 157. 1. Petr. 3.

6. Quam egregiè correspondet huic loco, alius, ex Psalmo secundo ejusdem Regii Psaltis. *Astiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum adversùs Dominum, & adversùs Christum ejus.* Notate hæc verba: *Principes convenerunt in unum.* Post maturam deliberationem, & pluribus consiliis ultro citroque habitis conspirarunt unanimes, ut bellum indicerent maximo Deo, & Filio ejus Salvatori nostro. Divus Joannes Chrysostomus premit verba illa: *Reges terræ:* numero plurali posita, & indagat de quibusnam David hic sermonem instituat? & respondet, quod de Regibus loquatur, qui unanimi odio contra Redemptorem nostrorum insurrexerunt. Et hi quotnam fuerunt? Fuit solus Herodes, quia tunc nullus alius Hierosolymis morabatur. Qui ergo plures commemorat, cùm solus unus adfuerit? *Numquid Herodes Reges?* Et quamvis etiam Pilatum hoc titulo nominemus, eadem semper remanet difficultas circa pluralitatem? *Principes, Numquid Pilatus Princeps?* quia Pilatus non erat plusquam unus. Dicam ego, inquit aureum Chrysostomi os. *Cùm Rege Herode peccati quoque Regem diabolum ostenderunt, & cum Principe Pilato dæmonum potestates.* Certissimum quidem est, tunc unicum adfuisse Principem, & unicum Monarcham, sed horum opera & auxilio usæ sunt infernæ legiones, ut iniquam Salvatoris nostri mortem exsecutioni mandarent, quia ipsæ solæ tam horrendum crimen, Psal. 2. D. Chrysostom. in Psalm 2.

men, & abominandum scelus exequi & perficere non poterant, ideòque dicit, Principes & Reges in unum facinus conspirasse, quia Principes inferni, opem Principum terræ implorarunt, ut auctorem vitæ morti traderent & interficerent. *Astiterunt Reges terræ.*

Excellentissima simul, & elegantissima est divi Ambrosii meditatio, quâ confert unum textum Evangelii cum alio, quem sacer Evangelista Lucas in quarto capitulo suæ historiæ commemorat. Secunda tentatio, quâ dæmon Christum impetiit, fuit, quando ei persuadere conabatur, ut titulo filii Dei, cui Angelici ministrant spiritus, se deorsum mitteret è vertice & fastigio Templi, certus quòd eum Angeli humili obsequio & debito cultu cadentem exciperent.
Luca 4. *Si Filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim, quia Angelis suis Deus mandavit de te, & in manibus tollent &c.* Sistite hic, amabo, & redeamus paulisper ad eundem S. Lucam, & referet nobis quomodò Judæi quadam occasione in tantam proruperunt audaciam ut duxerint Salvatorem nostrum ad supercilium & verticem montis altissimi, & conati fuerint eum manibus propriis præcipitem dare. *Et duxerunt eum usque ad supercilium*
D. Ambr. hic. *montis, ut præcipitarent eum.* Pergite iterum, & redite mecum ad S. Ambrosium, cujus responsum & meditationem audire aveo. *O pejor magistro discipulorum hæreditas! ille verbo Dominum tentat, hi facto: ille dicit: mitte te deorsum: isti adoriuntur ut mittant.* Solicitavit quidem dæmon ruinam & casum Christi sed simulatâ & apparente veneratione, discipuli verò non modò solicitant, sed etiam ipsimet intentant lapsum & præcipitium. Dæmon se meticulosum ostendit simul & urbanum & comem, discipuli verò se audaces, impudentes & perfrictæ frontis ostentant. Et si mihi replicaveritis, quòd etiam in deserto ibat comitum caterva stipatus; respondebo, quòd corpus ibidem assumptum, licet hominis, non fuerit verum & reale, sed phantasticũ solummodò & apparens: Vel dicam, quod quia ibi solum erat humana forma indutus, tantæ impietatis scelus adoriri non præsumpsit; Verùm hic, quia plures aderant discipuli, eorum præsidio confortatus, deposito metu, & amisso pudore, & abjecta verecundia applicuit manus operi, quantumvis difficillima ei videretur provincia, quam ambiebat.

Finiamus & concludamus hunc discursum curiosa quadam doctissimi nostri Hugonis observatione, qua comparat primam tentationem hujus Evangelii cum altera, quam refert idem Evangelista Matthæus in capite 27. & notat, quòd diabolus nequaquam potuerit Christum inducere, ut lapides, quos offerebat, in panes converteret, eaque miraculo divinitatem suam & filiationem æternã testatam comprobaret. Verba autem quibus fallaciam & propositũ suum detexit, hæc fuerunt: *Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant.* Eandem loquendi formam in secunda tentatione, quam retulimus, observavit. Remansit dæmon confusus, & irrito conatu, spe & desiderio frustratus disparuit. Equidem in aliam commodiorem occasionem tentationis impetum reservavit: Videlicet in tempus illud, quo Salvator noster pendens in arbore crucis, a prætereuntibus Pontificibus, Scribis, cæterisque Judæis blasphemabatur, conviciis, & venenatis linguarum spiculis lacessebatur & vulnerabatur, dicebant enim ei: *Si filius Dei es, descende de cruce.* Hoc idioma nozũ est, inquit Hugo, quia illo dæmon in deserto usus & locutus est, quando ei persuadere studebat, ut lapides panes fierent, & se præcipitem daret. Quis igitur hos pessimos nequam hoc idioma edocuit? quisve hæc sacrilega verba illis dictavit? quis? ille, qui proprio ore illa pronunciavit, videlicet magister eorum diabolus. *Eadem verba, quæ Diabolus in deserto Christo dixit: Si filius Dei es tentans illum, dicit nunc per ora blasphemantium, si fortè illum à patientiâ deturbare posset.* Meliorem sibi fortunam spondebat dæmon suffultus auxilio suorum, quam minus faventem sibi in deserto fuerat expertus, quia licet ibi humanam induisset formam qua fælicius tentatoris officio fungeretur, cùm non esset nisi forma apparens, res non successit ad votum; ideòque nunc subsidium externum quærit, ut intentam consummet actionem; & idcircò eisdem verbis, quibus Christum tentavit in deserto, ad eũ vincendum, eisdem eum in cruce pendentem adoritur, per ora istorum blasphemantium tentans cum secunda vice funditus evertere, & si dicere liceat, ejus labefactare constan-

Margin notes (right): 8. — Matt 27. — Hugo Cardin. hic.

stantiam, destruere heroicam patientiam, quâ ignominiosum illud tormentorum æquissimo animo tolerabat. Hæc dicta nos edocent & instruunt, quàm timendus & formidandus sit adversarius animarum, & salutis nostræ, dum societate hominum sibi conjunctorum stipatus nos irruit, quia hodie in sola apparentia humana ... spem victoriæ suæ contra Christum Salvatorem nostrum collocavit & constituit. *Accedens tentator &c.*

Si filius Dei es.

CONSIDERATIO V.

Generosa nobilitas sanguinis majores inducit benè agendi obligationes, ideoque minùs astutum se ostendit inimicus, cùm dixit Christo, cujus filius erat, ut persuaderet ei quod volebat.

1. OCcasionem hujus considerationis suggessit mihi doctissimus Archiepiscopus Bulgariensis Theophylactus, ponderans quod dæmon per suos ministros tentavit Christum, ut descenderet de cruce, cui affixus hærebat, ut illi crederent: & notat eisdem usum fuisse verbis, quibus petiit ut lapides panes fierent. *Si filius Dei es, descende de cruce.* Et advertit prædictus Doctor Christum crucifixum noluisse descendere de cruce, ne petitioni Tentatoris condescenderet. Egregia sunt ejus verba: *Diabolus submittebat dicentes: Si filius Dei es, descende de cruce; interéat salus omnium, quæ est per crucem, at Christus, quia filius est Dei, non obedivit inimico.* Erravit profectò dæmon tam subdolis utens mediis, quia eo ipso quod Salvator esset filius Dei, noluit votis inimici malè suadentis obtemperare. Variè possunt hæc verba declarari. Verùm ego ad sensum considerationis nostræ eadem interpretor, videlicet, quod honor prudentibus & ingenuis debeat esse frenum, ne quid indignum suis personis admittant, quod enim quis bonorum sit parentum, & illustrioris prosapiæ, hoc ipsi debet esse excitamentum, & calcar, ne muneri & obligationi suæ desit, sed in omnibus generosæ sanguinis nobilitati correspondeat.

Matth. 27.

Theophil. hic.

2. Exhibet nobis Spiritus Sanctus Ammonem filium Davidis, principem formosissimum, pollentem animo & viribus prostratum, attenuatum animo, & robore destitutum, quem pertransiens nobilis quidam Jonadab nomine, cognatus ejus, vidensque eum dejectum animo, absque solitâ animositate, admirabundus in hæc prorumpit verba: *Quare sic attenuaris macie, fili Regis?* quis te sic exanimavit & prostravit, ut videaris jam jam moriturus? Dicito mihi, amabo, ne mihi secretum malum tuum occultes. Amore langueo, replicat Ammon, sororem meam Thamarem diligo, & sola enormitas & magnitudo delicti me suspensum detinet, & deterret. Apage, inquit Jonadab, quis filium Regis detinebit aut impediet? Fac quod amor suadet, & illicò te votorum compotem experieris. Carpo rationem, in quâ perversus ille amicus tam exitiale fundavit consilium, ea est solâ nobilitas, & regiâ stirps Ammonis. Anne filius Regis permittet se occidi, habens tam præsens remedium mali ad manum? forsan hic Jonadab non minùs timore Dei, quàm sapientia destitutus erat, si enim timoratæ fuisset conscientiæ, & prudentia præditus, contrarium consuluisset, ut scilicet potius mori maluisset, quàm crimen tam nefandum perpetrare. Nullum hactenùs inveni Interpretem, qui hunc locum ita explicaverit, ac proinde humaniorum litterarum testimoniis fratus, hanc considerationem stabilire.

2 Reg. 13.

3. Introducit Seneca alium Senecam patruum suum (quem ad differentiam alterius Philosophum indigitat) loquentem Neroni, in hæc verba: *Hoc plus verere, quod licet, tantum tibi id facere laus est, quod decet, non quod licet.* Dicere voluit, ut timeret propriam potentiam, quia non debet quis totũ velle, quod potest, sed ad sola licita debet se extendere potentia principis, & si hos limites excesserit, infœlix illa potentia, quæ illos transgredi præsumpserit. Perperam noverat hoc potestatis impedimentum Jonadab, qui hoc pessimum consilium Ammoni suggessit; neque minor fuit malitia Ammonis, qui perverso consultori acquiescens, consilium ejus executioni mandavit. Simillimus mihi videtur his filius

Seneca in Octavia.

Babylonicæ viverent, ac si eremi incolæ fuissent: *In desertu, in medio ejus.*

5. Admirabile est consilium Spiritus Sancti capite 5 Proverbiorum Salomonis, ubi dicit: *Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas divide, habeto eas solus, nec sint alieni participes tui* Fateor me hanc sententiam non intelligere; sensus enim litteralis ejus manifestam continet contradictionem; si enim fontium nostrorum scaturigines undequaque sese diffundant, & effundant, atque illis plateas irrigemus, qui fieri potest, ut soli perfruamur te illâ, quæ communi proximorum nostrorum utilitati exposita est? Junilius Episcopus Viennensis dubium hoc ingeniosè explicat, atque ad rem nostram accommodatè. Non est dubium, quin in citatis verbis sit apparens contradictio. *Tamen nulla est contrarietas Fontes nostros foras derivamus, & in plateis aquas dividimus, cùm aliis vim prædicationis infundimus, & populis prædicamus* Benè enim hæc mutuò cohærent, scilicet ut quispiam proximum suum doceat, & populo prædicet, ut Deum amet, eique serviat, & tamen à rebus hujus vitæ tam abstractus, & à mundano tumultu, tam segregatus vivat, perinde ac si reipsa in deserto viveret. Quod hic Doctor de Prædicatore explicat, cuilibet bono Christiano applicari potest: nam, ut ille sublimi quodam tractu, recessum solitarii, & Magistri officium conjungit; ita hic civilia hominum negotia, & communem vivendi rationem cum recessu eorum, qui in asperis, ac difficilibus Thebaidos locis proscripti perfectiùs vivunt, compingere potest.

Prov. 5.

Iunil in Paral Salom.

6. Psalmo 91. loquitur David de justis, & post magnas laudes, concludit his verbis: *Plantatus in domo Domini, in atriis domus Dei nostri florebit* Melior sensus est, quòd justus in Ecclesia militante per fidem plantatus, semper effloreseat, ut det fructum triumphanti Jerusalem. Ita multi cum Incognito hunc versum intelligunt: *Nota*, inquit hic Doctor, *quòd hic bis ponit domum Dei; primò enim dicit: Plantata in domo Domini Sic accipit domum pro Ecclesia militante Secundò cùm dicit: In atriis domus Dei nostri florebunt: & hic accipit domum pro Ecclesia triumphante* Verùm difficultas, quæ se offert animadversione digna, est, quam idem Author proponit: *Mirum quod plantantur in domo, & florent in atrio.* Res valde mira, & meo quidem judicio numquam visa, ut arbor alicubi plantetur, & absque ulla mutatione, vel transplantatione, alibi floreseat, & fructum ferat! Ita verò sese habet: Justus est arbor; flores autem, & fructus, virtutes, & bona opera; & quamquam videatur omnis justus hic in Ecclesia militante plantatus, & in quantum viator eùm reliquis suæ conditionis vivat, & agat: certum tamen est, tali id ipsum ratione agere, ut cor, potentiæ, sensus, atque etiam actiones omnes ejus ibidem in cœlo depositæ sint; & siquidem Christus Dominus noster cœlum vocaverit desertum, uti in parabola Pastoris, qui in eo reliquit nonaginta novem oves, notant sacri Doctores, & seorsim sanctus Gregorius Magnus, citatus ab Angelico Doctore in Catena, ritè probatum manet assumptum nostrum, scilicet servos Dei, & bonos Christianos, licet secundùm partem inferiorem in locis populosis vivere videantur, tamen quantum ad superiorem, semper sint in deserto: *Plantantur in domo, & florent in atrio.*

Psal. 91.

Incogn. hic.

Luc. 15.

Gregor. in Caten. D. Thom.

Eximia profectò ad hanc est ponderatio sancti Cyrilli Alexandrini. Notat hic sanctus, quod Deus ac Dominus noster, loquens de primis progenitoribus populi Judaici, per Oseam Prophetam dici, eos fuisse sicut racemos, & uvas in deserto collectas: *Quasi uvas in deserto inveni Israel, quasi prima poma ficulnea vidi patres eorum*; quod hic sanctus Doctor intelligit de Patriarcha Abraham. Deus extraxit eum ex medio idololatriæ, & Gentilium inimicorum suorum, quomodo ergo dicit quòd ex deserto? Dicam. Desertum vocat terram peccatorum, in qua sanctus hic vir degebat, taliter enim inter illos sese gerebat, quasi in deserto habitasset. *Res rara, & difficilis inventu, bonus in solitudine; inventus tamen ab eo, qui omnia videt semel desideratissimus, & ut decerperetur gratissimus fuit. Deus, inquam, sic invenire dicitur Abram inter Chaldæos idololatras, quasi botrum, & præcocem in deserto ficum.* 7.

Osee 9.

Cyr Alexand. lib. 3. contr. Iul.

Jam verò intelligentur quædam verba sancti Apostoli Pauli, primâ fronte difficilia. *Non considerantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur.* Exoletus profectò, quantum 8.

1. Cor. 4.

tum ego quidem capio, est hic dicendi modus. Videtur omnino contrarium esse debuisse; nam ut experientia nos docet, sensus exteriores portæ sunt, per quas consideratio ingreditur ad animam, quæ nec scit, nec intelligit, nisi quod hi percepe- runt, prout etiam dicit Philosophus: *Nihil est in intellectu, quin priùs fuerit in sensu.* Sed non obstante hac veritate, certum est, Doctorem Gentium, instar hominis spiritualis, ad rem nostram, atque doctrinam valde accommodatè locutum fuisse. Audite in hac materia gloriosum Chrysostomum: *Quod autem præsentia, quasi in solitudine esse spectabat, audi illum dicentem: Non considerantibus nobis; qui enim igne Christi captus fuerit, talis fit, qualis esset homo super terram non habitans.* Justus enim taliter vivit in mundo, quasi in eo non esset; solo corpore terram contingit, eò quòd spiritus ejus Deo, & mysteriorum ejus considerationi totius immersus sit: atque adeò in terra habitans, eodem modo se gerit, ac si in regionibus longè diversis ab ea segregatus viveret; quod est contentum thematis secundæ hujus considerationis, ad quam facem mihi prætulit idem sanctus, cujus hæc sunt verba: *Qui sancta vita conservat tenorem, etiamsi in medio urbis videatur habitare, quasi in eremi tamen vastitate requiescit, & inter solitudines montium, & secreta convallium*: atque adeò ubicumque fuerit, resistere potest tentationibus dæmonis, eum vincere, & sicut qui in deserto commoratur, de eodem triumphare: *In desertum.*

Aristot.

Chrysost. hom. 52. in Act. Apostol.

Chrysost. homil. 6. in Matt.

Posteà esuriit, & accedens tentator, &c.

CONSIDERATIO III.

Dæmon magis tentare solet eos, quibus fortuna minus favet, ut cum salutis suæ dispendio necessitati suæ subveniant.

1. JEJUNAVIT Christus Dominus noster quadraginta diebus, & quadraginta noctibus in deserto, atque in tam rigida Quadragesima dæmon eum nõ tentavit, nec manifestum se fecit, quamquam nihil magis exoptaret, quam eum aggredi: sed vix debilem, ac languidum eum vidit. *(Posteà esuriit,)* quando furiosus, ac audax eum invasit: *Et accedens tentator.* Sed quam ob causam inter tam prolixa jejunia eum non adoritur, videns eum pœnitentem, flaccidum, & pauperem, cùm scire percuperet, an esset Deus? Cur expectabit, ut videret eum ita debilitatum, ut præ nimia infirmitate deficeret Christus, & dæmon videretur jam nihil habere quod probaret, sive tentaret, hæc enim accidentia, utpotè à divina potentia tam aliena, clarè indicabant hominem eum esse? Ad hoc dubium respondet ingeniosus sanctus Petrus Chrysologus: *Tunc eum putavit posse tentari, quando eum esurire callidus tentator inspexerit.* Quasi diceret: Tunc videbatur astuto hominum inimico, quòd exerto gladio Christum accedere, & ipsum Deum tentare poterat, quando eumdem jam languidum, & fame pene enectum vidit. Idem paucioribus verbis Anselmus: *Visâ esurie accessit tentator.* Scilicet ut sciamus, & cognoscamus antiquas perversi hujus inimici astutias, qui pro more habet tentare, præsertim pauperes, & miseros, ut cùm animarum suarum dispendio necessitatibus suis medeantur. Magnum beneficium fecit Deus, cui vitæ honestè transigendæ necessaria dedit; nam habere necessaria ad sui sustentationem, magnũ profectò subsidium est ad sanctitatem; prout similiter pauperem quempiam esse, sæpenumerò dispositio est ad graves in Deum offensas committendas, quas non perpetraret si egenus non esset, nam cùm os fidejussorem non habet, terribilis est tentatio paupertatis.

Chrysol. serm. 11. apud Barrad. tom. 2. l. 2. c. 2.

2. Voluit unus amicorum sancti Job, cæterorum sapientior, ac prudentior, bonum suum ingenium manifestare, ideoque à Sapientibus attentionem postulavit, dicens: *Viri cordati, audite me.* Profectò rem aliquam magnam dicere, & docere eos voluerit. Ita quidem videtur. Audite porrò, quid dicat. *Absit à Deo impietas, & ab omnipotente iniquitas.* Verùm quid novi dicit sapiens Eliu? Deum impeccabilem esse, id tam pervulgatum, ut nihil magis omnibus notum. Est illa una ex primis veritatibus fidei, quã profitemur. *Iob. 34.*

Ad

Ad quid igitur invitat prudentes, & attentos eos esse vult, cùm non doceat rem quam ignorent? Ad intelligentiam horum verborum supponendum est, verbum illud, *Omnipotens*, non esse synonymum cum hoc verbo, *Deus*. Nec casu usus est illo Eliu, sed magnam habet energiam, & multâ sapientiorum dignum est animadversione & attentione: nam *omnipotens*, ex meliorum Interpretum observatione, prout observavit doctus quidam modernus author, idem est quod *sibi sufficiens*, hoc est, qui nullius indiget, & omnia habet. Modò itaque intelligetur sententia Eliu: *Absit à Deo impietas, & ab omnipotente iniquitas*; Id est, Deus peccare non potest. Et probatur hæc veritas, quia est omnipotens, nemine indiget, nihil ei deest, omnibus abundat, & quod Eliu ait, perinde est ac si diceret: Si Deus non haberet omnia necessaria, & ab aliquo dependeret, non ita remotus foret à peccato, nec tam liber à culpa: tantam affinitatem habent peccatum, & necessitas; culpa, & paupertas.

Lorin. in Psal. 15.

3. Quàm benè agnovit, & confessus est hanc veritatem Regius Propheta, cum ait: *Infirmata est in paupertate virtus mea*. Sentio, inquit, me bona omnia consumpsisse, timidum me reddit, & deprimit multa paupertas. Ubi verò nostra Vulgata dicit: *Infirmata est in paupertate mea*; transfert Hieronymus ex Hebræo: *Infirmata est in iniquitate mea*; adeò ut hinc de paupertate, inde verò de peccato conqueratur. Modus loquendi, ut apparet, difficilis intellectu; sed si has lectiones conferamus, videbimus, quòd suavem harmoniam conficiant, quodque à Davide paupertas vocetur peccatum, eò quòd præstantissima etiam virtus in arcta necessitate periclitetur; quam ob causam dæmon Christum Dominum nonnisi famelicum tentavit, confidens famem potentem esse occasionem, ut cibum appeteret; atque adeò necessitatem intuens, tentationis suæ felicem eventum.

Psal. 31. Lect. Heb. Hieron. ibid.

4. Ibat populus Dei ad terram promissionis per desertum Sin: pervenerunt in Raphidim, ubi substiterunt, prout sacer Textus narrat. Accidit autem, ut non invenirent aquam ad bibendum, & insurgerent in Moysen, postulantes ab eo aquam, atque etiam conquerentes, quòd se ex servitute Ægypti eduxisset: *Iurgatus contra Moysen ait: Da nobis aquam ut bibamus, ut quid adscendere fecisti nos ex Ægypto?* Quid hoc rei est Israëlitæ? adeóne impatientes estis in prima, quæ sese vobis offert, necessitate? Videte quòd illud sit Deum tentare. Tam citò vos pœnitet boni propositi, perveniendi ad terram promissam? Tam præceps vobis ita contra Ducem vestrum, qui à captivitate vos liberavit, idque solum quia parum aquæ vobis deest, ut ad eandem redire desideretis? Ita quidem res habet, ait Origenes; nam in tentatione defecerunt: *Hæc fatiscentis in tentatione animi verba sunt*. Et adjungit noster doctissimus Oleaster, quod illis accidit, idem multis Christianis, & subinde magnis Dei servis evenire, qui nescientes, aut nolentes brevem necessitatem pati, in pericula sese dejiciant, atque præcipitent. *Sunt multi justi & sancti, ambulantes in viis Domini, qui scandalum patiuntur, cùm aliquid sinistri eis acciderit, arbitrantes cuncta sibi adversa ventura, postquàm præcepta Domini sequi cœperunt.* Hi propter modicum aquæ, quæ ad restinguendam sitim ipsis deerat, tam turpiter ceciderunt, ut à virtute cui sese dedicaverant, destiterint. Specie paupertatis eos dæmon supplantavit: vetus namq; ei mos est, ut percipiens defectû statim accedat: *Esuriit, accedens tentator.*

Exod. 17. Origen. hom. 5 in Exod. Oleast. hic.

Sanguineis lacrimis lugebat Propheta Jeremias in Threnis suis vilem, & abjectum Reipublicæ suæ statum. *Vide Domine, & considera, quoniam facta sum vilis*. Hic Interpretes communiter expendunt, quòd Propheta roget Deum, ut consideret miserabilem statum Jerusalem, cùm tamen omnia divinis ejus oculis sint manifesta. Ad hoc verò respondere solent, quòd quamvis Deus omnia videat, & cognoscat; tamen velit, primùm ut in afflictione positus ad se pro remedio accurras, teque ex ipso consoleris, & reficias, quasi ex pio parente, & fideli amico, cui pusillitatem animi, atque tristitiam notam facias; deinde ut miseriam ac damnum tuum cognoscas, ut hac ratione misericordiam ejus pluris facias. Addunt, Sanctos hoc agere, ut affectuosiùs, efficaciusque viscera misericordiæ Dei commoveant. Misero & pauperi vulne-

5. *Thren. 5.*

De la Naza homil. de Lazaro §.12. vulnerato, cui tibiæ instar fontium saniè diffluunt, uti noster Episcopus Barbastrensis differit, non sufficit, quòd pertransiens eam intuearis, quinimò verbis suis eam tibi exhibet, & quasi eam oculis tuis non vidisses, dicit tibi: Aspice magnam hanc miseriam meam. Plurimum commovetur misericors, quando oculis ejus tuas obiicis miserias. Hoc faciunt Sancti, quando coram Domino constituti, singillatim ei referunt, & exponunt oculis ejus labores suos, quemadmodum hic egit Hieremias. Omnia bellè cogitata. Sed hæc non ita serviunt confirmationi eorum, quæ dicimus. Mihi hac in re sese offert interrogare, quænam fuerit causa vilitatis & abjectionis tam inclytæ civitatis. Gloriosus Pontifex S. Gregorius Magnus arbitratur Prophetam jam antè retulisse causam, in verbis illis: *Omnis populus* *D.Greg. l.23. Moral.c.17.* *ejus gemens & quærens panem, dederunt pretiosa quæque pro cibo, ad refocillandam animam.* Id est, videns se populus fame ad extrema deductum, dedit pretiosiora quæque pro vitæ conservatione, & necessitatis suæ sublevamine; hocque facto remansit infamis. Ad spiritualem sensum detorquet S. Doctor hæc verba, affirmatque hoc ipsum evenire Christiano fideli, qui impatiens laborum & necessitatum, quibus affligitur, pretio animæ & salutis suæ eas studet redimere. *Sed & pretiosa quæque pro cibo dat, quia virtutes mentis in appetitum delectationis transitoriè inclinat.* Nequit in mundo esse vilior seu abjectior status, quàm Christiani, qui seductus à Dæmone, eò devenit ut animam suam vendat, ad redimendam famem corporis, vel aliam quamcumque necessitatem temporalem.

6. Itaque indigent pauperes singulari manutenentiâ Dei ad resistendum tentationibus occurrentibus, & maximè exponuntur periculo peccandi, quando eos necessitas cibi & victûs premit & affligit. Valde ponderanda est forma, quam Magister cælestis docuit Apostolos suos in oratione ad Patrem observandam. *Sic enim orabitis &c.* *Matth. 6.* *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie;* & statim subjungit: *Dimitte nobis debita nostra.* Notabilis est hæc combinatio petitionum, inquit Tertullianus: Certè observatu dignum, quod cum necessario pane jussit petere remissionem peccatorum. Ignoro ego affinitatem, & convenientiam, quam hæc duo inter sese habent. Verùm examinare & perscrutari debemus secretum, & mysterium in hac petitione contentum; & considerans eam diligenti mentis attentione deprehendi Christum maturo consilio, & certo voluntatis proposito hanc discipulis, & in illis, nobis omnibus doctrinam seu regulam dedisse, ut à Patre ejus æterno simul & alimentum, quod nostram sublevet necessitatem, & divinam ejus clementiam, quæ nobis propitia indulgeat, postulemus. Gravissima sunt verba ejus: *Consequens erat, ut observatâ Dei voluntate in postulato pane etiam clementiam ejus precaremur.* Proximus est occasioni peccandi, quem necessitas ad quærendum panem & victum obligat. Meritò igitur Salvator nos docet petere remissionem delictorum, eodem tempore, quo nos instruit ad postulandum alimentorum subsidia, quibus corporalem vitam sustentemus. *Tertull. de oratione Dominicae. 6.*

7. Ex quibus infero, indubitatam esse virtutem, & probatam vitæ sanctitatem patienter tolerare famem cæterasque necessitates, & nolle studere commodo corporis cum animæ detrimento. Maximè ad rem nostram facit id, quod sancto Isaac evenit, volenti occasione famis urgentis regionem Palæstinæ, descendere in Ægyptum? Apparuit ei Deus, dixitque: *Ne descendas in Ægyptum.* Quærunt nonnulli Interpretes, cur Deus non consenserit, ut propositum sibi iter prosequeretur? Etenim dicere, quod id Deus egerit ad liberandum eum à periculis, quæ incurrere poterat in Ægypto, non est ratio efficax seu concludens, quia etiamsi talia occurrerent, qui poterat majus, poterat minus, & qui eum incolumem servaverat in sacrificio, poterat eundem ab imminentibus quibusvis, etiam vehementissimis tentationibus seu periculis indemnè tueri, & defendere. Variæ sunt sacrorum Interpretum responsiones. At verò cùm hic Commentatoris officio non fungamur, sufficiat nobis referre illam, quæ instituto nostro deservit, habetque auctorem sanctum Chrysostomum à Lippomano relatum, qui asserit ideò Deum non consensisse; quia volebat experiri ejus amicitiam (nostro humano loquendi more) quâ eum diligebat, & simul seipsum adstringere ad familiæ ejus *Gen. 26.*

omni curâ & solicitudine providendum. *Deinde, ut ne putet justus, quod hoc imperet, quasi voluerit eum famis angustiam experiri, non permittere transitum in Ægyptum; inquit ero tecum, & benedicam tibi. Ne sis anxius, neque curam habe, ego enim ero tecum. Quid hoc justo beatius? Qui talem promissionem à Deo accepit. Hoc te declarabit omnibus fœliciorem, hoc te affluentem rebus omnibus faciet, hac est summa gloria, hac est vera securitas, hac est summa, & caput omnium bonorum, quia ego tecum sum.* Itaque non volebat quidem Deus ut servus ejus pateretur, sed promittēs ei continuum suum consortium (*ero tecum.*) certiorem eum reddidit, & de bonorum affluentia securum fecit. Tantùm valet apud Deum famis & paupertatis tolerantia, ut non inveniat Deus mercedem, qua eam remuneret, nisi seipsum illi donet; ac proinde promittit ei singularem assistentiam, & omnium rerum ejus peculiarem providentiam.

D. Chrysost. apud Lippomannum.

8. Occasione alterius famis, quæ easdem regiones ad commune omnium famescentium exitium penitùs devastabat, misit Deus Prophetam Eliam Sidoniam; ut ibidem à devota quadam vidua aleretur. Pervenit ad civitatem Sareptanam, & videt ad urbis portam, viduam quamdam colligētem sarmenta, aitque illi: O domina mea, nonne mihi fatigato ex itinere, & lassitudine exhausto, dabis potum, & haustum aquæ frigidæ? Maximè, domine mi; respondet illa, & confestim cœptum deserens opus, currit ad ferendam aquam. Subsiste, domina, succlamat Propheta, rogo te ut etiam buccellam panis porrigas, quia fame pereo. O vir Dei, respondet illa, profectò si haberem, libentissimè tibi darem, sed juro tibi per Deum verum, quod in tota domo mea non habeam, nisi pauxillum farinæ, quantum pugillus capere potest & in lecyto quatuor vel quinq; guttulas olei, ideoq; exivi ad colligenda hæc sarmenta, ut faciam inde mihi & filio meo placentulam, ut manducemus, & posteà moriamur. *En colligo duo ligna ut ingrediar, & faciam illam mihi, & filio meo ut comedamus & moriamur.* Observat, Magnus Pater sanctus Augustinus, in verbis hujus pientissimæ mulieris, quibus extremā suam indigentiam & paupertatem enarrat, quòd duo ligna colligere, ait, existimatque sanctus ea fuisse mysticā figuram Crucis Christi Servatoris nostri, & ad eam allusisse: *Crux enim Domini duobus lignis aptata est.* Hac doctrina magni Doctoris supposita, videtur mihi sanctam Viduam voluisse hoc modo declarare suam indigentiam, quasi dixisset: Serve Dei extrema jam laboro necessitate, & quia juvencula sum (sic enim ex sacro Textu colligitur) non cessat Dæmon mihi suggerere media, quibus necessitati domesticæ succurram, & mihi & filio meo subveniam. Verùm antequàm ego Deum offendam, in hac cruce moriar, potiùs enim moriendum, quàm peccandum. Insigne documentum omnibus pauperibus sed honoratioribus vel maximè necessarium, ut sciant & cognoscant se propter necessitatem non esse solutos ab obligationis vinculo, sed tunc maximè eorum virtutem eminere, & excellentiorem reddi.

3. Reg. 17.

D. Aug. serm. 201. de tempore.

Si nihil infesti durus vidisset Vlysses.
Penelope fœlix, sed sine laude foret.

Ovidius lib. 5 tristium. Elegia 6.

9. Ponderate nunc mercedem Prophetæ. O domina, inquit, fac placentulam illam mihi, & affer, & per Deum tibi juro, & promitto in verbo ejus &c. *Hæc autem dicit Dominus Deus Israel, hydria farinæ non deficiet, nec lecythus olei minuetur, usque ad diem, quo Dominus daturus est pluviam super faciem terræ.* Credidit mulier, & tam indubitanter, ut illicò petitioni Prophetæ satisfecerit. Et hoc facto impetravit beneficium illud, ne umquā deficeret in domo ejus farina, vel oleum, fuit illud non solùm charitatis, quam Prophetæ exhibuit, præmium, sed etiam remuneratio raræ ipsius patientiæ, vivæ fidei, & constantis animi, quo paupertatem illam & extremam egestatem, tam æquanimiter tulit, ut maluerit potiùs fame perire, quam aliquid indignum anima justa, & Deum colente admittere. Totum hoc compendio dixit Chrysostomus: *Neque vidua victu potuit indigere, quæ nefariis in scelere numquam potuit consentire. Neque in eam famis potuit dominari sententia quam iniquorum provocaverat causa, ut diversa merita discerneret, & justitia in necessitatibus non egeret.*

Chrysost. serm. 2. in Eliam.

10. Bella sunt hæc exempla, & digna, quæ omnes fideles imitentur, præsertim illi, qui bonis fortunæ nudari, & majori penuria laborant, quia ut diximus, illi incursibus, & tentationibus dæmonis magis sunt expositi, & mille infortuniorum periculis proximi.

mi. Verùm in hoc probata eorum virtus eminebit, & excellentia Christianæ pietatis comprobabitur; si sanitatis, immò etiam vitæ corporalis maline jacturam facere, quàm Deum super omnia diligendum, mortaliter offendere.

Quadrat hisce dictis per accommodationem id, quod alibi Patriarchæ Iacob accidit, (& nos ad aliud propositum examinavimus) quando filii ejus regressi sunt ex Ægypto cum panibus; quos emerant, occasione famis, quam per totam patriam patiebantur. Seriem omnium, quæ eis acciderant, ad amussim sancto seni enarrarunt, quòd Gubernator eos per triduum carcerali custodiæ mancipaverat tamquam suspectos exploratores; & quòd Simeon remanserat obses, donec adducerent secum juniorem fratrem suum Benjamin; quia hoc ita spoponderant, ut siquidem absque illo redirent, haberet ipsos tamquam exploratores, atque ut tales castigaret; Sin verò syncerè agerent, fratremque secum adducerent, tunc ille captivum dimitteret, eosque beneficiis munificentissimè cumularet, possentque postmodùm securi, panes, cæteraque necessaria coëmere. *Fratrem vestrum minimum adducite ad me, ut sciam quod non sitis exploratores, & istum, qui tenetur in vinculis recipere possitis, ac deinde, quæ vultis, emendi habeatis licentiam.* Gen. 42. Cuncta per ordinem audivit senex, at quoad abductionem Benjamini non consensit, immò ne de hoc amplius hiscerent, ut in quod nullatenùs consensurus esset, præcepit. *Non descendet filius meus vobiscum.* Admiratur doctissimus noster Oleaster firmum & cōstans Iacobi propositum. Nonne sancte Patriarcha vides necessitatem famis, quam tu, cæterique omnes generatim patiuntur, qui inediâ conficiuntur? Nonne scis provisionem annonæ, quam filii tui hac vice ex Ægypto retulerunt, intra quatuor dies consumendam, & ubi plures sunt buccæ comedentes, ibi multo esse opus pane, ac proindè necessarium esse redire in Ægyptum ad quærendum necessaria victus? Nonne prospicis incommoda, quibus te exponis, quæ evitare potes, filium mittendo? quî ergo dicis quòd nullatenùs filius tuus eos comitabitur? Ignoscito mihi, sanctè senex, animi tui à veritate aberrare vides consilium. Attamen excusat sanctum senem Oleaster hisce verbis: *Advertite mirabilem amoris vim, ut potiùs amans permittat se mori, quàm ab amato divelli.* Oleaster super c. 3. Geneseos. Impetus amoris, divisionem & separationem amātis ab amato impediebat. Veniat, quod voluerit, omnia sursum, ac deorsum ferantur, & permisceantur, *non descendet filius meus vobiscum.*

II. Nunc igitur ex his ita differo: Si tantæ sint vires amoris, quo una creatura alteram diligit, ut malit mori, & eligere mortis periculum potius, quàm ab illa divelli, & ejus orbari commercio, quantò melius omnes illæ vires amoris à creaturis impenderentur in amando Deo, quem tot titulis super omnia diligere fas, & æquum est? Ad hanc cōsiderationem animo volvendam cuncti fideles adstringuntur, quando tanta eis, tamque extrema imminet necessitas, ut panis eos deficiat, necessarium vitæ humanæ subsidium, & humani generis adversarius eos tentat, ad peccandum eos sollicitans, ut tūc velint potiùs pati famem, quàm peccare, potiùs mortem oppetere, quàm separationē à Deo admittere, & ejus gratia destitui. Cōfidite Deo, quemadmodum enim non defuit, qui Eliam famescentem juxta torrentē Carith pasceret, & Danielem in lacu leonū, & filios Israël in deserto manna cibaret, & viduæ Sareptanæ farinam & oleum suppeditaret, sic non deerit vobis neque victus, neque amictus, & si vobis homines ea negaverint, Angeli è cœlis vobis, sicut Christo, subministrabunt.

Accedens tentator.

CONSIDERATIO IV.

Ad tentandum Christum dæmon humanam induit formam ut nos doceamur quod reperiantur homines, qui in hoc officio certant, immò superant ipsum dæmonem.

I. QVæstio est satis implexa, & valdè controversa inter expositores sacros, an dæmon Christum Dominum antea dum matri cohabitaret in Nazareth, aliquando tentaverit vel an hæc tentatio fuerit omnium prima? Sequor modò opinionem dicentium dæmonem repetitis vicibus antehac Christum tentationibus suis impetiisset, hac tamen differentia, quod

ctus, mente totus attonitus hæreo, quia quem exitum habere possit talis dimissio pallii, penitùs ignoro, nisi quod dimissione pallii occasionem videtur dimisisse falsi testimonii. Non intelligo. Tam exilis, & dejecti animi erat adolescens in ipso flore juventutis suæ? Tam imbelles vires illius in ipsâ bullientis sanguinis ætate & vigore? Quod à fœmineâ fragilitate, se superari & evinci sinat, non capio, eoque minus, quod cùm muliercula esset peccatrix, fuerit absque dubio meticulosa, quia semper arcto cognationis vinculo conjuncta fuerunt peccatum & formido, seu pavor; ac proinde cùm esset mulier lasciva, fuerit bis mulier, & ipsamet fragilitas, ex cujus proinde manibus pallium suum vel tantulâ violentiâ abstrahere potuerit. Audite responsum Auctore suo dignum. *Paratus stabat Diabolus adulterii pronubus, & simul cum fornicatrice stringebat vestem; & socius erat ansarum, quas ipsa apprehendebat.* Si certamen fuisset singulare inter solum hominem & mulierem, vel ut melius dicam, inter dæmonem & hominem, facilè fuisset Josepho vincere & prosternere hostem, sed tres erant præliatores fortissimi, licet externè solus unus appareret, videlicet mulier, seu uxor Pothifaris, verùm dæmon pugnabat in illa, eique propter lucrum suum in omnibus socias addebat vires: Dæmonem verò adjunctum mulieri & luxuriæ etiam fortissimus gigas formidare, & timere debet. Si solùs dæmon cum Josepho manus conseruisset, facilius victor evasisset. Verùm personatus in muliere diabolus, ejusque formâ indutus factus adulterii pronubus, omnibus valde timendus, atque ita consultissimè fugit Joseph quia in solâ fugâ hujus certaminis victoria consistit. Non se aperto Marte, vel prælio & periculo exponat, ubi contra hostem omnibus modis potentissimum, dimicandum, accertandum quia difficillima, & incertæ aleæ plenissima erit victoria.

D. Greg. Nyssen. orat. de fuga fornicat in illud Apostoli. Fugite &c.

Probè novit hanc veritatem Regius Propheta, ut divinare licet ex postulatione, quam Deo in psalmo exhibuit dicens: *Salvum me fac ex omnibus persequentibus me & libera me, ne quando rapiat ut leo animam meam.* Domine Deus, spes mea, & unicum refugium meum libera me ab omnibus inimicis meis, ne me rapiat, & non sit qui eripiat. Notavit hunc loquendi modum doctissimus Novarinus dicens: *A pluribus persequentibus ad unum transit.* Si plures timet hostes se infestantes, qui omnes reducit ad unum, ergo atque Dominum ut liberet animam ejus ab ore & unguibus leonis? Leo est dæmon: *Tamquam leo rugiens*, plures verò persecutores sunt coadjutores ejus, quorum operâ in difficilioribus aggressibus uti, & præsidio muniri solet, scilicet mundi vanitate, & carnis illecebris, & quia David eum solum non tantoperè reformidabat, quàm sociorum auxilio adjutum, ideò rogat Deum, ut animam ejus à Leonis ferocia servet illæsam, & incolumem, præsertim quando turmis suis instructus accesserit, quia tunc solent impetus illius esse terribiliores & tentationes vehementiores.

Psal. 7.

Novarrinus in adag. excurs. 157.

1. Petr. 3.

6. Quam egregiè correspondet huic loco, alius, ex Psalmo secundo ejusdem Regii Psaltis. *Astiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum adversùs Dominum, & adversùs Christum ejus.* Notate hæc verba: *Principes convenerunt in unum.* Post maturam deliberationem, & pluribus consiliis ultro citroque habitis conspirarunt unanimes, ut bellum indicerent maximo Deo, & Filio ejus Salvatori nostro. Divus Joannes Chrysostomus premit verba illa: *Reges terræ:* numero plurali posita, & indagat de quibusnam David hic sermonem instituat? & respondet, quod de Regibus loquatur, qui unanimi odio contra Redemptorem nostrorum insurrexerunt. Et hi quotnam fuerunt? Fuit solus Herodes, quia tunc nullus alius Hierosolymis morabatur. Qui ergo plures commemorat, cùm solus unus adfuerit? *Numquid Herodes Reges?* Et quamvis etiam Pilatum hoc titulo nominemus, eadem semper remanet difficultas circa pluralitatem? *Principes, Numquid Pilatus Principes?* quia Pilatus non erat plusquam unus. Dicam ego, inquit autem Chrysostomus. *Cùm Rege Herode peccati quoque Regem diabolum ostenderunt, & cum Principe Pilato dæmonum potestates.* Certissimum quidem est, tunc unicum adfuisse Principem, & unicum Monarcham, sed horum opera & auxilio ulæ sunt infernæ legiones, et iniquam Salvatoris nostri mortem exequutioni mandarent, quia ipsæ solæ tam horrendum crimen,

Psal. 2.

D. Chrysostom. in Psalm. 2.

stantiam, destruere heroicam patientiam, qua ignominiosum illud tormentorum æquissimo animo tolerabat. Hæc dicta nos edocent & instruunt, quàm timendus & formidandus sit adversarius animarum, & salutis nostræ, dum societate hominum sibi conjunctorum stipatus in nos irruit, quia hodie in sola apparentia humana certam spem victoriæ suæ contra Christum Salvatorem nostrum collocavit & constituit. *Accedens tentator &c.*

Si filius Dei es.

CONSIDERATIO V.

Generosa nobilitas sanguinis majores inducit benè agendi obligationes, ideoque minùs astutum se ostendit inimicus, cùm dixit Christo, cujus filius erat, ut persuaderet ei quod volebat.

1\. OCCASIONEM hujus considerationis suggessit mihi doctissimus Archiepiscopus Bulgariensis Theophylactus, ponderans quod dæmon per suos ministros tentavit Christum, ut descenderet de cruce, cui affixus hærebat, ut illi crederent: & notat eisdem usum fuisse verbis, quibus petiit ut lapides panes fierent. *Si filius Dei es, descende de cruce.* Et advertit prædictus Doctor Christum crucifixum noluisse descendere de cruce, ne petitioni Tentatoris condescenderet. Egregia sunt ejus verba: *Diabolus submittebat dicentes: Si filius Dei es, descende de cruce; intereat salus omnium, quæ est per crucem, at Christus, quia filius est Dei, non obedivit inimico.* Erravit profectò dæmon iam subdolis utens mediis, quia eo ipso quod Salvator esset filius Dei, noluit votis inimici malè suadentis obtemperare. Variè possunt hæc verba declarari. Verùm ego ad sensum considerationis nostræ eadem interpretor, videlicet, quod honor prudentibus & ingenuis debeat esse frenum, ne quid indignum suis personis admittant, quod enim quis honorum sit parentum, & illustrioris prosapiæ, hoc ipsi debet esse excitamentum, & calcar, ne muneri & obligationi suæ desit, sed in omnibus generosæ sanguinis nobilitati correspondeat.

Matth. 27.

Theophil. hic.

2\. Exhibet nobis Spiritus Sanctus Ammonem filium Davidis, principem formosissimum, pollentem animo & viribus prostratum, attenuatum animo, & robore destitutum, quem pertransiens nobilis quidam Jonadab nomine, cognatus ejus, vidensque eum dejectum animo, absque solitâ animositate, admirabundus in hæc prorumpit verba: *Quare sic attenuaris macie, fili Regis?* quis te sic exanimavit & prostravit, ut videaris jam jam moriturus? Dicito mihi, amabo, ne mihi secretum malum tuum occultes. Amore langueo, replicat Ammon, sororem meam Thamarem diligo, & sola enormitas & magnitudo delicti me suspensum detinet, & deterret. Apage, inquit Jonadab, quis filium Regis detinebit aut impediet? Fac quod amor suadet, & illicò te votorum compotem experieris. Carpo rationem, in quâ perversus ille amicus tam exitiale fundavit consilium, ea est solâ nobilitas, & regiâ stirps Ammonis. Anne filius Regis permittet se occidi, habens tam præsens remedium mali ad manum? forsan hic Jonadab non minùs timore Dei, quàm sapientia destitutus erat, si enim timoratæ fuisset conscientiæ, & prudentia præditus, contrarium consuluisset, ut scilicet potius mori maluisset, quàm crimen tam nefandum perpetrare. Nullum hactenùs inveni Interpretem, qui hunc locum ita explicaverit, ac proinde humaniorum litterarum testimoniis fretus, hanc considerationem stabilire.

2 Reg. 13.

3\. Introducit Seneca alium Senecam patruum suum (quem ad differentiam alterius Philosophum indigitat) loquentem Neroni, in hæc verba: *Hoc plus verere, quod licet, tantum tibi id facere laus est, quod decet, non quod licet.* Dicere voluit, ut timeret propriam potentiam, quia non debet quis totû velle, quod potest, sed ad sola licita debet se extendere potentia principis, & si hos limites excesserit, infœlix illa potentia, quæ illos transgredi præsumpserit. Perpesam noverat hoc potestatis impedimentum Jonadab, qui hoc pessimum consilium Ammoni suggessit; neque minor fuit malitia Ammonis, qui perverso consultori acquiescens, consilium ejus executioni mandavit. Simillimus mihi videtur his filius

Seneca in Octavia.

filius alterius Regis Dionysii filio, qui sibi persuaserat, quòd ex potestate, licentiosè & pro arbitrio suo adulterandi, redderet licitum ipsum adulterium. Redarguit eum Pater audaciæ, inquit Plutarchus, & interrogavit; Stultè, à quo tam effrænam peccandi licentiam didicisti? Anne forsan umquam mea tam effusa, & insolens fuit juvenilis ætas? Fateor, replicat filius, numquam tanto libidinis æstu Veneri servisti, sed etiam verissimum est, quod tu non sis, quemadmodùm ego, filius Regis *Non habebas patrem Regem*; & ex regio semine & stemmate esse natum, tantum audaciæ tribuit & animosæ præsumptionis. Quòd Princeps Gentilis toto aberret cœlo, non magnopere admiror, sed magnum mihi foret scandalum, si fideles fide instructi in similem prolaberentur dementiam, qui tot præsidiis muniti, & auxiliis Dei adjuti suam possunt operari salutem: lumen enim fidei illos illustrat, & ad veritatis perfectam agnitionem adducit, ut sic tandem id, quod rationi & vitæ Christianæ consonum, & ingenuæ nobilitati condecens est, peragant, ut obligationi suæ satisfaciant, & ut generosa majorum suorum nobilitas, (quam tanti æstimant) calcar & animos naturali desiderio & inclinationi addat; quia ipsamet generositas agnata nobilitati, quemadmodùm appetit excellentiam, ita etiam adspirat ad virtutis perfectionem. At vehementer vereor, ne corrupta & vitiata nostra indoles, eâ abutatur, & in fomentum vitiorum commutet, ita ut hisce calamitosis temporibus id quod virtutem deberet extollere, eam inficiat & deprimat.

Plutarch de Dionysio.

4\. Si quis attentiùs perpenderit Psalmum quartum Davidis, existimabit illum cunctos homines arguere, & indiscriminatim omnes pertinaciæ, & vanitatis condemnare; hoc enim sonant notissima illa verba: *Filii hominum usquequo gravi corde? Vt quid diligitis vanitatem & quæritis mendacium?* Porrò legat curiosus textum Hebræum, & quærat in illo sensum litteralem, & deprehendet solos nobiles huic correctioni & Davidicæ exhortationi causam & occasionem præbuisse. Is enim textus sic habet. *Filii inclyti, filii nobiles usquequò gravi corde?* Ad vos solos, ò nobiles, sermones meos dirigo, qui vana præsumptione jactabundi originem vestram ad Gothorum stemmata reducis, eaque gloriantes ostentatis. Quid ita? Solisne illis loquitur Regius Propheta? Quærit hoc sanctus Augustinus, & ipsemet nomine regii Vatis respondet; *Quia vos estis gravi corde, id est, terrenalium bonorum amore detinemini.* Cùm vos juxta æquitatem deberetis esse optimi, estis pessimi. Nobilitas vestra vos præcipitat, & quam freni officio servire oportebat, calcar est, & stimulus vos ad mendacia provocans, & ad illicitas vanitates solicitans: *Filii inclyti usquequò gravi corde?* Ac si diceret: Pudeat vos à virtute majorum vestrorum degenerasse. Ipsorum bona fama, & opinio est vestræ insolentiæ testimonium, & perversæ vestræ vitæ accusatrix, & signum promeritæ pœnæ, quod perditos vestros vivendi mores redarguit & eosdem [illegible]

Psal. 4.

Lect. Heb.

D. Aug. hic.

5\. Si non cum majoribus obligationibus nati fuissent, numquam illos David tam severa perstrinxisset reprehensione, neque delicta tanto reatui essent obnoxia, cùm certum sit, utilitatem & abjectionem progenitorum ipsis etiam posteris transfundere, & communicare inclinationem, & propensionem quandam ad probrosa quædam & sordida crimina; ac proinde à talibus majoribus descendere medium est commodissimum, ut à dæmone superentur, & prosternantur. De Josepho refert sacer Textus, quod patri suo revelaverit & detexerit enorme crimen, & pessimum scelus, quod fratres sui perpetrarant: *Accusavitque fratres crimine pessimo.* Acutissimus Cajetanus noster constanter affirmat, Josephum non omnes promiscuè accusasse fratres suos, sed solos ex ancillis progenitos. Fundamentum autem sententiæ Cajetani hoc est, quòd cùm sacer historicus enarrasset Josephum affuisse filiis Balæ & Celphæ, quæ erant nomina ancillarum, *& erat cum filiis Balæ & Celphæ*, mox subjunxit: *Accusavitque fratres suos apud patrem crimine pessimo.* Notanda verò sunt verba Cajetani, quia pulchra. *Et scitur, quod non omnes fratres, sed filii tantùm concubinarum delati sunt; proptereà enim Moyses versatum Ioseph inter illos narrat.* Videtur mihi hæc sententia probabilior, tum propter ejus fundamentum, tum etiam propter auctoritatem sui Auctoris. Verùm illicò sese offert ratio dubitandi,

Gen. 37. Cajetan. hic.

quare

quare Joseph potiùs hos, quàm alios fratres suos accusaverit apud patrem? Dicant alii, quod sentiunt; mea quidem sententia illos redarguit, quos peccati reos judicavit, erantque illi soli ancillarum filii: Et meritò quidem, quia soli illi, qui ex tam vili sanguine & abjecto stemmate oriundi erant, tam enorme crimen admittere poterant, cæteri verò fratres, quos nobilitas sanguinis animabat, tam execrandum scelus nullatenus erant perpetraturi, quemadmodum sacra Scriptura enarrat.

6. In maledico illo blasphemo, quem Moyses publicè præcepit plecti & puniri, ut in Levitico refertur, ponderandũ est, quod eodẽ tempore, quo meminit ejus peccati, narret etiã generationem ejus, & recenseat parentes ejus, quod nempe pater ejus erat Ægyptius, mater verò Israëlitica, sed ex tribu

Levit. 24. Dan. *Filius mulieris Israelitidis, quem pepererat de viro Ægyptio.* Et paulò pòst sub parenthesi: *Vocabatur autem mater ejus Salumith filia Dabri, de Tribu Dan.* Admirabilis observatio Spiritus Sancti juxta doctrinam sacrorum Interpretum. Attendite & audite ad propositum nostrum pulchrè, uti solet, Oleastrum nostrum differentem. *Dicit autem textus eum fuisse filium Ægyptii, ut ostendat eum ideò blasphemasse, quia filius gentilis erat, qui non ita ut Israelita Domino afficiebatur.* Voluit Moyses totam causam, & originem tam execrandæ impietatis reducere ad improbitatem parentis; quasi dixisset: Si quam hic excusationem delicti habet, est ejus vilis & abjecta progenies; quia pater ipsius erat Idololatra, & mater ejus quantumvis Israëlitidis, erat tamen ex Tribu Dan, in sacris litteris tam mala nota commendata; & ex tali arbore, talis fructus sperabatur, cùm enim natalium ei deessent obligationes, quorum rationem haberet, facilè potuit dæmon eum dejicere, & prosternere.

Oleast. hic.

7. Ex dictis evidenter colligitur, quod defectus nobilitatis, & humilitas natalium sit circumstantia quodammodò diminuens gravitatem culpæ; Econtrà verò infertur, illustrem parentum nobilitatem debere filiis imprimere quamdam animi generositatem ad non degenerandum, neque aliquid tam præclaro stemmate indignum, commit-

Iudic. 2. tendum. *Mortuus est Iosue filius Nun famulus Domini, centum & decem annorum.* Ita loquitur sacer Textus de felicissimo transitu invictissimi Ducis filiorum Israël. Si studiosiores pervolverint Biblia Versionum, reperient Versionem Septuaginta Interpretum hic habere: *Mortuus est Iesus filius Nun, servus Domini, filius centum decem annorum.* Septuaginta hic. Exoletus describendi modus mortem tam inclyti & gloriosi principis, quia communis stylus referendi obitum alicujus est, ut dicatur, talis tot annorum erat, & mortuus est, sed quis umquam audivit dici, talis obiit filius tot annorum? Absque dubio hæc verborum transpositio sacramentum aliquod absconditum continet. Detexit illud magnus Ecclesiæ Doctor sanctus Augustinus. *Ista repetitio, quod cum dixisset filius Nava, repetivit filius, & deinde addidit centum & decem annorum, inusitata est, ut potiùs diceret, filius centum annorum, quàm homo centum annorum.* D. Aug. lib. 6. de locution. Iudaic. Premo verba sancti Doctoris, atque in iis istud, quod diligentiùs notet, illum non dicere hominem, sed filium centũ annorum, quod in singularem laudem & maximum Josue encomium redundat. Idenim perinde est, ac si diceret, quod per omne tempus vitæ suæ, puer, adolescens, vir grandævus, & senex, semper verè fuerit filius patris sui numquam degenerans ab ejus probitate, sed per omnia virtutes ejus in se exprimens, & vestigiis ejus quàm accuratissimè inhærens. O quàm necessaria doctrina omnibus fidelibus, & Dei filiis, & singulariter nobilibus, qui potiori titulo illam sequi tenentur, semper præ oculis habentes filiationem suam & nobilitatem, ne umquam tentationibus aut suggestionibus diaboli succumbant, sed semper ad majora virtutum incrementa incessanti studio adspirare conentur.

Tamquam basim & lapidem fundamentalem suæ Evangelicæ demonstrationis posuit Dilectissimus Evangelista sanctus Ioannes, quod Dominus in nuptiis Canæ Galilææ aquam in vinum converterit. 8. *Hoc fecit initium signorum Iesus &c. & crediderunt in eum discipuli ejus.* Ioan. 2. Maximum fuit hoc opus, & necessarium ad discipulorum fidem confirmandam, per quod agnoverunt discipuli Christum esse auctorem naturæ, qui cuncta ad nutum, & pro arbitrio suo operatur. Pulchrè observat sanctus Petrus Chrysologus, Evangelistam dicere hoc fuisse primum miracu-

D. Petrus Chrysolog. serm. 16.

Dic ut lapides isti panes fiant.

CONSIDERATIO VI.

Talis, ac tanta est tyrannis diaboli, ut non solum exigat ab hominibus gratuitum obsequium sine stipendio, sed etiam ut servientes illi censum persolvant, & mercedem dependant.

1. SI dæmon Christo Salvatori nostro obtulisset panes, vel quodvis aliud ciborum genus, quo potuisset succurrere aut mederi necessitati suæ, & post hæc illum rogasset ut comederet, non se adeò inhumanum & incivilem ostendisset, quia si ei persuadebat ut manducaret, dabat ei cibos quibus esuriem depelleret, at verò quòd inimicus velit, ut comedat Christus, & ut ipsemet ex lapidibus faciat panes, & propriis impensis ei observiat, intolerabilis & execranda est tyrannis. Sollicitat ille servitia & obsequia nostra, & vult ut nos omnes faciamus expensas, & ex parte nostrâ ponamus materialia peccatorum, absque eo, quòd ipse aliquid ex parte suâ contribuat, ita ut servitium sit suum, & sint labor & impensæ nostræ, & neque etiam hoc modo sit, ut desint, qui illi serviant & famulentur.

Ad hoc propositum ponderavi ego aliquando, quòd dum legati illi Regis Moabitarum accesserunt ad rogandum Prophetam Balaam, ut malediceret populo Dei? *Veni & maledic populo huic*; dicit sacra Scriptura, quòd tulerunt secum pretium maledi-
Num. 22. ctionis! *Habentes divinationis pretium in manibus.* Ostenderunt hi flagrantissimam sitim, qua homo vindictam injuriarum suarum appetit, quia præter sudorem & laborem suum, etiam pecuniam offert. Si venissent ad petendam benedictionem, inquit
Oleaster hic. Oleaster, vel nihil, vel parum illi solvissent: accedunt ut petant maledictionem, & deferunt secum munera, & pecunias. *Utinam sic homines solverent beneficia, sicut maleficia. Quantò melius solvitur patronus injustæ causæ quàm justæ.* Hoc ipsum quotidie in hoc ærumnoso terrarum orbe experimur: Vadis ut salutare aliquod consilium petas, & vix debitas agis gratias. Consulis Jurisperitum, & rogas ut injustæ tuæ causæ patrocinetur, & optimè inungis ei manus. Non est, qui unum argenteum nummum exponat pro Deo, pro mundo verò, ejusque affectis quotidie homines bonorum seu facultatum, immò etiam ipsius vitæ jacturam faciunt.

Rogant Israëlitæ summum Sacerdotem 2.
Aaronem, ut in absentia fratris sui Moysis faciat eis deos, qui comitentur eos & præcedant usque ad ingressum terræ promissionis. Omni studio conabatur Aaron depravatam eorum intentionem divertere, ideoque petebat ab eis omnia cimelia & pretiosa quæque, ut ei in opus fabricandum adsportarent. *Tollite inaures aurium vestrarum, filiorumque & filiarum vestrarum, & afferte ad me.* Exodi 32. Adhuc verba faucibus hærebant, & jam prompta obedientia roganti obtemperarant. *Fecitque populus, quæ jusserat, deferens inaures ad Aaron.* Sumit hunc locum Oleaster, & disertissimè illum enucleat dicens: *Si ab uxore, aut filia monile auferas ad bonum aliquod, vix tota die fletum, & turbationem domus compescere poteris. Nunc verò tam facilè se pretiosis spoliari permittunt ad idola.* Oleast. hic. *Vix Aaron verba finierat, quando jam omnia monilia & pretiosa sua ad eum adducunt. Clamat autem pauper per horam ad ostium, & vix frustum panis porrigere dignaris.* O quàm dolendum, quòd omnes simus parcissimi simul & avarissimi erga Deum, erga dæmonem verò maximè prodigi & liberales. Tollunt mulieres Hebrææ inaures suas ad aureum vitulum conflandum, quæ si ad bonum aliquod faciendum rogarentur, nulla quidpiam contribueret, & licet sit inextinguibilis sitis, qua inhiant in ea, quæ ad ornatum muliebrem conducunt, incomparabiliter tamen ardentior est sitis & concupiscentia, qua ad peccandum feruntur. Ecquis modò seipsum monilibus aut pretiosis cimeliis spoliabit, ut pauperi, qui est Christi imago & figura, succurrat? Immò pro monumento, seu altari & imagine Christi ea ægrè, & nisi animo reluctante concedere dignantur. Et quanta prodigalitate homo perditus & Veneris filius, togam donat mulieri lascivæ, etiamsi sit byssina vel serica, etiam auro intexta. Potiò honestæ pauperi, ne quidem ex panno vel lino donatur.

hoc in præsenti casu maxime ponderandum, sed id quod jam dicere aggredior, & adnotavit sacer Textus his verbis: *Et dedit naulum ejus, & ascendit in eam*, id est, antequam navim conscenderet, mercedem naucleris persolvit. Fuit hæc observatio doctissimi Commentatoris in Prophetas minores dicentis: *Ad hæc quidem omnia non sine naulo habere potuit, pretio enim & labore suo obtinet, quod cupit, nihil accipit gratis, sed magna mercede tempestates & luctus, & pericula tandem emit.* Annon excogitari potest major infelicitas quàm peccatoris elongati à Deo, qui proprio cerebro regitur, & seipsum totum servituti dæmonis mancipat? Ecquid miser ille proficit aut lucratur serviendo tam impio & crudeli hero? quid? mille infortunia, tempestates, pericula, afflictiones, & centum millia incommodorum, sicut Ionas. Verùm neque adhuc maximè hoc deplorandum; si gratis haberet omnes has calamitates, adhuc forent tolerabiles, quòd verò eas suis impendiis & pecuniis coëmat, & quòd naulum pro navigio ad infernum persolvat, hoc irremediabilibus lacrymis lugendum & lamentandum. Ribera hic.

6. Quemadmodum etiam Angelicus noster præceptor annotavit in Commentariis suis super Isaiam elucidans verba illa: *Væ, qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustri peccatum*. Ubi evangelicus Vates deplorat peccatores perditissimos, qui semper repentes & funem trahentes celeri gradu ad inferna descendunt. Et notat sanctus Thomas gravitatem peccati mortalis ex eo, quòd peccator tot funiculis & restibus indigeat, quibus illud portet, & quando jam onus ferre non valet, quia humeros deprimit, quærit vehiculum trusatile, & conductitium, quod illud supportare queat. Tam caro pretio, & tot impensis emit peccator perditionem & condemnationem suam. Isaia 5.

7. Agit Regius Vates de ingratitudine, quam sibi Israëlitæ ostenderunt Deo ac Domino, quando eos ut benignissimus Pater fovebat, & lautissime excipiebat, volensque exaggerare & depingere deformitatem peccati eorum, ita loquitur: *Mutaverunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fœnum*; gloriam quam Deo debebant, idolo obtulerunt. Illi, qui quondam dominabantur, & maximè gloriabantur, & summo honori ducebant, quòd unum solùm Deum adorarent, *illi mutaverunt gloriam suam*, honorabantque & colebant similitudinem vituli, cum propriâ ignominiâ & injuriâ famæ & honoris, illustris illius populi & toto terrarum orbe celeberrimi. Quærit doctus Novarinus. *Cur non potius aiunt, in similitudinem vituli arantis terram, triturantis aream, plaustrumque trahentis. his enim omnibus destinatus vitulus & bos?* Et respondet apposite, Regium Prophetam non sine mysterio ita fuisse locutum: *Rectè id, nec sine mysterio. Vitulus ille, dæmone gravidus, dæmonis figuram exprimebat; quia verò illius mos est, nos, nostraque tantùm demoliri, atque consumere, nullamque nobis utilitatem sua sponte afferre, nullum commodum; ideireò vitulo fœnum comedenti, non aranti, aut triturantis comparatur.* Non aliter diabolus, qui nullius umquam commodo seu utilitati studuit; immò potiùs semper famulantibus ei, servitium caro constat pretio, quia præter cultum & obsequium quòd ei præstant, ipsum pascunt, & in gratiam ejus cuncta sua bona dilapidant. O quot Idololatræ peccati reperiuntur in hoc mundo, qui illud sub formâ vituli comedentis colunt & adorant, cùm tamen cultoribus suis nihil contribuat, sed præterquam quòd illis damnationem animæ accersat, etiam bona eorum absumit, & remanent non solùm cum jacturâ & damno spirituali, sed etiam sine ullâ commoditate seu utilitate temporali. Ps. 105. Novarin. lib. 2. excurs. 53.

8. Rectè meministis, ni fallor, verborum, quibus Christus Dominus per sanctum Evangelistam Matthæum seipsum inducit & repræsentat Iudicem venientem ad judicium sub nomine & personâ Regis & Pastoris, distribuentis loca justis & peccatoribus, sub metaphorâ ovium & hædorum. *Et separabit eos ab invicem sicut pastor segregat oves ab hædis, & statuet oves quidem à dextris, hædos autem à sinistris*. Interrogo, quare Christus Dominus comparavit reprobos & damnatos hædis? Nonne melius & consultiùs eos aliis animalibus assimilaret, quæ sunt symbola peccatorum, quæ ipsi commiserunt, quæque causa damnationis eorum exstiterunt? quemadmodùm leo superbiam & basiliscus invidiam, & hirsutus grex porcorum, libidinem & luxuriam osten- Matt. 25.

time significat. Quare igitur omnes indiscriminatim hædis comparavit? Huic dubitationi pulchrè, & ad rem nostram occurrit doctissimus Origenes. *Hœdi autem dicuntur omnes mali, quia aspera & dura saxa malè ascendunt, & per præcipitia eorum incedunt.* Aptissima igitur est comparatio reproborum cum hædis, quia sicuti hi naturali quadam propensione semper scandunt arduas rupes, & altissimos montes, etiam quodammodò inaccessibiles, & præcipitia maximè periculosa; quemadmodùm alicubi cecinit Martialis:

Origen. tract. 34. in Matt.

Martialis.

Pendentem summa capream de rupe videbis;
Casuram speres, decipit illa canes.

Ita etiam reprobi, dum hic vixerunt, semper vias difficillimas & lubricas ambularunt, & per præcipitia etiam periculosissima, pati afflictione spiritûs, & defatigatione corporis, ut ipsimet proprio ore confitentur: *Lassati sumus in viâ iniquitatis &c.* ita ut pretio æternæ salutis, bonorum, & corporalis quietis dispendio, hi miserrimi quasi laboribus fracti, suam comparaverint perditionem, & æternam damnationem.

Sapient 5.

9. Si tales vel saltem equites ad infernum descenderent, minor miseria, minusque malum foret; verùm quòd hic loco equi seu muli serviant diabolo, & posteà condemnationem sibi ipsis acquirant, hoc maximè pungit cor, & sanguineis lacrymis est lugendum. Vidit quondam Maximilianus primus Imperator, ex relatione Tilmanni Brendembachii, *dæmonem Martini Lutheri humeris insidentem*, tamquam equitem suo mulo, vel jumento. Quare verò non vidit Lutherum equitem insidentem humeris diaboli? Causa in promptu est. Ibat hæreticus, & celeri gressu vergebat ad infernum, & si eques descendisset, visus fuisset quasi sub apparenti specie quietis & commoditatis eò ivisse, & ut liquidè constaret, quòd labor, & pœna malorum etiam hic in mundo incipiat, ideò perditus ille & miser, equũ seu mulum egit, cui dæmon insideret, quia non abundè dæmoni satisfactum est, quòd tandem quis condemnetur, sed etiam vult, ut pretio sudoris & infatigabilis laboris proprii, æternam suam mortem & damnationem sollicitet. Ex relatis exemplis & doctrinâ jam tradita evidenter colligitur veritas considerationis nostræ, in ipso vestibulo discursus propositæ: qualiter nempe Dæmon velit, & exigat à nobis, ut ipsi non solùm gratis & sine stipendio serviamus, sed etiam ut ipsi mercedem superaddamus, & quòd hactenùs nulli umquam subsidium aliquod sibi servienti donaverit. Quæ cùm ita sint, nosque omnes simus peccatores, rogemus Deum, ut nos luce gratiæ suæ illustret & illuminet, ut cognoscamus bonum, quod perdimus, quando tam dulcis & suavis Domini jugum excutimus, & ejus famulitium declinamus; & malum, quod eligimus, quando nos dæmonis obsequio & servituti dedicamus, ut vel amore quietis propriæ, vel ut misereamur nostri ipsorum, conemur mutare Dominum, & à statu servitutis culpæ & peccati, ad libertatem gratiæ sollicitè transire satagamus. *Amen.*

Tilman. Brendembach apud Nova. elect. sacro lib. 1. sect. 12.

TRA-

TRACTATVS IV.

AD DIEM MERCURII POST PRIMAM DOMINICAM QVADRAGESIMÆ.

Magister, volumus à te signum videre. Matth. cap. 12.

LURIMA miracula patraverat Auctor vitæ coram Scribis & Pharisæis, & pro coronide cæterorum unum celeberrimum fecit, quale fuit, eiicere dæmonium illud mutum, restituens homini visum, loquelam, & auditum, quibus simul dæmonium illud hominem spoliaverat, & pro eo ut illuminarentur miraculo, & agnoscerent potentiam Salvatoris esse supernam & cælestem, ejusque virtutem esse divinam; aliqui ipsorum tali sunt percussi cœcitate, ut prorumperint in blasphemias, vocantes eum veneficium, & ex pacto cum dæmone ejusque virtute eum talia, tamque admiranda patrare miracula clamarent. Insuper tam impudentes & audaces facti sunt, ut accedentes ad eum, temerè auderent ei obiicere, quòd si vellet talis ab eis haberi, qualem se jactitabat, ut eis manifestiora signa divinitatis demonstraret, quàm fuerint ea, quæ hactenùs edidisset, quæ minimi essent momenti & valoris, & uti dici solet, quorum centum facerent duodecim. Magister, inquiunt, licet rude & indoctum vulgus te magni æstimet, tuaque facta approbet, non est mirum; nam ignorantia & hebetudo facilè etiam in minimis imposturam patitur. Porrò nos, qui eminemus cæteris doctrina & sapientia, & penitùs etiam absconditissima penetramus, non facilè fucata rerum specie movemur; ac proinde excellentius aliquod miraculi specimen à te postulamus, opus aliquod præclarum & cœleste, quia nullatenùs terrenis, & vilioribus seducimur. Audiit illos Salvator, & ægerrimè ferens eorum impudentissimam audaciam, totus indignatus convertit se ad auditores, quorum maxima erat frequentia, & clamans voce magna, quæ ab omnibus audiretur, appellavit eos gentem perversam & adulteram: *Generatio prava*, inquit, *& exasperans signum quærit*. Profectò non dabitur ei signum, nisi signum Ionæ Prophetæ, id est, mortis suæ, in illo Propheta adumbratæ. Hac occasione prosecutus est Salvator sermonem suum, & efficacibus verbis, eis æternæ damnationis sententiam intimavit; utpote, quorum jam animas dæmon ipse possidebat. Et tandem concludit concionem suam, dicens, quòd habeat fratres & sorores, & matrem eos omnes, qui fecerint voluntatem Patris cœlestis, ejus auxilio & gratia adjuti. Hac indigemus ad disserendum de Evangelica lectione, *Ave Maria*.

Magister, volumus à te signum videre.

CONSIDERATIO I.

Plurimi reperiuntur, qui monetam amoris adulterant, & fucata utuntur amicitia, ut sub illius specie, majori libertate & insolentia offendant.

ACCESSERUNT ad Christum Scribæ & Pharisæi, profitentes se discipulos ejus (licet fictos) & exhibentes signa magni affectus

ctûs & desiderii ipsum acceptandi pro Messiâ, in eumque finem videndi aliquod insigne miraculum (qualia Moyses & Elias jam antea fecerant) quo apud eos doctrina Christi approbata, & vita ejus canonizata maneret. Cùm tamen omnis eorum scopus, juxta constantem sacrorum Interpretum doctrinam, fuerit, doctrinam, vitam, & mores Christi carpere & calumniari, conantes verificare quod paulò antè intentaverant, scilicet Christum esse veneficum & arte magicâ cuncta facere; quia dæmones in hac regione acris hærentes possunt, teste divo Augustino, & sancto Thoma, similes effectus operari, verbi gratiâ, alterare elementa, & concitare tempestates. Itaque honorabant ipsum ad lacessendum & calumniandum, & sub specie amicitiæ, alienam induebant formam conjurati Salvatoris adversarii, ut sub prætextu fucatæ venerationis ipsum liberiùs lanceâ confoderent & altiùs gladium invidiæ infigerent, sanctum ejus nomen obscurarent, & gloriosam ejus famam, commaculatam labefactarent. Idcircò sacri Interpretes in ipso Christi responso fundati, unanimiter, affirmant, nihil acerbius in hac vitâ accidisse Christo, quodque majori indignatione ægertimè tulerit, quàm quod hi simulatâ amicitiâ verba blanda loquebãtur ei, quem intus virulento animo, & invidiæ œstro perciti persequebantur. Dum semel eum vocant magistrum, majoris iracundiæ signa ostendit, quàm quòd eum Samaritanum, & sæpius à dæmone possessum inclamarent.

1. Adulteratorem monetæ præcipiunt leges igne comburi. Non minori supplicio dignus est, qui adulterat monetam naturæ, quæ est amor; & quia plures sunt hujus monetæ corruptores, qui simulant amicitias, ut latenter perpetrent scelus, quod sine illis committere non præsumerent, ideò in hoc mundo circumspectè, cum timore, & vigilanti cautelâ vivendum est. Psalterium propheticum Davidis plenum est his simulatis amoribus & amicitiis, quas rectiùs proditiones diceris: idcirco unum, quod præ cæteris maximo mentis ardore à Deo postulabat, hoc erat, ut dignaretur illi esse: *Turris fortitudinis à facie inimici.* Vel quia tunc temporis, quando vagabundus fugiebat manus Saülis, quoties occurrebat aulicis & intimis familiaribus Regis, dicebant ei in faciem mille adulationes, & totidem ei promissiones offerebant, absentem verò venenata mordebant lingua, & centenis lacessiebant injuriis. Domine mi, ecce loquemur Regi pro te, ajebant, & commendabimus ei merita, quibus ipse, totumque Regnum tibi manet obstrictum, & efficiemus ut omnia tibi ad votum succedant. Coram Rege autem longè aliter de eo loquebantur: Domine Rex, dicentes, David est homo nihili, rusticus, & vili abjectaque origine natus, elati & superbissimi animi; ibi, in tali loco latet absconditus: Vel quia hic singillatim agebat de Doeg Idumæo, qui simulans amicitiam cum Davide, ipsum prodidit & vendidit Sauli, eique revelavit secreta Davidis, inquiens: Casu, ô domine, veni ad Tabernaculum, quando etiam eò appulit David inermis, & penè fame enecatus, & facillimè quilibet potuisset ipsum sine labore interficere. Abimelech subvenit necessitati ejus, deditque ei panes sacros propositionis, & gladium Goliath, consuluitque Deum pro eo. Tanta hinc ira & indignatione excanduit Saul, ut statim septuaginta sacerdotes interfecerit: Vel quia loquitur de Ceilitis, quibuscum arctissimum contraxerat amicitiæ vinculum, quos & David beneficiis plurimis condecoraverat, quosque sæpiùs jam ab hostibus suis defenderat & protexerat, & tandem tales fuerunt proditores, ut intentarint Davidem tradere Sauli, & opere effecissent, nisi David fugiens evasisset: Vel tandem, quia alludit ad Achitophelem in conspiratione Absalonis, quem David aluit amicum, consiliarium & magistrum, & postmodùm ingratus contra eum surrexit & rebellavit.

Quodcumque tandem horum fuerit, optimè quadrat instituto nostro: probat namque quantò magis sit abominandus & execrandus inimicus occultus & dissimulatus, quàm hostis publicus & manifestus. Id autem quod hic magna ponderatione dignum reperiit doctissimus noster Hugo Cardinalis, est, quòd David specialiter meminerit belli, quod ei facie sua inferebãt. *A facie inimici*, non viribus, non tormentis seu machinis bellicis, neque etiam corde: *Non dicit: A machinis; sed à facie; quia diabolus plures*

Psal. 60.

Hugo Cardin. hic.

plures decipit blanditiis, quàm terroribus, quia etiam hæc evitari possunt, sed à blandâ & fictâ facie vix possibile est effugere. Proferunt verba amantissima, & oleo blandiora, & sunt sagittæ veneno infectæ, usque ad cordis intima penetrantes. Sunt cyniphes Pharaonis, qui tubâ & aculeo dimicant, & priùs cantu hominem demulcent, & posteà aculeum infigunt, ut absque dolore fortiùs ictum imprimant, quemadmodùm magnus Tertullianus dixit: *Cyniphis tubam Pharao timuit, & lanceam.*

Psal. 54.

Tertull. in Apologet.

4\. Perversum hoc genimen, & populi fæcem appellat Deus per os Ezechielis, & propriissimè quidem, scorpiones. *Increduli & subversores sunt tecum, inter scorpiones habitas.* Sentio plurimum, ô Propheta, tuum laborem & miseriam, quia inter incredulos & inter scorpiones commoraris. Inter scorpiones? Non invenit Dominus aliam speciē serpentis, cui hanc gentem pravam & perversam compararet, nisi scorpionis? Nōnne melius illam compararet feris nocivis, v. g. tigridibus, ursis, leonibus, vel aliis serpentibus veneniferis? Minimè gentium; sed solis scorpionibus, propter innatam quandam his animalibus proprietatem & indolem. *Tot venena, quot ingenia: tot pernicies, quot & species, & tamen unus omnium violentiæ gestus, caudâ nocere;* ait elegantissimè Tertullianus. Est hoc animal valde in speciem amicum, & blandum, & mille utitur technis & artificiis, ut securiùs opus suum perficiat, & ad nutum caudâ feriat, & venenum in eâ latens diffundat. Addit autem Gesnerus, quòd sit & speciosæ formæ: *Blandum, & quasi virgineum vultum habet.* Huius generis absque dubio fuerit, qui protoparentes nostros in paradiso tentavit; ad hoc equidem videntur alludere verba illa Ecclesiastici: *Quasi à facie colubri fuge peccatum;* idque ex mente Doctorum Interpretum, inter quos non minimum locum obtinent Magister Sententiarum, S. Bonaventura, Carthusianus, & Beda, qui affirmant, serpentem illum habuisse faciem formosissimæ puellæ. *Vultum referens virgineum pulcherrimum.* Is simul ac ostendit maxima benevolentiæ signa, præparavit se, ac disposuit ad subtilissimum venenum diffundendum. Tales, inquit Deus, sunt habitatores Jerusalem, quibuscum habitat Ezechiel, & tales sunt Scribæ & Pharisæi & eorum posteri, qui eodem tempore, qui Christo externæ exhibent signa amicitiæ, internè in cordibus suis eius ruinam, & destructionem moliuntur.

Ezech. 2.

Tertul in Scorp. c. 1.

Gesner. lib. 4. c. 4.

Genes. 3.

Magist. sent. in Gen. c. 21.

Bonav in 2. dist. 2. q. 2. Carthu. in cap. 3. Gen. Beda citatus ab illis.

5\. Severa nimis, & rigida est comminatio, qua Deus per Jeremiam populo suo prædicit fatale exitium. *Ecce ego adducam super gentem de longinquo, domus Israel &c. gentem cuius ignorabis linguam, nec intelliges quod loquitur.* Optimè quidem novi, locum in sensu historico diversas admittere explicationes: in sensu tamen mystico & spirituali, ea accommodatissimè ad rem nostram explanat doctissimus Cardinalis à Vitriaco. Quænam est hæc gens tam peregrina? sciscitatur prædictus Cardinalis, quodve idioma tam exoticum & Arabicum, tam obscurum & confusum, quod nullus intelliget? *Hi sunt dæmones, quorum ignoramus suggestiones, quia dum suggerunt amarum, credimus dulce.* Dæmones igitur sunt gens illa non intelligibilis, eorumque sequaces, quarum linguam non capimus, quia semper eorum verba habent suas abstrusas intentiones: quando videntur nobis offerre dulce saccharum, tunc intendunt nobis dare fel amarissimum, sicuti egerunt cum protoparentibus nostris, qui seipsos in extremam miseriarum ærumnam prolapsos repererunt, dum eis supremam felicitatem pollicerentur. Et patrem sequuntur proles; discipuli, dico, magistrum, hæredes astutiæ & fallaciæ eius, ad internecionem & ruinam nostram. Adducit hic Doctor ad propositum gratissimam similitudinem: *Sicut præstigiator, qui creditur sub pileo ponere talentum, & invenitur coluber.* Sunt illi similes circumforaneis, quos Lusitani *Tregeitadores*, & Itali *Charlatanes*, Latini *Præstigiatores* vocant, qui aliquando porrigunt alicui quidpiam, ut sub pileo ponat, v. g. aurum vel annulum pretiosum, & quando vult arripere, invenit bufonem, vel colubrum. Quis tale quid cogitasset? Videbatur aurum, vel argentum, & non est nisi venenatum animal. Hac igitur plagâ totus mundus est plenus, propter peccata nostra, scilicet plurimi reperiuntur Jani bifrontes, nummi duplicis faciei, monstra sicut perdices Paphlagoniæ bicordes, circumforanei, manibus ludentes: Verba quæ loquuntur apparent aurum & argentum propter melo-

...m. 5.

Vitriacus ser. 2. Domin. 2. post Pentecost.

melodiam & mellifluam dulcedinem, quam præferunt, sed subtus latent venenati serpentes, qui infectis visceribus lethale infligunt vulnus, & nulli parcunt, quibus propter singularem astutiam & sagacitatem illud Homeri quadrare potest: *Numquam te fallant animi sub vulpe latentes.* Caveto ne te vulpes decipiat, id est, caveto ab hominibus duplicibus, qui suis fucatis & simulatis, inimicisque operibus tuam sollicitant ruinam & interitum. Horat.

6. Describens sacra Scriptura mortem, quam Jabel uxor Haber Cinæi intulit Sisaræ stratego, seu Coryphæo Chananæorum, & enarrans qualiter hic fractus viribus accesserit ad tentorium eius, & ipsa eum urbanè & comiter exceperit, sitim eius extinxerit, eumque ab inimicis latenter absconderit dicit sacer Textus, quòd illo obdormiscente accurrerit ad cubile, in quo jacebat, & tempora eius, seu caput clavo perforavit, & sic miserum occidit. Norat hic Origines quòd sacer historicus anticipativè enarraverit pacem initam inter Regem, & Haber Cinæum. *Erat autem pax inter Iabin Regem Assur, & domum Haber Cinai.* Hæc ille perpulchra allegoria exponens ait: *Observa qualis sit mundi pax, obsequium offert, & parat interitum.* Ecce hic veram imaginem pacis mundanæ, & falsorum amicorum eius: quando tibi dulcissimam offerunt amicitiam, parant tibi crudelissimam mortem, sicut candido Agno eius cavillatores inimici. Iudic. 4. Origenes hom. 5. in lib. Iudicum.

7. Aliquoties curiosè consideravi legis mandatum, quo Deus statuit Israëlitis, ne quis veste lanâ & lino intexta indueretur. *Veste, qua ex duobus texta est, non indueris*, id est, non vestieris staminea texta è filis lineis & laneis. Nescio causam huius legis seu mandati: videtur enim quòd convenientius foret, usum talis vestis permittere; est namque tela nec nimis delicata, nec crassa; pretium etiam quo emitur, non nimium, sed mediocre, ac proinde humano usui accommodissima, ideoque & Religiosi stamineis uti solent. Examinavi sacros Interpretes, ut eorum judicium super hac lege expiscarer, & qui melius disserunt, ad sensum spiritualem cum sancto Gregorio recurrunt, qui existimat finem & scopum huius præcepti fuisse persuadere eis candorem & syn- Levit. 19.

ceritatem in actionibus, ne sint bifrontes, bicordes, aut fucati amici, dicens: *Linum interius celat, lanam in superficie demonstrat: vestem lana linoq; contextam induit, qui in locutione vel actione, qua utitur, intus subtilitatem malitiæ operis, & simplicitatem foris innocentiæ ostendit.* Tela hæc subtilitatem occultat, & ;uditatem æternam ostendit: sola lana apparet, linum verò non videtur. Verum symbolum eorum, qui in verbis, vel actionibus suis abscondunt subtilitatem, & cur tanquam venenati scorpiones, in alios virus suum disseminent. Non vult igitur Deus in populo suo gentem adeò noxiam reperiri, quæ sub specie exteriori amicitiæ solet ubique ingentia damna causare, qualia absque dubio hi calumniatores & æmuli Salvatoris ei intulissent, nisi ipse eorum corda cognovisset, & malitiam latentem detexisset. D. Greg. lib. 1. Moral. c. 21.

Nunc facillimum erit intelligere rationem, quare cælestis magister jusserit discipulis suis, ne duas tunicas haberent. *Neque duas tunicas habeatis.* Rigidum profectò & severum mandatum: non etenim vult Salvator noster servos suos sordidos & incompositos; neque etiam nitor & munditia virtuti contrariantur. Ideoque deberet illis permittere duas tunicas, quemadmodum etiam pauperrimis & reformatis Recollectis permittuntur, ut quandoque ad munditiam servandam mutare possint. Doctissimus Cardinalis Vitriacus altiùs hunc locum considerans, asserit, ultra sonum verborum voluisse Christum discipulis suis aliquod documentum insinuare: *Prohibitum est Apostolis, ne duas tunicas habeant, id est, ut simpliciter, & non dupliciter ambularent.* Non tam de tunicis corporalibus, quam spiritualibus loquebatur, voluitque eos hoc facto docere, ut simplices essent, & non duplices ut verba essent signa conceptuum animæ, & opera externa correspondent interno cordis affectui. Hoc est, eandem habere tunicam foris & intus, conformare taliter exteriora interioribus, ut ex iis consonantia harmonia quædam coalescat. Hic fuit scopus verborum Christi Redemptoris nostri. *Neque duas tunicas habeatis.* 8. Matth. 10. Vitriac. serm. 2. Dom post Epiphan.

Quando Christus descendit ad curandum servum Centurionis, qui gravissima, & penè desperata laborabat paralysi, jamque ad ultimum vitæ halitum, absque ulla spe 9.

spe remedii reddebat; hoc namque voluit, teste S. Chrysostomo, L. Lucas indicare hisce verbis: *Erat enim moriturus*; eodem tempore audivit Christum ingredi civitatem, & simul cum ingressu & notitia nominis Christi, lux cœlestis & divina sic illustravit eius mentem, ut crediderit hominem illum esse Deum, ac proinde tantæ virtutis & potentiæ, ut etiam mortuis posset vitam restituere. Idcircò humiliter & devotè aperit ei miseriam domus & familiæ suæ, & respondente ei Jesu: *Ego veniam & curabo eum*: procidit in genua, & humiliter exclamans dixit: *Domine non sum dignus, &c.* non promeritus sum tantum favorem: *Dic verbum.* Admirabatur auctor vitæ, & coram toto auditorio, quod erat frequens & grave, exordiebatur sermonem panegyricum in laudem ipsius. Additque Evangelista: *Iesus autem ibat cum illis*; quæ verba acutissimè commentatur S. Petrus Chrysologus: *Iesus autem ibat cum illis, sed illi non ibant cum Iesu.* At quamobrem non ibant seniores populi Judaici cum Jesu? *Cum quo mente non ibant*, non comitabantur cum fide & corde. *Nec cum illo erant, qui sejuncti corde, corpore videbantur adjuncti* Corpore quidem præsentes Christo, spiritu autem, & infidelitate ab illo remotissimi. Parum refert vicinitas corporis, si anima non est conjuncta, voluntas non est conformis. Proximos quidem Christo describit S. Evangelista Matthæus Pharisæos, *Accesserunt*, attamen cor eorum tam erat ab eo elongatum, quam responsum Salvatoris designat: *Generatio mala & adultera* Vocat eos adulteros, similitudine fortasse desumpta à muliere adultera, quæ tunc magis blandè & amanter cum marito conversatur, quando ei majorem parat proditionem, sponsum quidem habet in ore, sed adulterum in corde.

Luca 7. *Chrysost. hom. 17. in Matth.*

D. Petr. Chrysol. serm. 102.

10 Quam pulchrè delineavit hanc falsam, & fucatam amicitiam hominum Æsopus in suis Apologis. Introducit leonem sciscitantem ab opilione seu pastore, num vidisset cervum, qui jamjam ungues suos evaserat. Respondet pastor se venationi nullam dare fidem, neque se vidisse cervum. Et videte quid addat: *Interim manu indicat lo-*
,, *cum, ubi cervus latitabat.* Liceat mihi (sal-
,, va venia Auctoris) hic inserere alium A-
,, pologum de vulpe, huic simillimum, qui
communiter ore hominum circumfertur. ,,
Vulpes quondam diu exagitata, & quæ- ,,
sita à venatoribus, ad molendinum con- ,,
fugit, rogatque molitorem, ne se sub sac- ,,
cis latentem verbis prodat vel revelet. ,,
Spondet molitor. Secura latet vulpes In- ,,
sequentes accurrunt venatores, molito- ,,
rem examinant, num vulpem fugientem ,,
viderit. Negat ille verbis, sed nutu, signis ,,
& manu locum demonstrat. Capitur pro- ,,
dita vulpes, sed notate lepidum vulpis re- ,,
sponsum. Profectò molitor, fidelem & ,,
justam habes linguam, sed manus habes ,,
infideles & furaces *Idem faciunt, qui simu-* ,,
lanter amant, verbis quidem suaves, sed operibus acerbi & inimici. Viva & expressa imago falsorum amicorum, quorum verba plena sunt saccharo, sed opera plena amaritudine Seneca depingens hos simulatos inimicos, dicit nullum in mundo dari malum tam exitiale, quam similes homines; quia inimicum declaratum facilè declinare & evitare possumus, sed hos dissimulatos, qui speciem amicitiæ præ se ferunt, nullatenus evadere possumus, & idcircò eos equo Trojano comparat dicens: *Trojanus equus ideo fefellit, quia formam misericordiæ mentitus est.* Magnificentiam & misericordiam foris ostentabat, & intus armatos hostes & milites gestabat, quibus Trojani fuerunt decepti & devicti. Tales sunt adulterini illi & ficti amici, qui verbis blandiuntur & amant, sicut Scribæ & Pharisæi, ideoque digni tantâ severitate & rigore, quo eis Salvator duriùs respondit & redarguit. *Magister volumus Generatio prava &c.*

Carthag. tom. 1. l. 6. hom. 10.

Seneca in Proverb.

Magister, volumus à te signum videre.

CONSIDERATIO II.

Si alteri à Christo fuisset hæc supplicatio exhibita, poterat esse aqua & justa, quia in quocumque ministro Evangelico debent videri signa in operibus, quæ verbis & dictis ejus correspondeant.

MAGNA difficultate hæc duo, opera & verba, simul coadunantur seu combinan- 1.

binantur; sed plusquàm certum est, quòd sola verba, quæ operibus viduata & destituta, non sint efficacia seu potentia ad persuadendum animis hominum, ut malum fugiant, & bonum prosequantur. Est valdè propria, & non minùs instituto nostro accommoda comparatio, ut memini, cujusdam prudentis Politici. Sonat horologium horam duodecimam & dicit auditus: Hora duodecima est; sed si oculos attollas, & gnomonem seu monstratricem manum aspexeris, & videris quòd dissentiat, neque correspondeat, sed horam quartam indicet asseveranter dicis: Non est credendum isti horologio, quia incompositum & ineptum est, & gnomon, seu index contradicit sono, & numero ictuum campanæ. Si respicias magistrum & superiorem, & attendas ad vocem eius, sonat humilitatem; si autem manum intuearis, indicat superbiam. Si auscultes linguam eius, nihil aliud quàm contemptum rerum terrenarum, & vilipendium bonorum prædicat; si autem manum attendas, aperta hiat, & spirat avaritiam: contradicunt sibi invicem manus, & os, ideoque malè persuadetur, & exiguus fit fructus in animabus. Unde totis viribus conandum est, ut hæc duo combinentur, verba & opera, vita & doctrina, ad dignè & fructuosè persuadendum. Si reverà libellum supplicem, quem Scribæ & Pharisæi obtulerunt Christo, alteri à Christo præsentassent, rectè fecissent, quia verus Magister hæc duo debet habere: in opere & sermone fundatur perfectum magisterium, quale fuit Christi, de quo nobis Fides testatur, quòd simul docebat & faciebat, ut ad suam imitationem omnes eius successores idem præstarent. Tam gravis, & necessaria est hæc doctrina, ut si attentiùs cursum mundi ab ipsis incunabulis examinaverimus, simus reperturi in sacris litteris exempla, quibus eam dilucidè comprobemus.

Admirabilis est stylus, quo Regius Propheta describit potestatem, quam Deus contulit Moysi & Aaroni, quando eos legatos & prædicatores Ægypti instituit & destinavit: *Posuit in eis verba signorum.* Scio quidem juxta sensum literalem, secundùm interpretationem SS. Patrum, hæc verba ita sonare: Dedit Deus Moysi, ejusque fratri plenitudinem potestatis, ut verbis suis miracula patrarent. Verùm S. Gregorius Nyssenus in illis aliquid attentâ consideratione dignum deprehendit. Nónne, inquit, congruentiùs dixisset David, quòd Deus dederit eis verba, quæ loquerentur, quàm quòd eis dederit verba signorum? Difficultatem quæstionis propositæ, solito ingenii sui acumine eleganter solvit sanctus Doctor dicens: *Hac enim voce Propheta vim earum rerum admirabilium effectricem, ratione quadam eas executam, planissimè demonstravit, cùm non rationem in verbis consistentem, sed signorum efficiendorum potestatem ita nominaret.* Non absque mysterio vocavit Propheta potestatem faciendi miracula, verba: quia numquam aliquis meliùs docet, quàm quando ita vivit, ut miracula faciat. Hæc sunt verba, quæ magis persuadent, hæc est doctrina, quæ meliùs docet, & ideò dicit: *Posuit in eis verba signorum.*

Psal. 104.

S. Gregor. Nyssen in Hexam.

Exorditur sacer Chronicus enarrationem creationis Universi inquiens: *In principio creavit Deus cœlum & terram*; & post pauca subjungit: *Dixit Deus: Fiat lux & facta est lux.* S. Cyrillus curiosiùs observavit, quòd in sacris litteris primò dicitur *creavit*, deinde *fiat lux*; priùs opus creationis, quam verbi prolatio. Ecquod hoc mysterium? *Ut factum verbo virtutem daret.* quasi diceret (loquendo nostro rustico modo) nisi Deus anticiparet, & præmitteret opera, dubitari poterat de verbis. Tantam vim & efficaciam imprimunt facta verbis, ut hæc nullum sortiantur effectum, nisi illa præcesserint. Hæc erant in Deo metaphoricè, quia clarè constat, in illo unam, eamdemque rem esse, dicere, & facere: in nobis autem sunt proprietates, & ad instructionē nostram utitur Spiritus sanctus, per calamum sacri Historici, illâ metaphoricâ locutione, ut addiscant magistri, cæterique qui à Deo aliorum sibi curam commissam habent, quomodo eos docere, quidque facere debeant, ut verba ipsorum efficaciam habeant, & cedant in utilitatem & commodum eorum, quos instruunt. Hoc est, quod prius operari, & posteà loqui, priùs operari signa, & postmodum verbis persuadere debeant.

Genes. 1.

S. Cyrill. apud Bened. Ferdinandum in hunc locum.

Descendit Moyses de monte, portans tabulas legis, habensq; faciem radiis & splendore coruscantem. Res ita accidit. Positus

Moyses

Moyses ante conspectum Dei, solis splendidissimi, recepit in faciem suam, tanquam speculum, radios divini solis, ita ut quasi sol radiantissimus appareret, quem impares viribus oculi hominum intueri non poterant, ideoque necessarium fuit, ut Moyses velamine faciem obtegeret. *Cumq; descenderet Moyses de monte Sinai, tenebat duas tabulas testimonii, & ignorabat quòd cornuta esset facies sua ex consortio sermonis Domini, &c & posuit velamen super faciem suam.* Sæpius sermocinatus est Moyses cum Deo, & non descendit immutatâ facie, & ex binâ vice, quâ tabulas legis è manu Domini accepit, solâ secunda viderunt radios & splendores in facie eius, quos ex conspectu Domini contraxerat, ut eleganter notat noster celeberrimus Oleaster: *Fuit hæc lux quædam participatio illius lucis, in qua Dominus apparebat.* Occurrit nunc ratio dubitandi, quamobrem quando Moyses prima vice descendit de monte cum tabulis legis, non apparuerit ita radiosus & illustratus luce illâ adumbraticâ divinitatis, sicuti secundâ vice? Magnus Ecclesiæ Doctor S. Aug. duobus verbis differentiam lucis detegit inquiens: *Accepta potestate in peccatores, cum honorificentia descendit de monte, facie gloriosa.* Quasi diceret S. Doctor, quòd primâ vice detulit Moyses tabulas legis confringendas, & quæ populo non erant promulgandæ: secundâ autem vice adsportavit secum tabulas permansuras, quarum doctrinam ipse tanquam magister, erat edocturus. Has igitur tabulas, hancque doctrinam non promulget, neque doceat Moyses, nisi facie gloriosâ resplendens, & signis indiciisque magnæ sanctitatis exornatus, quia efficacius persuadebunt populo observantiam legis hi radii gloriæ, & hæc miraculosa signa, quàm quælibet alia operosior diligentia, & verborum multiplicatio.

Exod. 34.

Oleast. hic.

5 Voluit Spiritus sanctus, Davide jam ad terminum vitæ appropinquante, declarare fortitudinem & invictum robur eius, quoad supremum Regni sui toto orbe decantatissimi fastigium & apicem pervenit, quóve cæteras Tribus Israël sibi subjugavit, & in hunc finem utitur verbis mysterio plenissimis: *David sedens in cathedra sapientissimus Princeps inter tres.* Erat David excellentissimus cathedraticus, & sapientissimus Magister, eminens inter tres principaliores populi Israël, eis doctrinâ, sapientia, & fortitudine præstans. Expositores sacri varias huic loco adhibent interpretationes, totaque difficultas consistit in examinanda illa sapientia & doctrina qua David præ cæteris pollebat, quavè famam tam insignis præceptoris acquisivit, & qua tandem corda subditorum, seu discipulorum sibi conciliavit & devinxit. Loquatur hic magnus Pontifex sanctus Gregorius, & haud dubiè discursui nostro patrocinabitur. *Davidis prævio exemplo*, inquit, *ecce omnis populus humilem saltandi rationem putat honorificam, universus Israel ludebat coram Domino* Vultis scire, quo facto heroico, seu præclaro opere David cunctos sui ævi primates, & magistros superaverit? Illo, quod potiùs exemplo docuit, quàm verbo; hoc unicum ipsi votum & desiderium, ut cuncti Deum vel cantando vel ludendo laudarent. At quo modo eos ad hoc allexit & induxit? Primus saltando ante Arcam Testamenti. Et quando populus vidit humilem Regis sui devotionem, omnes exemplum eius secuti sunt, & saltarunt coram Domino. Non usus fuit David flosculis Rhetoricis, neque comptis aut phaleratis verbis ad docendum discipulos suos devotionem, sed exhibens in semetipso pietatis indicia, & devotionis venerandi erga Deum cultûs insignia, confestim omnes eius vestigia imitantes, parem devotionem Deo exhibuerunt. *Et David saltabat totis viribus ante Dominum universus Israel ludebat coram Domino.*

2. Reg. 23.

D. Greg. l. 27. Moral. c. 27.

1. Paralip. 13.

Invitat divinus Sponsus dilectam Sponsam, ut semotis paulisper curis animum recreet & divertat: *Surge*, inquiens, *propera amica mea, & veni. Iam enim hyems transiit, imber abiit & recessit. Flores apparuerunt in terra nostra*; velut dixisset: Non semper arcum tendit Apollo: aliquando indulgendum genio: ejà ergo desere solitudinem claustralem, egredere ad campum, quia jam tristis hyems transiit, & nunc omnia viridaria florent. *flores apparuerunt in terra nostra. Vox turturis audita est.* Quare Sponsus utitur hac periphrasi, & verborum accumulatione, ut de horrida & tristi hyeme transacta, & jucundissimo Veris adventu Sponsam certiorem reddat? Nónne solis verbis, inquit sanctus 6.

Cant. 2.

Bernardus, id sufficienter asseverare posset sine aditamento florum, & vocis turturis auditu? Annè tam incredula Sponsa, vel tam parvæ fidei sunt apud illam verba Sponsi, ut indigeat signis & rebus, quibus eam in credulitate & fide confirmet? Cumque velit Sponsus veritatem suam signis stabilire & corroborare, nonnè sufficeret testimonium solius vocis turturis? Ut quid ergò etiam florum germinantium exhibet præsentiam? Nonnè certum est, quod Turtur in hyeme obmutescat, & in æstate gemebunda cantet? Ita sanè. Igitur sola musica Turturis abundans testis est æstatis. Ut quid ergo multiplicatio signorum, & florum, & Turturis congeminatio? Excipite responsum mellifui Doctoris, quia est valdè pulchrum, & appositum. *Citò persuadetur quod dicitur, cùm ostenditur quod preloquitur. Vox auditur flos cernitur: flos operatio est, quæ voci accedens, fructum parturit fidei: nam etsi fides ex auditu, ex visu tamen fidei confirmatio provênit.* Non usus fuit Sponsus signis propter defectum fidei Sponsæ, sed propter auctoritatem verborum suorum, quæ non satis fuissent confirmata testimonio Turturis, quæ erat vox, sed floribus, quæ erant opera, constabiliri præterea debuerunt. Ut verbis Sponsi fides adhibeatur, & operentur in anima Sponsæ effectus à se intentos, non vult ea in sola voce fundari, sed ut operibus associentur; ac proinde non sufficit, ut audiatur vox Turturis, sed etiam debent flores operum simul apparere, quia ipsa Sponsa est discipula, & Sponsus magister. *Ibi me docebis.*

D. Bern. ad caput 2. Cantic.

Cant. 8. 7.

Ponderat sanctus Basilius Seleucius occasionem & motivum, quod impulit principem Apostolorum Petrum ad prædicandum populo Israëlitico sermonem illum, in quo eis doctrinam tradidit salutarem, & gravem, quemadmodum sacer refert Textus, postquam videlicet sanaverat claudum illum, qui sedebat ad portam Templi, petens eleemosynam, cumque secum habebat, cum admiratione & stupore omnium. *Et vidit omnis populus eum ambulantem & laudantem Deum. Cognoscebant autem illum, quòd ipse erat, qui ad eleemosynam sedebat ad speciosam portam Templi.* Tunc, inquit sanctus, exorsus est concionem: *Videns autem Petrus, respondit ad populum: Viri Israelitæ, &c.* Sed quare priùs

Actor. 3.

fecit hoc miraculum ad instruendum eos? Et prudenter respondet ut majoris, scilicet verba ejus essent efficaciæ, utpote quæ tam manifesto roborabantur miraculo; judicavit enim expediens & necessarium, talia signa præcedere, ut verba & doctrina ejus cum fructu arctius eis imprimerentur. *Claudus quidem erat ante portam speciosam, cui pedum itionem cùm fortè natura ademisset, gratia tradidit pro arbitratu recuperandam Petrus, & unio fidei, postquam hunc devinxerat, populum universum lingua cepit;* ideoque ille sanus corpore & animâ, fuit illi rete plurium, quos postmodum sagenâ, & laqueo doctrinæ suæ cepit, & Christo peperit.

S. Basil. Seleucius orat. 30.

Postquàm Salvator absolvit celebrem illam actionem profundissimæ humilitatis, lavandi pedes discipulorum suorum, teste Apostolo & Evangelistâ sancto Joanne, dixit eis: *Scitis quid fecerim vobis? vos vocatis me magister, & benè dictis.* Observat curiosiùs doctus Novarinus, quòd studiò non dixerit eis Salvator: Scitis quid dixerim vobis; sed, quid fecerim. *Non ait: Scitis quid dixerim vobis, vos me vocatis, magister: sed, scitis quid fecerim vobis.* Quid autem voluit his verbis eos docere? *Ostendens*, quòd magistri à probæ vitæ operibus potiùs, quàm à nudo dicendi, loquendique officio vocandi sunt. Benè vocatur Magister, qui magisterium suum non nudis verbis, quibus docet, sed operibus comprobat. Et ideò addidit: *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodùm ego feci, ita & vos faciatis.* Discite à me, & normam sumite magisterii, ut non doceatis scientiæ verbis, sed potiùs probæ vitæ signis & operibus. *Exemplum dedit, & exemplar fuit, quod totius mundi Doctores, ac magistri futuri exprimerent, &c.* 8.

Ioan. 13.

Nullibi operosiùs, aut excellentiùs functus est Salvator noster magisterio animarum, quàm in relata lotione pedum, & in cathedra crucis; ita enim eam sancti Patres appellant. In his Arnoldus Carnotensis contemplantis Christum ligno crucis affixum & verba illa, *Ibi crucifixerunt eum*, meditans sic ait: *Ex illa cathedra crucis quoddam Deuteronomium dictatum est, recapitulatis breviter, quæ multâ prolixitate erant diffusa.* Ex illa nos docuit humilitatem, patientiam, & tolerantiam in laboribus, constantiam in adversis, dilectionem inimicorum, pieta- 9.

Arnoldus Carnot. tract. 7. de verbis Domini tom. 1. Biblioth. Ioan. 19.

tem

tem erga parentes, pluresque alias virtutes, quas longum foret enarrare. Et hæc omnia quomodo prædicavit & docuit? An solis verbis? Nequaquam, sed operibus exequendo in semetipso, quod aliis persuadere conabatur. Neque his contentus, ut hæc salutaris doctrina altiùs imprimeretur, & radicaretur in cordibus nostris, voluit tot prodigia, & signa concurrere, quot nobis in passione Domini facta enumerantur, ut signa in cælo & in terra conspicerentur, Sol obscuraretur, cælum nubibus obtegeretur, Velum Templi scinderetur, latro converteretur, Centurio ipsum confiteretur, plures alii peccatores compuncti reducerentur, & tandem ut mortui resuscitarentur, ne ullam prorsùs possit prætexere homo Christianus occasionem ad subtrahendum se à disciplina tanti magistri, cujus doctrina, in signo quod Christus Scribis & Pharisæis promisit dicens: *Non dabitur signum, nisi signum Ionæ Prophetæ*; clariùs, quàm ullibi exemplificatur. Ea igitur & talis est doctrina Christiana, quæ requirit linguam & manum, verba & opera, estque scientia magis practica, quàm speculativa, & quæ potius in operatione virtutum, quàm in vanis discursibus, & syllogismis consistit. Ideoque devii errabant Judæi, petentes nova signa, quando jam innumera exstabant, quæ eis ad confirmandam suæ doctrinæ veritatem jam antea dederat & exhibuerat. Si tamen hæc petitio fuisset alteri cuivis magistro oblata & exhibita, fuisset formalis, & optimè proposita, quia ut quis sit verus & perfectus magister, non tam doctrinæ verbis, quàm probitate vitæ debet docere, & tunc verba habebunt efficaciam, quando operum combinatione, & societate fuerunt exornata. Idcircò quidem prudenter & sapienter depingebat prudentissimum Ulyssem, & fortissimum Diomedem mutuis amplexibus se constringentes, hâc epigraphe & inscriptione subjunctâ: *Vnum nihil, duo simul plurimum*; quasi hoc signo exprimeret: Parùm valet sapientia Ulyssis, nisi eam opera Diomedis comitentur. Unde hujus pulcherrimum confinxit emblema Alciatus, cum hac prudentissima sententia: *Cùm duo conjuncti venerint, victoria certa est*; quando hæc duo simul concurrerint, omnia pro votis impetrantur seu obtinentur; quia vera sapientia, teste Euthymio, nihil aliud est, quàm concors operum & verborum harmonia: *Sapientia nihil aliud est, quàm harmonia quædam dictorum & factorum.*

Ioan. 19. Matth. 27

Alciatus Emblem. 110.

Euthym. Præfat. in Psalm.

Volumus &c.

CONSIDERATIO III.

Iusti & probi conformant voluntatem suam legi divinæ: mali verò & improbi econtrà propriam voluntatem habent pro lege.

1.

Suffulciant hanc considerationem verba illa Regii Prophetæ in Psalmis: *Tenuisti manum dexteram meam.* Hic versiculus in sensu literali, & conformiter ad communem Interpretum explicationem, reddit sensum à nobis propositum. Vinctas habeo manus, & tu, Domine, semper manu tuâ mei curam suscipis, neque me ad libitum divagari permittis, ne agam omne id, quod possum & volo. Vel vult dicere Regius Vates: Arripuisti dexteram meam, mihi promittens, & vicissim meum à me exigis promissum. Bellè quidem dicta: sed si attentiùs ad verba animum verterimus, magnum continent mysterium. *Tenuisti manum dexteram meam.* Emphaticus loquendi modus. Non dicit, ut jam ante quidam insignis & doctus Prædicator annotavit: Ego apprehendi, seu tenui manum tuam: sed tu, Domine, arripuisti & tenuisti manum meam. Sunt quædam animæ fideles, quæ ut locum aliquem difficiliorem pertranseant, postulant manum à Deo, & quando ipse porrigit illam, apprehendunt manum, ita ut vos teneatis manum Dei, sed Deus non tenet vestram. Et si ita non sit, saltem vos ita desideratis & optatis. Clamat justus ad Deum; Domine Deus, fortiter apprehende manum meam tuâ dexterâ, nolo enim tuam tenere, sed tu meam constringe. Aptissima est metaphora, quâ prædictus Auctor hanc doctrinam exemplificat: Porrigis manum alicui domicellæ ut scrobem aliquem lutosum pertranseat, incidit illa in fove-

Psal. 72.

Belg. in Psalm. 17. versu 6. disc. 4.

foveam, quomodo permisisti eam cadere? Quia ipsa arripuit manum meam, non ego ipsius: solvit manum meam in necessitate, & cecidit. Scio quòd si ego fortiter arripuissem manum ejus, non solvissem illam, neque ipsa in foveam incidisset. Pari modo petis à Deo manum in difficilioribus viis tuis, in infirmitate &c. in tribulationibus tuis: Deus illam porrigit tibi, & tu apprehendis illam, & in prima difficultate seu scrobiculo cadis in fossam. At quomodo, Domine, hæc anima te porrigente manum, vacillat gressu & cadit? Dicet: Quia voluit tenere manum meam, absque eo, quòd ego illius tenerem. Non cecidit David in illa occasione, quia Deus arripuerat manum ejus. *Tenuisti manum dexteram meam.*

Restat nunc declarandum, quandonam ego habeam manum Dei, & quando Deus teneat meam. Ponderate mecum verba Davidis, quia in illis compendiosa totius difficultatis enucleatio continetur: *Tenuisti manum dexteram meam: & in voluntate tuâ deduxisti me.* Quando tu, ô Christiane, diciris Deo: Domine Deus, da mihi sanitatem, da mihi bona temporalia seu divitias, hoc est, arripere manum Dei, eamque tenere & deducere, quia hoc est præfigere Deo leges & obstringere, ut te per viam sanitatis debeat deducere, & velut dicere, hac debemus incedere. Hoc est, inquam, tenere manum Dei, eamque veluti deducere, quemadmodum illud, *Volumus*, Scribarum & Pharisæorum in hodierno Evangelio. Porrò quando dicis Deo: Domine Deus, omne desiderium meum est, ut tibi placeam, sim tibi gratus, deduc me per quamcumque libuerit viam, mihi salutarem, tu modò præeas, & ego sequar; tunc reverà rogas Deum, ut tuam teneat manum, & tu non vis illius dexteram tenere; hoc est: *In voluntate tuâ deduxisti me.* Fateor, ô Domine, cœcitatem meam, non video pericula, neque fragosos viarum anfractus cognosco, si semitas perambulo certum est, quòd errabundus deviabo, tu igitur sis ductor meus, & edoce me semitas tuas. Quicumque hoc modo se divinæ committit providentiæ, & suam Dei voluntati conformat, securè incedit & de superatis periculis triumphat, testante eodem Davide: *Et cum gloria suscepisti me.* Hac via incedunt casti, qui propriam abnegarunt voluntatem, & numquam suo, sed Dei reguntur nutu & arbitrio.

2. Inter omnes animas Dei Sponsas, illa est per excellentiam præ cæteris dilecta, quæ magis suam divinæ conformat voluntati, & idcircò Sponsus se tam sollicitum & studiosum quietis Sponsæ suæ ostendebat, sicut illa verba Canticorum Salomonis attestantur: *Ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.* Dormientem dulciter & quiescentem nolite turbare, dormiat in utramque aurem, donec ipsa voluerit. Sanctus Gregorius Nyssenus & Origenes, enucleantes hunc locum, legunt hæc ultima verba juxta fontem, seu originem Hebraicam in hunc modum: *Donec ipse velit.* Permittite ipsam dormire, donec ipse Sponsus voluerit. Contradictio videtur in hisce versionibus, quia prima de voluntate Sponsæ, & secunda de voluntate Sponsi loquitur. Quî igitur combinari possunt duæ illæ lectiones, primâ luce & fronte tam diversæ, & adversæ? Facilem judico solutionem (nisi me fallat ingenium & studium) scilicet, quòd cùm voluntates amborum essent tam conformes & unanimes, ut sola una videretur voluntas, in idem coincidunt: *donec ipsa velit*; & *donec ipse velit* Adeò conforme est velle Sponsæ cum divino, ut quod voluerit Sponsus, velit Sponsa, & voluntas Sponsæ eadem sit cum voluntate Sponsi.

Cant. 2.

S. Gregor. Nyssen homil. 4. Origines hom. 3. in Cantica.

3. Hanc identitatem voluntatum detexit Guerricus Abbas in sacratissima Virgine Maria, quare eam etiam bis matrem Dei nominat. Notate, quæso, conceptum, quia subtilissimus est. Ponderat devotus ille & contemplativus Pater sententiam, quâ præsens Evangelium concluditur: *Quicumque fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse meus frater, & soror, & mater est* Igitur, Domine & Redemptor animæ meæ, inquit Guerricus, ex hoc infertur, Mariam sanctissimam bis esse matrem tuam; semel, quando te concepit, & peperit; & iterùm quando perfectissimè in omnibus divinam est executa voluntatem. *Itaque Mariam, quæ secundùm carnem mater erat, aliâ quoque ratione matrem sibi Iesus probat quandoquidem & ipsa voluntatem Patris in tantùm faciebat, ut de ipsa prædiceret Pater: Vocaberis voluntas mea in ea.* Adeoque hoc verum est, ut meo quidem judi-

Matth. 12

Guerric. serm. 3. de Assumpt.

Isaia 62.

Judicio, loquatur Isaias cum Virgine Deiparâ, quando eam vocat voluntatem suam, eumque asserit fore gloriosissimum titulum ejus, ita ut idem sit Maria, ac voluntas Dei: & idem sit voluntas Dei, ac Maria Mater Dei. Talis fuit Regina cœlorum, Mater Dei, & Domina nostra, & ad hoc cuncti fideles adstringuntur, ut ejus vestigia sequantur. Sin minùs, consulite sanctum Doctorem Gentium Paulum loquentem primitivæ Ecclesiæ Christianis, & audietis, quid hâc de re sentiat. *Empti estis pretio magno glorificate, & portate Deum in corpore vestro.* Videte, inquit, quantæ sint æstimationis corpora vestra. Et in hanc rem considerate ea tamquam corpora Christi; quia sicut sanctus Thomas Doctor noster Angelicus observavit, quòd non solùm animas nostras pretioso suo sanguine, sed etiam corpora nostra redemit, & promeruit nobis nedum vitam, & renovationem animarum nostrarum per gratiam, sed etiam corporum nostrorum, quæ tandem in generali illâ mortuorum resurrectione executioni mandabitur. Omnium horum jubet Apostolus ut memoriam habeant, quando eos monet, ut meminerint pretii, quo sunt redempti: *Empti estis pretio magno*; ut hoc medio eis persuadeat talem vitam ducere, ut Deus appareat in eis, & in actionibus eorum. Hoc sibi vult illud: *Glorificate & portate Deum in corpore vestro.* Sanctus & gloriosus Ambrosius enucleans hunc locum, affirmat Apostolum voluisse dicere sequentia: *Manifestum est, quia emptitius non est sui arbitrii, sed ejus, à quo emptus est, ut non suam, sed ejus faciat voluntatem.* Idem est esse emptum, ac renuntiare voluntati suæ in manus domini sui, cujus voluntas debet esse regula, & mensura actionum ejus. Hâc suppositione factâ, videte quantum obligati Christo sitis, qui proprio sanguine vos redemit, ut in omnibus, & dedatis vos totos & totaliter ipsius dispositioni: ipse sit dux vester, cujus mandatis obtemperetis, & ipsius voluntas sit regula omnium agendorum, & mensura operum vestrorum.

Meritò tam diligenter inculcat sanctus Paulus hanc materiam fidelibus tamquàm maximè necessariam ad salutem, & tamquam qui probè noverat, quanta mala sequantur, & obveniant ei, quem Deus reliquerit in manu consilii & voluntatis propriæ. Vocavit Balac Rex Moabitarum Prophetam Balaam, ut tamquam maleficus malediceret populo Dei, quem tantopere formidabat & timebat, propter multiplicationem, & quotidianam accretionem ejus, & desiderabat eum subjugare, & si possibile foret, eum funditùs evertere & destruere. Accurrit Propheta ad Deum, eumque consulit, quid faciendum judicet. Respondet Dominus, ne ullatenùs aurem præbeat servis Balac, neve mandatis ejus acquiescat: *Noli ire cum eis.* Obedivit Propheta Deo consulenti. Referunt Regi responsum vatis: at Rex iteratò alios submittit legatos auro & argento graves, muneribus onustos, uti sacer Textus commemorat, qui novis promissis & regiis beneficiis & pollicitationibus animum prophetæ demulceant & inclinent. Flectitur & movetur propheta muneribus oblatis, mutat consilium, & acquiescit suadenti avaritiæ suæ: denuò recurrit ad Deum, tamquam ad oraculum, & quid ea in re faciendum efflagitat. Et Dominus contrarium omninò primæ responsioni respondet, scilicet: *Vade cum eis.* Indagat hîc glossa Interlinearis, quî fieri potuit, ut quòd primâ vice prohibuit, secundâ mandet ut vadat? secundum utique responsum refellit primum. Unde tam repentina mutatio? Accipite glossam: *Cedit Deus cupiditati, dimittit eum in desiderium cordis sui.* Prima responsio Dei fuit ad tenendum manum Prophetæ, & ducendum ejus voluntatem, ut non vadens cum eis, se conformaret divinæ voluntati: Secunda autem fuit, permittere Prophetæ, ut accipiat manum Dei, & permittere ut sequens propriam voluntatem, corruat; & quia concupiscentia & appetitus proprii commodi & lucri jam occupaverant cor ejus, permisit Deus, ut secundùm desiderium suum regeretur, vel ut meliùs dicam, seipsum præcipitem, daret. Videte, quanta sit punitio Dei, tradere aliquem majori hosti seu adversario, quem habet in mundo, propriæ scilicet voluntati. Num. 22.

Optimè noverat hæc præcipitia propriæ voluntatis sanctus Isaac, in mysticâ illâ benedictione, quam impertitus est filio suo Esau,

Signum videre.

CONSIDERATIO IV.

Cœlestia priùs sunt credenda, quàm videnda; terrena verò & mundana priùs sunt videnda, quàm credenda.

1. NON fuerunt hæ primæ vices, quibus Judæi voluerunt videre signa ad credendum, sed jam diu anteà illa requisiverant. Antiqua est eorum astutia & solennia, quemadmodùm animadvertit sanctus Augustinus notans differentiam loquendi Judæorum & Apostolorum. Illi ut increduli dicebant: *Quod signum ostendis nobis, ut cognoscamus & credamus?* Verba profectò perfidorum hæreticorum, qui volunt cognoscere, ut credant. Non ita sanctus Petrus, inquit S. Augustinus; qui in personâ suorum collegarum ait, ut securus incedat: *Nos credimus & cognovimus* Fides credendi fuit via, & medium cognoscendi, *& cognovimus.* Eidem loquendi modo suffragatur sanctus Joannes Chrysostomus: *Credidimus enim, ut cognosceremus; nam si prius cognoscere, deinde credere vellemus, nec cognosceremus, nec credere valeremus.* His positis elicit divus Augustinus hanc conclusionem: *Intellectus merces est fidei: Ergo noli quærere intelligere, ut credas, sed crede, ut intelligas, quoniam jam scriptum est: Nisi credideritis, non intelligetis.* Non sunt intelligenda mysteria divina, ut credantur, sed credenda, ut intelligantur. Et subjungit sanctus Doctor divinam penè rationem: Si ad credendum mysteria fidei, velis priùs ea videre & posteà intelligere, non erit tibi necessaria fides, ut credas quod intelligis, & cognoscis. *Ideò bene creditur, quia non capitur: nam si caperetur, non opus erat, ut crederetur, quia videtur. Ideò credis, quia non capis, & credendo fis idoneus ut capias.* Ex his igitur evidenter colligitur, quàm cæca fuerit Scribarum & Pharisæorum postulatio, & quàm erronea eorum petitio, & prætensio, quia volebant pervertere ordinem rerum, & videre ad credendum, quasi dispositio ad fidem foret prævia cognitio, ita ut per naturalem rationem vellent judicare de fide, & judex controversiæ in materiâ fidei esset rationis naturalis dictamen. Execranda blasphemia, & intolerabilis error, velle fidem subjicere rationi, & ipsummet Deum creaturæ, cùm æquum & fas sit, ut ratio & omnis creatura sit Deo, & fidei subjecta; ita ut credere sit medium ad cognoscendum, & videndum, & ubi datur curiositas videndi, jam incipit dominari vanitas superbiæ & est certa ruina, & perditio.

D. Augustin. tract. 7. in Ioan. c. 6.

D. Chrysost. in catena D. Thomæ.

S. August. tract 36. in Ioann.

2. Ad hoc propositum mihi summopere placet allegoria divi Bernardi differentis de adversâ fortunâ, quæ inauspicatò accidit Dinæ filiæ Jacob egredienti è domo suâ: *Egressa est, ut videret mulieres regionis illius.* Sola concupiscentia videndi jacturam illi honoris & famæ accivit, ceteraque infortunia adeo nota peperit, & causavit eversionem utique & desolationem totius civitatis, mœrorem venerabilium canorum & senectutis parentum, odium & bella filiorum, tandem exitium & perniciem omnium. Egressa domo extra obedientiam Dei, vagabunda pascebat sensus suos rebus extraneis & peregrinis, ac proinde stuprum futurum erat infallibile & inevitabile. Aures arrigite, & sanctum Bernardum Dinæ sic loquentem auscultate. *Si otiosè vides, non otiosè videris, tu curiosè spectas, sed curiosiùs spectaris: quis crederet tuam illam curiosam otiositatem, vel otiosam curiositatem, fore paulò pòst non otiosam, sed tibi, tuis, hostibusque tam perniciosam?* Quando humanus intellectus extra cardinem suum ducitur & trahitur, & vult perscrutari ea, ad quæ sphæra objecti sui non se extendit, certa est insidiatio inimici, & plusquàm certa aliqua deordinatio; atque ita sanius & melius est, esse circumcinctum fide; quia simul ac aliquis limites ejus egreditur, in Scribam & Pharisæum pervertitur, & vult videre ut credat, in omnibus errat, & in nullo rectè operatur. *Volumus signum videre.*

Genes. 34.

S. Bern. de gradibus humilitatis.

3. Mandavit Deus Patriarchæ Abrahamo, ut egrederetur de terra sua. Indicat ille mandatum uxori suæ, & aliquibus domesticis & familiaribus suis jubetque, ut se præparent & accingant itineri ad satisfaciendum Dei præcepto. Aggrediuntur tandem iter præceptum, & tendunt ad

ad terram Chananæorum. *Egressi sunt, ut irent in terram Chanaan.* Ita nos docet Textus Geneseos. Recurramus nunc ad sanctum Paulum, & audiamus quid ipse hâc de re judicet *Fide qui vocatur Abraham, obedivit in locum exire, quem accepturus erat in hereditatem, & exivit nesciens, quò iret* Ille, qui fide dicitur Abraham, vocatus a Deo ad locum incognitum, promptè obedivit, nesciens quò iret. Jam dubitatio oculis sese ingerit. Si fide creditur, & obedientiâ obeditur, quî fit ut sanctus Paulus actus virtutum invertat, & præposterè obedientiam attribuat fidei, asserens, quod Abraham obedivit fide? Et cùm Moyses dixerit, Abrahamum, & suos ivisse versus terram Chanaan: *Et egressi sunt, ut irent in terram Chanaan* quomodo dicit Apostolus, locum ipsi fuisse ignotum? *Exivit nesciens quò iret?* Dubium benè propositum est, & nunc dicam, quid sentiam circa concordiam amborum textuum, ne etiam minùs benè solutum remaneat. Duo itinera peragebat Abraham, unum ex obedientiâ & præcepto Dei, quo ei mandabat, ut proficisceretur ad possidendum terram, quam ei dabat; & juxta hoc mandatum egressus est cum suis, ut iret ad terram Chanaan. *Obedivit in locum exire, quem accepturus erat in hereditatem, & egressi sunt in terram Chanaan.* Aliud iter spirituale peragebat ad augmentum gratiæ, quod fide decurrebat, credens, Deum esse, qui ei loquebatur, & certissimas esse repromissiones, quas ei faciebat, & fide tantum profecit, ut pertigerit ad talem statum & terminum gratiæ, quem numquam potuit comprehendere seu intelligere; immò hâc viâ & medio nomen suum æternitati consecravit, & toti mundo celeberrimum effecit. Et ne videatur hæc meditatio mea carere fundamento, seu fulcro in doctrinâ sanctorum Patrum, loquatur hîc sanctus Ambrosius. *Reputatum est illi ad justitiam, qui rationem eorum, quæ videbat, non postulabat, sed promptissimâ fide credidit.* Excellentia igitur fidei Abrahæ, & dignitas virtutis ejus in hoc maximè elucebat, quòd non regebatur visu & intuitu eorum, quæ respiciebat, sed non visa credebat, ut nos suo exemplo doceat, quòd in rebus divinis fides prævenire debeat rationem, atque in illis philosophari non debeamus, quemadmodùm in rebus humanis, quas, ut ad sensum exponamus, primò consulimus rationem: *Consentaneum igitur, & justum est, ut in rebus divinis rationem præveniat fides, ne tamquam ab homine, ita à Deo, rationem exigere videamur.*

Genes. 12.

Ad Hebr. 11.

S. Ambros. super cap. 4. ad Romanos.

Refert sanctus Lucas de pio quodam, ac devoto cœco, quòd transeunte Christo Domino nostro, & cum eo magnâ turbâ hominum, audiens faustas acclamationes, quas doctrinæ, ac miraculorum ejus gratiâ, cuncti proferebant, ac intelligens de quo essent, levaverit vocem suam, & magno affectu eum rogare inceperit, ut pro suâ misericordiâ visum sibi restitueret: *Jesu Fili David, miserere mei.* Advertunt autem Interpretes, quòd in hac petitione observaverit stylum, quo cœci exorantes uti solent, qui est, nobilitatem, ac honores ejus, à quo eleëmosynam accipere sperant, proferre: *Iesu Fili David, miserere mei.* In medium protulit nomen Salvatoris, & regalem prosapiam parentis, quasi diceret: Domine, quosdam movet nomen, quod gerunt, alios verò generis nobilitas, ad probè agendum, ac majorum suorum vestigiis inhærendum, obstringit; in te autem utrumque concurrit; nomen Salvator, sanguis verò maximè illustris, atque ad commiserationem pronus; *Mei*, itaque, *miserere*; quamvis enim cœci aliquatenùs Davidi displicuerint, in quantum in expugnatione Syon, ad ejus contumeliam, se illi opposuerunt: tamen unius culpa alium non condemnat; & ut hoc esset, propterea memorem te primùm reddo nominis Jesu, quod geris, ut si fortè cum sanguine, injuriarum quoque sensum hereditaveris nomen saltem, quod omnium est potentissimum, odium mei tibi adimat. Et siquidem divinum humano semper prævalet, pro eo quod in te est hominis, ad cœcos contemnendos, *Fili David*, pro eo verò quod habes Dei, moveri poteris ad eos illuminandos; *Iesu miserere mei.* Prosequitur Evangelista, quòd *stans Iesus jussit illum adduci ad se. & dixit illi: Respice, fides tua te salvum fecit.* Est egregia sancti Gregorii Magni cogitatio, considerantis hunc successum: *Cœcum clamantem Dominus transiens audivit, sed stans illuminavit.* Quasi diceret lux mundi: Ut sit viator, melius erit cœcus, & cum auditu, quæ sunt proprietates fidei: ne me videas, audi me, credendo mysteria, quæ interea

42.

Luc 18.

Gregor. homil. in Evang.

tereá temporis, quo viator sum, & transiens, operabor, ac in præmium fidei hujus, cùm salutem consecutus fueris, & beatus, claré me videbis, relinquentem statum viatoris, & in tranquillitate comprehensoris existentem: *Stans autem Jesus jussit illum adduci ad se, &c.* Instar cæcorum, cum solo obscuro fidei lumine, divinâ gratiâ adjuti, inter mortales vivere debemus, ut cùm beati simus, remaneat claritas & evidentia.

5\. Cùm Apostoli resuscitatum Christum, ex mulieribus audivissent, sanctus Petrus, & sanctus Joannes ad sepulchrum recurrerunt, & in viâ quidem, ambo currebant, Joannes verò præcucurrit, sed ut pervenit ad monumentum, substitit, ac sancto Petro cessit, ut primus intraret, & amicula feralia, & ligamina videret, atque his ex sancto Petro cognitis, Joannes quoque post illum intravit: *Currebant autem duo simul, & ille alius discipulus præcucurrit citiùs Petro, & venit primus ad monumentum, non tamen introivit. Venit ergò Simon Petrus sequens eum & introivit in monumentum, & vidit linteamina posita, &c. Tunc ergo introivit & ille discipulus, qui venerat primus ad monumentum.* Quærunt sancti Patres, quam ob causam sanctus Joannes non intraverit primus in monumentum, sed gradum stiterit, & cesserit sancto Petro, ut prior intraret? Sanctus Gregorius Magnus insinuat, humanitatis causâ id factum fuisse, & Evangelistam ad sancti Petri senectutem, ac canitiem respexisse *Currebant duo simul, sed Ioannes præcucurrit citius Petro, & venit prior ad monumentum, & ingredi non præsumpsit* S. Ambrosius existimat, S. Joannem Ecclesiæ clavibus honorem detulisse, quas sciret S. Petro, ad fideles in Cœlorum Regnum intromittendos, traditas fuisse *Petrus sine metu advenit, & constanter, qui posterior venerat primus ingreditur, quasi qui claves Regni; ut aliis aperiret, acceperat* Hac communiter Doctores incedunt. Verùm aliam rationem dat noster doctus Episcopus Barbastiensis, eamque novam, ingeniosam, & instituto nostro admodùm accommodatam. Joannes, inquit ille, est symbolum cognitionis, cui revelata fuerunt secreta cœlestia: *Cui revelata sunt secreta cœlestia.* S. Petrus autem fidei; illi enim, ac confessioni ejus Ecclesia innititur: *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.* Itaque in communi vitæ hujus viâ primus incedat Joannes, qui est intellectus & discursus naturalis, ac de rebus non judicet, nisi primò eas intelligat; nec credat, nisi quod viderit. Sed ad introitum profundi sepulchri mysteriorum supernaturalium, subsistat ratio, & humana cognitio, ac fidei cedat, ut primò intret; & secundum eam, credat id quod dicitur; inde enim via pandetur ad cognitionem in hac vita, ad altá quadam notitiá sublimium mysteriorum per gratiam, & in altera per evidentem notitiam illorum per gloriam. Ibi est visio, hic verò solummodò agi debet de fide.

Joan. 20. — Gregor. homil. 22. in Evang. — Ambros. lib. 10 in Luc. — Nuza Epi. cop. Barbast. hom. 28. §. 22.

6\. Quando Salvator convertere voluit, & convertit Saulum, inquit S. Lucas, usu visûs eum privavit: *Apertisq; oculis nihil videbat* Et meâ quidem sententiâ magnum mysterium includit, exercitio videndi eum privasse. Idem verò Paulus jam conversus, scribens ad Corinth. dicit: Scio quendam hominem ante annos quatuordecim raptum ad tertium cœlum, ubi magna vidit mysteria, quæ non licet homini loqui: *Scio hominem, &c* Et quidem ex doctrina nostri Angelici Doctoris S. Thomæ, tempore conversionis ejus fuerunt hæ extases, & raptus hujus sancti. Componit autem hæc duo Poëta Christianus, quæ in miraculosa Pauli conversione acciderunt. Primum, quod cæcus fuit, & apertis oculis nihil vidit: *Apertisq; oculis nihil videbat*; alterum verò quod posteà abductus ad cœlos, tanta, ac tam grandia ibidem vidit: *Vidit arcana verba, &c* & dicit cæcitatem terrestrem fuisse matrem revelationum cœli, cumque tantum ibidem vidisse, eò quòd hîc nihil viderit: *Vidit arcana, apertisq; oculis nihil videbat, quantum meruere tenebræ, mirabile seclis exemplum dedit alma fides* Quæ quidem egregiè probat, quod intendimus; nimirum cœlestia credenda esse, ut videantur; aliter quam erga mundana nos habere debeamus, quæ videnda sunt, ut credantur.

Act. 9. — 2 Cor. 12. — S. Thom. hic. — Arator lib. 2.

Quæsierunt aliquando à Thalete Milesio: *Quantum distat veritas à mendacio.* Ille verò sapienter respondit: *Quantum ab oculis distant aures*; sentiens, ex rebus humanis illas solas pro certis habendas, quas oculis nostris conspicimus; omnibus namque auditis assensum præbere, ac singulis, quæ referuntur, fidem adhibere, magnæ levitatis

Erasm. lib. 8. Apophthegm.

Generatio mala & adultera, &c.

CONSIDERATIO V.

Dæmonem, ut ad gravia peccata inducat, à levioribus culpis incipit.

1. PROGENIES mala, & generatio adultera, signa petit, tot ac tantis visis, inquit Christus Dominus, & Redemptor noster. De hac responsione Oratores Evangelici, & sacri Interpretes, multos, ac doctos admodùm discursus formant. Singularis est commentatio venerabilis quondam magistri mei, in Commentariis moralibus super Genesim, adverrentis, quod priusquàm Dominus eos adulteros vocaret, dixerit eos malos esse: *Generatio mala & adultera*; sumptâ metaphorâ à muliere matrimonio juncta, quæ conjugalis status leges violando, sponso suo infidelis existit, quæ tamen, ut experientia docet, multa alia peccata, ac delicta, ante committit, quàm sese dedat tam iniquis criminibus, & probroso flagitio, quale est, sponso suo fidem frangere: *Multa hoc facinus præcedunt, & ad ruinam disponunt; nimirum mulier cupit videre, ac videri, excipit nuntios, respondet, rescribit: aspectum & colloquium admittit, donec tandem infelix in adulterium prosternatur, semper ad flagitium per viam incedit*; Adeò ut paulatim per gradus ad summum iniquitatis adscendat, atque in profundum inferni sese præcipitans, à levioribus peccatis primùm incipiat, & sic paulatim ad gravissima committenda sese disponat. Tales fuerunt hi Scribæ & Pharisæi, cum quibus Dominus hic loquebatur, qui à rebus minoris momenti incipientes, eò devenerunt, ut se totos præcipitarint, & excæcarint, ac capita parietibus impegerint ac si reipsâ stulti fuissent. Idem omninò multis Christianis accidit: dum enim non evitant jocos, ad graviores materias deveniunt; & peccatum veniale non impedientes, in mortale facilè incidunt: atque ex amissione timoris Dei nascitur in anima illius contemptus, adeò ut liquidò constet, quòd minutiorum contemptus, causa sit perditionis rerum majoris momenti, & substantia propter accidentia aut conservetur, aut corrumpatur.

Bened. Ferdinand. in cap. 27. Genes. sect. 4. num. 2.

2. Sanctus Chrysostomus, multis exemplis ex rebus naturalibus petitis (quæ curiosi per otium in ipso videre poterunt) probat, nos semper paulatim ab uno extremo ad aliud progredi, nam cùm necessarius sit transitus per medium, fieri non potest, ut in momento fiat. Homo per annos juventutis, & virilis ætatis, transit à puero in senem; ab infimo ad sanum, per tempus convalescentiæ; de die ad noctem, & de nocte ad diem, per crepuscula; à frigore hyemis ad calores æstatis, per moderationem veris; & à caloribus æstatis ad gelu hyemis per autumni temperiem. Eodem ordine res artificiales incedunt. In arte pingendi, ut nigrum in album convertatur, per medios colores transire debet; in arte sculpendi, pinus dolanda est, antequàm in statuam formetur. In rebus mortalibus eundem discursum videamus. Ex divite nemo repentè fit pauper, nemo ex idiota repente sapiens. Idem proportionatè accidit in rebus spiritualibus: *Nemo repentè fit pessimus*; nemo enim ab extremo virtutis statim pervenit ad extremum malitiæ, nisi transeundo per medium, hoc est, committendo culpas leves, & ab istis ad majores alias procedendo, ac tandem in gravia peccata incedendo: atque adeò tam prudens, quàm Christianum consilium est, conari evitare minus, ne ad majus deveniatur.

Chrysost. homil. 11. in Genes.

3. Iratus Cain, videns Deum evidentibus signis acceptare sacrificium fratris, suumque rejicere, quodam die eduxit eum foras in agrum, uti refert sacer Textus: *Cumque essent in agro, consurrexit Cain adversùs fratrem Abel, & interfecit eum*; lapidem nempe arripuit (secundùm authorem Paraphrasis Jerosolymitanæ) caput ei perfregit, innocentem ejus sanguinem effudit, vitamque sancto Juveni ademit. Considerat sanctus Chrysostomus hoc fratricidium tam horrendum, & ait: *Alicui fortassè videbitur, hoc primum fuisse peccatum, quod perversus, ac sceleratus hic commiserit; verumtamen certum est, non fuisse, eumque plura alia commisisse: non enim confestim cædem fratris illi diabolus suggessit, ne magnitudine rei commotus tam scelestum facinus abominaretur,*

Genes. 4.

Auth. Paraphr. Jerosolymit.

vetur, sed prius jussit deteriora offerre, nullum id esse dicens; eo[illegible] deinde invidiæ veneno succendit, nihil etiam hinc mali secuturum persuadendo; ita sensim in eum illapsus, ad eadem fratris, & ad negationem sceleris impulit, nec prius cessavit, quàm malorum omnium verticem imposuit.

4. *Impulsus eversus sum ut caderem, & Dominus*
Psal. 117. *suscepit me.* Verba sunt regii Prophetæ, in gratiarum actionem, pro beneficio à Deo ipsi collato, quando ab inimicis eum liberavit; quamvis enim ad angustias eum jam reduxissent, ille tamen in nomine Domini ad eos conversus est, & victoriam ab ipsis reportavit. Hæc est communis explicatio. Atque adeò illud: *Impulsus eversus sum*, significat; illidebant me, & opprimebant, & in terram me conjicere conabantur, *ut caderem* Jam lapsui proximus eram; *& Dominus suscepit me.* Ille namque detinuit me, ac brachiis suis excepit. Antiqua lectio Hebraica, quam adducit sanctus Pater Augustinus, occasionem mihi dedit novæ expositionis: *Ut cumulus arenæ impulsus sum ut caderem & Dominus suscepit me.* Existimo, Davidem non de corporalibus, sed spiritualibus adversariis locutum hîc fuisse; agitque de modo, quo dæmon eum dejecit; & ad meliorem declarationem utitur metaphorâ cumuli arenæ, quasi dicat, quod quemadmodùm ventus in littore maris, ab una parte ad aliam arenæ cumulum transferre solet; ita dæmon, à parte gratiæ ad partem peccati eum transtulerit. Et quomodo, obsecro, arenam ventus transfert? Parumper ventus flat, & modicum arenæ adducit: alius ventus irruit, qui & modicum quoque adducit; cumque minus cogitaveris, arenam, quæ erat ab una parte, ad aliam translatam vides. Hoc modo me transtulit Satanas. Uriæ uxorem mihi ostendit, & statim curiositas me incessit eam videndi, eique loquendi, posteà illam cognoscendi, deinde verò maritum ejus occidendi; atque ita gradatim me abduxit, & sensim persuasit, donec in adulterium, & homicidium me conjecit Adeò ut unus incautus visus tantorum damnorum occasio fuerit, & de me cumulum arenæ fecerit: *Ut cumulus arenæ impulsus sum* Tam misericors autem fuit Dominus, ut cùm me peccatorum meorum pœnituit, cum apertis brachiis, ad me excipiendum, invenerim: *Et Dominus suscepit me.* Quid melius, quàm hujus versûs doctrina probaremus, quam hac consideratione docemus? quódve melius ad agnoscendum astutias, & sagacitates fallacis hujus inimici? Numquam enim, cùm incipit, nos inducit ad atrocia peccata committenda, sed levioribus, & venialibus animam disponit, donec ad execranda scelera eam propensam reddet.

Lect. Hebr. Aug. apud Novar. lib 4 umb. virgin. excurs. 112.

Existimo hosce tales à Deo lugeri per 5.
Prophetam Isaiam *capite* 5. sacri ejus vaticinii: *Væ*, inquit, *qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis.* Isaiæ 5. Non ignoro magis communi interpretatione ea verba explicari de peccatoribus inveteratis, qui peccatis perseveranter inhærent, unoque & altero anno labente, sese non emendant; immò verò iniquitatum funem semper continuant. Verumtamen lectionem quamdam Paraphrastis, Chaldæi deprehendi, fundatam in verbis, quæ in nostra Vulgata hæc ipsa sequuntur, quæ mihi novam explicationem suggessit. Sacer Textus dicit hoc modo: *Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustri peccatum* Chaldæus verò dicit: *Væ qui incipiunt pusillum peccare, trahentes peccata in funiculis vanitatis, augentur & crescunt, donec fortiora facta sunt, & quasi vinculum plaustri peccata.* Nisi mea me industria ac studium fallit, videtur mihi Propheta peccatores illos hîc deplorare, qui se iniquitatis restiones effecerunt. Non vidistis quomodo restionum famulus funem contorqueat? Incipit fila filis conjungere, & funem conficit; mox huic alterum connectit; & funis jam fit, qui taurum detineat; huic iterum alium jungit, & rudentem conficit, qui navem sistat. Itaque quos Propheta plangit, peccatores illi sunt, qui funium contortores esse videntur; à levioribus culpis incipiunt, vel funiculis tenuioribus, & de fune in funem, & de peccato in peccatum, eò tandem deveniunt, ut rudentem conficiant catenâ fortiorem; qui, nonnisi speciali Dei miraculo, fractu impossibilis videtur. Confidite frivolis dæmonis rebus, & brevi miserum, ac periculosum statum videbitis, in quo vos deprehendetis.

Paraph. Chald.

Quis ille sit, de quo in libro Job dicitur, quod *ædificavit sicut tinea domum suam.* Doctores

quòd *ædificavit sicut tinea domum suam*: Doctores tam antiqui, quam moderni hunc versum plerumque de divitibus interpretantur. Verùm aliqui in sensu mystico de Satana intellexerunt; qui quemadmodùm tinea domum suam ædificare solet, ita ille in animabus nostris domicilium suum construit. Prima fronte non videtur admodùm propria hæc nostra similitudo: tinea enim vermis quidam est exiguus, & cōtemptibilis, nec majorem atomo, aut puncto locum obtinet; dæmon verò princeps quidam est, & magnus dominus, sic enim Christus Redemptor noster eum indigitavit: *Nunc princeps hujus mundi, &c.* & paulatim ejus est circuitus universi. Ita quoque & ipse subindicavit: *Circuivi terram, & perambulavi eam.* Quomodo verò hæc comparatio intelligenda est, ut sensui jam dicto accommodetur? Angelicus noster Doctor sanctus Thomas unico nobis verbo rem totam edisseret, qui ait, non agi hic de exilitate, aut magnitudine domus, sed de modo, quem habet dæmon in ea ædificanda, qui idem est cum modo tineæ. Tinea verò qualiter suum sibi domicilium construit? *Corrodendo*, inquit Angelicus Magister. Vermiculus hic trabem subingreditur, ac sensim carie infestat; cumque sit res tam exilis, trabs verò crassa & fortis, labente tempore eam corrumpit, & in terram dejicit. Non alia ratione inimicus noster, contentus vel exiguum locum occupare, animam aliquam ingreditur, ad unum peccatum veniale hodie inducens, cras ad aliud, inde ad mortale transgreditur, & hac ratione sensim, ac pedetentim sese in eam introducit, possessionem ejus capiens, ac vires ejus frangens & labefactans, donec minorum culparum reiteratione, in gravia peccata incidat, & instar tineæ, spirituale animæ ædificiū, quod divina gratia longo tempore fabricaverat, evertat, & destruat, atque adeò admodùm propriè metaphora tineæ Satanæ accommodatur: *Ædificavit sicut tinea domum suam.*

Ioan, 12.

Iob 1.

Thom. hic.

Mysterio plenæ sunt lachrymæ Prophetæ Ieremiæ in Threnis, lugentis destructionem portarum Jerusalem: *Omnes portæ ejus destructæ sunt*, ac consequenter, reliquum civitatis in perditis, atque destructis haberi potest. Suppono, tamquam certum, hunc sanctum non de materialibus, sed spiritualibus populi Hebraici portis fuisse locutum (quamquam noster Hector Lusitanus voluerit intelligi de judiciis, quorum Tribunalia in portis civitatis esse solebant: *Iudicia quæ fiebant in portis*) Tunc verò illud hic expendo, & ponderatu dignum puto, an hæ portæ, postquam destructæ, reædificatæ fuerint? Vel clariùs: An hi peccatores pœnituerint, ac sese emendarint? Et quidem clarè colligitur quòd non: nam Propheta, paulò antè ista, lamentationem suam prosequens, dicit, quòd *defixa sunt in terra portæ ejus.* Commentatores moralem hujus loci sensum, mysteriis nihilominùs plenum, obiter, & velut in transitu tantùm tractant. Solus sanctus Paschasius, hæc duo loca conferens, & impœnitētes hos peccatores considerans, sequentia verba dixit: *De quibus jam suprà planxerat, quod destructæ essent, nunc verò aliquid magis dolet, quia defixa sunt in terra; quod enim infixum est, non facilè movetur.* Præteriit hunc sanctum (quamvis in Scripturis apprimè versatum) verbum unum, quod ante hæc omnia habetur eodem capite primo Prophetæ, & ad conceptum ejus magis exaggerandum: *Venient*, inquit ille de inimicis Jerusalem, *& ponet unusquisque solium suum in introitu portarum Ierusalem*; adeò ut secundùm hoc, infelices has portas, vel infaustos hos peccatores, in triplici statu considerare debeamus; primò dantes ingressum inimicis: *Venient, &c.* mox verò portas jam luxatas, atque destructas, *Destructa*; demum in terra defixas, *Defixa*, quæque jam nulli alteri rei servire possunt. Hoc est, quod dæmon ex una occasione in aliam eos ducat, incipiendo à minori, donec ad majus perducat, & taliter eos vitiis suis affigat, ut si non sit, videatur tamen omninò impossibile esse, inquit hic sanctus, ut à terra peccatorum suorum se elevet.

Thren. 1.

Hect. Pint. hic.

Paschas. in lament. Ierem. lib. 2. litt. Teth.

Ierem. 1.

7. Idem sanctus Paschasius aliam, eamque insignem hujusce rei probationem, ex novo testamento desumptam subministravit. Considerat, qualiter dæmon cum sancto Petro Apostolo se gesserit, quando effecit, ut divinum suum Magistrum negaret, nempe de malo semper in pejus illum abducendo.

Paschas. lib. 12.

Matth. 26

cendo. In *prima negatione sua coram omnibus dicit tantùm: Nescio quid dicis. In secunda verò, negat cum juramento. Porrò in tertia dicitur, quòd cœperit detestari. Gravius quidem, ac gravius negat, quia quanto profundius in negationem vadit, tanto etiam cum juramento amplius peccat.* Idem observavit Cardinalis Victriacus, & dicit, non esse quod obstupescamus: *Quia perseverare in peccato dat incrementum sceleris, & qui modica spernit, cadit in majora.* Cavete ab impostore, & astuto hoc inimico, qui licet ingressu portæ solo contentus esse videatur, certum tamen est, quod totius domus sese paulatim dominum efficiet.

Victriac. serm. 3. Parasceu.

8. Coronidem huic discursui imponamus, re quadam æterna memoria digna, quam refert magnus Pater sanctus Augustinus, explicans verba illa capitis primi S. Joannis: *Omnia per ipsum facta sunt.* Ubi Evangelista dicit, Deum rerum omnium fuisse authorem. Catholicus quidam infirmabatur, muscæ autem magnâ molestiâ eum afficiebant, & plurimum divexabant: quidam verò hæreticus Manichæus eum invisit, & videns eum tantoperè afflictum, ac pertæsum; Quid, inquit, de insectis hisce, & importunis animalculis tibi videtur? Profectò non Deus, sed diabolus ea effecerit. Miles ægrotus, videns se ab illis tantoperè infestatum: Reverà, inquit, amice, ita ut ais, esse videtur, rem tam malam Deus non fecit. Igitur si mihi concesseris, quod muscas non fecerit, similiter nec apes fecit, idem enim utriusque est author. Ita quidem. Jam verò sanctus Augustinus adjungit: *Ab ape duxit ad locustam, à locusta ad lacertam, à lacerta ad avem, ab ave ad pecus, inde ad bovem, inde ad elephantem, postremò ad hominem, & persuasit homini, quia non à Deo factus est homo.* Vide qualiter dæmon, per ministrum suum hæreticum rem suam egerit, & à musca incipiens, fidelem Christianum in pertinacissimum Manichæum (hæc enim ipsius erat hæresis) converterit. Quis talia cogitasset? Rebus exiguis inimici hujus minimè fidendum, rusticæ conditionis est, rusticus enim si digitum ei dederis, manum arripit. Si semel, qualitercumque in animam ingredi permiseris, non acquiescit, donec eam totam possederit: verùm non statim ad summa eam invitat, atque unicò aleæ jactu, ut dici solet, cuncta exponat, sed sensim ac pedetentim eam seducit, idque rebus minoris momenti, donec ad alias majoris considerationis perducit. Mulierem quampiam primâ occasione adulteram non facit, multas anteriores dispositiones introducit, (sicut in principio hujus discursus advertimus) Et eâdem ratione cum Judæis gessit; hos enim primò ad leviores culpas perpetrandas induxit, antequàm in abominanda crimina sese præcipitarent. Paulatim irrepit, & instar militum locum aliquem munitum obsidentium, partem aliquam terræ vicinæ invadit, hodie unam, cras verò aliam; sicut *Gutta cavat lapidem, non vi, sed sæpè cadendo*; & funis marmoreo putei margini, atque ferro signum imprimit, & quemadmodùm ædificium paulatim dissolvitur, & decidit, donec uno impetu in terram ruat; ita dæmon sese paulatim animarum nostrarum dominum efficit: *Generatio mala, & adultera.*

Ioan. 1.

August. Comm. in hunc locum.

Non dabitur signum.

CONSIDERATIO VI.

Cùm sciret Christus, Scribas & Pharisæos non convertendos, eorum petitioni non annuisse, plus favoris, & gratiæ habuit, quàm severitatis.

INFINITAS propemodùm rationes accumulare hic solent Interpretes, quare Christus Dominus noster negaverit Pharisæis ac Scribis signa, quæ ab ipso petebant. 1.
Videri hæ apud ipsos possunt à curiosis. Magis ad mores imbuendos facere mihi videtur, quam ex sancto Ioanne Chrysostomo refert Angelicus noster Doctor sanctus Thomas: *Vel quia signa faciebat, non propter eos, quos sciebat lapideos esse, sed ut alios emendaret, & ideò non eis, sed aliis signa dabantur.* Ego verò bonâ pace ac veniâ tanti Doctoris, doctrinam magis extendere, ac dilatare debeo: atque adeò dico, rationem, propter quam noluit dare signa iis, quos nullum inde

Thom. 3 p. q. 43 a. 1. ad 1.

de spirituale bonum percepturos cognoscebat, fuisse, ne novam eis damnationis causam daret; posito, quod ad nullã alteram rẽ eis inservirent, quàm (ut aliàs fecerant) ad Dominum calumniandum, atque adeò pejores essent evasuri. Magnam profectò gratiam eis fecit, nulla eis signa exhibendo; ne malitia ipsorum magis exulceraretur.

2. Patriarchæ Abrahæ promisit Deus magnis se beneficiis ipsum prosecuturum: *Noli timere Abram, ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis.* Audite quid responsi ipsi dederit: *Quid dabis mihi? Mihi non dedisti semen, & ecce vernaculus meus hæres meus erit* Sancti Patres verò, & sacri Interpretes communiter explicant hæc verba jungendo prima: *Quid mihi dabis?* cum posterioribus; *Mihi non dedisti semen, &c.* ut significantia dolorem, quo Abraham, videns se jam senem, & sterilem absque liberis & futuro successore, atque hærede domus suæ, afficiebatur. Verumtamen Philo Hebræus aliâ longè viâ incedit, & contendit, illud, *Quid mihi dabis?* per se singularem sensum efficere, & ab eo, qui ei attribui solet, valde diversum; & ait, hæc verba indicare timorem, quo Abraham Dei erga se gratias, & præmia, & tanta amoris signa conspiciens percellebatur. Et verò quid timuit Abraham? Quid? Naufragium in malacia, nec melior, quin potiùs tantis Dei beneficiis, ac gratiis fieri pejor. Gravissima sunt ejus verba, quibus sancti senis Abrahæ dicta *Quid mihi dabis?* explicat dicens: *Sed considerandus est non solùm torrens exundans tua beneficentia, verùm etiam arva nostra, quæ illo rigantur, nam si nimis perfundantur, stagna & paludes erunt pro campis frugiferis:* quasi diceret: Tu Domine, signorum tam amabilium multiplicatione intendis meum incrementum, & spiritualem profectum: ego autem mihi parum fidens, te rogo, ut misericordiæ tuæ fluenta detineas, & gratiarum tuarum inundationes cohibeas; vereor enim ne perditionis meæ causa existant, & mihi eveniat, quod agris jam censitis tempore abundantis pluviæ accidere solet, qui pro eo ut copiosos fructus producant, in paludes ac lacus plenos animalium & insectorum venenosorum convertuntur. Quapropter te rogo & obsecro, idque summi beneficii loco ducam, ut nisi

Genes. 15.

Phil. libr. Quis sit rerum divin. hær.

gratiis ac favoribus tuis ex æquo responsurus sim, cohibeas. Dicis, quod mihi daturus sis, ego verò peto, ut non des: *Quid mihi dabis?* quod idem est, ac *Non dabitur;* nam profectò, hæc est optima causæ expeditio, quando signa Dei inania, ac vacua remansura sunt, nec datura fructum, quem intendit.

Cum hora mortis filii ejus sancti Isaac advenisset, decrevit ille benedicere majori natu, & dare primogenituram ei, qui primus natus fuerat, qui erat Esau, cui naturæ ordine debebatur. Ob hoc eum vocabat, & jubebat, ut convivium præpararet omnibus notum. Audiit hoc Rebecca, ac filio suo juniori Jacob suggessit, ut sese ad benedictionem fratri suo surripiendam, disponeret dicens: *Nunc ergo, fili mi, acquiesce consiliis meis, &c. & benedicat tibi antequam moriatur.* 3. *Genes. 27.*

O domina, inquit adolescens, timeo ne si agnoverit me pater meus, non benedicat mihi, sed maledicat. O fili, inquit illa, *in me sit ista maledictio.* Diligenter, & sedulò exequere, quæ dico, ut benedicat tibi pater tuus. Vtque hoc assequeretur, adornavit illud tam pervulgatum artificium, quo apparavit cibos & Jacobi manus, & collum pelliculis hœdorum involvit, ac reliqua fecit quæ sacer textus memorat. Sed quid Rebeccam adeò sollicitam reddere potuit, ad procurandum, ut maritus suus Jacobo benedictionem impertiretur? Nonnè sciebat illa quid Deus ipsi dixerat, se nimirum velle, ut primogenita minori tribuerentur? Certa autem de voluntate, & decreto Dei, quid amplius ei quærendum, aut desiderandum erat? Divinæ prædifinitiones humanam diligentiam non excludunt, atque adeò Rebecca, ut divina voluntas adimpleretur, id quod poterat, ac præ manibus habebat, exequebatur. Et verò cur tantâ cum festinatione negotium hoc perficiebat? Fortè ut Iacobo faveret, vel ut Esau puniret? Nequaquam, sed (ut acutè excogitavit sanctus Ambrosius) in utriusque gratiam hoc egit sancta mulier: Jacobo majoratum & primogenita procurando, Esau verò benedictionem patris auferendo. Hoc autem ego injuriam, non verò favorem & gratiam nuncupavero. Haud equidem intelligis, inquit magnus Doctor: *Ne gravieri implicaretur*

Ambros. lib. de Iacob.

retur reatu, si accepta gratiam benedictionis amitteret; idcircò Rebecca egit, ut ab Esau in Iacob transferrentur primogenita, ex ferocitate namque & perversa inclinatione Esau rectè collegit, eum tanto bono, quale erat benedictio patris, abusurum, nullumque emolumentum ex favore ejus percepturum; cumque Iacob indole esset generosa & sancta, tamquam prudens & sapiens ratiocinata secum fuit: Esau sortem suam, Deum magis irritando, infaustam reddet; Jacob autem, utpotè justus, debitas ei gratiarum actiones referet; melius itaque erit, ut ea hic gratus gaudeat, non autem ille ingratus perfruatur. Invigilemus ergo ipsius bono, licet ipse malus sit, removeamus occasiones beneficiorum, ne appareant ejus ingratitudines. Minor erit reatus, & mitior pœna, si divina beneficia fuerint minora: *Non dabitur*.

4. Quando Israelitæ, fastidientes cœleste manna, expetiverunt carnes, statuit Deus ac Dominus noster eorum desiderio satisfacere, & eas illis dare usque ad saturitatem: *Comedetis*, inquit, *carnes, donec exeant per nares vestras, & vertantur in nauseam*. Moyses hoc audiens, difficultatẽ huic negotio obtendere incepit, & dicere, fieri non posse, ut tanta multitudo sexcentorum millium hominum, mense integro in deserto, tam abũdè carnibus sustententur; *Sexcenta millia peditum hujus populi sunt, & tu dicis: Dabo eis esum carnium mense integro?* Pensat autem celebris noster Oleaster hæc verba Ducis populi illius, & ait, illa prima quidem fronte exiguam spem ac fiduciam significare; verũtamen non nisi ex amore quo eos prosequebatur, profecta esse: Cũm enim tam probè eos cognosceret, & eorum ingratitudinẽ ac contumaciam perspectam haberet, timebat, ne divinum illud beneficium, nulla ejus habita ratione, severæ punitionis causa existeret: *Fortè sanctus Moyses cognoscens iratum Deum, & beneficium populo non profuturum illud detinere suâ difficultate conatur*. Volebat itaq; ne Deus signum illud de cœlo eis daret, ne ingratitudo eis majoris damnationis causa foret: adeò ut hinc pateat, in bonum illorum redundasse, quod in damnum eorum egisse videtur.

Num. 11.

Oleast. hic.

5. Sæpenumerò expendi, noluisse Christum Dominum nostrum annuere dæmonio, quando in deserto eum rogavit, ut ex lapidibus panes conficeret: *Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant*. Quid obsecro erat Filio Dei lapides in panem convertere? Prope nihil. Nihilominus repulsam passus est, cacodæmon, & nihil obtinuit. Quærunt sancti Patres, quid causæ fuerit, quòd Satanæ petitionem admittere noluerit Christus? Diversimodè respondent, inclytus autem Martyr S. Cyprianus nostro instituto valde accommodatè, dicit enim, noluisse Dominum miracula operari, aut signa facere iis, quos nullum inde fructum delumpturos cognoscebat: *Nec opus erat ut hoc facto insidiatori innotesceret quia nullo signo ejus poterat invidia commutari*. Cùm autem non emendandum eum, & nullum ex miraculo profectum facturum Salvator cerneret, facere noluit, nec signa ulla exhibere, quod adhæc impœnitentes, ac quodammodò magis induratus, & obstinatus esset mansurus.

Matth. 4.

Cyprian. de Ieiun. & tentat.

Notat autem Rupertus Abbas rem ingenio suo dignam, nempe eundem Dominum, qui lapides in panem convertere noluit, paucis pòst diebus in nuptiis Canæ Galilææ aquam in vinum convertisse: *Impletæ hydrias aqua &c.* Nónne verò in Salvatoris gloriam redundassent panes ex lapidibus facti, quemadmodum aqua in vinum conversa? *Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilaæ, & manifestavit gloriam suam*. Nequaquam. Ibi enim miracula frustrà facta fuissent, quandoquidem apud inimicum nihil operata fuissent, & nullum ex eis fructum percepisset: hic autem crediderunt in eum discipuli ejus, atque in fide confirmati fuerunt: *Fortè enim putas quia gloriam suam manifestavisset, si ad ejus dictum lapides facti fuissent panes, sicut in eo gloriam suam posteà manifestavit, quod ad ejus nutum aqua in vinum conversa est? Sed non ita est; ubi enim hoc fecit initium signorum, & sic manifestavit gloriam suam, non gloria fuit inanis, sed gloria cum fructu quem videlicet fructum protinùs Evangelista præsentat dicens: Et crediderunt in eum Discipuli ejus*. Eadem porrò ratione tunc egit Dominus cum dæmone, quemadmodum hodie cum ejus ministris Scribis & Pharisæis: ille enim nihilo melior, illi verò signis ejus etiam pejores erant futuri.

Rup. de glor. & hon. Filii hom.

Ioan. 2.

Capite octavo S. Marci refertur de quodam cæco, cui Dominus Iesus visum restituit in Bethsaida, aut prope eam, educens eũ extra multitudinem ad hunc effectum: *Apprehen-* 6.

Marci 8.

prehensa manu cœci eduxit eum extra vicum, eique injunxit ut nemini diceret, quis eum sanasset: *Et si in vicum introieris, nemini dixeris* quin etiam præcepit, ne ad locum illum reverteretur, ut nemo sciret quid actũ fuisset. Ita legit versio Syriaca: *Nec in pagum illum introieris.* Et Arias Montanus: *Neque in vicum ingrediaris* S. Joannes Chrysostomus mysterium invenit in eo, quod Salvator extra eum locum illum sanaverit, nec permiserit ut ad illum reverteretur: *Cœcus iste in Bethsaida erat: educitur foras ibi sanatur, non in Bethsaida, sed extra Bethsaidam, & quia sanatus, dicitur ei: Reverte in domum tuam, sed non vadas in vicum, de Bethsaida tollitur*, &c. Atque ad hoc insigni allegoriâ respondet; sed ea non facit ad confirmationem ejus, quod modò deducimus, sed quod accidit docto cuidam moderno authori, qui recurrit ad cap. 11. S. Matth. ubi Salvator deplorat Bethsaidam, eò quòd profectum nullum fecerit ex miraculis, & signis quæ Dominus ibidem fecerat, dicens, quod si in Tyro & Sidone ea fecisset, de peccatis suis pœnitentiam egissent: *Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro & Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent.* Hæc verò ratio fuit, propter quam noluit Dominus ut cœcus miraculum in Bethsaida ab ipso perpetratum publicaret: *Hoc ab oppidanis miraculum videri non sinit, cùm certum sit, hoc etiam signo despecto, illius reos futuros.* Apprimè sciebat, quòd quo plura miracula faceret, sese tamen propterea incolæ Bethsaidæ non essent emendaturi. Cave ergo ea illis dicas, ne majorem habeant suæ damnationis occasionem.

Syriac. *Ar. Mont.* *Chrysost. hom. 9 in Matth.* *Vill. Roel. Com. in Iud. c. 9. v. 47. a. peor. 4.* *Matth. 11.*

7. Magna mysteria includit oratio illa, quam Christus Dominus in horto Gethsemani ad æternum Patrem fudit: *Pater, si possibile est, transeat à me calix iste. Verumtamen non sicut volo, sed sicut tu.* Pater mi, si ex divina voluntate tua fieri potest, ut bona, quæ ex morte meâ sperantur, absq; eâ acquiri possint, *transeat*; si minus, paratus hic adsto; jam sanguis ex venis meis profluens tingit terram, quam premo. Si tua justitia adeò sanguinis cupida est, vide utrum jam profusus sufficiat: *Si possibile est*, sistatur excessus, sin minus, *fiat voluntas tua*; si enim tibi non placuerit, non nisi tuam voluntatem volo. Doctissimus noster Cardinalis Cajetanus dixit, Christo Domino nostro concessum fuisse id, quod petebat, cùm super omnia Patris sui beneplacitum exposceret, & suæ orationis efficaciam divinæ voluntati committeret. Tam gravis authoris sententiæ non cõtradico. Certum autem est, humanam voluntatem naturaliter mortem exhorruisse, ac vitam desiderasse, atque hoc desiderium vitiosum non erat, neque inordinatum, cùm nulla res sit, quæ sui essentiam, conservationem ac vitam non desideret, uti dixit Aristoteles *in libris de Anima*; & Philosophia docet: sed voluntas rationalis desiderabat Patri obedire, & mori, atque (ut Angelicus Doctor dicit) una clamabat: *Fiat voluntas tua*; altera petebat: *Transeat à me calix iste*, usque dum in eo justum exoriretur bellum, cùm unaquæq; pro juris sui defensione decertaret. Sed ad principale punctum procedamus, quod ad discursus nostri probationem maximè refert. Sciebat utique Author vitæ, quod reipsa pati, atque etiam mori debebat. Quid igitur tanto affectu, & animi contentione petit id, quod non erat consecuturus? Sanctus Leo Papa dicit, nos hic non tam ad factum ipsum, quàm significationem ejus respicere debere, & Christum Dominum tanquam Magistrum nostrum nos docere voluisse, patienter, & æquo animo ferendum, si negentur nobis ea, quæ ex imbecillitate petimus, cùm ea quæ maximè nobis expediunt, conceduntur: *Demonstratum est, quid possit à trepidante orari, & quid non debeat à medente concedi, quia enim nos quid oremus sicut oportet, nescimus, & ut hoc nobis est, ne fiat plerumque quod volumus. Deus justus & bonus, quando ea, quæ nocitura sunt petuntur, negando miseretur.* Deus enim ut medicus cũ infirmis, ita nobiscum agit. Ut enim medicus ægroto quæ petit, denegat, quia novit ei damno futura, & solummodò concedit ea, quæ saluti ejus expediunt. Ita Deus, quia nescimus quid petamus, quidque nobis magis conducat, sæpenumerò non annuit petitionibus nostris, & ipsum non concedere quæ petimus, maxima gratia est quam nobis facere potest. Nihil enim damnosius nobis est, quàm id quod maximè volumus. Notetur verbum, *quod volumus*, quod idem est cum illo Scribarum & Pharisæorum, *Volumus signum videre*; nesciunt quid infelices petãt, ma-

Cajet. hic. *Arist. 3. de Anima.* *Thom. 3. p. q. 18. a. 2.* *Leo Pap. serm. de Pass.*

malum ipsis fuisset, si Christus eis illud præstitisset; in majorem namque damnationem eis cessisset, cùm nullum inde profectum fuissent facturi. Magnam eis gratiam, illud negando, præstat Dominus, ne tantis viis, ac mediis augeatur eorum iniquitas, magis rigida & severa sit eorum finalis punitio.

8. Modò intelligetur conditionata illa petitio, quam fecit leprosus: *Domine, si vis, potes me mundare.* Advertit autem ingeniosè S. Ioannes Chrysostomus, hominem hunc minimè dubitasse de voluntate Divina, quæ semper vult omne bonum, & quod rationi conforme esse videt: solummodò dubitabat, an fortè non vellet sanitatem dare, quia non expediret eam accipere: *Non de voluntate Christi ad omne bonum parata dubitat, sed de judicio voluntatis. Christus enim cùm sit bonus, nociva non vult præstare, etiamsi rogetur.* Ad Dei bonitatem reducit negare petita, quando ab eo minimè nobis convenientia petimus: bonitatis Dei, & magnæ ejus misericordiæ est, si quando ab eo petimus sanitatem, divitias, prosperitates, dignitates, felices successus, negando nobis respondeat: Non volo dare quod petis, eò quòd petas, quæ tibi non conveniunt, & perditionis tuæ causa erunt.

Matth. 8.

Chrysost. hom. 21. oper. imperf.

9. Vehementer lætabatur Rex Herodes, quando coram eo comparuit Redemptor, inquit sanctus Lucas, eò quòd audivisset mirabilia quæ fecerat, & speraret miraculum aliquod coram se perpetratum: *Herodes autem, viso Iesu, gavisus est valde, erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eò quòd audierat multa de eo, & sperabat signum aliquod videre ab eo fieri.* Quam ob rem Christus Herodis desiderio satisfacere, & aliquod tunc miraculum patrare noluit, cùm ea, quæ aliàs fecerat, essent innumera. Sacri Interpretes in suis responsionibus non conveniunt. Illa verò quam sanctus Gregorius Magnus allegat, est huic rei admodùm commoda: *Quia vidit Herodem non quærere profectum sed signa, vel scientiam mirari.* Et quidem hac de causa Herodes Christo obstringebatur, nam supposito, quòd nullum ex eis fructum esset percepturus, quin potiùs majori damno illi futura erant, misericordiæ fuit, nullum coram eo miraculum perpetrasse.

Luc. 23.

Gregor. in hunc locum.

10. Non rarò mentionem fecimus de clamoribus illis, quibus Iudæi Christum Dominum nostrum rogarunt, ut de cruce, cui affixus erat, descenderet: *Descendat de cruce & credimus ei*, ille verò cruci constanter inhærens noluit descendere. Haud equidem capio. Cum Christus ab hominibus requirat fidem utque eum pro vero Filio Dei, Messia, & Redemptore suo agnoscant, hæcque omnia illi efferrent, si modò de cruce descenderit, cur non descendit, illisque condescendit? Dicam, inquit sanctus Anselmus. Ratio, propter quam non descendit, & contentis eorum vocibus surdas aures præbuit, est quia ficti erant, & promissio illorum fraudulenta. Egregia verba: *Quàm fraudulenta promissio: majus fecit resurgendo de sepulchro, & tamen non crediderunt.* Majus nimirùm miraculum fuit, ex sepulchro resurgere, quàm de cruce descendere, & credere noluerunt: quinimò falsis testibus, iisque dormientibus, probare intenderunt, quòd Discipuli ejus ipsum furto abstulissent. Rectè igitur fecit, non descendens de cruce, eique affixus manens; quandoquidem fides in eorum intellectu residere non posset, deficiente eos pio voluntatis affectu; uti etiam Scribas & Pharisæos hic affectus deficiebat, qui hodie eum accedunt, & miracula ab eo petiit. Quinetiam propterea non vult eis concedere, quia scit ea curatione vulnus magis exulcerandum, & infirmitatem, uti sæpiùs accidere solet, medicina aggravandam: Curatione fieri quædam majora videmus vulnera, quæ melius non tetigisse fuit. Propterea itaque non vult dare signum, quod petunt, ne majoris damnationis causam præbeat, cùm omnia miracula quæ fecit, fuerint ad ostendendum quod esset Salvator universalis & author gratiæ, quæ est certum pignus gloriæ.

Amen.

Matth. 27.

Anselm. in Matth.

Thom. 2. 2. q. 4. art. 2.

Ovid. de ponto l. 3. eleg. 5.

TRAC-

TRACTATVS V.

AD DIEM VENERIS POST PRIMAM DOMINICAM QVADRAGESIMÆ.

Erat autem ibi homo, triginta & octo annos habens in infirmitate sua. Ioan. 5.

REFERT sacer Evangelista, & gloriosus Apostolus sanctus Ioannes unum ex celebrioribus Christi Domini nostri miraculis perpetratum in civitate Ierusalem, ubi cælestis Medicus unam ex quinque porticibus subintrans, infirmum curavit, debilitatum, & enervē paralysi, eāq; jam inveteratā, ut triginta & octo anni essent elapsi, quibus ea laborare cœperat, cui celebris illa piscina, quæ ibidem erat, mederi non potuerat: quæ quamvis esset totius orbis terrarū res maximè prodigiosa, tamen ad unum solum limitatam habebat virtutem, cumque miser paralyticus veniebat, jam alii priùs eam subintrarant, quamquam enim os ei non deerat, brachia tamen & vires non habebat, ut in piscinam sese dimitteret. Verùm ubi deest creaturarum auxilium, certum est subsidiū ejus, qui supra omnes illas est; fuitque tam magnum, ut Dominus solo verbo suo tam firmam sanitatem ei contulerit, ut Paralyticus, damæ agilitatem, & celeritatem imitatus, grabato suo onustus, per totam civitatē, in conspectu omnium incolarum ejus incessérit, alta voce miraculum proclamans. Fuit hic radius tam illustris, ut Christus Dominus ejus occasione altum ac profundissimū sermonem exorsus fuerit, in quo clariùs, quàm umquā anteà, Divinitatem suam declaravit: ac tanta fuit exorta lux, ut ab hoc tempore nocturnæ illæ aves ex cæcari cœperint, ac Christo publicè bellum indicere: & intendentes curationem fraudis arguere, arripiunt Sabbatum quieti consecratū esse, & non inquirentes ab eo, per quem miraculum factum fuerit, dumtaxat sciscitantur, quis ei jusserit grabatū tollere. Id quod præcipuum est, non æstimant, & ad id, quod minoris considerationis est, animū intendunt, scilicet ad Festi profanationem. Hoc invidiæ proprium est, cæcam esse ad bonum, & ad id, quod malum apparet, mille oculos habere. Quodq; hic peractum fuit, tota Christi vita ansam eis dedit, ut ipsum ad mortē usque persequerentur (inquit Evangelista) eò quòd eis dixisset, Deum se esse. Ad hujus prodigii conspectum, & radii hujus lucem, quæ illos excæcavit, Discipulus à Christo dilectus nos hodie constituit. Placeat divinæ Majestati ejus, ut omnes illuminemur, & visus nostri imbecillitas ad divinum Solem conspiciendum pertingat, vi gratiæ ejus corroborata, per intercessionem sanctissimæ Virginis Matris ejus. Illam imploremus. *Ave Maria.*

Erat autem ibi homo, triginta & octo annos habens in infirmitate sua.

CONSIDERATIO I.

Eos solùm vitæ annos habemus, quos tribulationum, eò quòd Deo tunc vivere incipiamus cùm pati incipimus.

CONSIDERATIO hæc, Fideles, est contra quendam loquendi modum, qui commu-

communiter inter mundanos versatur. Hic verò est, eos solos vivere, qui læti, & benè contenti, sine infirmitatibus, sine paupertate, denique à difficultatibus, & afflictionibus liberi vitam transigunt: qui autem hæc incommoda perferunt, & tribulationes istas patiuntur, hos non vivere, sed mori: atque adeò dicere de fortunato ærumnosus solet: Huic solùmmodò est vita, valet enim, habet quod comedit, nihil eum molestiâ afficit, istud sanè, istud est vivere. Ego autē infelix & miser non vivo, sed morior, tùm inter tātas pœnarum, & afflictionum occasiones, & dolorum causas vitam transigam. Hic est, prout dixi, loquendi modus, qui in mundo usurpari solet. Verùm Christianè loquendo, aliter sentio, atque adeò dico, solos tribulationum, & pœnarum dies, & annos apud Deum esse vitæ dies, ipsumque illos solos reputare dies plenos, contrarios verò vacuos esse; quinimò (ut ita dicamus) annos esse quasi mortuos. Lucis aliquid ad hunc discursum mihi contulit doctus noster Cardinalis Hugo, qui in commentatio, & expositione horum verborum: *Erat autem ibi homo, triginta & octo annos habens in infirmitate sua, &c.* advertit, Evangelistam eos dumtaxat annos numerare, quos hic æger habebat infirmitatis: *Describit eum à patientia in longitudine infirmitatis.* Magnum profectò solatium illis omnibus, qui afflicti, & in laboribus vitam ducunt, quosque Deus hìc castigat; quandoquidem tantum apud ipsum vitæ sint habituri, quantum doloris, & afflictionum perpessi fuerint.

Hugo Cardin. hic.

2. *Et laudavi magis mortuos, quàm viventes,* inquit capite 4. Ecclesiastes. Scio communem hujus loci explicationem esse, præsentis vitæ miseriam tantam esse, ut considerando præcisè id, quod est vivere, vel mori, esse in hac vita, aut ab ea egredi (abstrahendo à termino alterius vitæ, ad quam itur) melius sit mori, quā vivere; eò quòd in hac vita vivere, sit innumeras pœnas sufferre; ab ea verò egredi, sit ab iis liberari: & quantum ad pœnas attinet, clarum est humano more loquendo, melius esse eas cavere & effugere, quàm tolerare, & perferre. Hic est communis sensus sacrorum Interpretū, prout ad hunc locū notavit doctus noster Cōmentator. Veruntamen ad nostrum institutum, ubi nostra Vulgata habet; *Laudavi*

Eccles. 4.

Vide nostrum Ioan. Ferdinand. comm. in hunc locum Lect. Hebr.

magis mortuos, quàm viventes? dicit originalis textus Hebraicus: *Laudavi magis filios interfectionis, vel interfectos in patibulo, quàm eos, qui cum strepitu, & melodia vivunt.* Dicere intendit: Consideravi, & per otium contemplatus sum quidquid mundi ambitu cōtinetur: vidi quomodo Deus cum suis se gereret, & nullum statum deprehendi invidia magis dignum, quàm filiorum mortuorum, vel mortificatorum, hoc est, filiorum afflictorum, & malè habentium. Magis fortunatos hos existimo, quàm eos, qui pro libitu suo, inter delicias, & oblectamenta vitæ hujus vivunt. Id autem quare? Quia illi morientes mundo, vivunt Deo; hi verò moriuntur Deo, viventes mundo. Nam Dei calculo, illi solummodò dies vitæ sunt, illi dumtaxat anni pleni, qui adversitatibus, crucibus, & tormentis permixti sunt, illi autem vani & vacui, qui cum delectationibus, & requie transiguntur.

3. Ponderatu admodum digna est diversitas verborum, quibus Deus Dominus noster sententiam supplicii tulit contra serpentem, & primum hominem post peccatum. Illi dixit: *Terram comedes.* Huic verò: *In laboribus comedes ex ea, omnibus diebus vitæ tuæ.* Sanctus Ambrosius ingenii sui acie advertit ad tam mirabilem, & mysteriis plenam distinctionem: Vita serpentes futura est quieta; hominis verò miseriis, & laboribus plena? Ita sanè: *Discretio quam vim habeat, considera.* Ne mireris quòd Deus, pœnam inferens, magis hominem, quàm serpentem opprimat! hic enim ad cœlum non adspirat; ille verò cœli candidatus est, adeòque ad labores condemnatus. *Omnibus diebus vitæ tuæ.* hoc est; Tantumdem vitæ habebis, quantum pœnæ passus fueris. Serpens labores non habeat, quia sibi soli vivit, & cum vita corporis, animæ quoque vita terminatur, & extinguitur. Homo verò, qui Deo vivit, tribulationes habeat, eò quòd illi hi tantùmodo anni in annis vitæ computabuntur, quibus passus fuerit. Adjungit magnus Doctor: *Bonum est mihi in tristitia magis panem manducare, quàm in delectatione, nam tristitia secundùm Deum salutem operatur.* Consequenter ad ista nolo, Domine, vitam meam instar serpentis à pœnis liberam, sed instar hominis, ex tua sententia, laboribus addictam, ut illos habeam annos vitæ, qui fuerint pœnæ.

Genes. 3. Ambr. lib. de parad. c. 15.

Scriptu-

Scriptura sacra loquens de Patriarcha
4 Abraham, dicit: *Erat autem Abram septuaginta quinque annorum, quando egressus est de Haram.* (Genes. 12.) Magnus Scripturæ interpres sanctus Hieronymus, conferens hæc verba cum eo quod capite præcedenti dicit sacer Textus: *Vixitq; Thare septuaginta annis, & genuit Abram Et facti sunt dies Thare ducentorum quinq; annorum, & mortuus est in Haram:* (Genes 11.) confitetur quòd sese implicatum deprehendat, & de computu horum annorum sese offerat quæstio primo intuitu tam intricata, ut videatur nec dari, nec inveniri posse solutio: *Indissolubilis nascitur quæstio.* (Hieron de q. heb. in Genes.) Quomodo enim potuit Abraham esse septuaginta quinque annorum, quando egressus est de Haram, cùm à nativitate eius usque ad obitum patris sui effluxerint centum triginta quinque anni? hos enim, ex æquo calculo, habebat ætatis, & non septuaginta quinque. Quid autem sacer Historiographus eos silentio præteriit? Ad huius difficultatis solutionem utitur sanctus Hieronymus traditione Hebraica, magnæ authoritatis, utpotè valde antiqua. Communis erat traditio, quòd Babylonii domum Thare, & Abraham igne circumcinxerint, ut illos comburerent, & extinguerent, videntes quòd igni debitum cultum, tanquam vero Deo, deferre nollent, quodque Divina Majestas Abrahamû ab illo periculosè miraculo præservaverit: *Quod Abraham, Babylonio vallatus incendio, quia illud adorare nolebat, Dei sit auxilio liberatus Et ex illo tempore, ei dies vitæ, & tempus reputatur ætatis, ex quo confessus est Dominum, spe nens idola Chaldæorum.* Quasi doceat Spiritus Sanctus, Abrahamum illos solummodò vitæ annos habuisse, quos in calamitatibus, & laboribus transegit, eumque tum demum vivere incepisse, cùm pati cœpit.

5. *Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & benè tibi erit.* (Psal. 127.) Psalmo 127. loquitur David de iis, qui Deo serviunt, ac legem eius observant; ac singulariter dicit beatum esse eum, qui manuum suarum labore vivit, & de sudore suo comedit. Hoc benè intelligitur de iis, qui vitæ activæ operibus sanctis, & charitatis erga proximum officiis sese impendunt. In omnibus benè tibi erit, cuncta ad votum succedent, in hac vita quietem, & in altera summam felicitatem obtinebis. Hæc est magis usitata horum verborum interpretatio. Ego verò fundatus in doctrina Philonis, jam aliàs ponderata, doctrinam hanc magis exaggerari velim *Sicut à cibo tota vita pendet, cum suis actionibus, & affectionibus: ita etiam à labore pendet quidquid in rebus bonum est;* (Phil. Heb. lib de Sacrif Cain & Abel.) inquit ille. Labori cibum comparat hic Philosophus, & quidem admodum propriè; nam quemadmodùm comedendo vita corporis sustentatur, ita quoque laborando vita animæ conservatur. Dicamus clarius: Labores justis subserviunt loco eius, quod panis, & victus præstant corpori: quemadmodùm enim corpus nutritur eo quod comedit, ita spiritus amici Dei eo, quod suffert. Et perinde est ac si diceretur, quòd eatenus vivat fidelis, quatenus patitur, & tantum vitæ retinet, quantum suffert laborum, & dolorum.

Quando cessante jam tempestate, sereno cœlo, Deus Dominus noster conversus est ad innocentiam Christiani illius Stoici, columnæ aureæ, quam fidelitati erexit patientissimi Job, restituendo duplum 6.
quid ei ademerat: *Addidit Dominus omnia quæ fuerant Iob duplicia,* (Iob. 42.) notat Tertullianus, quòd soli liberi, quos Deus ei dederat, non fuerint duplicati, nec restituerit eosdem, qui obierant: *Natique sunt ei septem filii, & tres filiæ.* Decem antea habebat, alios decem postmodum largitus est. Quamobrem ei non reduxit liberos mortuos resuscitatos, vel cui saltem illi, quos denuò ei dedit, instar aliarum rerum duplicati non fuerunt? Eò quòd ipsemet Job noluerit (inquit magnus Tertullianus;) si enim desiderasset, procul dubio eos Deus illi concessisset: *Sustinuit tam voluntariam orbitatem, ne sine aliqua patientia viveret.* (Tertul lib. de patient. c. 15.) Fuit sanctus ille vir, qui filiorum vitam noluit, ut quoad viveret, patientiæ occasionem haberet, & materiam tolerantiæ suæ exercendæ Quasi dixisset Job: Quia vivere volui, volui & pati, quasi non vixisset, si nihil pertulisset, deficiente doloris incentivo, & tolerantiæ occasione.

Dicet quispiam curiosus: Hæc scitè animadversa, sed ut videtur, non ita benè fundata. Itane verò? Videte igitur qualiter ea communiat Angelicus Doctor sanctus Thomas, explicans eadem verba ejusdem

Iob. 7. sancti: *Sic & ego habui menses vacuos*; ubi deplorat dies, & menses, quos habuit inanis. Plurimi Interpretum dicunt, de diebus laborum, & calamitatum eum fuisse locutum: Verùm contrarium videtur Magistro Angelico, & sentit Jobum de diebus primævæ suæ prosperitatis, & annis veteris suæ felicitatis fuisse locutum; quodque deploret tempus illud quasi perditum, dicatque fuisse se quasi mensibus illis non vixisset, nec censeat annos illos fuisse vitæ, quos in laboribus non transegit. *Menses prateritos mea prosperitatis, omnibus fortuna bonis refertissimos, ego semper existimavi vacuos.* Ita
Tho. cit à Pined. hic.
quidem Deus igitur reddat Job omnia duplicia, sed non liberos, quos ei ademit, ut quoad vivet, continuum habeat doloris stimulum, & perpetuum tristitiæ excitatorem; nec dies suos judicet vacuos, & infortunatos, prout alios præteritæ suæ prosperitatis, quandoquidem ærumnis subjectus vivat. Restituatur ei modò, quod ipsi defuit, vel labores qui antea ipsi ademti fuerunt, toleret, patiatur ut vivat, cùm non pati, pro morte habeat, & illos solummodò annos, qui afflictionis, & pœnæ fuerunt, plenos judicet.

7 Egregia ad hoc propositum est animadversio Ruperti Abbatis, qui notat, Christum in cruce existentem dixisse: *Consummatum est*; cumque immediatè pòst obiisse: *Inclinato capite tradidit spiritum.* Quàm arcana, ac mysterio plena hæc verborum connexio! aut quam cohærentiam habet unum cum altero, omnia consummari, & Christum mori? Magnam sanè, inquit doctus Tuitiensis. Finita & consummata est vita eo momento, quo tormenta consummata sunt. Quasi dixisset Redemptor: Pertuli, & excruciatus sum, quantum perferre, & excruciari quisquam potest; itaque vivere deinceps nolo: vitam otiosam, & absque fructu reputo, cùm me deficiunt, quæ patiar: idcoque quantocyus mortem inclamavit, quia non judicabat vitam eam esse, quæ pœnis carebat. Audite verba, quæ sunt mirabilia: *Quid consummatum esse dixit, nisi quidquid propositum, vel dispositum fuerat, secundùm Scripturas eum pati? Ergo inquit: Consummatum est, ad summam cursus perventum est. Hoc dixit, & tunc demum inclinato capite emisit Spiritum.* Veniat mors, quandoquidem furor vester,

Ioan. 19.

Rupert. lib. 14 in Ioan.

ô Judæi, cessaverit; cumque ulteriores pœnas non inveniatis, ulteriorem vitam non desidero.

Concludamus hanc considerationem insigni ponderatione magni Theophylacti in epistolam, quam sanctus Paulus scripsit ad discipulum suum Philemonem. In eius principio, pro titulo suo ponit ingravescentem suam ætatem: *Cum sis talis, ut Paulus senex, nunc autem & vinctus Iesu Christi, obsecro te pro meo filio.* Conjectum in carcerem, annosum, & senem se nominat Paulus. Hoc ita non esse potest, quandoquidem non erat adeò provectæ ætatis, prout facilè videbit curiosus, qui numerum annorum ipsius inierit, recurrendo primùm ad eos, quos habebat, & cùm morti sancti Stephani assisteret, & deinde in sua conversione, ac demum tempore suæ prædicationis. Hoc autem suppono plus quàm certum: adeoque probatione non indiget. Quomodo igitur se vocat senem: *Vt Paulus senex*; qui ætate erat juvenis? Audite responsionem Theophylacti, nam & meretur: *Adjecit etiam, senex, ostendens canos germinasse laboribus.* Non videtis in vinculis eum fuisse, quando senem se nominavit: *Vinctus senex.* Non attenditis; quod tolerantia tam continuatorum laborum in prædicatione, in itineribus, naufragiis, verberibus, inimicis, & tam gravibus persecutionibus, quas Paulus perpessus fuerat, ei ætatem adauxit, atque annos multiplicavit? Ea propter de se ipso dicit, quòd sit senex, quodque diu multumque vixerit, quia tanta passus fuerit, ut veritas assumpti nostri fixa & stabilita permaneat, illum solummodò Christianum vivere, qui patitur; illumque diutiùs vixisse, qui plura perpessus fuerit. Et hac de causa sacer Evangelista homini huic non plures vitæ annos numeravit, quàm triginta illos & octo, quos habebat languoris; nam illos dumtaxat ætatis annos habemus, quos in persecutionibus perferendis transegimus; tumque vivere incipimus, cùm incipimus pati.

8.

1. ad Philem.

Theophyl. 161.

Hunc

Hunc cùm vidiſſet.

CONSIDERATIO II.

Paralyticus, ut maximè derelictus, Chriſti oculos, & affectus ad ſe rapuit, ut nos doceat majori neceſſitati commiſerationem impendere.

1 QUis dubitet, in tanta infirmorum, & languentium multitudine, quanta in tam magno Xenodochio erat, multos nobiles, divites, potentes, & dominos fuiſſe, magis illuſtres, & omnium eò adventantium viſui magis expoſitos, in elegantibus lecticis, & bellè ornatis cubiculis collocatos, officioſis cinctos famulis; omnibus advigilantibus, & expectantibus quando Angelus moveret aquas, ut eos in illas injicerent? Igitur inter tantos, & tam innumeros infirmos, qui optatæ ſalutis conquirendæ cauſa eò confluxerant, oculi tui, Deus, & Redemptor animæ meæ, ad pauperculum diriguntur, qui in angulum rejectus, & vix apparens, ſolum (ut ipſemet fatetur dicere neceſſum habuit: *Hominem non habeo*; ſine omni homine, erat qui aſſiſteret. Ita quidem, in hunc Divinus Medicus oculos conjicit, utpotè maximè pauperem, & derelictum præ omnibus, qui ibidem aderant, cùm (uti advertit doctus Cardinalis Toletus) nihil omninò, ne trientem quidem haberet, quem ad piſcinam ſe ducenti porrigeret: *Ipſius etiam languidi ſumma paupertas probatur, qui nec pecuniam, qua hominem in adjutorem per breve tempus conduceret haberet.* Hoc facto, fideles ſuos modum Chriſtus docuit, quem in charitatis operibus ſervare debent.

2 Regius Propheta clarè admodùm nobis indicat quantum humilitas, paupertas, & deſertio apud Deum valeant, Pſalmo 137. dicens: *Quoniam excelſus Dominus, humilia reſpicit, & alta à longè cognoſcit.* Magnificentiam ſuam in eo collocat Deus quod plurimi æſtimet, ac ſerenis oculis reſpiciat humiles: *Et alta à longè cognoſcit.* Altos, qui ſunt ſuperbi, valdè à longè reſpicit, procul admodùm abeſt, ut eis auxilietur, & quidquam pro eis faciat. Vel ſic: Diligentiùs ſemel, iterumque aſpectat res ſubmiſſas, ac humiles; hæc enim eſt proprietas verbi: *Reſpicit*; altas verò eminus videt, & quaſi obliquè. Verùm exurgit ratio dubitandi, qui hoc eſſe poſſit? Nam cùm in loco alto exiſtat Deus, ut idem Propheta dicit: *Quoniam excelſus Dominus*; videtur contrarium eſſe debere, ut quod magis excelſum eſt, propiùs circa ipſum inveniatur. Nequaquam ita ſe res habet. Videte ſublimem conceptum eminentiſſimi noſtri Cardinalis Hugonis, in explicatione horum verborum: *Alta à longè cognoſcit, id eſt valdè ſuperbos; & humilia reſpicit, id eſt, qui in hac vita degentes, eam totam tribulationem eſſe cognoſcunt, unde ſi contigit ipſis tribulatio, adeſt Deus auxiliator*; quaſi dixiſſet: Intelligite Prophetæ mentem. Dicere voluit: Certum, conſtitutumq; habere, quòd hominem, humillimo loco conſtitutum, Deus exaltet, donec ad ſe eum perducat; exaltatum verò contemnat; adeò ut qui ſuâ opinione maximè elatus, & ad ſublimiora evectus eſt, procul infrà Deum remaneat. Pro malo ſigno ne habeatis, quòd mundus veſtrûm obliviſcatur, tunc enim Deus veſtri recordatur, cumque homines vos reſpuunt, & in angulum conjiciunt, ille vos eligit, ut publicis in locis eluceſcatis, & quando illi infra pedes vos detrahunt, tunc ille vel maximè favoribus ſuis vos afficit, & æſtimat.

Pſal. 137.

Hugo Card.

Dicit Scriptura ſacra, Deum ſex primos dies mundi rerum creationi, & creaturarum productioni impendiſſe, ſeptimo verò quieviſſe ab eo quod antecedentibus diebus operatus fuerat, ac inſuper illum ſanctificaſſe, eique benedixiſſe: *Et requievit die ſeptimo ab univerſo opere quod patrarat, & benedixit illi, & ſanctificavit illum.* Jam aliàs ponderavi rationem, quam habuit Deus ad inſtituendum diem feſtum, & quietis primò ab hominis creatione. Quod modo adverto, eſt, quare tam ſingulares ei favores impenderit, ut eum ſanctificaverit, eique benedixerit? Multa in hanc rem ſancti Patres proferunt, ſed inter alios ſanctus Joannes Chryſoſtomus ad noſtrum inſtitutum: *Ne videatur aliquid minus habere dies ille, eò quòd in ea nihil factum, benedictione ipſum dignatus, eſt: & benedixit, inquit, diem ſeptimum, & ſanctificavit illum.* Apparet 3

Geneſ. 2.

Chryſoſt. hom. 10. in Gen.

 diem

diem hunc septimum reliquis minùs honoratum fuisse, & quia Deus unoquoque ceterorum dierum res aliquas creaverat, gloriari illos potuisse, atque præsumere; hunc verò, quia Deus eo nihil creaverat, reliquis inferiorem esse: sed propter eamdem illam rationem, ob quam inter omnes minùs illustris videtur, adeoque magis contemptibilis, singularibus favoribus eum Deus exornat, & ditat, eumque intuetur, non ut minùs faveat, eumque repudiet, sed honoret, non ut inferiorem faciat, sed omnibus anteponat; ut significetur, quomodo Deus in illos, qui mundi æstimatione minus possunt ac valent, insignitiora dona conferre soleat, quodque illos, quos homines, quia pauperes, minoris faciunt, ipse magis diligat, & protegat.

4. Ponderat sanctus Bernardus amabiles illas consolationes, quibus Deus per Prophetam suum Isaiam populum suum invitat: *Consolamini, consolamini popule meus (populum meum legunt alii:) Dicit Deus vester. Loquimini ad cor Ierusalem.* Hoc est, (inquit S. Hieronymus) loquimini ei cum dulcedine, deliciis, blandimentis, solatiis, & promissis. Hæc omnia significat loqui ad cor. Nosse vultis, inquit mellifluus Doctor, quis populus hic sit, quem tantis favoribus Dominus invitet, ad quem hæc affectuum teneritudo, & desiderii sensus singulariter dirigantur? Et respondet: *Consolamini, consolamini, popule meus, ait: Vtique populum humilem, quem salvum facies, nam populum superborum humiliabis. Vis nosse populum eius? Tibi derelictus est pauper, ait homo secundùm cor Dei.* Cum pauperibus, & imbecillibus loquitur Deus noster, atque hos specialiter populum suum nominat; superbos enim humiliat, & humiles exaltat. Denique scire cupis, quis sit populus Dei? Dixit ad David signatissimis verbis: *Tibi derelictus est pauper.* Deus enim singularem rationem habet pauperum; & quoniam mundus eos contemnit, & rejicit, Deus apertis brachiis semper paratus est ad eos recipiendos: prout in præsenti Evangelio advertere licet, quo videmus, Dominum nostrum oculis suis sublimiores mundi perlustrantem, eos tandem in pauperculum ab omnibus derelictum defixisse.

Barbast. hom. 40. §. 12.

Hieron. in c. 2. Osee.

Bern ser. 5 de Nativ.

Psalm. 17.

5. Conferamus cum Gilberto Abbate duo sacræ Scripturæ loca, atque ex utriusque collatione bonam discursus nostri probationem eliciemus. Ponderat hic Doctor, quàm affabilem, & dulcem se prodigo illi filio pater exhibuerit. Vidit illum à longè, & videndo eum hinc tam lacerum, & ad tantas miserias redactum, inde verò ita cōtritum, & pœnitentem, visceribus emollitis, & ad pietatem, ac commiserationem commotis, cursu descendit, brachia collo eius injecit, & osculum genis infixit. Elegantissima sanè descriptio eius, quod in justificationis nostræ decursu peragitur, prout omnes Sancti notant; sed huic immorari jam non possumus. Demum non advertit bonus pater, quòd filius orationem ad se dicendam composuisset, quam animo conceptam deferebat: *Et dicam ei: Pater peccavi &c.* Vix eum à longè vidit, quando victus amore, & visceribus patris, perinde ac si in pectore vires non haberet ad se retinendum vel quasi filius deliquium animi pati inciperet, & totus deficere, caput retrò obvertens, ita pater eius ad eum recipiendum cucurit: *Cùm adhuc longè esset, vidit illum pater suus, & misericordia motus accurrens cecidit super collum eius & osculatus est eum.* Animadvertite hic, & mecum recordamini, inquit Gilbertus, Sponsæ illius, Deo tam charæ, & dilectæ, quæ domo suâ egressa, & magno perè sollicita per plateas, & vicos civitatis eum quærens incessit, hinc & inde discurrens, nec invenire eum valens, eò quòd sese abscondisset: *Surgam & quæram, &c. Quæsivi, & non inveni.* Quid hoc rei est, Domine, & Divine Sponse animarum? Sponsæ, Dominæ, & Reginæ, quæque non solùm Sponsi sui lateri assistit, sed & humeris eius, vestita auro, & lapidibus splendidis, ac pretiosis, innititur: *Astitit Regina à dextris tuis, &c.* teipsum abscondis, & elegantiam eius ac majestatem ita deprimis; filium verò prodigum intueris, atque etiam à longè aspicis, atque ipsemet eum accersitum vadis, ut tantis eum favoribus ac beneficiis afficias? Haud equidem capio. Videtur quòd hæc Sponsæ meliùs impensa fuissent, non tantùm propter eius virtutes, & perfectiones, sed etiam propter dignitatem, ac magnam ejus nobilitatem. Verùm quænā hæc tam notabilis commutatio? Edisserā: Filio pœnitenti, lacero, &

Luc. 15.

Gilbert. Abb ser 3. in Cant.

Cant. 3.

Psal. 44.

pannoso vilis atque humilis conditio, ad quam devenerat, apud patrem patrocinata fuit, ut ei faveret, & necessitas ejus atque miseria, ad ei succurrendum oculos ipsius direxerunt; Sponsam verò, quoniam hæc ut à Sponso protecta, & singulariter dilecta præsumere, & ampliores favores sperare poterat, tam rigidè dedignatur, & aversatur. Eò diriguntur divini ejus oculi, ubi est pauperculus filius prodigus, ut ei opituletur: Sponsæ verò Reginæ, & amanti se abscondit, ut eâ ratione excellentiam ejus humiliet. *Denique & pater accurrit pœnitenti, Sponsus se subducit diligenti*: inquit doctus Abbas.

Diligenter admodùm inquisivit Rex David, ut reperiret quempiam de domo, & familia Saulis, ut ei, in gratiam Jonathæ singularis sui amici, benefaceret: *Putasne est aliquis, qui remanserit de domo Saul, ut faciam misericordiam cum eo propter Ionatham?* Notat autem sacra Scriptura, quòd nemo fuerit, qui quempiam ei notum fecerit. Videns hoc David, idem rogavit à Siba, quamquam verbis diversis: *Numquid superest aliquis de domo Saul, ut faciam cum eo misericordiam Dei?* Advertite id, quod sacer Textus adjungit: *Dixitque Siba Regi: Superest filius Ionathæ debilis pedibus.* Quod verò hic mihi animadversione dignum sese offert, & quod sacri interpretes plerique præterierunt, est, quòd cùm David primam in indagando diligentiam, & petitionem fecit, nullus fuerit, qui ausus sit filii Jonathæ mentionem facere; cùm autem à Siba inquireret, protinùs aliquis memoratus est. Hujus alii alias dabunt rationes, ego modò meam offero (nisi tamen, quia mea, minus mereatur) & dico, rationem, propter quam hac posteriore vice primus indicatus fuerit, qui a Davide expetebatur, fuisse, quia in prima inquisitione, quam fecit David, non plus dixerit, quàm quod cum quocumque, qui inventus fuerit, facturus esset misericordiam; quia verò in secunda dicit se facturum misericordiam Dei, ideò ei significatum, superesse filium Jonathæ amici sui. Nihilo minùs remanet difficultas, quare modò, & non antè mentio ejus facta? In hoc sita est subtilitas conceptus. Quare? Scriptura id dicit; quia *debilis pedibus*, & instar paralytici claudus erat, & ab omnibus rejectus, ac oblivioni traditus, nec putabatur quòd alius quispiam, quàm misericordia Dei, ejus posset recordari, ad ei benefaciendum; solus enim Deus recordari novit eorum, qui fortunis omnibus exturbati, ac derelicti sunt, & opem ferre iis, quorum homines magis oblivisci solent, qualis erat Miphiboseth, in omnibus paralytico piscinæ persimilis.

7. Huic miraculo apprimè conveniunt, quæ sanctus Evangelista Lucas, Salvatorem in Synagoga fecisse refert, conferendo sanitatem dæmonium habenti, ubi histori- *Luc. 4.* am suam persequens, immediatè subjungit, quòd exiens Synagogâ, iverit ad sanandam socrum principis Apostolorum S. Petri, quæ malignis febribus detinebatur: *Egressus de Synagoga introivit in domum Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus, &c.* Nónne magis rationi consonum fuisset, ut Dominus Jesus affini sancti Petri primò salutem contulisset, quæ, ut talis viri socrus, omnem honorem merebatur, quàm ut ei hominem anteponeret, eumque tam vulgarem, & tenuem, ut sacer Evangelista eum nequidem nominaverit? Sanctus Pater Ambrosius in hoc casu dicet quod sentit: *Postquàm Lucas virum à spiritu nequitiæ* *Ambr. in* *liberatum antè præmisit, substituit fœminæ sanita-* *Caten. D.* *tem, utrumque enim sexum Dominus curaturus* *Thom.* *advenerat, & prior sanari debuit, qui prior creatus.* Quamquam ad Christum pertinebat, utrumque sanare, hominem scilicet à dæmonio, & mulierem à febribus; conveniebat tamen, ut talem in eo ordinem servaret, ut clarè appareret, quòd ejus medicina, vel misericordia, in maxima necessitate constituto primò subveniret. Ideò protinus homini illi prospexit, & curam illius gessit, quia miseria ejus magis erat vetus, & magis senex vir, qui eam patiebatur. Ego verò adjungo, quòd vir ille, non solùm quia vetustior infirmus, prior sanatus fuerit (siquidem miseriæ tanto magis commiseratione dignæ sint, quantò magis antiquæ) verùm etiam, propterea quod socrus Petri, quia Petri plus adjumenti habebat, ut prior sanaretur, pauper verò homo illo carebat; ideò pauper ille in curatione illi fuit prælatus: divini namque illius Medici curatio ad respectus temporales non attendit, sed majorem duntaxat necessitatem

retur reatu, si accepta gratiam benedictionis amitteret; idcircò Rebecca egit, ut ab Esau in Iacob transferrentur primogenita, ex ferocitate namque & perversa inclinatione Esau rectè collegit, eum tanto bono, quale erat benedictio patris, abusurum, nullumque emolumentum ex favore ejus percepturum; cumque Iacob indole esset generosa & sancta, tanquàm prudens & sapiens ratiocinata secum fuit: Esau sortem suam, Deum magis irritando, infaustam reddet; Jacob autem, utpotè justus, debitas ei gratiarum actiones referet; melius itaque erit, ut ea hic gratus gaudeat, non autem ille ingratus perfruatur. Invigilemus ergo ipsius bono, licet ipse malus sit, removeamus occasiones beneficiorum, ne appareant ejus ingratitudines. Minor erit reatus, & mitior pœna, si divina beneficia fuerint minora: *Non dabitur*.

4. Quando Israëlitæ, fastidientes cœleste manna, expetiverunt carnes, statuit Deus ac Dominus noster eorum desiderio satisfacere, & eas illis dare usque ad saturitatem: *Comedetis*, inquit, *carnes, donec exeant per nares vestras, & vertantur in nauseam*. Moyses hoc audiens, difficultatē huic negotio obtendere incepit, & dicere, fieri non posse, ut tanta multitudo sexcentorum millium hominum, mense integro in deserto, tam abūdè carnibus sustentetur: *Sexcenta millia peditum hujus populi sunt, & tu dicis: Dabo eis esum carnium mense integro?* Pensat autem celebris noster Oleaster hæc verba Ducis populi illius, & ait, illa prima quidem fronte exiguam spem ac fiduciam significare; verūtamen non nisi ex amore quo eos prosequebatur, profecta esse: Cùm enim tam probè eos cognosceret, & eorum ingratitudinē ac contumaciam perspectam haberet, timebat, ne divinum illud beneficium, nulla ejus habita ratione, severæ punitionis causa existeret: *Fortè sanctus Moyses cognoscens iratum Deum, & beneficium populo non profuturum illud detinere suâ difficultate conatur*. Volebat itaque ne Deus signum illud de cœlo eis daret, ne ingratitudo eis majoris damnationis causa foret: adeò ut hinc pateat, in bonum illorum redundasse, quod in damnum eorum egisse videtur.

Num. 11.

Oleast. hic.

5. Sæpenumerò expendi, noluisse Christum Dominum nostrum annuere dæmonio, quando in deserto eum rogavit, ut ex lapidibus panes conficeret: *Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant*. Quid obsecro erat Filio Dei lapides in panem convertere? Prope nihil. Nihilominus repulsam passus est, cacodæmon, & nihil obtinuit. Quærunt sancti Patres, quid causæ fuerit, quòd Satanæ petitionem admittere noluerit Christus? Diversimodè respondent, inclytus autem Martyr S. Cyprianus nostro instituto valde accommodatè, dicit enim, noluisse Dominum miracula operari, aut signa facere iis, quos nullum inde fructum desumpturos cognoscebat: *Nec opus erat ut hoc facto insidiatori innotesceret quia nullo signo ejus poterat invidia commutari*. Cùm autem non emendandum eum, & nullum ex miraculo profectum facturum Salvator cerneret, facere noluit, nec signa ulla exhibere, quod adhæc impœnitentes, ac quodammodò magis induratus, & obstinatus esset mansurus.

Match. 4.

Cyprian. de Ieiun. & tentat.

Notat autem Rupertus Abbas rem ingenio suo dignam, nempe eundem Dominum, qui lapides in panem convertere noluit, paucis pòst diebus in nuptiis Canæ Galilææ aquam in vinum convertisse: *Implete hydrias aqua &c.* Nónne verò in Salvatoris gloriam redundassent panes ex lapidibus facti, quemadmodum aquam in vinum conversa? *Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ, & manifestavit gloriam suam*. Nequaquam. Ibi enim miracula frustrà facta fuissent, quandoquidem apud inimicum nihil operata fuissent, & nullum ex eis fructum percepisset: hic autem crediderunt in eum discipuli ejus, atque in fide confirmati fuerunt: *Fortè enim putas quia gloriam suam manifestavisset, si ad ejus dictum lapides facti fuissent panes, sicut in eo gloriam suam posteà manifestavit, quod ad ejus nutum aqua in vinum conversa est? Sed non ita est; ubi enim hoc fecit initium signorum, & sic manifestavit gloriam suam, non gloria fuit inanis, sed gloria cum fructu quem videlicet fructum protinus Evangelista præsentat dicens: Et crediderunt in eum Discipuli ejus*. Eadem porrò ratione tunc egit Dominus cum dæmone, quemadmodum hodie cum ejus ministris Scribis & Pharisæis: ille enim nihilo melior, isti verò signis ejus etiam pejores erant futuri.

Rup. de glor. & hon. Filii hom.

Ioan. 2.

Capite octavo S. Marci refertur de quodam cæco, cui Dominus Iesus visum restituit in Bethsaida, aut prope eam, educens eū extra multitudinem ad hunc effectum: *Ap-* 6.

Marci 8.

prehen-

prehensa manu cæci eduxit eum extra vicum, eique injunxit ut nemini diceret, quis eum sanasset: *Et si in vicum introieris, nemini dixeris*: quin etiam præcepit, ne ad locum illum reverteretur, ut nemo sciret quid actū fuisset. Ita legit versio Syriaca: *Nec in pagum illum introieris*. Et Arias Montanus: *Neque in vicum ingrederis*. S. Joannes Chrysostomus mysterium invenit in eo, quod Salvator extra eum locum illum sanaverit, nec permiserit ut ad illum reverteretur: *Cæcus iste in Bethsaida erat: educitur foras ibi sanatur, non in Bethsaida, sed extra Bethsaidam. & quia sanatus, dicitur ei: Revertere in domum tuam, sed non vadas in vicum, de Bethsaida tollitur*, &c. Atque ad hoc insigni allegoriâ respondet: sed ea non facit ad confirmationem ejus, quod modò deducimus, sed quod incidit docto cuidam moderno authori, qui recurrit ad cap. 11. S. Matth. ubi Salvator deplorat Bethsaidam, eò quòd profectum nullum fecerit ex miraculis, & signis quæ Dominus ibidem fecerat, dicens, quod si in Tyro & Sidone ea fecisset, de peccatis suis pœnitentiam egissent: *Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro & Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent*. Hæc verò ratio fuit, propter quam noluit Dominus ut cæcus miraculum in Bethsaida ab ipso perpetratum publicaret: *Hoc ab oppidanis miraculum videri non sinit, cùm certum sit, hoc etiam signo despecto, illius reos futuros*. Apprimè sciebat, quòd quo plura miracula faceret, sese tamen propterea incolæ Bethsaidæ non essent emendaturi. Cave ergo ea illis dicas, ne majorem habeant suæ damnationis occasionem.

Syriac. Ar. Mont. Chrysost. hom. 9 in Matth.

Vill. Roel. Com. in Iud. c. 9. v 47. a. peor. 4. Matth. 11.

7. Magna mysteria includit oratio illa, quam Christus Dominus in horto Gethsemani ad æternum Patrem fudit: *Pater, si possibile est, transeat à me calix iste. Verumtamen non sicut volo, sed sicut tu*. Pater mi, si ex divina voluntate tua fieri potest, ut bona, quæ ex morte meâ sperantur, absq; eâ acquiri possint, *transeat*; sin minus, paratus hic adsto; jam sanguis ex venis meis profluens tingit terram, quam premo. Si tua justitia adeò sanguinis cupida est, vide utrum jam profusus sufficiat: *Si possibile est*, sistatur excessus, sin minus, *fiat voluntas tua*; si enim tibi non placuerit, non nisi tuam voluntatem volo. Doctissimus noster Cardinalis Cajetanus dixit, Christo Domino nostro concessum fuisse id, quod petebat, cùm super omnia Patris sui beneplacitum exposceret, & suæ orationis efficaciam divinæ voluntati committeret. Tam gravis authoris sententiæ non cōtradico. Certum autem est, humanam voluntatem naturaliter mortem exhorruisse, ac vitam desiderasse, atque hoc desiderium vitiosum non erat, neque inordinatum, cùm nulla res sit, quæ sui essentiam, conservationem ac vitam non desideret, uti dixit Aristoteles *in libris de Anima*; & Philosophia docet: sed voluntas rationalis desiderabat Patri obedire, & mori, atque (ut Angelicus Doctor dicit) una clamabat: *Fiat voluntas tua*; altera petebat: *Transeat à me calix iste*; usque dum in eo justum exoriretur bellum, cùm unaquæq; pro juris sui defensione decertaret. Sed ad principale punctum procedamus, quod ad discursus nostri probationem maximè refert. Sciebat utique Author vitæ, quod reipsa pati, atque etiam mori debebat. Quid igitur tanto affectu, & animi contentione petit id, quod non erat concessurus? Sanctus Leo Papa dicit, nos hic non tam ad factum ipsum, quàm significationem ejus respicere debere, & Christum Dominum tamquam Magistrum nostrum nos docere voluisse, patienter, & æquo animo ferendum, si negentur nobis ea, quæ ex imbecillitate petimus, cùm ea quæ maximè nobis expediunt, conceduntur: *Demonstratum est, quid possit à trepidante orari, & quid non debeat à medente concedi; quia enim nos quid oremus sicut oportet, nescimus, & ut hic nobis est, ne fiat plerumque quod volumus, Deus justus & bonus, quando ea, quæ nocitura sunt petuntur, negando miseretur*. Deus enim ut medicus cū infirmis, ita nobiscum agit. Ut enim medicus ægroto quæ petit, denegat, quia novit ei damno futura, & solummodò concedit ea, quæ saluti ejus expediunt: ita Deus, quia nescimus quid petamus, quidque nobis magis conducat, sæpenumerò non annuit petitionibus nostris, & ipsum non concedere quæ petimus, maxima gratia est quam nobis facere potest. Nihil enim damnosius nobis est, quàm id quod maximè volumus. Notetur verbum, *quod volumus*, quod idem est cum illo Scribarum & Pharisæorum, *Volumus signum videre*; nesciunt quid infelices petāt, ma-

Cajet. hic.

Arist. 3. de Anima.

Thom 3. p. q 18. a. 1.

Leo Pap. serm de Pass.

malum ipsis fuisset, si Christus eis illud præstitisset; in majorem namque damnationem eis cessisset, cùm nullum inde profectum fuissent facturi. Magnam eis gratiam, illud negando, præstat Dominus, ne tantis viis, ac mediis augeatur eorum iniquitas, magis rigida & severa sit eorum finalis punitio.

8. Matth. 8. Modò intelligetur conditionata illa petitio, quam fecit leprosus: *Domine, si vis, potes me mundare.* Advertit autem ingeniosè S. Joannes Chrysostomus, hominem hunc minimè dubitasse de voluntate Divina, quæ semper vult omne bonum, & quod rationi conforme esse videt: solummodò dubitabat, an fortè non vellet sanitatem dare, quia non expediret eam accipere: *Non de voluntate Christi ad omne bonum parata dubitat, sed de judicio voluntatis. Christus enim cùm sit bonus, nociva non vult præstare, etiamsi rogetur.* Ad Dei bonitatem reducit negare petita, quando ab eo minimè nobis convenientia petimus: bonitatis Dei, & magnæ ejus misericordiæ est, si quando ab eo petimus sanitatem, divitias, prosperitates, dignitates, felices successus, negando nobis respondeat: Non volo dare quod petis, eò quòd petas, quæ tibi non conveniunt, & perditionis tuæ causa erunt.

Chrysost. hom. 12. oper. imperf.

9. Luc. 23. Vehementer lætabatur Rex Herodes, quando coram eo comparuit Redemptor, inquit sanctus Lucas, eò quòd audivisset mirabilia quæ fecerat, & speraret miraculum aliquod coram se perpetraturum: *Herodes autem, viso Iesu, gavisus est valde, erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eò quòd audierat multa de eo, & sperabat signum aliquod videre ab eo fieri.* Quam ob rem Christus Herodis desiderio satisfacere, & aliquod tunc miraculum patrare noluit, cùm ea, quæ aliàs fecerat, essent innumera Sacri Interpretes in suis responsionibus non conveniunt. Illa verò quam sanctus Gregorius Magnus allegat, est huic rei admodùm commoda: *Quia vidit Herodem non quærere profectum sed signa, vel scientiam mirari.* Et quidem hac de causa Herodes Christo obstringebatur, nam supposito, quòd nullum ex eis fructum esset percepturus, quin potiùs majori damno illi futura erant, misericordiæ fuit, nullum coram eo miraculum perpetrasse.

Gregor. in hunc locum.

10. Non rarò mentionem fecimus de clamoribus illis, quibus Iudæi Christum Dominum nostrum rogarunt, ut de cruce, cui affixus erat, descenderet: *Descendat de cruce & credimus ei*, ille verò cruci constanter inhærens noluit descendere. Haud equidem capio. Cum Christus ab hominibus requirat fidem utque eum pro vero Filio Dei, Messia, & Redemptore suo agnoscant, hæcque omnia illi efficerent, si modò de cruce descenderit, cur non descendit, illisque condescendit? Dicam, inquit sanctus Anselmus. Ratio, propter quam non descendit, & contentis eorum vocibus surdas aures præbuit, est quia ficti erant, & promissio illorum fraudulenta. Egregia verba: *Quàm fraudulenta promissio: majus fecit resurgendo de sepulchro, & tamen non crediderunt.* Majus nimirùm miraculum fuit, ex sepulchro resurgere, quàm de cruce descendere, & credere noluerunt: quinimò falsis testibus, iisque dormientibus, probare intenderunt, quòd Discipuli ejus ipsum furto abstulissent. Rectè igitur fecit, non descendens de cruce, eique affixus manens; quandoquidem fides in eorum intellectu residere non posset, deficiente eos pio voluntatis affectu; uti etiam Scribas & Pharisæos hic affectus deficiebat, qui hodie eum accedunt, & miracula ab eo petit. Quin etiam propterea non vult eis concedere, quia scit ea curatione vulnus magis exulcerandum, & infirmitatem, uti sæpiùs accidere solet, medicina aggravandam: Curatione fieri quædam majora videmus vulnera, quæ melius non tetigisse fuit. Propterea itaque non vult dare signum, quod petunt, ne majoris damnationis causam præbeat, cùm omnia miracula quæ fecit, fuerint ad ostendendum quod esset Salvator universalis & author gratiæ, quæ est certum pignus gloriæ. Amen.

Matth. 27.

Anselm. in Matth.

Thom. 2. 2. q. 4. art. 2.

Ovid. de ponto l. 3. eleg. 5.

TRACTATUS V.

AD DIEM VENERIS POST PRIMAM DOMINICAM QUADRAGESIMÆ.

Erat autem ibi homo, triginta & octo annos habens in infirmitate sua. Ioan. 5.

REFERT sacer Evangelista, & gloriosus Apostolus sanctus Ioannes unum ex celebrioribus Christi Domini nostri miraculis perpetratum in civitate Ierusalem, ubi cælestis Medicus unam ex quinque porticibus subintrans, infirmum curavit, debilitatum, & enervẽ paralysi, eâq; tam inveteratâ, ut triginta & octo anni essent elapsi, quibus ea laborare cœperat, cui celebris illa piscina, quæ ibidem erat, mederi non potuerat: quæ quamvis esset totius orbis terrarũ res maximè prodigiosa, tamen ad unum solum limitatam habebat virtutem, cumque miser paralyticus veniebat, jam alii prius eam subintrarant, quamquam enim os ei non deerat, brachia tamen & vires non habebat, ut in piscinam sese dimitteret. Verùm ubi deest creaturarum auxilium, certum est subsidiũ ejus, qui supra omnes illas est; fuitque tam magnum, ut Dominus solo verbo suo tam firmam sanitatem ei contulerit, ut Paralyticus, damæ agilitatem, & celeritatem imitatus, grabato suo onustus, per totam civitatẽ, in conspectu omnium incolarum ejus incesserit, alta voce miraculum proclamans. Fuit hic radius tam illustris, ut Christus Dominus ejus occasione altum ac profundissimũ sermonem exorsus fuerit, in quo clariùs, quam unquã anteà, Divinitatem suam declaravit: ac tanta fuit exorta lux, ut ab hoc tempore nocturnæ illæ aves ex œcari cœperint, ac Christo publicè bellum indicere: & intendentes curationem fraudis arguere, arripiunt Sabbatum quieti consecratũ esse, & non inquirentes ab eo, per quem miraculum factum fuerit, dumtaxat sciscitantur, quis ei jusserit grabatũ tollere. Id quod præcipuum est, non æstimant, & ad id, quod minoris considerationis est, animũ intendunt, scilicet ad Festi profanationem. Hoc invidiæ proprium est, cæcum esse ad bonum, & ad id, quod malum apparet, mille oculos habere. Quodq; hic peractum fuit, tota Christi vita ansam eis dedit, ut ipsum ad mortẽ usque persequerentur (inquit Evangelista) eò quòd eis dixisset, Deum se esse. Ad hujus prodigii conspectum, & radii hujus lucem, quæ illos excœcavit, Discipulus à Christo dilectus nos hodie constituit. Placeat divinæ Majestati ejus, ut omnes illuminemur, & visus nostri imbecillitas ad divinum Solem conspiciendum pertingat, vi gratiæ ejus corroborata, per intercessionem sanctissimæ Virginis Matris ejus. Illam imploremus. *Ave Maria.*

Erat autem ibi homo, triginta & octo annos habens in infirmitate sua.

CONSIDERATIO I.

Eos solùm vitæ annos habemus, quos tribulationum, eò quòd Deo tunc vivere incipiamus cùm pati incipimus.

CONSIDERATIO hæc, Fideles, est contra quendam loquendi modum, qui commu-

communiter inter mundanos versatur. Hic verò est, eos solos vivere, qui læti, & benè contenti, sine infirmitatibus, sine paupertate, denique à difficultatibus, & afflictionibus liberi vitam transigunt: qui autem hæc incommoda perferunt, & tribulationes istas patiuntur, hos non vivere, sed mori: atque adeò dicere de fortunato ærumnosus solet: Huic solùmmodò est vita, valet enim, habet quod comedat, nihil eum molestiâ afficit, istud sanè, istud est vivere. Ego autē infelix & miser non vivo, sed morior, tùm inter tātas pœnarum, & afflictionum occasiones, & dolorum causas vitam transigam. Hic est, prout dixi, loquendi modus, qui in mundo usurpari solet. Verùm Christianè loquendo, aliter sentio, atque adeò dico, solos tribulationum, & pœnarum dies, & annos apud Deum esse vitæ dies, ipsumque illos solos reputare dies plenos; contrarios verò vacuos esse; quinimò (ut ita dicamus annos esse quasi mortuos. Lucis aliquid ad hunc discursum mihi contulit doctus noster Cardinalis Hugo, qui in commentario, & expositione horum verborum: *Erat autem ibi homo, triginta & octo annos habens in infirmitate sua, &c.* advertit, Evangelistam eos dumtaxat annos numerare, quos hic æger habebat infirmitatis: *Describit eum à patientia in longitudine infirmitatis.* Magnum profectò solatium illis omnibus, qui afflicti, & in laboribus vitam ducunt, quosque Deus hîc castigat; quandoquidem tantum apud ipsum vitæ sint habituri, quantum doloris, & afflictionum perpessi fuerint.

Hugo Cardin. hic.

2. *Et laudavi magis mortuos, quàm viventes,* inquit capite 4. Ecclesiastes. Scio communem hujus loci explicationem esse, præsentis vitæ miseriam tantam esse, ut considerando præcisè id, quod est vivere, vel mori, esse in hac vita, aut ab ea egredi (abstrahendo à termino alterius vitæ, ad quam itur) melius sit mori, quā vivere: eò quòd in hac vita vivere, sit innumeras pœnas sufferre; ab ea verò egredi, sit ab iis liberari: & quantum ad pœnas attinet, clarum est humano more loquendo, melius esse eas cavere & effugere, quàm tolerare, & perferre. Hic est communis sensus sacrorum Interpretū, prout ad hunc locū notavit doctus noster Cōmentator. Verumtamen ad nostrum institutum, ubi nostra Vulgata habet; *Laudavi magis mortuos, quàm viventes?* dicit originalis textus Hebraicus: *Laudavi magis filios interfectionis, vel interfectos in patibulo, quàm eos, qui cum strepitu, & melodia vivuunt.* Dicere intendit: Consideravi, & per otium contemplatus sum quidquid mundi ambitu cōtinetur: vidi quomodo Deus cum suis se gereret, & nullum statum deprehendi invidia magis dignum, quàm filiorum mortuorum, vel mortificatorum, hoc est, filiorum afflictorum, & malè habentium. Magis fortunatos hos existimo, quàm eos, qui pro libitu suo, inter delicias, & oblectamenta vitæ hujus vivunt. Id autem quare? Quia illi morientes mundo, vivunt Deo; hi verò moriuntur Deo, viventes mundo. Nam Dei calculo, illi solummodò dies vitæ sunt, illi dumtaxat anni pleni, qui adversitatibus, crucibus, & tormentis permixti sunt, illi autem vani & vacui, qui cum delectationibus, & requie transiguntur.

Eccles. 4.

Vide nostrum Ioan. Ferdinand. comm. in hunc locum Lect. Hebr.

3. Ponderatu admodum digna est diversitas verborum, quibus Deus Dominus noster sententiam supplicii tulit contra serpentem, & primum hominem post peccatum. Illi dixit: *Terram comedes.* Huic verò: *In laboribus comedes ex ea, omnibus diebus vitæ tuæ.* Sanctus Ambrosius ingenii sui acie advertit ad tam mirabilem, & mysteriis plenam distinctionem: Vita serpentes futura est quieta; hominis verò miseriis, & laboribus plena? Ita sanè: *Discretio quam vim habeat, considera.* Ne mireris quòd Deus, pœnam inferens, magis hominem, quàm serpentem opprimat: hic enim ad cœlum non adspirat; ille verò cœli candidatus est, adeoque ad labores condemnatus. *Omnibus diebus vitæ tuæ.* hoc est; Tantumdem vitæ habebis, quantum pœnæ passus fueris. Serpens labores non habeat, quia sibi soli vivit, & cum vita corporis, animæ quoque vita terminatur, & extinguitur. Homo verò, qui Deo vivit, tribulationes habeat; eò quòd illi hi tantùmodo anni in annis vitæ computabuntur, quibus passus fuerit. Adjungit magnus Doctor: *Bonum est mihi in tristitia magis panem manducare, quàm in delectatione, nam tristitia secundùm Deum salutem operatur.* Consequenter ad ista nolo, Domine, vitam meam instar serpentis à pœnis liberam, sed instar hominis, ex tua sententia, laboribus addictam, ut illos habeam annos vitæ, qui fuerint pœnæ.

Genes. 3. Ambr. lib. de parad. c. 15.

Scriptu-

Scriptura sacra loquens de Patriarcha
4 Abraham, dicit: *Erat autem Abram septuaginta quinque annorum, quando egressus est de Haram.* Magnus Scripturæ interpres sanctus Hieronymus, conferens hæc verba cum eo quod capite præcedenti dicit sacer Textus: *Vixitq; Thare septuaginta annis, & genuit Abram Et facti sunt dies Thare ducentorum quinq; annorum, & mortuus est in Haram*: confitetur quòd sese implicatum deprehendat, & de computu horum annorum sese offerat quæstio primo intuitu tam intricata, ut videatur nec dari, nec inveniri posse solutio: *Indissolubilis nascitur quæstio.* Quomodo enim potuit Abraham esse septuaginta quinque annorum, quando egressus est de Haram, cùm à nativitate eius usque ad obitum patris sui effluxerint centum triginta quinque anni? hos enim, ex æquo calculo, habebat ætatis, & non septuaginta quinque. Quid autem sacer Historiographus eos silentio præteriit? Ad huius difficultatis solutionem utitur sanctus Hieronymus traditione Hebraica, magnæ authoritatis, utporè valde antiqua. Communis erat traditio, quòd Babylonii domum Thare, & Abraham igne circumcinxerint, ut illos comburerent, & extinguerent, videntes quòd igni debitum cultum, tanquam vero Deo, deferre nollent, quodque Divina Majestas Abrahamū ab illo periculosè miraculo præservaverit: *Quod Abraham, Babylonis vallatus incendio, quia illud adorare nolebat, Dei sit auxilio liberatus Et ex illo tempore, ei dies vitæ, & tempus reputatur ætatis, ex quo confessus est Dominum, spernens idola Chaldæorum.* Quasi doceat Spiritus Sanctus, Abrahamum illos solummodò vitæ annos habuisse, quos in calamitatibus, & laboribus transegit, eumque tum demum vivere incepisse, cùm pati cœpit.

Genes. 12.

Genes. 11.

Hieron de q. heb. in Genes.

5. *Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & benè tibi erit.* Psalmo 127. loquitur David de iis, qui Deo serviunt, ac legem eius observant; ac singulariter dicit beatum esse eum, qui manuum suarum labore vivit, & de sudore suo comedit. Hoc benè intelligitur de iis, qui vitæ activæ operibus sanctis, & charitatis erga proximum officiis sese impendunt. In omnibus benè tibi erit, cuncta ad votum succedent, in hac vita quietem, & in altera summam felicitatem obtinebis. Hæc est magis usitata horum verborum interpretatio. Ego verò fundatus in doctrina Philonis, jam aliàs ponderata, doctrinam hanc magis exaggerari velim *Sicut à cibo tota vita pendet, cum suis actionibus, & affectionibus: ita etiam à labore pendet quidquid in rebus bonum est;* inquit ille. Labori cibum comparat hic Philosophus, & quidem admodum propriè; nam quemadmodùm comedendo vita corporis sustentatur, ita quoque laborando vita animæ conservatur. Dicamus clarius: Labores justis subserviunt loco eius, quod panis, & victus præstant corpori: quemadmodùm enim corpus nutritur eo quod comedit, ita spiritus amici Dei eo, quod suffert. Et perinde est ac si diceretur, quòd eatenus vivat fidelis, quatenus patitur, & tantum vitæ retinet, quantum suffert laborum, & dolorum.

Psal. 127.

Phil. Heb. lib de Sacrif Cain & Abel.

6. Quando cessante jam tempestate, sereno cœlo, Deus Dominus noster conversus est ad innocentiam Christiani illius Stoici, columnæ aureæ, quam fidelitati erexit patientissimi Job, restituendo duplum quid ei ademerat: *Addidit Dominus omnia quæ fuerant Iob duplicia*, notat Tertullianus, quòd soli liberi, quos Deus ei dederat, non fuerint duplicati, nec restituerit eosdem, qui obierant: *Natique sunt ei septem filii, & tres filiæ.* Decem antea habebat, alios decem postmodum largitus est. Quamobrem ei non reduxit liberos mortuos resuscitatos, vel cui saltem illi, quos denuò ei dedit, instar aliarum rerum duplicati non fuerunt? Eò quòd ipsemet Job noluerit (inquit magnus Tertullianus;) si enim desiderasset, procul dubio eos Deus illi concessisset: *Sustinuit tam voluntariam orbitatem, ne sine aliqua patientia viveret.* Fuit sanctus ille vir, qui filiorum vitam noluit, ut quoad viveret, patientiæ occasionem haberet, & materiam tolerantiæ suæ exercendæ Quasi dixisset Job: Quia vivere volui, volui & pati. quasi non vixisset, si nihil pertulisset, deficiente doloris incentivo, & tolerantiæ occasione.

Iob. 42.

Tertul lib. de patient. c. 15.

Dicet quispiam curiosus: Hæc scitè animadversa, sed ut videtur, non ita benè fundata. Itanè verò? Videte igitur qualiter ea communiat Angelicus Doctor sanctus Thomas, explicans eadem verba ejusdem

Iob. 7. sancti: *Sic & ego habui menses vacuos*; ubi deplorat dies, & menses, quos habuit inanis. Plurimi Interpretum dicunt, de diebus laborum, & calamitatum eum fuisse locutum: Verùm contrarium videtur Magistro Angelico, & sentit Jobum de diebus primævæ suæ prosperitatis, & annis veteris suæ felicitatis fuisse locutum; quodque deploret tempus illud quasi perditum, dicatque fuisse se quasi mensibus illis non vixisset, nec censeat annos illos fuisse vitæ, quos in laboribus non transegit. *Menses præteritos mea prosperitatis, omnibus fortuna bonis refertissimos, ego semper existimavi vacuos.* Ita quidem Deus igitur reddat Job omnia duplicia, sed non liberos, quos ei ademit, ut quoad vivet, continuum habeat doloris stimulum, & perpetuum tristitiæ excitatorem; nec dies suos judicet vacuos, & infortunatos, prout alios præteritæ suæ prosperitatis, quandoquidem ærumnis subjectus vivat. Restituatur ei modò, quod ipsi defuit, vel labores qui antea ipsi adempti fuerunt, toleret, patiatur ut vivat, cùm non pati, pro morte habeat, & illos solummodò annos, qui afflictionis, & pœnæ fuerunt, plenos judicet.

Tho. cit à Pined. hic.

7 Egregia ad hoc propositum est animadversio Ruperti Abbatis, qui notat, Christum in cruce existentem dixisse: *Consummatum est*; cumque immediatè pòst obiisse: *Inclinato capite tradidit spiritum.* Quàm arcana, ac mysterio plena hæc verborum connexio! aut quam cohærentiam habet unum cum altero, omnia consummari, & Christum mori? Magnam sanè, inquit doctus Tuitiensis. Finita & consummata est vita eo momento, quo tormenta consummata sunt. Quasi dixisset Redemptor; Pertuli, & excruciatus sum, quantum perferre, & excruciari quisquam potest; itaque vivere deinceps nolo: vitam otiosam, & absque fructu reputo, cùm me deficiunt, quæ patiar: idcoque quanrocyus mortem inclamavit, quia non judicabat vitam eam esse, quæ pœnis carebat. Audite verba, quæ sunt mirabilia: *Quid consummatum esse dixit, nisi quidquid propositum, vel dispositum fuerat, secundùm Scripturas eum pati? Ergo inquit: Consummatum est, ad summam cursus perventum est. Hoc dixit, & tunc demum inclinato capite emisit Spiritum.* Veniat mors, quandoquidem furor vester,

Ioan. 19.

Rupert. lib. 14. in Ioan.

ô Judæi, cessaverit; cumque ulteriores pœnas non inveniatis, ulteriorem vitam non desidero.

Concludamus hanc considerationem insigni ponderatione magni Theophylacti in epistolam, quam sanctus Paulus scripsit ad discipulum suum Philemonem. In eius principio, pro titulo suo ponit ingravescentem suam ætatem: *Cum sis talis, ut Paulus senex, nunc autem & vinctus Iesu Christi, obsecro te pro meo filio.* Conjectum in carcerem, annosum, & senem se nominat Paulus. Hoc ita non esse potest, quandoquidem non erat adeò provectæ ætatis, prout facilè videbit curiosus, qui numerum annorum ipsius inierit, recurrendo primùm ad eos, quos habebat, & cùm morti sancti Stephani assisteret, & deinde in sua conversione, ac demum tempore suæ prædicationis. Hoc autem suppono plus quàm certum: adeoque probatione non indiget. Quomodo igitur se vocat senem: *Vt Paulus senex*; qui ætate erat juvenis? Audite responsionem Theophylacti, nam & meretur: *Adjecit etiam, senex, ostendens canos germinasse laboribus.* Non videtis in vinculis eum fuisse, quando senem se nominavit: *Vinctus senex.* Non attenditis; quod tolerantia tam continuatorum laborum in prædicatione, in itineribus, naufragiis, verberibus, inimicis, & tam gravibus persecutionibus, quas Paulus perpessus fuerat, ei ætatem adauxit, atque annos multiplicavit? Ea propter de se ipso dicit, quòd sit senex, quodque diu multumque vixerit, quia tanta passus fuerit, ut veritas assumpti nostri fixa & stabilita permaneat, illum solummodò Christianum vivere, qui patitur; illumque diutiùs vixisse, qui plura perpessus fuerit. Et hac de causa sacer Evangelista homini huic non plures vitæ annos numeravit, quàm triginta illos & octo, quos habebat languoris; nam illos dumtaxat ætatis annos habemus, quos in persecutionibus perferendis transegimus; tumque vivere incipimus, cùm incipimus pati.

8.

1. ad Philem.

Theophyl. 161.

Hunc

Hunc cùm vidisset.

CONSIDERATIO II.

Paralyticus, ut maximè derelictus, Christi oculos, & affectus ad se rapuit, ut nos doceat majori necessitati commiserationem impendere.

QUIS dubitet, in tanta infirmorum, & languentium multitudine, quanta in tam magno Xenodochio erat, multos nobiles, divites, potentes, & dominos fuisse, magis illustres, & omnium eò adventantium visui magis expositos, in elegantibus lecticis, & bellè ornatis cubiculis collocatos, officiosis cinctos famulis, omnibus advigilantibus, & expectantibus quando Angelus moveret aquas, ut eos in illas injicerent? Igitur inter tantos, & tam innumeros infirmos, qui optatæ salutis conquirendæ causa eò confluxerant, oculi tui, Deus, & Redemptor animæ meæ, ad pauperculum diriguntur, qui in angulum rejectus, & vix apparens, solum (ut ipsemet fatetur dicere necessum habuit: *Hominem non habeo*; sine omni homine, erat qui assisteret. Ita quidem, in hunc Divinus Medicus oculos conjicit, utpotè maximè pauperem, & derelictum præ omnibus, qui ibidem aderant, cùm (uti advertit doctus Cardinalis Toletus) nihil omninò, ne trientem quidem haberet, quem ad piscinam se ducenti porrigeret: *Ipsius etiam languidi summa paupertas probatur, qui nec pecuniam, qua hominem in adjutorem per breve tempus conduceret haberet*. Hoc facto, fideles suos modum Christus docuit, quem in charitatis operibus servare debent.

2 Regius Propheta clarè admodùm nobis indicat quantum humilitas, paupertas, & desertio apud Deum valeant, Psalmo 137. dicens: *Quoniam excelsus Dominus, humilia respicit, & alta à longè cognoscit*. Magnificentiam suam in eo collocat Deus quod plurimi æstimet, ac serenis oculis respiciat humiles: *Et alta à longè cognoscit*. Altos, qui sunt superbi, valdè à longè respicit, procul admodùm abest, ut eis auxilietur, & quidquam pro eis faciat. Vel sic: Diligentiùs semel, iterumque aspectat res submissas, ac humiles; hæc enim est proprietas verbi: *Respicit*; altas verò eminus videt, & quasi obliquè. Verùm exurgit ratio dubitandi, qui hoc esse possit? Nam cùm in loco alto existat Deus, ut idem Propheta dicit: *Quoniam excelsus Dominus*; videtur contrarium esse debere, ut quod magis excelsum est, propiùs circa ipsum inveniatur. Nequaquam ita se res habet. Videte sublimem conceptum eminentissimi nostri Cardinalis Hugonis, in explicatione horum verborum: *Alta à longè cognoscit, id est valdè superbos; & humilia respicit, id est, qui in hac vita degentes, eam totam tribulationem esse cognoscunt, unde si contigit ipsis tribulatio, adest Deus auxiliator*; quasi dixisset: Intelligite Prophetæ mentem. Dicere voluit: Certum, constitutumq; habete, quòd hominem, humillimo loco constitutum, Deus exaltet, donec ad se eum perducat; exaltatum verò contemnat; adeò ut qui suâ opinione maximè elatus, & ad sublimiora evectus est, procul infrà Deum remaneat. Pro malo signo ne habeatis, quòd mundus vestrûm obliviscatur, tunc enim Deus vestri recordatur, cumque homines vos respuunt, & in angulum conjiciunt, ille vos eligit, ut publicis in locis elucescatis, & quando illi infra pedes vos detrahunt, tunc ille vel maximè favoribus suis vos afficit, & æstimat.

Psal. 137.

Hugo Card.

Dicit Scriptura sacra, Deum sex primos dies mundi rerum creationi, & creaturarum productioni impendisse, septimo verò quievisse ab eo quod antecedentibus diebus operatus fuerat, ac insuper illum sanctificasse, eique benedixisse: *Et requievit die septimo ab universo opere quod patrarat, & benedixit illi, & sanctificavit illum*. Jam aliàs ponderavi rationem, quam habuit Deus ad instituendum diem festum, & quietis primò ab hominis creatione. Quod modo adverto, est, quare tam singulares ei favores impenderit, ut eum sanctificaverit, eique benedixerit? Multa in hanc rem sancti Patres proferunt, sed inter alios sanctus Joannes Chrysostomus ad nostrum institutum: *Ne videatur aliquid minus habere dies ille, eò quòd in ea nihil factum, benedictione ipsum dignatus, est: & benedixit, inquit, diem septimum, & sanctificavit illum*. Apparet diem

Genes. 2.

Chrysost. hom. 10. in Gen.

pannoso vilis atque humilis conditio, ad quam devenerat, apud patrem patrocinata fuit, ut ei faveret, & necessitas ejus atque miseria, ad ei succurrendum oculos ipsius direxerunt; Spõsam verò, quoniam hæc ut à Sponso protecta, & singulariter dilecta præsumere, & ampliores favores sperare poterat, tam rigidè dedignatur, & aversatur. Eò diriguntur divini ejus oculi, ubi est pauperculus filius prodigus, ut ei opituletur: Sponsæ verò Reginæ, & amanti se abscondit, ut eâ ratione excellentiam ejus humiliet. *Denique & pater accurrit pœnitenti, Sponsus se subducit diligenti*: inquit doctus Abbas.

Diligenter admodùm inquisivit Rex David, ut reperiret quempiam de domo, & familia Saulis, ut ei, in gratiam Jonathæ singularis sui amici, benefaceret: *Putasne est aliquis, qui remanserit de domo Saul, ut faciam misericordiam cum eo propter Ionatham?* Notat autem sacra Scriptura, quòd nemo fuerit, qui quempiam ei notum fecerit. Videns hoc David, idem rogavit à Siba, quamquam verbis diversis: *Numquid superest aliquis de domo Saul, ut faciam cum eo misericordiam Dei?* Advertite id, quod facer Textus adjungit: *Dixitque Siba Regi: Superest filius Ionathæ debilis pedibus.* Quod verò hic mihi animadversione dignum sese offert, & quod sacri interpretes plerique præterierunt, est, quòd cùm David primam in indagando diligentiam, & petitionem fecit, nullus fuerit, qui ausus sit filii Jonathæ mentionem facere; cùm autem à Siba inquireret, protinùs aliquis memoratus est. Hujus alii alias dabunt rationes, ego modò meam offero (nisi tamen, quia mea, minus mereatur) & dico, rationem, propter quam hac posteriore vice primus indicatus fuerit, qui à Davide expetebatur, fuisse, quia in prima inquisitione, quam fecit David, non plus dixerit, quàm quod cum quocumque, qui inventus fuerit, facturus esset misericordiam; quia verò in secunda dicit se facturum misericordiam Dei, ideo ei significatum, superesse filium Jonathæ amici sui. Nihilo minùs remanet difficultas, quare modò, & non ante mentio ejus facta? In hoc sita est subtilitas conceptus. Quare? Scriptura id dicit; quia *debilis pedibus*. & instar paralytici claudus erat, & ab omnibus rejectus, ac oblivioni traditus, nec putabatur quòd alius quispiam, quàm misericordia Dei, ejus posset recordari, ad ei benefaciendum; solus enim Deus recordari novit eorum, qui fortunis omnibus exturbati, ac derelicti sunt, & opem ferre iis, quorum homines magis oblivisci solent, qualis erat Miphiboseth, in omnibus paralytico piscinæ persimilis.

Huic miraculo apprimè conveniunt, quæ sanctus Evangelista Lucas, Salvatorem in Synagoga fecisse refert, conferendo sanitatem dæmonium habenti, ubi historiam suam persequens, immediatè subjungit, quòd exiens Synagogâ, iverit ad sanandam socrum principis Apostolorum S. Petri, quæ malignis febribus detinebatur: *Egressus de Synagoga introivit in domum Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus, &c.* Nónne magis rationi consonum fuisset, ut Dominus Jesus affini sancti Petri primò salutem contulisset, quæ, ut talis viri socrus, omnem honorem merebatur, quàm ut ei hominem anteponeret, eumque tam vulgarem, & tenuem, ut sacer Evangelista eum nequidem nominaverit? Sanctus Pater Ambrosius in hoc casu dicet quod sentit: *Postquàm Lucas virum à spiritu nequitiæ liberatum antè præmisit, substituit fœminæ sanitatem, utrumque enim sexum Dominus curaturus advenerat, & prior sanari debuit, qui prior creatus.* Quamquam ad Christum pertinebat, utrumque sanare, hominem scilicet à dæmonio, & mulierem à febribus; conveniebat tamen, ut talem in eo ordinem servaret, ut clarè appareret, quòd ejus medicina, vel misericordia, in maxima necessitate constituto primò subveniret. Ideò protinus homini illi prospexit, & curam illius gessit, quia miseria ejus magis erat vetus, & magis senex vir, qui eam patiebatur. Ego verò adjungo, quòd vir ille, non solùm quia vetustior infirmus, prior sanatus fuerit (siquidem miseriæ tanto magis commiseratione dignæ sint, quantò magis antiquæ) verum etiam, propterea quod socrus Petri, quia Petri plus adjumenti habebat, ut prior sanaretur, pauper verò homo illo carebat; ideò pauper ille in curatione illi fuit prælatus: divini namque illius Medici curatio ad respectus temporales non attendit, sed majorem duntaxat necessitatem intue-

7. *Luc.* 4.

Ambr. in Caten. D. Thom.

intuetur. Ideoque miserum hunc hominem primò sanavit, & ob eamdem causam triginta & octo annorum Paralytico compatiebatur.

8. Scivit prædicta sanctus Petrus, quando sancto Joanne ipsum ad Templum comitante vidit ad januam pauperem affecto corpore, qui ibidem eleemosynam petebat; cujus hæc erat vitæ ratio: *Et quidam vir, qui erat claudus ex utero matris suæ, bajulabatur; quem ponebat quotidie ad portam Templi, quæ dicitur Speciosa, ut peteret eleemosynam ab introeuntibus in Templum.* Mox verò, *Intuens in eum Petrus cum Ioanne, dixit: Respice in nos*, fixit in eum oculos nimirum in pauperes oculos suos defigere, inprimis Prælati, & Ecclesiæ Principes debent, atque ipsi etiam præcipuus scopus esse, in quem & pauperum oculi defigantur, (studio abstineo à circumstantiis, quæ ad nostrum institutum non spectant) arreptáque manu ejus erexit illum sanctus Petrus, dicens: *Surge, & ambula*; & cum tanta alacritate incessit, quasi numquam infirmus fuisset. Circumstantes omnes attoniti steterunt, existimantes Apostolos virtute suâ rem illam tam admirabilem perpetrasse. Respondet sanctus Petrus, eisque declarat, quod Deus miraculi illius auctor fuerit, quodque in fide ac virtute nominis Filii ejus infirmo illi integram sanitatem contulerint. *Et fides, quæ per eum est, dedit integram sanitatem istam in conspectu omnium vestrûm.* Animadvertamus ad verbum: *Integram sanitatem.* Propter quam causam vocavit eam sanctus Petrus sanitatem perfectam? An fortè sanitas, quam aliis infirmis dedit, divisa erat, aut dimidiata? Non sanè. Cur igitur hæc singulariter extollitur, & dicitur perfecta? Doctus Pater Lorinus explicationes refert, quibus Doctores hæc verba dilucidant, & dicit, quòd Glossa ordinaria sanitatem hanc, integram vocet, quia infirmus non solùm sanus surrexit, verùm exiliens incessit, nullâ in eo umbrâ, nullis reliquiis præteritæ infirmitatis apparentibus. Sed Glossa interlinearis, & noster Cardinalis Hugo improbant hanc interpretationem, propter quam sanctus Petrus eam integram vocaverit, fuisse, quia pauper ille corpore, & animo sanus manserit: sed Lorino contrarium videtur; eò quòd nomen demonstrativum, *Hanc*, integram sanitatem tantummodò corporis significet. In tanta sententiarum varietate, poterò & ego referre quid sentiam. Atque adeò dico, videri mihi Apostolum dixisse, quòd hæc esset integra, & admodùm perfecta sanitas, quia nimirùm homini mendico, indigenti, atque ab omnibus derelicto data fuit. Huic meæ considerationi favet, quòd hoc miraculum in pedibus, & non in capite factum sit; caput enim, utiex divinis literis patet, symbolum est divitum, & primorum Reipublicæ; pedes verò pauperes, & inferioris notæ homines repræsentant: atque illa est completa charitas, illud donum perfectum, illa sanitas integra, quæ pauperi in necessitate constituto, ac mendico, omni humano auxilio destituto, conferuntur. Qualis etiam erat hic infirmus triginta & octo annorum, quem in Xenodochio Jerusalem vidit Dominus Jesus, in quem solum inter tantos, divinos suos oculos conjecit; hac mystica actione nos ordinem docens, quem in charitatis operibus servare debemus, illis nimirùm primò subveniendo, qui hominum æstimatione minùs valent, & quia parum possunt, ac fortunæ bonis carent, ab omnibus sunt derelicti: *Hunc cùm vidisset.*

Act. 3. *Lorin. in c. 3. Act. Gloss. ordin.* *Gloss. interlin. Hug. Card.*

Vis sanus fieri?

CONSIDERATIO III.

Fortunatum hunc infirmum, etiam antequam peteret, Christus sanare instituit, nam hominibus virtutum studio addictis, ipsamet necessitas est admodùm fortis, & efficax petitio.

1. CONSIDERAT sanctus Cyrillus, quod Christus Dominus noster ingressus in hoc nosocomium, non exspectavit, ut pauper hic infirmus sanitatem ab eo peteret, aut saltem necessitatem suam ei repræsentaret;

taret ; sed eam ipsusmet, desideria ipsius præveniendo, illi obtulerit, quod clarum est argumentum, & manifesta infinitæ bonitatis ejus probatio. *Vis sanus fieri? Magnum misericordiæ Christi est argumentum, non exspectare semper laborantium preces, sed suâ misericordiâ prævenire.* Medici vocati, & rogati, infirmos visitant : verumtamen Christus Dominus noster extremum misericordiæ suæ in eo superexaltavit, quod ipsemet vadat ad quærendum infirmum, eoque nihil petente, aut dicente, de eo sanando, & salute illi conferenda, loqui incipiat ; adeò ut ipse necessitatum nostrarum sit explorator, ut misericordiis suis nobis subveniat: ut suo nos exemplo doceat, proximis nostris in miseriis constitutis, benefacere, nec velle ut illi nos rogent, aut necessitates suas, ut illis succurramus, & medeamur, exponant ; dixit enim magnus Pater sanctus Augustinus : *Perfecta misericordia est, ut antè occurrat esurientibus, quàm rogat mendicus.*

Cyril. l. 2. in Ioan. c. 134.

Aug. l. 50. Hom. 29.

2\. Erat Abraham in ipso fervore diei in ostio Tabernaculi sui ; elevat oculos, & videt peregrinos quosdam, currit in occursum illorum, eosque detinet, veritus ne bonam illam sortem amitteret, si illi ad aliud hospitium diverterent ; atque in iis Deum sibi videre visus ad pedes eorum sese prosternens, dixit: Domine mi, magnum hunc mihi favorem exhibe, atque hoc beneficio servum tuum affice, ut quiescendi, teque nonnihil reficiendi causâ, ad domum meam venire digneris: *Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ne transeas servum tuum.* Quid hoc est Patriarcha sancte? Quænam ista præda tam promptè, & feliciter occurreris? Nonnè meliùs exspectes donec ad te peregrini hi accederent, & necessitatem, quâ premuntur, tibi significarent? Nonne meliùs præstolatus fuisses, ut diceret quibus indigebant, aut quid desiderabant? Nequaquam, inquit Hildebertus Pater antiquus: *Ille tres viros videt, nec exspectavit quari officium, ne si precibus impetrarent, agrè præstitum videretur. Occurrit venientibus, rogantur ut intrent.* Non patiebatur misericors, & benignum Patriarchæ cor, pauperum se peregrinorum postulationibus præveniri, eique videbatur beneficio suo plurimum detrahendum, si exspectasset se rogari : quapropter accelerabat, eosque præoccupabat, necessitatis remedium eis offerens, antequam requirerent, ex tunc Christum Dominum nostrum imitatus, qui per sanctissimam suam Matrem ex ipso erat progignendus.

Genes. 18.

Hildebert. Epist. 61.

Hujus loci admodùm propria est doctrina quædam sancti Cardinalis Petri Damiani, explicantis primum illum versiculum Psalmi Davidis : *Beatus qui intelligit super egenum & pauperem.* Beatus ille est, inquit Regius Propheta, qui cogitat qualiter in necessitate constituto subvenire poterit. Verbum, *intelligit*, secundùm meliores Interpretes, dicere vult ; attendit ad sustentationem pauperum, studiosè considerat, & inquirit, qualiter indigenti opem laturus sit. Ille beatus, qui scire conatur, an in loco ubi degit, pauperes sint, & in necessitate constituti, ut quamprimum eos adjuvet : *Intelligit*, qui aliorum necessitates perspectas habet, non exspectans ut eas exponant, & importunis flagitionibus diverxent : qui tam liberali oculo undique circumspicit, ut indigentium necessitatibus, etiam antequam eis repræsentent, aut de iis quidquam dicant, prospiciat. Hactenùs sacri Interpretes. Verùm sanctus Petrus Damiani insigni distinctione conclusit: *Sunt pauperes, quibus pannosos bulgiolos, perasque gestantibus, intellectu non indigemus, quos utique manifestâ visione conspicimus ; super ipsos autem pauperes debemus intrinsecùs intelligere, quorum in superficie non possumus miseriam providere.* Duo pauperum genera sunt, inquit sanctus Doctor ; unum eorum, qui in oculos incurrunt ; alterum eorum, ad quos intellectus dirigi debet. Primi illi sunt, qui mendicando ostiatim circumeunt, centonibus onusti, & cum peris suis, ac bulgis, in quas eleëmosynas, à Christi fidelibus datas, congerunt. Ut his succurratur, non opus intellectu, quia illi seipsis se manifestant, & siquidem ipsis eleëmosynæ non dentur, soliciti sunt, ut eas exigant. Alii verò pauperes intellectu nostro indigent, hoc est, ut eos intelligamus, & cognoscamus ; illi sunt, qui necessitates suas non aperiunt, & paupertatem suam non divulgant: verecundi, sive sint honesti, vel honestæ, nam omnis gene-

3\.

Psalm. 40.

Damian. opusc. 9. eleemosyn. cap. 3.

4\.

generis sunt innumeri) qui exteriori specie, plurima tegunt, quæ occultè patiuntur: his, inquit sanctus Cardinalis, necessarii sunt misericordes intellecta, eleëmosynarii qui intelligant; dicere vult, qui ipsis benè faciant non rogati & absque eo quòd sese manifestent, succurrant. Hæc est summa, & excellentissima charitas.

4. Oleum illud aromaticum divino cultui consecratum, quod Deus à Moyse fieri mandabat, volebat Dominus ut ex myrrha prima conficeretur: *Sume tibi aromata prima*
Exod 30. *myrrha, & electa quingentos siclos, &c. & facies unctionis oleum.* Sexcenta hic congerunt Interpretes, ut ostendant quænam sit hæc prima myrrha, quæ à secunda distinguitur. Audiamus Lyranum ad nostrum institu-
Lyran. hic. tum: *Myrrha est nomen arboris aromaticæ.* Et (Oleaster noster dicit esse valde probabile, quòd sit illa, quæ balsamum profert) *& in-*
Oleast. hic. *de procedit duplex gutta, una per modum sudationis, & ista est prima, alia per incisionem corticis, & hæc vocatur myrrha secunda.* Sed hæc modò ad mores transferamus. Vult Deus myrrham illam sibi offerri, quæ spontaneè profluit, non illam, ad quam ferrum accedit; illa enim caritatis opera, per oleum, misericordiæ symbolum, repræsentata, Deo magis grata sunt, quæ voluntariè ipsi offerimus, non illa, quæ incisionis vi ei sacrificamus. Eleëmosynæ ultroneæ, & absque eo quòd rogentur, concessæ, sunt myrrha prima Deo sacrificata; illæ verò, quas incisiones, & importunitates pauperum solicitant, atque eliciunt, sunt myrrha secunda, & quam Deus sibi offerri non imperat. Modò intelligentur verba illa Cantici: *Labia*
Cant. 5. *ejus lilia distillantia myrrham primam.* Sacra Sponsa extollit, atque exaggerat liberalitatem divini sui Sponsi Christi, Domini, & Redemptoris animarum nostrarum, & dicit, sacra ejus labia distillare myrrham primam. Dicere vult, quòd beneficia ejus, quæ loquens facit, sint instar myrrhæ primæ, hoc est, quòd solâ bonitate suâ incitatus, & nostris precibus minimè obstrictus, & coactus, ea impertiatur, ut clarè apparet in eo, quod præsenti infirmo evenit, quem nihil rogantem interrogat, an sanus fieri velit, & opere eidem sanitatem confert.

5. Eximia est ad hoc intentum ponderatio S. Bernardi. Notat hic sanctus, Christum Dominum nostrum se comparare flori cam- Cant. 1.
pi: *Ego flos campi.* Ut quid comparat se magis flori campi, quam horti? Flos campi expositus est, ut ab agricola conculcetur, à pecoribus proteratur, ab incauto viatore pedibus opprimatur; non ita flores horti: omni enim curâ & solicitudine proteguntur, atque omni diligentiâ excoluntur. Verùm propter hoc ipsum, inquit divinus Bernardus, non cum flore horti, sed campi sese confert Redemptor meus: *Differunt inter se,* Bernard.
quòd hortus quidem ut floreat, hominum manu, serm 47.
& arte excolitur; campus verò ex semetipso natu- sup. Cant.
raliter producit flores, & absque omni humana diligentia adjutorio. Christus Dominus noster flori campi admodùm persimilis est; nam ut odorem suum communicet, & fragrantiam suam diffundat, non opus est ut rogetur, flagitetur, aut instanter urgeatur modò suffodiendo, modò rigando, modò arando, jam alia officia præstando, quibus indiget, ut emolumenti quid adferat: non expectat ut rogent, instigent, & exhortentur, ut odoris sui virtutem diffundat, miracula faciat, & humanis necessitatibus succurrat; hoc enim à seipso proprium habet, & sicut campus, aut flos ejus, naturaliter sese communicat, prout in Evangelio accidisse videmus, ex quo constat, quòd ipsemet Dominus iverit quæsitum pauperem hunc hominem, ad eum sanandum; & nullis precibus ejus intercedentibus, perfectam ei sanitatem obtulerit; atque etiam contulerit, verificans illud sancti Bernardi: *Campus verò ex semetipso, & naturaliter producit flores, & absque omni humana diligentia adjutorio.*

Hanc Dei nostri conditionem singulari 6.
subtilitate deprehendit sanctus Petrus Chrysologus in cap. 11. sancti Lucæ, ubi amicus ille, ad quem alius venit petitum tres Luc. 11.
panes, ut cœnam inde daret hospiti, qui mediâ nocte supervenerat, pulsavit ad fores, & alius ab intus respondit, dormire se permitteret, quia jam ipse, cum tota familia cubitum concesserat: *Noli mihi molestus esse, quia jam ostium clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubili.* Ubinam hic homo lectum suum habebat, ut ab eo non exurgens, loqueretur ei, qui in platea consistebat? Proculdubio, respondet sanctus Episcopus Raven-

Ravennas, ad ostium eum habebat. Si verò ita erat, ut quid difficilem, ac quasi licitatorem se exhibebat ad aperiendum, & concedendum quod petebatur; quandoquidem solum desiderium non differendi, quodcunque rogaretur, effecerit, ut ibidem lectum construeret? O *quàm pulsantis illegestivit occurrere, qui sic secreti sui cubile collocavit ad januam*? Verùm si hoc indicium non videatur sufficiens, prosequitur sanctus aliud nòn minùs forte; videlicet, quod dormientibus servis, ipse solus pulsantis ad januam necessitatem audiverit: *Qui dormientibus servis, pulsantis necessitatem solus, & primus audivit*. Premo ultima illa sancti hujus verba: *Solus, & primus*, inquit. Nec videtur communis hic loquendi modus, quòd audiverit solus, & primus: aut enim non solus audivit, aut non primus; qui enim dicit, primus, significat, quod postmodùm & alii audiverint; si autem hoc ita sit, non audivit solus. Difficultatem præ se ferunt primo intuitu verba hujus sancti, & inadvertenter prolata videntur; verùm certum est quòd sint admodùm profunda, & nisi studium meum me fallat, institutum nostrum mirum in modum comprobant, atque stabiliunt. Dicit quòd solus audiverit, atque ex ipso Textu constat, rem ita se habere; nam si quispiam servorum audivisset, non ipse Dominus, sed servus aliquis, ad porrigendos panes, surrexisset; Christus autem Dominus noster dicit, quod ipsemet ad eos dandos surrexerit; adeò certum est, quòd ipse solus audiverit. Verùm non multum hoc refert, nec in eo constitit amicitiæ integritas, & perfectio. Plus est, quòd ipse primus audiverit; hoc est, quòd si quidem respectu servorum solus, respectu ejus verò qui petii, primus audiverit; adeò ut antequam ille in necessitate constitutus audiret id, quod ipsemet rogabat, jam alius ille audiverit; quoniam amor ejus non solùm potens est ad eum excitandum, ut necessitates meas audiat, verum etiam aures suas magis vicinas habet ori meo, ut me adjuvet, quàm ego os meum ad eum rogandum.

Chrysol. serm. letan

7. Non potest satis mirari sanctus Pater Bernardus, asperitatem & duritiem, quâ Christus Dominus noster sanctissimæ Matri suæ in nuptiis Canæ Galilææ respondit, quando ei defectum vini, qui ibidem erat, significavit, ut ei, quemadmodùm poterat, prospiceret: *Quid mihi, & tibi, mulier* ajebat. Domine, & Redemptor animæ meæ, quis plura quàm illa, tecum habet communia? Numquid mater tua est? Nònne fructus ventris ejus es? Verba hæc, & multa alia sacræ Scripturæ, ex quibus hæretici quidam dicunt, quòd Matrem suam Christus Dominus negaverit, eique stomachabundè, & acerbè locutus fuerit, occasionem nobis præbent interrogandi, quare Christus Dominus noster verbis, ut apparet, duris, & asperis cum Virgine egerit, quæ quidem licet re verâ non sint, negare tamen non possumus, quin talia esse videantur; quandoquidem non solùm Matris nomen hic prætererierit, verùm etiam, ut apparet, nescio quid exacerbationis, ac fastidii præ se tulerit. Quamquàm de fide sit, apparentem hanc severitatem non fuisse odium aliquod, aut contemptum, omissis, brevitatis causâ, aliis rationibus, quæ ex parte Christi Domini esse potuerunt, quas sacri Doctores docent; illa, quam magnus Pater sanctus Augustinus refert, benè intellecta, mirum in modum, doctrinam, quam tradere intendimus, confirmat: *Miraculum exigebat Mater, at ille non tamquàm agnoscens viscera humana, operaturus facta divina dixit: Quid mihi, & tibi, est mulier?* &c. Sanctus hic non tantùm vult dicere, Christum hoc fecisse, quoniam Virgo non erat Mater divinitatis, cujus erat miraculum patrare, sed solùm humanitatis; & monstrare voluisse, quòd in quantum Deus, nullam in eo Mater partem haberet; idcirco dixit; *Quid mihi, & tibi, mulier?* Verum altiùs cogitatione suâ ascendit, & meo quidem judicio dicere voluit, quod non permiserit Dominus, visâ instante necessitate, cui tamquam Deus prospicere decernebat, ut Mater, quæ eum genuit, hoc peteret, & preces suas interponeret, ne cogitaretur, ejus intercessione pressus, & coactus, non autem propriâ bonitate motus, hoc fecisse. Quasi dixisset Christus: Non sunt necessariæ preces, ut miracula faciam: necessitatis voces, ut me ad hoc obstringant, sufficiunt.

Joan. 2. Bern. serm. de nupt. ante med.

August. in Caten. D. Thom.

Atque ego ampliùs quid in hoc loco animadverto, duo nimirùm miraculorum ge- 8.

nera fecisse Dominum in hominum utilitatem, alia quæ malis remedium attulerunt, alia verò quæ illa propulsarunt, & impediverunt, omnia in gloriæ, & divinæ virtutis suæ ostensionem: *Vt manifestentur opera Dei*: Verùm observavi, quod sacer textus nullibi dicit de Christo, manifestasse gloriam suam tunc, quando mala præsentia, quæque jam obvenerant, depulit. Expendite attentè verba sacrorum Evangelistarum, & deprehendetis, Christum duabus duntaxat occasionibus se manifestasse. Prima occasio fuit nuptiarum in Cana Galilææ, quando vini prope exhausti defectum prævenit: *Deficiente vino*; tunc enim, ut sanctus Joannes ait, *hoc initium signorum fecit Iesus, & manifestavit gloriam suam*. Secunda fuit, quando Apostolis in mari Tiberiadis piscantibus, ne labor ipsorum irritus, & vanus esset, providit pisces, certumque in locum coëgit, ubi eos discipuli irretire possent, dicens: *Mittite in dexteram navigii, & invenietis*; ubi rursùm dicit idem Evangelista: *Hoc jam tertio manifestatus est Iesus Discipulis suis, postquàm resurrexit à mortuis*. Itaque tunc solùm Christus manifestatus dicitur, quando malis advenientibus occurrit, & necessitates imminentes avertit. Et meritò istud. Nam si quidem per reliqua miracula mundo innotuit, vi horum duorum prorsùm manifestatus fuit. Auxilium enim post necessitatem præsentem allatum unius miraculi instar est, opitulatio verò, quæ impendentem calamitatem præoccupat, duplicatum miraculum est, per vim obsistens malo, nam & sapientiâ illud anticipat, & amore avertit. Et quoniam duo miracula simul junguntur, necessum est ut in vidente pariant majorem admirationem, & operanti manifestationem generent. Ne autem hic meus discursus fulcimento carere videatur, audite magnum Patrem sanctum Augustinum, conversionis aquæ in vinum successum considerantem: *Itaque servavit sibi Deus insitata quadam, quæ faceret, ut tamquam dormientes homines ad se colendum mirabiliter excitaret, propter quod sequitur: Et manifestavit gloriam suam*. Quasi dixisset sanctus Doctor: Eo tempore, quo non est admodum frequens, sed rarum, miraculis inopiæ & necessitatibus occurrere, hominum admirationem vehementiùs ad se rapit Christus, & ad notitiam excellentiæ & magnitudinis divinæ gratiæ, quasi dormientes, ut eam meliùs agnoscant, excitat: ac tum illa se magis manifestat, & virtutem suam gloriosè ostentat: *Manifestavit gloriam suam*. Secundum hoc dicere possumus, quòd Dominus Jesus certa quadam ratione in hoc miraculo, in Piscina perpetrato, gloriam suam hodie etiam manifestaverit. Quamquàm enim non impedierit paralysis malum, quo minus adveneritt, tamen paralytici preces, ad eum sanandum, prævenit. Manifestatio gloriæ suæ fuisset, si ad petitionem paralytici, salutem, quam rantopere desiderabat, ipsi contulisset, sed multò major, non voluisse, ut malorum suorum rationem redderet, eaque exponeret, nec exspectasse, ut remedium eis peteret; sed studio eum quæsivisse ad sanandum: *Vis sanus fieri?* Quoniam excellentiora sunt ea caritatis opera, & in majorem Dei gloriam redundant, quæ indigentis diligentiam, & solicitudinem præveniunt. Atque adeò, si beneficii favore cuiquam succurrere velitis, preces anteverte, in eo enim Christianæ pietatis puritas consistit, quam & Gentiles imitati sunt, prout ibidem de Trajano suo alius dixit: *Civibus alimenta daturus, hoc maximum præstitisti, ne rogarent*.

Ioan. 4. · Ioan. 2. · Ioan. 21. · Augustin. tract. 9. in Ioan. · Plin. Iun. in Paneg.

Vis sanus fieri?

CONSIDERATIO IV.

Non sine ratione petiit Christus ab hoc Paralytico, an vellet sanus fieri, quia nonnulli infirmi malis suis ita afficiuntur, ut doleant se ab iis liberari.

Sanctus Cyrillus hanc Christi Domini nostri petitionem infirmo huic factam expendens, dicit, necessariò nobis ad spiritum, & mysterium, quod includit, recurrendum esse; nam quantum ad id quod littera sonat, minimè ad rem facit. Quid enim magis absonum, quàm ab homine triginta jam & octo annis infirmo petere, an de- 1. Cyrill. lib. 3. c. 12. 4.

an de-

an desideret sanitatem; præcipuè cùm constaret, illum hac de causa eò adductum, atque illud unicum esse, quod ibidem tanto tempore exspectabat? *Interrogatio hujusmodi, si vellet rem optatam consequi, ad aliud occultiùs intelligendum reducit.* Verùm quam mysterii profunditatem habere potest, tot annorum paralyticum interrogare, an sanitatem velit, nec ne? Multa hic dicunt sancti Patres, & sacri Interpretes. Mihi videtur sanctum Cyrillum dicere voluisse, cælestem Medicum hanc interrogationem ideò fecisse, quia jure merito dubitari potest, an infirmi tam inveterati suis infirmitatibus tantopere non alligentur, & affecti sint, ut eas pluris faciant, quàm sanitatem, multi enim malis suis tam addicti, & pœnis suis ita contenti sunt, ut remedium eis adhiberi non velle, & voluntatem eis resistendi à se pœnitùs abjecisse, videantur.

2. i.Esd. 1. Quando Cyrus Persarum Rex populo Israëlitico, post multos annos, quibus in ejus potestate captivus detentus fuit, ad terram suam revertendi potestatem fecit, in literis libertatis, quas ei dedit, clausulam adjecit, eamque publico edicto proclamari jussit: *Et omnes reliqui in cunctis locis ubicumque habitant, adjuvent eum*, id est: Si Hebræus aliquis in Babylonia remanere, potiùs quàm in Judæam reverti maluerit debebit hic bonis, & expensis suis adjuvare eos, qui reversi fuerint. Verum occurrit ratio dubitandi, quisnam tam fatuus futurus sit, & omni lumine rationis destitutus, ut eligat potiùs inter barbaros Gentilium ritus servus existere, quàm inter sacras Domini leges in Jerusalem libertate frui? Non accidit tam corrupto gustu quempiam esse, ut & tantis bonis privari, & tanta mala voluntariè perferre velit. Non hoc accidit? inquit Lyranus. Certum autem est, non absque fundamento Regem locutum, & decretum ejus ritè diligenterque excogitatum, & expensum fuisse. Et quinam illi potuerunt suâ servitute esse tam benè contenti? *Ii profectò, qui amore bonorum ibi acquisitorum tenebantur*; respondet Lyranus. Cumque illa omnia tam parvi essent momenti, ut iis, quæ in Jerusalem possidebant, comparata potiùs mala essent, quàm bona: infelici tamen isti statui adeò erant addicti, ut illum relinquere quasi impossibile eis videretur; quique in principio organa, & reliqua musices instrumenta in salicibus fluminum, in tristitiæ signum suspenderant, tali postmodùm solatio affecti sunt, ut terram illam relinquere eos tæduerit, & propria sua voluntate captivi detenti fuerint: quandoquidem cùm Deus impetrasset à Rege ut eos libertate donaret, ab ipsis obtinere non potuit, ut eam acceptarent; habebant enim liberos, uxores, & bona, quibus illos sua voluntas fortiùs, quàm imperium Nabuchodonozor, servituti alligebat. Ita refert id Josephus: *Multi enim maluerunt manere apud Babylonem, non sustinentes possessiones suas relinquere.* Algerii mancipia quædam sunt, vitæ illi servili, & infortunatæ tam addicta, ut redimi noluerint; quidam sunt ad triremes damnati, qui finito termino, pro pretio inferiori, & viliori ludunt, ut in tristi illa vita perpetuò perseverent; tantum enim potest mala quædam consuetudo, ut quidam in pœnis suis adeò sibi complaceant, ut cùm iis carent, in solitudine versari videantur. Ioseph lib. 9. antiq. c.1.

3. Non fuerunt hæ primæ vices, quibus populo Hebraico hoc accidit, prout notavit insignis noster Oleaster. Agebat Deus de eo liberando à tyrannica Pharaonis servitute, ubi tantùm patiebatur, quantum verba illa capitis primi Exodi indicant, quibus divina Scriptura dicit, quòd Ægyptii Israëlitas summo, ac ferali odio haberent, eosque persequerentur, & crudeliter affligerent: *Affligebant eos illudentes eis*, quæ Oleaster (jam aliàs relatus,) secutus Pagninum, ex Hebræo transfert: *Spinis puncti sunt filii Israel*; ab Ægyptiis, scilicet, quando diurna pensa ipsis imposita non exsolvebant, ab eisque crudelissimè, usque dum sanguis difflueret, flagellabantur. His autem, qui in tam misero statu erant constituti, læta nuntia de sua redemptione Moyses detulit. Putasne tam benè egerunt, ut ea admitterent? Multi fuerunt inter illos, qui eo, quo par erat gaudio, ea non receperunt, quin potiùs ei dixerunt: Exodi 1. Oleast. hic. Pagnin. ibid.

Exod. 14. *Recede à nobis, ut serviamus Ægyptiis, multò enim meliùs erat servire eis, quàm mori in solitudine.* Hoc est: Noli, Moyses, de nobis ex Ægypto educendis, & ad asperum desertum deducendis, agere; plus enim valet bona servitus, quàm laboriosa, & difficilis libertas. Hic quidem servimus, sed utcumque sufferre possumus; olla enim, fructus, allia, & cepe non desunt: in deserto autem quid futurum sit, nescimus; fortassis & aqua, & panis nobis deerunt, & laboriosam, ærumnosamque vitam ducemus. Quis non mirabitur videns homines illos omni ratione, & consilio ita destitutos, ut mori potiùs captivi in Ægypto, quàm itineri se committere, & ad terram promissionis, cum libertate possidendam tendere desideret? præsertim, cùm prudentum æstimatione, minus malum sit, semel mori, & finem malis imponere, quàm totâ vitâ servire debere. Ingeniosè hic differit noster magnus Oleaster: *Malum est*, inquit, *malis assuescere, quoniam postmodùm bona arbitratur mala, qui in malis enutritus est;* Oleast. hic. cùm autem filii Israel quadringentis, & triginta annis fuerint in Ægypto, non est quod miremur. Quod enim homines tanto tempore captivi servitutem potius velint, quàm libertatem, quid mirum? Duci suo dicunt, quod in Ægypto captivi remanere velint; cùm enim malis jam assueti essent, fecit, ut in iis sibi complacerent. Quanti peccatores (prô dolor,) in mundo sunt, Ægyptiis persimiles! quos ego aviculæ comparo, quæ caveæ inclusa, præ tristitia neque canere vult, neque comedere, quia se incarceratam, & antiquâ libertate suâ privatam videt; labente autem tempore tam est contenta suis angustiis, ut apertâ fenestellâ, abire nolit; & siquidem vadat, sæpiùs revertatur. Tales fuerunt Israëlitæ in Ægypto, ac tales etiam sunt peccatores, vitiis suis assueti.

4. Conquerebatur Deus per Prophetam suum Oseam de Ephraim, & dicebat de eo:
Osea. 10. *Ephraim vitula docta diligere trituram.* Varias expositiones habet hic locus, Ruperti Abbatis modò sequemur commentationem, est enim huic rei admodùm opportuna.
Rupert. hic. Igitur *Ephraim similis est vaccæ vitulæ, quia didicit & aream terere, & nimiâ consuetudine amare, quod docta est, licet trituratio laborem inferat.* Ampliùs dici non potest. Vitula enim cùm domatur, mugitus in cælum effert, lora confringit, ac jugum excutit; consuetudine autem eò tandem devenit, ut illa ipsa, nemine cogente, sponte sua cervicem labori ultrò offerat: plus quàm diem festivum agit, quando agricola non habet quod laboret, ad portam erumpit, domo exilit, & cervicem, ut ad jugum deducatur, inflectit. Tale quid, inquit Deus, succedit Ephraim, hoc est, tribubus Israel idololatriæ deditis, atque omnibus etiam Christianis, qui peccare assueverunt, & in statu peccaminoso ita conquiescunt, ut jure merito dubitari possit, an grave peccati jugum à collo suo excutere velint.

Ponderatu admodùm dignus est stylus, 5.
quo Doctor Gentium in epistola ad Ephesios de glorioso mysterio admirabilis adscensionis Christi Redemptoris nostri, ejusque celebri triumpho loquitur: *Ascendens*, inquit, *Christus in altum, captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus.* Ephes. 4. Quærunt Interpretes, quænam sit hæc captivitas, quam Christus Jesus, eo die, quo triumphabundus cælum subiit, captivam abduxerit? Non potest esse mors, & multò minùs peccatum, nam nulli horum introitus cæli patet. Relictis aliis opinionibus, audite glossam eminentissimi Cajetani: *Pro quanto sanctos omnes, qui captivi erant in limbo, duxit in cælum, quod est tam quam de captivitate in captivitatem ducere.* Cajet. hic. Attentionem ad hæc verba postulo, sunt enim nonnihil difficilia. Et quidem paradoxa videtur hæc doctissimi Cardinalis sententia. Quid enim? Gloriam, visionem Dei beatificam, animæ centrum, spei januam, captivitatem vocat? Haud equidem capio. An fortè Regnum cælorum sit captivitas? Non profectò. Qui autem intelligi hoc debeat? Dicam quod ingenii mei exilitas comprehendit. Cùm sancti Patres tristi illi limbi ergastulo tam antiquo jam essent assuefacti, sanctus Paulus, atque etiam Cajetanus ipsam gloriam, captivitatem appellavit; fortassis ad declarandam voluptatem, qua in cælum conscenderunt: hoc est, quemadmodum is, qui carceris commoda non relinquebat, sed commutabat, transeundo à servitute limbi ad aliam,

sed

sed cœlestem; quemadmodùm enim ipsa gloria est compendium, & aggregatio bonorum omnium, ipsos certos reddebat, quòd non amitterent bona illa, quæ habebant (si tamen habebant,) aut quæ habere imaginabantur. Laxè locutus est Cajetanus, nam valde impropriè cœlum dicitur captivitas. Fortassis eâ intentione illud sic vocavit, voluntas beatorum jam necessariò & quasi obstricta, & coacta Deum amat. Quidquid sit, quâ potui ratione verba ejus expendi, ad confirmandam doctrinam, quam probare conamur, esse nimirum homines ita malis suis affectos, quique tam arctam, ut ita dicam, cum iis, sive temporalia illa sint, sive spiritualia, inveteratâ consuetudine societatem inierunt, ut sese ab iis separare nolle videantur, in infirmitatibus suis (animæ inquam) tantopere sibi complacentes, ut meritò dici iis possit, utrùm velint, aut nolint ab iis liberari. Quàm multi sunt, qui salutem suam se desiderare dicunt, & re vera nihil tale illis in mentem venit, nec unquam ejusmodi desiderium habuerunt! O Pater, nihil magis velim, quàm ab infirmitate mea sanari. Itane verò? Igitur bona aliena, quæ possides redde, honorem alterius, quem abstulisti, restitue, lascivam & scandalosam amicitiam relinque. Horum nihil fecero. Igitur mentiris; nam salutem non desideras.

6 *Matt.* 15. Recordabimini, credo, eventus illius, quem refert sanctus Matthæus, de juvene quodam, qui Christum Dominum nostrum accessit, ut consilium, & remedium ad sanctitatem acquirendam ab eo peteret. Erat is honoratus dives, & ut apparebat, benè morigeratus; nam dicente ei Domino, ut Dei mandata observaret, respondit, se ab ineunte ætate ea semper observasse & proculdubio aliquid horum subfuisse debuit, quia sanctus Marcus advertit, quod cùm Dominus eum vidit, & oculos suos diligentiùs in eum defixit, amore ejus captus fuerit: *Intuitus eum, dilexit eum.* Et Christus, eo interrogante, quid ageret ut perfectus evaderet, ei consuluit, patrimonium divendere, & pauperibus erogare: *Si vis perfectus esse, &c.* Verba admodùm similia ijs quæ infirmo huic dixit: *Vis sanus fieri?* Nonne verò perfectio res est expetenda, & indesinenter desideranda? Ut quid ergo, Domine, eum interrogas? Eò quòd sciam eum non voliturum; ita enim bonis suis affectus est, & divitiis suis abreptus, ut eas deserere non velit. Atque ita accidit: nam dum Christus ei renuntiare facultatibus consuleret, contristatus fuit, atque admodùm afflictus. Audite modò sanctum Basilium Magnum, egregiè namque juvenem hunc invadit: *In te ipso mentiri deprehenderis.* Nobilis domine, haud equidem magnum Evangelistam te reputo; potius mihi videris non tam bonus esse, quàm te pingis, nec tam ardentia sanctitatis desideria, quam prætetulisti, habuisse. Quin amplius dico, à te hoc minimè desiderari; nam homo, qui inter divitiarum spinas quietem invenit, quemque grave illarum jugum depressum non tenet, nec mala, & pericula timet, quæ eum constringunt, & quando ei de ijs deserendis, & ex amore Dei in pauperes erogandis, dicitur, molestiâ afficitur, & tristatur, salutem non quærit, in infirmitate sua sibi complacet: Ea propter de industria ei respondet Salvator, quasi eum interrogans, an perfectus esse velit, atque ipse tacitè dicit, quòd non: *Et abiit tristis.*

Marc. 10.

Basil. hom. 7. in divit. avar.

7. *Act.* 7. Terrestris ille Seraphim, inclytus protomartyr sanctus Stephanus Christi Salvatoris nostri fidem prædicabat, atque ab iis quibus prædicabat, tam malè exceptus fuit, quàm hoc opprobria, & convitia, quæ in eum conjecerunt, & crudelis, ac ignominiosa mors, quâ eum affecerunt, liquidò demonstrant. Paulò ante eam mortem, Deus cœlum ipsi aperuit, & Christum Dominum à dextris æterni Patris stantem vidit: *Ecce video cœlos apertos, &c.* eamque veritatem constanter eos docere cœpit. Verum notat sanctus Lucas, quod simulacque hoc audierunt, aures suas obturaverint: *Continuerunt aures suas, pejores aspide surdâ* (inquit hic magnus Pater sanctus Augustinus) *qua quamvis contra incantatorem premat unam aurem ad terram, & de cauda sibi alteram obturet: tamen ab illo de caverna educitur:* Sed hi astutum serpentis hujus ingenium superarunt: taliter enim animæ suæ portas, ut in duritie sua persisterent, obserarunt, ut divinum Verbum in eam nunquàm intrare potuerit; cumque cœli januæ aperirentur, tunc animarum ipsorum fores quasi ferro occludebantur: *Ipsas clauserunt mentes, ut in sua duritia*

Aug serm. 91. & 94. de diversis Psal. 57.

Aug. ser. 99 de diversis. *perseverarent, & cùm cœli janua aperiretur, ipsas Iudæi mentes claudebant.* Omnia hæc obstacula sancti Stephani verbis, cujus ore Spiritus sanctus loquebatur, opponebant, ne cum illorum echo aut resonantia, divinæ gratiæ lux ad illos subintroiret, & illuminarentur, qui errorum suorum cœcitate tam contenti, & in infirmitatibus suis tantopere sibi complacentes vivebant, ut nequidem de salute verba fieri, audire vellent.

8. Talis, quales isti, suo calculo erat Simon ille Leprosus, cujus meminit sanctus Lucas. Ponderat sanctus Gregorius Nyssenus hoc unum illi à Domino, quem invitatat, objectum, quod domum ejus intranti pacis osculum non dederit. Mos illis temporibus inter Hebræos admodum usitatus erat osculo hospitem excipere, uti ex multis sacræ *Luc 7.* Scripturæ locis constat: *Osculum mihi non dedisti. &c.* Domine, & Redemptor animæ meæ, quid leprosi osculum requiris? Estnè res aliqua magis fastidiosa quam lepra, quæque majorem horrorem & nauseam pariat, quàm leprosi osculum? eoque multo magis, quod lepra, ut sancti dicunt, symbolum sit peccati? Ita quidem inquit Nyssenus, sed propterea quoque id gravius tulit Dominus; ipse enim leprosum hunc tam corpore, quàm animo sanare desiderabat, atque in eum finem hospitium ejus subierat; ille autem tantum absuit ut eâ occasione quidquam proficeret, ut conquereretur Dominus, quòd non satis comiter secum egerit. Absque dubio enim utramque salutem admodùm perfectam habuisset leprosus, si ore suo sanctissimam Salvatoris hu- *Gregor. Nyssen. hom. 1. in Cant.* manitatem tetigisset: *Revera fuisset mundatus ab ægritudine, flore attraxisset puritatem*; inquit Nyssenus. Desiderabat Dei Filius, ut Simon Leprosus ei daret osculum, quod est spirituum quædam communicatio, ut inde in corpore, & anima salus ad eum pervenisset. Sed in ægritudine sua bene sibi complacuerit, & lepra sua admodùm contentus fuerit, quandoquidem cùm posset ab ea sanari, noluerit, cumque salus ipsa eum domi suæ quæsitum veniret, eâdem, porta qua intraverat, egressa est. Et quoniam illud ipsum Evangelico huic infirmo evenire potuit, ut tam parum oblatam salutem desideraret, quàm leprosus, ejusque sequaces propterea Christus Dominus noster eum rogat: *Vis sanus fieri?*

Hominem non habeo.

CONSIDERATIO V.

Qui fide, & amore Dei caret, idem esse hominis perdit, & tantummodò secundùm apparentiam homo remaneat.

1. Rupertus Abbas, expendens definitionem illam, quam Spiritus sanctus homini dedit. *Deum time, & mandata eius observa, hoc est enim omnis homo*; dixit hæc verba: *Verbum est, qualem sensum efficit intellectui tuo?* Quærit doctus Abbas: *Talem nimirum efficere debet, qui pertineat ad eamdem rationem, quare dixit æternus, & incommutabilis Deus; Ego sum qui sum; ac si diceret Deum timendo, & mandata eius observando, accipit esse homo, gratia, & adhærendo Deo, qui natura est.* Quasi dicat; Deum timendo, & mandata eius observando, fit homo per gratiam, quod Deus est per naturam; ut quemadmodùm Domini huius insigne est, dicere; quòd sit qui est: ita de eo, qui Deum timet, & mandata ejus observat, dicatur, quòd sit, qui est, hoc est, quòd verè sit homo, cuius essentia consistit in amando, & serviendo Deo: atque adeò idem est, eum timere, & mandata ejus observare, quod hominem esse; & idem est, esse hominem, quod Deum timere, & divinas ejus leges observare: *Deum time, & mandata eius observa, hoc est enim omnis homo.* Suppositâ huius doctrinæ veritate, non erit mihi absurdum dicere, quod jure merito Christo Domino nostro infirmus hic dixerit, se quamvis consanguineos, amicos, & notos haberet, hominem tamen non habere, eò quòd tales, cùm fide, & Dei amore carerent, in quibus essentia hominis consistit, homines non essent, nec hominis plus quàm similitudinem haberent. *Rup. l. 7. de glorif. Trinit. c. 12 Ec. l. 12*

2. Refert sacer historiographus Moyses infelicem statum, in quo mundus constitutus erat, quando Deus Dominus noster, aquis diluvii pœnas de eo sumpsit; cumque prorsus

prorsus corruptum, & omnes homines vitio turpis libidinis, & lasciviæ deditos fuisse dicit: *Cumq; vidisset Deus terram esse corruptam, omnis quippe caro corruperat viam suam super terram, dixit ad Noe, &c.* Sanctus pater Joannes Chrysostomus hunc locum exponens, quærit, quinam hi fuerint? hi corrupti, qui se in turpitudines, ac peccata præcipitaverunt? Et respondet, non esse dubium, quin homines fuerint, cùm illi soli peccati capaces sint. Quare igitur non dicit Scriptura, quòd homines fuerint illi tam flagitiosi, sed caro, & terra, quæ peccaverunt? Quare eos privat nomine proprio creaturæ rationalis, quod est homo? Respondet sanctus Doctor: *Ob malitiam, carnem eos vocat, & non homines.* Quamdiu Deo servierunt, & boni permanserunt, hominis nomine gavisi sunt: verùm simulatque gratiam eius perdiderunt, eumque gravibus peccatis offenderunt, jam Spiritus sanctus eos non homines vocat, sed glorioso hoc appellativo nomine privat, quoniam idem est, peccatorem esse, quod essentiam hominis amittere.

Gen. 6.

Chrysost. hom 23. in Genes.

3. Sacra historia dicit de Noë, quod fuerit homo justus, & perfectus, nam ubi nostra Vulgata habet: *Noe vir justus atque perfectus;* Septuaginta Interpretes transferunt: *Homo justus atque perfectus.* Ingeniosus Philo Hebræus premit laudandi modum, quo Divinus Spiritus loquitur de Noë, hominem eum vocans. An verò alii ejusdem temporis (quærit Philosophus) non erant etiam homines? Quis dubitet? quandoquidem erant animalia rationalia, quæ est definitio, quam Philosophia naturalis homini attribuere solet. Quid igitur Noë singulariter datur hoc nomen, quasi in eo solo humana natura conservata fuerit? Audite Hebræi responsionem, sapientissimo, & Catholico Doctore dignam: *Sciendum quòd hominem non vulgari loquendi forma, rationabile animal vocat, sed per excellentiam eum, qui suo respondet nomini, ejectis ex animo immansuetis, rabidis, ferinisq; vitiorum affectibus, Argumento est, quod post hominem addit, justus, quia nemo injustus est homo, sed potiùs bestia, humana forma prædita, in solum autem justitiæ sectatorem nomen hoc competit.*

Genes. 6. 70. Interpret.

Phil. lib. de Abrah.

4 Offert se mihi cogitatio quædam sancti Hieronymi, quæ magnam meretur attentionem, tam quia ejus est, quàm quòd novitatis aliquid contineat. Expendit hic sanctus Doctor ad verba illa Dei & Domini nostri dicta per Prophetam suum Ezechielem: *Hac dixit Dominus Deus: Homo homo de domo Israel.* Quis hic tam exoticus loquendi modus? quærit hic sanctus. Cui superflua non videretur hæc verborum duplicatio: *Homo homo?* Quid secundò prolatum addit homini pronuntiato? Indubiè repetitio hæc primâ fronte redundans videbitur, verùm mysteriis plena est, si rectè intelligatur: *Quodq; secundò dicitur* Homo homo, *&c. duplicem in nobis juxta Apostolum ostendit hominem, exteriorem, & interiorem, multi enim habentes hominis faciem corporalem, diversarum bestiarum assumunt imagines, &c Quando verò interior homo juxta imaginem perseveravit Conditoris, tunc nascitur homo, & fit istiusmodi secundùm exteriorem, & interiorem hominem bis homo homo.* Gratia enim, & interiores animæ virtutes cum exteriori hominis figura, significant id quod repræsentant. Hoc est: *Homo homo de domo Israel.*

Ezech. 14.

Hieron. hic.

5. Sapienter sanè in hac materia differit sanctus Bernardus, occasione illius versiculi Davidis Psalmo 48. *Homo cùm in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis;* quem aliqui de omnibus illis intelligunt, qui ad dignitates evecti, & sublimioribus in locis constituti, officiis, & obligationibus suis desunt, & toti aberrant, nihilque boni peragunt, atque adeò dicunt, horum verborum hunc esse sensum: Elevatus, & sublimiori loco constitutus est homo, honoratus, & in authoritate positus fuit, honorem autem, quo eum affecerunt, non cognovit, ratione status in quo sese conspexit, superbivit, & evanuit, quidque sibi agendum foret, non expendit, atque ita dicunt aliqui, talem hominem bestiam esse. Benè quidem hæc annotata sunt: sed sanctus Bernardus hunc versum intelligit de protoparente nostro Adamo, qui fraude, & mendaciis à Satana miserè devictus, & ab excellentia, magnaq; sublimitate, in qua Deus rebus omnibus, in hoc mundo visibili creatis, eum superiorem collocarat, dejectus, & ad vilitatem maximè abjectorũ, & turpium anima-

Psal. 48.

Bern ser. de primor. med & novissi. nost. animalium prostratus fuit: *Erubesce, quòd pro consortio Angelorum consortium sortitus es pecorum, non modò in necessitatibus corporu, sed etiam in affectibus cordis, cum jumentu partiru panem terra, qui panem Angelicum fastidisti, in corpore manet humana anima similitudo, in anima verò bestiali similitudine, mutata est similitudo Dei.* Chrysost. hic. Adjungit sanctus Joannes Chrysostomus, pejus esse, quòd homo eò sese abjecerit, ut bestiis assimiletur, quàm ut reverà sit bestia, & minus malum fore, à bestia prognatum esse, quàm illi comparari: nam absque ratione & judicio nasci, non erat culpa; sed hominem cum ratione natum, sine illa vivere, turpitudo est admodùm culpabilis. Hæc omnia hominem exstimulare deberent, ut honorem suum conservet, & authoritatem tueatur, & dignitatis, ac celsitudinis suæ memoriam non amittat, Deum timens, ac mandata ejus observans, quandoquidem hoc solùm fit verum hominem esse: *Hoc est enim omnis homo*; peccatores verò sunt homines phantastici, qui licet appareant, non sunt.

6. Capite quarto sacri sui vaticinii dixit Jeremias, quòd terram aspexerit, & hinc & inde oculos diduxerit, quodque in ea hominem aliquem deprehendere non potuerit: Ierem. 4. *Aspexi terram, & ecce vacua erat, & nihili, intuitus sum, & non erat homo.* Difficultatem profectò habent hæc Prophetæ verba, certum enim est, mundum ejus temporibus hominibus plenum exstitisse, ac innumeros Duces, Sacerdotes, Principes, Reges & Monarchas tum fuisse, prout idem Propheta multis prophetiæ suæ locis refert. Quomodo igitur verbi ejus veritas salvabitur, quod ne unum quidem hominem in tota terra se vidisse dicit? An fortè eo tempore, quo eam perlustravit obtusioris visus fuerit, aut aliquod in oculis impedimentum habuerit? Non sanè. Quin potiùs, quia tam perspicaces habuit, animadvertit, hominem nullum tunc fuisse. Ita id refert Chrysost in Cat. Grac. in Iob. translata à Comitolo. sanctus Pater Joannes Chrysostomus: *Neq; enim à figura, sed ab actione, quod est, unumquodque intelligitur; cæterum de communione nominis dumtaxat dicitur id, quod dicitur: Solus ille verus est homo, qui conservata imagine, à Deo concessam pulchritudinem minimè fœdavit.* Multi quidem, ac infiniti homines Jeremiæ oculis sese obtulerunt, sed neminem talem judicavit: & meritò; non enim figura, sed actiones hominem efficiunt: horum autem actiones, cùm non essent probæ, nec divinæ legi conformes, cognoscit Propheta, tales, licet exteriùs aliquam hominis speciem referrent, præter nomen nihil habere; ille enim solus per essentiam est homo, qui insignem, ac pulchram Dei imaginem, in ejus gratia perseverando, conservat, eamque vitiis, ac peccatis non obnubilat, non offuscat, non expungit, non commaculat: *Solus ille verus est homo, qui conservata imagine, à Deo concessam pulchritudinem minimè fœdavit.*

7 Coronidem discursui huic imponat insignis cogitatio sancti Ambrosii, considerantis modum negationis sancti Petri, quam refert sanctus Joannes Evangelista, in qua Ioan. 18. supponere debemus, Apostolum Petrum graviter peccasse, licet antiqui Doctores diversas vias ingressi, eum excusare voluerint. Veritas est, quòd Christum Dominum nostrum negaverit, eumque negando gravibus peccatis obstrinxit. Primum horum fuit, quia mentitus fuit; alterum verò, quia juravit; mendacium autem, & juramentum in causâ illicitâ sunt gravia peccata, atque adeò omnes Doctores Catholici, gravis peccati eum condemnant, atque ipse sanctus Petrus tamquam gravissimum illud deflevit. Et quamquam verum sit, quòd cum illo amiserit caritatem, non tamen fidem, juxta meliorem sententiam sancti Patris Augustini, sancti Cyrilli, sancti Leonis Papæ, & Ruperti Abbatis. Et ratio est, quia in animo non sentiebat, quod ore proloquebatur, neque etiam dixit, quòd non esset Deus, sed quòd eum non cognosceret. Notat modò sanctus Ambrosius, quod cùm eum apprehendere vellent, quia eum in Christi consortio viderant, responderit: *Non sum.* Mysterio plena est hæc negatio: non enim solummodò Christum negat, sed etiam seipsum, atque adeò duplex est hæc negatio. Audite sancti huius verba: *Quia videbatur Christi negare societatem, utique se negavit*, & dixit se non esse, quasi a se auferens naturam, & negans de se essentiam hominis per culpam, quam actu committebat. Quasi dixisset: Essentiâ hominis privatur, qui contra Deum, & Dominum suum tam graviter delinquit: *Non sum.* Licet videar, modò

August. tract 123. in Ioann. Cyrill l 19 in Ioan. c. 1 Leo Papa serm 9. de pass. Rup. comment. in Matth. 26. Ambros l. 10. in Luc.

Theoph. apud Barrad. hic. modò tamen non sum homo, nec pro tali haberi debeo. Idem dicit Theophylactus, infirmi hujus verba ad mores transferens: *Hominem non habeo*, posito enim, quòd uti ex Evangelio constat, esset peccator, verè dicebat, se hominem non habere, eò quòd nec judicium, nec rationem haberet, jam enim per peccatum eam amiserat, atque adeò non erat homo: *Nos non habemus hominem, id est, humanam rationem, ut portet nos in piscinam lachrymarum, utpote comparati cum jumentis, &c.* Omnes itaque conemur amare, & timere Deum, ut homines simus, cùm hæc quidditativa eius definitio sit. Non simus similes Judæis, hominibus tam perversis, & à Deo abalienatis, de quibus (nesciens quid diceret, instar alterius Caiphæ) affirmavit Paralyticus, quòd non essent homines: *Hominem non habeo.*

Tolle grabatum tuum, & ambula.

CONSIDERATIO VI.

Cùm homo lethali culpa laborat, jure suo anima excidit, & ex domina fit sui corporis ancilla.

1. *Euseb. Emiss. Hom. huius feriæ Sap. 9.* HUic considerationi fundamentum dedit Eusebius Emissenus, qui per lectum quem Dominus homini huic tollere jussit, corpus, & per eundem jam sanum, animam intelligit: *Tolle grabatum tuum, porta, & contine, & in servitutem redige carnem tuam, lectus namque animæ corpus est, in quo, si vitiosum fuerit, tota infirma, & languida jacet anima, sicut scriptum est: Corpus quod corrumpitur, aggravat animam;* atque idem fuit ac si dixisset ei Dominus: Cùm esses infirmus, lectus te detinebat, & grabatum te ferebat, modò autem cùm convaluisti, non te ille ferat, sed tu illum tolle: *Tolle grabatum.* Anima infirma in peccatis, & cupiditatibus suis existit, quaque rotæ volvuntur, ipsa vadit, neque alio modo se movere novit: sed anima illa jam sana lectum & corpus tollit quocumque voluerit. Heu Fideles, & quàm magnum nosocomium est mundus huiusmodi infirmis confertum! Ex ore Jeremiæ Prophetæ veritatem hanc audite.

2. *Thren. 5.* Deplorat hic sanctus vir in Threnis suis Reipublicæ suæ mala, & Regni sui destructionem: *Servi dominati sunt nostri*, hoc est, secundùm sensum literalem: Ad tam infelicem, & lugubrem statum devenimus, ut illi, qui erant servi, & captivi nostri, modò heri & domini nostri sint. Relinquo nunc literalem horum verborum explicationem & reservo in aliam occasionem, quæ citò sese offeret, eamque cum sancto Hieronymo in sensu mystico perpendamus, id enim instituto nostro convenit. Consideratio *Hieron. hic.* Prophetæ, inquit magnus Doctor, non subsistit in temporali ruina Jerusalem, nec corporali eam inhabitantium captivitate, ulteriùs ejus cogitatio processit, spiritualem desolationem & ruinam animæ, quæ peccati ancilla est, plangit Jeremias: *Hic spiritualis animæ ruina, vastatioque describitur;* & idem fuit ac dicere: *Caro, quæ servire debebat, dominata est animæ;* anima autem tam est est infelix, ut se mancipium eius, cujus est domina, & captivam, cujus est Regina, peccando constituat: hoc est quod sentio, inquit Jeremias, quodque sanguineis lachrymis deplorandum est, videre Dei ordines perversos, non solùm in quantum auctor est gratiæ, sed etiam naturæ.

3. *Genes. 2. Rup. l. 2. de Trinit.* Mirabili phrasi locutus est Moyses de creatione hominis, prout considerate notavit Rupertus Abbas: *Factus est homo in animam viventem.* Præpositio illa, *In*, rigore grammatico significat, quòd Deus fecerit hominem in ordine ad animam, inquit doctus Pater, docens hoc emphatico loquendi modo, quòd eum fecerit, ut de anima, ejusque bonis tamquàm de veris, & æternis ageret; si enim Spiritus sanctus hoc non intenderet, secundùm magis proprium loquendi modum de parte respectu totius, dixisset; Fecit Deus animam ratione hominis; verùm hoc non dicit, sed, *Factus est homo in animam viventem.* Pulchrè animadversum! Verumenim verò ad aliam lucem cum magno Tertulliano verba hæc considerare debemus. Ponderans hic Doctor *Tertull. l. de Resurr. carn.* verba illa divini Textus ex eodem capite 2. Geneseos: *Formavit igitur Deus hominem de limo terræ;* legit: *Formavit hominem limum de terra;* adeò ut ipsum corpus vocet hominem: *Iam homo qui adhuc limus.* Sed ad qua-

punctum modò revertamur, unde divertimus. Quando Scriptura dicit, quòd *factus est homo in animam viventem*; per hominem intelligit corpus, atque adeò componendo doctrinam Tertulliani & Ruperti, conclusio hæc deducitur, quòd Deus fecerit corpus, ut serviret animæ, eius esset mancipiū, in omnibus ei obediret, ejusque mandatis semper intenderet; hoc est: *Factus est homo in animam viventem.*

4. *Genes. 16.* Superbivit & evanuit Agar ancilla Abraham, ex inopinata illa felicitate, qua vidit se eius uxorem. Concepit, & cognoscens pignus quod utero concludebat, dominam suam despexit. Illa verò, proterviam eius videns, marito suo conquesta fuit. Respondit ille, ipsius esse illam castigare, & superbos eius animos deprimere. Fecit id senex domina: ancilla verò moderatam pœnam ferre non valens, fugam iniit, ut malo suo consuleret. In via existens, ibat per desertum Sur, penitus oblita & ignara, quòd ut ancilla dominæ suæ Saræ subjici, & obedire deberet. Continuò per viam illa procedebat, nesciens quo pergeret, eo modo, quo brutum sine intellectu incedit. Loquitur ei juxta fontem aquæ Angelus de cœlo (tale enim consilium est Angeli propriū,) itineris rationem ab ea exquirit: *Agar, unde venis? quo vadis*: ut ei memoriā refricaret, & suggereret, cogitare, de qua domo, ob quā causam fugerit, & videret ancillam se esse, & his omnibus pensis, eam, quam de domina sua haberet imaginationem, corrigeret. Dicit illa Angelo quid actum, quod heri sui domo sit egressa, malum agendi modū, quo domina erga se usa fuerit, ferre non valens. Auditis eius rationibus, persuadet ei Angelus, ut ad heri sui domum reverteretur, essetque humilis, eique subjiceretur: *Revertere ad dominam tuam, & humiliare sub manu illius* Doctus, & antiquus Cardinalis Victriacus egregiam nobis dat allegoriam; per Agar enim carnem intelligit, & per Saram eius dominā spiritum significari vult, & dicit: *Non igitur fugiat Agar à facie dominæ suæ, sed humilietur sub manu eius, ut caro subjiciatur, & serviat spiritui.* Hoc est, subdatur caro spiritui, & arrogantiam atque elationem corporis anima castiget; illa enim Dei est voluntas, in Angeli mandato repræsentata: pars superior, & spiritualis sensitivam, instar dominæ, humiliet; & sensitiva tamquam inferior, & ancilla, à superiore coerceatur: *Vt caro subjiciatur, & serviat spiritui.*

Victriac. ser 1. Dominic. 2. Quadr.

5 *Genes. 25.* Uno partu in lucem mundi huius prodierunt duo illi fratres, filii Jsaac, Jacob, & Esau, mutuo tam contrarii, & inimici, ut semper in perpetuis fuerint discordiis, & moribus omnino adversis, in utero autem tam conjuncti, & concatenati, ut licet primus appareret Esau, Jacob tamen ita ei alligatus, & tam fortiter pedi eius affixus ut antequam unus nasceretur, jam & alius appareret *Iam tempus pariendi advenerat, & ecce gemini in utero eius reperti sunt. Qui prior egressus est, rufus erat, &c. protinus alter egrediens, plantam fratris tenebat manu*; inquit sacra Scriptura. Cardinalis Victriacus mirabilem hunc locum arripiens, ei non minus spiritualem, quam singularem explicationem assignat dicens: *Iacob cum Esau pugnat, ratio cum sensualitate, anima cum corpore, virtutes cum vitiis. Dicitur autem quòd major serviat minori, corpus enim serviet animæ, & sensualitas rationi, & vitia virtutibus, dum excitatur homo repugnando carni & vitiis.* Licet enim tam pertinax fuerit lis & dissentio, quam illi duo de primogenitura, & principatu inter se habuerunt, cœlum tamen sententiam tulit, ut major serviret minori. Corpus enim, licet priùs formatum, quam anima creata fuerit, animæ tamen tamquam eius mancipium servire debuit, & illa tanquam ipsius domina, regere, & imperare. Sensualitas quoque rationi subdita esse debuit, ejusque obedientiæ subordinata. Atque ita inter justos, & Dei servos agitur, ut spiritus sit navarchus, caro autem coacta remis incumbat. Non sic inter peccatores, nam grabatus tollit infirmum, & appetitus sensualis, perinde ac si animæ dominus foret, de ea agit, quod voluerit.

Vitriac. loco cit.

6. *Ioann. 1.* Audite insignem animadversionem Aquilæ Doctorum sancti Augustini Sanctus Evangelista Joannes agit de modo, quo divinum Verbum incarnatum per gratiam homines generat: *Dedit eis potestatem filios Dei fieri, qui non ex sanguinibus, nec ex voluntate carnis, nec ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt*; Quasi dixisset, inquit magnus Pater: Filii gratiæ non sunt partus viri, nec mulieris. Sed cur mulierem carnem vocans, non etiam eodem modo virum appellat?

lat? Dicam, inquit hic sanctus: *Ponitur caro pro uxore, quomodo aliquando spiritus pro marito, quia ille imperare debet, iste servire.* Mirabilia verba! Sanctus Joannes enim imitatus est modum loquendi sacræ Scripturæ informatione hominis & mulieris. Agitur ibidem quomodo Deus fecerit Evam; eâ autem visâ dicit Adam: *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea.* Creat Deus hominem, & dicit sacer historiographus: *Et factus est homo in animam viventem.* Nihilominus remanet dubium, Quid mulier, viro suo comparata, demeruit, ut ipsum vocent animam viventem, & ex manibus Dei purus effectus spiritus procedat: *Animam viventem*; illa verò prodeat ossa, & caro: *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea*? Facilis est solutio. Homo muliere superior est, eiusque caput: *Vir est caput mulieris*; ipse est qui ei mandat, eam regit & gubernat; demum est magis perfectus, quàm illa. Mulier itaque, quæ tanquam inferior obedit, quæ tamquam imperfectior subditur, quæ est pars illius totius, per me licet, sit caro: *Ex voluntate carnis, caro de carne*; sit etiam os: *Os de ossibus*: sed vir, qui est creatura tam nobilis, tam excellens, tam omni ex parte superior, & omnibus antecellens, nequaquam caro sit, aut os, sed pura anima & purus spiritus; ejusque qualitates, & superioritas ex nobili illo titulo, & honorifico appellativo cognoscantur, adeò ut dominium, quod maritus habet in uxorem, habere debeat spiritus in carnem; & subjectionem, quam mulier habet erga maritum, corpus spiritui reddere debeat: *Ponitur caro pro uxore, quomodo aliquando spiritus pro marito; quia ille imperare debet, iste servire*: dicit gloriosus Augustinus.

August. in hunc locum.

Ephes. 5.

7 Hinc infertur, quàm parum, aut potiùs minimè rationabiliter agant peccatores, in quibus spiritus servit corpori, & perinde ac si mancipium eius foret (cùm tamen legitimus, & naturalis illius sit dominus) & mandatis ejus obtemperat, quando defensionem suarum culparum petunt ex carnis infirmitate. His pulchrè os obstruit antiquus Tertullianus. Audit ingeniosus hic pater Christum Salvatorem nostrum, qui Patrem suum orans, dixit: *Spiritus promptus est, caro autem infirma.* Hæc animo versans Tertullianus, interrogat, quæ ratio esse potest, ut infirmum forti sese non submittat? Nulla, meo judicio. Audite ejus verba, quæ magni admodùm sunt momenti: *Carnem legimus infirmam, & hinc nobis adulamur impensiùs; legimus autem & spiritum firmum. Caro terrena materia est, spiritus verò cœlestis. Cur ergo ad excusationem proniores, quæ in nobis infirma sunt, opponimus, quæ verò fortia non tuemur? Cur cœlestibus terrena non cedant? Si spiritus carne fortior, quia & generosior, nostra culpa infirmiora sectamur.* Nullam ergò criminum suorum excusationem adferre possunt peccatores, nam propria quemque malitia accusat, nec ego aliud ipsis remedium superesse judico, quàm in potente Dei manu, quæ sicuti misero huic homini salutem dedit, ita illos ab infirmitate sua sanare potest, & efficere, ut grabatum, qui anteà illos ferebat, ipsi tollant; atque iste unus erit ex maximè prodigiosis effectibus virtutis eius, atque una ex majoribus ostentationibus magnificentiæ eius.

Tertull. lib. ad uxorem, c. 4.

8. Ita judicavit sanctus Petrus Chrysologus, considerans verba illa, quibus sanctus Evangelista Marcus describit potestatem, quam Christus ad malignos spiritus ex obsessorum corporibus ejiciendos Discipulis suis dedit: *Et dabat illis potestatem spirituum immundorum.* Ingeniosè notavit hìc sanctus, quod sacer Evangelista non dicat, quòd Dominus dederit eis potestatem in spiritus immundos, quanquàm hic esset magis communis dicendi stylus, & proprius loquendi modus; sed quòd dederit eis potestatem eorumdem spirituum. Et dicit hic sanctus, Dominum id ideò fecisse, ut hominis victoriæ magis illustres, & triumphi magis gloriosi essent. Id autem quomodo, & quâ ratione? Cùm quispiam est captivus ejus hominis, quem anteà ipse habuit vinctum, & incarceratur ab eo, quem hucusque in vincula conjectum detinebat, subjectusque est imperio illius, cui manducaverat: & obedit instar mancipii, illi, quem ipse habuit servum: *Hoc est divina virtutis insigne, hoc trophæum singularis triumphi, ut præda sua prædo ipse, ipsis captivis suis captivus, vinctis quondam suis vinctus ipse diabolus nunc tradatur: quatenus eorum subjiciatur imperio, quorum anteà fuerat magnificus servitute, &c.* Quæ pompa insignior

Marc. 6.

Chrysol. serm. 170.

signior, quis triumphus celebrior ab inimico relatus fuit, quàm ille, quem hodie hic infirmus jam sanus, vel hic peccator jam conversus, retulit? Jam enim ab infirmitate sua ita convaluit, ut vires, & spiritum habeat ut humeris suis lectum suum imponat & grabatum tollat, qui anteà ipsum tulit; hoc est, ut anima regat, sanat corpus, quod cùm infirmaretur, quasi per terram reptabat: *Et statim sanus factus homo ille; & sustulit grabatum suum, & ambulavit.* Et siquidem ferendo grabatum, se corpore perfectè sanum ostenderit; cùm mox ad templum pergit, ut cum Deo de rebus suis agat, ostendit quoque sese animo curatum esse, quodque infirmitàs, & servitus peccati in salutem, & libertatem gratiæ sit conversa. *Ad quam*, &c.

TRACTATUS VI.

DOMINICA II. QUADRAGESIMÆ.

Assumpsit JESUS Petrum, & Jacobum, & Joannem fratrem ejus, &c. Matth. 17.

SALUTATIO.

PRÆTERITA Dominica, sancta Mater nostra Catholica Ecclesia nobis ob oculos posuit stratagemata & dolos Satanæ, ejusque falsa promissa, & victoriam Christi Domini de eodem inimico post orationem, & jejunium continuatum diebus quadraginta obtentam: hodiernâ verò die, nobis in memoriam revocat diem illum, quâ Dominus noster in suo sacratissimo corpore videndum exhibuit vestitum illum deauratum, & gloriosum, quo induentur corpora nostra, quando erimus de numero Beatorum. Est autem id quod contigit, tale. Anima Christi ab instanti primo conceptionis fuit gloriosa, propter unionem cum persona divina; sed statim initio cohibuit claritatem omnem sui sacratissimi corporis, ut posset nobiscum agere, & in patibulo crucis mori ex amore erga genus humanum. Transfigurari igitur Christum, fuit potestatem dari, ut corpori communicaretur debita claritas, & exterius appareret, quæ talis fuit & tanta, ut eius respectu solaris claritas disparceret, splendore illo corporis ad ipsa Domini vestimenta perveniente; per quæ dedit intelligi Dominus noster hominibus quanta gloria se privaret in gratiam eorum. Insuper accendere voluit corda nostra desideriis ardentibus præmii tam gloriosi, & spem nostram acuere per decorem & speciem tantæ gloriæ, quæ Petro Apostolorum Principi (uni ex tribus, quos ex duodenario Apostolorum numero elegit Dominus, & assumpsit quasi manu apprehensos ad montem excelsum & secretum, in quo hæc contigit visio) fuit visa talis, ut licet eam in alio tantummodo videret, nec eamdem possideret ipse, suffecerit tamen illi degustatio eius ad perpetuam satietatem, & petierit ibidem permanenter habitare, quod & dixit Magistro suo per hæc verba: *Bonum est nos hic esse.* Domine, benè est nobis hîc; si placet, faciamus hîc tria tabernacula, vel tentoria ex his ramis, tibi, astantibusque tuis hospitibus Moysi & Eliæ. Eodem momento, quo hæc dixit Petrus, apparuit nubes lucida, quæ obumbravit eos, auditaque est hæc vox: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui; ipsum audite*, eidemque obtemperate. Quibus auditis & visis, obstupefacti Apostoli in terram cadunt, sed eos erexit

erexit in pedes Dominus, descendentibusque de monte mandavit, ut secreta servarent hæc omnia usque ad tempus suæ resurrectionis, & adventum Sanctus Spiritus, quando incapaces forent reliqui Apostoli omnis invidiæ per confirmationem in gratia. Eâ & nos in primis indigemus, &c. *Ave Maria.*

Assumpsit.

CONSIDERATIO I.

Iter ad cælestem gloriam tam est asperum opinione hominum, ut se excusarent ab illo arripiendo, ne experirentur ejus difficultates, nisi Deus blandâ & amabili violentiâ adhibitâ illos assumerit.

1. BEATUS Albertus Magnus nostri Ordinis, explicans illud verbum, *Assumpsit*, dicit idem valere atque, *Ad se sumpsit.* Elegit Christus tres Discipulos suos, & assumpsit eos ad se, quasi diceret: Ipsemet excitavit eos ut iter arriperent, non tam suis, quàm magistri sui pedibus; quia nisi ipse homines, quasi manu arriperet, & eis inferret suavem vim, non aggrederentur iter cæli, ne defatigarentur, eò quòd sibi metuerent de asperitatibus & molestiis in eodem itinere occurrentibus.

Psal. 36. *Apud Dominum gressus hominis dirigentur, & viam ejus volet.* Qui viriliter agunt, (hæc est communis expositio horum verborum) Deus eos ducit per viam, omnesque eorum passus dirigit: placent ei ipsorum opera, omniaque eis prosperè evenient. Hoc sibi vult: *Viam ejus volet.* Aliam tamen sequemur interpretationem, quæ est magni Ecclesiæ Doctoris S. P. Augustini, qui dicit, voluisse significare Vatem regium, quòd quando Deus hominem per iter deducit, ejusque gressus dirigit, tunc iter ejus velit: *Cùm à Domino gressus directi fuerint, tunc viam ejus volet, cupiet enim qui à Deo dirigitur, Christum, & desiderabit permanere semper in Christo.* Non poterit quidquam boni facere homo, nec passum movere in via virtutis, nisi Deus eum manu ducat; & ideo necesse est ut ipse sit illi itineris dux, ut ejus gressus ad suum obsequium deriventur. Clarissimè patet hæc veritas in hodierno Evangelio; ut enim notat magnus Albertus, necesse fuit, ut Dominus noster apprehenderet tres hos Discipulos, & quasi manu duceret, & insuper eis inferret vim blandam, ut ascenderent abrupta montis hujus, in quo visuri erant Christi gloriam; qui nisi iis vim intulisset, frustrati fuissent hac fruitione, ut se à molestiis liberarent.

Eo tempore, quo cælestes divinæ justitiæ administri venerunt punitum civitates illas peccatrices, præmonuerunt S. Lot, ut & ipse, & familia ejus tota in tutum se reciperent, ne flammis ultricibus corriperentur. Lot cœpit se excusare, & ostendere se ægrè exiturum. Angeli verò, aut Deus secundum brachia arripiunt, & ipsum, & uxorem ejus, & filias, eosque quasi vi adhibitâ extrahunt, & in tuto ponunt extra urbem: *Dissimulante eo, apprehenderunt manum ejus, eduxeruntque eum, & posuerunt extra civitatem*; ita ut dicentibus ei Angelis, ut se reciperet in excelsum montem: *In montem salvum te fac*; id ei persuadere nullatenus potuerint, & opus fuerint vim ei inferre, ut eò perveniret. Sed quid causæ fuit, quòd vir sanctus adeò recusaverit in eum montem se recipere? *Quia multi mundi illecebras fugiunt, tamen in actione positi, contemplationis apicem subire nequeunt. Exivit Lot à Sodomis, sed ad montana non pervenit.* Ita docet magnus Isidorus. Fuit Lot typus illorum Christianorum, qui reipsa fugiunt dolos mundi, & laqueos, quibus suos irretire solet: sed non transcendunt vitam activam, nec attingunt culmen contemplationis, in quo anima Christiana perfectius Deo suo fruitur, expers omnium mundi molestiarum, & ab omni rerum transitoriarum strepitu libera. Prudenter quidem hæc sanctus ille Archiepiscopus; non tamen advertit, quod Lot non fugerit Sodomiticum ignem, nec ascenderit locum, in quo eum evaderet, nisi postquàm è Sodomis eum extraxerant Angeli, & vim ei intulerant, ut exiret, & iter ingrederetur. Ratio fuit, quia cùm mons esset locus ad salvandum: *Salvum te fac*; difficultatem invenit, ut tam longè procederet, ut frueretur tanto bono, & opus fuit vim ei inferre, manu eum

2. Genes. 19.

Isidor. in Gloss.

apprehendere, & procurare ut iret, & vellet admittere salutem.

4. Ponderavit singulari spiritu Doctor mellifluus & contemplativus S. Bernardus istam amatæ Sponsæ petitionem directam ad Sponsum dilectissimum: *Trahe me, post te, curremus, &c.* Duc me, suavissime & amantissime Sponse, vocis tuæ violentiâ me cape, mox videbis, quomodo sodales meæ, & ego curremus suspensæ, & abreptæ summâ fragrantiâ aromatum tuorum. Quid hoc sibi vult, anima sancta? Ut quid exspectas, dum vis tibi inferatur? Ut quid ipsa non celerius curris? Cur non volas? Nónne præ oculis tuis habes gratias & dona, quibus tuus divinus abundat Sponsus, ut te ditet? Procede, nec tam lentè gradere ad id acquirendum, quod tantoperè tuâ interest. *Quid! Sponsane ergo necesse habet trahi, & hoc ad Sponsum?* Magna est fragilitas nostra, teste sancto Bernardo; quippe qui neque bona certa, & manifestè nobis proposita arripimus, nisi trahamur. *Quàmpauci post te ô Domine Iesu ire volunt! cùm tamen ad te pervenire nemo sit qui nolit, hoc scientibus cunctis, quia delectationes in dextera tua usque ad finem.* Verè maxima est hæc miseria hominis, quippe cùm sciat & credat, qualem gloriam Deus in monte, vel in cælo (nam & hoc modo appellatur in Sacra Scriptura: *In monte sancto tuo*) suis præparaverit, tamen non lubens ad eam pergat: immò nec passum pedis movere dignatemur ad eam possidendam, nisi ipse nos manu apprehendere, & quasi vi adhibitâ, deduceret: *Trahe nos.*

Cant. 1.

S. Bern. serm. 21. in Cant.

Psal. 15.

Psalm. 14.

Orat Propheta Evangelicus, ut discipulis Domini nostri Jesu Christi, unaque omnibus omninò fidelibus duo specialiter dentur sensus tamquam reliquis magis necessarii, nempè visus, & auditus: *Erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, & aures tuæ audient verbum post terga monentis.* Veniet præceptor tuus, intende oculos ut videas quid facturus sit, arrige aures, ut intelligas, quæ loquatur. Non expendo modò id, quod communiter hîc expendi solet, scilicet quòd à discipulis plerumque non petatur, nisi auditus, per quem intelligant quidquid præceptor dixerit, quocirca & ipsi *Auditores* nominantur, & ille *Sensus disciplinæ*. Sed pro discipulis supremi hujus magistri non solus petitur auditus, sed insuper etiam visus. Proposito nostro servit, quod notat doctissimus Cardinalis de Vitriaco, qui ait, quòd discipuli doceantur lectiones suas facie ad faciem, & non obversis humeris. Quòd cùm ita sit, dicit Propheta, quòd Christiani vocem ejus audient, dum vos alloquetur à tergo: *Post terga monentis.* Solvit hoc dubium acutissimus hic Doctor, duobus dumtaxat verbis: *Aures tuæ, &c. fugitivum vocando, & insequendo; Hæc est via, ambulate in ea.* Ratio quare hoc modo ad se nos vocet cælestis hic magister, est, quòd cùm ipsum fugiamus, ipse nos insequitur ut apprehendat, vocatque nos, ut ostendat iter ad cælos, per idemque deducat ut salvemur. Ita quippe comparati sumus, & tam illubentes ascendimus montem gloriæ, ut nisi Deus nos vocaret, & insequeretur, manuque nos duceret, dicens: *Hæc est via, ambulate in ea*, est quippe via salutis paucissimi nostrorum eam ingrederentur.

Isai. 30.

Vitriacus serm. 1. Dom. 3. post Pentec.

5. Apprimè facit ad propositum, quod in parabola prædicavit Christus, & referunt SS. Lucas & Matthæus. Scito, inquit, quòd homo quidam fecit cœnam magnam, & vocavit ad eam multos, & horâ cœnæ misit servos suos ut venirent invitati, eò quòd parata essent omnia, sed omnes se excusarunt. Villam emi, dicebat unus, & vado eam visum, dic domino tuo, ut habeat me excusatum. Alter: Emi boves, quos vado probatum. Alius: Uxorem duxi, nec possum venire. Offensus fuit paterfamilias illis excusationibus, & mandavit servis suis, ut abirent ad exitus viarum, & colligerent pauperes, claudos, & cæcos. Quo facto needum contentus paterfamilias mandavit, ut plures quærerent, & cogerent ad intrandum, & fruendum paratis epulis: *Compelle intrare, ut impleatur domus mea.* Ite cùm circuite, & per vim cogite ut intrent, donec locus impleatur. Gloriosus Chrysostomus violentiam hanc perpendens, quâ utitur Dominus noster erga invitatos, deplorat rusticitatem nostram, quòd tales inveniamur, qui ad similes festivitates, ciboſque illos delicatissimos (qui sunt deliciæ gloriæ cælestis) non venimus, nisi vi admotâ. *Quid igitur dementius invenitur, quàm cùm ad nuptias vocaris, resilire?* Nemo luculentiùs dementiam nostram probabit, quàm qui ostenderit, per vim

Matth. 22. Luc. 14.

Chrysost. hom. 70. in Matth.

vim nos adigendos, ut ad beatitudinem contendamus: *Compelle intrare.*

Mirabilia sunt verba Christi Domini nostri, quibus amantem sui Apostolum Petrum alloquitur post gloriosam suam resurrectionem: *Cùm autem senueris, alius cinget te, & ducet quo tu non vis.* Qui id fieri potest? inquit Chrysostomus. Petrus, cujus amor Christo jam probatus erat, qui eundem summo sequebatur affectu, nulli movere poterat dubium de futura constantia in fide, quodque instar vivæ rupis, omnes hæresum undas frangeret, & omnes acies tyrannicorum ensium exciperet, & retunderet, & cujus charitas numquam deficeret in sequela Domini sui, cui erat paratus compati in terris, ut cum eo regnaret in cælis. Hic porrò vir quorsum audit ex ore divino: *Et ducet, quò tu non vis?* Sed & hic (inquit Os aureum) apparet, quanta cum difficultate voluntas humana tendat in suum bonum, ad quod non it, nisi assumpta: *Numquam ovis ad caulas perveniet, si pro suo libitu peragretur. Numquam scientiam Discipulus poterit obtinere, si totus pro sua voluntate contenderit. Ægrotus quoque numquam poterit recipere sanitatem, si pro suo curatus fuerit arbitrio.* Omnes hæ similitudines, quas sanctus Chrysostomus adfert, evidenter probant, quanta cum difficultate convertamur ad bonum, quando nobis deest dux itineris, vel ut melius dicam, nisi nos manu ducant, & vim ob eam rem adhibeant. Ecce quàm tardi sumus! nec potest id luculentiùs demonstrari, quàm ex eo quòd ne quidem sanctus Apostolus Petrus, qui adeò Christum amabat, eum quæsiisset, nisi ab eodem tantopere adjutus, & certâ quadam vi illatâ ad sequendum pertractus fuisset. Et id ipsum vidimus hodie in ascensu montis, prout notavit B. Albertus Magnus.

Chrysost. apud Tilman. in alleg.

7. Audiamus modò quid contigerit coapostolo ejus Paulo. Prævenit eum Deus speciali illâ gratiâ, ut eum supernaturaliter elevaverit in cælum, eique gloriam suam ostenderit: *Scio hominem raptum, sive in corpore, sive extra corpus nescio, Deus scit, & scio hujusmodi raptum usque ad Paradisum, &c.* Notat Angelicus Doctor noster sanctus Thomas, verbum, quo explicet Apostolus hanc suam exstasim: *Raptum.* Quid est (inquit sanctus Doctor) esse raptum? Pergit: *Rapi propriè dicitur, quod subitò, & per violentiam aufertur.* Hinc oritur ratio dubitandi, Nónne tum temporis Paulus fuit conversus? Nónne ex tunc fecit plenus gratiâ, & ditatus favoribus cælestibus? Omninò. Mandet ei igitur Christus, aut dicat ei Deus, ut cælum ascendat, & ipse vadat recepturus summam hanc gratiam, & non assumatur tamquam raptus, quasi eo pergeret invitus. Hinc apparet quales simus nos, & quomodo via cælestis sit instar difficilis ascensus, etiam sanctis & justis: Etiam Petro & Paulo inferenda est vis, ut eant ad gloriam: *Ducet, quò tu non vis*: *Raptum usque ad Paradisum.* Hæc omnia luculenter probant, quod initio proposuimus, videlicet quòd videatur homini iter cæleste tam asperum & præruptum, ut nisi Deus adhibeat amabilem violentiam, & quasi manu portet, id non arripiat, ne fatigetur.

1. Cor. 12.

S. Thom. comment. in hunc locum.

Petrum & Iacobum, & Ioannem fratrem ejus, &c.

CONSIDERATIO II.

Christus (qui est omne bonum nostrum) ut nos majori charitate sibi devinciret, semper voluit solus esse in doloribus, ad gloriam verò socios admittere.

QUæ modò consideraturi sumus, accepta referenda sunt S. Bernardo, qui hæc summa cum gravitate notavit. Considerat igitur Doctor mellifluus, quòd Dominus noster hodie secum assumpserit Petrum, & Jacobum, & Joannem in montem Thabor, & quòd eosdem secum non habuit in monte Calvariæ, dum cruci esset affixus. Videtur autem, quòd qui particeps est gloriæ, non debeat expers esse dolorum & pœnæ. *Sed nec Christum decuit simul & Petrum, aut Iacobum, vel Ioannem, pro salute hominum pati.* Non solum, ne quis diceret, quod discipulorum passio in aliquo supplevisset id, quod deerat passioni Christi, sed præterea quia per hoc Christi charitas, summâ afficeretur injuria, quæ ejus est naturæ, ut licet admittat alios ad-

Bern. serm. 3. de quinque panibus, &c.

com-

communicationem deliciarum, & bonorum: *Assumpsit Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem ejus*; non tamen admittit quemquam ad pœnarum & dolorum consortium: *Si ergo me quæritis, sinite hos abire*; ajebat ibi. Tam avarus est dolorum (parcite verbo) ut illorum partem permittat nemini; tam prodigus gloriæ, ut eam in omnes transfundat. Sed amare hoc modo solus novit Deus, solus Deus potest.

Ioan. 18.

2. Notum est passim omnibus, sanctum Job, quo tempore undique doloribus, & calamitatibus erat circumdatus, positus in sterquilinio, spoliatus omnibus bonis, insuper & filiis & sanitate, relictum omninò solum, desertum ab amicis, qui ipsum instar mortis fugiebant. Quod ipsum significat vir sanctus verbis mœstitiæ sensum satis exprimentibus dicens. *Fratres mei transierunt à me.* Ad hæc notavit Origenes ipsum deliberatè exivisse domo suâ & civitate, ut secum solus esset in doloribus & afflictionibus: *Sedebat Iob super acervum stercoris extra civitatem: Me solum, inquiens, circumdent mala mea, mihi soli molesta sint vulnera mea, ne efficiar aliis execratio, ne exacerbentur cives propter meos dolores.* Dicit vir sanctus, solum se velle pati, nullumque velle secum pati. Notat porrò Olympiodorus, quòd eo ipso momento, quo vidit se immunem à doloribus, & restitutum pristinæ prosperitati, admisit amicos ad se visitandum, & fuit in aliorum consortio: *Venerunt autem ad eum omnes fratres sui, & universæ sorores suæ, & cuncti, qui noverant eum priùs, & comederunt cum eo panem in domo ejus* Nullus fuit consanguineorum, amicorum, & aliorum quos noverat qui non venerit ei congratulatum, & cum eo collætatus fuerit. Fierinè potest, inquit Olympiodorus, si ea quæ viro sancto contigerunt, opponantur ad invicem, quòd Job in doloribus & tribulationibus repertus fuit omninò solus, & coronâ tot amicorum circumdatus in prosperitate? Ita verò. Cùm factum esset divinitus, ut ad eum certatim currerent, fuit, inquit doctissimus hic Pater, opus Dei, qui hæc procurabat. Sed quomodo intelligemus hoc ita se habere? Quid enim aliud videmus in rebus humanis & transitoriis, quàm multos numerari amicos in prosperis? Voluit significare hic Doctor, hunc sancti Jobi actum,

Iob. 6.

Orig. l. 2.

Olympiod. in Caten. Græc.

& hoc illius facinus divinum fuisse, non humanum; qui enim ita seipsum componit, ut in prosperis admittat socios, & cupiat in adversis solus esse, non operatur ut homo, sed ut Deus, qui in monte gloriæ suæ habet sibi assistentes, & in monte Calvariæ solus est in cruce.

3. Mirificè facit ad propositum id, quod notavit S. Paschasius. Introducit Isaias Propheta Christum redemptorem nostrum adscendentem cælos in gloria & triumpho, cælestesque aulicos, quasi obstupescentes de novo genere vestium ejus, & inquirentes: *Quare rubrum est indumentum tuum?* id est, tua sacrosancta humanitas tincta rubro colore proprii sanguinis? & Dominum respondentem: *Torcular calcavi solus.* Non videtis, me solum exhausisse omnem laborem ad torcular, & quòd sine ullius societate, & auxilio expresserim humanam meam naturam? Dicere vult, se solum repertum in passionibus, & morte, omni humano auxilio destitutum: *Solus.* Sistamus hìc. Ille idem Dominus die tertiâ è sepulchro surrexit, & affirmat Evangelista, cum eo multos sanctos surrexisse, quorum animæ in limbo Patrum ejus adventum exspectabant: *Multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt*; quinimò secundùm opinionem gravium Doctorum, cum capite suo Christo, ipsâ die triumphalis ejus adscensionis etiam cælos adscenderunt. Ita sentit S. Anselmus Bedam secutus: *Qui cum resurgente Domino surrexerunt, Bedâ attestante, etiam cum illo ascendente, simul ascendisse credendi sunt.* Quâ doctrinâ præsuppositâ, quid causæ fuit, quòd Auctor vitæ solus subierit tormentum passionis, & resuscitatus cum tot comitibus inveniatur? Solvit hanc quæstionem S. Paschasius, qui hoc singulariter animadvertit: *Christus quamvis unus sit mortuus, & solus pro omnibus, noluit solus resurgere; sed cum plurimis, ut primùm testes haberet resurrectionis, deinde ipse unà cum multis, ut spem refunderet desperatis, testis exstitit perpetuæ resurrectionis.* Caput erat Christus, ipsi membra; amabat ipse homines, & ipsi amabantur; & in medio tantæ gloriæ constitutus, eâ solus frui nolebat, nisi homines ejus participes fierent; & licet hi cum ipso passi non fuissent, & ipse solus laborem torcula-ris

Isai. 63.

Matth. 27

S. Anselm. Beda.

Paschas. l. 2. in Matt.

ris subiisset: *Torcular calcavi solus*; tamen charitati ejus videbatur, quòd nos offenderet, nisi participaremus aliquid gloriæ, & acquisitis ejus divitiis frueremur. Solus, inquit, volo pati, sed in multorum frequentia regnare.

4. Rem aliquam consideravi, quæ mihi animadversione digna visa fuit. Sacer chronographus beatus Joannes narrat Dominum Ioan.2. invitatum fuisse ad nuptias in Cana Galilææ, & dicit Virginem sanctissimam adfuisse, & Discipulos cum Domino venisse: *Erat Mater IESV ibi. Vocatus est autem & IESVS, & Discipuli ejus ad nuptias.* Idem Evangelista tractans quomodo Dominus iverit Jerosolymam, aliud non dicit, quàm: *Ascendit IESVS Ierosolymam*; nullâ Discipulorum factâ mentione. An forsan horum mentionem prætermisit, quod abfuerint à Divino Magistro? Minimè verò: certum est enim eos adfuisse; quippe quando ejecit vendentes è Templo, dicit Evangelista, Discipulos visâ hâc heroicâ actione, admiratos fuisse, & recordatos eam à Davide spiritu prophetico prædictam: Ioan.2. *Recordati sunt verò Discipuli ejus, quia scriptum est: Zelus domus tuæ comedit me.* Cur igitur fit mentio Discipulorum in nuptiis, dum verò Jerosolymam tendunt, silentio prætereuntur? Opinionem suam alii proferant. Origenis enim sententia huic rei est admodùm commoda. Salvâ aliorum opinione, doctrina Origenis servit proposito, & omnia quæ nos cogitaveramus, omninò subtiliter dicit: Orig. tom. 11. in Ioan. *Observandum est, Matrem IESV adesse nuptiis, vocatumq; fuisse IESVM cum Discipulis, neminem verò præter IESVM nominari Ierosolymam ascendisse, viderique Discipulos etiam adfuisse, quandoquidem recordati sunt scriptum esse: Zelus domus tuæ comedit me. At fortasse in singulis erat IESVS Ierosolymam ascendens, quoniam non dictum est: Ascendit IESVS Ierosolymam, & Discipuli ejus.* Quasi dixisset: Fertur Discipulos cum Divino Magistro fuisse in nuptiis Canæ, quia cùm in similibus solemnitatibus soleat adesse voluptas, hilaritas, & oblectamentum, qualia Dominus suis permittit, idcircò videtur noluisse nuptiis adesse sine illis, nec admittere quidquam lætitiæ, cujus ipsi non essent participes: sed quando Jerosolymam tendit, vadit ad passionem, & quasi Dominus fuisset in omnibus Discipulis, nulla fit illorum mentio; tantummodò dicitur, quòd Salvator ivit, quia non vult eorum consortium in passione, & morte, quæ eum expectabat. In pœnis, & afflictionibus vult esse solus; & in eo quod aliquid voluptatis, & lætitiæ præ se fert, vult eos comites sibi assistere.

Christus Dominus noster quandoque probare voluit, mortem suam esse medium 5. maximi momenti ad acquirendam sibi gloriam, & nobis emolumentum; & in eum finem prædicavit suis similitudinem grani frumenti, quæ licet non habeat omnes omninò circumstantias ad parabolam requisitas, & ab interpretibus eisdem non annumeretur, est tamen exemplum admodùm doctrinale: *Nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet.* Ioan.12. *Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.* Quemadmodùm granum frumenti, sub terra corruptum & mortuum augescit, & fructificat: sic in morte mea consistit honor Patris, & meus; vita, & lucrum hominum, & acquisitio regni mei. Notat venerabilis Beda, quòd Christus agens de sua morte, loquitur de seipso in numero singulari, sed agens de resurrectione, in plurali, dicens quòd multi enascentur fructus ex Beda in Caten. S. Thom. hoc grano: *Solus mortuus est, cum multis surrexit.* Sibi soli quod amarum est usurpat, dulcia multis vult esse communia, dolores sibi retinet, gloriam sibi & hominibus.

Confirmatur hæc Bedæ ponderatio per doctrinam nostri Hugonis Cardinalis, quæ licet eadem videatur, non erit ingrata. Descendit Dominus noster Jesus ad funestos illos carceres, & subterraneos specus, qui sunt in corde terræ. Id nos docet symbolum Symb. Fid. Fidei: *Crucifixus, mortuus, & sepultus. descendit ad inferos*; & solus quoque pergit ad has terræ cavernas. Benè equidem Et quomodo ascendit Cœlos in die admirabilis Ascensionis suæ, ad fruendum æternâ gloriâ, tot sibi titulis debitâ? S. Paulus id docet per hæc verba: *Ascendens Christus in altum,* Ephes.4. *captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus.* Hoc est (quod notavimus ex Beda & Anselmo) quòd secum assumpserit veteres Patres, qui in Limbo expectaverant sanctissimum ejus adventum. Ejusdem est sententiæ doctissimus Cardinalis noster, qui comparans descensum ad inferos cum ascensu ad

Hugo Card. ad c. 1. Cant. cælos, dicit: *Solus in infernum descendit, sed cum multo comitatu cœlos gloriosus ascendit.* Ad loca obscura, invia & pœnalia euntem nemo comitatur, sed ad læta, jucunda, & gloriosa secum adducit turbam magnam, quæ eum sequatur, & populum innumerabilem, qui comitetur. Et coincidit cum eo quod Beda advertit: *Solus mortuus est, cum multis surrexit.*

6. Matt. 27. Narrant Evangelistæ, milites, aut carnifices ministros Satanæ spineam coronam texuisse, & capiti Christi Domini imposuisse, *Milites plectentes coronam de spinis, imponebant capiti ejus*, & de illa ipsa corona, hæc verba Cantici Salomonis: *Ingredimini filia Sion, & videte Regem Salomonem in diademate, &c* intelliguntur. Tertullianus, Athanasius, Tres Patres, Rufinus, Proclus, Cassiodorus, Bernardus, Philo Carpathius, Justus Urgelitanus, Anselmus, Aponius, & Theodoretus, citati à Gislerio in commentario hujus loci, dicunt, quòd Ecclesia invitet filios suos, ut videant verum suum Regem pacis Christum JESUM, coronatum coronâ, quam mater sua, aut noverca synagoga ei imposuit. Si recurramus ad cap. 19. Apocalypseos S. Joannis, inveniemus ibi eum visum ab Evangelista multis redimitum coronis: *Et in capite ejus diademata multa.* Hi textus clarissimè contrarii sunt. Salomon quippe nobis dicit ut eum videamus unâ dumtaxat insignem coronâ, è contra affirmat Joannes se eum vidisse multis redimitum. Qua ratione conciliabimus sententias tam contrarias? Ad solvendum dubium, quod sese offert, serviet quod notat S. Hieronymus, ponderans, mandasse Deum Zachariæ Prophetæ, ut faceret coronas quasdam aureas, alias argenteas, easque imponeret capiti Jesu Sacerdotis filii Josedech: *Et sumes aurum & argentum & facies coronas, & pones eas in capite Iesu filii Iosedech sacerdotis magni.* Notat S. Doctor, JESUM coronari coronis multis, cùm videatur una sufficiens. Et rationem adfert maximi momenti ad nostrum propositum: *Imponuntur autem coronæ Iesu filio Iosedech Sacerdoti magno, quia nobis virtute pœnitentiæ coronatis, Salvator in singulis coronam accipit.* Et adhuc clariùs S. Cyrillus Alexandrinus: *Est corona & gloria Christi, salvatorum ab ipso salus.* Josedech filius Jesus, typus fuit summi Sacerdotis nostri Jesu Christi, & idcirco non unicâ, sed multis redimitur coronis, quæ illæ ipsæ sunt, quibus nos oportet coronari. Itaque ille idem Dominus, qui se solùm spinis, hoc est, pœnis & doloribus coronari voluit, quando coronatur auro, vel gloriâ, nos etiam similiter coronari vult: ut confirmetur doctrina hæc nostra, quòd purissimus ejus amor in eo eluceat, quòd vadens ad montem crucis solus, ad montem verò gloriæ non nisi cum sociis ire voluerit.

(Margin: Cant. 1. — Tertull. Athan. tres Patr. Rufin. Proc. Cassiod. Bern. Phil. Carp. Iust. Vrgel. Ansel. Apon. Theod. citati à Gislerio hic. — Apoc. 19. — Hieronym. apud Riber. hic. — Cyrill. comment. in hunc locum.)

Cùm Sponsa sancta imitari vellet dilectissimi Sponsi vestigia, petit ut eam ducat post se, quodque tunc reliquæ sodales sequentur in hunc sensum explicat S. Bernardus hæc Cantici verba: *Trahe me, post te curremus in odorem unguentorum tuorum.* Eja mi Sponse, adhibe vim ut te sequar, & sequentur vestigia tua sodales meæ, præ fragrantia unguentorum, & aromatum tuorum. Audite discurrentem Doctorem contemplativum: *Trahimur, cùm tribulationibus exercemur: currimus, cùm internis consolationibus respiramus. Ego quod austerum, & durum videtur, retineo mihi, & dico singulariter. Trahe me; quod suave & dulce, tibi communico, & dico: Curremus. Volo habere socias consolationis, non autem & laboris.* Tunc Deus nos ad se trahit tamquam vim passos, dum nos mundat adversis; & tunc currimus post vestigia ejus, dum nos allicit consolationibus suis. Porò hoc ago ego, sodales meæ, ut certiores vos faciam charitatis meæ, quidquid durum est, & rigidum, mihi soli servo, & dico numero singulari, *Trahe me*: quidquid dulce est, & voluptuosum, communico vobiscum: *Curremus.* Igitur volo vos socias favoris, non doloris, præmiorum, non pœnarum. 7.

(Margin: Cant. 1. — Bern. ser. 21.)

Et ecce quàm præclarè induit Discipulus mores Magistri, quàm accuratè Apostolus Paulus, miratur exemplar Domini, & Redemptoris nostri Jesu Christi! Hinc meritò dicebat: *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.* Juxta hunc sensum exponit gloriosus Ignatius Martyr verba, quæ Apostolus Act. 26. dixit Agrippæ: *Opto, non tantum te, sed omnes qui audiunt, hodie fieri tales, qualis & ego sum, exceptis vinculis his.* In quæ sic disserit S. Ignatius: *Non horret nunc vincula, sed potius sibi rem charissimam reservavit,* 8.

(Margin: 1. Cor. 11. — S. Ignat. Mart. epist. 7. ad Tarsen.)

nec

nec adhuc perfectis & ignorantibus pretium tribulationis proposuit. Quasi diceret: Opto, quantum in me est, omnes vos esse, sicut me, Christianos, Apostolos, in cœlum raptos, insuper & habere gratiam miraculorum; porrò vincula, & tribulationes mihi servo: si quid honorificum est & gloriosum, cupio vos socios, in molestiis verò & tormentis, volo inveniri solus, sum etenim Magistri illius Discipulus, qui numquàm in doloribus partem permisit suis, nec habuit quidquam gloriæ, quod non iis communicaverit.

9. *Nuceus Nucleus serm. Laz. par. 2.* Celebris fuit apud Veteres gnome Demetrii: *Amicos*, inquiebat magnus ille Philosophus, *in rebus lætis debere adesse vocatos, at in adversis non vocatos.* Supponebat vir sapiens, Amicos debere esse tam synceros, ut prosperis nolint frui soli, & amico eorundem participes esse velint, adversa verò tolerēt, neque nuntient. Ideo dicit, ut hic non expectent vocari, nec illuc eant, non invitati. Oportet meliorem tum fuisse mundum, quàm sit hodie, quippe nunc amici in honoribus, & gloria nullos patiuntur socios, pœnalium verò, & tristium promptè hilariterque admittunt consortes. Solùs Christus Dominus noster syncerè amat homines, utique melius eis constaret, quantopere eos diligeret, voluit in pœnis, & tormentis inveniri solus, quæ in monte Calvariæ amore nostri subivit; sed in monte Thabor non tulerunt ejus viscera, reperiri sine comitibus *Assumpsit, &c.*

Excelsum seorsum.

CONSIDERATIO III.

Theatrum gloriæ Christus voluit esse solitudinem montis, theatrum injuriæ mortis suæ civitatem numerosissimam, ut doceret nos tegere gloriosa, & manifestare imperfecta.

1. *Oleast. ad illa verba Gen 45. Præcepit vel egrederentur* AUctor hujus considerationis est celebris ille Lusitanus Oleaster noster, qui in commentariis super Genesim, casu tractans mirabilem ascensum Christi ad montem cum tribus Discipulis, ut se transfiguraret, dicit: *Divitias suas paucis Discipulis in monte, quo transfiguratus est, ostendit, quos ultra hoc contestatus est, ut nemini visionem ante ejus resurrectionem diceret. Passionem verò suam celebratissimam, & vulgatissimam esse voluit, quam acerbissimam coram inimicis passus est, ut nos doceret infirma nostra divulgare, suprema verò & gloriosa abscondere.* *cunctis foras.*

2. *Exod 40.* In templo inter altare sacrificiorum, & altare Propitiatorii, erat medium velum: *Eriges Tabernaculum testimonii, & pones in eo Arcam, dimittesque ante illam velum*; ita ut altare aureum Propitiatorii velo esset absconditum, & ab exteriori parte aliud altare Holocaustorum expositum aspectui omnium intrantium: *Pones altare aureum, in quo adoleatur incensum coram Arca testimonii. Tentorium introitus Tabernaculi pones & ante illud altare holocausti.* Sanctus Cyrillus Alexandrinus indagans mysticum sensum hujus textus, dicit, utrumque altare significasse Dominum nostrum JESUM Christum, quorum alterum tamen, id est, altare aureum visui absconditum, alterum verò holocaustorum omnibus manifestum. Sed quæ hujus ratio? Audiamus sanctum per se loquentem: *Celebratur primum, quia occultata atque recondita est gratia Christi, alterum autem vulgo patebat, quia mors ejus omnibus patet.* *Cyr. lib. 4 in Ioann. c. 28.* Altare aureum absconditum, significabat Christi glorias, quas Dominus omni, quo versatus est tempore cum hominibus, abscondit: Altare holocaustorum figurabat ejus mortem, quæ fuit in conspectu omnium, cùm esset tam ignominiosa, voluit Dominus eandem neminem latere.

3. *Cant. 1.* Observatu dignum est, quod ait Sponsa, agens de suis perfectionibus, & pulchritudine: *Nigra sum, sed formosa, filia Ierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis.* Interpretes diversimodè explicant has similitudines, quibus hic utitur Sponsa. S. Bernardus dicit, quòd instituat comparationem inter pulchritudinem suam & pelles, vel tabernacula Salomonis, quibus cùm vellet, utebatur. Cùm enim hæ pelles, ut servarent illæsum, & immaculatum purum & nitidum, quod eis tegebatur, essent ipsæ deturpatæ, & ab aëre, pulvere, pluviis, & aliis cœli inclementiis læderentur, dicit hic sanctus, quod anima sancta loquatur de vero Salomone, amatissimo Sponso suo Christo JESU; & quod pellibus Salomonis comparet exteriora sua vilissima &

contemptibilia; quemadmodùm tentoria, vel pelles Salomonis solummodò ostendebant id, quod turpe erat & maculatum, & quidquid erat pretiosum, & magni valoris, occultabant, sicut & Alcibiadis Sileni, adeò celebres apud omnem retrò antiquitatem. Ad eundem modum animarum Sponsus Dominus noster Jesus Christus, quidquid fuit humile, debile, vile, contemptibile, manifestabat, è contrà, omne summum, gloriosum, divinum occultabat. Et quandoquidem Sponsa tam esset ei dilecta, in seipsa tamquam suos sentiebat istos affectus, & satagebat quantum poterat, eum imitari, ideò dicit, quòd pulchritudo sua ei omninò assimiletur. Hæc omnia sapienter dixit Bernardus: *Quapropter benè se Sponsa ait nigram sicut pelles Salomonis, quia afflicto condoleat, & fraternum etiam decoloret incommodum quam nigredinem & ipse sibi Salomon dignanter induit, qui peccata nostra tulit in corpore suo super lignum.*

S. Bern. serm 28. apud Gisl. in appendice Patr.

Non minus ingeniosè idem sanctus animadvertit diversum modum loquendi, quo usus est propheta Isaias, narrans duas illas visiones, quibus ei manifestatus est Deus, semel suffixus in cruce, & aliàs in throno gloriæ cum summa majestate. Quando refert quod crucifixum visus fuerit, utitur numero plurali: *Vidimus eum, & non erat ei species, neque decor.* Omnes eum in cruce vidimus, adeò sibi dissimilem, ut non videretur Dei filius, sed malefactor aliquis: talem eum effinxerunt peccata nostra. Narrat idem Propheta modum, quo eum vidit in gloria, & loquitur (quod observa) in singulari, & ait: *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & elevatum. Illa quidem communis visio verbo pluralis numeri designatur; hæc autem tam singularis est, quàm sublimis,* inquit Bernardus. Ita ut solium gloriæ, & thronum majestatis nemo viderit, nisi unus Isaias: *Vidi*; opprobria verò, & contumelias, & passiones, non unus Isaias, sed multi: *Vidimus*, ut credamus, Dominum nostrum semper occultasse gloriam suam, & infirmitatem publicasse.

Isaia 53.

Idem de verbis Isaia.

5\. Omninò est notandum, in Evangelio referri nativitatem secundùm carnem Domini nostri Jesu Christi admodùm præcisè, & addi plures circumstantias valde singulares. Sanctus enim Lucas addidit tempus, locum, paupertatem, & quomodo ab omnibus fuerint ejus parentes destituti: *Peperit filium suum primogenitum, & pannis eum involvit, & reclinavit eum in præsepio, quia non erat ei locus in diversorio.* Idem S. Evangelista referens admirabilem Ascensionem Domini, dicit in suo Evangelio: *Recessit ab eis, & ferebatur in cœlum.* Et in Actis Apostolorum, quæ ille idem scripsit: *Assumptus est.* Nec ipse, nec alius Evangelistarum his aliquid addit nam S. Marcus dumtaxat dixit: *Assumptus est in cœlum.* Sed quid fuit causæ, quòd adeò summariè retulerint sancti Evangelistæ actionem tam gloriosam, & plenam majestatis, cùm adeò singulariter expresserint omnes circumstantias in ejus humiliatione, & depressione? Alii alias dabunt responsiones, illa sancti Hilarii discursum nostrum mirificè confirmat: *Nativitatis dies Dominum nostrum terris dedit, Ascensionis reddidit cœlo. In illo Dominus verè se esse hominem confessus est: in hoc verò, Deum se esse in Ascensione testatus est.* Primum indicat humilitatem, & infirmitatem ejus; alterum verò signum est gloriæ, & potestatis: illud itaque fusissimè narretur, ut omnes accuratè norint; hoc autem breviter, & concisè, & verbis modestiam, & humilitatem referentibus, ut qui virtute propriâ eò adscendit, dicatur *Assumptus.* Quibus omnibus confirmatur, quod assumpsimus probandum, quòd divinus Magister ad nostram instructionem voluit semper occultare gloriam suam, & manifestare humilitatem.

Luca 2. *Luc. 24.* *Act. 1.* *Marc. 16.* *Hilar. homil de Ascensione.*

Ponderat S. Gregorius Magnus verba, quibus Christus se agnoscendum præbuit Apostolo Paulo, in mirabili ejus conversione. Interrogatus enim quis esset: *Quis es Domine?* Dominus (prout aliàs observavimus) respondit: *Ego sum Iesus Nazarenus* Domine, dicebat summus Pontifex Gregorius, nónne fuisse magis conveniens dicere, quòd esses creator cœli & terræ, secunda in Trinitate persona, filius æterni Patris, eique æqualis & consubstantialis? &c. Usus obtinuit in hoc mundo, ut eo, quod maximi faciunt homines sese cognitos reddant eisque nominibus, & cognominibus, quæ magis honorifica sunt, utantur. Quis non videat quanta sit distantia inter titulum creatoris cœli, & terræ, & 6.

nomen

nomen JESU Nazareni, cum Nazareth locus fuerit tam vilis, quique tam parvi fiebat, ut alius quidam fieri non posse existimaret, ut boni aliquid inde prodiret. *A Nazareth potest aliquid boni esse?* cùm audiret Messiam è *Nazareth* oriundum. His non obstantibus, ait S. Gregorius: *Non est à Domino respondetur: Ego sum Vnigenitus Patris, ego Verbum ante sæcula, &c.* Quasi diceret: Obliviscitur Redemptor divinitatis suæ, & silet titulos gloriæ & majestatis suæ. Tantummodò se dicit JESUM, in Nazareth incarnatum, ibidemque educatum; in loco inquam humili, & abjecto, utiturque nomine, quod humilitatem indicat & abjectionem, quia per illud innotescere desiderat. Itaque etiam in cœlis existens gloriosus, gloriam dissimulavit, & infirmitatem publicavit.

Ioan. 1. — S. Greg. apud Lorin. hic.

7. Quando cœlestis Legatus à Deo missus egit cum sacrosancta Virgine de Incarnatione Verbi divini in illius purissimis visceribus, tamquam electo thalamo eminentissimorum horum sponsalium, unum ex iis, quæ dixit de filio, quem castissimo ventre erat conceptura, fuit prædictio regni Israëlitici: *Et regnabit in domo Iacob.* Ad hæc verba solent inquirere sacri Interpretes, quare dixerit Angelus, quòd Princeps æternitatis potiùs diceretur regnaturus in domo Jacobi, quàm in domo Abrahæ, aut Isaaci, cùm descenderit ex his omnibus. Scio, quidquid sancti Patres, & Doctores moderni ad hanc difficultatem respondeant, sed eorum pace, liberè dicam, quod sentio circa hunc locum. Et primò omnium necessariò recurrendum esse ad capita 25. & 32. Geneseos, ex quibus clarissimè constat, quod Jacob, qui in utero matris cum Esau fratre suo luctatus fuit, & animosè apprehensâ plantâ ejus illum superavit, post nativitatem suam fratrem suum semper timuerit, & instanter à Deo petierit ab eodem liberari: *Erue me de manu fratris mei Esau, quia valde eum timeo*, & illâ occasione ipsum semel & sæpiùs adoraverit: *Adoravit pronus in terram septies*; ut manus ejus vivus evaderet. Ita ut magnanimitas Jacobi, ejusque victoria in matris utero reconditæ fuerint, & ibidem eas vir sanctus absconditas reliquerit, suam verò pusillanimitatem & impotentiam omnibus manifestaverit. Hinc intelligetur mysterium, contentum in verbis Angeli ad Virginem sanctissimam, *Regnabit in domo Iacob*; id est, in omnibus erit illi similis, ejusque virtutes virtutibus ejus admodùm pares (secundùm nostrum modum loquendi, nam in rigore virtutes Jacobi, & aliorum veterum sanctorum fuerunt ad imitationem virtutum Christi Salvatoris nostri) Et quemadmodùm Jacob victorias, & heroicas suas actiones occultavit, pusillanimitatem verò suam, & metum publicavit: ita Christus gloriam suam, & triumphos abscondet, calamitates autem suas, & angustias manifestabit.

Luc. 1. — Genes. 25 & 32. — Genes. 33.

Modò intelligemus rationem, ob quam noluit Christus de cruce descendere, cui erat affixus, dum Judæi eum irridentes, & illudentes dicebant: *Si Rex Israel est, descendat nunc de Cruce.* Quare Domine Jesu, animæ meæ redemptor, non descendis, cùm possis, & per hoc ostendis eis, quòd sis verus Dei filius? Nonne actio hæc quàm maximè redundabit in gloriam tuam? Et in hunc finem fiunt miracula, uti testatur S. Joannes, de primo illo quod fecisti in nuptiis Canæ Galilææ, quòd ibi fuerit exhibita primâ vice manifestatio gloriæ tuæ: *Et manifestavit gloriam suam?* Sed & hanc ob causam, inquit S. Ildephonsus, deliberatè elegit in crucem mori, & per tormenta, quæ patiebatur, constare voluit verum hominem se esse: clariùs voluit publicare infirmitatem suam patiendo, & noluit ostentare gloriam suam descendendo: *Vt te veram Matrem ostenderet, verum se hominem patiendo tormenta, monstravit*; dicit sanctus ille Archiepiscopus, Dominam nostram alloquens. Eamdem ob causam elegit theatrum gloriæ suæ montem secretum, & pro theatro mortis civitatem numerosissimam docens fideles suos, ut ab eo discant abscondere gloriam suam, & infirmitates manifestare. 8.

Matt. 27. — Ioan. 2. — S. Ildephons. serm. 8. de Assumpt.

Transfiguratus est ante eos.

CONSIDERATIO IV.

Licet transfiguratio gloriosa fuerit, dicit S. Evangelista, quòd, Christus se transfiguraverit, & non quòd se glorificaverit, quia Deus gloriam non reputat, quæ solis tribus communicatur, sed quæ ad omnes se extendit.

1. AUDITE veritatem hujus assumpti ex ore, & calamo Regii Prophetæ Davidis, Psalmo 30. sacri sui vaticinii: *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te!* Magnus est indubiè, ô Rex gloriæ, torrens dulcedinis tuæ. Sed non contentus consideratione summæ istius voluptatis, & deliciarum, statim addit: *Perfecisti eis qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum.* Ponderans hunc versum sanctus Bernardus, inquirit, ut quid, supposito quòd dixerit David, dulcedinem illam esse omninò summam, addiderit, quòd Deus eam perfecerit? Et respondet, rationem esse, quia antè dixerat, eam esse absconditam: *Quam abscondisti.* Sed numquid eâ fruebantur Angeli beati? Omninò, sed ab hominum oculis erat abscondita, & idcircò ipse Deus eam judicat imperfectam: *Magna quidem, & magna valde, sed nondum perfecta,* inquit Bernardus. Eidem possumus modò dicere, quòd licet eâ ex nunc potiantur homines multi, pauci tamen sint respectu eorum, qui eâ in fine fruentur. Quando Deus eam manifestabit in universali judicio, tunc ea, quæ etiamnum est magna dumtaxat, erit plenariè perfecta, quia innumeri homines illâ fruentur. Intereà non habetur à Deo talis, quia tam extensè non communicatur.

Psal. 30.

S. Bernar. serm. 8. Omnium Sanctor.

2. Cupiebat Moyses, dum Deus eum alloqueretur, ut se taliter manifestaret, ut clarè videre majestatem, divitias, & gloriam divinæ faciei apertè intueri liceret, atque adeò dixit: *Ostende mihi faciem tuam.* Nequaquam, inquit Deus: hoc autem faciam; pones te in foramine petræ, & transibo coram te; ponam manum meam super oculos tuos, & sic eos operiam, ut non clarè videas faciem meam, & postquàm transiero, videbis me à tergo, &c. *Ego transibo coram te, tollamque manum meam,* &c. ita ut Deus ei tandem non ampliùs se monstraverit, quàm in promulside quadam gloriæ, ut sic dicam, cùm negaverit ei faciem suam intueri: beatitudo enim, quam speramus, consistit in visione Dei facie ad faciem, in quâ adimplebitur, quod dixit S. Joannes: *Cùm apparuerit, similes ei erimus, & videbimus eum sicuti est.* Idem S. Evangelista capite 1. historiæ suæ Evangelicæ, dicit homines vidisse gloriam Christi, qualis conveniebat Filio æterni Patris: *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre.* Petunt sancti Patres, de qua gloria hîc loquatur Discipulus dilectus? S. Joannes Chrysostomus existimat intelligi gloriam crucis, ita ut gloriam illam completam vocet, quia in ea verum Deum sese ostendit. Hic modò se offert ratio dubitandi, quare Deus noluerit monstrare Moysi gloriam suam, aut si eam ostenderit (secundùm opinionem Doctoris nostri Angelici, S. Thomæ, qui in hac parte sequitur S. Augustinum) eam non appellet Dominus nomine gloriæ, sed apparentem gloriam? *Posteriora mea videbis*; ea verò, quam in arbore crucis ostendit, glorioso hoc nomine absolutè appelletur? Dicant alii quod sentiunt, Dico rationem esse, quia Moyses volebat solus frui gloria Dei: *Ostende mihi.* Petebat sibi soli, & gloriam uni soli determinatam non reputat Deus perfectam. Gloria autem crucis multis fuit exhibita, immò omnibus: *Vidimus,* videlicet omnes, inquit S. Joannes. Fuit gloria universalis, ideoque veram eam vocat Spiritus Sanctus, & per os sancti Joannis adeò honorificè eam compellat: *Vidimus gloriam ejus.*

Exod. 33.

1. Ioan 3.

Chrys. hom 11. in Ioan.

S Thom 1. p q. 12. art. 9.

3. Ponderat S Hieronymus laudes, quas tanta cum exaggeratione S. David canit de portis Sion, quas longè præfert Deus tabernaculis Jacob; *Diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Iacob.* Voluit Deus excellere ornatu portas Sionis: summopere itaque afficiebatur, & delectabatur, ut essent elaboratæ & politæ. Figurat in his, inquit sanctus Doctor, Sacramenta S. Ecclesiæ, quæ sunt portæ, & securus introitus ad Ecclesiam militantem, & triumphantem,

Psal. 86.

phantem, suntque compositæ & elaboratæ ipsis manibus Domini nostri Jesu Christi, qui est auctor omnium. Et instituens comparationem inter easdem, & cæremonias veteris legis, quas appellat *Tabernacula Iacob*, dicit eas his longè esse præstantiores. Et vult intelligi, quòd solæ portæ Sionis magis sint conspicuæ, & ex arte factæ, quàm omnia palatia Jacob. Paræmialiter dicunt Hispani: *La buena portada honra la casa*; Pulchrè elaborata porta decus est & ornamentum domus. Sic sensus est, majoris facere Deum solam Ecclesiæ portam quàm quidquid in veteri templo construxisset. Rationem addit S. Hieronymus; quia illas portas pauci intrabant, quia nemo intrabat, nisi qui esset è populo Hebræorum, & per portas Sionis, id est, Ecclesiæ, intrat multitudo gentium, & infinitus fidelium numerus. *Diligit Dominus portas Sion, super omnia Tabernacula Iacob. Non eas portas, quas hodie cernimus in favillam & cinerem resolutas, sed portas, quibus non prævalet infernus, & per quas credentium in Christum ingreditur multitudo.* Portas illas, quæ multos ducunt ad gloriam, pluris facit Dominus, quàm illas alias, quas pauci, & definito numero intrabant: illæ sunt gloria, & honor domus; & ideò statim subjicit Propheta: *Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei*; alloquens Jerusalem cælestem, in qua Dominus singulariter colitur, & honoratur. Quasi diceret, Summum, quod de te dici potest, & quod gloriam, qua cives tui fruuntur, vel maximè extollit, est, si dicatur, quòd multi eam possideant, & innumeri portas tuas subintrent: *Diligit Dominus portas Sion, super omnia tabernacula Iacob*; & hanc Deus summam gloriam suam judicat: *Gloriosa dicta sunt de te*, &c.

Hieron. hic.

4. Apostolus Paulus nequaquam concedere vult, quod claritatem illa, & lux radiorum, quos Deus faciei Moysi impressit, quique perstringebant visum eorum, qui in faciem Moysis intendebant, vera gloria fuerit, licet illius similitudinem haberent: *Nam nec glorificatum est, quod claruit in hac parte*, &c. Ita admittit veram fuisse gloriam faciei ejus, ut absolutè non concedat, immò potiùs videatur negare. Si tamen legamus S. Lucæ Evangelium, inveniemus, quod quando hodie cum Elia interfuit Transfigurationi Domini, dicantur fuisse in gloria, & majestate: *Erant autem Moyses & Elias visi in majestate*. Origenes transtulit: *Visi in gloria*. Jam verò, numquid gloria cum qua apparuit Moyses in lege veteri, communicata fuit à divina præsentia, sicut hodie à gloria Christi? Ita quidem, inquit Origines. Quare igitur de illa dicit Apostolus, quod non fuerit vera gloria: *Nec glorificatum est*, &c. hanc verò Evangelista veram vocat, & ut talem deprædicat: *Visi in gloria*. Optimè ad hanc difficultatem respondet Origenes: *Nihil aliud in Lege gloriosum habet Moyses, nisi solam faciem, in Evangeliis autem totus glorificatus ex integro. Audi enim quid dicatur in Evangeliis: Ecce apparuerunt Moyses & Elias in gloria, colloquentes cùm IESV. Hic non refertur, quod glorificatus est vultus ejus, sed quia totus apparuit in gloria.* Gloria, quæ faciem non excedit, & quæ ad unam partem est determinata, non reputatur vera: illa verò, quæ toti communicatur corpori, est perfecta. Quæ confirmant id, quod assumpsimus probandum, quòd illam gloriam reputat Deus veram, quæ non limitatur ad unum aut paucos, sed multos, & ad totum corpus mysticum pertingit.

2. Cor. 3.

Luc. 9.

Orig. hom. 12. super Exod.

5. Jam aliâ ratione consideremus locum illum Zachariæ, quem pridem ponderavimus. Mandavit Deus Prophetæ, ut congregaret aurum, & argentum, & ex eis duas, aut plures coronas conficeret, quibus Jesum summum Sacerdotem coronaret: *Sumes aurum & argentum, & facies coronas, & pones in capite Iesu*. Notat S. Cyrillus Alexandrinus, jubere Dominum, imponi capiti sacerdotis tot coronas, cùm unum caput unicam dumtaxat admittat. Quid ergo includit mysterii, jubere Deum Prophetæ, ut illum coronet multis? Respondet sanctus Doctor: *Est corona & gloria Christi, salvatorum ab ipso salus: salvata est enim una gens, quemadmodum olim per Moysem Israel, sed quidquid & jam gentium sub cælo est. Hoc quippe Christum decebat.* Coronæ istæ symbolum sunt gloriæ, quâ coronatur Jesus Christus, Dominus & redemptor animarum, qui est salus fidelium, quam ejus meritis acquirunt. Annon sufficeret una corona ad significandam gloriam eorum, qui salvantur? Nequaquam: nam gloria legis gratiæ

Zach. 6.

S. Cyrill. in hunc locum.

gratiæ non arctatur ad gloriam veteris legis: hæc enim imperfecta erat, quia soli Hebræi salvabantur; illi verò nihil deest ad complementum, quia communis est omnibus nationibus. *Hoc quippe*, ut concludit Cyrillus, *Christum decebat*, salvare multos, non paucos; ornari coronis multis, non unicâ. *Facies coronas.*

6. Orat Dominum David Psalmo 103. ut mittat Spiritum Sanctum, per cujus adventum omnia repleantur gloriâ: *Emitte Spiritum tuum, & creabuntur, & renovabis faciem terræ. Sit gloria Domini in sæculum.* Itaque Propheta voluit idem esse, dare Deum Spiritum suum, & communicare gloriam suam. Memoriâ tenete, quæ diximus. S. Evangelista Joannes capite 7. dicit, quòd interea temporis quo Christus non esset glorificatus, Spiritum Sanctum æternus Pater non dederit: *Nondum erat Spiritus datus, quia IESVS nondum erat glorificatus.* Opponit S. Augustinus Evangelistæ hæc verba: *Quomodo de S. Ioanne Baptista dictum est, Spiritu Sancto replebitur? &c. Zacharias sancto repletus Spiritu invenitur?* Si verè dicit S. Joannes, quòd Spiritus Sanctus hominibus non sit communicatus, quomodo S. Joannes Baptista, & pater ejus Zacharias fuerunt pleni divino Spiritu, uti constat ex Evangelio S. Lucæ? Pro solutione hujus dubii oportet nos meminisse quod S. Spiritus advenit modò in specie visibili linguarum ignitarum, modò in vento horribili super sanctos Apostolos, aliosque, qui cum eis erant congregati: *Dispertitæ linguæ tamquam ignis, tamquam advenientis spiritus vehementis*; & sic intelligetur quâ ratione S. Evangelista dixerit, quòd Deus non dederit suum Spiritum, nec communicaverit suam gloriam: *Quia certè illa Spiritus datio, post clarificationem Christi futura erat, qualis numquam antè fuerat.* Quasi diceret S. Augustinus, quòd licet Spiritus Sanctus se communicasset illis, & aliis justis, tamen omnes simul erant pauci; sed quando descendit super Collegium Apostolorum, toti se communicavit Ecclesiæ; ita ut donum illud donec fuit singulare, & gratia paucis concessa, reputaretur quasi non concessa: & quando hoc donum fuit generale, & concessum multis, diceba tur quòd Deus ea vice primùm dederit divinum suum Spiritum, & totus mundus ejus gloriâ repletus sit. *Emitte Spiritum tuum, sit gloria Domini in sæculum.*

Psal. 103. Joan. 7. Aug. l. 4 de Trin. c. 20. Luc. 1. Act. 2.

7. Vidit se hodie S. Petrus in visione gloriæ, cupivit ibidem figere domicilium permanens, quod & indicavit Domino nostro Jesu Christo dicens: *Domine bonum est nos hic esse.* Benè est nobis hîc, quid volumus mutare domicilium? Audit eum S. Lucas, atque ut ignorantem, & stultum eum perstringit, inquiens: *Nesciebat quid diceret.* Laborant Interpretes, ut explicent, in quo consisteret ejus ignorantia & stultitia, ac in diversas abeunt sententias. Unam ingreditur sanctus Paschasius, quæ discursui huic coronidem imponet. Cur non erat bonum manere in monte Thabor, in quo erat Dominus gloriæ? inquirit hic Sanctus. Dicam: *Et hoc ut dixit, mendacium est, quia si sic bonum esset, utique in eo permansissent loco, nec tamen aliis subvenisset, non dico generi humano, sed nec aliis coapostolis, qui cum eo ad ipsum locum non ascenderant. Neque enim de his aliquid cogitare videtur Petrus, in quibus charitas quàm maximè commendabatur.* Quasi diceret: Verba Petri, quantum ad id quod sonant, procul dubio mendacium continent: Petrus enim, ibi manere desiderans, de sui solius bono, & commodo agebat, sibi soli totam gloriam præoptans, reliquorum verò vel hominum, vel condiscipulorum nullam rationem habens. Hoc autem non est bonum coram Deo, sed malum, atque adeò, *nesciebat quid dicebat*; quia hanc reputat Dominus gloriam, quâ fruuntur multi: quæ autem ad tres dumtaxat homines est restricta, non meretur talis nominari. Et hæc est ratio, quare de Christo dicatur, quòd fuerit transfiguratus, & non quod fuerit glorificatus, quia non habetur pro perfecta gloria quæ tribus solis communicata, sed illa, quam possident multi.

Luc. 9. Paschas. lib. 6 in Matth.

Transfiguratus est ante eos.

Ille

Hic est filius meus dilectus, ipsum audite.

CONSIDERATIO V.

Quando Pater æternus vidit Christum cœlestibus splendoribus perfusum, instituit illum Doctorem mundi, quia lumen bonæ vitæ dat pondus doctrinæ.

1 QUÆSTIONEM curiosam movent hîc sacri Interpretes, nempe, quæ sit ratio, cur dum Christus baptizaretur in Jordane, adstiterit Pater æternus, prout & hodie in Transfiguratione, solemnes hos duos actus condecorans, & in Baptismo quidem dixerit: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*; hîc verò adjunxerit, ut ipsum audirent, & pro Magistro haberent: *Ipsum audite.* Multas rationes congerunt Doctores, ut huic difficultati satisfaciant: sed inter alias placuit mihi, quam adfert venerabilis magister meus, insignisque interpres Librorum Regum: *Quia*, inquit, *Christus Dominus in baptismo quandam peccatoris imaginem præferebat, in transfiguratione summam Prædicatoris sanctitatem repræsentabat*; ut omnes discant, qui sive ex officio, sive ex obligatione alios docent, quantum referat illos esse sanctæ vitæ, ut eorum doctrina benè audiatur.

Abul qu. 90. in Matt. 17. — Matt. 3. — Matt. 17. — Mendoza in l. 1 Reg. c 3 num 21. sect. 2.

2 Vocat Deus ad se Moysen, jubetque ei ut faciat Arcam, Propitiatorium, Cherubinos, mensam panum propositionis, & singulariter candelabrum: *Facies & candelabrum ductile de auro mundissimo.* Hæc omnia continent summa mysteria, quæ declarat noster Angelicus Doctor. Immoremur solùm Candelabro, quod debuit esse ex auro purissimo, affabrè, & maximo quo fieri potest cum ornatu, & nitore factum. Deus bone! Oportuitnè omnem exhaurire artem, & nihil non agere ad conficiendum Candelabrum? Tamne ornatum, & pulchrum debuit esse id, quod videtur è primaria Tabernaculi vel Templi supellectili? Haud equidem capio. Ego verò, inquit S. Nilus intelligo. Non attendis verba Domini, ut *luceat*? quodque Candelabrum illud destinatum erat, ut illuminaret Tabernaculum? Noli itaque mirari divinum præceptum: *Candelabrum quidem indicat, qui cæteros illuminare profitentur, omnibus esse partibus solidum, & nihil leve, nihil inane habere, aut vacuum oportere omnia quæ supervacanea, atque inutilia, ut inculpata vita exemplum intuentibus præbeat, circumcidere & amputare.* Quasi diceret: Candelabrum illud eos significat, qui alios illuminant, & docent, ideoque Deus tantâ curâ de eorum perfectione agit; quæ quidem omninò necessaria est eis, qui vel officii, vel obligationis ratione, in aliorum hominum lucem expositi sunt, eorumque doctrinæ intendunt: nec in talibus vel minimam culpæ suspicionem pati potest, sed omninò puri, & absque ullo peccato esse debent.

Exod. 25. — S Th. 1 2. q 102. ar. 4. ad 6. — Nilus in Ascet.

3 Nescio an multi animadverterint mysticam fabricam mensarum Templi, quas vidit Ezechiel Propheta: *Labia earum*, ait, *unius palmi.* Ponderavit hæc verba S. Gregorius Magnus, & in eis invenit magnum mysterium. Primo intuitu videbitur non cohærere os cum palmo, nec connexionem habere linguam & manum. Porrò certum est, optimè convenire hæc duo, & maximi momenti doctrinam continere. Quæ autem illa? *Doctor quod docendo loquitur, hoc vigilanter operetur. Verbis ergo suis semetipsum conveniat: ubi itaque se conspicit opere implere, quod dicit, ibi auditores admoneat, eorumq; animos ad studium bonæ operationis accingat.* Id est, ab exemplo incipiat necesse est, cui docendi munus incumbit. Primus obligatur magister ad virtutem, & in tantum efficaciter docebit lingua, in quantum primum operatus fuerit manibus suis. Ita manus debent esse mensura oris, id est, opera conformia doctrinæ. Nec quisquam arctiùs obligatur operibus suis prælucere sanctitatem, quàm cui commissum est virtutis magisterium. Et hoc mysterium innuitur in palmari labro mensæ. *Labia earum unius palmi*, dicit magnus Doctor.

Ezech. 40 — S Greg. hom 21. in Ezech.

4 Alloquitur Deus Isaiam, eique dicit: *Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam & annuntia populo meo scelera eorum & domui Iacob peccata eorum.* Inquiramus verò, quare Deus tantopere velit, ut vox Prophetæ sit ad instar tubæ potiùs quàm alterius in-

Isaia 58.

strumenti? Scio aliquos dicere, quòd inter omnia instrumenta musica, nullum minùs aduletur, quàm tuba, cuius usus est in castris. Non suspendit animum ut lyra, non detinet ut organum, non delectat ut cithara, nec ut alia instrumenta sensus abripit, quin potiùs cor immutat; ex una quidem parte terrorem causat, & metum, ex alia parte, confirmat animum, & accendit ad arma. Talis debet esse vox magistri, aut concionatoris, ut tuba terrifica potiùs animans quàm blandiens, quæ non provocet somnum, sed excitet dormientem, & animet expergefactum, quæ somnolentum peccatorem & correptum sopore delictorum suorum evigilare faciat, & surgere è lecto peccati, cui indormit, & ut justum vigilantem in ictu oculi incitet ad arma Christiana animosè arripienda, ut manum apponat pœnitentiæ, jejunio, ciliciis, flagellis, quibus armis cœlum expugnatur, & vitia exscinduntur, à verbis etenim fictis, blandis, & adulatoriis abhorret Deus. Hoc mysterium docere voluit nos Deus, dum jubet Prophetam clamare tamquam tubam. Fateor hoc benè excogitatum.

5 *Viegas in Apoc. c. 1. sect. 23.* Verùm eruditus Lusitanus Apocalypseos interpres (ex cujus commentariis moralibus Oratores Evangelici multum emolumenti desumpserunt) ponderans hanc metaphoram, putat aliud mysterium contineri, dicitque sequentia: *Tuba non solùm ori imponitur, sed etiam manibus tenetur; ita enim concionator debet Evangelium, quod in ore habet, manu, id est operatione fulcire, quo sensu intelligendum est illud Isaia: Quasi tuba exalta vocem tuam.* Auditores enim non minùs ad manus, id est, opera ejus respicere debet, quam verbis eius auditum accommodare: necesse est vitam eius clarissimè prælucere, ut dux & lux aliorum esse possit. Si enim dumtaxat diserta & facunda sit eius scientia & manibus mutila, illam ne quidem Gentilis, multo minùs Christianus approbabit. Sic enim cecinit Horatius: *Res gerere, & captos ostendere civibus hostes, Attingit solium Iovis.* *Horatius.*

6. Intelligimus modò, ob quam causam verbum Dei in Scripturis sanctis vocetur gladius. Sic illud appellavit S. Paulus, qui Doctorem Evangelicum armis instruens, pro galea cogitationes salutis, pro lorica integritatem justitiæ, pro scuto infallibilitatem fidei ei attribuit. Et deveniens ad ensem, inquit: *Et gladium Spiritus, quod est verbum Dei.* *Ephes. 6.* Sed quare Apostolus verbum Dei nominat gladium? Salvâ aliorum sententiâ, dico, quòd uti gladius nec occidit, nec vulnerat, nec scindit, nec aliquem operatur effectum, nisi primò per manus, & brachia motus ei imprimatur, sic etiam verbum Dei non fructificat, nisi priùs exemplo executioni mandetur, antequam docendo divulgetur, idque licet maximâ, & contentissimâ, quæ in humano pectore formari possit, voce vestiatur, & summâ, quæ in Angelum cadere possit, eloquentiâ illustretur.

7. Omninò ponderandum est, quod in Deuteronomio dixit S. Moyses Propheta: *Deuter. 33* *In dextera eius ignea lex. Dilexit populos.* Priora verba non eodem modo explanant Interpretes. Aliqui volunt, allusionem esse ad fulgura & ignem, quæ emicuere quando Dominus populo suo legem dedit. Alii, quos refert doctissimus noster Oleaster, tabulas legis ad instar ignis reipsa resplenduisse, dicunt: *In dextera eius ignea lex, id est duæ tabulæ, quibus erat sculpta Lex; quæ quidem Tabulæ igne erant opertæ, & involutæ, aut velut ignis splendebant.* *Oleaster.* Hinc facilè poterimus concludere ad probandum nostrum discursum, & dicere, quòd sicuti in tabulis illis, quas Deus Hebræis dabat, eos docebat quid facto opus esset, ut salutem consequerentur; Dominus verò præceptoris eorum officio fungebatur, ita noluit eas esse absque splendoribus, sed ut eas manibus tenerent, *In manu eius,* ne audirent doctrinam, nisi lumen operationum, & insignia sanctitatis, per manus significatæ, conspicerent. Sed ne omnia trahamus ad allegoriam, observemus ultima verba, conjuncta prioribus in sensu literali. *In dextera eius ignea lex, dilexit populos,* id est, lex in manu eius aut lex procedit ab eius manu, & *etiam diligit populos* (ita cum Pagnino legit insignis noster Oleaster) & tunc (secundùm magnum hunc magistrum) sensus est: *Affert secum legem, quoniam populos diligit,* id est, *Oleast. cit.* quia Dominus homines amat, idcirco eis legem dat amoris, eosque ad amandum obligat; nam hoc est summarium legis totius:

Matth. 22 tius: *Diliges Dominum Deum tuum, & proximum tuum, &c.* Si enim non amaret, non doceret, nec præciperet ut amarent. Porrò tantus amator amoris legem meritò persuadere potest, eique competit legem ignis promulgare; *Ignea lex:* quia est ipsissimus ignis: *Dominus Deus tuus ignis consumens est.* *Deuter 4.* Absque repugnantia potest docere, quia incipit ab exemplo.

8 Est hujus loci admodùm propria ingeniosa, & diligens ponderatio docti nostri Cardinalis Hugonis. Mandat Deus Ezechieli: *Imple manus tuas prunis, & effunde super civitatem.* *Ezech. 10.* Quid hoc sibi vult? Nónne potiùs præciperet ei Deus, ut ardentes prunas forcipe ex foculo desumeret, quàm ut propriâ manu eas arriperet, ut super pópulum illum eas dispergeret? Peregrina quidem novitas, sed mysterio plena! Audiamus præfatum Doctorem: *Qui prius in sanctorum exemplis prunas ignis sumpserit, id est, ardorem charitatis concepit; talis potest ignem effundere posteà super civitatem, id est, ardenter prædicare ad plebem, & eam accendere ad amorem, qui enim non ardet, non accendit.* *Hugo Card. hic.* Procul enim dubio, efficax erit eius doctrina, cùm ipse primus exequitur, quod aliis persuadere intendit; cumque ipse incensus fuerit charitate, etiam alios inflammabunt sermones eius, quemadmodum faciebant verba Eliæ, inquit Hugo, de quo dicit Scriptura: *Surrexit Elias quasi ignis, & verbum ipsius quasi facula ardebat.* *Hugo cit. Eccles. 48* Et hæc sunt necessariò requisita in iis, quibus creditur magisterium hominum, aut quocumque demum modo alios docendi munus incumbit; quæ siquidem eis desint, verbis suis & concionibus nihil proficient.

9 Inter alia mysteria quæ S. Joanni in libro Apocalypseos detecta feruntur, vidit Angelum descendentem de cælo, splendidum & speciosum, & faciem eius instar solis resplendentem: *Facies eius erat ut sol;* *Apoc. 10.* & dicit, quod Angelus manu tenebat librum apertum, quem Deus mandabat Evangelistæ, de manu eius acciperet: *Vade, & accipe librum apertum de manu Angeli.* *Beda hic.* Venerabilis Beda notat hunc Angelum apparuisse tam splendidum, ut lumen eius cum speciosissimo planeta componi posset, nisi quod fortè illum etiam superaret. Et addit, hoc non esse adeò mirum, quia fungebatur officio Doctoris: *Meritò facies eius ut sol, qui librum jam gestabat apertum.* Immò idcirco mandatur Evangelistæ ut accipiat de manu eius librum, & ut tanquam discipulus vadat lectionem excepturus; quoniam tunc benè docetur, & doctrina magistri auditoribus imprimitur quando in docente extant signa virtutum, & argumenta sanctitatis.

Refert idem Evangelista, quòd Paralytico illi ad piscinam, quando post concessam sanitatem eum reperit cælestis Medicus, dixit: *Ecce sanus factus es, jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* *Ioan. 5.* Vide quemadmodum vivas, quia rescindere in morbum longè est periculosissimum quasi diceret: Ne te posthac contingat peccare; peccata quippe fuerunt causa infirmitatis tuæ, & relapsus tuî curationem tuam difficiliorem reddiderunt. Itaque necessarium est, vitam, vitæque tuæ rationes in melius commutare, ne deterius tibi aliquid contingat, & ne pœnæ temporales in æternas commutentur. Joannes Chrysostomus in sermone quodam de hoc miraculo, interrogat, quare Christus non dederit monitum hoc spirituale Paralytico in lecto recumbenti? Et respondet sanctus Pater, quod illud reservavit in tempus magis opportunum: *Ubi verò morbum expulit, ubi pristinæ ipsum valetudini restituit, ubi potentiæ atque providentiæ fidem re & opere fecit, tum verò respectivam adhibuit admonitionem, cùm deinceps ei ob res tantas gestas jure meritoq; fides fuit adhibenda.* *Chrys ser. de Paralytico tom. 5.* Visum fuit Christo, quod non esset opportuna exhortatio, quæ præcederet sanitatem, idcircò voluit eum antè curare, ut viso miraculo efficacius operaretur doctrina, quia non poterant non esse efficaces sermones eius, qui tam gloriosa operabatur.

11 E contra fieri nequit, quin inefficax omninò sit doctrina magistri, cuius manus ori contradicunt. *Cicero in Tusculanis.* Refert alibi Tullius de Demosthene excellenti Oratore, eum adeò fuisse vanum, ut si fortè incedens per plateas, obviaret ancillula aliqua onusta hydria ad aquam hauriendam, quæ sociæ suæ annueret oculis, significans eum esse clarissimum Græciæ Oratorem, ab inchoato itinere deflecteret, & ad illas accederet, audi-

auditu eas proximè insequens, ut intelligeret, quid secum loquerentur: *An quantus Orator?* inquit Cicero. Negari equidem non potest, quin esset summus Orator, nihilominùs tamen in causa erat, quòd eius doctrina parvi fieret: *Sed apud alios loqui didicerat, non multum ipse secum*, utpotè qui instrueret alios, & numquàm seipsum, & per vitæ actiones quodammodò dissuaderet, quod verbis doceret; nam ne umbram vel minimam mali oportet habere eum, qui virtutem persuadere contendit. Et hoc docet nos Christus, in splendore gloriæ Mundi magister declaratus, tunc enim æternus Pater præcepit ut eum audiremus. *Ipsum audite.*

Bonum est nos hic esse.

CONSIDERATIO VI.

Vix Petrus se vidit in gloria constitutum, cùm in ea perpetuò commorari voluit: nam oculi qui rebus cœlestibus saturati sunt, vel contenti, terrenis ægrè adhærescunt.

1. Cyrill. Alex. l. 9. in Levit. NOn est hæc mea consideratio, sed sancti Patris Cyrilli Alexandrini: *Petrus, quæ sursum sunt, quærebat, non quæ super terram Illuc ascendebat ad illa tecta, ad illa fastigia, de quibus dicit Dominus: Qui in tecto est, non descendat tollere aliquid de domo.* Quamvis in monte Thabor non rectè dixerit Petrus ob rationes notas: *Bonum est nos hic esse*; aliquo tamen respectu, laudem meretur eius intentio: cùm enim Dominus gratiosè eum assumpsisset ad montem contemplationis, eidemque communicasset dulcedinem amicitiæ suæ, nihil magis ad propositum proferre potuit, quàm: *Bonum est nos hic esse*: velut dixisset: Apage Munde; cui enim datum est accedere ad visionem gloriæ, immeritò tui recordatur, teque aspicit: *Bonum est nos hic esse*

2. Eccles. 2. Ambros. in c. 10. Luca. Ponderat egregiè S. Basilius Magnus, quod Spiritus sanctus per Salomonem dixit: *Sapientis oculi in capite ejus, stultus in tenebris ambulat.* Aut secundùm lectionem S. Ambrosii: *Stulti in calcaneo.* Notabilis sententia, inquit Basilius, & primo aspectu difficilis intellectu! Quid enim distinguit inter sapientem & stultum, & dicit, unum habere oculos in capite, alium non, cùm tamen videamus, omnium oculos esse in capite? hanc quippe sedem eis natura tribuit. *Cujusnam oculi non sunt in capite?* Sed respondet vir sanctus, divinum Spiritum non de oculis corporis, sed animæ hic loqui, & quemadmodum justus ad superna cœli bona dumtaxat attendit, & se totum eis considerandis impendit, & consequenter non se inclinat ad temporalia & instabilia mundi, sed despicit terrena omnia, quæ à peccatoribus amantur, qui respiciunt terram versus: Idcirco hæc est peculiaris laus Justi quòd oculos habeat in capite, quia solummodò ad superna eius desideria diriguntur. Hæc excellenter Basilius: *Atqui hic in capite, id est, ut ea contempletur, quæ in sublimi sunt, sed quæ in terra, respectat, is utique defigit, detrahitq; oculos in terram.* Et S. Hieronymus excellentem dedit interpretationem, quæ bene probat nostrum assumptum, & dicit, quòd verba illa, *in capite*, debeant intelligi objectivè, ut loquuntur Logici, & non subjectivè. Hoc est, quòd Justus, qui eò processit, ut norit Christum caput suum, nec vult, nec potest ab eo avertere oculos, nec occupatur circa deliria terræ, sed omni conatu Christum sequitur, & permansuris cœli bonis frui desiderat. *Qui in perfectum virum pervenerit, & meruerit ut caput ipsius Christus sit, oculos suos semper habebit ad Christum, & eos in sublime elevans, nunquam de inferioribus cogitabit.* Hanc veritatem hodie in S. Petro confirmatam videmus. S. Basil. hom. 10. in Hexameron. S. Hieron.

3. Gen. 28. Jacob in Mesopotamiam proficiscens, somno se dedit in loco deserto, & ecce cœli ei aperiuntur, eoque in loco mirabilem scalam videt, per quam Angeli ascenderent & descenderent, Deumq; millies sibi benedicentem. Expergefactus Jacob obstupescit, & ait: Quanta hæc mutatio! quàm citò hic locus ex terra conversus in cœlum! *Verè Dominus est in loco isto, & ego nesciebam.* E vestigio vir sanctus itineri se dedit: *Profectus ergo Iacob, venit in terram Orientalem.* Vel, uti noster Cardinalis Cajetanus ex Hebræo trásfert: *Et elevavit Iacob pedes suos.* Quare sacer textus ante visionem hanc mysterio plenam hoc de eo non dixit, cùm ante visionem jam Lect. Heb. Cajet. hic.

iter

iter esset ingressus? Ingeniosè respondet Cajetanus: *Significatur quòd divinâ visione, ac promissione animosior redditus Iacob, acceleravit iter.* Quid nobis per hæc verba significare voluit Spiritus Sanctus? Jacobum scilicet hac cælesti visione adeò fuisse confirmatum, ut exinde tantâ festinatione incesserit, ut terram pedibus vix contingere videretur. Ego verò pace ejus amplius dico, nempe quòd festinatio illa, quam adhibuit sanctus, postquàm intellexit stationes suas divinitus esse munitas, nos doceat eam celeritatem, quâ omnes illi, quibus datum est cognoscere cælestia, & Dei gloriam per contemplationem intueri, per viam divinorum mandatorum ejus currere solent, ut tandem possideant, quod contemplantes cognoverunt, quodque adeò frigidè tractent terrena, ut si fieri posset, nec planta pedis ea contingerent. Hoc significat: *Et levavit Iacob pedes suos.*

Cajetan. cit.

4. Eliæ dixit Angelus, ut in monte quodam coram Domino se constitueret: *Et ecce Dominus transit, & spiritus grandis & fortis subvertens montes, & conterens petras ante Dominum,* & dixit Elias: *Non in spiritu Dominus, & post spiritum commotio: non in commotione Dominus, & post commotionem ignis: non in igne Dominus, & post ignem sibilus auræ tenuis,* & ibi erat Dominus, & aderat divina majestas. Vix hæc acciderant, cùm referente sacra Scriptura, Elias *operuit vultum suum pallio.* Quid autem hoc sibi vult, inquit S. Gregorius Magnus, quòd nec ad spiritum, nec ad commotionem, nec ad ignem Elias vultum eperuerit, & ad dulcem sibilum auræ tenuis, confestim faciem suam texerit? Respondet sanctus Doctor: *Vultum suum Propheta pallio operuit, quia in ipsa summa contemplatione veritatis, quantâ ignorantiâ homo contegatur, agnoscit;* quasi diceret: Cùm in blando illo spiritu sese Dominus manifestaret, ut eum vidit, mox cognovit, quanta sit ignorantia, immò cæcitas hominis illius, qui oculis ad alium finem utitur, quàm ad videndum Deum: *Operuit vultum suum pallio;* oculi qui Deum viderunt, non habent aliud quod aspiciant, aut desiderent.

3. Reg. 19.

Lib. 5. Moral. c. 29.

5. Mysterio plena sunt verba animæ illius Deum tantopere diligentis, quibus dicit: *Lava ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* Sexcentas expositiones hujus loci adferunt Interpretes; ea verò quæ instituto nostro subserviet, est S. Petri Damiani: *Lava subesse capiti dicitur, cùm præsens vita à mente, quæ cogitationum caput est, aspecta calcatur, dextera verò amplexibus stringitur, qui solius æternæ vitæ desideriis undeque delectatur.* Talis erat S. Petrus Apostolus, qui semel admissus ad visionem gloriosæ lucis, terrena cuncta fastidit, omnia præsentis vitæ vilipendit, ac in possessione æternorum bonorum, vel ut veriùs dicam, in umbra dumtaxat voluptatis sempiternæ permanere desiderat.

Cant. 8.

Damian. epist. 112.

Profitetur David in Psalmo 118 se singulariter amare divinam pulchritudinem Redemptoris. In hunc sensum explicavit S. Hilarius hæc ejus verba; *Oculi mei defecerunt in salutare tuum;* in quæ sic differuit? *Propheta animâ suâ oculos in Deum defixit, & de salutari, quid intelligi oporteat, sæpe tractavimus, eum scilicet, esse Iesum. Aliis igitur, oculos suos in desideria sæcularia occupantibus, & in voluptatis rerum præsentium tendentibus, Propheta in Dei salutare defixus est.* q.d. In salutem Dei oculos suos Propheta defixit, eosque nec ad momentum quidem ab eo deflexit, id est, ad considerandum gloriam, & pulchritudinem Salvatoris se totum impendit. Cumque alii terrestribus desideriis toti immerguntur, ipse istorum omnium oblitus, nihil præter Jesum aspicere desiderat; atque adeò illa Prophetæ verba: *Oculi mei defecerunt in salutare tuum,* reipsa idem significant, quod hæc S. Petri: *Bonum est nos hic esse.* 6.

Psal. 118. S. Hilar.

Observavi, sacrum Chronographum dicere, quod tempore transfigurationis Christi: *Resplenduit facies ejus sicut sol.* Scio S. Damascenum docere, quod lux faciei Dominicæ longè superaret solarem. Sed nihil invenit Evangelista lucidius, cui eam compararet; eumque sequuntur plerique sancti, & sacri Interpretes. Sed bona eorum venia, aliud hodie aperiam, quod omninò subserviet ad firmandum nostrum discursum. Dico itaque, quod ex industria usus sit sacer Historicus metaphora solis, quando descripsit lucem, & claritatem faciei Dominicæ: & ad confirmationem conceptus mei adferam quod memini me legisse apud Philonem Alexandrinum. *Sicut enim sol,* inquit Philosophus ille, *exortu suo stellas abscondit, tanto suo splendore perfusis nostris oculis: ita quoties* ani- 7.

Damasc. serm. de Transfigurat.

Philos. lib. de Temulentia.

TRACTATVS VII.

AD DIEM MERCURII POST DOMINICAM SECVNDAM QVADRAGESIMÆ.

Ecce ascendimus Jerosolymam. Matth. 20.

PRÆSENS Evangelium pars est cap. 20. sacræ Historiæ S. Matthæi. In eo nobis Evangelista commemorat, quomodo Christus Dominus noster Jerusalem proficiscens selegerit duodecim ex discipulis suis, quos peculiariter mundi Apostolos designarat, eisque dixerit: [illegible] vos evocavi, ut mirabiliora, & occultiora pectoris mei secreta vobis aperirem, & declararem Ecce ascendimus Jerosolymam; & ne futuros eventus posthæc admiremini, eosque rem peregrinam æstimetis, hinc vos, ut eos prævideatis, & cautiores vos reddam, præmoneo, me ibidem tradendum Principibus Sacerdotum, Scribis, & Pharisæis, meque ab illis Gentilium manibus tradendum, ut ab iis illudar, irridear, spinis configar, flagellis cædar, & tandem cruentata, & ignominiosa morte afficiar. Brevi tamen tempestas hæc transibit; nam tertia die resurgens, æternum deinceps regnabo. Duodecim discipulis hæc audientibus, tam jejuna, & peregrina eis visa sunt, ut ne verbum quidem, ex omnibus quæ divinus Magister eis dixit, assecuti sint; quin potius aliter omninò intellexerint, prout videre licet ex duorum, qui erant filii Zebedæi, insulsa omninò, & intempestiva ad Dominum directa petitione, matris suæ intercessione utentium, quæ eos, facilioris expeditionis causa, comitabatur Accessit autem eâ civilitate & submissione, quâ ambitiosi solent, eaque, quæ filii dixerant, proposuit. Domine, inquit, est quod gratiam unam à te petam, confisa, cùm tantæ ad eam impetrandam rationes subsint, quod eam mihi non sis negaturus; eaque est, ut his duobus filiis meis, & cognatis tuis, uni ad dextram, alteri verò ad sinistram tuam in regno tuo consedere tribuas. Responsio ad illos directa fuit; nimirum, quod nescirent, quid postularent. Vestrine interest, inquit Christus, calicem meum bibere: Satisne virium, & animi ad hoc vos habere existimatis? Responderunt, habere satis virium. Bibetis quidem, intulit Salvator, sed loca illa à suprema æterni Patris mei providentia, & dispositione danda sunt. Turbati, & indignati sunt reliqui, propter horum duorum petitionem, atque inter illos, de primatu in Magistri sui regno contentio facta est. Ille verò maximi momenti doctrinam extemplò eis proposuit, eos commonefaciens, inter eos, quod in mundo accidit, non futurum, nec majorem aliis dominaturum, sed eum, qui aliis præferri voluerit, ceterorum pedibus sese subicere, eisque ministrare debere; eò quòd humilitas via sit, qua ad regnum gloriæ conscendatur. *Ave Maria.*

(*.*)

Ecce

TRACTATVS VII.

AD DIEM MERCURII POST DOMINICAM SECVNDAM QVADRAGESIMÆ.

Ecce ascendimus Jerosolymam. Matth. 20.

PRÆSENS Evangelium pars est cap. 20. sacræ Historiæ S. Matthæi. In eo nobis Evangelista commemorat, quomodo Christus Dominus noster Jerusalem proficiscens selegerit duodecim ex discipulis suis, quos peculiariter mundi Apostolos designarat, eisque dixeri[illegible] vos evocavi, ut mirabiliora, & occultiora pectoris mei secreta vobis aperirem, & declararem Ecce ascendimus Jerosolymam; & ne futuros eventus post hæc admiremini, eosque rem peregrinam æstimetis, hinc vos, ut eos prævideatis, & cautiores vos reddam, præmoneo, me ibidem tradendum Principibus Sacerdotum, Scribis, & Pharisæis, meque ab illis Gentilium manibus tradendum, ut ab iis illudar, irrideat, spinis configar, flagellis cædar, & tandem cruenta, & ignominiosa morte afficiar. Brevi tamen tempestas hæc transibit; nam tertia die resurgens, æternum deinceps regnabo. Duodecim discipulis hæc audientibus, tam jejuna, & peregrina eis visa sunt, ut ne verbum quidem, ex omnibus quæ divinus Magister eis dixit, assecuti sint; quin potius aliter omninò intellexerint, prout videre licet ex duorum, qui erant filii Zebedæi, insulsa omninò, & intempestiva ad Dominum directa petitione, matris suæ intercessione utentium, quæ eos, facilioris expeditionis causa, comitabatur. Accessit autem eâ civilitate & submissione, quâ ambitiosi solent, eaque, quæ filii dixerant, proposuit. Domine, inquit, est quod gratiam unam à te petam, confisa, cùm tantæ ad eam impetrandam rationes subsint, quod eam mihi non sis negaturus; eaque est, ut his duobus filiis meis, & cognatis tuis, uni ad dextram, alteri verò ad sinistram tuam in regno tuo consedere tribuas. Responsio ad illos directa fuit; nimirum, quod nescirent, quid po[illegible] Christus, [illegible] bibere: Satisne virium, & animi ad hoc vos habere existimatis? Responderunt, habere satis virium. Bibetis quidem, intulit Salvator, sed loca illa à suprema æterni Patris mei providentia, & dispositione danda sunt. Turbati, & indignati sunt reliqui, propter horum duorum petitionem, atque inter illos, de primatu in Magistri sui regno contentio facta est. Ille verò maximi momenti doctrinam extemplò eis proposuit, eos commonefaciens, inter eos, quod in mundo accidit, non futurum, nec majorem aliis dominaturum, sed eum, qui aliis præferri voluerit, ceterorum pedibus sese subicere, eisque ministrare debere; eò quòd humilitas via sit, qua, ad regnum gloriæ conscendatur. *Ave Maria.*

(*.*)

Ecce

Ecce adscendimus Ierosolymam.

CONSIDERATIO I.

Necessarium est quotidie novos in virtute progressus facere, ut in via cæli promoveamur, & ad apicem gloriæ perveniamus.

1. PRimæ huic considerationi principium dedit sapientissimus Salomon, qui in Proverbiis suis vivis coloribus nobis depingere volens viam Justi, quam omnes, qui rapido cursu in cælestem Jerusalem tendimus, sequi debemus, nisi nos ipsos præcipitare, & omninò fundum petere velimus, dicit hoc modo: *Iustorum semita quasi lux splendens, procedit, & crescit usque ad perfectum diem; id est, meridiem;* inquit in suis notationibus doctissimus Sà Lusitanus. Metaphora hæc desumpta est ab eo, quod in cælo perag... in via Solis, & cu...u, quem ab ortu suo in Oriente, usque dum perveniat supra nostrum horizontem, ... capitis nostri designans, prosequitur. Matutino tempore Sol in oriente exurgit, cælum exornans, terram illustrans, & totum aërem radiis versicoloribus vestiens, qui oculis nostris tanta cum venustate obversantur, ut non nisi pulchra tapetia, luce variegata esse videantur: procedit autem cursum suum prosequens, & de gradu ad gradum, & de domo ad domum conscendens, donec in medio medietatis cæli sese constituat, diemque cum ea plenitudine, ac perfectione lucis, quam habere debet, derelinquat. Talis est via justi, qui instar pulcherrimi solis in mundo oritur, ut eum claritatis suæ radiis illustret, & tenebras dissipet, ac vincat, conformiter ad dictum Apostoli, qui sanctos luminaria mundi vocat: *Inter quos lucetis sicut luminaria in mundo;* gressusque suos per hanc viam ita prosequitur, & continuat justus, ut ne ad punctum quidem eos retrahat, in quo præcipuum justitiæ ejus consistit; quin potiùs continuò proficiat, ac ultra in melius semper progrediatur, donec ad apicem, & summitatem perfectionis perveniat: *Crescit usque ad perfectum diem.*

Prov. 4. Sà hic. Ad Philip. 2.

2. Pro horum verborum explicatione, memini insignis allegoriæ Ruperti Abbatis, ponderantis quod sacra Scriptura dicit de Patriarcha Abraham, Genesis 12. *Perrexit Abram vadens, & ultra progrediens ad meridiem.* Quid nostra refert, quod Abraham ultra progressus sit ad Meridiem, vel ad Septemtrionem, ut quid hæc tam consultò sacer Historiographus nobis commemorat? Respondet doctus Tuitiensis: *Meridies significat perfectionem: benè ergò progredi dicitur ad Meridiem, qui ab hac aura fidei suæ ultra vadens, & progrediens de virtute in virtutem, sine dubio ad plenum, & perfectum pervenit perfectionis diem.* Quasi diceret: Meridies, quâ lux nimirùm plenissima est, & altitudo loco existit, symbolum est perfectionis; Abraham verò figura hominis fidelis. Itaque cum de eo dicitur, quod Meridiem versùs profectus fuerit, significatur, justum, & verum Christianum in via virtutis non obsistere, donec ad diem gloriæ, ubi semper est meridies, dies sine nocte, claritas sine obscuritate, lux nullis tenebris intermixta, pertingat. Hoc ipsum est quod disertè dicit Salomon: *Procedit & crescit usque ad perfectum diem.* Numquàm subsistit, aut quiescit justus, sed semper ulteriùs progreditur; hodie unam, cras aliam virtutem acquirit; hodie unum meritorium gradum attingit, altero verò die gressum ulterius figit, donec ad ultimum terminum, qui es dies cæli, & ingressus Jerusalem visionis pacis, pertingat.

Genes. 12. Rupert hic.

3. Egregia est consideratio sancti Severiani, ponderantis sacram Scripturam nobis referre, quòd Deus vocaverit Moysem, eique præceperit, ut in montem conscinderet: *Ascende ad me in montem.* Si sacer Textus legatur, palam fiet ex eo constare, quòd cùm Deus amico suo hæc diceret, jam ille montem conscinderat, atque in eodem existebat, nam paulò antè citata verba, sacra Historia dicit: *Ascenderuntque Moyses, & Aaron,* &c. Quid igitur, rursus eum vocando, vel præcipiendo ut montem conscendat, Deus intendit? Facilis est hujus difficultatis solutio, si ad verba, quæ Dominus ei dixit, attendatur. *Ascende, inquit, ad me in montem; non inquit, in montem tantùm, quem jam ascenderat, sed ad me, inquit, ut sublimiorem*

Exodi 24.

rem adhuc ascensum proponat, Eum quasi instruens, ut amplius ascenderet, & docens non ei sufficere iter quod jam confecisset, sed sua interesse altius ascendere, & quantumvis summo loco existeret, ibidem gradum non continere, donec eò ubi ipsemet Deus esset, pervenisset. Atque hoc est, quod quilibet Christianus, qui salutem suam ambit, agere debet, ut scilicet continuò progrediatur, & de virtute in virtutem proficit, in omnibus prudenter, & circumspectè agat, domat monstra, & difficultates superet, mundum pedibus subjicit, ac carnem subjuget, voluptates pedibus proterat, ac de dæmonio triumphet, donec perveniat, ut dixit David, ad videndum Deum Deorum in Sion. Psalm. 83.

4\. Magnus Scripturarum magister sanctus Hieronymus rem quampiam expendit, quam sacri Interpretes non magni fecerunt, & meâ quidem sententiâ, gravissima est ejus animadversio. In templo illo, quod vidit Ezechiel, omnia, quæ in eo erant, numero, pondere, & mensurâ constabant, ut patet ex capite 43. Sed quando agitur de gradibus, quibus ad Propitiatorium adscendebatur, nihil amplius dicit Scriptura quàm: *Gradus autem ejus versi ad Orientem.* Quamob causam, inquirit hic sanctus Pater, gradus illi numerum quoque non habent, nec dicit Propheta quod essent? Audire responsum, instituto nostro apprimè accommodatum: *Propterea graduum numerus incertus relinquitur, ut quantocumque studio ad altiora ascendere potuerimus, in inferioribus nos putemus collocatos, & cogitemus illud Psalmista: Ibunt de virtute in virtutem.* Quasi diceret: Non absque mysterio hisce gradibus Spiritus Sanctus numerum certum, & determinatum non assignavit, ut nos doceret, quod quantumvis ascenderimus, nobis tamen videatur maximam etiamnum itineris partem superesse conficiendam: nam in via, virtutis nimirum, quæ nos ad Deum ducit, numquàm subsistendum, sed semper absque mora progrediendum, donec ad Propitiatorium perveniatur; hoc est, ut citatus Propheta dixit, ad Deum in civitate Jerusalem, ad quam conditi sumus, conspiciendum. Ierem. Ezech. 43.

5\. *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo?* quærit Propheta David Psalmo 16. Notate responsum animadversione dignum, inquit sanctus Basilius Magnus: *Qui ingreditur sine macula, & operatur justitiam.* Nôrunt omnes, eum dici operari justitiam, qui opera sua legi conformat, qui omnium actionum suarum non aliam, quàm æquam legem Domini capit regulam, qui continuò operatur, ut ad Dei voluntatem se conformet. Admodùm autem sapienter ponderat sanctus Basilius, Prophetam non in præterito, sed in præsenti tempore respondisse: *Attende exactam dictionis vim, non dixit, qui ambulavit, sed qui ambulat, neque qui fecit justitiam, sed qui facit, non enim unus actus perficit studiosum virtutis operatorem, sed per omnem vitam prorogari, & extendi convenit virtutis actiones*; adeò ut vitæ finis, sit & terminus operationis bonæ, & tum demum promereri desinat, quando conscenso monte Domini quiescere cœperit. Psalm. 16. Basil hic.

6\. Audite insignem cogitationem celebris illius Apocalypseos commentatoris incidenter tractantis locum illum capitis 27. Isaiæ, ubi Deus loquens de justis, qui in Lege gratiæ sibi essent famulaturi, deque eorum profectu, & progressibus in virtute, dicit in hunc modum: *Florebit & germinabit Israel.* Quis hic tam præposterus loquendi modus: E contrà dicere debuisset Propheta; germinabit, & florebit; nam supposito quod utatur metaphora desumpta ab arboribus, quæ revirescunt, & florent, clarum est quod primò novis surculis vestiantur, deinde verò flores producant. Quid igitur Isaias de arboribus spiritualibus, hominibus scilicet justis, ac bonis Christianis loquens, dicit, quòd primò florere, deinde verò revirescere debeant? Insignis Lusitani responsioni, quæ excellens est, aurem præbete. *Quia videlicet justus cùm in flore est, adhuc se debet reputare in germine esse ut conetur magis efflorescere, & in uberem fructum prorumpere.* Quasi diceret: Justus virtutum floribus ornatur, eique videtur quod tum demum germinare incipiat, & quidem deliberatè, ac consultò hæc secum statuit, ut tanto majori ardore virtutum exercitia resumat; & tali spiritu animoque divinorum mandatorum viam prosequi- Isaia 27. Vieg. in Apoc. c. 9. com. 2. sect. 11.

sequitur, quasi eousque ne gressum quidem movisset, sed tum demum inciperet. Atque hoc ipsum agere debent omnes Fideles, qui sunt veri Israëlitæ, qui Deum in obscuro fidei lumine hîc intuentur, eumque in claritate gloriæ in monte sancto ejus, hoc est, cælesti, ac triumphanti Jerusalem, videre confidunt.

7. Hæsi aliquando ad verba illa, quæ Christus Dominus Discipulis suis dixit: *Ego elegi vos, & posui vos ut eatis, & fructum afferatis.* (Ioan. 15.) Non solùm dicere vult, se illos elegisse, ut eos tamquam Evangelii magistros, ad fructum in animabus faciendum, per orbem universum mitteret; sublimiores fuere Domini cogitationes; atque hisce verbis eos docere voluit, ipsorum, ac omnium fidelium officium fore, peregrinari, & progredi, quodque omni tempore meritoria vitæ æternæ opera exercere deberent. Audite ad hoc institutum, sanctum Fulgentium: *Sicut autem qui ad patriam tendit, donec perveniat, semper habet ubi ambulet, sic etiam nos quamdiu in hoc mortali corpore constituti peregrinamur à Domino, præsens vita nobis est via, in qua semper habemus ubi possimus proficere, donec Deo perducente, ad illam valeamus beatæ immortalitatis æternam patriam pervenire.* (Fulgent. epist. 4. ad prob. de orat. cap. 3.) Itaque quod Divinus Magister Discipulos suos docet, est, ut peregrinos se esse meminerint, adeoque viatores se esse, qui semper incedere debent, hoc est, in Dei servitio, nova semper acquirendo merita, progredi, donec eorum præmio perfruantur. Hoc sibi volunt illa verba: *Ego vos elegi, ut eatis, & fructum afferatis.*

8. In hoc eodem capite alia eis verba dixit Dominus, judicio nostri Cardinalis Cajetani magni admodùm momenti: *In hoc clarificatus est Pater meus, ut fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei Discipuli.* (Ioan. 15.) Prima verba in sensu grammatico facilia sunt intellectu, sed postrema, prout sonant, difficultate non carent. Nam ex Evangelio constat, eos à multo jam tempore in Discipulos electos fuisse, atque adeò non videtur formalis esse hæc cælestis Magistri propositio, æternum Patrem gloriæ sibi ducturum, quod illi Discipuli sui efficiantur; quandoquidem eo loquendi modo significet, eos usquedum Discipulos non fuisse. Quæ doctrina directè opponitur ei, quod in hac materia sacri Evangelistæ nos docent. Quomodo igitur hæc Salvatoris verba intelligenda sunt? Dicat id acutè, ut solet, Eminentissimus Cardinalis. *Benè nota, quod de existentibus jam Discipulis suis dicit: Et efficiamini mei Discipuli, quod est alterum hic significatum, ut intelligamus perseverantiam manendi in Iesu, consistere in continuo effici ejus Discipulum.* (Caiet. hîc.) Clariùs explico: Significavit eis divinus præceptor, ut taliter operarentur, & tam indefessâ voluntate sibi famularentur, ut perpetuò appareret, eos numquàm ab ejus servitio sese avertendo, nec in eo umquam subsistendo, sed potiùs continuò progrediendo, atque majora virtutum augmenta acquirendo, veros discipulos ejus esse, atque; *In hoc*, inquit, *glorificatus est Pater meus, &c.* Quotquot itaque, fideles sumus, tam sollicitâ perseverantiâ Deum amare, eique servire conemur, ut numquàm in ejus servitio, atque amore subsistamus. Incedamus non quiescentes, ascendamus non defatigati, usque dum ad terram promissionis, quam inquirimus, perveniamus, eâ enim ratione nos veros ejus discipulos demonstrabimus: *Et efficiamini mei Discipuli*; qui enim ex eorum sunt numero, omnes cum eo tendunt, & ascendunt Jerusalem; ut ascensu illo mysteriis pleno nos doceret, quod quousque viatores fuerimus, per acclive, & montosum virtutis iter nobis semper incedendum sit, donec ad cælestem Jerusalem, & æternæ pacis visionem obtinendam perveniamus: *Ecce ascendimus Ierosolymam.*

***

Ecce ascendimus.

CONSIDERATIO II.

Christus & celeritate, quâ Ierosolymam ascendit, & cunctatione, ac tarditate, quâ cælos petiit, nos docet, quàm hilares & læti occasiones omnes pœnæ, quietis autem ansas quàm inviti, & quasi coacti amplecti debeamus.

1. HODIERNA die tam concitato gressu ascendit Christus Jerosolymam, ut Evangelistæ notarint, eum discipulos suos præcessisse, tamque deliberato, ac constanti animo incessisse, ut exteris quidem stuporis, suis verò videntibus eum incedentem, & quasi jucundè, & hilariter salientem, timoris causa fuerit: *Et præcedebat illos, & mirabantur, & stupebant, & sequentes timebant.* (Marc. 10.) Adverbium *Ecce* etiam, quo cum propositionem illis factam incepit, significat festinationem, quasi ad iter eos animaverit; nam ut sacri Interpretes annotarunt, propria illos pigritia detinere videbatur. Subsistite hic, & ad caput ultimum sancti Marci Evangelistæ mecum properate, & verba, quibus admirabilem Christi Domini ad cælos ascensionem commemorat, expendite: *Dominus quidem Iesus assumptus est in cælum.* (Marci ult.) Verba, quæ, ut Doctores notant, vim, ac violentiam, quam Christus sibi fecit, ut ascenderet, significant. Quod etiam probatur ex iis, quæ referunt Severus Sulpitius, & Haymo, quod Christus ascendens vestigia sua saxo impressa reliquerit, ut testaretur, se, nisi æterni Patris voluntas intercessisset, numquam homines relicturum, nec iterum ad Cælos rediturum: (Sever Sulpit. Haymo apud Carthag. hom. 14. de Ascens.) *Unde videtur eum quasi pedibus saxo illi vehementer hæsisse, significans, quod si aliter Pater non decrevisset, diutius adhuc hominum consortio, atque consuetudine uteretur.* Modò igitur duos hos eventus conferamus, atque ex iis considerationem nostram eliciemus; nimirùm, quod festinatione illa, qua Salvator, ut mortem crucis pateretur, contendit Jerosolymam: *Ecce ascendimus*; & otio illo, ac lenitudine, qua Cælos ascendit: *Ferebatur in cælum*; (Actor. 1.) ut ad dexteram æterni Patris sederet, fideles suos doceat, quanto gaudio, & animi exultatione occasiones pœnæ, ac tribulationis amplecti debeant, & quomodo inviti, ac quasi coacti ad quietis, & delectationis occasiones procedere necesse sit.

2. Quàm crebrò monuit Deus hominem, ut sabbatum quietis custodiret, & nulla in eo servilia opera exerceret! *Hoc est, quod locutus est Dominus: Requies Sabbati sanctificata est Domino cras; quodcumque operandum est facite, & quæ coquenda sunt coquite, quidquid autem reliquum fuerit, reponite usque in mane*; dixit Moyses Dei nomine filiis Israël. Atque hoc ipsum eis commendat capite 20. 23. 31. & 35. Exodi, ac plurimis aliis locis sacræ Scripturæ. Si autem recurramus ad caput 3 libri Genesis, reperiemus, quòd cùm Dominus primum hominem ad pœnas & labores condemnavit, unâ tantummodò vice dixerit: *In sudore vultus vesceris pane, &c.* (Genes. 3.) Quid est, quod homo tam facilè ad labores dimittitur, & tantâ difficultate ab iis revocatur? Multas rationes hîc congerunt sacri Interpretes, sed illa, quam Rudolphus adducit, instituto nostro imprimis servit. (Rudolph. in cap. 23. Levit.) Non est dubium, quin contrarium esse debere videatur, nimirùm ut cùm laborare jubetur, sæpiùs hoc ei dicatur, ut ad labores procedat; quando verò ei dicitur, ut quiescat, dimidiarum verbum sufficiat, ut hoc ei persuadeatur. Verùm contrarium agit Deus, & ratio est: *Quia homo voluptati deputat laborem, qui ex judicis sententia laboris sustinet damnationem.* Quasi diceret: Pœna illa, ad quam homo supremi Judicis sententia condemnatus est, labor ei non videtur, sed gratia, afflictionem eam non judicat, sed delicias, punitionem non censet, sed beneficium; pœnam non reputat, sed gloriam. Atque hæc est ratio, propter quam tantâ promptitudine pœnam illam admittens, non nisi summa cum difficultate ab ea separari possit. Sufficit ut semel ei dicatur, ut sese fatiget, ut labori sese subjiciat; & ad quietem perduci non potest, nisi sæpiùs ei hoc dicatur, & tum quoque quasi coactus incedit. Hoc est, quod omnibus Christianis incumbit; nimirùm, ut exemplum Christi eis sit vitæ regula, & ad illud, tamquam ad perpendiculum, mores suos componant.

3. Voluit Deus constituere Abrahamum patrem fidei, caput credentium populi sui, & faciem, quæ orbem universum illuminaret. Primum autem ei mandavit, ut terram suam, quæ erat Chaldæa, desereret, & ad eam tenderet, quam ipsi esset ostensurus; Deus verò ei pollicebatur, quod bonis omnibus eum repleret, & benedictionibus suis cumularet, & amplissima beneficia, ac singulares favores in eum conferret. Et dicit sacer Textus, Abrahamum cum uxore sua Sara, & quibusdam fidelibus, quos domi suæ habebat, exiisse, ut in terrã Chanaan proficisceretur: *Et egressi sunt, ut irent in terram Chanaan* Post multum temporis, & postquàm Deus fidem, & amorem ejus sæpiùs explorasset, supremum tandem & ultimum experimentum adhibere voluit, ut Abrahamus eâ ratione, tamquàm maximè timens Deum, eumque singulariter diligens, toti mundo innotesceret. Præcipit itaque ei, ut filium Isaac in holocaustum sibi offerat, rem antehac non visam, & penitùs inauditam; *Tolle filium tuum unigenitum Isaac, &c.* Vix Deus verba protulerat, cùm Abraham non exspectans donec illucesceret, summa cum festinatione itineri se commisit, ut divino mandato pareret, & unigenitum suum filium immolaret. Ita sacer Historiographus retulit: *Igitur Abraham de nocte consurgens, &c.*

Genes. 12.

Genes. 22.

Facinus profectò tam heroicum, ut sancti illud extollere, & laudare non cessent. Insignis noster Oleaster respexit ad celerem, & diligentem executionem, quam sanctus hic vir adhibebat, quandoquidem lucem diei non exspectarit, ut manum operi admoverit. *Parum esset ostendere diligentiam in delectabilibus, aut non tam gravibus: sed justus senex, gravissimum mandatum sine ulla dubitatione perfecit: ita ut postquam noctu mandatum de immolando filio acceperat, summo manè implere disposuerat, quasi ad epulas invitatus.*

Oleast. hic.

4. Fateor hæc sapienter expensa esse: ego verò cogitationes Oleastri ulteriùs extendam consideratione incitatæ promptitudinis, quâ ad sacrificandum filium suum Isaac deproperavit. Hanc accelerationem ejus designat vocula illa, *Igitur*, quæ est notula consequentiæ ex aliquo antecedente natæ, significatque, Abrahamum eo ipso momento, quo jussus fuit filium mactare, & immolare victimam, obedire cæpisse, ac si dixisset sacer hujus tragœdiæ scriptor: Abrahæ dictum fuit, ut tolleret filium suum unigenitum, igitur simul atque hoc audivit, extemplò de nocte consurgens &c. Hanc ipsam accelerationem compono cum mora illa, quam fecit, quando idem Dominus ei mandavit, ut de terra sua egrederetur, quamq; indicant illa verba Sacræ Scripturæ: *Egressi sunt, ut irent*; quasi inter egressum & discessum cunctatio aliqua intercesserit. Quid verò hoc sibi vult, Patriarcha sancte? Quando Deus tibi præcipit, ut ex patria tua egrediaris, & regiones, in quibus natus, & educatus es, deseras, tardo, ac velut impedito gradu egrederis; cùm autem dicit, ut filium tuum Isaac sacrifices, summa celeritate obedis? Haud equidem capio. An fortè difficilius tibi fuerit natale solum, cognatos, amicos, & notos deserere, quàm dilectum filium tuum vita exuere? Haud equidem credo. Quid igitur ad hæc dicemus? Alii in diversas abibunt vias. Puto ego, rationem cur tam lentè, ac cunctanter patria sua exierit, fuisse, quia sciebat ad aliam se tendere, in qua, secundùm divina promissa, magna bona acquisiturus, & summâ felicitate fruiturus esset, atque adeò quodammodò quasi coactus incedebat; cùm verò pergeret, ut filium occideret, ibat ut perageret rem maximè, quàm fingi posset, difficilem, ac tragicam, qualis erat, unici filii, quem plus, quàm oculorum suorum pupillas diligebat, carnificem agere; ideoque tantopere accelerabat, & minima mora tempus longum ei videbatur. Verùs profectò Redemptoris mundi imitator, qui ad glorias tam tardè, & cunctanter pergebat, ut plumbeis pedibus incedere videretur, ad opprobria autem crucis ire ei non sufficiebat, sed currere, ac violare videbatur.

Vocat Deus sanctum Juvenem Samuelem, jam decumbentem, & dormientem. 5.
Putabat ille à sacerdote Heli se vocari, confestimque è loco surrexit, & currens perrexit, ut intelligeret quid sibi mandaretur: *Et currit ad Heli, & dixit: Ecce ego, quia vocasti me*, inquit sacer Textus. Respondet sacerdos, quod eum non

1. Reg. 3.

non vocasset, reverteretur proinde, & cubitum concederet, atque ita fecit: *Et abiit, & dormivit* Hoc loco vox Hebræa, *Halac*, quam hic adducit venerabilis meus magister, insignis ille Librorum Regum commentator, significat: *Ambulare, incedere.* Samuel itaque quasi pedepressim ambulans, cunctanter omninò processit, ut quieti se daret. Audite modò huius Doctoris verba, quæ egregiè discursum nostrum probant: *Verus enim obediens, & si in omnibus obtemperet, tamen ad laborem celeriter volat, ad quietem pedetentim ambulat, ad sublimia tardus, ad humilia festinus.*

Lectio Hebr.

Mendoc. hic.

6 Huius loci admodùm propria est consideratio sancti Gregorii magni componentis duo sacræ Scripturæ loca, unum ex novo, alterum ex veteri Testamento. S. Apostolus Paulus Jerosolymam ad laborandum in vineâ dominicâ mittitur, ac tanto ardore animi missionem hanc aggressus est, ut volare videretur, dicens: *Ego non solùm alligari, sed etiam mori in Ierusalem paratus sum propter nomen Domini Iesu.* Destinare voluit Deus Moysen in Ægyptum, ut ibidem magnifico, & honesto Legati sui munere fungeretur, & renuit, & adduci non potuit, ut honorem illum susciperet, ac itineri sese committeret, quod denique tamen non propria voluntate ductus, sed quasi coactus fecit: *Quis sum ego ut vadam ad Pharaonem?* &c. S. Gregorius utrosque audit, atque in hæc verba prorumpit: *Praeunte utrorumque ducum infracta virtute instituimur, ut si obedientia palmam apprehendere veraciter nitimur, prosperis huius seculi ex sola jussione, adversis autem ex devotione militemus.* Quasi diceret, quod ex constanti heroicorum horum ducum virtute multa nobis addiscenda sint; quodque ad nostri instructionem ambo magni momenti doctrinam nobis proponant; hanc nimirùm, ut si verè, ac seriò servire, ac obedire Deo desideremus, ac palmam, veris obedientibus promissam acquirere, ad mundi prosperitates inviti, & aliud facere non valentes, & obedientiâ obstricti pergere, verùm ad adversa liberi, & spontanei, ac singulari quodam affectu, & devotionis sensu procedere debeamus, in priori Apostolum Paulum imitari, & eodem quo ipse affectu, ac animi exultatione patiendi occasiones indagantes, atque ad eas anhelantes; in posteriori verò sanctum Moysen secuti, omnes honoris, ac gloriæ occasiones fugientes, & tardi, & impediti ad illas incedentes.

Act. 21.

Exod. 3.

Gregor. l. 25. mor. c. 10.

7 *Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua citius orietur;* inquit evangelicus Isaias. Multas expositiones patiuntur hæc Prophetæ verba. Sequamur modò eos, qui ea de divini Verbi salutis nostræ causa incarnandi, nascituri, & morituri: in mundum adventu, explicant. S. Pater Joannes Chrysostomus expendit verbum, *Erumpet*, & dicit sequentia: *Cur non apparebit, dixit, sed erumpet? Vt velocitatem,* inquit, *& copiam dantis exprimeret, atque hoc verbo intelligamus, valde illum nostræ salutis cupidum esse, quod muneribus plenus ex largiendi festinatione quasi prorumpit, cùm nihil sit, quod ineffabilem eius impetum prohibere possit.* Atque ideò rapido, ac impetuoso quoque fluvio ipsum comparat: *Erit quasi fluvius violentus.* qui scilicet objectis aggeribus retentus, & in angustias redactus, tandem exundans omnia disrumpit, & majori impetu profluit; atque ita legit Theodoretus: *Quasi fluvius impugnans.* Itaque de Messia dicere voluit Propheta, quod veniens in mundum instar fontis occlusi, instar torrentis retenti, instar impetus repressi ac refrænati, impedimentis omnibus diffractis, & subversis velox, festinus, rapidus incedat, currat, volabit, hæc enim omnia significat verbum, *Erumpet.* Et hæc quidem in adventu è cœlo in terram contingerunt, modò verò quid idem Propheta de eodem è terrâ in cœlum adscendente dicat audiamus: *Et ascendet sicut virgultum, & sicut radix de terra sitienti.* Secundùm communem sacrorum Interpretum doctrinam, per metaphoram virgulti ex terra admodùm sterili, & arenti pronascentis, paupertatem, & indigentiam Christi Domini nostri Propheta depingit: Ego verò, eorum pace, de Ascensione Filii Dei explicare debeo, sumpto fundamento ex propria significatione verbi, *Ascendet*; ac consequenter considero moram illam, quia virgultum aliquod, ad quod hic alludit Propheta, excrescit atque attollitur, tam lentè enim, ac tardè sese à terra erigit, ut quasi vi ab ea divelli, & separari videatur. Hoc mysterium continent hæc verba: *Ascendet sicut virgultum de terra sitienti.* Itaque cùm Dominus de cœlo in terram

Isaia 58.

Chrysost. hom. 55. in Matth.

Isaia 59.

Theodoret. hic.

Isaia 53.

ram descendit, tanta cum festinatione venit, qua fulmen nubem disrumpit, *Erumpet*; cùm autem de terra ad cœlum contendit, instar virgulti in terra sicca, & arida plantati paulatim, & sensim exurgentis ascendit, atque ita dicit Evangelista: *Ferebatur in cœlum*. Et: *Videntibus illis elevatus est*. Et ratio huius, meo quidem judicio, fuit, quia adventus eius in terram fuit ad patiendum, & moriendum, admirabilis autem in cœlum ascensus ad gloriosè vivendum, & regnandum.

8. Modò intelligetur ratio propter quam Christo mundus patria, & cœlum exilium fuerit. Et ita quidem semper intellexi verba illa sancti Joannis: *In propria venit*; quasi dixerit, quod divinum Verbum in mundum venerit, veluti is, qui in patriam suam venit, ut cum suis eam inhabitaret, ad significandam festinationem, & animi exultationem, cum qua descendebat. Et religiosè observavit sanctus Bernardus, considerans verba, quibus Angelus Gabriel supremam cœli Reginam allocutus est: *Dominus tecum*: quod Dominus magis quam famulus acceleraverit, & instar gigantis incesserit, atque adeò primus advenerit: *Transiliit te, qui misit te, Dominus præcessit nuntium suum*. Jam verò hic idem Dominus, qui ita acceleravit iter, & cùm in mundum velut in domum suam venit, quando agit de suo in cœlos ascensu, dicit, se in exilium properare; Ita enim sanctus Joannes Chrysostomus explicat parabolam illam, quam Salvator de domino illo proposuit, qui in remotas regiones profectus est, & omnia bona sua servis suis tradidit, &c. *Sicut homo peregrè proficiscens vocavit servos suos, in qua ille sic disserit: Commendat Christus dilectionem suam, ascensurus enim ad regna cœlestia, unde descenderat, peregrè se iturum dicit, propter charitatem eorum, quos relinquebat in terra*. Existimabat nempe Dominus, ut sic loquar, quòd cum homines deserebat, & ad cœlos ascendebat, procul admodum discederet, & cum dolore sese, velut in exilium ablegaretur, avellebat: Quanquam à terra illa, atque illis hominibus discederet, qui adeò tam exstiterunt, ut non destiterint eum insectari, donec in crucem egissent; & ad cœlum tenderet, in quo tanti fiebat, & ad Patrem iret, qui tantopere eum diligebat, & ad Angelos rediret, qui singulari studio quæcunque ad illum colendum, & adorandum spectarent, essent facturi, denique reverteretur ad delicias, & felicitates æternas percipiendas. Magnitudo amoris, quo erga nos fertur, magis extolli non potest, quam si dicatur, quod quia sciret pœnas & dolores eum manere, ideò tam celeriter huc advenerit; & quia dum erat in cælos rediturus, non nisi delicias, & glorias se reperturum noverat, quasi coactus ascenderit: & cùm de eo Evangelista eius dixerit, quod in patriam suam venerit, cùm in terram venit, ille ipse de se dicat, quod in exilium proficiscebatur, cùm in cœlos rediret.

Ioann. 1.

Bern. ser. 54. in Cant.

Matt. 25. Chrysost. in imperfect.

Sed dolendum, tam paucos esse Christianos, qui Dei sui vestigiis insistant, eiusque exemplum imitentur. Contrarium omninò in hoc mundo propter peccata nostra accidit; nam ægrè admodum, & quasi coacti ad labores, & pœnas omnes accedunt; ad gaudia verò, & oblectamenta non tantum currimus, sed etiam volamus. 9.

Audite singularem quandam considerationem, si tamen quia mea, nõ displicuerit, & minus mereatur. Christus Dominus noster per sanctum Joannem dicit: *Ego autem si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum*. Constans est doctrina sanctorum Patrum, quod verbum, *Traham*, significet, vi quadam, & violentè attrahere. Notate hæc & recordamini verborum Michææ Prophetæ, quibus de Ascensione Domini loquens, dicit, quod cœlos sit ascensurus, fidelibus viam patefaciens, qui eum postea erant comitaturi, Deoque suo in corpore, & animo gloriosi perfruituri: *Ascendet pandens iter ante eos*. Adverto, Prophetam non dicere, quod Dominus vim eis inferet, ut se sequantur, sed potius præcedet, ut qui retrò sunt, pro sua voluntate, & non coacti incedant. Quid verò sibi vult, quòd ut in cruce eum inveniant, vim eis infert, ut autem ad cœlum ascendentem sequantur, minimè eos cogit, sed in manu proprii sui consilii eos derelinquit? Dicant alii quod sentiunt, ego verò, nisi graviter hallucinor, existimo, quod quoniam Christus in cruce doloribus, & pœnis circumdatus erat necessarium fuerit amabilem vim hominibus inferre, ut eum quærerent: cùm autem in cœlo existat in gloria, & omnis generis oblecta-

Ioann. 12.

Mich. 2.

lectamentis stipatus sit, necesse non est quempiam cogere, ut ad felicem illum statum eum prosequatur, omnes enim summa diligentia, & festinatione eum quærent, Hæc quidem nonnihil per exaggerationem dicta sunt, sed ideò factum, ut magis exaggerem summam illam diligentiam ac sedulitatem, quia huius vitæ gloriam homines quærunt, & difficultatem, qua pœnas, & afflictiones amplectuntur. Et quoniam Christus Dominus noster veritatem hanc tam perspectam habebat, exemplo suo erronea, & devia eorum desideria dirigere voluit, eos docens, quo gaudio, & animi exultatione pœnarum, & tribulationum occasiones amplecti, ad illas verò quæ voluptatis, & quietis aliquid habent, quasi accedere debeant.

Et filius hominis traditur.

CONSIDERATIO III.

Prælati non minus tenentur subditorum suorum defectus pœnis corrigere, quàm secreto tegere.

1. APPRIME sciebat Christus Dominus, quod Judas, qui ibidem præsens aderat, eum esset traditurus, sed eo non obstante, non declaravit, quis esset futurus traditor; solummodò dixit, quod Scribis, & Pharisæis tradendus foret. Idem fecit in
Matth. 26 nocte cænæ, quando omnibus dixit: *Amen dico vobis, quia unus vestrum me traditurus est;* non determinando quis futurus esset, qui eum venderet. Idque non tantùm, ut dixit
Chrysost. hom. 71. in Ioan. Chrysostomus, ne si Judam nominasset, eum discipuli in frusta discerpsissent: *Fortassè enim eum discerpsissent Apostoli;* sed etiam prout alibi idem ille sanctus docet, ne peccatum Judæ, quod usque dum occultum
Chrysost. hom. 28. in Matth. fuerat, revelaret; Et: *Ne vulgaret proditorem, ac manifesta redargutione redderet etiam impudentiorem.* Qua quidem ratione Christus Dominus nos docuit, de alterius honore benè ac laudabiliter semper loqui, præsertim verò superiores monuit, ac eos qui aliquomodo aliis præsunt: quanquàm enim Judas eum traditurus, & ibidem præsens esset, erat, personam tamen non nominabat, ne eam infamaret. Discant à cœlesti Magistro, & perfecto prælatorum, ac superiorum exemplari, quotquot aliis præsunt, subditos suos non inhonestare; nec eorum turpitudines, ac infirmitates denudare, sed quantum fieri poterit eas obtegere, & dissimulare.

Refert sacer historiographus Moyses, 2.
in principio mundi, cùm Deus terram crea- Gen. 1.
vit tenebras eam undique occupasse: *Tenebræ erant super faciem abyssi.* Non potuisset simul cum mundi exordio ipsa quoque lux apparere? An non potuisset Creator à lucis splendore fabricam suam inchoare? Quis dubitet? Quare igitur voluit, ut prior esset nox, quam dies? Non videtis, inquit Oleaster, quod Scriptura dicat: *Terra autem erat inanis, & vacua?* Vel prout Septuaginta Interpretes dicunt, *Incomposita;* id est, rudis, informis, impolita, invisibilis. Hæc ipsa porrò est ratio, quare Deus obscurarum tenebrarum velo fabricam suam cooperiri voluerit. Audite modò moralem Oleastri considerationem: *Sunt peccatores suis involuti peccatis, vani, inepti ad finem, ad quem creati sunt, ut nihil in eis appareat, quod gloria aptum esse videatur, sunt etiam vacui omnium virtutum, & honorum, quorum sunt capaces, sunt inquam, terra informis, & qua nullis usibus apta esse videatur, terra, inquam, qualis à principio fuit, vana, vacua, aquisque peccatorum operta.* 70. Interpret. apud Oleast. 161 Quasi dicat: Terra in turpi illo, & obscuro statu, in quo à principio fuit, constituta, figura fuit peccatorum, qui vitiis suis implicati, vani, & virtutum omnium ac bonorum vacui existunt, & in quibus nihil apparet dignum gloria, quæ est finis, ad quem conditi fuerunt. Talibus itaque benignus Deus obscuritatis pallium injicit, quo eorum defectus, ac imperfectiones tegat, ne quispiam eas videre possit. Et quemadmodùm tum demum, cùm terra in deliciarum, ac voluptatis paradisum jam conversa esset, lucem efformavit; ita etiam tum velamen à secreto aufert, & opera nostra videri, & cognosci permittit, quando animæ nostræ, antea inornatæ, & incompositæ, in hortum florum, & divinas virtutum plantas commutatæ sunt: *Et dixit Deus: fiat lux, &c.* Utilissimum sanè documentum iis, qui Dei loco in terra constituti sunt.

Unus

3\. Unus ex primis, ac præcipuis Dei vicariis fuit sanctus Moyses, de quo sacra Scriptura dicit, quod cùm esset in monte, ut tabulas Legis digito Dei scriptas reciperet, Josue verò ad radicem montis eum exspectaret, videns populus quod moraretur, petierit ab Aarone deos, qui eum præcederent; ipse autem vitulum erexerit, quem adoraverunt, cuique idololatriæ cultum exhibuerunt. Deus autem Moysi hæc significavit, dicens: *Vade, descende, peccavit populus tuus quem eduxisti de terra Ægypti.* Descendens autem hic sanctus vir, & cum Josue incedens, noluit ei judicare ea, quæ Deus sibi revelasset, & videns Josue dubitantem, quis tumultus ille esse posset, quem in castris audiebant, dicebat: *Ululatus pugnæ auditur in castris;* noluit tamen Moyses hac dubitatione, aut errore eum liberare. Sed, Deus bone! in quo fundamento nititur tantum hoc secretum? Tam magnum silentium quid mysterii includit? Quid causæ esse potest, quod Moyses à tanto amico, qualis est Josue, sibi caveat? Eam reddit doctus quidam author Lusitanus, dicens: *De alienis culpis nec cum familiaribus est agendum.* Eapropter, licet Moyses Josuè familiariter uteretur, nihilominus peccatum populi ei declarare noluit. Ut omnes, non solum personæ publicæ sed etiam privatæ discant, cùm nullo mortalium de proximorum peccatis agere, sed potius quantum fieri poterit, ea tegere, ac silere, quamdiu divulgata non fuerint. Sed inquies; publicabitur, & mox ab omnibus scietur: nihil refert, cura, ut saltem per te non sciatur: Moyses quippe satis sciebat quod Josue peccatum populi brevi compertum esset habiturus, nihilominùs tamen noluit, ut ex ore suo illud intelligeret.

Exod. 32.

Magal. in Iosue.

4\. Gloriabantur summoperè Hebræi, ob speciales favores, quibus verus Deus Israëlis eos prosequebatur, & illos quidem colligebant ex eo, quòd ipse Deus adeò propinquus eis fieret, eisque tam familiariter uteretur: *Non est alia natio tam grandis, quæ habeat deos appropinquantes sibi, sicut adest nobis Deus noster.* Habemus enim Deum, qui nos instruit, qui nos ducit, qui nobis consulit, nos sustentat, regit, atque etiam alloquitur. Nullus omninò populus Deum sibi tam vicinum, & ad manum habet, sicuti nos. Magnus Oleaster hunc locum explicans, curiosam movet quæstionem: *Numquid Iudæi propinquiorem sibi Deum, quàm Christiani habebant? Illi enim ad manum habebant, nos taciturnum, & quasi mutum.* Sed certum est, Deum melius nobiscum agere tacendo, quàm cum illis loquendo. Audite rationem, quæ excellens est: *Si nobis loqueretur, videns nos tam imperfectos, quid putas nobis dicere posset, nisi peccata nostra? Piè ergo valde nobiscum moratur, neque tamen loquitur, ut nostris miseriis succurrat, neque tamen statim arguat, sed dissimulet.* Alludit magnus hic Doctor, & celebris scripturæ Interpres ad locum illum Sophoniæ, ubi Propheta de tempore legis gratiæ loquens, dicit: *Non dissolvantur manus vestræ.* Quasi dicat: Nolite cadere animo, quia pacem vobiscum inibit Deus. Sed illa, obsecro, pax quomodo videbitur, aut cognoscetur? *Silebit*, inquit, *in dilectione tua, ut non confundaris.* Ergo Domini huius amor inerratorum nostrorum silentio cognoscitur. Ita S. Hieronymus hoc loco, dicens: *Et silebit peccata tua in charitate, qua te dilexit;* & meritò quidem, nam amor, qui dilecta publicat, multum distat ab eo quem Deus in terra plantavit, qui tamen huic per omnia assimilari debet.

Deut. 4.

Oleast. hic.

Sophon. 3.

Hier. hic.

5\. Si Davidem, inquit Spiritus Sanctus, cognoscere velitis, scitote quod *ipse est quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu uno.* Si hæc verba, eorumque significationem probè excutiamus, videbuntur plane dubia, atque unum alteri contradicere. Tenerum vermiculum vocat illum, qui in ligno generatur, eò quòd vermium omnium sit mollissimus, & maximè debilis, & minimè omnium resistat; & præterquàm quod vermiculum vocet, addit epithetum, *tenerrimus*; eò quòd nihil sit, quod nocenti sibi minus resistat, cùm nullis aliis instrumentis, quàm extremitate digiti opus sit ad eum occidendum. Quomodo ergo vermiculo huic tam vili, ac maximè debili comparat Davidem, cùm simul declaret majores fuisse vires eius, quàm omnium ducum quos mundus habet, quandoquidem octingentos inimicos uno impetu interfecerit? Quomodo de eo, qui tales ac tantas vires habet, dici potest, quod sit instar animalculi tam vilis, & sine ullis viribus ad resistendum? Et quidē, si Spiritus San-

2\. Reg. 23.

Sanctus diversis locis, ac circumstantiis temporum hæc dixisset, nimiùm quod tempore belli in castris existens, tam animosus, & validus fuerit, ut in acerrimo quodam conflictu octingentos ceciderit, tempore verò pacis, instar vermiculi, ab omni duritia, ac sævitiâ alienus fuerit, concedi hæc facilè possent. Sed hæc duo in una sententia conjungere, erroneum videtur. Veruntamen in divinis literis error non est, nec haberi potest.

6. Lyran. hic. Lyranus in morali hujus loci expositione dicit, quod Spiritus Sanctus hac metaphorâ vivis coloribus bonum superiorem, ac Prælatum expresserit. Hac doctrina supposita, videamus ex ore antiqui Patris Galfridi, in quo is qui regit, teredini, sive ligni vermiculo assimiletur. *Sicut autem ligneum robur sine ferro, & osse tenerrimus penetrat vermiculus, atterit, sic etiam doctrina sacra, secreta quadam virtute illabitur sensibus auditorum, & rigida corda conterit, & confringit, quin etiam sine violentia, & acerbitate, tamquam unctio docens de omnibus, in mansuetudine, & suavitate noxia omnia demolitur. Denique inermis iste vermiculus non inefficax fuit. Sequitur enim, quod uno impetu interfecerit octingentos, impetu, inquam, & vehementia ejus, quæ numquam excedit, charitatis.* Patet hæc in Davide, in quo verus Prælatus adumbratur, qui ut subditi defectus corrigat, & aberrantem peccatorem in viam reducat, non vociferatur, nec vitia ejus divulgat, sed summa lenitate, secretò, nemine conscio, reprehendit; atque adeò tanto efficacior est ejus reprehensio, & doctrina vehementior. Hac enim ratione ita culpam corrigit, ut etiam delinquentis honori, & famæ consulat. Et quoniam David in suo regimine ita se gessit, ligni vermiculo meritò comparatur, qui tacendo, & secretè absque eo quod sentiatur, aut videatur, densissimum ac durissimum lignum arrodit, & demolitur, donec cum eo in terram dejiciatur. Hoc mysterii includit cum dicitur, quòd tenerrimus vermiculus impetu uno octingentos interfecit.

Galfrid. in alleg. Tilman.

7. 2. Reg. 18. Ut autem moralis hujus loci doctrina melius fundata procedat, singularem sancti Ambrosii cogitationem audite. Rebellem suum filium Absalonem tenerrimè diligebat David, cùm ille in patrem insurrexit, ut vitam ei adimeret, ac regno spoliaret, nō sine summo interitus sui discrimine. Petebat, exercitus sui duces David, qui Absaloni obviam ibant, mandabatque eis, ut filium servarent, & non occiderent. *Servate mihi puerum Absalom.* Cùm autem eum mortuum intellexit, tam amarè flevit, ut nihil eum consolari potuerit, & gemens, ac flens dicebat: *Absalom fili mi, fili mi Absalom. Quis mihi det, ut ego moriar pro te!* Subtiliter advertit S. Ambrosius, quod quamdiu Absalom vixit, vocaverit eum David, *puerum*, post mortem verò *filium*. Et rationem diversitatis horum verborum assignans, dicit sequentia: *Cùm viveret, puer erat, quia parricidio petebat patrem, non ergò pietatis nomen accipere debebat sed infirmitatis: ubi verò est mortuus, apud pium patrem crimen deficit, natura nomen remansit* Cùm enim nomen filii, amorem, & reverentiam erga Patrem significet, ingratus autem, & inobediens Absalom præter nudum nomen filii nihil haberet, appellando puerum, ab ætate rebellionem ejus excusare voluit. Quasi quis dicat: Puer est, ætas eum excusat, nescit quid agat; atque adeò peccatū ejus obtegere voluit, licet omnibus esset manifestū. Sed eo vitâ defuncto, cùm jam nihil haberet, quod amittere posset, filium nominat: *Absalom fili mi fili mi Absalom!* Egregium sanè præclaris omnibus, parentibus, ac Dominis documentum, ut discant subditorum, filiorum, ac servorum honori consulere, & omni studio eorum peccata, & vitia occultare conentur. Ambr. Octon. 17. sup Psal. 118.

Quando Christus Dominus noster in ultima cœna discipulis suis verba illa dixit, quæ in principio hujus considerationis expendimus: *Unus vestrum me traditurus est*, omnes, perfido Iuda, qui ibidē præsens aderat, excepto, tam turbati fuerunt, ut nec animus, nec lingua ipsis fuerit ad longos sermones formandos, sed unusquisque tantū pro se solicitus interrogavit, an ipse fortè infœlix ille futurus esset: *Nunquid ego sum Rabbi?* Nam quamvis conscientia teste securi essent, prudenter tamen de humana instabilitate dubitarunt, eamque suspectam habuerunt. Sanctus Petrus autem, tantus Christi amator, se continere non potuit, quin eum interrogaret, quis scelestus ille apostata futurus esset; quamquam per se hoc 8. Ioan. 13.

Ecce adscendimus Ierosolymam.

CONSIDERATIO I.

Necessarium est quotidie novos in virtute progressus facere, ut in via cæli promoveamur, & ad apicem gloriæ perveniamus.

1. PRimæ huic considerationi principium dedit sapientissimus Salomon, qui in Proverbiis suis vivis coloribus nobis depingere volens viam Justi, quam omnes, qui rapido cursu in cælestem Jerusalem tendimus, sequi debemus, nisi nos ipsos præcipitare, & omninò fundum petere velimus, dicit hoc modo: *Iustorum semita quasi lux splendens, procedit, & crescit usque ad perfectum diem; id est, meridiem;* (Prov. 4.) inquit in suis notationibus doctissimus Sà Lusitanus. (Sà hic.) Metaphora hæc desumpta est ab eo, quod in cælo perag[illegible], in via Solis, & cu[illegible], quem ab ortu suo in Oriente, usque dum perveniat supra nostrum horizontem, [illegible] capitis nostri designans, prosequitur. Matutino tempore Sol in oriente exurgit, cælum exornans, terram illustrans, & totum aërem radiis versicoloribus vestiens, qui oculis nostris tanta cum venustate obversantur, ut non nisi pulchra tapetia, luce variegata esse videantur: procedit autem cursum suum prosequens, & de gradu ad gradum, & de domo ad domum conscendens, donec in medio medietatis cæli sese constituat, diemque cum ea plenitudine, ac perfectione lucis, quam habere debet, derelinquat. Talis est via justi, qui instar pulcherrimi solis in mundo oritur, ut eum claritatis suæ radiis illustret, & tenebras dissipet, ac vincat, conformiter ad dictum Apostoli, qui sanctos luminaria mundi vocat: *Inter quos lucetis sicut luminaria in mundo;* (Ad Philipp. 2.) gressusque suos per hanc viam ita prosequitur, & continuat justus, ut ne ad punctum quidem eos retrahat, in quo præcipuum justitiæ ejus consistit; quin potiùs continuò proficiat, ac ultra in melius semper progrediatur, donec ad apicem, & summitatem perfectionis perveniat: *Crescit usque ad perfectum diem.*

Pro horum verborum explicatione, memini insignis allegoriæ Ruperti Abbatis, 2. ponderantis quod sacra Scriptura dicit de Patriarcha Abraham, Genesis 12. *Perrexit Abram vadens, & ultra progrediens ad meridiem.* (Genes 12.) Quid nostra refert, quod Abraham ultra progressus sit ad Meridiem, vel ad Septemtrionem, ut quid hæc tam consultò sacer Historiographus nobis commemorat? Respondet doctus Tuitiensis: *Meridies significat perfectionem: benè ergò progredi dicitur ad Meridiem, qui ab hac aura fidei suæ ultra vadens, & progrediens de virtute in virtutem, sine dubio ad plenum, & perfectum pervenit perfectionis diem.* (Rupert hic) Quasi diceret: Meridies, quâ lux nimirùm plenissima est, & altitudo loco existit, symbolum est perfectionis; Abraham verò figura hominis fidelis. Itaque cum de eo dicitur, quod Meridiem versùs profectus fuerit, significatur, justum, & verum Christianum in via virtutis non obsistere, donec ad diem gloriæ, ubi semper est meridies, dies sine nocte, claritas sine obscuritate, lux nullis tenebris intermixta, pertingat. Hoc ipsum est quod disertè dicit Salomon: *Procedit & crescit usque ad perfectum diem.* Numquàm subsistit, aut quiescit justus, sed semper ulteriùs progreditur; hodie unam, cras aliam virtutem acquirit; hodie unum meritorium gradum attingit, altero verò die gressum ulterius figit, donec ad ultimum terminum, qui es dies cæli, & ingressus Jerusalem visionis pacis, pertingat.

Egregia est consideratio sancti Severiani, ponderantis sacram Scripturam nobis 3. referre, quòd Deus vocaverit Moysem, eique præceperit, ut in montem conscinderet: *Ascende ad me in montem.* (Exodi 24.) Si sacer Textus legatur, palam fiet ex eo constare, quòd cùm Deus amico suo hæc diceret, jam ille montem conscinderat, atque in eodem existebat, nam paulò antè citata verba, sacra Historia dicit: *Ascenderuntque Moyses, & Aaron,* &c. Quid igitur, rursus eum vocando, vel præcipiendo ut montem conscendat, Deus intendit? Facilis est hujus difficultatis solutio, si ad verba, quæ Dominus ei dixit, attendatur. *Ascende, inquit, ad me in montem; non inquit, in montem tantùm, quem jam ascenderat, sed ad me, inquit, ut sublimiorem*

rem

rem adhuc ascensum proponat, Eum quasi instruens, ut amplius ascenderet, & docens non ei sufficere iter quod jam confecisset, sed sua interesse altiùs ascendere, & quantumvis summo loco existeret, ibidem gradum non continere, donec eò ubi ipsemet Deus esset, perveniret. Atque hoc est, quod quilibet Christianus, qui salutem suam ambit, agere debet, ut scilicet continuò progrediatur, & de virtute in virtutem proficit, in omnibus prudenter, & circumspectè agat, domat monstra, & difficultates superet, mundum pedibus subjicit, ac carnem subjuget, voluptates pedibus proterat, ac de dæmonio triumphet, donec perveniat, ut dixit David, ad videndum Deum Deorum in Sion. *Psalm. 83.*

4. *Ierem.* Magnus Scripturarum magister sanctus Hieronymus rem quampiam expendit, quam sacri Interpretes non magni fecerunt, & meâ quidem sententiâ, gravissima est ejus animadversio. In templo illo, quod vidit Ezechiel, omnia, quæ in eo erant, numero, pondere, & mensurâ constabant, ut patet ex capite 43. Sed quando agitur de gradibus, quibus ad Propitiatorium adscendebatur, nihil amplius dicit Scriptura quàm: *Gradus autem ejus versi ad Orientem.* *Ezech. 43.* Quamob causam, inquirit hic sanctus Pater, gradus illi numerum quoque non habent, nec dicit Propheta quod essent? Audite responsum, instituto nostro apprimè accommodatum: *Propterea graduum numerus incertus relinquitur, ut quantocumque studio ad altiora ascendere potuerimus, in inferioribus nos putemus collocatos, & cogitemus illud Psalmista: Ibunt de virtute in virtutem.* Quasi diceret: Non absque mysterio hisce gradibus Spiritus Sanctus numerum certum, & determinatum non assignavit, ut nos doceret, quod quantumvis ascenderimus, nobis tamen videatur maximam etiamnum itineris partem superesse conficiendam: nam in via, virtutis nimirum, quæ nos ad Deum ducit, numquàm subsistendum, sed semper absque mora progrediendum, donec ad Propitiatorium perveniatur; hoc est, ut citatus Propheta dixit, ad Deum in civitate Jerusalem, ad quam conditi sumus, conspiciendum.

5. *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo?* quærit Propheta David Psalmo 16. Notate responsum animadversione dignum, inquit sanctus Basilius Magnus: *Qui ingreditur sine macula, & operatur justitiam.* *Psalm. 16.* Nôrunt omnes, eum dici operari justitiam, qui opera sua legi conformat, qui omnium actionum suarum non aliam, quàm æquam legem Domini capit regulam, qui continuò operatur, ut ad Dei voluntatem se conformet. Admodùm autem sapienter ponderat sanctus Basilius, Prophetam non in præterito, sed in præsenti tempore respondisse: *Attende exactam dictionis vim, non dixit, qui ambulavit, sed qui ambulat, neque qui fecit justitiam, sed qui facit, non enim unus actus perficit studiosum virtutis operatorem, sed per omnem vitam prorogari, & extendi convenit virtutis actiones;* *Basil hic.* adeò ut vitæ finis, sit & terminus operationis bonæ, & tum demum promereri desinat, quando conscenso monte Domini quiescere cœperit.

Audite insignem cogitationem celebris illius Apocalypseos commentatoris incidenter tractantis locum illum capitis 27. Isaiæ, ubi Deus loquens de justis, qui in Lege gratiæ sibi essent famulaturi, deque eorum profectu, & progressibus in virtute, dicit in hunc modum: *Florebit & germinabit Israel.* 6. *Isaia 27.* Quis hic tam præposterus loquendi modus: E contrà dicere debuisset Propheta, germinabit, & florebit; nam supposito quod utatur metaphora desumpta ab arboribus, quæ revirescunt, & florent, clarum est quod primò novis surculis vestiantur, deinde verò flores producant. Quid igitur Isaias de arboribus spiritualibus, hominibus scilicet justis, ac bonis Christianis loquens, dicit, quòd primò florere, deinde verò revirescere debeant? Insignis Lusitani responsioni, quæ excellens est, aurem præbete: *Quia videlicet justus cùm in flore est, adhuc se debet reputare in germine esse ut conetur magis efflorescere, & in uberem fructum prorumpere.* *Vieg. in Apoc. c. 9. com. 2. sect. 11.* Quasi diceret: Justus virtutum floribus ornatur, eique videtur quod tum demum germinare incipiat, & quidem deliberatè, ac consultò hæc secum statuit, ut tanto majori ardore virtutum exercitia resumat; & tali spiritu animoque divinorum mandatorum viam prosequi-

sequitur, quasi eousque ne gressum quidem movisset, sed tum demum inciperet. Atque hoc ipsum agere debent omnes Fideles, qui sunt veri Israelitæ, qui Deum in obscuro fidei lumine hic intuentur, eumque in claritate gloriæ in monte sancto ejus, hoc est, cælesti, ac triumphanti Jerusalem, videre confidunt.

7. Hæsi aliquando ad verba illa, quæ Christus Dominus Discipulis suis dixit: *Ego elegi vos, & posui vos ut eatis, & fructum afferatis.* Non solùm dicere vult, se illos elegisse, ut eos tamquam Evangelii magistros, ad fructum in animabus faciendum, per orbem universum mitteret; sublimiores fuere Domini cogitationes; atque hisce verbis eos docere voluit, ipsorum, ac omnium fidelium officium fore, peregrinari, & progredi, quodque omni tempore meritoria vitæ æternæ opera exercere deberent. Audite ad hoc institutum, sanctum Fulgentium: *Sicut autem qui ad patriam tendit, donec perveniat, semper habet ubi ambulet, sic etiam nos quamdiu in hoc mortali corpore constituti peregrinamur à Domino, præsens vita nobis est via, in qua semper habemus ubi possimus proficere, donec Deo perducente, ad illam valeamus beata immortalitatis æternam patriam pervenire.* Itaque quod Divinus Magister Discipulos suos docet, est, ut peregrinos se esse meminerint, adeoque viatores se esse, qui semper incedere debent, hoc est, in Dei servitio, nova semper acquirendo merita, progredi, donec eorum præmio perfruantur. Hoc sibi volunt illa verba: *Ego vos elegi, ut eatis, & fructum afferatis.*

Ioan. 15.

Fulgent. epist. 4. ad prob. de orat. cap. 3.

8. In hoc eodem capite alia eis verba dixit Dominus, judicio nostri Cardinalis Cajetani magni admodùm momenti: *In hoc clarificatus est Pater meus, ut fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei Discipuli.* Prima verba in sensu grammatico facilia sunt intellectu, sed postrema, prout sonant, difficultate non carent. Nam ex Evangelio constat, eos à multo jam tempore in Discipulos electos fuisse, atque adeò non videtur formalis esse hæc cælestis Magistri propositio, æternum Patrem gloriæ sibi ducturum, quod illi Discipuli sui efficiantur; quandoquidem eo loquendi modo significet, eos usquedum Discipulos non fuisse. Quæ doctrina directè opponitur ei, quod in hac materia sacri Evangelistæ nos docent. Quomodo igitur hæc Salvatoris verba intelligenda sunt? Dicat id acutè, ut solet, Eminentissimus Cardinalis. *Benè nota, quod de existentibus jam Discipulis suis dicit: Et efficiamini mei Discipuli, quod est alterum hic significatum, ut intelligamus perseverantiam manendi in Iesu, consistere in continuo effici ejus Discipulum.* Clariùs explico: Significavit eis divinus præceptor, ut taliter operarentur, & tam indefessâ voluntate sibi famularentur, ut perpetuò appareret, eos numquàm ab ejus servitio sese avertendo, nec in eo umquam subsistendo, sed potiùs continuò progrediendo, atque majora virtutum augmenta acquirendo, veros discipulos ejus esse, atque; *In hoc*, inquit, *glorificatus est Pater meus, &c.* Quotquot itaque, fideles sumus, tam sollicita perseverantiâ Deum amare, eique servire conemur, ut numquàm in ejus servitio, atque amore subsistamus. Incedamus non quiescentes, ascendamus non defatigati, usque dum ad terram promissionis, quam inquirimus, perveniamus, eâ enim ratione nos veros ejus discipulos demonstrabimus: *Et efficiamini mei Discipuli*; qui enim ex eorum sunt numero, omnes cum eo tendunt, & ascendunt Jerusalem; ut ascensu illo mysteriis pleno nos doceret, quod quousque viatores fuerimus, per acclive, & montosum virtutis iter nobis semper incedendum sit, donec ad cælestem Jerusalem, & æternæ pacis visionem obtinendam perveniamus: *Ecce ascendimus Ierosolymam.*

Ioan. 15.

Caiet. hic.

* * *

Ecce

Ecce ascendimus.

CONSIDERATIO II.

Christus & celeritate, quâ Ierosolymam ascendit, & cunctatione, ac tarditate, quâ cælos petiit, nos docet, quàm hilares & lati occasiones omnes pœna, quietis autem ansas quàm inviti, & quasi coacti amplecti debeamus.

1. HODIERNA die tam concitato gressu ascendit Christus Jerosolymam, ut Evangelistæ notarint, eum discipulos suos præcessisse, tamque deliberato, ac constanti animo incessisse, ut exteris quidem stuporis, suis verò videntibus eum incedentem, & quasi jucundè, & hilariter salientem, timoris causa fuerit: *Et præcedebat illos, & mirabantur, & stupebant, & sequentes timebant.* (Marc. 10.) Adverbium *Ecce* etiam, quocum propositionem illis factam incepit, significat festinationem, quasi ad iter eos animaverit; nam ut sacri Interpretes annotarunt, propria illos pigritia detinere videbatur. Subsistite hic, & ad caput ultimum sancti Marci Evangelistæ mecum properate, & verba, quibus admirabilem Christi Domini ad cælos ascensionem commemorat, expendite: *Dominus quidem Iesus assumptus est in cælum.* (Marci ult.) Verba, quæ, ut Doctores notant, vim, ac violentiam, quam Christus sibi fecit, ut ascenderet, significant. Quod etiam probatur ex iis, quæ referunt Severus Sulpitius, & Haymo, quod Christus ascendens vestigia sua saxo impressa reliquerit, ut testaretur, se, nisi æterni Patris voluntas intercessisset, numquam homines relicturum, nec iterum ad Cælos rediturum: (Sever Sulpit Haymo apud Carthag hom. 14. de Ascens.) *Unde videtur eum quasi pedibus saxo illi vehementer hæsisse, significans, quod si aliter Pater non decrevisset, diutius adhuc hominum consortio, atque consuetudine uteretur.* Modò igitur duos hos eventus conferamus, atque ex iis considerationem nostram eliciemus; nimirùm, quod festinatione illa, qua Salvator, ut mortem crucis pateretur, contendit Jerosolymam: *Ecce ascendimus*; & otio illo, ac lenitudine, qua Cælos ascendit: *Ferebatur in cælum*; (Actor. 1.) ut ad dexteram æterni Patris sederet, fideles suos doceat, quanto gaudio, & animi exultatione occasiones pœnæ, ac tribulationis amplecti debeant, & quomodo inviti, ac quasi coacti ad quietis, & delectationis occasiones procedere necesse sit.

2. Quàm crebrò monuit Deus hominem, ut sabbatum quietis custodiret, & nulla in eo servilia opera exerceret! *Hoc est, quod locutus est Dominus: Requies Sabbati sanctificata est Domino cras; quodcumque operandum est facite, & quæ coquenda sunt coquite, quidquid autem reliquum fuerit, reponite usque in mane*; dixit Moyses Dei nomine filiis Israël. Atque hoc ipsum eis commendat capite 20. 23. 31. & 35. Exodi, ac plurimis aliis locis sacræ Scripturæ. Si autem recurramus ad caput 3 libri Genesis, reperiemus, quòd cùm Dominus primum hominem ad pœnas & labores condemnavit, unâ tantummodò vice dixerit: *In sudore vultus vesceris pane, &c.* (Genes. 3.) Quid est, quod homo tam facilè ad labores dimittitur, & tantâ difficultate ab iis revocatur? Multas rationes hìc congerunt sacri Interpretes, sed illa, quam Rudolphus adducit, (Rudolph. in cap 23. Levit.) instituto nostro imprimis servit. Non est dubium, quin contrarium esse debere videatur, nimirùm ut cùm laborare jubetur, sæpiùs hoc ei dicatur, ut ad labores procedat; quando verò ei dicitur, ut quiescat, dimidiatum verbum sufficiat, ut hoc ei persuadeatur. Verùm contrarium agit Deus, & ratio est: *Quia homo voluptati deputat laborem, qui ex judicis sententia laboris sustinet damnationem.* Quasi diceret: Pœna illa, ad quam homo supremi Judicis sententia condemnatus est, labor ei non videtur, sed gratia, afflictionem eam non judicat, sed delicias, punitionem non censet, sed beneficium; pœnam non reputat, sed gloriam. Atque hæc est ratio, propter quam tantâ promptitudine pœnam illam admittens, non nisi summa cum difficultate ab ea separari possit. Sufficit ut semel ei dicatur, ut sese fatiget, ut labori sese subjiciat; & ad quietem perduci non potest, nisi sæpiùs ei hoc dicatur, & tum quoque quasi coactus incedit. Hoc est, quod omnibus Christianis incumbit; nimirùm, ut exemplum Christi eis sit vitæ regula, & ad illud, tamquàm ad perpendiculum, mores suos componant.

3. Voluit Deus constituere Abrahamum patrem fidei, caput credentium populi sui, & faciem, quæ orbem universum illuminaret. Primum autem ei mandavit, ut terram suam, quæ erat Chaldæa, desereret, & ad eam tenderet, quam ipsi esset ostensurus; Deus verò ei pollicebatur, quod bonis omnibus eum repleret, & benedictionibus suis cumularet, & amplissima beneficia, ac singulares favores in eum conferret. Et dicit sacer Textus, Abrahamum cum uxore sua Sara, & quibusdam fidelibus, quos domi suæ habebat, exiisse, ut in terrā Chanaan proficisceretur: *Et egressi sunt, ut irent in terram Chanaan* Post multum temporis, & postquàm Deus fidem, & amorem ejus sæpiùs explorasset, supremum tandem & ultimum experimentum adhibere voluit, ut Abrahamus eâ ratione, tamquàm maximè timens Deum, eumque singulariter diligens, toti mundo innotesceret. Præcipit itaque ei, ut filium Isaac in holocaustum sibi offerat, rem antehac non visam, & penitùs inauditam; *Tolle filium tuum unigenitum Isaac, &c.* Vix Deus verba protulerat, cùm Abraham non exspectans donec illucesceret, summa cum festinatione itineri se commisit, ut divino mandato pareret, & unigenitum suum filium immolaret. Ita sacer Historiographus retulit: *Igitur Abraham de nocte consurgens, &c.*

Genes. 12.

Genes. 22.

Facinus profectò tam heroicum, ut sancti illud extollere, & laudare non cessent. Insignis noster Oleaster respexit ad celerem, & diligentem executionem, quam sanctus hic vir adhibebat, quandoquidem lucem diei non exspectavit, ut manum operi admoverit. *Parum esset ostendere diligentiam in delectabilibus, aut non tam gravibus: sed justus senex, gravissimum mandatum sine ulla dubitatione perfecit: ita ut postquam noctu mandatum de immolando filio acceperat, summo manè implere disposuerat, quasi ad epulas invitatus.*

Oleast. hic.

4. Fateor hæc sapienter expensa esse: ego verò cogitationes Oleastri ulteriùs extendam consideratione incitatæ promptitudinis, quâ ad sacrificandum filium suum Isaac deproperavit. Hanc accelerationem ejus designat vocula illa, *Igitur*, quæ est notula consequentiæ ex aliquo antecedente natæ, significatque, Abrahamum eo ipso momento, quo jussus fuit filium mactare, & immolare victimam, obedire cæpisse, ac si dixisset sacer hujus tragœdiæ scriptor: Abrahæ dictum fuit, ut tolleret filium suum unigenitum, igitur simul atque hoc audivit, extemplò de nocte consurgens &c. Hanc ipsam accelerationem compono cum mora illa, quam fecit, quando idem Dominus ei mandavit, ut de terra sua egrederetur, quamq; indicant illa verba Sacræ Scripturæ: *Egressi sunt, ut irent*; quasi inter egressum & discessum cunctatio aliqua intercesserit. Quid verò hoc sibi vult, Patriarcha sancte? Quando Deus tibi præcipit, ut ex patria tua egrediaris, & regiones, in quibus natus, & educatus es, deseras, tardo, ac velut impedito gradu egrederis; cùm autem dicit, ut filium tuum Isaac sacrifices, summa celeritate obedis? Haud equidem capio. An fortè difficilius tibi fuerit natale solum, cognatos, amicos, & notos deserere, quàm dilectum filium tuum vita exuere? Haud equidem credo. Quid igitur ad hæc dicemus? Alii in diversas abibunt vias. Puto ego, rationem cur tam lentè, ac cunctanter patria sua exierit, fuisse, quia sciebat ad aliam se tendere, in qua, secundùm divina promissa, magna bona acquisiturus, & summâ felicitate fruiturus esset, atque adeò quodammodò quasi coactus incedebat; cùm verò pergeret, ut filium occideret, ibat ut perageret rem maximè, quàm fingi posset, difficilem, ac tragicam, qualis erat, unici filii, quem plus, quàm oculorum suorum pupillas diligebat, carnificem agere; ideoque tantopere accelerabat, & minima mora tempus longum ei videbatur. Verùs profectò Redemptoris mundi imitator, qui ad glorias tam tardè, & cunctanter pergebat, ut plumbeis pedibus incedere videretur, ad opprobria autem crucis ire ei non sufficiebat, sed currere, ac violare videbatur.

Vocat Deus sanctum Juvenem Samuelem, jam decumbentem, & dormientem. 5.
Putabat ille à sacerdote Heli se vocari, confestimque è loco surrexit, & currens perrexit, ut intelligeret quid sibi mandaretur: *Et currit ad Heli, & dixit:* 1. Reg. 3.
Ecce ego, quia vocasti me, inquit sacer Textus. Respondet sacerdos, quod eum

non

Lectio Hebr. non vocasset, reverteretur proinde, & cubitum concederet, atque ita fecit: *Et abiit, & dormivit* Hoc loco vox Hebræa, *Halac*, Mendoc. hic. quam hic adducit venerabilis meus magister, insignis ille Librorum Regum commentator, significat: *Ambulare, incedere.* Samuel itaque quasi pedepressim ambulans, cunctanter omninò processit, ut quieti se daret. Audite modò huius Doctoris verba, quæ egregiè discursum nostrum probant: *Verus enim obediens, & si in omnibus obtemperet, tamen ad laborem celeriter volat, ad quietem pedetentim ambulat, ad sublimia tardus, ad humilia festinus.*

6 Huius loci admodùm propria est consideratio sancti Gregorii magni componentis duo sacræ Scripturæ loca, unum ex novo, alterum ex veteri Testamento. S. Apostolus Paulus Jerosolymam ad laborandum in vineâ dominicâ mittitur, ac tanto ardore animi missionem hanc aggressus est, Act. 21. ut volare videretur, dicens: *Ego non solùm alligari, sed etiam mori in Ierusalem paratus sum propter nomen Domini Iesu.* Destinare voluit Deus Moysen in Ægyptum, ut ibidem magnifico, & honesto Legati sui munere fungeretur, & renuit, & adduci non potuit, ut honorem illum susciperet, ac itineri sese committeret, quod denique tamen non propria voluntate ductus, sed quasi coactus Exod. 3. fecit: *Quis sum ego ut vadam ad Pharaonem?* &c. S. Gregorius utrosque audit, atque in Gregor. l. 25. mor. c. 10. hæc verba prorumpit: *Praeunte utrorumque ducum infracta virtute instituimur, ut si obedientia palmam apprehendere veraciter nitimur, prosperis huius sæculi ex sola jussione, adversis autem ex devotione militemus.* Quasi diceret, quod ex constanti heroicorum horum ducum virtute multa nobis addiscenda sint; quodque ad nostri instructionem ambo magni momenti doctrinam nobis proponant; hanc nimirùm, ut si verè, ac seriò servire, ac obedire Deo desideremus, ac palmam, veris obedientibus promissam acquirere, ad mundi prosperitates inviti, & aliud facere non valentes, & obedientiâ obstricti pergere, verùm ad adversa liberi, & spontanei, ac singulari quodam affectu, & devotionis sensu procedere debeamus, in priori Apostolum Paulum imitari, & eodem quo ipse affectu, ac animi exultatione patiendi occasiones indagantes, atque ad eas anhelantes; in posteriori verò sanctum Moysen secuti, omnes honoris, ac gloriæ occasiones fugientes, & tardi, & impediti ad illas incedentes.

7 *Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua citius orietur;* inquit evangelicus Isaias. Isaia 58. Multas expositiones patiuntur hæc Prophetæ verba. Sequamur modò eos, qui ea de divini Verbi salutis nostræ causa incarnandi, nasciturì, & morituri in mundum adventu, explicant. S. Pater Joannes Chrysostomus expendit verbum, *Erumpet*, & dicit sequentia: Chrysost. hom. 55. in Matth. *Cur non apparebit, dixit, sed erumpet? Ut velocitatem*, inquit, *& copiam dantis exprimeret, atque hoc verbo intelligamus, valde illum nostræ salutis cupidum esse, quod muneribus plenus ex largiendi festinatione quasi prorumpit, cùm nihil sit, quod ineffabilem eius impetum prohibere possit.* Atque ideò rapido, ac impetuoso quoque fluvio ipsum comparat: *Erit quasi* Isaia 59. *fluvius violentus.* qui scilicet objectis aggeribus retentus, & in angustias redactus, tandem exundans omnia disrumpit, & majori impetu profluit; atque ita legit Theodoretus: *Quasi fluvius impugnans.* Itaque de Theodoret. hic. Messia dicere voluit Propheta, quod veniens in mundum instar fontis occlusi, instar torrentis retenti, instar impetus repressi ac refrænati, impedimentis omnibus diffractis, & subversis velox, festinus, rapidus incedat, currat, volabit, hæc enim omnia significat verbum, *Erumpet.* Et hæc quidem in adventu è cœlo in terram contingerunt, modò verò quid idem Propheta de eodem è terrâ in cœlum adscendente dicat audiamus: *Et ascendet sicut virgultum, & sicut* Isaia 53. *radix de terra sitienti.* Secundùm communem sacrorum Interpretum doctrinam, per metaphoram virgulti ex terra admodùm sterili, & arenti pronascentis, paupertatem, & indigentiam Christi Domini nostri Propheta depingit: Ego verò, eorum pace, de Ascensione Filii Dei explicare debeo, sumpto fundamento ex propria significatione verbi, *Ascendet*; ac consequenter considero moram illam, quia virgultum aliquod, ad quod hic alludit Propheta, excrescit atque attollitur, tam lentè enim, ac tardè sese à terra erigit, ut quasi vi ab ea divelli, & separari videatur. Hoc mysterium continent hæc verba: *Ascendet sicut virgultum de terra sitienti.* Itaque cùm Dominus de cœlo in terram

ram descendit, tanta cum festinatione venit, qua fulmen nubem disrumpit, *Erumpet*; cùm autem de terra ad cœlum contendit, instar virgulti in terra sicca, & arida plantati paulatim, & sensim exurgentis ascendit, atque ita dicit Evangelista: *Ferebatur in cœlum* Et: *Videntibus illis elevatus est*. Et ratio huius, meo quidem judicio, fuit, quia adventus eius in terram fuit ad patiendum, & moriendum, admirabilis autem in cœlum ascensus ad gloriosè vivendum, & regnandum.

8. Modò intelligetur ratio propter quam Christo mundus patria, & cœlum exilium fuerit. Et ita quidem semper intellexi verba illa sancti Joannis: *In propria venit*; quasi dixerit, quod divinum Verbum in mundum venerit, veluti is, qui in patriam suam venit, ut cum suis eam inhabitaret, ad significandam festinationem, & animi exultationem, cum qua descendebat. Et religiosè observavit sanctus Bernardus, considerans verba, quibus Angelus Gabriel supremam cœli Reginam allocutus est: *Dominus tecum*: quod Dominus magis quam famulus acceleraverit, & instar gigantis incesserit, atque adeò primus advenerit: *Transiliit te, qui misit te, Dominus praecessit nuntium suum.* Jam verò hic idem Dominus, qui ita acceleravit iter, & cùm in mundum velut in domum suam venit, quando agit de suo in cœlos ascensu, dicit, se in exilium properare; Ita enim sanctus Joannes Chrysostomus explicat parabolam illam, quam Salvator de domino illo proposuit, qui in remotas regiones profectus est, & omnia bona sua servis suis tradidit, &c. *Sicut homo peregrè proficiscens vocavit servos suos, in qua ille sic disserit: Commendat Christus dilectionem suam, ascensurus enim ad regna cœlestia, unde descenderat, peregrè se iturum dicit, propter charitatem eorum, quos relinquebat in terra.* Existimabat nempe Dominus, ut sic loquar, quòd cum homines deserebat, & ad cœlos ascendebat, procul admodum discederet, & cum dolore sese, velut in exilium ablegaretur, avellebat: Quanquam à terra illa, atque illis hominibus discederet, qui adeò tam exstiterunt, ut non destiterint eum insectari, donec in crucem egissent; & ad cœlum tenderet, in quo tanti fiebat, & ad Patrem iret, qui tantopere eum diligebat, & ad Angelos rediret, qui singulari studio quæcunque ad illum colendum, & adorandum spectarent, essent facturi, denique reverteretur ad delicias, & felicitates æternas percipiendas. Magnitudo amoris, quo erga nos fertur, magis extolli non potest, quam si dicatur, quod quia sciret pœnas & dolores eum manere, ideò tam celeriter huc advenerit; & quia dum erat in cælos rediturus, non nisi delicias, & glorias se reperturum noverat, quasi coactus ascenderit: & cùm de eo Evangelista eius dixerit, quod in patriam suam venerit, cùm in terram venit, ille ipse de se dicat, quod in exilium proficiscebatur, cùm in cœlos rediret.

Ioann. 1.

Bern. ser. 54. in Cant.

Matt. 25. *Chrysost. in imperfect.*

9. Sed dolendum, tam paucos esse Christianos, qui Dei sui vestigiis insistant, eiusque exemplum imitentur. Contrarium omninò in hoc mundo propter peccata nostra accidit; nam ægrè admodum, & quasi coacti ad labores, & pœnas omnes accedunt; ad gaudia verò, & oblectamenta non tantum currimus, sed etiam volamus.

Audite singularem quandam considerationem, si tamen quia mea, nō displicuerit, & minus mereatur. Christus Dominus noster per sanctum Joannem dicit: *Ego autem si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.* Constans est doctrina sanctorum Patrum, quod verbum, *Traham*, significet, vi quadam, & violentè attrahere. Notate hæc & recordamini verborum Michææ Prophetæ, quibus de Ascensione Domini loquens, dicit, quod cœlos sit ascensurus, fidelibus viam patefaciens, qui eum postea erant comitaturi, Deoque suo in corpore, & animo gloriosi perfruituri: *Ascendet pandens iter ante eos.* Adverto, Prophetam non dicere, quod Dominus vim eis inferet, ut se sequantur, sed potius præcedet, ut qui retrò sunt, pro sua voluntate, & non coacti incedant. Quid verò sibi vult, quòd ut in cruce eum inveniant, vim eis infert, ut autem ad cœlum ascendentem sequantur, minimè eos cogit, sed in manu proprii sui consilii eos derelinquit? Dicant alii quod sentiunt, ego verò, nisi graviter hallucinor, existimo, quod quoniam Christus in cruce doloribus, & pœnis circumdatus erat necessarium fuerit amabilem vim hominibus inferre, ut eum quærerent: cùm autem in cœlo existat in gloria, & omnis generis oblecta-

Ioann. 12.

Mich. 2.

lectamentis stipatus sit, necesse non est quempiam cogere, ut ad felicem illum statum eum prosequatur, omnes enim summa diligentia, & festinatione eum quærent, Hæc quidem nonnihil per exaggerationem dicta sunt, sed ideò factum, ut magis exaggerem summam illam diligentiam ac sedulitatem, quia huius vitæ gloriam homines quærunt, & difficultatem, quà pœnas, & afflictiones amplectuntur. Et quoniam Christus Dominus noster veritatem hanc tam perspectam habebat, exemplo suo erronea, & devia eorum desideria dirigere voluit, eos docens, quo gaudio, & animi exultatione pœnarum, & tribulationum occasiones amplecti, ad illas verò quæ voluptatis, & quietis aliquid habent, quasi accedere debeant.

Et filius hominis tradetur.

CONSIDERATIO III.

Prælati non minus tenentur subditorum suorum defectus pœnis corrigere, quàm secreto tegere.

1. APPRIME sciebat Christus Dominus, quod Judas, qui ibidem præsens aderat, eum esset traditurus, sed eo non obstante, non declaravit, quis esset futurus traditor; solummodò dixit, quod Scribis, & Pharisæis tradendus foret Idem fecit in nocte cænæ, quando omnibus dixit: *Amen dico vobis, quia unus vestrum me traditurus est*; non determinando quis futurus esset, qui eum venderet. Idque non tantùm, ut dixit Chrysostomus, ne si Judam nominasset, eum discipuli in frusta discerpsissent: *Fortassè enim eum discerpsissent Apostoli*; sed etiam prout alibi idem ille sanctus docet, ne peccatum Judæ, quod usque dum occultum fuerat, revelaret; Et: *Ne vulgares proditorem, ac manifesta redargutione redderet etiam impudentiorem.* Qua quidem ratione Christus Dominus nos docuit, de alterius honore benè ac laudabiliter semper loqui, præsertim verò superiores monuit, ac eos qui aliquomodo aliis præsunt: quanquàm enim Judas eum traditurus, & ibidem præsens esset, erat, personam tamen non nominabat, ne eam infamaret. Discant à cœlesti Magistro, & perfecto prælatorum, ac superiorum exemplari, quotquot aliis præsunt, subditos suos non inhonestare; nec eorum turpitudines, ac infirmitates denudare, sed quantum fieri poterit eas obtegere, & dissimulare.

Matth. 26

Chrysost. hom. 71. in Ioan.

Chrysost. hom. 28. in Matth.

Refert sacer historiographus Moyses, in principio mundi, cùm Deus terram crea- 2.
vit tenebras eam undique occupasse: *Tenebræ erant super faciem abyssi* Non potuisset simul cum mundi exordio ipsa quoque lux apparere? An non potuisset Creator à lucis splendore fabricam suam inchoare? Quis dubitet? Quare igitur voluit, ut prior esset nox, quam dies? Non videtis, inquit Oleaster, quod Scriptura dicat: *Terra autem erat inanis, & vacua*? Vel prout Septuaginta Interpretes dicunt: *Incomposita*; id est, rudis, informis, impolita, invisibilis. Hæc ipsa porrò est ratio, quare Deus obscurarum tenebrarum velo fabricam suam cooperiri voluerit. Audite modò moralem Oleastri considerationem: *Sunt peccatores suis involuti peccatis, vani, inepti ad finem, ad quem creati sunt, ut nihil in eis appareat, quod gloria aptum esse videatur, sunt etiam vacui omnium virtutum, & honorum, quorum sunt capaces, sunt inquam, terra informis, & quæ nullis usibus apta esse videatur, terra, inquam, qualis à principio fuit, vana, vacua, aquisque peccatorum operta.* Quasi dicat: Terra in turpi illo, & obscuro statu, in quo à principio fuit, constituta, figura fuit peccatorum, qui vitiis suis implicati, vani, & virtutum omnium ac bonorum vacui existunt, & in quibus nihil apparet dignum gloria, quæ est finis, ad quem conditi fuerunt. Talibus itaque benignus Deus obscuritatis pallium injicit, quo eorum defectus, ac imperfectiones tegat, ne quispiam eas videre possit. Et quemadmodùm tum demum, cùm terra in deliciarum, ac voluptatis paradisum jam conversa esset, lucem efformavit; ita etiam tum velamen à secreto aufert, & opera nostra videri, & cognosci permittit, quando animæ nostræ, antea inornatæ, & incompositæ, in hortum florum, & divinas virtutum plantas commutatæ sunt: *Et dixit Deus: fiat lux, &c.* Utilissimum sanè documentum iis, qui Dei loco in terra constituti sunt.

Genes. 1.

70. Interpret. apud Oleast. 161

Unus

Sanctus diversis locis, ac circumstantiis temporum hæc dixisset, nimiùm quod tempore belli in castris existens, tam animosus, & validus fuerit, ut in acerrimo quodam conflictu octingentos cæciderit, tempore verò pacis, instar vermiculi, ab omni duritia, ac sævitiâ alienus fuerit, concedi hæc facilè possent. Sed hæc duo in una sententia conjungere, erroneum videtur. Verumtamen in divinis literis error non est, nec haberi potest.

6. Lyran. hic. Lyranus in morali hujus loci expositione dicit, quod Spiritus Sanctus hac metaphorâ vivis coloribus bonum superiorem, ac Prælatum expresserit. Hac doctrina supposita, videamus ex ore antiqui Patris Galfridi, in quo is qui regit, teredini, sive ligni vermiculo assimiletur. *Sicut autem ligneum robur sine ferro, & osse tenerrimus penetrat vermiculus, atterit, sic etiam doctrina sacra, secreta quadam virtute illabitur sensibus auditorum. & rigida corda conterit, & confringit, quin etiam sine violentia, & acerbitate, tamquam unctio docens de omnibus, in mansuetudine, & suavitate noxia omnia demolitur. Denique inermis iste vermiculus non inefficax fuit. Sequitur enim, quod uno impetu interfecerit octingentos, impetu, inquam, & vehementia ejus, qua numquam excedit, charitatis.* Patent hæc in Davide, in quo verus Prælatus adumbratur, qui ut subditi defectus corrigat, & aberrantem peccatorem in viam reducat, non vociferatur, nec vitia ejus divulgat, sed summa lenitate, secretò, nemine conscio, reprehendit; atque adeò tanto efficacior est ejus reprehensio, & doctrina vehementior. Hac enim ratione ita culpam corrigit, ut etiam delinquentis honori, & famæ consulat. Et quoniam David in suo regimine ita se gessit, ligni vermiculo meritò comparatur, qui tacendo, & secretè absque eo quod sentiatur, aut videatur, densissimum ac durissimum lignum attodit, & demolitur, donec cum eo in terram dejiciatur. Hoc mysterii includit cum dicitur, quòd tenerrimus vermiculus impetu uno octingentos interfecit.

Galfrid. in alleg. Tilman.

7. 2. Reg. 18. Ut autem moralis hujus loci doctrina melius fundata procedat, singularem sancti Ambrosii cogitationem audite. Rebellem suum filium Absalonem tenerrimè diligebat David, cùm ille in patrē insurrexit, ut vitam ei adimeret, ac regno spoliaret, nō sine summo interitus sui discrimine. Petebat, exercitus sui duces David, qui Absaloni obviam ibant, mandabatque eis, ut filium servarent, & non occiderent. *Servate mihi puerum Absalom.* Cùm autem eum mortuum intellexit, tam amarè flevit, ut nihil eum consolari potuerit, & gemens, ac flens dicebat: *Absalom fili mi, fili mi Absalom. Quis mihi det, ut ego moriar pro te!* Subtiliter advertit S. Ambrosius, quod quamdiu Absalom vixit, vocaverit eum David, *puerum*, post mortem verò *filium*. Et rationem diversitatis horum verborum assignans, dicit sequentia: *Cùm viveret, puer erat, quia parricidio petebat patrem, non ergò pietatis nomen accipere debebat sed infirmitatis: ubi verò est mortuus, apud pium patrem crimen deficit, natura nomen remansit.* Cum enim nomen filii, amorem, & reverentiam erga Patrem significet, ingratus autem, & inobediens Absalom præter nudum nomen filii nihil haberet, appellando puerum, ab ætate rebellionem ejus excusare voluit. Quasi quis dicat: Puer est, ætas eum excusat, nescit quid agat; atque adeò peccatū ejus obtegere voluit, licet omnibus esset manifestū. Sed eo vitâ defuncto, cùm jam nihil haberet, quod amittere posset, filium nominat: *Absalom fili mi fili mi Absalom!* Egregium sanè prælatis omnibus, parentibus, ac Dominis documentum, ut discant subditorum, filiorum, ac servorum honori consulere, & omni studio eorum peccata, & vitia occultare conentur. Ambr. Ocon. 17. sup Psal. 118.

Quando Christus Dominus noster in ultima cœna discipulis suis verba illa dixit, quæ in principio hujus considerationis expendimus: *Unus vestrum me traditurus est*, omnes, perfido Iuda, qui ibidē præsens aderat, excepto, tam turbari fuerunt, ut nec animus, nec lingua ipsis fuerit ad longos sermones formandos, sed unusquisque tantū pro se solicitus interrogavit, an ipse fortè infœlix ille futurus esset: *Nunquid ego sum Rabbi?* Nam quamvis conscientia teste securi essent, prudenter tamen de humana instabilitate dubitarunt, eamque suspectam habuerunt. Sanctus Petrus autem, tantus Christi amator, se continere non potuit, quin eum interrogaret, quis scelestus ille apostata futurus esset; quamquam per se hoc 8. Ioan. 13.

hoc non fecerit, sed per dilectum discipulum, ut ipsemet Joannes refert: *Innuit huic Simon Petrus*, & occultè ei suggessit, ut ex Christo Domino intelligeret veritatem eorum, quæ agebantur. In medium hic prodit Angelicus Doctor S. Thomas, rem hanc examinans, & admirans advertit, sanctum Petrum, vice omnium aliàs solitum fuisse loqui, ut constat ex capite 16. & 19. S. Matthæi, ubi condiscipulorum suorum nomine respondit, & dixit: *Ecce nos reliquimus omnia: Quid ergo erit nobis?* Et omnium nomine heroicam illam confessionem fecit: *Respondens Petrus, &c. Modò verò ad interrogandum mediatores quærit? Sed cùm Petrus in Evangeliis semper audax, & primus ad respondendum, propter amoris fervorem inveniatur, quid est quod hic tacet? Quid est quod alteri interrogationem committit?* Quid mysterii hoc Petri silentium includit? Quænam hæc tam peregrina novitas? Cur per seipsum à divino Magistro veritatem nõ inquirit? Audite, nisi fortè ante jam noveritis, hujus sancti respõsum, est enim huic rei mirum in modum accommodatum: *Quia Petrus nolebat, quod Dominus hoc publicè, & quod alii possent audire, manifestaret. Unde quia ipse remotus erat à Christo, nec ipse tantum audivisset, Ioannem, qui erat proximus Christo, ad interrogandum excitat.* Significare voluit Angelicus magister quod S. Petrus qui certa quadam ratione jam tunc erat Prælatus, idque secundum communem juris regulam: *Proximè accingendus, habetur pro accincto;* nec volebat ut quisquam vel audiret, vel sciret alicujus condiscipulorum, aut subditorum suorũ vitium, & perfidiam, cumque mensæ assidens, nonnihil à Domino distaret, signis Joanni indicat, ut cùm ipse proximè Domino assisteret, eum hoc rogaret, & ne aliis innotesceret, ipse per se non quærit, quod tamen, nisi hoc inconveniens sub fuisset, prout semper solitus erat, ipsemet interrogasset. Egregium profectò superioribus omnibus exemplar, licet pauci illud imitentur.

Matth. 16. Matth. 19. Thom. in Ioan.

9. Sacer chronographus Lucas in Actis Apostolorum admirabilem sancti Pauli, conversionem referens, dicit, comites illius vocem quidem ei loquentis audivisse, locum tamen loquentem non vidisse: *Audientes quidem vocem, neminem autem videntes.* Verbis his memoria recentis, ad caput 22. ejusdem libri mecum properate, ubi Apostolus conversionem suam ejusque circumstantias refert, ac dicit: *Lumen quidem viderunt, vocem autem non audierunt ejus, qui loquebatur mecum.* Iam ut eò, ubi substitimus, revertamur, si duo hæc loca sibi opponantur, primo intuitu manifesta in eis sese offert contradictio, cùm quod unus affirmat, alter negare videatur. Verùm ingeniosus noster Cardinalis Cajetanus loca hæc, quæ sibi contraria videntur, componit; ac dicit, quod ea quæ Apostolus refert, nequaquam contradicant iis, quæ sanctus Lucas affirmat, nam Lucas de Pauli voce loquitur, atque de ea dicit, quod comites eam non audiverint; Apostolus autem de voce Christi, & hanc à circumstantibus auditam non fuisse, animadvertit: *Non contrariatur Lucæ, quia Lucas loquitur de voce Pauli, & Paulus de voce Christi;* quasi diceret: Vocem quidem Pauli audiverunt, eò quòd nihil inde damni obveniret; Christi verò verba, quibus tyrannum, & fidelium persecutorem eum vocavit, non audiverunt, quia Christus Dominus ore suo Pauli vitia publicari nollet.

Act. 9.

Discamus à cœlesti Magistro proximorum nostrorum culpas, & peccata tegere, 10.
ut de nostrorum venia, & remissione tanto securiores reddamur. *Ecce adsum*, inquit Deus per Isaiam, *si desieris extendere digitum, & loqui, quod non prodest.* Sanctus Hieronymus doctè, curiosè explicat, quid sit extendere digitum, hisce verbis: *Ne detrahas proximo tuo, & singulos quasi digito notes;* dicendo nimirum: hic istam ignaviam, & turpitudinem, iste iniquitatem illam, ille verò hoc peccatum &c. commisit. Ab hisce enim si abstinueritis (estque idipsum quod in Evangelio Christus nos docet) Deum vobis faventem, & auxiliantem habebitis; *Ecce adsum.*

Isaiæ 58.

Tradent eum Gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum.

CONSIDERATIO IV.

Ut peccator in gravia, & enormia peccata sese praecipitet, à levioribus delictis incipere solet.

1. Chrysost. orat. advers. Gentil.

Hæc consideratio est S. Ioannis Chrysostomi Oratione adversus Gentiles, in qua sequentia verba dicit: *Quemadmodùm in materiam aridam cadens scintilla statim accenditur, nec subsistit, donec quod reliquum est, depascat, fortiùs se armante incendio; sic & natura peccati, procedens ulteriùs, pejor semper fit magisque indomita.* Quis diceret, de tam parva scintilla, tantum ignem nasciturum? Hæc verò ignis est natura, ut modicum quid sufficiat, ad gravia damna inferenda. Idemque peccato proprium est, ut admodùm leve sufficiat plurimis aliis advocandis, utque peccator in valde enormia crimina sese præcipitet. Quæ autem melior hujusce doctrinæ, & veritatis probatio desiderari potest, quàm ea, quam in præsenti Evangelio præ manibus habemus? in quo Christus Dominus noster dicit se ad irrisiones, spinas, flagella, crudelem denique, ac ignominiosam crucis mortem in manus gentilium tradendum fore. Itaque hi inquit Dominus, ab irrisionibus incipient, & non desistent, donec cruci me affixerunt. Minus est irrideri, quàm flagellari, minus quid sunt flagella, quàm spinæ, & hæ quid minus, quā crux; demū ministri satanæ peccata sua continuo augendo, & aggravando in pejus semper processerunt. Non solent uno in malo peccatores sese continere, quin potius ulterius semper procedunt, prout dixit Ieremias: *De malo ad malum egressi sunt;* peccatum enim, quod committitur, ad aliud sequens disponit: adeò ut à minus gravibus culpis incipientes, eas continuo adaugeant, donec in gravissima peccata sese præcipitēt. (Ierem. 9.)

2. Larvatus accessit dæmon cum Eva locuturus, eique dixit: *Cur præcipit vobis Deus, ut non comederetis de omni ligno paradisi?* Respondit illa: *De fructu lignorū, quæ sunt in paradiso, vescimur, de fructu verò ligni, quod est in medio paradisi, præcepit nobis Deus, ne comederemus, neque tangeremus illud.* (Genes. 3.) Sanctus Ambrosius Evam mentitam fuisse ait, dicendo quod Deus præceperit, ne arborem scientiæ boni & mali, quæ erat in medio paradisi, attingerent; hoc enim facere Textus non refert, sed tantùm, quod mandaverit Deus, ne comederent: *De ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas.* Et dicit hic sanctus, quod glossa hæc, quam Eva confinxit, & hæc verba, quæ ex cerebro suo ipsa adjecit, certa fuerint prænuntia reliquorum peccatorum, quæ ipsa comedendo, & maritum ad fructus vetiti comestionem inducendo, esset perpetratura: *Tangere enim Deus non dixerat, sed comedetis. Sed tamen lapsus incipit esse principium.* (Ambr. l. de Paradis. c. 12.) Non sufficiet dæmoni, quòd unum mendacium Eva protulerit, hoc enim non adeò grave peccatum est; ulterius progredi illa debet, & verbis satanæ credendo peccare, atque etiam mariti sui peccato occasionem præbere unum peccatum aliud secum trahet, & continuò de malo in pejus ambo ruent; hæc est enim peccatoris natura, à minoribus incipere, ut ad majora deveniat.

3. Insignis noster Oleaster causam expendit, quæ gravem illam pœnam, confusionis scilicet linguarum, induxit, qua Deus in eos, qui fabricam illam turris, quæ ad cœlum pertingeret, animadvertit: *Cœperunt hoc facere, nec desistent à cogitationibus suis, donec eas opere compleant.* (Genes. 11.) Faciamus, inquit Dominus, ut ulterius progredi non possint. Unde clarè infertur, inquit celebris hic Interpres, malorum proprium esse, ut si boni quid incipiant, illud non prosequantur; si verò mali quid adoriantur, non cessent donec ad summum iniquitatis pervenerint: *Bona inchoare solent, sed non perficere, mala verò ad finem perducere.* (Oleast. hic.) Rarum est, quod Christianus peccet, & unum tantum peccatum committat, nam ut diximus, nativa ejus proprietas est, alia advehere, suntque postrema semper graviora; licet enim à minoribus incipiat, quæ instar pigmæorum appareant, generantur tamen sæpenumerò alia instar gigantum.

Cùm Israëlitæ in vasta illa eremo, & solitudine existerent, proficiscentes ad terram promissio-

omnium animos rapuerit, & omnes palam confessi fint, quod nemo omnium eam fuerit assecurus. Herodes autem præ lætitia, & gaudio ita insaniit, ut finitis choreis dixerit ei, ut gratias ac munera exposceret, juramento affirmans, se nihil eorum, quæ postularet licet dimidium regni sui peteret, ei negaturum: *Cumque introisset filia ipsius Herodiadis, & saltasset & placuisset Herodi, simulque recumbentibus, Rex ait puellæ, &c.* Illa verò tam bonam petendi occasionem nacta, matrem suam consuluit, quæ dixit, ut nihil aliud peteret, nisi caput Ioannis Baptistæ. Regem itaque adiit, ab eoque illud expediit. Et quamvis rex doloris, ac tristitiæ indicia exhibendo, sese contristari ostenderit; illud tamen dari præcepit. Vix autem mandata dederat, cùm impii ministri ad carcerem properant, securi Ioannem percutiunt, & caput ejus in disco adferunt, hisce epulis finem mensæ imposituri: *Misso spiculatore præcepit afferri caput in disco.* Considerate, inquit sanctus Episcopus Ravennas, unde sacrilega hæc audacia, ac temeritas iniqui hujus Regis inceperit. A complacentia levi, ergà obscœnam meretricem, castitatis carnifex effectus est; & primi pondere peccati, quis credat! in gravitatem tam horrendi sacrilegii prolapsus est. Mirabilia sunt ejus verba: *Rex*, inquit hic sanctus, *quid tantis cuneis armatur? sufficit infelix caro sibi, suis casibus ad ruinam, attestante propheta, cùm dicit: Vt quid irruitis in hominem, interficitis universi vos, tamquam parieti inclinato, & maceriæ impulsæ.* Id est, si tamen mentem ejus rectè assequar: Exigui insultus sufficiunt ad Herodem superandum; quâ enim majori vi opus est, ut homo debelletur, & subigatur, quàm ut peccator ipse fuerit? Optimè profectò hoc intellexit David, inquit Chrysologus, quando petebat ab hominibus, ne lapsum, & ruinam impiorum procurarent. Hoc enim procul dubio aliud non erat, quàm intendere ædificium aliquod deiicere, quod jam ruinam minabatur, & absque ullo molimine erat collapsurum: & idem est ac si diceretur, quod ut aliquis in nova peccata incidat, sufficiat in aliqua incidisse. Peccavit semel Herodes, sed revera ibi non subsistet; spondeo eum continuò in majorem peccatorem evasurum. Omnia hæc ex- [...]lanos docent, quàm diligentes, & sol-

Chrysost. serm. 174.

liciti esse debeamus, ne peccati illecebra, & voluptate nos abripi permittamus, perniciosissimus est ejus in animas nostras ingressus, nam post unum non tam magnum, alia multò majora subsequi solent.

Quàm insignem ad hæc animadversionem notavi in B. Patre nostro Alberto magno, exponente verba illa Evangelistæ Lucæ, loquentis de proditione Iudæ: *Intravit autem satanas in Iudam, &c.* Hora nempe, qua minime debebat, infelicis istius animæ possessionem capiens, ut ad venditionem magistri illum instigaret. Observat egregius hic Doctor, primas vices, quibus improbus hic homo aditum concessit, fuisse, quando in Bethania, Christo Domino in domo Lazari cœnante, Magdalena alabastrum confregit: *Fracto alabastro*; & unguentum pretiosum ac odoriferum, *effudit super caput ipsius recumbentis*, tunc Judas obsequiū tot titulis debitum perditionem æstimavit: *Vt quid perditio ista? &c.* Hæ, inquit B. Albertus, primæ vices fuerunt, quibus animarum inimicus Iudæ primam possessionem cepit. Mox verò pejor factus est ulterius progrediens, & de pretio traditionis conveniens dixit: *Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam?* Ac tandem de malo in pejus proficiens, summo ac execrabili scelere perfectè conclusit, Dei sui mortis causa existens, adeò ut postquàm semel incepit, nec subsistere, nec se continere potuerit. Eximia sunt ipsa sancti illius Doctoris verba. *Intravit autem satanas in Iudam. Hunc autem introitum inchoavit in unguenti effusione in Bethania, auxit autem malitiam, quando ad sacerdotes exiens, convenit de pretio sanguinis, sed in toto consummavit, quando à Christo buccellam accepit, postquàm satanas cum toto affectu malitiæ intravit.* Tunc enim tantum abfuit, ut à Christo Domino tam singulari lotionis pedum favore, magno panis eucharistici munere placatus, ac lenitus fuerit, ut quamprimum ad perficiendam traditionem egressus fuerit, cumque perditionem suam consummaverit, ac de uno gradu in alium sese in infernum præcipitaverit, pejor profectò quàm milites Gentiles, quorum Dominus in Evangelio meminit, hos enim cœcitas infidelitatis aliqua ratione excusabat, & peccatum eorum diminuebat.

7. Luc. 22. Matt. 26. Marc. 14. Matt. 26. Albert. Magn in Luc. 22.

8. Nescio an aliqui adverterint ad responsum, quod Christus Redemptor noster daturus est multis, qui in die extremi judicii ei dicent, se in ejus nomine prædicasse, dæmonia ejecisse, & alia hujusmodi, adeoque ab illo expectare præmium, quod promeriti fuerint. Ille verò primò dicet eis, quod eos non noverit, eò quod illa omnia potiùs ut omnibus complacerent, quàm Deo satisfacerent, egerint: Et statim hæc verba subjunget: *Discedite à me, qui operamini iniquitatem.* Præclarè advertit S. Anselmus, Christum Dominum loqui de præsenti, non autem de futuro, cùm tamen videatur eum magis propriè fuisse locuturum, si dixisset:
Matth. 7. *Discedite à me, qui operati estis iniquitatem;* non autem qui operamini; cùm certum sit, quod finito vitæ termino, simul quoque benè, aut malè merendi tempus cessaverit; atque ideò damnati nequaquam operari possunt, eò quod non sint ampliùs viatores. Nihilominùs, inquit hic sanctus, mysterio plena sunt verba Salvatoris: *Qui operamini iniquitatem.* Audite verba Anselmi, pretiosa enim
Anselm. ibi. sunt, & magni facienda: *Non dicit, qui operati estis, quia licet modò non habeant facultatem peccandi tamen adhuc peccare vellent, si adhuc viverent.* Quasi diceret: Peccatores tanta obstinatione, & tam obfirmato animo sese iniquitati tradiderunt, & laxatis habenis in quælibet vitia, & peccata absque ulla cessatione sese tantopere præcipitarunt, ut priùs vivendi finem fecerint, quàm voluntas offendendi Deum eis defuerit: atque adeò si in potestate eorum foret, semper operarentur iniquitatem, & quantum ad affectum, continuò malefaciunt. Animadvertite, fideles, quanti vestra referat prima semper peccata, quantumvis levia, evitare, ut tanta damna impediantur. Quandoquidem certũ sit, quod licet peccata nostra in principio tam gravia non sint, tamen ea semper augeantur, donec in gravissima scelera nos præcipitent. Ab illusione inceperunt carnifices, eorumque ministri, & ab irrisionibus, ac ludibriis eò devenerunt, ut summum totius mundi peccatum, quale fuit ipsum vitæ authorem vita privare, commiserint; *Ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum.*

Dic ut sedeant hi duo filii mei, &c. Nescitis quid petatis.

CONSIDERATIO V.

Dignitates in domo Dei dantur eas contemnentibus, non autem eas ambientibus, easque non ambire, securissima via est ad eas obtinendas.

Sanctè affirmare ausus sum, quod cùm Deus sit qui petitionibus horum duorum fratrum, meliora loca ambientium, annuere debeat, ij hac vice spe, & opinione sua sint frustrandi. Revera enim apertus est error, dignitates his, qui ambiunt, conferre, & non quærere personas, quæ dignitates promereantur. Placebunt dignitatum officia fortassis hominibus, nescio tamen an si ea ratione eligantur, electiones Deo placebunt. Contrarium omninò divina majestas vult, nimirum ut personæ quærantur ab officio, non autem officia à personis. Ne autem sine fundamento loqui videar, attentè legantur quatuor Evangelia, & innumera in eis hominum multitudo reperietur, qui quotidie Christum Dominum inquirebant, hi quidem ut à corporum infirmitatibus, alii verò, ut à multo majori, animarum scilicet leprâ sanarentur: & si bene memini, non invenietur quod vel unum ex omnibus, qui Christum quæsiverunt, Apostolum creaverit, sed quod omnes, quorum electionem Evangelium refert, à Christo, eo loco, ubi sua opificia exercebant, quæsiti fuerint, Petrus, & Andreas qui erant piscatores, in mari ubi piscabantur: *Ambulans Iesus juxta mare Galilea.* Matth. 4. Idem fecit cum duobus fratribus, Joanne, & Jacobo: *Procedens inde &c.* Matth. 9. Quin ipsum Matthæum, qui erat publicanus, in publico mercatorum conventu quæsivit, maluitque eum inde deducere, ut dignitas eum quæreret, quàm aliis eam ambientibus dare, fortassis quia ea tantùm intentione eum accedebant. Ut per hæc doceamur, quæ in titulo nostræ considerationis continentur, nimirùm in domo Dei

Dei honores non dari eos ambientibus, sed iis, qui ut eos admittant, requiruntur, hi enim soli iis digni, eosque promeruisse censentur.

2. Ponderat sanctus Ambrosius, quod etjamsi sanctus Patriarcha Noë diluvium jam finitum cognovisset, ab eo, quod columba, quæ cum ramo olivæ in ore suo advenerat, sopitæ inundationis eum certiorem jam reddidisset, atque adeò ex arca egredi potuisset, tamen sine speciali Dei mandato id minimè fecerit: *Locutus est autem Deus ad Noe, dicens: Egredere de arca tu, et uxor tua, filii tui, & uxores filiorum tuorum.* Adeò ut si Deus ei hoc non mandasset, nequaquàm egressus fuisset. Quid autem causæ habere potuit vir sanctus, ut hoc faceret? Sanctus Ambrosius existimat rationem fuisse, quia Noë deinceps futurus erat rector, & absolutus Dominus maris, ac terræ, prout ex sacro textu constat, quod universalem ei jurisdictionem in hæc omnia commiserit. *Et terror vester, ac tremor sit super cuncta animalia terræ, & super omnes volucres cæli, cum universis quæ moventur super terram, omnes pisces maris manui vestræ traditi sunt.* Et quoniam ad regnandum egredi debebat, absque divino impulsu in terra pedem figere noluit: *Itaque recedente aqua, & siccata terra, exire potuit Noe de Arca, sed justus nihil sibi arrogat sed totum se divino committit imperio. Verecunda enim justitia est, quia inverecunda iniquitas, quæ usurpat indebita, nec reveretur auctorem;* ne enim injussus regimini sese ingerere videretur, navi exire, ac terræ possessionem capere noluit. Illud enim soli peccatores faciunt, qui nec Deum timentes, nec homines reveriti, honoribus sese ingerunt, nec expectant, donec à Deo ad honores promoveantur.

Genes. 8.

Amb. L. de Noe & Arca. c. 21

3. Hoc ipsum erat, quod Deus de multis per Jeremiam conquerebatur: *Non mittebam eos, & ipsi currebant;* ad munia scilicet, & dignitates Ecclesiasticas, non vocati, prout explicat noster doctissimus Cardinalis Cajetanus: *Qui se ad dignitates Ecclesiasticas non Deo nutu, sed proprio conatu intromittunt.* Expendamus verbum, *Currebant;* quo quidem Deus de effrœni eorum audacia, & temeritate conqueritur, qui propria ambitione abrepti non expectata divina electione, sese honoribus ingerebant, & hunc locum Jeremiæ, cum alio loco Exodi componimus, ubi Deus mandavit Moysi: *Solve calceamentum de pedibus tuis.* Contrarium magis expedivisse videtur, ut præciperet ei mirum Deus calceos induere, si forte eos non induisset, cùm terra, in qua erat, esset dumetum spinis, & tribulis plenum, inter quæ Deus ei apparebat. Verùm Lipomanus hæc magnum mysterium includere dicit. Quod autem illud est? Velle scilicet Deum ut incedens, cautè omninò, ac præmeditatò pedes in terra figeret: *Nudis pedibus venire præcipitur, ut cautè incedat.* Rectè quidem; nihilominùs remanet dubium Quare lentè, ac cautè incedere debet, cùm vadat à Deo vocatus? Quia Deus ad honores, & dignitates eum vocat, ut legati sui munere apud Pharaonem fungatur, ac per hoc docere Deus voluit, quod ad honores etiam ab ipsomet Deo vocati pergimus, currere non debeamus, ut ambitiosi illi faciebant, de quibus per Jeremiam conqueritur: *Et ipsi currebant;* sed cautè omninò incedere, sicuti qui coactus vadit, & qui minimè ambivit, sed tantùm quia Deus eum designavit, officium adit.

Jerem. 23. Cajet. in illud Pauli ad Rom. 10. Quomodo prædicabunt. &c.

Lipom.

4. Duas fuisse scalas in templo Salomonis, dicit sacra Scriptura, diversimodè extructas, & fabricatas: una erat recta, per quam adscendebatur ad templum, altera verò per quam ad cœnaculum scandebatur, erat obliqua, & in gyrum scansilis, quam communiter cochleam vocamus: *Per cochleam adscendebant in medium templi cœnaculum,* inquit sacer textus. Et Angelomus scalas hasce ad mores referens dicit: *Cochlea scala est non recta. Per cochleam ergo illi ascendunt in Ecclesia cœnacula, qui per ambitionem, & cupiditatem effrænatam ad honores ecclesiasticos irrepunt; per scalam verò rectam illi scandunt, qui per virtutes, & merita vocati in templum veniunt.* Et tales vult Deus esse omnes, qui Ecclesiæ suæ loca, ac sedes occupaturi sunt. Et quoniam Joannes, & Jacobus hàc non incesserunt, sed per cochleam, hoc est, per matris favorem, & consanguinitatis patrocinium ascendere voluerunt, idcircò ipsorum postulatio rejecta fuit. Jus, quod claudicat, & fulcimentis

3. Reg. 6. Angelom. ibi.

tis

tis nititur, contra se præsumptionem habet: *Nescitis*, inquit, Christus, *quid petatis*; non recto itinere venitis, expectate donec quæramini, & vocemini ad loca, quæ ambitis.

5. Observavit Gilbertus Abbas, quod divinus sponsus iteratò, ac festinanter vocet sacram sponsam, prout verba illa indicant: *Veni de Libano sponsa mea, veni de Libano, veni.* Non sufficit ei, semel, & iterùm eam vocasse, sed tertio quoque adiicit, *veni.* Fortè ut ei significaretur, esse totam Trinitatem, quæ eam vocet, & expectet, & unamquamque ex tribus ei dicere, *Veni*; ut eam cogat, & impellat ad festinandum.

Cant. 4. Verumtamen doctissimus hic pater expendit, necessarium esse tribus vicibus eam vocari, ut incedat, cùm tamen una sola sponsi vocatio, amanti sponsæ sufficeret, imo vel dimidium verbum superfluum foret, ut verè obediens ad vocem ejus attendat. Ita quidem in aliis occasionibus contingere

Gilb. serm. 19. in Cant. solet, inquit Gilbertus, sed non in hac præsenti, nam in mora ejus perfectio consistit: *Vides si non morosè egreditur de Libano, quæ toties vocatur, & fortè sponsa mora festinationem nostram sugillat, & arguit, qui nimis prompti, & parum providi, vires nostras minime pensantes, festinamus ingredi in labores prælationis, nec expectantes vel semel vocari, ultrò nobis ipsi honorem sumimus, vocationem vel prævenientes, vel arte procurantes.* Atque adeò sponsæ mora tam laude digna est, quàm furor noster & præcipitantia reprehendi, ac censura notari meretur.

6. Refert sacer textus, quod cùm Moysi in regimine populi Israëlitici successorem

Num. 27. dare voluit Deus, ei hæc verba dixerit: *Tolle Iosue filium Num, virum in quo est Spiritus, & pone manum tuam super eum. Qui stabit coram Eleazaro sacerdote, & omni multitudine, & dabis ei præcepta cunctis videntibus, & partem gloriæ tuæ, & audiat eum omnis synagoga filiorum Israel.* Multa sese hic offerunt considerati digna, quæ aliàs usui futura sunt. Doctissimi Lyranus, & Abulensis pensiculant illud verbum, *Tolle*, & quidem ad nostrum propositum accommodatè; ac notant, quod in rigore non solùm dicere voluerit, *elige*, aut *assume* Josue (majorem enim vim, & energiam dictionem hanc habere volunt) sed etiam, *vi eum adstringe*, non enim volet, *coge*, nam certo

certius resistet. Audite verba Lyrani: *Tolle persuadendo ei, quod ad voluntatem meam suscipiat onus, aliàs nequaquam suscepturus, nisi multis ad illud suscipiendum constrictus, & convictus teneretur.* Et Abulensis: *Tollere significat dictionem quamdam non voluntariam, in quo significatur, quod Iosue non petierit istum principatum, nec appetebat, sed solùm ex mandato Dei assumpsit illum.* Sciebat namque Deus, quàm ægrè Josue honorem illum admissurus esset, quam ob causam eum promerebatur, & illo dignus erat. Ideoque eum quærit, & omnibus Israëlitis præfertur: *Tolle Iosue filium Num.* Lyran. hic

Norunt omnes quid acciderit Ionæ Prophetæ in Ninive ire recusanti, quo Deus illum cum munere concionatoris, & doctoris numerosissimæ illius civitatis destinarat. Relictis plurimis, quæ nostro instituto non serviunt, doctus Lipomanus in catena observat, mandasse Deum ceto, qui eum deglutierat, ut eum in terram evomeret: *Et dixit Dominus pisci, & evomuit Ionam in aridam*; qui ut salvum, & incolumen se conspexit, ad missionem se accinxit, quam antea acceptare noluit, atque ex facto hoc moralem doctrinam, instituto nostro admodùm opportunam deducit: *Invenit Dominus & Ionam prophetam in ventre ceti, in medio maris, & coegit cetum ut evomeret ipsum, quo mitteretur ecclesiastes ad Ninivem: Quare non est opus, quod malis artibus contendas, ad clariora, & ampliora officia.* Qui enim magis latent, & sese occultant, hos quærere solet Deus, ut eos honoret; & quanto magis abstrusus, absconditus, & sepultus erat Ionas: erat, ut Deus eum quæreret, & negotium tanti momenti ei committeret, & ministerium tantæ authoritatis commendaret, ut hinc, Christiane, addiscas, per media illicita, & malas artes suprema loca, & officia honoratiora non procurare, sed potius ea fugere, & iis re indignum agnoscere; hæc enim optima dispositio est, ut Deus tui recordetur, & ad supremas dignitates te conquirat. 7. Ion. 2. Lipom. in Caten. ad c. 3. Exod.

Et sanè hac ratione tractari honores debēt, timeamus scilicet, & tremamus etiã cùm de iis solũ verba fieri audimus. Significatur 8.

per

Angelum Virgini Mariæ, quòd Deus eam in Matrem sibi elegisset. Turbabatur illa, & non parum sese intricatam, ac perplexam deprehendit: Angelus verò eam confortaret, & asseverabat, Dei hæc esse
Luc. 1. jussa: *Ne timeas Maria, invenisti gratiam apud Deum.* Illa autem ab Angelo certior facta, & secura, submisso animo dignitatem acceptabat; *Ecce Ancilla &c.* Vt quid turbatur, sese retrahit, & necesse est eam ab Angelo confortari? *Ne timeas Maria.* Scio Christum in horto ab Angelo confortatum
Luc. 22. fuisse: *Apparuit Angelus confortans eum.* Sed hoc factum, quia sequenti die ipsi moriendum erat, quia per terram raptandus, caput ipsi perterebrandum, & quinque millibus flagellorum ictibus percutiendus: Sed Mariam confortare, quid necessum fuit, quando talis ei dignitas conferebatur? Dicant alii, quod sentiunt, ego verò respondeo, & dico, omnino convenisse, ut eam confortarent, & animarent. Nam si Christus confortatur, dum quinque mille flagellorum ictus ei infliguntur; verè humili quinque mille flagellorum ictus tam acerbi non sunt, quàm vel una dignitas. Fundatur hæc mea cogitatio in altera docti Masii commentatione, qui expendit, Josue tribus per Angelum à Deo confortatum fuisse, cùm eum populi sui Ducem, creavit: *Confortare, & esto*
Josue 1. *robustus, confortare, & esto robustus valde; ecce praecipio tibi confortare, & esto robustus;* quia tam humiliter de se sentiebat, ut dignitatem illam acceptare vereretur: *Benignissimus Deus, qui ultro illum tam multis hortamentis, atque pollicitationibus sublevat, satis ostendit, quàm ipse de se humiliter sentiret.* Mox verò ambitiosos pungit, atque coarguit, & dicit, *nullos honoris minus dignos esse, quam qui eorum sunt maximè candidati.*

9. Hoc quoque filios Zebedæi concernit, cùm tantum abesset, ut honores ipsis pro tormento essent, ut illos etiam quærerent, & ambirent, omnibus mediis utentes quæ ad illos consequendos maximè accommodata judicabant. Verùm hanc ipsam ob causam indigni erant, qui obtinerent, quod prætendebant, cumque tot ipsis merita deessent, eis responderetur, quod non scirent, nec intelligerent quid peterent. Potiùs expectassent donec ultro oblati, & instar cyathi pleni, propinati ipsis fuissent honores, sic eos respuissent, vel ad minus coacti recepissent. Hoc enim clarum, ac manifestum argumentum fuisset, quod nos promeriti fuissent; prout alius de Trajano suo dixit:
Alij consulatum antequam accipiant, tu & dum accipis, meruisti. Nam ut dixit Poeta: *Hic solus sprevisse potest, qui jure meretur.* Idest, quod in aliquo muneri non possit animus ad dignitates contemnendas, nisi in eodem earum merita conjungantur; & hoc illud ipsum est, quod in titulo nostri discursus proposuimus. Plin. in Panegyr. Claud. d. Consul. Theod. pan. 1.

Nescitis quid petatis.

CONSIDERATIO VI.

Apud Christum non valent necessitudines sanguinis, sed operum merita, ad docendum Prælatos, quod in conferendis officiis non sit habenda ratio consanguinitatis.

PRADICTUM erat à Prophetis de Messia, quod futurus esset sacerdos secundùm 1.
ordinem Melchisedech: *Tu es Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech.* De Psal. 109.
hoc autem dicit sacer textus, quod fuerit homo sine patre, & matre, absque consanguineis, absque ulla stirpe & prosapia, perinde ac si è cœlo delapsus fuisset, hoc enim sensu intelligi possunt verba illa Pauli: *Melchisedech sine patre sine matre, & sine genealogia, assimilatus Filio Dei;* non quod ex hominibus, quorum erat filius, procreatus non Heb. 7.
fuisset, sed quod ita separatus, ac remotus ab illis viveret, quasi ab ipsis progenitus non fuisset; cumque veritas figuris atque vmbris correspondere debeat, (eas tamen ab invicem repignerando, sive omnimoda inter eas sublata similitudine, & æqualitate,) sacerdos hic æternus in mundo haberi debuit pro homine è cœlis delapso, sine patre, sine matre, sine consanguineis, sine ulla prosapia. Veritas hæc nota erat in Christo, secundùm naturam divinam, nam cùm esset primogenitus æterni Patris in cœlo, non potuit consanguineos habere in terra, con-

veniens fuit ut secundùm humanam naturam verificaretur. Et quamquam ex solâ parte humanæ naturæ matris suæ progenies eum contingeret, conveniebat tamen, ut erga eam ita se gereret, perinde ac si nec matrem, nec consanguineos, nec ullam in mundo progeniem habuisset. Hæc fuit ratio, propter quam cùm quadam die prædicaret, & quidam ei significaret, quod mater sua, & fratres sui adessent, respondeLat: *Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei?* Quasi diceret: Mihi nec sanguis, nec consanguinitas est, & apud me nihil possunt, nec valent consanguinei, nec agnati. Hac autem ratione Christus Dominus verum sacerdotem sese ostendit secundùm ordinem Melchisedech, non autem Aaron. Nam, uti advertit magnus pater sanctus Augustinus, in sacerdotio Aaronis unus alteri succedebat, & tamquam bona propria transibat sacerdotium à patre in filios, adeoque masculus à patre ipsum etiam sacerdotium hæreditabat: *In veteri legi nasci decrevit Deus sacerdotes, in nova verò fieri Dominus jussit sacerdotes.* Christi verò sacerdotium immediatè è cœlo venit, ideoque non dicitur caro, nec sanguis, sed sacerdotium secundùm ordinem Melchisedech, cujus nec pater, nec mater, nec stirps ulla nota fuit.

Matth. 12.

Aug. qu. 46. ex vet testam.

2. Quam aliam meliorem hujusce veritatis probationem desideraris, quàm responsum, quod Christus Dominus in Evangelio cognatis suis, filiis Zebedæi dedit, quando ad eum accesserunt, ut sedere ad dexteram, & sinistram in regno ejus peterent, confisi consanguinitate, qua ipsum contingebant, & existimantes hoc solum sufficere, ut petitioni suæ satisfieret? *Nescitis,* inquit, *quid petatis.* Nam prima loca dantur iis, qui potiora merita habent, non autem propinquioribus consanguineis; & contingere potest, ut post vos alii veniant, qui loca illa magis promereantur, & siquidem ea, quæ modò ambitis, promissa forent, vel data, eo casu præmio sibi debito illi frustarentur: *Nam si alii præstantiores videbuntur, si excellentiora, quàm vos opera facturi sunt, quomodo illis expulsis, locum eorum vos occupabitis?* inquit Chrysostomus. Qua quidem ratione Christus Dominus maximi momenti doctrinam dedit omnibus, qui officia, & honorata munia conferunt, ne cœcutiant respicientes carnem, & sanguinem, nec proximis & consanguineis de illis provideant, sed aliis, qui majora merita habuerint.

Chrysost. hom. 66. in Matt.

Ad hujus discursus probationem adducit doctus noster magister Yangas locum illum Exodi, quo Deus populo suo, præsertim verò templi, vel tabernaculi sui ministris præcepit: *Non ascendas per gradus ad altare meum.* Prætereo modò sensum literalem, qui ad rem nostram non facit. Moralis autem, quem ponderat hic Doctor, est huic rei maximè accommodatus: *Neque justum est ad officium sacerdotale ad culmen Episcopatus eos admittere, qui nullis aliis meritis quàm consanguinitatis, aut affinitatis gradibus gloriantur, scriptum est enim: Non ascendas per gradus ad altare meum.* Neque enim existimandum est, quod lex ista solam decentiam, & corporis compositionem commendet, qua ad sacrum altare ascendi debet, sed quod simul decernere, ac stabilire voluerit Deus, quod ii, qui ad illud ascensuri essent, hoc est ad officia, & dignitates ecclesiasticas, per gradus, hujus scilicet, vel illius consanguinitatis, ascendere non debeant. Hoc enim summopere abominatur, nec vult ut in domo sua intuitu carnis, & sanguinis aliquid emolumenti acquiratur, sed ut merita, & virtutes uniuscujusque sint scalæ, quibus ad suprema loca, & honorabiliora officia ascendatur. Hoc mysterii continet mandatum illud Dei: *Non ascendas per gradus ad altare meum;* ut etiam advertit Stephanus Cantuariensis, citatus in allegoriis Tilmanni. 3.

Exod. 20.

Steph. Cant. in Alleg. Tilmann. ad hunc locum.

4. Moyses morti proximus, pro suo in populum suum affectu, solicitus ne se mortuo, præside, & gubernatore ac duce destitutus remaneret, ad Deum accurrit, rogans ut sibi demonstrare dignaretur, quem pro bono regimine reipublicæ illius noverit convenire: *Provideat Dominus Deus spirituum omnis carnis hominem, qui sit super multitudinem hanc, &c.* An ergo Moyses non habebat filios? Ita quidem. Carebatne consanguineis? Minime verò. Non potuisset ergo hos, vel illos Deo proponere, ut ex illis, quem digniorem judicaret, ducem populi illius eligeret? Potuisset quidem, inquit Oleaster,

leaster: ut quid igitur hoc ipsum non fecit? Propter jam dictam rationem noluit, ut per consanguinitatis gradus, quibus ipsum contingebant, ad regimen conscenderent: *In quo loco taxantur illi, qui filios, aut nepotes in officiis sufficere volunt, etiamsi partes necessarias non habeant, ad ministeria eorum administranda,* adjungit magnus hic Doctor Validissimè itaque reprehenduntur hoc loco ii, apud quos plus valet amor carnis, & sanguinis, quam dictamen rectæ rationis; quique volunt ut filii sui, & consanguinei per fas, & nefas, administrent officia, etiamsi careant qualitatibus, ad eorum ministerium requisitis; nec alias perfectiones, & merita habeant, quàm solam consanguinitatem. In quo quidem manifestè peccant contra justitiam distributivam, dum honores, sola voluntate ducti, indignis, quia consanguinei sunt, conferunt, benè meritos autem, quia extranei iis frustrantur. Non ita profectò fecit Moyses amicus Dei, cui Dominus facie ad faciem loquebatur; potuisset enim si rogasset, filios suos eligere, ut in principatu sibi successissent, & propriam dignitatem ex se descendentibus annectere; ipse verò his relictis, Josue ex alia stirpe, vel tribu oriundum, elegit: ut sciamus, inquit Oleaster, regimen populi, non carni & sanguini, sed vitæ sanctitati, & præclaris meritis committendum. — Oleast. hic.

5\. Regebatur in principio populus Hebræorum a Judicibus a Deo constitutis, donec tempore Prophetæ Samuelis, ultimo, Iudice, eoque jam sene, & impotenti ad regendum, ex parte populi solemnis ad eum legatio missa fuit, qua ei declarabatur, quandoquidem ipse jam defatigatus esset, nec filii ipsius capaces regiminis, eò quòd vestigiis ipsius non inhærerent, quin potius malis artibus uterentur, & perversis essent moribus, desiderare populum Regem indigenam sibi constitui, eumque hoc postulare. Advertit autem divinus textus, quod *displicuit sermo in oculis Samuelis, eò quòd dixissent, Da nobis Regem, ut judicet nos.* Oleaster ponderans quàm ægrè hoc tulerit propheta, existimat causam illius non tam fuisse injuriam Deo illatam, eò quòd ordinem regiminis ejus invertere vellent, quàm quia ei dictum fuit, quod filii ejus non essent apti, & idonei, ut in regimine populi ei succe- — 1. Reg. 8.

derent: *Ægrè tulit populum non permisisse filios suos illi succedere.* Ecce quantum possint necessitudines carnis, & sanguinis, cùm etiam Samuel, qui erat servus Dei, & ut talis cognitus, atque in sacra Scriptura tantopere laudatus, prætenderit ut filii sui, etiam ad id muneris inepti, sibi succederent, & Israëlitarum Rempublicam gubernarent. — Oleast. Loc. cit.

De terrore illo orbis terrarum, Magno nimirùm Alexandro, cujus heroicis facinoribus plenæ sunt tam sacræ, quàm profanæ historiæ, referunt sacræ literæ, quod deciderit in lectum, & quod non minimum fuit magnanimitatis ejus, & strenuitatis argumentum, cognoverit se moriturum. Morti autem proximus, & coactus de rebus suis disponere, *Vocavit pueros suos nobiles, qui secum erant nutriti à juventute sua, & divisit illis regnum suum, cùm ad huc viveret.* Res profectò peregrina, & ponderatu dignissima! An fortè liberos non habebat Alexander? Omninò. Non habebat fratres? Ita quoque. Quare igitur aliquem illorum Regni sui successorem non designavit, sed servis suis illud commisit? Quia non carnem, & sanguinem, sed virtutum merita hæredes sibi esse voluit. Justinum in hoc casu audite: *Cùm deficere eum amici viderent, quærunt quem Imperii faciat hæredem? Respondit: Dignissimum: Tanta illi magnitudo animi fuit, ut cùm Herculem filium, cùm fratrem Aridæum, & cùm Roxanem uxorem prægnantem relinqueret, oblitus necessitudinum, dignissimum nuncuparet hæredem.* Quæ quidem, si cum iis quæ scriptura commemorat, conferantur, videtur monarchiam famulis suis, quibus maximè confidebat, commisisse, ut illi postmodùm cum toto populo eum, quem maximè idoneum, & aptum ad regendum judicarent, eligerent. — 1. Machab. 1 — Iustin. l. 12

Quando Salomon egit de Templo Dei ædificando, dicit Scriptura sacra, quod vocaverit Hiram, quem magni faciebat, eumque rogaverit, ut servis suis mandaret, ut irent ad montem Libani, & cedros aliquot in templi fabricam præciderent: *Præcipe, ut præcidant mihi servi tui cedros de Libano.* Advertit autem Dionysius Kaarnæus, quod non mandaverit Salomon cædi ligna ex sylvis suis, aut aliis Regni sui locis, sed ex alienis, & gratam hinc, & moribus commodam doctrinam elicit: *Noluit* — 7. — 3. Reg. 5. — Kaarn. serm. S. Matthiæ.

Salomon,

Salomon, vel unam quidem trabem, ex suis sylvis in domo Domini poni, sed ex alterius dominio, è monte nimirum Libano omnia adduci ligna voluit. Quo docemur, ex iis potius, qui digniores sunt, licet alienigenæ, eligendos, quibus domus Domini tamquam trabibus sustentetur. Ecclesia nimirum, quàm ex cognatis, & familiaribus, qui potiùs Ecclesiæ domum everterent, quàm sustentarent.

8. Non dico quidem consanguineos ad officia & dignitates promovendos non esse, sed tantùm ne id fiat, quia consanguinei sunt, sed quia merentur, & ut electio, quæ ad hoc instituitur, non sit voluntatis, sed intellectus & judicii: adeò ut non videatur sanguini favor impendi, sed præmium virtuti attribui. Cum Pater æternus Christum Dominum nostrum in monte Thabor filium suum declaravit, & præcepit, ut omnes eum audirent, & pro Magistro agnoscerent, dixit hæc verba: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui, ipsum audite.*
Matt. 17. Inclytus Martyr sanctus Cyprianus legit hoc modo: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi benè sensi*; id est, de quo benè sensi, vel
Cyprian. l. 2. epist. 3. & lib. 1. testimon. ad Quirin. benè judicavi: adeò ut judicium præcesserit amorem, & electionem, qua in mundi magistrum ipsum elegit. Hoc ipso docens æternus Pater, electionem, qua in orbis universi præceptorem electus fuit, non tam fuisse opus affectus, & voluntatis, quàm judicii & rationis; quasi clariùs dixisset: Ipsum magistrum vestrum constituo, non quia ipsum amo, sed quia novi eum hoc promereri. Ac propter eandem rationem negat hodie sedes ambientibus fratribus, eisque dicit, quod nesciant quid petant, eò quod non amori consanguinitatis, sed dictamini rectæ rationis sese conformaret.

9. Quæsiverunt quandoque aliqui à Christo Domino, an multi, vel pauci salvandi essent, quibus respondit: *Cùm Pater familias*
Luc. 13. *clauserit ostium, & cœperitis foris stare, & pulsare ostium dicentes: Domine aperi nobis, & respondens, dicat vobis: Nescio vos unde sitis*; tunc quidem ad hanc quæstionem responsum intelligetis. Advertit Theophylactus, Christum Dominum dicere, se illos non nosse, nec scire unde sunt. Si eos non novit, quomodo punit? Fieri non potest ut pœna executioni mandetur, si reus ignoretur. Dominus quidem, inquit Theophylactus, optimè novit culpam, sed dicit se personas ignorare. Verùm quare dicit, se nescire unde sint? Quid refert in ordine ad judicium scire, unde sit reus? *Dissimulat scire unde sint, & meritò, Dominus autem cognoscit suos. Hoc autem quod dicit: Comedimus, & bibimus coram te, & in plateis nostris docuisti, simpliciter quidem ad Israelitas dicitur: Etenim Dominus ex eis natus est secundùm carnem.* Quasi diceret: Ego virtutum merita, non autem sanguinem remuneror: vitia, non autem consanguinitatem castigo; adeoque si nulla bona opera condigna vitæ æternæ adduxeritis, cœlo exclusi remanebitis. Neque enim rationi consonum est, ut locum occupet, etiam consanguineus, si merita nulla habeat: *Nescio vos unde sitis.* Non attendo, quod conterranei mei sitis, nec etiam curo consanguineos meos vos esse, ut in Regno meo loca vobis assignem; nam hæc iis, qui ea promerentur, reservantur.

Idem modò respondit Christus Dominus cognatis suis Ioanni, & Iacobo, qui confisi consanguinitate, qua ipsum attingebant, 10.
ad meliora loca aspirabant, vel in Regno temporali, quod Christum Dominum habiturum arbitrabantur, vel in æterno gloriæ, ut multi sancti Patres existimant; *Nescitis*, inquit, *quid petatis*, nam loca illa regni mei non obtinentur pretio sanguinis cognati, sed sanguinis pro Deo, ejusque honore, & gloria effusi: *Potestis bibere calicem, &c.* Conemur itaque, fideles, si mansiones cœli ambimus, justitiam nostram fundare in bonis operibus à nobis factis; præmonet enim nos Christus Dominus, quod cognatio, quam factus homo, & filius hominis, & frater noster nobiscum contraxit, nobis non patrocinabitur, sed merita, quæ gratia ejus auxiliante acquisiverimus, &c. Amen.

TRA-

TRACTATVS VIII.

AD DIEM VENERIS POST DOMINICAM SECVNDAM QVADRAGESIMÆ.

Auferretur à vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus. Matt. 21.

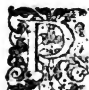

PRæsens parabola vineæ, in sensu literali, singulariter directa fuit ad populũ Hebræorum; in mystico autem magni admodùm momenti doctrinas offert ad nostrum omnium instructionem. Breviter ac summariè exposita sententiam continet contra incurios, & ingratos quosdam agricolas, qui magna admodum dona à Deo recipientes, nihil inde utilitatis attulerunt, quin potius occasionem sumpserũnt, gravia crimina committendi. Significat autem ipsa parabola, quod cùm Iudæos ex captivitate liberasset, Templo, Lege, & Altari eos donaverit, ut bonorum operum fructus inde referrent, cumque per Prophetas ipsos admonuisset, eosdem occiderint, donec proprium suum filium ad eos misit, non ut eos castigaret, sed ipsis potius faveret, quandoquidẽ cum titulo Salvatoris in mundum venerit. Fortassis, inquit, verecundia afficientur, nec omittent, quin filio meo quod debẽt, solvant & satisfaciãnt. Nõ hæc dixit incertus futurorum, & eventum rei experiri volens, nam benè sciebat, cùm omnia ipsi sint præsentia, quod se essent contempturi, sed humanæ tantummodò libertati locum dedit, ut pro libero suo arbitrio operarentur, dixit quæ facere debuissent, non autem quæ fecerunt. *Hic est hæres*, inquiunt, dum eum venientem vident, *venite occidamus eum, & habebimus hæreditatem ejus*, reque ipsa eum apprehendunt, extra vineam ejiciunt, & occidunt. Dicit autem Christus: Vos legis Doctores, & Magistros, cùm sitis cynosura, à qua reliqui ducuntur, & reguntur, vos inquam, in hoc casu judices vestros constituo, quid promeriti vobis videntur hi agricolæ, & quid faciet eis dominus vineæ, quia tam malè tantis ejus beneficiis responderunt? Quid? inquiunt, ut minimum vineam eis auferet, & aliis eam locabit, qui reddant ei fructum temporibus suis. Salvator sententiam eorum confirmat, dicens: *Auferetur à vobis Regnum Dei & dabitur genti facienti fructus ejus.* Hæc summatim est parabolæ substantia. Ut autem de ejus conclusione discurramus, quæ compendium est omnium, quæ continet, & ipsa, quam Salvator dedit sententia, necessaria est divina gratia. *Ave Maria.*

Auferetur à vobis Regnum Dei, &c.

CONSIDERATIO I.

Deus Pater cùm hanc eis hæreditatem commisit amabilem, & ejus possessionem abstulit, rigidum Iudicem sese ostendit, ut siquidem primum nos incitet ad eum amandum, secundum nos obstringat ad eum timendum.

VIa, quam sancti faciliorem, & securiorem ad cœlum invenerunt, est, ut quis inter amorem, & timorem vitam ducat; timor enim peccata refrænat, & consideratio rigoris, ac justitiæ divinæ, cautos

nos reddit, & circumspectos ad eum non offendendum; memoria verò suavitatis, ac amoris divini nos incitat ad eum amandum, & plurimùm quoque confidendum de ejus misericordia, & liberalitate, ad sperandam peccatorum à nobis commissorum remissionem. Indicare hoc voluerunt Ægyptii, qui pro symbolo hieroglyphico Dei, ponebant sphingem, prout refert Clemens Alexandrinus, ad similitudinem hominis, & feræ depictum; quasi dicerent, Deum & amandum, & timendũ, prout explicat idem ille Pater: *Quod Deum oportet amare, & timere: amare quidem ut sanctis benignum, & propitium, timere autem, ut qui sit impiis justus inexorabiliter.*

Clem. Alexand. lib. 5. strom.

Hoc ipsum demonstrare voluit Deus per columnam illam ignis, quæ instar accensæ facis in noctis tenebris populo Israëlitico prælucebat: *Præcedebat eos per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis.* Quia ut idem Clemens Alexandrinus dicit: *Si obedieritis, lucem, si non obedieritis, ignem.* Erat ipsis pro face, quæ lucem eis subministrabat, atque in deserto ducebat, unde certam spem concipiebant, prospero aliquando itinere perveniendi ad terram promissionis, si in obedientia Deo debita perseverarent: nihilominùs volebat quoque Deus timeri, & reverentiam sibi ab illis exhiberi, nam columna, quæ erat vice luminis eos deducentis, servire quoque poterat pro igne eos consumente, si obligationi suæ iniquè non satisfecissent. Atque ita doctus hic Pater introducit Deum, qui quasi digito hæc duo demonstrans, eis dicebat: Si mihi obedieritis, erit hæc columna ad prælucendum, sin minus, ad vos exurendos & consumendos. Et sanctus Cæsarius Arelatensis doctrinam hanc ulterius prosequens, dicit: *Dux quidem erat Moyses, sed eos in columna lucis, & nubis Filius, & Spiritus Sanctus præcedebat.* Quorsum autem Spiritus Sanctus, & divinum Verbum assistebant, & præcedebant? An unus illorum non sufficiebat ad populum illum deducendum? Dicam, quod in hac materia sentio. Filio in quantum homini, judiciaria potestas attribuitur; ut idem Christus Dominus per Joannem dixit: *Pater omne judicium dedit filio;* atque ita constitutus est judex vivorum, & mortuorum. Gratia verò & misericordia pertinet ad Spiritum sanctum, qui cœlestia dona distribuere solet. Jam verò si solus Filius populum illum deduceret, nimius foret timor sub Iudicis jurisdictione, rigorem justitiæ minitantis. Si autem solus Spiritus Sanctus eos regeret, de magnitudine clementiæ ejus confisi, nimis audaces forent, & minus cauti. Ne autem plus quàm oportet aut timeant, aut præsumant, & ne omnia sint timor, aut fiducia, habeant Duces Filium Dei, ejusque Spiritum Sanctum, hoc est, ejus misericordiam, & justitiam, ut inter duo hæc extrema magis securi incedant.

Exod. 13. Clem. Alexand. exhort. ad Gent. paulo post princ. Cæsar. Arelat hom. 4. de Pasc. Ioan. 5.

Incipit Moyses commemorare creationem Mundi, ejusque prima verba sunt: *In principio creavit Deus cœlum & terram.* Doctissimus noster Cardinalis Cajetanus ex Hebræo transfert: *In principio creavit Iudex cœlum & terram.* Difficilis profectò lectio, quia videtur non facilè cum Vulgata conciliari posse, nam creare mundum, opus fuit bonitatis divinæ, nomen verò Iudicis severitatem indicat. An ergo creatio, quæ communiter Deo Creatori attribui solet, secundùm hanc versionem, Deo Iudici attribuitur; Magnus Tertullianus, translationem hanc aut sequens, aut supponens accõmodatè ad nostrum institutum difficultatẽ hanc solvit; *A primordio Creator tam bonus, quàm & iustus: Pariter utrumque processit, bonitas eius operata est mundum, iustitia modulata est*: nimirùm ut homines sic amarent benignitatem creatoris, ut etiam timerent severitatem Iudicis. Conformiter ad distinctionem rerum, quam Deus tunc fecit, disserit Tertullianus, alludens, ut videtur, ad differentiam bonorum, & malorum quam in extremo judicio facturus est Dominus, illos salvans, hos condemnans, atque adeò dicit: *Omnia ut bonitas concepit, ita iustitia distinxit*, & existimat, quod hanc quoque doctrinam inde elicere debeamus, nempe inter amorem, & timorem vivendum nobis esse, ut tuto & securè incedamus. 3.

1. Genes. 1. Caiet. ex Hebr. Tertull. lib. 2. cont. Marc. cap. 10.

4. Ad hoc propositum ponderat sanctus Irenæus diversa illa nomina, quæ Moyses Deo attribuebat, quandoque enim dicebat: *Deus tuus ignis consumens est;* aliàs verò: *Dominator Domine Deus, misericors, & clemens patiens, & multa miseratione.* Quid sibi vult tam diversa nomina Deo attribui? Sapienter admodùm hoc nobis edisseret hic sanctus;

Iren. l. 4. advers. Hæres. ctus Moyses *transgressori legis populo, igneum Deum esse dicebat, igneum à Deo diem superduci minitans, his verò qui erga Deum timorem habebant, Dominus Deus dicebat misericors, pius, & magnanimus, &c.* Videte, fideles, qualiter Deus sphinx sit, in figura hominis, & feræ, qui ametur, & timeatur, ut eum & amare, & timere discamus. Neque enim efficacior consideratio dari potest, ut Christianus in officio contineatur, & recto semper tramite incedat, quam continuò recordari mansuetudinis, & rigoris Dei; hujus quidem ad eum timendum, illius verò ad eum amandum.

5\. Diligenter ponderanda sunt verba illa, quibus propheta Isaias petebat à Deo, ut divinum suum Verbum mitteret in mundum
Isaia. 16. ad eum liberandum: *Emitte agnum Domine Dominatorem terræ.* Videtur quod melius dixisset Propheta: Veniat Leo de Iuda. Sic enim in divinis litteris nominatur Redemptor, sitque Rex, & Dominus mundi, non autem, veniat agnus. Leo enim, quia Rex animalium, & propter vires suas, ac generositatem, symbolum est potentiæ, & fortitudinis, quæ in eo, qui regere debet, ac gubernare, requiritur: Agnus verò imago est patientiæ, & humilitatis, propria eis, qui servit, & obedit. Verumtamen optimè
Victriac. serm. 2. Domin. 25. post Pentecost. dixit propheta, inquit Cardinalis Victriacus, cùm Agnum petiit, & Dominum: Perinde ac si diceret: *Emitte agnum, ne desperemus, dominatorem, ne præsumamus. ut scilicet speremus, & timeamus. Hæ siquidem sunt duæ deargentatæ columbæ pennæ, spes, & timor.* Et quemadmodùm si una tantummodò ala avi desit, volare non potest; ita anima Christiana, si careat vel amore, vel timore Dei, qui alæ sunt, quibus in quantùm viatrix seipsam movet, incedere non poterit, nec cœlum conscendere, atque adeò conjungere oportet formidinem & fiduciam, spem & timorem.

6\. Quàm sapienter, ac ingeniosè disseruêre sacri Interpretes de maledictione illa, quam Christus Dominus conjecit in ficulneam illam, quam, sancto Marco teste, absque
Marc. 11. fructibus reperit: *Iam non amplius in æternum ex te fructum quisquam manducet.* Salvator hæc verba vix protulerat; *Et arefacta est ficus.* Quærunt modò Interpretes, quid Salvator huic ficulneæ maledicens, eamque arefaciens intenderit, cùm ipsum non offendisset, & tam aliena esset à culpa, quàm libertate? Et siquidem omnes Christi actiones magna quædam sacramenta includebant, altum profectò mysterium in hoc tam severo, & rigido miraculo contineri debet. Ita sanè, Theophylactus apposité ad rem nostrã, atque ingeniosè illud deter...: *Quo-* *Theop. in c. 11. Marc.*
niam sæpe Christus miracula fecit benefaciendo hominibus, non viderant autem Discipuli potentiam eius, si quem vellet affligere, eius gratia hic vult ostendere Discipulis, quod & affligere, & se crucifixuros in uno momento perdere potuisset, si voluisset, ideò in arbore insensata ostendit virtutem suam. Et siquidem præcedentia miracula eos invitabant ad eum amandum, præsens certè eos obstringebat, ut eum timerent. Idem observat sanctus Ioannes Chrysostomus in cap. 21. Matthæi, ubi illud ipsum miraculum refertur. *Chrysost. hom. 68. in Matth.*

7\. Modò intelligo, quare sanctus Bernardus Christum Dominum comparet api: *Cui mel in ore, in cauda aculeus.* Nam quemadmodùm apis in ore florem gerit, & in cauda verò aculeum, quo repugnat, & pugnat: ita hic Dominus & dulce, & amarum, mel & aculeum, misericordiam, & justitiam habet, ut hâc timeri se faciat, illâ verò amorem nostrum sibi conciliet, & hac ratione in ordine, & officio nos contineat, ne à statione nostra, excusso obedientiæ jugo, digrediamur, eumque offendere audeamus.

8\. Considerate quid tempore captivitatis Christi Domini acciderit. Venit Iudas cum militibus, eique pacis osculum porrigit. Dicit ei Christus: *Amice ad quid venisti?* Eodem verò tempore, dicens iis, qui ad se capiendum advenerant: *Ego sum*, dicit Evangelista, quod *ceciderunt in terram.* *Matth. 26.* Domine mi, & Redemptor animæ meæ, liceat mihi te interrogare, & petere. Cùm proditorem amicum voces, cur tam diversimodè cum militibus agis, eosque in terram conjicis? Tam dulcem & amabilem summo tuo inimico te exhibes, tam fortem & severum iis, qui te minus offenderant! Dicant alii opinionem suam, mea quidem (nisi quia mea, displiceat, & minus mereatur) est, cœlestem Magistrum amore falsi Discipuli utrumque fecisse; intendit enim Iudam convincere, demonstrando obligationem, quam

quam habebat ad se amandum, cùm eum agnoscens, amicum appellaret, *Amice*, ac simul quantoperè obstringeretur ad se timendum, quandoquidem tam validum, & potentem omnipotentiæ suæ effectum conspiceret, cùm una sola voce, omnes suos inimicos prosterneret, & in terram conjiceret *Ceciderunt in terram*. Quasi diceret Christus: si te suavitas & amor, quibus tecum ago, audacem faciant, terreat potestas, quam habeo, & amor meus te obstringat, ut me ames, potestas autem mea terreat, ut punitionē reformides, & de emendatione cogites, cùm tam graviter me offendas.

9\. Tanti verò momenti est hæc doctrina, ut etiam post resurrectionem suam Christus Dominus ejus nobis exempla subministrarit. Egregia profectò est cogitatio S. Gregorii Magni, qui expendit ea, quæ sacer Evangelista de Angelo illo refert, qui tamquàm testis resurrectionis Christi, mulieribus ad sepulchrum apparuit: *Erat*, inquit, *aspectus ejus sicut fulgur, & vestimenta ejus sicut nix*. Quomodo hæc tam diversa conjunguntur? aut quam unum cum alio connexionem habet? Maximam quidem, licet non tam facilem intellectu *Quia omnipotens Deus & terribilis est peccatoribus, & blandus est justis*; inquit magnus Doctor, quasi diceret: Non videtis quod conspectus fulguris terreat, nivis verò intuitus quandoque confirmat, & recreat? Ita quidem. Mirabilem itaque duorum præcipuorum attributorū, quæ nostro modo concipiendi, sunt in Deo, significationem hic videtis, peccatoribus terribilis est, & judex; justis verò blādus, & misericors. Peccatoribus vehemens est fulgur, quod eos adurit, & absumit, justis autem blanda nix. Optima profectò doctrina peccatoribus, quales nos sumus, amare nempe, & timere Deum, nec tantum de ejus misericordia confidere, ut ejus justitiæ obliviscamur. Et siquidem prima Evangelii verba nos animent, ac recreent, quibus Christus Dominus sese ut amabilem Patrem familias introducit, novam vineam, recenter plantatam in terra bona, ex vera & bona vite, munitam turri, torculari, & reliquis necessariis requisitis instructam, agricolis elocantem: *Homo erat Paterfamilias, &c* Pavorem & terrorem nobis incutiant alia, quibus parabolam concludens, non jam Patrem, sed Dominum se nominat: *Dominus vineæ*, rigorosè, ac severè condemnans illos ipsos, quibus vineam elocaverat, quia constituto tempore non debitè satisfecerant, ab eis auferens, eamque aliis agricolis elocans, qui vineæ illius proventus fidelius solverent, verificans illud Poëtæ: *Arma tenenti, omnia dat, qui justa negat*. Hæc omnia nos docent verba Salvatoris: *Auferetur à vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus*.

Matth. 28.

Gregor. hom. 11. in Evang.

Lucan in Phars.

Auferetur à vobis.

CONSIDERATIO II.

Qui plus justo, & quàm sua conditio exposcat, appetit, justo Dei judicio amittit quod habebat, insuper non acquirit, quod desiderat.

Singulari Dei favore & auxilio opus est, ut intra fortunæ suæ limites sese contineat, qui alienis impendiis rem suam familiarem adaugere potest Celebravit alius quidā in Mecœnate continentiam illam, & mediocritatem: *Mecœnas eques Hetrusco de sanguine Regum, intra fortunam qui cupis esse tuam*. Paterfamilias agricolis his vineam suam dedit, ut eam colerent, fructus ejus colligerent, & annuam fructuum pensionem solverent. Cùm autem tempus fructuū appropinquasset, misit servos suos, ut pretium elocationis expeterent, sed tam inhumani fuêre hi agricolæ, ut servorū alios lapidaverint, alios ceciderint, alios verò occiderint. Misit & filium suum, huic vitam ei ademerunt, ut hac ratione hereditatis dominio potirentur. Hoc autem inde consecuti sunt, quod dominus vineæ eam ab ipsis abstulerit, & novis agricolis elocaverit; atque ita volentes nolentes dominio, quod ambiebant, & elocationis tabulis, quas habebant, destituti remanserunt. Justo enim Dei judicio fit, ut qui plura quàm sibi conveniant, & facultates ferant, desideret, perdat ea, quæ habet, & omnibus destituatur. Continuata hujusce rei series nobis excutienda est, ad firmam discursus nostri probationem efformandam. 1.

Propert. l. 3 alleg. 8.

Ma-

2. Magna fuit malitia primi Angeli; simulatque enim ex manibus Creatoris sui prodivit, non solùm eum non agnovit, ac gratias egit, sed etiam vana illa, & elata cogitatione superbivit, & in eum insurrexit dicens: *In cœlum ascendam, similis ero Altissimo* Isaia 14. Non ambivit dœmon verus esse Deus, & Deum loco, ac sede sua privare, & in ea ipse considere, prout ex professo probat Angelicus Doctor sanctus Thomas (Thom. 1. p q 63. art 3.): subtilis enim erat, & videbat omninò fieri non posse, ut Deus esset, Deumque sede, & loco suo exturbaret; malitia ejus eò tantùm pervenit, ut desideraverit similis ei fieri, ideoque dixit: *Similis ero Altissimo.* Adeò ut non suffecerit ei, quòd Angelus esset, sed præsumptuosè Deus videri voluit. Quid autem ex vana hac cogitatione utilitatis consecutus est? quærit sanctus Ahelredus? Quid? dicit id sacer Textus: *Verumtamen ad infernum detraheris, & in profundum laci.* (Ahelred.) Pœnas verò, quas dedit, cùm peccato ejus componit hic sanctus, & utrumque magnam inter se proportionem habere deprehendit: *Digna retributio, ut qui cœlum voluit alatus ascendere, in infernum trahatur invitus. nec ad quamlibet partem inferni sed qui cœli summa petebat, ad ima descendat inferni.* Ut summum infimo opponatur, & omnia, quæ possidebat, bona amitteret, divinâ justitiâ ita ordinante, ut omnia amitteret is, qui omnia desiderabat.

3. Ambitionis, & avaritiæ, vel alterutrius vitii spiritu ductus Rex Ozias (2. Paral 26.), summi Sacerdotis officium, & dignitatem invadere, ac usurpare voluit, cumque summo Sacerdoti incensum pro populo oblaturo non nisi semel in anno Sancta Sanctorum ingredi liceret, sumpto Ozias thuribulo, prout dicit sanctus Joannes Chrysostomus (Chrysost. de verb. Isaia hom. 5.), *In Sancta Sanctorum irrupit, qui locus omnibus erat inaccessus, præterquàm primario Sacerdoti.* Ad hunc enim temeritatis terminum ambitione quispiam pervenit, taliter sese præcipiat, nihil enim est quod ei sese objiciat, nec Dei lex, nec ejus justitia, non mors, vel infernus. Accurrit mox summus Sacerdos Azarias Oziæ regi, & cum eo octoginta Sacerdotes admodum fortes, & animosi, & omnes simul, inquit sacra Scriptura, *restiterunt Regi atque dixerunt: Non est tui officii Ozias, ut adoleas incensum.* Quis cogitasset futurum aliquem qui potentiam Regis, in se aliqua, quæ tantoperè ipsi cordi erat impedivisset, quantumvis injusta illa esset? Nec tamen mirum, quod factum ambitiosus nempe hic rex erat nimis, in quem si non homines, certè lapides insurrexissent. Prosequitur autem sanctus Doctor: *Qui contendit supergredi proximos, multas inveniet difficultates, multos patietur contradictores.* Neque verò hic solùm substitit, sed etiam Deus in ipsum animadvertit, & *orta est lepra in fronte ejus coram Sacerdotibus*; & propter eandem (quod ad institutum nostrum facit) tamquàm leprosus, non solùm ex templo, sed etiam ex civitate ejectus fuit, regnumque perdidit: *Fuit igitur Ozias Rex leprosus usque ad diem mortis suæ, & habitavit in domo separatâ plenus leprâ, ob quam ejectus fuerat de domo Domini, &c.* inquit sacer textus. Et Chrysostomus disertissimis hisce verbis discursum suum concludit: *Ingressus est, ut Sacerdotium usurparet, etiam regnum perdidit, ingressus est, ut fieret venerabilior, & factus est execrabilior.* Si extra terminos sibi a Deo præfixos non prosiliisset, & regia dignitate contentus fuisset, tanta ei desolatio non supervenisset. Sphæram capacitatis suæ excedere voluit, atque etiam Sacerdos esse: Justum proinde Dei judicium fuit, ut cùm tanta simul arripere, & amplecti voluerit, omnibus privaretur, & Regnum ad alium magis dignum possessorem transiret, & vinea ab ipso auferretur, & agricolæ magis grato tribueretur: *Porro Ionathan filius ejus rexit domum Regis, & judicabat populum terræ.*

Capite tertio Danielis narratur, quod *Nabuchodonosor Rex fecit statuam auream altitudine cubitorum sex*, & mandavit, ut omnes 4. Daniel. 3. sub pœna capitis eam adorarent. Adeò ut ejus malitia eum adduxerit, ut non solùm se deum esse putaret, sed ipsam quoque suam statuam & imaginem manu artificum elaboratam divinam esse crederet; eamque ut talem ab omnibus voluerit adorari, ut vult magnus Theodoretus. Verùm enim verò animadvertite, inquit hic pater, quid ei acciderit eo tempore, quo gloriæ incrementis se maximè sublimatum existimabat: *Vox de cœlo ruit. tibi dicitur Nabuchodonosor Rex, Regnum tuum transibit à te* (quod idem est, ac *Auferetur à vobis Regnum Dei*) *& ab hominibus ejicient te, & cum bestiis, & feris erit habitatio tua.* Audite modò Theodoretum senten-

sententiam hanc exponentem. Itaque bellè
Psal. 48. in istum regem quadrat illud Davidis: *Homo cùm in honore esset, non intellexit. comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Homo iste fuit pater noster Adam, qui Deus esse desiderans, quod fieri nequaquam poterat, perdidit quod erat, Dei scilicet imaginem & similitudinem, & gloriam, quam antea habebat, in ignominiam versa est, & instar bruti effectus est, hoc enim vani ambitiosi proprium est, ut etiam dixit sanctus Ambrosius: *Ambitiosus, dum*
Ambros l. 3 in Luc. *vult esse sublimior, fit demissior*, cumque Dominus vineæ esse vult, ne quidem ejus agricola relictus est.

5. Infelix ille Rex Saul cum Philisthæis depugnans, videns exercitum suum cœsum, in gladium suum irruens, seipsum occidit.
2. Reg. 1. Aderat ibidem adolescens quidam, & uti videtur miles, qui credens Davidem lætaturum, si sciret Saulem crudelem persecutorem suum jam obiisse, eò quòd hac ratione pacificam Regni possessionem esset sumpturus, accipit regalem coronam à capite Saulis, eamque ad Davidem deferens, dicit: Domine mi, mortuus est Saul. Qui nosti? Scio, Domine mi, quia præsens adfui, eumque pene interemptum occidi. Casu veni in montem Gelboë, eumque vidi hastæ suæ incumbentem qui summis cum doloribus, & angustiis in sanguine suo se volutans, rogavit me, ut jam prope exanimem interimerem, & ab angustiis, & afflictionibus, quibus premebatur, liberarem. Feci id, domine mi, *& tuli diadema, quod erat in capite ejus, & attuli ad te dominum meum huc.* Vix verba compleverat, cùm David cuidam servorum suorum præcepit, ut eum occideret: *Qui percussit illum, & mortuus est.* Scio multos, sequentes Theodoretum, dicere, miserum hunc hominem seipsum condemnasse, dicendo, se Amalecitam esse, contra quos Deus sententiam mortis protulerat, præcipiens ut mille eorum parceretur. *Erat Amalecita, in quem universorum*
Theod. q. 1. in lib. 2. Reg. *Dominus jam tulerat sententiam mortis.* Verumtamen Dionysius Carthusianus eventum hunc expendens, egregiam admodum doctrinam moralem protulit; dicit enim, quod David magna de causa, nimirùm quia
Carthus. hic. excesserat, eum occidi jusserit: *Sanguis tuus super caput tuum, id est, tibi ipsi, & tuo excessui imputata est hæc tua occasio, quia haud meruisti* Alii aliter explicabunt hæc verba. Mihi verò videtur eum dicere voluisse, eum meritò pœnas dedisse, eò quòd, cùm miles esset, non in cassidem, sed in coronam manus conjecerit. Si tu miles sis, & non Rex, quis te constituit, ut de corona ageres? Regibus, qui coronari solent, eam derelinque, & cassidem, quæ ex conditione tua tibi convenit, assume. Tu limites tibi à Deo constitutos, & conditionis tuæ terminos transgredi desideras: morieris itaque, & neque cassidem, neque coronam habebis, & nec miles eris, nec Rex. Ita enim Divina Majestas disponit, ut qui ad majora, quàm sibi conveniant, adspirat, perdat & illud quod possidet.

Confirmat hanc cogitationem factum 6.
Alexandri Magni, quod refert Aulus Gellius, nimirùm, quod cùm hic Princeps quadam die sub noctem, in sinu quodam maris in scapha subsisteret, æstum præstolaturus, corona ex capite ejus deciderit. Nauta quidam natandi peritissimus sese mox in aquam, coronam excepturus, conjecit. Illam assecutus & sese ad enatandum convertens, ut liberiùs aquas scinderet, & manus non impeditas haberet, capiti suo imposuit, egressusque eam mox Regi obtulit. Tum Alexander pro dexteritate & agilitate commissa, certam pecuniæ summam ei dari jussit, & pro audacia, & temeritate, qua coronam capiti suo imposuerat, illud è vestigio amputari jussit, in testimonium pœnæ, quam mereturis, qui ad majora adspirat, quàm sibi debeantur. Aul. Gell.

Diabolus Christum Dominum *statuit* 7.
supra pinnaculum templi, quod omnes supremum templi fastigium fuisse dicunt; Evectum in eam altitudinem sic affatus est: *Si* Matth. 4.
filius Dei es, mitte te deorsum, scriptum est enim, Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis suis. Quasi dicit: Cogitavi ego, quod ut fama tua undequaque volet, & mundus te qualis qualis es, agnoscat, & recipiat, sanum consilium fuerit, si te inferius hinc dejicias, & omnis Jerusalem quasi è cœlo descendentem te videat. Nullum verò damnum oriri inde poterit, nam: *Angelis suis mandavit de te*; cumque Scripturas memoria teneas, scriptum est:

In

In manibus portabunt te, ne umquam offendas ad lapidem pedem tuum. Sanctus Ambrosius hanc satanæ actionem ad mores transfert, & notat solicitudinem, qua efficere conabatur, ut Christus Dominus ascenderet, non ut in loco alto subsisteret, & sese jam elevatum in sublimi contineret, sed ut casus ejus gravior esset; dicitque inimicum hac ratione cum ambitiosis agere, Deo justo suo judicio id permittente: *Hoc quidem est jactantia, ut dum se putat unusquisque ad altiora conscendere, sublimius usurpatione factorum ad inferiora detrudatur.* Quis ambitioso damnorum illorum causa fuit? Effrænata ejus ambitio, si enim suo se loco continuisset, & fortunæ suæ limites non excessisset, certum est quod eâ non excedisset.

Ambr. l. 4. in Luc.

8. Ponderat magnus Ecclesiæ Doctor sanctus Gregorius acerbam pœnam, quam divina majestas avaro illi diviti, qui mendicum Lazarum ad januam suam habebat, inflixit; quæ non contenta eum in perpetuum ad infernum condemnasse, etiam temporali pœna affecit, eum scilicet proprio nomine privans, non enim dicit, quo nomine vocaretur, sed *homo quidam, &c.* Cùm tamen de paupere illo dicat, quod nomen ejus fuerit Lazarus. *Notandum etiam est, quod in populo plus solent nomina divitum, quàm pauperum sciri. Dominus autem nomen pauperis dicit, & nomen divitis non dixit: Quia Deus humiles novit, atque approbat, superbos ignorat.* Dictum benè. Ergo verò hanc sancti hujus doctrinam ulterius prosequi velim, ut inde discursus mei probationem desumam. Dicit, quod ad superbum hunc divitem castigandum, proprio eum nomine privaverit. Quæro modò, in quo maxima peccatoris hujus superbia constiterit? Insignis noster Cajetanus existimat positam fuisse illius elationem, quod voluit esse, & videri plus quàm reverà esset. Probat hoc ex eodem Scripturæ contextu, qui dicit: *Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura & bysso. Peccatum luxus ex vestitu exteriori significatur, purpura enim Regnum, non cujuscumque divitis est.* Hominem itaque, qui persona vulgaris cùm sit, se tamen ut magnatem gerit, & tanta honoris ambitione ducitur, ut rex quidam apparere velit, eum hac ratione castiget Deus, ut etiam nomine suo illum privat ut & humilioribus inferior remaneat: nam humiles quidem Deus, & mundus nominibus suis appellat, de hoc verò superbo divite ne quidem qui vocaretur, scitur. Hæc nimiùm merces est, quam quispiam, humilis conditionis cùm sit, seipsum nimium efferendo, refert, ut tam vilis, & abjectus remanet, ut etiam nomine, quod habebat, spoliatus videatur.

Luc. 16.

Cajet. hic.

9. Notum est, maximum antiquæ legis honorem, & maximè illustrem laudem fuisse, alicujus ex duodecim Tribubus Israël caput esse. Certum quoque est, unam ex illis fuisse Dan, cujus toties meminit Scriptura sacra. Quando autem sanctus Joannes duodecim tribuum populum in cœlo vidit, non refert se vidisse tribum Dan, sed ejus loco substituit tribum Levi, ut sanctus Hieronymus observat. Quæ ratio fuerit, propter quam ejus non meminerit? Multas nobis offerunt sacri Interpretes, quas curiosi apud Authores in margine citatos videre possunt. Ego verò, eorum venia, moderni cujusdam docti opinionem sequi debeo, qui censet, quod hæc Tribus, quia limites sibi à Deo præfixos transire voluit, etiam locum, quem inter reliquos filios Israël habebat, amiserit. Probat hanc suam cogitationem loco illo libri Josue: *Ascenderuntque filii Dan.* Ubi conformiter ad Hebræum legit: *Et exivit terminus Dan ex ipsis.* Id est, egressus est Dan de terris eorum, & iis contentus non fuit, & alias occupavit, ut plura bona lucraretur, & majores divitias acquireret. Quapropter catalogo virorum illustrium Israël adscribi non meruit, eoque honore privatus fuit. Æquum profectò fuit, ut perderet quod erat, qui plus voluit quàm haberet. *Noluit Tribus Dan intra divina ordinationis cancellos concludi, sed præscriptos sibi terminos egressa, majores comparare divitias, & altiorem honoris gradum conscendere, sibique tandem fortunam fingere.*

Apoc. 7. Hier. l. 1. contra Iovinian. Perer. in Apoc. Disp. 20. Riber. Alcaz. Velasq in cap. 2 ad Philipp. v. 6 ann. 7 mor. Iosue 19.

Valesq. Sup.

10. Admirabilis ad hoc propositum est Historia Simonis Magi, quam refert, & ponderat sanctus Ambrosius. Dicebat, & constanter affirmabat hic scelestus, Christum Dei filium se esse, & siquidem necessarium foret, se veritatem hanc, etiam cœlum versùs ascendendo, probaturum. Confestim arte

arte magica volare cœpit. Sanctus Apostolus Petrus eum volantem videns, in genua prostratus, ad orationem sese composuit, quæ prius, quàm incantatoris hujus volatus, ad cœlum pervenit. Et mox in rupem concidens, crura sibi confregit, adeò ut incedere non potuerit. Audite modò sententiam, qua hic sanctus eventum hunc concludit: *Et hoc in opprobrium facti illius, ut qui paulo ante volare tentaverat, subitò ambulare non posset, & qui pennas assumpserat, plantas amitteret.* Idem iisdem verbis dicit sanctus Maximus homilia quinta de sancto Petro, & Paulo. Evenit infortunato huic quod papilioni, quæ non contenta per aërem incedere, alis suis tam altè volare vult, ut ad ignis usque regionem pertingere intendat, adeoque paupercula combusta moritur. Quis te, papilio, ad tam altè volandum instituit? Non sufficit tibi in aëris regione volare? Alas, & cum illis vitam, quam habebas, amittes, cùm plus volueris, quàm natura tibi concesserit. Qui taliter peccat, taliter luat. Sibi ipsis culpam attribuant vineæ agricolæ, cùm pravus ipsorum procedendi modus, damni quod incurrerunt, causa exstiterit. Non suffecit ipsis servos se esse, sed domini esse voluerunt, & ex agricolis proprietarios se facere, ideò vinea ab ipsis ablata est, & nec unum, nec alium habuerunt. Dignissima profectò temerariæ suæ culpæ pœna: *Auferetur à vobis, &c.*

Ambr. serm. 66.

Auferetur à vobis.

CONSIDERATIO III.

Deus damnorum nostrorum non est author, sed peccata, quæ committimus, causa sunt pœnarum, quas patimur.

1. AUferetur à vobis Ecclesia, cultus religiosus, & mea erga vos assistentia, inquit agricolis Paterfamilias. Quid ais Domine, & Deus vitæ meæ? Annon tu ille es, qui hisce bonis illos privabis, & spiritualem, quàm possident, vineam auferes? Cur ergo non dicis: *Auferam à vobis Regnum Dei,* sed *Auferetur, &c.* quasi ab alio id faciendum sit? Sed certum est, quod pro nativo suo amore non patietur se, (cùm reipsa non sit) damnorum nostrorum authorem haberi: nam peccator, ejusque peccatum pœnarum, quas patitur, causa existit.

Consideravi quandoque, pro solita mea tenuitate, quare Deus, & Dominus noster primum hominem ex Paradiso non exemerit, quandoquidem eundem eò adduxerit? Adam namque de terra Damascena, pedibus suis ad Paradisum non venit, sed Dei manus, quæ eum efformarunt, eædem quoque eò detulerunt, atque inde pedibus suis discessit, prout videre licet in differentia quæ est inter hæc duo sacra effata: *Posuit eum in Paradiso;* Et: *Emisit eum de Paradiso.* Assumere quidem eum potuisset, & extra ponere, sed ejecit, non autem exemit, ut videret non nisi à Dei manu Paradisi felicitatem sibi obvenire posse, à seipso verò infortunium mortalitatis accepisse, cum omnibus malis, quæ ipsum à Paradiso, & Deo sejunctum, & remotum exceperunt.

2. Egregiè ad hanc rem facit, quod ex mente divi Basilii Magni animadverto. Legite attentè omnes maledictiones, quas in Legis transgressorem conjicit Deus, & videbitis quod populus ad singulas responderit: *Amen: Maledictus qui non honorat patrem suum, & matrem. Et dicet omnis populus: Amen.* *Deut. 27.* Atque ita ad reliquas maledictiones, quas Levitæ imprecabantur, respondebat populus: *Amen* Notat modò hic sanctus, quod ad benedictiones, quæ in Legis observatores conferebantur, populus nunquam responderit, *Amen;* hoc modo: *Benedictus tu in civitate, & benedictus in agro;* & non adjungit *Amen.* Cur autem, quærit sanctus Basilius, *recitatis maledictionibus, adjungitur, Amen, benedictionibus verò nulla sequitur affirmatio?* Ut ad hanc dubitationem respondeat, utitur hic sanctus verbis quibusdam sancti Apostoli Pauli ad Corinthios, & dicit hoc modo: *Diluet hanc dubitationem Apostolus 2. ad Corinthios 1 dicens: Filius Dei non est, etiam & non, sed in ipso est etiam, omnes enim Dei promissiones in ipso sunt, etiam Amen;* quasi diceret: Non recordamini ejus, quod dicit sanctus Paulus, nimirùm, quod ad hoc ut Deus, ejusque Filius beneficia in nos conferant, à nobis minimè dependeant, nec opus eis sit oris nostri *Amen?* motivum enim nobis benefaciendi ab intimis suis habent, estque ipsis

ipsis proprium, & ipsi sibi respondent, cumque nobis benefaciunt, *Amen* dicunt. Sed modò ad nodum difficultatis Ratio quare Hebræorum populus ad maledictiones diceret *Amen*; hoc est, ita eveniat, fuit, quia pœnæ, quas patimur, tam alienæ sunt à conditione & natura Dei, ut earum executio à nostra propria voluntate magis, quàm à divina procedere videatur: atque ita ipsi nos sumus, qui dicimus, ut maledictiones, quas nobis minatur Deus, perficiantur, & eveniant. Verùm in benedictionibus necessarium non est, ut respondeatur *Amen*. Nam quemadmodùm Deum, sua ipsius naturalis bonitas ad nobis benefaciendum eousque inclinat, ut ultro illud facere desideret, & se facturum promittat, ut infallibiliter executioni mandetur, ideò ipsemet *Amen* dicit, nec expectat, ut nosipsi illud dicamus. Sine horum agricolarum, *Amen*, vineam suam eis commisit, sed absque eo *Amen* ab eis non abstulit; nam illi ipsi proprio se gladio jugulant, atque confodiunt, dicuntque se mereri ut dominium ab eis auferatur: *Malos malè perdet, &c.* Utque hæc veritas magis appareat & elucescat, quando sententiam, quam contra seipsos tulerunt, Dominus confirmat, non dicit, quod vineam ab eis auferet, sed quod illa ab eis auferetur: quod idem est ac dicere: fiet quod vos ipsi dicitis, & vos ipsi vindictæ, quam peccata vestra promerentur, executores eritis: *Auferetur à vobis, &c.*

3. A fide veri Dei Israël apostatavit Regnum Samariæ, faciendo idola, & vitulo cultum venerationemque Deo debitam tribuendo. Ad hæc alludunt verba illa Prophetæ Oseæ: *Projectus est vitulus tuus, Samaria* Vel prout ex Hebræo transfert insignis noster Hispanus Arias Montanus; *Projecit te vitulus tuus, Samaria* Et idem est, ac si dicatur: Ut vitulum adorares, Deum tuum dereliquisti: verumtamen & ipse promptè tibi solvit, & pœnas, quas peccata tua promeruerunt, tibi inflixit; nam cuspide cornuum suorum te confixit, & de florescenti, ac glorioso statu quo fruebaris, te dejecit, & instar mancipii, iis quibus antea dominabaris, servire jussit: *Significat Israelem, cujus Regia Samaria fuit, cornu petitum, & projectum esse ab eo vitulo, quem ipse sibi aluerat, translatione ad rem accommodata pulcherrimè usus.*

Osee 8.

Ar. Mont. ex Hebr.

Significat autem abductionem, & captivitatem Israelitarum, qui propriâ Idolomania culpa à suis sedibus ejecti sunt, perinde ac si cornibus vituli, quem ipsi nutrierant, expulsi, & exturbati fuerint; inquit doctissimus Montanus. Quasi Deus indicare voluisset, se pœnarum, licet omnes a manu sua proveniant, authorem non esse, ut de seipsis, non autem de Deo conquerantur: si enim nulla peccata eorum fuissent numquàm ad tam vilem, & miserabilem statum, in quo se deprehendunt, pervenissent. Corvus, quem nutriverunt, oculos ipsis eruit, & vitulus, quem adorarunt, in captivitatem illos redegit, & ipsi delinquendo sui ipsorum sese carnifices effecerunt: *Projecit te vitulus, Samaria.* Non dicit Dominus, quod ipse eos projecerit, sed quòd peccatum ipsorum eos destruxerit; neque enim Dei nostri pietas, & benignitas patitur, ut damnorum nostrorum authorem sese esse fateatur, & meritò: non enim cum pœna saluti convenit, idcircò Salvator pœnæ inventorem se non fatetur; quia nec etiam voluntati ejus, sed tantùm obligationi, in quam peccata nostra ipsum conjiciunt, conformis est.

Modò intelligetur alius Isaiæ locus, quem Interpretes diversimodè exponunt: *Peccata nostra responderunt nobis* Ego verò, expositorum venia, novam, & peculiarem explicationem adhibere debeo, & meo judicio, literæ admodùm conformem. Non loquitur hic Propheta de vocali responsione, quam homines mutuò dare solent, quando rem quampiam interrogant, cùm certum sit, peccata nec os, nec linguam ad loquendum habere, (licet sancti Patres, ac divinæ literæ eis talia membra aliquoties attribuant) sed de alio responsionis genere, quod ita vocari solet. Castrum aliquod bellica sua tormenta explodit, & vocis repercussio (inquiro) unde respondet? Ab hinc quatuor, sex, octo, vel decem milliaribus, prout ventus aërem impellit. Modò intelligetur allusio, quam Propheta facit ad hæc verba: *Peccata nostra responderunt nobis.* Qualis autem fuit responsio? Quasi machinarum fulminarium, & tormentorum muralium, quæ cùm ab una parte explodantur, ex alia longè distanti respondent. Nos Hispaniæ peccatores culparum nostrarum tormenta bellica, & peccatorum no-

 strorum

ftrorum ignivomas machinas, summa cum divinæ majestatis injuria, atque offensa, in cœlum explodimus, atque adeò necesse est, ut illa nobis respondeant. Sed ubi? Non hic, ubi peccata nostra committimus, sed in altis locis magnis remotis. Una die in Belgio, alia in Navarra, alia in Catalonia, alia in Lusitania respondent. Et ut verum fatear, armorum strepitus, & tumultus tam sonorus est, ut ad omnes hinc & inde commorantes pertingat. Hoc est: *Peccata nostra responderunt nobis.* Hæ sunt, quæ loca nobis auferunt, & ex vineæ possessione deturbant, prout dixit Spiritus Sanctus: *Regnum à gente in gentem transfertur, propter injustitias, &c.* necessarium quippe est, ut similibus causis similes effectus respondeant.

Eccli. 10.

5. Lugebat in Threnis suis propheta Jeremias Reipublicæ suæ mala, ac Regni destructionem (prout aliàs ponderavimus,) *Servi dominati sunt nostri,* inquit sanctus vir, hoc est secundùm literalem interpretationem docti nostri Cardinalis Hugonis: Ad tam miserum statum devenimus, ut *servi nostri prius, postea dominati sint nostri. Et gentes finitimæ, quæ prius erant subjugatæ, & quasi videbantur esse amicæ eorum, per dominium opprimebant eos.* Possem literali dumtaxat horum verborum intelligentiæ immorari, propter doctrinam, quam calamitosis hisce temporibus accommodatam exhibent: sed aliam, eamque spiritualem magni Ecclesiæ Doctoris sancti Hieronymi referre volo, ut ex conferentia utriusque, probationem assumpti mei, quam inquiro, deducam. Non fixit cogitationem Isaias (inquit optimus Scripturarum interpres Hieronymus) in temporalem Jerosolymæ ruinam, altiùs volavit ejus consideratio, spiritualem desolationem, & confusionem deplorans animæ illius, quæ propter peccata sua captivitati addicitur; *Hic spiritualis animæ ruina vastatioque describitur, caro, quæ servire debebat, dominata est animæ*: Propheta enim lacrimas suas profudit, videns confusionem, quam peccata producunt, cùm enim anima corpus, & spiritus carnem regere debeat, anima per peccatum eò deducitur, ut imperii jus amittat, & mancipium ejus, cujus erat domina, ac subdita, cujus erat regina, efficiatur. Hic enim perturbatus est ordo qui in peccati republica cernitur. Secundùm hæc duas servitutes continet hæc prophetia, unam spiritualem: illam animarum, hanc corporum: ac prophetæ spiritualis servitus prius quàm corporalis exhibita, & repræsentata fuit, hæc enim est pœnæ, illa verò culpæ; & quemadmodum culpa mater est pœnæ, ita prius peccatores, deinde verò punitos consideravit. Numquàm enim Hebræi Gentilium servituti addicti fuissent, nisi prius crudeli peccati servituti seipsos subjecissent. Temporalis captivitas responsio fuit ejaculationum peccatorum suorum, quas contra divinam majestatem prius exploserunt, atque adeò Jeremias calamitates, quas patiebantur, & vineæ ablationem, ipsis attribuit: & ideò non dicit Deum eorum authorem esse.

Thren. 5.

Hug. Card.

Hiero. hic.

Ponderavit ad hoc propositum magnus pater sanctus Augustinus, sacrum Evangelistam Joannem nobis dicere, quod cum Christus Dominus noster negotiatores illos templo ejecit, fecerit flagellum ex funibus, quibus merces suas colligatas advehebant, atque ita eos benè castigatos dimiserit. *Et cùm fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes ejecit de templo.* Et hic sanctus adjungit: *Scriptum est, funiculis peccatorum suorum unusquisque constringitur. Ergo quia de peccatis suis homines vapulant, ideò Dominus flagellum de resticulis fecit, & inde expulit de templo omnes, qui sua quærebant.* Quasi diceret: Quia, uti scriptum est, peccatorum suorum funibus sese unusquisque constringit, ideò Salvator ex funibus, qui erant inter bona vendentium, & Deum pari avaritia offendentium, instrumentum ad castigandum effecit. Quoniam peccator, qui culpam aliquam in Deum committit, primus est, qui ad sui punitionem instrumentum offert, atque ipse de seipso vindictam sumit. Adeò, ut non solùm pedes & manus sibi liget, peccatis suis pro funibus ei subservientibus, ne jugulationem evadere possit, prout dixit Spiritus Sanctus per os, & calamum Salomonis, verùm etiam gladium ex eis conficiat; sic ut omnia instrumenta ex parte sua ponat, omnia faciat, & omnium author sit: *De peccatis suis homines vapulant*; dixit gloriosus Augustinus. 6.

Ioan. 2.

Aug. in Psal. 130.

Prov. 5.

Sequitur (more suo) Angelicus Doctor sanctum Augustinum, explicans verba illa Christi Domini, per eumdem sanctum Joannem 7.

Joannem conscripta: *Eum, qui venit ad me, non ejiciam foras.* Audite obsecro attentè ejus verba, nam & merentur: *Quia illi, qui egrediuntur, non tamquàm à Christo ejecti egrediuntur, sed causa ejectionis ex parte ipsorum, qui per infidelitatem & peccata, à secreto rectæ conscientiæ recedunt, & sic dicitur, non ejiciam ego foras, sed ipsi se ejiciunt.* Quasi dicat: Meritò inquit Christus, quod eum, qui veniet ad se, non ejiciet foras, nec à se amandabit; cùm certum sit, quod ex parte Deo non veniat peccatoris abscessus, ipse enim est, qui patris sui domui renuntiat, & sponte ab ea recedit; ac propterea affirmat Dominus, officii sui esse eum detinere: *Non ejiciam*; dici nequaquam potest, quod ipse manum extendat, ut eum a se propellat. Si ipse, quia vult, discedit, de seipso conqueratur; quia ipse exilii, & proscriptionis suæ causa existit: *Sed ipsi se ejiciunt.* Quapropter Judæi vineæ agricolæ de ejus domino immeritò conqueruntur, quod ea ab illis auferatur, quandoquidem ipsi in sua causa arbitri fuerint, & sua ipsorum sententia ejus sese possessione privarint. Quam ob causam Salvator non dicit, quod eos castigare vellet, & hereditatem ab eis auferre, ac melioribus curatoribus eam committere, sed quod ab eis auferretur: quasi nolens sese infortunii ipsorum principium fateri, & eadem ratione docens, quod ipsorum peccata illud accersivissent: *Auferetur.* Thom. hic.

8. Modò intelligetur alius difficilis locus S. Matthæi. Christus Dominus noster cum Discipulis suis mensæ assidens in nocte cœnæ, quando sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum instituit, hæc tam nota verba illis dixit: *Non bibam amodò de hoc genimine vitis, usque in diem illum, cùm illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei.* Omnibus loquitur Redemptor, inquit Angelicus Doctor S. Thomas, neminem excludit, *vobiscum*, etiam in Judæ consortio existens. Itaque vel dicere debemus, quòd communionem ei non porrexerit, nec sanguinem suum ei dederit, quandoquidem in gloria eo non esset fruiturus; vel quòd hæc universalis: *Cùm illud bibam vobiscum*, non est absolutè vera. Audite responsionem Magistri Angelici, nam ejus illam esse satis apparet: *Christus loquitur Discipulis, à quorum collegio Iudas se separavit, non autem Christus eum exclusit, & ideò Christus quantum est in se, etiam cum Iuda vinum in regno Dei bibit, sed hoc convivium Iudas repudiavit.* Matt. 26. Thom. 3. p. q. 81. a. 2.

9. Excellens omninò est animadversio sancti Joannis Chrysostomi, & instituto nostro admodùm accommodata, ponderantis verba illa Redemptoris: *Quoties*, inquit Jerusalem alloquens, *volui congregare filios tuos, quemadmodùm gallina congregat pullos suos sub alis, & noluisti.* Mox verò, in pœnam quod noluerit, rem amplificans adjungit: *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta: Non dicit relinquam domum vestram desertam, sed relinquetur, non addita persona*; inquit aureum os, neque enim passus fuit, sese authorem haberi tanti mali, quantum est, homines sine Deo relinqui. Nihil ab ejus voluntate procedit, quod nobis malum sit, alibi ejus origo quærenda. Et propter eandem rationem, quando hodie vineæ agricolis ejus ablationem minatur, non dicit, quod eam ab eis auferet, sed quod ab eis auferetur. In seipsis tantæ punitionis causam quærant, certò enim eam invenient, cùm tam publica ac nota sint gravissima, & maximè enormia ipsorum peccata: atque adeò, *Auferetur*, significavit; in me quidem nihil auxilii, favoris, aut pietatis deest: singulos meos affectus exploravi, & ne unum quidem inter eos deprehendi, qui malus vobis fuerit, solummodò desidero ut vos penes me tutos, & salvos inveniam: si quidquam passi fueritis, vos ipsi illud quæsivistis, & in vobis ipsis causam ejus deprehendetis. Qui ampliores discursus hujus probationis desideraverit, legat sanctum Hieronymum super Epistolam ad Galatas capite tertio, ubi occasione maledictionum serpentis, & Adam pulcherrima quædam refert. Luc. 13. Chrysost. in Ioan. 8. hom. 52.

Mi

Et dabitur genti facienti fructus ejus

CONSIDERATIO III.

In domo Dei nulla sedes vacat, quia in eo ipso tempore, quo indigni eam perdunt, benè merentes eam occupant.

1. IN materia tam gravi, qualis est ea, quæ in hac consideratione tractanda nobis est, ut securi incedamus, non expedit vel pedem figere, nisi Angelicum Magistrum sanctum Thomam itineris ducem assumamus, qui in prima parte doctrinæ suæ quærit: *Utrum prædestinatio sit certa?* Hic est titulus articuli sexti, quæstionis 23. & quamquam sanctus Doctor ad hunc dubium respondeat affirmativè, nihilominùs argumenta quædam in contrariam partem adducit, quæ, uti apparet, oppositum conclusionis ejus probant, ac præsertim primum, fundatum in verbis illis Apocalypseos; *Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam.* Explicat id magnus Pater sanctus Augustinus: *Quod alius non est accepturus, nisi iste perdiderit* Igitur prædestinatio non est certa, & infallibilis. Ad hanc instantiam egregia distinctione respondet sanctus Thomas, dicens, coronam duobus modis alicujus dici posse. Uno quidem considerando coronam ex parte divinæ prædestinationis, & in hoc sensu nemo eam perdere potest; eò quòd necessariò eâ potiri debeat. Potest quoque sumi corona, secundùm meritum gratiæ, quia quod meremur, certa quadam ratione est nostrum: atque ita potest quisp am per peccatum mortale, quod committit, perdere gratiam, quæ est ejus corona. Atque in hoc sensu dicitur, quod alius amissam coronam accipiat, in quantum in locum ejus subrogatus est.

Thom. 1. p. q. 23. ar. 6. ad 1.

Apoc. 3.

August. cit. à D. Thom.

2. Hoc est, quod dicit Job, non permissurum Deum aliquos cadere, nisi alios sublevet: *Conteret multos, & innumerabiles, & stare faciet alios pro eis* Atque ita videbitis, in locum Angelorum, qui ceciderunt, substitutos esse homines, & in locum Judæorum Gentiles (quod idipsum est quod Evangelium nostrum dicit) *Auferetur à vobis regnum Dei & dabitur genti facienti fructus ejus* Pono hic ipsissimum (licet longum) sancti Doctoris textum, eò quòd gravissima sint ejus verba. *Ad primum ergo dicendum, quod corona dicitur esse alicujus dupliciter, uno modo ex prædestinatione divina, & sic nullus coronam suam amittit. Alio modo ex merito gratiæ, quod enim meremur, quodammodò nostrum est. Et sic suam coronam aliquis amittere potest per peccatum mortale sequens. Alius autem illam coronam amissam accipit, in quantum loco ejus subrogatur. Non enim permittit Deus aliquos cadere, quin alios erigat, secundum illud Iob 34. Conteret multos, & stare faciet alios pro eis. Sic enim in locum Angelorum cadentium substituti sunt homines, & in locum Iudæorum Gentiles, &c.* Et Glossa hanc sancti Thomæ doctrinam resumens, omnia duobus verbis complexa est: *Perdito malo, vinea alii datur, cùm donum gratiæ, quod superbus perdit, humilis accipit.* Atque ita discursus noster ritè fundatus est, quod omnis fidelis plùrimùm intersit divinam gratiam conservare: quia aliquando taliter amittere eam potest, ut eam deinceps non recuperet; nam in domo Dei mors non est, lava vocare, nam quæ ab aliquibus, quia indigni sunt, auferuntur, mox aliis, quia ea promerentur, attribuuntur.

Iob. 34.

Thom. loco cit.

Gloss Ordin sup. hanc parabol.

3. De Henoch, viro sancto, & magno Dei servo, dicit sacra Scriptura: *Henoch placuit Deo, & translatus est in Paradisum, ut det gentibus pœnitentiam* Advertit autem doctus Cardinalis à Victriaco, quod Deus Henochum ad Paradisum potius transtulerit, quàm ad alium quempiam locum, in quo divina majestas collocare eum potuisset, usque ad diem judicii, quo tamquàm præcursor Domini, ad mundum dijudicandum, venire debet (prout sacra Scriptura docere videtur) licet sanctus Hieronymus existimet, quod ad gloriam conscenderit: *Henoch enim & Elias mortis necessitate superata, ita ut erant in corporibus, de terrena conversatione ad cœlestia regna translati sunt.* Et dicit, Deum de industria id fecisse, ne vacuus esset locus, quem pater noster Adam deperdidit. *Henoch, qui justus erat inter peccatores, in locum, unde peccatores ejecerat, id est, in paradisum transtulit.* Non videtis quod Deus *emisit Adamum de paradiso?* necessariò itaque alium in ejus locum

Eccl. 44.

Hieron. tom 1. Epist. Miner. & Alexand.

Victeria. ser. 1 Dom. 2. Quadr.

locum substituere debuit: *Et translatus est in paradisum.* Enocho, inquit Deus, coronam, quam Adam perdidit, concessi, ut sciatur, quod in amicitia Dei, locus, quem aliquis deserit, non vacuus remanere, & deserentem exspectare, sed potius quamprimùm alteri tradi soleat: *Auferetur & dabitur.*

Quàm aptam, & bene conditam ponderationem nobis offert insignis noster Oleaster! *Dimitte me* (inquit Deus Moysi) *ut deleam eos, faciamque te in gentem magnam.* Quid hoc sibi vult, (quærit hic gravis Doctor) an fortè Moysis prosperitas à populi sui interitu dependebat? Haud equidem credo. Nec etiam intendebat Deus probare Moysen, probè enim sciebat, quod pluris faceret desiderium, & beneplacitum Dei, & bonum populi ejus, quàm proprii honoris, & lucri augmentum, quod ostendit, quando palatium Pharaonis cum eremo commutans hanc præ illo elegit. Quare ergo Moysis commoda, & lucra cum populi sui interitu componit Deus? Audite responsionem, authore suo dignam: *Probat locus iste, quod communiter sancti dicunt, neminem videlicet Deum deijcere, nisi alterum sublevet. Vult eos consumere, sed non delebit, nisi Moysen faciat in gentem magnam.* Ex quo patet conditio, & natura Dei, qui nescit misericordias suas continere, sed cùm bonum aliquod quidam non promerentur, alios quærit, qui illud accipiant, & vult ut hi fruantur iis, quæ alii perdiderunt.

Exod. 32.

Oleast. hic.

5 Psalmus centesimus octavus Davidis plagarum, & suppliciorum plenus est, quæ Spiritus Sanctus proditori Discipulo minatur, de eo enim ad literam loquitur, secundùm communem Doctorum explicationem, & de iis, qui eum imitantur. In eo Psalmo, inter alia, scripta sunt hæc verba: *Episcopatum eius accipiat alter.* Quod adimpletum est, succedente in eius locum sancto Matthia, qui divina sortitione electus est: *Cecidit sors super Matthiam,* inquit sacer textus. Modernus quidam commentator, casu locum hunc pertractans, utitur relata doctrina Angelici Doctoris sancti Thomæ, & dicit quædam verba instituto nostro admodum accommodata: *Iudam Dominus ad coronam vocavit Apostolicam, quem tamen ad coronam non prædestinavit, quia corona indignum fore præscivit. Vnde & coronam eius, scilicet Apostolatus honorem, alius accepit, sicut scriptum est: Fiant dies eius pauci, & Episcopatum eius accipiat alter.* Justo enim Dei judicio factum est, ut alteri eum promerenti, & meliores quàm perfidus agricola, fructus referenti attribueretur. Nec collatio dilata fuit, nam locus vix vacuus fuit, cùm Matthias divina sorte eum occupavit.

Psal. 108.

Riber. in Apoc. c. 3.

6 Ponderat sanctus Isidorus, quod ultimus Hebræorum summus Pontifex fuerit Caiphas, primus verò Ecclesiæ Catholicæ qui ei successit, sanctus Petrus. Et si observetur, quando Caiphas quæsivit à Redemptore, an esset Filius Dei, & Dominus respondit: *Tu dixisti;* quamprimùm vestimenta sua scidit: *Et Princeps Sacerdotum ait illi: Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis, si tu es Christus Filius Dei. Dixit illi Iesus: Tu dixisti, &c. Tunc princeps Sacerdotum scidit vestimenta sua.* Qua quidem actione, ut communiter notant sancti Patres, ipse se dignitate Sacerdotali spoliavit, eius insignia confringens, & sese tanquam indignum possessorem castigans. Itaque simulat credere noluit Christum esse Filium Dei, contra se sententiam tulit, & judicavit promereri se, ut coronam sacerdotalem quam habebat, amitteret. Agit porrò Deus de creando alio principe Sacerdotum, qui in Ecclesia sua succedat; inter omnes ex omnibus Discipulis suis sanctum Petrum eligit, & tamquàm digniori ovium suarum curam committit: *Pasce oves meas.* Si verò rationem indagemus, quare Servator noster Petrum potiùs ad supremum illum locum occupandum, quàm reliquos condiscipulos elegerit (inquit sanctus Isidorus) deprehendemus eam fuisse, quia in virtute fidei, quæ Caiphæ defuit, præcelluerit; atque ita videmus, quod cùm heroicam illam confessionem fecit: *Tu es Christus Filii Dei vivi;* mox exinde ei addixerit Dominus, quod summum Sacerdotem eum procrearet, & Ecclesiæ tiaram illi tribueret: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claves Regni cœlorum;* jam enim expectavi quod Caiphas per suam incredulitatem se totum loco illo

Matth. 26.

Ioan. 21.

Matth. 16.

illo quem possidebat, indignum redderet, ut Petro propter fidei suæ constantiam de eo provideretur. Qui novam gratiam rejecit, puniatur, & ea, quam habebat, privetur, qui verò eam lætanter exceperit, & pleno ore confessus fuerit, ad eam promoveatur, & sublevetur. Prodeant verba
Isid. l. 1. Epist. 51. sancti Archiepiscopi: *Eos, qui in vetustate computruerunt, novamque gratiam rejecerunt, ut res veteres Dominus appellavit, ut qui frangerentur, ac novum regni sermonem effunderent. Quo in genere fuisse Caipham deprehensum est, nam cùm à Domino audisset: Filius Dei sum; fregit vestimenta. At verò Petrus, qui spiritus vitæ legem acceperat, non modò cum doceretur, non venit, verumetiam ad solam interrogationem confessus est, in hoc videlicet, insitam veritatis cognitionem ostendens.* Ruina Caiphæ ad Petrum transivit; nam cum ille ad dominum vineæ cum eius fructibus non accurrerit, hic in solutione præstanda tam accuratus fuit, ut fructus anticipatè præstiterit.

7 Explicemus paulo amplius duo illa loca Job, & Apocalypsis, quæ articulo in principio
Iob. 34. allato adducit sanctus Doctor: *Conteret multos, & innumerabiles, & stare faciet alios pro eis. Hoc* (inquit Magnus Pater sanctus Gregorius, hæc verba explicans.) *quotidie agitur, sed quia adhuc finis partium utrarumq; non cernitur, non timetur.* id est: Qui peccat, non existimat se gratia Dei excidisse, nec ab eius amicitia rejectum, quamquam ei constet, quod peccaverit; quia oculos non habet, quibus videat, quomodo eodem tempore, quo Deum offendebat, jam Deus gratiam, quam ipse amittebat, alteri impertiebatur. In quo quidem, Fideles, magis timendum est, quàm videatur, non enim solùm dicit, quod dum aliqui cadunt, Deus alios sublevet, sed quod eos in cadentium loco constituat, quod perinde est ac eos repudiare, ac penitùs deserere: nam loca, licet multa sint, numerata tamen sunt, nec plura erunt, quàm sint.

8. Quis non videat quomodo hic locus respiciat alium Apocalypsis, & quàm bellè ad institutum nostrum, inter se conveniant?
Apoc. 3. *Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam.* Id est: Benè custodi, quod possides, ne alius coronam capiti suo imponat, nam nec ab ipso auferetur, nec alia superest, quæ tibi detur (ita hunc locum explicant ex antiquis Doctoribus sanctus Gregorius Papa, Primasius, Rupertus, Haymo, Beda, & ex modernis, Lyranus, Ribera, Alcazar, Blondo, & alii plures) Et- Greg Primas Rupert. Haym. Beda Lyran Riber. Alcaz. Blond.
si fortè per eum, qui in locum tuum subintravit, numerus compleatur, quid de te fiet? Expectare debebis ut alius cadat, ut tu intres; Quid scis, num hæc sors tibi contingat? Et num tu futurus sis fortunatus? Cave ne id videas, cum te omni remedio destitutum videbis, sic enim iis qui sese perdunt & damnant, accidere solet, ut peccatorum suorum rationem non habeant, nisi cum pœna eos commonefacit, & quia differtur pœna, non corrigitur culpa. *Nunquam enim* (prosequitur divinus Gregorius, in eodem loco sancti Job) *culpam suam reprobi, nisi in pœna, cognoscunt, & quia pœna differtur, culpa despicitur. Labuntur verò à statu justitiæ, & locum vitæ illis cadentibus, alii sortiuntur.* Prout ad oculum patet in agricolis vineæ, nam idem fuit eius possessione illos privare, & Gentilibus eam committere. Gregor. loc. cit.

Cuius repræsentatio, & exemplar fuit, 9.
Christi Domini egressus de templo, in quo eum lapidare voluerunt, & immediatè post cœco nato collata salus: *Præteriens inde vidit cæcum, &c.* inquit sanctus Joannes: *Absconditè exiens de templo*; explicat doctus Cardinalis à Victriaco: *In quo innuit, quod se à Iudæorum cordibus absconderet, & relinquens templum, hoc est Iudæorum cæremonias ad Gentes deberet transire. Vnde cæcum natum statim postea curavit, & eum sub figura gentium illuminavit.* Jam exinde compleri cœpit verbum Salvatoris: *Auferetur à vobis, &c.* Ioan 9. Victriac. serm. 3. Dominic. in Passion.

Facien-

Facienti fructus eius.

CONSIDERATIO V.

Castigat, & punit Deus quosdam ad emendationem & correctionem aliorum, ut sic alieno periculo cauti discant, omni studio eum non offendere, ne provocent iram eius.

1. Supponit Christus Dominus tamquam certum, quòd Gentiles, quibus daturus erat vineam suam, locupletiores fructus reddituri erant, utpotè qui alieno periculo cautiores fierent, & ex supplicio Hebræorum addiscerent normam effugiendi ultionem, & iram Dei. Prudentissimè disseruit in hac materia S. Ambrosius: *Torvos Leones cernimus naturalem feritatem imperata mutare mansuetudine, suam rabiem deponere, nostros mores sumere, & cùm sint ipsi terribiles, discunt timere. Cæditur canis, ut pavescat Leo, & qui sua injuria exasperatur, coercetur aliena, alteriusq; exemplo frangitur.* Experientiâ teste Leones mansuescunt, & naturâ suâ intrepidi, discunt pavere, modum autem adinvenit industria hominum, caniculum ad eius præsentiam verberant, tantumque ex verberibus canis concipit timorem, ut deposita feritate agninam induat mansuetudinem. Hoc ipsum voluit Christus præsenti parabola nos edocere, ut cernentes, quàm severè puniat Deus ingratitudinem erga beneficia, quæ Hebræis contulerat, agnoscamus, quòd multò rigidiùs plectet Christianos, si ingrati fuerint beneficiis, quæ dedit vineæ Ecclesiæ suæ, cùm hæc sint incompatibiliter majora, & præstantiora iis, quæ antiqua synagoga ab ipsius liberalitate recepit.

D. Ambr. lib. 2. de Cain & Abel c. 2.

2. Ponderat idem sanctus Ambrosius, quòd affirmet Deus se elegisse Pharaonem ad ostendendum in illo vires potentiæ & brachii sui: *Dicit enim Scriptura Pharaoni, quia in hoc ipsum suscitavi te, ut ostendam in te fortitudinem meam.* O Domine Deus, inquit hic magnus Doctor, quid punis Pharaonem tot suppliciorum modis, cùm eum veluti pertinacem tandem submergi, & aquis suffocari sis permissurus? Apposité respondet S. Præsul, hisce verbis: *Suscitatus est, ut esset, in cuius pœna, & vario tormentorum genere usque ad mortem omnes, qui sine Deo erant, metu territi hunc solum Deum esse, cum admiratione maxima faterentur, à quo hæ vindictæ sunt.* Permittite Deo, ut agat sua, non enim hæc tam facit ut puniat Pharaonem, quàm ut ex hâc pœnâ & supplicio colligat utilitatem, & bonum multorum, qui neque ipsum noverant, neque uti verum Deum æstimabant, ut agnoscentes, quàm severè punit, timentesque idem ipsis eveniat, in eum crederent, & credentes adorarent, sicque plagæ illorum forent horum medicina salutaris. Adducit autem S. Doctor ad comprobandum dictum suum, similitudinem medici, qui per anatomiam cadaveris, causam mortis defuncti curiosè indagat, & perscrutatur: *Antiqui Medici in hominibus morte dignis, vel mortis sententiam consecutis, requirebant, quomodo prodessent vivis, quæ in homine latebant, ut apertis his, cognoscerent causas ægritudinis, ut pœna morientis, proficiat ad salutem viventis.* Ac si diceret: Non arguitur crudelitatis Medicus, qui per anatomiam dissecat corpus mortui quippe omnes venas perlustrat cadaveris, ut ex morte unius, discant omnes viventes modum evadendi mortem. Non aliter Deus in Pharaone, (& idem dicere licet de his pessimis agricolis) contendit, ut nempe agnoscamus, quomodò obducetur peccator, & obduratus pereat, utque eorum periculo cauti taliter vivamus, ne idipsum nobis contingat.

Rom. 9.

D. Ambr. hic.

3. Observat ingeniosè S. Basilius Seleucus id, quod in ipsis mundi primordiis factum fuit, quando Deus litem intentavit sacrilego illi fratricidæ Cain, qui stimulatus invidiâ proditoriè occiderat justum Abelem fratrem suum, fuitque adeò execranda eius nequitia, ut ipsum Deum ignorantiæ insimulare, eique peccatum commissum negare præsumeret, quasi possibile foret Deo imposturam facere. Iratus Deus convicit eum vocibus, & clamoribus sanguinis, quem perfidus

 effu-

effuderat. Damnavit eum ad perpetuos labores, angustias, tremorem, & irrequietam animi trepidationem, ita ut nullibi pacem, aut securitatem haberet: *Vagus, & profugus eris.* Vel ut septuaginta legunt: *Gemens, & tremens eris super terram.* Et quidem præmunitus fuit salvo conductu, ne quis ipsum occidere valeret: *Posuit Deus signum in Cain, ut omnis qui inveniret eum, non interficiat eum.* O Domine, inquit S. Basilius erit unicâ vice hominem illum perversum occidere, vel permittere, ut eum propter peccata sua interficiant? Nequaquam, inquit sanctus: *Tremens obambula, animata lex videntibus occurrens, spirans columna avertat à tali pœna, lex, inquam, atramenti vice, trepidationis voce conscripta, malum tacere nescium intuentibus, & perturbata natura, quietem suadeat;* id est: tremens & trepidans huc illucque discurres, semper inconstans, & omnibus te videntibus eris lex viva, & animata, quæ monebit illos, ut sibi caveant, ne similem incurrant pœnam, & tuo periculo edoceantur, nisi velint, ut sibi idem eveniat. Adjungamus his ea, quæ dicit doctissimus noster Maluenda referens ex Hebræis, quod ubicunque Cain pertransibat, & cuncta vociferabantur tam montes, & lapides, quam arbores, & animalia exclamantia, *Recedite, recedite, recedite;* veluti, dum canis rabie agitatus pertransit, omnes clamant, cedite de viâ, & monent ut fugiant, ne mordeantur, & simul cum illo in rabiem incidant. Hæc maledictio Cain etiam pro parte comprehendit perfidos Judæos, filios Cain, eiusque sequaces, ut videlicet, obambulent per mundum dispersi, & omnibus opprobrium, & ludibrium facti, quos cùm potuisset Deus penitùs eradicare, noluit, sed per universum terrarum orbem dispersit. Ut homines videntes illos tam abjectos, qui anteà fuerant cæteris nationibus prælati, & millenis gratiarum donis, præ aliis, locupletati, seriò resipiscant, & caveant, ne quid simile illis accidat, fiantque eorum ærumnæ, & afflictionis consortes.

Genes. 4. lxx Interpret.

Basil. Seleuc. orat. 4 in Cain & Abel.

Maluend. lib. de Paradiso.

4 Notissimum est illud, quod in libro Josue commemorat sacra Scriptura de furto, quod Achan in expugnatione urbis Jericho commisit, accipiens, & occultans quædam spolia. Ignorabatur furti reus, & explorato quasi miraculosè, quòd ipse esset obnoxius culpæ, decernunt exequi in eum pœnam à lege taxatam, & sacro attestante eloquio fuit lapidatus: *Lapidavitque eum omnis Israel, & cuncta, quæ illius erant, igne consumpta sunt.* Est quæstio valdè controversa inter sacros Interpretes, an filii unà cum patre fuerint occisi? Communior opinio affirmat, illos simul cum patre fuisse lapidatos, vel igne consumptos. Fundatur autem hic dicendi modus in sacro textu, ubi narratur, quod quando patrem duxerunt ad vallem Achor ut lapidarent, unà filios, & filias eius abduxerint: *Tollens Josue, &c. Et filios eius, & filias eius, & duxerunt eos ad vallem Achor.* Bellè notatum. Sed jam aliam sumus inituri viam, & sententiam probabilem, quam doctissimus Lyranus refert ex Rabbinis, sectaturi, quod nempe licet filii, & filiæ eius fuerint simul educti, & astiterint præsentes morti ejus, non tamen cum illo occubuerint: *Filii, & filiæ Achan non fuerunt cum eo occisi, sed ducti fuerunt cum eo.* Et potest hæc Hebræorum opinio corroborari, quia nimius fuisset rigor, quod filii deberent luere delictum, cujus non fuerant complices, quod solus pater jamjam in crimine deprehensus perpetraverat, quoniam non solet Deus punire filios propter delicta parentum, nisi eorum vestigiis inhæreant, aut saltem criminum sint rei, & complices, ut disertè asserit propheta Ezechiel: *Filius non portabit iniquitatem patris.* Ad rem ergò. Quare Josue à Deo afflatus jussit, quod filii adessent testes mortis sui parentis? Quidnam hòcce mandato prætendit? Accommodissimum est responsum: *Ut eius punitionem videndo, à similibus cohiberentur;* putà, ut alieno patris periculo cauti timerent semper simile crimen admittere, utque pœna, & supplicium patris esset filiorum instructio, & monumentum.

Iosue 7.

Lyran. hic.

Ezech. 18.

Haud dubiè id ita disposuit Josue jam experientia edoctus, quàm utilis sit consideratio suppliciorum, quæ unus luit, ut alii coerceantur, ne eisdem criminibus implicentur. Nescio an curiosi animadverterint crebras illas confortationes, quibus Deus Josue tam seriò animavit, quando eum loco Moysis ducem populi substituit.

Trinâ

Trinâ namque vice, si curiosiùs notetur, in eodem capitulo ei dicit, ne timeat, nec cadat animo, sed robusto, ac generoso pectore cuncta aggrediatur: *Confortare, & esto robustus, ecce præcipio tibi, confortare, & esto robustus, noli metuere, & noli timere.* Ecquid hoc? An fortassè Josue tam dejecti erat animi, tamque excors, ut necesse fuerit à Deo ipsum tot vicibus animari, & confortari? Non capio. Doctissimus Lyranus appositè ad rem nostram explicat timores illos Josue: *Viderat Iosue, quod Moyses sanctissimus, malitiâ perturbatus peccaverat in aquis contradictionis, propter quod privatus fuerat ingressu terræ promissionis, & ideo meritò timebat, ne sibi aliquid simile accideret.* Recordabatur Josue illius, quod paulò antè Moysi contigerat, &c. Et hujusmodi penes se efformavit argumentum: Deus privavit eum vitâ, & officio, idque mihi contulit, timeo, & exhorreo aliquid admittere, quòd mihi carò constet, ut easdem luam pœnas. Rectè quadrat hic illud Cambysis, qui habens judicem pessimum, pervertentem omnis justitiæ ordinem, mandavit eum excoriari vivum, ejusque pelle fulcivit sedem, seu tribunal, ex quo aliis jus dicebat, & statim dedit filio virgam prætorianam, symbolum justitiæ, præcepitque ei quòd in sede patris judicaturus sederet, ut habens præ oculis præsentissimum exemplum edisceret, quomodo justitiam administrare deberet; & idcircò fuit æquissimus justitiæ minister, quia supplicium & pœna delictorum parentis erant ei norma rectè judicandi, & eodem philosophandi modò movebatur prudentissimus Josue, & timebat ne minimum delinqueret.

Josue 5.

Lyran. hic.

6. Mirum est me herclè, quòd Deus jubeat Prophetæ Ezechieli, ut lugeat & deploret casum, & ruinam malorum Angelorum in nomine, personâ, & gestis Regis Tyri adumbratam: *Fili hominis leva planctum super Regem Tyri &c.* Quæ enucleans Abbas Rupertus ingeniosè advertit, quòd consultius, ut videtur, præcepisset Deus homini, festivè recolere ruinam Angelorum, quàm luctuosè plangere, cùm planum sit, quòd damnum eorum redundaverit in utilitatem hominum, qui vacuas eorum sedes occupabunt. Qui igitur Deus præcepit ei lugere, ubi tanta erat lætandi materies, cum id, quod ipsi Angeli amiserant, homines essent accepturi? Notate responsum, intento nostro accommodissimum: *Planctus iste humilitas mentis, & confractio cordis est, considerantis, & videntis opera Domini, quàm terribilis sit in consiliis, non solùm super filios hominum, verùm etiam super ordines Angelorum: ille reverà viriliter scrutatur, & perpendit quid sibi faciendum sit, pulveri & cineri, cùm ille summus Angelus tam magnus, tam sapiens, tam speciosus ita terribiliter projectus sit pro eo, quòd creatori suo subditus esse noluit.* Non sunt lachrimæ compassionis, quas Deus commendat prophetæ propter casum Luciferi, sed humilitatis, & contritionis, ejus videlicet, qui intuens propriam fragilitatem, non sibi spondet securitatem. Quoniam si Deus Angelis, creaturis tam nobilibus non pepercerit, quando ceciderunt nolentes subjici divinæ Majestati, eosque tam severè punivevit, quid faciet hominibus pulveri, & cineri, si in similem inciderint reatum? Opus est flere, & non quomodocumque, sed lachrimas sanguineas, & postulare à Deo gratiam ad non peccandum; ita ut Deus commendet Ezechieli, & per ipsum nobis omnibus, ut præ oculis habeat ruinam Luciferi, ejusque damnationem æternam, utque ad exemplum ejus se humiliet, & contremiscat, & tali cautelâ vivat, ut gratiam conservet, in qua ipse infœlix non stetit, nec permansit.

Ezechielis 28.

Rupert. de victoria verbi Dei lib. 2. c. 3.

Obduratus Pharao sequens cursum obstinatæ suæ malitiæ ingressus est mare rubrum persequens populum Dei, & dum furiis agitatus bellum Deo inferre molitur, & omnia sibi salva, & prospera pollicetur, concitatus Deus contra ipsum, & exercitum ejus, submersit omnes in aquis vehementibus, ita ut nullæ ipsorum reliquiæ superstites remanerent. Israëlitæ autem sicco vestigio mare pertransierunt. Mox ut ad littus transierunt, oculos reflexerunt, *& viderunt Ægyptios mortuos super littus maris, timuitque populus Dominum.* Insignis noster Oleaster expendit mysterium in hac connexione verborum. Quæ enim convenientia unius cum altero? Quomodo concordat videre hostem mortuum, & illico incipere contremiscere? Hîc locum habebat 7.

Exodi 14. vers.

 mari-

arte magica volare cœpit. Sanctus Apostolus Petrus eum volantem videns, in genua prostratus, ad orationem sese composuit, quæ priùs, quàm incantatoris hujus volatus, ad cœlum pervenit. Et mox in rupem concidens, crura sibi confregit, adeò ut incedere non potuerit. Audite modò sententiam, qua hic sanctus eventum hunc concludit: *Et hoc in opprobrium facti illius, ut qui paulo ante volare tentaverat, subitò ambulare non posset, & qui pennas assumpserat, plantas amitteret.* Idem iisdem verbis dicit sanctus Maximus homilia quinta de sancto Petro, & Paulo. Evenit infortunato huic quod papilioni, quæ non contenta per aërem incedere, alis suis tam altè volare vult, ut ad ignis usque regionem pertingere intendat, adeoque paupercula combusta moritur. Quis te, papilio, ad tam altè volandum instituit? Non sufficit tibi in aëris regione volare? Alas, & cum illis vitam, quam habebas, amittes, cùm plus volueris, quàm natura tibi concesserit. Qui taliter peccat, taliter luat. Sibi ipsis culpam attribuant vineæ agricolæ, cùm pravus ipsorum procedendi modus, damni quod incurrerunt, causa exstiterit. Non suffecit ipsis servos se esse, sed domini esse voluerunt, & ex agricolis proprietarios se facere, ideò vinea ab ipsis ablata est, & nec unum, nec alium habuerunt. Dignissima profectò temerariæ suæ culpæ pœna: *Auferetur à vobis, &c.*

Ambr. serm. 66.

Auferetur à vobis.

CONSIDERATIO III.

Deus damnorum nostrorum non est author, sed peccata, quæ committimus, causæ sunt pœnarum, quas patimur.

1. Auferetur à vobis Ecclesia, cultus religiosus, & mea erga vos assistentia, inquit agricolis Paterfamilias. Quid ais Domine, & Deus vitæ meæ? Annon tu ille es, qui hisce bonis illos privabis, & spiritualem, quàm possident, vineam auferes? Cur ergo non dicis: *Auferam à vobis Regnum Dei*, sed *Auferetur, &c.* quasi ab alio id faciendum sit? Sed certum est, quod pro nativo suo amore non patietur se, (cùm reipsa non sit) damnorum nostrorum authorem haberi: nam peccator, ejusque peccatum pœnarum, quas patitur, causa existit.

Consideravi quandoque, pro solita mea tenuitate, quare Deus, & Dominus noster primum hominem ex Paradiso non exemerit, quandoquidem eundem eò adduxerit? Adam namque de terra Damascena, pedibus suis ad Paradisum non venit, sed Dei manus, quæ eum efformarunt, eædem quoque eò detulerunt, atque inde pedibus suis discessit, prout videre licet in differentia quæ est inter hæc duo sacra effata: *Posuit eum in Paradiso*; Et: *Emisit eum de Paradiso.* Assumere quidem eum potuisset, & extra ponere, sed ejecit, non autem exemit, ut videret non nisi à Dei manu Paradisi felicitatem sibi obvenire posse, à seipso verò infortunium mortalitatis accepisse, cum omnibus malis, quæ ipsum à Paradiso, & Deo sejunctum, & remotum exceperunt.

Egregiè ad hanc rem facit, quod ex mente divi Basilii Magni animadverto. Legite attentè omnes maledictiones, quas in Legis transgressorem conjicit Deus, & videbitis quod populus ad singulas responderit: *Amen*: *Maledictus qui non honorat patrem suum, & matrem. Et dicet omnis populus: Amen.* Atque ita ad reliquas maledictiones, quas Levitæ imprecabantur, respondebat populus: *Amen* Notat modò hic sanctus, quod ad benedictiones, quæ in Legis observatores conferebantur, populus nunquam respondèrit, *Amen*; hoc modo: *Benedictus tu in civitate, & benedictus in agro*; & non adjungit *Amen*. Cur autem, quærit sanctus Basilius, *recitatis maledictionibus, adjungitur, Amen, benedictionibus verò nulla sequitur affirmatio?* Ut ad hanc dubitationem respondeat, utitur hic sanctus verbis quibusdam sancti Apostoli Pauli ad Corinthios, & dicit hoc modo: *Diluet hanc dubitationem Apostolus 2. ad Corinthios 1 dicens: Filius Dei non est, etiam & non, sed in ipso est etiam, omnes enim Dei promissiones in ipso sunt, etiam Amen*; quasi diceret: Non recordamini ejus, quod dicit sanctus Paulus, nimirùm, quod ad hoc ut Deus, ejusque Filius beneficia in nos conferant, à nobis minimè dependeant, nec opus eis sit oris nostri *Amen*? motivum enim nobis benefaciendi ab intimis suis habent, estque ipsis

2.

Deut. 27.

ipsis proprium, & ipsi sibi respondent, cumque nobis benefaciunt, *Amen* dicunt. Sed modò ad nodum difficultatis Ratio quare Hebræorum populus ad maledictiones diceret *Amen*; hoc est, ita eveniat, fuit, quia pœnæ, quas patimur, tam alienæ sunt à conditione & natura Dei, ut earum executio à nostra propria voluntate magis, quàm à divina procedere videatur: atque ita ipsi nos sumus, qui dicimus, ut maledictiones, quas nobis minatur Deus, perficiantur, & eveniant. Verùm in benedictionibus necessarium non est, ut respondeatur *Amen*. Nam quemadmodùm Deum, sua ipsius naturalis bonitas ad nobis benefaciendum eousque inclinat, ut ultro illud facere desideret, & se facturum promittat, ut infallibiliter executioni mandetur, ideò ipsemet *Amen* dicit, nec expectat, ut nosipsi illud dicamus. Sine horum agricolarum, *Amen*, vineam suam eis commisit, sed absque eo *Amen* ab eis non abstulit; nam illi ipsi proprio se gladio jugulant, atque confodiunt, dicuntque se mereri ut dominium ab eis auferatur: *Malos malè perdet, &c.* Utque hæc veritas magis appareat & elucescat, quando sententiam, quam contra seipsos tulerunt, Dominus confirmat, non dicit, quod vineam ab eis auferet, sed quod illa ab eis auferetur: quod idem est ac dicere: fiet quod vos ipsi dicitis, & vos ipsi vindictæ, quam peccata vestra promerentur, executores eritis: *Auferetur à vobis, &c.*

3. A fide veri Dei Israël apostatavit Regnum Samariæ, faciendo idola, & vitulo cultum venerationemque Deo debitam tribuendo. Ad hæc alludunt verba illa Prophetæ Oseæ: *Projectus est vitulus tuus, Samaria* Vel prout ex Hebræo transfert insignis noster Hispanus Arias Montanus; *Projecit te vitulus tuus, Samaria* Et idem est, ac si dicatur: Ut vitulum adorares, Deum tuum dereliquisti: verumtamen & ipse promptè tibi solvit, & pœnas, quas peccata tua promeruerunt, tibi inflixit; nam cuspide cornuum suorum te confixit, & de florescenti, ac glorioso statu quo fruebaris, te dejecit, & instar mancipii, iis quibus antea dominabaris, servire jussit: *Significat Israelem, cujus Regia Samaria fuit, cornu petitum, & projectum esse ab eo vitulo, quem ipse sibi aluerat, translatione ad rem accommodata pulcherrimè usus.*

Osea 8.

Ar. Mont. ex Hebr.

Significat autem abductionem, & captivitatem Israelitarum, qui propriâ Idolomania culpa à suis sedibus ejecti sunt, perinde ac si cornibus vituli, quem ipsi nutrierant, expulsi, & exturbati fuerint; inquit doctissimus Montanus. Quasi Deus indicare voluisset, se pœnarum, licet omnes à manu sua proveniant, authorem non esse, ut de seipsis, non autem de Deo conquerantur: si enim nulla peccata eorum fuissent, numquàm ad tam vilem, & miserabilem statum, in quo se deprehendunt, pervenissent. Corvus, quem nutriverunt, oculos ipsis eruit, & vitulus, quem adorarunt, in captivitatem illos redegit, & ipsi delinquendo sui ipsorum sese carnifices effecerunt: *Projecit te vitulus, Samaria.* Non dicit Dominus, quod ipse eos projecerit, sed quòd peccatum ipsorum eos destruxerit; neque enim Dei nostri pietas, & benignitas patitur, ut damnorum nostrorum authorem sese esse fateatur, & meritò: non enim cum pœna saluti convenit, idcircò Salvator pœnæ inventorem se non fatetur; quia nec etiam voluntati ejus, sed tantùm obligationi, in quam peccata nostra ipsum conjiciunt, conformis est.

4. Modò intelligetur alius Isaiæ locus, quem Interpretes diversimodè exponunt: *Peccata nostra responderunt nobis* Ego verò, expositorum venia, novam, & peculiarem explicationem adhibere debeo, & meo judicio, literæ admodùm conformem. Non loquitur hic Propheta de vocali responsione, quam homines mutuò dare solent, quando rem quampiam interrogant, cùm certum sit, peccata nec os, nec linguam ad loquendum habere, (licet sancti Patres, ac divinæ literæ eis talia membra aliquoties attribuant) sed de alio responsionis genere, quod ita vocari solet. Castrum aliquod bellica sua tormenta explodit, & vocis repercussio (inquiro) unde respondet? Ab hinc quatuor, sex, octo, vel decem milliaribus, prout ventus aërem impellit. Modò intelligetur allusio, quam Propheta facit, ad hæc verba: *Peccata nostra responderunt nobis.* Qualis autem fuit responsio? Quasi machinarum fulminarium, & tormentorum muralium, quæ cùm ab una parte explodunter, ex alia longè distanti respondent. Nos Hispaniæ peccatores culparum nostrarum tormenta bellica, & peccatorum nostrorum

strorum ignivomas machinas, summa cum divinæ majestatis injuria, atque offensa, in cœlum explodimus, atque adeò necesse est, ut illa nobis respondeant. Sed ubi? Non hic, ubi peccata nostra committimus, sed in aliis locis magnis remotis. Una die in Belgio, alia in Navarra, alia in Catalonia, alia in Lusitania respondent. Et ut verum fatear, armorum strepitus, & tumultus tam sonorus est, ut ad omnes hinc & inde commorantes pertingat. Hoc est: *Peccata nostra responderunt nobis*. Hæ sunt, quæ loca nobis auferunt, & ex vineæ possessione deturbant, prout dixit Spiritus Sanctus: *Regnum à gente in gentem transfertur, propter injustitias, &c.* Eccli. 10. necessarium quippe est, ut similibus causis similes effectus respondeant.

5. Lugebat in Threnis suis propheta Jeremias Reipublicæ suæ mala, ac Regni destructionem (prout aliàs ponderavimus,) *Servi dominati sunt nostri*, inquit sanctus vir, Thren. 5. hoc est secundùm literalem interpretationem docti nostri Cardinalis Hugonis: Ad tam miserum statum devenimus, ut *servi nostri prius, postea dominati sint nostri. Et gentes finitima, quæ prius erant subjugatæ, & quasi videbantur esse amicæ eorum, per dominium opprimebant eos.* Hug. Card. Possem literali dumtaxat horum verborum intelligentiæ immorari, propter doctrinam, quam calamitosis hisce temporibus accommodatam exhibent: sed aliam, eamque spiritualem magni Ecclesiæ Doctoris sancti Hieronymi referre volo, ut ex conferentia utriusque, probationem assumpti mei, quam inquiro, deducam. Non fixit cogitationem Isaias (inquit optimus Scripturarum interpres Hieronymus) in temporalem Jerosolymæ ruinam, altiùs volavit ejus consideratio, spiritualem desolationem, & confusionem deplorans animæ illius, quæ propter peccata sua captivitati addicitur; *Hic spiritualis animæ ruina vastatioque describitur, caro, quæ servire debebat, dominata est animæ*: Hiero. hic. Propheta enim lacrimas suas profudit, videns confusionem, quam peccata producunt, cùm enim anima corpus, & spiritus carnem regere debeat, anima per peccatum eò deducitur, ut imperii jus amittat, & mancipium ejus, cujus erat domina, ac subdita, cujus erat regina, efficiatur. Hic enim perturbatus est ordo qui in peccati republica cernitur. Secundùm hæc duas servitutes continet hæc prophetia, unam spiritualem: illam animarum, hanc corporum: ac prophetæ spiritualis servitus prius quàm corporalis exhibita, & repræsentata fuit, hæc enim est pœnæ, illa verò culpæ; & quemadmodum culpa mater est pœnæ, ita prius peccatores, deinde verò punitos consideravit. Numquàm enim Hebræi Gentilium servituti addicti fuissent, nisi prius crudeli peccati servituti seipsos subjecissent. Temporalis captivitas responsio fuit ejaculationum peccatorum suorum, quas contra divinam majestatem prius exploserunt, atque adeò Jeremias calamitates, quas patiebantur, & vineæ ablationem, ipsis attribuit: & ideò non dicit Deum eorum authorem esse.

Ponderavit ad hoc propositum magnus pater sanctus Augustinus, sacrum Evangelistam Joannem nobis dicere, quod cum Christus Dominus noster negotiatores illos templo ejecit, fecerit flagellum ex funibus, quibus merces suas colligatas advehebant, atque ita eos benè castigatos dimiserit. *Et cùm fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes ejecit de templo*. Et hic sanctus adjungit: *Scriptum est, funiculis peccatorum suorum unusquisque constringitur. Ergo quia de peccatis suis homines vapulant, ideò Dominus flagellum de resticula fecit, & inde expulit de templo omnes, qui sua quærebant*. Quasi diceret: Quia, uti scriptum est, peccatorum suorum funibus sese unusquisque constringit, ideò Salvator ex funibus, qui erant inter bona vendentium, & Deum pari avaritia offendentium, instrumentum ad castigandum effecit. Quoniam peccator, qui culpam aliquam in Deum committit, primus est, qui ad sui punitionem instrumentum offert, atque ipse de seipso vindictam sumit. Adeò, ut non solùm pedes & manus sibi liget, peccatis suis pro funibus ei subservientibus, ne jugulationem evadere possit, prout dixit Spiritus Sanctus per os, & calamum Salomonis, verùm etiam gladium ex eis conficiat; sic ut omnia instrumenta ex parte sua ponat, omnia faciat, & omnium author sit: *De peccatis suis homines vapulant*; dixit gloriosus Augustinus. 6. Ioan. 2. Aug. in Psal. 130. Prov. 5.

Sequitur (more suo) Angelicus Doctor sanctum Augustinum, explicans verba illa Christi Domini, per eumdem sanctum Joannem 7.

Joannem conscripta: *Eum, qui venit ad me, non ejiciam foras.* Audite obsecro attentè ejus verba, nam & merentur: *Quia illi, qui egrediuntur, non tamquàm à Christo ejecti egrediuntur, sed causa ejectionis ex parte ipsorum, qui per infidelitatem & peccata, à secreto recta conscientia recedunt, & sic dicitur, non ejiciam ego foras, sed ipsi se ejiciunt.* Quasi dicat: Meritò inquit Christus, quod eum, qui venie rad se, non ejiciet foras, nec à se amandabit; cùm certum sit, quod ex parte Deo non veniat peccatoris abscessus, ipse enim est, qui patris sui domui renuntiat, & sponte ab ea recedit; ac propterea affirmat Dominus, officii sui esse eum detinere: *Non ejiciam*; dici nequaquam potest, quod ipse manum extendat, ut eum à se propellat. Si ipse, quia vult, discedit, de se ipso conqueratur; quia ipse exilii, & proscriptionis suæ causa existit: *Sed ipsi se ejiciunt.* Quapropter Judæi vineæ agricolæ de ejus domino immeritò conqueruntur, quod ea ab illis auferatur, quandoquidem ipsi in sua causa arbitri fuerint, & sua ipsorum sententia ejus sese possessione privarint. Quam ob causam Salvator non dicit, quod eos castigare vellet, & hereditatem ab eis auferre, ac melioribus curatoribus eam committere, sed quod ab eis auferretur: quasi nolens sese infortunii ipsorum principium fateri, & eadem ratione docens, quod ipsorum peccata illud accersivissent: *Auferetur.* Thom. hic.

8\. Modò intelligetur alius difficilis locus S. Matthæi. Christus Dominus noster cum Discipulis suis mensæ assidens in nocte cœnæ, quando sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum instituit, hæc tam nota verba illis dixit: *Non bibam amodò de hoc genimine vitis, usque in diem illum, cùm illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei.* Omnibus loquitur Redemptor, inquit Angelicus Doctor S. Thomas, neminem excludit, *vobiscum*, etiam in Judæ consortio existens. Itaque vel dicere debemus, quòd communionem ei non porrexerit, nec sanguinem suum ei dederit, quandoquidem in gloria eo non esset fruiturus; vel quòd hæc universalis: *Cùm illud bibam vobiscum*, non est absolutè vera. Audite responsionem Magistri Angelici, nam ejus illam esse satis apparet: *Christus loquitur Discipulis, à quorum collegio Judas se separavit, non autem Christus eum exclusit, & ideò Christus quantum est in se, etiam cum Juda vinum in regno Dei bibit, sed hoc convivium Judas repudiavit.* Matt. 26. Thom. 3. p. q. 81. a. 2.

9\. Excellens omninò est animadversio sancti Joannis Chrysostomi, & instituto nostro admodùm accommodata, ponderantis verba illa Redemptoris: *Quoties*, inquit Jerusalem alloquens, *volui congregare filios tuos, quemadmodùm gallina congregat pullos suos sub alis, & noluisti.* Mox verò, in pœnam quod noluerit, rem amplificans adjungit: *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta: Non dicit relinquam domum vestram desertam, sed relinquetur, non addita persona*; inquit aureum os, neque enim passus fuit, sese authorem haberi tanti mali, quantum est, homines sine Deo relinqui. Nihil ab ejus voluntate procedit, quod nobis malum sit, alibi ejus origo quærenda. Et propter eandem rationem, quando hodie vineæ agricolis ejus ablationem minatur, non dicit, quod eam ab eis auferet, sed quod ab eis auferetur. In seipsis tantæ punitionis causam quærant, certò enim eam invenient, cùm tam publica ac nota sint gravissima, & maximè enormia ipsorum peccata: atque adeò, *Auferetur*, significavit; in me quidem nihil auxilii, favoris, aut pietatis deest: singulos meos affectus exploravi, & ne unum quidem inter eos deprehendi, qui malus vobis fuerit, solummodò desidero ut vos penes me tutos, & salvos inveniam: si quidquam passi fueritis, vos ipsi illud quæsivistis, & in vobis ipsis causam ejus deprehendetis. Qui ampliores discursus hujus probationis desideraverit, legat sanctum Hieronymum super Epistolam ad Galatas capite tertio, ubi occasione maledictionum serpentis, & Adam pulcherrima quædam refert. Luc. 13. Chrysost. in Ioan. 8. hom. 52.

Et dabitur genti facienti fructus ejus.

CONSIDERATIO III.

In domo Dei nulla sedes vacat, quia in eo ipso tempore, quo indigni eam perdunt, benè merentes eam occupant.

1. IN materia tam gravi, qualis est ea, quæ in hac consideratione tractanda nobis est, ut securi incedamus, non expedit vel pedem figere, nisi Angelicum Magistrum sanctum Thomam itineris ducem assumamus, qui in prima parte doctrinæ suæ quærit: *Verum prædestinatio sit certa?* Hic est titulus articuli sexti, quæstionis 23. & quamquàm sanctus Doctor ad hunc dubium respondeat affirmativè, nihilominùs argumenta quædam in contrariam partem adducit, quæ, uti apparet, oppositum conclusionis ejus probant, ac præsertim primum, fundatum in verbis illis Apocalypseos; *Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam.* Explicat id magnus Pater sanctus Augustinus: *Quod alius non est accepturus, nisi iste perdiderit.* Igitur prædestinatio non est certa, & infallibilis. Ad hanc instantiam egregia distinctione respondet sanctus Thomas, dicens, coronam duobus modis alicujus dici posse. Uno quidem considerando coronam ex parte divinæ prædestinationis, & in hoc sensu nemo eam perdere potest; eò quòd necessariò eâ potiri debeat. Potest quoque sumi corona, secundùm meritum gratiæ, quia quod meremur, certa quadam ratione est nostrum: atque ita potest quisp am per peccatum mortale, quod committit, perdere gratiam, quæ est ejus corona. Atque in hoc sensu dicitur, quod alius amissam coronam accipiat, in quantum in locum ejus subrogatus est.

Thom. 1. p. q. 23. ar. 6. ad 1.

Apoc. 3.

August. cit. à D. Thom.

2. Hoc est, quod dicit Job, non permissurum Deum aliquos cadere, nisi alios sublevet: *Conteret multos, & innumerabiles, & stare faciet alios pro eis.* Atque ita videbitis, in locum Angelorum, qui ceciderunt, substitutos esse homines, & in locum Judæorum Gentiles (quod idipsum est quod Evangelium nostrum dicit) *Auferetur à vobis regnum Dei & dabitur genti facienti fructus ejus.* Pono hic ipsissimum (licet longum) sancti Doctoris textum, eò quòd gravissima sint ejus verba. *Ad primum ergo dicendum, quod corona dicitur esse alicujus dupliciter, uno modo ex prædestinatione divina, & sic nullus coronam suam amittit. Alio modo ex merito gratia, quod enim meremur, quodammodò nostrum est. Et sic suam coronam aliquis amittere potest per peccatum mortale sequens. Alius autem illam coronam amissam accipit, in quantum loco ejus subrogatur. Non enim permittit Deus aliquos cadere, quin alios erigat, secundum illud Iob 34. Conteret multos, & stare faciet alios pro eis. Sic enim in locum Angelorum cadentium substituti sunt homines, & in locum Iudæorum Gentiles, &c.* Et Glossa hanc sancti Thomæ doctrinam resumens, omnia duobus verbis complexa est: *Perdito malo, vinea alii datur, cùm donum gratiæ, quod superbus perdit, humilis accipit.* Atque ita discursus noster ritè fundatus est, quod omnis fidelis plùrimùm intersit divinam gratiam conservare: quia aliquando taliter amittere eam potest, ut eam deinceps non recuperet: nam in domo Dei mors non est, lava vocare, nam quæ ab aliquibus, quia indigni sunt, auferuntur, mox aliis, quia ea promerentur, attribuuntur.

Iob. 34.

Thom. loco cit.

Gloss Ordin sup. hanc parabol.

3. De Henoch, viro sancto, & magno Dei servo, dicit sacra Scriptura: *Henoch placuit Deo, & translatus est in Paradisum, ut det gentibus pœnitentiam.* Advertit autem doctus Cardinalis a Victriaco, quod Deus Henochum ad Paradisum potius transtulerit, quàm ad alium quempiam locum, in quo divina majestas collocare eum potuisset, usque ad diem judicii, quo tamquàm præcursor Domini, ad mundum dijudicandum, venire debet (prout sacra Scriptura docere videtur) licet sanctus Hieronymus existimet, quod ad gloriam conscenderit: *Henoch enim & Elias mortis necessitate superata, ita ut erant in corporibus, de terrena conversatione ad cœlestia regna translati sunt.* Et dicit, Deum de industria id fecisse, ne vacuus esset locus, quem pater noster Adam deperdidit. *Henoch, qui justus erat inter peccatores, in locum, unde peccatores ejecerat, id est, in paradisum transtulit. Non videtis quod Deus ejecit Adamum de paradiso?* necessariò itaque alium in ejus locum

Eccl. 44.

Hieron. tom 1. Epist. Miner. & Alexand.

Victoria. ser. 1 Dom. 2. Quadr.

locum substituere debuit: *Et translatus est in paradisum.* Enocho, inquit Deus, coronam, quam Adam perdidit, concessi, ut sciatur, quod in amicitia Dei, locus, quem aliquis deserit, non vacuus remanere, & deferentem exspectare, sed potius quamprimùm alteri tradi soleat: *Auferetur & dabitur.*

Quàm aptam, & bene conditam ponderationem nobis offert insignis noster Oleaster! *Dimitte me* (inquit Deus Moysi) *ut deleam eos, faciamque te in gentem magnam.* Quid hoc sibi vult, (quærit hîc gravis Doctor) an fortè Moysis prosperitas à populi sui interitu dependebat? Haud equidem credo. Nec etiam intendebat Deus probare Moysen, probè enim sciebat, quod pluris faceret desiderium, & beneplacitum Dei, & bonum populi ejus, quàm proprii honoris, & lucri augmentum, quod ostendit, quando palatium Pharaonis cum eremo commutans hanc præ illo elegit. Quare ergo Moysis commoda, & lucra cum populi sui interitu componit Deus? Audite responsionem, authore suo dignam: *Probat locus iste, quod communiter sancti dicunt, neminem videlicet Deum deijcere, nisi alterum sublevet. Vult eos consumere, sed non delebit, nisi Moysen faciat in gentem magnam.* Ex quo patet conditio, & natura Dei, qui nescit misericordias suas continere, sed cùm bonum aliquod quidam non promerentur, alios quærit, qui illud accipiant, & vult ut hi fruantur iis, quæ alii perdiderunt.

Exod. 32.

Oleast. hic.

5 Psalmus centesimus octavus Davidis plagarum, & suppliciorum plenus est, quæ Spiritus Sanctus proditori Discipulo minatur, de eo enim ad literam loquitur, secundùm communem Doctorum explicationem, & de iis, qui eum imitantur. In eo Psalmo, inter alia, scripta sunt hæc verba: *Episcopatum eius accipiat alter.* Quod adimpletum est, succedente in eius locum sancto Matthia, qui divina sortitione electus est: *Cecidit sors super Matthiam*, inquit sacer textus. Modernus quidam commentator, casu locum hunc pertractans, utitur relata doctrina Angelici Doctoris sancti Thomæ, & dicit quædam verba instituto nostro admodum accommodata: *Iudam Dominus ad coronam vocavit Apostolicam, quem tamen ad coronam non prædestinavit, quia corona indignum fore præscivit. Vnde & coronam eius, scilicet Apostolatus honorem, alius accepit, sicut scriptum est: Fiant dies eius pauci, & Episcopatum eius accipiat alter.* Justo enim Dei judicio factum est, ut alteri eum promerenti, & meliores quàm perfidus agricola, fructus referenti attribueretur. Nec collatio dilata fuit, nam locus vix vacuus fuit, cùm Matthias divina sorte eum occupavit.

Psal. 108.

Riber. in Apoc. c. 3.

Ponderat sanctus Isidorus, quod ultimus Hebræorum summus Pontifex fuerit Caiphas, primus verò Ecclesiæ Catholicæ qui ei successit, sanctus Petrus. Et si observetur, quando Caiphas quæsivit à Redemptore, an esset Filius Dei, & Dominus respondit: *Tu dixisti*; quamprimùm vestimenta sua scidit: *Et Princeps Sacerdotum ait illi: Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis, si tu es Christus Filius Dei. Dixit illi Iesus: Tu dixisti, &c. Tunc princeps Sacerdotum scidit vestimenta sua.* Qua quidem actione, ut communiter notant sancti Patres, ipse se dignitate Sacerdotali spoliavit, eius insignia confringens, & sese tanquam indignum possessorem castigans. Itaque simulat credere noluit Christum esse Filium Dei, contra se sententiam tulit, & judicavit promereri se, ut coronam sacerdotalem quam habebat, amitteret. Agit porrò Deus de creando alio principe Sacerdotum, qui in Ecclesia sua succedat; inter omnes ex omnibus Discipulis suis sanctum Petrum eligit, & tamquam digniori ovium suarum curam committit: *Pasce oves meas.* Si verò rationem indagemus, quare Servator noster Petrum potiùs ad supremum illum locum occupandum, quàm reliquos condiscipulos elegerit (inquit sanctus Isidorus) deprehendemus eam fuisse, quia in virtute fidei, quæ Caiphæ defuit, præcelluerit; atque ita videmus, quod cùm heroicam illam confessionem fecit: *Tu es Christus Filii Dei vivi*; mox exinde ei addixerit Dominus, quod summum Sacerdotem eum procrearet, & Ecclesiæ tiaram illi tribueret: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claves Regni cœlorum*; jam enim expectavi quod Caiphas per suam incredulitatem se totum loco illo

6

Matth. 26.

Ioan. 21.

Matth. 16.

illo quem possidebat, indignum redderet, ut Petro propter fidei suæ constantiam de eo provideretur. Qui novam gratiam rejecit, puniatur, & ea, quam habebat, privetur, qui verò eam lætanter exceperit, & pleno ore confessus fuerit, ad eam promoveatur, & sublevetur. Prodeant verba sancti Archiepiscopi: *Eos, qui in vetustate computruerunt, novamque gratiam rejecerunt, ut res veteres Dominus appellavit, ut qui frangerentur, ac novum regni sermonem effunderent. Quo in genere fuisse Caipham deprehensum est, nam cùm à Domino audisset: Filius Dei sum; fregit vestimenta. At verò Petrus, qui spiritus vitæ legem acceperat, non modò cum doceretur, non venuit, verumetiam ad solam interrogationem confessus est, in hoc videlicet, insitam veritatis cognitionem ostendens.* Ruina Caiphæ ad Petrum transivit; nam cum ille ad dominum vineæ cum eius fructibus non accurrerit, hic in solutione præstanda tam accuratus fuit, ut fructus anticipatè præstiterit.

Isid. l. 1. Epist. 51.

7 Explicemus paulo amplius duo illa loca Job, & Apocalypsis, quæ articulo in principio allato adducit sanctus Doctor: *Conteret multos, & innumerabiles, & stare faciet alios pro eis. Hoc* (inquit Magnus Pater sanctus Gregorius, hæc verba explicans.) *quotidie agitur, sed quia adhuc finis partium utrarumq; non cernitur, non timetur.* id est: Qui peccat, non existimat se gratia Dei excidisse, nec ab eius amicitia rejectum, quamquam ei constet, quod peccaverit; quia oculos non habet, quibus videat, quomodo eodem tempore, quo Deum offendebat, jam Deus gratiam, quam ipse amittebat, alteri impertiebatur. In quo quidem, Fideles, magis timendum est, quàm videatur, non enim solùm dicit, quod dum aliqui cadunt, Deus alios sublevet, sed quod eos in cadentium loco constituat, quod perinde est ac eos repudiare, ac penitùs deserere: nam loca, licet multa sint, numerata tamen sunt, nec plura erunt, quàm sint.

Iob. 34.

8. Quis non videat quomodo hic locus respiciat alium Apocalypsis, & quàm bellè ad institutum nostrum, inter se conveniant? *Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam.* Id est: Benè custodi, quod possides, ne alius coronam capiti suo imponat, nam nec ab ipso auferetur, nec alia superest, quæ tibi detur (ita hunc locum explicant ex antiquis Doctoribus sanctus Gregorius Papa, Primasius, Rupertus, Haymo, Beda, & ex modernis, Lyranus, Ribera, Alcazar, Blondo, & alii plures) Etsi fortè per eum, qui in locum tuum subintravit, numerus compleatur, quid de te fiet? Expectare debebis ut alius cadat, ut tu intres; Quid scis, num hæc sors tibi contingat? Et num tu futurus sis fortunatus? Cave ne id videas, cùm te omni remedio destitutum videbis, sic enim iis qui sese perdunt & damnant, accidere solet, ut peccatorum suorum rationem non habeant, nisi cum pœna eos commonefacit, & quia differtur pœna, non corrigitur culpa. *Nunquam enim* (prosequitur divinus Gregorius, in eodem loco sancti Job) *culpam suam reprobi, nisi in pœna, cognoscunt, & quia pœna differtur, culpa despicitur. Labuntur verò à statu justitiæ, & locum vitæ illis cadentibus, alii sortiuntur.* Prout ad oculum patet in agricolis vineæ, nam idem fuit eius possessione illos privare, & Gentilibus eam committere.

Apoc. 3.

Greg Primas. Rupert. Haym. Beda Lyran Riber. Alcaz. Blond.

Gregor. loc. cit.

9. Cuius repræsentatio, & exemplar fuit, Christi Domini egressus de templo, in quo eum lapidare voluerunt, & immediatè post cœco nato collata salus: *Præteriens inde vidit cæcum, &c.* inquit sanctus Joannes: *Absconditè exiens de templo*; explicat doctus Cardinalis à Victriaco: *In quo innuit, quod se à Iudæorum cordibus absconderet, & relinquens templum, hoc est Iudæorum cæremonias ad Gentes deberet transire. Vnde cæcum natum statim postea curavit, & eum sub figura gentium illuminavit.* Jam exinde compleri cœpit verbum Salvatoris: *Auferetur à vobis, &c.*

Ioan 9.

Victriac. serm. 3. Dominic. in Passion.

Facien-

Facienti fructus eius.

CONSIDERATIO V.

Castigat, & punit Deus quosdam ad emendationem & correctionem aliorum, ut sic alieno periculo cauti discant, omni studio eum non offendere, ne provocent iram eius.

1. Supponit Christus Dominus tamquam certum, quòd Gentiles, quibus daturus erat vineam suam, locupletiores fructus redditurі erant, utpotè qui alieno periculo cautiores fierent, & ex supplicio Hebræorum addiscerent normam effugiendi ultionem, & iram Dei. Prudentissimè disseruit in hac materia S. Ambrosius: *Torves Leones cernimus naturalem feritatem imperata mutare mansuetudine, suam rabiem deponere, nostros mores sumere, & cùm sint ipsi terribiles, discunt timere. Caditur canis, ut pavescat Leo, & qui sua injuria exasperatur, coercetur aliena, alteriusq; exemplo frangitur.* Experientiâ teste Leones mansuescunt, & naturâ suâ intrepidi, discunt pavere, modum autem adinvenit industria hominum, caniculum ad eius præsentiam verberant, tantumque ex verberibus canis concipit timorem, ut deposita feritate agninam induat mansuetudinem. Hoc ipsum voluit Christus præsenti parabola nos edocere, ut cernentes, quàm severè puniat Deus ingratitudinem erga beneficia, quæ Hebræis contulerat, agnoscamus, quòd multò rigidiùs plectet Christianos, si ingrati fuerint beneficiis, quæ dedit vineæ Ecclesiæ suæ, cùm hæc sint incomparabiliter majora & præstantiora iis, quæ antiqua synagoga ab ipsius liberalitate recepit.

D. Ambr. lib. 2 de Cain & Abel c. 2.

2. Ponderat idem sanctus Ambrosius, quòd affirmet Deus se elegisse Pharaonem ad ostendendum in illo vires potentiæ & brachii sui: *Dicit enim Scriptura Pharaoni, quia in hoc ipsum suscitavi te, ut ostendam in te fortitudinem meam.* O Domine Deus, inquit hic magnus Doctor, quid punis Pharaonem tot suppliciorum modis, cùm eum veluti pertinacem tandem submergi, & aquis suffocari sis permissurus? Appositè respondet S. Præsul, hisce verbis: *Suscitatus est, ut esset, in cuius pœna, & vario tormentorum genere usque ad mortem omnes, qui sine Deo erant, metu territi hunc solum Deum esse, cum admiratione maxima faterentur, à quo hæ vindictæ sunt.* Permittite Deo, ut agat sua, non enim hæc tam facit ut puniat Pharaonem, quàm ut ex hâc pœna & supplicio colligat utilitatem, & bonum multorum, qui neque ipsum noverant, neque uti verum Deum æstimabant, ut agnoscentes, quàm severè punit, timentesque idem ipsis eveniat, in eum crederent, & credentes adorarent, sicque plagæ illorum forent horum medicina salutaris. Adducit autem S. Doctor ad comprobandum dictum suum, similitudinem medici, qui per anatomiam cadaveris, causam mortis defuncti curiosè indagat, & perscrutatur: *Antiqui Medici in hominibus morte dignis, vel mortis sententiam consecutis, requirebant, quomodò prodessent vivis, quæ in homine latebant, ut apertis his, cognoscerent causas ægritudinis, ut pœna morientis, proficiat ad salutem viventis.* Ac si diceret: Non arguitur crudelitatis Medicus, qui per anatomiam dissecat corpus mortui quippe omnes venas perlustrat cadaveris, ut ex morte unius, discant omnes viventes modum evadendi mortem. Non aliter Deus in Pharaone, (& idem dicere licet de his pessimis agricolis) contendit, ut nempe agnoscamus, quomodò obduretur peccator, & obduratus pereat, utque eorum periculo cauti taliter vivamus, ne idipsum nobis contingat.

Rom. 9.

D. Ambr. hic.

3. Observat ingeniosè S. Basilius Seleucus id, quod in ipsis mundi primordiis factum fuit, quando Deus litem intentavit sacrilego illi fratricidæ Cain, qui stimulatus invidiâ proditoriè occiderat justum Abelem fratrem suum, fuitque adeò execranda eius nequitia, ut ipsum Deum ignorantiæ insimulare, eique peccatum commissum negare præsumeret, quasi possibile foret Deo imposturam facere. Iratus Deus convicit eum vocibus, & clamoribus sanguinis, quem perfidus effu-

Trinâ namque vice, si curiosiùs notetur, in eodem capitulo ei dicit, ne timeat, nec cadat animo, sed robusto, ac generoso pectore cuncta aggrediatur: *Confortare, & esto robustus, ecce præcipio tibi, confortare, & esto robustus, noli metuere, & noli timere.* Ecquid hoc? An fortassè Josue tam dejecti erat animi, tamque excors, ut necesse fuerit à Deo ipsum tot vicibus animari, & confortari? Non capio. Doctissimus Lyranus appositè ad rem nostram explicat timores illos Josue: *Viderat Iosue, quod Moyses sanctissimus, malitiâ perturbatus peccaverat in aquis contradictionis, propter quod privatus fuerat ingressu terræ promissionis, & ideo meritò timebat, ne sibi aliquid simile acceleret.* Recordabatur Josue illius, quod paulò antè Moysi contigerat, &c. Et hujusmodi penes se efformavit argumentum: Deus privavit eum vitâ, & officio, idque mihi contulit, timeo, & exhorreo aliquid admittere, quòd mihi carò constet, ut easdem luam pœnas. Rectè quadrat hic illud Cambysis, qui habens judicem pessimum, pervertentem omnis justitiæ ordinem, mandavit eum excoriari vivum, ejusque pelle fulcivit sedem, seu tribunal, ex quo aliis jus dicebat, & statim dedit filio virgam prætorianam, symbolum justitiæ, præcepitque ei quòd in sede patris judicaturus sederet, ut habens præ oculis præsentissimum exemplum edisceret, quomodo justitiam administrare deberet; & idcircò fuit æquissimus justitiæ minister, quia supplicium & pœna delictorum parentis erant ei norma rectè judicandi, & eodem philosophandi modò movebatur prudentissimus Josue, & timebat ne minimum delinqueret.

Iosue 5.

Lyran. hic.

6\. Mirum est me herclè, quòd Deus jubeat Prophetæ Ezechieli, ut lugeat & deploret casum, & ruinam malorum Angelorum in nomine, personâ, & gestis Regis Tyri adumbraram: *Fili hominis leva planctum super Regem Tyri &c.* Quæ enucleans Abbas Rupertus ingeniosè advertit, quòd consultiùs, ut videtur, præcepisset Deus homini, festivè recolere ruinam Angelorum, quàm luctuosè plangere, cùm planum sit, quòd damnum eorum redundaverit in utilitatem hominum, qui vacuas eorum sedes occupabunt. Qui igitur Deus præcepit ei lugere, ubi tanta erat lætandi materies, cum id, quod ipsi Angeli amiserant, homines essent accepturi? Notate responsum, intento nostro accommodissimum: *Planctus iste humilitas mentis, & confractio cordis est, considerantis, & videntis opera Domini, quàm terribilis sit in consiliis, non solùm super filios hominum, verùm etiam super ordines Angelorum: ille reverà viriliter scrutatur, & perpendit quid sibi faciendum sit, pulveri & cineri, cùm ille summus Angelus tam magnus, tam sapiens, tam speciosus ita terribiliter projectus sit pro eo, quòd creatori suo subditus esse noluit.* Non sunt lachrimæ compassionis, quas Deus commendat prophetæ propter casum Luciferi, sed humilitatis, & contritionis, ejus videlicet, qui intuens propriam fragilitatem, non sibi spondet securitatem. Quoniam si Deus Angelis, creaturis tam nobilibus non pepercerit, quando ceciderunt nolentes subjici divinæ Majestati, eosque tam severè puniverit, quid faciet hominibus pulveri, & cineri, si in similem inciderint reatum? Opus est flere, & non quomodocumque, sed lachrimas sanguineas, & postulare à Deo gratiam ad non peccandum; ita ut Deus commendet Ezechieli, & per ipsum nobis omnibus, ut præ oculis habeat ruinam Luciferi, ejusque damnationem æternam, utque ad exemplum ejus se humiliet, & contremiscat, & tali cautelâ vivat, ut gratiam conservet, in qua ipse infœlix non stetit, nec permansit.

Ezechielis 28.

Rupert. de victoria verbi Dei lib. 2. c. 3.

Obduratus Pharao sequens cursum obstinatæ suæ malitiæ ingressus est mare rubrum persequens populum Dei, & dum furiis agitatus bellum Deo inferre molitur, & omnia sibi salva, & prospera pollicetur, concitatus Deus contra ipsum, & exercitum ejus, submersit omnes in aquis vehementibus, ita ut nullæ ipsorum reliquiæ superstites remanerent. Israëlitæ autem sicco vestigio mare pertransierunt. Mox ut ad littus transierunt, oculos reflexerunt, *& viderunt Ægyptios mortuos super littus maris, timuitque populus Dominum.* Insignis noster Oleaster expendit mysterium in hac connexione verborum. Quæ enim convenientia unius cum altero? Quomodo concordat videre hostem mortuum, & illico incipere contremiscere? Hic locum habebat 7.

Exodi 14. vers.

maxima confidentia, ac proindè importunus videtur timor. Verumtamen non est inconveniens timor, inquit magnus Lusitanus, sed valdè commodus: *Qui gaudere debuissent de suffocatis hostibus timere dicuntur, nam qui propter nos destruit inimicos, nos etiam suffocabit, si ex amicis inimici fiamus.* Non fuit natus hic timor ex pusillanimitate, aut animi remissione, sed ex prudenti consideratione, perpenderunt namque apud se, dixeruntque; Deus, qui amore nostrum destruit hostes, id ipsum faciet nobiscum, si ex amicitia ad inimicitiam deflexerimus; idcircò æquum est, ut timeamus, & ex hostium submersorum exemplo addiscamus, qualiter oporteat vitam rectè instituere, ne ultio divina nos pariter eisdem suppliciis involvat.

Oleast. hic.

8\. Dixerunt quondam discipuli Salvatori nostro: *Domine etiam dæmonia subjiciuntur nobis.* Gloriabantur Apostoli de potestate sibi datâ, quòd etiam dæmones verbis ipsorum obedientes ex obsessis corporibus egrederentur. Responditque eis supremus Magister, volens spiritum superbiæ in cordibus eorum reprimere: *Videbam Satanam sicut fulgur de cælo cadentem.* O discipuli mei videor in vobis contemplari ruinam Luciferi, qui arroganti superbiâ elatus cecidit è summo cælo in profundam abyssum inferni. Ad quid (quærunt SS. Petrus Damianus, & Gregorius Magnus) objicit Christus Dominus exemplum superbiæ, Luciferum æternis suppliciis condemnatum? Quæ etenim comparatio inter casum primi Angeli, & potestatem Apostolorum super dæmonia expellenda? Et dato, quòd eis vellet proponere exempla superborum severè punitorum, nònne abundabant plurima hominum testimonia, qui propter idem superbiæ delictum fuerunt humiliati? Quare ergo non adducit homines superbos tamquam exempla casus, & ruinæ? Certissimum namque est, quod exempla quò propinquiora sunt, eò plus moveant, & terreant. Magnum profectò mysterium in eo continetur, inquit sanctus Cardinalis Damianus, quia voluit Dominus hoc pacto terrefacere homines memoriâ, & recordatione maximi supplicii, eapropter usus est exemplo, Luciferi, qui fuit primus author superbiæ, & idcircò maximè, in exemplum aliorum castigatus, quasi diceret eis: *Videte ne dum nequitiæ spiritus vestris subduntur imperiis, mentes vestra jugo premantur elationis, quia si Satanas cælum perdidit per superbiam, homo superbus nequaquam valet invenire, quod sperat.* Id est: Ex sedula consideratione potestatis vestræ vivaciori memoriâ, & altiùs perpendite casum, & ruinam primi Angeli, & unà agnoscite majora fuisse dona ipsius, quàm vestra, & tamen spe sua fuit frustratus, timete, ne id ipsum vobis eveniat. Sanctus autem Gregorius, relatus à Divo Thoma, idem prorsus, licet aliis verbis, affirmat: *Mirè autem Dominus, ut in Discipulorum cordibus elationem premeret judicium ruinæ detulit, quod ipse Magister elationis detulit, ut in authore superbiæ discerent, quid de elationis vitio formidarent.* Id est: Ne Apostoli superbirent, exhibuit eis superbum humiliatum, & ut alieno supplicio edocerentur, repræsentavit eis Satanam, qui veluti primus reus severissimè fuit castigatus, & meritò, quia nullum est reperire medium efficacius, neq; remedium potentius ad reprimendos motus superbiæ, & elationis, quàm experimento videre vanam præsumptionis arrogantiam in aliis severè punitam.

Luc. 10. v.

S. Petrus Damian. epist. 9.

D. Gregor. in caten. D. Thom. hic.

9\. Vidit aliquando sanctus Apostolus Paulus hominem quemdam apud Corinthios, peccati mortalis reum, qui velut meditatò celeri gradu ad Infernum properabat; cupiebat eum revocare, & ad viam salutis reducere, eumque in finem præcepit nequissimo dæmoni, ut corpus ejus possideret, & tam crudelibus tormentis excruciret, ut eum ad extrema deduceret: *Quem tradidi Satanæ in interitum carnis.* Ad quid? *Ut spiritus salvus fiat.* Omitto hic expendere id, quod S. Chrysostomus adnotavit, quòd Apostolus non dixerit, dedi, sed tradidi: *Non dixit, dare hujusmodi Satanæ, sed tradere, aperiens ei pœnitentiæ januas, & tamquam pedagogo hujusmodi tradens;* id est, tradidit eum Satanæ, ceu traduntur pueri pædotribus instruendi, & corrigendi, ut eum doceret, corpusque cruciatibus torqueret, quibus ipse tandem edoctus resipisceret, & ad meliorem frugem conversus animam suam salvaret. Quod autem ego expendo in hoc loco, est id,

1. Corinth. 5.

D. Chrysost. hom. 15 in 1. ad Corinth. lib. 1. de pœnit. c. 23.

id, quod magnus Tertullianus ad rem nostram observavit, (non examino modò, quo fundamento moveatur) dicens, doctorem Gentium hic loqui de spiritu cæterorum, id est, de animabus aliorum fidelium, qui videntes eum atrocibus tormentis excruciatum, ex ejus suppliciis instruerentur, & veluti antidoto salutari curarentur, ipsiusque periculo cauti metuerent consimilem culpam admittere: *Tradidi Satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus fiat, salvum, & integrum præstandum, ab omni immunditiarum contagione ejecto incestuoso fornicatore.* Et quia, animadvertit Christus Redemptor noster, quòd Gentiles commoverentur ex pœnis Judæorum, quos castigabat, idcircò enuntiat eis tamquàm certissimum, quod locabit vineam suam aliis agricolis, qui copiosiores, & multò plures ei referent fructus.

Tertull. lib. de pudicit. c. 13.

Dabitur genti facienti fructus ejus.

CONSIDERATIO VI.

Patiendo contraria iis, quæ peccatores operantur, securi gradimur per viam salutis nostræ.

1. Nullum homini præsentius, aut securius remedium ad non aberrandum à scopo, & tramite salutis, quàm agere contrarium illius, quod videt facere inimicos Dei: ideoque hoc ipso quòd Judæi non retulerunt fructus vineæ Domino, erunt promptissimi Gentiles ad referendos illos tempore suo, & præstabunt oppositum illi, quod Judæi fecerunt, ut tuti ac securi gradiantur per viam salutis.

Loquens sacra Scriptura de sancto Jobo sic fatur: *Vir erat in terra Hus nomine Iob.* Diximus alibi ex doctrina SS. Patrum, Spiritum Sanctum voluisse verbis illis explicare excellentiam virtutum hujus sancti viri, eò quòd inter gentem pessimam, nempe, Hussitas commorans sanctam duxerit vitam. Verùm modò altiùs locum hunc ad majorem laudem Jobi explicare oportet: Quapropter premo lectionem sancti

Iob. 1.

Hieronymi ex Hebræo fonte deprompt am: *Vir fuit in terra consilii, nomine Iob.* Itaque Spiritus Sanctus vocat Hus terram consilii. Verba planè difficultate plena, exploratum namque est Hussitas fuisse homines impiissimos, & consequenter necessariò fuisse pessimi consilii, quia malus nequit rectè consulere. Quid ergo, dicemusne de Jobo, quòd pessimos habuerit consiliarios? Hoc sanè non in honorem & existimationem, sed in confusionem, & injuriam ipsius redundabit. Verum est, sed sanctus Hieronymus, & ante eum Spiritus Sanctus, non voluit offuscare sanctitatem personæ Jobi, sed potius eam summis laudibus extollere, dicens Jobum fuisse tam sanctum, ut etiam improbissimi mores Hussitarum, inter quos morabatur, ipsi fuerint consilio, & exemplo ad rectè probeque vivendum, idemque erat, quod Job videret depravata opera Hussitarum, ac quod illis animabatur contra eos, ad amandum, & serviendum Deo. Et hoc sensu intelligenda sunt verba illa: *Vir fuit in terra consilii*; id est, qui vivens inter Hussitas maximos peccatores & pessimos nequam: *Vir erat in terra Hus.*

D. Hieronym. ex Hebræo.

2. Enarrans sacer Historiographus generationem Seth filii Adam effatur in hæc verba: *Seth natus est filius, quem vocavit Enos, iste cœpit invocare nomen Domini.* Fuit hic primus, qui auspicatus fuit laudes Dei decantare. Paraphrastes Chaldæus ita transfert hæc penultima verba: *In diebus ejus inceperunt filii hominum, ut non orarent in nomine Domini.* Et magnus noster Lusitanus: *Tunc prophanatum, aut pollutum est nomen Domini. id est, generatio Cain tempore suo polluit nomen Dei, faciendo mala*; id est, illo tempore machinati sunt filii Cain modos, quibus Deum non colerent, sed offenderent, non adorarent, sed blasphemarent. Notate illud: *Tunc.* Quodnam fuit illud *tunc*? Quando filii Cain incipiebant malignari, Deoque cultum, & adorationem jure debitam denegare, tunc filii Dei incipiebant eum honorare, collaudare, & debitum honoris tributum ei persolvere, ita ut eodem tempore, quo illi offendebant, hi adorarent, imò quantò, illi ipsum majoribus injuriis lacessebant, & blaphemabāt, hi tantò ferventiori zelo, & cultu ipsum

Genes. 4.

Paraphrast. chalda: Oleaster hic.

ipsum venerabantur, & extollebant. Ast sciamus, quinam fuerunt filii Cain? Cognoscite patrem, & ex illo facili negotio clariorem filiorum notitiam colligetis. Est constans Hebræorum traditio, (ut jam alibi adnotavimus) quòd quando Cain eduxit fratrem suum Abelem ad agrum: *Egrediamur foras*; cum hisce verbis lacessiverit: *Non est justitia, neque Iudex, neque sæculum aliud, neque præmium recipient justi, neque pœnas luent impii*; Et quia probus frater æquo zelo motus ei contradicebat, & redarguebat, eum interfecit. Itaque, teste Genebrardo, hic impius fratricida fuit primus hæreticus in mundo, primusque atheista, seu athejos, qui Dei providentiam negavit & immortalitatem animæ, & resurrectionem carnis eliminare præsumpsit. Et filii ac prognati perfidiæ ac hæreseos ejus hæredes idipsum egerunt. Dum ergò isti conjurati hostes Dei ipsum graviter offenderent, & blasphemarent nomen sanctum ejus, Seth ejusque filii, & successores omni studio ipsum honore, & laudibus prosequi contendebant. In hoc sensu, inquit Oleaster, exponi debet, quod Enos cœperit invocare nomen Domini, non quòd fuerit primus, quia primitùs ante ipsum Adamus, & filii ejus Cain, & Abel jam Deo sacrificia immolaverant, sed quia aliquo tempore intermedio cessaverat Dei cultus, ab ipsis filiis Cain eliminatus, Seth ad confutationem inimicorum Dei illum resuscitavit, & majori fervore, quàm ipsius prædecessores Deum veneratus est, & adoravit: *Iterum conceptum est, invocari nomen veri Dei*. Itaque Enos fecit contrarium illi, quod pessima illa, & adultera gens faciebat, quo securius negotium salutis perageret. Et hoc ipso, quod Cain, & filii ejus agricolæ non persolverint Deo fructus de rigore justitiæ debitos, idcircò Seth, ejusque successores tam fideli fœnore fructus suos ei retulerunt, & tributum suum persolverunt.

Genebrard. in chronolog.

3. Plantavit Noë vineam, & inexpertus, seu ignorans vim & efficaciam fructus illius, nempè vini, bibit intemperanter, & inebriatus est. Et captus potu, & impos mentis cecidit denudatus in terram, quem videns minùs compositè jacentem maledictus filius Cham cœpit illudere, & irridere eum, accersivitque fratres suos Sem, & Japhet, ut unà secum parentem ebrium ludibrio haberent: *Quod cùm vidisset Cham pater Chanaam, verenda scilicet patris sui esse nudata, nuntiavit duobus fratribus suis*. Et notanter addit sacer Textus: *At verò Sem, & Iaphet pallium imposuerunt humeris suis, & incedentes retrorsum operuerunt verenda patris sui*. Observate, quæso, adversativam, *at verò*, ex qua confirmationem discursus nostri colligam. Sem, & Japhet tamquàm probi filii, non solum non habuerunt patrem suum irrisui, sed econtrà acceperunt pallium incedentes retrorsum & illo verenda patris sui cooperuerunt. Jurassem ego, inquit sanctus Gregorius Magnus, hoc ita futurum, quòd filii probi, & reverentes contrarium acturi essent illius, quod inverecundus, & impudens facere præsumpserat: Et quòd boni subditi occultaturi essent defectus, & malasuperioris, quæ insolens subditus contra fas, & nefas propalaverat: *Bonis subditis sic præpositorum suorum mala displicent, ut tamen hæc ab aliis occultent* Nequeunt actiones non esse contrariæ, & oppositæ, quando conscientiæ discrepantes dissentiunt.

Genes. 9.

D. Greg. lib. 25 in moral c. 15

4. Ponderationem meretur mandatum illud, quo præcepit Deus populo suo, ut afferret sacrificia ex animalibus, & avibus, noluerit autem sibi pisces immolari: *Quòd si de pecoribus oblatio fuerit &c. Si autem de avibus holocausti oblatio fuerit &c.* & nullam facit piscium mentionem. Varias excogitarunt rationes sacri interpretes, moribus hominis accommodatissimas; sed insignis est & literali sensui consona, quam Dionysius Carthusianus ex Angelico Doctore sancto Thoma adducit, & apprimè instituto nostro congruit: *Quia Idololatra*, inquit, *in suis sacrificiis, aliisque maleficiis, piscibus utebantur*, id est, quia gentiles in suis oblationibus pisces adhibebant, noluit Deus illos sibi à populo suo offerri. Ac si diceret: Hoc faciunt Idololatræ, ergò nolo quòd vos hoc ipsum faciatis, sed ex diametro oppositum, ne cum illis in facto convenire videamini.

Levit. 1.

Carthus. ex D. Thom.

5. Audiamus in hac materia sapientissimum Salomonem disertè loquentem: *Per agrum hominis pigri transivi, & per vineam viri stulti, & ecce totum repleverant urticæ; quod cùm vidissem, posui in corde meo, & exemplo didici disciplinam*; id est, ex aliorum exemplo, & neglectu

Ecclesiasti. 24.

ctu didici, quomodo meam excolere deberem vineam. Septuaginta Interpretes transferunt hæc postrema verba: *Novissimè ego egi pœnitentiam, respexi ut eligerem disciplinam*: Pagninus autem, & Vatablus ita legunt: *Vidi ego, posui cor meum, vidi, & accepi eruditionem.* Quæ versiones hunc reddunt sensum: Quando animadverti, quàm flocci faceret peccator agriculturam animæ suæ, & quòd vinea curæ & industriæ ejus demandata loco fructuum, virtutum, & bonorum operum urticas, & spinas vitiorum, & peccatorum germinaret, proposui, & firmiter penes me statui, necessarium esse, contrarium operari, ad salutem consequendam. Hoc est, decrevi vineam meam excolere, ejus culturæ me totum dedicare, & egi pœnitentiam jacturæ temporis, quod in illa non colenda neglexi & prodegi. In summa ex negligentia pigri rusticolæ, & incuria desidis villici addiscit prudens vigilantiam, & solicitum laborem, certo inditio, quòd nullum detur efficacius medium pertingendi ad salutem, quàm contrarium agere ei, quod peccatores facere consueverunt.

LXX Interpret.
Pagnin. & Vatabl.

6. Describit Evangelicus Propheta in suis vaticiniis pacem, & concordiam dandam fidelibus novæ legis gratiæ, & inter cætera, quæ de aureo hoc sæculo prædicit, promittit, mundum tantâ pace, & tranquillitate fruiturum, ut etiam maximè bellicosi gladios suos sint in vomeres conflaturi, & lanceas suas in falces, quibus terram excolant Non erit, inquit, qui arripiat lanceam manu, neque qui proximo suo irascatur, exulabit omnis ars digladiatoria, neque invenietur, qui arma manibus contrectet, aut qui bellum meditetur: *Conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces, & non levabit gens contra gentem.* Nulla erit futura seditio, nec gens exurget contra gentem. O si quis videret hoc vaticinium hisce miseris, & calamitosis temporibus rei veritate ad impletum. Tertullianus enucleans hanc prophetiam ingeniosè premit, quòd Evangelicus Vates describens fortunatam perfectionem novæ legis, contraponat illam legi antiquæ: *Nam vetus lex ultione gladii se vindicabat, & oculum pro oculo eruebat, & vindictam injuria retribuebat, nova autem clementiam designabat, & pristinam feritatem gladiorum & lancearum ad tranquillitatem convertebat, & belli pristinam in æmulos legis, & hostis executionem, in pacificos actus arandi, & colendæ terræ reformabat.* Tamquam diceret: quia illa lex erat timoris, omnia bellum & vindictam spirabant, at hæc lex erit amoris, & omnia pacem prædicabunt. Omnes fideles erunt pacifici, & familiares, velut ex adverso odiorum, & æmulationum antiquæ legis; & si illi hanc ob causam ad arma convolàbant, quæ sunt contentionum seminaria, hi è contra non intendent animum, nisi ad pacificos arandi labores, & agriculturam. Et ut plura paucis perstringam, facient contrarium illi, quod ipsi egerunt, ut eorum salus fæliciorem sortiatur fortunam.

Isai. 2.

Tertull contra Iudæos.

7. Componit sanctus Petrus Chrysologus inhumanitatem divitis avari, qui nec micas mensæ pauperi Lazaro ante januam ejus jacenti, & stipem emendicanti dare voluit: *Et nemo illi dabat*, cum benevola illa pietate mendicantis Lazari, qui cùm nihil aliud haberet, propriis carnibus famelicos canes pascebat. *Sed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus.* Itaque dives non solùm denegavit pauperi micas cadentes de mensa sua, sed insuper veniebant canes, ut ejus sanguine pascerentur, vel quia eos accersebat, vel quia ipse accedentes admittebat. Invertitur, inquit, inauditus pietatis ordo: *Novo modo humanitatis ordo mutatur.* Quî ita? *Fit humana mendicitas, ut cupiditas prodatur inhumana.* Bellè dictum, sed quod sequitur mirum in modum rem nostram confirmat: *Dives pauperem nec cadentibus de mensa micis pascit, & Lazarus pauper, quia aliud non habebat, de carnibus suis, canibus humanus extitit.* Hoc est, ex impia crudelitate divitis, eo, quo potest, modò humanitatem addiscit, & eleëmosynam porrigit canibus, & quia, nihil habet, carnibus suis alit bruta animantia, qui non habebat, quibus homines pasceret. Non videntur actiones amborum posse esse magis dispares, & contrariæ. Non potuit magis excrescere inhumanitas, quia homini ejusdem secum naturæ denegat, quæ sibi superflua, & pauperi necessaria, neque pariter major potuit excogitari humanitas, quæ etiam proprio sanguine & substantiâ suâ brutos canes pascere non dedignatur. Cavete, ne sequamini vestigia pecca-

Lucæ 16.

D. Petrus Chrysolog. serm. 122.

catorum, quia in hoc tota perfectio Christiana consistit.

8. Pulchrè advertit sanctus Basilius Magnus, quòd quando Judas deseruit Collegium Apostolicum: *Tunc abiit unus de duodecim, qui dicebatur Iudas, &c.* Ut mandaret executioni iniquam venditionem Magistri sui, nullus fuerit inter discipulos, qui vel cogitatione desideraverit ejus consortium deserere, aut à Magistro suo recedere. Immò inde majori conatu, & affectu eum amabant, & ferventiori desiderio ad virtutem, & perfectionis culmen aspirabant: *Neque Petrus, neque Andreas, Ioannesvè, propter improbitatem Iudæ se à reliquorum Apostolorum choro submoverunt, neque alius de Apostolorum numero quispiam hanc ad recedendum ansam arripuit, neque quominùs Christo obtemperans esset, ulla in re illius vitiit retardatus est, sed contrà potiùs relictâ illius perversitate, Dominicæ disciplinæ servientes, ac morigeri, pietatem, virtutemque magno ipsi studio sectabantur.* Non pervertit eos malum exemplum condiscipuli traditoris ad recedendum à Christo, sed potiùs ardentiori studio Christum sequebantur. Immò ipsa sacrilega impietas apostatæ eis calcar, & animum addebat, ac celeriori gressu per viam virtutis currendum; Tamquàm dicerent: Hoc fecit Judas, quo sibi ruinam peperit, ergo nos aliam ineamus semitam, ut securi ad salutem pertingamus. Res etenim luce meridianâ clarior est, quòd ut quis salutem assequatur, sit medium facti, contrarium operari, & diversum ab eo, quod peccatores agunt.

Matth. 26

D. Basil. in constitut. monast. c. 2.

Narrat Plutarchus de Stratonico, quod quodam die pertransiens Provinciam aliquam sitibundus accesserit ad puteum, ex quo alius aquam hauriebat. Quæsivit ex eo, an aqua illa potabilis esset? Respondit ille, nos ex ea bibimus. Cui appositè Stratonicus, ergo non est potabilis: *Et ego de illa ideo non bibam*; addiditque causam, quia intuens faciem ejus, vidit illum totum flaccidum, & pallidum. Optimum erat hoc argumentum, quasi diceret: si hæc aqua bona, & salubris foret, meliores pareret effectus, at quia video tales effectus ex illa provenientes, ergo ex alia bibam, ne similes patiar defectus, & meliori fruar sanitate. Pari prorsus modo philosophandum est nobis, circa delicta peccantium, in hisce ingratis agricolis Evangelii adumbratorum, & cavendum est ne eorum vestigia imitemur, sed ceu fideles servi, amantissimo Domino nostro obtemperemus, eique fructus debitos cum fœnore rependamus, tria enim genera bonorum Deo debemus, bona naturæ, bona fortunæ, & bona gratiæ. Quam mihi & vobis, &c. 9.

Plutarchus in suis Apothegmat.

TRACTA-

TRACTATUS IX.

AD DOMINICAM TERTIAM QUADRAGESIMÆ.

Erat Jesus ejiciens dæmonium. Luc. 11.

HABEMUS in hoc Evangelio unum ex maximè prodigiosis miraculis, quæ Christus Dominus noster, in doctrinæ suæ confirmationem perpetravit; quo quidem hominem quempiam exemit à potestate dæmonis, qui corpus ejus possidebat, & sensuum suorum usu eum privaverat, absque spe ullius alterius remedii, præterquam quod hic Dominus conferre ei poterat, prout reipsa evenit: nam non solùm illud egit, cœcitatem ejus illuminans, verùm etiam surditate eum expediens, ac muta labia dissolvens, nam hæc omnia damna, dæmonis vicinitas, & propinqua commoratio ei advexerat. Ad hoc tam famosum, ac portentosum miraculum, calumniis, Christũ Dominum blasphemantes, & potestati dæmonis illud attribuentes, Judæi responderunt. Probat Salvator id fieri non posse, licet enim (prout Theologi cùm sancto Thoma dicunt) inter dæmones, mundo hoc durante, principatus quidam sit, inter quos mandare & præcipere, est magis miserum esse, cùm nulla major sit miseria, quàm malè agere, & licet erga invicem cuncti odio ferantur, tamen longè gravius nos oderunt, adeoque ut nobis malefaciant, conspirant, & mutuis voluntatibus sese conformant. Itaque fieri non potest, inquit divinus Exorcista, ut virtus hæc, qua miracula facio, à dæmone procedat; nam ipse agit de inferendo malo ei, cui ego benefacere intendo: ipse hominem hunc, tamquam rem suam, ad eum perdendum, possidebat; ego verò tamquam fortior, ejus potestate, ad eum salvandum, liberavi. Denique omnes cælestis Magistri rationes fundantur in eo, quod ipse de salvatione nostra, dæmon autem de nostra ruina, & perditione agat. Quidam, inquit sacer Evangelista, viso miraculo obstupuerunt, alii verò signum de cælo petebant: sed quoniam Christi Domini nostri opera inutilia non remanebant, sed semper fructum aliquem referebant, Spiritus Sanctus mulieris cujusdam animum commovit, ut mille benedictiones in Christum conferens, benè de eo loqueretur, & intrepidè, ac alta voce superbiæ, ac malæ intentioni, perversæ huic fæci plebis sese opponeret; ac Virginem Dominam nostram summis laudibus efferret, ostendens, miraculum adeò divinum, & personam, quæ illud perpetrarat, tam sanctam esse, ut sufficeret ad hoc, ut Mater, quæ suis eum visceribus portaverat, fausta, ac beata existeret. Ad eam, itaque accuramus, & rogemus, ut gratiam nobis ad loquendum impetret, utque eam devinciamus, dicamus cum Angelo, *Ave Maria.*

(*.*)

Erat Iesus ejiciens Dæmonium.

CONSIDERATIO I.

Quoniam hic dæmon sic egredi debebat, ut non reverteretur, noluit eum Christus festinanter ejicere, licet uno instanti id facere potuisset.

1. 1. Reg 16. PONderavit sanctus Basilius Seleuciensis sacram Scripturam dicere, quod *quandocumque spiritus Domini malus arripiebat Saulem, David tollebat citharam, & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saul, & levius habebat, recedebat enim ab eo spiritus malus.* Quidam dicere voluerunt, quod naturali musices virtute inimicus fugatus recederet; tantam enim cum illa antipathiam habet, ut canente Davide, Saul liber existeret. Bonus enim concentus, quem observat musica, illa citharæ harmonia, chordarum illæ tam suaves voces, & inter se tam convenientes, & fœderatæ, sicut una aliam minimè perturbet, taliter dæmonem affligebant, ut ea audire non sustinens, Saulem liberum dimitteret: *Recedebat ab eo spiritus malus* Fieri quidem potest, ut hæc sententia vera sit: Verum sanctus Basilius Seleuciensis dicit, hanc dæmonis à Saule expulsionem, virtute Christi factam fuisse à Davide, cui promissiones Incarnationis Filii Dei, qui de ejus stirpe, ex parte sanctissimæ Matris suæ, descendere debebat, factæ fuerant: *Ne mireris, si cum regno in dæmonem etiam vires acceperis, nam Christi pater David fuit, unaque cum regia dignitate Dominicæ Incarnationis promissiones accepit.* Ubi verò memoria erat Christi, necessarium quoque erat, ut dæmones evanescerent, atque adeò idem erat, quod David sese præsens aderat, & inciperet canere, ac quod inimicus aufugeret: *Ubi enim Christi memoria, dæmonum est pernicies.* Basil. Seleuc. orat. 14.

2. Supposita hujus doctrinæ veritate, quomodo Christus Dominus noster tam cunctabundè, ac tanta interposita mora, dæmonem ab hoc homine ejecit, ut advertit Evangelista, dicens: *Erat Iesus ejiciens dæmonium;* hanc enim emphasim, & hocce mysterium habet illud, *Erat,* secundùm observationem sacrorum Interpretum, præsertim Angelici nostri Doctoris S. Thomæ, qui dicit quod *significatur ejiciendi frequentia.* Thom. serm. 2. hujus Dominicæ. Tanta, obsecro, Domine, mora opus habes ad miraculum hoc perficiendum? Nónne tu utriusque vitæ, spiritualis, & corporalis authores, cui omnes creaturæ obedientiam, & clientelarem fidem, ac subjectionem deferunt? Ita quidem. Quomodo igitur tempus tibi necessarium esse ostendis, ut creaturam aliquam tuam reformes, atque restaures? Nam licet cœcus sit, surdus, ac mutus, licet peccator, & à dæmone obsessus, tamen opus tuum est, ac creatura tua, quæ divinæ tuæ voluntati resistere nequaquam potest. Unico instanti visum, loquelam, & auditum ei dare potes, & eodem illo momento dæmonio liberare, atque tyrannica ejus servitute eximere & gratiæ tuæ restituere. Authores, iique admodùm graves fuerunt, qui à te uno instanti totum mundum creatum, senserunt. Ita sanctus Augustinus, Procopius, & Cajetanus explicant verba illa Ecclesiastici: *Qui vivit in æternum, creavit omnia simul*; hoc est, uno instanti, quod fuit primum instans, quod motui cæli principium dedit. Quamquam communior dicendi modus sit, per illud *simul,* intelligere, pariter, eodem plane modo, solâ voluntate, & mandato, absque eo quod majori labore ei constiterit. Quomodo igitur firmo, ac velut impedito gressu miraculum hoc operaris? Et siquidem David, quia figura tui exstitit, uno momento dæmones ejiciebat, quomodo tu, qui es ipse figuratus, ad idem longiori tempore uteris? Augustin. super Gen. ad litt. c. 22. & lib. 11. de civit. Dei. Procop. Cajet. Eccl. 18.

3. Dicant alii quod sentiunt, ego verò existimo, rationem, propter quam David tam facilè dæmonem expulit, fuisse, quia abibat, ut rediret, exibat, ut reverteretur. Et hac quidem de causa muscæ comparatur (prout advertunt sacri Interpretes) super verbo *Beelzebub*, & Pierius in suis Hieroglyphicis agens de hoc animali, dicit symbolum esse Satanæ, in sui favorem sanctum Hieronymum allegans. Ratio hujus fundator in eo, quod musca sit tam importuna, & humani sanguinis tam Pier l. 26. Hier. apud Pier.

tam avida, ut quantumvis repellatur, mox molestior revertatur, naturalem enim habet mordendi, & sanguinem eliciendi appetitum, id enim est, quod & Homerus quoque dixit? *Et musca audaciam, & confidentiam in pectoribus immisit, quæ quamvis depulsa frequenter à corpore humano, appetit mordere, dulcisque illi sanguis hominis.* Eadem prorsus proprietate, inquit sanctus Hieronymus, animarum nostrarum inimicus præditus est, quando humano sanguine inescari, & de eo prædam agere incipit: nulla tam importuna, & molesta, nec tam ad repellendum difficilis est musca, centies enim rejectus, & repulsus, toties ad eumdem locum revertitur. Christus verò Dominus noster taliter eum ejecturus erat, ut ampliùs non esset reversurus. Ut hoc facto nos doceret, qua ratione dæmonia, ac peccata ex anima ejicienda sint, nempe non ad tempus, nec ut vadant, & redeant, sed ut semel domo ejecta, ad eam amplius non revertantur.

Homer. Iliad. 17. circa fin.

4 Summo profectò ingenio expendit sanctus Ambrosius verba illa Sacræ Sponsæ: *Spoliavi me tunica mea, quomodo induar illa?* Quid refert, inquit sanctus Mediolanensis, sponsam tunica sua sese spoliasse, ad hoc ut ea sese rursus non induat? Infirma sanè videtur hæc eius ratio, contrarium enim in more positum est, nimirùm ut quilibet sese exuat, & iterùm sese induat ea veste, quam corpori sui detraxit. Verumtamen respondet hic sanctus, Sponsam prudenter admodum fuisse locutam, atque ad eam intelligendam, necessarium esse altius cogitatione conscendere: *Exui tunicam illam pelliceam, quam acceperunt Adam, & Eva, tunicam corruptelæ, tunicam passionum. Quomodo induam illam? Non requirit ut induat, sed ita significat abjectum, ut jam indumento sibi esse non posset.* Non enim loquitur Dei amica de tunica corporali, sed de tunica culpæ, qua primi nostri parentes, per divini præcepti transgressionem vestiti fuerunt; & de hac dicit, quod sese illa exuerit, & nesciat quî fieri posit, ut iterùm ad eam rursus induendam revertatur: quasi diceret, moris non esse secundò peccato vestiri, sed semel rejectum, deinceps nunquàm amplius assumi debere. Et meritò, si enim eum veteri malæ vitæ tunicâ me denudaverim, mox, ad eam rursus induendum redeam, quid in via perfectionis profecero? Adeò ut vera pœnitentia non solum consistat in eo, quod per strictam, & rigidam mortificationem, veteris hominis tunicâ, prout hoc sacro tempore omnes agitis, vos exuatis, sed necessarium sit continuò firmissimam intentionem habere, nunquàm amplius ad eam induendi, nec pro quacunque re creata Deum offendi. Hoc enim est quod dicebat sponsa: *Quomodo induar illa?* Nam anima, inquit Ambrosius, quæ ad perfectum pœnitentiæ statum pervenerit, ita sese corporis sui actibus, & malis, ac vitiosis consuetudinibus, quibus antea assueverat, denudat, & spoliat, ut nesciat quomodo (etiamsi vellet) fieri posit, ut, ad ea iterum induenda revertatur: *Sed ita significat abjectam, ut jam indumento sibi esse non possit.* Vera enim morum mutatio, ac pœnitentia consistit in eo, quod dæmonium domo egrediatur; sic ut numquam ad eam revertatur.

Cant. 5.

Ambr. lib. de Isaac, & anim. cap. 6.

Quando Deus ac Dominus noster mandavit patriarchæ Jacob, ut in Bethel sacrificium sibi offerret, quamprimùm, inquit sacer textus, magna promptitudine, ac animi devotione obedivit, utque omnes cultui huic, ac venerationi penitùs essent addicti (quidam enim veri Dei fidem nondum habentes idola sua conferebant) dixit, ac præcepit eis, ut ea à sese abjicerent, ac ei, cui justè debebatur, latriæ cultùm deferrent: *Abjicite deos alienos, qui in medio vestrì sunt.* Vix hæc dixerat, cùm *dederunt ei omnes deos alienos, quos habebant, & inaures, quæ erant in auribus eorum, at ille infodit ea subter terebinthum, quæ est post urbem Sichem.* Nostra modò non refert inquirere, quænam essent hæc idola; nam de his diversæ opiniones existunt. Hugo, & Oleaster existimarunt, fuisse ea quæ Rachel è domo patris sui abduxit: Doctor vero Angelicus opinatur illa non fuisse, nec credibile est, quod ea tanto tempore asservata fuerint, & quidem à tempore quo hæc cum Labano acciderunt, usque modò, jam septem anni transierant, maximè verò probabile est, fuisse ea, quæ inter manubias, & spolia Sichimitarum collegerant. 5

Porrò ad moralem hujus loci sensum transeamus, hic enim instituto nostro servit. 6

vit. Quem finem habere potuit Jacob ea sepeliendo? Non sufficisset ut illa à se amovissent, & ea non adorassent? Nequaquàm. Nam Jacob perpetuæ oblivioni tradere voluit ea, quæ aliàs peccati incentivum esse poterant: *Nota quod noluit Iacob ea fundere, & materiam eorum conflatam retinere, sed potius omninò rejicere, sepelire*, inquit Angelicus Magister: Quasi dicat: Noluit Jacob ea fundere, nec in aliam supellectilem, quæ eis usui esse posset, convertere, sed tamquam rem inutilem, ac damnosam à se projicere, ut taliter amoverentur, ut amplius non redirent, ideoque tamquàm cum defunctis cum eis egit: nam quemadmodùm his cum vivis nihil negotii est, & nulla inter eos communicatio intercedit, ita gens illa nihil ampliùs de peccato, quod à se amoverat, scire debebat. Si aurum, & argentum in domo remansissent, facilè omninò fuisset alia idola, quæ adorassent, efformare, sed iis semel sepultis, & tanto locorum intervallo ab illis sejunctis, multò difficilius, ac quasi impossibile erat, ad ea adoranda reverti. Nam idem est aliquem defunctum esse, & ex hominum memoria deletum. Optima sanè doctrina, ut qui semel peccati occasionem pœnitentes deseruerunt, eidem sese rursus non fidant. Qui semel prolapsus est, & Dei gratiâ sese erexit, magna promptitudine, & festinatione, peccati à se commissi occasiones evitare, & fugere debet; & à pisce discere, qui si semel hamo sese expedierit, nihil facilè ore petit, nam quidquid videat, fraudem veretur: *Qui semel est læsus fallaci piscis ab hamo, Omnibus unca cibis, æra subesse putat.* Adeò ut prudentis sit non morari, & si fieri possit, eò non venire, ubi peccare solemus.

Thom hic.

Ovid. 2. de pont. Eleg. 7.

7. Quando filii Israël, gravissimis oppressi supplicijs, quibus Deus per Philistæos tanquàm divinæ suæ vindictæ instrumenta, in eos animadvertebat, commori oratione, quam sanctus Samuel ad eos habuit, sese emendare, idola relinquere, vitam in melius commutare, ad Deum converti, eique aspera peracta pœnitentia servire decreverunt, prima pœnitentium actio, quam exhibuerunt, fuit haurire aquam, eamque coram Domino effundere: *Hauserunt aquam, & effuderunt in conspectu Domini.* Advertunt sacri Interpretes ad actionem hanc mysterio plenam, & quærunt, quænam fuerit hæc cæremonia, quam hi pœnitentes exercuerunt? Quænam sunt hæ aquæ? Ubi eas hauserunt? Quorsum eas effuderunt? Quid Deo accedit, quod aquæ pocula, vel canthari ante eius conspectum effundantur? Nolo hic varias explicationes congerere, neque enim Commentatoris officium perago. Glossæ, ac Rabani commentatio cogitationi nostræ plurimùm favet, qui dicunt, eos in hac conversionis suæ occasione coram Deo eam ideò effudisse: *Vt sicut aqua effusa non redit, sic nec ipsi redirent ad idololatriam.* Cùm enim propheta veniam, ac misericordiam populo huic impetrare conaretur, ut vera eorum esset correctio, primum quod eis persuasit, fuit, ut dæmonium, quod semel ejiciebant, ampliùs non reverteretur; & quemadmodùm aqua illa semel in terram effusa pessum abibat, & consumebatur, nec ad poculum, seu vas, in quo fuerat, revertebatur, ita illi sic idololatriam à se rejiciebant, ut nunquàm ad eam ampliùs redirent. Ad hunc eventum allusit fortassis in Threnis suis Propheta Jeremias, quando dixit: *Effunde sicut aqua in conspectu Domini;* sumpta metaphora à nive, vel pruina, quæ solis radiis ita liquescit, atque dissolvitur, ut nulla eius facies supersit. Ita anima peccato congelata, divinæ charitatis calore sic emolliri, ac resolvi debet, ut gelu culpæ omninò consumatur: *At verò cor altiori gratiâ perfusum, sicut aqua effunditur, quando liquefactum præ amore Dei, quasi glacies ex calore resolvitur*, dixit hic sanctus Paschasius; in hoc enim pœnitentiæ perfectio consistit, ut quis ita peccatum deserat, ut nunquàm ampliùs illius recordetur.

1.Reg.7.

Gloss hic. Raban.

Thren. 2.

Pasch. hic.

Observavit insignis noster Oleaster, quod cum populus Hebræorum, divinis legibus sese perpetuò subditum, ac mandatorum Domini mirum in modum observantem fore promisit, prout indicant verba illa: *Omnia verba Domini, quæ locutus est, faciemus;* statim subdit sacer textus: Et *obtulerunt holocausta, immolaveruntque victimas;* in illius nempe veritatis confirmationem, ac fidem. Quærit modò magnus Lusitanus, quam ob causam eo ipso, quo promissionibus sese deviniciunt, Deo sacrificium

8

Exod. 24.

cium offerant? Et sapienter omninò respondet: *Causa fuit, quod paciscentes Deum precarentur, ut non stantes pacto jugularet, ad modum victimarum jugulatarum, vel ut ostenderent pecorum occisione, pactum tamdiu duraturum, quamdiu mors illorum, & quemadmodum perpetua erat mors victimarum, ita & fœdus initum.* (Oleast. hic.) Adeò ut quemadmodùm illa animalia ad vitam iterùm non essent reversura, ita & ipsi ad peccandum minimè reverterentur, sed perpetuò sanctam eius legem observarent: *Et quemadmodùm perpetua erat mors victimarum, ita & fœdus initum.* Hac ratione desiderat Deus ut sibi serviamus, utque peccata semel detestata, non ampliùs amentur; & dæmonium, quod semel ejecimus, nunquàm ampliùs admittamus.

9 Egregia profectò cogitatio, quam video ex mente sancti Gregorii Magni. Constat ex historia Evangelica sanctum Petrum Apostolum naves, & retia reliquisse, ut Christum Dominum nostrum sequeretur. Interim, sancto Joanne teste, post Resurrectionem Domini: *Dicit ei Simon Petrus, vado piscari.* (Ioan. 20.) Adeò ut Apostolus ad retia redierit, quæ jam antea reliquerat. Verumtamen mihi non ostendes (dicit hic sanctus,) Matthæum ad telonium, & commercium, quod reliquerat, iterùm fuisse reversum, sed quod Christum secutus fuerit, id certum, nempe: *Surgens secutus est eum;* non autem ad telonium rediit. Quærit modò hic sanctus, quare sanctus Matthæus ad officium, quod gerebat, reverti caverit, & sancto Petro artem piscatoriam exercere permittatur? Respondet verò sanctus Doctor: *Post conversionem suam ad piscationem Petrus redit, Matthæus verò ad telonii negotium non redit. quæ ergò ad peccatum implicant, ad hæc necesse est, ut post conversionem animus non recurrat.* (Gregor. hom. 24. in Evang.) Nullum salvationis periculum est in piscatione, ideoque sancto Petro ea permittitur, & licitè potuit, etiamsi conversus, ad officium, quod antea exercebat, reverti; Sed in officio exactoris vectigalium, vel telonarii multa pericula intercurrunt, & mille impedimenta, & peccati occasiones sunt, ideoque Matthæus tantopere cavet ad eadem officia reverti, sed semel ea sic reliquit ut eorum numquàm ampliùs recordaretur. Qui enim verè sese ad Deum convertit, ita à peccato sese expedit, perinde ac si mortuus, & animal jam jugulatum foret, quod nunquàm sit resuscitandum.

10. (Matth. 2.) Reges Orientis multis regionibus peragratis, cum tiaris suis in Bethlehem perveniunt, vestes attalicas, & defluentes purpuras induti, ut Puerum Deum, Cœli, ac terræ Regem adorarent, eique munera sua offerrent. Exponunt Christo Domino, quod venerint, ut Gentilitatis insignia, & vexilla ei subjicerent, & eius clientes, ac subditos jure meritoque sese scriberent; rogant, ut in protectionem, ac clientelam suam recipere eos dignetur, totius gentis suæ nomine fidejubere se; Ecclesiæ Catholicæ clientes, ac feudatarios filios se permansuros De reditu in regionem suam agunt, admonet eos Virgo Mater, aut Angelus aliquis, aut interior cœli revelatio, ne Jerosolymam, ubi Herodes erat, redirent. *Et responso accepto in somnis, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam.* Sanctus Paschasius moralem hujusce eventus sensum refert, & quidem instituto nostro admodum accommodatè; (Paschas. hic.) *Forma igitur in specie cunctis imprimitur credentibus, quam devotè ad Deum venerint, & postquàm venerint, scilicet, ne redeant ad eum, cui abrenuntiaverunt, neque vitiorum repetant calles.* Optima sane doctrina, omnibus fidelibus proposita, ex qua discunt, quanta devotione animi Deum quærere, & quo fervore sese ad eum convertere debeant; taliter enim ei adhærere debent, ut ad mundum, & peccatum, cui renuntiaverant, ampliùs non revertantur; & nequidem per peccati vias transeant, nec oculis suis aspiciant, neque enim securitatem sibi promittere possunt, ubi certo periculo exponuntur. Nec opus est, ut denuò faciem Herodis videat, qui sanguinolentas illius manus semel effugerit.

11. (2. Petr. 2.) Contrarium verò, canes, & sues imitari erit, inquit sapienter, & magna verborum proprietate sanctus Apostolus Petrus, loquens de fidelibus, qui dœmonium ejicientes, illud rursus assumunt, quæ est circumstantia procul dubio peccatum vehementer aggravans: *Contigit eis illud veteris proverbii: Canis reversus ad vomitum, & sus lota in volutabro luti.* (Bern. ser. 2 de Assum.) Sanctus Bernar-

Bernardus proverbium applicat, atque his verbis explicat: *Reversus ad vomitum canis, odibilis erit multo plus, quàm ante & fiet filius gehennæ multipliciter, qui post indulgentiam delictorum, in eosdem denuò sordes inciderit, ut sus lota in volutabro luti.* Quasi diceret: Quid refert, quod canis superfluo cibo, quo stomachum gravavit, sese exoneret, & ab intolerabili, quo premebatur, pondere sese relevet, si fame instigatus vilem, ac fœdum vomitum turpiter resorbeat, & agnoscens cœnum, ac sordidas fæces semel rejectas, remedium, ad quod natura eum incitavit, inutile reddat? Quid prodest porco, quod aqua fluminis sese abluat, & nitidas, ac splendentes setas inde educat, si impuro cœno sese rursus immisceat, & inter brutales delicias, aquas illas, ad quas nitoris causa accurrerat, fœdè conspurcet? Quid refert, Fideles, quod gravi peccati pondere, quo premebamini, vos subleveris, si eodem vos rursus oneretis? Cui bono erit, quod, inquietum iræ horrorem pœnitentiæ aqua abluatis, & impuro, & inhonesto, quod in anima gerebatis, contagio vos expediatis, si ad primum oculi intuitum, & in qualibet concupiscentiæ occasione. Sacramenti puritatem reproberis, & collò tenus vitiorum cœno vos immergatis? Hoc est culpam vestram magis aggravare, & peccatum turpius reddere: quandoquidem dæmonium in animam rursus admittatis, quod ex eâ ejeceratis. Non est hoc, quod Christus Dominus nos docuit, tanta cunctatione tantoque temporis spatio illud ex homine quodam ejiciens (licet David, eius figura levi manu id perageret) sed quod peccata semel ex anima ejecta, ad eam ultra reverti non debeant, quemadmodùm dæmonium Saulis, quod ipsum deserebat, & revertebatur, sed prout illud, quod Dominus hodie ex homine ejecit, quod exivit ad non revertendum, qua de causa tanto otio illud ejecit: *Erat Iesus ejiciens.*

Erat ejiciens, &c.

CONSIDERATIO II.

Non sufficit semel ex animabus nostris peccata ejecisse, sed necesse est ea semper detestari, ut nunquàm ad ea commitenda deveniamus.

1 NOn dicit sacer Evangelista, quod Christus Dominus *fuit*, sed *erat* ejiciens dæmonium; nam primum significat id quod fuit, & jam perfectum est, secundum autem id, quod fuit, & nondum perfectum est. Quemadmodùm sanctus Joannes de generatione divini Verbi agens, dicit, quod *Erat apud Deum*, & non *Fuit apud Deum*. Eodem modo sanctus Lucas dicit: *Erat Iesus ejiciens dæmonium*; non enim obiter hoc egit sed quamdiu vixit, huic sese rei impendit. Justificationem peccatoris, & gratiam unico instanti dat Deus: sed eam custodit, & conservat omni tempore, nec umquàm manum operi subdicit; eapropter dæmonium semper ejicit, ut discamus ex animabus nostris peccatum ejicere, & talem præteritorum criminum displicentiam habere, ut in nobis appareat, quod non tantùm præteritis temporibus, sed etiam impræsentiarum, & affectu, & opere peccatum relinquamus: *Erat, & ejiciens &c.* *Ioan. 1.*

2. Ponderat S. Joannes Chrysostomus quod Spiritus Sanctus per Salomonem dixit: *Ne iteres verbum in oratione tua.* Per verbum autem non reiterandum, intelligit verbum, *Peccavi*, quod pœnitentes peccatores Deo loqui solent, atque adeò Aureum illud Os dicit Spiritum Sanctum hic nobis consulere, non ut sæpius non dicamus: *Peccavi*; sed ne pœnitentes, & jam correcti nova peccata committamus, propter quæ necessariò nobis dicendum sit, nos peccasse; atque ita concludit, admodùm salutare documentum esse, pro eodem peccato sine interruptione semper dicere: *Peccavi*; eo quod hoc sit, præparatum, & armatum esse ad resistendum tentationibus inimici: *Vt cùm venerint nova* *Eccl. 7.*

Chrysost. in Psal. 84 *novæ suggestiones, ibi repellatur inimicus dicendo: Adhuc doleo peccatum vetustum, quomodo admittam peccatum novum?*

3. Cùm Moyses ex parte Dei populo dixit, quod cùm eo nollet ascendere, nec eum vel comitari, vel ducere in terram promissionis propter duritiam, & pertinaciam ejus, quam conflando vitulum, & idololatriam committendo ostenderat, dicit sacer textus

Exod 33. quod *audiens populus sermonem hunc pessimum luxit, & nullus ex more indutus est cultu suo.* Memoria hæc retinete, & animadvertite, quod paulo post Deus populo dicat: *Iam nunc depone ornatum tuum;* quod & fecit: *Deposuerunt ergo filii Israel ornatum suum.* Magna difficultas hoc loco occurrit. Quomodo enim præcipit Deus, ut populus ornatum deponat, qui jam eo sese exuerat? Scio alios alias responsiones adferre, sed Burgensis responsio ad institutum nostrum est admodùm commoda; qui dicit, non

Burgens. addit. 3. præcepisse Deum Israëlitis, ut sese iterum nudarent, sed significasse, ut quod jam fecerant, approbarent, sibique in illa pœnitentis specie, & demonstratione contritionem de peccato in Deum commisso significante, complacerent. Hac scilicet ratione declarantes, quod quantum ad affectum, sese semper nudarent. Ait enim *non inculcari à Deo novam spoliationem, jam enim se omnes spoliaverant, sed novam spoliationis præteritæ approbationem.* Ut testarentur tantum sese à novis peccatis committendis abesse, ut præterita continuò detestarentur, & Satanam continuò ejicerent, atque propellerent.

4. Mirabilia fuere balnea illa, quæ Propheta Eliseus in Jordanis flumine usurpare præcipit Naamo, qui summis erat in deliciis Regis Syriæ, & magnus apud eum, & honoratus. Historia est admodùm nota quomodo hic Princeps venerit ad hominem Dei, ut à lepra, qua infectus erat, eum sanaret. Propheta per discipulum, aut famulum aliquem suum ei per fenestram

4 Reg 5. dici jussit: *Vade, & lavare septies in Jordane.* Lavatoria hæc, aut septinarius eorum numerus (inquit, locum hunc expendens

Tertul lib. 4. cont. Marc cap. 8 magnus Tertullianus) grande mysterium includunt. Duas rationes dat hic doctus Pater, secunda verò instituto nostro inservit, quæ sic habet: *Simul, & ut totius hebdomadis caveret expiationem.* Septem dies continet hebdomada, symbolum præsentis vitæ, quam vivimus, in septem illis diebus creationis mundi repræsentatis: cuilibet autem dies suum respondet lavatorium, hæc autem significant expiationem à peccatis nostris, quam Christus per sanguinem suum, in animabus nostris facturus erat, eas gratia sua purificans: *Quia unius lavacri vis Christo soli dicabatur.* Modò itaque septem sint balnea, quæ leprosus hic, figura peccatoris, usurpat, ut doceamur, quod omni tempore conscientias nostras expurgare debeamus à maculis, quas peccata nostra eis imprimere solent. Non sufficit semel, aut iterum, hoc, aut illo die, curam hanc adhiberi, verùm perpetuò, ac tota vita idem præstandum est: Ut significemus quod non tantum præterito, sed & præsenti tempore peccatum à nobis propulsemus.

Quando Israëlitæ congregati sunt in Masphat, & ad Deum sese convertere decreverunt, dixit eis Samuel, ut falsos deos Baalum, & Astaroth, quibus huc usque idololatriæ cultum detulerant, à se projicerent: *Si in toto corde vestro revertimini ad Dominum, auferte deos alienos de medio vestri, &c.* Abulensis existimat plerosque se jam idolis expedivisse, eaque à se amovisse, sed aliquos tantùm ea adorasse, & ad hos prophetæ verba directa fuisse. Dionysius Carthusianus alia via ingreditur, & dicit, quod omnes idololatriam abjecerant, ac vero Deo serviebant, sed quod nihilominùs aurum, & argentum simulacrorum suorum in domo sua adhuc detinebant; quodque ut eis occasiones rursus in eadem peccata incidendi adimeret, mandaverit, ne ea ampliùs apud se detinerent. Bonæ quidem hæ rationes, & authoribus suis dignæ. Verùm ea, quam venerabilis magister meus hujus loci Commentator adfert, instituto nostro plurimùm favet, estque ista: *Addo, quamvis fortasse nemo idololatriam coleret, neque idola apud se conservaret, adhuc nihilominùs Samuelem non immeritò præcepisse, ut deos alienos auferrent, hoc est, ut illas affectiones, propensionesque ad cultum idolorum, ex longa idololatrandi consuetudine haustas, & quodammodò jam innatas, penitùs abolerent.* Itaque Samuel judicavit, continuam, & vel 5.

1. Reg 7.

Abulens. hic.

Carth. hic

Mendoca in hunc loc.

vel saltem virtualem peccati, de quo pœnituerant, displicentiam, & gaudium de abjectis idolis, & per Dei misericordiam ab idololatria recessus, veræ pœnitentiæ contestationem fuisse.

6. Christus Dominus occasionem dare voluit divino Præcursori suo, ut in totius populi præsentia testimonium daret, quod Legatis a Jerusalem missis jam antea dederat, utque (nemine interrogante) diceret, quod antea interrogatus dixerat. Ea de
Joan. 1. causa ad locum venit, ubi Joannes Baptista baptizabat, magno hominum concursu confertum & vir sanctus, Spiritu Sancto admonitus, digitum extendit, & à longè Christum Dominum demonstravit, altaque omninò voce, omnibus audientibus dixit: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Christus Dominus noster Agnus vocatur propter innocentiam, ac mansuetudinem: Agnus verò Dei, quia Pater ad crucifigendum eum tradidit; peccata mundi tolleret, quia ea in se suscepit, prout san-
1 Pet 2. Isaia 52. ctus Petrus, & Isaias dicunt, eaque in se recipiens, tulit, & mundo sustulit. Advertit autem modò ingeniosè Theophylactus:
Theoph. in Cat. D.Thom. ad c.1. Joan. *Non autem dixit, qui tollet, sed qui tollit peccata mundi, quasi semper hoc faciente ipso.* Et verò magna ponderatione dignum est, quod sanctus Joannes, quasi de re præterita, non dixerit. *Ecce Agnus Dei, qui tulit peccata mundi*; sed in præsenti locutus fuerit: *Qui tollit peccata mundi.* Quam autem ob causam hoc modo locutus fuerit magnus Baptista, quærit hic doctus pater? Et respondet omninò propriè hoc eum fecisse: *Quotidie enim tollit peccata mundi.* Quod intelligendum est, non solùm quia quotidie ea tollit, novas semper gratias pœnitentibus peccatoribus conferens, sed quia etiamnum ea, quæ antea tulit, adhuc semper aufert, hoc est, in gratia sua conservat eos, quibus ea condonavit. Ut doceamur peccata ab animabus nostris auferre, & dœmonium ex eis ejicere, non solùm dum pœnitemus, & confitemur, verùm etiam quamdiu in ejus servitio, & amore perseveramus.

7. Quàm pulchra se mihi hic offert cogitatio docti & acuti nostri Cajetani! Erro-
Luc. 15. rem suum agnoscit filius prodigus, in se revertitur, domus patris sui recordatur, ad eam redire decernit, sicuti qui pietatem paterni pectoris, suavitatem cordis, & quantum apud eum possint, & valeant lacrimæ, cognoscebat. Statuit secum, simulatque eum videret, dicere: *Pater peccavi, &c.* Clementia patris, licentiam, & improbitatem filii superat, eumque ut obedientem recipit, eò quod præteritorum pœnitudo eum obedientem jam fecisset. Cùm autem gratiæ ejus sese restitutum vidit pœnitens adolescens, dixit ei, quod dicere constituerat: *Pater, peccavi in cœlum, & coram te.* Audite modò subtilitatem Cajetani: Cajet. hic. *Suscepta gratia, exequitur sanctum propositum,* patrique suo se maximum mundi totius peccatorem confitetur. Jam verò cùm patri reconciliatus esset, & videret eum sibi jam ignovisse, ad hæc tantis se favoribus affectum, quorsum adhuc verbis contritionem significantibus utebatur? Vel quorsum ulteriores satisfactiones spondebat? Inter festos dies lætitiæ plenos, quales erant, quibus ille recipiebatur, intempestivus videtur hic doloris sensus. Facessite hinc (inquit Cajetanus) neque enim secretum comprehenditis: *Suscepta gratia, exequitur sanctum propositum.* Novit pœnitens adolescens, cùm esset contritus, quid ageret, hac enim ratione pœnitentia ejus securior erat. Non sufficit ei antecedens dolor, verùm etiam remissione impetrata, doloris sui sensum extendit, & explicat, ut ostendat quàm procul absit ab ulteriori peccato committendo, qui se illud commisisse lugere perseverat.

8. Ex dictis colligitur, quanti referat, ad hoc ut salvationis nostræ negotium in tuto collocemus, continuò è nobis peccatum ejicere, & perpetuam ejus displicentiam habere, ne si nobis hæc desint, & dœmonium, quod è domo ejecimus, intromittamus, gravius deinde castigemur.

Huic rei admodùm opportuna est allegoria sancti Cyrilli Alexandrini ponderantis mirabile illud supplicium, & exemplum uxoris Lot. Norat hic sanctus, quod dum in Sodomis habitavit, divina ira in eam non desævierit: sed cùm inde egressa, quanquam non reipsa, saltem voluntate eò reverti voluit, *Respiciens retrò versa fit in statuam salis.* Quam ob causam (quærit hic Gen. 19. sanctus

sanctus) eam non punivit Deus, dum in Sodomis habitabat, & eam mulctavit, dum eò reverti desideravit? Et sapienter respondet, Deum hac ratione nos docere voluisse, gravius puniri eum, qui in peccata reincidit, quam qui primò peccavit, dicens: *inde sumendum esse nobis exemplum, ne ad deploratas revertamur peccatorum illecebras.* Confirmat hic sanctus cogitationem suam authoritate sancti Lucæ, qui nobis mandat, dicens: *Memores estote uxoris Lot.* Non dicit, ut recordemur punitionis Sodomitarum, sed infelicis hujus mulieris; pœnâ enim affecti sunt, qui vivebant in peccato; hæc verò, quæ certo quodam modo, hoc est, quantum ad affectum, in illud reincidit, pene gravius luit, nam reipsa semel ex Sodomis egressa, continuò quantum ad affectum inde quoque egredi debebat: Et quoniam in hoc defecit, & ad peccatum, quod deseruit, reverti voluit, ideò tam severè punita fuit. Casus hic mores nostros sale condiat, ut alieno periculo sapiamus, & doctrinam, quam Christus, longa mora, & magno otio dœmonium ex hoc homine ejiciens, hodierna die suo exemplo nobis proposuit, addiscamus, ut ad ejus imitationem illud ipsum ergà peccato agamus, hoc enim est mysterium verbi: *Erat.*

Cyrill. l. 5. in Ioan. c. 17.

Luc. 17.

Erat Iesus ejiciens.

CONSIDERATIO III.

Ii dumtaxat, qui liberi sunt à laqueis culpæ, dissolvere possunt captivos peccati.

1. SAnctus Pater Augustinus miraculosum hunc successum sibi præsentem habuisse videtur, quando gravia, & arguta hæc verba dixit: *Tenet diabolus, liberat Christus, tenet deceptor Eva, liberat filius Mariæ. Omnes ille per unum tenere potuit, nec ab ejus dominatione liberat, nisi unus, quem tenere non potuit.* Quando Christus Dominus in mundum venit, dœmoniaci multi erant. Tot certè fuerunt, quos sanavit, ut Evangelistæ suis historiis intenti & implicati, & miracula cœcorum, paralyticorum, claudorum, mutilorum & membris luxatorum referentes, dœmoniacis maximè calamum impendant, ut significent eos procul dubio plurimos fuisse. Dœmon enim toti mundo tantopere dominabatur, ejusque imperium tam latè extendebatur, ut non sufficeret ei, quasi universalem in animas omnium hominum per peccata eorum dominium habere, verùm etiam in corporibus eos affligeret, ut se magis absolutum dominum demonstraret. Permisit autem Deus, ut tunc temporis tyrannis illa magis cresceret, quàm præteritis, & futuris temporibus, ut intelligeretur, quod veniente Christo in mundum, & captivos ejus liberos dimittente, monarchia ejus corruerit, quam nullus alius ad nihilum redigere posset, hoc enim est quod dixit Isaias: *Spiritus Domini super me, &c. Ut prædicarem captivis indulgentiam, & clausis apertionem*; quod de seipso idem Dominus per sanctum Lucam explicavit. Emphasim habet illud: *Super me*; in quem scilicet tyrannus hic jurisdictionem habere non potuit, *super me*, quem capere non potuit: *Quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium*; *super me*, in quo non fuit, nec esse potuit peccatum; *Eum qui non noverat peccatum*; ex qua doctrina, illud nostræ considerationis monitum infertur, nempe eos solummodò dissolvere posse intricatos arctis laqueis; & validis peccati catenis ligatos, qui eo soluti, & liberi existunt.

Aug. lib. contr. Pelag & Celest. de pecc orig. cap 4.

Isaie 61.

Luc. 4.

Psal. 90.

2. Cor. 5.

2. Molesti illi, & importuni amici sancto Job obtrectarunt, & personam ejus graviter calumniati sunt, temerariè judicantes, quod ea, quæ pateretur mala, digna peccatorum ejus pœna essent. Deus prout tam benignus est, ignoscere eis voluit, adeoque eis dixit, ut cùm tam graviter in servum suum Job peccassent, eum inviserent, & rogarent, ut pro eis Deum deprecaretur, ut peccatum commissum eis condonaret: *Iob autem servus meus orabit pro vobis, faciem ejus suscipiam, ut non vobis imputetur stultitia, &c.* Venit ad hunc locum sanctus Gregorius Papa, & quærit; quare intercessorem constituat illis Deus eum, quem ipsi offenderant, & quem tot adductis argumentis, peccatorem esse probare

Iob 42.

bare conati fuerunt? E re magis fore videtur, si alius quispiam mediator fuisset. Verumtamen dicit hic sanctus, Deum id fecisse, ut hac ratione innocentiam Job comprobaret, & ad ea, quæ ipsi contra virtutem, & sanctitatem ejus objecerant, responderet: *In gravibus namque peccatis quis positus, dum suis premitur, aliena non diluit. Mundus ergo ostenditur esse de se, qui emundationem potuit habere pro aliis.*

Gregor in præfat. ad lib. mor. cap. 3.

3. Cum Babylonii ad regionem suam jam læti pervenissent, non tam quia sese in illa jam existere conspicerent, quàm quia victores, & spoliis divites in eam intrarent, dicebant captivis Israëlitis; *Hymnum cantate nobis de canticis Syon*; & ad hoc omnes responderunt: *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?* Audit hoc sanctus Chrysostomus, & responso huic curiosè occinit: *Quod si*, inquit, *in terra barbara Domini oracula canere fas non erat, quanto minus & id anima barbara? Barbara enim est anima, quæ crudelis, immitisque est. Nam si eos, qui captivi sunt, quique extera in regione servi agunt, lex silere jubet, quanto magis eos, qui peccati servi sunt, & exteram vitam vivunt, obserato mutoq; ore esse convenit?* Quam rationē habuit Chrysostomus, ut diceret, non convenire, ut ligati loquantur, & captivi doceant? Ratio fuit, quia cùm doctrina quæ animabus proponitur, spectet earum libertatem, utque ex dura peccati servitute extrahantur, non convenit ut ipsis persuadeat, & prædicet is, qui & ipse peccati mancipium existit.

Psal. 136.

Chrysost hom. 6. in cap. 2. ad Rom.

4. Advertit sanctus Ambrosius quod Christus Dominus duos ex discipulis suis ad vicum quemdam misit Jerosolymæ vicinum, ut inde animal ad se adducerent, quo indigebat, ut eques, & triumphabundus eamdem civitatem ingrederetur. Et quidem singulari industria animadvertit, Evangelistam dicere, animal illud fuisse ligatum: *Invenietis pullum asinæ alligatum.* Mandavit autem Dominus, ut illud solverent. Dicit modò magnus Pater: *Erat ligatus pullus cum asina, nec poterat solvi, nisi jussu Domini. Solvit eum manus Apostolica, talis actus, talis vita, talis gratia.* Quasi diceret: Ligatum & vinctum erat hoc animal, symbolum peccatoris, qui per peccatum mansit velut brutum adstrictum? *Comparatus est jumentis insipientibus*, &c. & solum Domini mandatum eum solvere poterat. Ejus nomine, & per ejus virtutem eum solverunt Apostoli, quos ea de causa misit: talis verò gratia, & talis virtus similem effectum operari tantummodò potuit, is enim dumtaxat, qui à peccati laqueis liber erat, peccati servos & captivos solvere poterat: *Esto talis* (prosequitur hic sanctus) *ut ligatos possis solvere.* Nobiscum loquitur sanctus Doctor. Si enim alios ex carcere culpæ extrahere desideres, conare primo ab illa liber existere, nam ii dumtaxat qui à delictis liberi sunt, arctis peccati nodis colligatos solvere queunt.

Luc. 19.

Ambr.

Luc. 48.

Magnus Baptista loquens de baptismatibus, quæ ipse conferebat, & Salvator per sacros suos Apostolos præveniebat, teste sancto Joanne Evangelista, dixit hæc verba: *Ego vos baptizo in aqua, medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis, ipse baptizabit vos Spiritu Sancto, & igne, &c.* Quasi diceret: Uterque baptizamus, ego aqua, ille igne: ego corpora, ille animas, ego hisce torrentibus exteriora mundo, ille verò virtute Spiritus Sancti ad interiora pertingit. Expendit Rupertus Abbas hæc verba, & earum occasione curiosè inquirit, quare scilicet Præcursor baptizans, non fuerit instrumentum Spiritus Sancti ad gratiam conferendam? Respondet autem ad rem nostram valdè accommodatè: *Sicut Christus solus de Spiritu Sancto conceptus est, ita solus in Spiritu Sancto baptizat, nam Ioannes adhuc in utero, de Spiritu Sancto repletus est, sed non de Spiritu Sancto conceptus, & idcirco de Spiritu Sancto baptizare non potuit.* Hinc per formalissimam consequentiam deduco, quàm indignum instrumentum gratiæ is fuerit, qui & in sua conceptione eam non habuerit, & actu etiam eâ caret. Indignum erit occasiones quærere, quas vitare conveniat, ut ne is, qui ipse captivus est, velit esse redemptor aliorum. 5.

Ioan. 5.

Rup lib 2. in Matth. cap. 3.

Mysterio plena fuit actio illa Christi Domini, cùm Scribæ, & Pharisæi pauperem quamdam mulierem in adulterio deprehensam, ei adduxerunt, ut de illius casu opinionem suam proferret, & judicaret quidnam cum illa, in executione pœnæ à lege latæ, agendum foret: *Ipse inclinans se deorsum, digito scribebat in terra.* Quænam hæc (quærit sanctus Pater Ambrosius) forma judicii, vel quænam judicis species? Cùm tribunal adscendere deberes, deorsum in terram 6.

Ioan. 8.

terram te inclinas? Haud equidem capio. Et siquidem caput inclinas, quorsum, ut litem dirimas, & sententiam feras, illud rursum attollis? *Erigens se*, inquit sacer Evangelista. Ad hoc dubium sapienter respondet idem sanctus, dicens: *Inclinat caput Iesus, & quia non habet ubi reclinet caput suum, iterum erexit, quasi dicturus sententiam, & ait: Qui sine peccato est, prior lapidet eam.* Quasi diceret: Caput suum in terram inclinat Redemptor, veluti si quispiam eum interrogasset, an in ipso aliqua ad terram propensio, vel terrenus quispiam affectus esset, vel macula aliqua nitidum illud puritatis, & sanctitatis speculum infecisset, cumque nihil erga eam propensionis haberet, nec inveniret ubi caput suum reclinaret, quia nihil terreni habebat, totus cœlestis existens, illud erexit, ut judicis officium exequeretur, & sententiam de proposita quæstione proferret, & peccatricem, quam falsi illi zelatores accusabant, absolveret: ut exemplo suo doceret quanti referat à captivitate culpæ liberum esse, ad solvendum eos, qui ea compediti detinentur.

Ambr epist 58. lib. 7.

7\. Docta admodum est responsio, quam dat sanctus Athanasius ad quæstionem, quam Theologi cum sancto Thoma faciunt, an Christus Dominus noster factus homo, omnes corporales defectus, qui naturæ humanæ per peccatum obvenerunt, assumpserit. Ad quam respondet, quod omnes defectus assumpserit, qui fini redemptionis nostræ conveniebant, non autem eos, qui imperfectionem aliquam spiritualem, vel defectum corporalem dicunt, adeoque nullos morbos habuerit. Et meritò, inquit Athanasius: *Non decuit, ut is, qui ad tollendas infirmitates nostras veniebat, ægritudines susciperet.* Ægrè enim ab ægritudine liberare potest, qui eam patitur, & qui propriis culpis captivus detinetur. Quod autem hic sanctus de corporis infirmitatibus dixit, ego de spiritualibus animæ dico, ideò enim à compedibus culpæ Christus nos liberavit, quia ab iis liber erat; si enim ligatus fuisset, libertatem nobis non contulisset.

Athan lib. de Incarn ante med.

Thom 3 p. q. 14 a. 4

8\. Cùm Angelus sanctum Apostolum Petrum in carcere, in quo jussu Regis Herodis detinebatur, visitavit, dicit sacer textus, catenas, sive manicas quibus ligabatur, de manibus ejus cecidisse. Multis de hoc miraculo disserunt sancti Patres, sed Bozius, gravis Author rationem quamdam dedit instituto nostro admodùm accommodatam: *Namque manus, quæ nexus peccatorum, & ligamenta iniquitatum debebant solvere, catenis minimè debebant esse obnoxiæ.* Solutus namque & liber vivere debet is, qui alios liberaturus est.

Boz. l. 1. de sign. Eccles.

9\. Factum quoddam in actibus Apostolorum habemus, ex quo egregiam discursus nostri probationem eliciemus. Princeps quidam sacerdotum, nomine Sceva, habebat septem filios. Videntes hi potestatem, quam sanctus Apostolus Paulus super immundos spiritus habebat, ad cujus imperium, in virtute sanctissimi nominis Jesu egrediebantur, etiam ipsi exorcistæ esse voluerunt, ac dœmonia, cùm mali essent, ac peccatores, conjurare cœperunt, & ad dœmonium quoddam devenientes, dixerunt ei: *Adjuro te per Iesum, quem Paulus prædicat.* Respondit autem inimicus: *Iesum novi, Paulum scio, vos autem qui estis?* Homo verò, in quo erat dœmonium pessimum, manus in eos injecit, eosque semimortuos, & malè exceptos, reliquit. Doctor Lorinus responsum hoc satanæ expendens, dicit perinde illud fuisse, quasi dixisset: *Christum scimus, & Paulum novimus, & in nomine Christi, quem Paulus prædicat, adjurati egredimur; vos autem penitùs ignoramus;* Verba enim inimicorum Dei apud nos nihil obtinent, qui enim validis peccati catenis ligatur, eos, qui illis detenti vivunt, solvere non potest: *Non est cadentis alium erigere*, egregiè dixit Plutarchus. Virtus Jesu, quem Paulus prædicat, nos ex homine isto ejicit, si illa non faceret, non effugeret manus nostras, nec evaderet à vinculis & compedibus, quibus detinenebatur. Omnia jam dicta mirabiliter probant argumentum tertiæ hujus considerationis.

Actor. 19.

Lorin. hic.

Plutarch. cit. à Mendoca. Reg. c 9. n. 27. sect. 2.

* *
*

Cùm ejecisset dæmonium locutus est mutus.

CONSIDERATIO IV.

Quia lingua index est animæ, usque ad dæmonii ejectionem Christus Dominus hominem hunc mutum esse voluit.

1. LINGUA pulsus, sive arteria est animæ, & quemadmodùm Medicus infirmi febrim per pulsum cognoscit, ita quoque per uniuscujusque linguam interiora cordis cognoscuntur. Magnâ sanè prudentiâ veritatem hanc prolocutus est sanctus Ambrosius: *Bonus paterfamilias à primo vestibulo domus æstimatur, ita etiam de sermonibus nostris mens nostra perpenditur*; nam (ut Poëta cecinit) *Indicium mentis vox est, & sermo loquentis.* Ambr. l. 2. de Abraha c. 1. Poeta.

2. Mirari meritò possumus quod Hethæi cum patriarcha Abraham ad regiones illorum veniente, tam honestè egerunt, quodque tanto apud illos in pretio fuit; cumque ille non nisi peregrinum, & advenam sese confiteretur, & humiliter eis obsequeretur, seseque tamquam ab eorum civilitate & festiva exceptione dependentem submitteret; illi tamen ut hominem sanctum, & principem Dei eum compellarunt: *Audi nos, domine princeps Dei es apud nos.* Quærit Philo Hebræus, quam ob causam tantam apud eos authoritatem obtinuerit Abraham, & quare ipsi tanta reverentia eum exceperint, deque eo tam magnificè senserint? Respondet autem ad rem nostram admodùm accommodatè: *Honorabant quasi suum principem, suspicientes ingenium augustius humano fastigio; nec enim sermonibus utebatur vulgaribus, sed divinitatem quamdam præseferentibus.* Itaque per linguam, personam ipsam agnoverunt, & æstimarunt, scientes tam scitè loqui non posse, nisi qui magnus sanctus fuerit. Genes. 23. Phil. lib. de nobilit.

3. Deuteronomii vigesimo septimo locus quidam est (licet aliàs jam expensus (hujus rei admodùm proprius. Moyses per duodecim tribus filiorum Jacob benedicendi, & maledicendi officia ibidem distribuit: sex benedicendi, & precandi bona, aliis verò sex maledicendi, & rogandi mala obtigerunt. Insignis autem noster Oleaster notavit differentiam, quæ in eo fuit, quod illi quibus benedicendi officium obtigit, omnes ex nobilibus, & liberis mulieribus quos habuit Patriarcha, Lia videlicet, & Rachele orti sunt, quibus verò maledicendi munus relictum, ex Bala, & Zelpha, ancillis ejus, prognati fuerunt. Quasi tempestivè nos præmonens, maledicere gentis vilis, & malè morigeratæ, benedicere verò honesto loco natæ, & virtute præditæ proprium esse: *Quo in loco illud etiam advertendum est, homines videlicet liberos, & benedictos, electos, ad benedictiones imprecandas. Ex servis verò natos ad maledicendum*; ut constans sit hæc veritas, quod secundùm vitam, & mores uniuscujusque, plerumque quoque verba esse soleant. Deuteron. 27. Oleast. hic.

4. *Eructabunt labia mea hymnum, cùm docueris me justificationes tuas*; inquit Regius Propheta, id est: Ex ore meo laudes tuæ, ut sic dicam, ebullient (ita hæc verba explicat noster paraphrastes Hispanus) hymnos tibi decantabo, & plurimos versus componam. Et significavit David, quod lingua sua nihil aliud sciet, quàm Deum laudare, & extollere. Sed audite quid adjunxerit: *Cùm docueris me justificationes tuas*. Sanctus Hieronymus hæc legit: *Docebis enim me justificationes tuas.* Adeò, ut quoniam vita ejus legi Dei conformis erit, verba quoque ejus ad illius honorem & gloriam dirigentur: *Eructabunt labia mea hymnum, docebis enim justificationes tuas.* Sanctus autem Ambrosius curiosè animadvertit energiam verbi; *Eructabunt*; quod in nostro idiomate significat aliquid ex intimo corporis, veluti halitum & spiritum, cum impetu per os ejicere; & dicit hæc verba: *Non potest quis anteà eructare hymnum, nisi didicerit justitias Dei, & didicerit ab ipso Domino Deo suo.* Non enim benè loquetur, nisi fuerit justus; & siquidem verba ejus bona sint id inde est, quia conscientia ejus est justificata; nam quemadmodùm halitus olet ea, quæ stomachus continet, eodem planè modò ipsa verba indicant bonum, vel malum, quod cor includit. Psalm. 118. Episc. Cacerens. Hiero hic. Ambros. serm. 22.

5. Narrat sanctus Lucas Evangelista, quod dæmonium videns Christum Dominum

ex

ex corpore obsessi, clamáre, eumque ut
Luc. 4. sanctum publicare inceperit: *Scio te, quis sis, Sanctus Dei.* Magnus Tertullianus, locum hunc expendens, quærit, unde, & quomodo dæmonium sanctitatem, vel divinitatem Salvatoris cognoverit? Et respondet, quod non aliunde, quàm ex verbis ejus:
Tertull. l. 4. contr. Marc. c. 7. *At nunc disceptò, quomodo eum cognoverit dæmon? Quid jam tale ediderat per quod posset Dei Sanctus intelligi? Tantum quod Synagogam introgressus, & nec sermone operatus est aliquid adversus Creatorem.* Quasi diceret: Vidit eum intrantem synagogam, & ejus videndi rationem in laude Dei semper versari, & de nulla alia re, quàm quæ gloriam ejus, & salutem animarum concerneret, loqui. Itaque sic apud se disseruit: Qui tam bona verba loquitur, procul dubio sanctus esse debet, qui enim peccator fuerit, tam benè loqui non potest, cùm certum sit, uniuscujusque verba indicem cordis ejus esse.

6. Dixerunt Judæi sancto Petro Apostolo, eum Christi discipulum esse, & hoc negare non posse, & quod ex verbis ejus eum
Matt. 26. agnoscerent: *Nam & loquela tua manifestum te facit.* Scio, quosdam Interpretes sentire, ex accentu, & pronuntiatione verborum clarè apparuisse Galilæum esse, prout cognoscitur Lusitanus, qui castellanicè loquitur. Verùm doctus noster Cardinalis Hugo dicit, quòd eum ex modo loquendi non cognoverint, eò quòd Galilæus non esset, sed Hebræus, ex Judæa oriundus, sed ex sermonibus, quos proferebat, & ex rebus, de quibus loquebatur. Illæ autem quales erant? Quales nimirùm Christi discipulum decebant: *Quia Petrus de Deo loquebatur, non quia Galilæus esset: Verius est quod Hebræus esset.* Adeò, ut ex loquela eum cognoverint, mos enim loquendi Apostoli Christi multum differt ab eo, quo peccatores loqui solent.

7. Est tam certa hæc veritas, quod scilicet uniuscujusque verba sint echo vitæ, ut sanctus Ambrosius aliquid in medium proferat, quod rem hanc summè exaggeret.
Psal. 21. Propheta David Psalmo 21. introducit Christum Dominum arbori Crucis affixum, Patrem suum Æternum alloquentem, & verba illa proferentem, inter quæ adhuc in ore hærentia expiravit: *Deus, Deus meus, quare me dereliquisti?* Hoc est: Haud video, Deus meus, ut cur sic me dereliqueris; permitte mihi, ut rogem te, quam ob causam in tali me occasione dereliqueris, & tam diu moreris favore, & auxilio tuo mihi subvenire, videris enim ex toto me derelinquere. *Longè à salute mea verba delictorum meorum.* Audit eum sanctus Ambrosius, & miratur Christum Dominum lingua hac, quæ tam indigna videntur persona ipsius, loqui. De fide enim est, eum à Deo separari non posse, quandoquidem idem sit cum illo, nec etiam peccata habuisse, cùm natura sua sit impeccabilis. Verùm hic sanctus, & quidem è voto nostro, dubium hoc dissolvit: *Non capiatur*, inquit, *qui audit, sed intelligat, quod secundùm carnem ista dicuntur, quæ longè à plenitudine divinitatis aliena sunt, aliena enim sunt à Deo verba delictorum, quia aliena sunt & delicta verborum, sed quoniam delicta aliena suscepi, etiam delictorum alienorum verba suscepi, ut derelictum me à Patre esse dicam, qui apud Deum semper sum.* Ambr. lib. de Incarn. Sacram. ad finem. Ex hac sancti Ambrosii dissertatione deducitur, pari passu ambulare, loqui instar peccatoris, & peccatorem esse, nam eo ipso, quo Dei filius alienis sese peccatis induit, sensu jam dicto, peccatoris quoque verba locutus fuit. Aliquid difficultatis habet hæc sancti illius sententia, sed existimo me eam sufficienter explicasse, ad confirmandam doctrinam, quam persuadere intendo.

Discursui huic alium quendam sancti Bernardi cogitatum pro coronide imponamus. Unum ex signis & indiciis, quæ Chri- 8.
stus Dominus credentium suorum fidei assignavit, loquendi modus fuit: *Signa autem eos qui crediderint, hæc sequitur: In nomine meo dæmonia ejicient, linguis loquentur novis.* Marc. 16.
Per novas linguas non tantum intelligitur donum linguarum, quod in sacra Scriptura vocatur, *Gratia linguarum*, certum enim est, 1. Cor. 12.
non omnes fideles per mundum cucurrisse, eisque necessarium fuisse scire, aut uti diversis gentium idiomatibus, sed Christus Dominus solummodò dicere voluit, eos alio modo locuturos. Est hæc sublimis divini Bernardi cogitatio: *Exinde qui in Christum credunt linguis loquuntur novis, cùm jam recesserunt vetera de ore eorum, nec de cætero vetustâ parentum linguâ loquuntur, declinantium* Bern. serm. 1. de Ascens.

nantium in verba malitiæ, & ad excusandas excusationes in peccatis. Cùm enim novo Baptismate ex humanis in divinos commutandi sint, non loquantur etiam ut antea soliti erant; novæ in iis linguæ, nova conversatio, novi mores videbuntur, nam & per Spiritus Sancti gratia nova corda acquirent. Adeò ut quales eorum conscientiæ erunt, talia & verba futura sint.

9. Admodùm nota est sententia Socratis juveni cuidam dicta, qui, ut duræ erat cervicis, & pertinax, silebat, nec verbum ullum proferre volebat, cui ille: *Loquere adolescens, ut te videam*. Videtur quod melius dixisset Philosophus: Loquere ut te audiam; nam locutio est objectum auditus, non autem oculorum: verumtamen prudenter admodùm locutus fuit, & ut erat perquàm sapiens, ita intelligebat, quod nihil tam claram ingerat personæ alicujus notitiam, quàm propria ejus verba, cùm constans hæc sit veritas, quod prout quisque vivit, ita loquatur. Et hæc fuit ratio, quare Christus Dominus noster, ex homine hoc dœmonium prius ejecerit, quam linguæ usum ei dederit, ne tamquam dœmoniacus loqueretur: atque ita sanctus Marcus dicit, quod postquàm erat liber: *Loquebatur rectè*.

Apophteg. verb. Socra.

Cùm ejecisset dœmonium locutus est mutus.

CONSIDERATIO V.

Quemadmodùm culpa mater est pœnæ, ita peccata, quæ committimus, filii sunt laborum, & afflictionum, quas patimur.

1. EO ipso, quo ex hoc obsesso egressus est inimicus, mox oculos habuit ad videndum, aures ad audiendum, & linguam ad loquendum; quamdiu enim hospitem hunc habuisset, his omnibus caruisset. Maximi sanè momenti omnibus fidelibus documentum, quanti referat culpam ex se projicere, quæ mater est pœnarum, radix, ex qua damna omnia, & labores nascuntur, qui tolerantur. Profundè omninò de hac materia disseruit inclytus Martyr sanctus Cyprianus, scribens ad Proconsulem, Africæ Gentilem, ostenditque quod necessarium omninò sit, ut corporalia damna augeantur, supposito quod mortales non cessent Deum offendere, & nequaquam à peccando respirent, & requiescant. Mirabilia sunt ejus verba: *Breviatur in dies singulos, & decrescit ac deficit in agris agricola, in mari nauta, miles in castris, commercia in foro, justitia in judicio, in amicitiis concordia, in artibus peritia, in moribus disciplina, & cùm olim ultra octingentos & nongentos annos vita hominum longæva procederet, vix nunc possunt ad centenarium numerum pervenire. Canos videmus in pueris, capilli deficiunt antequàm crescant, nec ætas in senectutem deficit*. Denique cuncta ubique collapsa sunt, mundus senex & lassatus, regna eversa, & vastata, monarchiæ interierunt: *Et miraris in pœnas generis humani, iram Dei crescere, cùm crescat quotidie, quod punitur?* Quid enim mirum bona deficere, & supplicia crescere, si vitia abundent, & virtutes deficiant? Tolle causam, si effectum cessare velis, egrediatur dœmonium, & loquetur mutus. Quamdiu enim non evitatur peccatum, necesse est pati: *Post talia crimina, tam exitiosa, tam devoratoria salutis*; dixit disertè magnus Tertullianus; atque adeò necesse est peccata ex anima exire, ut corpus sit sanum.

Cypr. Tract. contr. Demetr.

Tertull lib. de Idol. cap. 1.

Annotavi versum aliquem Psalmi 87. qui (nisi malè eum intelligam) huic nostro instituto mirum in modum est adaptatus: *Numquid narrabit aliquis in sepulchro misericordiam tuam?* Magnus Pater sanctus Augustinus, verba hæc explicans dicit, Regium Prophetam non quærere, an cadavera, quæ sunt in sepulchris, divinas misericordias deprædicare potuerunt, hoc enim non est dubium, sed sublimiorem fuisse ejus cogitationem, & de iis, qui secundùm animam mortui sunt, & in peccato sepulti, eum loqui: *Anima mortua corpus sepulchrum est*, quemadmodùm sarcophagus corporis jam defuncti loculus, & licet anima in peccato mortuo, & in corpore sepulta experiatur misericordias Dei, & auxilia quæ ei præbet, & patientiam, qua ejus emenda- 2.

Psal. 87.

August. hic.

emendationem præstolatur, nihilominùs inquit David, quod de misericordia, qua Deus ergà eam utitur, loqui nesciat. Eò quod idem corpus, quod eam, ne egrediatur, incarceratam detineat, nec sese erigat unde oppressa jacet, sarcophagum ori superpositum contineat, ne ullum sanum verbum proferat & non magis quàm defunctus, loquatur. Quemadmodùm Evangelico huic muto accidit cùm justo Dei judicio factum sit, ut linguam non habuerit, qua magnalia & potentias Domini proloqui posset, & corpus vitales actiones non habuerit, quamdiu anima mortua esset. Quàquam postea cùm revixit, & peccatum ex ea egressum est, locuta fuerit, & in divinas laudes prorupuerit; signū profectò evidens, quod ex morte animæ, privatio sensuum proveniret.

3. *Nihil in terra sine causa fit, & de humo non oritur dolor*, inquit sanctus Iob. Angelicus Doctor sanctus Thomas, sententiosa hæc verba explicans dicit, sancti viri mentem fuisse, ostendere, quo ut plurimùm omnes, quæ in hoc mundo tolerantur, adversitates sint pœnæ peccatorum, & illos effectus ex hac causa procedere: *Hoc est ergo quod dicit: Nihil in terra sine causa fit. Videmus enim omnes effectus ex determinatis causis procedere*; *ex quo quasi concludens, dicit: Et de humo non oritur dolor. Et est metaphorica locutio. Quædam enim herbæ sine semine producuntur, de quibus dicitur, quod eas humus sponte profert. Quidquid enim sine causa propria videtur contingere, quasi sine semine, per quandam similitudinem metaphoricè potest dici, quod oritur de humo, dolor autem, id est, adversitas, non oritur de humo, id est, non est sine causa*, inquit Iob, sed causam habet, ex qua procedat, nempe hominum peccata. Adeoque manifestus est error, cogitare, quod ex aliis principiis originem habeant. Dicit quispiam infirmū se esse, eo quod nescio quid egerit; aut stomachum refrigeraverit, aut frigidus eum aër infecerit. Et hæc quidem non est causa, sed peccatum, quod contra Deum commisit, & de sese emendare non conatur.

Iob. 5.

Thom. comment. in hunc locum.

4. Deplorabat propheta Isaias miserum Reipublicæ suæ statum, & labores, ac afflictiones, quibus affecta conspiciebatur: *Væ gentis peccatrici, populo gravi iniquitate semini nequam filiis sceleratis, dereliquerunt Dominum, blasphemaverunt Sanctum Israel, abalienati sunt retrorsum.* Advertit sanctus Hieronymus Septuaginta legere: *Populo pleno peccatis.* Plenum peccatis eum nominat, (inquit magnus Pater sanctus Basilius) eò quòd tantum cumulum excreverint, ut in eo plura contineri non potuerint. Nominavit quoque: *Semen nequam*; hoc est filios Satanæ, vel campum omnis generis malis seminibus, quæ reperiri possunt, consitum; & concludit dicens, quod in bono semper retrò abeat, & in malitia progrediatur, & proficiat. Et verò quid inde secutum est? *Terra vestra deserta, civitates vestræ succensæ igni, regionem vestram coram vobis alieni devorant.* Audite Concilium Pistense, ponderans connexionem, quam inter peccata, & supplicia fecit Propheta: *Ideò terram nostram in conspectu nostro alieni devorant, quoniam alienos à Deo diabolos, effugata gratia Spiritus Sancti, in animas nostras recipimus.* Atque ideò Propheta convenientissime junxit causam cum effectu, ut cognoscamus dissipationes, & vastationes, quas patimur, stipendia esse peccatorum nostrorum, & tum demum vivere nos posse, cùm peccare desieremus.

Isaia 1.

Hier. hic.

Concil. Pistens. c. 1.

Obtulerant divino Medico paralyticum, ut eum curaret: dicit verò sanctus Matthæus, Christum Dominum, cœlesti hoc exorcismo, curationem incepisse: *Remittuntur tibi peccata tua.* Domine & Redemptor animæ meæ, infirmus hic te non rogat, ut ei peccata sua ignoscas, sed ut infirmitates cures. Non animæ, sed corporis salutem, non peccatorum veniam, sed membrorum sanitatem expetit. Quomodo igitur rem aliam pro aliâ ei concedis? Sanctus Hieronymus in commentariis hujus loci huic dubio respondet: *Datur nobis intelligentia, propter peccata plerasque evenire corporum debilitates. Et idcircò forsan dimittuntur prius peccata, ut causis debilitatis ablatis, sanitas restituatur.* Gessit se Deus instar sapientis Medici, quem aliquis rogat, ut caput ipsius sanet, remedium verò brachio applicans, præcipit ut vena ei secetur. Quid ita, mi domine, rogo, ut caput meum sanes, & tu brachium mihi aperias 5.

Matth. 9.

Hier. hic.

Ita quidem. Nam malum tuum ex nimio sanguine oritur, & necessarium est ad radicem, unde illud procedit, recurrere. Modò intelligetur, quod dixit Arnoldus Carnotensis, dans rationem, propter quam Salvator toto vitæ suæ decursu nullos dolores, nullas infirmitates habuerit; nimirùm, eum ideò pœnis caruisse, quia nullis in peccatis comprehensus fuit: *Neque enim erat Christus in peccato conceptus, cujus solius est donare peccatum. Unde ipsi egredienti, nullum exigens tormenti vectigal, ultrò natura januas reserebat.*

Arnol. Tract. de Beata Maria.

6. Non miror Hispaniam aliquanto ab hinc tempore plurima hac in parte pati, quando considero licentiam, qua peccatur, & impudentiam, qua Deus offenditur. Plurimi anni sunt, quibus hæc monarchia tantopere oppressa non fuit, nec ejus inimici ita elati, & superbientes. Et siquidem à sancto Hieronymo causam requiramus, dicet, quod *nostris peccatis barbari fortes sunt, nostris vitiis Romanus fugatur exercitus.* Peccata enim nostra, inimicorum vires sunt, vitia nostra animos nobis adimunt, & ignavos nos reddunt, nam si hæc non forent, fortes nostras adeò immutatas non conspiceremus.

Hieron.

7. Egregia profectò est celebris nostri Oleastri cogitatio. Populus Israël terram promissionis inquirens pervenit ad Raphadim, ubi aqua ei defuit, videns autem siti sese pressum, murmurare, & conqueri cœpit de duce suo Moyse: *Murmuravit populus contra Moysen, cur eduxisti nos de Ægypto?* Notat modò Oleaster sacrum textum immediatè subjungere, quod Amalec cum valido exercitu venerit, & acie, Israëlem ad pugnam provocaverit: *Venit autem Amalec, & pugnavit contra Israel in Raphidim.* Quid hoc rei est? Quærit magnus hic Doctor: Quis Amalecitas contra Israëlem excitavit? Quis in prælia es commovit? Quid injuriæ illis intulerat populus Hebræorum, ut in eum jam insurgerent? Auscultate responsionem, est enim qualis desiderari potest: *Quamprimum populus peccavit, hostis affuit peccati ultor.* Non videtis, quod Scriptura dicat, populum contra Deum, aut Moysen murmurasse? Quid igitur admiramini, quem mox adjungit, Amalecitas contra eum arma sumpsisse? Quin potius eadem de causa Spiritus Sanctus populi murmurationi, Amalecitarum adventum adjunxit; ut nos doceret, proprio eum gladio occumbere: Si enim non peccasset, tantum audaciæ non sumpsisset inimicus; simul atque enim peccavit, omnes manus habent, & vires, ad eum invadendum: Atque adeò nullum aliud superest remedium, quàm vitam in melius commutare, & pœnitentiam de peccatis suis agere, ut Deus vindicem manum suam contineat, furoris sui gladium vaginæ imponat.

Exod. 17. Oleast. hic

Deus primum hominem ex paradiso ejecit, utque introitum illius custodiret, referente sacro texto, ad ostium posuit, *flammeum gladium, atque versatilem, ad custodiendam viam ligni vitæ.* Quid verò Deus talem gladium versatilem in arma sua sibi elegit? Nonne melior fuisset chalybs temperatus, inflexibilis, & probatus? Nequaquam, sed versatilis, & tremulus, inquit Procopius, debuit esse, nam igneum, quique in utramque partem sese moveat, gladium suum esse vult divina Majestas. Et verò quam ob causam? *Ut converso homine à vitiis ad virtutem, gladius quoque convertatur.* Si enim homo Dei iram non provocaret, sed à vitiis ad virtutem sese converteret, & de gladio, qui Paradisi introitũ prohibet, clavis fieret, quæ eum aperiret. Supposito autem, quod hæc divina commutatio à nostra voluntate multum dependeat, & peccata nostra ad nos castigandos Deum provocent, nostra verò correctio divinam ejus iram mitiget, & placet, accurramus ad radicem malorum, quæ patimur ut ea finem habeant, & cessent. Peccatum ex anima egrediatur, ut cœci videant, surdi audiant, & muti loquantur:

8. Genes. 3. Procop. hic.

Et cùm ejecisset dæmonium, locutus est mutus.

Mira-

Mirata sunt turbæ, quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub, &c.

CONSIDERATIO VI.

Non est miseria, & infelicitas, quæ majoris doloris causa sit, quàm videre quosdam in mortem ibi irruere, ubi alii vita occurrunt.

1. CONSTAT ex sacro Evangelio, Christum Dominum omnes suos sermones eò direxisse, ut Pharisæorum malè affecta, & invida pectora reduceret, sed quoniam ex adamante conflata erant, in gente humili, & plebeia fructum fecerunt. Atque ita dicit sanctus Lucas, quod Scribæ, & Pharisæi, ac honoratiores ex circumstantibus auditoribus miraculum hoc, tamquam opus dœmonis æstimaverint. Turba verò, hoc est, plebeij, admiratæ sunt miraculum simplicitate cordis obstupescentes (prout dicit noster Cardinalis Cajetanus:) *Simplici corde facta pensantes.* Et Eminentissimus Toletus advertit, quod ratione alterius miraculi, quale hoc fuit, dixerit turba: *Numquàm sic apparuit in Israel. At verò in hoc miraculo majus quid conceperunt, dicentes: Num iste est filius David?* Ita notat, & declarat sanctus evangelista Matthæus: atque ille idem dicit, Pharisæos dixisse, quod arte dœmonis Salvator miraculum hoc perpetraverit; & sanctus Marcus ait, Scribas hoc affirmasse. Certum autem est utrosque blasphemias istas in Christum conjecisse, parvulos verò, & humiles, pro viro sancto eum agnovisse, vitæ ac doctrinæ ejus affectos, & Redemptorem fateri incipisse. Multa sese hic offerunt consideratione digna: verumtamen hoc solummodò considerabo, quantopere dolendum, & sanguineis lachrymis deplorandum sit quosdam ex eo perire, ex quo alii salvantur, quodque uni causa est vitæ, alteri occasionem mortis existere.

Cajet. hic.

Tolet. hic annot. 32.

2. Sapientissimè in hac materia, prout in aliis solet, [illegible]tus est sanctus Pater Augustinus. *Simul pluit Dominus super spinas, sed segeti pluit ad horreum, spinis ad ignem, & tamen una est pluvia. Sic verbum Dei omnes compluit, videat quisque qualem radicem habeat, videat quisque qua trahit pluviam bonam. Si eam trahit ut generet spinas, numquid pluvia Dei accusanda est, antequam veniat ad radicem? dulcis est pluvia illa ducere ad verbum Dei donec veniat ad cor malum.* Quasi dicat: Eo tempore, quo Deus pluit super segetes, pluit quoque super spinas, & dumeta: super illas quidem, ut in horreum congregantur, super has verò, ut pabulum ignis fiant; interim una & eadem est pluvia, quæ tam differentes effectus operatur. Talis autem pluvia est verbũ Dei, doctrina, & miracula ejus; super omnes instar cœlestis aquæ, decidunt; videat quisque qualem radicem habeat, & quo bonas hasce aquas deducat, & ubi cœlestes favores subsistant. Si loco tritici spinas proferat, an fortè pluviæ culpa hæc est, & ex sese hoc habet antequàm ad radicem perveniat? Non profectò, sed eùm ex natura sua adeò dulcis sit, propter malam dispositionem, quam in subjecto reperit, spinas & tribulos protulit. Hoc ipsum in præsenti evangelio conspicimus. Omnes viderunt miraculum dœmonii cœci, surdi, & muti, omnes sublimem Christi Domini sermonem audierunt, quidam ei applaudebant, eumq; magnificabant, alii calumniantur, & blasphemabant, illi fructum faciebant, isti verò peribant. Hi instar spinatũ in ignem mittentur, illi verò in horreum congregabuntur. Res profectò deploranda, quod unde quidam salvantur, alii condemnentur, inde quodque bonis causa est vitæ, peccatoribus mortis occasio existat.

August. lib. de Benedictio. Esau & Iacob.

3. Nescio an animadverteritis ad somnium illud mysterio plenum, quod vidit Pharao. Vidit septem boves *pulchras, & crassas nimis,* quæ pascebantur juxta ripam fluminis Nili, & juxta illas alias septem, *fœdas, confectasque macie,* inquit sacer textus. Et adjunxit, quod omnes, *pascebantur in ipsa amnis ripa in locis virentibus.* Scio somnii hujus Interpretem, fuisse sanctum Iosephum, eumque declarasse, quod *septem boves pulchræ, septem ubertatis anni, septem boves tenues atque macilentæ, septem anni ventura sunt famis.* Non obstante prima hac interpretatione, sacri Interpretes in sensu spirituali somnium hoc variis modis explicant, atque ita eorum doctrinæ innitentes, moralitatem aliquam ad discursus nostri probationem inde deducere poterimus. Ad hoc verò uti volo doctrina insignis nostri Oleastri, qui in commentario suo literali,

Genes. 41.

Oleast. hic. Pagninus ex Hebr. cum docto Pagnino ex Hebræo legit: *Pascebantur in prato, ubi gramen, seu herba virens, seu soror*, Hoc est: Omnes erant in eodem prato, & omnes eamdem herbam comedebant; id enim significat, quod dicitur, herbam sororem esse, inquit Oleaster; ut intelligatur, quod licet aliquæ essent pingues, aliæ vero macilentæ, tamen omnes eodem alimento uterentur, & nulla in
Oleast. cit. victu differentia esset: *Propter similitudinem inter herbas ejusdem prati, videntur esse sorores.* Deus immortalis: quomodo, cùm omnes eumdem habeant pastum, quædam tam crassæ sunt, aliæ verò tam flaccidæ, & macie confectæ? Illud jam dictum est. Clarum enim est, disparitatem non à campo, nec pastu, cùm totus sit delicatus, & bonus, sed à differentibus animalium complexionibus, quæ in eo pascuntur, provenire. Optima sanè metaphora, significans id quod inter homines agitur, & fidelibus evenit, cùm mensa illa, quæ de cœlo quotidie eis offertur, verbi scilicet Divini, & Panis Cœlestis, unici cibi, & præstantissimi, ac supremi animarum alimenti, à qua aliqui quidem crassi, & pingues, alii verò macilenti recedunt; unde quidam utilitatem alii damnum referunt, quidam virtutis augmentum, alii perditionem suam acquirunt, cumque unus & idem sit cibus, tam distinctos in eis effectus operatur, propter diversas dispositiones, quibus ad eum recipiendum accedunt. Ex eodem rore sustentatur apis, & aranea, & experientia nos docet, in benè temperatis visceribus unius, in suavissimum mel, in malignis autem alterius, in purum venenum converti. Defectus non est in cœlesti liquore supernè distillato, sed in malitia subjecti, in quod decidit: Protervizæ suæ, & obstinationi incredulitatem suam perfidi Judæi imputent, quandoquidem, cùm quidam ex miraculis, & doctrina Salvatoris compungantur, & fructum referant, ipsi magis indurati, & contumaces, & cum medicina, quæ alios sanat, incurabiles persistant. Nec major infelicitas esse potest, quàm aliquos mortuos concidere, unde alii vivi se erigunt.

4. Inter plagas illas, quas Moyses in Ægypto
Exod. 7. fecit, quando Deus inimicum illum populum punire voluit, teste sacra Scriptura una fuit conversio aquæ in sanguinem, adeò ut Ægyptii eam bibere non potuerint, atque ita siti perierint. Verumtamen non fuit hoc majus miraculum, inquit Spiritus sanctus in libro Sapientiæ, sed quod eodem tempore, quo Ægyptii non bibebant aquam, Hebræi ea potirentur: *Pœnas passi sunt inimici* Sapient. 11. *illorum à defectione potus sui. Et in eis, cùm abundarent filii Israel, lætati sunt.* Ita locum hunc intelligit doctissimus Lyranus: *Quando hauriebant Hebræi de flumine, statim quod haustum erat, revertebatur ad naturam potabilis aquæ. Et sic lætabantur filii Israel de divino beneficio. Nam ex eodem fluvio Ægyptii affligebantur, & filii Israel reficiebantur*; vel quia Ægyptii non bibebant, vel (prout dicit Iosephus) cùm viderent Israëlitas eam bibere, sibi persuadebant, quod sanguinis colorem ampliùs non haberet, dulcedinem & frigiditatem naturæ suæ conservans; atque ita infirmitates, & ipsissimam mortem ipsis procreavit: *Erat talis Ægyptiis, Hebræis autem dul-* Ioseph. lib. *cis & potabilis existebat*; inquit antiquus hi- 2. Antistoriographus Iosephus; adeò ut Dei inimi- quit. c. 13. ci ex eadem re mortem sibi acquisiverint, ex qua ejus servi viverent, nec majus tormentum esse poterat, quàm quod illi inde exasperarentur, unde alii suavitatem, & levamen hauriebant. Obvium est in sacris litteris, quod aquæ bona gratiæ significent: *Om-* Isaia 55. *nes sitientes venite ad aquas.* Atque ita allegoria locum habere poterit, si dixerimus, favores, & dona Spiritus Sancti esse instar aquarum Nili, & turbæ quidem, genti candidæ, & simplici, causam vitæ, Scribis verò, & Pharisæis occasionem mortis.

Peribant fame in terra, ubi propheta Eliseus habitabat, famulo autem, aut discipulo 5. cuidam suo mandavit, ut ollam grandem præpararet, ut Seminario, aut Conventui suo, hoc est filiis prophetarum apponeret quod comederent. Fecit ille accuratè quod magister suus sibi mandaverat, implens ollam herbis amaris (erant autem colocynthidæ) existimansque salutares & sapidas eas fore. Non debuit sanè bonus herbarius fuisse prædictus cocus, quandoquidem in tanta herbarum sylvestrium diversitate, qualis in campis reperitur, illas elegerit. Cùm autem ad comedendum sese accinxerunt, amaræ erant instar aloës, & cuncti ita obstupefacti fuerunt, perinde ac si venenum sumpsissent; atque adeò, clara voce dixe-

dixerunt Eliseo. *Mors in olla, vir Dei.* Insignis quidam inter antiquos prædicator, propter eruditionem suam dignus nominari, doctus Raulinus, ponderans verba hæc discipulorum prophetæ, alia quædam adjungit, ex quibus, licet brevibus, insignem discursus nostri probationem eliciemus: *Admirantes dixerunt, mors in olla, non in gladio.* Quasi dicerent, stuporem & admirationem suam provenisse ex eo, quod gladius vitæ fuerit id, quod eam conservare solet, quodque mortem in olla repererint, unde sustentationem, & sublevamen vitæ quæritur. Si filii prophetarum ad ictum gladii, sagittæ, aut lanceæ se mori sensissent, non esset quod admirarentur, ad hoc enim acies, & cuspides illorum inserviunt: sed quod in olla, ubi alii vitam inveniunt, ipsi ejus finem deprehendant, illud profectò est quod magis affligit, quodque magis sentitur, eosque magis sentitur, eosque magis attonitos, & stupefactos reddit. Quod Scribæ, & Pharisæi in miraculis Christi, ejusque doctrinà condemnationem inveniant, unde alii plurimum profecerunt, quodque alii devoti collaudant, ipsi obstinati blasphement, hoc sanè summum infelicitatis genus est, & maximo doloris sensu deplorandum.

Raul. serm. 43. tom. 4.

6. Componite cum magno Patre sancto Augustino duo Scripturæ loca. Mandabat Deus in Levitico, ut quidquid carnes in tabernaculo oblatas tetigisset, sanctificaretur: *Quidquid tetigerit carnes ejus, sanctificabitur.* Adeò ut per solum contactum rei sacræ, sanctitas adhæreret. Sistite hic paulisper considerationem, & cum sancto Augustino ad caput tertium Numerorum properate, & invenieris, quod Deus de iisdem ministeriis, & sacrificiis loquens, dicat: *Externus, qui administrandum accesserit, morietur.* Unde infertur, quod quomodocumque res sacras externi contingerent, mori deberent. Confert modò sanctus Doctor duo hæc loca, quæ prima fronte contraria sibi videntur, & illarum occasione curiosam hanc quæstionem movet: hi qui antea eas tetigerat, sanctificabatur, quomodo jam, si eas attingat, mori debet? Et respondet ad rem nostram accommodatè: *Quia autem sermo erat de Levitis jam consecratis, modò verò de alienigenis adhuc profanis.* Itaque eodem contactu quidam sanctificabantur, alii verò

Levit. 6.

Numer. 3.

August. q. 5. in Num.

moriebantur, quodque aliquibus vitæ, aliis mortis causa existebat. Quis modò non videat, magni doloris materiam hanc esse, quod unde quidam magna beneficia acquirunt, inde alii crudeles, pœnas sibi accersant? Deo in hoc ostendente, quod dona ipsius, ac munera quibusdam mors, aliis verò vita existant; quidam ex illis salventur, alii verò miserè condemnentur.

Cardinalis Victriacus singulari quadam animadversione expendit verba illa, quæ sanctus propheta Simeon, Puerum Deum sacris suis brachiis tenens, Deiparæ Virgini dixit: *Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israel, & in signum, cui contradicetur.* Doctus Cardinalis hæc sancti senis verba arripit, & de illis sic disserit: *Dominus autem offert gratiam suam, sed sicut quidam Solis splendore illuminantur, alii autem sine culpa solis, qui pravos habent oculos, vitio suo excæcantur, sicut alii medicina curantur, alii autem, abutentes beneficio medicinæ, interimuntur. Sicut eodem cultello panis scinditur, & homines jugulantur. Sic reprobi medicinalem Christi prædicationem vitio suo sibi convertunt in mortem: alii autem recuperaverunt sanitatem, quibus positus est Christus in resurrectionem, prædicti verò ruinam, qui tamquàm serpentes bono odore moriebantur, & de verbis Domini scandalizabantur.* Atque ita jure meritissimo condemnationem consecuti sunt, unde alii gloriam sibi compararunt. Doctissimus Cardinalis de his, de quibus in præsenti Evangelio sermo est, hæc locutus fuisse videtur. 7.

Luc. 2.

Victr. serm. 3. Domin. infra oct. Nativit.

Animadversione digna sunt verba illa sancti Apostoli Pauli ad Corinthios, quæ vel apparentem contradictionem præ se ferunt: *Christi bonus odor sumus in his, qui salvi fiunt, & in his qui pereunt. aliis quidem odor mortis in mortem, aliis quidem odor vitæ in vitam.* Quid ais (quærit Bertarius Doctor, & Martyr antiquus) Apostole sancte? Si suavis & fragrans, quem exhalas, odor, omni ex parte unicus est, & indivisibilis, quomodo dicis, quod aliis fit in mortem, aliis verò in vitam? Idem Pater dubium hoc, & quidem non parum commodè in rem nostram dissolvit: *Unus idemque Christi odor, vita, & mortis odor est, mortis improbis, vita justis. Non quia diversus odor sit, sed quia diversimodè accipiatur.* Prout reipsa videre licet in eo, quod 8.

2. Cor. 2.

Bertar in lib. dub. no. Testam dub. 71.

præsens Evangelium refert, ex quo constat, odorem miraculorum Christi Domini quibusdam causam vitæ: *Mirata sunt turbæ*; aliis verò mortis occasionem fuisse: *Quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub.* Quidam dicunt, Messiam eum esse, alii autem incantatorem.

9. Sancti Hieronymi ponderatio discursui huic finem imponat. Notat hic sanctus sensibiles illas querelas, vel scrupulosos dolores, quos ostendit Judas, cùm Magdalena pretiosum illud unguentum in debitum cultum, & amabile Salvatoris obsequium effudit: *Vt quid perditio hæc?* Audite verba, egregia enim sunt, & admodùm diserta: Perditus *de salute perditionem invenit.* Nam perditus proditor id, quod certum erat lucrum, perditionem vocat. Et concludit: *Vt in ficu fructifera mortis laqueum nancisceretur.* Quasi diceret; præludia hæc fuerunt, & præsignificaverunt, quod ipse in arbore, unde alius suaves fructus colliget, maxime infelicem mortem esset inventurus. Atque ita res acta, ut ipse tristis per viam cœli ad infernum pergeret, & in eodem Christi collegio, ubi ejus socii de sua gloria securos sese reddiderunt, ipse ruinam suam, & perditionem sibi procuraret. Rogemus Deum ut gratiam suam nobis largiatur, per quam inde salvemur, unde alii cōdemnantur, quodque aliis est causa mortis, nobis vitæ occasio existat: *Quam mihi & vobis, &c.* Amen.

Matt. 26.

TRACTATVS X.

FERIA IV. POST DOMINICAM TERTIAM QVADRAGESIMÆ.

Quare Discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum? Matt. 15.

SALVTATIO.

Dum Christus noster Dominus in Galilæâ degeret, decrevit consilium status Jerusalem, id est, Scribæ, & Pharisæi, qui se ut illustriores, & sanctiores toto mundo habebant, ut moveretur querela contra discipulos, apud Christum Dominum. Adoriuntur iter cum solemni, & perstrepero consortio, sistunt sese præsenti Domino, idque eo tempore, quo coram magno concursu hominum sermonem habebat: accedunt ad eum, & tumultuosâ voce, ut circumstantes audirent, sic ajunt: Domine, nos tales & iter tam longinquum, abundè indicant quanti ponderis sit negotium, ad quod venimus. Cur permittis discipulos tuos majorum nostrorum statuta publicè transgredi, quæ nos tantâ pietate observamus? Nempe sunt tam insulsis & rusticis moribus, ut non lotis manibus manducent. Movebant hæc tanta bilem Salvatori (cùm tamen ipsa mansuetudo, & modestia esset) ut verso ad eos gravi, ac severo vultu responderit: Et cur vos insidiosâ vestrâ intentione præcepta Dei trāsgredimini? Nonnè Deus honorare parentes sub pœnâ vitæ filiis mandavit? Nonne præcepit, liberis, ut summâ diligentiâ, suis bonis, laboribus, ac sudoribus, levarent suos egentes genitores? Et in effectu tā pio, nullam occupationem, nullamque sufficientem demonstrationem reperire est. Cur ergo vos obliqua voluntate, vel ut melius dicam, palliatâ avaritiâ, mandastis, ne filius patri, etiam

etiam fame percunti adesset, sed templo? Cur nomine religionis introducere hanc tyrannidem studetis? O hypocritæ! benè de vobis sensit, qui ait: Hic populus linguâ mihi sacrificat, animâ autem insidias parat, labiis me honorat, corde autem me injuriis afficit. Hoc dicto vertit se Dominus ad auditores, & ait: Amici, scitote culpam hanc, quam proponunt, nullam esse in discipulis meis, parum enim refert, lotis, vel illotis manibus comedere, quod enim intrat per os, non coinquinat hominem, sed quod exit per illud, quantum ad comestionem, ejusque digestionem, brutorum etiam sunt, ad partem inferiorem pertinent, & ex naturâ suâ brutam, sicque non maculant animam: quod autem egreditur per os, ex corde progreditur, unde homicidia, furta, blasphemiæ, & omnia peccata oriuntur. Illud est quod vitam maculat, non verò comestio sine lotione, quandoquidem non accedat ad cor, neque gratiæ contradicat, cujus necessitatem habemus, &c. *Ave Maria.*

Quare Discipuli tui.

CONSIDERATIO I.

Si culpanda foret in discipulis prætermissa lotio manuum, non esset arguenda querela Pharisæorum, quia communiter Prælati sunt complices delictorum, quæ in subditis reperiuntur.

1\. NIsi omnibus meridianâ luce clariùs pateret odium, malitia, pravaque Pharisæorum intentio, querela eorum ratione subnixa videretur, cui enim imputandi sunt defectus discipulorum, nisi magistro, ad quem pertinet eos instruere ac docere? Appositè ingeniosus noster Cardinalis Cajetanus animadvertit, quod Deus & Dominus noster, cùm vellet punire protoparentem viventium Adamum. Primum, quod ei imponitur vel ob quod condemnatur, est, quod
Gen. 3. audiverit vocem suæ conjugis: *Quia audisti vocem uxoris tuæ, & comedisti de ligno, &c.* Quæ quæso Domine culpa foret primo homini, si ultrò & citra uxoris suggestionem comedisset? In comestione fuit delictum, & non solùm ei imputatur comestio, sed & auditus. Non percipitis ait Cajetanus. Non solùm quia comederat, punit Deus Adam, sed quia audiendo dialogum inter Evam & diabolum, qui per serpentem loquebatur, & videndo eam jam propensam ad comedendum ex fructu à Deo prohibito, illam non detinuit, nec reprehendit, uti debuit, sui enim muneris id erat, ideoque Deus eum punivit, permittendo eum peccare, in pœnam remissionis, & socordiæ, quâ usus est erga eam: *In hoc insinuatur facilior aditus datus mulieri ad persuadendum viro, qui præsens neglexit ipsam, cohibere.* Cajet. hic. Si Adam non connivisset, ac dissimulasset, non eò pervasisset audacia Evæ, & sic jure merito non solùm damnatur ejus peccatum personale, verùm etiam culpa uxoris, quam noluit impedire, cùm posset.

2\. Meritò patriarcha Abraham conquerebatur de inurbanitate & malo modo, quo usus fuerat Abimelech erga se, suosque. Tempus præteriit, errorемque agnovit Abimelech, & certior factus sanctitatis Abrahæ, petiit in gratiam ejus reduci, instanterque rogavit cum eo confœderari, sic ut nulla ætas eorum amicitiam interrumperet. Concessit Patriarcha: ast refert divinus textus, quod iniens cum eo pacem, vehementer illum reprehendit: *Et increpavit Abimelech propter puteum aquæ, quem vi abstulerant servi ejus;* Gen. 21. dixitque ipsi, quidquid dicendum videbatur, & hoc propter puteum, quem servi ejus eripuerant. Trutinans Oleaster locum hunc, animadvertit servos Abimelech damnum intulisse, & dominum ipsorum reprehensum fuisse, quod primo intuitu omni rationi dissonum videtur; verùm appositè nostræ intentioni respondet: *Docentur hic domini, cognoscere se culpabiles in iis, quæ servi sui malè faciunt, neque servos ipsos esse increpandos, sed dominos, qui cùm possint, & debeant prohibere, non curant.* Olea. hic. *Sic Pharisæi ad Christum: Quare (inquiunt) Discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum?* Vera, & magni momenti instructio, ut domini cognoscant, se de malefactis subditorum esse culpandos, neque arguendos subditos, sed dominos, quandoquidem cùm possint impedire, non faciant, neque sui muneris recordentur; & ideò Pharisæi querelas, quas in discipulos habebant, ad Christum

detulêre, scientes, defectus discipulorum, magistro imputandos esse.

3. Magna fuit inhumanitas, ac insolentia, quâ Agar famula Abrahæ utebatur contra dominam suam Saram, & hoc cùm eam quidam sterilem, se verò proximam partui summo cum gaudio agnovit. Vidit se sancta vetula a famula sua abjectam, & despectam, conquestaque magno cum dolore marito suo, *dixitque Sarai ad Abraham: Inique agis contra me, ego dedi ancillam meam in sinum tuum quæ videns quod conciperit, despectui me habet.* Malè mecum agis, ô domine. Ast mihi imputanda culpa est, quæ ancillam meam tibi tradidi, & modò cùm se concepisse videt, me despectui habet, nullamque reverentiam, aut honorem defert; tu vides hæc, & taces, omnemque ei licentiam concedis. Insignis noster interpres Oleaster sequitur sensum Pagnini in hunc locum, qui sic legit: *Oppressio mea super te*, quasi dicat: Tibi curæ sit mea afflictio, nam si tu non esses, non ego paterer, neque me tam despectam viderem. Ait modò celebris Lusitanus: *Audiant hæc verba judices, audiant reges, & qui alios in officio continere tenentur.* Audiant hæc Saræ verba justitiæ ministri, audiant reges & omnes, qui curam aliorum gerunt, in illos enim subditorum defectus irruunt, illique corrigendi, & castigandi sunt, cùm illorum sit continere subditos, & non faciunt, neque magis curent, ac si eorum muneris non esset, neque ad illos pertineret sese illis immiscere.

Gen. 16.

Pagnin. hic.

Oleast. hic.

4. Animadvertit magnus Pater S. Augustinus in peccato Idololatriæ, quod populus Israël commisit in deserto, fabricando, & adorando vitulum, quòd Spiritus Sanctus illud attribuit summo sacerdoti Aaron, tamquam soli illius autori & inventori. In eam iE scrutatur sanctus verba sacrati textus: *Videns Moyses populum, quod esset nudatus, spoliaverat enim eum Aaron*, Vel ut sacer Doctor legit: *Dissipavit enim eos Aaron*; destruxerat enim eos & in nihilum redegerat. Loquitur sacra pagina de commisso crimine à populo, quando adorando vitulum, ei tributum adorationis persolvit, hincque moralitatem accommodam excerpit: *Notandum quemadmodùm illud totum, quod populus fecit, ipsi Aaron tribuatur, quod eis consenserit ad faciendum, quod malè petiverant, magis enim dictum est, dissipavit eos Aaron. quoniam cessit eis, quàm dissipaverunt se ipsi, qui tantum malum flagitaverunt.* Ponderatione dignum est, quod totum id, quod populus fecit, imputatur Aaroni, quia assensit ipsis injustè petentibus. Et hæc ratio est, cur non dicatur de ipsis, quod dissipaverint ipsi se, & de Aarone hoc dicitur, qui totalis causa ruinæ populi fuit, quippe gravius peccat superior tacens, dissimulans, vel connivens ipsis in malum, quam ipsi hoc malum facientes. Et sic si non lavare manus, esset culpabile, rectè ordinata erat invectiva Pharisæorum contra magistrum.

Exod. 32.

August. q. 146. in exod.

5. Tumultuantur, ac ordines transgrediuntur milites populi Dei, vocat Dominus Moysen, mandatque ei ut apponat manum, ducesque eorum luce clarissimâ, ac maxima diei, malæ cruci affigat, ut omnibus sint aspectui: *Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis.* Novi, mentem esse graviorem Interpretum, Deum non mandasse ipsi, ut principes suspenderet in patibulis, sed ut eos consuleret, quomodo mandaret executioni pœnas in malefacta delinquentium; quia incredibile est, quòd personæ tam præcipuæ tantam maculam inurerent suæ nobilitati, committendo tam enorme facinus. Ast ego modò sententiam contrariam amplectar, eam dico, quod verè, & reapse duces isti, & rectores castigati sint. Sic inter alios illustrissimus Cardinalis S. Petrus Damianus sentit. Sed statim ad hæc movet sanctus quæstionem curiosam; & sciscitatur: Si populus peccavit, quid patiuntur capita? Isti sunt delinquentes, & hi patientes? Hoc videtur esse, luere justum pro peccatore: *Alius est qui peccat, alius qui vapulat?* Audite illum, quæso, meretur enim ejus responsio: *Unde hoc? nisi quia culpa subditorum in præpositorum redundat opprobrium, &c. & quod ab ovibus erratur, negligentia pastoris adscribitur* Non est quod ultra afferri possit Ratio est, quia culpæ subditorum redundant in opprobrium ipsos regentium, & divagatio ovium sit ex negligentia pastoris; & sic cùm videris aliquam hac, illacque errantem, in illum culpam inicias, ad quem custodia, ejusque salus pertinet.

Num. 25.

Damian. lib. 4. Epist. 15.

6. Turbatus animo, satisque tristis erat Saul, videns à divino Oraculo suos suspendi favores, consulentique illud non respon-

dere

1. Reg. 4. deri: *Et non respondit ei in die illâ.* Non se alicujus culpæ reum invenit, ideoque omnem adhibet diligentiam inquirendo, quisnam in exercitu suo esset culpabilis, commisissetque crimen, propter quod Deus ipsi esset minus benevolens. Reducitur culpa in Jonatham, eò quod acumine lanceæ libasset in campis parum mellis, idque contra legem à patre latam gustasset, qui omnes usque ad acquisitam contra Philistæos victoriam jejunos esse voluerat. Gloriosus Pontifex sanctus Gregorius invenit latere mysterium in punitione, qua Deus castigavit Saulem innocentem, & ignorantem eum, qui commiserat, & opinionem suam ad nostrum propositum apprimè edicit: *Magnus* Greg. lib. 5. in 1. Reg. c. 14. *timor prælatis innuitur, filius quidem peccat, & patri ejus responsionem negat. Quid in hoc facto significatur, nisi quia peccata subditorum non solùm sibi, sed etiam prælatis nocent?* Timeant, tremantque hoc in casu prælati, discantque vigilare, & alieno periculo cauti fieri: nam quòd Deus propter culpam filii, aut subditi punit superiores etiam innocentes & non cooperantes in malo, id facit, ut nos doceat peccata inferiorum redundare in superiores, atque in illis castigari, quia tamquàm ea commisissent, sic pœnas luunt. Peccat Ionathas: *Gustans gustavi paululum mellis;* & punitur Saul: *Et non respondit ei in die illa.* Committit filius delictum, iram Dei patitur pater, & sic per consequens, non deberet nobis videri mirum (si non lavare manus discipulorum esset omissio peccaminosa) quòd Scribæ & Pharisæi culpassent, & reprehendissent Magistrum, quandoquidem ejus erat illos instruere, rectamque vivendi methodum docere.

7. Austerè atque severè egit propheta Eliseus cum famulo suo, seu discipulo Giezi, qui (ut omnibus notum est) simulanter nomine magistri sui petiit pecunias à Principe Naaman, quas tanquàm oblatas secum ferebat & pro gratia sanitatis quam Naaman receperat. Videbatur ipsi, posse decipere vel ludificare sanctum virum; ast hic scrutabatur cor ipsius, videns omnia opera ejus. Animadvertit modò sanctus Ambrosius qualem se demonstraverit propheta famulo suo, castigando eum leprâ, & exterminando è domo suâ: *Lepra Naaman adhæreat tibi, &c.* 4. Reg. 5. Et ait, omnia hæc egisse prophetam, ut proprio honori suo consuleret; nam si dissimulanter egisset, & conniventer, indubiè dixissent, non esse culpandum discipulum, sed magistrum consentientem. Itaque ne ei dicerent; *Quare discipulus tuus?* Luat pœnam, quæ sit aliis exemplo, quæque strepitu & rumore suo omnibus innotescat: *Non enim* Ambros. lib. 4. in Luc. *satis est, si lucrum ipse non quæras, familia quoque tua cohibenda manus sunt;* Quasi diceret; Per hoc docuit omnes principes, prælatos, ac patres familias, quàm zelosi debeant esse honoris proprii, famæque familiæ suæ: non enim sufficit, ut mundo satisfiat, ut ipsi haberent manus mundas, & benè lotas, verùm etiam multum refert, ut eas subditi mundas habeant, sub pœna quod quando superiores non advigilarint, ipsis subditorum imperfectiones imputabuntur.

8. Vidit aliquando Diogenes juvenem quemdam intemperanter, & gulosè comedentem; statimque (ait Plutarchus) elevavit manum suam, & impegit colaphum pædagogo, seu magistro ipsius, judicans justum, & rationi congruum esse, quod magister lueret pænas discipuli malè morigerati, quandoquidem ad ipsum pertinebat eum in moribus dirigere, ac instruere: *Videns puerum intemperantiùs comedentem, pædagogo impegit colaphum, ac si discipuli pœnas magister luere debuisset.* Plutarch. in mor. lib. de docend. virtut. Ad omnes, qui alios regunt stricta obligatio spectat, ut agant veri magistri officium, docendo eos non solùm ea, quæ pertinent ad Christianum virum, verùm etiam, quæ ad honoratum spectant: Præcipuè verò quomodo amandus & timendus sit Deus, ejusque divina præcepta servanda: quippe qualiscumque defectus fuerit, ipsis attribuetur, illisque imputabitur, & hoc non solùm secundùm hominum opinionem, verùm etiam coram summo Dei tribunali, ubi strictissima tum proprii, tum alieni facti ratio ab ipsis exigetur, & dicetur singulis eorum: *Quare discipuli tui? &c.*

Non enim lavant manus.

CONSIDERATIO I.

Ut peccator prætendit vanitatem, sic exteriori virtutis specie contentus est, è contra vero Iustus, cùm prætendat animæ puritatem, flocci facit eandem exteriorem speciem.

1. OMnem operam, & diligentiam adhibebant Scribæ, & Pharisæi ad munditiam exteriorem corporis, absque eo quod attenderent ad interiorem animæ ornatum: manus erant mundæ, cor autem sordidum. De his sermonem habere videtur consanguineus eorum Philo Hebræus in libro de Cherub, qui tanquam eos benè noscens, gravioribus his verbis sic perstringit: *Corpora quidem abluuntur lavacris, & purificationibus, affectiones verò animi, quibus vita sordidatur, nec volunt, nec curant eluere, ut in candidati templa subeant, dant operam, diligenter amaculatis amicti vestibus. mentem verò maculosam in ipsa sacraria penitissima inferre non verentur.* Non aliud satagunt, ait Philosophus, quàm multiplicare balnea, & lavatoria ad lavandum & mundandum corpus, & non recordantur mundare, & diluere turpes affectus, quibus anima maculatur, Et cùm totos se dant ornatui vestium, ita ut nec plica minima indecens in iis reperiri possit, animam verò habent sordidam, & omnibus vitiis repletam, non timent temerarii accedere ad sacra, & mundissima altaria: omnem operam impendunt quærendo lavacra exteriora, & ne semel cogitant expurgare cor suum à vitiis & sordibus, vel satisfacere legis suæ obligationibus, quærentes splendescere sola exteriori virtutis specie. *Philo lib. de Cherub.*

2. Meritò diversis occasionibus vocavit illos Christus Dominus noster filios diaboli: *Vos ex patre diabolo estis*; quatenus eum imitabantur, eique similes erant. Magna fuit malitia Satanæ, qui statim in principio suæ creationis, non solùm ingratus non agnovit creatorem, neque gratias non egit, sed etiam elatus contra illum, superba & inani cogitatione voluit ipsi esse similis: *Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo.* Audiamus Procopium hæc verba plena prudentiæ dicentem: *Ad quid super altitudinem nubium elevari contendis superbus Lucifer? Absit. Ad quid igitur, nisi ut quod non erat, videretur? Non Dei bonitatem imitari, sed ejus similitudinem concupivit. nec esse Deum, sed videri.* Ad quid vult efferri Lucifer? Non appetivit imitari bonitatem divinam, sed solùm similitudinem ejus desideravit, sola exteriori specie Dei contentus erat, etiamsi interiùs diabolus esset. Ejusdem farinæ erant Scribæ & Pharisæi, qui non attendentes ad animæ puritatem, sola extrinseca manuum munditia contenti erant. *Ioan. 8. Isai. 14. Procop. hic.*

3. Locus communis sese offert, in quo singulare quid ex doctrina ingeniosissimi Oleastri reperio. Conquerebatur Deus per prophetam suam Isaiam de perversis illius ætatis hominibus, dicitque qualia debeant esse eorum lavatoria, si ei velint placere: *Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum, &c.* Lavamini, & eradicate ex cordibus vestris damnosos affectus. Tandem eos docet sancta exercitia, quibus sese exerceant, ut illi placeant. Trutinat modo celebris Lusitanus illa Dei verba: *Lavamini, & mundi estote.* Quid enim est aliud esse mundum, quàm se lavare? cùm finis lotionis sit munditia. Sic videtur (ait hic Doctor) verùm magna interest differentia, & ad hoc notat, quod ubi vulgata nostra legit: *Lavamini, mundi estote*; Hebræus sic habet textus: *Rachath, Zachach*; & explicans hos terminos, ad mores ingeniosè transfert hunc locum confirmatque nostrum discursum. Lavare significat simpliciter mundari, mundos autem esse, est ad instar vitri cristallini puros manere: *Lavate vos non quidem vulgariter, sed ita ut valde mundi sitis: & huic expositioni favet verborum, quæ hic ponuntur, propria significatio, Rachath, quod priori loco ponitur significat communiter lavare, sequens verò significat incere quasi vitrum, nam Zechochit ab ea radice est vitrum, unde ad literam vertendum esset, lavate vos, &c. lucidi estote seu puri velut vitrum.* Ita ut secundùm phrasin linguæ Hebraicæ, idem sit mandare Deum populo suo ut laventur & *Isai. 16. Lect. Hebr. Oleast. hic.*

mundi

mundi sint, ac dicere, ut sint puri, & pellucidi instar vitri, aut cristalli, id est, ne munditia sit tantum exterior, nec puritas solùm superficialis, sed similis vitro, quod interius & exterius pariter nitet &, ut non ex oculis hominum solùm, verùm etiam Dei, peccata nostra auferamus; & non simus sicut Pharisæi, qui parietes corporis adornabant, in anima verò sordebant vitiis.

2. Animadvertit prædicatorum princeps sanctus Joannes Chrysostomus scrupulosas illas simulationes Samaritanæ, quibus recusabat loqui Salvatori, & quia Judæus erat, & ne macularetur; *Quomodo tu, Iudæus cùm sis, bibere à me poscis, quæ sum mulier Samaritana?* Rectè præfers Samaritanam (ait Chrysostomus) neque negare potes: *Tale Samaritanorum est ingenium, in scortationibus polluitur, & in baptismantibus purgari se arbitratur. Animam sordibus replent, & corpus videntur abstergere. Sic hæc cùm animam scortationibus plenam habeat, de aquarum potu litigat.* Quasi diceret: Talis est industria Samaritanorum, ut obcæcati & offuscati vitiis videantur lavacro, aut corporis baptismo purificari: Ad instar hujus peccatricis, quæ obnoxia omni generi peccatorum, & sordium, timebat ne ex affatu viri Hebræi, hydria ejus coinquinaretur, tam parum sibi sufficere putabat exterius, ne maculata videretur, ut renueret consentire: neque rationem habebat animæ immundæ, multisque culpis & peccatis obnoxiæ Lavabat (ad instar Pharisæorum) manus suas, & non curabat apponere smegma conscientiæ.

Ioan. 4.

Chrysost. tract. 2. in Samarit. 10. 6.

5. Melius esset, si instar Justorum, ageret de interiori cordis munditia, totamque se ad eam converteret, sicut Dei sponsa fecit, secundùm animadversionem Ruperti Abbatis, qui hoc observavit, quod illa loquens de perfectione, & pulchritudine sua, dixit sodalibus suis, quod quamvis nigra, esset tamen pulchra, quia erat sicut tabernacula Cedar, & sicut pelles Salomonis: *Nigra sum, sed formosa, filiæ Ierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis. Quare autem non dixit sicut Salomon, sed sicut pelles Salomonis?* Nonnè convenientius foret (ait doctus Tuitiensis) quod sponsa se assimilaret Salomoni, quàm pellibus ejus: quandoquidem ipse erat formosus, & pulcher, pelles verò temporum injuriis sordidæ, & maculosæ? Non, ait Abbas: *Quia formosa pellis Salomonis, sed non ipse Salomon formosus fuit, intùs enim deformitatem habebat.* Salomon quantùm ad exteriorem speciem formosus erat, & quantum ad interiorem deformis, exterius erat paccatus, & liberali formâ, interius infelix, quippe apostatavit à fide, & innumera peccata commisit, ita ut de ejus salute litigetur: pelles ejus è contra, erant exterius turpes, interius pulchræ, & sic consultò, prudenterque ait divina sponsa: Pulchritudo, de qua me laudo, non est Salomonis, qui ut erat peccator, habebat corpus lucidum, & formosum, & anima erat sordida, & fætida, & pelles quamvis exteriùs essent maculatæ, interiùs tamen erant formosæ. Hanc pulchritudinem, & hanc munditiam quæro, sicut sponsa Dei puritatem animæ interiorem, & non ornatum exteriorem corporis; nam hoc esset lavare manus, & non quærere puritatem, & animæ munditiam, sicut alius Gentilis ait:

Cant. 1.

Rupertus hic.

Introrsum turpem speciosum pelle decorâ.

Magnam confidentiam monstrat Propheta Rex in Psalmo 17. quam in Domino habebat, & si interrogemus causam, dicet, fuisse puritatem manuum suarum: *Et retribuet mihi Dominus secundùm justitiam meam, & secundùm puritatem manuum mearum.* Ast jam ratio dubitandi sese offert. Si hæc Davidi fiduciæ ratio erat, etiam Scribæ Pharisæi potuerunt sibi promittere retributionem Dei sicut David, quandoquidem tantâ solicitudine, & diligentiâ de puritate manuum tractarent? Non potuerunt similiter (ait Eusebius) nam id quod addidit David, differentiam dat inter manuum suarum puritatem, & Judæorum: *In conspectu* (ait) *oculorum ejus* Quasi diceret David, inquit hic Doctor: Si quæsivi munditiam, non feci, ut humanis oculis placerem, sed solummodò ut gratus essem divinis: *Quia illam oculis hominum non ostentabam, ut illis placerem, sed ante oculos summi judicis meam puritatem exhibere studebam.* 6.

Psal. 17.

Euseb. ap. Novar lib. 2. sacrorū elect. excurs. 40.

Non talis erat Pharisæorum puritas, sed apparens, & venatrix humani applausus, ideoque à Christo Domino nostro sic damnata.

7. Assumpsit Salvator noster tres discipulos suos, Petrum, Joannem, & Jacobum in montem excelsum seorsim, in eorumque ac Moysis, & Eliæ, (qui ex alio mundo venerant) conspectu transfiguratus est, & explicuit radios suæ gloriæ, qui miraculosè in anima ejus detinebantur, ut transeunter communicarentur sacrosancto ejus corpori: *Transfiguratus est ante eos, &c.* Non legimus, quod alicui horum trium, quos secum testes hujus mirabilis actus assumpserat, similem gratiam fecerit, vel participes reddiderit similis claritatis, qua Dominus actualiter fruebatur. Quænam (interrogant interpretes) hujus causa fuit? Manum huic difficultati admovet magnus Abulensis (qui unus ex moventibus hanc quæstionem fuit) & respondet commodè ad id, quod persuadere intendimus: *Non debebat dari claritas, quia illa tunc esset in solo corpore, & non præstaret aliquam beatitudinem animæ, & ita non multum gauderent, talem claritatem habendo.* Est gravissima ejus ratio, & (nisi me fallat opinio) secundùm literam, magis quàm aliæ, quas doctores adducunt. Noluit Christus concedere dotem illam claritatis, quâ corpus ejus perfundebatur, Apostolis, qui erant præsentes, quia hæreret in exteriori, nec ultra corpus sese extenderet, nec ad intimum animæ penetraret, communicando ei aliquam gloriam, quia non erant, sicut Dominus, beati. Et certum est, quod hâc gratiâ illis non satisfieret, justi enim nihili faciunt extrinsecam corporis pulchritudinem, si animæ interiori elegantiâ non fruantur. Flocci faciunt claritatem, quæ solùm adornat id, quod apparet; quæ invisibiliter adornat spiritum, illam quærunt, illamque ambiunt.

Matt. 7.

Abul. q. 27.

8. Id est, quod Apostolus Paulus Galatis persuadebat, quos de negotio suæ salutis instruebat, dicens: *Non efficiamur inanis gloriæ cupidi;* velut aliis verbis dixisset: Discipuli & amici mei, sumite consilium ab eo, qui vos amat, & omne vobis bonum desiderat, ne simus cupidi inanis ac vacuæ gloriæ. Inquirit Busæus, auctor gravis & doctus; quid intelligit hîc Apostolus per vacuam & inanem gloriam? Et respondet curiosa distinctione: *Quid est gloria inanis? Dicam vobis, gloria quæ ab extrinseco tantùm est, gloria vacua, seu inanis est, gloria verò, quæ ab intus est, gloria vera, & plena est, unde de humili quaque anima dicitur: omnis gloria ejus ab intus.* Illa gloria, quæ in exteriori specie consistit, vacua, & inanis est; & illa plena & perfecta, quæ in interiori animæ fundatur. Gloria ergo, de quâ Paulus modò loquitur, ut eam evitent, falsa & vacua est, qualis est eorum, qui cùm non sint boni, videri tamen tales cupiunt, sicut Scribæ & Pharisæi: Illam verò consulit ut prætendant, quam justi appetunt, qui non sancti videri, gloriam plenam & veram, quæ radices in animâ posuit. Talis erat illa, gloria benedictæ istius sponsæ, & à Deo suo dilectæ, de qua ait David: *Omnis gloria ejus ab intus*, (vel ut transfert Paraphrastes noster Hispanus ex Hebræo) *gloriosa filia Regis intrinsecùs.* Gloria hujus animæ non se ostendit deforis; interiùs centrum suum occupat, ne similis gloriæ Pharisaicæ videretur, quam sanctus Paulus vocat gloriam phantasticam, seu vacuam, & Christus Dominus noster falsam, & fallacem, quandoquidem non tendat in alium finem, vel scopum, quàm hominum applausum, coram quibus prætendunt spectabiles esse solâ virtutum exteriori specie, cùm sint tam flagitiosi: *Non enim lavant manus, &c.*

Ad Galat. 5.

Busæus in area medica verbo vana gloria.

Psal. 44.

Episcopi Cai.

Quare & vos?

CONSIDERATIO III.

Qui se propriis culpis involutum videt, jus reprehendendi alienas perdit.

1. Mirantur, & jure merito, sancti Patres confidentiam (melius dicam impudentiam) quâ inflati illi Pharisæi accesserunt ad reprehendendum defectus discipulorum Christi; quippe etiamsi veraciter & rea-

& realiter essent defectus, non debuerant hi præsumere illos notare, quandoquidem ipsi pluribus aliis, & sine comparatione gravioribus implicati erant. Quod quis peccatores, est, id solum illi aufert jus ad notandas vitas alienas, illi soli licita est censura, qui omnis culpæ expers est.

2. Peccavit primus homo, voluit Deus eum punire, & maledixit terræ: *Quia comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi ne comederes, maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea omnibus diebus vitæ tuæ.* Doctus Alcuinus curiosam hîc movet quæstionẽ, & interrogat, quam ob causam Deus non maledixerit aquis, sicut fecit terræ? Si aquæ non peccaverunt, etiam terra? non peccavit. Ergo si propter hominem castigetur illa, puniantur & hæ propter eumdem. Id est, quod primo intuitu sese repræsentat, sed causa efficiens hujus fuit, quod, *terra maledicitur, non aquis, quia homo de fructu terræ contra vetitum manducavit, non de aquis bibit, & in aquis erat peccatum abluendum de fructu terræ contractum.* Peccavit homo comedendo ex fructibus terræ, & non bibendo ex aquis maris, & per has mundandum, atque delendum erat peccatum contractum ex fructibus terræ. Voluit Deus castigare mundum per aquas, sumens illas tamquàm instrumentum vindictæ suæ, & postea eas causam instrumentalem & nostræ redemptionis, & portæ cœli, & primi Sacramenti legis gratiæ facturus erat: Ergo id, quod culpas auferre & maledictionem peccati ex mundo exterminare debuit, non debuit peccatum quod incurrere, vel speciem eorum habere.

Genes. 3.

3. Vitriacus Cardinalis celebrem leprosi expendit cæremoniam, cui mandabat lex, ut incederet discooperto capite, & ore occluso: *Habebit vestimenta dissuta, caput nudum, os veste contectum.* Et quamvis sciam rationem literalem fuisse, ne fœtido suo halitu circumstantes inficeret, ast Doctor, quem dixi, locum hunc allegoricè ad nostrum intentum explicat, & ait, quòd mystica hujus erat significatio: *Qui spirituali leprâ laborat, docere non præsumat, cujus enim vita despicitur, restat ut ejus prædicatio contemnatur.* Itaque ille, qui peccati leprâ infirmatur, non præsumat docere, nec prætendat mederi eis, qui per culpam infirmi sunt, quia ipse indiget medicinæ. Certum enim est, quod doctrinæ, & instructiones illius non penitrent in animas audientium, cujus vita ob malitiam vilipenditur. Curet primò lepram, propriamque vitam reformet, qui voluerit explicare os suum ad corrigendum culpas alienas, & tamdiu ac hoc non fecerit, sit contectum, si enim in hoc statu loqui voluerit, plus damni, quàm utilitatis faciet.

Levitic. 13

Vitria. serm. 3. Dom. in. 4. post Pascha.

Prohibuit Dominus Deus noster Regi David ædificationem templi, & nulla ratione obtineri potuit, ut permitteretur illud fabricare. Et si inquirere velimus hujus rei causam, inveniemus eam fuisse, quia bellicosus fuerat, multumque inimicorum sanguinem in bello effuderat. Sic ipsi inquit Deus: *Multum sanguinem effudisti, & plurima bella bellasti, non poteris ædificare domum nomini meo.* Fateor rationem hanc non carere difficultate. Quid enim refert, non effundere sanguinem, ad ædificandum templum Deo? Et illum effudisse, quid afficit constructioni? Respondet doctè (ut semper) sanctus Gregorius Magnus in suis moralibus: *Dei autem templum ædificat, qui instituendis, atque corrigendis proximorum mentibus vacat. Templum quippè Dei nos sumus, qui ad veram vitam ex ejus habitatione construimur, Paulo attestante, qui ait primo Corinthiorum tertio: Templum Dei sanctum, quod estis vos: Sed vir sanguinum templum Deo ædificare prohibetur, quia qui actu, actibus carnalibus incumbit, necesse est, ut instruere spiritualium mentes proximorum erubescat.* Neque vult Deus, neque permittit, ut talis ædificet domum sanctissimo nomini ejus: *Non poteris ædificare domum nomini meo.* 4.

1. Paralip. 22.

Gregor. lib. 7. moral. cap. 16

Fortasè illa fuit ratio, quare ipse David in hora mortis suæ imposuit filio suo Salomoni, ut Joab vita privaret: *Tu quoque nosti, quæ fecerit mihi Ioab, filius Saruiæ, quæ fecerit duobus principibus exercitus Israel, Abner filio Ner & Amasæ filio Iether, quos occidit, & effudit sanguinem belli in pace. &c. Facies ergo juxta sapientiam tuam, & non deduces canitiem ejus pacificè ad inferos.* Velut aliis verbis dixisset: Benè nosti, fili mi, crimen 5.

3. Reg. 2.

men Joab contra me commissum, dum proditoriè occidit duos tam insignes duces, ut fuere Abner, & Amasa: tuæ prudentiæ punitionem committo, ut promeritam ei mortem inferri jubeas. Disputant hic doctores, quâ de causâ David ipsum in vitâ suâ non castigaverit, sciens ipsum promeruisse: & jam tali modo exaggeret factum, ut mandet filio quærere occasionem ipsum occidendi, ne delictum tam atrox impunè evadat? Et responsio est communis, quod dissimulavit Rex David cum illo, quia sicut senserat mortem illorum duorum subditorum, non solùm ut Rex, verùm etiam ut persona particularis, timebat ut homo, ne aliqua interveniret ira in executione vindictæ. Ideò illam suspendit, & filio suo Salomoni commisit. Sic sentit sanctus Petrus Damianus: *Vbi notandum, quàm laudabilis hujus viri fuerit, & admiranda discretio, quia quamdiu potuit irasci, noluit vindicari.* Ast postquàm desiit materia iræ, & furoris, ne etiam deesset justitiæ, conscientiam suam exonerat, & successori mandat, ut faciat talem demonstrationem, qualem casus meretur: *Deficiente verò jam omnis furoris & iræ materiâ, ne præteriret omnium justitiam, ultionis exercuit disciplinam.* Sed ego per aliam viam ingrediar (etsi singularis videatur) cum licentiâ sancti Cardinalis, & sic ajo, quod David non ausus fuit occidere Joab ob homicidia commissa, quia considerabat quod simile delictum commiserat, quando occidit ipse Uriam: & quia in eandem culpam inciderat, non habebat animum castigandi suum subditum, potuissent enim animosè ei dicere: *Quare & tu?* quare & tu mi Rex fuisti homicida? nullum habes jus me castigandi, quippe eodem crimine teneris. Ergo ne hoc accideret, reliquit David mandatum filio suo pacifico Salomoni, ut castigaret Joab; non enim audebat is loqui contra Salomonem, qui in illâ materiâ non dereliquerat.

Damian. opusc. 18. Con. cler. intemper. cap. 4.

6. Sanctus Samuel jam senex, deliberavit renunciare regimini, seseque recolligere ad commendandum se Deo, & totum se dandum studio salutis suæ. Convocavit ad id populum, deditque ei rationem annorum, quibus rexerat. Ecce me, ait, jam successorem habeo, accedite ad deponendum si quid habetis. Potestne aliquis vestrum hodie dicere, quod scivi dona recipere? *Si de manu cujusquam munus accepi*, declarate, judicet Deus, castiget Rex severè: *Loquimini de me coram Domino, & coram Christo ejus.* Tandem eos omnes testes fecit, suorum actuum, & omnes unanimiter confessi sunt, eum fuisse mundissimum, & a nemine aliquid accepisse: *Non es calumniatus nos neque tulisti de manu alicujus quidpiam.* Quamprimùm eorum audierat opinionem, vertit folium, & in eos validâ reprehensione insurgit, notando eos ingratitudinis, & quod malè responderint misericordiæ, & favoribus, quibus Deus ipsos donaverat: *Nunc ergo state, ut judicio contendam adversùs vos coram Domino, de omnibus misericordiis Domini, quas fecit vobiscum, & cum patribus vestris.* Quid est hoc? ait sanctus Gregorius Magnus. Quo tempore Samuel seipsum innoxium probat, eodem alios condemnat, quod contra rationem videtur. Immò verò tanquam vir prudens consentaneè rationi egit, supponens primum, hoc est, quod expers culpæ esset, ut meritò posset facere secundum, id est, coarguere alios: *Ordo summa rationis est, ut qui bona agere non curat, mala in aliis nequaquàm reprehendat. Sanctus ergo vir prius mala se vitasse cautè asseruit, deinde ad reprehensionem aliorum prosilijt.* Quasi non ausus notare alienas culpas, donec monstrasset se in nulla deprehensibilem.

1. Reg. 12.

Greg. lib. 5 expos. Tom. 1.

7. Pulcherrima ad hoc propositum est allegoria Cardinalis Vitriaci, explicantis hæc verba Jeremiæ: *Ascende Libanum, & clama, & in Basan da vocem tuam.* Vel Deus hic alloquitur per prophetam ministros Evangelii, vel omnes illos, ad quos pertinet alios corrigere, & instruere, & mandat eis, ut ascendant montem Libani, & dent vocem in Basan. O quam benè mandatum! ait doctus Cardinalis: *Prius enim quàm clamemus prædicando, ascendere debemus Libanum, candorem scilicet bonæ famæ, & virtutum: in Basan da vocem tuam, arguendo scilicet peccatores, qui in confusione sunt peccatorum, Basan enim confusio interpretatur.* Sed velle reprehendere Basan, absque eo quod ascendamus Libanum, est esse scribam, vel Pharisæum, qui carentes candore bonæ famæ, & vir-

Iere. 22.

Vitria. serm. 1. Dom 5. post oct. Pent.

& virtutum, contemnebant alios, & reprehendebant illorum culpas.

8. Considerat sanctus Cromatius magnam anxietatem, quam passus est sanctus Joannes Baptista videns juxta pedes suos Salvatorem suum, prostratusque in terra dicebat: Domine, ego sum qui necessitatem habeo tuis manibus baptizari: *Ego à te debeo baptizari.* Semel me baptizasti in utero matris meæ, & lavisti animam meam, lava modò iterùm defectus meos, atque in his illum, quòd non servivetim tibi sicut poteram, & sicut debebam. Procul dubio (ait sanctus) magna fuit renitentia Joannis, hoc indicat illud verbum: *Prohibebat eum*; per præteritum imperfectum, quod continuationem significat, prohibebat eum, & non censebat prohibere. Quærit modò dictus Pater, quale motivum habuerit Baptista, ut ita resisteret? Et respondet: *Joannes Deum suum per Spiritum Sanctum recognoscens, cujus nec calceamenta quidem dignum se fuisse portare professus, implere quod jubebatur, excusat, quia non credebat ei necessarium baptismum esse, quem sciret ad hoc venisse, ut baptismo suo mundi peccata deleret*; ac si diceret: Considerabat sanctus Joannes testimonium, quod Spiritu Sancto inspiratus Domino dederat, dicens, quod esset agnus, qui auferret peccata mundi; & sciebat, quod cùm descendisset de cœlo ad sanandum terræ infirmos, non indigeret medicina, non enim sanitas illi poterat deesse, qui eam omnibus dabat, nec ei necessarium erat baptisma, qui ideò venerat ut baptismate suo mundaret, ac deleret mundi peccata. Pulcherrima consequentia: Non est obnoxius peccatis, qui venit ut peccata deleat, non enim ea deleret, si iis obnoxius foret, & sic in vanum laborat, qui vult culpas alienas corrigere, nisi sit totus ab illis liber, neque jus habet eas arguendi, si aliquali modo sit ipse culpandus, si secùs faciat, similis videbitur philosopho Carduensi, de quo sanctus Augustinus sic ait: *Colebat, quod reprehendebat, agebat, quod arguebat quod culpabat, adorabat.* Nil amplius potuisset fecisse si Scriba, vel Pharisæus fuisset, quorum erat generatio tam mala, & perversa, ut non videns trabem in propriis oculis, minimum quid in alienis argueret, & cum deberet occludere eos ad instar leprosorum, audebat id contra homines sanctos aperire.

Matth 3.

Cromat. Aquil. Tom. 2. Biblioth. vet. Patr.

S. Aug. lib. de civit. Dei cap. 10.

9. Memini me aliquid legisse in sancto Isidoro, quod coronidis loco huic discursui imponam. Refert sanctus ille de Lacedæmoniis, qui pro certo habebant, verba nihil aliud esse quàm actionum umbras, quod consequenter certâ lege statuerint, ut qui malè viveret, non ei permitteretur enunciare sententiam etiam justam. Verba sunt sancti: *Apud Lacedæmonios, qui sermones actionum umbras esse non immeritò definierunt, ei qui turpiter vixisset, ne probam quidem sententiam pronuntiare licebat.* Indignum judicabant, quod quis verbo aliquid enunciasset, quod opere non confirmabat. Apothegma hoc adducit ille Doctor in confirmationem doctrinæ, quam hâc in Consideratione proposuimus; id est, quod is, qui voluerit perstringere aliquod vitium, debet se liberum ab eo sentire, neque minimum quid mali debet habere, qui bonum vult persuadere. Ideò tanta fuit insolentia Scribarum, & Pharisæorum, cùm ipsi publici divinæ legis transgressores, culparint Christi discipulos, quod transgrederentur traditiones seniorum: *Quare Discipuli tui?* & sic meruit querela illa tam malè fundata hanc severam interrogationem. *Quare & vos?*

Isid. lib. 3. epist. 132.

Quare & vos?

CONSIDERATIO IV.

Obmutescere ad injustam calumniam, est transferre in manus Dei causam, ejusque cura committere defendendam.

1. Silent Discipuli, ac dissimulant tamquàm non intelligentes calumniam, quam ipsis Pharisæi imposuerant, quia Dominum noverunt suæ causæ tutorem, quando injustè periclitatur fama & reputatio.

Incipit Psalm. 108. per verba (secundùm meum

meum intellectum) executorialia, quibus David agit coram divina majestate: *Deus laudem meam ne tacueris, quoniam os peccatoris & os dolosi super me apertum est.* Loquere Domine in meum favorem, lauda me, honor meus, exposcit, quod loquaris in meam defensionem. Quasi diceret: Scire debes, quod peccatores, & dolosi ausi sunt mihi contradicere. Premo hic illam causalem, verò: *Quoniam.* Ideone propheta sancte laudem à Deo poscis? Maximè. Exequere, teneris enim defendere calumniam justo per malitiam humanam illatam. Dicit, ut in se defensionem sumat, stet pro suo honore, idque quia sint, qui eum offuscare intendant, & ut verum dicam, quod Deus te laudet, est ut tuas partes agat teque defendat, solus vilissimus quidam, absque ulla ratione sufficit ad te diffamandum, & inhonorandum. Intendunt Scribæ, & Pharisæi offuscare discipulos Christi, ajunt, ipsos non servare consuetudines antecessorum, neque lavare manus, quando comedunt Statim Dominus in eorum defensionem exurgit, monstratque discipulos suos non esse culpandos, eosque injustè accusari, quia lavare, vel non lavare manus, parum refert coram Deo. Fideles, divinæ majestati vos committite in supremis vestris afflictionibus, si securè honore vestro potiri velitis. Psal. 108.

2. Notissimus est locus, quem refert sacra pagina de sancto Josepho quomodo princeps, Domina ejus, uxor Putipharis, injecerit in eum oculos lascivos, eumque solicitaverit verbis obscænis ad offendendum Deum adulterando: *Injecit domina sua oculos suos in Ioseph, &c.* Id est dicere, quod domina sua, tempore non debito injecerit oculos suos in Joseph, neque hic destitit, sed insuper eum falsò apud maritum suum accusavit, & ait, quòd fuerit tam insolens, & audax, quod cùm esset, mancipium, eam in rem nefariam solicitarit. Primis verbis maritus statim credidit, eumque carceri mancipavit, ubi sanctus juvenis inter homicidas, & latrones morabatur. Trutinat modò doctissimus noster Oleaster patientiam, qua Joseph absque ullo obloquio hoc ferebat. Et cùm rationem de se reddere debebat, & narrare causam cur in carcere tenebatur, taliter hoc fecit, ut significaret innocentiam suam; neminem condemnaret, quandoquidem (ut notat sanctus Ioannes Chrysostomus) passivè, & non activè locutus fuerit, nempe quod furtim ablatus sit ex terra Hebræorum, & absque sua culpa in carcerem conjectus, sine declaratione personarum, quæ hoc fecerint: *Furtim sublatus sum de terra Hebræorum, & hic innocens in carcere missus sum: non sustulerunt, sed miserunt. Hoc unum curat, ut non alios condemnet, sed ut pro seipso dicat.* Prudenter aureum os locutum est. Notat modò insignis noster Oleaster, quantum valuerit sancto juveni sua tolerantia, & silentium, cùm in ipso carcere Deus tales ipsi favores præstiterit, ut invenerit tantam gratiam apud præfectum, ut commiserit ei omnem suam potestatem, feceritque dominum carceris: *Qui tradidit in manu illius universos vinctos, qui in custodia tenebantur, & quidquid fiebat, sub ipso erat. Nec noverat aliquid cunctis ei creditis. Dominus enim erat cum illo, & omnia opera ejus dirigebat:* Et inde eum evexit in statum, quem postea habuit in Ægypto, ordinando illud ita Deus, ut clarè possemus videre, quantam curam habeat ipsius, qui sine causa injurias patitur, & curam suam Deo committit, silens, cùm potens in defensionem suam exurgere. Certum enim est, quod Dominus manum tunc admovat, taliterque causas disponit, ut afflictorum honor intaminatus famaque illustris permaneat: *Solent, qui nimium innocentes sunt, tacere, & malunt se reos æstimari, quàm causam suam defendere, quia Deum noverunt sua causa defensorem.* Non est, quod loquantur hi, qui injustè patiuntur, aut multùm fatigentur defensione sui juris, sed tacere, & sufferre debent, quia ad Deum pertinet curare ipsorum defensionem, sicut cum hoc sancto juvene fecit. Gen. 39. Chrysost. hom. 63. in Gen. Oleast. hic.

Murmurabat populus ille rebellis, & contumax contra Moysen, & Aaron, & ait sacer textus, quod statim servi Dei videntes multitudinem turbatam, recesserint in tabernaculum Domini, & quamprimum intus erant, descendit nubes de cœlo, quæ ipsos cooperuit, apparuitq; gloria Dei: *Murmuravit populus contra Moysen, & Aaron, fugerunt* 3. Num. 16.

runt ad tabernaculum fœderis, quod postquam ingressi sunt, operuit nubes, & apparuit gloria Domini. Ponderat modò Origenes connexionem, quam facit sacer textus harum rerum, calumniarum populi maledicentis, & murmurantis contra Moysen, & Aaron, & nubis cooperientis tabernaculum, ad quod sese receperunt afflicti, & & offensi. Et nota, quod non legatur ante hunc successum, quod acciderit miraculosus ille descensus nubis in defensionem, & auxilium duorum fratrum: *Non legimus antea, quia obtexerit nubes tabernaculum, & apparuerit majestas Domini, & receperit intra nubem Moysen, & Aaron, nisi nunc, cùm insurrexerit in eos populus. Discamus ex hoc quanta sit utilitas in persecutionibus Christianis, quantum gratia conferatur, quomodo propugnator eis fiat Deus, quomodo abundanter Sanctus Spiritus infundatur. Tunc enim maximè gratia Dei adest, cùm hominum sævitia concitatur, &c.* Discamus hinc (ait magnus pater) spiritualem proventum, quem ex persecutionibus colligunt illi, qui patiuntur, singulares favores quos Deus tribuit injurias æquanimiter tolerantibus, quandoquidem præter auxilium, & defensionem, eos suo divino spiritu adimplet. Ut hæc veritas plus stabiliatur addo, quod nunquam promptior est Dei gratia ad subveniendum, & defendendum, nisi quando homines patiuntur (& hoc absque aliquâ causâ) & inter persecutiones silent, cùm possint respondere.

Orig. hom. 9. in num.

4 Quando Reges Chananæorum adornaverunt bellum contra Gabaonitas, qui sese sub tutela Josue dederant, mandavit ei Deus, ut in arenam descenderet, ac Gabaonitas defenderet, & tempore conflictus se illi adfuturum, hostesque in nihilum redacturum promisit. Et sic accidit, quia aggrediens eos Josue cum populo suo, adfuit è cœlo Deus in valle Gabaon, mittens permagnos è nubibus grandines, & fulmina, & hostes attoniti horrendis tonitruis perierunt: *Dominus misit super eos lapides magnos de cœlo, & mortui sunt multò plures lapidibus grandinis, quàm quos gladio percusserunt filii Israel.* Et paulò post cùm jam non nox instaret, mandavit generosus dux, ne sol se moveret, ut insignitior victoria ab inimicis reportaretur. Inquirit Rupertus Abbas, cur Dominus Deus noster tantam potentiam dederit Josue, non solum per auxilia ordinaria, verum etiam per miraculosa? Et respondet, Dominum hoc fecisse ut vindicaret honorem Josue, de quo jam malè opinabantur: cumque esset tam bellicosus, & tot exercitus destruxerat, civitates in nilum redegerat, duces supplicio affecerat, Reges subjecerat, & multa alia hujusmodi, murmurabatur de ipso, quod esset crudelis, sanguinarius, immo quod amplius est, tyrannum eum dixerunt. Dicit ergo Deus, refert depravatam eorum intentionem refutare, & ora maledicentium occludere, & monstrare per miracula, quod devastationes, quas facit Josue, non malo animo faciat, sed quia ego ipsi mandavi, & sic ut servus mihi obedit exequendo voluntatem meam. Excellentissima sunt verba docti Abbatis: *Parum erat apud homines, tantum victorem, qui ne mortuis parceret, sed mortuorum quoque colla pedibus calcari præciperet, mortuosque patibulo affigeret de crudelitate excusari præcepto legis, nisi etiam defenderetur novo, & inaudito Dei miraculo.* Invidia calumniabatur eum tamquàm cupidum vindictæ & crudelem, quamvis leges eum excusabant, quandoquidem per eas Deus mandabat, ne inimicis suis parceret (ut constat ex hîc notatis locis) quæ adversarii ignorare poterant, propterea addidit nova miracula, ut visis his maneret Josue justificatus, melioremque de ipso opinionem haberent. Sic novit Deus agere pro honore suorum, quando videt eum periclitari.

Iosue 10.

Rupert. Com. in Iosu. c. 21.

Exod. 23. Exod. 24. Deut. 7. Deut. 23. Deut. 25.

5. Non nescitur falsum illud testimonium quod sordidi illi, & lascivi senes edixerunt contra innocentem, & castam Susannam, deponentes coram judice, contra honorem eius; nec quisquam ignorat patientiam, quam habebat sancta matrona, videns se damnatam, ut lapidaretur, quam qui non animadverteret silere, judicaret convictam. Advertit sacer textus, quod nil aliud faciebat, nisi quod oculos lachrymis plenos in cœlum levavit, ubi tota eius fiducia consistebat. *Quæ flens, suspexit ad cœlum, erat enim cor eius fiduciam habens in Domino.* Quid quæso Deus hoc in casu fecit? Ipso tempore, quo ducebatur ad supplicium, eloquentem effecit linguam pueri Danielis, ut persuadens opinionem suam populo concita-

Deut. 13.

lumnias, & detractiones. Nullum non lapidem movebant, omneque medium intentabant, ut in sacrâ paginâ curiosis videre est. Die quodam consilium solemne inierunt in prætorio publico claustroque pleno, in quo omnes moderatores reperiebantur, mandavitque Festus citari Paulum: *Cùm venisset Agrippa, & Bernice cum multo apparatu, & ingressi essent in auditorio, cum Tribunis, & viris principalibus civitatis, jubente Festo adductus est Paulus*; Quò tantus concursus, tantaque hominum concio, inquirit sanctus Pater Joannes Chrysostomus; Forsan ut videret culpatum? Non certè (ait sanctus) sed Deus ita ordinavit, ut restitueretur Paulo fama, quæ injustè ab eo ablata fuerat; & ut sciretur, malum, quod de eo spargebatur esse mendacium: vita enim eius tam justa, tamque inculpata ipsius persona erat, ut ipsi inimici confiterentur nihil in eo esse dignum punitione: *Vide quale auditorium congregetur Paulo Vide quomodo quidem illos accusat, hunc autem absolvit.* Si non est ita attendire ad ea, quæ dixit Agrippa circumstantibus: *Ego verò comperi nihil dignum morte eum admisisse, propter quod perduxi eum ad vos.* Nihil contra Paulum probatur, & in eo, de quo accusatur, innocens est. Itaque quia Apostolus malè apud illos audiebat, aliquippe suorum eius honorem labefactabant, idcircò Dominus noster ordinavit, ut coram tam illustri populo ab omni calumniâ sanctitas eius vindicaretur. Ut permaneat constans veritas in hoc discursu tradita, nimirùm pati, & silere in injustâ calumniâ, esse transferre in manus Dei causam nostram, eumque obligare ad nostram defensionem. Sileant Discipuli, quando Scribæ & Pharisæi ipsis contradicunt, notando eos de transgressione constitutionum: quasi Christum ipsum lapides jactarent, sic ipse sentiet, statimque exurgens, tanquam Leo irrugiet, dicetque gens mala & perversa: *Quare & vos, &c* Ut quid vos propter traditiones vestras legem Dei violatis, & nihili facitis?

Act. 25.

Chrysost. hom. 52. in Acta

***

Quare & vos.

CONSIDERATIO V.

Pluris æstimat Christus injurias servis suis illatas, quàm offensas contra suam divinam majestatem commissas.

1 Magnâ consideratione digna est ira Salvatoris contra Scribas, & Pharisæos, & duritia, & rigor, quo illos tractat, vocans transgressores divinæ legis, & observatores superstitionum majorum suorum. Si tamen eius vitam investigemus, inveniemus fuisse agnum mansuetum, & columbam sine felle. Quando eum plenis buccis vocabant dæmoniacum, solummodò respondit summâ cum mansuetudine: *Ego dæmonium non habeo.* Ast hodie videmus eum altâ & iracunda voce reprehendentem asperrimè Scribas, & Pharisæos. Et res est, quia veniebant incitati contra Discipulos illius, & immediatè non calumniabantur Christum, & sic animosè exurgit in eorum defensionem & instar Leonis sese pro ipsis opponit: ad ostendendum, quod pluris æstimet injurias, quæ suis inferuntur, quàm offensas, quæ in ipsum committuntur.

Ioan. 8.

2 Obtulerunt ambo fratres Abel & Cain sacrificium Deo, quorum unum fuit gratum oculis divinis, & aliud à suprema majestate despectum. Communis sanctorum ratio est, quod Abel pastor obtulerit Deo primos, & optimos agnos gregis sui: Cain verò agricola obtulit fructus terræ, sed non ex primis, & optimis, neque cum tantâ festinatione, quam debebat, ut notat Philon Hebræus, sanctus Ambrosius, & alii cùm illis, quo Cain gravissimè Deum offendit. Dissimulabat interea temporis Dominus, & videns eum invidiosè machinari mortem fratris sui Abel, dixit ei: Vide Cain quid agas, opponet se peccatum illud contra te in judicium, & resistet omnibus, quæ in remedium à Deo petieris: *Si malè egeris, statim in foribus peccatum tuum aderit;*

Gen. 4.

Phil & Ambr. lib. de Cain, & Abel.

Gen. 4. 7. interpret.

debitum erat grande, & minor ejus facultas, promisit tamen se soluturum, modò exspectaret creditor: *Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.* Demum misertus est dominus servi sui, & non solùm eum liberavit, verum omnia ei dimisit: *Misertus est dominus servi illius, & dimisit eum, & debitum dimisit ei.* Exiens hic servus invenit socium, qui debebat ei parum aliquid, & insiliens in eum, quasi suffocabat, succlamans: Solve quod mihi debes: *Egressus autem servus ille, invenit unum de conservis suis, qui debebat ei centum denarios, & tenens suffocabat eum dicens: Redde quod debes.* Multi ex aulicis crudelitatem hanc viderunt, & contristati de ingratitudine unius, & de injuria quæ alteri fiebat, retulerunt id tamquàm insolens quid Regi suo: *Videntes autem servi ejus, quæ fiebant, contristati sunt valde, & narraverunt domino suo, quæ facta sunt.* Iratus est Rex, & mandavit ut carceri manciparetur, & usque ad ultimum trientem omnia solveret: *Iratus Dominus ejus, tradidit illum tortoribus, quoadusque redderet universum debitum.* Inquirit modò sanctus Joannes Chrysostomus, cur Dominus, qui initio se tam benignum monstravit, nunc tam severè procedat? Et supposito quod voluerit severus esse, cur non mutaverit sortes, & in principio monstraret se severum, cum debitum erat grande, & in secundo clementem, cùm debitum respectivè erat parvum? Ad nutum nostrum respondet sanctus: *Ut discas facilius ipsum, quod in se peccatur, quàm quod adversùs alios, remittere solere.* Quasi majus esset peccatum contra alios, quàm contra seipsum.

Chrysost. apud Villaroel in Iud. c. 9. v. 47 aph. 2. n. 6.

5. Audite singularem quandam considerationem. Ait Christus Redemptor noster per sanctum Lucam, quod homo quidam præparaverit cænam magnam, & ad eam vocaverit multos, & quando ipsi omnia videbantur parata, jusserit vocari omnes invitatos. Omnes sese excusarunt, unus ab empta villa, cui adesse deberet, alter à probatione boum, quos emerat, postremus denique à nuptiis quas initurus erat. Excusationes istæ patremfamilias concitaverunt: & ne convivium frustraneum esset, mandavit servis suis, ut compellerent volentes, & nolentes ad convivium, affirmans, quod nullus ex vocatis cænam gustaret: *Dico autem vobis, quod nemo virorum illorum, qui vocati sunt, gustabunt cænam meam.* Duplicate hîc folium. Aliam parabolam docet Dominus per sanctum Matthæum Regis cujuspiam, qui vocavit multos ad nuptias filii sui, & quamvis interpretes disputent, an hæ parabolæ sint eædem, tamen sancto Augustino, sancto Gregorio, & sancto Thomæ videntur diversæ. Fundamentum horum sanctorum Doctorum est, quia hîc Rex dicitur, ibi homo, hîc nuptiæ, ibi convivium, hîc refectio, ibi cæna, hîc multi servi, ibi unus, hic bis exeunt, illic semel, hic flocci faciunt ire ad nuptias, illic sese excusant, hic vitâ privarunt servos, & Rex misit qui audaces castigarent, hic denique Rex intravit ad visendum invitatos, & inveniens quemdam absque veste nuptiali, mandavit eum incarcerari, quod ibi non accidit. Explicate modò folium, & mecum diligenter attendite, quod primos invitatos, qui se excusarunt, castigavit dominus privatione mensæ suæ, quæ eis non videtur fuisse pœna, cùm fuerit eorum desiderio satisfacere; & secundos mandavit morte mulctari per milites suos, eorumque civitates, quas inhabitabant, ignibus succendi: *Rex autem iratus est, & missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & civitates eorum succendit.* Cur ergo hi tam severè castigati, illi verò tam blandè dimissi? Ratio est, quia injuria, quam primi fecerunt, immediatè contra dominum ipsos invitantem commissa est, ideò non afflixit eos majori pœnâ, quam privatione mensæ suæ, quod ipsi quasi desiderabant. Secundi malè egerunt cum servis illius, furoremque suum in eos executi sunt, & sic non invenit eos dignos aliquâ misericordiâ, sed crudeli vindictâ, & propterea occisi sunt, & civitates eorum in cineres redactæ. Et hoc ad stabiliendum hanc veritatem, quod Deus magis sentiat damnum Justo illatum, quàm offensas contra majestatem suam immediatè commissas.

Luca 14.

Luca 14.

Aug. lib. 2. de consensu Evang. c. 76. Gregor. hom. 38. in Evang. Thom. in comm.

Matth. 22

6. Ostendit nobis sanctus Matthæus Christum Dominum nostrum prædicantem de dignitate matrimonii, docentemque obligationem, qua tenebantur mariti cohabitare cum uxoribus. Et sic se res conjugii habet, ait Dominus, quod qui dimiserit uxorem, absque eo quod fuerit illi infida, & adultera, erit causa quod ipsa aberret à fide matrimoniali: *Omnis qui dimiserit uxorem suam,*

Matth. 5.

Laurent. Iustin. de triumph. agone c. 19. xet? Audite responsum sancti, quod maximè intento nostro convenit: *Affligebatur in singulis, afficiebatur pro omnibus.* Non mireris Dominum conqueri ex cælo, ubi moratur, qui in terris se tam patientem monstravit: quia hic in terris patiebatur in se ipso, & ibi patitur in suis, & ut est caput hujus corporis mystici, ita cæterorum membrorum mala sentit. Verum est, quod Christus immortalis, & impassibilis, non poterat mori, neque pati: Verùm cùm tam ardenter amaret suos, amor quasi cogebat eum tam intolerabiliter sentire eorum afflictionem. Quod in proprio corpore patiebatur, de eo non conquerebatur, sed tolerabat, & tacebat, & solùm quia sui patiebantur, signa tristitiæ ostendebat.

9. Modò intelligetur ratio, cur Dominus tam severè reprehenderit discipulos, antequam ascenderet in cælum, quia non crediderant iis, qui viderant eum resurrexisse: *Exprobravit incredulitatem eorum, quia his, qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt.* (*Marc. 16.*) Inquiro: Nonnè divinus Dominus idem ipsis dixerat, & quidem expressis verbis, quando ascendebant Jerosolymam, quod tertiâ die esset resurrecturus? *Et tertia die resurget.* (*Matth. 20*) Certissimum est. Cur ergo non dicit sanctus Marcus, quod reprehenderit discipulos propterea, quia non crediderunt verbis Domini, sed quia non crediderunt Mariæ Magdalenæ, & Discipulis venientibus ex Emaus? Nonnè certiora dicta Christi erant, quàm cujuscumque alterius? Pro culdubio. Sed quid sentiam, dicam. Non credidisse ipsi, erat injuria ipsi illata, & non assensisse dictis aliorum, erat illos parvi fecisse, & plus sensit Salvator despectum, qui suis inferebatur, quàm diffidentiam, quàm de seipso habebant, quia certum est quod pluris faciat injurias suis illatas, quàm offensas in se commissas; ideo silet, quando eum injuriis affligunt, & loquitur, quando Discipulos offendunt: *Quare & vos, &c.*

Nam Deus dixit: Honora Patrem, & matrem.

CONSIDERATIO VI.

Quamvis nullâ lege divinâ tenerentur, naturali tamen lege arctissimè obligarentur filii ad succurrendum necessitatibus parentum.

Ducti lucro Scribæ, & Pharisæi, docebant doctrinam omninò contrariam illi, quam à Deo receperant: quia in libro Exodi, & Deuteronomii mandavit divina majestas, ut honore, & auxilio adessent parentibus, prius ipsis ministrando, quàm Altari. Illi vero lucro, & avaritiâ victi, dicebant, licere parentibus auferre, ut in templo offeratur, quia offerendo bona sua Deo, non obligabantur amplius succurrere necessitatibus parentum; & sic volebant avaritiam palliatam depingere; quandoquidem non solùm erat falsa doctrina contra legem divinam, sed etiam repugnans legi naturali: quippe uti Aristoteles docet, quamvis ordinariè patres plus ament filios, quàm amentur ab illis, majori tamen, & naturaliori obligatione tenentur filii ad amandum parentes. Ratio est, quia major amor debetur ei, qui majori beneficio obstringit: certum autem est, quod nemo ab aliquo majus aliquid accipere possit, quàm vitam, & educationem. Itaque, cùm hæc tanta beneficia filiis suis parentes præstent, majorem jure merito reciprocum amorem exspectant, sicut liberi graviter delinquant, nisi obligationibus suis respondeant: quandoquidem Deus filios ideò sustentent, ut parentum suorum necessitatibus succurrere conentur. 1. (*Exod. 20. Deuter. 5. Aristot. Ethic. 4. cap. 23.*)

Cùm Joseph fratribus suis se aperuit, ac notum fecit, postquàm suaviter admodùm, ac summo amore eos excepisset, multa eis commisit, quæ patri suo deferrent, & cum iisdem nuntium ei remisit, quod Oleastro nostro dignum animadversione visum est: *Festinate, & ascendite ad patrem meum, & dicite ei: Hæc mandat filius tuus Ioseph, Deus fecit me domi-* 2. (*Gen. 45.*)

peccato eorum conveniens. Audite modò ejus verba: *Et quoniam canes cœci nascuntur, & parentes non agnoscunt, qui mores caninos imitantur, & parentibus suis honorem, & reverentiam, & auxilium non impendunt, hanc plagam incurrunt, & quartum transgrediuntur mandatum, quod est: Honora patrem tuum, & matrem tuam.* Quia verò Ægyptii inter alia vitia, quibus obnoxii erant, etiam hoc habebant, quod parentes suos non venerabantur, nec eis in suis necessitatibus subveniebant, ideò muscis caninis eos punivit Deus, ut pœna peccato illorum corresponderet. *Hæc plaga non tangit populum Dei, &c* Hoc est veros Fideles, eò quòd quartum præceptum, ad imitationem Christi Salvatoris nostri, parentes suos honorando, eisque vita, ac bonis suis succurrendo, observare soleant.

5. Christum Dominum sacræ literæ Agnum vocant. Agnum eum expetiit Isaias, (*Isaia 6.*) cùm ait: *Emitte Agnum, Domine, dominatorem terræ.* Agnum eum dixit Præcursor ipsius (*Joan. 1.*) Joannes: *Ecce Agnus Dei.* Agnum eum vidit (*Apoc. 5.*) sanctus Joannes in Apocalypsi: *Vidi Agnum stantem.* Notæ admodum sunt rationes, quas sacri interpretes adducunt. Aliquid ampliùs ceteris nos docet doctus Victriacus, in- (*Victr. serm. 1. Dom. in Albis.*) quiens: *Agnus etiam dicitur Christus, balat autem Agnus, matrem agnoscit, unde ab agnoscendo dicitur Agnus, & Christus Patrem cognovit obedientiâ, factus obediens illi usque ad mortem, Matrem autem agnovit curâ, unde illam de cruce commendavit electo, dilectoque Discipulo, Discipulos autem agnovit diligentia, pro quibus oravit.* Itaque Christus agnus omnes agnovit ut omnes honoraret, omnibus benefaceret. Patrem, Matrem, Discipulos agnovit. *Unde* (concludit doctus Cardinalis) *in celebratione Missæ dicitur ter Agnus Dei*; quod idem est, ac si diceretur: *Agnus Dei, qui cognovisti Patrem obedientia, Agnus Dei, qui agnovisti Matrem cura, Agnus Dei, qui agnovisti Discipulos diligentia, miserere nobis,* qui tam malè obligationibus nostris respondemus, ut exemplum tuum imitemur, honorem parentibus nostris deferendo, eis benefaciendo, & de necessariis eis providendo, & adimpleamus, quod divinæ tuæ leges nobis præcipiunt.

6. Plenus est mundus induratis, & crudelibus filiis, Absalonis admodùm similibus, quique meritò timere debent, ne suppliciorum ejus participes fiant, qui sunt malitiæ ejus imitatores. Advertit autem sacer textus, quòd *cùm adhuc palpitaret hærens in* (*2. Reg. 18.*) *quercu, occurrerunt decem juvenes armigeri Joab, & percutientes interfecerunt eum*; Deo ita permittente, ut pœnam lueret irreverentiæ in patrem suum Davidem commissæ, inquit sapienter Rabbi Kimchi, nam *decem* (*Rabbi Kimchi.*) *concubinas patris sui constupraverat, igitur decem armigeri eum percutiunt.* Neque verò supplicium ejus hic substitit: sed & ipsa ejus sepultura pars pœnæ fuit pro delicto inflictæ, prout observavit doctissimus Lyranus: *Comportaverunt super eum acervum lapi-* (*Lyran. hic.*) *dum magnum nimis. Nempe secundùm legem Deuteronomii 21. ubi præcipitur filius contumax à populo lapidari. Iste autem non solùm erat contumax, sed etiam manifestè persequebatur patrem, & ideò non solùm erat dignus gladio perimi, sed etiam à populo lapidari.* Filio tam malo, qui præterquam debitum honorem, & reverentiam tam bono parenti non exhibebat, eum adhæc vita, ac Regno privare moliebatur, divinaque & humana omnia jura infringebat, gravissimum supplicium in præsenti, velut præsagium ejus, quod in altera vita æternum obtinet, irrogetur.

Degeneravit infelix hic juvenis à virtutibus paternis, qui si patris sui vestigiis inhæsisset, vitam suam tam infelici fine non clausisset. Audite eum in Psalmo quarto: 7.
Scitote quoniam mirificavit Dominus sanctum (*Psalm. 4.*) *suum. Mirabilem fecit*, legit sanctus Hieronymus, & alii cum eo, id est; excelsum, & sublimem eum fecit, & nomen ejus per totum orbem celebre, ac illustre reddidit. Verbum Hebræum, quod est loco vocis *Sanctum & Chasid*, ut notat doctus Eugubinus, propriè significat hominem misericordem, beneficum, ac liberalem, & curiosè advertit, ab hoc nomine provenire *Chasida*, quod ciconiam significat, *Hinc* (*Eugub. hic*) *vocatur Hebraicè Chasida ciconia. quod benefica erga parentes*; quos jam senes (prout curiosi id fusè in sancto Ambrosio videre possunt) tenerrimo affectu impensè alunt, & fovent. Modò verò intelligetur, quid Pro- (*Ambr. lib. 5 Hexam. c. 16.*) pheta dicere velit: *Mirabilem fecit Deus Chasid*, eum scilicet, qui instar ciconiæ misericors est, & dulci, ac amabili affectu de pa-

repudiare velle, quàm defuncti patris sui cor vulnerare. Rex pro hoc sententiam tulit, eumque verum & legitimum filium, ac heredem esse pronuntiavit, *qui parentis sui mortui misertus est.* Secundùm hæc Scribæ, & Pharisæi non erant veri parentum suorum filii, cùm tam misericordes sese illis exhiberent, ut videntes eos perire, non tamen succurrerent. Duritiem eorum confundit paterna pietas, quæ etiam in Gentilibus reperta fuit, propter quam toto terrarum orbe tantopere celebrantur. Quemadmodùm Æneas, qui in angustiis, quales fuerunt flammæ incendii Troyani, parentis sui Anchisis oblitus non fuit, sed eo onustus, flammas, & vincentium Græcorum arma pervasit, donec eum salvum in tuto collocavit, prout cecinit Poëta Latinus. *Virgil. Æneid. 3. 11.*

De celebri quadam muliere refert quoque Valerius Maximus, quod cùm senem patrem haberet, Cimona vocatum, carceri traditum, capitali crimine damnatum, fame rabidum, illa verò facultatem impetravit eum invisendi, & jam ultimæ senectutis velut infantem pectori suo admotum, lacte suo quotidie aluit. *Valer. Maxim. lib. 5. c. 4.* Ex his exemplis clarè patet, quam immitia, & crudelia, fuerint Judæorum corda, cùm avaritiæ suæ palliandæ causa dicerent, majoris meriti esse Deo in templo sua bona offerre, quam ea in parentum sustentationem expendere; quod, prout Christus Dominus dixit, manifestè adversabatur ei, quod Deus in Lege mandaverat, nimirum ut filii honorent parentes, eis assistant, eos alant, si longa super terram vita frui velint, & postmodùm æterna gloria, &c. *Amen.*

TRACTATUS XI.

AD QUARTUM DIEM

VENERIS QUADRAGESIMÆ.

Mulier, da mihi bibere. Ioan. 4.

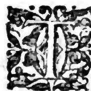

TRACTAT Evangelium de mirabili Samaritanæ conversione, omnibus Fidelibus tam nota, ut ejus explicatio necessaria non sit, adeoque summatim tantummodò referam id, quod continet. Secessit (inquit sacer Evangelista Joannes capite 4. historiæ suæ Evangelicæ) ab Jerusalem Salvator, corpus suum Pharisæorum furori furtim subducens; & quoniam magni referebat, transibat per Samariam in Galilæam. Momentum rei erat hujus peccatricis, quam conversurus erat, salvatio, nec non & aliorum, quibus feminæ illius conversio occasionem salutis datura erat. Veniens itaque ad fontem, seu puteum Samariæ, sedit juxta eum, utpote de via oppido fessus, sole exustus, ac siti oppressus; & quidem hunc in modum eum nobis exhibet Evangelista; quamquàm tamen multò magis eum exureret amor, qui divino ejus pectore concludebatur, quàm solis ardor, & sitis, quam patiebatur, eum affligeret. Aberant tunc temporis discipuli, quos Christus Dominus in civitatem miserat, ut necessarium suæ alimoniæ cibum conquirerent. Interea temporis mulier quædam de Samaria, ex fonte aquam haustura, advenit. Christus Dominus verò cum ea collocutus est, petens ut ipsi aquam ad bibendũ præberet: illa autem religione se prohiberi ostendit, eò quod Judæi nõ coutenerentur Samaritanis, nihilq; cũ eis haberent commercii. Denique inter eos lon-

suarum solutiones sint. Itaque bonâ ratione nititur, quod dicitur, Christum Dominum a Samaritana potum petiisse, ut recipiendo sese obligaret; adeò ut beneficium, quod Dominus ipsi impenderet, videretur persolutio illius, quod recepisset.

3 Mandat Deus amico suo Abraham: *Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Isaac, & vade in terram visionis ibi offeres eum in holocaustum super unum montium, quem dixero tibi.* Obedivit accuratè sanctus senex, & mox stravit asinum suum, & lignis oneravit, & vocavit filium, & secum eum duxit, & ad montem, quem Deus ei monstraverat, pervenit, & altare ibidem ædificavit, & manus & pedes filio ligavit, & oculos velavit, & gladium eduxit, & brachium elevavit ut ictum daret, & exequeretur ea, quæ Deus ipsi mandaverat; cùm ecce tibi Angelus de cœlo eum detinuit, & clamavit dicens: *Abraham, Abraham, ne extendas manum, &c.* Quid hoc rei est, quærit sanctus Joannes Chrysostomus? Quidnam Deus hoc in casu intendit? Quid? Respondent multi, toti mundo palam facere voluisse, quis esset servus suus Abraham, ille tam verus, & syncerus sui amator, & tam promptè divinis suis mandatis obediens, ut sancta quadam animi commotione incitatus senex, filio suo, perinde ac si inimicus fuisset, ictum inflixisset, nisi Deus aliter disposuisset: cumque tantis eum favoribus cumulatum, ac divitiis auctum conspicerent, simul intelligerent obsequiorum, ac meritorum pretio id eum consecutum fuisse. Hic est communis sacrorum Interpretum dicendi modus Sed modò sancti Archiepiscopi Antiocheni opinionem sequi debemus, cujus sunt ista: *Nam quoniam hominibus quadam magna erat danda gratia, volens non quasi ex gratia, sed velut ex debito illud facere persuasit primùm homini, ut filium suum traderet pro præcepto Dei, ut nihil magnum videatur facere filium suum tradendo, siquidem homo ante ipsum hoc fecerit, ut hoc ex gratia facere non existimaretur, sed debito recompensaret.* Quasi dixisset Deus: Sciat mundus, quod si Filius meus moriatur, si vita privetur heres gloriæ, primogenitus æternitatis meæ, quem sicut meipsum amo, quia est *Filius meus dilectus*; fuerit quoque alius pater tanti animi, & tantæ fortitudinis, ut amore mei, vita quoque exuerit filium suum, unigenitum viscerum suorum, unicum bonorum suorum heredem, quem adamabat: *Quem diligis Isaac*; atque ita unum alteri suppar est, nisi quod Abraham filium suum destinato animo prior Deo hoc jubenti mactarit, ut Deus postea velut debuerit, quod facit, quando factus homo pro hominibus mori oppetiit.

Gen. 22.

Chrysost. hom. 25 in cap. 11. ad Hebr. cit. à Bened. Ferdin ad hunc locum Gen.

Modo intelligo verba illa ejusdem sancti ex homilia, quam facit de Nativitate Salvatoris, ubi sic habet: *In stercore nascitur Dominus, ubi Iob sedebat.* Quam, obsecro, connexionem habet, quod Christus Dominus immundo loco natus est, quia in alio simili sanctus Job sedit? Dicam quod res est, nisi mea opinio aberret. Fuit Job princeps, Rex magnus Dominus, & cùm esset tantus propter amorem Dei, tam vilis, & abjectus, quàm omnes norunt, immundo in sterquilinio factus est. Nemo itaque miretur, æternitatis Principem, Regem, ac Dominum cœli, & terræ, propter amorem hominum in alio quoque tam indecenti loco jacuisse, solvit enim quod hominibus debet, & modò pro eis facit, quod alius Monarcha longè ante pro ipso fecit. 4

Chrysost. hom. de Nativit. Dom.

Mysteriis admodùm plena est parabola illa, quam prædicavit Salvator, & descripsit sanctus Lucas. Scitote, inquit, quod homo quidam descenderit ab Jerusalem in Jericho, & inciderit in latrones, quibus non suffecit eum spoliasse, & denudasse, verum etiam læsum, & vulneratum, prout vulgata nostra legit, *Semivivum*, vel prout textus Græcus habet, *Semimortuum*, reliquerunt. Fortè fortuna sacerdos quidam eadem via descendit, eoque attentè conspecto, præterit: descendit & Levita, qui similiter pertransiit. Samaritanus autem quidam Gentilis descendit, cumque ad miserabilem casum respiceret, commota, & emollita sunt viscera eius, & ad vulneratum accedens, concretum, & putridum sanguinem vino abluit, & vulnera oleo inunxit, quod virtutem habet dolorem mitigandi, & leniendi, & carnem hiulcam, fatiscentamque confortandi, & post alligata diligenter vulnera ad proximum diversorium eum perduxit, ac eo die cum eo commoratus est, deque hominibus neces- 5

Luc. 10.

Lect. Græc.

cessariis ei prospexit, ac altero autem die discedens, pecunias hospiti reliquit, ut eum curaret, præmonens, & certiorem reddens, quod si quid supererogaret, in reditu suo ei persoluturus esset. Animum hic advertite, nam ultima hæc clausula instituto nostro servit. Sanctus Pater Gregorius Nazianzenus, Origenes, sanctus Basilius, Joannes Chrysostomus, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, Beda, Theophylactus, Bernardus, & alii, allegoricè hanc Salvatoris parabolam explicantes, existimant, hominem hunc, qui ab Jerusalem in Jericho descendit, fuisse Adam primum parentem nostrum, in quo tamquam in principio totum humanum genus continebatur. Descendit autem ab Jerusalem, quæ erat in monte, in Jericho, quæ erat in valle sita, cumque Jerusalem significet visionem pacis, & Jericho Lunam, cui propter inconstantiam, & mutabilitates suas, stultus comparatur: *Stultus ut Luna mutatur*; tantundem fuit à Jerusalem in Jericho, quantum à felici gratiæ, ad miserabilem peccati statum descendere. Lattones in quorum manus incidit, sunt dæmones, qui non solùm gratia eum spoliaverunt, verùm etiam naturam vulneraverunt, eò quod culpa tanto damno affectum, & tam corruptum eum reliquerit, ut non videatur ex toto vivus, nec ex toto mortuus, sed semivivus, vel semimortuus. Vivus, quia miseriam suam agnoscit, & perfecti arbitrii libertate fruitur: mortuus, quia ex sepultura, non nisi ad imperium potentis vocis Salvatoris, erigere sese potest. Sacerdos, & Levita, qui de longè transierunt, fuit tota Lex vetus, quæ hominem vulneratum, ut erat, reliquit, eò quòd vires non habuerit ad eum sanandum. Samaritanus est Christus Dominus noster, (licet enim Samaritanus non fuerit, eum tamen injuriandi causa hoc nomine compellaverunt: *Samaritanus es tu*) qui nativa pietate, ac misericordia sua motus in mundum veniens, miseri vulnerati plagas vino, id est sanguine suo, oleo, id est clementia sua sanavit, & imponens eum super jumentum suum, quæ est sanctissima ejus humanitas, in Ecclesiæ hospitium duxit, ubi sancto Petro, tamquam vicario suo, potestatem, & authoritatem dedit, dispensandi, & erogandi divitias sanguinis sui; addens, se, siquid ultra merita & suffragia sanctorum supererogaverit, omnia persoluturum.

Nazianz. orat. 4. de Theol. Chrysost. hom propria sup. Luc & hom. de anathem. Ambr. hic Hieronym. epist. ad Fabiol. Aug. serm. 27 de verbis Dom. & lib 2. qu 69 in Evang. Greg l. 2. mor. c. 21. Theoph in Comment. Bern ser 1. de Annun. Eccl. 27.

Hoc ultimum reservavimus cum sancto Ambrosio ponderandum, qui premit illud, quod Samaritanus *protulit duos denarios, & dedit stabulario, & ait: Curam illius habe, & quodcumque supererogaveris, ego cum rediero, reddam tibi.* Fateor, Christum Dominum in hac cura providè omninò processisse; verumtamen ignoro quid de liberalitate sua sentiat, si enim sciebat quanti tandem curatio illa constare debebat, quamobrem illud unà non dedit? Parci animi est, beneficia per partes conferre: Verùm Salvator nec invitè, nec illubenter quidquam dare solet, nec ei facultas deerat, simul & semel omnia dandi, ut fidejussorem adhibere, & solutionis terminos prolongare minimè necessum habuerit. Quid igitur hic dicemus? Quid? Id quod magnus Mediolanensis, brevibus quidem, sed miris verbis dixit: *Reddes ergo quod debes, beati, quibus est debitor*; Id est: Non dedit omnia simul, ut deberet. Si Christus Dominus, quando nullo alio titulo, quàm solius misericordiæ suæ obligabatur, omnes expensas à principio dedisset, dici potuisset, liberalem eum fuisse, quandoquidem dedisset, quod non debebat: sed cùm medietatem in principio dedit, & reliqua se postmodùm daturum spopondit, jam ratione contractûs obligabatur dare quod promisit. Itaque omnes expensas simul non solvit, ut eas deberet, & quia mavult videri debita solvere, quàm liberalitatem exercere, ideo petit, ut se obliget: *Da mihi bibere.* *Ambr. cit.*

7 Idem Dominus docens nos formare petitionem, quam ad æternum Patrem dirigere deberemus, jussit dicere: *Panem da nobis*; & in solo illo verbo non subsistens, adjunxit, *nostrum*: *Panem nostrum da nobis*; unde insignis difficultas resultat, quomodo vocemus nostrum panem, qui est ipsius? Panem, & omne alimentum Dei esse, nemo est qui dubitare possit, nisi infidelis, aut stultus fuerit. Constat id ex mille sacræ Scripturæ locis; verùm sufficit ille tam clarus Ezechielis: *Et panem meum, quem dedi tibi, similam, & oleum, & mel, quibus enutrivi* *Luc. 11.* *Ezech. 16.*

trivi te, posuisti in conspectu eorum in odorem suavitatis. Exprobat civitati Jerusalem enormitatem peccati idololatriæ, qua abominabilibus idolis ea, quæ ab ipso acceperat, offerebat. Hoc loco Deus *panem meum*, vocat, unde videtur, nobis dicendum esse: *Panem tuum quotidianum da nobis hodie.* Ad hanc difficultatem variè respondet sacer interpres sanctus Gregorius Magnus, dicens, quòd eum nostrum vocemus, & nihilominùs rogemus illum nobis dari, eò quod eum recipiendo nostrum faciamus, licet Dei sit eum nobis dare, Dei est propter donum, noster verò propter acceptionem. Deducit hoc sanctus Doctor ex eo, quod

Iob.33. scriptum est in libro Job: *Et reddet Deus homini justitiam suam.* Nostram justitiam dicit, non quæ nobis ex nobis ipsis provenit, & propria est, sed quæ ex divina liberalitate nostra fit. Ita est in præsenti proposito; da nobis panem, qui licet tuus, & tibi proprius sit, quantum ad dominium, noster tamen sit, quantum ad usum; Dei est per proprietatem, noster autem per donationem. Hæc est magis communis explicatio, inquit mo-

Greg. apud Pined. hic. Gloss hic. dernus Commentator Job: *Illa simplicior Gregorii expositio, ut reddere justitiam suam homini, nihil sit aliud, quàm conferre homini justificationis gratiam, quæ, ut ait Glossa, quamvis sit Dei dantis, est etiam hominis recipientis. Sicut, inquit Gregorius, oramus panem nostrum dari nobis, ita enim noster est, ut detur nobis divino beneficio.* Cardinalis Toletus alia via ingreditur, & dicit: *Panis noster dicitur ad differentiam eorum, quæ sunt in cœlo, qui non hoc pane utuntur, aut etiam quia panis hominum cibus proprius est, non enim propter alia animalia panis est confectus, sed propter solum hominem.* Omnes hæ rationes insignes sunt, & litteræ admodùm conformes. Verum illa docti cujusdam nostri temporis Episcopi, mirum in modum rei præsenti commoda mihi vi-

Villar. comment. in Iud. c. 6. v. 14 in Comment. detur: *Panem nostrum quotidianum da nobis, dicimus, & quia dat, veluti si solùm nostrum foret, quod confert.* Dat enim panem veluti debiti solutionem, & non instar doni; atque etiam ea de causa præcipit ut illum à se petamus: nam hoc ipso quo nostris postulationibus obligatur, facit ut id quod suæ erat misericordiæ, justitia nostra sit, & hæc est ratio, quare panem, quem petimus, nostrum vocemus: *Panem nostrum.*

8 Quærit Christus Dominus noster à Discipulis suis, qualem de se opinionem habeant? *Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus, dixit: Tu es Christus Filius Dei vivi.* Deponit Christus: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, &c.* Magnus Pater S. Augustinus audit hoc responsum Salvatoris, illudque cum sancti Petri confessione componens, dicit hæc verba: *Respondit Petrus: Tu es Christus Filius Dei vivi. Tunc ei Dominus ait: Et ego dico tibi; tamquàm diceret: Quia tu dixisti: Tu es Christus Filius Dei vivi, ego dico tibi: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* atque adeò dicto tuo responsum hoc acceptum ferre debes. Quid dicis Domine mi, & Redemptor animæ meæ? Dona, quæ sancto Petro confers, debiti obsequii compensationem vocas, ejusdemque confessioni Ecclesiæ claves, & Pontificatum deberi dicis? Haud equidem comprehendo. De Deo enim dicere, quod Deus sit, non videtur materia meriti, atque adeò non habent rationem doni quantumvis magna ei promittas. Ita quidem, verùm talis est conditio Christi Domini, inquit Augustinus, ut eo, quod de justitia ipsi debetur, obligetur perinde ac si gratia foret, quæ ei fieret; & propterea quando munera & gratias Petro confert, dicit se solvere quod debet, perinde ac si favores, quos ei promittit, non liberalitates ipsius, sed debiti, & obligationum solutiones, & repignerationes forent. Hoc est: *Quia tu dixisti: Tu es Christus Filius Dei vivi; ego dico tibi: Quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Gratiam tibi non facio, sed quod debeo, solvo.

Matt. 16.

August. serm. 13. de Verb. Domini.

9 Christus Dominus in horto Gethsemani æternum suum Patrem rogat, ut si fieri possit, à rigida eum morte liberet. In hunc modum omnes sancti Patres intelligunt verba illa: *Pater, si possibile est, transeat à me calix iste.* Divinus Pater eum non audivit. Expendit autem sanctus Paschasius ad conditionem, quam petioni suæ Salvator apposuit: *Si possibile est.* Et respondet hic sanctus: Domine, Deus meus, fieri non potest, quod petis, quia rem impos-

Matth. 26.

sibilem

sibilem petis. Et unde, quæso, hæc impossibilitas orta est? Respondet autem hic sanctus: *Impossibilitas ista de justitia venit, & bonitate Dei* Difficilia sanè verba. Quod sanctus ille dicit impossibilitatem de bonitate procedere, capio quidem; clara enim, & constans veritas est, quod Deus pro homine pati, & mori voluit, id immensæ bonitatis, & magnæ misericordiæ actum fuisse. *Per suam misericordiam salvos nos fecit*, inquit Paulus. Verùm quomodo esse potest actus justitiæ? Si Christus per misericordiam patitur, quomodo dicit Paschasius, eum ex justitia mori? Audite responsionem, nam & meretur. *Et ideò quantum ad utramque naturam spectat, impossibile erat ne nos bonitate sua, suaq; justitia, & misericordia salvaret, quos crearat.* Nam licet verum sit, quod hinc liberalitatis eius fuerit, quod nos redemit; illinc tamen justitiæ fuit, quod nos salvavit, eò quod à Patre mandatum acceptaverit, & sese ad moriendum pro hominibus obligaverit, non tantùm ab æterno in quantum Deus: *Deus meus volui*; sed etiam in tempore in quantum homo, cùm instituens Sacramentum corporis, & sanguinis sui, in eadem consecratione se moriturum promiserit, & sanguinem suum se effusurum spoponderit: *Quod pro vobis datur: qui pro vobis fundetur.* Igitur jam ipsa mors non tantùm est opus misericordiæ, verùm etiam justitiæ, cùm ipse personam suam, & fidem oppignerando, sibi ipsi obligationem imposuerit: adeo ut amor Christi effecerit, ut fuerit justitia, quod erat misericordia, ne moriens, instar generosi alicujus non tam liberalitatem exercere, quàm instar obligati debita persolvere videretur; atque ita concludit Paschasius, petitioni locum non fuisse, nec fieri potuisse quod rogabat, propter regulam illam, qua dicitur, promissa transeunt in debita. *Impossibilitas ista de justitia venit, & bonitate Dei.*

Pasch lib. 11. in Mat. — *Ad Tit. 3.* — *Luc. 22.*

10 Modò intelligitur quàm sapienter dixerit sanctus Ambrosius, ponderans Christum Dominum cruci affixum dixisse, *Sitio*; & blandis verbis, quemadmodùm hodie à Samaritana, haustum aquæ petiisse. Notat modò disertissimus Doctor, paulò postquàm Dominus potum expetiit, copiosissimum fontem aquæ, & sanguinis ex latere eius profluxisse. *Et continuò exivit sanguis, & aqua* Quid hoc est, Domine, & Redemptor mi? Quomodo te tam siticulosum exhibes, ut aquam exposcas quando de sacro pectore tuo aquarum venæ prorumpant, & profluant? *Tunc itaque sitiebat*, inquit Ambrosius *quando de latere suo restinctura sitim omnium viva aqua fluenta fundebat.* Quasi diceret: Tam copiose aquam effundendo, cùm ea se indigere monstraret, satis apertè indicavit, quod licet aquam petierit; non id fecerit, quia ea caruerit, sed quia se obligare voluerit, & ostendere, aquam, quæ eo mortuo, de latere ipsius profluxit, illam fuisse, qua homines ei viventi, sitibundo succurrerant; & quod sanguis, & aqua, quam eis in baptismo, & sacramento dabat, (*Exivit sanguis, & aqua;*) erat illa; quam ab eis acceperat, atque ita solvebat quod ex justitia eis debebat.

Ioan. 19. — *Ambros. supra Psal. 61.*

Nescio an docti & curiosi reflexerint animum ad verba, quibus Apostolus Paulus loquitur de præmio, quod in æterna beatitudine à Deo se accepturum expectat, dicens: *De reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die, justus judex.* Quasi dicat: Tantam in Deo fiduciam habeo, quod me salvabit, ut coronâ, quam Dominus, qui justus est judex, mihi redditurus est, jam insignitum, & coronatum me considerem; hæc enim est significatio verbi, *Reddet.* Videtur, inquit Angelicus noster Doctor sanctus Thomas, Apostolum contrarium dicere debuisse, nempe, Deum coronam misericordiæ ei daturum, non autem ex justitia redditurum. Nam, ut ipsemet docet, vita æterna est donum Dei, & gratia eius; & alio loco dicit, totum quod hic toleratur, non esse dignum gloriâ, quam speramus: *Sed contra, quia vita æterna ex gratia datur*, Rom. 6. *Gratia Dei vita æterna.* Et cap. 8 *Non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam Ergo* (concludit sanctus Doctor) *non ex justitia.* Audite responsionem Angelici Magistri, ipso dignam: *Corona justitiæ est, quæ datur ex justitia, quæ datur justis secundùm opera justa.* Quod enim bona opera, quæ illi offerimus, acceptat, idem est, ac si hac ratione se obligaret, & fide juberet ad illa remunerandum. Atque ita bene dicit Paulus, quod Dominus reddet coronam justitiæ; nam Deus gloriam ei tribuens, videtur ei solvere 11

2. ad Timoth 4. — *Rom. 6.* — *Rom 8.* — *S Thom. in com. lect. 2.*

quod

quod debet. Et eandem vim habet verbum, *Reddet*; nam Deus, cùm præmium, quod opera meruerunt, tribuit, domino, quod suum est, reddit. Hinc autem facilè intelligitur ratio, quare Christus à Samaritana aquam ex fonte petierit, cùm gratiam suam ei dare intendebat: voluit enim hac ratione se obligare; ut intelligatur, quod cùm bona sua communicat, non tam gratiam præstet, quàm debita solvat, & obligationibus satisfaciat. *Da mihi bibere.*

Quomodo tu Iudaeus cùm sis, &c.

CONSIDERATIO II.

Perditorum, & corruptorum hominum, admodùm proprium est, propriam conscientiam negligere, & de alienâ valdè sollicitum sese ostendere.

1. QUantus scrupulus Samaritanam incessebat, quando cum Salvatore loqui, eique potum porrigere debebat? Ratio, quam sacri Interpretes communiter adferunt, est, quod (prout illa ipsa dixit) lex, & mos inolitus prohibebat Judæis, ne cum Samaritanis ullatenùs communicarent, licet emere & vendere, & mutua commercia exercere licitum foret, quod satis indicarunt discipuli, qui ad civitatem iverant, ut cibos emerent. Et cùm leges humanæ semper magis teneantur, & observentur à peccatore, quàm divinæ, ita timuit hæc mulier pœnam terrestrem, non timendo cœlestem; ut quæ in peccato suo tam securè conquiescebat. Benè quidem id habet, verùm hodie alia nobis incedendum est via, quæ licet minus trita, tamen multum doctrinæ continet. Atque adeò dico, quod illa admirata Christum Dominum sibi loqui, quem statim ex moribus Judæum esse agnovit, quasi irridens & exprobans locuta fuit, veluti cùm perdita quædam mulier, si Religiosus quispiam verbum aliquod, quantumvis honestum, ei dicat, respondet: Quid mihi de Fratre illo dicis? Etiam & ipse loqui vult? Ita modò Samaritana viso Judæo scrupulosam se fingit, quia conversari desiderat. Ex eo autem scandalizari videbatur, quod Christus ipsi loqueretur; & nullus ei injectus est scrupulus ex eo, quod meretrix esset. Proprium hoc est perditorum, & corruptorum hominum alienæ conscientiæ scrupulo teneri, & propriam negligere, videre festucam in oculis proximorum suorum, & in propriis trabem non considerare. Pro majori autem discursûs hujus fundamento, suppono doctrinam Chrysostomi satis notam, quod si in alloquio peccatum aliquod fuisset, *Christum cavere oportebat*, & ipse Judæus fuisset reus, quia Judæi omne cum Samaritanis commercium refugiebant, Samaritani verò Judæorum cognationem sat magno honori sibi ducebant: & nihilominùs hæc mulier alienam perexiguam culpam notare, & incessere audet, cùm tamen ipsa tam gravibus defectibus in anima sua laboraret; & benè oculata erat ad videndum culpas, quæ ipsam non concernebant, cœca autem ad proprias. *Chrysost. hic.*

2. Optimè ad hanc rem facit moralis philosophia sancti Basilii Magni in Hexameron. Dicit hic magnus Doctor, quosdam homines oculis, alios verò Deo admodum similes esse. Sententia hæc non adeò facilis intellectu foret, nisi hic sanctus suiipsius interpres fuisset: *Oculi*, inquit, *omnia exteriora cùm videant, se ipsos tantùm non vident, sed ipsa mens etiam nostra, peracutè perspiciens alienos errores tarda est, & cunctatior ad proprios defectus suos cognoscendos, at verò viri sua salutis amatores, non oculorum, sed Dei, qui semper seipsum intuetur, similitudinem gerunt*, numquam enim à se oculos suos avertunt, nec se alienæ vitæ censores constituunt. *Basil hom. 9 in Hexamer.*

3. Ad classem eorum, qui similes sunt oculorum, ex sententia S. Gregorii Magni, pertinet Dina filia Jacob. Egrediebatur hæc puella ex domo patris sui, ducta curiositate vicinas regiones perlustrandi, & sciendi quid in illis agereur; eo autem tempore exivit, quo sat nota infortunia, quæque sacra Scriptura refert, ei acciderunt: *Egressa est Dina filia Liæ, ut videret mulieres regionis illius, quam cùm vidisset Sichem filius Hemor, adamavit eam, rapuit, & dormivit cum ea vi opprimens virginem.* Audite modò magni Doctoris verba: *Dina ut videat mulieres alienæ regionis, egreditur, quando unaquæque anima, sua studia negligens, & actiones alienas curans,* *Gen. 34.*

extra proprium ordinem vagatur. Dina figura fuit illarum animarum, quæ sui oblitæ, alienis actionibus notandis sese impendunt. Bruno Signiniensis discursum hunc admodùm subtiliter prosecutus est, advertens, sacram Scripturam non dicere, quod *egressa est Dina filia* Jacob, sed *Lia*: *Egressa est Dina filia Lia*; cùm tamen eam nobis indicare & notam facere debuisset per patrem illius Jacob, eò quod is magis notus esset omnibus, quàm ejus uxor Lia. Nec dici potest, Scripturam hoc fecisse, ut distingueret inter filios Liæ & Rachelis, quia Rachel nullam filiam habuit, nec Lia aliam quam Dinam, atque adeò simulatque audiretur nominari Dina, intelligeretur quod illa esset filia, quam Jacob habuit ex Lia. Audite docti Episcopi responsionem: *Dum sic Dina cæcutiens, & ad sua non attendens, alienos mores inquirit, non Iacob, sed Lia filia dicitur, quam lippis fuisse oculis sacra Scriptura testatur.* Quasi dicat: Non sine magno mysterio Spiritus Sanctus Dinam filiam Liæ vocat, quæ lippis fuit oculis, & quasi docens, ex matre oculis laborante non nisi cæcam filiam nasci posse; cæcam dico, ad seipsam videndam, & proprios defectus cognoscendos, & consequenter benè oculatam ad curiosè inspiciendos, & notandos defectus alienos.

Gregor. 3. p. Cura Pastor.

Brun. Signin. hic.

4. Sacræ Sponsæ in faciem exprobrabant sodales ejus, nigram eam esse, & deformem, licet amatam, & magnis favoribus à Sponso suo cumulatam: illa autem respondit eis: *Nigra sum sed formosa.* Locus hic diversas habet interpretationes. Modò ad rem facit quædam diligentis cujusdam moderni interpretis commentatio, qui fundatus in doctrina sanctorum Patrum, dicit sponsam esse Ecclesiam, quæ fundata est in Gentilitate; filias verò Sion, quæ eam calumniantur, esse Judæos, qui eam persequi non desistunt: *Illa quidem admittit verum esse quod affirmant, sed dum suum extenuat crimen, eas ingeniosè pungit. Fateor, ait, me commune numen, Solem nimirùm adorasse; indecens quidem hoc & vituperabile, sed ferendus utcumque, vestra si cum insania conferatur meus error: quid enim colnisti? Certè vitulinum occiput, atqui præceptores habuisti in paucis clarissimos, quibus excelsum, & immortale Numen arcana aperuerat, quotidie ante ora vestra stupendi casus, insolita ostenta, præposuistis dominatori potentissimo Ægyptiorum infandas spurcasq; deitates, & qualia tandem idola?* Cumque tanto minus sit peccatum meum comparatum vestro, non habetis oculos ad vos cognoscendos, & habetis eos ut me denigretis, & injuriâ afficiatis, dicentes me nigram esse, & tantummodò uni huic rei idoneam, ut mancipium efficiar. Hos ego tales iis comparo, qui bono sunt visu ut eminus prospiciant, cominus autem sine perspicillis nec legere, nec videre possunt, quæ philosophia à paucis intelligitur. Tales profectò sunt peccatores, perspicaces habent oculos & leviores aliorum defectus videant, myopes autem sunt, ut ea, quæ per ostium in domum suam transeunt, non agnoscant. Theodoretus ad hoc propositum adducit de Thalete Milesio, quod cùm stellas aspiciens incederet, in fossam inciderit, & mulier quædam ei dixerit: Non vides ea quæ ante, & juxta te sunt, & videre vis ea quæ in cœlo sunt, & tam longè dissita? Peccatrix Samaritana, non vides quod propè te est, statum adeò periculosum peccati in quo vivis? oblita es defectuum tuorum, & eos divino Soli imponere vis? *Quomodo tu?* Sed quid mirum (cum sese cognoscere, difficillimum sit omnium quæ in mundo reperiuntur) quod filios peccati sese quidam ignorent, & suipsorum obliviscantur.

Cant. 1.

Sherlog. ant. 5. sect. 4.

Theodor. m. 4.

5. Mysterio plena fuit lex illa Levitici, qua mandabat Deus, ut aves, quas offerre deberent occiderent, *retorto ad collum capite, ac rupto vulneris loco, decurrere facerent sanguinem super crepidinem altaris.* Et doctissimus Abulensis hìc observavit, quod confractio colli, ut sanguis decurreret, ferro non fieret, quia ne quidem ad alas confringendas illud afferri volebat Deus: *Confringet ascellas ejus, & non secabit, nec ferro dividet eam*; sed ave suspensa ungue pelliculam perfringebant, & eam jugulabant. Rodulphus Flaviacensis ponderans cæremoniam de retorquendo collo (*Retorto ad collum capite;*) rationem quamdam dat rei nostræ admodum accommodatam. Est autem hæc, ut retorto ad collum capite *quasi corpus suum respicere videatur*; cùm enim avis erecto & elevato collo, velut superbia incedit, nihil magis à visu ejus remotum est, quàm proprium ipsis corpus; in reliquas enim aves, quæ cum ipsa gradiuntur,

Levit. 1.

Abul. hic.

Rodulph. hic.

diuntur, eum detorquet, collum autem retorquendo efficitur, ut oculos suos ad se reflectat, & corpus suum conspiciat. Superbi, & inflati peccatores nihil magis à seipsis remotum habent, quàm seipsos, toti sunt in aliorum defectibus considerandis, & proprios non attendunt. Qui verò instar avium Deo in divino ejus Altari sese offerendi sunt, retorquere ad collum caput debent, inflectere, & demittere cristam, & a reliquis oculos avertentes, in seipsos eos figere, & plurimos suos defectus, ac peccata agnoscere. Quamdiu Christus Samaritanæ collum non retorsit, & vitam ac mores ipsius non detexit, non est recordata ejus quod erat, sui oblita, transgressæ legis Salvatorem insimulavit.

6. Rem aliquam notavi in sumptuosa illa Templi fabrica, quod Salomon Rex ædificavit, & meo quidem judicio animadversione dignam. Dicitur enim: *Fecit in templo fenestras obliquas*; hoc est, prout in Thesauro suo doctus noster Pagninus declarat, *fenestras intrinsecùs apertas, & extrinsecùs angustas.* Liceat mihi, Fideles, ad rem nostram hujus loci allegoriam formare. Si ad sanctum Apostolum Paulum recurramus, reperiemus eum dicere, unumquemque nostrûm esse templum Dei, in quo ille quiesceret, & morari solet: *Templum Dei sanctum est, quod estis vos*; quo nomine nos donat, ut obstringat cum omni prudentia, ac circumspectione, & animæ puritate vivere. Hanc Sixtus Pythagoricus, licet Gentilis, veritatem cognovit: *Homo*, inquit *Dei hospitium, Deus verò ejus hospes.* Supposita autem hac doctrina, mysterium architecturæ fenestrarum modò intelligetur. Significavit Spiritus Sanctus, qui spiritualis animæ fabricæ Architectus est, desiderare Deum in nobis, ut lux fenestrarum, qui sunt oculi, ad interiora animæ, ac voluntatis nostræ imperfectiones, quæ in ea sunt cognoscendas, conjiciatur: exteriùs autem, ad alienos defectus intuendos, esse debemus velut fenestra admodùm angusta, & instar illius, qui per vela tenuiter cancellata prospicere solet. Non hoc mundani agunt, nec peccatrix hæc fecit; sed potius quanto plura de aliis sciebat, & eorum famæ detrahere volebat, tanto magis suiipsius erat ignara. Samaritanam ego Lamiæ comparabam, de qua fabulosæ antiquorum fictiones commemorant, quòd *oculos in vase habens clausos domi cæcutiebat, cùm autem è domo exibat, tunc illis utebatur.* Ita hæc peccatrix, ad interiora animæ suæ talpa erat, & cæca, & ne litteram quidem videbat; verùm quantū ad exteriora, hoc est, ad perstringendum Christum, ejusque vitam judicandam merus oculus erat, quanta quanta erat.

7. Verumenimverò quantum ab his differunt justi, quique salutem suam curant! de quibus magnus Basilius citatus dixit, illos Deo esse persimiles. Audite Ruperti Abbatis animadversionem, est enim admodùm lepida. Sacra illa animalia, quæ S. Joannes Evangelista vidit, *antè, retrò, & intùs, plena erant oculis.* Quod haberent oculos antè, bene quidem factum, scilicet ut securè incederent: quod etiam haberent retrò, & hoc ratione nititur, ut evitarent pericula, quæ accidere possent. Sed cur oculos intus habeant, ubi superflui sanè primâ fronte esse videntur? Omnibus hisce oculis indigebant (inquit doctus Tuitiensis) justos enim, & amicos Dei significabant, qui toti sunt Argi quidam, & omni ex parte objecti oculis, eosq; omnes adhibent, ut ea, quæ intus in se ipsis sunt, videant, nullos verò eò convertunt, ut alios intueantur. Egregia sunt ejus verba: *Pleni sunt oculis viri justi, retrò videntes quales ex se fuerint; antè, cogitando quales tunc facti sunt per gratiam, intus autem attendunt ad suā propriam originem*, & vilitatē cōditionis suæ, in qua multa reperiūt, quæ videant, & quæ ponderent, quæ emendent, & poliant.

8. Prudens & ingeniosa mihi visa est cogitatio docti cujusdam moderni, explicantis (quamquam ad aliud institutum) clausulam illam sermonis de Beatitudinibus, quem in monte prædicavit Salvator: *Beati* (inquit) *qui esuriunt & sitiunt justitiam*, id est, virtutem: ita enim verbum *Iustitiam*, explicant Chrysostomus, & alii. Ponderat ingeniosus hic Auctor, quod *nemo aliis esurit, aliis nemo sitit, sed sibi esurit; sitit sibi potum aut cibum. Sic virtutes esuriendæ, & sitiendæ sunt, tibi esuri justitiam, tibi sanctitatem siti.* Non sequebatur hanc formulam aquatrix Samariæ, imò verò contrariam, cùm tantummodo aliis esuriret, & sitiret, & præcipuè Salvatori; quandoquidem eum ita reformatum volebat, ut ne quidem secum loquendi facultatem ei permitteret, ne legem infringeret: præstitisset

3 Reg. 6.
Pagnin. in Thes.
1. Cor. 3.
Sixt. Phil.
Apoc. 4.
Matth. 5.
Chrysost. hic.
Cel com. in Iudith. c. 9. vers. 3. 5. 16.

tisset magis ut esuriisset & sitivisset sibi, & profanam vitam suam reformasset, & divinorum mandatorum magis observans fuisset. & seipsum considerasset, & cognovisset; cumque vita ejus tot peccatis esset obnoxia, aliorum vitas observare, & censura perstringere non debuisset.

9. Certum est magni momenti ad perfectionem Christianam esse, ut unusquisque sibi, & iis quæ personam suam concernunt attendat, & hoc ut tale tradidit, & commendavit nobis cœlestis magister, dicens: *Attendite vobis.* S. Petrus Chrysologus in duo illa Domini verba sic disserit: *Ille attendit sibi, qui non alienis actibus, importunus, imprudens, curiosus intendit. Attendite, inquit, vobis; vagus oculus, lascivus intuitus, improbus aspectus suas non respicit ad ruinas, alienos currit, & decurrit ad lapsus, suæ cæcus ad crimina, ad aliena errata perlucet, malorum suorum nescius, alienorum est accusator, & testis suum tepidus ad reatum, ad alterius & innocentis flammatur, & excandescit examen, & ne multis, sicut dixit Dominus: Oculus in se trabem non videns, videt in alio festucam.* De Samaritana locutus fuisse videtur S. Archiepiscopus Ravennas, atque adeò facilè est hunc locum ei accommodare.

Luc 17.

Chrysol. serm. 39.

10. Plurimum itaque refert, quemque sibi attendere, & in hac re non insistere vestigiis Samaritanæ, quæ propriæ tam fuit oblita improbitatis, quàm de aliena obligatione sollicita. Non consideravit vitreum tectum se habere, si enim hoc advertisset, forrassis in vicini sui tectum lapides non projecisset. Sale condita fuit reprehensio illa, quam Xenophon cuidam dedit in foro existenti, & publicè alienas res divinanti; cuique interea dum huic rei vacaret, fures abstulerunt quidquid domi suæ habebat. Scivit hoc philosophus, eique jocosa & faceta hæc verba dixit; *Heus stulte, cùm alienarum prædictiones profiterere, cur tuas negligebas?* Turpe sanè vitium, & fœda stultitia, ad seipsum non respicere, & aliorum curam gerere, fures non videre qui animam auferant, & divite virtutum supellectile spoliant, & de alienâ vitâ solicitum esse, denique instar Samaritanæ audere actiones Christi notare, non considerando, peccatorum sentinam se esse. *Quomodo tu, &c.*

Xenoph. Philosoph.

Quomodo tu Iudæus, &c.

CONSIDERATIO III.

Hæc mulier in speciem tam scrupulosa, & perfecta, effigies est multorum peccatorum, qui cùm reipsa mali sint, volunt exterius boni videri.

Vulnere hoc, pro malo peccatorum nostrorum merito, totus mundus scatet, 1.
quod sua ætate sanctus Bernardus lugebat; considerans enim hic sanctus, Christum Dominum nostrum, cùm esset Deus, se nobis ita occultasse, ut peccator reputari, & instar cujusdam illorum circumcidi voluerit, legi isti minimè subjectus, dicit hæc verba: *Qui peccatum non fecit, non dedignatus est se peccatorem reputari; nos & esse volumus & nolumus æstimari.* Error profectò quo multæ animæ pereunt, quemque, ut videtur, à primo nostro parente Adamo hæreditavimus.

Bern serm. 1. de Circ.

Deus & Dominus noster à tristi Adamo quærebat: *Adam ubi es?* Sed quid? Tu Domine eum non vides? Nónne oculis tuis profundissima abyssus, & maximè reconditi sinus maris, ac etiam secretissima cordium patent? *Omnia nuda & aperta sunt oculis ejus, & nihil est invisibile in conspectu ejus;* dixit Apostolus tuus. Ita quidem. Sed admonere eum voluit (inquit S Ambrosius) summæ infelicitatis, & miserandi status, ad quem culpâ suâ devenerat, nudatus bonis gratiæ, quæ possidebat, & propterea tam acriter eum reprehendit: *Quid est ergo, Adam ubi es? Non in quo, sed in quibus est, non ergo interrogatio est, sed increpatio.* Verùm mea nunc ponderatio procedit. Nónne Adam pœnitentis habitu jam erat indutus? *Consuerunt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata;* hoc enim propter asperitatem suam significabant folia ficus, prout notat sanctus Irenæus: *Per succinctorium, quod sibi Adamus circumdedit, ipso facto ostendit suam pœnitentiam, foliis ficulneis semetipsum contegens, existentibus & aliis foliis multis, quæ minus corpus ejus vexare potuissent.* Quomodo igitur sanctus Ambrosius dicit, quod Deus eum repre-

Genes 3.

Ad Heb. 4

Ambr. lib. de Parad. c. 14.

Iren lib 3. c. 37.

reprehenderit, quandoquidem à peccatore amplius non velit, quam contritionem de peccato suo? Declarat se hic sanctus per verba, quæ adjungit: *Quò te deduxerunt peccata tua, ut fugias Deum tuum, quem antè quærebas?* Quamquàm enim pœnitentis speciem exteriùs exhiberet, tamen abscondendo se, interiùs se peccatorem esse monstrabat, quia peccatum suum Deo occultare voluit: atque ita fit, ut reprehensio fuerit quod Deus ei dixit, quia duas res tam oppositas, quales sunt pœnitentiæ species, & delicti sui occultatio, compingere voluit; & ut clariùs dicamus, quia occultè peccator existens, bonus videri voluit.

2. Propheta Samuel Sauli peccatum suum objecit, per quod mandatum Dei violarat, quandóquidem, cùm ei mandasset, ut contra Amalecitas bellum moveret, eosque, ac pecora eorum gladio perimeret, ipse tamen Regi, ac optimis gregibus ovium, & armentorum pepercit, sibique meliores oves, ac pinguiora armenta reservavit. Cùm autem de his e propheta eum accusaret, excusare se cœpit, bonam suam intentionem prætexens, & asseverans se in omnibus, quæ fecerat, non nisi Dei obsequium intendisse. Replicuit ei Propheta: convictum se vidit Saul culpam suum confessus est, dicens, se per inobedientiam graviter peccasse. Verumtamen verba, quibus hoc egit, considerate: *Peccavi, sed nunc honora me coram senioribus populi mei, & coram Israel.* Considerat eum sanctus Bernardus hominem extra gratiam Dei, in statu peccati mortalis, & impœnitentem (eò quòd ipsum *Peccavi* tantummodò oris, non autem cordis fuerit) & de honore suo, utque ab hominibus æstimaretur, plurimum sollicitum, & ejus verba audiens, hæc alia ei dicit: *Ad quid tibi hæc honoratio miser,* cùm extra Dei gratiam constitutus sis? Et inimicus sis Dei, quid refert te ab hominibus bonum æstimari? Verùm pravos hominum peccatorum gressus sequeris, qui cùm mali sint, exterius justi apparere volunt. Idem licet pluribus verbis, dixit S Gregorius Magnus: *Saul obedire Deo refugiens, perdere Regnum timens, quid aliud nobis, quàm superborum mores insinuat, qui cùm prævalent, videri parvi haud peccatores vitant, cùm coguntur, humilitatis virtutem simulant.*

1 Reg. 15.

Greg. hic.

Etquidem hoc semen in mundo tam est antiquum, ut tempore legis naturæ de eo conquestus fuerit Deus; & magni æstimarit eos, qui ab hac peste liberi erant. Ponderatione dignum est, quod in tanta hominum multitudine non invenerit Deus alium justum, quàm patriarcham Noë, per id tempus, quo ille vivebat. Insignis noster Oleaster (prout alio loco ponderamus) in hunc sensum explicat verba illa, quæ Deus ei dixit? *Te vidi justum coram me;* inter omnes scilicet homines: *Perpende, quanta sit illius sæculi malitia, quando in toto orbe unica domus, quæ justitiam coleret, inveniebatur,* inquit Oleaster. Sed cum insigni Abulensi ad ultima illa verba mentem reflectamus: *Coram me,* inquit Dominus. Verùm quænam hæc sancti Noë excellentia? An non omnes justi sunt ante Deum justi? Quomodo igitur pro singulari ejus laude hoc dicitur? Dissolvit hoc dubium hic Doctor, dicens: *Coram me, id est, aliqui alis licet viderentur justi in exteriori apparentia, tamen coram me non erant justi, quia præcordia plena dolo.* Parum curabant boni esse, & omnem conatum adhibebant, ut tales viderentur. 3.

Genes. 6.

Oleast. hic.

Abul. hic.

Quàm diversa via ingrediuntur servi Dei, per Noë significat! Notum est omnibus, quid castæ & innocenti Susannæ acciderit, quomodo falso lascivorum, ac profligatorum illorum senum testimonio morti adjudicata fuerit. Consuluit Deus honori ejus, eamque salvam eduxit. Infinitas gratias, pro beneficio ei præstito, populus reddidit, & publicis acclamationibus & plausibus innocentiam celebrarunt, & honestati ac puritati ejus sunt gratulati. Notat verò sacer historiographus, quod *Helchias, & uxor ejus laudaverunt Deum pro filia sua Susanna, cum Ioachim marito ejus, & cognatis omnibus, quia non esset inventa in ea res turpis.* Audite modò summum Scripturarum interpretem sanctum Hieronymum *Dignè quasi sancti laudant Deum, non quia liberata est de manu Presbyterorum (hoc enim non satis laudabile est, nec magni discriminis, si non esset liberata) sed quia non esset inventa in ea res turpis.* Quasi dicat: Susannæ parentes proculdubio sancti erant, quia non exteriorem honorem mundi, sed interiorem animæ puritatem æstimaverunt. Duo in Susanna concurrerunt: 4.

Dan. 9.

Hier. hic.

Primum quod addicta lapidibus, & apud omnes notos infamata erat: alterum quod de adulterio convicta non fuit, nec Deum offendit: primum erat in ordine ad judiciũ humanum; alterum in ordine ad justitiam Dei; unum ad oculos humanos pertinebat, alterum verò ad divinos. Illius autem obliviscebantur, propter hoc verò Deum laudabant: Nam prout erant justi, non tam curabant ut benè, vel malè apud homines Susanna audiret, quàm ut à Deo gratam, acceptamque viderent. Non erant instar malorum, qui cùm reipsa tales sint exteriùs boni videri volunt; sed interiùs boni esse conabantur, quamquam exteriùs (sine causa) tales non haberentur.

6. Misit Deus Prophetam Jonam, ut prædicaret in Ninive: fugere decrevit, atque evadere, propter rationem, quam postmodùm expendemus. Vt intentionem suam executioni mandaret, invenit navem, quæ ibat in Tharsis, & hanc bonam occasionem ratus, *dedit naulum ejus. & descendit in eam.* Exorta est subitò horribilis tempestas, & cùm in summo perditionis periculo sese deprehenderent, Jonas, inquit sacer textus, *dormiebat sopore gravi.* Hìc obsecro animadvertite. In mare eum coniiciunt, serenum fit cœlum, undæ subsidunt, sedatur tempestas, liberat Deus Jonam; qui sapientior factus itineri se committit, pervenit in Ninive, prædicat, convertuntur, pœnitentiam de peccatis suis agunt, ab intentato supplicio manum Deus avocat, & furoris sui gladium in vaginam recondit. Ionas ad orationem se componit, & dicit: *Et nunc Domine, tolle, quæso, animam meam à me, quia melior est mihi mori, quàm vita.* Quid hoc est, propheta sancte? inquit Theophylactus. Viator, & naufragio proximus somnum tuum securus dormis, & cùm tamen graviter peccasses, & Deo inobediens fuisses, mortem non desiderabas: jam verò, cùm à periculis, in quibus paulò antè fuisti, te liberum conspicis, & legationem tuam perfecisti, rogas Deum ut vitam tibi adimat? Hoccine est quod tibi jam convenit? Haud equidem capio Verùm, intentionem ejus ego assequor, inquit citatus Auctor: *Mœrore afficitur Ionas q ia periculum erat, ne ipse mendax putaretur, quique seu præstigiator aliquis frustrà turbaverit, non ex ore Domini locutus,* quasi diceret: Cùm Jonas esset in peccato, non affligebatur, quia soli Deo illud cognitum erat; jam verò cùm prædicationis suæ effectum videt, timet ne mendacem existiment, vel impostorem esse dicant, qui falsis novis timorem incussurus venerit, non autem quia Deus ei mandaverit; magisque sensit Propheta inter homines fidem amisisse, quàm Deum graviter offendisse. Erat procul dubio de numero eorum, qui licet sint mali, tamen boni videri volunt, & desiderant.

Ioan. 1.

Theoph. hic.

Usurarius quidam erat nomine Zachæus, inquit sanctus Lucas, qui magno desiderio tenebatur videndi Christum Redemptorem nostrum. Erat autem pusillus staturâ, utque eum videre posset, ascendit in arborem. Christus verò hoc videns, dixit ei: *Zachæe festinans descende.* Quid necesse est Domine? *Si bene ascenderat, quare ei dicitur, Descende?* Scio sacros Interpretes diversas rationes adferre, sed S. Petri Chrysologi, licet ad aliud institutum jam adhibita commentatio ad rem nostram præ omnibus aliis facit: *Antè Zachæus ascendit arborem, quàm crucem Dominator ascenderet, hinc est quod dicitur ei: Festinans descende;* quasi diceret ingeniosus hic sanctus: Hæc arbor symbolum erat crucis, & Zachæus ei insistens, crucifixi figuram referebat, ideoque Christus ei mandat, ut descendat. Nihilominus remanet dubium: Nónne nos omnes docet, & hortatur Salvator: *Si quis vult venire post me, &c. tollat crucem suam, & sequatur me?* Quare igitur non patitur publicanum hunc, crucifixum agere? Audite; nam & tacite respondet hic sanctus: *Descende ergo ut deponas tanta fraudis onera &c. atque inter vitalis ligni ardua jam perfectus ascendas.* Quasi dicat: Non convenit ut crucem subeat, & crucifixus videatur, qui rebus temporalibus, & lucris ac commodis vitæ hujus crucifixus est. Relinque fraudes, & usuras, & scholam Christi ingredere, & verus discipulus ejus esto & imitare virtutes ejus, & totis viribus crucifixi vitam degens, ad Christianam perfectionem aspirare contende, & tum demum tibi permittam, ut crucem conscendas, & quod reverà es, appareas. Nam in cruce positum esse, & ostendere ac simulare sanctum se esse, & mortificati vitam agere, & interim usurarii, & publicani vitam exercere, hoc quidem mundi consuetudo habet,

7. Luc. 19.

Chrysol.

Luc. 9.

habet, verùm in domo Dei non permittitur.

7. In parabola illa Regis, qui multos invitavit ad nuptias filii sui, dicitur, quod cum omnes mensæ accumberent, intraverit in cœnaculum ipse Rex, ut videret discumbentes, Rex, de quo parabola loquitur, Christus est, qui in Ecclesia sua, uti S. Chrysostomus dicit, virtutem uniuscujusque probat, & examinat, an quisque dignus sit loco, quem obtinet; vel ut sanctus Hieronymus dicit, cum ad judicium veniet, dabit unicuique præmium, aut supplicium, quod meretur. Inter invitatos verò invenit hominem indecenter vestitum, & dicit ei: *Quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem?* Idque dicebat, vel quia moris erat certo genere vestitûs in nuptiis uti, prout notat magnus Pater sanctus Augustinus, vel quia solenne est pretiosioribus, quàm ordinariè soleas, vestibus tunc indui. Interim in carcerem eum conjecit: *Mittite in tenebras exteriores.* Veniamus porrò ad rem, cujus nostra interest, ut discursui nostro coronidem imponamus. Cùm Rex mandaverit, ut pauperes, ac debiles, cœci, & claudi intrarent, quid mirum sine veste nuptiali unum, & plures reperiri? Quin potiùs miraculi instar est, mendiculum aliquem eum veste nuptiali nuptiis interesse, cùm amictus talium laceræ vestes esse soleant. Per vestem nuptialem omnes Ecclesiæ Doctores communiter intelligunt charitatem. Quemadmodum enim rationi consentaneũ est, ut invitatus ad nuptias, vestitum adducat tali loco dignum; ita æquum quoque est, ut qui per fidem ad Ecclesiam venit, opera & vitam exerceat dignam religione, quam profitetur. Subtiliter modò advertit sanctus Ambrosius: Hic homo nónne antea dissolutus erat, impurus, & peccator? Ita sanè Quare igitur Rex in eum tunc non animadvertit, & in carcerem eum conjici præcepit? Respondet sanctus Doctor, quod licet antea esset malus; jam tamen nuptiis præsens in consortio justorum sanctitatem simulans, pejor, & intolerabilior erat, ac majori pœnâ dignus; quia cùm esset malus, charitate nimirum destitutus, tamen ratione loci, in quo erat, apparebat bonus, & omnibus talem se esse indicabat: *Ligatus in tenebras expellitur, non solùm quod peccator esset, sed quia cùm peccator esset, sanctitatis sibi meritum vendicavit.* In ipso, quemadmodùm & in Samaritana, peccatores nobis exhibentur, qui cùm reipsâ mali sint, exterius boni apparere volunt, quæ suprema est malitia: *Quomodo tu Iudæus, &c.*

Matth 22. Chrysost. hic. Hieron. hic. Ambros. serm. 14.

Omnis qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet iterùm, &c. Domine da mihi hanc aquam.

CONSIDERATIO IV.

Vt Deus gratia sua thesauros liberaliter nobis tribuat, & voluntatem nostram suaviter sibi acquirat, inclinationis nostræ habitu sese induit.

SAncti Joannis Chrysostomi concionatorum patris est hic discursus, qui considerans Christum Dominum nostrum Samaritanæ aquam offerentem, & non qualemcumque, sed aquam vivam, de qua qui biberit, non sitiet in æternum, quærit: *Cur tam multa dixit Dominus de aqua, & fonte?* Et respondet: *Quia nulla poterat esse convenientior disputatio cum muliere, circa aquam & puteum satagente.* Illa enim aquam haustura ad fontem veniebat, idque in more positum habebat, & fortassè, tamquam pauper, hac ratione sese sustentabat. Quid igitur egit Salvator? Sermonem & colloquium mulieris genio accommodavit, ut tanto faciliùs ei persuaderet, quod vellet; nimirùm conversionem, & erroneæ vitæ correctionem Ea-propter bona gratiæ nomine aquæ ei exhibuit, ut si vellet, proprio commodo allecta ea desideraret, & expeteret, prout reipsa evenit: *Domine da mihi hanc aquam.* 11.

Chrysost. hic.

Mandavit Deus Gedeoni, ut ducem populi sui ageret, cùmque generoso ac forti huic duci negotium grave videretur, noluit leviter credere: *Da mihi signum, quod tu sis, qui loqueris ad me.* Licet excessus videatur, cum Deo contendere, ab eoq; experimẽtum aliquod ad probationem expetere, movere tamen noluit nisi ante certior factus esse de eo, qui principatũ obtulisset. Credo equidẽ, (ait ipse Angelo nuntium deferenti) sed cum Deo haud grave sit, quod 12.

Iud. 6.

peto, *ponam hoc vellus in area, si ros in solo vel lere fuerit, & in omni terra siccitas. sciam quod per manum meam, sicut locutus es, liberabis Israel. Et factum est ita.* Verum hoc mihi non sufficit, inquit Gedeon, sed volo ut hac nocte contrarium fiat. Sit ut volueris, inquit Angelus. Sanctus Hieronymus locum hunc expendens, quærit, quare hæc potiùs, quam alia signa petierit, & elegerit Gedeon, ut de felici successu, quem ex parte Dei ei promiserat Angelus, certior fieret, & quare Deus, illi signum, quod petebat, concesserit, quandoquidem alia mirabiliora, quæque potentiam, & majestatem ejus magis indicarent, dare potuerit, ut ei, quod vellet persuaderet? Et respondet, Deum hac ratione melius quàm ulla alia potuisse consequi quod intendebat, eò quòd signa Gedeonis ingenio, & exercitio agriculturæ, cui deditus erat, & ministerio, de quo agebat proportionata forent, cùm certum sit, quod aqua, oves, area & vellus, libri sint, quibus studet agricola, & ad quæ sua inclinatione fertur: *Convenientissimè Gedeon petiit, & Deus in his rebus signum exhibuit, quoniam hæc sunt, quæ tractat agricola, aream, vellus, pluvias convenientes, aut disconvenientes segetibus.* Voluit Deus gratiam suam dare Gedeoni, & ad populum suum regendum, & vincendum hostes, & triumphos de inimicis referendum, vires & animos addere; expediebat eum disponere, & idoneum facere ad recipienda dona, quæ in eum conferre volebat: fieri hoc debuit Gedeone verbis Angeli consentiente, & divinis promissionibus fidem præbente. Deus itaque signa ei dedit, ex agro, & agricultura desumpta, usui & negationi ejus accommodata, illa enim via suorum donorum illum capacem redditurus erat. Non videtis quomodo Deus moribus, & inclinationibus nostris sese accommodet, ut majori suavitate ei serviamus, & cælestia sua dona, & suprema beneficia nobis communicet?

Hieron. hic.

3. Insignis noster Oleaster promissiones illas expendit, quas sanctus propheta Moyses jam moriturus, ex parte Dei iis fecit, qui legem ejus custodirent. *Si audieris vocem Domini Dei tui, ut facias & custodias omnia mandata ejus, benedictus tu in civitate & benedictus in agro. Benedicta horrea tua: emittet Dominus benedictionem super cellaria tua.* Quid

Deut. 28.

hoc est Deus, & Domine vitæ meæ? Ut populus tuus legem tuam accuratè observet, bonorum temporalium abundantiam ei promittis? Haud equidem comprehendo. Nonne huc tua vadit intentio, Domine, ut tibi serviat, & te amet, & opera gratia tua digna, & vitæ æternæ meritoria efficiat? Ita quidem. Illam itaque meritò ei promittere deberes, ut quæ præmium est, quod similibus operibus dare soles, non autem bona terrena. Haud intelligis, inquit Oleaster: *Novit ipse figmentum nostrum, allicit nos his temporalibus, ut per ea nos ad æterna manuducat.* Sciebat Deus populi hujus infirmitatem, & quàm arctè divitiis, ac temporalibus rebus vitæ hujus esset affixus; errore ac defectu suo illum ducit, & ingenio ac inclinationi illius sese accommodat, bona cœli promissionibus bonorum terrestrium obvelans, ut illi hac esca capto ac delibuto cœli bona melius communicare possit. Videte ut leges Dei custodiatis, & sanctificiris: ipse enim bonis & divitiis vos replebit, adeò ut non sit quod ultrà desideretis. Hoc est, quod ipsa verba sonant: verùm Dei intentio est, bona gratiæ hac via in domos eorum derivare. O quàm bonam aquam, si eam velis, tibi dabo, inquit Samaritana, quæ aquam quærebat, & eam hauriendo sibi victum parabat ut illo medio eam converteret, & cœlestibus aquis, aquis indeficientibus vitæ æternæ repleret.

Oleaster hic.

Quàm obsequiosè, & instanter ursit Moyses Hobab, filium Raguelis Madianitæ, cognatū suum! *Proficiscimur*, inquiens, *ad locum, quem Dominus daturus est nobis, noli*, inquit, *nos relinquere, tu enim nosti, in quibus locis per desertum castra tenere debeamus, & eris ductor noster.* Quid hoc est? inquit celebris Oleaster, cur Moyses tantas conditiones, quæque tam commodæ Hobab cognato ejus erant, offerebat? Dicit eum peritum situs, naturæ, & semitarum regionis ducem, ac præfectum suum eum creat, fatetur ejus officiis, & benevolentia se indigere, promittit optima quæque omnium eorum, quæ Deus suis promiserat: *Cumque nobiscum veneris, quidquid optimum fuerit, ex opibus, quas nobis traditurus est Dominus, dabimus tibi.* In hæc Oleaster sic exclamat: *Putásne hujus viri opera indiguisse, qui columnam nubis & ignis,* 4.

Num. 10.

Oleast. hic.

& Deum

& Deum ipsum ductorem habebat? Minimè gentium: Quæ igitur ratio eum permovit, ut tanta, ut summa civilitate cum ipso ageret? *Quia timebat ne à populo fidelium discedens, facile ad paganismum reduceretur, eius ope indigere monstravit.* Intelligebat namque Moyses hominis illius salutem in eo consistere, ut à sui, & reliquorum Fidelium consortio non sejungeretur; eò quòd simulatque hoc relinqueret, (vel amore patriæ obstrictus, vel bonorum, quæ in illa possidebat, cupiditate ductus,) ad idololatriam reverteretur: utque tantum malum evitaret, judicabat suave medium fore ad ei persuadendum, ne recederet, si errore suo eum duceret, & fastui eius se conformando, honores ei offerret, ejusque cupiditati sese accommodando, divitias promitteret, ut hoc medio, inter veri Dei cultores vivens, talis quoque & ipse foret, & instar illorum eum crederet, & adoraret; adeò, ut sanctus vir conditioni ejus se adaptans, cœlum in domum eius induxerit. Hæc omnia licet clarius, dixit Rupertus Abbas, & verba eius sunt

Rup. de Trinit. & operib. eius c. 28. admodùm diserta: *Providens vir elato auditori colloquens, solatium petiit ut daret, ducem requirebat in via, ut dux ei fieret ad vitam.*

5. Submittebat Deus ingrato populo suo Angelorum panem, è cœlo suavissimum illud manna eis depluebat, cibum aulicorum suorum manibus præparatum, & conditum, tam deliciosum & sapidum, ut in eo quod quisque appeteret, degustaret: *Panem*

Psal 77. *de cœlo manducavit homo, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suavitatem.* Magnus Pater sanctus Augustinus, per cœlestem hunc cibum, divinum Verbum, spirituale animarum nostrarum alimentum,

Sapien. 16 intelligit: *Illud manna prout vult quisque, talem saporem sapit.* Idque probat hîc sanctus, eò quòd Christus Dominus cæcis, qui sanitatem ab eo poscebant, respondit:

Matth. 9. *Secundùm fidem vestram fiat vobis*; quoniam talem dulcedinem in verbis eius sentire poterant, qualis erat dispositio, quam adferebant. Prosequitur sanctus his verbis: *Et*

August. ser. 91. de temp. *tu ergo, si verbum Dei, quod in Ecclesia prædicatur, tota fide, & tota devotione suscipias, fiet tibi ipsum verbum quodcumq; desideras, verbi gratia, si tribularis, consolatur te, dicens: Cor contritum*

Psal. 50. *& humiliatum Deus non despicies*, Psalm. 50. *Si lætaris, prosperè cumulat tibi gaudia, dicens: Lætamini in Domino, & exultate justi*, Psal. 31. Psal. 31.

Si iracundus es, mitigat te, dicens: Dominus sanat omnes languores tuos, Psalm. 102. *Si paupertate consumeris, consolatur te, dicens: Dominus suscitat de terra inopem, & de stercore erigit pauperem*, Psal. 112. *Sic ergo manna verbi Dei, reddit in ore tuo saporem quemcumque volueris*; ita nimirum Deo infinitâ bonitate suâ ordinante, ut nos mutuò saltem propter bona, quæ nobis promittit, ad illud conservandum animemus; quamquàm principalis finis, quem in eo habet, sit, ut omnes, mediante divinorum suorum mandatorum observatione, salvemur. Psal. 102. Psal. 112.

Quàm dedignabatur olim Deus multitudine sacrificiorum boum, & ovium, quæ illi populus suus offerebat! *Quò mihi multitudinem victimarum vestrarum, dicit Dominus? Plenus sum, holocausta arietum, & adipem pinguium, & sanguinem vitulorum, & agnorum & hircorum nolui.* Quid hoc est Deus, & Domine mi? Quomodo abhorres à sacrificiis, quæ tibi offerri præcepisti? *Quia populus, qui longa per tempora vitam in Ægypto transegerat, dæmonibus sacrificare didicerat, permisit Deus sacrificia, ut illum ab hoc nefando dæmonum cultu vendicaret*; dixit prudenter doctus Theodoretus. Desiderabat enim Deus populum suum reducere, & ad verum cultum attrahere, sed quoniam eo tempore quo in Ægypto vitam egit, Gentilium idolis sacrificare didicerat, posthæc (quamvis in sui injuriam) sacrificia permisit, ut videret, an moribus eorum se accommodans, eos faciliùs ad se attrahere posset; ut eum salvaret, inclinationes eius dissimulans dicebat, ut sibi sacrificaret, cùm sacrificare jam consuevisset, ut eum hac ratione de voluntate sua certiorem reddere, & favores ac gratias suas ei melius communicare posset. 6 Isaia 1. Theodoret. qu. in Levit.

¶ Prædicavit Christus Dominus per sanctum Lucam: *Facite vobis sacculos qui non veterascunt.* Magna, & grata hæc nova avaris, & cupidis, inquit sanctus Petrus Chrysologus. Verùm difficultas quædam huic sancto Doctori se offert. Usque modò, Christe Jesu prædicasti, & persuasisti divitiarum, & rerum temporalium contemptum, ut de cœlo securos reddas; & nunc thesauros colligere, pecunias corradere, & 7. Luc. 12.

asservare doces? Minimè sanè te intelligo. Verumtamen doctrinam hanc sanctus ille ad trutinam vocans, magno verborum sensu dixit: *Ecce avaritiam docet, qui cœperat persuadere contemptum.* Amor Dei incitare debuisset homines, ut terrena omnia a se penitus abjicerent, inquit Christus; jam verò cùm tam cupidi sint & avari, & thesaurizare aveant, volo ut bonorum cœli avidi sint ut ibidem thesauros suos reponentes, etiam amor, & affectus illos eò sequantur. *O Domine, adeò imputribiles in cœlo sacculos vis parari, ut qui te non sequitur ad cœlum, sequatur saltem sacculos suos.* Cùm enim homines gaudiis, honoribus, & divitiis se tam facilè abduci sinant, per hæc ipsa media eos ad cœlum deducere voluit Deus, eosque obstringere, ut ibidem affectum, & amorem suum defigant, cùm hæc omnia ibidem multò meliora futura sint. Gaudium quidem: *Tristitia vestra vertetur in gaudium*; Honores: *Honorificabit eum Pater meus*; Divitias; *Facite vobis sacculos.*

Chrysol. serm. 27.

Ioan. 16.

Ioan. 17.

8. Admodum nota est omnibus parabola illa, quam Salvator docuit de homine divite, qui peregrè proficiscens, servis suis bona sua tradidit, uni quidem decem talenta, alii verò duo, alii autem unum. Duo primi suis talentis negotiati sunt, & ea duplicarunt; qui verò unum accepit, profectum nullum fecit, nec quidquam diligentiæ adhibuit, ut aliud quid illo lucraretur. Post multum verò temporis venit Dominus, Christus scilicet Redemptor noster, à servis suis bono concreditorum rationem exacturus, hoc est in judicio universali, ut aliqui volunt, vel in particulari, ut alii dicunt. Omitto hic singulares quasdam hujus parabolæ circumstantias, quæ ad rem nostram non faciunt, & hoc solùm expendo, quod mandavit Dominus, ut à servo, qui talento suo negotiatus non fuerat, illud auferrent, & darent illi, qui decem habebat: *Tollite itaque ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta.* Hoc eveniet (secundùm communem sanctorum Patrum sententiam) in judicio universali, cùm Dominus ab unoquoque strictam negotiationis rationem exiget, & justos æternâ gloriâ beabit. Verùm occurrit hic subtiliter, ut solet, doctissimus noster Cajetanus, & Domini verba expendit: *Tollite ab eo talentum & date ei qui habet centum talenta*; & sic ferè ait: Quorsum hoc, Domine? Jam enim non est locus negotiationi, jam non est tempus laboris, cum vita enim merendi tempus desiit. Verum quidem est, inquit ingeniosus Cardinalis; tamen *tollite non quoad usum, quia non est amplius tempus meriti, sed quoad gaudium*; adeò ut in die illa Beatis magna vis pecuniæ danda sit. Et verò cui rei ipsis serviet, aut cui impendent, quandoquidem justis nihil tum deerit in illa possessione gloriæ, & bonorum omnium aggregatione? Et hanc ipsam ob causam non datur ad usum, sed ad gaudium, adeò ut ad beatitudinis oblectamentum significandum, dicat tantum esse ejus gaudium, ac si pecunias justi reciperent, nomen hoc gloriæ attribuens: *Facite vobis sacculos, date ei talentum*; ut cum homo tam amicus, & avidus sit pecuniarum, vel commodo ac lucro allectus ad laborem se exciret ut præmium consequatur, & reipsa avarus & cupidus sit, & tanquàm avarus cœli bona, utpote excellentiora, & quæ majus præmium constitutum habent, perdite amet. Et meritò hominem enim natura sua cupidum, desiderium acquirendi, & coacervandi divitias, licet multo labore id fiat, ad eas ambiendas, & conquirendas illum perducet: atque ita quod necessitas remedii ab illo obtinere non poterit, thesauri cupiditas facilè impetrabit. Condescendamus itaque (inquit Deus) infirmitati eius, ut ad salutem faciliùs eum perducere possimus.

Matth. 25.

Cajet. hic.

9 Cùm beatus Angelus felici illa nati Salvatoris nocte, læta nuntia pastoribus detulit, sancto Luca teste, dixit hæc verba: *Ecce evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Salvator.* Cumque cœlestis Legatus dictorum suorum veritatem probare eis vellet, signa adjunxit, & dixit: *Et hoc vobis signum: Invenietis infantem pannis involutum, & positum in præsepio.* Subsiste, Angele supreme, cur hominibus illis non dicis: *Invenietis sapientiam Patris, aulam regiam Dei Angelorum plenam, & thesaurum divinitatis absconditum?* quærit Landulphus Carthusianus; sed infantem tenerum, qui simplicitatem denotat, reclinatum in præsepio, humilitatis symbolum, pannis involutum, specimen paupertatis? Hæccinè signa sunt ad cognoscendum

dum Deum? Audite responsionem contemplativi huius Doctoris, quæ egregiè discursum nostrum confirmat: *Ideò sic locutus est Angelus, quia pastores erant simplices, humiles, & pauperes, unde ne timerent accedere, aut dubitarent credere, datum desuper illis est signum suis moribus conforme, infantia scilicet, humilitatis, & paupertatis*; ut hac ratione tanto facilius divinum infantem invenirent, eumque pro Salvatore suo agnoscerent. Ex omnibus jam dictis abundè probatur nostrum assumptum, Deum scilicet nostris inclinationibus sese accommodare, ut tanto faciliùs voluntates nostras sibi conciliet, & gratiæ suæ thesauros nobis communicet; quocirca cum Samaritana, quæ aquam quærebat, de aquâ egit: *Omnis qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, &c. Domine da mihi hanc aquam.*

Quinque viros habuisti, & nunc quem habes, non est tuus.

CONSIDERATIO V.

Graviora sunt, & majori pœna digna peccata illorum, qui cùm multo tempore in statu gratiæ vixerint, in statum peccati sese præcipitant.

1 TAnto aquæ illius desiderio verba Salvatoris Samaritanam affecerunt, ut thesauri, qui sub nomine hoc latebat, licet ignara, anxia tamen, & solicita dixerit: *Domine, da mihi hanc aquam*; credens (ut videtur) tantæ virtutis eam esse, quam Christus promittebat, ut eam à labore eundi, & ad fontem veniendi liberaret. Si velis (inquit Christus) de aqua hac, voca virum tuum: *Domine, virum non habeo.* Scio equidem, quinque enim viros habuisti, & quem modò habes, non est tuus vir. Quasi diceret: Sat magnum fuit infortunium tuum, cùm tot annis in Dei servitio vixeris, & potiori vitæ tuæ parte conjugata fueris; quod eò tandem deveneris, ut dæmoni servias, & publicè meretricium exerceas. Neque enim majus malum esse potest, quàm ut cùm quis bonus fuerit, via perfectionis excidat, & aliis admodùm malis pejor existat.

Videtur hoc mulieri huic Samaritanæ hæreditarium fuisse, quod ne sine fundamento loqui videar, sacras literas adeamus, in illis enim hoc reperiemus. *Duas gentes* (inquit Spiritus Sanctus capite penultimo Ecclesiastici) *odit anima mea, tertia autem non est gens, quam oderim.* Scio bonos interpretes explicare, tertiam hanc gentem, non esse, quam Deus oderit. Optima, meo judicio, loci illius intelligentia, quæ est doctissimi Lyrani dicentis: *Tertia non est gens alia aliqua, quam oderim tantum quàm ipsam.* Id est, duas gentes odit anima mea, verùm una gens est, quam tantoperè odi, ut nulla res in mundo sit, quæ ei assimiletur. Tota difficultas hujus loci consistit in probando, quænam sit tertia hæc gens, quam Deus tam incomparabiliter odit. Sacræ Scripturæ interpretes in diversas vias abeunt: sed inter omnes Lyranus appositè ad literam, & conformiter ad institutum nostrum dicit, duas gentes, quas Deus oderit, esse populum Seir, & Philisthæos, illam verò quam supra omnes oderit, esse Sichimitas, vel Samaritanos. Fundat explicationem suam in eadem Scriptura sacra, quæ immediatè adjungit: *Qui sedent in Monte Seir, & Philistini, stultus populus, qui habitat in Sichimis.* Occurrit autem modò ratio dubitandi; Quod Deus duas has gentes oderit, non est quod miremur, quandoquidem ex sacra historia clarè constet, eas Judæis semper admodùm fuisse contrarias; verùm quam ob causam tanto odio habet Samaritanos? Quamquam enim idololatriâ peccarent, tamen in fideles propendebant, & verum Deum, ac Dominum Israël cognoscebant. Et verò eam ipsam ob causam odit eos tam vehementer, dixit ingeniosissimus Lyranus; nam si advertas, invenies quod Samaritani fuerunt, populus à Rege Syriæ missus ad colonias transferendas in Samariam, cum expresso eius mandato, ut ibidem juxta ritus Israëlitarum, & secundùm divinas leges viverent. Eos enim, qui eâ ratione non vivebant, Dei permissu Leones in frustra discerpabant, nec ibidem habitare permittebant, qui Dominum non adorabant. Cùm verò multi Judaismum receperint, ac principio sanctè vixerint, postea autem prævaricati sint, & pejores effecti, ut in Eccles. 50.

idololatriam inciderint, idcircò iram Domini incurrerunt, qui eorum relapsum videns, tantopere, iis iratus fuit, ut de se fateatur, quod in superlativo eos oderit: non solùm, quia cùm ejus se obsequio consecrassent, retrocesserunt; quod Deus ægrè admodum fert & acriter sentit; sed quoniam cùm boni fuerint, eâ postmodum ratione se in peccata præcipitarunt, ut populo Seir, & Philisthæis, qui semper mali fuerunt, pejores exstiterint. Audiantur Lyrani verba: *Samaritani ideò dicuntur magis odiosi, quàm alii, quia cum Dominum colerent, diis quoque suis serviebant*. Non miror, quod mulieri huic Evangelicæ idem acciderit; quandoquidem cùm esset Samaritana, & majorem vitæ suæ partem in statu matrimoniali, & Dei servitio transegisset, sese avertit, & ad tantam malitiam devenit, ut peccati occasionem domi habuerit: *Quinque viros habuisti, & nunc quem habes, non est tuus*. Et hoc est quod in mundo accidere solet, ut si ii, qui boni fuerunt, aberrent, ut plurimum sint maximi peccatores.

Lyran. hic.

2. Sacræ paginæ peccata hominum tempore Noë commissa referunt, & dicunt, ea tam ingentia, enormiaque fuisse, ut Deum ad eos delendos coëgerint. Sciamus (inquit sanctus Joannes Chrysostomus) quinam fuerint peccatores: *Videntes Filii Dei* (qui erant filii Seth, homines boni, & virtuti dediti) *filias hominum*. Ipsum solùm videre (inquit sanctus ille Doctor) non fuit absoluta causa peccati ipsorum, hoc enim est res naturalis, sed videre curiosè, nimis superfluè, & lascivo animo, & profana voluntate hoc tantorum, ac tam gravium peccatorum principium Spiritus Sanctus designat. Cum eodem sancto animadverto hos peccatores à sacra Scriptura filios Dei appellari, qui videntur potiùs filii dæmonis vocandi, cùm ipse eis peccati auctor, & parens fuerit. Verùm Os aureum dicit, Scripturam jure merito eis hoc nomen indidisse, ad eorum malitiam magis exaggerandam; ut qui postquam boni, & tam magni amici Dei, fuissent, ut hæreditate sanctitatem possidere viderentur, sic depravati sint ut ad summum malitiæ pertigerint; tanto viliores & abjectiores facti, quanto antea sublimiores exstiterant: *Dei filios vocavit eos, qui ex bonis viris nati fuerant, & Dei honorem perceperant, deinde mutati erant, & evaserant deteriores, & suum honorem perdiderant*.

Genes. 6. Chrysost. in Psal. 4. Chrysost. hom. in illud Isaiæ: Vidi Dominum. Chrysost. in Psal. 4. cit.

3. Israëlitæ acriter, & importunè institerunt apud Aaronem: *Fac nobis deos, qui nos præcedant*. Conflatur idolum, formatur vitulus, omnes eum adorant, applaudunt sibi de successu, & pro secundâ suâ fortunâ quasi lætum ac festum diem agentes, invicem dicebant: *Hi sunt dii tui, Israël, qui te eduxerunt de terra Ægypti*. Notat modò eminentissimus undequaque Cajetanus noster, cum ad summum Sacerdotem rerum sacrarum ministerium pertineret, Scripturam dicere, quod Aaron altare ædificavit, & proclamari jussit: *Cras solemnitas Domini est*; & summo manè exsurgens holocausta & hostias pacificas obtulit. Inquirit modò subtilis Cajetanus, quodnam peccatum majus fuerit, an populi, qui idolum petiit, illudque adoravit, an verò Aaronis, qui præterquàm quod fecerit quæ populus expetiit, alia prætereà addidit, quæ demonstrationes fecit, nemo illum rogavit? Et respondet, peccatum Aaronis multò gravius fuisse, non tantùm quia illa quæ injustè populus exposcebat, permisit (ad hoc enim magna ei vis illata fuit, & ad tantas angustias se redactum vidit, ut aliquam saltem excusationem habere videatur) verùm etiã quòd ipsemet propriâ voluntate ductus nemine rogante, & postulante multò plura fecerit: *Non meretur*, inquit Cajetanus, *tanta blasphemia Aaron excusationem, insanivit enim & ipse multò magis quàm alii: nam alii (ut ex Hebræo constat) nomina communia Dei idolo tribuerunt, ipse autem incommunicabile, & ineffabile nomen tetragrammaton attribuit idolo, nullo ad hoc instigante, & quod pejus est, voce publica*. Quis dixisset, hominem religiosam & sanctam vitam degentem, tam turpiter delicturum, cæterosque in peccatis antecessurum? Verùm non est quod quispiam miretur: nam quoniam absolutè bonus, quin potiùs omnibus melior erat; & vita ejus manifestè virtute magis prædita, necesse erat, ut semel cadens, graviùs quàm alii sese præcipitaret; & in malitia aliis antecellèret.

Exod. 32. Cajet. hic.

4. Expendit doctus Lyranus modum, quo amicus sancti Job, Eliphaz nomine, qui aliis sapientiorem prudentiorem se existimabat, eũ arguit, & peccatũ ejus exaggeravit:

Ecce

Iob. 4. *Ecce docuisti multos, & manus lassas roborasti, vacillantes confirmaverunt sermones tui, & genua trementia confortasti.* Et hoc quidem bene, inquit Lyranus, sed videte quo sermone immediatè pòst ei loquatur: *Vbi est timor tuus, fortitudo tua, patientia tua & perfectio viarum tuarum?* Quid hoc est, amice bone? ait Lyranus. A laudibus sancti incepisti, & virtutum, ac perfectionum ejus panegyrim confecisti, & mox ei dicis, eum deteriorem omninò factum, adeò ut nec signum, aut vestigium antiquæ virtutis superesset? Malè profectò obligationibus boni, ac veri amici, qui in adversitatibus cognoscitur, respondes. Verùm si affligere, & configere eum cupis, ut quid ei benè velle, ac honorificè de eo loqui incipis, qui mox eum contemnere, & auctoritatem ejus benefactare constitutum habes? Audite responsionem attentione dignam: *Vt ostendat impatientiam Iobi esse turpiorem, primùm inducit præcedentem ejus de patientia doctrinam, turpe est Doctori, cum culpa redarguit ipsum.* Lyran. Exeggerare voluit Eliphas quàm graviter deliquisset sanctus hic vir, in calamitatibus, quas patiebatur, impatientem se exhibens, & divinæ voluntati se non conformans; ideoque patientiam, quam antea demonstraverat, & reliquas ejus virtutes prius commemoravit; ut peccata præsentia, præteritis virtutibus comparata, graviora apparerent. Quasi diceret: Quid mirum te tam graviter prolapsum esse, cùm aliàs virtuti tantopere deditus fueris? Certum quidem est, judicium Eliphas erroneum fuisse, cùm Spiritus Sanctus declaret, sanctum Jobum in omnibus quæ dixit, & fecit, nullum peccatum admisisse. Verùm quod ille de hoc sancto præter verum affirmavit, hoc in aliis maximè verum est; & siquidem Eliphas de illis philosophatus fuisset, verissima sanè; ac bene fundata fuisset ejus cogitatio, & jure merito ut enormia, & immania declarasset peccata illorum, qui cum aliquanto tempore benè, & laudabiliter vixissent; gravius postmodum, quam ii, qui numquam boni fuerunt, prolapsi sunt; juxta antiquum proverbium Nazianzeni, tantopere celebratum: *Iudas hodie, qui heri Eliam moribus exprimebat; Caiphas hodie, qui heri Ioannem moribus exprimebat;* tam graves enim esse solent ruinæ illorum, qui in excelso virtutis culmine constiterunt.

Nazianz. orat. 13. de pace.

Cùm filius prodigus à clementissimi sui parentis domo absens, omni vitiorum, ac peccatorum generi deditus esset, facta est fames valida in regione illa; cumque absque teruncio esset, & fame pressum se deprehenderet, durumque putaret mendicare, servire coactus, eo quoque infelix fuit: nam in hominem incivilem & silvestrem incidit, qui non dignatus in ipsa civitate alicui operi eum impendere, *misit illum in villam suam, ut pasceret porcos;* quod officium quamquam generaliter vilissimum, multò magis tamen inter Judæos probrosissimum reputabatur: nam cùm animalia illa vetita forent, horrori ipsis erant. Miseria effecit, ut homo nobilis, victus causâ, tam vili se traderet servituti. Ibi tristis juvenis, quæ nemo nescit, patiebatur. Sed ad rem veniamus. Sanctus Petrus Chrysologus subtiliter, ut solet, indagat, quomodo in tam profundam vitiorum abyssum sese conjecerit. Et respondet sanctus Doctor, quia in domo patris sui, quæ erat virtutum schola, quamdiu in illa fuit, numquàm ab ejus obedientia se subduxit, ita enim alius frater de se dicit: *Ecce tot annis servio tibi, & numquam mandatum tuum præterivi;* Ideò laxatis habenis magis quàm alii peccatores, deliquit: nam crudeli domino suffecit, quòd haberet porcos, ut eum illis præficeret: *Et misit illum in villam suam, ut pasceret porcos.* adeò ut secundùm doctrinam Chrysologi, in domo patris bonum fuisse, circumstantia fuerit gravioris delicti, & occasio, ut non solùm peccator, sed peccatorum dux, & antesignanus factus fuerit: *Quod autem mercenarios suos mittat ad porcos, facit hoc insatiata crudelitas, quæ contenta non est, homines criminosos fieri, nisi eos vitiorum duces, criminum faciat & magistros.* Timeant benè viventes à virtutis via deviare, certum habentes, quod si vel semel ab ea recesserint; major sine dubio sit futura eorum perditio.

Luc. 15.

Resuscitavit Christus Dominus filiam Archisynagogi, jam mortuam; & filium viduæ Naim, qui jam efferebatur, & nihil fecit eorum, quæ sanctus Joannes in resurrectione Lazari eum fecisse animadvertit; dicit enim, quod *infremuit spiritu, & turba-*

Marc. 5. Luc. 7.

vit semetipsum; (non quod passio, & tristitia illa, quemadmodùm in nobis, violenta fuerit, sed voluntaria pœna, quam Dominus pro libitu suo patiebatur) denique flevit, vocem extulit, suspexit in cælum, æternum Patrem oravit: quæ omnes actiones magna significant mysteria, quamquàm sacri Doctores in earum explicatione diversas ingrediantur vias. Sequamur modò eos, qui dicunt, rationem esse potuisse, quia de Lazaro nobis constat, quod Christi Domini
6. amicus fuerat: *Lazarus amicus noster dormit*, inquit ipsemet Dominus; de aliis verò, quos resuscitavit, nescimus eos amicos ipsi fuisse, saltem taciti hoc prætericrunt sacri Evangelistæ, atque adeò figura fuerunt hominum liberorum, qui passionibus suis obsecuti, Salvatoris amicitiam non curarunt; Lazarus verò symbolum eorum, qui aliquo tempore amici ejus fuerunt, postmodùm autem amicitia ejus exciderunt, ac in profundum vitiorum, & peccatorum sese submerserunt. In hunc sensum intelligi potest magnus Origenes, cujus sunt verba sequentia: *Sed noleamus necesse est, aliquos etiam nunc Lazaros esse, qui post contractam cum IESV amicitiam infirmati sunt, & periere. Qui etiam in monumento, & in mortuorum loco, manserunt cum mortuis mortui, & postea oratione IESV, qui illos è monumento ad prodeundum foras, voce sua magna vocavit, vivificati.* Judicat hic Origenes, difficilius esse à spirituali morte animæ resuscitare eos, qui amici Domini fuerunt, quàm eos, qui cum ipso nunquam amicitiam contraxerunt. Verumtamen contrarium dicendum videtur, eò quòd major sese offerat difficultas in curatione ejus, qui longâ infirmitate detinetur, quàm ejus, qui recenter laborare cæpit. Quod si ita est, quid tanto studio & diligentia opus fuit, ut Lazarus revivisceret? Quid? Ratio profectò clara est. Multo tempore in gratia Dei fuit, singularis ejus fuit amicus: cum autem officio suo defuit, & amicitia interiit, non tantùm, ut alii, per culpam mortuus fuit, verùm etiam fœtuit, & quatuor jam diebus sepultus fuit, hoc est, in peccata, & vitia plus omnibus aliis submersus.

Origen. tract. 18. in Ioan.

7. Modò intelligetur ratio, propter quam Christus Dominus per sanctum Joannem Episcopo Laodicensi scripserit, malle se eum frigidum, quàm tepidum sui amantem conspicere: *Vtinam frigidus esses, aut calidus, &c.* Sed quid? nónne præstat aliquid eum caloris habere, quàm gelidum esse? Nónne melius est, vel unum charitatis & amoris Dei gradum habere, quàm omninò eo carere? Quomodo ergo dicis, malle illum gelidum videre, quàm tepidum, & absque ulla charitate esse, quàm cum sola aliqua ejus specie, videre? Scio communiorem modum huic difficultati respondendi, esse, ex eo quod quispiam Deum non amet, nihil omninò Dei honori, & auctoritati decedere, plurimum verò ex eo, quod parum eum amet; qui enim omninò eum non amat, indicat, se eum nonnôsse, ut enim tantùm bonum quis cognoscat, & non amet, fieri non potest: adeòque, quod aliquis Deum non cognoscat, nullum in divina ejus majestate defectum arguit, sed tantùm hominis illius miseriam & cæcitatem, quemadmodum quod cæcus Solem non videat, non infert defectum luminis in formoso hoc planeta, sed in eo, qui oculis caret; verùm qui Deum parum amat, hoc est, frigidè, significat, se eum pro Domino cognoscere, cui qualicumque amore satisfieri possit, & ex parte sua imperfectionem in Deo ponit; eapropter amare frigidè, semper est injuria amati. Unde Eusebius Emissenus dixit: *Non vult* Deus, *in opere suo tepidum, despicit fastidiosum.* Quin & inglorium, ac indignum foret Deo, multum amante, si gratum haberet eum, à quo parum amatus; adeoque is dumtaxat bonus est amator, qui fervidè diligit. Disertè dictum!

Apocal. 3.

Verumtamen novam modò explicationem loco huic dare debemus, & quoniam alienis plumis me vestire non soleo, dico, ejus auctorem esse celebrem Lusitanum commentatorem Apocalypseos, qui sequens sanctum Gregorium Magnum, dicit, *duplicem esse tepidum, unum qui à frigore pergit ad calorem, alterum qui à calore ad frigus regreditur: atque hoc loco posteriorem accipiendum esse, eumque ex eo vocari deteriorem frigido: quoniam, ut ait, frigus ante teporem sub spe est, tepor autem post frigus in desperationem.* Quemadmodùm si vas aquæ frigidæ ad ignem ponatur, illa paulatim intepescit, & incalescit, 8.

Vieg in Apoc. 3. comment. 3. sect. 1.

scit, donec omninò effervescat, si verò ab igne removeatur, calor ille sese remittit, donec aqua tepida fiat, ita de calore animæ, qui charitas est, philosophandum nobis est. Sunt animæ quædam in Dei amore tepidæ, quæ in virtutum tyrocinia ponentes progrediuntur donec inardescant, & siquidem de his loquamur, clarum est melius tepidum esse, & vel unum solum charitatis gradum habere, quàm frigidum esse, & omni calore destitutum. Sunt verò aliæ, quæ postquàm in Dei amore efferbuerunt, retrorsum abeunt, & paulatim refrigescunt, donec omninò intepescant: & de his loquitur Deus (inquit Gregorius) & cum eo citatus auctor, cùm dicit: *Utinam frigidus esses, aut calidus*; hoc est, minus malum foret non incepisse eum amare, quàm post aliquanti temporis amorem, acquisita perdere, & ad amoris tyrocinium reverti. Ratio hujus sancti, est discursus nostri fundamentum, & munimen: *Quoniam frigus ante teporem sub spe est, tepor autem post frigus in desperationem.* Quasi diceret: Qui numquàm bonus fuit, nec Deum amare cœpit, eique servire, licet malus sit, tamen conversionis spem non amisit: ille verò, qui jam conversus, in charitate flaccescit, & teporem in amore ostendit, in tantæ miseriæ statu consistit, & in peccato suo tantopere conquiescit, ut emendationis spem, qua alii peccatores vivere solent, à se penitùs abjicere videatur; atque ita necessarium est, ut in talium conversione speciale miraculum faciat Deus, quemadmodùm in infelicis hujus peccatricis conversione fecit, quæ postquàm bona fuerat, tam mala effecta est, ideoque Salvator tam exoticam ac peregrinam duxit ejus culpam, quoniam cùm majorem vitæ partem in statu matrimonii honestè transegisset, propudiosa tandem meretrix facta est. *Quinque enim viros habuisti, &c.*

Domine, ut video, Propheta es tu.

CONSIDERATIO VI.

Justorum conditio est, non scandalizari peccatis proximi, ut eum contemnendum, sed compati, ut ei succurrant.

Qui peregrinus cùm sit, animi mei secreta mihi revelat, propheta est, qui me cognoscens peccatis meis non scandalizatur, sed iis compatitur, mihique mederi desiderat, sanctus procul dubio esse debet. Prudenter sanè, licet ignorans, hæc mulier deseruit, quandoquidem agnovit proprietatem justorum esse, proximi sui peccatis non scandalizari, sed compati. 1.

Nota sunt ex sacris literis peccata Regis Saul, nec opus ea referre. Decrevit Deus illum castigare, & regno privare. Revelatum id Samueli, & exinde *lugebat Samuel Saulem, quoniam Dominum pœnitebat quod constituisset eum regem*, inquit sacra Scriptura, & summâ commiseratione ductus Deum rogabat, ut ei ignosceret, & in pristinum statum eum restitueret. Sanctus Bernardus animadvertit, quod cùm Saul ingratus fuisset, & beneficiis à Samuele acceptis malè respondisset, eumque offendisset, tantùm abfuerit, ut inde scandalizaretur, & de eo apud Deum querelas deponeret, ut etiam commiserationis lachrimas effuderit: *Samuel lugebat Saul, qui se querebat occidere, & ad ignem charitatis incalescente pectore, liquefactus intus adeps foris emanabat per oculos.* Multum profectò fuit, quod Samuel inimico suo Sauli non tantùm ignoverit, verùm etiam tam misericordem sese exhibuerit, ut pro eo Deum supplicaverit, ut in gratiam eum recipere, peccata ejus condonare, & in regni possessione eum conservare dignaretur. Verumtamen, cùm justus, & sanctus fuerit, quid mirum, quod in Saule peccatore, ad eum contemnendum, scandalizatus non fuerit, quanquàm non nescius, quæ mala ab eo acceperat, sed tamquàm justus ejus misertus fuerit.

1. Reg. 15.

Bern. serm. 12. in Cant.

Primum quod addicta lapidibus, & apud omnes notos infamata erat: alterum quod de adulterio convicta non fuit, nec Deum offendit: primum erat in ordine ad judiciū humanum; alterum in ordine ad justitiam Dei; unum ad oculos humanos pertinebat, alterum verò ad divinos. Illius autem obliviscebantur, propter hoc verò Deum laudabant: Nam prout erant justi, non tam curabant ut benè, vel malè apud homines Susanna audiret, quàm ut à Deo gratam, acceptamque viderent. Non erant instar malorum, qui cùm reipsa tales sint exteriùs boni videri volunt; sed interiùs boni esse conabantur, quamquam exteriùs (sine causa) tales non haberentur.

6. Misit Deus Prophetam Jonam, ut prædicaret in Ninive: fugere decrevit, atque evadere, propter rationem, quam postmodùm expendemus. Vt intentionem suam executioni mandaret, invenit navem, quæ ibat in Tharsis, & hanc bonam occasionem ratus, *dedit naulum ejus. & descendit in eam.* Exorta est subitò horribilis tempestas, & cùm in summo perditionis periculo sese deprehenderent, Jonas, inquit sacer textus, *dormiebat sopore gravi.* Hic obsecro animadvertite. In mare eum coniiciunt, serenum fit cœlum, undæ subsidunt, sedatur tempestas, liberat Deus Jonam; qui sapientior factus itineri se committit, pervenit in Ninive, prædicat, convertuntur, pœnitentiam de peccatis suis agunt, ab intentato supplicio manum Deus avocat, & furoris sui gladium in vaginam recondit. Ionas ad orationem se componit, & dicit: *Et nunc Domine, tolle, quæso, animam meam à me, quia melior est mihi mori, quàm vita.* Quid hoc est, propheta sancte? inquit Theophylactus. Viator, & naufragio proximus somnum tuum securus dormis, & cùm tamen graviter peccasses, & Deo inobediens fuisses, mortem non desiderabas: jam verò, cùm à periculis, in quibus paulò antè fuisti, te liberum conspicis, & legationem tuam perfecisti, rogas Deum ut vitam tibi adimat? Hoccine est quod tibi jam convenit? Haud equidem capio. Verùm, intentionem ejus ego assequor, inquit citatus Auctor: *Mœrore afficitur Ionas q ia periculum erat, ne ipse mendax putaretur, quique seu præstigiator aliquis frustrà turbaverit, non ex ore Domini locutus,* quasi diceret: Cùm Jonas esset in peccato, non affligebatur, quia soli Deo illud cognitum erat; jam verò cùm prædicationis suæ effectum videt, timet ne mendacem existiment, vel impostorem esse dicant, qui falsis novis timorem incussurus venerit, non autem quia Deus ei mandaverit; magisque sensit Propheta inter homines fidem amisisse, quàm Deum graviter offendisse. Erat procul dubio de numero eorum, qui licet sint mali, tamen boni videri volunt, & desiderant.

Ioan. 1. — Theoph. hic.

7. Usurarius quidam erat nomine Zachæus, inquit sanctus Lucas, qui magno desiderio tenebatur videndi Christum Redemptorem nostrum. Erat autem pusillus staturâ, utque eum videre posset, ascendit in arborem Christus verò hoc videns, dixit ei: *Zachae festinans descende.* Quid necesse est Domine? *Si bene ascenderas, quare ei dicitur, Descende?* Scio sacros Interpretes diversas rationes adferre, sed S. Petri Chrysologi, licet ad aliud institutum jam adhibita commentatio ad rem nostram præ omnibus aliis facit: *Antè Zachaus ascendit arborem, quàm crucem Dominator ascenderet, hinc est quod dicitur ei: Festinans descende;* quasi diceret ingeniosus hic sanctus: Hæc arbor symbolum erat crucis, & Zachæus ei insistens, crucifixi figuram referebat, ideoque Christus ei mandat, ut descendat. Nihilominùs remanet dubium: Nónne nos omnes docet, & hortatur Salvator: *Si quis vult venire post me, &c. tollat crucem suam, & sequatur me?* Quare igitur non patitur publicanum hunc, crucifixum agere? Audite; nam & tacite respondet hic sanctus: *Descende ergo ut deponas tanta fraudis onera &c. atque inter vitalis ligni ardua jam perfectus ascendas.* Quasi dicat: Non convenit ut crucem subeat, & crucifixus videatur, qui rebus temporalibus, & lucris ac commodis vitæ hujus crucifixus est. Relinque fraudes, & usuras, & scholam Christi ingredere, & verus discipulus ejus esto & imitare virtutes ejus, & totis viribus crucifixi vitam degens, ad Christianam perfectionem aspirare contende, & tum demum tibi permittam, ut crucem conscendas, & quod reverà es, appareas. Nam in cruce positum esse, & ostendere ac simulare sanctum se esse, & mortificari vitam agere, & interim usurarii, & publicani vitam exercere, hoc quidem mundi consuetudo habet,

Luc. 19. — Chrysol. — Luc. 9.

habet, verùm in domo Dei non permittitur.

7. In parabola illa Regis, qui multos invitavit ad nuptias filii sui, dicitur, quod cum omnes mensæ accumberent, intraverit in cœnaculum ipse Rex, ut videret discumbentes, Rex, de quo parabola loquitur, Christus est, qui in Ecclesia sua, uti S. Chrysostomus dicit, virtutem uniuscujusque probat & examinat, an quisque dignus sit loco, quem obtinet; vel ut sanctus Hieronymus dicit, cum ad judicium veniet, dabit unicuique præmium, aut supplicium, quod meretur. Inter invitatos verò invenit hominem indecenter vestitum, & dicit ei: *Quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem?* Idque dicebat, vel quia moris erat certo genere vestitûs in nuptiis uti, prout notat magnus Pater sanctus Augustinus, vel quia solenne est pretiosioribus, quàm ordinariè soleas, vestibus tunc indui. Interim in carcerem eum conjecit: *Mittite in tenebras exteriores.* Veniamus porrò ad rem, cujus nostra interest, ut discursui nostro coronidem imponamus. Cùm Rex mandaverit, ut pauperes, ac debiles, cœci, & claudi intrarent, quid mirum sine veste nuptiali unum, & plures reperiri? Quin potiùs miraculi instar est, mendiculum aliquem eum veste nuptiali nuptiis interesse, cùm amictus talium laceræ vestes esse soleant. Per vestem nuptialem omnes Ecclesiæ Doctores communiter intelligunt charitatem. Quemadmodum enim rationi consentaneū est, ut invitatus ad nuptias, vestitum adducat tali loco dignum; ita æquum quoque est, ut qui per fidem ad Ecclesiam venit, opera & vitam exerceat dignam religione, quam profitetur. Subtiliter modò advertit sanctus Ambrosius: Hic homo nónne antea dissolutus erat, impurus, & peccator? Ita sanè Quare igitur Rex in eum tunc non animadvertit, & in carcerem eum conjici præcepit? Respondet sanctus Doctor, quod licet antea esset malus; jam tamen nuptiis præsens in consortio justorum sanctitatem simulans, pejor, & intolerabilior erat, ac majori pœnâ dignus; quia cùm esset malus, charitate nimirum destitutus, tamen ratione loci, in quo erat, apparebat bonus, & omnibus talem se esse indicabat: *Ligatus in tenebras expellitur, non solùm quod peccator esset, sed quia cùm peccator esset, sanctitatis sibi meritum vendicavit.* In ipso, quemadmodùm & in Samaritana, peccatores nobis exhibentur, qui cùm reipsa mali sint, exterius boni apparere volunt, quæ suprema est malitia: *Quomodo tu Iudaus, &c.*

Matth 22. Chrysost. hic. Hieron. hic. Ambros. serm. 14.

Omnis qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum, &c. Domine da mihi hanc aquam.

CONSIDERATIO IV.

Vt Deus gratiæ suæ thesauros liberaliter nobis tribuat, & voluntatem nostram suaviter sibi acquirat, inclinationis nostræ habitu sese induit.

SAncti Joannis Chrysostomi concionatorum patris est hic discursus, qui considerans Christum Dominum nostrum Samaritanæ aquam offerentem, & non qualemcumque, sed aquam vivam, de qua qui biberit, non sitiet in æternum, quærit: *Cur tam multa dixit Dominus de aqua, & fonte?* Et respondet: *Quia nulla poterat esse convenientior disputatio cum muliere, circa aquam & puteum satagente.* Illa enim aquam haustura ad fontem veniebat, idque in more positum habebat, & fortassè, tamquam pauper, hac ratione sese sustentabat. Quid igitur egit Salvator? Sermonem & colloquium mulieris genio accommodavit, ut tanto faciliùs ei persuaderet, quod vellet; nimirùm conversionem, & erroneæ vitæ correctionem Eapropter bona gratiæ nomine aquæ ei exhibuit, ut si vellet, proprio commodo allecta ea desideraret, & expeteret, prout reipsa evenit: *Domine da mihi hanc aquam.* 1.

Chrysost. hic.

Mandavit Deus Gedeoni, ut ducem populi sui ageret, cumque generoso ac forti huic duci negotium grave videretur, noluit leviter credere: *Da mihi signum, quod tu sis, qui loqueris ad me.* Licet excessus videatur, cum Deo contendere, ab eoq; experimentum aliquod ad probationem expetere, annuere tamen noluit nisi ante certior factus esse de eo, qui principatū obtulisset. Credo equidē, (ait ipse Angelo nuntium deferenti) sed cum Deo haud grave sit, quod 2.

Iud. 6.

peto,

peto, *ponam hoc vellus in area, si ros in solo vel lere fuerit, & in omni terra siccitas. sciam quod per manum meam, sicut locutus es, liberabis Israel. Et factum est ita.* Verum hoc mihi non sufficit, inquit Gedeon, sed volo ut hac nocte contrarium fiat. Sit ut volueris, inquit Angelus Sanctus Hieronymus locum hunc expendens, quærit, quare hæc potiùs, quam alia signa petierit, & elegerit Gedeon, ut de felici successu, quem ex parte Dei ei promiserat Angelus, certior fieret, & quare Deus, illi signum, quod petebat, concesserit, quandoquidem alia mirabiliora, quæque potentiam, & majestatem ejus magis indicarent, dare potuerit, ut ei, quod vellet persuaderet? Et respondet, Deum hac ratione melius quàm ulla alia potuisse consequi quod intendebat, eò quòd signa Gedeonis ingenio, & exercitio agriculturæ, cui deditus erat, & ministerio, de quo agebat proportionata forent, cùm certum sit, quod aqua, oves, area & vellus, libri sint, quibus studet agricola, & ad quæ sua inclinatione fertur: *Convenientissimè Gedeon petiit, & Deus in his rebus signum exhibuit, quoniam hæc sunt, quæ tractat agricola, aream, vellus, pluvias convenientes, aut disconvenientes segetibus.* Voluit Deus gratiam suam dare Gedeoni, & ad populum suum regendum, & vincendum hostes, & triumphos de inimicis referendum, vires & animos addere; expediebat eum disponere, & idoneum facere ad recipienda dona, quæ in eum conferre volebat: fieri hoc debuit Gedeone verbis Angeli consentiente, & divinis promissionibus fidem præbente. Deus itaque signa ei dedit, ex agro, & agricultura desumpta, usui & negationi ejus accommodata, illa enim via suorum donorum illum capacem redditurus erat. Non videris quomodo Deus moribus, & inclinationibus nostris sese accommodet, ut majori suavitate ei serviamus, & cælestia sua dona, & suprema beneficia nobis communicet?

Hieron. hic.

3. Insignis noster Oleaster promissiones illas expendit, quas sanctus propheta Moyses jam moriturus, ex parte Dei iis fecit, qui legem ejus custodirent. *Si audieris vocem Domini Dei tui, ut facias & custodias omnia mandata ejus, benedictus tu in civitate & benedictus in agro Benedicta horrea tua: emittet Dominus benedictionem super cellaria tua.* Quid

Deut. 28.

hoc est Deus, & Domine vitæ meæ? Ut populus tuus legem tuam accuratè observet, bonorum temporalium abundantiam ei promittis? Haud equidem comprehendo Nonne huc tua vadit intentio, Domine, ut tibi serviat, & te amet, & opera gratia tua digna, & vitæ æternæ meritoria efficiat? Ita quidem. Illam itaque meritò ei promittere deberes, ut quæ præmium est, quod similibus operibus dare soles, non autem bona terrena. Haud intelligis, inquit Oleaster: *Novit ipse figmentum nostrum, allicit nos his temporalibus, ut per ea nos ad æterna manuducat.* Sciebat Deus populi hujus infirmitatem, & quàm arctè divitiis, ac temporalibus rebus vitæ hujus esset affixus; errore ac defectu suo illum ducit, & ingenio ac inclinationi illius sese accommodat, bona cœli promissionibus bonorum terrestrium obvelans, ut illi hac esca capto ac delibuto cœli bona melius communicare possit Videte ut leges Dei custodiatis, & sancti sitis: ipse enim bonis & divitiis vos replebit, adeò ut non sit quod ultrà desideretis. Hoc est, quod ipsa verba sonant: verùm Dei intentio est, bona gratiæ hac via in domos eorum derivare. O quàm bonam aquam, si eam velis, tibi dabo, inquit Samaritana, quæ aquam quærebat, & eam hauriendo sibi victum parabat ut illo medio eam converteret, & cœlestibus aquis, aquis indeficientibus vitæ æternæ repleret.

Oleaster hic.

Quàm obsequiosè, & instanter ursit Moyses Hobab, filium Raguelis Madianitæ, cognatũ suum! *Proficiscimur*, inquiens, *ad locum, quem Dominus daturus est nobis. noli, inquit, nos relinquere. tu enim nosti, in quibus locis per desertum castra tenere debeamus, & eris ductor noster.* Quid hoc est? inquit celebris Oleaster, cur Moyses tantas conditiones, quæque tam commodæ Hobab cognato ejus erant, offerebat? Dicit eum peritum situs, naturæ, & semitarum regionis ducem, ac præfectum suum eum creat, fatetur ejus officiis, & benevolentia se indigere, promittit optima quæque omnium eorum, quæ Deus suis promiserat: *Cumque nobiscum veneris, quidquid optimum fuerit, ex opibus, quas nobis traditurus est Dominus. dabimus tibi.* In hæc Oleaster sic exclamat: *Putásne hujus viri opera indiguisse, qui columnam nubis & ignis,* 4.

Num. 10.

Oleast. hic.

& Deum

& Deum ipsum ductorem habebat? Minimè gentium: Quæ igitur ratio eum permovit, ut tanta, ut summa civilitate cum ipso ageret? *Quia timebat ne à populo fidelium discedens, facile ad paganismum reduceretur, eius ope indigere monstravit.* Intelligebat namque Moyses hominis illius salutem in eo consistere, ut à sui, & reliquorum Fidelium consortio non sejungeretur; eò quòd simulatque hoc relinqueret, (vel amore patriæ obstrictus, vel bonorum, quæ in illa possidebat, cupiditate ductus,) ad idololatriam reverteretur: utque tantum malum evitaret, judicabat suave medium fore ad ei persuadendum, ne recederet, si errore suo eum duceret, & fastui eius se conformando, honores ei offerret, ejusque cupiditati sese accommodando, divitias promitteret, ut hoc medio, inter veri Dei cultores vivens, talis quoque & ipse foret, & instar illorum eum crederet, & adoraret; adeò, ut sanctus vir conditioni ejus se adaptans, cœlum in domum eius induxerit. Hæc omnia licet clariùs, dixit Rupertus Abbas, & verba eius sunt admodùm diserta: *Providens vir elato auditori colloquens, solatium petiit ut daret, ducem requirebat in via, ut dux ei fieret ad vitam.*

Rup. de Trinit. & operib. eius c.28.

5. Submittebat Deus ingrato populo suo Angelorum panem, è cœlo suavissimum illud manna eis depluebat, cibum aulicorum suorum manibus præparatum, & conditum, tam deliciosum & sapidum, ut in eo quod quisque appeteret, degustaret: *Panem de cœlo manducavit homo, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suavitatem.* Magnus Pater sanctus Augustinus, per cœlestem hunc cibum, divinum Verbum, spiritüale animarum nostrarum alimentum, intelligit: *Illud manna prout vult quisque, talem saporem sapit.* Idque probat hic sanctus, eò quòd Christus Dominus cœcis, qui sanitatem ab eo poscebant, respondit: *Secundùm fidem vestram fiat vobis*; quoniam talem dulcedinem in verbis eius sentire poterant, qualis erat dispositio, quam adferebant. Prosequitur sanctus his verbis: *Et tu ergo, si verbum Dei, quod in Ecclesia prædicatur, tota fide, & tota devotione suscipias, fiet tibi ipsum verbum quodcumq; desideras, verbi gratia, si tribularis, consolatur te, dicens*: *Cor contritum & humiliatum Deus non despicies*, Psalm. 50.

Psal 77. *Sapien. 16* *Matth. 9.* *August. ser. 91. de temp.* *Psal. 50.*

Si lætaris, prosperè cumulat tibi gaudia, dicens: *Lætamini in Domino, & exultate justi*, Psal. 31. *Si iracundus es, mitigat te, dicens*: *Dominus sanat omnes languores tuos*, Psalm. 102. *Si paupertate consumeris, consolatur te, dicens*: *Dominus suscitat de terra inopem, & de stercore erigit pauperem*, Psal. 112. *Sic ergo manna verbi Dei, reddit in ore tuo saporem quemcumque volueris*; ita nimirum Deo infinitâ bonitate suâ ordinante, ut nos mutuò saltem propter bona, quæ nobis promittit, ad illud conservandum animemus; quamquàm principalis finis, quem in eo habet, sit, ut omnes, mediante divinorum suorum mandatorum observatione, salvemur.

Psal. 31. *Psal. 102.* *Psal. 112.*

Quàm dedignabatur olim Deus multitudine sacrificiorum boum, & ovium, quæ illi populus suus offerebat! *Quò mihi multitudinem victimarum vestrarum, dicit Dominus? Plenus sum, holocausta arietum, & adipem pinguium, & sanguinem vitulorum, & agnorum & hircorum nolui.* Quid hoc est Deus, & Domine mi? Quomodo abhorres à sacrificiis, quæ tibi offerri præcepisti? *Quia populus, qui longa per tempora vitam in Ægypto transegerat, dæmonibus sacrificare didicerat, permisit Deus sacrificia, ut illum ab hoc nefando dæmonum cultu vendicaret*; dixit prudenter doctus Theodoretus. Desiderabat enim Deus populum suum reducere, & ad verum cultum attrahere, sed quoniam eo tempore quo in Ægypto vitam egit, Gentilium idolis sacrificare didicerat, posthæc (quamvis in sui injuriam) sacrificia permisit, ut videret, an moribus eorum se accommodans, eos faciliùs ad se attrahere posset; ut eum salvaret, inclinationes eius dissimulans dicebat, ut sibi sacrificaret, cùm sacrificare jam consuevisset, ut eum hac ratione de voluntate sua certiorem reddere, & favores ac gratias suas ei melius communicare posset. 6

Isaia 1. *Theodor. qu in Levit.*

Prædicavit Christus Dominus per sanctum Lucam: *Facite vobis sacculos qui non veterascunt.* Magna, & grata hæc nova avaris, & cupidis, inquit sanctus Petrus Chrysologus. Verùm difficultas quædam huic sancto Doctori se offert. Usque modò, Christe Jesu prædicasti, & persuasisti divitiarum, & rerum temporalium contemptum, ut de cœlo securos reddas; & nunc thesauros colligere, pecunias corradere, & 7.

Luc. 12.

asservare doces? Minimè sanè te intelligo. Verumtamen doctrinam hanc sanctus ille ad trutinam vocans, magno verborum sensu dixit: *Ecce avaritiam docet, qui cœperat persuadere contemptum.* Amor Dei incitare debuisset homines, ut terrena omnia a se penitus abjicerent, inquit Christus; jam verò cùm tam cupidi sint & avari, & thesaurizare aveant, volo ut bonorum cœli avidi sint ut ibidem thesauros suos reponentes, etiam amor, & affectus illos eò sequantur. *O Domine, adeò imputribiles in cœlo sacculos vis parari, ut qui te non sequitur ad cœlum, sequatur saltem sacculos suos.* Cùm enim homines gaudiis, honoribus, & divitiis se tam facilè abduci sinant, per hæc ipsa media eos ad cœlum deducere voluit Deus, eosque obstringere, ut ibidem affectum, & amorem suum defigant, cùm hæc omnia ibidem multò meliora futura sint. Gaudium quidem: *Tristitia vestra vertetur in gaudium*; Honores: *Honorificabit eum Pater meus*; Divitias; *Facite vobis sacculos.*

Chrysol. serm. 27.

Ioan. 16.

Ioan. 17.

8. Admodum nota est omnibus parabola illa, quam Salvator docuit de homine divite, qui peregrè proficiscens, servis suis bona sua tradidit, uni quidem decem talenta, alii verò duo, alii autem unum. Duo primi suis talentis negotiati sunt, & ea duplicarunt; qui verò unum accepit, profectum nullum fecit, nec quidquam diligentiæ adhibuit, ut aliud quid illo lucraretur. Post multum verò temporis venit Dominus, Christus scilicet Redemptor noster, à servis suis bono concreditorum rationem exacturus, hoc est in judicio universali, ut aliqui volunt, vel in particulari, ut alii dicunt. Omitto hic singulares quasdam hujus parabolæ circumstantias, quæ ad rem nostram non faciunt, & hoc solùm expendo, quod mandavit Dominus, ut à servo, qui talento suo negotiatus non fuerat, illud auferrent, & darent illi, qui decem habebat: *Tollite itaque ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta.* Hoc eveniet (secundùm communem sanctorum Patrum sententiam) in judicio universali, cùm Dominus ab unoquoque strictam negotiationis rationem exiget, & justos æternâ gloriâ beabit. Verùm occurrit hic subtiliter, ut solet, doctissimus noster Cajetanus, & Domini verba expendit: *Tollite ab eo talentum & date ei qui habet centum talenta*; & sic ferè ait: Quorsum hoc, Domine? Jam enim non est locus negotiationi, jam non est tempus laboris, cum vita enim merendi tempus desiit. Verum quidem est, inquit ingeniosus Cardinalis; tamen *tollite non quoad usum, quia non est amplius tempus meriti, sed quoad gaudium*; adeò ut in die illa Beatis magna vis pecuniæ danda sit. Et verò cui rei ipsis serviet, aut cui impendent, quandoquidem justis nihil tum deerit in illa possessione gloriæ, & bonorum omnium aggregatione? Et hanc ipsam ob causam non datur ad usum, sed ad gaudium, adeò ut ad beatitudinis oblectamentum significandum, dicat tantum esse ejus gaudium, ac si pecunias justi reciperent, nomen hoc gloriæ attribuens: *Facite vobis sacculos, date ei talentum*; ut cum homo tam amicus, & avidus sit pecuniarum, vel commodo ac lucro allectus ad laborem se exciret ut præmium consequatur, & reipsa avarus & cupidus sit, & tanquàm avarus cœli bona, utpote excellentiora, & quæ majus præmium constitutum habent, perdite amet. Et meritò hominem enim natura sua cupidum, desiderium acquirendi, & coacervandi divitias, licet multo labore id fiat, ad eas ambiendas, & conquirendas illum perducet: atque ita quod necessitas remedii ab illo obtinere non poterit, thesauri cupiditas facilè impetrabit. Condescendamus itaque (inquit Deus) infirmitati ejus, ut ad salutem faciliùs eum perducere possimus.

Matth. 25

Cajet. hic.

Cùm beatus Angelus felici illa nati Salvatoris nocte, læta nuntia pastoribus detulit, sancto Luca teste, dixit hæc verba: *Ecce evangelizò vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Salvator.* Cumque cœlestis Legatus dictorum suorum veritatem probare eis vellet, signa adjunxit, & dixit: *Et hoc vobis signum: Invenietis infantem pannis involutum, & positum in præsepio.* Subsiste, Angele supreme, cur hominibus illis non dicis: *Invenietis sapientiam Patris, aulam regiam Dei Angelorum plenam, & thesaurum divinitatis absconditum?* quærit Landulphus Carthusianus; sed infantem tenerum, qui simplicitatem denotat, reclinatum in præsepio, humilitatis symbolum, pannis involutum, specimen paupertatis? Hæccinè signa sunt ad cognoscen- 9

dum Deum? Audite responsionem contemplativi huius Doctoris, quæ egregiè discursum nostrum confirmat: *Ideò sic locutus est Angelus, quia pastores erant simplices, humiles, & pauperes, unde ne timerent accedere, aut dubitarent credere, datum desuper illis est signum suis moribus conforme; infantia scilicet, humilitatis, & paupertatis*; ut hac ratione tanto facilius divinum infantem invenirent, eumque pro Salvatore suo agnoscerent. Ex omnibus jam dictis abundè probatur nostrum assumptum, Deum scilicet nostris inclinationibus sese accommodare, ut tanto faciliùs voluntates nostras sibi conciliet, & gratiæ suæ thesauros nobis communicet; quocirca cum Samaritana, quæ aquam quærebat, de aquâ egit: *Omnis qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, &c. Domine da mihi hanc aquam.*

Quinque viros habuisti, & nunc quem habes, non est tuus.

CONSIDERATIO V.

Graviora sunt, & majori pœna digna peccata illorum, qui cùm multo tempore in statu gratiæ vixerint, in statum peccati sese præcipitant.

1 TAnto aquæ illius desiderio verba Salvatoris Samaritanam affecerunt, ut thesauri, qui sub nomine hoc latebat, licet ignara, anxia tamen, & solicita dixerit: *Domine, da mihi hanc aquam*; credens (ut videtur) tantæ virtutis eam esse, quam Christus promittebat, ut eam à labore eundi, & ad fontem veniendi liberaret. Si velis (inquit Christus) de aqua hac, voca virum tuum: *Domine, virum non habeo* Scio equidem, quinque enim viros habuisti, & quem modò habes, non est tuus vir. Quasi diceret: Sat magnum fuit infortunium tuum, cùm tot annis in Dei servitio vixeris, & potiori vitæ tuæ parte conjugata fueris; quod eò tandem deveneris, ut dæmoni servias, & publicè meretricium exerceas. Neque enim majus malum esse potest, quàm ut cùm quis bonus fuerit, via perfectionis excidat, & aliis admodùm malis pejor existat.

Videtur hoc mulieri huic Samaritanæ hæreditarium fuisse, quod ne sine fundamento loqui videar, sacras literas adeamus, in illis enim hoc reperiemus. *Duas gentes* (inquit Spiritus Sanctus capite penultimo Ecclesiastici) *odit anima mea, tertia autem non est gens, quam oderim.* Ecclesi. 50. Scio bonos interpretes explicare, tertiam hanc gentem, non esse, quam Deus oderit. Optima, meo judicio, loci illius intelligentia, quæ est doctissimi Lyrani dicentis: *Tertia non est gens alia aliqua, quam oderim tantum quàm ipsam.* Id est, duas gentes odit anima mea, verùm una gens est, quam tantoperè odi, ut nulla res in mundo sit, quæ ei assimiletur. Tota difficultas hujus loci consistit in probando, quænam sit tertia hæc gens, quam Deus tam incomparabiliter odit. Sacræ Scripturæ interpretes in diversas vias abeunt: sed inter omnes Lyranus appositè ad literam, & conformiter ad institutum nostrum dicit, duas gentes, quas Deus oderit, esse populum Seir, & Philisthæos, illam verò quam supra omnes oderit, esse Sichimitas, vel Samaritanos. Fundat explicationem suam in eadem Scriptura sacra, quæ immediatè adjungit: *Qui sedent in Monte Seir, & Philistini, stultus populus, qui habitat in Sichimis.* Occurrit autem modò ratiò dubitandi; Quod Deus duas has gentes oderit, non est quod miremur, quandoquidem ex sacra historia clarè constet, eas Judæis semper admodùm fuisse contrarias; verùm quam ob causam tanto odio habet Samaritanos? Quamquam enim idololatriâ peccarent, tamen in fideles propendebant, & verum Deum, ac Dominum Israël cognoscebant. Et verò eam ipsam ob causam odit eos tam vehementer, dixit ingeniosissimus Lyranus; nam si advertas, invenies quod Samaritani fuerunt, populus à Rege Syriæ missus ad colonias transferendas in Samariam, cum expresso eius mandato, ut ibidem juxta ritus Israëlitarum, & secundùm divinas leges viverent. Eos enim, qui eâ ratione non vivebant, Dei permissu Leones in frustra discerpabant, nec ibidem habitare permittebant, qui Dominum non adorabant. Cùm verò multi Judaismum receperint, ac principio sanctè vixerint, postea autem prævaricati sint, & pejores effecti, ut in idolo-

idololatriam inciderint, idcircò iram Domini incurrerunt, qui eorum relapsum videns, tantopere, iis iratus fuit, ut de se fateatur, quod in superlativo eos oderit: non solùm, quia cùm ejus se obsequio consecrassent, retrocesserunt; quod Deus ægrè admodum fert & acriter sentit; sed quoniam cùm boni fuerint, eâ postmodum ratione se in peccata præcipitarunt, ut populo Seir, & Philisthæis, qui semper mali fuerunt, pejores exstiterint. Audiantur Lyrani verba: *Samaritani ideò dicuntur magis odiosi, quàm alii, quia cum Dominum colerent, diis quoque suis serviebant.* Non miror, quod mulieri huic Evangelicæ idem acciderit; quandoquidem cùm esset Samaritana, & majorem vitæ suæ partem in statu matrimoniali, & Dei servitio transegisset, sese avertit, & ad tantam malitiam devenit, ut peccati occasionem domi habuerit: *Quinque viros habuisti, & nunc quem habes, non est tuus.* Et hoc est quod in mundo accidere solet, ut si ii, qui boni fuerunt, aberrent, ut plurimum sint maximi peccatores.

Lyran. hic.

2. Sacræ paginæ peccata hominum tempore Noë commissa referunt, & dicunt, ea tam ingentia, enormiaque fuisse, ut Deum ad eos delendos coëgerint. Sciamus (inquit sanctus Joannes Chrysostomus) quinam fuerint peccatores: *Videntes Filii Dei* (qui erant filii Seth, homines boni, & virtuti dediti) *filias hominum.* Ipsum solum videre (inquit sanctus ille Doctor) non fuit absoluta causa peccati ipsorum, hoc enim erat res naturalis, sed videre curiosè, nimis superfluè, & lascivo animo, & profana voluntate hoc tantorum, ac tam gravium peccatorum principium Spiritus Sanctus designat. Cum eodem sancto animadverto hos peccatores à sacra Scriptura filios Dei appellari, qui videntur potiùs filii dæmonis vocandi, cùm ipse eis peccati auctor, & parens fuerit. Verùm Os aureum dicit, Scripturam jure merito eis hoc nomen indidisse, ad eorum malitiam magis exaggerandam; ut qui postquam boni, & tam magni amici Dei, fuissent, ut hæreditate sanctitatem possidere viderentur, sic depravati sint ut ad summum malitiæ pertigerint; tanto viliores & abjectiores facti, quanto antea sublimiores exstiterant: *Dei filios vocavit eos, qui ex bonis viris nati fuerant, & Dei honorem perceperant, deinde mutati erant, & evaserant deteriores, & suum honorem perdiderant.*

Genes. 6. Chrysost. in Psal. 4. Chrysost. hom. in illud Isaiæ: Vidi Dominum.

Chrysost. in Psal. 4. cit.

3. Israëlitæ acriter, & importunè institerunt apud Aaronem: *Fac nobis deos, qui nos præcedant:* Conflatur idolum, formatur vitulus, omnes eum adorant, applaudunt sibi de successu, & pro secundâ suâ fortunâ quasi lætum ac festum diem agentes, invicem dicebant: *Hi sunt dii tui, Israël, qui te eduxerunt de terra Ægypti.* Notat modò eminentissimus undequaque Cajetanus noster, cum ad summum Sacerdotem rerum sacrarum ministerium pertineret, Scripturam dicere, quod Aaron altare ædificavit, & proclamari jussit: *Cras solemnitas Domini est;* & summo manè exsurgens holocausta & hostias pacificas obtulit. Inquirit modò subtilis Cajetanus, quodnam peccatum majus fuerit; an populi, qui idolum petiit, illudque adoravit, an verò Aaronis, qui præterquàm quod fecerit quæ populus expetiit, alia prætereà addidit, quæ demonstrationes fecit, nemo illum rogavit? Et respondet, peccatum Aaronis multò gravius fuisse, non tantùm quia illa quæ injustè populus exposcebat, permisit (ad hoc enim magna ei vis illata fuit, & ad tantas angustias se redactum vidit, ut aliquam saltem excusationem habere videatur) verumetiã quòd ipsemet propriâ voluntate ductus nemine rogante, & postulante multò plura fecerit: *Non meretur,* inquit Cajetanus, *tanta blasphemia Aaron excusationem, insanivit enim & ipse multò magis quàm alii: nam alii (ut ex Hebræo constat) nomina communia Dei idolo tribuerunt, ipse autem incommunicabile, & ineffabile nomen tetragrammaton attribuit idolo, nullo ad hoc instigante, & quod pejus est, voce publica.* Quis dixisset, hominem religiosam & sanctam vitam degentem, tam turpiter delicturum, cæterosque in peccatis antecessurum? Verùm non est quod quispiam miretur: nam quoniam absolutè bonus, quin potiùs omnibus melior erat; & vita ejus manifestè virtute magis prædita, necesse erat, ut semel cadens, graviùs quàm alii sese præcipitaret, & in malitia aliis antecelleret.

Exod. 32.

Cajet. hic.

4. Expendit doctus Lyranus modum, quo amicus sancti Job, Eliphaz nomine, qui aliis sapientiorem prudentiorem se existimabat, eũ arguit, & peccatũ ejus exaggeravit:

Ecce

Iob. 4. *Ecce docuisti multos, & manus lassas roborasti, vacillantes confirmaverunt sermones tui, & genua trementia confortasti.* Et hoc quidem bene, inquit Lyranus, sed videte quo sermone immediatè pòst ei loquatur: *Ubi est timor tuus, fortitudo tua, patientia tua & perfectio viarum tuarum?* Quid hoc est, amice bone? ait Lyranus. A laudibus sancti incepisti, & virtutum, ac perfectionum ejus panegyrim confecisti, & mox ei dicis, eum deteriorem omninò factum, adeò ut nec signum, aut vestigium antiquæ virtutis superesset? Malè profectò obligationibus boni, ac veri amici, qui in adversitatibus cognoscitur, respondes. Verùm si affligere, & configere eum cupis, ut quid ei benè velle, ac honorificè de eo loqui incipis, qui mox eum contemnere, & auctoritatem ejus benefactare constitutum habes? Audite responsionem attentione dignam: *Ut ostendas impatientiam Iobi esse turpiorem, primùm inducit præcedentem ejus de patientia doctrinam, turpe est Doctori, cum culpa redarguit ipsum.* (Lyran.) Exaggerare voluit Eliphas quam graviter deliquisset sanctus hic vir, in calamitatibus, quas patiebatur, impatientem se exhibens, & divinæ voluntati se non conformans; ideoque patientiam, quam antea demonstraverat, & reliquas ejus virtutes prius commemoravit; ut peccata præsentia, præteritis virtutibus comparata, graviora apparerent. Quasi diceret: Quid mirum te tam graviter prolapsum esse, cùm aliàs virtuti tantopere deditus fueris? Certum quidem est, judicium Eliphas erroneum fuisse, cùm Spiritus Sanctus declaret, sanctum Jobum in omnibus quæ dixit, & fecit, nullum peccatum admisisse. Verùm quod ille de hoc sancto præter verum affirmavit, hoc in aliis maximè verum est; & siquidem Eliphas de illis philosophatus fuisset, verissima sanè; ac bene fundata fuisset ejus cogitatio, & jure merito ut enormia, & immania declarasset peccata illorum, qui cum aliquanto tempore bene, & laudabiliter vixissent, gravius postmodum, quam ii, qui numquam boni fuerunt, prolapsi sunt; juxta antiquum proverbium Nazianzeni, tantopere celebratum: *Iudas hodie, qui heri Eliam moribus exprimebat; Caiphas hodie, qui heri Ioannem moribus exprimebat;* (Nazianz. orat. 13. de pace.) tam graves enim esse solent ruinæ illorum, qui in excelso virtutis culmine constiterunt.

Cùm filius prodigus à clementissimi sui parentis domo absens, omni vitiorum, ac peccatorum generi deditus esset, facta est fames valida in regione illa; cum que absque teruncio esset, & fame pressum se deprehenderet, durumque putaret mendicare, servire coactus, eo quoque infelix fuit: nam in hominem incivilem & silvestrem incidit, qui non dignatus in ipsa civitate alicui operi eum impendere, *misit illum in villam suam, ut pasceret porcos;* (Luc. 15.) quod officium quamquam generaliter vilissimum, multò magis tamen inter Judæos probrosissimum reputabatur: nam cùm animalia illa vetita forent, horrori ipsis erant. Miseria effecit, ut homo nobilis, victus causâ, tam vili se traderet servituti. Ibi tristis juvenis, quæ nemo nescit, patiebatur. Sed ad rem veniamus. Sanctus Petrus Chrysologus subtiliter, ut solet, indagat, quomodo in tam profundam vitiorum abyssum sese conjecerit. Et respondet sanctus Doctor, quia in domo patris sui, quæ erat virtutum schola, quamdiu in illa fuit, numquàm ab ejus obedientia se subduxit, ita enim alius frater de se dicit: *Ecce tot annis servio tibi, & numquam mandatum tuum præterivi;* Ideò laxatis habenis magis quàm alii peccatores, deliquit: nam crudeli domino suffecit, quòd haberet porcos, ut eum illis præficeret: *Et misit illum in villam suam, ut pasceret porcos.* adeò ut secundùm doctrinam Chrysologi, in domo patris bonum fuisse, circumstantia fuerit gravioris delicti, & occasio, ut non solùm peccator, sed peccatorum dux, & antesignanus factus fuerit: *Quod autem mercenarios suos mittat ad porcos; facit hoc insatiata crudelitas, quæ contenta non est, homines criminosos fieri, nisi eos vitiorum duces, criminum faciat & magistros.* Timeant benè viventes à virtutis via deviare, certum habentes, quod si vel semel ab ea recesserint; major sine dubio sit futura eorum perditio.

6. Resuscitavit Christus Dominus filiam Archisynagogi, jam mortuum; & filium viduæ Naim, qui jam efferebatur, & nihil fecit eorum, quæ sanctus Joannes in resurrectione Lazari eum fecisse animadvertit; (Marc. 5. Luc. 7.) dicit enim, quod *infremuit spiritu, & turba-*

scit, donec omninò effervescat, si verò ab igne removeatur, calor ille sese remittit, donec aqua tepida fiat, ita de calore animæ, qui charitas est, philosophandum nobis est. Sunt animæ quædam in Dei amore tepidæ, quæ in virtutum tyrocinia ponentes progrediuntur donec inardescant, & siquidem de his loquamur, clarum est melius tepidum esse, & vel unum solum charitatis gradum habere, quàm frigidum esse, & omni calore destitutum. Sunt verò aliæ, quæ postquàm in Dei amore efferbuerunt, retrorsum abeunt, & paulatim refrigescunt, donec omninò intepescant: & de his loquitur Deus (inquit Gregorius) & cum eo citatus auctor, cùm dicit: *Utinam frigidus esses, aut calidus*; hoc est, minus malum foret non incepisse eum amare, quàm post aliquanti temporis amorem, acquisita perdere, & ad amoris tyrocinium reverti. Ratio hujus sancti, est discursus nostri fundamentum, & munimen: *Quoniam frigus ante teporem sub spe est, tepor autem post frigus in desperationem.* Quasi diceret: Qui numquàm bonus fuit, nec Deum amare cœpit, eique servire, licet malus sit, tamen conversionis spem non amisit: ille verò, qui jam conversus, in charitate flaccescit, & teporem in amore ostendit, in tantæ miseriæ statu consistit, & in peccato suo tantopere conquiescit, ut emendationis spem, qua alii peccatores vivere solent, à se penitùs abjicere videatur; atque ita necessarium est, ut in talium conversione speciale miraculum faciat Deus, quemadmodùm in infelicis hujus peccatricis conversione fecit, quæ postquàm bona fuerat, tam mala effecta est, ideoque Salvator tam exoticam ac peregrinam duxit ejus culpam, quoniam cùm majorem vitæ partem in statu matrimonii honestè transegisset, propudiosa tandem meretrix facta est. *Quinque enim viros habuisti, &c.*

Domine, ut video, Propheta es tu.

CONSIDERATIO VI.

Justorum conditio est, non scandalizari peccatis proximi, ut eum contemnendum, sed compati, ut ei succurrant.

Qui peregrinus cùm sit, animi mei secreta mihi revelat, propheta est, qui me cognoscens peccatis meis non scandalizatur, sed iis compatitur, mihique mederi desiderat, sanctus procul dubio esse debet. Prudenter sanè, licet ignorans, hæc mulier deseruit, quandoquidem agnovit propietatem justorum esse, proximi sui peccatis non scandalizari, sed compati. 1.

Nota sunt ex sacris literis peccata Regis Saul, nec opus ea referre. Decrevit Deus illum castigare, & regno privare. Revelatum id Samueli, & exinde *lugebat Samuel Saulem, quoniam Dominum pœnitebat quod constituisset eum regem*, inquit sacra Scriptura, (1. Reg. 15.) & summâ commiseratione ductus Deum rogabat, ut ei ignosceret, & in pristinum statum eum restitueret. Sanctus Bernardus animadvertit, quod cùm Saul ingratus fuisset, & beneficiis à Samuele acceptis malè respondisset, eumque offendisset, tantùm abfuerit, ut inde scandalizaretur, & de eo apud Deum querelas deponeret, ut etiam commiserationis lachrimas effuderit: *Samuel lugebat Saul quí se querebat occidere, & ad ignem charitatis incalescente pectore, liquefactus intus adeps foris emanabat per oculos.* (Bern serm. 12. in Cant.) Multum profectò fuit, quod Samuel inimico suo Sauli non tantùm ignoverit, verumetiam tam misericordem sese exhibuerit, ut pro eo Deum supplicaverit, ut in gratiam eum recipere, peccata condonare, & in regni possessione eum conservare dignaretur. Verumtamen, cùm justus, & sanctus fuerit, quid mirum, quod in Saule peccatore, ad eum contemnendum, scandalizatus non fuerit, quanquàm non nescius, quæ mala ab eo acceperat, sed tamquàm justus ejus misertus fuerit?

rit? Nam etsi (supposito divino decreto) lachrimæ ejus non erant futuræ efficaces, inquit Bernardus, pietatem tamen redolebant: *Non cessabat compassio, fundens lachrymas, & si non profuturas, pias tamen.*

Bern. serm. in festo Magdal.

2. Sciebat divinâ relatione Ezechiel, graves pœnas, quas populo Israëlitico illaturus erat Deus; suavis, & dulcis erat hic sanctus, & teneræ conditionis, nec animos habuit, ut in tanta ruina, ac destructione audacter loqui posset, adeoque in illa tam tristia verba prorupit: *Heu, heu, heu, Domine Deus! ergone disperdes omnes reliquias Israel?* Quid hoc est, propheta sancte? quærit sanctus Joannes Chrysostomus, audiens eum tam lugubrem lamentationem præferentem? Quid sancte mi, tam graviter sentis, vel quorsum te adeò afflictum ostendis, cùm à partibus Dei standum tibi fuisset, & sententiam, à divina ejus justitia in tam graves peccatores latam, approbare debuisses? An fortè tribulationes illæ domum tuam invadent? Num rigor ille ad te perveniet? Num gravia hæc supplicia te contingent? Non sanè. Ut quid igitur illum doloris sensum exprimis? Dicam, inquit aureum os: Ezechiel justus erat, adeoque necessariò misericors: *Ezechiel cùm justus esset, sciretque Israelitas iniquissimos esse ex omnibus, videns tamen illos jugulari, & corruere, hoc idem passus est.* Sciebat equidem servus Dei, quàm pravi, atque perversi homines essent Hebræi, quodque supplicia, quæ Deus eis minabatur, abundè promeruissent: verùm erat sanctus, & ut talis, peccatorum miserebatur, ideoque eos Deo reconciliatos videre desiderabat, utque divina majestas sententiam suam revocaret, ac furoris sui gladium in vaginam reconderet.

3. Tam proprium est justis, peccatorum misereri, ut idem Chrysostomus notaverit, quod Deus quendam, quia misericors non fuit, è mundo sustulerit, & noluerit ut inter homines viveret. Fuit is sanctus Elias, de quo sacra Scriptura refert: *Elias dum zelat zelum legis, receptus est in cælum.* Visus est sancto Archiepiscopo Eliæ raptus consideratu dignus, deque eo egregiam sanè, & accommodatam dissertationem format, quâ Deum hoc modo cum propheta loquentem introducit: *Qui peccatores ob zeli*

1. Mach. 2.

nimietatem ferre non potes, ascende quasi in cælum, nam si diu tibi manendum in terris, propediem humanum genus, quod à te omninò plectitur, aboleretur, transi in cælos, impeccabiles contuberniones postmodùm habiturus es. Illi enim soli tecum securi morari poterunt; peccatoribus enim numquàm ignoscere scivisti: neque hoc est, quod ego à servis meis requiro, sed ut proximorum suorum delinquentium plurimum misereantur, & peccatoribus compatiantur; nam hoc signaculum est unde justi cognoscuntur. Et quoniam Christus Dominus noster per antonomasiam est justus Dei: *Prope est justus meus*; cujus justitiam omnes justi participant, ideo in pietate, & misericordia erga peccatores tam eximius fuit, ut etiam hæc mulier aquam hauriens hanc veritatem citò agnoverit. Isai 51.

Refert Scriptura sacra, quod licet David plurimum diligeret vitam filii sui primogeniti, quem ex Bethsabee susceperat, prout ostendit jejunio, & intimis precibus pro illo fusis, tamen cùm eum mortuum intellexit, cilicium, quo erat indutus, abjecerit, & mensam ad hilariter comedendum præparari præceperit: *Nunc autem*, inquit, *quia mortuus est, quare jejunem? Nunquid potero revocare eum ampliùs?* Verum cùm ei renuntiatus est obitus Absalonis, graviter conquestus est, dicens: *Absalon fili mi, fili mi Absalon, quis mihi det, ut ego moriar pro te?* Quid hoc est? quærit sanctus Ambrosius, fierine potuit, ut magis senserit David mortem filii perduellis, quàm innocentis? Non est benè ordinatus hic amor, neque David dolorem suum rectè impendit. Et quidem quantum apparet, ita sese res habere videtur: Verumtamen sinite sanctum Regem agere; justi enim ac servi Dei partes adimplet, nempe peccatoribus condolere ac compati: *Quia illum pro scelere mortuum, hunc verò pro innocentia credidit esse victurum*; magis enim deflevit Absalonem propter malum statum, in quo obierat, quàm propter vitam, quam perdiderat: magis sensit vitam animæ, quam ille in vanum acceperat, quàm corporis, quam uterque subierat. Idem dixit sanctus Hieronymus: *Scribitur David justè flevisse filium parricidam, qui alium parvulum, quia sciebat non peccasse, non flevit.* Tantum abfuit, ut David de morte Absolonis jurati inimici sui, qui 4. 2 Reg 12. Ambros. orat. de obitu Valent. Imp. post med. Hieron. Epist. 25. ad Paul.

qui armatâ manu eum persequebatur, & necem conquirebat, ac Regno privare moliebatur, lætatus fuerit, ut etiam propter eam plurimum affectus fuerit, & commiseratione ductus, ei remedium adferre desiderans, sanguineis lachrimis deploraverit.

5. De se ipso loquebatur divinus Pastor, cùm parabolam proposuit ejus, qui perdiderat ovem unam, & reliquit nonaginta novem in deserto, & ivit post eam, quæ perierat, donec invenit; & eâ inventâ, venit ad pastorum casas, gaudii sui eos participes reddens. Notat Ruricius antiquus Doctor, quanti æstimet Deus peccatorem conversum; quandoquidem *imponat* eum *super humeros suos*; quemadmodùm aquila pullum suum alis suis imponit, ut volare eum doceat: *Expandit alas suas, & assumpsit eum, atque portavit in humeris suis.* Profectò res est quam maximi facit, & summo in pretio habet ille, qui hoc facit. Verùm non hoc est, quod ad rem nostram facit, sed quod doctissimus ille Pater adjungit: *Ipse est bonus pastor, qui ovem perditam ad caulas dominicas mavult propriis humeris reportare sollicitus, quàm stimulis urgentibus revocare destrictus.* Videre qualiter cum errante ove se gerat verus Pastor, blanditias, quibus eam aggreditur, amorem, quem exhibet; ungulas pedum oviculæ ori suo appositas ferebat. Non malè eam excepit, nec fustibus adegit, ut reverteretur, sed proprio sudore, ac labore ad gregem suaviter reportavit. Dixerat Salomon: *Ne despicias hominem avertentem se à peccato, neque improperes ei.* Græcus dicit: *Pro corruptione.* Sed nondum viderat cælestem hunc Pastorem oviculâ suâ oneratum, & Samaritanam convertentem; quos si vidisset, credo equidem, quod non solùm dixisset: *Non despicias, nec ei improperes.* sed adjunxisset, æstima eum, ei blandire, honorem defer: est enim delicium Dei, qui licet omnibus sit suavissimus, tamen misericordiæ, quas peccatoribus exhibet, omnia reliqua ejus opera longè superant, ut à divina ejus majestate discamus, proximorum nostrorum peccatis non scandalizari, ad eos contemnendos, sed ipsis compati, ad succurrendum.

Deut. 32.

Ruric. Episc. lib. 2. Epist. 22.

Eccles. 8. Lect. Græc.

6. Quàm appositè ad hanc rem venit insignis cogitatio sancti Petri Chrysologi! Notat hic sanctus, quemadmodùm Evangelium delicias, ac blanditias, quas filio prodigo pater ejus exhibuit, extollat, quomodo *cùm adhuc longè esset, vidit illum pater ipsius, & misericordia motus est, & accurrens cecidit super collum ejus, & osculatus est eum*, quomodo eum vestierit, ac festivum diem egerit. Quænam hæc res tam peregrina? quærit sanctus Episcopus Ravennas? Quænam hæc benevolentiæ signa, quæ pater tam indigno filio exhibet, qui tam variis modis eum offenderat? Quid amplius ei facere potuisset, si in gratia ejus perseverasset, & instar veri filii ejus, sese gessisset? Non intelligitis (inquit hic sanctus) modum hunc, quo pater ad prodigum, & nequam filium reducendum utitur. Curat Deus, ut vel perditissimum peccatorem salvum faciat: *Sic pater judicat, sic emendat, sic peccanti filio dat oscula, non flagella.* Id est, sic pater errantem emendat filium. Quomodo autem sic? Sicut, cum etiam extra gratiam ejus foret, cùm longè esset, eum quærat, osculetur, amplectatur: non castigat, non flagellat, sed omnia misericordiarum signa exhibet, quibus Deus erga peccatorem utitur, & quas nos Christiani imitari debemus.

Luc. 15.

Chrysol. serm. 3. de duobus filiis.

7. Prædives ille avarus, qui in pœnam criminum suorum in ultricibus inferni flammis ardebat, mendicum Lazarum in sinu Abrahæ conspiciens, eum ad se mitti petiit, ut extremum digiti sui, in fontium illorum, qui sibi objiciebantur, aquas intingeret, eumque extremitati linguæ suæ ardentis, ac conflagrantis admoveret. Respondit ei sanctus senex: *Fili, recordare, quia recepisti bona in vita tua, Lazarus similiter mala.* Ponderat sanctus Joannes Chrysostomus urbanitatem, ac civilitatem Abrahami; quâ filium eum nominat. Scio quidem Euthymium dixisse, quod eum ita vocaverit, quia pater Judæorum, & ex horum prosapia dives erat. Sed sequamur cogitationem Chrysostomi, qui notat, Abrahamum majori mansuetudine ac suavitate respondere non potuisse: *Non dixit: Inhumane, crudelis scelератissime, cùm tam multa commiseris in hominem, nunc mentionem nobis facis humanitatis, misericordiæ, veniæ? Non pudet? Non erubescis? Sed quid dicit? Fili recepisti bona in vita tua.* Duris verbis eum non excepit, nec summam temeritatem ejus, in petenda misericordia,

Luc. 16.

Euthym. hic.

Chrysost. hom. 2. de Lazaro.

minum concursu. Verumtamen Andreæ pusillanimitatem, & Philippi difficultatem mox reprehendit Dominus. Jussit discumbere quinque millia, & amplius invitatorum, qui eum inter fœni cumulos insequebantur; accepit panem in sanctas, ac venerabiles manus suas, benedixit, & Deo gratias egit, eò quòd haberet, quæ illis apponeret, & occasionem indigentibus subveniendi, nam pauperes videre plurimum refert ad eis succurrendum; neque enim ullum speculum adeò chalybeum est, quod oculos aliquos flentes videns, eos plorantes non repræsentet. Comederunt omnes ex quinque panibus, & duobus piscibus, & saturati sunt. Cumque panis iste è manibus Dei proveniret, non mirum omnes convivas contentos fuisse: sola enim Dei fercula desideriis nostris satisfacere possunt. Advertit autem Evangelista, duodecim cophinos fragmentorum superfuisse: mensa verò mundi adeò certa est, ac tenuis, ut cùm omnia, quæ habet, dederit, nunquam tamen alicui satisfaciat. Et siquidem Christus Dominus liberalis fuit in necessariis, providum tamen sese ostendit in reliquiis asservandis, & luxu, prodigalitateque evitandis. Homines illi adeò portentosum miraculum, & rem tam peregrinam conspicientes, eum Messiam, & Prophetam suum inclamaverunt. Christus Dominus, qui corda eorum perlegebat, cognoscens, quod eum in regem suum assumere vellent, subduxit sese, & ab iis in montem secessit; verumtamen numquam abscondit se ab eis, qui ex corde eum quærunt, ut gratiam ejus implorent. Itaque eum rogemus, ut per intercessionem serenissimæ Virginis eam nobis communicare dignetur. *Ave Maria.*

(*.*)

Subiit ergo in montem Iesus.

CONSIDERATIO I.

Quod Christus in montem conscendit, & vidit, ut multitudini hominum subveniret id unum, idemque fuit, utilis est hæc instructio superioribus, quibus unum & idem esse debet, regiminis sui virgam in manibus tenere, & eas, ut subditis suis succurrant, aperire.

QUando considero Christum Dominum, qui bonum nostrum est, in montem toties sese recipientem, eumque in eo video modò prædicantem, modò orantem, modò iis, qui eum insequebantur, convivia instruentem, modò se transfigurantem, modò morientem, eum semper bono ac commodo nostro intentum, ac occupatum invenio. Et cum talia ageret, meo quidem judicio Superioribus, ac Prælatis significatum voluit, quod vita ipsorum semper in monte esse debeat, in loco edito scilicet, unde eos, quorum rationem habent, quique curæ eorum commissi sunt, intueri, eisque de necessariis ad vitæ conservationem, & sustentationem, providere debent. Ideò enim in summitate montis, hoc est, in vertice honoris, & dignitatis à Deo constituti sunt, ut benefici existentes, per misericordiæ exercitationem quidam quasi dii sint in terris. 1.

Philo Alexandrinus in libro, quem de Judice inscribit, plurimum approbat Philosophi cujusdam antiqui sententiam, quam ipse omninò veram esse dicit his verbis: *Vera est prisci cujusdam sententia, nunquàm homines propiùs ad Dei similitudinem accedere, quàm cùm sunt benefici* Ac si dixerit: Tantopere Deo placet, quod benigni, & misericordes erga proximos sumus, & eorum miseriis, ac tribulationibus condolemus, & compatimur, ut cùm divina majestas omnibus necessitatibus per se ipsam succurrere potuerit, noluerit tamen, ut pietati nostræ locum daret, vel (ut melius dicam) ut misericordiæ suæ attributum nobiscum communicaret, & nos exaltaret, & doceret,

Philo Hebr lib de Iud.

ret, quòd per viam illam commiserationis, celeriter admodùm ad Dei similitudinem quispiam conscendat. Et licet doctrina hæc apud omnes fideles, qui sancto illi operi sese impendunt, vera esse possit, peculiariùs tamen apud illos qui jam in monte consistunt, & in altioribus locis ac muniis, quæ occupant, misericordiæ operibus sese impendentes, Dei vices gerunt, eumque repræsentant; hac enim ratione vivæ quædam imagines sunt ipsius Dei.

2. Egregius, & in rem præsentem percommodus (nisi mea me conjectura fallat) est locus ille, quem jam dicam. Mittit Deus Moysen ut legatum suum ad Pharaonem, dicitque ei: *Ecce constitui te deum Pharaonis.* (Exod. 7.) Locus hic varias habet explicationes, & singularis est illa magni nostri Lusitani Oleastri, qui sequitur lectionem Hebræam nostri Xantis Pagnini, qui dicit: *Vide, dedi te pro deo ipsi Pharaoni.* (Pagnin. hic. Oleast. hic.) Cui excellenter occinit insignis hic Doctor: *Id est, in tua potestate situm erit, facere omnia, quæ Deus illi facere potest.* Verumtamen difficultatem suam habent hæc verba. Quænam sunt hæc, quæ Deus Pharaoni facere potest, quæ & Moyses potest? An fortè rigidis plagis in eum animadvertere? Hoc sanè est, quod Moyses ei facere potuit, sed propterea non potuit vocari deus; nam Deus ipsis etiam Magis Pharaonis facultatem dedit easdem plagas efficiendi: cum enim Deus aquas Nili in sanguinem convertit, *fecerunt similiter malefici Ægyptiorum incantationibus suis.* Fecit Moyses plagam ranarum, *fecerunt & malefici per incantationes suas similiter, eduxeruntque ranas super omnem terram Ægypti*; & nihil horum suffecit, ut malefici se deos Pharaonis dicerent. Quam igitur ob causam solus Moyses Deus ejus nominatur, & potestas ejus quasi divina, differt à potestate maleficorum? Ratio hujus, quam advertit Oleaster, ea fuit, quia Magi non potuerunt nisi plagas multiplicare, nec habuerunt virtutem eas auferendi: Moyses verò æqualiter eam habebat & ad eas efficiendas, & ad cohibendas, ad puniendum, & ad subducendam manum à supplicio. Clarius dicam: Moyses æquè & mala inferre potuit, & divinam iram mitigare. Hæc itaque ratio est, propter quam dicit Deus, quod constituat eum Deum Pharaonis, quia officium ejus esse debebat, sublevare pœnas, & afflictiones, & afflictis, ac patientibus misericordiam exhibere; hoc est facere Moysen Deum Pharaonis: *In tua potestate situm erit facere omnia, quæ Deus illi facere potest.*

3. Modò intelligetur locus ille Ecclesiastici, prima fronte difficilis: Spiritus Sanctus aliquorum sanctorum, & Patriarcharum veteris legis panegyricum instituit, & ad laudes Josephi deveniens, dicit hoc modo: *Ioseph, qui natus est homo, princeps fratrum, firmamentum gentis, stabilimentum populi.* (Eccli. 49.) Adverte ad verba: *Qui natus est homo.* Quis homo est in mundo, qui non nascitur homo? Omnes quotquot sunt, tales nati sunt. Quare igitur singulariter dicitur de Josepho, quod natus sit homo? Ut huic dubio respondeatur, recurrendum nobis est ad alium sacræ Scripturæ locum. Quidam fratrum Josephi, in reditu ex Ægypto, in via saccum aperuit, in quo & emptum triticum deferebat, & pecuniam, quam pro eo dederat, deprehendit: *Contemplatus pecuniam in ore sacculi.* (Genes. 42.) Ille verò reliquos fratres suos mox convocavit; Aspicite, inquiens, *reddita est mihi pecunia, & habetur in sacculo.* At illi eam conspexerunt, & obstupefacti novitate rei tam peregrinæ, consuluerunt mutuò, ac inter se decreverunt, & judicarunt, Deum sibi hoc beneficium præstitisse, & pecuniam reddidisse: *Quidnam est hoc, quod fecit nobis Deus?* Retulerunt pretium tritici ad Josephum Regis Vicarium, & illi ipsi, præsente dispensatore domus, idipsum confessi sunt, ac ille eis respondit: *Pax vobiscum, nolite timere, Deus vester, & Deus Patris vestri dedit vobis thesauros in saccis vestris.* (Gen. 43.) Animadvertite, quod Deus hoc non fecerit, sed Joseph. Licet enim instinctus de cælo venerit, executio tamen fuit Josephi, & hic est homo, quem ut talem sacra Scriptura declaravit, quando dixit: *Et Ioseph, qui natus est homo.* Itaque non dicatis, quod Deus, sed Vicarius Regis Ægypti pecuniam reddiderit. Ecce, ut omnes uno ore locuti fuerint, & eamdem veritatem explicarint, inquit Glossa Interlinealis *Non mentitur sapiens dispensator, quia de pecunia verba Dei dicit.* (Gloss. Interl.) Viderunt quod Joseph tam benevolum, ac benignum se illis exhibuit, quod gratis necessariam sustentationem, ac victū dedit;

dedit: itaque non dicebant, Josephum hoc fecisse, sed Deum, eò quòd actio illa non fuit humana, & omnis creatæ actionis sphæram excessit, & imaginem habuit divinæ. Modò intelligitur ratio, propter quam Spiritus Sanctus monuerit, quod Joseph natus sit homo; nimirum, quoniam sanctus ille futurus erat misericors, & misericordiæ virtus eum divinum reddirura, ut Deus nominari posset, ideoque consultò dictum fuit, quod natus sit homo; ne si in quantum misericors, & benignus, deus esse videretur, in eo mundus deciperetur, sibique persuaderet, quod reipsa deus esset, qualis esse videbatur, eò quòd in arctissima necessitate esset *firmamentum gentis, stabilimentum populi.*

4 Creavit Deus primum hominem, ut esset dominus, ac rector mundi, eaque de causa ad imaginem, & similitudinem suam eum fecit: *Faciamus*, inquit, *hominem ad imaginem, & similitudinem nostram & præsit, &c.* Disputant sacri Interpretes, in quo consistat similitudo, quæ est inter Creatorem, & creaturam rationalem? Et quidem diversæ sunt ea de re opiniones, quas doctus quidam modernus refert, in quo curiosi eas videre poterunt. Noster insignis Oleaster censet, similitudinem constitisse in eo, quod, cùm Deus sit Dominus, effecerit, ut homo etiam dominus esset In promptuario nostro Deiparæ Virginis, verba eius retulimus, quæ, ut auctore suo digna, jam suppono; & alia Theodoreti modò adjungo, ut ex utrorumque collatione probationem discursus mei, quam inquiro, deducam: *Quemadmodùm Deus longanimis est, ita homo longanimis habet se ad imaginem Dei: justus & sanctus est Dominus, condolens, & misericors. Igitur qui amat justitiam & sanctitatem, & peragit atque observat preceptum istud Salvatoris* (Estote misericordes, quemadmodùm Pater vester misericors est) *est imago per Dei omnia*; cumque talis homo, instar Adami, dominus, princeps. & prælatus fuerit, concurrentibus in eo duabus rationibus, quas Theodoretus, & Oleaster docent, tum vel maximè perfectior, consummatiorque imago erit Dei, in quantum hominis, hoc est Christi Domini in montem subeuntis, & sese insequentibus cùm eos indigere videret, subvenientis.

Genes. 1.

Cornel. à Lap. com. in hunc locum.

Theod. q. 20.

5 Regius Propheta *Psalmo* 71. agit de felici tempore legis Gratiæ, & de magnis bonis, quæ divinum Verbum incarnatum mundo esset allaturum. Ac peculiariter de pace loquens, dicit, eam tam universalem fore, ut montes eam hominibus oblaturi sint: *Suscipiant montes pacem populo.* In sensu litterali Paraphrastis nostri Hispani, idem est ac si diceret: Participent quoque ipsi montes generalem pacem, eaque ad ipsos extendatur, ubi propter pravos, atque perversos, qui eò se recipiunt, & sylvestres feras, quæ per eos transeunt, exigua viatoribus securitas esse solet. Transeant omnes absque timore, nec è montibus quidquam proveniat, quod damnum aliquod inferre poterit. Hoc est quod littera sonat. Pergamus ad sensum moralem, qui ad rem nostram maximè facit. Doctus Agellius explicans verba hæc Prophetæ: *Suscipiant montes pacem populo*; dicit sequentia: *Pacis nomine, copia, & effluentia rerum appellatur, montium appellatione Regna majora, Regesq; potentiores rectè intelligimus, colles verò submissiora Imperia & humiliores Principes.* Jam verò quod dicit, *suscepturos montes pacem populo*, significat, quod bona, quæ à Deo recipiunt, sibi retinere non debeant, quandoquidem Deus ipsis solis ea non tribuat, sed ut aliis ea communicent, & sint vicarii quidam in terra dii, & quemadmodùm montes, quas è cœlo aquas recipiunt, eas per valles distribuunt, ita illi bona ac divitias à Deo acceptas, non ipsi soli omnes imbibere, sed inter pauperes diffundere, ac inter egenos partiri debent; hoc est: *Suscipiant montes pacem populo, &c.* ad imitationem Christi Domini nostri, qui hodierna die ex monte, suo nos exemplo idipsum docet.

Psal. 71.

Episc. Cancer.

Agell. hic.

6 Advertite mecum animum ad rem aliquã à sacris Interpretibus parum animadversam. Sacer historiographus in præsenti Evangelio referens quod unus ex Discipulis divino Magistro dixit, esse in comitatu quemdam, qui haberet quinque panes, dicit, eum qui hoc consilii suggessit, fuisse Andream fratrem Petri: *Dicit ei unus ex Discipulis eius, Andreas frater Simonis Petri: Est puer unus hic, qui habet quinque panes, &c.* Inveni mysterium in eo, quod sanctus Joannes hac occasione beatum Andream vocet fratrem Petri; & quidem videtur mihi, in hoc miraculo non casu mentionem fieri principis

Ioan. 6.

magna charitate, & humanitate exceptus fuerit, ipsisque prima loca detulerint. Hoc significant verba illa: *Mihi & Barnabæ dextras dederunt societatis.* Et dividentes loca, in quibus essent prædicaturi, decreverunt Apostoli, ut ipsimet tunc temporis manerent in Judæa Hebræis prædicantes; ipse verò & sanctus Barnabas gentilibus prædicatum irent, ea tamen conditione, ut ubicumque locorum essent, pauperum curam haberent: *Vt nos in gentes, ipsi autem in circumcisionem, tantùm ut pauperum memores essemus.* Tunc enim, prout declarat sanctus Chrysostomus, & Angelicus Doctor S. Thomas, in Jerusalem multi erant fideles, qui amore Christi, Evangelicam paupertatem professi possessiones suas vendiderant, & pretium in pauperum subsidium Apostolis dederant. Porrò horum voluntariè pauperum curam gerebant Apostoli, & eleëmosynas eis conquirebant, quibus eos alerent, ut vitam transigere possent. Hanc verò obligationem numquàm intermisit Paulus, ejusque socius, etiam absentes. Et adjungit Doctor Gentium: *Quod quidem solicitus sum hoc ipsum facere* In quæ S. Hieronymus: *Ob pauperum refrigeria laborabat Paulus & Barnabas in Ecclesiis Gentium, ut collectæ fierent, &c. Et hanc ipsam oblationem non per alios, sed per se deferre festinant illis* Tam benigni ac misericordes erant hi sancti? Itaque dum eis maledicunt, non dicatur quod eis detrahant, sed quod eos blasphement: nam quoniam misericordia erga pauperes ipsos in deos convertit, jam non tamquàm hominibus detrahunt, sed tamquam deos blasphemant: *Blasphemamur.*

Chrysost. hic. S. Thom. com in 2. ad Gal.

Hieron. epist. cit.

9. Et ne videatur, quod soli magni, & in dignitate constituti, qui misericordes sunt, diis assimulentur; pro conclusione discursus hujus omnes illos fideles, qui sese in charitatis operibus, ac proximorum suorum necessitatibus sublevandis exercent, Deo quàm simillimos esse demonstrabo: *Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est*; ait Christus, Sanctus Paschasius explicans hoc consilium, documentum, vel præceptum Salvatoris, admodum ingeniosè ait, quod Christus hic ait, perinde esse, ac si dixisset: *Ad hoc miseremini proximis, ad quod & in quibus miseretur Pater, scilicet, ut bonitas redundet in cunctis*; adeò ut misericordem esse, inquit sanctus Abbas, sit redundantia misericordiæ Dei, qui ex peculiari amore, & singulari sua gratia vult, ut virtus hæc per benignos, & misericordes derivetur in egentes: Cumque eius misericordia per seipsam, & nulla alia persona mediante omnibus totius mundi necessitatibus subvenire potuisset, tamen sese reprimat, atque contineat, ut nobis tamquam instrumentis suis, utatur ad succurrendum, totum hoc, inquit Paschasius, eo solo fine facit, ut misericordia humana in operibus pietatis ad divinam quam proximè accedat, & hac ratione ad tam excelsum sanctitatis gradum homo elevetur, & tam divinus fiat, ut etiam in hac præsenti vita imago quædam, ac perfecta ejus similitudo esse videatur. Quod si verò liberale cœlum omnibus fidelibus benignis, & misericordibus favorem hunc tribuat, ut eos in quoddam velut consortium deitatis admittat: quanto potius de iis, qui in montem conscenderunt, Principibus, Superioribus, Prælatis, qui sancto huic operi, pauperum nimirum necessitatibus depellendis sese impendunt, dicemus quod appareant, & similes sint Deo, ac Christo Domino nostro, qui ut montem conscendit, & numerosam multitudinem se sequentem conspexit, mox de ejus necessitate curanda tractare cœpit: *Subiit ergo, &c. Vnde ememus panes.*

Luc. 6.

Cùm sublevasset oculos.

CONSIDERATIO II.

Tanta fuit modestia, quam Redemptor mundi vultu præsetulit, ut cùm semel oculos sublevavit, illud velut rem peregrinam Evangelium annotandum putaverit.

SI quatuor Evangelistarum sacræ historiæ perlegantur, deprehendetur Christum Dominum nostrum, toto vitæ suæ decursu, quatuor duntaxat vicibus oculos sublevasse; primùm in monte, quando Discipulis suis Beatitudines prædicavit; secundò in resurrectione Lazari; tertiò in Cœna, quando corpus suum consecravit; quartò hic, ut videret sequentium multitudinem hominum, & postmodùm panem distribueret. Deus bone! Oculi impeccabiles 1

biles tam fuerunt modesti, ut nunquam nisi divina ordinatione aperirentur? Ita quidem quia non fuit actio in Christo, quæ non esset, nostra instructio: atque ita, quod oculi eius tam modesti erant, non id fiebat, quia ipsi necessarium foret, sed quia nostra refert, magna circumspectione, & prudentia in visu uti, oculosque semper demissos gerere, ut eò melius omnes Deum offendendi occasiones evitemus. Totum hoc dixisse videtur doctus & antiquus pater Theophylactus hisce verbis: *Ut discamus, quod non solitus sit hinc & inde vagari oculis, sed compositus & attentus sedere, utpotè docens Discipulos suos diviniora quadam*; atque ita convenit magnam oculorum rationem habere, quia malorum nostrorum auctores esse solent.

4 Mundi peccata tempore Noë tam magna, & enormia fuerunt, ut Deum ad mundum delendum compulerint. Observat noster magnus Lusitanus Oleaster, quod sacer historiographus hoc referens, causam illorum peccatorum designet, quæ fuit, vidisse & aspectasse, non quomodocumque, sed cum curiositate, speciosas mulieres, & lascivis cogitationibus, & inhonestis ac profanis cupiditatibus, quæ à tali visu procedunt, locum dedisse: *Cumq; vidissent filii Dei* (qui erant filii Seth) *filias hominum, quod essent pulchra.* Causa peccatorum non fuit ipsa pulchritudo, nam hæc donum est Dei: nec ipsum videre simpliciter, illud enim res est naturalis: sed conspicere nimia cum solicitudine, & cura, quæ ex sensuali animo, ac depravata voluntate originem trahebat. Hoc principium tantorum, ac tam gravium peccatorum, inquit Oleaster, designat Spiritus S. idque in hominibus virtuti tam deditis, quam erant filii Seth, quos pro eorum sanctitate, filios Dei vocat, ut etiam perfectissimi magnam oculorum, ac visus rationem habeant, & omnes hinc intelligamus, quod quantumvis filius Dei, quantumvis Angelus, & virtute sublimatus quis fuerit, si se fidat mulieribus, & magna cum circumspectione inter illas non versetur, miserabiliter prorsùs offensurus, ac prolapsurus sit. *Audiant hoc sancti, qui sibi ipsis fidentes, inter medios fœminarum choros se securos esse arbitrantur Nunquid sanctior tu filiis Dei, quos ex fœminarum pulchritudine offensos, hic Scriptura commemorat?*

Genes. 6.

Oleaster hic.

2 Jam aliàs (si benè memini) ad aliud institutum ponderavimus locum illum Scripturæ, qui agit de Dina, infelici illa Jacobi filia; & refert, quod illa, non obtenta à parentibus suis, nec à fratribus veniâ, eo tempore, quo minimè debuisset, domo egressa sit, & ingressa civitatem Sichem, *ut videret mulieres regionis illius*. Magno profectò, malo, ac damno ipsi fuit, domo egredi, ut videret, & frequentaret lascivientem juventutem, quod & hisce calamitosis temporibus, ob peccata nostra usus obtinuit. Inquirere hìc solent Interpretes, quidnam Dina in illis videre voluerit? Et respondent communiter, quod mores, habitum, & cultum, quo illæ utebantur. In hoc non subsisto, quia non est quod ad rem meam facit. Expendo translationem magni Patris sancti Augustini, qui, ubi Vulgata nostra dicit, *ut videret*, transfert ille, conformiter fortassis ad Septuaginta, quorum Versionem sæpiùs sequitur, *ut condisceret*; hoc est, quod egressa sit Dina, ut disceret sese velare, & comere, & assuefieri moribus, ac institutis, quibus illæ puellæ utebantur; adeò, ut si duas lectiones, Vulgatæ, & Augustini componamus, clarè deducamus, quod in hac occasione, videre, & discere, sit unum & idem; quandoquidem ubi una Versio dicit, quod egressa sit *ut videret*, altera transferat, *ut condisceret* Animadvertite an fidendum sit oculis, cùm videre ineptias, & vanitates, idem sit quod eas condiscere. Neque res hìc substitit: notum enim est infortunium quod ei accidit cum Principe Sichemitarum, occasione cuius sanctus Bernardus dixit: *Etsi otiosa vides, tamen non otiosa videris.* Præstitisset profectò, Dina, oculos ad videndum non habuisse: nam si curiositate ducta, non devenisses ad videndum ea, quorum tua non intereat, non cum tuo dedecore, tanto neque cum injuria canitiei tam honesti patris, honor tuus maculatus, ac puritas violata fuisset.

Gen. 34.

August. q. 140. in Genes.

Bern de Grad. humilit.

3 *Descendit Samson*, inquit sacer Textus, *cum patre suo, & matre in Thamnatha, cumq; venissent ad vineas oppidi, apparuit catulus Leonis sævus & rugiens, & occurrit ei. Irruit autem Spiritus Domini in Samson, & dilaceravit Leonem quasi hœdum*; Adjungit autem Scriptura sacra: *Et hoc patri & matri noluit indicare.* Doctus martyr Bertarius hæc ultima verba

Iud. 14.

Bertar. dub. 54. in vet. testa.

Verba legens, intricatur, & sapienter advertit: *Quomodo fieri poterit, ut ejus pater, & mater, ad filium cum Leone decertantem non adverterent? Nunquid Leo pulex, aut culex erat, qui digitis comprimitur, & necatur?* Difficultatem habet dubitatio. Verùm doctè eam resolvit
Abul. hic. Abulensis Bertarium referens, atque adeò dicit, quod cùm Samson Leonem occidit, jam à parentum suorum consortio secesserat: nam simulatque ad locum vinearum pervenit, aliam viam ingressus est, & per sylvam transiit, ubi Leoni occurrit, & digressionis hujus causam inquirens, respondet, cùm esset tempus uvarum, & Samson esset Nazaræus, cui lex eas comedere prohibebat, noluit cum parentibus per vineas transire, ne racemos videret, & eos comedendi periculo sese exponeret: *Tutius judicavit*, inquit Bertarius, *venire ad Leonis congressum, quàm se in occasionem frangendæ legis, desiderio saltem, injicere*; si enim uvas vidisset, eas concupiscere potuisset, si eas concupisset, facile fuisset eas comedere, si comedisset, peccatum commisisset, divinum mandatum transgrediendo, bonum itaque remedium est non aspicere, ut ne comedas, non videre, ut non pecces.

4. Quàm egregius adolescens David, & animosus pastor! Optima profectò virium & animorum ejus probatio fit, quod de eo
1. Reg. 17. sacra Scriptura refert: *Pascebat*, inquit ille de seipso ad Saulem, *servus tuus gregem, & veniebat Leo & Ursus, & tollebat arietem de medio gregis, & persequebatur eos, & percutiebam, & eruebam de ore eorum, &c.* Et Spiritus San-
Eccle. 47. ctus de ipso dicit: *Cum Leonibus lusit quasi cum agnis.* Benè quidem probatæ sunt vires & animi Davidis, sed videte unde inimicus intraverit ad vincendum eum, qui invinci-
2. Reg. 11. bilis videbatur: *Vidit mulierem se lavantem super solarium suum, erat autem mulier pulchra valde, &c. Missis itaque David nuntiis, tulit eam.* Videre enim, concupiscere fuit; adeò, ut qui Leonum ungues vivus evasit, propriorum oculorum suorum vi spiritualiter mortuus fuerit. Audite modò sanctum
Gregor. hic. Gregorium Magnum eventum hunc considerantem: *Fugienda est, & cavenda occasio, alioque sunt oculi avertendi, quia intueri non convenit, quod concupiscere non licet.* Nam contrarium facere, est inimico arma dare, quibus nos impugnet: si enim David oculos suos ei non concessisset, numquam ille ausus fuisset eum aggredi, neque eò devenisset, ut ipsum in præcipitium deturbasset: *Ipsis justi oculis usus pro telo, & momento à via virtutis abreptum in adulterii præcipitium deturbavit*, inquit sanctus Basilius Seleucien- Basil Seleuc. orat. 17.
sis.

Modò intelligetur ratio, propter quam 5.
idem David, peccati pœnitens, à lachrymis non cessaverit: *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam* Ps. 118.
Sed quid? An David aliis corporis sui partibus Deum non offendit? Ita sanè. Ut quid igitur in oculos præcipuè animadvertit? Videtur quod quemadmodùm oculi damnorum ejus causa exstiterunt, ita quoque pro reliquis membris peccati pœnam luant. Hoc videntur indicare verba Genebrardi: *Quia peccavi oculis, & oculorum concupiscentia, per oculos satisfeci copiosè lachrymando.* Genebr. hic.
Luant oculi quod quoquo modo defuerint in observatria legis tuæ; fuerunt enim excitatores, & suggestores turpitudinum, adulteriorum, & inordinatarum concupiscentiarum, duces tyrannidis animæ, latrones, qui bona ejus abstulerunt, portus, quò vanitates cordis mei appulerunt, fenestræ denique unde vitæ meæ domum conscenderunt, & invaserunt.

S. Joannes Chrysostomus discursum hunc 6.
fusè prosequitur, in homilia quadam de patriarcha Joseph, atque inter alia sacræ Scripturæ loca, quæ ibidem expendit, expendit verba illa sancti Job: *Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine,* Iob. 31.
Quasi dicat sanctus vir: Cum oculis meis fœdus inivi, atque inter me, & illos conventum est, quod non videbunt, nisi quod justum, & æquum fuerit; quodque omnibus illis, quæ turpium cogitationum occasio esse possent, cataractas occludere debeant, perinde ac si reipsa cæci forent, cùm certum sit, quod qualia oculi vident, talia animus cogitet. Audit eum sanctus Chrysostomus, & ex ejus verbis perturbatur. Chrysost. hom. de Patr. Ioseph. tom. 1
Fierine potest, ut ille, quem Satanas timebat, proprios suos oculos vereatur? & puellæ faciem intueri non audeat, qui inferno terrori erat? Ita quidem, inquit Aureum Os: *Iob diabolum quidem videns accedentem non fugit, sed mansit sicut Leo viribus fidens, virgine autem visa, non stetit, neque moratus est in contuendo*

tuenda pulchritudine; quia intelligebat in illa mota certam suam ruinam consistere. Gessit se Job (inquit noster doctus & sanctus Episcopus Barbastrensis) instar dextri venatoris cum falcone. Falco est avis admodùm cupida, quæ ad omnia quæ videt, seipsam præcipitat, & movetur ab omnibus, quæ illi in oculos incurrunt. Vt eam quietam detineant, capitium ei injiciunt, quo oculos ei obvelant, ne videat id, ad quod sese impellere non debet, illudque adimunt, quando videndus est grex avium, quas insequi debet. Cor nostrum falco est avidus & cupidus, qui omnia quæ videt, appetit, & ad omnia sese impellit. Quid autem facit Job? *Pepigi fœdus cum oculis meis.* Falconi huic capitium iniicit, ne videat, nisi aves, quas insequi debet, quidnam scilicet ad subsidium pauperis, protectionem afflicti, honorem, & obsequium Dei necessarium sit, ad imitationem Domini, qui suo exemplo, tam rarò oculos sublevando, hanc maximi momenti doctrinam nobis proposuit, quâ in opus deductâ, nullâ aliâ cautione oculi nostri opus habent.

Nuza Barbast. hom. 26. §. 2.

7. Possumus quoque à Matre doctrinam percipere, quam nos Filius ejus docuit, eò quòd ambo (ut sanctus Thomas dicit) in omnibus adeò sint conformes. Intrat sanctus Angelus Gabriel, ut intemeratissimæ illi Virgini Incarnationem divini Verbi in purissimis ejus visceribus annuntiet. Turbatur illustrissima domina, & quamquam sancti Patres varias hujusce turbationis, vel timoris causas assignent, qui tamen optimè censent, dicunt, magnitudinem, & excellentiam legationis hunc effectum produxisse; nil enim personam humilem adeò turbat, quàm si honores, & laudes, impares omninò cogitationi, aut præsumptioni, quam de se habet, ei attribuatur. Modò illud pendo, quod Evangelista dicat, Virginem verba Angeli audientem turbatam fuisse: *Quæ cùm audisset, turbata est in sermone ejus*; & non dicat, eam in visione Angeli turbatam fuisse. Non est hæc mea cogitatio, sed venerabilis mei Magistri, docti Commentatoris in libros Regum: *Cur, quæso, non dicitur, Cùm vidisset, turbata est in visione ejus?* Et respondet ad nostrum institutum admodùm accommodatè: *Fortassè quod ita oculos habuerit modestos, ac si demissos, ut ingredientem Angelum non viderit.* Temperantia, ac modestia Salvatoris nostri modestiæ admodum similis; talis enim fuit oculorum illius demissio, ut cùm semel illos sublevaverit, id ad nostram doctrinam, & instructionem in æterna memoria remaneat: *Cùm sublevasset oculos, &c.*

Bernard. hom. 3.

Mend. in lib. 1. Reg. c. 6. n. 13 in Expos. litt.

Vnde ememus panes.

CONSIDERATIO III.

Quamvis Christus Philippum consulat, ejus tamen opinionem non sequitur, ad instruendum Principes, ut tali ratione ministris suis faveant, ut ab ipsos se gubernari non permittant.

QUàm multos Reges, & dominos immeritò mundus vocat, cùm titulo Domini indignus sit, qui per alium sese regi permittit! Et quidem ratio est admodùm clara; nam nomen, *Rex*, significat eum, qui regit, & imperat, facta autem quorundam sunt talia, qualia eorum reguntur, & quibus imperatur: atque ita nomen non est conforme operibus, & appellativum moribus non convenit. Nescio profectò quem condemnem magis, an familiares, quos privatos vocant, qui limites suos excedunt, & plus quam ipsis imponitur, sibi assumunt; an verò Principes ipsos, qui tam malè secum agunt, & animum tam abjectum habent, ut sese regi sinant ab iis, qui ipsis inservire deberent.

Cùm Moyses populo dixit, plurimùm se munere regiminis gravari, nec humeros habere ad tam grave onus sustentandum, utque illi personas optimè de Republica meritas sibi proponerent, ut digniores ex iis eligeret, qui sibi assisterent, & quasi vicarii rectores populi forent, sacra Scriptura teste, dixit hæc verba: *Date ex vobis viros sapientes, & gnaros, & quorum conversatiò sit probata in Tribubus vestris, ut ponam vobis eos Principes.* Noster doctus Pagninus ex Hebræo transfert: *Ponam eos capita vestra.* Jam verò Oleaster ingeniosissimè animadvertit, Rectores populi Israël capita vocari, & nominis illius rationem assignat:

Deuter. 1.

Pagnin. ex Hebr.

Glossa.hic. signat: *Vocat Hebraismus Principes capita, quoniam quemadmodum capitis est cætera membra corporis gubernare, ita & Principis, subditos suos, qui sunt veluti membra in humano corpore.* Caput subinde pedibus indiget, ut judicium suum exequatur; pedes tamen ad ejus mandatum semper se movere debent, adeò ut capitis sit præcipere, pedum verò obedire; & si hic ordo inverteretur, esset præposterè incedere, & regimen pedum ad caput transferre. Idem erit, quando cliens Principi dominari voluerit, & subditus Prælato imperare. Quod Prælatus subinde subditum consulat, rationi admodùm consentaneum est, ideo enim Principibus permittitur consiliarios suos habere: sed judicium eorum exquirere, & omnibus, quæ ipsi arbitrati fuerint subscribere, intolerabilis stultitia foret.

2.
Genes. 38. Gravida erat Thamar nurus patriarchæ Judæ, & duos filios utero suo gerebat. Advenit hora partus: doloribus ejus incipientibus, unus, cui nomen Zara, manum protulit, & videbatur generosior futurus, atque adeò obstetrix signo eum mox distinxit, in manu ejus coccinum ligans, & dicens: *Iste egreditur prior*; vel ut est in Hebræo: *Iste egressus est prior.* Doloribus autem matris increscentibus, manum hic retraxit, & sese abscondit, & aliter, nomine Phares, qui infirmior videbatur, mox egressus est: *Manum retrahente, egressus est alter*, qui primogenituram, & regnum sibi obtinuit. Quærunt sacri Interpretes, quarè Zara primogenituram amiserit, cùm fecerit quod potuit, ut prior nasceretur, quã Phares? Præsertim, cùm in nativitate Iacob, & Esau videamus quod idem acciderit, & in ventre matris suæ Rebeccæ duo fratres pugnaverint, & quod Jacob detinuerit Esau, ne prior nasceretur, & quamquàm Esau prior natus fuerit, Jacob tamen primogenitus patris sui fuit, & successor, & dominus tam illustris familiæ, nec ei obfuit, quod junior fuerit. Quænam igitur ratio fuerit, cur Esau principatum amiserit? Temeritas quædam esse videtur, divina judicia perscrutari velle. Verumtamen dum eventus hujus causam investigo, existimo inceptum illum regimini redditum ex eo, quod manum protulit, ut ea ligaretur, *Protulit manum.* vel ut ex Hebræo Pagninus noster legit: *Dedit manum in qua obstetrix ligavit coccinum.* Hìc malum omne fuit: si enim vi eam arripuissent, ob id fortassis jus suum non amisisset; sed voluntariè se capi permisit, & hac ratione insufficientiã suam ad imperandum indicavit. Princeps enim permittere non debet ab aliquo se ligari, solutas manus habere debet ad operãdum, prout sibi videbitur convenire; nec se ita subjicere debet, ut tandem eum regant, qui ei obedire debent. Sanctus Bernardus in hujus doctrinæ confirmationem adducit, quod Regi illi accidit, cui, cùm sagittâ læsus esset, dictum fuit, ut se ligari permitteret, ut tãto securiùs ei mederẽtur, eò quòd minimus motus, quem faceret, mortem ipsi adferre posset. Respondit autem: *Non decet vinciri Regem, libera sit Regis, & semper salva potestas.* Indignas Principe judicans vel ipsam repræsentationem regalis libertatis imperio clientum subjectæ, atque adeò melius esse censuit pati, quàm ligari. Bern tract. de Pass. Dom. c 4.

Est quæstio curiosa, atque inter Scripturæ interpretes admodum agitata, quænam fuerit ratio, propter quam Deus Jonatham filium Saulis successione regni privaverit. Sufficiebat profectò, quod pater ejus pœnã subierit, quam ejus delicta promerebantur; quare filius ejus simul cum ipso obiit, cùm non sciamus peccata quæ commiserit? Quin potius pinus erat aurata, mille illustribus, & amabilibus perfectionibus cumulatus, quem Regem, & dominum Israëlis appellabant, & nihilominùs quæsivit Deus pastorem de Bethlehem. Davidem adolescentem, ut sceptrum, & coronam populi sui ei conferret? Magnum profectò mysterium! Sacri Doctores diversas ineunt vias: sequemur modò opinionem sancti Gregorii Thaumaturgi, instituto enim nostro mirè quadrat. Notat hic sanctus modum, & stylum, quo sacra Scriptura refert puram illam, ac synceram amicitiam, quam David, & Jonathas inter se contraxerant: *Anima Ionathæ conglutinata est animæ David, & dilexit eum Ionathas quasi animam suam.* Quin & amicitia eò tandem devenit, ut vestimentis & ornatu, quibus indutus erat Jonathas, sese exuerit, & dederit ea Davidi, *usque ad gladium, & arcum suum, & usque ad baltheum.* Dicit modò sanctus Gregorius, 3. 1. Reg. 18.

gorius, Jonatham hac actione declarasse, se non habere genium regis, & quodammodò Davidi sceptrum cessisse : *Vincula inferre præstantioris erat, non inferioris, agglutinari autem deterioris, ita quidem, ut vinculis expedire se quodammodò non possit.* Advertendum est, quod Jonathas Davidem requisiverit, ejusque amicitiam ambierit, affectus sui laqueis, & vinculis constrictus, David verò eum cepit, & libertatis ejus dominum se effecit : qua quidem ratione Jonathas visus est confiteri pusillanimitatem suam, & generosam superioritatem quam in Davide agnoscebat, quæ certa erat denuntiatio, hunc illi imperaturum regnare. Et amplius dico, quod donatio, quam fecit ei Jonathas gladii, qui est insigne potestatis regalis, præsagium fuerit, eum regem non futurum: qui enim se capi permittit, & auctoritatem suam conservare nescit, non habet delineationem seu speciem Principis, neque necessaria requisita ad imperium.

Gregor. Thaum. in orat ad Orig.

4\. Deplorabat Jeremias iniquitatem magnam, quam videbat in terra : *Iniquitas in terra*, inquit ille capite 51. sacri sui vaticinii. Quæ, obsecro, iniquitas hæc, ploratu, tam digna? Perinde enim, ac si nulla alia in mundo fuisset, hujus duntaxat meminit Propheta. Suntnè fortassis homicidia, adulteria, latrocinia quæ fiunt? Nequaquam. Suntnè usuræ, perjuria, falsa testimonia? Nec illa. Suntnè odia, cupiditates, ambitiones? Minimè. Quænam igitur est hæc iniquitas, quam adeò lugens deplorat Jeremias? *Dominatorem super dominatorem.* Explicat doctus Martinus Delrio: *Hoc est Rex in Regni administratione privato subditus, privatus verò Regi præpositus.* Dicit iniquitatem hanc esse supremam, propter multas alias, iniquitates, quæ ex illa procedere solent, admodùm probatas in tristibus illis Regnis, in quibus magna hæc infelicitas haberi solet. Utinam eam in Hispania nostra non videamus, nec ad tam calamitiosa tempora deveniamus, ut cum veritate dicere possimus, quod Ammianus Marcellinus, de Eusebio Constantii Imperatoris familiari verba faciens, de quo dicit hæc verba : *Apud quem, si vera dici debent, plura Constantius potuit.* Hoc est, quod Imperator uteretur familiari suo Eusebio, & cum ipso multa negotia determinaret, eò quòd non esset ipse suus, sed Eusebii familiaris sui. Adverto Historicum dicere: *si vera dici debent.* Videtur non fuisse tempus dicendarum veritatum. Multa hîc dici possent, verùm non convenit doctrinam hanc applicare, sed discursum nostrum prosequi, & ostendere, quanti referat Principes Catholicos manus habere solutas, & liberum arbitrium, ne ab inferioribus suis se regi sinant, in eo quod contra justitiam & rationem fuerit; sed eos intra limites semper contineant, & ita subjectos, ut sciant quod pedes eorum sint, & ipsi illorum capita.

Ierem. 51.

Delrio in Thren. c.5 v.8.

Ammian. apud Velasq. in c.1 ad Philip. v.13. ann.6.

5\. Noti sunt magni illi favores à Salvatore sancto Petro Apostolo exhibiti, quemadmodum Ecclesiæ Tiaram ei promiserit, & mox ei mandaverit, ut pro duobus tributum Cæsari persolveret, reliquis Discipulis eum præferens. Postmodum verò accidit, ut paulò pòst dixerit ei Dominus, quod mortem crucis obiturus esset, sanctus verò Apostolus Petrus se ei opposuerit, eumque reprehenderit, quasi efficere volens, ut dictum retractaret : *Et assumens eum Petrus, cœpit increpare illum, dicens: Absit à te Domine, non erit tibi hoc.* Propter quod Dominus asperè eum reprehendit, inimicum suum eum vocans, & hominem qui parum admodùm de supremis Redemptionis mysteriis comprehenderet : *Vade post me, Satana : scandalum es mihi, quia non sapis ea, quæ Dei sunt, sed quæ hominum.* Audit eum Victor Antiochenus, & hoc modo verba ejus explicat : *Hoc est, Sequere me, neque voluntati meæ, qua sponte cruci me submitto, in posterum adversare.* Quasi diceret : Petre, licet te tantopere sublimatum videas, & tantis à me favoribus præventum, cave tanta familiaritate dejiciaris, sequere tu me, non autem ego te; cumque videris, quod rem aliquam facere certum constitutumque habeam, ne mihi contradicere audeas: cumque jam dicam quod mori velim, tacere, & obedire convenit, non autem ut discipulus Magistrum docere velit, & servus Domino suo imperare.

Matth. 16 & 17.

Vict. Antioch apud Marc. c. 18.

6\. Modò intelligetur ratio, propter quam Christus Dominus eundem sanctum Petrum reprehenderit, quando in horto, cùm ministri Satanæ venirent, ut eum caperent, ex-

Matt. 26. *Extendens manum, exemit gladium suum, & percutiens servum Principis Sacerdotum, amputavit auriculam ejus*. Et meritò, inquit magnus Ecclesiæ Doctor sanctus Augustinus, Dominus eum reprehendit; nam absque dubio aliquod peccati genus habuit. Verum occurrit ratio dubitandi, si divinus Magister mandavit eis, *ut qui non habet gladium, vendat tunicam suam, & emat gladium*; quomodo nunc eum accusat, quod gladium eximat? Ad quid sunt gladii, nisi ad defensionem? Quæ autem justior esse posset, quàm hæc præsens? Respondet gloriosus sanctus: *Quia Dominus jusserat, ut ferrum Discipuli ejus ferrent, sed non jusserat, ut ferirent*. Sanctus Petrus autem tamquam dominus gladio, & potestate sibi data uti voluit, prout sibi videbatur, non autem prout Dominus ipsi mandaverat, nec jussa ejus expectavit, sed absque ejus imperio inimicum aggressus est; licet enim Christus Dominus gladium emi præceperit, non tamen præcepit, ut illo feriret: atque adeò faciendo contra id quod sibi imperatum fuerat, mandatum excessit, & plus quàm debebat, potestatem ampliavit; semper enim familiarium actiones secundùm voluntatem Principis, ejusque imperium dirigi debent; contrarium enim est iniquitas, quam vidit Propheta Jeremias, servum nempe majorem esse domino suo.

Luc. 22.

Aug. l. 22. contr. Faust. c. 70.

7. Perplacuit mihi moderni cujusdam Commentatoris animadversio, ponderantis id quod advertit sanctus Evangelista Lucas in Historia Actuum Apostolorum, agens de adventu Spiritus Sancti. *Apparuerunt*, inquit, Discipulis simul congregatis, *dispertitæ linguæ tanquam ignis, seditq; supra singulos eorum*. Eventus mysterio plenus, inquit hic doctus. Et verò quidnam significabat? *Super caput Apostolici Præsulis tantùm sit Spiritus Sancti lingua*. Dictum benè: sunt enim quidam subditi, qui lingua sua, plus quàm superiores sui, imperantes, super capita eorum sedent, privilegium soli Deo concessum, insolenter usurpantes: verùm non sunt hi Prælati Apostolici, nec tales Principes Christiani, qui enim reverà tales sunt, Dominum dominantium Christum Salvatorem nostrum & Magistrum imitantur, qui ita Discipulis & inferioribus suis favet, eosque contulit, ut semper ipse sit, qui gubernet.

Act. 2.

Cel. in Iudith. c. 2. v. 2. §. 4.

Agesilaus Lacedæmoniorum Rex, Lisandrum familiarem suum habuit. Cognovit ille à Principe suo se amari, & hoc ipsum cognoscere (quemadmodùm multis) magno ipsi damno fuit. Tantum enim ipsi fidit, ut majus dominium usurpaverit, quàm Rex vellet; qui prout sapiens & circumspectus erat, satis prudens medium excogitavit. Itaque Lisandrum vocavit, inquit Plutarchus, eique in domo sua officium commisit superbia; & præsumptione ejus longè inferius: *Quam rem vehementer ille dolens: Belle, inquit, Agesilae, nosti amicos extenuare tuos*. Respondit Rex: *Novi, sed eos, qui me majores esse volunt*. Hoc fecit Rex Gentilis; quanto potiùs Principes Catholici id facere debent, cùm tam bonum exemplar habeant, in quod oculos conjiciant, quale est Christus Dominus noster, qui licet Philippum consuluerit, ejus tamen opinionem non est secutus, ut nos doceret, quod servus non magis imperare debeat, quàm suus dominus, & herus. 8.

Plut. in Agesil.

Saturati sunt.

CONSIDERATIO IV.

Ut Christianus perfectè adimpleat præceptum charitatis, eleemosynas suas facultatibus suis metiri debet.

Non dicit sacer Evangelista, quod solùm comederint, sed quod comederint usque ad satietatem, ac tantum, ut convivæ non amplius voluerint, aut desiderarint; ut suo nos exemplo Salvator noster modum doceret, quo charitatis opera à nobis obeunda sunt. Neque enim ad perfectè obeunda misericordiæ opera, & satisfaciendum obligationi hominis Christiani sufficit, nos quoquo modo pauperi benefacere; verùm, si per facultates liceat, debemus plenariè necessitatem, ac miseriam ejus sublevare: nam si non fecerimus quod possumus, & quantum pauperi necessarium 1.

fuerit, perinde erit ac si nihil fecissemus. Sapienter admodùm in hac materia locutus est magnus Pater sanctus Augustinus, cùm ait: *Vnusquisque quantum prævalet, tantum porriget, qui habet aurum, det aurum, qui argentum, argentum, qui verò non habet pecuniam, cum bono animo det pauperibus bucellam.* Adeò ut omnes ac singuli, proximo suo in miseria constituto, quantum facultates permittunt, subvenire teneantur, atque ea, quæ in pauperes expendunt, annuis reditibus, & proventibus conformare; alioquin enim nec agent, quod debent, nec Redemptorem nostrum imitabuntur.

Aug tra de rect Cath. conversat.

2\. Sanctus Petrus Damianus Cardinalis considerat, atque expendit methodum illam, ac legem quam sanctus ac senior Tobias filio suo dedit, eundem docens, qualiter deberet esse misericors: *Quomodo potueris, ita esto misericors, si multum tibi fuerit, abundanter tribue, si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude.* Notandum, inquit sanctus Petrus Damiani, duo esse, quæ hic filium suum, ac in illo nos omnes doceat sanctus ille senex, ac apprimè doctus in materia, ac exercitio charitatis: Primum, ut eleëmosynæ sint secundùm mensuram divitiarum cujusque, & quisque proximo suo benefaciat, quantum à Deo sibi datæ facultates patiuntur: Alterum, ut quantumvis parum quis habeat, ideò tamen benefacere non intermittat, verùm etiam modicum illud inter pauperes libenter dispertiatur: *Vbi etiam discretionis modum ponit, & authenticam proculdubio regulam, in qualibet possessionis, atque substantiæ quantitate præfigit. Ait enim: Quomodo potueris, ita esto misericors.* Adeò ut puritas, ac perfectio charitatis non in hoc consistat ut proximo qualitercunque benefaciat, sed in eo, ut tantum quantum ipsi opus fuerit, & ut saltem, quantum facultates nostræ patiuntur.

Damian. opusc 9. de eleemos c. 3.

3\. Creavit Deus terram, & creata, tot, tantisque, ut ita dicam, pensionibus, tributis, ac oneribus impositis gravavit, ut admirationi sit singula consideranti. Jubet ut producat herbas, plantas, arbores: *Germinet terra herbam virentem, lignumq; faciens fructum* Nec satis hoc arbitratus, insuper mandat, ut tamquam pium refugium, seu benignus hospes, hominibus, atque omnis generis animalibus, magnis ac parvis, receptaculum & domicilium præparet Adhæc convenientia, ac necessaria alimenta tam diversis hospitibus subministret. Celebris noster Lusitanus Oleaster hic admirabundus exclamat: Ergone soli terræ tanta onera, tot vectigalia, ac tributa imponuntur? Quî sufferre poterit tot sollicitudinum ac obligationum pondus? Non alia certè de causa id factum, quam quia his omnibus ferendis sufficientem habet potestatem, ac virtutem, & Deus vult, ut quantum fieri potest, sese communicet, idque ad confusionem eorum Christianorum, qui cùm pauperibus multa elargiri possunt, pauca distribuunt: *Sunt qui cùm multa præstare possint, paucis exhibitis contenti sunt, quos hac sententia redarguit Non sat fuit terra, producere ex se herbam, sed quidquid producere potuit, ad nostram produxit utilitatem, herbam parvam, & grandem, arbores, & ligna fructuosa, & infructuosa* Idem fecerunt aquæ, atque indies faciunt illa cœli luminaria, ut ibidem diligens ille, & gravis Auctor advertit; & curioso lectori in eo videre licet. Concludit autem his verbis sequentibus: *Quid tu solus, homo, thesaurizas, ignorans cui congregabis ea? Et si plura præstare potes cur contentus es, cùm parva, aut nulla effundis?* Cùm terra, aqua, ac cœlestes illæ stellæ tam liberales sint, ut eis non sufficiat uno tantùm benefacere, sed pluribus modis sese hominibus communicare gestiant, qualem te, ô homo, esse oportet? Cur deterioris conditionis eris, quam creaturæ insensibiles, ac ratione destitutæ? Cur thesaurizas, ac divitias tuas conservas, ignorans quis iis fruiturus sit? Et si quidem ad multa largiendum divitiæ tibi supersint, ut quid paucis, aut nullis omninò datis acquiescis? Profectò non hoc est quod Deus præcipit, nec elementa hoc te docent; verumtamen ut des, cùm possis, necessaria pauperi, alioquin quidquid egeris, pro nihilo reputabitur.

Genes 1. *Oleast. hic.*

Regius Propheta David *Psalmo* 129. hominibus persuadere nititur fiduciam, quam in Deo habere debent, & quomodo in ipso solo spes omnes suas collocare: *Quia*, inquit, *apud Dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio.* Rationem à se dictorum 4.

Psal. 129.

dictorum hìc assignat David, & cur homo in Deo solo, nec ulla alia in re sperare debeat: nempe quia in ipso solo, & cum ipso, in ipsius domicilio, potestate, ac manu (quæ omnia significant verba hæc, *Apud Dominum*, uti observat magnus noster Hispanus Paraphrastes) pietas est, ac misericordia: & *copiosa apud eum redemptio*. Copiosam verò illam redemptionem, quæ multo major est, quàm peccatis hominum necessaria sit, solus ille, nec alius quispiam facere potest. Sola enim, ac unica sanguinis gutta, mille mundis redimendis sufficiebat, atque unius solius hominis amore totum sanguinem effudit. *Prorsus copiosa*, inquit sanctus Petrus Damiani, *non stricta, quia largiter unda sanguinis de corpore Christi per quinque partes emanavit: sufficeret ad redemptionem orbis vel una pretiosissima sanguinis gutta, sed data est copia, ut virtus diligentis in beneficii redundatione clarescat*, utque ex magna illa Dei misericordia, qualis redemptio nostra fuit, discamus misericordes fieri, non parcè tantùm necessitatibus pauperum providendo, verùm magnam, ac superabundantem misericordiam, ac charitatem eis exhibendo.

Episc. Cacer.

Damian. serm. 47. qui est primus de exalt. S. Crucis.

5. Considerat magnus Oleaster legem Dei, ac Domini nostri populo suo impositam, quam in terra promissionis observandam accepit, quæ hic habet: *Si unus de fratribus tuis, qui morantur intra portas civitatis tuæ, in terra, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, ad paupertatem venerit, non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum, sed aperies eam pauperi, & dabis mutuum, quo eum indigere perspexeris.* Sed quid? Non sufficiet, si aliqualem eleëmosynam pauperi dedero, sed necesse est, ut ab omni eum miseria liberem? Nequaquam intelligiris, inquit Oleaster: non mandat hoc Deus, ad solius meriti tui incrementum. verùm etiam ad honoris, ac gloriæ tuæ augmentum: *Non vult Dominus te fore parcum in distribuendo, & subveniendo fratribus tuis, quod etiam gloria tua expedire videtur, ne alius dicat, se defectibus tuis potiùs, quàm proximi subvenisse* Et quidem ratio est clara: si enim cùm possis necessitati proximi tui totaliter subvenire, idipsum non feceris, alius quispiam, qui ei succurrerit, meritò dicere poterit, se non tam paupertati ejus remedium attulisse, quàm defectus à te commissos supplevisse. Cùm enim liberali manu ei subvenire potueris, id minimè fecisti, atque hoc contra leges perfectæ charitatis, quæ jubent, ac mandant, ut quisque ad proximum juvandum faciat quod possit, & non contentus parum aliquid dedisse, quantum illi necessarium fuerit largiatur.

Deut. 15.

Ad hoc institutum notavi quandoque insignem considerationem sancti Augustini. De Lazaro illo mendico dixit Christus Dominus noster, quod *cupiebat saturari de micis, quæ cadebant de mensa divitis.* Videtur autem magnus ille Doctor opinari, quod Lazarus ex divitis illius domo, eleëmosynam aliquam, licet exiguam habuerit: *Numquid enim fratres charissimi, si pauper ille ante januam jacens, sufficientem panem acciperet, diceretur de illo: Quia cupiebat saturari?* Itaque quantum ego quidem capio, sanctus ille, divitis culpam non ponit in eo, quod nihil dederit, sed quod non dederit quidquid Lazaro necessarium fuit. Atque ex ipso Evangelii sacro textu conjectura hæc elici potest; dicit enim quod *jacebat ad januam*, quod non diceretur, si uno tantùm, aut altero die, & non pluribus diebus ad januam jacere solitus fuisset, adeò ut nemo plateas pertransiret, quin eumdem singulis horis ibidem reperiret: cumq; per plures dies ibidem moraretur, clarum omninò videtur, aliquid saltem ei datum fuisse; nimirum frustula quædam panis, & analecta, seu mensæ reliquias quasdam subinde recipiebat, quibus se, licet ægrè, & cum solita semper fame, & dolore sustentabat, cùm non haberet sufficientia, quibus naturæ suæ faceret satis. Adeoque non dicit Augustinus, quod dives ille non dederit panem, sed quod non dederit *sufficientem panem*; & dicit, quod Evangelium non aliam damnationis ejus causam assignet, quàm solam ejus inhumanitatem, qua cum tanta sibi superessent, pauperi tamen necessaria non dedit Notatu digna sunt Augustini verba: *Propter hanc solam inhumanitatem, qua contemnebat pauperem ante januam suam jacentem, nec congruè dignèque pascebat, mortuus est, & sepultus in inferno*; ut nos præmoniat, quod si non fecerimus, quantum potuerimus, legem boni,

Luc. 16.

Aug serm. 29 de verb. Apost.

boni, ac veri Christiani, prout oportet, non adimpleamus.

7. Mandabat olim Deus in Deuteronomio populo suo, ut ex omnibus fructibus, quos in messe colligeret, certam quamdam partem reservaret Levitis, peregrinis, pupillis, & viduis, ut scilicet haberent quod comederent, & quo saturari possent: *Venietq; Levites, qui aliam non habet partem, nec possessionem tecum & peregrinus, & pupillus, ac vidua, qui intra portas tuas sunt, & comedent, & saturabuntur, ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omnibus operibus manuum tuarum, quæ feceris.* Celebris noster Oleaster advertit ad verbum, *saturabuntur*; ac de eo ad mores nostros formandos, ait: *Non vult te parcè tua in pauperes distribuere, sed tam abundè, ut inde non solùm nutriantur, sed etiam saturentur pauperes. Quid ergo facitis, qui tam parcè in pauperes effunditis, ut ex eis vix vivere liceat, quantò magis saturari? Audi Apostolum: Qui parcè, inquit, seminat, parcè & metet.* Immò quod amplius est, addo, & dico, quod nihil omninò metet Christianus ille, qui aliquid tantùm mendico dederit, si cùm dare possit, necessaria negaverit; nam ut Christus dicit, cælestibus benedictionibus indignum se facit.

Deut 14.

Oleast hic.

8. Christus Dominus Redemptor noster per sanctum Matthæum dixit, quod virgines fatuæ acceptis lampadibus, *non sumpserunt oleum secum.* Sanctus Salvianus acutè admodùm hìc disserit, clausulam hanc examinans, in qua nonnullam difficultatem deprehendit, ac videns eas afflictas, eò quòd lampades earum extinguerentur: *Lampades nostræ extinguuntur*; dicit hæc verba: *Cùm ipsæ, ut legimus, extinguendas fortè lampades suas reformidaverint, habebant profectò aliquid, quod verebantur extingui.* Quomodo itaque dicit Salvator, quod *non sumpserunt oleum secum*? Respondeo, id eò dictum, quòd minus sumere quàm necessarium fuerit, perinde sit ac nihil sumere. Hoc est quod sanctus Salvianus tacitè dicere voluit: *Habebant profectò aliquid, quod verebantur extingui.* Ex omnibus hoc discursu adductis, clarè colligitur veritas doctrinæ, quam titulus ei præfixus includit, nimirum, quod ad hoc ut Christianus perfectè adimpleat præceptum charitatis, non sufficiat quoquo modo pauperibus benefacere, sed quod eleëmosynæ ac misericordiæ opera debeant esse secundùm mensuram facultatum, & bonorum cujusque; atque hoc exemplo suo nos Christus docuit cum numerosæ huic multitudini penuriam patienti dedit quod comederet, usque ad satietatem. *Et saturati sunt.*

Matt 25.
Salvian. l 2 ad Eccles.

Colligite, quæ superauerunt, fragmenta, &c.

CONSIDERATIO V.

Cùm natura paucis ad sui sustentationem indigeat, solet Deus dare quod sufficit, ut necessitati succurrat, non autem superflua ad ostentationem fovendam.

Finito convivio mandavit Christus Dominus reliquias colligi, ne deperderentur; licet videatur quod parum petiisset, si duodecim panum cophini periissent, & consequenter quod supervacanea fuerit providentia Christi: Certum tamen est, quod omnis ejus actio, nostra sit instructio, & toto vitæ suæ decursu nihil egerit, aut dixerit, quod ad nostram doctrinam directum non fuerit; atque adeò tali ratione eis necessaria dedit ad necessitati succurrendum, ut superflua dare noluerit, ne profusionis causa foret, utque gravia mala evitaret, quæ vanitas secum trahere solet. Liberalis esse voluit naturæ Auctor, non prodigus; primum enim fecit, ut necessitati nostræ subveniret; secundum verò si fecisset, ostentationem nostram fovere visus esset: quodque hìc Dominus maximè à nobis desiderat, est, ut non secundùm vanam mundi opinionem, sed conformiter ad naturæ leges vivamus, cui proprium est paucis esse contentam. 1.

Quapropter sapienter admodùm dixit Philo Alexandrinus, quod *protegitur vita cibo, potuque, sicut corpus vestimento.* Hæc verba facem mihi præbuerunt ad alia quædam Christi Domini apud S. Matthæum intelligenda, quibus auditoribus suadebat, dicens: *Ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini.* Scio

Philo l. 2. Allegor.

Matth. 6.

equidem

equidem verborum illorum scopum fuisse, ut humano pectori persuaderet Salvator, quod semper ab eo requisivit, id est, ut cœlum pro primario ac principali suo, terram verò pro accessorio haberet, utque illud intentionum, desideriorum, cogitationum, ac spei nostræ finis esset. Hæc est communis sacrorum Interpretum explicatio. Adverto autem cœlestem Magistrum, ut temperantiam, ac moderationem nobis persuadeat, conjungere victum, & amictum, quæ duæ res sunt, quibus ad mortalis hujus vitæ cōservationem omnes indigemus. Cumque Philonis Hebræi sententia utor, intelligo, quod cùm Christus Dominus duabus hisce rebus mensuram, & modum imponit, hoc perinde fit, ac si diceret, ut unâ utamur, sicut aliâ, hoc est cibo, sicut vestimento, & quemadmodùm corpus vestimento tegitur, ita venter cibo sustentetur: *Protegitur vita cibo potuque, sicut corpus vestimento.* Quasi diceret, ut necessariis contenti, superflua evitemus. Ita capio verba Philosophi: *Protegitur, &c.* Vestitus ad justam mensuram abscindi debet, ne, si longior fuerit, per terram rapietur, sin verò angustior, rumpatur, & rimas agat. Homo prudens justè æstimare debet, quid expendere possit, quidque sibi necessarium fuerit, ne excessus faciat, utque à debitis, quorum vanitas causa esse solet, sese liberet.

2. Doctissimus noster Oleaster observavit, quod Deus Moysi mandavit, ut lucernas, quæ in Tabernaculo Domini, ad debitum divinæ Majestatis cultum esse deberent, summus Sacerdos Aaron ita disponeret, ut à vespere usque ad manè accensæ forent: *Ponetque eas Aaron à vespere usque ad manè coram Domino.* Numquid, Domine, convenientius fuisset, ut lampades hæ de die quoque arsissent, & Sanctuarium tuum omni tempore illuminatum fuisset? Nequaquàm. Quid igitur ea re nobis indicare, & docere voluisti? Dicam, inquit magnus Lusitanus: *Prudentiam in expendendo docet locus iste. Poterat enim præcipere, ut die noctuque lucerna arderet, sed quid in luce lucerna opus est?* Fuisset sanè absque ulla necessitate oleum perdere. Luxum, inquit Deus, & superfluitates in domo mea nolo, ut homines à me modum discant, quem in domibus suis tegendis tenere debeant, non utendo superfluis, sed tantummodò ad sui conservationem necessariis.

Levit. 24.

Oleast. hic.

Spiritus Sanctus capite 31. *Proverbiorum* animam justi, mulieri prudenti & forti magnæ domus suæ gubernatrici comparat; de eaque dicit, quod *facta est quasi navis institoris de longè portans panem suum.* Doctus Jansenius verba hæc explicans, dicit sequentia: *In eo igitur constituitur mulieris laus, quod manuali opera, etiam peregrinas opes, & non solùm quæ domi nascuntur, inferat in domum mariti, non tamen ad luxum, sed ad necessitatem, quæ nomine panis significatur.* Notum enim est nomine panis significari ea, quæ ad vitæ humanæ sustentationem, ad conservationem præcisè sunt necessaria. 3.

Prover. 31. Iansen. hic.

De primis illis, post diluvium, mundi fundatoribus dicit sacra Scriptura, quod *cùm proficiscerentur de Oriente, invenerint campum in terra Sennaar, & habitaverint ibi.* S. Joannes Chrysostomus multa deprehendit in hac loci mutatione annotanda. Fierinè potest, inquit sanctus ille Doctor, ut tam pauci homines in Oriente contineri non potuerint? Quid opus erat peregrinari, & novas per mundum terras conquirere, in quibus viverent? Noluerunt, inquit aureum Os, divinæ voluntati sese conformare, nec intra terminos sibi à Deo constitutos se continere: *Vide quomodo humanum genus non potest subsistere intra suos limites, sed amplius concupiscens, majora intra se appetit. Atque hoc est, quod potissimè humanum genus perdidit, quia non vult naturæ suæ mensuram agnoscere,* de qua diximus, eam paucis contentam esse; contra quam solet vanitas, quæ solo impossibili sibi satisfacit. Arbor liberalis non vocatur, cùm ventus omnes ejus fructus decerpit, & dejicit, nec homo talis dici debet, cùm vanitas omnia ejus bona absumit, ægrè enim vocari poterit virtus illa, quam ordinariè tanta vitia comitantur. 4.

Genes. 11.

Chrysost. hom. 30. in Gen.

Recordabimini (credo) parabolæ Regis illius, qui cùm oblatus sibi esset famulus quidam suus, qui debebat sex milliones (ad hanc enim summam ascendunt decem millia talenta, secundùm computum regni Castellæ) quamquàm tamen postea totam hanc summam ei dimiserit, quæ benignitas profectò tam liberalis fuit, ut de alio Rege numquam similis audita fuerit & *non haberet unde redderet, jussit eum venumdari, & uxorem* 5.

Matt. 18.

rem ejus, & filios, & omnia quæ habebat, & reddi. Advertit magnus noster Oleaster ad severam, & rigidam hanc executionem, & quærit: *Quare existimas uxorem simul & filios cum eo vendi, nisi quia magna debita uxoris & filiorum gratiâ contraxerit? Non enim timuit aliena rapere, ut uxorem & filios pomposè indueret, & ornaret.* Quoniam verò tanti debiti causa fuerunt, jure merito & ipsi puniuntur.

6. Quàm longè aliter in œconomia domus suæ sese gessit sancta illa virgo, & domina Martha, de qua sacer Evangelista dicit, quod dum soror ejus Maria verbum Dei audiret, licet hera & domina domus, culinæ intenderit, & aliquid quod comederent, præparare inceperit. Hoc enim mihi significare videtur: *Martha autem satagebat circa frequens ministerium.* Et si quidem sacros Interpretes interrogaveritis, quam ob causam tam gravis mulier istis ministeriis sese impenderet? diversimodè respondebunt. Inter omnes instituto nostro admodùm accommodatè locutus est doctus quidam nostri temporis, qui dicit, rationem, propter quam ipsa per se in propria persona ministraverit, fuisse, quia non haberet famulos, & ancillas, qui hisce ministeriis sese impenderent, & necessariis intenderent. Ideoque postmodùm de sorore sua conquerens, quod se non adjuvaret, dicit, eam considerare debuisse, quòd esset sola: *Soror mea reliquit me solam ministrare.* Et si quidem denuò interrogetis, inquit, quomodo mulier medio-criter, & aliquanto amplius quam mediocriter dives, esset sine famulis, & famulabus? Respondeo, quod ab omni ostentatione, & vanitate mundi se expedierat, ut tanto plus ex bonis sibi superesset, quo eleëmosynarum vi cœleste regnum lucrari posset. *Quomodo enim octoginta & novem pauperes hospitio excipere posset, si à superfluus non abstineret?* Tot enim inter Discipulos, & Apostolos Christus ut plurimùm secum adducebat, idque non semel, sed sæpiùs. Nunquid clarum est, quod si domus ejus ad ostentationem ornata fuisset, in eamque reditus, quos habebat, prodegisset, nihil in eleëmosynas superfuisset? Ne itaque necessariis aliquid deesset, à supervacaneis abstinuit. Necessariis enim intendi non potest, nisi superflua evitentur.

Luc. 10.

Angel. Salm. disc. 6 de Assumpt. § 7

7. Christus Dominus Discipulos suos, atque in illis nos orare docens, dixit eis, ut quotidie ab æterno Patre suo panem peterent: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*; quasi certò statuentes, quod qui diem nobis alium ex alio reddit, idem necessaria quoque ad eum transigendum subministrabit, & efficiet, ut ea de causa exoriatur sol, cœlum nubibus obtegatur, ac stellis suis prætexatur, & radiis lucis terra fertilis reddatur, & ad hunc effectum ipsum cœlum in gyrum circumducat. Notat verò S. Joannes Chrysostomus, quod non dixerit ut peteremus panes, sed panem: *Si tu in unum convivium tantum expendas, quantum in pluribus sufficere poterat, verbi gratia, hominibus centum, aut tibi ipsi centum diebus, jam non quotidianum cibum manducas, sed multorum dierum.* Prudenter animadversum! atque adeò idem fuit, præcipere nobis, ut quotidianam sustentationem peteremus, ac dicere, ut mediocri victu contenti essemus, & nullos excessus faceremus, qui multorum malorum causa esse solent.

Matth. 6.

Chrysost. hom. 16. in Matth.

8. Ut autem ad rem nostram veniamus, visum est mihi hîc referre quod Dionysius Kaarnæus de Platone refert: *Plato generosum conspicatus adolescentem, patrimonio per ebrietatem consumpto, ad fores Pandochii panem edentem, & aquam bibentem: Si, inquit, moderatè prandisses, nunquàm sic cœnares.* Idem sanè multis Christianis dicere possumus, a quibus vanitas aufert quæ habent, adeoque ad statum deveniunt, in quo non nisi extremam paupertatem patiuntur: quodque dolendum est magis, nulla charitatis opera exercent, & nesciunt quid sit pauperi benefacere. Et quidem aliqui dicent, & jurati affirmabunt, se non posse: & verum dicunt; nam si, verbi gratia, duo millia ducatorum ex annuis reditibus recipiant, & tria millia, & amplius in rem familiarem expendant, quid eis in eleëmosynas superesse potest? Vanitate abducti plura quàm habeant expendunt, atque ita nec teruncius eis superest, quem in charitatis opera expendant; atque adeò propter peccata nostra illis confusionibus, & ineptiis mundus plenus est. Ne itaq; ad similes angustias vos umquam redactos conspiciatis, nec Christianæ charitatis obligationi desitis, suo vos exemplo cœlestis Magister docet, ut omnes parcè vivatis, & in vestro vivendi modo eam moderatio-

Kaar. in suo Heliotrop. serm. de morte.

derationem adhibeatis, quam natura exigit, quæ necessariis contenta est, nec superflua requirit. Hoc est, quod cum Deo loquens, magnus Augustinus dicebat: *Hoc me docuisti, ut quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam.* Si enim plus quàm necesse fuerit medicamentorum sumpseris, jam illa non prosunt, sed sanitati nocent: ita quoque alimenta, si nimia sint, nocent: bonum illorum in moderatione consistit. Hoc idem Christus, qui bonum nostrum est, nos docet, præcipiens convivii fragmenta, ac reliquias colligi, & asservari, quando convivis satisfactum fuit, & saturati fuerunt. *Colligite.*

Aug. l. 10. Confess. c. 31.

Impleverunt duodecim cophinos fragmentorum.

CONSIDERATIO VI.

Eleemosyna usura est in divinis, cùm non sit eleemosynarius, qui sortem lucro non duplicet.

1. QUærunt sancti Patres, quem finem intenderit Christus præcipiens fragmenta colligi? Melior opinio, ut mihi videtur, est sancti Cyrilli Alexandrini, cujus sunt sequentia verba: *Liberalitas nobis hoc miraculo commendatur, & quasi magna voce dicitur: Quanto plura dabis liberaliter, atque misericorditer, tanto tibi plura largiùs confluent.* Hoc enim miraculo Christus Dominus probavit, distributum panem crescere, nec esse fructum similem, nec semen tam abundans, nec artem, aut negotiationem tanti fœnoris, & lucri, quanti eleëmosynarum, & pietatis impendia; adeò ut quanto erga pauperes liberaliores fuerimus, tanto ditiores effectos, & plura lucratos nos fuisse deprehendemus.

Cyrill. l. 3. in Ioan. c. 18.

Quàm bene veritatem hanc agnovit patriarcha Abraham? (inquit gravissimus noster Interpres Oleaster) ideoque ad peregrinorum pauperum venationem excurrit, & cùm tres illos à longè venientes conspexit, veritus ne felicem illam occasionem amitteret, ad eos cursu porrexit, & in illis Deum considerans, sedulò institit, & ad pedes eorum prostratus, dixit illis: *Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ne transeas servum tuum.* Quid dicis, patriarcha sancte? Quid muneris in te conferunt? aut quid favoris, & gratiæ ab illis recipis? Tu ille es qui eam in peregrinos hos confers, pedes eorum lavans, optimo gregis tui vitulo, & lectissimo domus tuæ pane eos reficiens. Non capis, inquit Oleaster: *Docet nos non gratiam facere pauperi, eum hospitio recipiendo, sed majorem recipere si se ille recipi à nobis permittat.* Tam certi enim sunt eleëmosynæ fructus in domo nostra, quàm non solùm spirituales, sed etiam corporales, in benigni patriarchæ domo fuerunt; atque ita benè dicit, quod favorem, & gratiam sibi facturi sint, si modicum, quod eis offert, velint accipere, certus existens de magno fœnore, quod eleëmosynarium comitatur.

Gen. 18.

Oleast. hic.

2. S. Joannes Chrysostomus ad mores nostros formandos explicat quod Moyses refert, scilicet quod cum Lot a patruo suo Abrahamo discessit, tunc Dominum ei apparuisse, ac terram promissionis promisisse: *Dixit Dominus ad Abraham, postquàm divisus est ab eo Lot: Leva oculos tuos, & vide, &c. Omnem terram, quam conspicis tibi dabo.* Notate, inquit Chrysostomus, quod quoniam sanctus vir unam terræ partem nepoti suo dedit, dedit & ipsi Deus tantam, quantam oculis suis conspicere potuit. Supponit hic sanctus, Abrahamum anteà dixisse Lot: *Si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo: si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam.* Audite modò verba Chrysostomi, "Mirè enim ad rem nostram faciunt: *Ut discamus, quod Deus remuneraverit eum pro iis, qui in Lot collocaverat, hæc addidit: Dixitq. Dominus ad Abraham postquam divisus est Lot, quasi manifestè dicens: Partem terræ cessisti, ecce ego totam tibi terram polliceor. Vidisti quantus cessit, & quanta est assecutus?* Et verò quidnam ad nostram instructionem inde deducit Chrysostomus? *Hic erudiamur, ut magna in dandis eleemosynis largitate utamur, quò datis parvis adipiscamur magna.* Haud equidem asseverare possem, an quod Abrahamus fecit Lot, vera eleëmosyna fuerit, neque enim de paupertate ejus nobis constat: certum autem est, sanctum velle quod saltem aliquam ejus speciē, Lot quidem pauperis, & Abraham eleëmosynarii exhibuerint: & consequenter pulchram

Genes. 13.

Chrysost. hic.

lectionem in materia charitatis nos docet, & dicit, quàm utilis, & quanti lucri sit negotiatio, proximis indigentibus benefacere, quandoquidem pro duobus terræ jugeris, quæ Abrahamus nepoti suo Lot dedit, amplæ omninò, ac latè extensæ terræ dominum eum Deus effecit.

3. Tota regio fame peribat, homines & jumenta moriebantur. Vocat Deus Eliam, eique dicit: Ne solicitus sis, neque enim tibi
3 Reg. 17. deerit, quo vitam transfigas: *Surge, & vade in Sarephta Sidoniorum, ibi præcepi mulieri viduæ, ut pascat te.* Abiit propheta, cumque venisset ad portam civitatis, vidit mulierem colligentem ligna, ut ignem construeret, vocat eam, eique dicit: Siti pereo, nonne placeret tibi paululum aquæ mihi porrigere, ut bibam? Ita sanè, inquit illa, vado, ut urnam aquæ tibi deferam. *Expecta*, inquit ille; *Affer mihi, obsecro, & buccellam panis.* Quæ respondit: *Vivit Dominus Deus tuus, quia non habeo panem, nisi quantum pugillus capere potest farinæ in hydria, & paululum olei in lecytho.* Cui ille: Fac mihi inde subcinericium panem, seu placentulam aliquam, & affer ad me. Vix illa quæ propheta petierat, fecit, cùm Deus multa bona in domum ejus immisit; cui adeò ex Deo Elias dixit: *Hydria farinæ non deficiet, nec lecythus olei minuetur, usque in diem, in qua Dominus daturus est pluviam super faciem terræ.* Finis principio convenire non videtur. Neq; enim video, inquit Oleaster, quod Elias quidquam ei deferat, quin potiùs modicum illud, quod in domo sua habebat, ut ipsa, & filius ejus comederent, ab ea exigit. Ita quidem, sed illa hinc ditata fuit, & bonis auge-
Oleast. ad cap. Genes. 18. ad mores. ri cœpit. *Quia enim Dominus volebat viduam Sarephtanam ditare, Eliam ad eam misit, quasi ab ea panis eleemosynam accepturus, cùm reverà potius domum ejus intrasset, ut copiam farinæ, & olei ei provideret;* adeò ut cùm reliquus populus, atque etiam ipsa Regum palatia fame perirent, domus ejus farinæ, ac olei fons facta sit; ut palàm fiat quàm dives, & utilis sit negotiatio charitatis.

4. Abraham maximè fidelem sibi famulum
Genes. 24 in Mesopotamiam mittebat, ut filio suo Isaaco sponsam quæreret dignam, quæ in bonis domus suæ succederet. Itineri se commisit Eliezer habens secum multos camelos oneratos cistis, quæ monilibus, & omni pretiosa suppellectile plenæ erant: Deum in consilium adhibet, eique rei eventum committit, cœlitùs inspiratus decernit, quod puellam, in qua majores charitatis perfectiones deprehenderet, in sponsam domini eligere debeat. Me, inquit, juxta fontem aquæ constituam & puella quæ advenerit, & me petenti: *Inclina hydriam tuam ut bibam, responderit: Bibe, quin & camelis tuis dabo potum, ipsa est, quam præparasti servo tuo Isaac;* eique hos thesauros, & divitias offeram, & in uxorem Isaaco deducam. Hæc omnia sicuti cogitaverat, acciderunt, & formosa Rebecca electa fuit. Dicit modò sacer textus: *Postquàm autem biberunt cameli, protulit vir inaures aureas, appendentes siclos duos, & armillas totidem pondo siclos decem.* Theodoretus Theodoret. serm. 8. de Provid. mysterium aliquod deprehendit in eo, quod hæc potius monilia, quàm alia ei obtulerit, & admirandis quibusdam verbis rationem ejus reddit: *Aures quidem, utpotè quæ hospitum petitiones facilè excipiebant, auro exornat: similiter & manus, utpotè & animæ magnanimitati pulchrè servientes, eodem vestit. Plus dici non potest.* Itaque partes illæ peculiariter auro adornatæ fuerunt, quæ in exercitium charitatis sese impenderunt. In quo clarè patet, quàm certum in hac vita lucrum habeat eleëmosynarius, cùm parum aquæ, quod pauperi elargitur, divitibus thesauris Deus remuneret.

5. Concessit Deus satanæ potestatem ac jurisdictionem in bona sancti Job, & ad potestatem, quam habebat astutus, & calumniator inimicus, sagacem, ac dolosam solertiam adhibuit; ut eo modo, quo illum bonis esset spoliaturus, ad desperationem quoque adigeret. Fingit famulum aliquem accurrere, qui tristia hæc nova ei deferat: *Boves arabant, & asinæ pascebantur juxta eos, &* Iob. 1. *irruerunt Sabæi, tuleruntque omnia, & pueros percusserunt gladio.* Vix iste triste nuntium hoc absolverat, cùm mox alius intravit, eique dixit: *Ignis Dei cecidit de cœlo, & tactas oves puerosque consumpsit.* Advertit autem sacer textus, quod *in omnibus his non peccavit Iob labiis suis, neque stultum aliquid contra Deum locutus est.* Multas istius rei rationes proferunt sancti Patres, modò verò illam sancti Joannis Chrysostomi sequamur, qui hoc attribuit vivæ fidei, qua sanctus hic credebat, Deum omnia meliora sibi redditurum, eumque secum hunc discursum formasse, dicit: *Si ego solus*

indutus

Chrysost. hom. 3. de patientia S. Iob. *indutus essem, justè dolerem si autem pauperes induebantur, numquid poterit Deus pauperes despiceret Novi quoniam in sacrificium suscepit, reddet centuplum, non enim ex iniquitate parta sunt jumenta, neque enim per avaritiam oves acquisivi Ex velleribus ovium mearum calefacti sunt humeri pauperum, os viduæ benedixit mihi Novi quid faciit Dominus, nunc veluti sacrificium meam accipit substantiam, eamdem mihi augebit cum additamento virtutis* Ita namque in tuto posita sunt homini benigno, & misericordi ea, quæ in pauperes distribuit, ut ille numquam in pauperibus Deo quidquam elargiatur, quin magnum emolumentum inde referat, certum enim est, bona fortunæ, & tẽporalia, ut benignus, & misericors pauperibus in eleëmosynam distribuit, ita multiplicari, & augeri: quemadmodùm reipsa in sancto Job videmus, cui Dominus omnia bona duplicata reddidit.

7.

6. Expendi quædam verba Apostoli, in Epistola ad Philippenses scripta, in quibus benè intellectis, insignem assumpti nostri probationem deprehendemus: *Gavisus sum in Domino vehementer, quoniam tandem aliquando refloruistis.* Angelicus Doctor sanctus Thomas, hæc verba explicans, per flores, misericordiæ opera intelligit: *Bona opera*, inquit, *sunt opera misericordiæ, & dicuntur flores, quia sicut ex flore fructus provenit, ita ex eis fructus beatæ vitæ percipitur. Quando ergo opus bonum intermittitur, & postea resumitur, dicitur reflorere. Philippenses autem aliquando providebant Apostolo, & iterum nunc providerunt, ideò dicit eos refloruisse.* Hic est litteralis horum verborum sensus secundùm Angelicum Doctorem, quem sacri Interpretes communiter sequuntur. Verùm magnus noster Lusitanus S. Antonius de Padua, ad aliam facem hæc verba considerat, & dicit, sanctum Paulum gaudere, quia videt Philippenses in bonis, ac divitiis suis refloruisse, & divites esse, prout antè fuerat. Verumtamen urget ratio dubitandi. Cùm sanctus Apostolus Paulus, ut erat magnus perfectionis Magister, docuerit Philippenses, ut renuntiarent bonis temporalibus, eaque in pauperes distribuerent, utque & ipsi pauperes essent, quomodo nunc dicit: *Gavisus sum in Domino vehementer, quoniam tandem aliquã do refloruistis?* Et respondet hic sanctus ad rem nostram admodùm accommodatè: *Gavisus vehementer, quia refloruistis, scilicet, eleemosynas dando.* Neque enim cogitare quisquam debet, Apostolum gavisum fuisse, eò quod Discipulos, ac spirituales suos filios divites conspexit, cùm sciret paupertatem ad salutem magis conducere, sed quoniam per eleëmosynas, ipso cœlo sancta usura eos remunerante, divitias suas auxerant, suo exemplo reliquos Fideles ad sanctum eleëmosynæ exercitium excitantes, cùm adeò incomparabiliter magis crescerent bona, quæ in pauperes distribuebant. Premit hic sanctus verbum, *Refloruistis.* quod est metaphoricum, sed magnam emphasim habens. *Eleemosyna, inquit ramis arborum similes sunt; sicut enim arbor, ramus superfluis præcisis, melius fructificat, sic ei qui de proprio eleemosynas facit, Dominus residuum multiplicat magis* Prout Philippensibus accidit, quorum causa sanctus Paulus tantopere gaudebat. Atque idem omnibus Fidelibus, eos imitantibus, eveniet; nam charitatis lucra sunt admodùm ampla, & in immensum excrescunt.

Ad Philipp. 4.

Thom. lect. 2.

Anton. serm. 1 de Virg.

7. Regius Propheta David *Psalmo 36.* virum benignum, ac misericordem laudibus effert, & de eo dicit: *Tota die miseretur, & commodat, & semen illius in benedictione erit.* Id est, justus, qui omni tempore beneficus est, & liberalis, securus esse potest, se in hac vita relinquere eum, qui de filiorum, ac posterorum suorum sustentatione curam gerat. Graves Interpretes premunt hoc verbum, *Commodat*, & dicunt, illud non significare, quod simpliciter justum dare, sed dare ad lucrum, vel ad usuram. Audite verba Theodoreti: *Qui enim miseretur pauperi, fœneratur Deo, ut idem sit misericordia, & usura,* prout apparet in præsenti miraculo, ubi Discipuli, postquàm toti isti hominum multitudini quinque solummodò panes distribuissent, duodecim reliquiarum cophinos collegerunt, majore existente accepto, quàm dato. Psalm. 36. Theodoret. in Caten.

8. Comes quidam ac familiaris Alexandri, nomine Perdiccas, vidit aliquando magna esse dona, ac munera, quæ magnus hic Monarcha in subditos, ac clientes suos conferebat, quod ille pro animi sui parcitate ferens iniquius, prout Patritius Senensis refert, dixit ei: *Quid tibi relinquis, ô bone Rex, si omnia prodigis?* Ad quæ ille respondit: *Spem mihi reservo.* Quæ citatus Auctor explicans, dicit: Patrit. lib. 5. c. 8.

dicit: *Putabat siquidem Rex, nihil ei deesse posse, qui per virtutum officium benignus esset, & per virtutem omnia se assecuturum speraret.* Hoc significare voluit Alexander, quando dixit, quod spem sibi reservaret. Idem profectò, majori securitate dicere potest, ac debet benignus eleëmosynarius, quia omnia pauperibus elargitur; nempe bona, quæ sibi reservat, esse spem, quam sua misericordia ei promittit; ingens profectò pecuniarum cumulus, ac certa sors maximè aucti, & excrescentis fœnoris. Cùm igitur tam copiosi sint misericordiæ fructus, & tanta sit charitatis usura, conamini vos totos sancto ejus exercitio impendere, & in hac quidem vita magnum bonorum temporalium, & ante omnia spiritualium auctarium habebitis, pignus æternorum, quæ degustantur in gloria, quam mihi, &c. Amen.

TRACTATVS XIII.

AD QVINTVM DIEM MERCVRII QVADRAGESIMÆ.

Præteriens Iesus vidit hominem cæcum à nativitate, &c. Ioan. 9.

SAnctus Evangelista de magno illo miraculo agit, quod Christus Dominus noster fecit, homini à nativitate sua cæco, in oculis corporis atque etiam animæ, visum restituens. Egressus templo, ubi malè exceptus, & pejus habitus fuit (quandoquidem Pharisæi non solo incivili responso, sed etiam arreptis lapidibus indomabilem terribilis rabiei suæ furorem demonstraverint) cæcum hunc vidit, & in eum oculos suos conjecit, ut ei, non tam personæ ejus consulere, quàm necessitati, in qua erat, subvenire volens, benefaceret; privilegium profectò paupertatis quod Deus eam derelictam intueri velit. Qui in peccato existit, ita constitutus est, ut Christum videre non possit, ut hic cæcus constitutus erat, cùm Salvator præteriit, qui ut nos sanet, oculos suos in nos conjicere debet. Discipuli divinum Magistrum interrogaverunt, an hic homo ob peccata sua, an verò parentum suorum cæcus natus fuerit? Ad quod Dominus respondit, nec peccata ejus, nec parentum suorum cæcitatis illius causam exstitisse, neque eam peccatorum ipsorum pœnam fuisse, sed Deum se in operibus suis gloriosum, ac verè magnum ostendere voluisse, non quod Deus eum cæcũ fecerit, ut in ipso gloriã suam manifestaret, sed quod cum cæcus esset, occasionem dederit manifestationi divinæ magnificentiæ, divino Sole ostendente, virtutem luminis sui non excæcare, sed illuminare. Christus autem ex terræ pulvere, & sacri oris sui saliva collyrium confecit, quo cæci oculos linivit, quo quidem facto ostendit, se luteæ illius statuæ reformatorem esse, cùm prima oculorum formatio ex luto fuerit. Dominus verò ad natatoriam Siloë eum dimisit, obedientiæ ejus occasionem præbens. Fecit ille, quod jussus, ac perfectum visum obtinuit, & quamquàm Pharisæi miraculum obscurare, & ejus auctorem nescire voluerint, cæcus tamen gratus perstitit, ac Christum Dominum visûs sui auctorem perseveranter confessus est, ac magnâ constantiâ ut personam, quæ virtute Dei miracula illa perpetraret, publicavit: at illi mox extra Synagogam eum ejecerunt, ex

ex quâ re tamen & ipse felix fuit, non enim exigua felicitas est, palam pro Deo pati. Postmodùm verò Dominus ei obviam factus est, seque Filium Dei esse indicavit, & in anima quoque illuminatus fuit. Quo die igitur Deus suâ gratiâ cæcum hunc illuminat, eique ad se cognoscendum fidei oculos tribuit, qui corporalibus eum jam videbat, eodem sperare meritò possumus, quod & nos cœlesti suâ gratiâ illuminabit, præcipuè si Matrem gratiæ supplicaverimus, &c. *Ave Maria.*

Præteriens Iesus vidit hominem cæcum.

CONSIDERATIO I.

Oculi Christi Domini, ut cæco huic visum darent, eum insecuti fuerunt, ut in proximi necessitatibus non solùm oculos habeamus, ut eas intueamur, sed etiam manus, ut eis succurramus.

1. *Oleast. sup. cap. 18. Gen.* OBservavit doctissimus Lusitanus Oleaster, quod præteriens Salvator cæcum hunc viderit, eique misertus fuerit, nos autem intuemur egentes, & pertranseamus, & miseriæ pauperis nullâ commiseratione ducamur, ac sæpè etiam videre nolimus, & caput, oculosque obvertamus: *Ille prætereundo videt, nos videndo pauperes, præterimus ne videamus.* Non hoc est, quod suo nos exemplo Deus noster docet.

2. *Levit. 26. Cyrill. lib. 16. in Levit.* *Respiciam super vos, & augebo vos*, inquit in Levitico populo suo Deus, Sanctus Cyrillus Alexandrinus verba hæc audit, eisque instar commentarii sequentia adjungit: *Tamquàm si Sol respiciat segetem, & afferat fructum*; non autem quemadmodùm florentes jam campos aspicit, cujus flores brevi marcescunt, & intereunt, sed ut segetem ipsam, ut magis excrescat, & copiosior demum messis sit, mirabiles enim hos effectus producere solent, ubi divini oculi intendunt, & defiguntur.

Et si quidem ante incarnationem hæc oculi Christi fecerint, indolem, ac genium non mutarunt, postquam vili naturæ nostræ centone induti sunt: non enim miserum intuentur duntaxat, sed videndo quoque ejus miseriæ miserentur. Insignis est, quam dicere instituo, S. Hieronymi cogitatio. Christus Dominus noster perambulabat Jericho, & inter innumerabilem hominum multitudinem, quæ eò concurrerat, vidit Zachæum, qui arborem conscenderat, ut Christum transeuntem commodè videre posset. Advertit autem sacer Evangelista, quod *cùm venisset ad locum, suspiciens Iesus, vidit illum, & dixit ad eum: Zachæe festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere.* *Luc. 19.* S. Hieronymus verò animadvertit, Christum Dominum in hominem adeò vilem & abjectum sacros suos oculos conjecisse, ac de eo disertissimè discurrit: *Latentem in arbore, quasi in peccatorum tenebris umbratum, sollicitè ut ovem perditam requirit aspectu.* *Hieron. Epist. de duobus filiis.* Verba difficilia sunt intellectu, nam ovem perditam magno cum labore divinus Pastor quæsivit, eamque defatigatam inveniens, humeris suis imposuit, ne amplius fatigaretur, vel ne iterum errabunda vagaretur. Zachæus verò nihil horum egit: nec enim humeris illum excepit, ne vel eundo lassaretur, vel denuò perditè erraret. Haud, equidem intelligatis. Non videtis, quod oculis ipsum quæsierit? Omnia autem illa bona solo intuitu in eum contulit. Neque enim ejus oculi minus possunt, quàm humeri; & quemadmodùm hi ovem sustinent, ne cadat, ita illi Zachæum (ac in eo omnes, qui instar illius tam felices sunt) à perditionis præcipitio præservant; atque adeò sufficit, ut oculis suis eos intueatur, ut omnibus succurratur, & remedium adhibeatur; sic ut simulatque Christus Dominus oculos dat, cor & animum quoque tribuat; atque ita idem est ipsum videre, quod utilitatem adferre.

Quantopere à Deo suo plurimi Christiani differunt, quos jure merito dupliciter crudeles vocare possumus, primò, quia miserum non aspiciunt, secundò quia eum non videntes, etiam non miserantur. 3. Hæc omnia sacræ literæ confirmant. Moyses de terra ejusque primis principiis loquens, dicit: *Terra autem erat inanis, & vacua.* *Gen. 1.* Septuaginta Interpretes, & cum eo sanctus Augustinus transferunt: *Terra autem erat invisibilis.* *70. Interp. Aug. ser. 133. de temp.* Verùm quam connexionem inter se habent, vacuam, & invisibilem esse?

Non-

Non enim benè sequi videtur, eam non videri, quia vacua erat? Non intelligitis: non enim scio lectiones, quæ melius compingantur, nec versiones, quæ pulchrius conjungantur, quàm terra vacua, & invisibilis. Nam in mundo, mox ut quispiam vacuus est, non est qui in eum oculos conjiciat; & idem est pauperem esse, & egenum, quod non videri, nec agnosci; ipsi quoque oculi negantur tristi, & afflicto, & licet quandoque ei impendantur, semper tamen cor negatur qui est effectus immisericordissimæ crudelitatis.

4. Cum docto Cardinali Toleto parabolam illam expendite, quam Salvator mundi proposuit de Sacerdote, & Levita, qui in via occurrentes ei quem latrones, cùm ab Jerusalem descenderet in Jericho, vulnera-
Luc. 10. tum, ac semimortuum reliquerunt. *Accidit autem ut Sacerdos quidam descenderet eadem via, & viso illo præteriit. Similiter & Levita cùm esset secus locum & videret eum pertransiit. Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum, & videns eum, misericordia motus est. Et appropians alligavit vulnera ejus, infundens oleum, & vinum, & imponens illum in jumentum suum, duxit in stabulum, & curam ejus egit, &c.* Componit autem citatus auctor crudelitatem illorum, cum hujus pietate, & de Sacerdote quidem dicit hæc verba:
Tolet. comment. in hunc locum. *Sacerdos vidit, si enim non vidisset, culpa non esset*; de Levita verò dicitur: *Vidit illum, & pertransivit*; de Samaritano autem: *Non solo cordis affectu, sed etiam operis beneficio misericordem se exhibuit Samaritanus.* Notate verò, eos, qui magis ad pietatem obligabantur, eam minus perfecisse: si miserum illum non vidissent, culpam non habuissent; sed eum videre, & misericordiæ viscera claudere, eaque denegare, summa crudelitas est. Quàm longè aliter Samaritanus, Christi Domini nostri figura, prout aliàs ostendimus, qui ut eum vidit, ejus misertus est, eique subvenit. Sed quid? Homines immisericordes esse possunt, & crudeles; sed non Deus, quoniam oculi, & viscera ejus sunt ipsa misericordia, & pietas.

Et verò quàm paucos sui imitatores habet Salvator, cùm tamen Sacerdotem, & Levitam innumeri sequantur! Magno doloris sensu conquerebatur S. Job, se ab amicis, ac consanguineis suis fuisse derelictū, cùm ex prospero statu, quo fruebatur, decidisse eū viderunt. Et dicit: *Nunc venistis, modò videntes plagam meam timetis.* Iob. 6. Quis timor hic fuit? quærit doctissimus Lyranus. Erantne fortassis metus & anxietas, ne idem sibi accideret? Haud equidem credo. Quid igitur timebant, tam triste ac lugubre spectaculum aspicientes? Dicam quod sentio: Timebant, *ne aliquid à Iob pro sublevatione sua peteretur*, atque adeò eo timore correpti, abierunt, eumque reliquerunt: *Recesserunt à me.* Animadvertite hæc, & ad caput 42. digrediamur, & videbitis quomodo omnes cum quærebant, & festivè excipiebant: *Venerunt autem ad illum, &c.* Iob. 42. Quid hoc rei est? quærit doctus noster Cardinalis Georgius. Heri omnes ab eo recesserunt, eumque deseruerunt, modò verò civiles, ac humanos se illi exhibent, eumque comitantur? Non videtis quid sacer textus dicat: *Addidit Dominus omnia, quæ fuerant Iob, duplicia.* Viderunt duplicatum quæstum, & augmentum facultatum ejus, viderunt ærumnarum ejus tempestatem transiisse, & calamitatibus ademptis serenatum cœlum, atque ita omnes, qui *videntes plagam ejus*, & infortunia, eum deserverant, & misericordiæ viscera ei denegarant, modò, ut de novâ ei felicitate congratularentur, revertuntur: quia norunt, quod suâ pietate, & favore non amplius indigeat. Si enim tempestas illa perseverasset, & egestas eum pressisset, ne vel oculos quidem ei dedissent, ut taceam, quod & ipsum cor, & affectum denegassent. Omnia hæc dixit doctus Cardinalis: *Addidit Dominus omnia, quæ fuerant Iob,* Th Geor. *duplicia. Venerunt autem ad eum omnes fratres* in Psal. 9. *sui, & universæ sorores suæ, & universi, qui noverant eum prius, & si permansisset in paupertate vecunus vix eorum requisisset vel ad eum venisset.*

6. Admodùm opportuna huc venit animadversio S. Joannis Chrysostomi, licet aliàs ponderata. Observat hic sanctus Christum Dominum in parabola illa divitis avari dicere, quod mendicus Lazarus *jacebat ad ja-* Luc. 16. *nuam ejus.* Quid mysterii habebat hæc commoratio, aut quid locus hic conducebat, ut eum ad misericordiàm provocaret? Nonne suffecisset, ut aliis in locis eum deprehenderet, aut alicubi in platea ei occurret? Nequaquam, inquit aureum Os: *Iacebat ad januam,*

Chrysost. hic. *nuam, ne dives diceret: Non vidi, nemo mihi nuntiavit, videbat eum exiens, & revertens.* Ita solet Deus peccatorem insequi, eumque aut emendatum, aut sine excusatione relinquere: atque idem plurimis faciet, qui tyranni hujus vestigia sequuntur, qui fratris sui necessitatem oculis suis intuentes, crudeliter ei cor, & affectum negant, nec ullâ ejus miseratione ducuntur, ut ei subveniant; indigni profectò nomine Christiani, cùm exemplum pietatis, quod nobis omnibus Redemptor dedit, non imitentur.

7. Existimo & hisce quoque calamitosis temporibus rigidum, ac durum illud supplicium obvenire, quodolim Deus per Isajam populo suo minatus est: *Claudet oculos vestros, Prophetas & Principes vestros, qui vident visiones, operiet.* Explicat autem doctus Vatablus: *Principes vestros, qui providere debent incommoda, obruit ignorantia.* Nescio an hæc plaga nostræ quoque Hispaniæ, supervenerit. Verumtamen certum est, durissimum esse supplicium, cùm Deus Principibus intellectum obfuscat, ne videant mala, quæ sui patiuntur, eisque mederi nesciant. Et Forerius insignis Lusitanus notat, Deum uti metaphora ejus, qui caput obvelatum habet, nihilque videt, *Operiet*: & concludit illud accidere, cùm Deus subditorum peccata punire intendit: *Dixit enim: Operiet Principes; quia enim obvolutum habet caput, nihil videt. Ergo pro peccatis populi Principes obcæcantur, ne intelligant, quæ Reipublicæ providere oportebat.* Consequentia, quam ex hisce præmissis hic Doctor infert, tam docto & Apostolico viro digna est, & hisce temporibus valde accommodata. *Qui ergò errores Principum notant, & illi obtrectant, consultius agerent, si peccata sua deflerent, ex quibus obtenebratio Principum ortum sæpè habet.* Plures alloquitur hic Doctor, & paucos excludit: plurimi enim sunt, qui præsentia tempora deplorant, & dicunt quod obcæcati sint Principes, nec sciant vexationes, quas subditi sui patiuntur, adeoque non invigilent, nec subveniant prout deberent, nec videant necessitates, quæ in omni ditione sua sunt, ac consequenter ab oneribus, quibus omnes passim opprimuntur, sublevare non conentur. Amplius dico, quod nempe ad pœnitentiam de peccatis suis, adjicere deberent, pietatem, & misericordiam erga proximos miseriam patientes neglectam vel potius prorsum exulare apud subditos, nam & hujus defectus aliquanta procul dubio tantorum damnorum causa est: si enim omnes ab occurrente sibi paupere oculos non averterent, aut videntes eum, cum oculo simul & cor, ac affectum darent, ejusque inopiæ misererentur, eique subvenirent, certum mihi est, quod Deus Principum oculos detegeret, ut subditorum afflictiones, ac miserias conspicerent, ad eas sublevandas; Princeps enim Argus esse debet plenus oculis, in subditorum suorum bonum, & protectionem.

Isaia 29. Vatab. hic.

Forer. hic.

Romæ in Consulem electus fuit T. 8.
Manlius Torquatus, inquit Romanus historiographus, *petiitque ut Senatus pauca sua verba audiret. Erectis omnibus expectatione, quidnam postulaturus esset, oculorum valetudinem excusavit, impudentem & Gubernatorem, & Imperatorem esse, qui cùm alienis oculis ei omnia agenda sint, postulet sibi aliorum capita, ac fortunas committi.* Excusationem admisit Senatus, eamque ut legitimam approbavit, & suffragia mutavit, aliumque Consulem dixit, inquit historiographus; superior enim, qui oculos non habet, ut videat quid subditi sui mereantur, aut quibus indigeant, ut decet gubernare non potest. Supposita verò hac doctrina, advertant Principes Christiani, utrum obligationi suæ integrè satisfaciant, & utrum ad imitationem Regis Regum Christi Domini, & Redemptoris nostri oculos habeant, quibus pauperum & afflictorum inopiam videant, ac cordis teneritudinem, ut ei succurrant, prout ipse hic fecit, benignis suis oculis cæcum hunc videns, eique visum, quo carebat, restituens. *Præteriens vidit, &c.*

Tit. Livius lib. 6. decad. 3.

Vidit hominem cæcum.

CONSIDERATIO II.

Proximum nostrum non per partes, sed ut totum quoddam considerare debemus, ne aliquid detegamus quod nos offendat, sed nobis occurrat quod sufficiat ad nos obligandum.

1. SAnctus Petrus Chrysologus ad hanc cogitationem me permovit, qui expendit, quod sanctus Evangelista Matthæus miraculosam suam conversionem referens, dicat
Matth.9. quod Jesus forum pertransiens, *vidit hominem sedentem in telonio, &c. Et ait illi: Sequere me. Qui surgens secutus est eum.* Sed quid? inquit sanctus Archiepiscopus Ravennas, qui omnia videt, & omnia cognoscit, non videt peccatorem, publicum usurarium, qui tanto studio de cambiis, & usuris suis agebat? Ad hoc respondet hic sanctus ad rem no-
Chrysol. serm.30. stram admodùm accommodatè: *Vidit hominem, ut peccata hominis non videret, vidit opus suum, ut despiceret opera peccatorum.* Videtur Matthæus (ut sic dicam) divisus, ac ex duabus partibus compositus fuisse, una peccatoris, altera hominis: unam ansam malam, & aliam bonam habebat, prout alicubi
Epict.c.18 dixit Epictetus: *Unaquaque res habet duas ansas, unam tolerabilem, alteram intolerabilem.* Dominus autem per ansam bonam, nempe per id, quod habebat hominis, non autem per id, quod habebat peccatoris, eum arripuit; per hanc enim partem Deum offendebat, eique displicebat, per illam verò opus ejus erat, ideoque eum incitabat, ut ei compateretur, & condoleret. Ut autem condoleret, & compateretur, *vidit hominem;* non vidit eum ab ea parte, unde irasci posset, hoc est illa, quam ex se habebat, nimirùm qua peccator erat, sed ab ea, qua homo erat, quæ eum urgebat, & quasi obstringebat, ut clementia, & pietate erga eum uteretur. Atque ita non dicit S Joannes, quod Dominus Jesus cæcum viderit, sed hominem cæcum. Discamus itaque videre homines, non à parte mala, quæ offendere, sed à bona, quæ amorem conciliare potest: nam nullus est homo, quantumvis malus, qui non habeat aliquid boni, in quod oculi desigi possint, & conquiescere. Nos verò vitiosam ansam semper arripimus, & quod pejus est, quodque aliqua ratione nos offendere potest, apprehendimus; cùm tamen hoc non sit, quod suo nos exemplo Deus docet.

Vidit Deus, inquit sacer ejus historiographus Moyses, *cuncta quæ fecerat, & erant valde bona.* Theodoreto difficultatem movit hic loquendi modus; cùm certum sit, quod inter creaturas aliquæ fuerint, quæ non erant admodùm bonæ, in quibus serpens ille, qui tantorum malorum causa fuit, absque ulla injuria potuisset dici non bonus, licet non malus. Quomodo igitur, ubi tot, ac tam vilia erant reptilia, ac speciatim noxium illud malitiæ instrumentum, vel ut melius dicam, ubi ipse dæmon erat, omnia videntur bona? Nimirùm bona esse videbantur oculis, quibus intuiti sunt, scilicet divinis: *Vidit Deus.* Audite modò discursum, quem in hanc rem format Theodoretus: *Omnia proinde, quæ aspicis, oculo à perturbationibus immuni aspice, & ut Deus videbis omnia esse valde pulchra, abjice passionem, & summum mox in Dei opere decorem, & venustatem comperies.* Non aspicias serpentem, non advertas ad malum, quod tibi displicere, sed ad bonum, quod gratum esse potest. Cæcitatem fratris tui non vide, sed considera, quod homo sit, sicut & tu; & licet cæcus sit, & peccator, sufficiat quod creatura Dei sit, ut bonis oculis eum aspicias, & quantum potueris, ei benefacias. 2. Genes.1. Theodor. hom.2. de nativ quæ habetur tom.10. Conc. Ephes.

Expendit insignis noster Oleaster providentiam, quam, Scriptura teste, erga fratres suos, & omnem patris sui familiam habuit Joseph, postquam in Ægyptum eos adduxit, toto eo tempore quo universalis illa fames perduravit: *Et alebat eos, omnemque domum patris sui, præbens cibaria singulis, &c.* Quod Joseph patris sui, quem tam tenerè amabat, rationem & curam habuit, sufficiens causa erat ut hoc faceret; verùm quod fratrum suorum curam in se suscepit, & sese peculiarem singulorum procuratorem exhibuit, cùm hoc promeriti non fuerint, à quibus tanta mala recepit, hoc ego admiror, inquit Oleaster, & magni admodùm 3. Genes.47.

Oleast. hic. modum momenti doctrinam ad nostram instructionem hinc deducit: *Vbi mirabilem amorem docemur, ut scilicet non curantes proximorum, & fratrum injurias, naturam nostram tantùm consideremus.* Si Joseph à parte mala fratres suos aspexisset, certum est, quod eis favere non potuisset: sed a parte bona eos intuitus est, & motiva ad eos protegendos, & defendendos invenit: Discamus ab hoc sancto viro idem facere, & proximos nostros secundùm id quod in se boni habent, quodque aliqua ratione devincire nos possit, consideremus.

4\. Discedebat ab aula sua sanctus David, indigni filii sui Absalom, iram fugiens, qui forti, & armata manu eum persequebatur, ut vita, & regno privaret. Accidit autem, ut Ethai Gethæus ad eum venerit, ut in exilio illo ipsi assisteret, & comitaretur, & dixit ei David: *Revertere, & habita cum Rege.* 2. Reg. 15. Notat Theodoretus amplum cor, & pacificum Davidis animum, quòd regem vocet, quem tyrannum esse conspiciebat: *Qui cùm persequeretur, & bello invaderet execrandus filius, non eum nominavit parricidam, non fratricidam, sed regem.* Theodor. q. 29. Considerabat namque quod sanguis suus esset, & Princeps, & verosimiliter futurus successor: ad hanc lucem eum intuetur, ut debita humanitate cum ipso agat: furiosæ enim ejus rabiei, & barbaræ ingratitudinis reminisci noluit, ne ultrices cogitationes in memoriam advocaret: res enim ab ea parte qua obligant, non verò ab ea, qua offendunt, aspicere debemus.

5\. Balac Moabitarum Rex, vocavit Prophetam Balaam, ut toti Israëli malediceret, cujus arma, & vires pertimescebat. Subiit magus in locum sublimem & mox ut eum vidit, pro eo ut ei malediceret, benedixit. Existimavit Gentilis Rex Prophetam jucundo intuitu numerosi illius exercitus, opinionem mutasse, nec animos habuisse, ut ei malediceret, sed potiùs plurima bona illi imprecatum fuisse. Itaque in alium locum eum inde abduxit, unde nonnisi postrema acies, & debilitata, ac infirmior exercitus pars videbatur: *Veni mecum in alterum locum, unde partem Israelis videas, & totum videre non possis, & inde maledicito ei.* Num. 23. Notat verò Strabus stultitiam Balaac, qui persuasit sibi, mutatione loci, virtutem Israëlis occultari potuisse: *Demens putavit Israeliticam gratiam, loci abjectione posse celari.* Strab. hic. Et Lyranus adjunxit, intentionem ejus, ne totum exercitum videret, fuisse, *quia sciebat majus meritum esse in toto populo, quàm in parte.* Lyran. hic Videte hic quid dæmon multis persuadeat, ut proximum suum non totum, sed in parte aspiciant: quia sæpè pars mala est, eamque videre offendit; totum autem semper aliquid boni habet, quod æstimari mereatur. Si aliquis myops sit, & rem aliquam, non nisi propiùs oculis admotam, videre possit, non vocatur nisi cæcus; si malè incedit, non aliter quàm claudus nominatur, per ansam intolerabilem eum semper arripiunt, ut eum contemnant, & adversentur, non autem per tolerabilem, ut ei faveant, eumque æstiment. Non est hoc, quod sua nos actione cælestis Magister docet, sed ut ubi mala sunt, quæ offendunt, & bona, quæ alliciunt, ex lege generosorum, & benignorum censorum, aspiciamus bona, ut ea amemus, & malorum obliviscamur, ne nos offendant, & non personæ alicujus defectus, sed naturæ similitudinem inspiciamus: *Vidit hominem cæcum.*

Non abs re erit parabola villici, quam Salvator proposuit. 6. Homo quidam dives, inquit, infidelem habebat villicum. Luc. 16. Cumque ad aures ejus venisset, quod bona ipsius dissiparet, mandavit ei ut villicationis suæ rationem redderet. Villicus desperatam causam suam vidit, & cogitans quomodo jacturam suam resarciret, quidque faceret, cum fodere non posset, & mendicare erubesceret, dixit: *Scio quid faciam, ut cùm amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos suas. Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dixit primo: Quantum debes domino meo? At ille dixit: Centum cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionem tuam, & sede citò, & scribe quinquaginta. Deinde alii dixit: Tu verò quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi: Accipe literas tuas, & scribe octoginta. Et laudavit Dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset, quia filii hujus sæculi prudentiores filiis lucis sunt.* Hærent autem hic sacri Interpretes dubii, quomodo Deus, qui est Dominus, de quo hîc agitur, fraudulentam villici malitiam laudare possit. Gloss. Interl. Sed Glossa Interlinearis difficul-

tatem hanc pulchrè dissolvit: *Non de fraude, sed de prudentia, quamvis peccantem, laudat.* Notate divinæ bonitatis genium: nam complacens sibi in villici dexteritate, & videns ei jam provisum esse, bonorum suorum jacturam nihili fecit, nec respexit ad id, quod se offendere, sed quod aliquâ ratione sibi placere poterat. Quis tam felix fuerit, ut cælestem Magistrum imitetur, aut saltem discipulus Apellis sit? De insigni hoc pictore narrat Plutarchus, quod Regem Antigonum, qui cocles erat, jussus pingere, cum à latere depinxerit, ita ut malum oculum absconderit, & bonum retexerit, unde ab omnibus laudatus fuit. Quod ideo dico, ut cùm proximum vestrum pinxeritis, defectus ac mala ejus obtegere conemini; cùm certum sit, quod *nemo sine crimine vivit*; quodque in lucem proferre debetis, quidquid sanctum, ac bonum in eo est, quod omnibus bonum videri debet; cumque necessarium fuerit de malo mentionem facere, tunc quod bonum est, ei adjungatur: *Hominem cæcum*; hac enim ratione Apelles non tanta laude dignus erit, quàm vos.

Plutarc. de Apel.

7. Verum enimverò quam longè aliâ viâ nunc homines incedunt, cùm numquam attendant ad ea, quæ ipsos devincire possunt, sed ad ea, quæ aliqua ratione eos offendere videntur. Sanctus Cyrillus Alexandrinus duas hujusce discursus egregias probationes adducit. Notat hic sanctus quàm seriò, & instanter Principes Iudæorum de Salvatore dixerint: *Secundùm legem nostram debet mori, quia filium Dei se fecit.* In quæ ille ista: *Oportebat sanè quando Pilato dixistis, quia filium Dei se fecit, tunc opera qu[...]te in medium afferre, oportebat quatriduo jam mortuum, voce sola in vitam restitutum, narrare, oportebat unigenitum viduæ filium non relinquere, oportebat Synagogæ Principis puellam non omittere, oportebat præterea docere, quia cæcis visum, leprosis mundit[i]am solo nutu donabat. Hæc, cæteraque hujusmodi, quibus verè Deus monstrari poterat, malitiosè prætereuntes, cavillationibus solummodò utuntur.* Idem sanctus consequenter observat, quod Judæi paralytico, cum eum sanum viderent, dicebant: *Quis est ille homo, qui dixit tibi: Tolle grabatum tuum?* Ad quod ille Respondit: *Quia Iesus esset, qui fecit eum sanum.* Notat modò hic sanctus, Judæos non de salute, sed de grabato agere, quod in sabbatho sustulit; paralyticum verò ad hoc non respondere: *Non enim quasi accusans dixit: Qui tollere grabatum in sabbato imperasset: sed qui fecit eum sanum.* Quibus confirmatur, quod mali non habeant oculos, ut quod bonum est, videant, sed solùm, ut quod malum est, & scandalizare eos possit, intueantur; è contra verò, quod boni non ad id quod offendere, sed quod ædificare eos possit, attendant.

Ioan. 19. Cyrill. lib. 10. in Ioan c. 19.

Ioan. 5. Cyrill. cit.

8. Sed quemadmodùm malorum numerus multo copiosior est numero bonorum, ita quoque hic mundus per peccata nostra (inquit sanctus Basilius) plenus est corvorum, qui pratum aliquod odoriferis floribus consitum pertranseuntes, non nisi in fœtenti, & mortui animalis cadavere, quod in eo viderunt, subsistunt. Tales sunt mali, qui non attendentes ad innumeras perfectiones, quibus Deus fratrem, & proximum ornavit, nec habentes oculos, ut eas intueantur, linguam suam exiguo, quem animadverterint, defectui, infigunt, eumque in publicum forum proferunt. Hi tales significati sunt per spiritus illos immundos, quos in forma ranarum ex ore draconis, & bestiæ infernalis sanctus Joannes procedentes vidit: *Et vidi de ore draconis, & de ore bestiæ, & de ore pseudo prophetarum exire spiritus tres immundos in modum ranarum.* Doctus quidam per has ranas, detractores intelligit: *sunt namque ranæ simillim detractores, quæ die tacent, & noctu cantant.* Quando detractor opera quædam videt instar lucis splendentia, quæ laudari merentur, tacet, & silentio ea præterit; cùm autem quædam obscura conspicit, tum demum os aperit, & detrahit. Cum rana magis lutosa est, tum demum magis cantat. Cùm quispiam magis improbus, & vitiorum luto magis immersus est, tum magis detrahit, & aliorum imperfectiones notat, & bona non videt, sed sola mala; contra id quod suo nos exemplo Christus Dominus docet, cùm de eo Evangelista dicat, quod viderit hominem cæcum, & non simpliciter, quod viderit cæcum, ut discamus proximum nostrum non à parte, quam habet, vitiosa,

Apoc. 20.

Ovan. Domin. 4. post Pentec.

vitiosa, sed secundùm se totum considerare, nec conjicere oculos in malum, quod nos offendere, sed in bonum, quod nos allicere potest, & devincere: *Vidit hominem cæcum.*

Quis peccavit?

CONSIDERATIO III.

Iusti, cùm benè ponderent & expendant id, quod judicant, suspiciones semper in bonam partem trahunt, contra quàm faciant mali, qui judicantes, prout sibi imaginantur, & illis in mentem venit, præsumptiones in malam partem inflectunt.

1. Mox ut ad inconsideratam hanc quæstionem, quam Christo Domino discipuli proposuerunt, animadverti, an pauper hic ob sua, an verò parentum suorum peccata cæcus natus fuerit, occurrit mihi sententia quædam Spiritus Sancti, quæ dicit: *In ore fatuorum cor illorum, & in corde sapientum os illorum.* (Eccli. 31.) Verba profectò obscura, & difficilia intellectu, quæ Doctores diversimodè explicant, & non est dubium, quin prima fronte magnam sermonis improprietatem præ se ferant: nam difficile est intellectu quomodo cor in ore, & os in corde esse possit. Verùm Eminentissimus noster Cardinalis Hugo dubium hoc doctè explicat (Hugo Cardin. hic.): Spiritus Sanctus, inquit, cor stulti, id est peccatoris, in lingua, & linguam sapientis, id est justi, in corde ponit, quia *verba improborum prius sunt ad linguam, quàm ad limam, justi autem viri, & pii prius cogitant, & deliberant, quæ loquuntur.*

2. Ignoscant hic Discipuli, quod pauci sunt, qui eos excusent, multi verò, qui condemnent, ob motam quæstionem, quæ tam imprudens est, quàm præcipitata. *Quis peccavit,* inquiunt. *hic, ut parentes ejus, ut cæcus nasceretur?* Satis apparet imperfectos eos fuisse, multaque habuisse polienda, & læviganda; atque adeò instar stultorum, & peccatorum hic egerunt; multique Fideles sunt, qui ipsis assimulantur, in verbis suis, ac sermonibus tam temerarii, & præcipites, ut quod leviter de proximo suo præsumunt, inconsideratè manifestent.

Primus hujusque farinæ homo, quem mundus tulit, fuit Cain, qui postquàm Abel fratrem suum occidit, & tam crudele facinus commisit, non obstante, quod Deus ei securitatem addiceret, tamen verbis ejus parum fidebat, veritus ne quispiam vita eum vicissim privaret, quemadmodum ipse fratrem privaverat; & metum, ac suspicionem suam celare non valens, dixit: *Omnis, qui invenerit me, occidet me.* (Genes. 4.) Studiosus, ac eruditus auctor Arboris vitæ Prædicatorum expendit verbum, *Omnis. Quid ais Cain? Inter viventes nónne habes patrem & matrem? Cur ergo eos non excludis? Nam non est credibile, cum te solum filium possideant, quamvis te invenerint occisuros. Sed quid: Impius ac omnibus malè judicat & ideo Cain, sicut fuerat homicida, omnes sibi similes existimat, patremq; & matrem futuros esse etiam sui interfectores suspicatur.* (Arbor vitæ hic nu. 444.) Si, cùm hæc ei in mentem venit cogitatio, prudenter considerasset, quam hoc ab omni ratione alienum foret, tam iniquæ imaginationi assensum non præbuisset, nec tale quid de suis progenitoribus suspicatus fuisset, nullo alio, præter temerariam suam malitiam, fundamento nixus; sed quoniam stultus erat, & peccator, ideò tam præceps, & temerarius fuit, & in pejorem partem inclinavit.

3. Hoc hominum genus tantopere abominatur Deus, ut & ipsas illorum imagines jam olim execratus fuerit. Mysterium deprehendit doctus Theodoretus in lege illa capitis undecimi Levitici, qua mandabat Deus, ut populus suus nequaquam comederet animalia, quæ non ruminabant, nec illa ipsi sacrificarent: *Omne quod habet divisam ungulam, & ruminat in pecoribus comedetis, &c.* (Levit. 11.) Quid refert, quærit hic Doctor, quod hæc vel illa animalia comedantur, vel in sacrificio offerantur? Et respondet, Deum non tam ad ipsa animalia, quàm ad id, quod mysticè significabant, respexisse: *Sunt qui per animalia, quæ ruminant, homines perfectos designari velint, quæq; audiunt, & loquuntur, impensè meditantur; unde his uti vult Deus, & ad suum obsequium applicari.* (Theodor. hic.) Quæ autem non ruminant, figura sunt stultorum peccatorum, qui inconsideratè quidquid in buccam venit, effutiunt, ideoque ea in templo

templo suo offerri noluit Deus, ut palàm facere quantopere pravum hoc genus hominum detestetur, quod præcipitanter, & temerariè mala cogitat, eaque pro veris habet, licet non aliundè, quàm à pravâ ipsorum inclinatione suspicio descendat.

4. Psalmus quinquagesimus Regii prophetæ est invectiva in inimicum suum Doëg Idumæum, qui sub amicitiæ specie, maximè perfidas proditiones ei contexuit, & alludit ad caput vigesimum secundum libri primi Regum, ubi fusè enarrantur. Incipit verò: *Quid gloriaris in malitia?* quasi diceret: Parum admodùm habes, de quo gloriaris, & video quod honori tibi ducas peccatum, cujus (si ratione uteteris) te pudere deberet. *Qui potens est in iniquitate*; quid tanti te facis propter malum quod agere potes, cùm malè agendum, ut in parœmia est, unusquisque sufficiat? Parum admodùm est, de quo gloriari possis, si nihil melius habeas, quàm ipsum malum, quod facis, & facere potes: *Tota die injustitiam cogitavit lingua tua.* Hoc est, quod ad rem nostram facit, & idem est ac si dicat: Tota die cogitabundus incedis quæ dicas, & quidquid dicis, injustum est, & ab omni ratione alienum. Quomodo verò, quærit doctor Agellius, malus hic homo tam malè locutus fuit, si tantùm mala cogitaverat? Non vides quid idem David dicat? *Tota die injustitiam cogitavit lingua tua?* Non dicit linguam ejus fuisse locutam, sed injustitias cogitasse, adeò ut cogitationem in lingua posuerit, cùm tamen ad intellectum propriè pertineat, nam ut Christus dixit, *de corde exeunt cogitationes.* linguæ verò convenit loqui. *Aut fortè intelligere voluit, illum adeò facilè fraudes dolosque comminisci, ut in lingua illi nasci videantur, & inter cogitationem, & linguam nihil intersit.* Doëg enim tam præceps erat, & temerarius in dicendo, & effutiendo quod suspicabatur, & sibi imaginabatur, ut inter suspicionem alicujus rei, & ejusdem propalationem, nullum interstitium fuisse videatur. Et certum omninò est, quod qui lento gradu in judicando non procedit, in dicendo ordinariè aberret.

Psal. 51. 1. Reg. 44. Matth. 15. Agell. hic.

5. Propheta pluribus visionibus illustratus, fuit sanctus Ezechiel; & una ex insignitioribus, quas refert, fuit currus gloriæ Dei, quatuor animalibus tractus, & totus splendoribus circumdatus, qui metum, & stuporem causabant: *Et vidi, & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone, & nubes magna, & ignis involvens, & splendor in circuitu ejus, &c. Et ex medio ejus similitudo quatuor animalium.* Historiam suam ibidem prosequitur, & refert ea quæ viderat: in alio verò capitulo eventus hujus mentionem facit: *Et intellexi,* inquit, *quia Cherubini essent.* Quid hoc sibi vult? Quæ tanta opinionum diversitas? Certum est, eumdem esse currum quem vidit juxta fluvium Chobar, & quem modò iterùm videt. Quomodo autem judicium, quod modò formavit, adeò diversum fuit à primo? Quomodo nunc sunt Cherubini, qui antea animalia fuerunt? Scio equidem antiquos Doctores ad hoc dubium alias admodùm bonas solutiones adferre, quæ modò nobis necessariæ non sunt. Illa verò docti cujusdam moderni admirabilem nobis discursus nostri probationem offert: *Spectarat prius propheta, procul tamen, quia spectarat in cœlo, nunc autem quia propiùs aspicit, non jam amplius animalia nominat, sed Cherubinos.* Hoc sanè est, quod in mundo agitur; qui eminus prospicit, & res confusè videt, non securè judicat, & sæpiùs rem aliquam pro alia refert, & ideò hominum judicia tam erronea sunt: hoc autem de profanis, & peccatoribus intelligitur; justi enim, ac timentes Deum, ipsas res priùs cominùs aspiciunt, & per otium eas considerant, quàm de iis loquantur, & judicium suum ferant. Et siquidem Discipuli sic fecissent, actiones cœli à ratione alienas non esse judicassent, cùm cœlestes forent, nec pro animali habuissent Cherubinum, id est, pro peccatore eum, qui virtute præditus erat, veniebat autem error eorum ex eo solùm quod oculis non viderent, quæ judicabant. Eminùs judicarunt, nescientes quid facerent, ideoque erronea fuit ipsorum opinio: atque ita divinus Magister iis dicit, eos admodùm deceptos esse, quia nec cæcus peccavit, nec parentes ejus deliquerunt.

Ezech. 1. Ezech. 10. Gasp. Sanct. in c. 1. Eze.

Multis opus est, ut quispiam pro peccatore habeatur, facilè tamen alicui talem notam inuret, qui vanis suspicionibus, & malè fundatis præsumptionibus se abduci permittat. Celebris noster Oleaster expendit, quàm parvi fecerit patriarcha Isaac ob murmurationes, & expostulationes filii sui Esau, 6.

Genes. 27. Esau, cùm ille conquestus fuit, quod frater suus Jacob benedictionem surripuisset. *Benedixiq; ei*, inquit sanctus senex *& erit benedictus.* Sed cur, bone patriarcha, benedictionem non retractas, cùm constet fraudem, & deceptionem intervenisse? Prudentis foret in tali casu opinionem, & animi sententiam mutare. Non est quod ulteriùs inquiramus, Oleast. hic. inquit Oleaster: *Noverat siquidem Isaac, non esse tanto animo Iacob, ut sine numine instructus voluisset eum decipere, & fratris benedictionem usurpare, ideò rem penitiùs considerans, confirmavit benedictionem.* Premo in his verbum, *Penitiùs*, quod significat otium, profunditatem, & attentionem, quæ patriarcha adhibuit ad expendendum casum, ne aberraret, & deciperetur; si enim leviter deliberasset, & sese duci permisisset rationibus, quæ, ut videbatur, Jacobum condemnabant, & demonstrabant eum malè egisse, facilè opinionem mutasset, & in eum sententiam tulisset; adeò ut post divinam providentiam, quæ cuncta disponebat, Isaaci penitior, sive profundior consideratio, effecerit, ut judicium ejus certum fuerit; si enim præcipitasset, credidisset, vel saltem de Jacobo malum, quod non suberat, præsumpsisset.

7. Plurimum ab aliquibus sanctis celebrata est heroica virtus inclyti patriarchæ sancti Josephi, felicissimi sponsi purissimæ Virginis, qui videns illam, quam non intelligebat, sponsæ suæ uteri gestationem, sinistrè de ejus puritate non judicaverit, cùm Matth. 1. illud, *Voluit occultè dimittere illam*, in sententia magni Origenis, & aliorum, magis fuerit humilis reverentiæ indicium, quam suspecti criminis vindicta: Orig. hom. 1. ex variis *Ideo ergo dimittere volebat, quoniam magnum sacramentum in ea esse cognoscebat, cui approximare se indignum existimabat*: adeò ut etiam quando Virgo (quoniam secretum erat Incarnationis mysterium) tam clara indicia, & signa culpæ dabat, non ausus fuerit contra ejus virtutem suspicionem formare. Adjungit sanctus Chrysost. hom 4 in Matth. Joannes Chrysostomus, quod *possibilius credebat, mulierem sine viro concipere, quàm Mariam posse peccare.* Magis si quidem castitati ejus, quam uteri gestationi; magis gratiæ, quàm naturæ credebat; gravidam ipsam vidit, sed inhonestam non judicavit. Magna sanè virtus Josephi, quod non ingesserit se ad judicandum secundùm id quod sese offerebat, & licet cœlum intellectum ejus præiret atque deduceret, cùm ipsa causa tantopere ei faveret, tamen sanctus Matthæus advertit, quod in hoc casu sanctus ille multa se consideratione armaverit: *Hæc autem eo cogitante*, nullo ex ejus ore verbo prodeunte. Matth. 1. Dimidium facti habet, qui, ut judicium suum certum sit, & justum, illud maturè examinat, atque suspendit. Et si Discipuli hodiernâ die ita non festinassent, ipsorum tam inconsideratum non fuisset judicium, nec ad numerum stultorum, & peccatorum hic redacti fuissent, qui cor in lingua habent, & quoniam non expendunt quæ loquantur, nesciunt quoque quid dicant; sed potius ad numerum justorum & prudentum, qui linguam habent in corde, & quoniam ruminant quæ dicant, etiam ab erroris periculo absunt, quæ loquuntur, nec tam ineptas formant quæstiones, quàm est hæc præsens: *Quis peccavit?*

Quis peccavit?

CONSIDERATIO IV.

Indignum est Christiano, curiosum alienæ vitæ exploratorem esse, cùm propriæ rigidus censor, & accusator esse debeat.

Quid discipulorum intererat, causam scire cæcitatis hominis hujus, & investigare propter cujus peccata illam pateretur? Certum est quod nuda, & imprudens, impudensque dumtaxat curiositas fuerit, aliorum vitam pernoscendi, otiosa, odiosaque cupiditas, pestis cum mundo paulatim accrevit, adeò ut pauci sint, qui eâ infecti non sunt. Et si quidem originem ejus indagaverimus, deprehendemus, plagam istam cum mundo genitam fuisse. 1.

Quæstio est inter Scripturæ Interpretes admodùm controversa, in quo loco serpens infernalis primam nostram materiam tentaverit. Si enim sacra Scriptura attentè legatur, non invenietur, quod in ea singularis hujus loci nullibi mentio fiat, nam eventum rei referens, non ampliùs dicit, quàm: *Dixit Serpens ad mulierem, &c.* Verùm non Genes. 3. determinat, utrum in terrestri paradiso, ubi Eva formata fuit, an verò extra eû locus fuerit.

fuerit. Scio equidem, multos sentire, quod dæmon in paradisum intraverit, & in illo partes suas egerit. Nunc autem opinionem sequor Ruperti Abbatis, qui existimat serpentem ausum non fuisse, paradisum intrare, sed quod mulier serpentem quæsiverit. Audite, nam gravia & magni momenti sunt ejus verba: *Libera nobis relinquitur facultas asserendi, quod non serpens in paradiso fuerit, sed mulier corpore, & oculis vaga, dum incontinenter deambulat forte prospectans qualis extra paradisum mundus haberetur, locus diabolo datus est, & occasio porrecta unde tentaret*; ipsa verò turpiter victa, & nos omnes consequenter perditi fuimus. Quis hisce infortuniis occasionem dedit? Quis tantorum damnorum causa fuit? Eva extra sphæram suam non prosilisset, & sese in mariti sui consortio continuisset, nec ea, quæ opus non erant, scire voluisset, tanta mala non excitasset, quanta nos filii ejus experimur, nec passionem illam, quam nobis quasi alligatam circumferimus, hereditaremur, quâ incitamur, ut velimus aliorum vitam perscrutari, & scire quod nobis non convenit, quemadmodùm Discipuli, unde pauperi huic cæcitas provenerit, & cujus culpâ eam pateretur.

Rupert l. 3 in Genes. c. 2.

2. Ex sacris literis constat, quod Adam omnibus animalibus nomen imposuerit: *Omne quod vocavit Adam animæ viventis, ipsum est nomen ejus*; sed non sibi ipsi. Philo Alexandrinus magnum in hoc mysterium invenit, & dicit eum hoc fecisse, ne in propria causa aberraret: *Mens, quæ inest nostrum unicuique, cætera potest comprehendere, seipsam nosse non potest, quemadmodùm enim oculus omnia videt, seipse non videns, sic & mens intelligit alia, seipsam non comprehendit*. Tam proprium quoque est hominis omnia facilè cognoscere præter seipsum; in alienis enim rebus lynceus est, in propriis verò magis cæcus, quâm hic, quem à nativitate cæcum Dominus curavit. Causa autem huius disparitatis est, inclinatio quam habet ad investigandum ea, quæ alios concernunt, vix enim quidpiam est, quod eum effugiat, & naturalis sui ipsius oblivio, quæ eum comitatur, numquam enim proprias suas ædes inspicit: *Sic & mens intelligit alia, seipsam non comprehendit.*

Genes. 2.

Philo lib. 1. Allegor.

3. Urias à Davide vocatus ad palatium venit, Rex benignè, ac festivè eum excepit, & de supremo suo duce Joab, de exercitu, & rebus bellicis eum percunctatus, dimisit, dixitque ei: *Vade in domum tuam, & lava pedes tuos.* Ille verò quid fecit? *Dormivit autem Urias ante portam domus regiæ, cum aliis servis domini sui, & non descendit in domum suam.* Hoc autem mortis causa ipsi fuit, à qua fortassis sese liberasset, si ad hospitium suum divertisset. Dicit enim Scriptura: *Factum est ergo mane, & scripsit David epistolam ad Ioab, misitque per manum Uriæ, &c.* Hæc autem mortem ejus continebat. Sanctus Petrus Damiani eventum hunc ad moralem sensum transfert instituto nostro maximè congruum: *Uria si propria domus hospitium placuisset, sententiam procul dubio, regiæ indignationis, ac fraudis evaderet, sed quia in alienis, quam in proprio dormire cubiculo maluit, auctores suæ mortis litteras ad Principem reportavit.* Ut doceamur in proprio securitatem esse, & mox, ut quispiam oblitus sui, alienis sese rebus immiscere voluerit, necesse est, ut rudis omninò, & minus aptus inde discedat, quemadmodùm Discipuli parum prudentes, & tam præcipites in dicendo, quàm temerarii in judicando.

2. Reg. 11.

Damiani lib. de contempt. mundi c. 18.

Possumus quoque doctrinam hanc magis premere; nam ex sacra Scriptura colligitur, vitium hoc sciendi & loquendi de proximis, admodùm proprium esse hominum quorum dæmon possessionem cepit. Cùm inimicus hic permissione divina intravit in Saul, Scriptura teste, *prophetabat in medio domus suæ.* Quærunt sacri Interpretes, quod prophetiæ genus hoc fuerit, cujus dæmon, eum invadens, causa erat? Omitto nunc alias responsiones, quæ ad rem nostram non faciunt. Audiamus eam, quam sanctus Hieronymus adfert: *More arreptitiorum prophetabat, & prophetasse suum, in hoc loco, nihil aliud est intelligendum, quàm aliena retulisse.* Quasi diceret: Mox ut Satanas in eum intravit, de aliis, atque aliis loqui incipit, eorumque vitam revelare, & quotquot eorum defectus sciret, aut suspicaretur, in medium proferre, & quidquid sibi imaginabatur, ut certum affirmare, & si quempiã vidisset sine oculis natum, dixisset quoque, eum propter sua, vel parentum suorum peccata cæcum natum fuisse: *Quis peccavit, hic aut parentes ejus.* 4.

1. Reg. 18.

Hieron l. quæst. in 1. Reg. c. 18.

Quantopere David lubricum hunc locũ fugit! Saulis, ut apparet, exemplo doctus. 5.

Audite

Psal. 50. Audite eum Psalmo 50. *Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper.* Quasi diceret: Damnum meum ego cognosco, & remedium ac medicinam, quam animæ meæ adhibere debeo, probè novi: *Et peccatum meum contra me est semper,* facie ad faciem me aggreditur, & oppugnat peccatum; domi ego me contineo, & meticulosus factus sum, *semper,* quoties oculos aperio, illud ante me conspicio, nec à persequendo me cessat, ne vel ad horam securus sum, & ab eo liber, & quanto minus resistere possum, tanto majores contra me vires colligit. Hæc est communior huius loci explicatio. Verumtamen magnus Pater sanctus Augustinus, ubi Vulgata nostra habet, *contra,* transfert (fortassis secutus Septuaginta) *coram me est semper,* & tum hunc sensum reddit; Peccatum ante oculos meos semper habeo, quasi diceret Propheta: *Ideo peto, ut ignoscas, quia ego agnosco.* *Aug. hic.* *Non posui post dorsum meum, quod feci, non intueor alios oblitus mei, non affecto stipulam ejicere de oculo fratris mei, cùm sit trabs in oculo meo.* O quàm prudens discursus! quamquàm pauci imitentur, cùm rari sint, qui domum suam perlustrent & videant, plures verò qui alienam regere, & quid in ea agatur, examinare velint; res profectò quam Deus summopere sentit.

16 Hæc usque adeò verò sunt, ut sanctus Laurentius Justinianus notaverit, quod si quispiam obliviscatur sui, & ductus curiositate sciendi aliqua de Deo, etiam hoc ei ad culpam imputetur, & insipientiæ ac stultitiæ arguatur. Deum Sponsum, & divinum Pastorem animarum rogavit aliquando sponsa: *Cant. 1.* *Indica mihi, ubi cubes, ubi pascas in meridie!* Ille verò siccè omninò, & asperè ei respondit: *Si ignoras te, egredere, & abi post vestigia gregum, &c.* Sanctus Laurentius Justinianus ad asperam hanc & indignabundam responsionem obstupescit. Illa ut tenera Dei sui amans, quærit locum ubi quiescat, & animum relaxet, ille verò asperè & stomachabundè respondet, irrationabilibus brutis eam comparans! Ita quidem. Quoniam rogabat, ut eum in hac vita clarè intueri liceret, & scire ubi, & quomodo hoc ageretur: atque ita jure meritissimo animalibus judicio, & ratione carentibus eam comparavit, tamquam ignorantiam ejus condemnans; quandoquidem curam, & sollicitudinem, quam sui ipsius cognitioni impendere deberet, ad indagandum ubi sponsus quiesceret, curiosa adhibuerit. Audite verba sancti Patriarchæ, nam & merentur: *Illorum turpis est curiositas, qui scire volunt eo tantum fine, ut sciant alienum, ignorantes seipsos.* *Laurent. Justin. in ligno vitæ.*

7 Similis sponsæ videbatur magno nostro Lusitano Oleastro sanctus Moyses, & in hunc sensum explicat, & ponderat illam eius expostulationem Deo factam, quando considerans summam illam familiaritatem quæ ipsi cum divina Majestate intercedebat, petivit, ut dignaretur sibi divinam suam faciem ostendere, quam vehementissimè videre desiderabat: *Si ergo inveni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuam;* *Exod 33.* ut scilicet id quod reipsâ es, perfectè cognoscam. Hic est proprius, & genuinus horum verborum sensus, nam imperfectam, aut per figuras Dei visionem jam assecutus fuerat Moyses, cùm sacer Textus dicat: *Loquebatur Dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut solet homo loqui ad amicum suum.* Et hæc veritas clarè colligitur ex textu Hebræo, qui dicit: *Scire me nunc fac viam tuam, & sciam te.* *Lect Heb.* Et Septuaginta Interpretes: *Scire me nunc fac viam tuam manifestè, ut videam te.* *70 Interpr.* Audit enim præclarus interpres Oleaster, & videns eum tanto confidentiùs agentem, quanto favoribus & gratiâ cumulatiorem, ac cæteris magis auctum, ornatumque sese sentiebat, dicit, ipsum & sponsam admodum similes sibi videri, & in malacia plus quàm debebant de jure suo præsumendo, naufragium fecisse. In quo quidem dicit hic Doctor familiares aliquot repræsentari, qui Principum suorum gratiâ abutentes, sollicitè ambiunt omnium quæ ab iis aguntur, conscii, vel ut melius dicam, cogitationum confessarii fieri. *Solent,* inquit, *homines Principum favoribus audaciores fieri sic & nunc sanctus Moyses, qui Deum quasi vult compellere, ut ei detegat se reta sua Non aliter sponsa, cùm se à sponso laudari cerneret, quod cæteris fœminis pulchrior esset, in audacem vocem prorupit dicens: Indica mihi ubi cubes, ubi pascas in meridie.* *Oleast. hic.* Quanto magis expedivisset, ut iis, quæ personas suas concernunt, studuissent, nec tempus trivissent aliorum vitâ indaganda, & cordibus perscrutandis, cùm

Sabbat post ciner. act. 2. cap. 2. similitudinem adducit: *Solent*, inquit, *homines mente alienati ligari, atque in plantis pedum contundi, ut per dolorem corporis redeat sensus mentis, sic utique qui à sui cognitione alienati sunt, à Deo per flagella ad seipsos recognoscendum, misericorditer coarctantur.*

2. Egregia est allegoria, qua hic sanctus discursum suum confirmat. Ponderat mirabilem illum Tobiæ piscem, cujus felle, ex consilio Angeli, senis, & cæci patris sui oculos filius linivit, & ille perfectum visum recepit: *Sumens Tobias de felle piscis, linivit oculos patris sui, & sustinuit quasi dimidium fere horarum, & cœpit albugo ex oculis eius, quasi membrana ovi, egredi.* De hoc pisce naturalium rerum Scriptores referunt, eum Callionymum vocari, id est, piscem pulchri nominis, & ejus fel naturalem virtutem habere oculorum albugines, quæ visum impediunt, detergendi. Ad sensum allegoricum hujus successus cum contemplativo Bernardino procedamus: *Infortunium & tribulatio est illud amarum fel, quo oculi Tobiæ, id est, viri justi, ad Dei cognitionem fuerunt illuminati.* Quod profectò in magnum solatium cedit eorum, quos laboribus, ac tribulationibus hic visitat Dominus, cùm collyria sint, quæ eis applicat, ut oculos eorum claros reddat, quò melius ipsum videant, & cognoscant. (*Tob. 11.* — *Bern. cit.*)

3. Doctus Cardinalis Victriacus expendit id, quod sacra Scriptura refert de Jacob, quod cùm animadvertisset, socerum suum Laban, moroso, ac indignabundo vultu eum aspicere, nec benignum, uti solebat, se illi exhibere, ad patriam suam redire decreverit: *Video*, inquit, *faciem patris vestri, quod non sit erga me sicut heri, & nudiustertius.* Et mox: *Surrexit itaque Iacob, & impositis liberis, ac conjugibus suis super camelos, abiit.* Item hanc ad mores transferens Victriacus, dixit sequentia: *Laban, id est, dealbatio, est mundus iste, qui quamdiu nobis arridet, & latam faciem ostendit non ita festinamus ad patriam nostram reverti, sicut cùm faciem tristem prætendit.* Mox enim ut nos mundus aversari, & molestum se nobis exhibere incipit, nostri reminiscimur, & erroris, in quo versabamur, admoniti ad Deum redimus, à cujus gratia exulabamus: demum cùm Laban magis asper est, magis favet, & cum magis infestus, magis amicus est: cumque nos malè excipit, singulari beneficio afficit: & ipsius invidia, ac malevolentia antidota quædam sunt, quæ divinus Medicus, ut perfecta sanitate fruamur, nobis præscribit. (*Genes 31.* — *Vict. ser. Dom. 24. post oct. Pentec.*)

4. Libro secundo Regum refert Scriptura sacra, quod princeps Absalom per servos suos advocari aliquoties ad se Ducem Joab jusserit, ille verò obsurduerit, & mandata ejus neglexerit. Videns autem Absalom se contemni, *dixit servis suis: Scitis agrum Ioab juxta agrum meum habentem messem hordei? Ite igitur, & succendite eum igne. Succenderunt ergo servi Absalom segetem igne.* Mox autem sacer historiographus adjungit: *Surrexitq; Ioab, & venit ad Absalom.* Sanctus Eucherius curiosam hic movet quæstionem. *Cur ante non venit rogatus, & postea venit intuitus? Nisi quia efficacior fuit ad trahendum damni pressura, quàm urbana Absalomis supplicatio.* Sanctus Gregorius Magnus locum hunc allegorice explicans: *Quid*, inquit, *per Absalom ibi, nisi Christus exprimitur? qui Ioab vocat, id est, peccatorem quemque dum prædicatores suos ad prædicandum mittit, qui tamen quia obstinati venire recusant, ipsorum substantiam igne tribulationis inflammat, ut ad ipsum accedant oppressi, qui toties recusarunt venire rogati.* Adeò ut necessarium sit, ut Deus per mala multos adducat, quos per bona sibi subjicere non potest; multisque, ut salutem consequantur cauterium adhibeat, qui leni unctione sanari nolunt. (*2. Reg. 14.* — *Euch. hic.* — *Gregor. Magn.*)

5. Veniet tempus, inquit Deus, quo *in funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis*; vel ut Lectio Hebraica habet *In vinculis hominum*. Scio equidem communiorem Doctorum explicationem esse, Deum de suavi ac dulci lege gratiæ hic loqui, eamque opponere legi Mosaicæ, lex enim illa terribilis erat, & stupenda, quæ feris sylvestribus, & indomitis animantibus potiùs, quam hominibus ratione, & judicio utentibus, lata esse videbatur. Verùm explicatio Novarini in Adagiis ad rem nostram facit: *In funiculis Adam traham eos, nempe doloribus, & afflictionibus traham, quæ sunt mei erga illos amoris pignora, propterea addit in vinculis charitatis.* Quibus vinculis attracti, ad me venient, qui à me abcesserant, quiq; infirmi erant, perfectam salutem cōsequentur: nam certum est, inquit eruditus hic (*Osea 11.* — *Lect. Hebr.* — *Novar. in Adag. sanct. Patr. excurs 64.*)

hic Auctor, in debilioribus ac infirmioribus singulare aliquod miraculum subinde evenire; id est, ut ærumnæ carnem, quæ animam à recta via in errorem, & per devia abducere consuevit, illuminent, & afflictam, & flagellatam, in viam deducant.]

6 Doctus Cardinalis Victriacus, ad hoc institutum, locum quemdam sancti Gregorii Magni adducit, qui meo judicio, magni faciendus est. Sanctus Petrus in secunda sua Canonica, de jumento Balaam dicit, quod *in hominis voce loquens prohibuit prophetæ insipientiam.* In hæc sanctus Gregorius apud Victriacum sic ait: *Balaam post afflictionem asinæ vidit Angelum, quia plerumque caro per molestias menti Deum indicat; quem ipsa prius non videbat.* Multi in infirmitate, & afflictione positi Deum vident, quem in prosperitate, & salute non videbant. Tunc præteritæ vitæ pœnitet, & melioris proposita fiunt. Quænam hæc mutatio? Jumentum Balaamo locutum fuit, quia in manu Angeli gladium vidit, lutum in oculos cæci injecit, & Deum, quem antea non cognoscebat, aspexit, & ideò scitote, ac certum habere, quod licet tribulationes, quas Deus vobis immittit, lutum vobis videantur, aptum ad excæcandum, Deus tamen ex illis tenebris lucem educat, in viam enim vos reducunt, & quantopere aberraveritis, ostent.

2. Petr. 2. Victor. serm. 3. Domin in Quinqua.

7. Psalmo 136. Regius Propheta refert; quid filiis Jsraël cum Chaldæis acciderit, cùm in Babyloniam eos captivos abduxerunt, & inter alia, quæ ipsis evenisse dicit, fuit, quod cùm Chaldæi læti & hilares ad terram suam reversi essent, dixerint ipsis: *Hymnum cantate nobis de canticis Sion;* illi verò ad hæc responderint: *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena:* Audit eos sanctus Joannes Chrysostomus, & dicit: *Vide quantam correctionem ceperunt ex captivitate, qui enim à religione sua, ac Dei cultu resilierant, & legem omni ratione conculcaverant, se in aliena terra tam graviter gesserunt, ut vel urgentibus & minantibus barbaris, & undique circumstantibus, ne eorum quidem desiderio sic gratificarentur, sed legem præferrent, eamq; diligenter conservarent.* Itaque illi ipsi, qui antea in terra sua infirmi erant, & divina mandata perfringebant, modò cùm in aliena se exules conspiciunt, & sævis suppliciis oppressos, sani sunt, eaque accuratissimè exequuntur, & siquidem antea cæci fuerint, quæque ipsis agenda erant, non viderint, oculos modò habent, quidque opus sit, ut officio, ac obligationi suæ satisfaciant, recognoscunt.

Psal. 136. Chryſ. hic.

8 Sanctus Paulus Apostolus cæcitatem mentis magi cujusdam, nomine Elimas, sanare voluit. Quod verò opportunum medium quæret Apostolus, ut rem ad exitum deducat? Docet nos id sanctus Lucas, & dicit, quod eum excæcaverit: *Eris cæcus,* inquit Paulus, *& non videbis Solem usque ad tempus.* Estnè quispiam magis peregrinus peccatorem curandi modus? Nullus quidem, inquit sanctus Joannes Chrysostomus, verùm sanctus Apostolus hoc remedio tamen, tamquam magis efficaci, & probato usus est: *Etiam nunc ait: Ecce manus Domini super te, & eris cæcus; quo ille adductus est signo, hoc & hunc voluit adducere:* Alludit hic sanctus ad illud: *Apertis oculis nihil videbat;* cùm scilicet ego excussus, ac in terram dejectus, cæcus mansit: mox autem ut corporalium oculorum visu privatus fuit, datus est ei visus oculorum animæ, quo carebat; quibus confirmatur quod hoc discursu tractare promisimus, Deum scilicet numquàm melius officio medici animarum fungi, quàm cum tribulationes eis immittit, & patiendi occasiones præbet; hoc est enim lutum & terram super oculos ponere.

Act. 13. Chryſ. Act. 51.

Vade ad Natatoriam Siloë.

CONSIDERATIO VI.

Negotium salvationis nostræ est instar contractus societatis, in quo homo industriam, Deus verò sortem confert.

A D Natatoriam Siloë pauperem cæcum oculis luto obductis mittit Lux mundi, ut in ea se lavet, atque ita perfectum visum consequatur. Sed, pace tua, Christe Jesu, interrogavero: Cùm in salivâ tuâ sit ipsa lux, ut quid hæ moræ, & dilationes? cui rei serviunt hæc lavatoria? 1

Quor-

Quorsum desideras ut ad fontem vadens sese fatigeret? Multas, & morum instructioni peropportunas rationes hujusce rei sancti Patres assignant; quæ verò communiter prædicari solet, ea est, quod Christus Dominus cæcum illum de industria in lacu illo lavatum miserit, ut ex parte sua aliquid faceret, optatæ sanitatis consequendæ causa; Fideles suos eo facto docens, & instruens, quanti propria diligentia, ac industria referat, & necessaria sit ad salutem consequendam. Nam procul dubio hoc negotium quidam veluti contractus est societatis (prout sanctus Bonaventura dixit: *In omni opere bono sunt socii Deus & homo*) in quo nos quidem industriam, Deus verò sortem confert; & si quidem unum horum duorum desit, contractus est nullus, nec intentus effectus sequi potest.

S. Bonav: serm. Dominic. 22. post Pentecost.

Sanctissima Trinitas productura hominem velut deliberabat, inquit Moyses, dicens: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Et mox Scriptura adjungit: *Et creavit Deus hominem ad imaginem suam;* nullâ similitudinis factâ mentione. Quid hoc rei est? inquit Origenes. Cum hominem ad imaginem & similitudinem suam se facturum promiserit Deus, quamobrem fidem suam non exsolvit, ut non tantùm ad imaginem, sed etiam ad similitudinem suam eum faceret? Estnè fortassis Deus instar dominorum mundi huius, qui multa promittunt, in pluribus deficiunt, & & minora præstant? Haud equidem credo. Magnus Origenes doctè, ut solet, ad hoc dubium respondet: *Imaginis conditionem in prima formatione percepit, similitudinis verò possessionem ipse sibi cum propria industria studiis, ex Dei imitatione consciscit.* Ulteriùs adjungo, quod quoniam perfecta similitudo Dei in beatitudine consistit: *Scimus quod cùm apparuerit, similes ei erimus;* in qua vivæ eius imagines sumus; hinc fit, ut mediantibus sanctis ac piis operibus, divinâ gratiâ suffultis, salutem consequi debeamus; adeò ut hoc proprium sit opus Dei, tanquam principalis agentis, hominis autem tamquam secundarii, eumque adjuvantis.

Genes. 1.

Orig. lib. 3. Periar.

Ioan. 3.

2. Placuit mihi animadversio docti cujusdam Commentatoris in Cantica Salomonis, qui expendit quod *in principio creaverit Deus cælum & terram:* eaque sic creata non perfecerit, nec dixerit, quod erant bona. Scio quidem primum, qui dubium hoc movit, fuisse sanctum Augustinum: *Cur non dictum est,* inquit, *cùm hoc factum esset, Vidit Deus, quia bonum est?* Mandat Deus terræ, ut fructus proferat, & mox sacer textus adjungit: *Et vidit Deus quod esset bonum.* Quæro autem: Creaturæ illæ nonne bonæ erant simulatque eas Deus creavit? Clarum est, quod sic; operibus enim manuum Dei nihil boni deesse potest, in omnibus per excellentiam bona sunt. Sanctus Augustinus ut huic dubio satisfaciat, alia via ingreditur. Citatus verò auctor rem hanc mysticè explicans, dicit hæc verba: *Vt ab elemento creatura disceret rationalis, tum Deo frugaliter eam placere, cùm acceptis ab illo auxiliis feliciter utitur, & gratia donis supernaturalibus cooperatur, seq; ad agendum unà cum Numinis prompto concursu excitat.*

Genes. 1.

Aug. l. 1. de Genes. ad litt. c. 14.

Scherl. tom. 1 in Cant v. 11 sect. 3.

3. Voluit Deus Noëmum, ejusque consanguineos, & affines, ab universalis diluvii inundatione liberare. Præcepit ei ut *arcam sibi facias de lignis lævigatis, &c.* in qua se, populum suum, aves, ac reliqua animantia salvaret, eò quod totum mundum aquis obruere, ac destruere vellet. Quærit noster Angelicus Doctor sanctus Thomas, quare Deus sanctum virum alia via non liberaverit, quàm per arcam, quam ipsemet fabricasset? Et sapienter, ut solet Angelicus Doctor respondet: *Vt per hoc daretur aliquis locus meritis, & cooperationi ipsius, quia fabricando hanc arcam, probata est fides eius, & per hoc cooperatus est restitutioni salutis.* Ita ut unusquisque nostrum, salutem suam in tuto constituat, & divinæ iræ diluvium evadat, necesse est ut ex parte sua aliquid conferat, neque enim omnia facere debet Deus, sed cùm sors eius sit, opera, & industria nobis incumbit.

Genes. 6.

Thom. hic.

4. Dicet aliquis: Potuisset Deus, si voluisset, cùm omnipotens sit, absque meritis nostris nos salvare; verùm ad hoc doctè admodùm respondet eruditus noster Episcopus Barbastrensis, hoc quidem fore, si Deus dumtaxat omnipotens esset, tum enim omnia virtute brachii sui dirigeret, sed simul etiam est sapiens, & cuncta summa sapientia gubernat, hæc autem requirit, ut singula suaviter, & secundùm naturam suam deducat, & regat. Hominis verò est esse,

Nuza Barbast. hom. 10. §. 12.

6. Insignis fuit cogitatio sancti Petri Chrysologi, quod cùm Christus Dominus sancti Petri domum intraret, ut socrum ejus, quæ infirmabatur, curaret, non dedignatus fuerit manum ejus arripere, ut eam sanaret: *Tetigit manum ejus, & dimisit eam febris.* Quærit hic sanctus, an cùm Christus bonæ vetulæ sanitatem conferre voluit, voluntas ejus ad hoc non sufficerit? Non est dubium. Ita enim leprosus ille confessus fuit, cum ait: *Si vis potes me mundare.* Quorsum igitur inclinavit se, ut infirmæ manum arriperet? Dicam, inquit sanctus Archiepiscopus Ravennas: *Christus tenuit manum mulieris ad vitam, quia Adam à manu mulieris acceperat mortem.* Quemadmodùm enim ad perditionem Adami duo concurrerunt, Eva nimirùm tentando, & ille consentiendo: ita quoque hac ipsa actione demonstrare voluit Dominus, hoc ipsum ad salutem consequendam necessarium esse, id est, manum Dei, & hominis; Dei quidem excitantis, & hominis consentientis; adeò ut duabus, ut ita dicam, manibus, Dei, & nostrâ, salutis nostræ negotium agendum sit, & unâ illarum deficiente nemo salutem consequi possit.

Matth. 8.

Chrysol. serm. 19.

7 Virgines fatuæ, id est, mali Christiani, sine olei provisione sese deprehenderunt, cùm sponsus venit, & alieno egestatem suam supplere voluerunt; ideoque prudentes accesserunt, & rogarunt: *Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur.* Audit eas sanctus Ambrosius, eisque dicit, quod frustra laborent, ut quæ oleum sibi ipsæ non compararint, eò quòd crassissima ignorantia, si non stultitia, sit, ad æternæ gloriæ nuptias sine propriis expensis admitti velle: *Illæ virgines in Evangelio, quas veniens Sponsus exclusit, ideò foris relictæ sunt, quia venale oleum non emerunt. Unde dicitur eis; Ite potiùs ad vendentes, & emite vobis. Et negotiator non immeritò prædicatur, qui vendidit omnia sua, & emit margaritam.* Nam sine propriis expensis tanti boni possessio non obtinetur.

Matt. 25.

Ambr. lib. de Ioseph. cap. 7.

Matth. 13.

Angelicus Doctor sanctus Thomas modum animadvertit, quo sanctus Apostolus Paulus de iis agit, quæ ad honorem, & gloriam Salvatoris patiebatur: *Adimpleo,* inquit, *ea, quæ desunt passionum Christi, in carne mea.* Difficilia sanè verba, atque etiam hæretica, inquit sanctus Thomas, superficietenus intellecta, eò quòd Apostolus significare videatur, passioni Christi aliquid defuisse, & ipsum patiendo id supplevisse, cùm tamen virtus sanguinis ejus, mille mundis, si tot exstitissent, redimendis sufficiens fuerit. *Hæc verba,* inquit, *secundùm superficiem, malum possent habere intellectum, scilicet, quod Christi passio non esset sufficiens ad redemptionem, sed addita sunt ad complementum passiones Sanctorum. Sed hoc est hæreticum, quia sanguis Christi est sufficiens ad redemptionem multorum mundorum.* Quomodo igitur in legitimo sensu hæc Apostoli verba intelligere poterimus? Dicam, inquit sanctus Doctor: Duo merita necessaria sunt, ut Ecclesia, id est, congregatio Fidelium salvari possit; Christi nimirùm, quæ infinita sunt, & singulorum, quæ limitata. Ideoque ut mensura omninò plena sit, infinito Christi finitum nostrum adjungi debet, atque ei, quod ipse passus est, ea, quæ nos ipsi patimur addi debent, ut eâ ratione salutem nostram certam reddamus. *Adimpleo ea,* id est, *addo mensuram meam, & hoc in carne,* id est, *ego ipse patiens.* Perinde ac si clariùs diceret Paulus: Negotium salutis nostræ est instar contractûs societatis, in quo nos ipsi industriam conferre debemus, quandoquidem Deus sanguinis ac gratiæ suæ sortem conferat, quæ certum sunt pignus gloriæ, *Amen.*

Ad Coloss. 1.

Thom. hic lect. 6.

TRACTA-

TRACTATVS XIV.

AD DIEM VENERIS POST DOMINICAM QVARTAM QVADRAGESIMÆ.

Miserunt ergo sorores eius ad eum, dicentes: Domine, ecce quem amas, infirmatur.
Ioan. 11.

SI quatuor sacrorum Evangelistarum historiam Evangelicam attentè legerimus, & stylum, quo porrentosum illud resurrectionis Lazari, quatuor dies jam mortui, miraculum refert, observaverimus, deprehendemus, cæteros historiam texuisse, sanctum verò Joannem capite 11 mysteria ejusdem explicasse. Distinctè enim, ac sigillatim rei circumstantias narrat: dicit, quis infirmus hic fuerit, quæ sorores ejus, quod nuntium, aut epistolam ad Christum Dominum destinarint, quid ille eis responderit, timiditatem, ac ignaviam Apostolorum, qui timore mortis, vitæ consortium deserere, nec in Jerusalem reverti voluerunt: moram, quam Christus Dominus in amici sui Lazari necessitatibus succurrendo, fecit: mysticam Theologiam, quam cum Martha tractavit: cæremonias, quibus ad sepulchrum pervenit: oculorum in cœlos sublevationem, cum æterno Patre colloquium, ploratum, ac fremitum: vocem, qua mortem, ac infernum conturbavit, & tria illa magna mirabilia operatus est, nempe corpus resuscitavit, animam è limbo eduxit, & Lazarum manibus, ac pedibus ligatum incedere fecit. Dominus autem miraculum hoc, tamquam mirabilium suorum supremum, in tempus passioni suæ maximè propinquum, de industria reservavit, ut tum evidentius divinitatem suam declararet, & ad sui cognitionem eos adduceret, quos præ duritia cordis sui, reliqua mirabilia opera, quæ usque tum operatus fuerat, non emollierunt. Incipit narratio Evangelica à tristitia, infirmitate, morte Lazari, & sororum ejus lachrymis, tristibus profectò, ac lugendis effectibus culpæ primævi hominis terreni; desinit autem in lætitiam & salutem, qui sunt mirabiles effectus gratiæ secundi hominis cælestis. Ponuntur primò tristis hæreditas Adami, vinculum, ac primogenitura, cujus vita morti, & salus infirmitati subjecta mansit. Mox verò Christi Domini nostri operationes, cujus potestas infirmis salutem, mortuis vitam, & captivis libertatem tribuit. Omnes hos effectus in nobis operari potest divina gratia, rogemus Virginem Dominam nostram, ut eam nobis impetret.

Ave Maria.

Mise-

Miserunt ergo sorores ejus ad eum, &c.

CONSIDERATIO I.

Is meritò à manu Dei dona expectat, qui obsequiis illum sibi devincire conatur: frustrà verò favores ejus expetit, qui de eo offendendo dumtaxat agit.

1. MIserunt ergo, inquit S. Joannes, *sorores Lazari ad Christum, dicentes: Domine, ecce quem amas infirmatur.* Quæstio est inter Interpretes controversa, quare Evangelista, antequàm nuntium referret, illationem hanc fecerit: *Miserunt ergo?* Quidam illorum existimant, consequentiam hanc referri ad ea, quæ postmodùm sequūtur, adeò ut hunc sensum efficiat: Quia Lazarus graviter infirmabatur, charitas autem, & fraternus amor requirebat, ut sorores eius ipsi adessent, ideò miserunt, & ipsæmet non iverunt. Explicationem hanc non reprobo: Verùm communior dicendi modus, & phrasi Evangelistæ magis conformis mihi esse videtur, si illud, *ergo* referatur ad ea, quæ anteà dixerat. Probatur ex eo, quod postmodùm, descripta resurrectione Lazari, dixerit: *Collegerunt ergo concilium, &c.* videntes nimirùm Christum Dominum tanta miracula facientem, quibus plurimos ad se pertrahebat, atque adeò illatio, & consequentia hunc sensum facit: Harum duarum sororum Lazari una erat Martha, quæ magno amore, & pari solicitudine Christum, ejusque discipulos in domo sua excipiebat, altera verò Maria, quæ lachrymis pedes ejus rigaverat, capillis suis extersferat, & unguento unxerat, ideoque ad Christum Dominum, tam plenum fiduciâ nuntium miserunt, ut aliud simile in Evangelio non legamus. Quasi diceret Evangelista, quia Martha Christum exceperat, quia Maria lachrymis pedes ejus rigaverat, & unguento unxerat, ideò hæ tantæ virtutes fiduciam illis dederunt, ut nuntium ad Salvatorem hoc modo mitterent: *Domine, ecce quem amas, infirmatur;* in quo quidem, nihil clarè, & explicitè postulantes, sese ab illo omnia expectare ostendunt. Non est hic meus discursus, sed sancti Joannis Chrysostomi, qui dicit: *Ob fiduciam, & familiaritatem, quam habebant cum eo* Justum enim est, & rationi consonum, ut gratias, & dona à manu Dei expectet, qui obsequiis illum sibi devinxit, sicuti frustra ejus favores opperitur, qui pro obsequiis offensas illi exhibet. Chrysost. hic.

2. Spiritus sanctus de forti illa muliere loquens, cujus heroicas virtutes tantopere extollit, dicit: *Gustavit, & vidit quia bona est negotiatio ejus, non extinguetur in nocte lucerna ejus.* Quasi diceret: Quidquid aggredietur, benè ei succedet, & in tribulationibus, quæ ei obvenient, veletiam in morte (sic Interpretes hæc verba communiter interpretantur) confidet, certumque habebit cuncta prosperè sibi eventura. Sed unde, obsecro, mulieri illi, cujus laudes cœlum tantopere exaggerat, tam benè fundata confidentia? Unde? inquit magnus Pater S. Augustinus. Inde, quòd immediatè pòst de ea dicitur: *Manum suam misit ad fortia, & digiti ejus apprehenderunt fusum.* Nota est gravium Interpretum, & plurimorum sanctorum Patrum sententiâ, fortem hanc mulierem esse animam sanctam. Verùm quid nos docere volet Spiritus sanctus, dicens, quod fortis, & generosa hæc mulier manum suam miserit ad fortia, & digiti ejus apprehenderint fusum? Ad hoc dubium Ecclesiæ lumen Augustinus respondet, expendens differentiam, quæ est in eo, quod est in fuso, & in eo, quod est in colo, hoc enim adhuc necdum, illud verò jam elaboratum est: ideoque hæc mulier in fuso confidit, non autem in colo, quia fiducia ejus non innitebatur ei, quod factura erat, sed ei, quod operata jam erat, ideoque in occasionibus timoris tam secura, & in nocte tribulationis tam confidens existit; certa enim est, Deum sibi adfuturum, quandoquidem bonis operibus ei servierit, & obsequiis eum sibi demeruerit: *Quod in colo involutum est, adhuc in sinistra est, & nondum in fuso, quod in fuso collectum est, jam præteritum est. Opus ergo tuum in fuso sit, non in colo, in colo enim est, quod facturus es, in fuso, quod fecisti;* inquit S. Augustinus. Atque adeò non est quod Proverb. 31. August. serm. 117. de temp.

quod miremur securitatem, qua sorores Martha, & Maria pollicitæ sibi sunt se a Domino facilè exaudiendas, & petitionis suæ expeditionem obtenturas, suppositis obsequiis, & officiis, quæ illi impenderant.

3. Ingeniosè admodùm respexit doctissimus noster Cajetanus ad fiduciam, qua nobilis, & dives illa mulier Sunamitis prophetam Eliseum rogavit, ut filiolum suum, inter brachia sua jam defunctum, resuscitaret. Tam certa autem erat de resurrectione pueri, ut cùm propheta, eam venientem conspiciens antequam ad eam devenisset, rogatum ad eam misisset: *Rectenè agitur circa te, & circa virum tuum, & circa filium tuum?* Illa respondent: *Rectè.* Ratio verò dubitandi est, quomodo respondeat eum sanum esse, & incolumem, cùm mortuus esset? De persona tam honestâ, & virtute prædìtâ præsumi non potest, quod mentita fuerit: atque ita resolvit Eminentissimus Cardinalis: *Nec mentita est mulier.* Si autem mentita non fuit, quomodo dicit filium rectè valere, cùm jam obiisset? Audite responsionem, ingenio ejus dignam: *Sancta mulier interpretata est mortem filii in bonum fuisse divinæ providentiæ.* Hoc est: Tam firmiter sperabat resurrectionem filii, ut cùm mortuus esset, eum pro vivo habuerit, & augurabatur animus, quod divina providentia mortem illam ad sui gloriam, & majorem parentum lætitiam ordinasset, qui meritò velut jam resuscitatum habentes filium exultabant. Et Cajetanus affirmat, quod sancta illa mulier, propter obsequia Eliseo præstita, & quia eumdem tanta charitate in domum suam hospitio toties receperat, mortem filii ad Dei honorem, & majus sui solatium fuisse crediderit. Hoc autem mysterium deprehendo ex eo, quod sacer textus dicat, quod mater, mox ut filium defunctum vidit, posuerit in cubiculo, in quod propheta sese recipere solebat, quasi diceret, quod charitas, quam hospitio eum recipiendo, ei exhibuerat, resuscitatum filium sibi reddere deberet. Quod si cum sancto Basilio Seleuciensi quæramus: *Cujus figura fuit Eliseus?* respondebit: *Eliseus Christi figuram gerit.* Meritò igitur animæ illæ, quæ continuò familiariter eo utuntur, quæ instar mulieris Sunamitidis, vel ut melius dicam, instar Marthæ, & Mariæ eum, nec non & eos, qui ipsius sunt, ex ejus amore, in domo, & anima sua festivè excipiunt, quæ pedes ejus lachrymis suis rigant, extergunt, mundant, & ungunt, cùm in tribulatione se constitutas, ac gravi infirmitate, vel etiam morte pressas conspiciunt, per pia talia opera, & obsequia ei exhibita, fiduciam accipiunt, quod ab amore, & benignitate ejus remedium in omnibus sperare possint.

4.Reg 4.

Cajet.

Basil Seleuc. Orat. 10.

Considerate mecum Principem Apostolorum sanctum Petrum, in duabus differentibus occasionibus actus etiam duos admodum diversos fecisse, quorum unus magnæ fiduciæ, alter verò timoris fuit. Cùm discipuli in navicula, inter magnam tempestatem, cum procellosis maris undis, ac fluctibus luctarentur & neminem haberent, qui in turbulentis illis angustiis eis succurreret, Dominus super aquas illis apparuit, & quamquam in principio putarent phantasma esse, quod viderent, mox tamen, ut ipsis locutus fuit Christus, & dixit: *Habete fiduciam, ego sum, nolite timere;* sanctus Petrus audax, & de favore ejus securus, animosus dixit: *Domine si tu es, jube me venire ad te super aquas.* Quid hoc est, sancte Apostole? Quis tantum audaciæ tibi dedit, ut tu solus inter omnes tam rarum, mirumque, & insolitum favorem experas, & velut Christi potentiam æmulari volens, desideres, ut sicut illi, ita & tibi aquæ subdantur, & obediant, & fluctuum suorum spumam coagulent, atque condensent, ita ut sicut ipse, ita & tu sine mersione super illas incedere possis? Non imagineris talia, inquit Victor Antiochenus: *Petrus enim magis dicebat propter incensam erga Christum charitatem, quàm propter ullam prorsus ostentationem.* Et licet solus petierit, probè tamē scivit, quid faceret: *Nullus enim Iesum æquè amabat, ac ille.* Adeoque mirandum non est, quod omnes confidentiâ præcedat, qui omnibus perfectione antecellit. Petat, & plus quàm socii sui se obtenturum speret, cùm plus omnibus Christum amet. Hic est primus Petri actus. Nunc subjicio alterum. 4

Matth. 14

Vict. Antioch in cap. 6. Marc.

Cùm idem Apostolus Christum negavit, & pro suâ misericordiâ *respexit Dominus Petrum*, & oculos suos in eum conjecit (qui quasi duo cælestes Soles eum illuminarunt, ut peccatum suum, ac gravem injuriam, quam 5

Luc 22.

quam Deo irrogarat, agnosceret) tunc fecit quod sacri Evangelistæ singulari solicitudine annotandum censuerunt, nempe quod
Matt. 18. *egressus foras, flevit amarè.* Quærit sanctus Ambrosius, quare non statim ad Christum Dominum accurrerit, cùm fontem misericordiæ eum esse sciret, ut eam imploraret? certus enim erat de venia ex eo, quod ipsi mandaverat: *Si peccaverit in te frater tuus, dimitte ei, non dico septies, sed septuagies septies.* Quare vel per signa saltem remissionem non petiit, Dominum aspiciens, & oculis suis ei loquens, prout ille suis oculis ei locutus fuerat? Rectè memini, sancte Petre, quod aliàs fiduciam habueris petendi à Christo, ut instar ipsius super aquas maris securus incedere posses, modò verò dicere non audes, ut offensam tibi ignoscat? Haud equidem capio. Verumtamen *inveni*, inquit S. Ambrosius, *cur tacuit Petrus; ne tam citò veniæ petitio plus offenderet, antè flendum est quàm petendum.* (Ambros. in c. 22. Luc.) Petrus enim jam defecerat, & amorem, quo erga Christum ferebatur, amiserat, & agnovit, post talem offensam Christo Domino illatam, audaciæ fore, si mox absque aliâ præparatione eum accederet, & misericordiam, ac favores postularet, nisi priùs multas, ac amaras lachrymas profunderet, quæ veraciter testarentur, quod culpam suam agnosceret ac pro ea satisfaceret; adeò ut Petrus, cùm Deum magis diligebat, eumque quantum posset sibi devinciebat, securus peteret, & confidens speraret; verùm cùm eum offendit, petere non audet, nisi priùs præteritam jacturam resarciat.

6. Ponderat sanctus Joannes Chrysostomus postulationem illam, quam Palæstini, ac Rex ipsorum sancto Patriarchæ Isaac proposuerunt, quam non solum sibi concedi desiderabant, sed etiam juramento firmari: *Sit juramentum inter nos, & ineamus fœdus, ut non facias nobis quidquam mali, sicut & nos nihil tuorum attigimus, nec fecimus quod te læderet, sed cum pace dimisimus, auctum benedictione Domini.* (Gen. 26.) Homines hi aberrant in iis quæ dicunt, nec sciunt quid loquantur. Legite, inquit Chrysostomus, quid paulò antè sacra Scriptura referat, nempe quod Isaac in terra Palæstina existens, sic ditatus fuerit, ut jam ex potentioribus, & ditioribus esset; quodque Palæstini hoc videntes, bonæ sortis ejus invidi, & tantæ ejus felicitatis pertæsi, una cum Rege ei dixerint: *Recede à nobis, quia potentior nobis factus es;* & insuper omnes puteos, quos Isaac à patre suo Abraham hæreditaverat, obstruxerint. Et iidem, qui tantâ injuriâ eum affecerant, paucis abhinc diebus, eum accedunt rogantes: *Sit juramentum, &c.* & rationem, propter quam postulata concedere debeat, assignant, quia nihil umquam mali, aut damni ei intulerint. Certum est quod turbatio, & metus, quo afficiebantur, eos delirare fecit: si enim ratione ducerentur, Isaacum cum tali postulatione accedere ausi non fuissent, nec amicos habuissent favores, & amici officia expetendi ab eo, quem reipsa offenderant: *Vide quomodo pugnantia inter se præ mentis angore, & turbatione loquuntur.* (Chrysost. hom. 5. in Gen.) Isaac figura fuit Christi Domini, ut dixit sanctus Paulus; *Eum in parabolam accepit.* (Ad Hebr. 11.) Idque canit Ecclesia per os, & calamum Angelici Doctoris sanctæ Thomæ: *Cum Isaac immolatur.* (Thom. in prosper.) Non simus instar Palæstinorum, qui post manifestas irrogatas injurias, maximè securam, & synceram amicitiam ab Isaaco postularunt, sed justorum illorum, ac servorum Dei imitatores, qui in bono, quod ex amore ejus agunt, fiduciam fundant bonæ expeditionis, quam à benigna, & liberali manu ejus obtinere sperant.

Promisit Deus Regi Achaz victoriam de Regibus Syriæ, & Israël, ille verò divini 7.
promissi, & fidei, quam ex parte Dei Isaias propheta ei fecerat, dubius hæsit. Dicit ei propheta, ut ad majorem promissi certitudinem, signum aliquod, vel miraculum in cœlo, vel in inferno à Deo fieri petat. Respondet: *Non petam, & non tentabo Dominum.* (Isaia 7.) Sacri Interpretes communiter condemnant Regem Achaz, quia Prophetæ consilio uti, & signum datæ fidei, prout Abraham, Gedeon, & alii illud petiverunt, à Deo petere noluit. Verum noster Pater sanctus Thomas, pro Rege Achaz respondet, ac partes ejus agere, eumque defendere conatur. Quomodo verò Angelicus Doctor hominem tueri potest, quem plurimi Doctorum condemnant? Dicat id ipse sanctus: *Vel quia in idolis confidebat, vel in Rege Assyriorum, vel quia timebat offendere Deum in angustia positus, innixus est enim* (Thom. hic.)

quod dicitur Deuteronomii 6. Non tentabis Dominum Deum tuum. Deo enim non servierat, nec eum sibi devinxerat, sed potiùs graviter offenderat, dubius de veritate verbi ejus, & peccatum infidelitatis incurrens, quia *dubius in fide est hæreticus*, atque adeò sibi persuasit, quod in statu illo à Deo signa petere, foret Deum alium æstimare, quàm Spiritus sanctus docet, & consulit, ut eum æstimemus. Nam post injurias, munera expetere, & post peccata, favores requirere, est magis iram ejus provocare, ut puniat, quàm misericordiam ejus invocare, ut succurrat.

Luc. 16. Avarus ille dives in ultricibus inferni flammis, quas patiebatur, constitutus, patriarcham Abraham rogat: *Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, & refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.* Interpretes omnes, sequentes sanctum Joannem Chrysostomum, & Chrysologum, qui plura, & melius omnibus, de iniquo hoc homine disseruerunt, dicunt, indiscretam, & inverecundam fuisse ejus petitionem; sed rationes ipsorum sunt diversæ. Quidam dicunt, inscitiam ejus fuisse, quod sibi persuaserit in æternis inferni flammis refrigerium aliquod haberi posse, cùm tamen in eo nulla sit redemptio, nec in toto, nec in parte tormenta ejus sublevari queant; alii verò, parum verecundum eum fuisse, petendo ut aquam sibi deferrent, cùm potius facultatem petere debuisset ad quærendum quod tantopere desiderabat: alii denique quòd misericordiam postulaverit, qui nunquàm erga alios eâ usus fuerat: alii alias rationes assignant, quas apud illos curiosi invenient. Cardinalis Cajetanus dicit, omnia parum verecundiæ, & multum insaniæ complecti: *Petit Lazarum mitti ad sui refrigerationem, cui meminit se tam inhumanum fuisse.* Existimo, inquit doctus, & ingeniosus hic auctor, insolentis hujus peccatoris imprudentiam non fuisse in eo, quod petiit misericordiam ab Abraham, & infernalis ignis, quem patiebatur, refrigerationem, sed in hoc, quod rogavit, & speravit hujus aquæ ministrum fore Lazarum, quem ipse singulariter offenderat. Si ab alio sibi subveniri petiisset, adeò peregrinum non foret; verùm petiisse à Lazaro, cui in vita tantum mali intulerat, summæ audaciæ, & impudentis malitiæ fuit.

Cajet. hic.

Quidam animadvertunt, quænam fuerit ratio, cur filii Zebedæi ipsimet Christum non accesserint, ut sedes in regno ejus postularent, sed rem hanc matri suæ commiserint? *Accessit ad Iesum mater filiorum Zebedæi*, cum viri magis apti & idonei sint ad postulationes aliquas faciendas, quàm mulieres. Multas rationes sancti Patres, ac Interpretes nobis offerunt, sed illa magni Abulensis ad rem nostram facit: *Quia fortè illa*, inquit *aliquando adjuvarat Dominam nostram, sororem suam ad nutriendum Christum*; ideoque præstita obsequia, & officia, merita esse censuit, ad favores & munera postulanda. Hisce adductis exemplis confirmata est nostra consideratio: & ex dictis constat, quanti referat, obsequiis, & officiis Deum demereri, ut petitiones nostras audire dignetur, & postulata concedat; si enim contrà fecerimus frustra ejus favores sperabimus. Ostendunt hæ sorores se de benevolentiâ Domini præsidentes, quia eam promeritæ fuerant. 9

Abul. q. 14 sup. cap. 20 Matth.

Ecce quem amas, &c.

CONSIDERATIO II.

Hæ sorores tam sanctas, quàm prudentes sese ostenderunt, cùm Christo, ad eum sibi demerendum, non præstita ipsi obsequia, sed amorem, quo erga Lazarum ferebatur, repræsentarunt.

Optimus, & convenientissimus cum Deo agendi modus, ad nova à divinâ ejus majestate, beneficia consequendum, est, ei illa exhibere, quæ à liberali, & munifica ejus manu accepimus. Insignis noster Oleaster mysterium deprehendit in situ loci, quem Isaac, teste sacrâ Scripturâ, in habitationem sibi elegit: *Qui habitabat juxta puteum viventis, & videntis.* Si inquirere voluerimus, quis puteus hic fuerit, & etymologiam ejus investigare, reperiemus *in capite 10. Genesis*, quod Agar ancilla, & uxor Abrahami hoc nomen ei imposuerit, quando domo ejus ejectæ in deserto Angelus apparuit, & ex parte Dei, filiorum, 1

Genes. 25. Gen. 16.

filiorum, & posteritatis promissione eam consolatus est, *& propterea appellavit puteum illum, puteum viventis & videntis.* Hunc itaque puteum, vel locum hunc in habitationem suam eligit patriarcha, & juxta memorabilem hunc locum permanens suum domicilium fixit. Quam verò sanctus vir hac in re intentionem habuit? Dicat id magnus Oleaster: *Multum vita confert, si eum ad vivendum locum eligas, ubi noveris Dei præsentiam peculiariter adesse,* eumque sua dona, ac munera liberaliter aliquando effudisse; nam procul dubio, ea ipsa de causa, quâ sese liberalem exhibuit, ille ipse, si beneficium aliquod receperit, novis collatis beneficiis liberalitatem suam exercebit, & favor unus præstitus, ad novas liberalitates eum excitabit, atque adeò prudens harum sororum negotiandi modus fuit, Christo proponere quod Lazarus amicus ejus esset, quasi singulare motivum, quo ad novam misericordiæ suæ ostentationem faciendam incitaretur. *Oleast. hic.*

2\. Plurimas sacris Interpretibus cogitationes injecit mirabilis illa prophetæ Moysis confidentia, qua tam instanter à Deo petivit. *Ostende mihi faciem tuam, ostende mihi gloriam tuam.* Quis Moysi tam claras cogitationes impressit? vel in quo tam nova, & extraordinaria postulatio fundata fuit? Dicat id noster insignis Cardinalis Cajetanus: *Expertus Moyses tam ingentem erga se divinam gratiam, accensus est ad supplicandum pro elevatiore visione divinorum.* An igitur Moyses iis, quæ quamplurima acceperat, contentus non erat? Nequaquam. Noverat enim genium Dei, quodque unum ejus beneficium, ad majorem liberalitatem dispositio esset, ideoque videns ea quæ in se beneficia contulerat, excitat sese ad aliud reliquis omnibus majus expetendum, quod reipsa, secundùm meliorem Magni Augustini, & Angelici Doctoris sancti Thomæ doctrinam, consecutus est. *Exod. 33.* *Cajet. hic.*

3\. Quando Jacob cum domo, ac familia sua ex Mesopotamia ad terram suam revertebatur, scivit quod frater ejus Esau cum quadringentis viris sibi obviam veniret. Mox autem orationi se dedit, atque in hunc modum precatus est: *In baculo meo transivi Iordanem istum, & nunc cum duabus turmis regredior. Erue me de manu fratris mei Esau, quia valde eum timeo.* Quis, obsecro patriarcha Jacob, hic agendi modus est? Quia pedes ivisti, & eques reverteris, quia dives redis, licet pauper iveris, idcircò Deum rogas, ut à periculis te præservet? Haud equidem capio. Non vides Deum tibi dicere posse, se sat multa in te beneficia contulisse, te iis contentum esse posse? Oleaster dicit, quod instar sancti, & prudentis negotiatus sit: *Commemorat præterita beneficia, ut præsentibus dignus sit,* cùm certum sit, optimum modum procurandi celerem petitionum nostrarum expeditionem, esse, Deo receptorum ab illo beneficiorum catalogum, & memorialem libellum offerre. *Genes. 32.* *Oleast. hic.*

4\. Egregia sane cogitatio S. Ambrosii, considerantis petitionem quamdam à Davide Deo oblatam Psalmo 118. *Manus tuæ fecerunt me da mihi intellectum, ut discam mandata tua.* Quomodo, quærit sanctus Ambrosius, hæc inter se cohærent: Opus manuum tuarum sum, da mihi intellectum? *Magno commendationis exordio,* inquit magnus Doctor, *usus est ut opus Dei se esse diceret, quo facilius circa operis sui gratiam favor inclinaretur auctoris.* Quasi diceret David: Necessariò favere mihi debes, quoniam res tua sum, quod enim à te essentiam acceperim, & creatura tua sim, te obligat ut mihi benefacere perseveres. Exploratam enim habeo benignam conditionem tuam, & certus sum, quod beneficium alicui à te collatum, certum pignus sit eorum, quæ præterea facturus es. *Psal. 118.* *Ambros. serm. 10.*

5\. Mittebat Deus Moysen legatum suum ad Pharaonem, qui suo nomine ei diceret, ut populum suum tot jam annis in Ægypto captivum libertate donaret. Recusavit officium sanctus, & subterfugit, vel quia propter humilem, & submissam, quam de se habebat opinionem, inidoneum, & indignum se judicabat, vel quia incommoda, quæ ex barbarie insolentis, & tyrannici Regis ipsum manere poterant, ei objiciebantur. Securum eum reddidit Deus, & prosperum rei eventum promisit; cumque vidisset Moyses, Deum tam firmiter spopondisse, rogavit eum: Si dixerit mihi Pharao, quis me hæc annuntiatum miserit, quid ei respondebo? Dices ei, inquit Deus *Ego sum, qui sum, qui est, misit me ad vos.* Rabbi Salomon, ab insigni nostro Oleastro citatus ex Hebræo legit: *Ero qui ero.* Difficilis sanè versio, cujus intelligentia perplexos *Exod. 3.* *Oleast. hic.*

nos reddere potuisset, nisi hic Rabbinus eam explicasset. *Cùm Dominus Moysi dixit: Ero qui ero, sensus est: Ero cum eis in praesenti tribulatione, qui ero cum eis in afflictione*, quæ in acquisitione *aliorum Regnorum* eis obveniret. Adeò proprium Dei est, uno aliquo beneficio suo, ad alia majora præstanda se obligare, ut significare videatur hanc ejus essentiam esse, & secundùm nostrum concipiendi modum, quidditativam ejus definitionem; ideo quærenti, quid sit Deus? certò respondere possumus, quod sit is, qui beneficio quod confert, spondet, & fidejubet se alia præstiturum, hoc est: *Ero qui ero.*

Rab Salom apud Oleast.

6. Audite Regium Prophetam Psalmo 143. *Qui redimisti David servum tuum, de gladio maligno eripe me* Quærit magnus Pater sanctus Augustinus: *Unde redemit David servum suum?* Et respondet, quod Deus Davidem redemerit de gladio Goliath inimici sui, ac populi sui, modò verò effugere conetur gladium Saulis, qui eum persequitur, & quærit ut eum occidat. Propheta autem misericordias antiquas allegat, ut Deum sibi devinciat, ad conferendas novas, quas petit, utque unius gladii pericula evadat, memorem eum facit alterius gladii, à quo eum liberaverit: Saulis timet gladium, qui eum persequebatur, vasti autem, & enormis Philisthæi frameam Dei beneficio evasit, & in possessione unius, alterius spem fundat, tamquam divinæ bonitatis probè conscius, cujus favores, aliorum quædam semina sunt, & in materia beneficiorum, incipere ea præstare, idem est, ac sese obligare ad ea prosequenda.

Psal 143. Aug hic. & Cajet.

7. Una ex gravioribus ineptiis quæ in mundo sunt commissæ, fuit adoratio illa, quam filii Israel vitulo illi attribuerunt, quem, ipsis urgentibus, summus sacerdos Aaron fabricavit. Circumstantias rei non refero, quia instituto nostro non serviunt. Cum doctissimo Oleastro solummodo animadverto, eos erga idolum, vel dæmonem in omnibus sese gessisse, perinde ac si verus Deus fuisset, non tantùm reverentem cultum ei deferendo, sed etiam cum ipso agendo, perinde ac si verus Deus, & Dominus Israëlis fuisset. Colligit id magnus Doctor, ex fine, quem habuerunt ad petendum ab Aarone, ut illud fabricaret; *Fac nobis deos qui nos præcedant.* Et ex verbis, quibus vitulum jam factum celebrarunt: *Hi sunt dii tui Israel, qui te eduxerunt de terra Ægypti. Ut idolum ad sequentem ducatum allicerent, præcedens beneficium liberationis in eum referunt*, inquit Oleaster. Adeò connaturale est Deo, beneficiis, quæ in nos confert, ad ea continuanda se obligare, aut hi, licet adeò excæcati peccatores, & à fide apostatæ forent, tamen hanc veritatem agnoscerent.

Exod. 32. Oleaster hic.

8. Princeps quidam Synagogæ, nomine Jairus, ad Christum accessit, & procidens ad pedes ejus, eumque adorans, rogavit, ut filiæ suæ unicæ familiæ suæ hæredi, quæ morti proxima erat, ut dicit sanctus Lucas, & sanctus Marcus, aut quæ jam defuncta erat, uti sanctus Matthæus, manum suam imponere dignaretur, ut sanitatem, si infirma, vel vitam, si defuncta esset, consequeretur. Quærunt sancti Patres, quamobrem eam manu sanari petierit, cùm vel solum verbum, & divina ejus voluntas ad sanitatem conferendam sufficeret? Quidam dicunt, quod exigua ejus fides in causa fuerit, quodque de Christo tanquam puro homine judicaret, ejusque divinitatem minimè agnosceret. Sanctus Petrus Chrysologus, altiorem, quàm videatur, philosophiam ejus fuisse dicit: *Credidit ergo Deo*, inquit sanctus Archiepiscopus, *quia eadem manu, qua creatam senserat filiam, recreari ac reduci posse ad vitam noverat. Veni, & impone manum, ut qui sponte posuit ad creandum, ad reparandum iterùm exoratus imponat.* Est enim antiquus Dei mos, ut uno aliquo beneficio dato, ad aliud sese obliget, & præstitus ab ipso favor, ad plures alios præstandos eum excitet. Atque adeò sorores hæ in postulatione ad Salvatorem directa, prudentissimè processerunt, amorem quo erga Lazarum ferebatur, ac favorem, quo eas afficiebat, ei suggerentes, ad sanitatem, quam ei optabant, consequendam, non autem obsequia commemorantes, quæ Domino præstiterant. *Ecce, quem amas, infirmatur.*

Marc. 5. Chrysol. serm. 33.

Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam.

CONSIDERATIO III.

Gloriam suam utilitati nostræ Deus alligat, idque commodum suum esse judicat, quod in emolumentum nostrum cedit.

1\. *Iræneus lib. 4. ad. vers. hæres.* MEmini in sancto Iræneo verba quædam legisse, quæ præsentis discursus fundamentum esse possunt: *Gloria Dei homo vivens*, inquit inclytus martyr, & sapientissimus Doctor. Ratio in omnium oculos incurrit: nam cùm optimum hominis bonum in rebus humanis, sit vivere, & Deus maximi faciat, & desideret ejus bonum, ideo sanctus ille dicit, quod vita humana sit gloria Dei, eamque magnitudinis suæ apicem esse ducat. Et quidem, si de vita ordinaria, quam homo hîc vivit, intelligi id debeat, quanto potiori jure de vita, quam per cæleste miraculum, postquam ea caruit, accipit homo, & de sanitate, quam eâ amissâ, recuperat, intelligi potest, ac debet? id enim est quod hic Salvator dixit: *Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam.* Hunc enim in illa infirmitate finem sibi præfixit Deus, non mortem Lazari, sed vitam ejus, quam ei restiturus erat, eum ad sui gloriam resuscitans, hoc ipso significans, honorem, ac gloriam suam, bono, ac utilitati nostræ annexam esse.

2\. *Exod. 33.* Considerate mecum petitionem illam, quam Moyses ad Deum direxit, dicens: *Ostende mihi gloriam tuam*; quasi diceret: Quamquàm pro summa familiaritate, quæ mihi tecum intercedit, multa à te consecutus sim, scire tamen desidero quænam sit perfectio, in qua respectu hominum, gloriam, & honorem tuum constitueris. Respondet ei Deus: *Ego ostendam omne bonum tibi*; & in Hebræo adjungitur: *meum*. Adverto autem quod Deus mox dicat Moysi: *Ego vocabo in nomine Domini coram te, & miserebor cui voluero, & clemens ero, cui mihi placuerit. Ecce, inquit, est locus coram me, & stabis supra petram, cumque transibit gloria mea, ponam te in foramine petræ & protegam dextra mea, donec transeam, tollamque manum meam, & videbis posteriora mea*, utque me transire scias, alta voce inclamabo, & perfectiones gloriæ meæ, respectu hominum, pronuntiabo. Transivit Deus circumdatus gloriâ suâ & clamavit, uti promiserat, de se tamquam de tertia persona loquens, & dicens: *Domine Deus, misericors, & clemens, patiens & multæ miserationis; qui aufers iniquitatem, & scelera, atque peccata.* Advertit autem eruditus noster Doctor, & Apostolicus Prædicator gloriosæ memoriæ Fr. Petrus Calvus, quod omnes hæ perfectiones, quas Deus de se promulgat, magnam ejus pietatem, ac benignitatem erga hominem declarant, & non exsolvunt, fidem Moysi datam, de perfectissimo ejus bono ostendendo, & in quo apex honoris, & gloriæ ejus consisteret, hoc enim ipsum rogaverat, dicens: *Ostende mihi gloriam tuam*; atque adeò videtur promissioni suæ, quam de gloria sua ei ostendenda ipsi fecerat, non satisfecisse. Ne ita intelligas, inquit doctus hic auctor, sed quod Deus reipsa promissionem suam accuratè adimpleverit: nam in eo, quod benefacit hominibus, & eorum peccatis ignoscit, & à malis eos liberat, eosque bonis omnibus cumulat, gloriam suam Deus constituit, hoc omne ejus bonum est, quodque in remedium nostrum cedit, gloriam suam esse vult: *Et hæc dicens, propriam gloriam hominum quæstum reputabat.* *Calvus hom 1. super Diligite inimicos vestros.* *Add. Heb.*

Observavi aliquando, quod dicit David Psalmo 18. *Cæli enarrant gloriam Dei.* Tota difficultas horum verborum est in probando, quinam sint hi cæli, qui nobis indicent, quis sit Deus, & gloriam ejus nobis repræsentent. Omissis allegoriis, optima explicatio, & literæ magis conformis, est, quod propheta loquitur de elementaribus cælis, eorumque influentiis, quas in res sublunares, in bonum, & utilitatem hominum toti impensi, continuò exercent: in hoc enim, prout Philosophi naturales notant, ab elementis distinguuntur, hæc enim in motibus suis naturalibus, bonum ac commodum suum particulare, non autem commune quærunt, exiguntque loca illa, quæ ad sui conservatio- 3. *Psalm. 18.* *Philosoph. lib. de cælo.*

tionem meliora existunt: cæli autem in motibus suis circularibus ad particulare suum bonum non respiciunt, cùm in seipsis moveantur, adeoque nova loca non acquirant, non ad proprium, sed commune universi bonum respiciunt. De his itaque Regius Propheta dicit, quod gloriam Dei enarrant, eamque nobis indicant, quasi nos docentes, Deum nihil tanti facere, quanti mundo benefacere, & apicem gloriæ suæ, ac maximè illustre insigne ipsius esse, continuò sese hominibus communicare, hoc est; *Cæli enarrant gloriam Dei.* Nam id solùm quod in hominum utilitatem cedit, honori, ac gloriæ sibi Deus ducit.

4. Rupertus Abbas duo illa sancti Joannis, & sancti Matthæi loca componit, primum quando vitæ Auctor celebre illud conversionis aquæ in vinum, ut convivæ biberent, in Cana Galilææ miraculum perpetravit, & alterum, quando dæmoni noluit acquiescere dicenti: *Dic ut lapides isti panes fiant.* Quærit autem, quænam fuerit ratio, cur Christus Dominus unum concesserit, alterum verò negaverit? Audite responsionem, est enim instituto nostro peropportuna. *Fortè enim putas, quia gloriam suam non manifestavisset, si ad ejus dictum lapides facti fuissent panes, sicut in eo postmodùm gloriam suam manifestavit, quod ad ejus nutum aqua in vinum conversa est? Sed non ita est. Vbi enim hoc initium fecit signorum, & manifestavit gloriam suam, non gloria fuit inanis, sed gloria cum fructu, quem videlicet fructum præsentat, dicens: Et crediderunt in eum Discipuli ejus. Numquid crederet in eum tentator insidiosus?* Ex dictis colligitur, quod illam dumtaxat gloriam Salvator magni fecerit, quæ ex hominum commodo, ac utilitate provenit.

Ioan. 1.
Matth. 4.
Rupert. l. 3 in Matth. cap. 3.

5. Memini considerationem quandam in docto nostro Episcopo Barbastrensi legisse, ingenio, ac eruditione ejus dignam. Ponderat verba illa, quæ Ecclesia canit in Cantico Missæ: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis;* initium dederunt. Verba autem sunt illa: *Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam.* Impropria locutio videtur, inquit sanctus, & doctus hic vir; quia pro gloria, ac splendore magni alicujus Regis gratiæ non habentur, sed ea admiratione magis prosequimur, quàm gratiarum actione: gratiæ autem propter beneficia habentur. Jam verò *gloria*, quam Deus *magnam* æstimat, beneficium nostrum est, ut per quam peccata, quæ in eum commisimus, nobis ignoscuntur, divinam gratiam & favorem suum nobis impertitur, ac bonis omnibus, prout continuò experimur, nos replet. Hoc autem mater nostra Ecclesia attendens, Deo propter gloriam suam gratias agit; hoc est, propter misericordias, & favores, quos ipsa, & nos filii ejus perpetuò recipimus, cognoscentes, quod quanto majus est bonum, quod in nos confert, tanto magis bonitas ejus exaltetur, & ipse tanto glorificetur, quanto majorem utilitatem nos ex ipso percipimus.

Nuza Barbast. homil. super Diligite inimicos vestros.

Discipulus Jesu præ cæteris dilectus dicit: *Nondum fuerat Spiritus datus, quia Iesus nondum fuerat glorificatus.* Quærunt sacri Interpretes, quænam sit hæc glorificatio, quæ Christo Domino deerat? Quidam dicent, de gloria resurrectionis intelligi posse: alii verò de possessione beatitudinis in anima, & corpore glorificato intelligendum existimabunt. Verùm sanctus Hieronymus, postquam fusè in laudem montis Calvariæ disseruisset, dicit: *Glorificatio igitur est patibulum triumphantis.* Duo verba maximè discrepantia conjunxit; patibulum enim est maxima injuria, & maximè quando publica, quæ homini obvenire potest; triumphus autem maximus, & maximè publicus honor. Ideoque significare voluit, Salvatorem in hac vita diem magis honorificum non habuisse, quàm illum, quo ignominiosæ Cruci inhæsit. Fuit injuria illa longè gloriosissima, quoniam ut nos vitam haberemus, ipse vitam in infami illo ligno perdidit; adeoque hoc ipso, quo miseriæ nostræ subventum esse consideravit, jam Crucem esse ignominiam, & abjectionem suam non agnovit, sed crux illi jam thronus fuit, & currus triumphalis: *Patibulum triumphantis.* 6.

Ioan. 7.
Hieron. epist. ad Hebid. q. 9

Duo loca in epistola sancti Pauli ad Romanos annotavi, quorum explicatio, ac ponderatio discursui huic pro coronide erit. Loquitur Apostolus de adventu Filii Dei in redemptionem mundi, & dicit, eum hominem factum, & quidem ex semine David, verumtamen idipsum verbis 7.

qui

Ad Rom. 1 quibusdam mysterio plenis explicat: *Qui factus est ei ex semine David secundùm carnem.* Verba illa: *Qui factus est ei*, diligentem attentionem requirunt: nam illud, *ei*, secundùm doctrinam Angelici nostri Doctoris S. Thomæ, ad æternum Patrem refertur. Ego verò non capio, quomodo fieri hoc possit, nam divinum Verbum *propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis*, & incarnatum est. (*Symbol. fidei.*) Quomodo igitur Doctor gentium dicit, *Qui factus est ei*; id est, quòd propter æternum Patrem incarnatus sit Filius Dei? Angelicus Doctor, qui optimus fuit Pauli Interpres, dubium dissolvit: (*Thom. hic.*) *Qui factus est ei, id est, ad gloriam Patris.* Quasi diceret Angelicus Doctor: Duo fuerunt in Incarnatione Filii Dei, honor, & utilitas: utilitas homini cessit, honor verò & gloria Patri æterno; magna enim gloria, & honor ejus fuit, hominem incarnatione Filii sui honorare, redimere, & justificare.

8. Digrediamur ad caput 3 ejusdem sancti Pauli: (*Ad Rom.* 3) *Omnes*, inquit, *peccaverunt, & egent gloria Dei.* Difficultatem habent hæc Apostoli verba. Videtur enim magis propriè dici potuisse: Omnes peccaverunt, & egent gratia Dei, vel ejus remissione, ut ad gratiam redeant. Quomodo igitur dicit, peccatores egere gloria Dei? Dicat id, qui omnia dixit, Angelicus Doctor sanctus Thomas: (*Thom. hic.*) *Egent gloria Dei, id est justificatione, quæ in gloriam Dei cedit*; Deus enim in peccatis nostris condonandis & necessitatibus nostris sublevandis honorem, ac gloriam suam constituit. Et propterea Christus Dominus, cùm ei de infirmitate Lazari renuntiatum est, dixit, infirmitatem ejus non esse ad mortem, sed pro gloria Dei, id est, Deum non intendisse, ut Lazarus omninò mortuus remaneret, sed ad sui gloriam, & honorem resuscitaretur.

Lazarus amicus noster dormit.

CONSIDERATIO IV.

Mors est communis vitæ echo, nam quemadmodùm echo vocibus respondet, ita quoque mors vitæ assimilatur.

1. Moritur Lazarus amicus Dei, & siquidem hujusce rei causam examinare voluerimus, deprehendemus eam fuisse, quoniam amicus ejus vixit. Constat hæc veritas ex sacro textu: nam de decursu vitæ ejus dicit sanctus Joannes: *Diligebat Iesus Lazarum.* De infirmitate verò sorores ejus dicunt: *Quem amas, infirmatur.* De morte autem dicit Salvator: *Lazarus amicus noster*; Spiritu Sancto nos docente, quod ad talem mortem talibus passibus decurrendum, & talem se consecuturum non confidat, qui longè aliam vitam duxerit, nam ut plurimùm quisque moritur, sicut vixit.

Nota est sententia illa, quam ad Regem David dixit Thecuitis: *Omnes morimur, &* (2. *Reg.* 14.) *quasi aqua dilabimur in terram.* Metaphoram hanc cum Eusebio Cæsariensi de rerum vitæ hujus, ac humanæ felicitatis instabilitate aliquando explicavi, modò verò, bonâ sacrorum Interpretum veniâ, novam, ac particularem explicationem ei adhibebo. Animadverto autem, quod prudens illa mulier mortem nostram aquæ labenti super terram, non verò aquæ, quæ per canales, aut aquæ ductus decurrit, comparaverit. Et ratio est, quia hæc à tubo æneo, lapideo, aut plumbeo, per quæ decurrit, saporem non desumit: illa verò quæ per terram delabitur, certissimè ab ea saporem desumit; adeò, ut si terra qualitate aliqua imbuta sit, eam ipsi communicet. Hoc igitur est, quod meo quidem judicio, sententiosa illa verba præ se ferunt: *Omnes morimur, & quasi aqua dilabimur super terram.* Mors a vita saporem desumit, sicut aqua à terra, per quam decurrit.

2. His consequenter dixit magnus Pater sanctus Augustinus, magnam ludificationem, & insaniã esse, homines sibi imaginari, se,

se, cùm malè vixerint, benè mori posse. Ponderat sanctus Doctor intima illa, ac ardentia desideria, quæ propheta Balaam ostendere videbatur, bonam aliquando mortem consequendi: *Moriatur*, inquit, *anima mea morte justorum, & fiant novissima mea horum similia.* Melius diceret pessimus homo: Vivat anima mea vita justorum, si mortem justorum desiderabat: nam quemadmodùm bonam vitam sequitur bona mors, ita quoque bona mors esse non potest, si vitiosa ac perdita vita fuerit: *Utinam diceres potiùs,*
Aug. ap. Arb vitæ Concionator, ad illa verba: Deficiens mortuus est. *vivat anima mea vita justorum, quoniam naturali ordine sequitur mors bona vitam immaculatam, & qualis quisque vivit, talis regulariter moritur*, inquit sanctus Augustinus. Homines autem tamquàm peccatores vivere volunt, & instar justorum mori: Verùm quemadmodùm Deus mortem justorum non nisi justis dare solet, ita mortem malorum non nisi mali obtinent.

3. Idem sanctus ingeniosè notat explicationem, sive additionem, quam honesta quædam, ac proba mulier adhibuit verbis, quæ ex parte Dei Angelus quidam ei dixit. Fuit hæc mater Samsonis, cui, sacra historia refert, cœlestis minister dixit:
Iudic 13. *Concipies, & paries filium, cujus non tanget caput novacula, erit enim Nazaræus Dei ab infantia sua, & ex matris utero, & ipse incipiet liberare Israel.* Advertit modò Aquila Doctorum, sacrum textum dicere, quod mulier hæc verba Angeli marito suo referens, dixerit: *Erit enim puer Nazaræus ab infantia sua, & ex utero matris suæ, usque in diem mortis suæ. Quod ait mulier*, inquit
Aug q. 52. S. Augustinus, *dictum sibi ab Angelo, quoniam Nazaræus Dei erit puer, à ventre usque in diem mortis, non legitur ab Angelo dictum.* Quomodo verò mulier timens Deum, verba Angeli, Dei nomine sibi dicta, exaggeratare ausa fuit? Procul dubio mentita fuisse videtur. Haud equidem credo, sed instar prudentis locutam fuisse puto. Cùm enim Angelus ei dixerit, filium ab incunabulis Deo famulaturum, talemque vitam ejus fore intellexit, etiam sibi persuasit, eum Dei servitio immoriturum, cùm gloriosa mors sanctæ vitæ sit echo.

4. Admodum insignis est allegoria Stephani Cantuariensis ponderantis, quod sacer historiographus sanctæ ac formosæ Rachelis mortem referens, inquit:
Genes 35. *Mortua est ergò Rachel.* Antea adverterit, eam *verno tempore* obiisse; quæ circumstantia, ut primâ fronte apparet, parvi momenti est, cùm ad moriendum tanti referat æstas, quanti hyems: Verùm citatus auctor magnum mysterium in illa Moysis annotatione deprehendit, atque adeò dicit, quod mors Rachelis, justæ, ac amicæ Dei, ex annotatione Moysis, in vere contigerit, eo fuisse indicatum, bonos, & sanctos in vere, malos autem, & peccatores in hyeme mori. *Notandum, quod quædam anima moritur in hyeme, quæ moritur in mortali,* Steph in Alleg. Tilman.
in vere, quæ moriens mundo renovatur Deo. Talis est illa, quæ est Rachel. Et verò justum omninò, ac rationi consonum est, ut rigores hyemis in morte non experiatur, qui amœnitatem, ac jucunditatem veris in vita conservat; nec etiam veris commodis fruitur, qui in tristibus, ac molestis hyemis obscuritatibus semper vixit.

Mortuus est Iosue filius Nun, famulus Domini 5.
centum, & decem annorum, inquit sacra Scriptura de felici transitu generosi hujus ducis Iosʃ 24. 70. Inter.
populi Dei loquens. Si diligentiores, & qui studiis dediti sunt, versiones Bibliorum legant, deprehendent, prout aliàs animadvertimus, versionem Septuaginta legisse: *Mortuus est Iosue filius Nun, servus Domini, filius centum decem annorum.* Peregrina sanè phrasis, ac formula gloriosi hujus ducis mortem referendi; solennis enim, qua alicujus mors referri solet, est: Tot annorum erat is, cùm mortuus est. Quis verò umquam dici audivit: Talis mortuus est, filius tot annorum? Procul dubio transpositio hæc verborum magnum aliquod mysterium indicat. Detexit id magnus Augustinus: *Ista repetitio quòd cùm dixisset filius Nave, repetivit filius, & deinde addidit centum & decem annorum inusitata est, ut potiùs diceret, filius centum annorum, quàm homo centum annorum.* August. lib. 6. de locution. Iudic.
Expendo in verbis hujus sancti, quod præter ea, quæ diximus, notet, quod sacer historiographus non solùm non vocet eum hominem tot annorum, sed filium. Quasi diceret, quod mors ejus conformis fuerit vitæ ejus, & quemadmodùm hæc fuit veri filii patris sui, qui quamdiu vixit, numquàm ab ejus virtutibus degeneravit, ita quoque moriens instar filii ejus vitam finierit, cùm mors vitæ echo sit. Hic est sensus translationis Septuaginta Interpretum: *Mortuus est Iesus, &c. filius centum*

centum decem annorum. Mortuus namque est instar filii boni patris, quoniam ut talis vixit, & idem est, ac id quod de Lazaro dicimus, quod quoniam tamquàm amicus Christi vixit, etiam mortem, qualem dilectis suis dare solet, habuerit.

6. Cùm Saul in montibus Gelboë, exercitum suum profligatum videns, proprio gladio sese interfecit, militem quemdam casu eo venientem rogavit, ut ipsum perimeret, sitque ab angustiis, & doloribus, quibus affligebatur, eximeret. Et quidem valde notandum est, quòd primo ab eo inquisierit: *Unde es tu?* & ille responderit: *Amalecites sum ego servus tuus* (2. Reg. 1.) Philo Hebræus eventum rei hujus considerans, curiosam quæstionem movet: Quis illuc juvenem illum Amalecitem adduxerit? Bellum erat contra Philisthæos Quid negotii inter illos habebat Amalecites, cujus Saul oblitus erat? Verùm, ad quid eò accurrit Amalecites, ipsa eadem hora, qua Saul, affligebatur? Quis ante Saulem illum constituit? Et quorsum rogat eum Saul, quis sit? cùm qualiscumque tandem foret, aptus esset ad eum occidendum, licet Chananæus, aut Pherezeus, &c. fuisset. Alrum mysterium hic subest, inquit Philo Alexandrinus. Et sciendum nobis est, *quod non fortuitò illuc venit Amalecites*. (Phil. lib. de antiquit. Biblior.) Quamquàm enim juveni visum fuerit, quod casu eo advenerit. non tamen respectu Dei, qui singulari consilio id, quod nobis casu evenire videtur, disponit. Et quidem animadvertendum est, Deum aliquot annis ante mandasse Sauli, ut omnes Amalecitas, inimicos suos, nemine excepto, interficeret. Ipse verò præcepto huic inobediens fuit, & quibusdam pepercit. Igitur dicit Deus: Cum vivens, & potestatem habens omnes illos inimicos meos Amalecitas occidendi, nolueris, sed magno meo cum contemptu eos conservaveris, pro ratione delicti erit & pœnæ modus. Cum mortales angores venerint, & Amalecitarum oblitus fueris, quidam illorum prodibit in medium, cujus non recordabaris, & te capite plectet, & miserè vita privabit, ut appareat te per peccata tua mori, & tam malæ vitæ, hanc tam infelicem mortem respondere.

7. Et quidem ulteriùs notandum est, quod ubi Vulgata nostra refert, quod Saul adolescenti dixerit, ut ipsum interficeret, quoniam magnis angustiis premeretur: *Quoniam tenent me angustia*; doctissimus Abulensis ex Hebræo legerit: *Quoniam tenet me ora vestimenti sacerdotalis*. (4. Reg. 22.) Recordabatur enim malus Rex magni illius peccati, quod commisit, multos sacerdotes sacris vestibus indutos occidens, eò quòd Davidi panibus Propositionis aliquando subvenissent; hoc autem peccatum eum sic affligebat, ut minus malum judicaverit mori, quàm tam longam afflictionem sufferre. Justo siquidem suo judicio permisit Deus, ut impius hic Rex, in pœnam peccatorum, quæ contra divinam majestatem in vita commiserat, tam magna tormenta, & amaritudines tantas in morte sua pateretur: *Videbatur sibi Saul, quod propinquus morti videret Sacerdotes Domini accusantes eum in judicio coram Domino*. (Abul. in lib. 2. Reg 19.) Et componendo duos hos successus, Amalecitæ qui eum occidit, & Sacerdotum, qui ei objiciebantur, probationem assumpti nostri deducimus; nam cum majora peccata, quæ Saul in vita commisit, fuerint inobedientia in cæde Amalec, & Sacerdotum mors, illa verò angustiis eum oppresserint, clare colligitur, quod peccata, quæ vivens in Deum commisit, tam infelicem finem ei procurarint.

8. Hæc omnia dicta sint, ut constans sit veritas, unumquemque hoc mundo egredi, quemadmodũ in eo incesserit, & vitæ mortisque gressus eosdem esse. Propheta Jeremias *cap* 2. Threnorum excidium civitatis Jerusalem, & destructionem regni illius deplorat; mysticè verò, inquit sanctus Paschasius, perditionem animæ, quæ à gratia Dei excidit, repræsentat. Lactantes, & parvuli *matribus suis dixerunt*: *Ubi est triticum, & vinum? Cùm deficerent quasi vulnerati in plateis, cùm exhalarent animas suas*. (Thren. 2.) Præstitisset, inquit sanctus Paschasius, ut herbas, aut legumina petiissent, ut inopiæ suæ subvenirent, his enim ille, quisquis tantâ fame se premi videbat, contentus esse potuisse, sed in morte non desiderarunt nisi illa, quibus in vita assueti fuerant: *Non enim ajunt*, inquit Paschasius, *ubi est hordeum, & siliqua, quæ famelici gratanter accipiunt? sed ubi est triticum, & vinum?* (Pasch.) ut intelligamus, desideria nostra in morte, non solere differre ab iis, quæ in vita habuerimus; & nos eo tempore rerum memores fore, de quibus dum viveremus,

Theodoret. hic.

proverbium: *Consuetudo est altera natura. Verus profectò sermo*, inquit hic Pater *omnia enim, quæ longâ consuetudine comparavit animus, paria censentur cum natura libus*. Et sanctus Ambrosius hoc ipsum magis exaggerarit, explicans idem proverbium: *Consuetudo est altera natura*; adeò ut non solùm dicere velit, consuetudinem esse aliam naturam, sed omninò differentem, atque contrariam, ita ut per consuetudinem naturam amittat, & illa in hujus locum succedat. *An ignoramus*, inquit magnus Mediolanensis, *quod tantam vim habeat inveterata consuetudo peccandi, ut excludat naturam? Quæ natura cum sit medicabilis ad salutem*, (cùm naturale sit homini de peccatis dolere, in quo remedium ejus consistit,) *diuturno tamen tempore passionibus depravata*, (consuetudo enim callum in animo obducit, ne mala sua sentiat) *immedicabilis reperitur*. Adeò difficilis est emendatio propter consuetudinem peccandi, ut ad eam consequendam Dei lachrymæ necessariæ sint, & vitium in naturam adeò inolevit, ut non nisi per miraculum peccator sanetur.

Ambr. in illud Ps 1. Et in Cathedra pestilentia.

3\. Componite cum sancto Hieronymo duos eventus, quos sacra Scriptura refert. Ut Deus Isaiam concionatorem suum efficere, necessarium fuit labia ejus purificare; nam linguam ejus mundando, animam quoque expurgavit: *Volavit ad eum Seraphim, & in manu ejus calculus, quem forcipe tulerat de altari, & tetigit os ejus. Auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur*. Idem officium conferre voluit Deus Jeremiæ, & dicit sacer textus: *Misit Dominus manum suam, & tetigit os meum*. Ambo Prophetæ erant, inquit modò sanctus Hieronymus, hos duos, Jeremiam, & Isaiam, inter se conferens, ambo defectu oris laborabant, unus conqueritur: *Vir pollutus labiis ego sum*; alius verò se balbutire dicit: *A, a, a, Domine Deus nescio loqui, quia puer ego sum*. Sufficit illi, quod Deus manu sua eum tangeret, ut mundaretur, huic verò, ut purus evaderet, cauterium ignis necessarium fuit. Haud equidem capio. Contrarium potius fieri debuisset, certum enim est pueros nescire, quod seniores jam sive studio, sive auditu, vel certè lectione jam consecuti sunt, juxta vetus proverbium: *Mens, ratio, & consilium in senibus est*. Igitur ut Isaias senex idoneus redderetur, divinæ manus attactus sufficiebat; ut autem Jeremias adolescens disponeretur, carbones rempli eum mundare debuisse videntur. Ex ore S Hieronymi dubii hujus solutionem audite: *Ibi enim quia solida, & perfecta ætatis erat, & ipse simpliciter confitetur, quod immunda labia habeat, mittitur unus de Seraphim, qui non manu, sed forcipe, & carbone tangat os ejus, & iniquitates auferat, qui per pueritiam non multa fecerat, sed ut loquendi gratiam tribuat*. Quasi diceret magnus Doctor: unus, nempe Jeremias, puer erat, alius verò Isaias, vir; planta autem adhuc tenera facilè movetur, si verò altas radices egerit, difficulter extrahitur, prout profanus Auctor alicubi dixit: *Quæ poterat manibus summâ tellure revelli nunc stat in immensum viribus aucta suis*. Ut puer aliquis reducatur, sufficit manum ei admovere, ut autem inveteratus cancer ex corde extrahatur, carbonibus, forcipibus, igne, malleo, & experto medico, & chyrurgo, atque etiam Redemptoris lachrymis opus est; *Et lachrymatus est Iesus*.

Isaia. 6.

Ierem. 1.

Hieron. citat. à Scherl. Cant. 6. sect. 5.

4\. Ezechiëlem Prophetam in campum plenum ossibus aridis adducit Deus; volensque divinam suam potestatem manifestare, mandat ei, ut suo nomine illis loquatur, eisque spiritum, & vitam promittat: *Ossa arida, audite verbum Domini, &c.* Quo facto, Dei nomine Propheta inclamat: *A quatuor ventis veni spiritus, & insuffla super interfectos istos, ut reviviscant*. Ossa arida Dei voci obedierunt, & confestim vitam consecuta sunt. Subsistite hic paululum, & memoriâ ad primi hominis formationem mecum recurrite, & deprehendetis, quod divinus Spiritus ipsum lutum vix tetigerit, cùm in hominem viventem exurrexit: *Inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viventem*. Progrediamur modò, & diversum modum, quo ista ossa secùs ac Adam vitam obtinuerunt, mecum animadvertite. Adam uno Dei spiraculo, *inspiravit*: ut autem ossa viverent, quæ tam inanimata erant, ac lutum Adami, necessarium fuit ut Propheta clamaret, & omnes venti super ea exsufflarent. Haud equidem capio: si enim utrobique auctor vitæ fuerit Deus, magnum profectò mysterium includit, quod hic

Ezech. 37.

Genes. 2.

tanta cùm difficultate faciat, quod ibi tam facilè peregit. Alii alias rationes dabunt: illa autem sancti Patris Irenæi instituto nostro est peropportuna: *Protoplastus ille Adam, de rudi terra, & adhuc virgine, nondum enim pluerat Dominus & homo non erat operatus terram, habuit substantiam, & plasmatus est manu Dei*: ossa verò illa arida, & putrefacta plurimas corruptiones passa jam fuerant: *Omnis quippe caro corruperat viam suam, &c.* atque adeo, ut materia tam corrupta, & devastata vitam consequeretur, quanta adhiberi potuit diligentia atque industria, necessaria fuit: ut autem nova Adami terra, quæque adhuc in flore suo erat, viveret, unica dumtaxat insufflatio suffecit; quoniam ad recentem peccatorem resuscitandum parum sufficit, sed apud inveteratum, pluribus opus est; nam continuò peccare consuetudo sic illum obdurat, ut non solùm difficilem, sed quodammodò impossibilem ei pœnitentiam reddat.

Iren. l. 3. c. 31.

5. Huic loco opportuna est curiosa quædam sancti Bernardi animadversio, qui notat, quòd duorum cæcorum, quos Christus Dominus sanavit, unus à nativitate talis fuerit, alius verò infirmitate aliqua, vel alio quodam infortunio visum amiserit: hic rogatores suos habuit, qui cum ad Salvatorem adducerent: *At ille multo magis clamabat, jussit illum adduci ad se*; pro alio verò nemo vel verbum locutus fuit, sed Christus Dominus propria pietate motus ei sanitatem contulit: *Præteriens vidit cæcum, &c.* & ratio fuit, quia ille, qui casu cæcus factus fuerat, communem, & ordinarium peccatorem, qui peccatis nondum immoratus fuit, repræsentabat, adeoque piorum orationes ei non defuerunt; cæcus verò à nativitate depravati peccatoris, quique in peccatis altas radices egit, symbolum erat, pro quo vix quispiam intercedere audet, ut Deus ei peccata ejus condonet; atque adeò hic sanctus dicit, quod hujus cæci qui figura inveterati peccatoris erat, una curatio ex maximè prodigiosis fuerit, quas Salvator fecerit: *Qui proinde tanto misericordius, quanto mirabilius, nullis precibus præventus, sui illuminatoris beneficium sensit.* Tantopere nimirùm vetustas culpæ cælesti medicinæ resistit. In cujus confirmationem dicere possumus (supposito quod Lazarus mortuus, & sepultus peccatorem repræsentaverit) hoc mysterii subfuisse quod Martha, & Maria Christum Dominum non rogaverint, ut fratrem ipsarum resuscitaret, quin potius vitæ redditionem difficilem existimarint, prout ex earum verbis constat: *Quatriduanus est, jam fœtet*; quia ausæ non fuerint orare pro peccatore, in sepultura culpæ suæ defosso, atque ita quoque propter hanc causam, ejus resurrectio admirabilior fuit.

Luc. 18.

Ioan. 9.

Bern. cit. à Mend. in 1. Reg. c. 1. n. 25. in exposit. litt.

6. Spiritus sanctus *cap. 48.* Ecclesiastici Heroum quorumdam antiquæ legis facta commemorat, ac de propheta Eliseo, Eliæ discipulo loquens dicit: *Et in Eliseo completus est Spiritus ejus*; ac post pauca adjungit: *Et mortuum prophetavit corpus ejus.* Ad hujus loci intelligentiam dux nobis esse debet magnus Ecclesiæ Doctor sanctus Augustinus (si tamen Auctor est libri de mirabilibus sacræ Scripturæ) ubi declarat, quænam illa plenitudo fuerit, quam Eliseus de spiritu Eliæ habuerit, & qua ratione corpus ejus prophetaverit, sumpto fundamento ex eo, quod sacra historia nobis refert: *Interea post mortem Elisei, cùm quadam die familiares ejus mortuum quemdam portantes, latrunculos videntes pertimuissent, in sepulchrum Elisei, quod propè erat, mortuum projecerunt, quod dum tangeret ossa Elisei, revixerat, & ambulavit: Vnde quidam præscriptum sermonem in hoc signo impletum fuisse dicunt, hoc est Spiritus qui in te est, fiat duplex in me, quod necessariè impleri debuit. Elias ergo in vita sua prius quàm reciperetur, mortuum resuscitasse unum scribitur, quod similiter & Eliseum fecisse jam cernitur, sed alium, id est, istum post mortem suam, videlicet in sepulchro, revivificasse videtur.* Nota autem quod Augustinus dicat, Eliseum duplicem spiritum habuisse, quia defunctum, in sepulchro suo inhumatum resuscitaverit, quod spiritualiter intelligi debet, in quantū peccatores peccato mortuos, & per gratiam resuscitatos significabat, & tum confirmationem doctrinæ hujus, quam prosequimur, deducimus; hoc est, quod ad resuscitandum peccatorem puerum, & paucis diebus mortuum, simplex Eliæ spiritus sufficiat, sed ad vivificandum diuturniorem defunctum, jam sepultum, duplex ejus spiritus necessarius sit, atque ita intelligi debet illud: *In*

Eccl. 48.

4 Reg. 2. Aug. l. 2. de mirab. sacr. Script cap. 26.

Eliseo

Eliseo completus est spiritus ejus, & mortuum prophetavit corpus ejus.

7. Difficilis intellectu est locus ille Canonicæ sancti Joannis, ubi Apostolus dicit: *Est peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget quis.* Ambrosius Catherinus, Titelmannus, & alii dicunt, per peccatum hoc intelligi debere peccatum in Spiritum sanctum, cùm peccator *sciens respuit salutem & bonum.* Et Angelicus quoque Doctor sanctus Thomas hanc explicationem adducit: *Id est finalis impœnitentia*; & non sufficit, inquit Discipulus dilectus, ut *qualiscumque, sed solùm justus* roget. Benè animadversum. Ego verò in alia Angelici Doctoris doctrina fundatus, in alio sensu hæc verba intelligo. Explicans sanctus Doctor sententiam illam Jacobi: *Peccatum cùm consummatum fuerit, generat mortem*; concludit, quod licet de omni genere peccati verificari queat; *tamen de peccato consuetudinis hoc dicatur propriè, quia quando peccatum jam tractum est in consuetudinem, nulla apparent signa vitæ, & est parva spes de reditu.* Hoc est peccatum, quod S. Jacobus, secundùm interpretationem Angelici Doctoris, vocat peccatum ad mortem, & illi interpretationi insistens, dico, S. Joannem de eodem peccato loqui, quando dicit, non sufficere, ut pro peccato ad mortem qualiscumque roget, sed necessarium esse ut sit justus, & sanctus, ut peccator mortuus, & sepultus amissam vitam recuperare possit. Et verò quod majus veritatis hujus firmamentum, quàm lachrymæ, quas hodie Salvator profundit, & orationes quas ad æternum Patrem dirigit, ad obtinendam vitam peccatoris in peccatis suis inveterati, cujus imaginem Lazarus repræsentabat?

1. Ioan. 5. Ambr. Cathar. Titelm. hic. Thom. hic.

Thom. hic.

8. Adeò difficile est inveteratum peccatorem ad meliorem frugem reducere. Elegans profectò fuit dictum illud Cæsaris Augusti ad Galbam Gibbosum, qui petebat ut se corrigeret: *Ego te monere possum, corrigere non possum, quis enim innatum ossibus corrigat gibbum?* Quasi diceret: Monstra nonnisi virtute divinâ curari possunt, Deo illa cura reservata est. Idem ego de peccatore in peccatis inveterato, cui illa quasi innata sunt, & in naturam transierunt, dico, qui, nisi miraculum accedat, fieri vix potest, ut salutem consequatur.

Nuceus Nucl. Dominic. 24. post Trinit. p. 4.

Cùm igitur tam difficilis sit inveterati peccatoris resurrectio, propter impedimentum, quod humanæ libertati objicit consuetudo, magna vigilantia opus est, & advertendum, ne in peccatis obdormiscamus, sæpè enim talis somnus foret, ut non amplius excitaremur: *Filii tui projecti sunt, dormierunt in capite omnium viarum, sicut Oryx illaqueatus plenus indignatione Domini.* Somnum peccatorum, & negligentiam, ac incuriam in negotio salutis, Orygi comparat propheta, animali tam simplici, ac stulto, ut mox ac se illaqueatum conspicit, indormiscat, cùm reliqua animalia, sese dilacerant, cùm passer plumas atque etiam vitam prodigit, ut è laqueo erumpat, tum demum profundissimum somnum dormit; ea de causa immundum erat, & in domo sua illud nolebat Deus, uti Lyranus, ac Glossa Interlinearis advertunt. Et eadem fortassis de causa notam illi apposuit natura, ac contrario pilo vestivit, & ad caput verso. Tales sunt peccatores, qui tot peccatis illaqueati, ac comprehensi, incurii obdormiscunt. Ex his plurimos ubique reperiemus, vasa iræ jam effectos, ac (secundùm præsentem justitiam) ad æternos ignes condemnatos. Excitare Oryx, audi vocem Salvatoris tibi loquentis, licet ad solum Lazarum dirigi videatur, & dicentis, ut ex sepultura peccatorum tuorum egrediaris: *Lazare veni foras.* 9.

Isaia 51.

Plin. l. 2. c. 40. & l. 8 c. 53.

Lyran. Gloss. Interlin.

Et statim prodiit, qui fuerat mortuus.

CONSIDERATIO IV.

Vt animæ vita in tuto collocetur, necesse esse peccati occasiones fugere.

Auctor vitæ ad sepulchrum, in quo Lazarus sepultus erat, deducitur, & altâ voce inclamans, defuncto dixit: *Lazare veni foras Et statim prodiit, qui fuerat mortuus.* Magnus Pater S. Augustinus eventum hunc expendit, & verba quædam magni momenti profert, dicens: *Quod exiit à monumento, animam significat recedentem à carnalibus vitiis.* 1.

August. lib 38. q. 65.

Diffi-

tanta cùm difficultate faciat, quod ibi tam facilè peregit. Alii alias rationes dabunt:
Iren.l.3.c.31. illa autem sancti Patris Irenæi instituto nostro est peropportuna: *Protoplastus ille Adam, de rudi terra, & adhuc virgine, nondum enim pluerat Dominus, & homo non erat operatus terram, habuit substantiam, & plasmatus est manu Dei*: ossa verò illa arida, & putrefacta plurimas corruptiones passa jam fuerant: *Omnis quippe caro corruperat viam suam, &c.* atque adeo, ut materia tam corrupta, & devastata vitam consequeretur, quanta adhiberi potuit diligentia atque industria, necessaria fuit: ut autem nova Adami terra, quæque adhuc in flore suo erat, viveret, unica dumtaxat insufflatio suffecit; quoniam ad recentem peccatorem resuscitandum parum sufficit, sed apud inveteratum, pluribus opus est; nam continuò peccatet consuetudo sic illum obdurat, ut non solùm difficilem, sed quodammodò impossibilem ei pœnitentiam reddat.

5. Huic loco opportuna est curiosa quædam sancti Bernardi animadversio, qui notat, quòd duorum cæcorum, quos Christus Dominus sanavit, unus à nativitate talis fuerit, alius verò infirmitate aliqua, vel alio quodam infortunio visum amiserit: hic rogatores suos habuit, qui eum ad Salvatorem
Luc. 18. adducerent: *At ille multo magis clamabat, jussit illum adduci ad se*; pro alio verò nemo vel verbum locutus fuit, sed Christus Dominus propria pietate motus ei sanitatem contulit:
Ioan. 9. *Præteriens vidit cæcum, &c.* & ratio fuit, quia ille, qui casu cæcus factus fuerat, communem, & ordinatium peccatorem, qui peccatis nondum immoratus fuit, repræsentabat, adeoque piorum orationes ei non defuerunt; cæcus verò à nativitate depravati peccatoris, quique in peccatis altas radices egit, symbolum erat, pro quo vix quispiam intercedere audet, ut Deus ei peccata ejus condonet; atque adeò hic sanctus dicit, quod hujus cæci qui figura inveterati peccatoris erat, una curatio ex maximè prodigiosis fuerit, quas Salvator fecerit: *Qui proinde tanto misericordius, quanto mirabilius, nullis precibus præventus, sui illuminatoris beneficium sensit.* Tantopere nimirùm vetustas culpæ cælesti medicinæ resistit. In cujus confirmationem dicere possumus (supposi-
Bern. cit. à Mend. in 1. Reg. c. 1. n. 25. in exposit. litt.

to quod Lazarus mortuus, & sepultus peccatorem repræsentaverit) hoc mysterii subfuisse quod Martha, & Maria Christum Dominum non rogaverint, ut fratrem ipsarum resuscitaret, quin potius vitæ redditionem difficilem existimarint, prout ex earum verbis constat: *Quatriduanus est, jam fœtet*; quia ausæ non fuerint orare pro peccatore, in sepultura culpæ suæ defosso, atque ita quoque propter hanc causam, ejus resurrectio admirabilior fuit.

Spiritus sanctus *cap.* 48. Ecclesiastici Heroum quorumdam antiquæ legis facta commemorat, ac de propheta Eliseo, Eliæ discipulo loquens dicit: *Et in Eliseo completus est Spiritus ejus*; ac post pauca adjungit: *Et mortuum prophetavit corpus ejus.* Ad hujus loci intelligentiam dux nobis esse debet magnus Ecclesiæ Doctor sanctus Augustinus (si is tamen Auctor est libri de mirabilibus sacræ Scripturæ) ubi declarat, quænam illa plenitudo fuerit, quam Eliseus de spiritu Eliæ habuerit, & qua ratione corpus ejus prophetaverit, sumpto fundamento ex eo, quod sacra historia nobis refert: *Interea post mortem Elisei, cùm quadam die familiares ejus mortuum quemdam portantes, latrunculos videntes pertimuissent, in sepulchrum Elisei, quod propè erat, mortuum projecerunt, quod dum tangeret ossa Elisei, revixerat, & ambulavit: Unde quidam præscriptum sermonem in hoc signo impletum fuisse dicunt, hoc est Spiritus qui in te est, fiat duplex in me, quod necessariò impleri debuit. Elias ergo in vita sua prius quàm reciperetur, mortuum resuscitasse unum scribitur, quod similiter & Eliseum fecisse jam cernitur, sed alium, id est, istum post mortem suam, videlicet in sepulchro, revivificasse videtur.* Nota autem quod Augustinus dicat, Eliseum duplicem spiritum habuisse, quia defunctum, in sepulchro suo inhumatum resuscitaverit, quod spiritualiter intelligi debet, in quantū peccatores peccato mortuos, & per gratiam resuscitatos significabat, & tum confirmationem doctrinæ hujus, quam prosequimur, deducimus; hoc est, quod ad resuscitandum peccatorem puerum, & paucis diebus mortuum, simplex Eliæ spiritus sufficiat, sed ad vivificandum diuturniorem defunctum, jam sepultum, duplex ejus spiritus necessarius sit, atque ita intelligi debet illud: *In Eliseo*

Margin: 6. — Eccl. 48. — 4. Reg. 2. Aug. l. 2. de mirab. sacr. Script cap. 26.

Eliseo completus est spiritus ejus, & mortuum prophetavit corpus ejus.

7. Difficilis intellectu est locus ille Canonicæ sancti Joannis, ubi Apostolus dicit: *Est peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget quis.* Ambrosius Catherinus, Titelmannus, & alii dicunt, per peccatum hoc intelligi debere peccatum in Spiritum sanctum, cùm peccator *sciens respuit salutem, & bonum.* Et Angelicus quoque Doctor sanctus Thomas hanc explicationem adducit: *Id est finalis impœnitentia*; & non sufficit, inquit Discipulus dilectus, ut *qualiscumque, sed solùm justus* roget. Benè animadversum. Ego verò in alia Angelici Doctoris doctrina fundatus, in alio sensu hæc verba intelligo. Explicans sanctus Doctor sententiam illam Jacobi: *Peccatum cùm consummatum fuerit, generat mortem*; concludit, quod licet de omni genere peccati verificari queat; *tamen de peccato consuetudinis hoc dicatur propriè, quia quando peccatum jam tractum est in consuetudinem, nulla apparent signa vitæ, & est parva spes de reditu.* Hoc est peccatum, quod S. Jacobus, secundùm interpretationem Angelici Doctoris, vocat peccatum ad mortem, & illi interpretationi insistens, dico, S Joannem de eodem peccato loqui, quando dicit, non sufficere, ut pro peccato ad mortem qualiscumque roget, sed necessarium esse ut sit justus, & sanctus, ut peccator mortuus, & sepultus amissam vitam recuperare possit. Et verò quod majus veritatis hujus firmamentum, quàm lachrymæ, quas hodie Salvator profundit, & orationes quas ad æternum Patrem dirigit, ad obtinendam vitam peccatoris in peccatis suis inveterati, cujus imaginem Lazarus repræsentabat?

1. Joan. 5. Ambr. Cathar. Titelm. hic. Thom. hic. Thom. hic.

8. Adeò difficile est inveteratum peccatorem ad meliorem frugem reducere. Elegans profectò fuit dictum illud Cæsaris Augusti ad Galbam Gibbosum, qui petebat ut se corrigeret: *Ego te monere possum, corrigere non possum, quis enim innatum ossibus corrigat gibbum?* Quasi diceret: Monstra nonnisi virtute divinâ curari possunt, Deo illa cura reservata est. Idem ego de peccatore in peccatis inveterato, cui illa quasi innata sunt, & in naturam transierunt, dico, qui, nisi miraculum accedat, fieri vix potest, ut salutem consequatur.

Nuceus Nucl. Dominic. 24. post Trinit. p. 4.

9. Cùm igitur tam difficilis sit inveterati peccatoris resurrectio, propter impedimentum, quod humanæ libertati objicit consuetudo, magna vigilantia opus est, & advertendum, ne in peccatis obdormiscamus, sæpè enim talis somnus foret, ut non amplius excitaremur: *Filii tui projecti sunt, dormierunt in capite omnium viarum, sicut Oryx illaqueatus plenus indignatione Domini.* Somnum peccatorum, & negligentiam, ac incuriam in negotio salutis, Orygi comparat propheta, animali tam simplici, ac stulto, ut mox ac se illaqueatum conspicit, indormiscat, cùm reliqua animalia, sese dilacerant, cùm passer plumas atque etiam vitam prodigit, ut è laqueo erumpat, tum demum profundissimum somnum dormit; ea de causa immundum erat, & in domo sua illud nolebat Deus, uti Lyranus, ac Glossa Interlinearis advertunt. Et eadem fortassis de causa notam illi apposuit natura, ac contrario pilo vestivit, & ad caput verso. Tales sunt peccatores, qui tot peccatis illaqueati, ac comprehensi, incurii obdormiscunt. Ex his plurimos ubique reperiemus, vasa iræ jam effectos, ac (secundùm præsentem justitiam) ad æternos ignes condemnatos. Excitare Oryx, audi vocem Salvatoris tibi loquentis, licet ad solum Lazarum dirigi videatur, & dicentis, ut ex sepultura peccatorum tuorum egrediaris: *Lazare veni foras.*

Isaia 51. Plin. l. 2. c. 40. & l. 8 c. 53. Lyran. Gloss. Interlin.

Et statim prodiit, qui fuerat mortuus.

CONSIDERATIO IV.

Vt animæ vita in tuto collocetur, necesse esse peccati occasiones fugere.

1. Auctor vitæ ad sepulchrum, in quo Lazarus sepultus erat, deducitur, & altâ voce inclamans, defuncto dixit: *Lazare veni foras Et statim prodiit, qui fuerat mortuus.* Magnus Pater S. Augustinus eventum hunc expendit, & verba quædam magni momenti profert, dicens: *Quod exiit à monumento, animam significat recedentem à carnalibus vitiis.* Diffi-

August. lib. 83. q. 65.

Difficilis sanè, meo judicio, sententia. Videtur enim, quod sacræ Theologiæ, ac veritati conformiùs loqueretur hic sanctus, si diceret, quod Lazaro reddita symbolum fuerit animæ, quæ à statu peccati revertitur, quoniam infusio gratiæ, peccatum ex anima necessariò expellit, cùm certum sit, quod gratia, & peccatum inter se non conveniant, & ambo in eodem loco esse non possint. Quomodo igitur sanctus Doctor dicit, quod relinquere sepulchrum, fuerit peccato renunciare, quandoquidem cum ex eò prodiit, jam anima vitam consecuta fuerit, & gratia peccatum destruxerit? Magna alicui hæc difficultas videbitur, verumtamen magnopere refert intelligere spiritum, quo hic sanctus locutus fuit, ut ejus solutio cognoscatur. Statuendum ergo, quòd egerit de vita animæ in ordine ad authorem ejus Christum Dominum, & Redemptorem nostrum, qui vitam non æstimat illam, quæ facilè amittitur, sed eam, quæ perdurat, & permanet, qualis est, quæ ab occasione mortis recedit. Atque adeò hoc dicendi genere nobis omnibus, qui peccatores sumus, significare voluit, quod si veraciter resurgere velimus, non in sepulchro, hoc est in occasione peccati remanere, sed ab ea nos elongare debeamus, & hac ratione veram nostram resurrectionem fore. Prodeat ex sepulchro peccator, ad multa milliaria ab occasione se separet, si resuscitari velit; ut enim quis vivat, qui in sepulchro, hoc est in occasione remanet, fieri nullatenùs potest: *Quod exiit à monumento, animam significat recedentem à carnalibus vitiis.*

2. Ingeniosa fuit Philonis Hebræi animadversio ponderantis id, quod sacra Scriptura de Josepho loquens, dicit Postquàm profanas cogitationes retulit, quas domina ejus habuit, lascivos oculos, quibus eum aspexit, & obscæna verba, quæ ei dixit, ut ad adulterium & Dei offensam eum pelliceret, dicit *Relicto in manu ejus pallio, egressus est foras.* Egressus est foras, inquit sapienter Philo. Quò igitur egredi debuit? Clarum est, quod non intrò: *Num aliquis egreditur intrò?* Sentit Philosophus, quod hæc verba magnum sacramentum includant, & significant, quod egressus sit foras, quoniam à loco tentationis segregare se novit, relinquens pallium, & ab occasione peccati se liberans, nec à periculo liberum sese existimavit, nisi postquam à loco recessit, in quo inimicus eum aggredi conabatur.

Gen. 39.

Phil. l. 2. legal. Allegor.

3. Jam aliàs (si benè memini) cum Cyrillo Alexandrino mirabile, ac singulare illud supplicium uxoris Lot expendimus, modò cum sancto Gregorio Nazianzeno illud considerabimus, qui dicit quod dicta mulier ex incendio Sodomæ erepta symbolum fuerit animæ, quam Deus ab occasione peccati liberavit, & de culpæ sepulchro resuscitavit. Accidit autem, ut à loco, vel occasione peccati segregata, *respexerit retrò, & in momento, versa est in statuam salis* Hic autem animadversione dignum illud sese offert, quòd cùm hæc mulier (in sensu mystico, quem prosequimur) sit figura peccatoris de peccatis suis contriti, & de morte peccati ad vitam gratiæ resuscitati, quem & pro majori securitate ex periculo Deus extraxerit, & extra Sodomam, sentinam vitiorum, & seminarium iniquitatum constituerit, quid mali habeat quod is extra terribilem illam confusionem sese conspiciens oculos retrò illuc obvertat, præsertim ut gratias agat Deo, quod de tantis damnis salvum, & incolumen eam eduxerit? Videtur ab hac re non solùm vera, & realis noxæ, sed etiam similitudo omnis culpæ abesse. Si autem non deliquit, quam ob causam tam severè punitum fuit, quod caput obvertit, & respexit? Dicat id magnus Nazianzenus. Quoniam respicere ad locum, qui perditionis fuit, postquàm extra eum se constitutam anima videt, & ad sepulturam, postquàm resuscitata est, videatur quod aliqua ratione ad eadem sit regredi; & vult Deus, ut à morte adeo separata sit anima, cui ipse misericors vitam contulit, ut ei ne locum quidem videre permittat: quemadmodum in Lazaro quoque videre licet, cui mox ut sepulchro egressus est, ut abiret, & ab eo recederet, imperavit: *Sinite abire.* Verba illius sancti sunt sequentia: *E Sodomis exeamus, ne alioquin in salis columnam concrescamus, columnam inquam verè immortalem, animæq; in vitium relabentis accusatricem.* Magni sanè momenti ad nostram instructionem

Gen. 19.

Nazianz. orat. 15.

nem consilium, quod nos monet, ut ab occasione elongemur, & quantum fieri potest, recedamus, nam prope eam esse, quacumque demum ratione, sive oculis, sive cogitatione, & putare nos procul à peccato abfuturos, fraus est manifesta.

4. Locus enim, in quo semel cecidimus, novam semper ruinam minatur. Insignis est, licet obscurus, quem dicere instituo, sancti Ambrosii locus. Componit hic sanctus duo loca, unum ex Genesi, alterum verò ex Daniële, atque in utriusque conciliatione egregiam cogitationem nobis proposuit, eximiam discursus nostri probationem. Recordabimini, credo, quid sanctus Jacob egerit, cùm in Bethel sacrificium Deo offerre debuit, nempe quod idola, quæ secum deferebant, à comitibus suis petierit, eaque sub arbore circa civitatem sepelierit: *At ille abscondit ea subter Terebinthum*; ubi autem Vulgata nostra dicit, hanc arborem vocari Terebinthum, sanctus Ambrosius transferit: *Subter lentiscum*; ut secundùm eum idolatria subter lentiscum sepulta fuerit. Subsistite hic modo, inquit magnus Doctor, & ad prophetiam Daniëlis digrediamur, ubi castæ, ac sanctæ Susannæ historiam refertur, diciturque quomodo falsò duorum lascivorum, & profligatorum senum testimonio, morte fuerit condemnata, licet Deus honori ejus consuluerit, eamque conservaverit. Senes de loco, ubi sanctam mulierem peccantem vidisse finxerant, testimonium proferentes, dicunt fuisse sub arbore Schino, & sanctus Ambrosius transfert, *sub lentisco* & hunc locum cum illo Iacobi componens concludit, fuisset eundem ubi Patriarcha idola sua sepelierat, suntque mirabilia ejus verba: *Non immeritò ibi sanctus Daniel falsum adversùs Susannam testimonium deprehendit, ibi enim volebat adhuc radices suas locare perfidia, sed latere non potuit, quia prophetico Spiritu deprehensa est; congruus autem error presbyteri vera confessionis, ut ibi contaminatam diceret castitatem, ubi Gentium defossa simulachra sunt.* Lascivi illi senes persuadere conati sunt, verum esse testimonium, quod contra Susannam protulerant, adeoque admodùm verisimili specie illud obtexerunt, nimirùm quod illam sub eadem illâ arbore vidissent, sub quâ progenitor eorum Jacob familiæ suæ idola in Bethel sepelierat, quasi dicerent, non esse dubitandum de veritate eorum, quæ dicebant, nam ex loco, in quo idololatria collocata erat, & ex terra, in qua illa jam radices egerat, alius fructus nasci non poterat nisi adulterium, lascivus enim amor quædam idololatriæ species est, cùm intellectum adeò excæcet, ut efficiat, ut rei, quam amat, pulchritudo divina esse existimetur, eique cor humanum quasi deitati cuidam sacrificetur. Atque ita hic sanctus congruum vocat errorem presbyterorum, affirmantium quod in loco idololatriæ contaminata fuisset Susannæ puritas, & castitas ejus violata, quæ verba difficultatem pariunt. Si enim error fuit, quomodo congruus? Et si congruus, quomodo error? An fortè Susannæ puritas, & honestas intacta, & illæsa non mansit? Certò quidem. Quomodo igitur magnus Mediolanensis eos excusat, & dicit, quod mendacium fuerit, sed probabile, falsitas, sed benè obtecta, & palliata? Quoniam verba hæc significant, quàm forte iniquitatis motivum sit locus, in quo illa perpetrata fuit; nam terra illa, in cujus gremio idola erant abscondita, per poros suos peccati incentiva germinare videtur. Considerate quanti referat ne Deum offendas, ut ab omni etiam specie, culpæ aliqua ratione provocare ad malum potest, te abstrahas.

Genes. 35.

Ambr. l. de Iacob, & vita beata, cap. 7.

Maximas Deo gratias refero, quia perfecit meos, valde agilem me sentio, expeditissimum ad currendum me sentio, inquit Regius Propheta Psalmo 17. In hunc sensum explicat sanctus Cyprianus hæc verba: *Perfecit pedes meos tamquàm cervorum*; & ait, Prophetam iis verbis hoc dicere voluisse: Non fatigent se inimici mei sequentes, & persequentes me, non enim me iterùm assequentur, & comprehendent; ego eos sic fugere conabor, ut me assequi, & comprehendere non possint. Horum verborum explicationem ex ore sancti Cypriani audite: *Contemplamini quæ sunt modò arma sumenda, si vultis habere legis auxilia. State timidi, ne sitis intrepidi, & licet timor in certamine infirmitas esse videatur, tamen secundùm verbum Apostoli, virtus in infirmitate perficitur.* 5.

Psal. 17.

Cyprian. lib. de singul. Cler.

ficitur. Per infirmitatem autem non intelligit ignaviam, qua plurimi sese inimico dedunt, sed timorem, quem alii ostendunt fugiendo occasiones, in quibus ab eo superari, ac vinci possunt, atque adeò Propheta adjungit: *Et super excelsa statuens me.* Quasi diceret: Tanto eram securior, quanto magis ab illis memet segregaveram; adeò ut fuga pio Regi inter sepimentum fuerit.

6 Luc. 9. Christus Dominus adolescenti cuidam dixit: *Sequere me, ille autem dixit: Domine permitte mihi primùm ire, & sepelire patrem meum. Dixitque ei Iesus: Sine ut mortui sepeliant mortuos suos. Tu autem vade & annuntia regnum Dei.* Modò ratio dubitandi sese offert, cur Salvator, cùm obligatio parentes honorandi sit naturalis, & divina lege stabilita, non probat, ut hic filius parentis sui curam gerat? Hoc enim contrarium videtur esse ei, quod Dominus nos docet, & praecipit: *Honora patrem tuum.* Sanctus Ambrosius, ut huic difficultati respondeat, supponit, defunctum hujus adolescentis parentem infidelem fuisse, quodque ille, licet Christo afficeretur, eique sese devovisset, tamen ab ejus sequela divelleretur, atque ita cùm occasio, licet mortua, eum à Deo abstraheret, noluit Christus ut ei se fideret, aut amplius eam videret; nam occasio etiam mortua, si semel à Deo separavit, timeri potest, ne secundo avellat, atque adeò in ea evitanda, & fugienda securitas consistit: *Non revocatur ab officio patris filius, sed fidelis à perfidi communione secernitur.*

Deut. 5. Ambr. hic

7. Isaia 57. Tanti interest Fidelis, qui per Dei gratiam vivit, ut sepulturam peccati fugiat, ut ne quidem de facie eam videri, & agnosci velit Deus. *A facie malitiæ collectus est justus;* inquit Isajas, ne illa scilicet eum perverteret, & ne virtus ejus corrueret, & prolaberetur. Non loquitur de uno aliquo solo justo sed de omnibus, prout Angelicus Doctor, & graves cum eo Interpretes explicant, nam ut eos securos reddat, & in tuto collocet, eos penes se habere vult, inquit sanctus Doctor. Doctus quidam ingeniosè hic cogitavit, advertens, prophetam non dicere, quod *non ab iniquitate, sed à facie iniquitatis collectus est justus;* tanquàm ob id ex hoc mundo justum eripuerit, ne facie intueretur peccatum, illudque ne quidem auribus cognosceret: nam *sanè peccatum basiliscus est qui non contactu solùm, sed afflatu etiam nocet, ideò ab ejus facie meritò colligitur justus;* inquit diligens hic author. Halitum ejus fugiat, eumque non videat, qui mortem evadere desiderat.

Velasq. in c. 1. ad Philipp. v. 21. an not. 5.

8. Ingeniosè expendit Tertullianus verba, quibus Discipulus à Christo magis dilectus discipulis suis, primitivæ Ecclesiæ Fidelibus, commendat, ut magna cum prudentia, & circumspectione vivant, seque à Gentilium simulachris, sive idolis custodiant: *Filioli custodite vos à simulachris.* Non videtur apta, & accommoda hæc præmonitio, nec congruum hoc consilium, inquit magnus Pater, fidelibus enim idolorum imagines non prohibet Deus, sed debitum dumtaxat cultum, tamquàm diis deferri, qui est ipsemet idololatriæ actus. Quidam elegantium, & argutorum Poëtarum dixit: 1. Ioan. 5.

Qui finxit sacros auro, vel marmore vultus,
Non facit ille deos, qui rogat, ille facit.

Mart. lib. 8. Epigr. 24.

Atque adeò melius eos doceret Apostolus, si eis consuleret, ut idololatriam non committerent, quam ne idola haberent, & si fieri posset, ne quidem eorum figuras aspicerent. Ita quidem videtur, verùm necessarium fuit, unum eos docere, ut aliud melius in tuto collocaret, inquit doctissimus Tertullianus: *Filioli, inquit, custodite vos ab idolis, non jam ab idololatria, quasi ab officio, sed ab idolis, ab ipsa effigie eorum;* quasi diceret: Christiani illi tum temporis recens erant conversi, & à pauco tempore idololatriam deseruerant: eapropter illis consulit, & mandat, ut cautè vivant, & idolorum simulachra in domo detinere, aut etiam videre non præsumant; post oculos enim & ipsum cor iterùm abire, & ex præteritæ occasionis conspectu periculosus relapsus generari potest: atque adeò ut in idololatriæ peccatum non reincidamus, securissimum remedium est, non videri idola, ne quidem depicta.

Tertull. lib. de Coron. Milit.

9. Aulus Gellius in noctibus Atticis curiosam quæstionem movit, duas actiones Scipionis, & Alexandri conferens. De hoc refertur, quod Darii uxorem, quam devicerat, videre noluerit, licet illa miris in modum speciosa, & pulchritudinis prodigium foret. De Scipione autem commemoratur, quod Carthagine expugnata filiam nobilem,

Aul. Gell. in noct. Attic. l. 6. c. 8.

lem, egregia forma à militibus ad se perductam, patri inviolatam reddi jusserit. Quærit modò Aulus Gellius, quis horum duorum Principum valentior, & continentior fuerit? Ille, ne qui eam ad se perduci noluit, vel hic, qui eam videns, peccare noluit? Quidam victoriæ palmam Scipioni attribuere voluerunt. Verùm sanctus Basilius, & Augustinus Alexandro coronam tribuunt: *Prudenter occasionem cavit, quia turpissimum sanè foret, qui reges vinceret, à muliere superari*, inquit sanctus Basilius. Multum est, occasione sese offerente, carnis stimulos perdomare, sed occasionem ne quidem videre velle, majorem prudentiam arguit; denique, quanto ab ea quis longius abest, tanto magis certa est victoria. A sepultura recedere debet, qui divino beneficio vitam obtinuit, ut eam conservet; & qui semel, instar Lazari à morte peccati ad vitam gratiæ resuscitatus est, debet fugiendo occasiones conari conservare se in gratia, cùm certum pignus sit cœlestis gloriæ. Amen.

Basil. serm ad Adolesc August. serm. 250. Temp.

TRACTATVS XV.

AD DOMINICAM QVINTAM QVADRAGESIMÆ.

Quis ex vobis arguet me de peccato? Ioan. 8.

Authoritæ... Uthor vitæ Christus Jesus, Dominus, & Redemptor animarum nostrarum, videns mortis suæ tempus appropinquare, & Pharisæorum obstinationem continuò augeri, eorumque odium quotidie magis inflammari, vitæ suæ innocentiam monstrare decrevit, eos ipsos, qui se persequebantur, in testes assumens, provocansque ut si quis ausus foret, ipsum de peccato argueret. Hoc est illud: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Actio profectò admodùm heroica, quæque conscientiæ ejus securitatem clarè demonstret, cùm eam tam confidenter in inimicorum suorum tam iniquorum, & tam sceleratæ vitæ hominum manibus constituat: adhæc animosa quædam libertas, fuit, quâ ea, quæ ad ipsos pertinebant, eisque necessaria erant, palam edixit. Indicat hoc integritas, ac synceritas illa animi, qua eos reprehendit, modò pervicaciam, qua doctrinæ ejus veritatem respuerunt, eis obiiciēs, modò verò, quam immeritò Dei, atque etiam Abrahæ filios se esse gloriarentur, errore detecto, eis demonstrans, ostendensque primùm ab operum, quæ faciebant, turpitudine, quod Abrahamum non imitarentur, ac deinde ex duritiei ipsorum affectata surditate, quod Deum non amarent, nec ei famularentur, quin potius instar phreneticorum Filium ejus, qui tamquam divinus medicus ad eos curandos venit, inhonorarent, & lapidibus appeterent, denique quod Samaritanum, & dæmonium habentem injuriosè compellarent. Verumtamen non obstante hac tam incivili remuneratione, & summa ingratitudine, non desinit nova eis remedia applicare, inquiens: *Si quis sermonem meum servaverit, mortem non videbit in æternum*; sed gloriosa vita perfruetur, quæ per gratiam hic initium ducit. Hac indigemus, ut de Evangelio disserere valeamus; accurramus ad sanctissimam Virginem Matrem gratiæ, solita præmissa salutatione: *Ave Maria.*

Quis ex vobis arguet me de peccato?

CONSIDERATIO I.

Adimpletio obligationis Christianæ non solum in interiori conscientiæ ornatu, verùm etiam in exteriori pulchritudine famæ consistit.

1. OMnia vitæ hujus bona ad tres communiter classes reducuntur, nimirùm ad bona honoris, delectationis, divitiarum, quod est id, quod aliis verbis dixit Philosophus: *Bonum honestum, utile, delectabile.* Supposita tamquam certa hac veritate, Doctores quæstionem movent, & quærunt, quænam ex hisce tribus bonorum generibus magis pretiosa, & majori æstimatione digna sunt? Et definiunt, quod bonum honestum inter omnia primum locum obtineat, & reliqua illi comparata, minoris valeant. Et verò inter bona honesta, quærunt illi, quodnam principem locum obtinet? Et respondent, quod bonum nomen, bona existimatio, & fama bona. Hæc autem in quo consistit? In eò, quod Christianus benè vivat, non solùm coram Deo, sed etiam coram hominibus: coram Deo per bonam conscientiam, & coram hominibus per bonum exemplum. Totus hic discursus est docti Cardinalis Vitriaci ponderantis locum illum sancti Pauli ad Titum, quo eum docet, obligationes vitæ Christianæ, in qua perfectio consistit, dicens: *Sobriè, & justè, & piè vivamus.* Multum sanè hoc est. Et non sufficiet, ut homo quispiam solùm aut piè, aut justè, aut sobriè vivat? Nequaquàm respondet Eminentissimus Cardinalis: *Piè quantum ad Deum, justè quantum ad proximum, sobriè vivit homo ad seipsum. His tribus gradibus in scala veri Iacob ascenditur ad cœlum: Hæc est via trium dierum, qua pervenitur ad Deum, propter quod Propheta dicit: Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me; bonitatem quoad Deum, illi serviendo per pietatem, quæ pro cultu Dei hic accipitur, disciplinam quantum ad seipsum, ne recalcitret jumentum, scientiam quantum ad proximum, ut sciat justè conversari inter homines hujus sæculi.* Ex hisce tribus rebus, inquit Vitriacus, tamquam partibus essentialibus, vel integrantibus perfectus Christianus componitur, & ille revera talis est, qui in actionibus suis ita circumspectus est, ut justam occasionem non præbeat, ut malus habeatur; sic enim duabus obligationibus satisfacit, uni quidem erga Deum, alteri verò erga homines, erga Deum, legem ejus observando, & peccata non committendo, erga homines, nullum eis scandalum præbendo, sed integrâ, & bonâ suâ famâ eos ad bonum incitando.

Aristot. | Ad Tit. 2. | Vitr serm. 2. in Domin. 2. Quadrag.

Promisit Deus patriarchæ Abrahæ, cùm mandavit ei, ut exiret de terra sua, & de cognatione sua, quod singularia in eum beneficia collaturus esset; & unum illorum fuit, (fortè omnibus majus:) *Magnificabo nomen tuum.* Quærunt sacri Interpretes, qua ratione intelligi debeat, Deum sancti hujus viri nomen magnificaturum. Omissis aliis responsionibus, Philonis Hebræi instituto nostro maximè convenit: existimat enim quòd bonum nomen, & claram famam ei promiserit Deus, adeò ut non tantùm virtuti deditus, & sanctus futurus esset, verùm etiam talis ab omnibus haberetur: *Sicut bonum ac honestum esse, ita & videri prodest. Est siquidem veritas opinioni melior, utramque tamen sua bona fortuna sequitur. Cui Deus utrumque concessit, ut bonus, ac honestus & sit, & videatur, hic verè beatus est, & vir magni nominis, nec est negligenda bona fama, res in omni vita utilissima.* Talis fuit Abraham, cùm non solùm Deo vixerit per opera sua justificatus, sed etiam hominibus gloriosa sua fama magnificatus; verus profectò Dei famulus, cum obligationibus suis tam perfectè satisfecerit. 2.

Gen. 12. | Phil lib de Migrat. Abrah.

Sacra Scriptura de Samuële adhuc puero loquens, rem de eo refert, quæ prima fronte difficilis intellectu esse videtur, dicit enim: *Puer autem Samuel proficiebat, atque crescebat, & placebat tam Domino, quàm hominibus.* Nescio sanè quî hoc fieri possit, & quomodo sanctus puer duas hasce res côpingere potuerit, quas sanctus Paulus connecti non posse existimavit, cùm dixit: *Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non* 3.

1 Reg. 2. | Ad Gal. 1.

non essem. Quomodo igitur duos hosce textus componere debemus, qui adeò contrarii sibi videntur? Dixit hoc insignis Abulensis *Placebat Deo, quia religionem erga Deum diligentissimè curabat: placebat hominibus, quia justitiam erga homines studiosissimè colebat.* Interiora animæ divinis oculis placebant; exteriora verò operum ejus humanos oculos ædificabant.

Abul. cit. à Mendoc. in 1. Reg. c. 2. n. 26.

4. Magna prodigia fecit Moyses in Ægypto coram Pharaone, celebri illa virga tamquam instrumento utens, quam cum *in cœlum extendit, Dominus dedit tonitrua, & grandinem ac discurrentia fulgura super terram.* Cum verò Pharaonem à plaga illa, quæ eum ad mortem usque affligebat, liberare voluit, advertit sacer textus, quod *egressus à Pharaone, tetendit manus ad Dominum.* Quam ob causam, (quærit Procopius) non usus est virga, ut prodigium illud perpetraret? An fortè solam virtutem habuerit ad plagas multiplicandas, non verò ad eas auferendas? Non sanè. Quæ igitur hujus mutationis causa fuit? Procul dubio, inquit hîc Doctor, hoc fecerit Moyses, ne suspicarentur Ægyptii, eum similiter magnum esse, atque veneficum, atque adeò si advertas, invenies quòd cùm primùm in palatium ingressus est, non ipse, sed Aaron virgam in terram conjecit, ut in serpentem converteretur, ne Aulæ proceres eum incantatorem esse existimarent: *Diu fuerat absens in Ægypto, ideò credere poterant Ægyptii, quod tunc fuerat imbutus magicis artibus, sed Aaron à juventute fuerat in Ægypto, ideò non poterant eum suspectum habere.* Illa itaque ratio fuit, inquit Procopius, propter quam solas manus, non autem virgam, in cœlum tetendit, cùm plagam illam, qua Pharao sese divexatum videbat, propellere voluit: *Ne vulgus opinaretur magica superstitione virgam esse factam;* adeoque sinistram de eo opinionem conciperet, & bonum nomen, ac opinio, quàm de eo habebat, periclitaretur.

Exod. 9.

Procop. hic

5. Confirmatur hæc doctrina per aliam magni Abulensis, qui sapienter advertit, quod cùm Elias rogavit Deum, ut milites illos puniret, qui debitum sibi honorem non detulerant, petierit quoque: *Descendat ignis de cœlo, & devoret quinquaginta viros.* Quamobrem de cœlo, & non de terra? Abulensis ad nostrum institutum: *ut pro homine, seu servo Dei, non pro incantatore, cujus generis hominibus abundabat adhuc regio illa, agnosceretur.* Hac cum circumspectione, solicitudine, & cura illi vivunt, qui Deo adhærent, sicut Moyses, & Elias, & licet innocentia vitæ securos eos redderet, existimabant nihilominùs, sed obligationi servorum Dei nequaquam satisfacere, nisi etiam obviarent iis, quæ occasionem scandali præbere, & bonam eorum famam denigrare possent, eamque tanti faciunt, quia probè norunt, quanto apud Deum in pretio sit.

4. Reg. 1.

Abul. ibid. q. 7.

Admodum quadrat huic loco curiosa quædam lectio sancti Ambrosii, explicantis verba illa Canticorum Salomonis, quæ divinus sponsus beatæ illi animæ dilectæ sponsæ suæ dixit: *Pulchra es amica mea, & suavis.* Transfert, sive interpretatur hic sanctus, (secutus fortassis, prout aliàs, Septuaginta) *Formosa es proxima mea, ut bona opinio.* Et illud quidem ita se habet, quia nulla est quantumvis magna pulchritudo, quam non obfuscet, vel obscuret sinistra fama illius, qui pulcher habetur: si autem venustas cum bona fama conjuncta sit, gratia super gratiam est; atque ita hic legunt Septuaginta Interpretes: *Pulchra es amica mea, ut beneplacita;* in qua bona opinio ad pulchritudinem accedens, summum est ornamentum *Non caduci itaque corporis pulchritudo* (inquit hic sanctus Ambrosius) *vel morbo peritura, vel senio. sed nullis obnoxia casibus opinio bonorum numquàm peritura meritorum, virginibus est decori.* Virgines enim divinis oculis numquàm magis placent, & elegantiores apparent, quàm cùm omnes de eis optimè opinantur. 6.

Cant. 6.

Ambr. lib. 1. de Virgin.

70. Inter.

Desiderat Deus ut animæ sponsarum suarum sibi assimilentur, & sese imitentur. Duo loca ad hanc rem annotavi, meo judicio ritè excogitata. Notat Philippus Abbas quàm instanter egerit Moyses cum Deo, rogans eum ne in populum Israël animadverteret, qui abominabile illud adorationis vituli peccatum commiserat. Jam fermè certum erat Deo tantam injuriam, & offensam vindicare: Moyses verò urgebat ut ignosceret, utque postulata consequeretur, dicebat: *Ne, quæso, dicant Ægyptii, callidè eduxit eos, ut interficeret in montibus, & deleret de terra, quiescat ira tua, & esto placabilis super nequitia populi tui.* Ratio hæc tam prægnans 7.

Exod. 32.

 fuit,

fuit, ut *placatus sit Dominus, ne faceret malum, quod locutus fuerat adversum populum suum.* Ponderat hic Philippus Abbas, Deum Moysis rationibus acquiescere, & iram suam, quam ingratus hic populus tantopere promeritus fuerat, continere. Quid referebat Ægyptios murmurare? Aut quid Domini intererat, quod benè vel malè ab ipsis judicaretur? Et respondet rationem propter quam Deus minas suas non exequebatur, fuisse, quia Moyses ei proposuit, bonam suam famam periclitari; Gentiles enim dicere possent, eum promissis non stare, nec syncerè cum suis agere, quandoquidem postquàm multa bona extra Ægyptum eis promisisset, omnes tamen vita privaret. Fiat, itaque, quod Moyses rogat, & delinquentes Deus non puniat, ne adversarii hinc ansam arripiant sinistrè de divina ejus majestate sentiendi, & hac ratione sanctum ejus nomen, ac bona fama obscurentur: *Vult Moyses iratum judicem non inferre populo tristia juxta propositum, vult peccantem populum non suffrre digna pro meritis, ne ad ruinam ejus hostis invidus exultare inveniatur, & authori tamquam seductori plausu irrisorio nequiter insultare*, inquit doctus Abbas. *Phil Abb. lib de Silent Clericor. c 3.*

8. Alius locus est docti Cardinalis Vitriaci ponderantis Christum Dominum S. Petro Apostolo mandare: *Vade ad mare, & mitte hamum, & eum piscem qui primus ascenderit, tolle, & aperto ore ejus invenies staterem, illum sumens, da eis pro me & te.* Ut quid ita? (inquit hîc Doctor,) nónne Christus Salvator noster exemptus erat à legibus humanis, sicut etiam & à divinis? Certò quidem. Quorsum igitur mandavit Petro, ut pro se quoque tributum solveret? Alii alias rationes assignabunt, verùm hæc, quam adducturi sumus, instituto nostro apprimè servit: *Ne scandalizaret eos, qui petebant tributum, misit Petrum ad mare qui in ore piscis invenit staterem, & solvit Dominus pro se, & pro Petro, licet non teneretur.* Adeò ut Christus (prout ipsemet dixit) hoc facto intenderit, bonæ suæ famæ consulere. *Ne scandalizemus eos*; & suo exemplo docere obligationem, quam nos Christiani habemus, ad ejus imitationem idem præstandi. Nam ut idem ille author dicit: *Vita bona necessaria est nobis propter nos, fama autem bona propter proximos*; & insigni exemplo declaratur: *Unde & Chrismate unguntur Christiani, ut habeant oleum bona conscientia in vasis cordis interiùs, & balsamum odoris boni per bonam famam propter proximos exterius. Et B. Ambrosius ait, qui conscientia fidens famam negligit, crudelis est, non enim debemus materiam peccandi proximis dare*, inquit doctissimus Cardinalis. *Matt. 17.* *Vit serm. 3 Dom. infrà oct. Nativit.* *Vit. ser. 2. Dom. 3 post Pasch.* *Ambr apud Vit. loco cit.*

9. Atque adeò si id benè expenderimus, deprehendemus, Deum non minus pravitate vitæ, quàm famæ neglectu offendi. Est egregia animadversio citati Vitriaci, quod in parabola infidelis villici dicatur: *Hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona ipsius.* Quid necesse erat indicare, quod mala fama actionum ejus ad sui notitiam devenerit? Non sufficiebat dicere, quod omnia bona sua dissipasset? Haud equidem capis, inquit Eminentissimus Cardinalis; infamia est malus odor, qui ab iterata culpa provenit, & cùm hæc proximos offendat, non solùm de bonis quæ dilapidavit, sed etiam de mala fama, quam ea ratione hic homo acquisierat, accusatur: *Non enim minus videtur offendi Dominus de diffamatione, quàm de dissipatione*; unde hanc conclusionem deducit: *Debemus igitur benè vivere propter nos, & bonum exemplum ostendere propter proximos.* Hoc est, quod considerationis nostræ titulus continet; nempe quod adimpletio obligationis Christianæ non solum in interiori conscientiæ ornatu, verùm etiam in exteriori puritate famæ consistat. *Vit. loc. cit.*

10. Cur Rex cœli in fidelibus suis non rigidè plectat, quod terreni Principes in subditis suis puniunt? Erasmus de Lisandro refert, quod militem quemdam, qui ab exercitu deflexerat, severè puniverit: Excusavit se miser, dicens, quod furti, aut alterius mali perpetrandi causa sese non absentasset, Lisander verò verba quædam respondit, quovis Principe Christiano, & omnibus, qui alios suæ curæ commissos habent, digna: *Ne speciem quidem rapturi prabeas volo.* Non sufficit dicere, non peccavi, Deus intentionem meam novit, conscientia me non accusat, & propterea rumores hominum parvi facere: Ita enim vivere oportet, ut vita nostra omnibus patere possit, absque metu, quod nos aliquis verè calumniari queat. Ideò enim innocens agnus Christus Jesus vitam suam inimicorum suorum judicio committere non veretur, ac dicere: *Erasm. lib 6. Apophth.*

Quis

Quis ex vobis arguet me de peccato? Talis enim erat coram Deo, & hominibus, & quantumvis gravi odio eum prosequerentur, eique inviderent, famam illius tamen denigrare, aut levi macula inficere non possent. Nota verbum. *Arguet*, illud enim bona Interpretum venia, in summo rigore accipio, ad discursum meum confirmandum. Non dicit, quis me convincet? sed quis meritò me arguet? ut probaret, quemadmodum in eo malum nullum erat, ita ne speciem quidem mali esse. Ad convincendum, necessarium est probare, quod peccatum aliquod subsit, ad arguendum verò sufficit, aliquam ejus apparentiam esse, quodque sufficit ad aliquem accusandum, non est sufficiens ad eumdem condemnandum, justitia dissolvit, quem comprehendit, & absolvit, quem accusavit. Securè itaque, & intrepidè dicit Christus, non habetis de quo me convincatis, nec etiam de quo arguere me possitis, hoc est: *Quis ex vobis arguet me de peccato?*

Quis ex vobis arguet me de peccato?

CONSIDERATIO II.

Superiores, non solùm querelis, quæ adversùs illos deponi, verum etiam quæ sine ratione fingi possunt, satisfacere tenentur.

1. CHristus Dominus noster, ut se defenderet, ac pro se apologiam institueret, non expectavit, donec inimici sui reipsa accessissent, ut de crimine, vel excessu aliquo eum convincerent, sed perversas eorum cogitationes præveniens, tamquam qui malignam eorum intentionem perspectam haberet, innocentiam suam anticipatè demonstravit, ut fideles suos, & superiores præsertim, instrueret, eos tam inculpatè vivere debere, ut non solùm querelis, quæ de ipsis disponuntur, verum etiam iis, quæ de ipsis immeritò finguntur, satisfaciant.

Admodum notum est, quod patriarchæ Abraham, ejusque uxori Saræ in aula Pharaonis Regis Ægypti accidit cum occasione generalis famis, quæ in Palæstina fuit, in Ægyptum descenderunt. Reversus autem est ex Ægypto, inquit sacer textus, *dives valde in possessione auri, & argenti*, quæ Rex, & aulæ Proceres ei obtulerunt. *Gen.13.* Operæ pretium fuerit inquirere, unde tam repentina patriarchæ mutatio orta fuerit. Et quidem non sine fundamento suspicari quis posset, bona hæc per media illicita acquisita fuisse, sic enim homines de bonis aliorum, quæ festinatò nimium excreverunt, sentire, & loqui solent. Ita quidem agitur, illudque inter homines communiter accidit, & si qui illud palam asserebant, sufficiens motivum habebant, de Abrahæ splendore, cùm causam ejus ignorarent, non benè sentiendi. Verùm his suspicionibus Spiritus Sanctus prius occurrit: nam (prout doctus noster Magister Istella notavit) sacer historiographus in præcedenti capite duo in eo advertit, difficultati huic quasi occurrens, tacitæ objectioni respondens, & tam subitum bonorum incrementum a suspicionibus liberans. Primùm per hoc, quod Rex Pharao, & Aulæ Proceres, plurima ei munera, pecorum greges, servos, & ancillas dederint, ac bonis omnibus eum cumulaverint. *Fueruntque ei oves, & boves, & servi, & asini, & famulæ, & asinæ &c.* Dein verò per hoc, quod Pharao non intendit abuti Sarâ, sed eam in uxorem ducere voluit, quamdiu Deus non revelavit eam conjugatam esse, nam mox ut illud rescivit, eam ad maritum suum, sine ulla vel levi honestatis ejus læsione, fidelissimè remisit: *Ut tollerem eam mihi in uxorem? Nunc igitur ecce conjux tua, accipe eam.* Verba autem Auctoris sunt sequentia: *Fueruntque ei oves, &c exis quæ Pharao, & alii obtulerunt: Nunc igitur ecce conjux tua non polluta*; ne existimetur, aurum illud & argentum malis artibus acquisitum, sciatur quod Pharao illud dederit: & ne cogitetur, Pharaonem sinistri aliquâ intentione illud dedisse, constet omnibus, quod Sara qualis ad potestatem ejus venit, talis quoque absque ullo pudoris detrimento, & nullam prorsus læsionem passa Patriarchæ reddita fuerit, & cum sanctus vir omnibus, ea quæ acciderant, scientibus, satisfacere non poterat, Deus causam ejus in se suscepit, usque qui sinistrè suspicari poterant, ipsius nomine os obstruxit. *Istell. cit.*

Morti

2\. Morti proximus erat nepos ejus Jacob, cùm suprema verba filiis suis dicens, Josepho speciatim mandavit, solemni juramento eum obstringens, ut corpus suum in terra Ægypti non relinqueret, nec in ea illud sepeliret, sed ad terram Promissionis ibidem sepeliendum asportaret, ubi pater ejus Isaac, & avus ejus Abraham sepulti erant, & adjunxit: *Mihi enim, quando veniebam de Mesopotamia, mortua est Rachel in terra Chanaan in ipso itinere, eratq; vernum tempus, & ingrediebar Ephratam, & sepelivi eam juxta viam Ephratæ.* Quorsum (quærit doctus Honcala) Jacob filio suo Josepho hoc dicit? Quare, de sepultura sua agens, in memoriam revocat sepulturam quam dilectæ suæ Racheli paravit? Parum inter se cohærere hæc videntur. Verùm meo judicio prudentissimè egit patriarcha, quod Honcala sic exponit: *Consentaneum rationi fuit, ut Iacob exacto à Iosepho juramento de sepeliendo se in majorum suorum sepulchro, filio satisfaceret tacitè quærenti, quare matrem ejus ibidem sepeliendam minimè curaverit. Primum quod erat vernum tempus, quo non facilè cadavera remotiùs transferuntur, quin si insepulta maneant, brevi corrumpuntur, putridaq; fœtorem immittunt. Deinde quod eo tempore, parientibus ovibus, plurimâ futurâ impeditus erat.* Itaque bonus parens impedimenta, quæ habuit, quo minus sepulturam Rachelis solemni ritu extruxerit, sui excusandi causa, filio suo significavit. Non existimavit eum aliquid sibi dicturum, & nihilominùs, ad ea quæ sibi dicere poterat, respondet.

Genes. 41.

Honcala hic.

3\. Alia ejusdem Jacobi probatio prodeat, cùm adeò accommodatam sacer textus nobis offerat. Insignia sunt verba, quæ instante morte quoque dixit de duobus filiis suis, qui injuriam sorori suæ factam vindicaverant, loquens: *In consilium eorum* (inquit) *non veniat anima mea, & in cœtu illorum non sit gloria mea,* vel *Gravitas mea,* prout ex Hebræo transfert Oleaster. Quam ob causam, quærunt sacri Interpretes, dicit sanctus patriarcha, quod ab omni cœtu, in quo de gloria ejus agetur, eos secludat? Alludit ad iniquum consilium, quo Sichimitas subdolè prostraverunt, & antequàm moriatur, de eo quod sibi imponi posset, quasi aliqua ratione ei cooperatus fuisset, sese excusat, quasi diceret, inquit doctus Cornelius, hunc locum explicans: *Ego hoc eorum consilium, & scelus olim aversatus sum, & etiam nunc aversor.* Videtur hoc ex Theodoreto delumpsisse, qui paucioribus verbis id primus dixit: *Non veniat anima mea, id est, non approbo, sed detestor;* ne umquam suspicari quispiam possit, me tam iniqui sceleris participem fuisse hac ipsa hora, quæ dicendæ veritatis tempus est, declaro, me in hoc facto partem nullam habuisse, nec de tali proditione, nisi ea peracta, quidquam scivisse, quin potius me graviter eam sensisse, & dolorem, quem inde concepi, ad sepulchrum me comitari.

Genes. 49.

Oleaster. ex Hebr.

Cornel hic

Theodor. q 109 in Genes.

apud Castell. hic.

4\. Magno applausu, & communi omnium approbatione rexit propheta Samuel Regnum Israël, Populus videns illum senuisse, & filios ejus illustrem, ac sanctum ejus vivendi modum minimè imitari, timens ne successores suos eos relinqueret, Regem ab eo expetivit. Propheta Dei nomine Saulem inauguravit. Mox verò ut eum vidit manu sceptrum gerentem, & in throno suo sedentem, eo præsente ad populum orationem habuit, illi, quam Christus Dominus ad Pharisæos, & Principes Sacerdotum habuit, admodum similem, inquiens: *Loquimini de me coram Domino, & coram Christo ejus, utrum bovem cujusquam tulerim, aut asinum, si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cujusquam munus accepi.* Qua de causa, concionem hanc ad populum habuit propheta? In quem finem hæc regiminis sui enarratio directa fuit? quærit Theodoretus, & satis prudenter in hæc verba respondet: *Cùm esset judex, excedebat à potestate, & eam tradebat Regi. Erat ergo consentaneum, quæ à se gesta erant, narrare, & quod in republica gerenda cum laude esset versatus, consentientem habere populum.* Et verò cùm nemo conquereretur, cui rei prudentes, & tantæ hæ cautiones inservierunt? Ut novus Rex exemplum sumeret, quomodo ab omni culpa liber incedere deberet, idcircò se purgavit Samuel, neque enim querelis dumtaxat, quas subditi de ipso deponere possunt, verùm etiam iis, quas fortè contra eum comminisci poterunt, occurrere debet: *Legitimam illum docens potestatem;* concludit Theodoretus: Quis dubitet, quin inter tantos unus aliquis fuerit minùs affectus Samueli (fieri enim non potest, ut superior omnibus satisfaciat) verùm ne talis exhi-

1. Reg. 12.

Theodor. q. 28.

existimaret opinionem suam malam bona ratione niti, antequàm hoc resciret, publicè ostendit, officio ministri justitiæ se minimè defuisse, ut omnes intelligerent, immeritò se conqueri.

Ad ripam Nili Hebræus quidam cum Ægyptio rixabatur, a rixa ad difficilem & gravem pugnam devenerunt. Ægyptius vel robustior, vel magis strenuus, & dexter, alterum superavit. Vidit hoc Moyses, & gentis, ac populi sui amore permotus, ut Hebræum vel à morte, vel injuria liberaret, Ægyptium occidit, & *percussum Ægyptium abscondit sabulo.* (Exod. 2.) Factum hoc Moyses hominum judicio expositum remansit, ut quilibet de eo, ut sibi videretur, sententiam ferret. Quid verò facit Spiritus sanctus ? In Actibus Apostolorum per os inclyti martyris sancti Stephani dicit sequentia : (Act. 7.) *Fecit ultionem percusso Ægyptio, existimabat autem intelligere fratres, quoniam per manum ipsius daret salutem illis.* Ut quid verò, quærit doctus Lorinus, necessaria erat hæc sancti Stephani præmonitio ? Quid per illam voluit Deus ? Confundere nimirùm pertinaciam, & ingratitudinem Hebræorum, qui de facto illo murmurabant, propter quod se ei obstrictos fateri debuissent: (Lorin. hic.) *Deprehenditur pertinacia, & ingratitudo Hebræorum adversùs liberatorem suum, deputantium Ægyptii occisionem furibundo Moysis zelo, non amori erga gentem suam, & à Deo acceptæ auctoritati.* Et ne umquàm dicere possent, vel etiam præsumere de viro tam sancto, quod peccaverit in eo, quod credi debet laudi ei fuisse. Nam ut sanctus Ambrosius dicit: (Ambros. l.1. de offic. c.36.) *Sanctus Moyses hinc orsus est tentamenta bellicæ fortitudinis*; fuitque velut rude præludium majoris aliquando facinoris perpetrandi. Prævie itaque, ab omni culpa, quæ ei imponi potest, eximatur Moyses, atque ita nemo condemnare eum meritò potest, nec etiam de crimine arguere, quasi ira eum præcipitaverit, & factum suum non præmeditatus, nec tranquillo animo executus fuerit, multo minus quod persona privata, & non causæ illius publicus judex fuerit; omnibus enim, qui hæc cogitare, & dicere possent, Spiritus sanctus respondet, quod divina auctoritate hoc fecerit, & siquidem post factum, quid rei fuerit, non dixerit, id factum, quia existimabat, illos hoc intellexisse.

6 Expendi sæpiùs locum illum Genesis, (Genes. 32.) qui licet tertius sit, quem in hoc discursu de Jacobo adducimus, nauseam tamen minimè pariet, nisi enim mea me fallat industria, elegans est, & instituto nostro peropportunus. Est ponderatio docti Abulensis, qui in illa tam mystica, quàm celebri lucta, quam Jacob cum Angelo tota nocte secum dubiâ victoria dimicante habuit, observat, Angelum aurora exoriente, à sancto juvene petiisse : *Dimitte me* Cui ille respondit : (Abul. hic.) *Non dimittam te, nisi benedixeris mihi.* Quasi diceret, inquit Tostatus : *Ostende me benedictum*; & honori meo consule, fieri enim poterit, ut mundus malè de me judicet, & sinistras de me opiniones habeat : qui enim bonis temporalibus me cumulatum viderit (hoc enim communi phrasi sacræ Scripturæ significat benedictio) & Dominum ac primogenitum domus patris mei, quod naturali jure fratri meo Esau debebatur, & famam, quæ de me spargitur, quod benedictionem ei surripuerim, inaudierit, cogitabit, vera dici, & ego fidem omnem amittam, & in faciem mihi exprobrabitur, furem me esse, atque adeò necessarium est toti mundo palam facere, me divinæ voluntatis decreto bonis omnibus locupleratum: *Ostende me benedictum.* Quænam sunt hæ adeò circumspectæ cautiones, patriarcha sancte ? Quis te arguit ? Quis accusat? Quis te condemnat? Hucusque nemo vel minimum verbum tibi objecit. Cui rei servit illa præoccupata tui defensio ? Expecta donec quispiam loquatur, & tum demum ei respondebis. Nequaquàm : *Ostende me benedictum*, vult enim divina majestas, ut servi Dei adeò irreprehensibiliter vivant, ut non solùm querelis, quæ de ipsis deponuntur, verùm etiam quæ contra ipsos dici, aut fingi possint, satisfaciant.

7 Refert sacer Evangelista Joannes, quod (Ioan. 2.) *ascenderit Iesus Ierosolymam, & invenerit in templo videntes oves, & boves, & columbas, & nummularios sedentes, & cùm fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes ejecerit de templo; oves quoque & boves, & nummulariorum effuderit as,*

Amb. l. 1. in Luc. c. 1. sequentia verba: *Ante quidem dixerat Moyses, quia loqui non poterat, sed posteaquàm dixit, verbum accepit, & bonorum operum edidit claritatem*; inquit sanctus Ambrosius.

3 Significat hic sanctus, Moysen primò quidem muneri, quod sibi imponebatur, imparem se judicasse, dignissimum verò, cùm ad illud exequendum devenit, sed non declarat in quo initiò indignitas ejus constiterit, quamquàm postea dicat, qualia merita sua fuerint. S. Ambrosius ut rem notam, vel ex iis, quæ sacra Scriptura refert, comprehensu facilem id supposuerit, & Rabbi Salomon, ac Hebræi, qui doctrinam eius sequuntur, id clarius indicarunt, nimirùm, quod Moyses, cùm Deus illi apparuit, eumque in Ægyptum misit, Domino obloquendo, nec promptè mandatis eius obediendo, graviter peccaverit; nam cùm Deus de prospero rei eventu eum certum reddit: *Audient vocem tuam*; respondit ei: *Non credent mihi, neque audient vocem meam*; cùm verò Moyses inobedientiam suam postmodùm consideravit, & peccatum suum agnovit, divino mandato exequendo imparem se deprehendit, seque excusavit: & licet peritus esset, ac eloquens, potuit (his attentis) verè dicere, se ab heri & nudiustertius utroque carere. Cùm enim eruditionis, ac eloquentiæ scopus sit, apposité ad persuasionem dicere; eumque reus esset, judicaverit se suis dissertationibus optatum effectum consequi non posse, quin potiùs laborem, ac diligentiam suam inutilem, & frustraneam fore. Emendavit se dein Moyses, & errati sui illum pœnituit, rata prodigia, & mirabilia multa perpetravit, & efficacem se (prout dicit S. Stephanus) & potentem in verbis demonstravit. Ad hoc itaque allusit S. Ambrosius, & hoc sensu verba ejus intelligi debent, ut in gemino statu Moysen considerare debeamus, peccatoris scilicet, & pœnitentis; in illo, nec opera, nec verba habuit, & ad alios docendos, & reprehendendos indignum se agnovit: in hoc autem Salomone sapientior fuit, nam simulatq; bona eius opera efficaciam habebant, jam eius quoque verba energiam & vim obtinebant; atque ita duo textus, veteris, & novi testamenti conciliantur: *Non sum eloquens, &c.* & *Eruditus omni sapientia Ægyptiorum.* Opera verborum anima sunt, atque ita nemo alios corrigat, qui reprehendi ipse meretur.

4 Ponderat magnus Oleaster submissionem illam animi, qua Jacob socero suo Laban respondit, cùm ob furtum idolorum suorum in rabiem actus eum assecutus est, & furti arguit succlamans: *Cur furatus es deos meos?* Jacob verò, ut erat innocens, dixit, ut cunctam suppellectilem perscrutaretur, & evolveret, quique furti reus deprehensus foret, puniretur. Advertit autem sacer textus, quod Jacob *hæc dicens, ignorabat, quod Rachel furata esset idola.* Laban cuncta diligenter perscrutatus est, deos suos non invenit, quod ut vidit Jacob, *tumens cum jurgio ait: Quid invenisti de cuncta substantia domus tuæ? Pone hic coram fratribus meis, & fratribus tuis. Idcircò viginti annis fui tecum?* Miratur Oleaster non ea, quæ Jacob Labano dixit, sed acrimoniam, quâ ei locutus fuit, quodque *tumens Iacob cum jurgio respondit*, vel uti Pagninus legit, quem sequitur Oleaster: *Ira fuit ipsi Iacob.* Quænam hæc subita mutatio est, inquit celebris Lusitanus, quæ Jacobum perturbavit? Numquid supplex, mansuetus, submissus incepit? Quomodo nunc adeò contrarius? Quid tam iratus? Modò intelligo. *Quamdiu timuit, ne forte socer esset idola inventurus, tacuit, postquàm verò non invenit, audax factus est.* Innocentia sua illi nostra vocem attollere fecit, secura enim conscientia facit, ut impavidè quis loquatur, quod facere nequit, qui se reum deprehendit. *Gen. 31.* *Pagn. hic.* *Oleast. hic.*

5 Admodùm accommodata huic instituto est allegoria quædam sancti Gregorii Magni ponderantis id, quod accidit Jonathæ filio Saulis, qui, sacra historia teste, plurimum defatigatus, paululùm mellis comedit: *Extendit summitatem virgæ, quam habebat in manu, & intinxit in favum mellis.* Nam forte fortuna pater ejus jejunium sub pœna mortis indixerat non solvendum donec victoriam de inimicis consecutus fuisset, Jonathas autem semianimem, & languidum se deprehendit, & extremitatē virgæ favo mellis intinxit, & comedit. Eo die sacrum Oraculum Sauli non respondit, & intellexit peccatorum causa id evenisse. In delinquentem ergo inquirens, quod filius eius fuerit, comperit. Is miserè lugere incipit, ac dicere: *Gustās gustavi in summitate virgæ* *1. Reg. 13.*

 qua

quæ erat in manu mea paululum mellis, &c. Notat sanctus Gregorius, eum non dicere, quæ est in manu mea, sed, quæ erat: *Quid est ergo quod ait, quæ erat, non quæ est in manu mea?* Quia is, qui ante peccatum ad reprehendendum virgam manu tenet, mox ut delinquit, eam jam non habet, jus enim, & authoritatem corrigendi perdit: *Erat ergo in manu mea, & non est, quia etsi aliquando feci, quod docui, illud quod operando tenui, superbiendo amisi.*

Gregor. exposit. ad lib. 1. Reg. lib. 5.

6. Operæ pretium est expendere phrasim, qua propheta Rex peccatum suum cōfitetur, & petit, ut Deus illud sibi ignoscat, præsertim Psalmo illo pœnitentiali omnibus noto, ex quo est hic versus: *Tibi soli peccavi, &c.* Quid dicis, propheta sancte? Nōnne vides peccatum tuum toto in Regno magnum strepitum excitasse, & omnes scelera, quæ commisisti, perspecta habere? Quomodo igitur te soli Deo peccasse dicis? Dubii hujus solutionem in sacris Interpretibus indagavi, & unus instituto nostro accommodatissimè respondet magnus Pater sanctus Augustinus, qui dicit, rationem propter quam David se Deum solum offendisse dicat, licet homines quoque scandalizaverit eam fuisse, quòd ille solus eum arguere, & reprehendere poterat. Verba sancti illius, quæ gravia, & docta sunt, utpote ab ipso profecta, audite: *Ille enim justus punitor, qui non habet, quod in illo puniatur, ille justus reprehensor, qui non habet, quod in illo reprehendatur.* Et quoniam Deus solus est impeccabilis, ideò pœnitens Rex dicit, quòd illi soli peccavit, quia ille solus eum corrigere poterat. Tam necessaria est probata vita iis, qui alios reprehendere debent, ut sanctus Apostolus Paulus hoc medio usus fuerit ad probandum, quod peccatum in Deo nec sit, nec esse possit. In hunc sensum illa ejus verba ad Romanos intelligo: *Quid ergo? Numquid iniquus est Deus, qui infert iram? Absit: alioquin quomodo judicabit Deus hunc mundum?* Agit hic sanctus de differentia, quæ est inter Judæos, & Gentiles, & cernens videri posse, aliquam personarum acceptionem in Deo esse, in se redit, & dicit: Deus nec peccare, nec personarum acceptor esse potest, quia in peccatores animadvertit: in Deum culpa non cadit, quia mundum gubernat, & regit. Non illa sola est ratio, quam Philosophia nos docet, *quia est alia regula prima,* quam secutus Apostolus dicit ex eo, quod aliorum vitam judicat, corrigit, & punit Deus, clarè probari, eum non esse capacem peccati, nec ullum in eo peccatum esse posse. Et idem est ac dicere, quod bonum exemplum, & clara fama tanti momenti sit in eo, cui aliorum instructio incumbit, ut illi dumtaxat, qui Deum, ejusque impeccabilitatem imitantur, digni aliorum correctores reprehensores æstimari debeant.

Psal. 50.

Aug. hic.

Rom. 3.

Tractabat aliquando hoc argumentum in concionibus suis Cardinalis Victriacus, & inter alia sacræ Scripturæ loca, quæ in eius probationem adduxit, ponderabat, verba illa cœlestis animarum sponsi ad dilectam sponsam: *Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis, vox enim tua dulcis & facies tua decora;* & ajebat, perinde hoc fuisse, ac si dixisset, quod vocis suavitas ex faciei pulchritudine procedat, adeò ut conjunctio illa, &, sit causalis, & idem ac *quia.* Verùm quærit, & quidem benè, doctus Cardinalis, quàm bona vox cum pulchra facie similitudinem habeat? An fortè suavitas vocis ex pulchra facie procedit? Ita quidem, inquit hic Doctor: *Ostende faciem prius operando, & bonum exemplum ostendendo, & postea sonet vox tua in auribus meis, aliis prædicando, quia non est speciosa laus in ore peccatoris.* Sponsus sponsæ suæ, ac fidelibus omnibus, qui ex officio, vel obligatione alios docent, dicere voluit: Faciem suam, id est vitam justam, conscientiam puram, omnes qui exemplo suo alios ædificant, mihi ostendant; deinde eorum vox, qua exhortantur, ac dirigent alios, in auribus meis sonet, sic ut verba cum operibus conveniant, & vita doctrinæ conformetur, alioquin mihi non benè servierint, nec proximus utilitatem aliquam referet; nam verba peccatoris, cùm mortua sint, nihil boni agere possunt. 7

Victr. ser. 3. in die S. Pasch.

Insignis fuit animadversio S. Bernardi in responsum, quod Salvator noster dedit iis, qui mulierem adulteram accusabant, quæ secundùm legem lapidari merebatur: *Qui sine peccato est vestrum, primus in eum lapidem mittat.* De his verbis S. Bernardus dicit, idem significare, ac si Christus eis dixisset: *Is præsumat à peccatrice exigere ultionem, qui nunc* 8.

Ioan. 8.

Bern. ser. 3 in An.

eandem

eandem excipere non meretur. Tacitè notavit Salvator ipsorum in alienis defectibus criminandis audaciā, cùm illis pleni ipsi essent atque adeò unus post alium turbati, & confusi abierunt, quasi indignos se confitentes, qui aliorum defectus accusarent, aut punirent, cùm tot, ac tantos à seipsis haberent: Deo id ita ordinante, ut nos doceret, eos qui aliorum vitam reprehendere debent, defectum in se admittere non debere; neque enim major stultitia esse potest, quàm defectus suos negligere, & alienis corrigendis præsumptuosè, curam impendere: tam procul enim ab eo aberis, ut quidquam proficias, ut potius, ad tuam confusionem proprios tuos defectus in faciem tibi objecturi sint, & dicturi, ut si aliis mederi velis, primò teipsum cures.

9. Injustæ comprehensioni innocentis Agni sanctus Petrus intererat, & sancto zelo permotus, eduxit gladium, & auriculam servi summi Sacerdotis abscidit. Videns hoc misericors Dominus, inquit sanctus Joannes, superbam ejus iram reprehendit, & mandavit, ut gladium in vaginam reconderet, dicens: *Mitte gladium tuum in vaginam.* Relinquamus modò communes, rationes, quas sancti Patres his dictis Salvatoris assignant, & Adamum Præmonstratensem, qui hæc sensu allegorico exponit, audiamus Considerat ille auctor eos hic figuratos esse, qui proprias culpas non considerantes, ad alienas reprehendendas sese inconsideratè præcipitant, & dicit cum talibus Redemptorem hic loqui, eisque dicere, ut correctionis gladium, quo alios ferire volunt, in seipsos converrant: *Converte gladium in vaginam*, id est, *in teipsum convertito ferrum, increpans & accusans teipsum, considerans majorem trabem esse, quæ in oculo tuo est, quàm festucam, quæ in oculo fratris tui.* Tum demum Spiritus tuus aliorum magister esse poterit, cùm vitii purus fueris, & ne umbram quidem ejus in te conspiciendam dederis, & hoc est id, quod alius, licet Gentilis, dixit: *Carere debet omni vitio, qui in alterum paratus est dicere.*

Joan. 18.

Adam. præm. serm. 11.

Si veritatem dico vobis.

CONSIDERATIO IV.

Principes, & terrarum domini jam ab olim capitales hostes fuerunt veritatis.

Plurimum scire desideravi causam repugnantiæ, quam Reges, Principes, ac domini cum veritate habent, quare illis cum ipsâ iam malè conveniat, & postquàm plurima in hanc rem perlegi, quidquid auctores diffusè dicunt id, à sancto Hieronymo in tria sola verba contractum reperi: *Amara est*, inquit, *veritas, rugatæ frontis, ac tristis.* Fundamentalem rationem hic videre, propter quam veritas, licet omnibus communiter, principibus tamen, ac potentioribus mundi vel maximè sit invisa, & cur omnes hi sint Cain istius Abelis. Si amara est veritas, quomodo aditum habere potest ad locum illum, in quo non nisi de deliciis, dulcedine, ac voluptatibus agitur? Si antiqua, & rugatæ frontis, quomodo in palatium admitti potest, ubi omnia pulchra, concinna, & elegantia sunt? Si melancholica est, & tristis, quomodo ingressum obtinebit, ubi non nisi de conviviis, choræis, comœdiis, musica, & omnis generis oblectationibus agitur? Non est apta, ut sit aulæ puella honoraria, nam qualitas & conditio ejus admodùm contraria est illi, quæ ibidem communiter cernitur, & in usu esse solet, ac propterea apud Principes tam malè audit, & aulæ proceribus adeò invisa est. 1.

Hieron. lib. 2. contra Iovian.

Insignem Brunonis Signiniensis animadversionem audite. Misit Deus prophetam Amos, ut suo nomine Regi Jeroboam quædam denuntiaret. Scivit id Amasias Sacerdos admodùm familiaris Regi, vel ut melius dicam, magnus ejus adulator, eique dixit: *In Bethel non adjicias ultra ut prophetes, quia sanctificatio Regis est, & domus Regni.* Quærunt sacri Interpretes, quam ob causam prophetæ permissum non fuerit, mandatum suum exequi, & dicere, quæ Deus ei præceperat [illegible] textum Hebræum capitis 7. Amos [illegible] deprehendent,

Amos 7.

Lect. Heb.

quod idolum, quod Jeroboam adorabat, *Risus, seu Ridiculus appellabatur.* Expendit modò Bruno Signiensis significationem idoli, cui Jeroboam sacrificabat, & ex ea propositi dubii solutionem deducit, dicens: *Ubi pro Deo risus, & scurrilitas veneratur, non datur veritati locus.*

2. Mittebat Deus Moysen, ut populum suum à potestate Pharaonis (qui fuit figura servitutis, & oppressionis, quam sub dæmonis tyrannide mundus patiebatur) liberaret. Excusabat se Moyses, dicens, se oleum, & operam perditurum, nam: *Ecce, inquit, filii Israel non audiunt me, & quomodo audiet me Pharao?* Quod idem fuit, ac si dixisset: Domine, cum minores, & plebeji audire me nolint, quomodo primores attentas aures mihi præbebunt? Cùm vulgus veritatem admittere nolit, quomodo Rex eam benignè excipiet? *Commune est,* inquit insignis noster Oleaster, *ut verbum Dei apud populares magis fructificet, quàm apud Reges, & magnates, & avidiùs audiatur.* Excusationem prosequitur Moyses, dicens balbutientem se esse, & ineptè loqui, & quod is qui Regi loqui debet, expeditæ linguæ disertus, & eloquens esse debeat. Ineptus sum tali muneri, *præsertim cùm incircumcisus sim labiis.* S. Augustinus (secutus fortassè Septuaginta) transfert: *Gracili voce sum.* Responsum hoc Moysis nôn intelligo. Si Deus eum misisset, ut populo prædicaret, & vociferaretur, sicut Isaiam, & Jeremiam misit, videtur quod aliquam saltem speciem excusatio haberet; Dominus autem eum mittit, ut cum Rege dumtaxat loquatur, & mos solemnis habet, quod tales personas cum omni civilitate, & urbanitate alloquamur, & voce submissa, sine strepitu, aut clamore. Quomodo igitur Moyses hoc incommodum Deo proponit: *Mirum namque est tam gracili voce Moysen fuisse, ut ne ab uno quidem homine posset audiri. An fortè regius fastus non permittebat eos de proximo loqui secum?* quærit sanctus Augustinus. Ministros veritatis tantopere aversabatur Pharao, inquit S. Augustinus, ut non solùm eos audire noluerit, verum etiam ipsis inaccessibilis fuerit, atque ideò non abs re Moyses effugium hoc Deo proposuit. Et si quidem textus Græcus legatur, deprehendetur Moysen

Exod. 6.
Oleast. q. 9
August. q. 16. in Exod.
Aug. cit.

dixisse: *Sine sermone sum.* Philo Hebræus explicat: *Mutus sum:* Verùm occurrit ratio dubitandi, quare Moyses dicat non solum se ineloquentem esse, verùm etiam mutum, & se loqui non posse. Si mutus fuisset, loqui non potuisset, cùm verò verba protulerit, ut se excusaret, constat eum minimè mutum esse. Quomodo igitur virum sanctum à mendacio excusabimus? Dicant alii quod sentiunt, ego verò existimo, ideò Moysen dicere, se mutum esse, quia ad Pharaonem mittebatur, quem surdum esse non ignorabat, surdo autem loqui, idem est quod tacere, & mutum esse. Adeò proprium Regibus est, non percipere veritatem, aurium usu carere, easque obstruere, ac si reipsa surdi forent.

Lect. Græc. Phil. lib. quod det. post insid.

Notabilis fuit illa magorum, & hariolorum regni Israel strages, quam Saul edidit, 3.
dicit enim Sacer textus: *Saul abstulit magos, & hariolos de terra, & interfecit eos, qui Pythones habebant in ventre.* O quam justa, & sancta executio, si bono zelo facta fuisset! Sed suorum testimonium ipsi adversatur. Nam ut doctissimus Lyranus ex Hebræis refert: *Saul ea de causa sustulit hariolos, quod illi prædicerent ejus familiam evertendam, & regnum transferendum ad Davidem.* Tam ægrè tulit, audire res ingratas, & inutiles, quæque de malitia sua eum commonebant, ut tam gravis supplicii inferendi ei causa fuerit. Atque ego modò speciatim annoto, quod nescio an alius quispiam animadverterit, cum paulò pôst hanc sanguinolentam vindictam, eventum cujusdam rei scire volentem, ad Pythonissam, quàm superstitem reliquerat (quia non ingrata, quæque ullo modo offendere potuissent ei prædixerat) conquirendam ivisse, & sacra Scriptura dicit, quod ad eam consulendam, *mutavit habitum suum, vestitusque aliis vestimentis, & abiit ipse ad mulierem, &c.* Quare in proprio habitu ei locutus non fuit, ut apertè peteret, quod scire desiderabat? Dicant alii quod sentiunt, ego verò existimo, quod quoniam plurimum ipsius referebat, veritatem scire ejus rei, quæ eventura erat, vestem mutaverit, & in peregrino habitu venerit, quia sciebat, quod si mulier illa vidisset Regem esse, qui eam interrogabat, non ausa fuisset dicere ei quod sentiebat.

1. Reg. 28.
Lyran hic.

Alic-

Alieno scilicet periculo edocta, & memor illorum, quæ paulò antè sui muneris & officii hominibus acciderant.

4. Et quoniam in sacris literis, & doctrina SS. Patrum nolim umquam sine fundamento loqui, visum est mihi doctissimi Lyrani observationem hic apponere. Princeps Abias, filius Regis Jeroboam graviter infirmabatur, pater eum summopere diligebat, ejusque sanitatem desiderabat, videbat eum vehementer angustiari, & ipse non minus premebatur afflictione, quæ eum comitabatur. Scire voluit quem exitum morbus esset habiturus, & an filius suus mori deberet, nec ne. Eapropter Reginæ uxori suæ dixit: *Surge, & commuta habitum, ne cognoscaris, quod sis uxor Ieroboam, & vade in Silo, ubi est Abias Propheta, qui locutus est mihi quod regnaturus essem super populum hunc*; ut scilicet intelligeret, an filius mortem esset evasurus. Animadvertit citatus Lyranus, Jeroboamum mandasse Reginæ, ut aliam personam indueret, ad sciendum quod desiderabat. Quod autem incommodi habuisset, ad rem, quam intendebat, si se Prophetæ cognoscendam præbuisset? Audite responsionem, est enim instituto nostro admodùm accommodata. *Quia timebat ne Propheta, si eam agnosceret, negaret responsum, vel veritatem celaret.* (Lyran. hic.) Adeò ipsi quoque prophetæ Principes terrenos timere solent, ut veritatem, propter jam dictam inimicitiam, quam erga illam habent, ipsis dicere vereantur. Atque etiam animadversione dignum est, quod maritus ejus ad alium prophetam eam non remiserit, quàm Ahiam, qui coronam regni ei prædixerat, quasi eos solos libenter audiret, qui prospera sibi, & læta, ac denique ea, quæ palato sapiebant, prædicerent.

5. Fugiebat David filium suum Absalom ab Jerusalem in desertum, comitabantur eum Sacerdotes, & duxerunt Arcam Domini usque dum transmeandus esset torrens Cedron, quem noluit ut transiret, quin potius jussit ut eam reducerent in civitatem, prout constat ex verbis, quæ dixit ad Sadoch: *Reportate Arcam Dei in urbem, si invenero gratiam in oculis Domini, reducet me, & ostendet mihi eam, & tabernaculum suum.* (2.Reg.15.) Quærunt sacri Interpretes, quænam fuerit ratio, propter quam Arcam Domini secum deducere noluerit, cum tamen optima esset defensio, & securissimum asylum contra inimicos, qui eum p[illegible]quebantur, & ab ea solatium perciperet[illegible] solita miracula sperare potuisset [illegible]timè hanc rem attigit magnus Theodoretus, qui inter alias hanc rationem assignat, quæ non tantum probat doctrinam, quam prosequimur, & imprimere conamur, verum etiam multum promovet: *Sanctam Dei legem conculcavi, nolo accusatorem mecum deferre*, inquit Theodoretus nomine Davidis. *Hinc audio legem dicentem, &c.* (Theod. q. 39. in l 2. Reg. c. 15.) In hac arca tabulæ legis sunt, quæ dicit, ut non furer, non occidam, non adulterer, mutis suis vocibus me reprehendit, arca, & furtum, homicidium, adulterium, quod commisi, mihi in faciem objicit, vadat itaque, per me licet Arca Domini, ab oculis meis auferatur lex, quæ me commonefacit de malo, quod perpetravi, pati enim non possum, & ne quidem videre memorias veritatum, quæ tanto mihi constiterunt: *Reportate Arcam in urbem.* Non videtis, quemadmodùm Regi etiam tam bono, qualis David, difficile fuerit, peccati sui monitorem secum conferre?

6. Dicit scriptura sacra quod *Ieroboam filius Nabath Ephrathæus servus Salomonis, levavit manum contra Regem.* (3.Reg.11.) Verum si advertatur, rebellionis ejus causam sacer historiographus minimè declarat. Rabbi Salomon, magnæ inter Hebræos auctoritatis, dicit, quod rebellionis ejus causa fuerit, *quod Ieroboam à Rege fuerat in exilium relegatus.* (Rabbi Salom.) Quodnam verò crimen fuerit, de quo eum accusavit? *Quia Ieroboam reprehenderat Salomonem, eo quod claudebat locum illum Mello, quem David demiserat apertum, propter devotionem venientium in Ierusalem, ac per illum transeuntium, ut patet ex 3.Reg.9.* Itaque licet Salomon Rex esset tam pacificus, utque tantopere ex subditorum suorum placito gubernaret, unum tamen è fortissimis, ac strenuissimis, solùm quia veritatem aliquam ei dicere ausus fuit, in exilium relegaret. Tantâ animi libertate Jeroboam Regi loquitur. Itaque extra palatium sese recipiat, ne simile quid iterùm audeat. Misera profectò veritas, quæ Principibus semper exosa fuit, quæque magnam cum illis repugnantiam habet.

Quàm

7. Quàm animosum sese exhibuit sanctus Apostolus Petrus in gloriosa illa, quam de divinitate Salvatoris fecit, confessione: *Tu es Christus filius Dei vivi*, cum se paratum obtulit, pro veritatis hujus defensione vitam exponere. *Tecum paratus sum & in carcerem, & in mortem ire!* Ille ipse, qui tanto affectu personam suam oppignoravit, mox ut eadem nocte, in domo Principis Sacerdotum pedem fixit, cùm ab ancilla quadam de Christo præceptore ejus interrogaretur, respondit: *Non novi hominem.* Quis homo ille est, Apostole sancte, quem novisse te negas? quærit sanctus Paschasius, & respondet: Ille qui paulò ante dixit: *Ego sum veritas.* Prosequitur hic sanctus, conclusionem hinc deducens, idem scilicet fuisse apud Petrum, palatium ingredi, quod veritatis vultum non agnoscere: *Considerandum est*, inquit, *ubi negat Petrus, non in monte, quo fuit cum Domino, non in templo, non in domo sua, sed in domo Principis Sacerdotum*; & rationem assignat hic sanctus: *Ibi ergo negat, ubi veritas non est, ubi Christus ligatus est.* His probatur, quod in discursu hujus considerationis prosecuti sumus, Magnatibus, & aulæ proceribus semper invisam fuisse veritatem, propter jam declaratam inimicitiam, quam cum illa habent.

Matth. 16

Pascha. lib. 12. in Matth.

8. Notandum est, quod de Apollinari Syro in historia ecclesiastica Sozomenus refert. Dicit, illum doctissimum librum scripsisse contra Julianum apostatam, & Philosophos Gentiles, quorum errorem Julianus sequebatur, in quo efficacissimus rationibus, & ipsis naturæ visceribus desumptis, veritatem unius Dei comprobabat. Legit eum Julianus, eumque deridens, Catholicis quibusdam Episcopis in hunc modum rescripsit: *Legi, intellexi, improbavi.* Cui illi reposuerunt: *Legisti, sed non intellexisti, si enim intellexisses, non improbasses.* Non intelligebat librum Julianus, nec fidem ei adhibebat, ideoque eum non admisit, si enim intellexisset, & fidem ei adhibuisset, quis dubitet quin eum admisisset? Quis igitur non obstupescat, & admiretur, quod Principes Christiani verbum Dei, ejusque veritatem audiant, eamque intelligant, & credant, sed rejiciant, nec admittere, & in opus deducere velint? Hoc maximè dolendum est, ideoque hæc Redemptoris interrogatio Pharisæos præsertim, & Principes Sacerdotum, summos ejus inimicos perstringit.

Sozom. lib. 5. c. 14. Hist. Eccles.

Nonne benedicimus nos.

CONSIDERATIO V.

Supremum malitiæ est eò devenire, ut quod malum est, bonum quis esse judicet.

Malitia Pharisaica ad maximum extremum culpæ, & supremum malitiæ gradum, ad quem in præsenti vita peccator devenire potest, hodie pervenit, cùm Salvatorem blasphemarent, Samaritanumque, & incantatorem eum vocantes, & tam procul abessent ut facti eos pœniteret, ut demùm dicta sua rata haberent, & confirmarent, sibi gratulantes, & tam certò persuasi se non peccare, ut etiam in peccato sibi complacerent, quod in ipsum Deum commiserunt. Doctè, ac sapienter argumentum hoc tractat Cardinalis Victriacus, & postquàm diversos malitiæ gradus distinxisset, concludit dicens, omnium supremum esse, cum eò devenit peccator, ut bonum esse judicet, quod reipsa malum est, eique placeat, quod damnare debuisset. Ad hoc sententiam Senecæ adducit doctore Ecclesiastico dignam. *Quidam serviunt voluptatibus suis, non fruuntur, & mala sua (quod malorum est ultimum) amant. Tunc enim consummata est infelicitas, ubi turpia non solùm delectant, sed etiam placent, & desinit esse remedio locus, ubi quæ fuerunt vitia, mores sunt.* Quasi diceret: Nihil de peccatore illo sperandum est, qui eò miseriæ devenit, ut peccata sua amet, & sapore peccati gustato, dulce, & suave illud deprehendit. Quamdiu amaritudo, quam culpa relinquit, si non in voluntate, attamen in intellectu perdurat, non est quod de peccatore desperemus, superest enim emendationis spes, sin autem infirmum illum hic arteriæ pulsus, qui index est vitæ, deficiat, incurabilem eum existimare. 1.

Victriac. serm. 3. Domin. 2. post Pentec.

Talem enim judicavit Sophar, unus amicorum sancti Job, cùm sententiosa hæc verba protulit: *Cùm enim dulce fuerit in ore ejus malum, abscondet illud sub lingua sua, parcet illi,* 2.

Iob. 20.

illi, & non derelinquet illud, & celabit in gutture suo. Lyranus locum hunc explicans: *Loquitur*, inquit, *de peccatore, delectante se in peccato, ad modum hominis habentis aliquid dulce in ore, qui non statim transglutit, sed diu tenet sub lingua, ut diutiùs delectetur.* Talis est peccator, cui benè est in culpa sua, quique in malitia sua lætanter vivit. Bona sine dubio expositio, sed instituto nostro magis propria, & significantior est illa docti nostri Episcopi Barbastrensis, qui existimat, quod *sumpserit metaphoram Sophar à puella terram, seu pulverem comedente*; illa verò quia reprehenditur, cum dicto, quod ipsi noceat, ne percipiatur quod agit, partem terræ sub lingua recondit, ne comedere videatur, atque ita illam degustat, bonum, & delicias esse judicans, quod certa ei causa est mortis. Talis est peccator; tales Pharisæi, & Principes Sacerdotum, quibus non solùm nullam pœnam culpa sua infligit, nec molestia aliquam adferr peccatum, quinimmò admodùm contenti sunt, nolentes ex ore, & corde mortiferum venenum ejicere, quin potius illud suaviter degustant: *Nonne benediximus nos?* ajebant, certi in cæcitate sua perseverare, perinde ac magnum bonum foret. *Nota.*

3. *Osea 10.* Est locus aliquis in cap. 10. Oseæ, prima fronte intellectu difficilis, qui sic habet: *Luxit super eum populus ejus, & adtui ejus super eum exultaverunt.* Verum non explicat quidnam illis lachrimas excusserit, & lætitiæ causa fuerit. Sed si ad commentaria Ruperti Abbatis in hunc locum recurreremus, optimam in eis explicationem deprehendemus, literæ magis conformem, & instituto nostro magis accommodatam. Accidit enim (uti hic pater ex Hebræis refert) ut vitulum aureum, quem Rex Israël in Samaria posuerat, à populo adorandum, Sacerdotes clanculum surripuerint, & alium æneum in locum ejus supposuerint, populus autem rem hanc tam acriter sensit, ut amarè fleverit, Sacerdotes verò qui illum furto abstulerant, læti fuerint, & hilares, illi quidem propter injuriam deo suo irrogatam, hi autem, quia furto suo se utilitatem aliquam consecutos fuisse cernebant. Considerat autem modò doctus Tuitiensis hos ridentes, illos verò flentes, & supponens utrosque peccasse, quærit quodnam fuerit majus peccatum? Et respondet, quod suo judicio peccatum Sacerdotum sine comparatione majus fuerit, quàm populi: *Profundius*, inquit, *barathrum damnationis meritò illusoribus illis arbitramur destinatum.* Et rationem assignat: *Quia populares fortè errando luxerunt, illi autem irridendo, in rebus pessimis exultaverunt.* Malitia enim altius ascendere non potest, quàm cùm quispiam in malo, quod fecit, sibi complacet, quasi rem sanctam, & piam peregisse. *Rup. hic.*

4. Quàm multis sancti Patres pulchrè disserunt, occasione ejus, quod Ozæ accidit, qui juxta arcam Domini subitò occubuit. Res nota est, quia sæpiùs pro concione dicta, arcam Testamenti ex domo Abinadab ad domum Obededom transferre voluit, *2. Reg. 6.* currui imposita fuit, quem Oza, & Ahio, filii Abinadab, dirigebant. Accidit autem, ut boves, qui currum trahebant, calcitrarint, & arca casum minata fuerit; Oza verò, eam inclinatam jam videns, extendit manum, ut eam detineret, ne in terram decideret: *Extendit Oza manum ad arcam Dei, & tenuit eam, quoniam calcitrabant boves, & declinaverunt eam.* Advertit autem sacer textus, quod puniverit eum Deus, & in conspectu Regis, ac populi subitâ morte percusserit: *Et percussit eum Dominus super temeritate, qui mortuus est ibi juxta arcam Dei.* Sacri Interpretes in hujus tam severi supplicii reddenda causa minimè conveniunt. Theodoretus existimat fuisse, quoniam cùm humeris suis, prout lex præcipiebat, eam deferre deberent, aliénis eam imposuerunt. *Theodoret. q. 10. in 2. Reg.* Sanctus Augustinus dicit, eò quod nimis audax fuit, tam severè punitum fuisse, quoniam parva cum reverentia, & circumspectione sacram arcam tetigit. *Aug. lib. 12. de mirab. S. Script c. 11* Lyranus censet, eum à Deo occisum fuisse, quoniam Philisthæos Dei inimicos imitari voluit, qui in alio curru jam antea eam deduxerāt. *Lyran. hic.* Noster denique Cardinalis Cajetanus existimat, quod Deus eum castigaverit propter temerarium errorem, quem habuit, sibi persuadens, quod si ille arcam non adjuvisset, quæ casum minabatur, & manu suâ eam contigisset, infallibiliter cecidisset, quasi Deus virtutem non habuisset ad eam sustentandam. Ad quatuor hasce sententias reducuntur omnia, quæ in hac materia Doctores dicunt: Ego verò, eorum venia, *Cajet ibid.*

aliam modò viam ingredi debeo. Atque ita secreta Dei magnalia hic considero, nam ut apparet, Oza arcæ Domini honorem detulit, nam unũ ex majoribus beneficiis quæ, Davide teste, Deus justo exhibet, est, quod *si ceciderit non collidetur, quia Dominus supponit manum suam*. Atque etiam summum hominis erga Deum servitium videtur, cum Arca (in qua Deus erat) casum minaretur, quod ille ad eam detinendam manum apposuit. Et licet Ozà illud fecerit, Deus tamen tamquam servitium sibi præstitum illud non admisit, nec præmium illi tribuit, quin potiùs eum castigans, injuriam sibi factam demonstravit. Et quidem, nisi me mea fallat industria, Deus Ozam non punivit, quia arcam, licet grave peccatum fuerit, curru deduxit, sed quia malum quod fecerat, tamquàm si bonum fuisset sustinere voluit. Id verò quomodo fecit? Quando accessit, ut manu arcam detineret, ne in terram concideret. Atque adeò notandum est, Scripturàm non dicere, quod Deus eum puniverit, cùm currui eam imposuit, sed cùm eam in curru detinuit, quasi approbans errorem, quem commiserat. *Extendit Oza manum ad arcam Dei, & tenuit eam, &c.* Et mox: *Iratusque est indignatione Dominus contra Ozam, & percussit eum.* Quamquam humeris suis eam non imponens peccasset, dissimulavit tamen Deus, sed cùm eam sustentare voluit, quasi commissus error res bene acta fuisset, tunc in eum divina vindicta desævit, quia ad summum malitiæ gradum devenit.

Psalm. 36.

5. Sanctus Hieronymus prudenter advertit in parabola illa domini illius, qui à servis suis rationem talentorum exacturus venit, quæ ipsis tradiderat, ut illis negotiarentur, quod cùm ad eum venisset is, qui unum acceperat, nec quidquam ex eo lucratus fuerat, pro eo ut dominum rogaret benigne secum agere, novam ei injuriam irrogaverit, & verba contumeliosa dixerit: *Scio quod homo durus es, metis ubi non seminasti, & congregas ubi non sparsisti.* Sanctus Hieronymus: *Qui simpliciter debuit confiteri, & orare patrem familias, è contrario calumniatur, & dicit se prudenti fecisse consilio.* Major audacia, & imprudentior malitia videri non potest, quàm peccatoris tam cæci, qui cùm (subductis rationibus accepti debitor deprehensus) divinam pietatem implorare deberet, summæ bonitatis liberalitatem calumniatur, vel, ut ad rem nostram clarius loquamur, apertè dicit, se in eo, quod fecerat, benè, & prudenter processisse; hic autem divina patientia se concitatam ostendit, & videns id, quod malum est, bonum censeri, talentum ab eo auferri jussit, quod hucusque non benè impenderat; ut probetur, eum, qui re aliqua bona malè utitur, non tam mereri, ut illa ab eo auferatur, dum id facit, quàm postmodùm, cùm ad tantam impietatem devenerit, ut cùm summum malum perpetrat, rem maximi meriti se operari existimat.

Matth. 25.

Hieron. hic

Quàm insignis fuit reprehensio illa qua Salvator apud S. Matthæum, Scribas & Pharisæos coarguit, eisque rem aliquam in faciem objecit, quæ superficieтenùs considerata, seipsam tamquam bonam defendit. *Væ vobis*, inquit, *qui ædificatis sepulchra prophetarum, & ornatis monumenta justorum, & dicitis, si fuissemus in diebus patrum nostrorum, non communicaremus secum in sanguine prophetarum.* S Joannes Chrysostomus, in hac re sese implicatum videt, cùm audit reprehendentem Christum, & deplorantem, condemnantemque opera in speciem tam bona, & in Ecclesia catholica fidelium erga defunctos pietatem indicantia. Atque adeò dicit, ad pharisaicam intentionem recurrendum, quæ perversa erat, licet religiosæ pietatis velo obvoluta: *Non enim*, inquit, *ut honorarent occisos, sed ut cæde illorum vires suorum ostenderent, timentes ne si vetustate sepulchra caderent, tanti facinoris, ac audaciæ memoria caderet.* Majus namque odium ostendebant, gloriantes justos occisos esse, quàm si eosdem ipsimet occiderent, cùm indicarent tam procul se abesse, ut facti illos pœniteret, ut etiam facti memoriâ, tamquam re benè actâ delectarentur. 6.

Matth. 23

Chrysost. hom. 75. in Matth.

Apostolus loquens de peccatoribus, qui in turpitudinibus suis sibi complacent, & cæcitati suæ addicti, in miseriis, & inter compedes gaudibundi, ferreas catenas per terram hilares raptant, dicit: *Voluntariè enim peccantibus jam non relinquitur hostia pro peccatis: Terribilis autem quædam exspectatio judicii, & ignis æmulatio, quæ consumptura est adversarios.* 7.

Ad Heb. 10.

Mira-

Mirabilis exaggeratio, Apostoli calamó digna! Sed mihi doctrinam hanc audienti dubium occurrit. Quæro, potestne involuntariè peccari? Nequaquam. Est hæc veritas in Theologia jam dudum recepta, fundata in doctrina sancti Augustini, quia *ideo peccatum est, quia voluntarium.* Quomodo ergo dicit, quod voluntariè peccantibus non relinquatur hostia pro peccato? Ad hoc dubium respondet sanctus Thomas, is enim solus dissolvere illud potest: *Voluntariè peccantibus, id est, in voluntate peccandi permanentibus, Proverb. 2. Lætantur cum malè fecerint, & exultant in rebus pessimis.* Quasi diceret Angelicus Doctor, quòd etiam ii sint peccatores, quos dulcis passionum suarum violentia abducit, & subjugat, ut voluntate in peccatum consentiant, ægrè tamen adducuntur, eisque displicet, & maximè quoque lenocinantes delicias adversantur, ut in firmitate magis, quàm voluntate peccare videantur. Qualis erat ille qui dixit: *Non quod volo bonum hoc facio, sed quod nolo malum, illud ago:* Illi tamen non sunt ex his, de quibus modò dicit, quod voluntariè peccent. Nam primis illis passio Christi utilis est, atque in ea hostiam habent, quam pro peccatis suis offerant, facilè enim convertuntur, & benè monenti auscultant: Alii verò in peccatis suis ita conquiescunt, & miserabili sua sorte contenti, tam profligatæ sunt vitæ, ut ad peccati executionem non solùm voluntas concurrat, verum etiam eo transacto, gaudeant quod peccatores se agnoscant, instar Pharisæorum, & Principum Sacerdotum: *Nonne benedicimus nos?* Hi sunt, qui voluntariè peccant, ideoque per participium præsentis temporis, quod actionem significat, illud expressit: *affectus peccandi, & iniqua desideria, ac maligna opera ad finem perducendi semper adest,* inquit sanctus Thomas. His passio Christi non suffragatur, licet enim pro omnibus sufficiens sit, tamen illis dumtaxat, quos peccati pœnitet, utilis est: *Quia illis dimittuntur peccata, qui de ipsis pœnitent,* concludit sanctus Doctor. Hi longè ab Evangelio aberant, ut virtus, & efficacia sanguinis Christi eis prodesset, cùm tantam peccati sui complacentiam demonstrarent: *Nonne.*

August. de peccat. merit. & remis.

Thom. hic. Lect. 3.

Rom. 7.

Thom. cit.

3. Cùm autem à Cardinali Victriaco discursum hunc inchoaverimus, cum ejusdem quoque doctrina coronidem ei imponamus. *Tentatio vos non apprehendat nisi humana,* inquit idem sanctus Paulus scribens ad Corinthios. An verò, inquit hic Doctor, tentationes quædam diabolicæ sint, & aliæ humanæ? Certò quidem Apostolus autem eis insinuat, consulit, & persuadet, ut si (supposita fragilitate humana) peccent, tamquam homines, & non tamquam dæmones peccent. Quænam autem est tentatio, vel peccatum humanum, & quodnam diabolicum? *Tentatio autem non humana sed præsumptio diabolica est, cùm aliquis errorem suum pertinaciter defendit sicut hæretici, & schismatici.* Atque adeò tentatio humana erit, cum qui peccavit, culpam suam agnoscit, & se illud commisisse dolet. Secundùm hæc, Judæi non instar hominum, sed dæmonum, aut filiorum dæmonis peccabant; sic enim Salvator eos hodie appellavit: *Vos ex patre diabolo estis.* Tam fortiter enim iniquitati suæ affixi erant, sicut diabolus suæ: nam immobiliter eos comprehendit. Et sicut Redemptoris passio dæmoni non profuit, ita & illis minimè proderit, quia lætantur cùm malè fecerint, & exultant in rebus pessimis: & adeò insolentes sunt, ut cùm summas injurias Christo inferant, secum statuant, sese in omnibus benè operari. *Nonne.*

1. Corinth. 10.

Victr serm. 2. Dom 9. post oct. Pentecost.

Samaritanus es tu, & dæmonium habes.

CONSIDERATIO VI.

Virum honestum magis offendunt verba quàm lapides, & justus maledicentis ictum lingua magis, quàm stringentis aciem gladii sentit.

1. Consideravi aliquando summas injurias, & contumelias, quibus Judæi Christum Dominum nostrum affecerunt, à lingua venisse, quâ modò comestorem, & potatorem vocabunt, modò amicum & sociū peccatorum, modò Samaritanū, modò dæmonium habētem; rarò verò manus ei injicere voluerunt. Alii alias rationes hujus rei assig-

assignabunt; mihi verò hæc sese offert, illos hoc fecisse, quod existimarent, animum ejus magis affligendum, & excruciandum, si lingua lacesserent. Nec fallebantur, nam in iis, qui honoris sui studiosi sunt, seque, quia tales sunt, æstimant, non est dolor similis illi, quem injuriosa, & contumeliosa verba excitare solent, & viro honesto majorem pœnam, & dolorem inferunt vulnera linguæ, quàm ipsæ manus inferre solebant.

2. *Redime me à calumniis hominum, ut custodiam mandata tua.* Psal. 118. Est ratio Davidis ad Deum, quam expendit sanctus Ambrosius, & notat, quod videatur David timere calumniatores cùm roget ab iis liberari, ut divina præcepta custodire queat. An ea observare non potuisset, circa eos se constitutum videns? Potuisset quidem (inquit magnus Mediolanensis) sed non sine magna difficultate: Ambros. serm 17. *Qui enim opprimitur calumnia, non facilè potest custodire mandata divina, tristitia necesse est plerumque, aut timori cedat.* David, qui se gigantibus expositum vidit, qui inimicorum exercitus profligavit, calumniantes timet. Justi inimicorum lanceas ac tela, & inimicorum suorum pravas voluntates perrumpunt; verùm ad calumniam aliquam & falsum testimonium aliquando trepidant, & plus timere facit eos mala lingua, quàm acuta lancea; hæc enim ipsum corpus, illa verò animam excruciat. Tanti est malevolorum contumelias æquo animo perferre, ut idem sanctus Ambrosius considerans tormenta passionis Domini (quam Ecclesia nobis hodie ob oculos ponit) triumphi nomen non patientiæ, quam in flagellis, & tormentis habuit, attribuerit, sed tolerantiæ, quâ acutas lanceas ignominiosarum contumeliarum pertulit, quibus maledicentes Judæorum linguæ honorem ejus læserunt, & fidem ejus labefactare conati sunt: Ambros. *Dominus quæ sua sunt, graviora suscepit, & calumniis appetitus, silentium detulit triumphale. Calumnia enim viro prudenti & justo eò gravior est, quia quæ tiè gesta sunt, decolorat;* non quia ille magis deprimitur, & humiliatur, sed quia virtus injuriâ afficitur. Cùm aliquis, qui pius & sanctus ab omnibus habetur, ut peccator traducitur, tunc hominibus occasio præbetur cogitandi, in multis, quos pios, & sanctos æstimant, se decipi, quo quidem virtus deprimitur & vilescit. Justi tormenta tam non sentiunt, ut in illis etiam glorientur; lugent verò, cùm immeritò & falsò virtutem contemni, ac vituperari vident, & malæ linguæ ictus ipsis sunt maximè intolerabiles.

Maledicentis lingua ignis est infernalis, qui omnia absumit, & nulli parcit. 3. Quærunt sacri interpretes, quare Deus populum suum castigare volens, carnifices assumpserit ignitos serpentes? *Misit ignitos serpentes.* Num. 21. Serpentes hi, quasi igneæ fuissent naturæ, exiliebant, & scintillas emittebant, & morsu suo adurebant, & venenum quasi ignem evomebant, quod eum, qui morsus erat, absumebat, & furientem ac rabidum perimebat. Doctores diversimodè respondent, sed noster insignis Lusitanus Oleaster, nostro instituto admodùm accommodatè: Oleast. hic. *Optimè pœna perpetrata respondet culpa, mordet detractor veluti serpens in abscondito eum, cui detrahit, & quasi ignis devorat famam ejus, quare Dominus in eum immittit ignitos serpentes, qui carnem mordeant, & præcordia incendant.* Supplicium culpæ suæ proportionatum: erat enim peccatum illorum, murmurantis linguæ scelus, nam contra Moysen, & Aaron, atque etiam contra ipsum Deum murmurârunt: *Murmuravit populus contra Dominum.* Sap. 11. Lingua maledica serpens est adurens, & absumens, sagitta est, ut mox dicemus, cum carbonibus, & igne emissa, ejus itaque supplicium sint morsus absumentes serpentium ignitorum, ita ut eorum veneno nullum remedium supersit.

Et ne nimia hæc vobis exaggeratio videatur. 4. Qui enim ex æquo judicant, malæ linguæ vulnera majus supplicium esse existimant, quàm omnes mortes, & tormenta, & gravius multò quàm omnes lapides, & gladios, & quælibet mortis genera. Nescio an curiosi respexerint ad quæstionem illam, quam Regius Propheta Psalm. 119 proponit: Psal 119. *Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam?* Et sequenti versu respondet: *Sagitta potentis acutæ cum carbonibus desolatoriis.* Non suffecisset Davidi dicere, quod erat sagitta una, sed sagittæ in plurali, & lingua in singulari? Haud equidem capio, nec Interpretem inveni, qui ad id expressè reflexerit animum: verùm (si meum me non fallat judicium) ratio propter quam David unâ dumtaxat linguâ plures acutas sagit-

sagittas appellaverit, & omnes potenti brachio excussas, quæque ipsa ossa penetrare possent: *Sagitta potentis acuta*; ea fuit, quia una sola sagitta non posset uno ictu plus, quàm unum solum hominem occidere, mala lingua autem vix verbum profert, quin uno ictu plures configat. Verùm Regius Propheta hoc non contentus, adjecit: *Cum carbonibus desolatoriis*; id est, quòd lingua maledica sit multi carbones; & idem est ac dicere, quòd nulli damno parcat quin inferat. Exemplo mentem ejus explicabo. Cùm dicere volumus bellum aliquod civile gerendum, quod nemini parciturum, & omnis generis damna illaturum sit, dicere solemus, sanguine, & igni illud conficiendum sub duobus hisce generibus mortis, quotquot inimico alicui inferri neces, & damna possunt, comprehendendo. David itaq; ad quæstionem suam respondens, & malum, quod lingua maledica efficit, declarans, dicit: *Sagitta potentis acuta, cum carbonibus desolatoriis*. Quasi diceret: Si sagittis proprium est sanguinem elicere, & carbones materiam sibi vicinam incendere solent, lingua maledica non unum solùm bellum est, sed mille, quæ sanguine, & igni confecta, in una solùm lingua describuntur, & in ea quotquot mortis genera mundus habet, comprehenduntur: atque adeò mirandum non est, quòd plus quàm omnia vitæ hujus tormenta, ictus ejus justus sentiat. Et quidem ad hoc probandum sufficiebat difficultas, quâ ictus illi evitantur & eliduntur. quodque illi evitantur & eliduntur, quodq; illi incurabiles quoque sint, sicuti prudenter dixit S. Valerianus: *Nihil est savius, nibil violentius amaris, asperisq; sermonibus, quorum vulnera tanto difficilius curantur, quanto facilius proferuntur. Ferri spicula per cœlum volantis facile scuti objectione contemnis. verborum verò jactus nec revocari potest, nec probiberi, multò enim velociores sagittis sunt.* (Valer. Homil. 5. de oris in sol.)

4 Egregia est ad hoc institutum sententia illa Spiritus Sancti in Ecclesiastico, malæ linguæ tyrannidem declarantis, & quomodo furiosam & rabidam honoris, ac famæ mortem concilet, sic exponentis: *Mors illius mors nequissima, & utilis potiùs infernus, quàm illa.* (Eccl. 28.) Potuissemus quidem sententiam hanc de mala lingua cum inferno damnatorum loco comparata explicare, & dicere, quòd infernus minus malum sit, quàm illa, quia ille malos excruciat, mala autem lingua ne bonis quidem parcit. Verùm doctus noster Episcopus Barbastrensis per infernum sepulchrum intelligit, & sensus est, quòd multi *satius ducant mori, quàm vivere*, & malæ linguæ sævitiam experiti. (Nuza Barbastr. Hom. 22. §. 9.) Quot homines, inquit ille, vitam finierunt, propter ea quæ de ipsis dicta fuerant, satius ducentes mori, quàm cum injuria, quâ mala lingua eos affecerat vivere!

Insatiabilis erat sitis plura pro nobis patiendi, quâ Redemptor mundi premebatur. Numquàm satis tormentorum sustinuit, quandoquidem postquàm alapas, salivam, flagella, spinas, clavos, fel, & acetum, & alia plura pertulisset, cum dixisse audimus: *Sitio*. (Ioan. 19.) Illa verò ex plurimorum Patrum sententiâ, quam ut satis notam, non refero, non sitis aquæ, nec vini erat, sed ampliùs pro hominibus patiendi desiderium. Ille idem verò, qui numquàm tormentis satiatus fuit, antequàm moreretur desideria sua completa videre debuit, & ad satietatem pati, ut adimpleretur, quod de illo dictum fuerat; *Saturabitur opprobriis*. (Thren. 3.) Si indagare voluerimus quando vaticinium hoc adimpletum fuerit, deprehendemus tum demum completum fuisse, cùm maledicæ linguæ summas in eum contumelias conjecerunt. Tum denique Salvatori satisfactum fuit, & ejus patientia maximè enituit. Theophilus pater antiquus id advertit, expendens ultimum, quod Salvator passus est, contumelias & opprobria fuisse, quibus eum cruci jam affixum affecerunt: *Prætereuntes blasphemabant eum, similiter & Principes Sacerdotum illudentes ei, idipsum autem & latrones, qui cum ipso erant improperabant ei.* (Matth. 27.) Verba autem Theophili sunt sequentia: *Ad extremum ita traduxit, ut maledictus haberetur, quippe pendens in ligno. Quin & improborum more omne genus blasphemiæ, maledicentiæ, & injuriæ in ipsum exprompsit. Hanc ego tentationem positam in verbis duris, & asperis superatu tanto difficiliorem arbitror, quàm priorem. Non enim hanc in postremum locum reservasset, nisi potentiorem esse probè novisset.* (Theoph. Orat. de Cruce, apud Gretser. tom. 2.) Quasi diceret: De industria summam patiendi occasionem usque ad ultimam vitæ periodum reservavit, atque ita desideria ejus aliqua ratione exsaturata sunt, quique ei maledicebant, satietatem ei attulerunt:

Clavi spinæ, & flagella ad hoc non sufficiebant, malæ linguæ ei dumtaxat satisfacere potuerunt, in illis enim omnia martyria, & tormenta simul juncta erant. Adeò ut nostro loquendi modo, divina patientia tum demum completa & perfecta fuerit, cùm inimici Christi venenatarum suarum linguarum sagittas in eum emiserunt. Hinc deducimus, nullum esse genus mortis, quod maledica lingua non operetur, nec martyrium quantumvis crudele, quod in eum, vel eos, de quibus loquitur, non exequatur.

6. Ponderavit magnus Origenes verba illa S. Simeonis: *Ecce positus est hic in ruinam, &c.* (Luc. 2.) *Et tuam ipsius animam pertransibit gladius*: Duæ enim animæ Filii & Matris adeò unitæ erant, ut una anima in duobus corporibus esse viderentur. Verùm difficultas hujus loci in eo consistit, quomodo fieri potuerit, ut Virginis animam gladius pertransierit, cùm nec in Evangelio, nec antiquis historiis legamus eam martyrium aliquod subiisse. Quis igitur gladius ille est tam cruentus, qui Mariæ animam penetrarit, eamque tam acerbè, & inhumaniter excruciarit? Sancti Patres variè respondent, Origenes verò ad hoc institutum admodùm accommodatè: *Nulla docet historia, beatam Virginem ex hac vita gladii occisione migrasse, præsertim cùm non anima sed corpus soleat interfici, unde restat intelligi gladium illum de quo dicitur: Et gladius in labiis eorum* (Origen in Caten D. Thom.) Cruentus itaque gladius, qui Virginis animam tam crudeliter confodit, mordaces perversorum Judæorum linguæ sunt, quæ cùm Filium injuriâ affecerunt, Matri quoque non pepercerunt, & ita crudelissimum martyrium, quale est linguæ maledicæ, ambo subierunt.

7. Discursui huic coronidem imponat insignis cogitatio Druthmari Christiani, Patris antiqui, qui explicans locum illum sancti Matthæi, ubi Scribæ & Pharisæi ad Christum, venerunt, quærentes ab eo: *Quare Discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum, non enim lavant manus, cum panem manducant* (Matth 15.) gravia quædam, & docta verba dixit: *Pulchrè Discipulos tyrannorum tormentis cruciandos, maledicentium prius linguis exponit.* (Druthmar. hic.) Quasi diceret: Redemptor mundi sacros suos Discipulos in martyres suos eligebat, utque in defensionem & contestationem fidei, tyrannorum crudelitati vitam suam exponerent: *In Synagogis suis flagellabunt vos, & antè Reges & Præsides ducemini*; (Matth. 10.) idque non uno, sed diverso tormentorum genere, ignis, aquæ, sanguinis, & omnibus quotquot excogitari possent. Ut autem tormenta, & martyria eos pati doceret, murmurantium & maledicentium linguis eos ante probat, quasi eis dicens, quod, ad sævitiam tyrannorum perferendam, eos tolerantia linguæ obtrectantium, quasi in majori ad minus exerceret: nullum enim tam crudele, & horrendum tormentorum est, quam id, quod ejusmodi aliqua lingua inferre potest; & fortassis hæc est ratio, propter quam sancta Ecclesia Dominicam Passionis, præsentem vocet, licet passio illa non nisi in Dominicam Palmarum decantetur, quasi nos instruens, & docens, Salvatorem mundi duas passiones, unam spinarum, flagellorum, clavorum, & crucis, aliam verò calumniarum, opprobriorum, contumeliarum, & injuriarum habuisse, & quoniam hæc acerbissima fuit, & de ea Evangelium agit, dicens, quod Judæi dixerint Christo: *Samaritanus es tu, & dæmonium habes*; propterea de ea dicitur, quòd sit Dominica Passionis, in confirmationem ejus, quod in hac Consideratione diximus, nimirùm quòd virum honestum magis verba quàm lapidum jactus affligant, & justus plus maledicentis linguæ ictus, quàm ferientis gladii vulnera sentiat; idque in hac re pessimum est, quòd nullum in hac præsenti vitâ asylum sit, ad quod confugere justi possint, ut maledicas linguas evadant, solummodò in futura securi erunt: *Proteges eos in tabernaculo tuo à contradictione linguarum*; dicit Regius propheta cum Deo loquens: in terra enim nullum contra illas munimen reperitur. Deum itaque rogemus, ut gratiam suam nobis impartiri dignetur, ut eas hic in terris sufferamus; hæc enim securissima est via, ut in cœlo ab illis securi simus, & æternâ gloriâ perfruamur.

Amen.

TRACTA-

TRACTATVS XVI.

AD SEXTVM DIEM MERCVRII QVADRAGESIMÆ.

Facta sunt encœnia in Jerosolymis. Ioan. 10.

D. Joannes Apostolus, idemque sacer historiographus describit nobis c. 10. Evangelii sui, quod cùm Redemptor noster Filius Dei ambularet in porticu Salomonis ad introitum templi Jerosolymitani, eâ tempestate, qua celebrabatur dies festus encæniorum (intellige renovationis insignium aulæorum, & imaginum, quas Judas Machabæus in restauratione templi, reclamante, dentesque mordente barbaratum nationum invidiâ mandavit appendi) Scribæ, ac Pharisæi eum accesserint, circumdederint, mediumque statuerint, ne fortè manibus eorum elaberetur. Erant illi Salvatoris nostri capitales, ac perfidi inimici Et velut avidi sciendi quisnam esset, interrogabant: *Quousque animam nostram tollis*, crucias, & suspendis? *Si tu es Christus dic nobis palàm* Larvam tibi detrahe, clarè nobis eloquere, & quisnam sis nobis manifesta. Defectus in eo non sistit (respondit Christus, animum eorum prænoscens perversum, & sinistram calumniandi intentionem) sed in vobis: crebrò namque vobis illud verbis operibusque dixi, sed eius non vultis reminisci, illudque credere, quod ipsâ luce meridianâ est multò clarius. Hoc omninò certum est, quod non credatis, quia mei non estis, neque inter oves gregis mei numeramini, nec doctrinæ meæ sectatores vos agnosco; qui verò tales sunt, libenter me audiunt, vestigia mea hilares sequuntur, atque in hoc vitæ illorum, & salutis summa consistit Pater meus eos defendit, & ego quoque: Patris enim, meaque opera eadem sunt, ego namque & Pater unum sumus, hoc est, una essentia, unum esse, & divinum posse. Vix talem loquendi modum audierant, & ecce lapides arripiunt, ut eum occiderent. A furore detinuit eos Dominus, percunctatus, ob quæ tam multa bona opera à se illis exhibita necem ei intenderent? Non bona, inquiunt, opera in te persequimur, sed blasphemiam, & quia tu homo cùm sis, facis te æqualem Deo. Salvator autem ex ipsis Scripturis possibilem probat suam divinitatem assumpto argumento, quod Scholastici nominant à minori ad majus: illis inferens, quod cùm David omnes alios, propter familiaritatem cum Deo communicationem appellet deos, cur illo calumniarentur, qui signatus à Deo venit in mundum, titulum, quem in aliis observabant, & ipse prodigiosis tot actionibus confirmaverat? Oculos (monet) in opera mea reflectite, illa quippe certissimum dant de me, quis sim, testimonium. Rationibus eius irrefragabilibus, nec verbo respondent, sed manus illi parant injicere & capere, verumtamen non potuerunt, quia hoc illis Christus in se facere non permisit. Hæc est S. Evangelii paraphrasis, ad cujus ulteriorem expositionem necessariam nobis Dei gratiam patrocinio SS. Virginis imploremus: *Ave Maria.*

Facta

Facta sunt encania in Ierosolymis.

CONSIDERATIO I.

Encania materialis templi Hierusalem symbolum praeferunt renovationis, quam animae sua Christianum oportet facere.

1. THeophylactus quidam ex antiquis Patribus votivam hanc expendens solemnitatem, quam annuatim Hierosolymis celebrabant Judaei purificationis templi à sceleratissimo Rege Antiocho profanati, prout ex lib. 1. Machabaeorum constat, diligenter attendit, quòd & notatu dignum est, nomen illud, quo S. eloquium solemnitatem hanc inscribit, hoc est, *Encania*, seu *Initialia*, ut dicit Cajetanus, quod nomen est Graecum, denotans renovationem. Et confestim oculos conjicit in locum illum D. Pauli, ubi primitivae Ecclesiae fideles, quos de salute suâ erudiebat, templum Dei cognominat: *Vos estis templum Dei.* Et materiali Jerosolymitano conferens animarum nostrarum spirituale, subjungit: *Satagas tu quoque spirituales encanias tui templi celebrare, semper renovando teipsum, & ascensiones in corde tuo disponens.* Corticì literae discursus non inhaereat, sed sursum ascendat fidelis Christiani in te cogitatio, & nequaquam in facto, sed per hoc denotatâ pedem figat, atque de renovatione templi materialis spiritualem eliciat renovationem, quam in spirituali nostro templo par est nos facere, fracturas instaurando, quas haec caro nostra quotidie procurat in anima importunis suis, malisq; appetentiis. Ut autem conspicuum sit, eum solos non alloqui peccatores, nec tantùm velle, ut anima inveterata, malaq; peccandi consuetudine corrupta renovetur, notandum, quod sicut illa renovatio fiebat in Jerusalem, hoc est visione pacis, ita hanc quoq; facere convenire viris spiritualibus, rerumq; caelestium contemplationi maximè consecratis: etenim in hâc praesenti vita nullam mihi dederis animam quantumvis bonam & sanctam, quae hâc non egeat renovatione, & ut non segniter se habeat in salutis suae negotio, sed continuò in virtutum exercitio magis ac magis proficiat.

1. Machabaeor. 4.

L. 12. Antiquit. c. 11 Cajet. hic.

2. Cor. 6.

Theoph. in Catenâ D. Thomae.

2. Valde notanda venit ardens studium, quo David a Deo postulat ad novam reduci figuram, darique sibi cor novum, & spiritum novum: *Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis.* Verbum, *innova*, ne praetereas, hoc est, spiritum novum largire mihi, ardensque cor. Communis sententiae huius expositio mentem Davidis ita declarat. Tempus aliquando fuit, ô Domine, quô salutem meam optimè curabam, sed nunc omnia lugeo mutata, spiritum meum olim bonum, nunc inveteratum & languidum habeo, bonū illum in me, quem solebam, non invenio spiritum, illum mihi infunde, meque ad bonum illud quod ab oculis meis evanuit, deducito. Largire mihi spiritum, quo nullam ob rem deflectam, atque à recto salutis tramite delirem. Et quantum sapio, supponit nihilominus, quod David vitae integritatem tunc non habebat, quam prius, nec eam in virtute, quam noptabat, constantiam. Porrò D. Gregor. Nazianzenus contrarium opinatus est, nimirùm dum haec David à Deo flagitaret, puram mundamque habuisse in actionibus suis conscientiam, verè de peccato contritum fuisse, & in via virtutis admodùm progressum: *Quin divinus quoque David cor mundum in se creari, ac spiritum rectum in suis visceribus innovari postulat, non quòd non habeat (quis enim habere possit, si tātus vir eo careat) sed quòd pro novo id ducat, quod nunc quotidie accrescit* Quocirca hoc à Deo poscebat David, ut desideriis suis satisfaceret, quoad encaenias & quotidianam templi sui renovationem, circà spiritus sui profectum & virtutis incrementum, ut hoc modo divinae placeret majestati.

Psal. 50.

3. Quàm insigne munus offerebat olim Sponsa delecto suo Sponso! *Lectulus noster floridus;* velut dixisset: Utinam scires, ô dilecte mi, quàm placidum, gratum, floridū, mollemque habeam lectulum! Qualis illa domus, in quâ hospes excipieris, quàm eleganter ornata! Nihil aliud est, quàm lectulus floribus respersus. Audit illam loquentem D. Bernardus, verbaq; quaedā profert, quae singula flores sunt: *Quòd si lectulus respersus floribus, conscientia est referta bonis operibus, vides certè, ut similitudo servetur, quanquā sufficere semel*

Cant. 1.

D. Bern. Serm. 47. in Cant.

ſemel aut ſecundò operari quod bonum eſt, niſi inceſſanter addas nova prioribus. Cujus hanc addit rationem : *Alioquin jacet & marceſcit flos boni operis, atque in brevi omnis ex eo nitor exterminatur & vigor, ſi non aliis atque aliis ſuperjectu pietatis actibus continuò reparetur.* Quaſi dicat : Quemadmodùm lectulus florum, ſeu lecti flores marceſcunt, & pulchritudinem ſuam amittunt, ſi novis non inſtaurentur : ſic & anima virtutibus ornata (lectulus Dei hic eſt ſpiritualis) ſi nova ſibi non acquirat merita, floribus ſe reformans, & continuò aliis virtutum actibus renovans, ſplendorem ſuum amittit & nitorem, obſcura redditur & inepta, quæ templum ſit, Deique habitaculum , hic enim non niſi in domo novâ , vel renovatâ placidè requieſcit.

4. Rem notat D. Bernardus ingenio ſuo, ac prudentiæ plane congruam. Deſerta peragrabat vates Elias, profugus à facie & tyrannide Reginæ Jezabel , ad arboris radicem, itineris labore fractus, requieſcebat, atque inter alia hoc ipſe Deo : *Neque melior ſum, quàm patres mei.* Perpendit D. Bernardus ab Elia non dictum , nolo melior eſſe patribus meis , ſed *melior non ſum quàm patres mei Quamquàm ſanctus Elias, non ſum, inquit, melior, quàm patres mei, & non dixit, ſe nolle patribus eſſe meliorem.* Quòd dixit : Melior non ſum patribus meis antiquis ; humilitatem ſapit, etenim manifeſtum eſt, quòd plures eorum excedebat. Verùm ſi dixiſſet, nolo ipſis eſſe melior, imperfectionem ſuam prodidiſſet , ſignificâſſet enim eam, quam habebat bonitatem, ſibi ſatis eſſe, & non aliam velle virtutem præter eam, quam ſibi hactenùs comparaverat, nec in perfectione provectiorem ſe deſiderare: hoc autem ſervo Dei omninò non conveniebat, cujus perpetuum ſtudium hoc eſſe debet, ut ſemper nova ſibi merita lucretur, & virtutis renovet exercitium , animam ſuam novis adornans floribus, noviſque renovans ſanctimoniæ pietatiſque operibus, ut Deus ad eam venire dignetur, atque in cœlum vertere empyrium.

3 Reg. 19.

D. Bern. Epiſt. 91.

5. Nec obſtat quòd Elias tunc ſenex eſſet, tamque virtute quàm ætate provectus : etenim in Dei famulatu ſemper de novo incipere debet, qui ad perfectionis gradum adſpirat. Conveniens eſt intentioni noſtræ ſententia prophetæ Zachariæ, quam Cardinalis à Vitriaco perpendit : *Adhuc habitabunt ſenes & anus in plateis Ieruſalem , & viri baculus in manu ejus præ multitudine dierum Et plateæ civitatis complebuntur infantibus, & puellis ludentibus in plateis ejus* Novi ſenſum litteralem hujus loci loqui de reſtitutione Jeruſalem, quam Deus promittit ad priorem floridamque reducere dignitatem, ſic ut tot reperiantur ſenes & decrepiti , quot pueri & infantuli. Porro Doctor hic illa exponit propoſito noſtro convenienter in ſenſu ſpirituali, atque non alios in Eccleſia Dei futuros ſeniores, alios autem juniores, ſed eoſdem futuros & ſenes & juvenes: quamvis enim multam ætatem in ſtatu virtutis peregerint, atque ad ſenium pervenerint, tunc tamen incipient ita Deum amare, illique ſervire, ac ſi vivere nunc inciperent, ſeipſos in Dei famulatu ita renovantes , ac ſi uſque modò boni nihil egiſſent, nec ulla virtutum merita ſibi comparâſſent : *In plateis Ieruſalem, id eſt in latitudine charitatis habitant ſenes maturi & graves. Baculus autem correctionis debet eſſe in manu talis ſenis, qui nullos habet dies virtutum Plateæ autem civitatis Eccleſiæ implentur infantibus illis, de quibus dicitur : Quaſi modò geniti infantes, & puellis ludentibus, quæ ſunt animæ incorruptæ, à peccato ſteriles, cum gaudio mentis benè operantes.* Tantâ voluptate , tantoque mentis ardore Deo famulari incipient illi , qui jam eſſe poterant emeriti, ac ſi de novo diſcerent rudimenta virtutum. Notandum autem hoc futurum in Jeruſalem, idem enim eſt ac in templo Domini encænia celebrare : *Adhuc habitabunt ſenes & anus in plateis Hieruſalem. Facta ſunt encænia in Ieroſolymis.*

Zach 8.

Vitriac. Serm. 1. Dom. 25. poſt Pentec.

Loquitur Evangelicus vates de juſtis ſub lege gratiæ, atque de illis : *Qui autem ſperant in Domino , mutabunt fortitudinem , aſſument pennas ut aquilæ, current, & non laborabunt* D. Cyrillus hujus metaphoræ propheticæ interpres, modum notat, quo aquila renovatur, cujus etiam meminit D. Baſilius ; hic autem talis eſt : Quando ſe ſentit ſeneſcentem & gravem, volatum in Solem rectâ dirigit, alas concutit, atque ex illo labore incaleſcens continuò ſe in lacum aquarum demittit : frigus per poros ſubintrat, atque ita nullo negotio veteres ejicit pennas, novaſque acquirit. Hoc idem igitur 6.

Iſa 40.

D. Baſil. in Hexamet.

igitur eveniet fidelibus, piisque Christianis, inquit Isaias, quod ita declarat D. Cyrillus: *Renovabuntur igitur sicut aquilæ prompti enim & instar juvenum alacres vias conficiunt divinæ pietatis, dante illis Christo quæ ad vitam suppeditant.* D. Cyrill. Alex. ibid.

7. Subtiliter more suo explicat D. Petrus Chrysologus cogitationem quam suscepit prodigus ille filius vitæ male actæ pœnitens, & juventutis levitatum pertæsus, de ædibus paternis repetendis, patremque orando: *Fac me sicut unum de mercenariis tuis.* Luc. 15. Quasi dicat: Pater mi, adsum, certum habens me totum tuæ subjicere voluntati, & cùm te adeò graviter offenderim, in omnibus factus inobediens, volo nunc tibi non esse filius, sed servire mercenarius, hunc autem locum mihi in domo tua, obsecro, ut concedas. Petitionem hanc enucleans D. Petrus Chrysologus, observat, quod ille prodigus, cùm filius esset, locum elegit, statumque famuli, aitque hoc non vacare mysterio. Quodnam illud? Intelligite: *Ut locatione annua servitus innovetur, ut labori jugi conditio conducta deseratur.* Chrysol. serm. 2. de filio prod. Mercenarius cum domino suo convenit de operâ sive per menstruâ, sive annuâ, ita ut ad finem mensium, vel anni, pactum renovet, novamque domino suo promittat obedientiam. Hoc igitur in votis pœnitens habebat filius, ita nimirùm Patri suo Deo servire, ut perfecti servi personam indueret, initumque sæpe fædus renovaret, seque in virtutis exercitio reformaret, hoc autem est ad modum, qui verum justum decet, in templo animæ suæ encænia celebrare.

8. Dum divinus Præceptor in ultima Cœna dilectis discipulis suis mysticam illam haberet concionem, inter alia præcepta, dilectionis potissimum eis præceptum imposuit. Notat verò subtiliter Origenes, præceptum hoc amoris à Domino appellari novum *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem.* Ioan. 13. Legem amoris vocat Christus novam. Sed quâ veritate nova dicitur, cùm lex sit adeò antiqua, quam tempore Moysis Deus populo suo præscripsit? Si noviter esset instituta, concederem utique sic vocari, sed tantorum annorum, immò sæculorum lex quomodo vocari possit nova, non capio. Dicit tamen Origenes, & meo judicio tangit mysterium, sic inquiens: *Cùm utique sciret olim datum esse mandatum in lege, sed quoniã charitas numquam cadit, nec mandatum charitatis unquam veterascit, hoc quod numquã veterascit, semper novum esse pronuntiat. Semper enim observantes, & custodientes in se charitatis mandatum, novos reddit in spiritu* Orig. hom. 9 in Num. Quasi dicat: Non vocat Salvator noster illud præceptum novum amoris, quod dedit Discipulis, quasi tunc illis imponeret, cùm multis annorum centuriis ante illud Hebræis injunxisset, sed sublimius quid intendit: illis nimirùm verbis Christus effectum docuit, quem lex illa dilectionis in fidelibus eam observantibus operaretur, hunc scilicet, ut quanrumlibet ferventer invicem diligerent, numquam tamen ab amando defervescerent, quia charitas non excidit, semper fixa semperque constans perseverat Et qui ex toto corde Deum in proximo suo diligit, cùm multo tempore illum dilexerit, eum tamẽ spiritu adeò ferventi, magnoq; prosequitur affectu, ac si dilectionis tantũmodò tyrociniũ inchoaret.

9. Hoc autem modo dicimus fieri in terra divinam voluntatem, sicut in cælo, quod Dominus noster nobis ab æterno Patre postulandum imposuit, cùm orare sic jussit: *Fiat voluntas tua sicut in cælo & in terra* Matth. 6. Scire lubet qualiter cœlestes aulici Deo concinant laudes D. Joan. in Apoc hoc expressit, dicens: *Cantabant canticum novum*, in gloriã & honorem Dei sui. Apoc. 14. Advertit. Card. Vitriac. ab Evangelista dici canticum novum, quod à beatissimis illis spiritibus Deo persolvitur. Qui fieri potest hoc, cùm cœli cantica semper sint eadem, & quotiescumque S. pagina illius meminit, non aliam proferat literam, quam *Sanctus, Sanctus, Sanctus*? Nec ibi sunt phonasci, qui novos componant in musica tonos, ut frequenter hîc fit, nõ tam ad promovendum Dei honorem, quàm auribus gratificandum Quâ igitur ratione dilectus ille Discipulus tonos illos cantica nova appellat: *Canticum novum*? Nodum dissolvit doctissimus Vitriacus: *In ejus laude semper recentes erunt.* Vitriac. serm. 1. Dom. 4. Quadr. Semper fuit beatorum spirituum musica: *Sanctus, Sanctus, Sanctus*; & cum illã ab eo tempore cecinerint, quo Deo frui cœperunt, profectò valdè antiqua est. & nihilominus nova est, quia numquam ab ea decantanda fatigantur, immò verò tantâ contentione, tantâque voluptate Deo suo concinunt, ac si hodie primùm plectra tangere

gere inciperent, vocesq; formare, & primâ solummodò vice Deo gratificarentur: & licet tot sæcula præterierint, à quibus aulico hoc functi sunt officio, eo tamen modo hoc faciunt, ac si noviter inchoarent *In ejus laude semper recentes erunt*, seq; in venerando illo Domini sui cultu renovabunt, nec non encænia (eo modo quo fari possumus) in ejus amore & obsequio celebrabunt. Hoc ipsum implent justi, eosq; in terra imitantur, idq; à nobis Dominus exquirit, ut eo modo, quo beati in cælesti Jerusalem & triumphanti Ecclesia illi famulantur, eodem nos fideles in inferiori Jerusalem & militante Ecclesia Deo serviamus, sintq; cœli comprehensores prototypon, quod nos viatores in terra imitemur Quinimmò eam ob causam animæ in hac vita, seu justi, dicuntur viatores vel itinerantes, quia quo tempore hic fuerint, tenentur nomini respondere quod præferunt, semperq; encæniare, hoc est, actus renovare virtutum, itinerando, progrediendo, novamque gratiam acquirendo, hæc utique est animæ renovatio, per encænia templi Jerusalem præfigurata: *Facta sunt encænia, &c.*

Hyems erat, &c.

CONSIDERATIO II.

Non vacat mysterio, quod sanctus historiographus hyemis addat circumstantiam, licet ad historiæ contextum parum referre videatur.

1. EX vate Isaia locum notavi, cujus expositionem mihi assumam, ut argumentum meum fundetur tantò solidius: *Utinam dirumperes cœlos & descenderes, à facie tua montes defluerent, sicut exustio ignis tabescerent, aquæ arderent igni* ait ille, velut dixisset: Utinam, Domine, placeret divinæ tuæ bonitati, cœlos diffringere, atque in hæc ima descendere, tunc etenim durissimi licet montes à conspectu tuo defluerent, & colles nive plurima cooperti, ac frigidi, in igneas fornaces, flammarumq; incendia verterentur, aqua gelu rigidissimo constricta, & grando igneas evomeret scintillas. Sacri quærunt hic Interpretes, quid Isaias hoc suo vaticinio præsignârit. Glossa ordinaria, per aquas, montes, collesque, mundi populos intelligit, per ignem autem charitatē, quam Dominus venerat mittere in terram, qua corda mortalium inflammaret. *Populi mundi inflammarentur igne charitatis*; juxta illud D. Lucæ: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi ut accendatur?* Et singulariter spectabat oraculum hoc Judæos, quorum salutis causâ potissimùm Dei filius descendit. Et hoc sensu Hugo Card prima illa verba declarat: *Montes defluerent id est, superbia Judæorum compesceretur. Dura corda & superba pœniterent, & defluerent in lacrimas compunctionis.* Congelata & obfirmata eorum corda liquescerent, aliaque fierent ignis divini virtute, hoc est, efficaciâ charitatis Hoc veridicus prædixerat Isaias Porrò non video quomodo, vel quando, si Judæos spectes, oraculum hoc fuerit impletum, quandoquidem constans sit doctrina SS Patrum, & Expositorum (quorum originalia cùm cognita sint, non refero) ab Evangelista notatam hanc temporis circumstantiam: *Hyems erat*; quando illi hodie Christum circumvallârunt, non gratiâ temporis, quia parum hoc referebat, nec similiter ob Christum, quem nec frigoris asperitas, nec pluviarum inundantia vel pedem referre cogerent, quo minus nobis salutifera prædicaret: nam omne tempus illi fuit opportunum, quo nobis beneficia conferret; sed ut ostenderet, ejus temporis frigus optimè convenire glaciei, quâ corda eorum constringebantur. Quomodo ergo veritatem hujus vaticinii, quantum ad hanc partem, salvabimus, cum videamus eam non impletam? Suam alii dicant opinionem: illud ego in hoc casu sentio, quod Spiritus Sanctus per Prophetam hoc dixerit, quod fieri meritò debuisset, facileque potuisset, & nequaquam illud, quod ex Judæorum perfidia erat futurum, quocirca consideratis propheticis hisce verbis, evidentiùs eorum patet ingratitudo, & justa pervicaciæ condemnatio, nam quanto major erat Solis divini fervor, quo irradiabantur, tanto magis in unum coit (ad modum cisternæ) eorum frigiditas, qua corda eorum & strictiùs congelabantur, & durius obfirmabantur.

2. Optimè proposito nostro servit locus Prophetæ Aggæi: *Operuistis vos, & non estis calefacti*; sed frigefacti. Non me latet varia Expositorum hujus sententiæ declaratio, sed doctissimus Haymon eam nobis cōmodè exponit,

Isa. 64.

Gloss ord.

Luc. 12.

Hugo Cardin. hic.

Aggæi 1.

exponit, dicens loqui prophetam de perversa illa populi fœce, cui Deus divinitatem suam aperuit, dedit legem, altaria, doctrinam, sapientiam, ut iis se contra nequitiæ munirent frigus, & nihilominus calefacti non sunt, neque charitate exarserunt, immò verò intensiore congelari perierunt: *Haymon. in Agg.* *Operitur & ex calore non fovetur, qui divinam sapientiam, qua ornetur, & à malitiæ frigore defendatur, accipit, sed tepidè & exitiosè eam exequendo, caloris illius gratia privatur.* Non sufficit, quod sol divinos suos illis communicet radios, vel æterna sapientia lucem suam in medio hyemis tenebrarum intellectus eorum, & cordis infundat: etenim ut prius, cæcitate & frigore contabescunt. Idem quoque pluribus contingit Christianis, qui scientia quidem superabundant, sed virtutes illis deficiunt: doctrinam habent, quibus videntur totum posse inflammare mundum, sed nec ipsi calent, nec corda aliorum accendunt, qui illam non habent, in quo multum similes sunt Judæis.

3. *Deut. 33.* Jam aliàs expendimus verba illa Moysi de Deo: *In dextera ejus ignea lex.* Hoc nonnulli dictum volunt vel quòd Deus divinâ suâ manu legem amoris, quem ignem dicit, descripserit, vel quòd dum illa promulgaret, audita fuerint tonitrua, visaq; fulgura; atq; ad hoc alludit sacer historiographus. Bonas has esse censeo expositiones. Sed Card. Vitriacus locum hunc ad mores trahit, duasq; hic distinguit manus, dexteram unam, & alteram sinistram. Et quas dicemus has esse manus: *Vitriac. serm 3. in Pent.* *Per sinistram intelliguntur, qui frigido corde verba Dei audiunt, vel proferunt: per dexteram electi, qui divina mandata frigido corde non audiunt, sed adhuc amoris intimi facibus inflammantur, quot enim mandatis instruuntur, quasi tot facibus accenduntur.* Et cùm dextera sit electorum locus, sicut sinistra reproborum, arbitratur Cardin Vitriacus, Moysè dicere, quod in Dei dextera sit ignis, quâ significatur, quod sicut ignis cordis sigillum est notaque salvandorum, ita frigiditas sigillum sit & character condemnandorum: hoc est, *In dextera ejus ignea lex.*

4. Ænigma satis obscurum, & mysticum proposuit olim Deus Job solvendum, quo sanctus hic vir se sensit admodùm intricatum. Fortassè (ait illi) amicorum integerrime, thesauros nivis aliquando es ingressus? *Numquid ingressus es thesauros nivis? Aut thesauros grandinis aspexisti?* *Iob. 38.* Manifestum est quod non est ingressus. Sed nec Job propositam sibi à Deo quæstionem intellexit. Quis enim vidit unquam thesauros nivis, & grandinis, rem tantillam? thesauri namque ex pretiosis, & opulentis rebus congregantur. Et potissimùm cùm grando, & nix tam modico tempore perdurent, & in momento dissolvantur, thesauri verò consentur ut multis sæculis, vel saltem pluribus annis conserventur. Non ignoro quid Interpretes hujus sententiæ dicant, & omnes conveniunt, quod nimirùm Deus sanctum virum docere voluerit, quàm exigua sit hominum tum potentia, tum scientia: quandoquidem omnium potentissimus hominum, tametsi maximè vellet, creare non posset nivem aut grandinem, sed nec omniũ sapientissimus secreta rimari, quibus formantur. Sed D. Hieron. spiritualiter locum hunc nostro argumento convenienter exponit his verbis: *D. Hieron. in hunc locum.* *Potuit Dominus de adventu suo in carne hoc dixisse, quo (ut ignis æternus, & ignis cœli, per quem omnes creaturæ rationabiles convalescunt) dignatus est ad terram descendere. Qui velut ad niveam regionem, & frigidam hujus mundi, atque instar grandinis nimio infidelitatis frigore duratam, exclamavit, & dixit: Ignem veni mittere in terram.* Quis dubitat quis Deus, dum sanctum Job hæc interrogavit, de se fuerit locutus? Ignis est æternus, & cœlestis, ut dixit Moyses: *Deus noster ignis consumens est*; *Deuter. 4.* qui beatissimos in cœlo spiritus accendit, & dignatus est (incitante illum bonitate sua, nostrique amore) in terram descendere, & fieri homo, & jam in terra habitans, velut inter grandinis, & nivis infidelitatis thesauros, ingratitudinem quoq; humanam expertus est: quantumlibet enim laboraret ignem accendere, ut ipse quidem deferveseeret, corda verò inflammarentur (hunc enim sibi finem veniens in mundum proposuerat, secundùm illud: *Ignem veni mittere in terram, &c.*) tantam tamen invenit duritiem, & tam ingens offendit frigus, tantumque illi Judæi restiterunt, ut quamvis nix, & grando tam modico durent tempore, ut minimo calore dissolvantur, grando tamen, & nix adeò fuerit obfirmata, ut immenso divini amoris igni velut thesauri partem se opposuerint.

D. Chry-

5. D. Chrysost. curiosè notat dictum à David, quod Deus, & Dominus universæ terræ mandaverit, ut omnes in conspectu ejus apparerent, totaque terra testis fieret eorum, quæ faceret, quæque loqueretur: *Deus deorum Dominus locutus est, & vocavit terram.* Quænam est hæc terra, quam Dominus in operum suorum testem advocavit? Peccator est, ait os aureum, quem Deus quæsiturus, & salvaturus descendit: *Terra enim hic peccatores significat, quos vocare ad fidem, & pœnitentiam Christus venit, ipso dicente: Non veni vocare justos, sed peccatores.* Congrue autem terra peccatores denotat: etenim ut omittam alias rationes, *terra est in qualitate frigida, quia secundùm Basilium, terra est corpus frigidum, & siccum, & id potest esse, quia magis distat ab elemento ignis quolibet alio elemento. Hoc directè peccato congruit, quod animam privat ab igne divini amoris.* Adducit autem D. Chrysost. exemplum de cisterna, ex illo Jeremiæ: *Sicut frigidam facit cisterna aquam suam, sic frigidam fecit malitiam suam.* Quantò magis solis radii diriguntur in cisternam, tantò fit aqua, quam continet, frigidior: ita populi mei perversitas igne, quem accendo, fit obstinatior, & in charitate frigidior. Hyems erat, & ipsis lapidibus obduratior: *Tulerunt lapides.*

Psal. 49.

D. Chrysost. in Psal 49.

Hierem. 6.

6. Porrò quamvis eo tempore Christum inter, & Judæos hoc ita contigerit, idem etiam modò nonnullis evenit Christianis. Sed cùm auxilia, quæ Christiani percipiunt in lege gratiæ, sint efficaciora, & gratuita subsidia ad conversionem majora; nemo, licèt congelatum se sentiat, & lapide duriorem, de salute sua desperet, est etenim omnipotens Dei manus, qui thesauros nivis, & grandinis convertit in ignis divini sui amoris ardentissimas fornaces. Audiamus loquentem D. August. ad illa verba Ps. 147. *Qui dat nivem sicut lanam, mittit crystallum suam sicut buccellas, emittet verbum suum, & liquefaciet ea.* Dat nobis Deus nivem de cœlo decidentem sicut floccos lanæ: & quemadmodum lanea vestis corpus contegit, ita & nix terram, quo fit ut nivis multa frigiditate colligatur, & conservetur in terra calor, ut postmodùm majori virtute fructificet. Demittit congelatam aquam, atque conversam in grandinem crassiorem, diminutum, & velut in frusta panis confractum ac divisum: & unico verbo Domini dissolvitur, liquescit, & in aquam convertitur fluidam, & limpidam. Quid plura? *Flavit spiritus ejus, & fluent aquæ.* Unico venti meridionalis flatu convertitur nix in grandinem, & glacies in torrentes aquarum. Hanc versus illi continent paraphrasim. Mente igitur accedamus Doctorum aquilam, dicentem Davidem insinuare, quod Deus crystallos, id est, frigida, & congelata per peccatum corda (D. Paulum his annumeres, aliosque plures) soleat ut buccellam panis liquefacere? *Sicut buccellas.* Novit Dei potentia duras, & congelatas crystallos convertere in prædicatores, & panis buccellas aliis ad cibum, id est, qui velut buccellas panis verbum suum ita dividunt, & dispertiunt, cordaque sua ita inflammant, ut ea charitate flagrent, qua queant & alios accendere, atque dilectionis veste contegere, qua priùs nudi erant, & spoliati: *Hoc est, qui dat nivem sicut lanam, mittit crystallum suam sicut buccellas;* & primo lucis radio, prima, inquam, inspiratione gratiæ suæ sic eorum emollit corda, mentesque liquefacere, ut eorum oculi fontes fiant lachrymarum, & velut criminum suorum baptisma. Verba proferamus D. August. licèt non ita brevia: *Quid est ex nive vestem laneam efficere quàm de isto adhuc incredulus, & frigidus spiritu, vestem charitatis, & providentia alius efficere? Non ergo desperet nix, non desperet crystallus. Emittet verbum suum, & liquefaciet ea. Dura crystallus erat Saulus, sed quamquàm durus, quamquàm gelidus, ecce ille, qui emittit verbum suum, & liquefacit ea, clamavit de cœlo fervidus: Saule, Saule, quid me persequeris? Una illa voce tanta duritiei illius crystalli resoluta est: Flabit spiritus ejus, & fluent aquæ; flat ergo Auster, solvitur rigor captivitatis, & currit in Deum fervor charitatis.* Admirabiles ita effectus, cum alternatis mutationibus frigoris in ignem, nivis in calorem solet divina bonitas, dum illi placuerit, operari.

Ps. 147.

D. August in Ps. 147.

7. Utinam tam felices essemus, ut vel scintillam divini ejus amoris in cordibus nostris perciperemus indubiè certissima forent nostræ salutis argumenta. Expendit Hugo de S. Victore verba Redemptoris nostri dicta discipulis in Emaus, quibus obviam venit divinus ille magister. Cœna

cum mihi symbolum aperitur ejus vafritiei, qua diabolus solet animas circumdare, ut eas illaqueat.

2. Bina notavi loca ex libro Job, argumento nostro opportuna. Cum die quâdam assisterent coram Deo filii Dei, id est, Angeli, adfuit & inter illos diabolus. Cui Dominus: *Vnde venis?* Hostis humani generis communis, unde venis? Respondet illi Satan: *Circuivi terram, & perambulavi eam.* Quid hoc, inquit Origenes, Dei hominumque inimice? Quid hoc circuitu, talique perambulatione intendis? An ut videas, quâ viâ commodiùs intrare possis? Et quæ bellica paras tormenta? quas glandes vis ejaculari? Sed nunc capio mysterium! *Spiritualibus seductionibus terram circuis, ô diabole, ad desolandum, ad exterminandum.* Jam novi te spiritum viarum infestatorem, terrarum latronem, qui raptu, doloque vivis, quique continuo circumis, & perambulas orbem, exploraturus num valeas crudelissimos tuos ungues alicujus innocentes justique sanguine tingere. Quare verè confiteris esse tuum hoc officium, & ideò in terra te vivere, ut justos circumdes, & laqueos tendas, quibus illos irretias, capias, & ducas in triumphum. *Circuivi terram, &c.* Hic est primus locus. Iob 1.

3. Alius sumitur ex cap. 6. viri sancti, quo crudele, & importunum refert bellum, quod illi movebat inimicus nihil intentatum relinquens, quo eum superare posset, aitque: *Circumdedit me lanceis suis.* Et quamvis D. Hieronymus, vel meliùs dixero Beda, nomine lancearum intelligat detractorum linguas, quas in eum excitabat diabolus, uxoris scilicet, & amicorum ejus, qui sarcasmis eum percellebant, nasoque suspendebant, & phrasis sit S. Scripturæ communis, quâ obtrectatorum linguæ dicuntur lanceæ, non solum eò quòd lingua formam præferat cuspidis lanceæ, sed insuper eò quòd ad cordis intima pervadat, ut dixit Spiritus S. *Flagelli plaga livorem facit; plaga autem linguæ comminuit ossa*, nihilominus doctissimus hujus libri commentator lanceas illas interpretatur varias tentationes, quibus Job diabolus impugnabat. Vnde sic exponit ejus sententiam: *Circumdedit me lanceis suis, obsident me jaculatores, undique configor jaculis, collimant sagittæ universæ. Cœlum jaculatur ignem, æther ventum rapidissimum, terra vermes, uxor, domestici contumelias, dæmon truces oculos, minas ac terrores, & misera hæc mea conditio aliorum impendentium malorum suspicionem ac metum.* His omnibus velut sepe circumdat me inimicus, ut capiat, & nisi Deus auxilio suo, & protectione me defenderet, impossibile foret de tam evidenti gravique periculo immunem evadere, atque tam potentis hostis prælio invulneratum excedere. Eodem planè modo, fideles mei, quo diabolus Job impugnat, solet & justas quoque animas impetere, ut eas vincat. In hæc ita D. Gregor Mag. *Benè circumdari lanceis dicimur, quia antiquus hostis tentationis suæ vulnere ab omni parte nos impetit.* Negare non possumus (inquit præfatus Doctor) quin diabolus ex omni nos parte circumcingat, suarum tentationum, insidiarumque lanceis. Praxis est hæc versipellis inimici valdè antiqua, animas circumdare, quando majori conatu studet prædam rapere meliorem.

Iob 6. Eccl. 28. Pineda hic. D. Greg. lib. 13. Mor. c. 6.

4. *Civitas enim munita desolata erit, speciosa relinquetur, & dimittetur quasi desertum* Verba sunt Isaiæ. Nihil refert, nunc definire, utrum in sensu historiali loquatur de Jerusalem, & calamitates prædicat illi jam imminentes. Proposito autem nostro servit explicatio spiritualis D. Ambrosii, qui parum aliter hæc verba legit (secutus fortassè Septuaginta) *Ego (dicit ille) civitas munita, ego civitas obsessa.* D. Ambrosius verba illa interpretatur de Ecclesia fidelium, vel de anima justa: quamprimùm enim virtutibus munita floret, & perfectione redditur speciosa, continuò diabolus, ejusque legiones conspirant, ut undequaque eam obsideant. Loquatur ipse: *Denique habes in Isaia, quia justitia dicit, vel Ecclesia: Ego civitas munita, ego civitas obsessa, munita per Christum, obsessa per diabolum. statim diabolus eam animam obsidet, quam Christus munit.* Quocirca expedit ut anima vigilet, seque ex omni parte contra diabolum muniat, quia eam in gyro circuit, ut videat, an aliquem ingressum inveniat: *Ego civitas munita, ego civitas obsessa.* Isa. 27. D. Ambr. lib. 1. Hexam. c. 8.

5. Huic sententiæ non absimilis est ea, quam modò profero. Vocat Deus Ezechielem, illique præcipit: *Sume tibi laterem, & pones* Ezech. 4.

coràm

tum, eamque sibi rapiat. Hortatur igitur nos Christi Vicarius, fideles mei, vigilate, attendite, ne vos diabolus inopinatò superet: & quamvis in via virtutis multum profeceritis, Deo sitis admodùm familiares, & copiosa ejus gratia ditati, ex hoc ne desides efficiamini, immò verò tanto estote timidiores, minusque securi, ad hujus enim insidias inimici nullum datur sacrum asylum securius, quàm gratia Dei, ejusque subsidium.

7. Psalm. 90. *Quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium.* Verba hæc justi sunt propria, vel Christi Redemptoris nostri, de illo namque ea capiunt Interpretes ore Davidico pronuntiata. Poterit loqui Deo fiducialiter & securè, eique dicere, quod ad eum semper sit recursurus, quia protector ejus est, & defensor, atque in vitæ præsentis afflictionibus, ac miseriis asylum. Poterit alius quoque dicere: *Quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium.* Hoc certius est, quod Deus me liberabit de laqueis & fallaciis, quas mihi secretò struent inimici, qui hoc semper agunt, ut me irretiant. Sæpe notavi verborum horum genuinum sensum: *De laqueo venantium.* Videtur enim, quod David oppositum, dicere debuisset, nempe, liberabit me de laqueis venatoris: solet etenim venator multos expandere laqueos, & multi numquàm unum solum extendunt. Satis hoc clarè patet in venatione leporum, ut illos quippe reti comprehendant, diversa diversis semitis parant retia, ut si evadant unum, incidant in aliud. Quomodo ergo diabolus tam expertus venator, & mundus & caro, eorumque asseclæ quando venatum prodeunt ad capiendam animam, non illi plures parant laqueos, quo prædam faciant sibi certiorem, sed unum solummodò, quo capiatur? Non capio, nec patrem aliquem, aut commentatorem inveni, cùm multos legerim, qui hoc singulariter adverterit. Quare (præsuppositâ eorum licentia) opinionem meam proferam. Certum est, plures esse decipulas, quibus hostes animæ conantur eam illaqueare, nihilominùs dicit David, unam tantum esse. Laquei sunt inter se differentes, & unum eos vocat: *De laqueo venantium.* Et ratio, secundùm opinionem meam, ea est, quia ut multi sunt laquei, ita & sibi propinqui, sunt, & invicem implexi, ac vicini, ut licet tot sint, tamen non nisi unum componant per modum circuli, de quo justus non elabetur, si Deus illi non subveniat, atque in se ejus suscipiat defensionem. His conformiter debemus loqui, agentes de quocumque justo: nam si interpretari hoc velimus de Salvatore nostro, aliter loquamur, cùm nemo dubitet, quin propria sibi virtute de laqueis, & transennis inimicorum suorum & nostrorum se liberaverit. Sicut hodie quoque laqueum evasit sibi à Judæis expansum: qui sicut prædiximus, mysticum fuit symbolum ejus, quem struit diabolus, ut justorum animas capiat & superet, & in triumphum ducat: *Circumdederunt ergo eum Iudæi.*

Quousque animam nostram tollis?

CONSIDERATIO IV.

Peccatum est pessimus, & crudelissimus animæ tyrannus.

Trahitur hæc consideratio ex insigni Lusitano Oleastro, qui postquam exposuisset in sensu literali verba cap. 28. Deuteronomii, quibus Deus populo suo minabatur, si divina sua præcepta non observaret, quod vitam traherent velut è fune suspendulam, afflicti, & timore perculsi, & periculo illam perdendi expositi. Nam ita verba illa declarat: *Erit vita tua pendens ante:* Vel, *Suspensa tibi;* sicut legit secutus Pagninum, sumptâ metaphora à re quâdam suspensa, pendula, & non secura: *Sicut res suspensa, quæ semper ruinam minatur.* Et sensu morali adjungit hæc: *Solet Dominus impios hic suspensione animi punire, ut scilicèt sint tot malis attriti, ut nesciant, quò se vertant. Audi quosdam dicentes: Usquequo animam nostram tollis? Si tu es Christus, dic nobis palam.* Hanc animæ suæ suspensionem experiebantur illi, qui Dominum circumdederunt: fatebantur enim se ab illo suspensos, interim, dum non se manifestaret quis esset, & apertè non fatere-

Deuter. 28
Pagnin. hic
Olea- ster hic.

præliorum adversa fortuna, famis calamitas, angor paupertatis, severitas pestis, vel aliæ similes calamitates? Omninò non, sed versu sequenti veras indicat: *Quoniam declinaverunt in me iniquitates.* Sanctus Hieronymus transfert ex Hebr. *Quoniam projecerunt super me iniquitatem.* Quia peccata mihi culpasque imposuerunt: & hæ sunt tribulationes, quas ego patiebar, & quibus inimici mei contristabant me, & affligebãt. Et revera quadrat optimè nomen tribulationum in peccata: quænam enim datur acerbior tribulatio, quàm si quis Deum habeat sibi infensum? Et si nomen hoc, *Tribulatio*, derivetur à tribulis, id est, spinis, tunc primùm audita est in mundo vox *tribulus*, quando peccavit Adam: *Spinas, & tribulos germinabit tibi*; ita sibi affines sunt spinæ, & culpæ, tribuli, & peccata. Quos mihi dabis tribulos, spinasque corpus ita pungentes, & vulnerantes, ut peccatum? Et continui conscientiæ remorsus animam peccatoris pungunt, & torquent:

Gen. 3.

Iuven. Saty. 13.

—— Quos diri conscia facti
Mens habet attonitos, & surdo verbere cadit,
Occultum patiente animo tenore flagellum.

Ita canit Juvenalis: Unde nomen tribulatio propriè peccato convenit.

6\. Isaia 9. Locus mihi offertur ex Isaia, & in illo, meo judicio, fortissimum hujus doctrinæ fulcrum: *Succensa est quasi ignis impietas, ve prem, & spinam vorabit*; inquit evangelicus Orator. De reprobis loquitur hic propheta (teste Procopio hujus loci commentatore) notat autem quod licèt propheta dicat: *Succensa est*; non tamen dicat quis ignem excitarit, atque in hoc invenit grande mysterium, hoc putà, quod necesse non fuerit, ut alii, quatenùs paterentur, illum accenderent, quia illi ipsi flammam sibi suscitarunt, & quo momento peccaverunt, proprii supplicii se reddiderunt executores: *Neque enim flammam in eos immissurum quemquam, cùm sibi ad id satis sint, quod est flammæ genus longè deterius.* Impii tyrannum non requirunt, qui eos excruciet, peccatum enim eorum est Diocletianus, à quo condigna plectuntur pœna.

Procop. hic

7\. David se Deo gratum admodum demonstrat, dum ita canit: *Exaltabo te, Domine, quoniam suscepisti me*; Id est, pondus mihi abstulisti, quo gravabar, recepisti me in manus tuas, meque tibi pondus imposuisti. Ita versum hunc exponit Paraphrasis Hispanica. Ut autem noverimus, de quo singulari beneficio loquatur propheta, subjungit: *Eduxisti ab inferno animam meam.* Communem novi hujus sententiæ expositionem esse, quod David hic loquatur de morte & sepulchro, quod sæpiùs præ oculis habuit. Porrò D. Augustinus, cui suffragatur Hugo Card. ait, Davidem nomine inferni intelligere peccatum, quo cruciabatur, ac infernus ipse esset: *Hoc est à peccato, in quo nõ minùs, quàm in ipso inferno torquebatur.* Quamprimùm vidit David mortali peccato se maculatum, confestim portatilem deploravit in anima sua tartarum, talesque sensit dolores, ac si cum damnatis pœnas dependeret. Si doctrinam hanc ulteriùs urgeremus, & diceremus, quod multo acerbius eũ vexarint pœnæ peccati, quam affligerent infernales cruciatus, non hyperbolicè loqueremur, ratio autem cui innitor, ea est, quia magis culpa facit infernum, quàm pœna, plures autem extiterunt Sancti, qui in vitâ tulerunt propter Deum pœnas inferni, & conservarunt se in ejus gratia, interque eas hoc habuerũt consolationis, quod illas paterentur Dei causa cum spe, quod illos ab iis esset erepturus: peccatum autem pœnas reddit æternas, & intolerabiles, adeò gravis est peccati tyrannis.

Episc. Cacer.

Aug hic & Hugo Card.

Sit epilogus hujus argumenti consideratio D. Augustini. Christus cum Discipulis suis ultimam sumens cœnam, conversus ad Petrum dixit ei: *Simon ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum.* Notat eximius ille Pater, quod diabolus à Deo non petat homines, ut eos sinat in pace, & quiete vivere, sed ut in eos fortissimos faciat impetus, quibus illos evertat, conturbet, commoveat, & nec horam quietis permittat, & post hæc domùm præcipitet in infernum: *Quid est vexare sicut triticum? Quomodo ab homine triticum non manducatur, nisi primo attritũ, ut panem faciat. sic neminem manducat diabolus; nisi primò per tribulationem everterit, contriverit, ut manducet.* Quot tunsiones patitur triticum, antequàm aptum sit ut tamquàm panis mãducari queat? Non minora patitur homo, qui peccat, per manus Satanæ, antequã illius esui, vel usui cõmodus sit apud inferos? Num hoc nõ advertis in miseris hisce 8.

Luc. 22.

D. Aug. in Psal. 100.

meus inimicus invenisti me, qui tam mala comminaris mihi? Semper occurris mihi mali nuntii bajulus? Notandum autem, quod nondum Elias illi Dei sententiam annuntiaverat, sed cùm reus esset, corde præsago timebat, itaque querimonias suas præmisit. Elias persecutionem tolerabat, & Achab se læsum conquerebatur.

3. Non possum non admirari quod D. Chrysost. notat in hujus argumenti prosecutionem. Tulit Rex Ægypti conjugem viro suo Abraham, quia verò Deus severiùs illum punivit, ipse prior cum patriarchâ expostulat. *Quidnam est hoc, quod fecisti nobis*? (Gen. 12.) Quare tantum mihi malum intulisti? vel quis ferat, quod adeò malè me excipias? Verba hæc non absimilia sunt illis ex Evangelio: *Quousque animam nostram tollis*? Audit illum Chrysost. & pro Abraham respondens, subdit sequentia: *Egone tibi feci? Ipse magna mihi fecisti, & gravia in me commisisti.* Ego tuli injuriam, meum erat conqueri: quandoquidem in materia tam gravi me læseris. Cùm Abraham acceperit injuriam, quo jure conqueritur Abimelech? Voluit silentium Abrahæ imponere, & anticipare querimonias, quas ille meritò proferre poterat: sic enim pro more habent, Auditores, improbi, ut de vobis conquerantur, quando vos læserint, ne vos injurias passi conqueramini: ut enim molestè patiuntur, quod illatam injuriam graviter feratis, tentant utrum vobis possint os obstruere, si priores conquerantur.

4. Quod impii faciunt bonis, qui Deum repræsentant, faciunt & ipsi Domino, qui cùm de illis possit conqueri, ipsi se querulos exhibent. Loquitur Deus per Isaiam populo suo, & postquàm illi in faciem exprobrasset beneficia à se collata, his verbis concludit: *Expectavi ut faceret judicium, & ecce iniquitas, & justitiam, & ecce clamor.* (Isai 5. v. 7) Quando fidele spectabam obsequium beneficiis meis debitum, offerunt mihi, & oculis meis objiciunt *Ecce* injurias, gravesque calumnias: qui servire mihi debuerant, offendunt me; quando expectabam, ut peccati sui saltem pœnitentes, & reatum agnoscentes reverterentur, & veniam offensæ deprecarentur, querelas contra me vociferabundi. *Ecce clamor.* Clamor, juxta declarationem optimi Interpretis D. Hieronymi, querelam, seu querimoniam denotat valde fundatam contra virum tibi injuriosum, ex gravi ortam dolore, & cordis indignatione, ex quâ fit, ut clamores excitet, de quibus ita D. Paul (inquit D. Hieron) iram superaddens, verbaque incomposita. *Omnis ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia.* (Ephes. 4.) Tales igitur erant Judæi, qui præter ingratitudinem, malamque divinis beneficiis redditam vicem valde stomachosi de divina murmurant majestate. Mundus hoc hominum genere redundat, quibus dum benefeceris, pro gratiarum expectata actione, ecce non tolerandâ te depriment injuriâ. Hoc igitur Deus per Isaiam indicat, velut dicens: An enormior dari possit iniquitas, quàm ea, quâ me populus meus inhonorat? Cùm enim ego nullam habeam justarum querimoniarum rationem, sed omnem patienter dissimulem injuriam, ipsi & non correspondent, & tamen obtrectant mihi, quasi ego in peccato sim. Nullus igitur obstupescat, quod filii parentes imitentur, cùm peccatum hoc eorum adeò sit antiquum, scabiesque jam inveterata.

5. Studiosè notavi verba, quibus uxor patientem virum Job irritabat: *Adhuc tu permanes in simplicitate tua?* (Iob. 2.) velut dixisset: Marite mi, qui fieri potest, ut vir sis tam bonus, & malorum patiens, ut veterem tuam retineas simplicitatem? Hoc enim significavit, ut legit Origen. *Quousque tu sustines?* Quamdiu invicta hæc perseverabit patientia? Commoveri his Job tam vehementer videbatur, ut uxori stultitiam suam objiceret: *Quasi una de stultis mulieribus locuta es*, & omnium, quos sol vidit impatientissima es. Verba hæc non uxor, sed diabolus ejus ore proferebat: *Et revera non uxor dixit, sed diabolus, qui per os ejus est locutus.* (Orig l. 2. in Iob. tom. 1.) Quam autem habebat intentionem diabolus perterrendi immobilem sufferentiam Job? *Quousque sustines*? Quanto tempore durabit hæc tua patientia? Audi præclarum Origenis responsum: *Non enim hoc quod dicit, quousque sustines? fortitudinem demonstrat sustinentis, sed defectum ostendit percutientis, conqueritur qui cadit, & non quæritur, qui vapulat.* Non hoc dixit diabolus, ut esset encomiastes invictæ patientiæ Job, aut constantissimæ fortitudinis illius prædicator, sed furore percitus, & animo despondens, desperansque posse conteri

suam intentionem, & tam animosè cuncta perferentem non ferebat, immò verius dicero, querelas contra eum deponebat. Querebatur, & rugiebat (inquit Adamantius) ille, qui carnifex adstabat, & os suum non aperiebat, qui flagella tolerabat.

6. Considerat D. Hieron. Jonam Prophetam valde commotum, eò quòd Deus latam contra Ninivitas sententiam revocâsset: *Et afflictus est Ionas afflictione magna, & iratus est, & oravit ad Dominum, & dixit: Obsecro Domine, numquid non hoc est verbum meum, cùm adhuc essem in terra mea? Propter hoc praeoccupavi ut fugerem in Tharsis, scio enim quia tu Deus clemens, & misericors es* Fugam arripui, praenoveram enim quod aliud ego dicturus essem, & tu facturus aliud, cùmque sis adeo misericors, praenuntiatam vindictam non executurus Notate sapientes, inquit D. Hiero. *quemadmodùm injustitia arguit Dominum, querelas suas obsecrationis exordio temperat.* Ut Jonas fugam suam excusaret, culpam in Deum conjicit. & quantumlibet conetur in oratione dolorem suum simulare, & pietatis operire involucris, significat tamen offensi querimonias, cùmque Deus ipse tulerit injuriam, Jonas tamen contra Deum expostulat.

Iona 4.

D. Hieron. hic.

7. Quando Redemptor noster adductus est coram Anna, & ab eo interrogatur de discipulis suis, & doctrina, respondit, eumque ad auditores remisit, ut qui de praeteritis & auditis integram dare possent ei satisfactionem, eò quòd semper in synagogis locisque publicis docuisset, ubi ab omnibus facilè poterat audiri, cui subjungit D. Joan. *Haec cùm audisset unus assistens ministrorum, dedit alapam Iesu, dicens: Sic respondes Pontifici?* Notandum occurrit hîc, cujus non meminerunt Interpretes, quòd scilicet hic satanae minister primò colaphum Salvatori impegerit, & demum interrogaverit, & objecerit, cur tantâ temerarius audaciâ Pontifici responderet. Oppositum fit in mundo, primo namque fit interrogatio, & subsequitur injuria. Quare ergo transvertit actiones, & alapam praemisit interrogationi? Ratio fit, quod quia verba querelam indicabant, ideò priùs Salvatori injuriam intulit, & ne Christus de facta quereretur injuria, querelas de malâ responsione proposuit.

Ioan. 18.

8. Hoc modo mortales agunt cum Deo suo, ut subtiliter observavit S. Salvianus, explicans illa verba D. Pauli: *Omnia sine murmuratione, & haesitationibus facite, ut sitis sine querela*; quibus verbis praecipit, ut patienter adversa ferant, nec vivant ut murmuratores & queruli. Exponens haec Salvianus dicit, quod nodosum, ac difficile assumit D. Paulus argumentum, eo quod nullum unquam quis vidit in mundo saeculum, in quo mortales de Deo non quererentur: *Sine murmuratione quaque & querela nos Deus noster esse praecipit, quando haec in humano genere non fuerunt?* Ipsa loquatur experientia: *Si aestus est, de ariditate causamur si pluvia, de inundatione conquerimur, si infaecundior annus est, accusamus sterilitatem, si faecundior, vilitatem, adipisci abundantiam cupimus, & eandem adepti accusamus.* Et si Deus haec nobis non largiatur, obmurmuramus: *Quid dici hac re improbius, quid contumeliosius potest? Etiam in hoc de misericordia Dei querimur, quia tribuat quod rogamus.* Cum autem ex parte Dei plures sint querendi rationes (cùm enim perpetuis suis devinciat corda nostra beneficiis, tam malè nostris satisfacimus obligationibus) ipsi tamen illum accusamus, quasi nos offendisset, nosque injuriam accepissemus. Et hoc est ingratitudinem nostram Judaicae aequare ingratitudini, nec enim gravior excogitari potest fatuitas, quàm cum Deus pars sit offensa, nos tamen gravius expostulemus: *Quousque animam nostram tollis?*

Philipp 2.

Oves meae vocem meam audiunt.

CONSIDERATIO VI.

Ad caeli portas non vocibus, sed manibus pulsantur, quia ibi non verba valent, sed opera.

Sub metaphora mansuetarum ovium divinus Pastor de ovibus, suisque praedestinatis loquitur fidelibus, atque de illis ait, quòd audiant vocem ejus, ei obediant, eumque sequantur. Alcuinus antiquus auctor citatus à D. Thoma in Catena sua, praedicta verba explicans, eorum hunc dicit esse sensum: *Oves meae vocem meam audiunt, id est, praeceptis meis ex animo obediunt.* Ubi notandum, quòd primum significat fidem, secundum supponit opera, quae duo servare debent 1.

Alcuin. in Catena D.Thom.

debent gregis Redemptoris oves, ut eas tanquàm suas agnoscat: unde per hoc Salvator vult movere, & docere, ut si velimus fidem nostram divinis oculis gratam esse, & à Deo æstimari, necesse fore, ut eam charitas, bonaque opera comitentur, atque ita sit viva, & formata. Quid refert Christum ejusq; fidem ore confiteri, si ipsum vita nostra, moresq; abnegent? Quem fructum afferre potest Christiano credere, si operari negligat? Quemadmodùm opera Christi testabuntur eum esse verum Dei filium: *Opera quæ ego facio testimonium perhibent de me*, sic & opera uniuscujusq; nostrum probant nos esse oves Christi. Hoc enim est illud: *Oves meæ vocem meam audiunt; præceptu meiu obediũt.*

2. Sanctum eloquium referens generosum animum, fortemque spiritum, quo septem illi fratres Machabæi verbis, & operibus honorem Dei defenderint, ac divinæ legis veritatem conservarint, exquisita tormentorum genera perferentes; narrat, dum tertius ad carnificinam traheretur, præceptum esse ei, ut linguam ore protenderet abscindendam, qui nedum linguam, sed utramque quoque manum amputandam extendit: *Linguam postulatus citò protulit, & manus constanter extendit* Actionem istam adolescentis hujus non prætereamus, quæ indubiè mysterium aliquod includit. Quare, precor, ambas quoque manus extendit, cùm non nisi linguam tyrannus exigeret? An fortè sacrificium solius linguæ non poterat offerre, nisi & manus comites adjunxisset? Nequaquàm, inquit D. Isidorus, casum hunc ad mores exponens: *Fabula enim viderentur verba sine operibus*, lingua absque manibus. Allegoria optimè excogitata. Manus instrumentum sunt operum, sicut lingua verborum; quare qui probare voluerit se verum fidelem, & mori pro confessione fidei ac legis Dei, uno & altero, id est, manibus ac lingua, verbis & operibus debet hanc protestari veritatem; alioquin solâ linguâ, & verbis, id facere velit, ut ridiculum quid, & ludicrum explodetur.

2. Mach. 7

D Isidor. l 2. Eps. Ep. 114.

3. Sublimis, & præclara est annotatio Divi Hieronymi, ad illa verba Jeremiæ, quibus Spiritus S. nos movet, hortatur, & præcipit, ut actiones nostras rectè ordinemus, eoque modo vivamus, ut opera nostra meritoria sint, & digna vitâ æternâ. *Dirige cor tuum in viam rectam.* Adducit D. Hieron. versionem Septuaginta Interpretum: *Da cor tuum in humeros tuos* Quid hoc? Quæ cordis cum humeris convenientia? In pectore cor sedem suam habet à natura statutam. Quâ igitur ratione transferri poterit in humeros? An fortè ad hunc effectum illud à nobis evellemus? Non capio, nec similiter intelligo, quare Spiritus S. vocet viam hanc rectam, cum primo intuitu valde obliqua videatur. De hoc dubio nos eripit D. Hieron verbis omni acceptione dignissimis, & argumento nostro correspondentibus: *Quodque hoc dixêre Septuaginta: Da cor tuum in humeros tuos, illud significat, quod cogitationes debent operibus jungere.* Ne litteram attenderis, sed mysterium intellige. Mysteria quippè fidei, quæ conservantur in corde, in bonis resplendere debent operibus, ut hoc modo fides hominis sit secura; si namque illum opera deficiant, quibus innitatur, facilè peribit. Non sufficit fidem in corde fixam esse, nec solo ore proclamatam, si manus, & humeri legis onera ferentes, illam minimè manifestent, quia maximè conducit divini Pastoris ovibus, audire sibilum, eique obedire.

Hierem. 31

Septuag. hic.

D. Hieron. hic.

4. Divinus animarum Sponsus ad portam benedictæ suæ Sponsæ pulsabat, ipsa verò vel ne quietem suam desereret, vel ne pedes suos terreno pulvere commacularet (licet frivolæ essent excusationes) illi non aperuit. Favores contempti transierunt in mentis indignationem. Abiit Sponsus, & quam primum ejus sensit illa discessum, surgens in plateas prosiliit: *Surrexi ut aperirem dilecto meo. manus meæ stillaverunt myrrham, & digiti mei pleni myrrhâ probatissimâ.* Quàm amaræ sunt dilectæ Sponsæ manus, tinctæ nimirùm myrrhâ, quam ipsa prædicat probatissimam! Expendit Theodoretus, quod Sponsa sequitur dilectum suum manibus myrrhâ defluentibus: ut verò mysterium illud aperiat, signorum illorum meminit, à quibus ipsa quondam Sponsum suum filiabus Jerusalem, quem anxio labore investigabat, designavit, de ejus labiis sic inquiẽs: *Labia ejus lilia distillantia myrrham primam.* Confert igitur Theodoretus utramque myrrham, labiorum Sponsi, & manuum Sponsæ, & gravia hæc verba subjungit: *Labia ejus distillantia myrrham primam, docens enim præsenti vita mortifi-*

Cant. 5.

Cant. 5.

Theodoret. hic.

mortificationem, idcircò distillant labia ejus myrrham. Manus eas virtutes vocat, quæ in actione consistunt, ut inde velut concentus quidam resultaret. Insignis conceptus Quàm docti præceptores sunt Sponsi labia! Amaram namquè myrrham distillant, docentq; animam, quàm necessaria sit in præsenti vita mortificatio, unde Sponsæ cordi tam tenaciter impressa est, ut relictâ lecti commoditate, ac requie, jam nihil aliud tractet, quàm asperitatem, à labiis Sponsi propositam. Hoc significant manus ejus amarissimâ defluentes myrrhâ, hoc est, operibus mortificationis, quæ si conferamus cum labiis Sponsi, quæ illis plena esse conspiciuntur, hanc monitionem inferemus, si nimirùm velit anima Deum diligens muneri fidelis sponsæ ejus satisfacere, ad manus deducat, quod percepit auribus, & operibus exequatur, quod ille sponsæ verbo proposuit, quo concentus fiat suavissimus inter doctrinam, quam ex ore Sponsi didicit, & impletionem ejus, quod ipse illam docuit.

5. Efficacem nostro discursui probationem dat S Zeno Martyr, quam licet nonnihil obscuram, ita conabor explicare, ut omnes eam capiant. Incipit Evangelium suum S. Joann. loquens de Verbo Dei, de quo, præter alia ita scribit: *Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.* Quærit dictus auctor, cur non attribuatur specialiter Spiritui S. creatio vel productio creaturarum? cùm omnes tres divinæ personæ concurrerint æqualiter, ut sacra nos docet theologia, ad earum creationem. Proposuit nobis præfatus auctor subtile dubium, quod subtili quoque responsione solvit. Res est, quod inter divinas personas, Filio nomina appropriantur, quæ pertinent ad intellectum, ut sunt lumen, imago, sapientia, & alia: Spiritui S. ea attribuuntur, quæ relationem dicunt ad amorem & voluntatem. Hâc doctrinâ suppositâ, tamquàm certâ, constanter asseritur, quod viri Christiani perfectio consistat in imitatione divinarum Personarum, hoc est, in intellectione, & volitione, cognitione, & amore. Ut autem benè agat, non tantùm amando, sed etiam intelligendo, nec ab itinere deflectat ducente ad salutem, proponatur illi Verbum, nempe Sapientia operans, & creans mundum, & nequaquàm Spiritus S. qui est amor, nam propriè convenit amori non esse otiosum, sed operari & laborare, juxta vetus axioma:

Ioan. 1.

Qui vult non fieri desidiosus, amet.

nullum aptius remedium, quo procul pellatur otium, quàm amor; & illud Orphei:

Nec arma paci, nec amori tribue sedem. Orpheus.

Et quamvis de illo non dicatur, quod operetur, certi sumus, quod in nullum incurremus errorem. Porro dicatur de Verbo, Sapientiâ nempe Patris, idque mystico consilio, quod laboravit, omniaque creaverit: *Omnia per ipsum facta sunt*; ne quis imaginetur, quod tantum intelligat, & non operetur, & hinc per falsam consequentiam eliciat errorem, in quem lapsi sunt plures hæretici, dicentes, quod sicut Verbum intelligit, & non operatur, ita sufficiens erit fides sine operibus ad salutem. Ut ergo non videatur favere Dei verbum his sectis, & hæresibus earum patrocinari, si diceret tantùm de illo, quod intelligat, & non quod operetur, eligatur inter divinas Personas, cui specialiter attribuatur opus creationis mundi, & pateat, quod sint in eo æqualia & agere & intelligere, scire & operari, & quod si sit infinitè sapiens, etiam se probet omnipotentem, agens quidquid voluerit in cœlo, & in terra, & in abyssis: *Omnia per ipsum facta sunt.* Omnia paucis verbis, sed gravibus complexus est martyr Veronensis: *Unde processit paterni cordis excultor, non enim minus est facere magna, quàm dicere.* Zeno serm. 3 in Gen. de filio in divinis.

6. Magni momenti doctrina est hæc multis Christianis, qui tantùm intellectu, vel verbo sunt Christiani, in quibus nulla unquam opera bona inveniuntur, quæ fidei attestentur, quam ore profitentur, & corde radicatam gerere se dicunt. Procul absunt tales à via salutis. Quàm prudenter hoc advertit D. Chrysost. ad illa verba Salvatoris: *Petite & dabitur vobis, quærite & invenietis, pulsate & aperietur vobis* Sufficietne pulsare, ut homini cœli portæ reserentur? Utique, est etenim Dei verbum irrefragabile: *Pulsate & aperietur vobis.* Porrò doctrinæ huic una proponitur objectio: Quâ veritate in illâ parabolâ decem Virginum dicit idem Salvator, quod dum accesserunt fatuæ ad portas cœli, & ibi succlamarunt: *Domine, Domine, aperi nobis*, nullus illis aperuerit, & foris ad summam infelicitatem manere jussæ sint, Luc. 11. Matt. 25.

nec

nec ad gloriæ nuptias admissæ? Solvit sapientissimè difficultatem Os aureum : *Sicut qui pulsat ostium, non tantùm voce clamat, sed & manu; sic qui opera facit, quasi manu pulsat Deum operibus suis.* Genuina significatio verbi *Pulsare*, juxta rigidiores Latinos, non est simpliciter inclamare portam, sed manibus januam pulsare. Hoc posito, ille clamat ad ostium cœli, qui manuum ictibus, id est, pretio bonorum operum meretur ut ei aperiatur, liberque concedatur introitus. Et si virgines fatuæ, hoc est mali Christiani, sibi satis esse duxerint petere : *Petite*; nec addiderint : *Pulsate*; non clamantes manuum pulsatione, sanctisque operibus: si in lampadibus oleum non adferant meritorum, & & solis verbis sibi credant portas aperiendas, clamando tantùm: *Domine, Domine, aperi nobis*; quid miramur, quòd portæ manserint lapide lutoque obfirmatæ, ipsæ verò mœrentes & irremediabilibus lachrymis infortunium suum plangentes fuerint exclusæ, ad eius confirmationem, quod in hac Consideratione proponimus: nam ut portæ pateant, non sola sufficit vox clamorosa, sed huic addendi sunt manuum pulsus, & verbera : *Petite & dabitur vobis, pulsate & aperietur vobis.*

Chrysost. in Imperfect. hom. 18 in Matth.

7. Detinebatur in gehennâ dives Epulo, & ultricibus inferni torquebatur flammis, quando videns Lazarum in sinu Abrahæ jam gaudibundum, & siti plusquā credi potest, exarescens petiit ab Abraham sibi mitti Lazarum, qui madido digito refrigeraret ac nimis ardentem linguam refocillaret: *Mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, qui crucior in hac flamma.* Notat sagaciter Hugo Eterian. hinc colligi, quod anima Lazari digitos haberet, & digitis Epulonis anima linguam: *Nota quod anima Lazari digitos, divitis verò linguam habere significantur* Perfectum hoc est justi prototypon, & etiam peccatoris : ille namque manus habet & opera, hic verò non nisi linguam & verba: ille in operando locavit fundamentum, hic omnes facultates suas in loquendo statuit; unde condemnatur dives, qui verbis tantùm studuit, pauper autem salvatur, qui bonis operibus se studiosè exercuit.

Luc. 16.

Hugo Eterian l. de anima regress. ab infer. c. 22

Præceptum dedit Christus : *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me* D. Chrysost. mysterium invenit in connexione propositæ Christi sententiæ ; *Si quis vult* ; cum eo, quod ante contigerat? *Confessus erat Petrus, & cæteri Apostoli Christum Dei Filium, ne autem ad salutem hoc sufficere putarent, adjunxit, ad hoc opus esse sui abnegatione, & crucis portatione.* Jam actualiter Redemptor noster Discipulos suos interrogaverat, quam de se mundus haberet opinionem: *Quem dicunt homines esse filium hominis?* Respondit D. Petrus omnium nomine fide constantissimâ: *Tu es Christus Filius Dei vivi* Atque in præmium huius confessionis promittit illi claves regni cœlorum, quodque caput futurus sit Ecclesiæ suæ : *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus &c.* Falli poterant Apostoli, existimantes hanc confessionem sufficere ad salutem. Dicit autem D. Chrysost. quod ut error hic evitaretur, addidit Christus, quicumque voluerit me comitari ad gloriam, non ei sufficit, quod credat, quod me confiteatur, sed hoc ei prætereа incumbit, ut abneget semetipsum, hoc est, ut mores vitæ mutet, nec propriam habeat voluntatem, sed nova faciat opera, crucem suam tollat, humeros manusque operi submittat; *Et sequatur me.* Hæc etenim omnia requiruntur, ut ovis sit gregis mei, scilicet ut audiat verba pastoris, ea in corde suo conservet, operibus exequatur, illum sequatur, ei obediat : nam ad portas cœli clamatur non tantùm linguâ, vel corde, sed manibus, id est, bonis operibus, quorum meritis in hac vita gratia paratur, quæ est pignus æternæ gloriæ, Amen. 8.

Matth 16 Luc. 9.

D. Chrys. Hom. 56. in Matth.

Matth. 16.

TRACTATVS XVII.

AD SEXTVM DIEM VENERIS QVADRAGESIMÆ.

Collegerunt ergo Pontifices & Pharisæi consilium: Ioan. 11.

SALVTATIO.

VEriſſimum eſt vulgare proverbium, beneficia nimirùm malefactis, & ingratitudine compenſari: tales etenim ſunt mundi paſſiones, ut communiter opus optimum peſſimæ occurrat ingratitudini. Veritatem hanc confirmat præſentis Evangelii hiſtoria ex c. 11. S. Joannis, refertur etenim hic, quod Phariſæi & Principes ſacerdotum, audita fama præclariſſimi miraculi, quod Salvator noſter in Lazari quatriduo jam mortui reſuſcitatione fuerat operatus, concilium coëgerint, vel ut veriùs dixero, conjurarint mutuò, poſtquàm ſe invicem de mentis reprehenderant puſillanimitate, qua tardi nimis virum illum non interfeciſſent, tam portentoſa prodigia efficientem, & tanto totius mundi cum applauſu, ut meritò vereri poſſent, ne illum velut Meſſiam, Regemque extolleret, indeque fieret, ut Romani, quorum ſuberant imperio, illos ut refractarios haberent, armataque manu convolarent, rempubl, eorum everterent, totumque populum interficerent; quocirca expedire, ut quantocius tot incommodis conſuleretur. Ventum eſt ad ſuffragia, & nonnulla in dandis votis intervenerit contradictio, & diſſentiens quorumdam opinio vel timentium Deum, vel opinantium non expedire virum talem morti tradere, dum alia nulla quàm ſignorum intervenit cauſa. Caiphas tam ut anni illius Pontifex, quàm cæteris audacior, ſtultos vocavit illos qui ſententiæ ipſius non ſuffragabantur, quandoquidem inſipidi non adverterent, quantum conduceret mori virum illum in populi ſalutem, ne ſolus ipſe vivus toti populo ruinam adferret. Sententia hæc ex parte ſacrilegi Caiphæ, nihil amplius ſignificavit, quàm verba præferebant: attamen ex parte Dei vaticinium fuit, quod expediret mori Chriſtum in remedium totius orbis, ut Filii Dei per totum orbem diſperſi ſub ritibus & ſectis diverſis viventes, ſub una ſola lege, vera fide, uno capite, unoque paſtore convenirent. Caiphæ ſententia prævaluit, decretumque eſt, ut homo ille, tot miraculis celebris, moreretur: atque exinde data operâ decretum hoc executioni dare ſtuduerunt. Non ignorabat Dominus eorum conſilia: quare ſe ſubtraxit (non quod mortem timeret, ſed quia nondum venerat hora ejus) & cum Diſcipulis ſuis nonnullis hæſit diebus in urbe Ephrem, donec tempus adeſſet, quo voluntariè manibus ſe traderet inimicorum ad paſſionem. Evangelii litera valde graves, & ſalutares complectitur doctrinas, quas explicare, niſi prævia Spiritus ſancti gratia, non poſſumus: *Ave Maria.*

Collegerunt

Collegerunt ergo Pontifices, &c.

CONSIDERATIO I.

Quando Ecclesiastici virtuti se opponunt, necesse est ut sæculares moveant illis bellum.

1 Considerationem hanc fundat D. Chrysostomus, ut cujus argumentum deductum est ex ejusdem doctoris Doctrina: *Si Sacerdotium integrum fuerit, tota Ecclesia floret, si autem corruptum fuerit, omnium fides marcida est,* & status sæcularis tendit ad rudera. Sunt sacerdotes duces & antesignani mundi, sunt primum mobile cœli Ecclesiæ, nam post se trahunt reliquos, si namque fortassè vel erraverint, vel peccaverint, infallibilis sequitur populi, tum error, tum malitia, etenim ad inferiores descendit malitia, seu bonitas exempli eorum, & doctrinæ. Supposita igitur hac doctrina tamquàm vera, non miremur quod conciliarii sæculares, qui ad hoc conciliabulum convenerunt, & consequenter omnes commoti sunt, & instanter mortem urserunt Salvatoris, quandoquidem Pharisæi & Pontifices, viri Ecclesiastici, atque ex munere suo divino cultui consecrati, primi fuerint versi in seditionem, & huius authores conjurationis, in qua decretum fuit ut moreretur, quia sic populi conservationi conducebat. Quando namque Ecclesiastici virtuti se opponunt, urget necessitas, ut sæculares bellum illis indicant, nam quoad bonum, & malum tam efficax est eorum exemplum, ut videatur jam opinio esse sæcularium, quod velle non possint, aut nolle aliud, quàm quod ecclesiastici suo decreto statuunt, & ordinant.

D. Chrys. hom. 83. in Matth.

2. Admodùm grata est, immò & literæ conformis quædam allegoria Stephani Cantuariensis. Advertit enim singulare aliquid quod contigit in prodigioso illo transitu populi Israël per Jordanem: nam ad præsentiam Arcæ fœderis præcipites, & impetuosæ Jordanis aquæ fluere destiterunt, & quasi judicio pollerent, in unum conglobatæ sunt, ut gradu libero, siccoque pede Jordanis vadum Hebræi transirent. Notat hic author, quod eo momento, quo Sacerdotes steterunt proximi fluvio, & ipse quoque stetit, undasque suas compescuit. Ita notat S. pagina: *Et Sacerdotes, qui portabant arcam fœderis Domini, stabant super siccam humum in medio Iordanis accincti;* & in eodem Cap. immediatè ante dicitur: *Steterunt aquæ descendentes in loco uno.* Occurrit modò Cantuariensis annotatio: *Nota, quod cùm essent Sacerdotes in Iordane, starent aquæ, quia cùm Sacerdotes bonis insistunt operibus populus in bono perseverat.* Adverte aquas id effecisse, quod videbant à Sacerdotibus fieri; quod est dicere: Id agit populus, quod Ecclesiastici. Alludit ad illud Apocal. *Aquæ multæ, populi multi sunt.* Et supponit ut verum, per aquas denotari statum sæcularem, & consequenter ait, quod hic duci se patiatur à moribus ecclesiasticorum: quando etenim Sacerdotes bonis occupãtur operibus, populus etiã in virtute perseverat: porrò si delirent illi sæculares vestigiis illorum insistunt.

Iosue 3.

Stephan. Cantuar. L. Alleg. in Iosue.

Apoc. 17.

Magno luctu deflevit olim David mortem Saulis & Jonathæ, quæ in montibus Gelboë illata iis fuerat, cæteraque mala, quæ tanta secum trahit clades: & enixè comites suos rogabat, ut mala hæc nuntia silentio premerent, ne fortè innotescerent hostibus gentilibus, indeque sumerent diei lætioris argumentum: *Nolite annuntiare in Geth, neque annuntietis in compitis Ascalonis, ne fortè lætentur filiæ Philisthym, ne exultent filiæ incircumcisorum.* Quærit Abulensis, qua de causa David subticeri rogat id, quod manifestum modò erat, & per omnium ora volitabat, ut occultari jam non posset? Respondet: noverat David impossibile esse cladem hanc occultare Philistæis, unde non hoc mandavit, neque consuluit, sed solummodò suum indicavit affectum, suumque desiderium, quo optabat, si fieri potuisset, ut clades hæc perpetua oblivione sepeliretur, eamque hostes idololatræ ignorarent, ne lætarentur, atque ob Hebræorum calamitatem exultarent: *Respondendum est, quod David satis sciebat impossibile esse celari Philistinis, nec dicebat ista ut jubens vel consulens, sed solum loquebatur ex affectione, scilicet, nolite annuntiare in Geth, id est, ô utinam nunquam annuntiaretur calamitas nostra in Geth, nec in aliis Philistinorum urbibus, ne gauderent super malo Iudæorum.*

2. Reg. 1.

Abulens. q. 14.

daorum. Nihilominùs manet difficultas, quare David tam affectuosè desideraverit, ut si fieri posset, ignoraretur? Ratio fuit, quia cùm Philistæi & reliqui Pagani, barbaris addicti superstitionibus, de cultu Dei, & animæ salute non ageretur, illos Hebræi de erroribus suis carpebant, atque ad cognitionem, cultumque veri Dei reducere satagebant: Gentiles autem hanc opinionem constanter tenebant, omnes adversitates, cladesque omnes à Deo hominibus immitti in condignam scelerum suorum pœnam, nec intelligebant, justis illas obvenire ad patientiæ eorum exercitium & meritorum incrementum. Cùm ergo exercitus Hebræorum ruinam viderent, & principes in bello cernerent occubuisse, divinam inferebant indignationem, Deumque contra eos furoris sui vibrâsse lanceam, & hæc eorum erat causa lætitiæ. Porrò urget alia difficultas, quæ ratio Gentilibus tantæ lætitiæ fuit? Quæris hoc? Videbant nimirùm præceptores suos, quos hactenùs reprehensores tulerant, & instructores, in vitia, culpasque cum illis incidisse: & ita non audebant punire illos & docere, quandoquidem similes illis essent peccatores, si namque magistri à recto tramite devient, licentia datur discipulis imitationis. Hoc literalem loci huius tangit expositionem.

Porrò Bacchiarius Episcopus antiquus locum hunc exponit in sensu morali, vel allegorico, proposito nostro congruenter: intelligit enim per populum incircumcisum, multitudinem sæcularium, qui cùm viri ecclesiastici in aliquod labuntur peccatum, tantum abest ut casum eorum deplorent, ut potiùs exultent, festumque celebrent: judicant enim licere sibi solutis habenis jam peccare posse, quandoquidem illi deliquerint, qui prius corripiebant illos & instruebant: *Ecce prohibetur ne in terminis Geth, neque in finibus Ascalonis hoc est, in notitiam casus fratris* [illegible] *ruina seminetur, hi enim exhilarantur, cùm audiunt ruinam militis Christi vel ex illius consolantur opere, dicentes: Ecce qui nobis exprobratur à cæteris, ad cujus exemplum cogebamur vivere, &c.* Itaque vita ecclesiastici bene ordinata, formula est morum sæcularium, & eorum perversus agendi modus infert dispensationem malè vivendi.

Bachiarius Episc. ad Ianuar. de recipiend. lapsis.

5 Urbs inclyta Jerusalem multorum criminum rea ad extremam devoluta est calamitatem, factaque in peccatorum suorum pœnam toti mundo peripsema. Attende, inquit D. Remigius, quale Deus illi præscribat per prophetam Joël remedium in tantæ calamitatis restaurationem: *Accingite vos, & plangite sacerdotes, ululate ministri altaris, ingredimini, cubate in sacco, ministri Dei mei, quoniam interiit de domo Dei vestri sacrificium & libatio.* Reverendi Sacerdotes, vos alloquor: plorate, pœnitentiam agite, vestimini ciliciis, capita cinere conspergite, nec enim suadet ratio, ut lachrymis detur mora, cùm nulla data fuerit mensura delictis. Unde hoc? Culpæ sunt communes, & quo jure (quærit S. Remigius) pœnitentia quæritur singulis? Peccarunt omnes, & soli lugent sacerdotes. Quid hoc? Non capio, nec intelligo quomodo hoc justitiæ, rationique conveniat. Omnes se flagellent, cùm omnes sint noxii, nec solus ecclesiasticus induat cilicium, quandoquidem culpa totam involvat multitudinem. Justa loqueris, & hoc Deus à populo isto requirit, quinimò per hoc medium quærit efficacius quo intentum suum consequatur, nimirùm ut mortificatio à Sacerdotibus incipiat: *Primùm jubentur sacerdotes, & ministri Domini plangere, & induere saccum, quia ipsi debent exemplum prabere aliis, ut sicut ipsis errantibus delinquit & populus, ita illis pœnitentiam agentibus, provocetur & populus ad eandem agendam.* Familiare est populo bonum vel malum exemplum clericorum imitari. Jubet igitur Deus, ut primi pœnitentes sint sacerdotes, & quandoquidem eorum error lapis fuerit offensionis, sint & pœnitentiæ exemplum, ad quorum fletum collachrymentur etiam cæteri, & constanter ad virtutis redeant viam: adeò namque certum est sæcululares in modis agendi vestigia sequi sacerdotum.

Ioël. 1.

S. Remig. hic.

6 Vates evangelicus reipubl. suæ plorabat infirmitatem, etenim à planta pedis usque ad caput infirma sic languebat, ut nec una pars in ipsa sana reperiretur. De mystico loquitur corpore sub metaphora corporis humani: *Omne caput languidum, & omne cor mœrens, à planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas.* A capite incipit, & inde descendit ad reliquas corporis partes,

partes, quo significat, morbos corporis omnes è capite scaturire: quod si sanum esset, & ipsum quoque corpus sanum esset. Innocentius tertius per caput reipubl. sacerdotes intelligit, sæculares autem per corpus, & ait: *Si caput fuerit infirmum, totum corpus languidum erit.* Est quasi naturalis hæc consequentia deducta ab illo antecedente: caput hoc infirmum est, ergo corpus non est sanum; languet sacerdotium, ergo status sæcularis infirmatur; sicut etiam: Ecclesiastici optimè valent, ergò indubiè sanus est populus. Multæ humani corporis infirmitates, ex doctrina Medicorum, à pedibus incipiunt, atque ex illis trahunt originem, porrò corporis mystici languores omnes à capite descendunt, atque ex illo oriuntur.

Innoc. III. serm. 1 in consecrat. Pontif.

7. Causa modò patebit præcepti Dominici in Levitico, quo jubebatur ut eadem oblatio fieret pro peccato sacerdotis, quæ pro populi: *Si sacerdos, qui unctus est, peccaverit, &c. offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino.* Et statim paulò inferiùs addit: *Quod si omnis turba Israel ignoraverit, & per imperitiam fecerit, quod contra mandatum Domini est, offeret pro peccato suo vitulum.* Quæ ratio subesse potest, quod Dominus eandem præcepit victimam pro peccato populi, & sacerdotis offerri? Præfatus Pontifex suum profert de illo judicium: *Tam pro peccato sacerdotis, quàm pro peccato multitudinis imperatur, ut vitulus offeratur immaculatus. Unde conjicitur, quod peccatum sacerdotis totius multitudinis peccato coæquetur, quia sacerdos in suis peccatis totam facit delinquere multitudinem.* Et quamvis peccatum ipsius videatur singulare, tamen ut commune reputatur: error quippe ipsius peccantis omnes facit peccatores.

8. Expendit D. Paschasius multitudinem illam falsorum testium, qui, narrante sancto Matthæo, contra Christum deposuerunt, quod mendaciis, & imposturis non convenerint: *Cùm multi falsi testes accessissent.* Nonne scire poterimus, inquit ille, unde tam facilè in illa occasione inveniri potuerint tot pseudotestes, atque ex quo centro deductæ fuerint omnes illæ obliquæ lineæ? Idem Evangelista verbis quibusdam antecedentibus hoc expressit. Notat ete-

Matth. 26

nim principis sacerdotum, & omne concilium anxiè quæsivisse, sibique procurâsse contra Dominum falsa testimonia: *Principes autem sacerdotum, & omne concilium quærebant falsum testimonium contra Iesum.* Confert modò sanctus Abbas hæc duo, sacerdotum diligentiam quærentium contra Christum falsiloquos testes, tantamque talium testium concurrentium multitudinem, & ait, quòd primum fuit causa secundi, & quia sæculares cernebant sacerdotes huic injustitiæ sic oppignoratos, idcirco contra conscientiam & rationem facilè in eandem se præcipitârunt injustitiam: *Miser populus, cujus principes iniqui sunt, & quorum seniores perversi, quia multi falsi testes in eorum numquam desunt conciliis, nam princeps qui libenter audit mendacia, omnes ministros habet impios.* Non desunt sæculares, qui proferunt mendacia, quando delectat sacerdotes illa audire: horum etenim vita illis est regula morum, & consuetudinum, & ut uno verbo omnia dicamus, est verè violenta tyrannis ecclesiasticorum actio, quâ moveant, & trahant sæculares ad id, quod ipsi faciunt.

S. Paschas. hic.

Eo tempore, quo causa Christi Redemptoris ventilabatur in tribunali Pilati Præsidis, misit illi conjux nuntium, quo virum ardenter monuit, ut quandoquidem in illo criminali processu Judex præsideret, omni quo posset, conatu rogaret, & ultimum exerceret potentiæ suæ, quo justum illum liberaret, cum ejus causa nocte præcedente horribiles passa fuisset visiones, & mortali metu concussa, addens, quòd si vitam illi tolleret, indubiè fatale quoddam infortunium, tristemque casum formidaret sibi eventurum: *Nihil tibi & justo illi, multa enim passa sum hodie per visum propter eum.* Opinio est SS. PP. Ecclesiæ, sed potissimum sancti Laurentii Justiniani, diabolum has excitasse mulieri illusiones: cùm enim subolfaceret, quàm infaustum sibi exitum hæc Christi passio & mors allatura, veritus ne illa mediante mundus redimeretur, ut tanto bono viam præcluderet, uxorem adhibuit Pilati velut instrumentum magis opportunum, ut visiones illi, spectraque repræsentans, nec non timore illam concutiens, talibus periculis deterreret, ne Christo in 9.

Matth. 27.

sto in libertatem asserto, mundus in libertatem vendicaretur. Machinationes illæ videntur inimico satis armatæ, etenim hæc est cæteris magis industria techna, quâ intentionis suæ potuit commodum investigare. Ita nonnulli judicarunt, inquit sanctus patriarcha, porrò aliud multò subtiliùs & astutiùs potuisset diabolus medium invenire, si hoc advertisset, quo desiderium suum vidisset impletum. Et quale, precor, illud? Eâ diligentiâ quâ movere studuit Pilati conjugem, incitare debuisset sacerdotes: *Consultius tamen propositi sui poterat obtinere effectum, si quos inflammaverat, sacerdotum animos evertisset.* Hoc agendum illi erat: persuasisset sacerdotibus ut ab incepto desisterent, mutarentque sententiam. Et quis inde effectus sequeretur, tametsi populus mortem Redemptoris urgeret, si à propitio resiliissent sacerdotes? Ratio est, quod quamvis vulgus promiscuum injustitiæ ignem accenderet, inducebatur tamen ad hoc, & excitabatur à malis suis capitibus, & iniquis principibus sacerdotum, unde si revocassent illi sententiam, Christique protexissent innocentiam, illicò populus, ut illi, mutasset sententiam, nec Pilatum ursisset pro libertate alterius, sed Redemptorem donari vitâ postulasset: quia verò illi contra ipsum conspirârunt, commune vulgus eorum sequebatur opinionem; quandonamque Ecclesiastici virtutis sunt adversarii, fieri aliter non potest, quin & populus illi adversetur.

* * *

Consilium.

CONSIDERATIO II.

Peccata, quæ studio non fiunt, facilè remittuntur, illa verò misericordiam non merentur, quæ datâ operâ committuntur.

QUamprimùm notavi conspirationem hanc Pontificum & Pharisæorum contra Dominum, eosque vidi se mutuò cohortantes, ut authori vitæ vitam tollerent, memoriæ occurrerunt quædam verba, quæ casu legi in Epistolis sancti Paulini: 1.
Criminosius est peccatum excogitare, quàm facere; & tunc perversitas ad summum ascendit gradum, quando quis peccat ex industria, & consequenter tantò facilius peccatum remitteretur, quantò fuerit magis fortuitum, tantoque severiori dignum est supplicio, quantò magis excogitatum. S. Paulin. in Epist.

Proposuit Deus punire mundum universali illo diluvio, sed præmittit Spiritus Sanctus statum omninò perditum & perversum, quo tota terra laborabat: *Videns autem Deus, quod multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore,* quâ Deum suum offenderet. Hæc verba sunt literæ, quæ Divus Chrysostomus paraphrasi exornans, insigne aperit mysterium, & maximè perpendit illa verba: *Cogitatio cordis*, additque sequentia: *Non enim ex surreptione hoc illis accidit, sed in corde cogitant, & per singulas horas volvunt, & magno studio omnem suam vitam in hoc impendunt.* Intendit Spiritus Sanctus exaggerare illius temporis malitiam, culpasque extollere ab hominibus commissas: ut autem ostenderet earum extremam malitiam, ait: Non casu peccabant, nec erant indeliberati eorum lapsus, sed ex animi proposito se in peccata præcipitabant, erant præmeditatæ eorum nequitiæ, culpæque excogitatæ, nec enim aliud tractabant, alterivè rei studebant, quàm ut modos invenirent, novasque vias aperirent, quibus Dominum nostrum irritarent. 2. Gen. 6. D. Chrys. hom. 22. in Gen.

tarent. Si inopinatò peccâssent, suaque delicta non præcogitâssent, Deus eorum fuisset misertus, sed quandoquidem præmisso consilio divinam offenderint majestatem, portas ejus misericordiæ præcluserunt, quas ejus justitiæ aperuerunt.

3. Curiosè notavit celebris noster Oleaster antiquæ legis rigorem, quo Deus in Exordio mandatum statuebat, quod si alicujus jumentum, vel brutum animal intrasset vineam, hortumque alienum, ut in eo pasceretur, eo ipso dominus illius condemnaretur ad omnium suorum fructuum jacturam, quos in horto suo haberet: *Si læserit quispiam agrum vel vineam, & dimiserit* Exod. 22. *jumentum suum, ut depascatur aliena, quidquid optimum habuerit in agro suo, vel in vinea, pro damni æstimatione restituet* Severa est hæc pragmatica sanctio. Sic magnus ille Lusitanus: Fierinè potest tam amplam decerni satisfactionem damno tam exiguo, levemque adeò culpam tam gravi puniri supplicio? Utique: molestè etenim fert Deus damna proximo, datâ operâ, illata, animo scilicet voluntario, & nocendi intentione. Non ita graviter luunt, qui fortuitò delinquunt, & inadvertenter, & inconsideratè: his etenim facilis paratur gratia, atque exorabilem valdè, paratamque inveniunt Dei benignitatem: *Abhorret Dominus* Oleast. hic. *ab his, qui sponte mala operantur, & nocent proximis suis, secus qui casu injurii sunt.*

4. Procedat aliud, idque validum ejusdem authoris argumentum, expendentis aliud Domini præceptum in Levitico, quoad varias oblationes diversis intentionibus dedicatas, dum autem eas assignat pro peccatis offerendas, ait: *Anima, quæ peccaverit* Levit. 4. *per ignorantiam, & de universis mandatis Domini, quæ præcepit ut non fierent, quippiam fecerit,* oblationes adferet, quæ inferius constituentur. De quo genere peccatorum loquitur hic Dominus, quærit doctissimus ille interpres? Respondeo, de illis, quæ non fiunt ex industria, & præmatura cogitatione, de peccatis (ut uno verbo dicamus) non affectatis, sed per errorem, inconsiderationem, & inadvertentiam commissis, nam illa, quæ hujus non sunt speciei, sed advertenter, præmissoque consilio procurata, ea tam sunt horrenda, & gravia (teste Oleastro) ut pro illis numquam determinatum sit ullum sacrificium, nullumque sacramentum institutum, sed delinquentes potestati dabantur judicis, ut severè punirentur. Gravia sunt ejus verba: *Considerandum est, quàm gravia sint peccata ex studio commissa, quibus ante legem nullum ad expiandum institutum legimus sacramentum aut sacrificium.* Oleast. hic. Conformis huic expositioni est illa Vatabli: *Vox Hebræa significat peccatum, in quo ex incogitantia, imprudentia, & errore, impellente scilicet affectuum mole ac impetu, animus perplexus præcipitatur, quo minus rationis & spiritus judicium audiat.* Peccata inconsiderata & indeliberata voluntate commissa, faciliorem habent remissionem: porrò datâ operâ & urgente malitiâ commissa (qualia erant Pontificum & Pharisæorum) valde difficilem.

Non possum non admirari, quod in hujus rei confirmationem expendit Theodoretus. 5. Loquitur S. Scriptura de Rege David, deque eo narrat aliquid, quod primo intuitu non videtur verum, quippe affirmat, quòd excepto peccato Uriæ, quoad cætera Deo placuerit, fueritque tota vita sua Dei mandatorum observantissimus: *Eò quòd fecisset David rectum in oculis Domini,* 3. Reg. 15. *& non declinâsset ab omnibus, quæ præceperat ei cunctis diebus vitæ suæ, excepto sermone Uriæ Hethai.* Qui fieri potest hoc, inquit Theodoretus, 2. Reg. 11. cum ex eadem Sacra Scriptura constet, Davidem aliis quoque criminibus obnoxium, conjugalis nimirum castitatis violationi, cùm tam publico totius populi scandalo. His adde, non justa de causa initum populi censum, injustè prolatam sententiam contra Miphiboseth ex falsa informatione, 2. Reg. 16. & alias præterea culpas, quas à se commissas humiliter fatebatur, dum diceret: *Iniquitates meæ multiplicatæ sunt super capillos capitis mei.* Psalm. 39. Supposita igitur hac veritate, quomodo solùm Uriæ homicidium illi imponitur, & à cæteris quasi absolvitur? Dicam, respondet magnus Theodoretus: *Non ex mali animi instituto, sed fortuitò, & quodam casu vulnus acceperat, negligentiæ peccata erant, non malignitatis, ut homicidium;* Theodor. hic. hoc etenim ex animi processit instituto, vitque singularibus fuit procuratum. Quocirca Spiritus Sanctus, omissis reliquis, hujus tantùm meminit: sicut enim illa

illa excusabat inadvertentia, ita hoc præventio culpabat.

6. Modò patebit ratio, cur quando Deus per prophetam Nathan Davidem accusavit peccati quod commiserat, mentionem non fecerit adulterii cum Bethsabee, sed solius homicidii & matrimonii cum ea initi: *Uriam Hethæum percussisti gladio, & uxorem illius accepisti in uxorem tibi.* Casus hic meretur advertentiam. Quod enim Davidi Bethsabee nupserit, nullam videtur censuram mereri, immò verò ut sanctum piumque matrimonium celebrandum, idque duplici ratione. Prima, quia per hoc videtur reparatum damnum, quod Bethsabee David per necem viri ipsius intulerat. Secunda, quia tale matrimonium ea tempestate licitum erat, quandoquidem nulla lege, sicut modò, prohiberetur, quod nunc ex speciali prohibitione irritum est nullum, etenim Ecclesia statuit homicidium uxoris impedimentum dirimens, ut docent, qui agunt de hoc sacramento. Quare igitur propheta adulterium cum uxore Uriæ subticuit, solumque illi proposuit contractum cum illa matrimonium? Multifariam hæc dubia solvunt Interpretes: sed Procopius in rem præsentem commodè respondet, his verbis: *Significatur Deum plus hoc conjugio offensum fuisse, quàm adulterio, adulterium enim cupiditate victus commisit, conjugium autem deliberationis assensum habuit*; idcirco de hoc, & non de illo queritur Deus: & ratio fuit, quia matrimonium, eandem quam homicidium, habuit deformitatem, quam tamen nemo carpit in adulterio; quia hoc adulterii peccatum fuit subitaria appetentia ex eo nata, quòd mulieris nudæ aspectus illum rapuit, & præoccupavit: matrimonium autem deliberatum fuit, multaque præviâ meditatione contractum. Easdem habuit circumstantias cum uxore Uriæ matrimonium, quod mariti illius homicidium, hunc enim spiritum continent illa verba Prophetæ: *Percussisti gladio*; quia verò genus hoc mortis cadere videtur in repentinam iram, addit textus: *Gladio filiorum Ammon*; quasi dicat, non illum occidit tuus gladius, quo si usus fuisses, poterat indignationis fervor repentinam manus tuæ excusare levitatem, sed multo tempore, homicidium præmeditatus es, ac demum manu alienâ operatus. Itaque in divino tribunali illa sola videntur reputari peccata, saltem non tam facili digna remissione putavi, quæ frigente sanguine, certoque consilio committuntur. Occidit Medæa patrem, fratremque suum, ut Jasoni complaceret: quando verò ut ingrata arguitur, hoc illi imponitur, non quod illos occiderit, sed quod sedato animo utrumque interfecerit, ex quo sceleris accrescit acerbitas:

2. Reg. 11.

Procop. hic

Quàm sæpe fudi sanguinem! at nullum scelus
Irata feci. —— Seneca in Medis.

7. Prudenter annotavit sanctus Basilius præmeditatos illos discursus divitis (de quo sanctus Lucas) anticipatis peccata futura, sibique in illis complacentis, quasi actualiter illa faceret. Arbitratur autem hic sanctus, extremum hoc esse malitiæ, disponere de fructibus nondum collectis, & pietati negare, quod nondum possidebat: *Destruam horrea mea, & majora faciam.* Audi modò sanctum Basilium: *Incertus num esset victurus crastino, hodie peccando diem antevertit crastinum.* Si perversus ille dives peccatum suum deliberatè non fecisset, culpamque non præcogitasset, non tanto videretur dignus supplicio: Verùm dum ita in præsenti disponit id, quod postmodùm agere proponit, & peccato venturam offert vitam, quæ sua non est, circumstantiam addit, ex opinione sancti Basilii, peccatum ipsius aggravantem, quaque fiat divina pietate indignus. Fortuitò cadere contingit justis, sed qui præhabito consilio peccant hos reputat sceleratissimos Deus.

Luc. 12. D Basil. hom. 6.

8. Jam vidi præmeditatò & deliberatè quosdam cantantes, eoque fine sæpius probare musicam, ut voces benè consonent, & præcogitatum pateat studium: Verùm præmisso studio Deum offendere, & consilium inire ad peccandum, vitium sapit Pharisaicum, quòdque solùm in hominibus invenitur cauteriatæ conscientiæ, & Judæorum valde similibus. Appositè huc profert sanctus Gregorius verba Jeremiæ, quibus talem fæcem populi alloquitur, & alios ejus farinæ, vel etiam nequiores pecca-

peccatores: *Docuerunt linguam suam loqui mendacium, ut iniquè agerent, laboraverunt;* tanquam doctrinam tradiderint mentiendi. Ecce ergo, inquit præfatus Doctor, requiruntur lectiones ad mentiendum, quia via veritatis regia est, & ad ambulandum plana, verum mendacii iter valdè molestum: necesse quippe est argumentis & responsionibus studere, quibus illud persuadeas & obscures veritatem ex se lucidam, & claram. Unde concludit, sæpenumerò pejus esse præcogitare mendacium, quàm illud effari. Ratio quâ probat illud, est velut illius propria: *Nam loqui plerumque præcipitationis est, meditari verò studiosæ pravitatis, & malevolæ intentionis;* unde Deus gravius hoc quam illud patitur. Juxta prædicta, enormius, immaniusque esse non potuit peccatum Scribarum, Pharisæorum, aliorumque talium, quandoquidem de repente non peccaverint, sed antequam illud opere perficerent, corde pertractarint, quando hodie concilium ingressi sunt, ut authori vitæ vitam adimerent; unde peccatum eorum est irremissibile, quia non ex improvisa occasione, neque fortuitò, sed præmeditatè, & deliberatè deliquerint: *Collegerunt ergo, &c.*

S. Gregor. l. 7 mor. c. 4.

Multa signa facit.

CONSIDERATIO III.

Cum memoria beneficiorum cogat ad gratitudinem, altiùs ascendere non potest humana malitia, quàm exploratè notis beneficiis referre calumnias.

1\. SI Pontifices & Pharisæi Jerusalem nescissent bona opera, quibus author vitæ illos cumulabat, & sic meditati fuissent ejus necem, videretur hæc circumstantia eorum culpam extenuasse; verumtamen cum præ oculis haberent mirabilia, quæ in ipsorum utilitatem continuò faciebat, & eorum memoriam recolerent, dicentes: *Multa signa facit*, & nihilominus interficere eum moliebantur; *Expedit, &c.* indubiè hæc nequitia fuit, quæ nescit plus ultra, quia sicut experientia nos docet, & constat ex sacris oraculis, sanctorumque doctrina, memoria beneficiorum solet eorum provocare gratitudinem. Ita supponit ut certum os aureum, sanctus Chrysostomus in verbis multum pervulgatis: *Optima beneficiorum custos est memoria beneficiorum.* Unde consequenter ad hanc veritati crescere non potest ulterius hominis peccatum, quam si inter considerationem Dei beneficiorum Deum offendat. D. Chrysost. hom. 26 in Matth.

2\. Erat Joseph juvenis formâ gratissimus, indole blandus, optimisque moribus instructus. Serviebat in Ægypto Putiphari copiarum Regis Pharaonis duci generali, cujus uxor salax, & lasciva in adolescentem cupiditate exarsit, unde nec diem prætermittebat, quo pudicitiæ Josephi castrum non impugnabat, idque tanta molestia, ut Spiritui Sancto dicere licuerit: *Per singulos dies mulier molesta erat adolescenti.* Et licet tam gravis & periculosa esset tentatio, nam erat ille servus, ipsa verò domina, quæ non minùs quam libertatem servo offerebat, si in vota ejus ire voluisset. Vinci nihilominùs non potuit, imò verò de tentatione victor exivit. Unde huic, obsecro, tantâ fortitudo? S. pagina (ni fallar) hoc expressit. Notat etenim ea ipsa occasione Joseph ingressum cubiculum, libros evolvisse, in quibus descriptæ erant partes facultatum & bonorum, quæ dominus suus ejus manui tradiderat, fideique commiserat: *Ingressus est ad faciendum opus suum.* Vel juxta Paraphrasim Caldaicam: *Ut investigaret scripta rationis suæ.* Itaque librum computus evolvebat, in quo bona sibi commendata scripta legebantur: cùmque in illo cerneret quanta sibi dominus suus commendaverat, tam efficax potensque ei fuit illa consideratio, ut frænum illi injecerit, ac detinuerit, ne sceleri consentiret, Deumque non offenderet cui tantopere obstrictus tenebatur; unde quasi peccare omninò non posset, dominæ suæ ita respondet: *Ecce dominus meus omnibus mihi traditis, ignorat quid habet in domo sua: nec quidquam est, quod non in mea sit potestate. Quomodò ergo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum:* Quomodo offendere possum illum dominum à quo tanta recepi beneficia? Quocirca ex illius libri lectione & re-

Gen. 39.

Paraph. Cald. apud Velasq. in Epist. ad Philipp. c. 2 v. 12. annot. 15.

cordatione beneficiorum à domino sibi collatorum orta fuit constans illa animi sententia, quod nequaquam libidini consentire vellet. Hoc ego non excogitavi, sed summus Pontifex & Doctor Ecclesiæ sanctus Gregorius, his verbis aptè expressit:

D. Gregor. l. 30. mor. c. 9.

Quia bona, quæ assecutus fuerat, repente memoria intulit, malum, quod se pulsabat, evicit, & quia præcepta gratiæ meminit, vim culpæ imminentis fugit. Prosequitur argumentum suum, nobisque sanctum & utile dat consilium: *Eo igitur erubescamus prava committere, quo nos à Deo meminimus gratuita dona percepisse, & illatam gratiam exteriorum munerum, vertamus in arma virtutum, ut sint ante oculos, quæ percepimus, ut quæ nos alliciunt, subigamus.* Quasi dicat appositè in rem nostram: Euge, age Christiane, pretioso Christi sanguine redempte, quotiescumque te tentat diabolus, caro blanditur, & mundus excitat ut Deum offendas, recordare, precor, quantum Deo debeas ex innumeris receptis ab eo beneficiis, dicito cum beatissimo Joseph: *Quomodò possum, &c.* quâ fronte Deum offendam, qui tanta mihi contulit, tantisque signis suum erga me testatus est affectum? *Multa signa facit.* Hâc etenim consideratione confestim à te recedet mala cogitatio, suas diabolus compescet molestias, ejusque tentationes facilè superabis. Hoc ipsum paribus verbis dixit aurea sancti Chrysostomi eloquentia: *Igitur quando nos cogitatio perturbat, in mente versemus verbum: quomodo faciam hoc malum? & statim fugiet omnis illicita concupiscentia.* Non poterat rem ampliùs exaggerare Divus Chrysostomus, quam cùm ex memoria divinorum beneficiorum nobis pollicetur de potentissimis nostris inimicis victoriam. Beneficiorum Dei memoria sic repugnat peccatis, ut videatur idem esse illa habere præsentia, & nequaquàm posse, vel audere peccare.

D. Chrys. hom. 62. in Gen.

3. Gravissimorum Doctorum sententia est, quòd in prima mundi ætate, ab Adam scilicet usque ad diluvium, nullum fuerit idololatriæ peccatum, sed initium sumpserit post diluvium tyranno rege Nemrot. Ita sentit Josephus, cui favent Tertullianus, sanctus Cyprianus, sanctus Isidorus, & alii, & clarè colligitur ex libro Sapientiæ, ubi dicitur in mundi primordio nulla fuisse idola, quæ mortales adorarent: *Neque enim erant ab initio idola.* Si voluerimus causam hujus examinare, & rationem afferre, ob quam homines in tam barbaram non sint devoluti stultitiam, mentisque amentiam, immò verò se conservâsint in veneratione, cultuque veri Dei, hanc nobis exponet Angelicus Doctor, nimirùm quia recenti adhuc memoria recolebant mundi creationem, atque in tantùm idololatræ non fuerunt, in quantum ejus beneficii non sunt obliti: *In prima ætate non fuit idololatria, propter recentem memoriam creationis mundi, ex qua adhuc vigebat cognitio unius Dei in mente hominum.* Ita beneficii gratitudo provocabat ejus memoriam, ut recordari tantùm creationis, quasi limites sibi statuerent, ne turpiter in peccatum adeò abominabile delaberentur.

Iosephus l. 1. Antiquit. Tertull. l. de idololat. — c. 2. Cypri. an l. de vanit. idolol. Isidor. l. 8. Ethymolog. c. ult. Sap. 14. — D. Thom. 2. 2. q. 94. a 4. ad 2.

4. Hinc naturali consequentia infertur magis augeri non posse hominis malitiam, quàm si Deum, Dominumque suum, inter recordationem misericordiarum ejus quis offendat. Sacer historiographus Moyses describens hominum statum, in quo vivebant tempore Noë, quando Dei supplicium illos incuriosos apprehendit, ait omnes repletos fuisse nequitiis, omnes corruptos, omnes libidinosos: *Corrupta est terra coram Domino, & repleta est iniquitate.* Novi verba hæc omnia notatu digna: *Coram Domino;* idem est, quod ante Dominum (sic Oleaster, idemque est, quod dicit alibi Scriptura, homines peccasse in conspectu Dei. Hoc dictum erat, quia fides nos docet, Deum à nemine posse falli, ut habet Apostol. omnia quippe opera nostra divinis oculis sunt manifesta: *Omnia nuda, & aperta sunt oculis ejus:* Deus syllabas omnes conscientiæ nostræ connectit, verbaque legit animæ, ac subtiles cordis nostri fibras perrimatur. Quid igitur Spiritus Sanctus docere nos voluit mystico illo verbo? Doctissimus Oleaster nondum dissolvit mihi percommodè: *Peccare, seu corrumpi in oculis Dei, nihil aliud esse puto, quàm memorem Dei, ipsum offendere, omnia enim videns oculi ejus, sed nos peccantes non semper illius memores sumus. Sperat autem ipse, quòd nemo ejus memor possit peccare, cùm enim meminerit plasmatoris beneficii, & Redemptoris munifici,*

Gen. 6. — Hebr. 4. — Oleast. hic.

sisti, quomodo non retinebitur, ne eum offendat? Quantum capio, hoc voluit Oleaster, quod peccare coram Deo, non sit aliud, quàm Dei memorem esse, & eum offendere, & inter recordationem bonorum, quæ magnus Deus liberaliter nobis communicat, illum irritare: etenim absque dubio aggravat valde culpam, si quis eam committat benè agendi inter medias obligationes, & agendi gratitudinem in offensam benefactoris convertat.

5. Aggravat propheta Regius execrabilem Israëlitarum erga Deum suum ingratitu-
Psal. 105. dinem, dum ait: *Fecerunt vitulum in Oreb & & adoraverunt sculptile*; hoc est, in idololatriam lapsi sunt, atque in campo Oreb vitulum erexerunt, & idolum adorarunt conflabile, contra Dei mandatum: *Non adorabis sculptile*; quasi dicat: Tam exorbitantia sunt hujus populi crimina, ut in Oreb ausi fuerint Deo suo cultum negare illi ex justitia debitum. Divus Chrysostomus, & Theodoretus graviter expenderunt circumstantiam hujus peccati, per quam illud mirè aggravatum fuerit, nempè quod vitulum in monte Oreb adorârint: quia in monte illo Deus populo apparuerat majestate plenus, atque in eodem legem illi, velut peculio suo, dederat, docens illum, quâ ratione servire Deo, amare illum & diligere deberet. Et quando ejus malam advertit vicem, quodque inter memoriam tam insignitorum beneficiorum illum provocaret, amor offensus ingratitudinis notavit circumstantias, duritiem ejus, & perversi-
Theodor. hic. tatem reprehendens: *Vt impietatis hyperbolen doceret* inquit Theodoretus, *quandoquidem Dominus in monte illo apparuit.* Et magis ex-
D. Chrysost. hic. tensè Divus Chrysostomus: *Montis mentionem non sine causa fecit, sed ut incredibilem quamdam impietatis magnitudinem demonstraret, nam in eo monte Dominus spectandum se præbuerat, in ingenti scilicet igne apparens, tubis utens, & cum tanto terrore legem ipsis offerens, & tamen in eodem monte impietate se constringere minimè dubitarent.* Culpa hæc ita modum omnem excedit, ut vix credi possit nam in eodem loco, quo beneficium recolunt, committunt irreverentiam, nec potest delictum magis efferri, quàm si quis dixerit, beneficus, ut talis agnitus, offenditur, hoc est fabricare idola in Oreb, eaque adorare: *Fecerunt vitulum in Oreb, & adoraverunt sculptile.*

Loquitur Deus per prophetam Ezechiel 6.
populo suo sub metaphora puellæ, quam casualiter invenit princeps de matris utero jam egressam, nondum à sanguine & spurcitiis emundatam partum sequi solitis, nescio qua de causa jacentem in plateis, hominum, immò bestiarum transeuntium pedibus protritam, & ait: *Vidi te conculcatam* Ezech. 16.
in sanguine tuo, &c. misertus sum tui, tuamque luxi calamitatem. Illam de terra sublevavit, in domum introduxit, mille fovit deliciis, donec jam nubilem eam duxerit in uxorem. Illa verò ingrata offendit illum, viro per adulterium fædifraga, atque in tantam delapsa est inurbanitatem, quantam vix mundus posset imaginari. Verba quæ profert, merentur expendi: *Ecce tempus tuum, tempus amantium*; quo nimirum me diligas. Porrò si originale septuaginta interpretum consulamus in Bibliis versionum, hæc verba reperiemus: *Tempus tuum, tempus divertentium*; & terga vertentium. Occurrit modò ratio dubii: quomodo conveniat tempus amantium, & diligentium, tempori divertentium, tergaque vertentium? Dicant suum alii judicium, hoc meum est, quòd abjecta hominis natura, ejusque ingratitudo persuadeat illi, quod tempus magis opportunum offendendi Deum sit illud, quo tenetur illi servire, & quod ipsam occasionem, quâ provocatur ad gratitudinem, sit justa opportunitas. provocandi eum ad humanitatem. Ita conjunguntur hæ duæ lectiones, quæ primâ fronte videbantur oppositæ: *Tempus tuum, tempus amantium, tempus divertentium* Diligendi tempus, multaque pro Deo faciendi, quandoquidem mirabilia faciat: *Signa fecit*; & tempus illum evertendi: quandoquidem ratio, ipsum interficiendi, alia non detur, quàm bona ejus opera: *expedit, &c.*

Modò capiemus tristes illas, simulque 7.
dulces querimonias Domini de populo suo, ore Davidico: *Non sunt recordati,* Psalm. 77.
die qua redemit eos de manu tribulantis. In memoriam non reduxerunt diem illum, quo Deus illos de Ægyptiaca servitute redemit. Notate verba: *Die qua redemit*

biles ac quis sibi posset imaginari. Hic fructus fuit concilii sui contra Christum: justo namque Dei judicio fit, ut per ipsa media, quibus mali conservationi suæ student, eandem trahant in ruinam.

2\. Admirabilem sanè rem narrat nobis S. Scriptura quæ contigerit inter Deum & Moysen amicum illius, servumque fidelissimum, cui Deus loquebatur, & suadebat, ut esset minister liberandi populi sui oppressi, fertisque vincti sub durissima Pharaonis tyranni servitute. Ut autem crederet Moyses, à Deo nuntium se mitti, coram ipso dedit Deus manifesta omnipotentiæ suæ argumenta, hæc illi dicens: *Quid est quod tenes in manu tua?* Cui Moyses: *Virgam*; Dixitque Dominus: *Projice eam in terram.* Illicò Moyses obediit, & projecit in terram; vix de manu Moysi ceciderat in terram, & ecce, *versa est in colubrum*, ita ut generosus pastor timore concussus, terga verteret. Quærunt Interpretes, de quo sibi timuerit Hebrææ gentis antesignanus? An coluber tā formidabilis fuerit, ut metum injecerit ei, cui familiaris erat in deserto, ubi gregem pascebat, tam horribilium aspectus animalium, quæ, cùm essent ferocia & venenosa, toties illum perterrere poterant? Quare adeò timidus fugit coram Deo, qui confortare poterat illum, & defendere? Stephanus Cantuariensis comprehendit hoc dubium allegoriâ quâdam proposito nostro valde commodâ, dicens: *Virga est potestas judicandi, virgam in terram projicere, est potestatem judiciariam ad terrena deflectere.* Non inhæreat consideratio nostra ipsi facto, sed erigat se cogitatio, ut intelligat significatum. Virga insigne est reginimis, & potestatis judiciariæ symbolum. Nota nunc acumen. Dum virga servatur inflexibilis, hoc est, justitia suo munere fungitur, & rectâ intentione procedit, qui eam manu tenet, remunerando bonos, & puniendo malos nec humano respectu detorquetur huic virga judiciaria, honori est, & splendori, ut fuit Moysi, qui per illam tanta operatus est prodigia & signa, ut per totum orbem illustris evaserit & gloriosus. Si verò virga inclinatur, & Judex sinistrâ intentione, proprio ductus commodo, se demittit in terram, & propter suos proventus, & utilitates proterit justitiam, in tali casu Judex & Princeps proprium timeat concilium, ne non sit sanctum, & ne potestas injusta, quia justo Dei judicio fit, ut illud ipsum, quod peccati ejus causa fuit, sit ejus quoque supplicii instrumentum, & per illam viam, quâ proprium sibi pollicebatur augmentum, damna illum incursent graviora. Non perterrebat Moysen draco, quia draco erat, non ille Moysen exanimabat, solitus enim erat sævitiam contemnere leonis, & feritatem non timere serpentis, aliorumque similium animalium: sed hoc illi timorem incutiebat, quòd in terram projiciebat virgam suam, immò & Deum, & justitiam calcaverit, suis tantummodò commoditatibus intentus. Secundùm hæc erroneæ fuerunt rationes Pontificum, & Pharisæorum; & inordinatus eorum timor, quamdiu in rectitudine justitiæ certam suam habuerunt securitatem: sed quò instanti virgam projecerunt in terram, timere debuerunt: tyrannis enim, in quam ob temporalia sua se præcipitant, machinantes necem Salvatori, ruinam illis adducet.

Exod. 3.

Stephan. Cant. in Allegor. Tutlin.

3\. Impius Rex Pharao generale statuit obstetricibus Ægypti mandatum, quo præcepit, ut parientium Hebræarum mulierum natos masculos semper præfocarent. Misericordes fuerunt obstetrices, & mandatum hoc non fuerunt executæ, immò verò infantes conservare studuerunt, Pharaoni imponentes, mulieres Hebræas ita doctas in excipiendo fœtu, ut dum accederent, Hebrææ jam peperissent: *Obstetrices non fecerunt juxtà præceptum Regis Ægypti, sed conservabant mares, &c.* Nascitur ea tempestate infans Moyses, quem pater fiscellæ scirpeæ linitæ bitumine & pice inclusit, ne aqua subintraret. Puer sic inclusus flumini committitur, ut aquæ innatans fluminis decursu raperetur, factumque est, ut filia Regis Pharaonis obambulans ad ripam fluminis, fiscellam aspiciens, de aqua tolli mandaverit, quâ coram aperta, detegitur infans Moyses sole formosior, qui postmodùm populi captivi in Ægypto assertor fuit, & dux generalis. Occurrit modò Lipomannus, & quærit, quid necesse fuit Deo tot ambagibus, tantaque diligentia, qua vitæ Moysi consulere? Ad intenti nostri perpendiculum respondet: *Vo-* Exod. 1.

Lipom. hic. *luit Dominus multiplicari Hebræos, Pharao autem voluit Hebræos deleri. Vter ergo, inter hos prævaluit? certè Domini voluntas ita promovet, ut Pharao longè aliud agens, adjuverit potiùs voluntatem Dei tyrannide sua, quàm impedierit.* Bellum hic agebatur inter potentiam, & potentiam, sed divina victoriam retulit, cui Pharao crudelitate suâ militavit. Et paulò inferius addit author hæc verba: *Tantùm abfuit ut Moyses perire potuerit per Regis crudelitatem, ut ipsum quoque intra regiam aulam suam educari oportuerit. Sic parabatur à rege contra regem*, ut Pharao proprio caderet gladio. Unde & quidquid tētavit, ipsi nocuit, quandoquidem in faciem illi machinæ ceciderint, quas molitus erat, & media, quæ sui conservationi, & regnorum incolumitati parabat, populi verò Dei destructioni, infelicem illi pepererint interitum, Israëlitis interim in omnibus ad faustiora proficientibus. Ignorant Pontifices & Pharisæi id quod agunt, dum Salvatori struunt necem, ut illâ interveniente statuum suorum studeant conservationi. Per id verò agunt (quamvis involuntariè) partes Dei, & divinæ eius voluntatis sunt executores, nam mediante hac morte decreverat Deus gloriosam Salvatoris resurrectionem, generis humani libertatem, & supremam populi Hebraici præfigurare perditionem: *Sic parabatur à rege contra regem*, atque in caput eorum saxa delapsa sunt, quæ contra cœlum contorserant, & qua via principatum suum asserere se posse imaginati sunt, infames, perditos & deletos se planxerunt, & quia Christum interemerunt, ipsi perierunt: Euthym. hic. *Prætextum sumpserunt occidendi Christum, ne à Romanis internecioni traderentur, quia verò occiderunt, internecioni traditi sunt, & quæ fecerunt ut effugerent, ea quia fecerunt, non effugerunt.* Ita Euthymius.

Duo mihi occurrunt ad argumenti hujus probationem, ambo de Saul. Primum notat D. Gregorius, alterum Philosophus Alexandrinus. Ergo primum. Dixit Saul ad
1.Reg. 18. David: *Ecce filia mea major Merob, ipsam dabo tibi uxorem.* Sed tali conditione, ut David prius centum interficeret Philistæos: *Non habet Rex sponsalia necesse, nisi tantùm centum præputia Philistinorum, &c.* Expendit D. Gregorius supremam hanc dignitatem, qua Saul Davidem honorabat, licet illi malum intentaret, & videre non sustineret. Dicit præfatus Doctor, quod quamvis verbis suis bonam indicaret voluntatem, mens tamen erat perversa, hoc enim callidus optabat, ut David, promisso allectus præmio, majori ardore belli periculis se subderet, & ita manibus caderet hostium, ipse verò priore sua gloria, potiretur, tanquam dux invictus, & reliquis in bello felicior, qualis non reputabatur Davide superstite, hic etenim ab illo populo victor antonomasticè proclamatus fuit. Porrò cogitationi non respondit eventus, immò contradixit: ut enim advertit S. Scriptura, David tam benevo ente Deo pugnavit, ut centum, & quid dico centum? ducentos, & his plures interfecerit Philistæos, quo nomen sibi comparavit illustre, & fama ejus æternitati consecrata Saulis autem obscurata est, ejus ardor remissus, splendor obnubilatus, & super omnia regno privatus, cuius stabilem possessionem pretio mortis David conservare studebat. Loquitur summus Pontifex: *Saul suprema providentia in sapientia sua est consilio deprehensus, quia unde succrescentis militis vitam se exstinguere credidit, virtutis ejus gloriam inde cumulavit.* S Gregor. hic. Notanda verba: *In sapientia sua consilio est deprehensus*, quòd illi convenit ex Evangelio: *Collegerunt Pontifices & Pharisæi concilium*, in quod convenerunt optimates Jerusalem, & cæteris prudentiores ac sapientiores: Ut autem regiminis sui, & regni consulerent incolumitati, cepêre consilium interficiendi Christum in Davide præfiguratum: porrò non aliud inde lucrum sibi compararunt, quàm Saul ex suis machinationibus; unde namque felicem sibi pollicebantur eventum, inde tristissimam, & infelicissimam sibi accersierunt calamitatem.

Sequatur secundum. Quando Deus noster in regem extulit Saulem, hoc illi per prophetam Samuel nuntiari jubet, ut sibi persuadeat à Deo traditum suæ potestati regnum eo animo, ut refractarios quosdam peccatores, nimirùm Amalecitas, puniat: *Me misit Dominus, ut ungerem te in regem super populum ejus Israel. Nunc ergo audi vocem Domini: Vade & percute Amalec, & demolire universa ejus.* 1.Reg. 15. Accepit Saul sceptrum, & continuò manū adhibet operi, non exactè tamen Dei mandatum implevit, sed quibusdam ex inimicis

micis

micis Dei vitæ gratiā fecit, nominatim autem regem Agag liberum abire permisit: *Et pepercit Saul Agag, & populus ejus, &c.* Fecit hoc, si Lyrano credendū, ex avaritia: namq; persuasit sibi, copiosum ex illo lucrum se reportaturum. *Cupiditate ductus sperabat enim habere de eo magnam redemptionem, vel per eum occulti thesauri revelationem*; sed inde sibi regni sui, & imperii jacturam acquisivit: confestim enim Deus Prophetæ loquitur eius inauguratori, atque illi: Vade & dic Sauli, vanam stultamque eius fuisse cogitationē, per quam etenim regni sui, domusque moliebatur æternitatē, eandem perdidit, eandemque ob rationem illi sceptrum auferam & coronam, daboque alteri diligentiùs mihi obtemperaturo: *Scidit Dominus regnum tuum à te hodie, & tradidit illud proximo tuo meliori te.* Et factum est ita: translatum quippe regnum à Saule fuit ad David, ejusq; posteros. Hoc autē minimè prætereamus, quod cùm Saul in montibus Gelboë castris exutus, clade prostratus, plagisque confossus jaceret jamjam moriturus, adolescens Amalecita, referente scripturâ, casu advenit, qui gladio Saulem, hoc ipsum rogantē, interfecit, coronam ei de capite abstraxit, rulitque ad David. Hic enim à Davide requisitus respondit: *Amalecites ego sum, &c. Stansque super eum occidi illum, & tuli diadema, quod erat in capite ejus, &c. & attuli ad te dominum meum regem.* Si percuncteris unde venerit ille Amalecites in montes Gelboë, cùm regio illa non esset Amalecitarum nec contra eos, sed adversùm Philisthæos bellum ageretur, respondebit tibi Philo Hebræus: *Erat filius Regis Agag,* & reginæ uxoris suæ, cui Saul prævaricator divini mandati vitam concesserat. Hunc divina providentia eâ tempestate deduxit ad locum illum, quia dum Saul, ejusq; ministri pepercerunt Regi Amalec, & optimis quibusque spoliis, quibus regnum suum cumularent, voluit in hoc ostendere divina majestas quòd in sospitatione vitæ, Agag. mors Saulis propria delituerit, atq; in reservatione facultatum & opum, extrema regni sui & dignitatis latuerit desolatio. Ad confirmationem eius, quod in discursu hujus assumpti perpendimus, nullas scilicet hominum machinationes contra divinam prævalere voluntatem, quin potius per id per quod homines cogitant sibi lucrari, perdere.

Lyran. hic.

2. Reg. 1.

Philo Hebr l. de antiquit.

Expendit D. Chrysostomus adolescentem Absalon in acie, qui dum armata manu patrem Davidem oppugnabat, ut vita illum simul & regno exueret, & defuncto in imperio succederet, statim suspensus è quercu hæsit propriis implexus capillis: *Adhæsit caput ejus querenti, &c.* Quid est hoc (quærit D. Chrysostomus) ô proditor Absalon, quis te suspendit? Non pater tuus, nec ille te pendulum tenet, nec tale quid aut decrevit aut voluit, quinimmò voce publica ducibus omnibus ac militibus præcepit: *Servate mihi puerum Absalon,* & postmodùm infaustum tuum exitum nemo tam vivis lachrymis, ac ille deploravit, quando hæc efflevit: *Absalon fili mi, &c.* Quis ergo te ad statum hunc deduxit omnium miserrimum? Respondet D. Chrysostomus: *Perdidit Absalon scelestissimus mentem, perdidit sensum, amisit consilium injectatus patrem, usurpat imperium, regnum invadit.* Quàm ob causam fine discessit hinc lamentabili? Verba illa repetamus: *Amisit consilium, &c* Quâ de causâ dicit Os aureum quod Absalon magis perdiderit mentem, sensum, & consilium, quàm pietatem, justitiam & verecundiam, cùm ita sit, quòd tyrannum exhibere se patri, iniquam magis involverit conspirationem, à corde perfidioso profectam, quàm consilium stultum & imprudens? Exponit se D. Chrysostomus verbis sequentibus: *Perdidit, inquam, Absalon consilium, dum parricidio cupit mercari imperium, & per exitium patris consequi desiderat regnum.* Optima responsio. Manet nihilominus in sua efficacia veritas, quare perniciosam adeò mentem non vocet perversam, & iniquam, sed inopem consilii: *Quia festinat* (inquit D. Chrysostomus) *patrem opprimere reus patre superstite moriturus.* Stultum illum indigitat, & mali consilii reum: etenim idem fuit contra Deum, omnesque divinas ejus leges, & humanas quidquā intentare, nec non patris sui agere parricidam, quod propriam accelerare mortē. Passus est rapi se inter quercus ramos à perversa sua passione, furibunda ambitione, regnandi cupiditate, atq; impia contra patrem suū audacia: capilli verò, ambitiosæ superbiæ vento elevati, & arrogantia illius, ac vanitatis, malūque consiliū, causa fuerunt, quæ funes illi crudeliter constrinxit, & per quæ media, quibus fortunā suam solidare cupiebat, per ea sortem obtinuit, quâ nulla miserabilior.

D. Chryſ. hom. de Absalon.

Verba

7 Verba illa Job, quæ aliàs expendimus: *Ædificavit sicut tinea domum suam*, secundum communem interpretum sententiam, divites tangunt, & mundi magnates, quos Spiritus sanctus dicit ædificare domum suam sicut tinea. Subtilis est Pinedæ in hunc locum observatio, quâ ponderat, quid tineæ eveniat in domus suæ fabrica: *Hoc habet proprium, quòd quamvis corrodendo videatur sibi ædificare domum, & latibulum quærere, sed corrodendo etiam suam domum diruit, nam cùm vel lignum nimium cariosum est, vel cùm vestis jam nimium attrita & macer, ita, tunc tandem perit domus tineæ, ex utroque ex suo latibulo Igitur ipsa sibi tinea molitur exitium suum, demoliturque domum suam.* Itaque tinea construens sibi hospitium proprio studet damno, & pro vitæ tempore domum extruens, vita, domoque spoliatur: *Non aliter sanè impii, dum alienas res mordendo & vorando, domum suam erigere, & stabilire nituntur, suum ipsi exitium quærunt.* Quantum sapio, Pontifices hîc tangit & Pharisæos, hodierni Evangelii.

Job. 27.

Pineda hîc.

8. De proditore discipulo, qui cupiditate victus divinum suum vendidit magistrum, ait D. Matthæus, quòd post impiam mercaturam ad templum abierit, atque in eo pretium refuderit sanguinis à Sacerdotibus acceptum, & inde abiens, laqueo se suspenderit: *Et projectis argenteis in templo, recessit, & abiens laqueo suspendit* Notat D. Gregorius Nazienzenus quòd obligatus vili lucro perfidus Dominum suum venderit, & cùm sibi persuaderet, quòd in aliquo ex Principibus Sacerdotum proficeret, justo tamen Dei judicio Christum & pecunias amisit, nullum retulit fructum, imò vitæ naufragium tulit, ab omnibus habitus perfidus & infamis, qualem nunquam mundus vidit: *Non enim Iudas iterùm Christum recepit, sed nec retinuit pretium*; quo namque medio lucrum sibi, & facultates quærebat, eo bonis omnibus terræ, cælique spoliatus interiit: ut hoc omnibus innotescat, quòd qui propter commodum aliquod perdit Deum, & Deum, & commodum sit perditurus.

Matth. 27

Nazianz. sit in q. 1. c. 1. qui studet.

9 Referunt historiæ de Constantio patre primi Imperatoris Catholici Constantini, quòd in exordio imperii sui congregatis omnibus servis, suis & aulæ ministris, dixerit illis: Omnes, qui voluerint sacrificare idolis, meam gratiam, ut antè, sibi comparabunt, status ac dignitates, quas habent, retinebunt; qui verò hoc facere detractarint & Christiani vivere confestim aulâ discedant, quibus hanc adhuc gratiam concedam, quòd gravius illos non puniam. Quidam, ut Imperatoris inirent gratiam, & antiquam retinerent dignitatem, a fide defecerunt, & idolis servierunt; alii constantes in fide perstiterunt, & de palatio ablegati sunt. Quid in hoc casu prudentissimus egit Imperator? Hos in suam recepit gratiam Constantius, illis fidit, & ad honores statusque provexit eminentiores, illos verò ingeniosè à famulicio suo rejecit, & bonis, quæ possidebant, exuit, hanc allegans rationem: *Eos regi suo nunquàm fideles fore, qui Deo infideles extitissent.* Unde Divinam hic nota permissionem, quâ eorum machinæ dissolvebantur, ut eodem casu, quô Dei cultum conculcabant, ut hominum gratiam conservarent, hominibus, Deoque nudati fuerint, & quandoquidem, propter terræ lucrum, cœlum reliquerant, terra caruerint, & cœlo Sicut etiam contigit Principibus & Pharisæis: nam per ea ipsa media, quæ ad suam elegerunt conservationem, ruinam sibi procurarunt, idem etenim fuit mori Christum, & ipsos tradi, subjicique Romanis, nam justum est, ut qui Deum terreni commodi gratia deserit, utroque excidat, malisque omnibus oppleatur: *Venient Romani.*

Sozom. l. 1 c. 6. Hist. Eccles.

Et tollent locum nostrum.

CONSIDERATIO V.

Malorum hæc est conditio, quòd damna culpæ non timeant, mala verò pœnæ graviter exhorrescant.

Sic Judæi timuerunt incidere in manus Romanorũ, & præsagierunt malum sibi ab illis inferendũ: non tamen veriti fuerunt contra rationẽ & justitiã occidere Redemptorẽ Ut impium sugillat timorẽ hunc S. Hilarius, quô timet quis ea, quæ timere nõ oportet, non tamẽ timet, quæ timorem illi 1

incu-

D Hilar. in Psal. 52. incutere deberent: *Impius ergo timor est, cùm quæ non timenda sunt, timentur, & quæ timenda sunt, non timentur.* Dolendum est, inquit, quòd homines ita studeant terræ principibus adulari, ut eorum gratiam aucupentur, in eâque se conservent, vereanturque multùm ne illa excidant; cùm illi non ampliorem in nos, quantum spectat ad corpus, habeant jurisdictionem, quam latro, febris, ignis, incendium, naufragium, terræ motus, vel ruina: oblivisćantur tamen timere Deum, & Dominum, qui nedum corpus, sed & animam æternis potest addicere cruciatibus: *Et plerumque non tamquàm pro debita officii religione piè adulari regibus existimamus, quia in corpus nostrum sit in his aliquid potestatis, quibus nihil ultra de nobis licet, quàm latroni, quàm febri, quàm incendio, quàm naufragio, quàm ruinæ, punitorem, perditoremq; in igne judicii & corporis & animæ nostræ Deum non timentes, dum placere nos ipsis, & in eorum gratiâ permanere famulatu impio gloriamur.* Porrò timor hic inordinatus nonnisi in filiis hujus sæculi invenitur, qui cum jacturâ Dei & animæ, peccati se mancipant obsequio: *Famulatu impio*; peccatori etenim innata est pœnæ, non culpæ formido.

2. In hoc discursu effugere non possumus timorem Cain, qui postquàm nefandissimum illud, totoque orbe notissimum commisisset fratricidium, atque à summo judice de sanguineo illo facinore culparetur,

Gen. 4. ita respondit: *Ecce ejicis me à facie tua, & à facie tua abscondar, omnis qui invenerit me, occidet me.* Sufficit, ô Domine, mihi hanc infligas pœnam, quâ totâ vitâ discurram exul, nullumque sit mihi in terra permanens fixumque domicilium, nec ultra videam faciem tuam. Qui mihi primus occurrit, idem mihi vitam auferet. Audit loquentem illum Rupertus, & notat, hoc maximè maledictum hunc affligere, non quod carere deberet conspectu Dei, ejusque gratia privari: sed quod sibi non permitteretur, tellurem, ut prius, colere, & arare: *Erat Cain vir agricola, & operabatur terram.* Nefas est

Rupert. l. 4. in c. 4. Gen. ejus verba præterire: *Timet Cain, ne agricolari sibi non liceat, ne terram, quam solùm amat, vel præsentem vitam pro admisso facinore perdat.* Floxi pendit Cain, quod videat Deum sibi indignatum, nec curat quòd illum tam enormi fratricidio suo offenderit, sed hoc illum torquet, quòd terræ fructibus non sit potiturus, nec ulteriorem messem collecturus: sed nec angit illum spiritualis vitæ, & animæ perditio, verùmtamen inde torquetur, quòd timeat ne corporis vitam amittat.

Hebræi conveniunt ad summum Sacerdotem Aaron, ardentibusque precibus postulant sibi ab eo fieri deos, à quibus in terram deducantur promissionis: *Fac nobis deos, qui nos præcedant.* Continuò petitis annuit, & collectis eorum monilibus, conflavit inde vitulum: *Quas cùm ille accepisset formavit opere fusorio, & fecit ex eis vitulum conflatilem.* Confestim omnes diem festum celebrârunt, sibique mutuo congratulati sunt, & vociferantes, dixerunt: *Hi sunt dii tui, ô Israel, qui te eduxerunt de terra Ægypti*; & in terram introducent, quò tendis. Ut certam suppono doctrinam SS. PP & interpretum, qui docent Aaronem hac actione peccasse, immò multò graviùs quàm populus, sicut aliàs expendimus. Hoc tantùm inquiro, quæ causa summum Sacerdotem ad tantam impulerit animi dementiam, quæ secundùm judicium Cajetani & Oleastri, timor fuit, quo metuebat officium sibi auferendum, & à dignitate pontificali se suspendendum, unde proposuit petitioni eorum assentire, ipsisque per omnia gratificari, ne supremo illo honore privaretur: *Ecce quo ducit* (ita doctissimus Cardinalis) *ambitio principatus. Audis quid Sacerdos* (loquitur Lusitanus) *perpetrat, ne Sacerdotis munus amittat.* Pari via progreditur in hac occasione summus Pontifex Aaron, qua illi, de quibus Evangelium, cùm non timuit tam enorme committere peccatum, modò se ab imaginaria illa pœna liberaret.

Invitat Rex Balac ariolum Balaam ut maledicat populo Dei. Historiam utique trimulis notam omitto. Consulit præstigiator Deum, petit quid in hoc casu sit agendum, licet non seriò, sed in speciem tantùm hoc ageret, jam enim mortale vulnus ei cupiditas inflixerat, & agere quod Rex mandabat, sibi præstituerat. Notat hîc singulariter Lyranus, quòd Balaam homo fuerit perquàm effrons: cùm enim servi Balac, qui nuntium ei tulerant, ipsum non appellarint regem, ille tamen Deo locutus, ut talem eum inscribit, dixit enim: *Balac filius*

Marginalia (right column): 3. (beside "Hebræi conveniunt"); Exod. 32. (beside "terram deducantur"); Cajet. hic. (beside "ducit"); Oleast. hic. (beside "tanus"); 4. (beside "Invitat Rex Balac").

Sephor misit ad me. Quæ fuit mens arioli utendi hoc idiomate? An dicere non poterat Domino: Balac me vocat? Ratio fuit, inquit Lyranus, quòd ex unâ parte occurrerit illi voluntas Dei præcupientis ne iret, ex altera verò considerabat, quòd si vocanti regi non obediret, carò lueret, ob dependentiam quam de magnatibus habent inferiores. Et idcircò regem nominat, quasi dicat: *Propter dignitatem regiam deberem ire ad eum.* Balac monarcha est, ego verò homo vulgaris: & ita, licet invitus, teneor ei obedire. Itaque minus malum censuit Deo non obtemperare, Deique populo maledicere, (erant hæc mala culpæ manifesta) quàm indignationem & inimicitiam quâ moveri poterat Rex Moabitarum, incurrere. Hoc metuit, aliud non illum torquebat.

Lyran. hic.

5. Ab alia parte consideremus id quod antè diximus de Saul. Punire voluit Deus injurias, & offensas, quibus Amalec populum Dei affecerat per deserta transeuntem, & posteros ejus memorabili strage percutere: quocirca Samuëli mandat hæc Dei nomine dicere Sauli: *Percute Amalec, & demolire universa ejus, non parcas ei, non concupiscas ex rebus ejus aliquid, sed interfice à viro usque ad mulierem, & parvulum atque lactantem, bovem, & ovem, camelum & asinum.* Age Saul, instrue legiones tuas, junge copias, & oppugna Amalec, nec ab incepto desistas, donec eum penitùs disperdas, dissipes & interficias, occide viros, mulieres, divites, pauperes, magnos, parvos, nobiles, ignobiles, & pecora, nullus evadat gladium, nec quidquam ejus tibi concupiscas, atque in hoc mihi gratificaberis, justitiæ meæ satisfiet, & de vestris vindicta sumetur injùriis. Videamus modò qualiter se gesserit Saul. Abiit eò, & qui Domini præceptum implere debuerat, postquàm stragem magnam edidisset virorum mulierum, gregum, & armentorum: *Pepercit Saul, & populus Agag, & optimis gregibus ovium & armentorum, & vestibus, & arietibus, & universis, quæ pulchra erant.* Refragante Domini præcepto Regi barbaro vitam concessit, optima quæque armenta non occidit, vestesque pretiosas sibi rapuit. Vehementer movit hoc Deo stomachum, sic iratus, & factum inobedientiæ dedignatus, Samuëli dixerit: *Pœnitet me, quòd constituerim Saul regem.* Heu quantum doleo, quod Regis sceptrum dedisse illi, qui tam malè suæ satisfecit obligationi, mihique obedire detrectavit. Convenit Samuel Saulem, & quæ facta erant indicavit, & tandem convictus Saul, culpam suam confessus est, atque in hæc verba, prima facie pœnitentiam significantia, prorupit: *Peccavi, quia prævaricatus sum verbum Domini.* Quicumque audiret hanc Saulis confessionem, judicaret illum verè contritum, & de offensa Dei pœnitentem, porrò certum est verba hæc non significâsse culpæ commissæ dolorem, sed pœnæ sibi intentatæ formidinem: *Timuit Saul, ne Samuel ad electionem alterius regis procederet, & sic ipse regnum perderet, ideò fictè se humiliavit;* ait Lyranus, & hæc addit: *Hoc dixit Saul magis timore pœnæ, quàm amore justitiæ.* Debuisset Saul contristari de peccato suo, & deflere offensam contra Deum commissam, & parvi pendere regni temporalis jacturam, si ille qui dederat, rursùm auferret, porrò non hoc egit, immò contrarium, de malo culpæ non ingemuit, sed de timore pœnæ, quàm sibi metuebat, indoluit.

1. Reg 15.

Lyran. hic.

6. Joab, narrante S. Scripturâ, proditoriè interfecit Abner, & præmisso pacis osculo, pugionem visceribus ejus infixit, ex quo vulnere mortuus corruit: *Et quasi deosculans eum, tenuit manu dextera mentum ejus, ut undique eum falleret;* ita exponit Cajetanus, quòd pacis osculum simulaverit, ut dolum afferret tantò securius. Quærunt Interpretes quænam fuerit causa interfectionis Abner. Theodoreti ratio congruenter intentum nostrum probat, dicens: *Sciebat enim fore ut ille præesset exercitui, imperandi ergo desiderium eum armavit ad cædem illius faciendam.* Prænoscebat Joab, quod David promoveret Abner in ducem generalem exercitùs sui, quo munere se timebat privandum, quòd actualiter exercebat, & hujus timor, ne posthac eo non fungeretur, ipsum ad homicidium impulit. Tantùm effecit in ipso pœnæ temporalis, quàm timebat, metus, & tam parvi fecit homicidii peccatum, quod committebat.

2. Reg. 20.

Cajetan.

Theodor. q. 12. in c. 2. Reg.

7. Cœnabat Christus Dominus cum discipulis suis, & nonnulla dixit eis verba, quibus omnes stupore pariter & tristitia implevit: *Unus vestrum me traditurus est.* Scribis & Pharisæis. Illicò perturbantur, *& contristati valde cœperunt singuli dicere: Numquid ego sum*

sum Domine? Solus Judas, ut comedebat, ita tacebat. Prosequitur argumentum suum Christus pœnam indicans, quam delinquens incursurus esset, dicens: *Væ autem homini illi per quem filius hominis tradetur.* Verba vix effatus fuerat, cùm ecce Judas hactenùs mutus interrogat num ipse futurus sit infelix ille: *Numquid ego sum Rabbi?* Quid hoc, stulte proditor, (quærit venerabilis magister meus Mendoza, commentator in libros Regum) *Dormiebas ad culpam, evigilâsti ad pœnam?* Non te capio: quandoquidem minus malum te cruciet, majus autem te non affligat: *Magis hæc, quàm illa tuum animum vellicavit* Sed ratio est: *Plane servus es, non filius, adversarius, non amicus, timore duceris, non amore, leviter vocantem contempsisti, terribiliter tonantem formidâsti*, filius es perditionis, atque idcircò culpæ malum non formidas, ad pœnæ malum ingemiscis.

Mendoza in l. 1 Reg. c. 1. n. 10. in Exposit. litter.

8. Quo tempore Pilatum humani non torserunt respectus, piè processit in causa Salvatoris: etenim ingenuè confessus est ejus innocentiam, in quo quidquam censura dignum non inveniret; quocirca Tertullianus eum in hoc statu Christianum appellat: *Pilatus pro sua conscientia Christianus.* Porrò quamprimùm populus illi amittendam objecit Cæsaris amicitiam: *Si hunc demittis, non es amicus Cæsaris*; nisi Christum morte condemnes, Cæsaris perdes gratiam: *Cùm audisset hos sermones, timuit*, & tremuit, quasi mortem præ oculis cerneret, & illicò mutavit opinionem: etenim *tradidit eum voluntati eorum* Occurrit hic Cardinalis Toletus, & hanc Pilati miratur inconstantiam, ait enim: *Plus potuerunt sermones ii de Cæsare apud eum, quàm illi, quos audierat, & timuerat, quòd filius Dei esset* Casus lamentabilis, dignusque lacrimis, quòd Pilatus magis timuerit gratiam terreni offendere Imperatoris, quàm Domini cœlorum incurrere indignationem, plectendo morte, quem mundus Filium Dei arbitrabatur. Talis fuit Præses, quales Pontifices & Pharisæi, ejusdem farinæ homines, publici peccatores, quibus innatum est graviter dolore ob pœnam, & non curare culpam. Nullus illis scrupulus, quod filio Dei vitam tollant injustè, & maximus dolor, quod pœnam audiant sibi imminentem ex loci sui, regnique perditione: *Venient Romani, &c.*

Tertull. in Apolog. Joan. 19.

Tolet. hic.

Expedit ut unus moriatur homo.

CONSIDERATIO VI.

Honoris ambitiosus, ut famam conservet propriam, non parcit alienæ; ècontra justus nunquàm alterius infamiâ famam sibi aucupatur.

Expedit, inquit Caiphas, *ut unus moriatur homo, & non tota gens pereat.* Et quam ob culpam, obsecro, debet mori? Num fortè quia legis transgressor, aut seditiosus? Nequam, ipse namque mandavit solvi tributum Cæsari, immò & solvit. Num superbus? Non, immò verò prima legis ejus regula est humilitas. An appetens vindictæ? Nec hoc, præceptum enim dedit, ut si quis te percusserit in unam maxillam, præbeas illi & alteram. An de avaritia suspectus? Nullo modo: potius docuit, ut habens duas tunicas, elargiatur unam. Quod igitur illi crimen imponitur? Cujus delicti reus accusatur? Asserit quod sit ipse Deus? Numquid audisti in ejus Nativitate cantantes Angelos: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus*? Nónne Reges vidisti ab Oriente accurrentes, manum ejus exosculantes purpuram suam exuentes, se subditos humiliter agnoscentes, cultusque ei reverentialis tributum exhibentes? Illum numquid vidisti duodennem in medio Doctorum cum tantâ omnium admiratione disputantem? Magnus ille coram Domino Christi præcursor, cui tantum honorem defertis, numquid dixit: *Non sum dignus calceamentorum ejus corrigiam solvere*? Mors illi obedit, & mare, morbi ejus nonnè sentiunt imperium? An ergo idcircò dicis expedire ut moriatur? *Quia multa signa facit* Et quid est hoc, quod *expedit*? Jam vos capio: jam patet quòd unus accrescere non possit, alter nisi decrescat: vultis autem per necem Christi assurgere, & cùm sitis adeò ambitiosi, legem nō habetis, & nemini parcitis, ut vestra conserveris.

1. (Luc. 2.)

2. Contemporanea est mundo hæc passio, planè mihi videtur hæreditas, & primogenitū filiorū Adā. De Cain primogenito Adā, ait S. Scriptura quòd occiderit fratrē suum

 Abel

Gen. 4. Abel justum & innocentum: *Consurrexit Cain adversus fratrem suum Abel, & interfecit eum.* Quæstio ventilatur inter commentatores Scripturæ, quid impulerit Cain ad tam enorme fratricidium? Scio magis commune responsum esse, quòd invidia pio juveni mortem intulerit. Porrò Rabbi Isaac (R Isaac cit à Pennafiel ætat. 1. mundi c. 4. §. 3.) magnæ vir auctoritatis inter Hebræos, censet eum ex ambitione interfectum, etenim hæc cum nemine legem servat, nec fratri parcit, quo propriæ consulat conservationi: *Vt esset primus sine secundo.* Voluit Cain manere solus, cum posteritate hominum, & imperare orbi universo solus, solus esse, & non Abel, pater & sæculi venturi seminarium. Hæc eum impulit ratio, qua fratris innocentem profunderet sanguinem.

3. Quàm diverso spiritu ducuntur servi Dei, in quibus non dominatur spiritus ambitionis! Memineris hic cum D. Chrysostomo, illius enixæ precationis, qua Deus Moysen rogabat, dum populus Israël vitulum illum conflatilem toties repetitum in deserto adoravit, nec non conditionum, quas Deo Moyses proposuit, ne populum puniret, totumque consumeret: (Exod. 32.) *Dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamq; te in gentem magnam.* Notat D. Chrysostomus, quàm constanter Deo responderit Moyses, quòd nisi populo parceret, commissumque peccatum ignosceret, dicens: *Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti.* Quid loqueris, ô sanctissime Moyses? quærit os aureum. An non advertis quas prærogativas, quasve promotiones tibi Deus promittat? Creabit te principem & dominum populorum, ut illi sis assessor in puniendis rebellibus his & impudentibus. Sat novi, sed vir ego nequaquam fuero, qui sanguinis alieni pretio dignitates mercari velim, nec promotiones unquàm admisero, quæ tam caro stare debent aliis: (D Chrys. Hom 12. in Ioan.) *Potiùs una cum his, qui semel crediti erant, perire, quàm sine illis salvum esse, & ad majorem dignitatem assumi prætulit, cujusmodi esse oportet, cui animarum cura commissa est.* Quasi dicat: Domine, servos tuos nequaquam decet cum aliorum detrimento suis studere promotionibus. Quare addit noster Lusitanus Oleaster, hoc Deum oblationibus suis ac promissis voluisse, ut Moyses vir sanctus per totum orbem ex suo hoc responso celebraretur, velut bonorum principum perfectissimum exemplar: *Ducem suum summè tentare voluit, ut experiretur an pro privato bono sineret commune perire.* (Oleast. hîc.) Vir erat, qui, dum Deus illi offert incrementum cum populi sui dispendio & ruina, pro ipso intercedit, sui oblitus, bonum urget commune, nec proprii recordatur: *Orabat Dominum Deum suum.* Hic igitur bonus est propheta, bonus sacerdos, bonus dux, & bonus gubernator. Si Pontifices & Pharisæi Jerusalem imitati fuissent Moysen, cujus discipulos se jactabant, aliter processissent, aliamque tulissent sententiam, nec decretum formassent, ut Agnus innocens occideretur, judicassentque hoc modo negotiis suis optimè consultum, & Principatum tantò solidiorem fore, sed non fecerunt, nam ambitione inflati, arbitrati sunt, quòd bonum conveniens esset, ut ille perderet vitam, ne ipsi perirent.

Similes illos magis dixeris Esau, in quem referre Originem suam dedignabantur, quàm Moysi duci populi Dei, cujus doctrina gloriabantur. 4. SS. Patres varios formant discursus circa mysticum modum, quo patriarcha Isaac benedixit filiis suis Jacob & Esau, nam licet, si substantiam spectes verborum, quasi eadem videantur, sunt tamen inter se multùm distincta. Benedicit Isaac Jacob: *Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ abundantiam.* (Gen. 27.) Esau autem ait: *De pinguedine terræ, & de rore cœli erit benedictio tua vives in gladio*, & officio fungeris venatoris. Nota cum auctore Catenæ Græcæ (licet aliàs si benè memini, idem retulerim) distincta vocabula quibus utitur pater cum uni & alteri filio benedicit, licet eadem esse verba videantur: *Ille fructibus uberibus soli, tritico vinoq; fruetur. Hic in ubere quidem solo habitabit, sed ad victum comparandum gladio utetur in prædis, quocirca adjicere noluit: dabit tibi Deus.* Utrique filio dixit pater, quòd bona terræ possiderent, quibus honestè viverent: porrò si perpendatur benedictio Jacob, additur particula de cœlo, & cum Deo: *Det tibi Deus*. Benedicens autem Esau cur idem non addidit? Hoc dictum est, inquit præfatus auctor, quia Esau venatorem esset acturus, atq; ex prædis victũ sibi quæsiturus. Et hæc ratio nonne sufficiens est, ut pater non dicat, Deus faciat te venatorem, & in hoc exercitio fortunatũ? Utique, tantùm

tùm etenim abhorret ab iis Deus, qui ut sibi benè faciant, aliis malè faciunt, utideò tantùm, quia Esau arcu se & sagittis exercebat, feras ad victum occidens, atque in hoc aliquantulum feris videbatur similis, non ausus fuerit Isaac Deum hujus benedictionis auctorem nominare: *Ad victum comparandum gladio utetur in pradu, quocirca adjicere noluit: Dabit tibi Deus.* Nemini dat Deus benedictionem, ut vitam aliis tollat, etiam avibus cœli, vel montium bestiis, ad propriæ vitæ conservationem, hoc etenim ejus suavitati & divinæ repugnat conditioni.

5\. Immò maledictionem esse Dei dixeris, quòd homines sylvestrem Esau imitentur. Acerbissimas Deus intentat peccatoribus minas ore vaticido Oseæ: cùm illis non inferiora ipsa morte minetur, & fortassè non temporali solùm, sed etiam æterna morte. Hinc appositè capiunt doctiores Interpretes illa verba: *Sed & pisces congregabuntur*; hoc est severè punientur: *Juxtà morem Scripturæ congregari dicuntur qui pereunt.* Ita P. Ribera. Tota difficultas hujus sententiæ latet in affirmanda similitudine piscium & hominum, qui toties in S. Literis piscibus comparantur. Primarius SS. Litterarum Interpres D. Hieronymus, Theophylactus, Theodoretus, Lyranus, S. Cyrillus, & alii dicunt metaphoram in hoc consistere, quòd sicut majores pisces comedunt minores, ita mundi potentiores submergere solent & persequi qui minora possunt, illisque substantiam ac vitam auferre ad sui conservationem. Et quamvis Deus hoc ita permittat, in fine tamen promptâ pecuniâ solvent, illos enim ut pisces pelagi congregabit, id est, rigorosè puniet: *Sed & pisces congregabuntur*, ait Oseas, & ita interpretantur Auctores præfati: *Quemadmodùm in piscibus, qui majores sunt, deglutiunt minores, ita pateris inter homines non jus valere, sed vires, & quasi nulla esset providentia, infirmiores à potentioribus spoliari atque vexari.* Hoc supposito, satis infelix fuit illa Sacerdotum & Pharisæorum Jerusalem sors, qua permisit illis Deus Dominus noster, ut essent velut pisces maris, opprimentes contra omnem justitiam, benedictum ejus filium, in eum tyrannicum suum exercentes furorem, illiq; vitam adimentes, ut suæ prospicerent.

Osea 4. Ribera ad illa verba Habacuc c. 1. facies hominis, &c.

Doctores citati à Ribera.

6\. Quanto salubrius ... fuisset, columbas esse, quibus in S. Scriptura justi comparantur. ... Spiritus sanctus cum anima illa sancta Sponsa sua, & speciatim laudans illius oculos, seu proprietates & virtutes eorum, sic ait: *Oculi tui columbarum.* Dicerem ego: Oculi tui aquilæ avium reginæ, & non columbarum, qui nec tam pulchri sunt, nec tanta laude digni. Multa congerunt hîc Expositores aliis occasionibus servanda, hoc autem proposito nostro quadrat, quòd de columba scribunt Naturalistæ: aves aliæ ad exemplum aquilæ alias insectantur, vel vescuntur vermiculis, vel formicis: sola columba parcit omni quod vivit, nec ulli vitam tollit: *A laniatu innocens est natura columbarum, nam corvi de morte pascuntur, columba non nisi de frugibus terra vivit;* inquit D. Augustinus. Symbolum est hoc justorum & amicorum Dei, qui taliter suum quærunt remedium, & necessaria vitæ sibi procurant, ut hoc absque præjudicio faciant aliorum.

Cant. 4.

Dionys. Orat. 2. de Regno, de Aquila.

Aug. in Caten. D. Thom. ads. 2. Matth. in illa verba Quasi columbam.

7\. In quo naturam imitantur Sponsi sui, qui de se sic loquitur: *Ego flos campi.* Scio SS. Patres mille proferre elegantias ad horum verborum explicationem: ego verò, cum eorum licentia novum aliquid addam, quòd alii, quantum memini, non adverterunt. Quocirca noto, quòd Dominus & animarum Sponsus non dicat; Ego flos horti, sed campi: quod expendens, ingens adverto discrimen inter florem campi & horti; scilicèt, ut crescat & multiplicetur flos horti, requiritur ut hortulanus semper ferrum manibus gestet, ut hos evellat, & illos rescindat, ita ut vicinorum florum impendio ejus procuret incrementum: porrò flos campi absque ullius onere vivit, crescit, & multiplicatur, ita ut sociis vicinisque floribus perniciosus non sit cùm herbæ floresque cæteri, etiam ut ille, floreant, vivant, seque conservent. Talis igitur est divinus Sponsus, talesque sunt animæ sponsæ ejus: *Oculi tui columbarum*; vivunt, & alios vivere patiuntur, neminem offendunt, nemini præjudicant, nemini ad sui conservationem nocent, ut ambitiosi faciunt, qui cùm nullam servent legem, proprium illis est nemini parcere, quo tutiùs se conservent, porrò

Cant. 1.

vir justus ac timen Deum, lucere non vult ex aliorum infamia, nec propriam vitam alienæ pretio mercari.

8. Hoc ipsum agere debebant in quantum boni Principes ac ministri, ipsi Pharisæi & summi Sacerdotes Jerusalem: quinimmò propriam (si necessum foret) vitam exponere, ut eam nullus de Republica perderet. In libro Exodi præcipitur fieri Sacerdoti *tunica linea & stricta*, sed Interpretes communiter ex Hebraico legunt: *Tu vicam oculatam*, & noster Pagninus: *Oculis contextam*. Et notat subtiliter Lipomannus, & celebris noster Hispanus Arias Montanus, oculos illos non fuisse hominis, vel alterius animalis, sed perdicis, de qua D. Basilius sequentia: *Cùm pullos suos videat adhuc ob debilitatem prædæ periculo expositos, se aucupi ante illos, ut prædæ paratam offert, ita sese vertentem, ac gestus dispensantem, ut nec periculo se penitùs aut manibus præbeat*; ut quo tempore aucupem divertit, & detinet aviditate capiendæ matris, interim pulli se abscondant, quæ tandem in altum evolat, & hac industria vitam sibi suisque pullis conservat, licèt aliquando contingat, ut ad salvandum pullos, ipsa capiatur.

Exod. 24. Lipom. in Caten.

D. Basil. narrat hom. 3. exhort. ad bapt.

9. Porrò quid nobis necessariæ sunt veteris Testamenti allegoriæ, cùm meliores, & quidem literales nobis suppeditet Auctor gratiæ Redemptor animarum nostrarum Christus? De illo namque prædixit annosus sanctusque Simeon Virgini sacratissimæ Mariæ, dum infantulum ulnis suis constringeret: *Ecce positus est hic in ruinam, & resurrectionem multorum in Israel*. Communis oraculi hujus interpretatio fert, quòd sicut infans Deus futurus esset exaltatio, & gloria credentium, ita ruina foret & lapsus incredulorum. Sed doctissimus Theophylactus singularem, & acutam dat nobis expositionem, quæ mirum in modum nostrum roborat intentum, dicitque genitivum illum *Multorum*, non referendum ad illud *in ruinam*, sed ad hoc *in resurrectionem*. Vnde prædicta verba tunc sensum hunc comprehendunt: *Positus est Dominus in ruinam sui ipsius, ut scilicet cadat in mortem, & deinde per eum resurgent multi in Israel*: tantùm abest, ut vel unius vitæ dispendio propriam conservet. Ipse solus morietur, & cadet in ruinam, ut omnes vivant, & mortui per illum resurgant: quinimò hac via Principatum suum firmius solidabit; suum autem amittant Pontifices & Pharisæi, cùm eum non imitentur, & omnibus justo Dei judicio status omnis auferatur, nescit enim diu perstare regimen, quod innoxio cruore fundatur, nec pacificè illa possidentur bona, quæ facta minoribus violentia, vel aliorum præjudicio quæruntur, vel obtinentur. In vanum machinantur illi mortem Redemptoris, ne suis priventur commoditatibus, immò verò per eam suam ampliùs procurant inscii perditionem. Venient indubiè Romani, civitatem ingredientur, populum captivabunt, eruntque tunc Pontifices & Pharisæi sicut populus injuriis oppletus, & solo tenus conculcatus. Igitur alieno discamus exemplo, atque ex perverso horum consilio saniora capiamus consilia, ne cum damno tertii commodis nostris studeamus, magis divinæ quam humanæ nostræ fidamus providentiæ. Et quandoquidem de manu Dei speremus accipere, quæ pluris referunt, nempè quæ concernunt salutem animæ, non ab aliis quæramus conservationi corporis necessaria, cùm in Dei manu non solùm sint bona temporalia, sed etiam spiritualia: *Divitiæ & gloria*. Illa denotata per divitias, hæc per gloriam;

Luc. 2.

Theophyl. cit. à Sellato in Lucam Dom. inf. à Oct. Nativit.

Ad quam nos perducat, &c.

Amen.

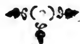

TRACTA-

TRACTATVS XVIII.

DOMINICA SEXTA QVADRAGESIMÆ.

Cùm appropinquasset Iesus Ierosolymam. Matth. 21.

Loriosus nostri Redemptoris Apostolus S. Matth: *cap.* 21. Evangelicæ suæ historiæ vivis coloribus depingit illius triumphi gloriam, qua Salvator noster ingressus est Jerusalem, cùm jam à sacrilego illo concilio, cui præsidebat Caiphas, ad mortem damnatus esset. Hoc autem ita contigit, ut nemo cives illos admonuerit, non præmiis allexerit, non pœnis terruerit, ut omnes pariter occurrerent, & festivo plausu illum reciperent, quorum nonnulli vestimenta sua velut aulea sternebant in plateis, per quæ transiret, alii ramos de arboribus præscindebant, & viam his adornabant, alii victori pæana canebant, & adventui ejus in urbem fausta omnia precabantur. Itaque cuncta simul complectens, tria noto in glorioso hoc Christi triumpho: ramos, vestimenta, & cantica. Gestare manibus ramos. Hæc cæremonia est soli Deo exhibita, ut
Levit. 12. constat ex lib. Levitici, Esdræ & Macha-
2. *Esd.* 8. bæorum, ubi narratur, quod in majoribus
2. *Mach.* 1 solemnitatibus Domini, palmas Hebræi
4. *Reg.* 19. manibus præferrent. Vestimenta palatio servierunt: fuitque cæremonia Regum Israël, quasi usi sunt in conjuratione Iehu, cui vestimenta per terram prosternebant. Cantica quoque signa denotabant victoriæ, sicut patet in ea, quam retulit David de occiso gigante Goliath: cui revertenti Jerosolymam occurrerunt mulieres canticis ac tripudiis victori congratulantes. Licet hic non deessent infantes musici, & instrumenta pulsantes, qui relictis matrum papillis, ora sua parvula laudibus impleverunt triumphatoris, Salvatoris, & Auctoris gratiæ, &c. *Ave Maria.*

Cùm appropinquasset Iesus Ierosolymam.

CONSIDERATIO I.

Acerbissimum est hoc tormenti genus, quo patimur infortunia, postquàm prosperitate gavisi sumus.

GRaviter occupantur SS. Patres in quærenda ratione, qua motus fuerit Salvator ad hoc tam mysticum facinus, nec enim magno vacare potest sacramento, quod postrema hac vitæ suæ periodo tanto recipi voluerit cum honore & gloria, qui toto vitæ suæ curriculo dictis & factis mundi gloriam damnavit. Hi dicunt illud, alii aliud, & reipsa diversas ingrediuntur vias, quibus meritò præferendus mihi videtur D. Bern. cujus sunt ista: *Quid fuit quod processionem* D. Bern.
habere voluit, qui mox futuram noverat passio- Serm. 2.
nem? Hanc ego fuisse rationem arbitror (in- Domin.
quit Doctor contemplativus,) quod Re- Palm.
demptor noster ex industria hoc voluerit, ut amore nostri tantò pateretur acerbius: constat etenim ex præteritæ gloriæ memoria præsentes pœnas esse graviores, & dolores

5. Considerat D. Chrysostom. eosdem Israëlitas sedentes juxta flumina Babylonis, suaves formosæ suæ Sion modulationes repetentes. Ibi (inquiunt illi) datâ opera deflere incepimus diuturnum nostrum exilium: ut autem cantica nostra Sioni lachrymas non referrent, & singultus, & vilescerent musices instrumenta, in salicibus ea, quæ ferebamus, suspendimus, quibus Deo laudes alioqui celebrare solebamus: *In salicibus in medio ejus suspendimus organa nostra.*
Ps. 136. Modò percunctatur Os aureum: Qua de causa, vel in quem finem deferebant Hebræi secum musices instrumenta? Et solenni sua prudentia solvit dubium. *Hoc fuit à Deo provisum, ut vel in aliena regione haberent monumenta prioris Reipub. magisque moderentur, & ægriùs ferrent, dum regionis & Dei cultus illa signa viderent.* Chrysost. hic.

6. Valde singulariter advertit Lyran. connexionem, quam fecit invincibilis athleta patientissimus Job gloriæ suæ ac prosperitatis cum adversitatibus suis & calamitatibus. De his agit *cap.* 30. & de illis *cap* 29.
Iob. 29. Loquitur ergo: *Quis mihi tribuat, ut sim juxta menses pristinos, secundùm dies, quibus Deus custodiebat me! Quando splendebat lucerna ejus super me, &c. quando procedebam ad portam civitatis, & in platea parabam cathedram mihi, &c.* Cathedra hæc symbolum refert triumphi, quo Redemptor noster hodie recipitur in Ierusalem. Juvenes pro reverentia se subtrahebant, seniores assurgebant mihi, Principes me præsente loqui non audebant, &c. inquiebat S. Job. Hæc sunt prospera, hæc antiqua felicitas. Et ilicò caput inchoat 30.
Iob. c. 30. ab alio extremo: *Nunc autem derident me juniores tempore, quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei, quorum virtus manuum mihi erat pro nihilo, & vita ipsa putabantur indigni.* Hac phrasi multas alias enarrat calamitates, & demum epilogum facit: *Nunc in eorum canticum versus sum, & factus sum eis in proverbium;* modò nihil in me contemplari quis potest, nisi dolores, paupertatem & calamitatem. *In memetipso marcescit anima mea.* Modò Lyranus hæc duo extrema conjungit, & mysticam hanc censet collationem. *Primo ostendit se turpiter vilipensum contra præcedentes honores. Secundo omnibus bonis spoliatum, contra abundantes divitias.* q. d. Comparat patientiæ speculum ignominias suas è manu vili acceptas, gloriæ, qua se quondam vidit exaltatum: deinde confert extremam suam inopiam divitiis suis, quibus olim abundabat. Quid ergo miramur si anima illi in corpore marcescat, & mortuum magis quàm vivum se doleat? recordatio namque (ut dicebamus) præteritæ gloriæ præsentes pœnas facit esse molestiores.

7. Loquitur Deus ore vatis Ezechielis primo Angelo sub metaphora Regis Tyri, & ait illi: *Tu signaculum similitudinis, &c.* ac Ezech. 28
si dixisset: Quid tibi deerat, ô Lucifer, in domo mea, antequam mihi repugnares? *Tu signaculum similitudinis;* inter omnes quippe creaturas, quas omnipotens manus mea protulit, nulla similior Filio meo, quàm tu. Creavi te sapientia & scientia plenum, omnium ideas in te statui, vivamque te feci omnis pulchritudinis imaginem: enutriebaris in medio deliciarum Paradisi, adornatus mille virtutum monilibus, quibus in creatione tua ditatus es, nullo non topazio, sapphiro, gemmisque opertus emicabas. *Tu Cherub extentus, & protegens, & posui te in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti, omnis lapis pretiosus operimentum tuum, &c.* Novem meminit lapidum pretiosorum, quibus significat novem Choros Angelorum, quorum omnium perfectiones eminenter complectebatur. Porrò videamus quamdiu prosperitas hæc dignitasque duraverit. *Et ejeci te de monte Dei, & perdidi te, ô Cherub protegens de medio lapidum ignitorum. Nihil factus es.* Hæc omnia perdidisti, & modò suprema omnium miseria & lamentanda dejectione castigaris. Quærit hic Hector Pintus, annon sufficeret ei proponere præsentem calamitatem, & afflictionem, quam paritur, nec non infelicem, ad quem redactus est statum? Quare refricatur illi bonorum & felicitatis pristinæ mœsta memoria? Resp. *Ejus dotes commemorat, & laudibus extollit, ut miserior appareat ejus calamitas, nihil est enim infelicius, quàm fuisse felicem.* Hector. Pint. hic. Hoc est: Meditatò proponitur illi summum culmen, ad quod in creatione sua elatus fuit, quod ad imaginem & similitudinem Creatoris sui efformatus, tot prærogativis & gratiis dotatus, tot donis & beneficiis locupletatus, ad graviorem animi ipsius cruciatum, & sævio-

sæviorem tristitiam: nam esse semper miserum, semper infelicem, indubiè res est qua nulla lamentabilior. Verùm ex domino fieri servum, sceptrum mutare in remos, in hoc casu mœror oritur, & dolor sentitur tristissimus, hic adversitas animosiùs furit, & vigore cruciat ardentiori.

8\. Tractatu antecedente rationem protulimus, cur Redemptor noster, qui usque eò velut agnus non aperuerat os suum, tunc tantùm locutus sit, quando à sacrilego milite, & inferni ministro, durissimam accepit alapam, & mœroris dedit indicium: *Si malè locutus sum, testimonium perhibe de malo; si autem benè, quid me cadis?* Si malè locutus sum & irreverenter, testimonium perhibe de malo, adsum enim pœnam subiturus, nec supplicium recuso, si autem benè, cur tam injustâ me damnas infamiâ? Quid hoc, Domine mi, & animæ meæ Redemptor? Numquid in mari illo cruciatuum tuorum sævissimo tam constanter, & immotus profundissimum servasti silentium, & modò quid conquereris, & taciturnitatis seras dissolvis? Aliud tunc responsum ex D. Chrysost. dedimus, modò non minus sapiet ratio D. Cyrilli. *Arguitur forsitan minister maximè injuriare, non solummodò, quia inflixit alapam, verum etiam, quia cujus doctrinam admiratus est, eum modò cadit. Nam si alias non probasses doctrinam meam*, inquit, *si mirabilis Scriptura interpres tibi visus non essem, si non exclamasses: Numquam sic locutus est homo; forsan ignorantia tua venia dari posset.* Supponit ut certum Divus Cyril. percussorem hunc unum fuisse ex illis, qui missi fuerant ut caperent Jesum, & reversi sunt ita attoniti, capti, & si dicere liceat, fascinati cœlesti ejus doctrinâ, ut exclamare non cessarent, talem in mundo virum numquàm apparuisse, numquàm ita docuisse, numquàm ita prædicasse. *Numquàm sic locutus est homo.* Et hinc rationem elicit, cur Christus contra eum tam dolenter expostulaverit: *Quid me cadis?* q. d. Amice, hoc me summopere cruciat, quod tu, qui à quatriduo cum tanto honore de me locutus fuisti, doctrinam meam pleno ore laudasti, tuoque suffragio approbasti, nunc alapâ me contundas, & afficias ignominiâ. Si me prius non extulisses, & coram omnibus honore dignum exclamasses, offensa illa tua me minus excruciaret. Sed cùm mihi occurrat applausus, quo me quondam honorasti, necesse est ut injuriosa hæc alapa cordis duplicet tristitiam. *Si non exclamasses: Numquàm sic locutus est homo; forsan ignorantia tua venia dari posset.* Ob eandem quoque rationem tanto fuit Christo molestior passio sua, quam tam honorificus antecessit applausus, & celebres præcucurrerunt triumphi, quibus illum hodie Jerosolymitanæ exceperunt: cùm sævissimum tormentum sit, tolerare pœnas post non parvæ gaudia felicitatis. Vadant discipuli, quærantque asinum, cui Salvator insidens urbem ingrediatur, omnium applausu & acclamatione excipiendus, ut tanto acerbiùs passionis suæ tormenta persentiat. *Cùm appropinquasset Iesus Hierosolymam, &c.*

Ioan. 18.

Cyril. lib. 11. cap. 47 in Ioan.

Ioan. 7.

Invenietis asinam alligatam, & pullum, solvite & adducite mihi.

CONSIDERATIO II.

Servire Deo libertas est suavissima: servire peccato servitus est tyrannica.

D. Athanas. exponens allegoricè missionem hanc discipulorum ad pagum Jerosolymis proximum, ut asinam adducerent, cujus operam Christus requirebat, ut eandem urbem triumphator intraret, singulariter notat dici ab Evangelista: *Ite in castellum, quod contra vos est, & statim invenietis asinam alligatam, & pullum cum ea: solvite & adducite mihi.* Et S. Lucas, ait, quod non unum, sed plures haberet dominos, quia plures conquesti sunt de discipulis, quare sine eorum licentia asinam, & pullum solverent. *Solventibus illum pullum, dixerunt domini ejus ad illos: Quid solvitis pullum?* Constans est SS. Patrum doctrina, fundata pluribus S. Scripturæ locis, quod asini communi metaphora denotent pecca-

1\.

Matt. 21.

Luc. 19.

Psalm. 4. catores. *Homo cùm in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Hic nostra refert quoad hanc sententiam probare, quinam fuerint pulli & asini domini, & conveniunt Interpretes, eos esse diabolos. Ita censet D. Athan. cujus miranda verba subjungo: *Omnes pariter non in aliud occupati sunt, quàm ut asellum in bivio alligent, asinus interim diversorium non habet, non est qui in forum descendat, id tantum modò agitur, ut pullus vinciatur, & omnes domini ejus servandi causa, in proximo assident.* Infelicior sors esse non poterat miseri hujus jumenti, hoc est infausti peccatoris, quàm ut adeò miser sit, qui tam immitibus, & sævis servire velit dominis, quibus hoc unicum cordi est, ut vinciant illum, in hoc adnituntur, ut servent illum, captumque custodiant, hoc eorum omne studium, & nulli alteri intendunt negotio. Dimittebant miserum animal in bivio sub aperto aëre, temporis injuriis expositum, ut nec unus ei compateretur, atque in præsepe adduceret, vel saltem fœni manipulam, aut paleæ ad cibum exhiberet. Quinimò arbitratur D. Athanasius, ut illum tanto securiùs servarent, ne ligaturas rumperet, camo, fræno, & compedibus constrinxisset, itaque miser asinus, dico peccator, manibus pedibusque stat vinctus. *Vnusquisque enim eorum vincula vinculis congeminavit, & omnibus modis, ut ipsis in tuto esset, omnem curam adhibuerunt, & ut ego existimo, pedes ejus concatenarunt.* Ecce, fideles, descriptam vivis coloribus hominis calamitatem, existentis in peccato mortali: qui præterquam quod captivus sit diaboli, velut servus in triremibus catenis oneratur & vinculis: & quidem meritò; quia tales licet captivi, continuò sedent in scamno culpæ in triremi remigantes, cujus portus est infernus.

D. Athanas. ser. in illud: Profecti in pagum qui, &c.

2. Illos igitur venit solvere, & libertati restituere Salvator noster: nam huic conformiter (ut dixit idem Dominus apud D. Lucam,) intelligi debent illa verba Vatis Evangelici: *Spiritus Domini super me, &c. ut prædicarem captivis indulgentiam, & clausis apertionem. Captivi sunt, qui voluntatem suam imperio diaboli subjecerunt.* Interpretatur ita Hugo Card. Attentè considera compedes, quibus nos constringit peccatum, nam de filiis ingenuis ac liberis, servos nos reddit viles, ferroque vinculatos.

Luc. 4. Isa 61.

Hugo Card.

Curiosè notarunt D. Ambros. & D. Chrysost. phrasim, qua S. Codex loquitur de domina illa Patriarchæ Joseph & uxore Putipharis, lascivas ejus referens cogitationes, oculos impudicos, quibus eum intuebatur, & quod majus est, obscœna verba, quibus importunè adolescentem provocabat ad adulterium. *Injecit domina sua oculos suos in Ioseph.* Ita S. Eloquium; sed septuaginta legunt: *Injecit uxor domini oculos suos in Ioseph.* Nec his contenta, insuper apud virum accusavit, dixitque illi, quod cum servus esset, ausus fuisset eam ad impudica solicitare. Statutum est igitur eum ergastulo concludere, in quo nemo non novit, quæ passus fuerit. Ad punctum, unde divertimus, hærent præfati sancti, quod scilicet Spiritus S. eam appellet uxorem domini: numquid convenientius fuisset eam vocare dominam suam? vel dicere: Principissa fecit illud? Non, inquit D. Ambros. *Nam quomodo domina, quæ dominandi non habebat affectum, quæ servilis libidinis incentiva præstabat?* Addit ore suo aureo D. Chrys. non vacare mysterio, quod eam Spiritus sanctus privaverit titulo dominæ, quandoquidem in servilem degenerasset naturam. *Vxor Putiphar* (ait ille) *numquid erat Regina? Numquid maximam habebat potestatem?* Certè neutiquam: *Quia alio animæ morbo mancipata est, nempe ira, quæ ratione non regitur.* Ne textui pertinax inhæreas, etenim irâ ac passione furens, in carcerem detrudi fecit castissimum juvenem, eò quòd consentire noluerit in id, quod ipsa contra rationem & justitiam petebat. Illa igitur passio & ira, cui se submisit, mansit ejus domina, & illa consequenter ejus captiva. Cui hoc addo, conferens utriusque sancti sententiam, quod tot dominorum fuerit mancipium, quod fuerunt vitia, quibus serviebat: libido illam subjecit, vindicta captivavit; eaque de causa illam honorifico dominæ titulo privarunt. Vt autem omnia unico dicamus verbo, non nisi jumentum erat, tot vinculis captum & ligatum

Gen. 39.

Ambr. L. de Ioseph.

D. Chrysost. in Psal. 48.

tum, quot erant peccata, quibus mancipabatur.

3. Permisit Dominus noster, ut Hebræi in pœnam suorum scelerum subderentur Selac Regi Ægypti. *Servient ei ut sciant distantiam servitutis meæ, & servitutis regni terrarum.* (2. Para. 12) Discant quantum intersit inter servitutem Dei, & mundi, vel peccati. Quæro, in quo consistat hæc unius ab alterâ differentia? Resp. Lyran proposito nostro valdè congruenter: (Lyran. hic) *Servitus Dei suavis est, & consolabilis, servitus autem humana, dura & incomportabilis.* Jugum Dei multum discrepat à jugo mundi: illud suave est, pacificum & leve; hoc autem gravissima tyrannis & pondus insupportabile: illud voluptate redundat & consolatione, hoc dolore premit & afflictione. Quid plura? dum Christianus Dei ac Domini sui servitute se emancipat, in manus incidit crudelium dominorum, qui certatim omnes jugo suo conantur eum opprimere, ut verè dicebat D. Athanas. & solùm Dei sarcina suavis est, & levis.

Observavit curiosus Origen quod Deus daturus populo suo legem, hæc eis verba dixerit, quæ S. Pagina describit: (Exod. 20.) *Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti;* & de cervice tua jugum abstuli tyrannicum, quo premebaris. Notat autem hac primâ vice jam dici populum Israël è servitute liberatum, qua detinebantur. Et ratio fuit, quia tunc ad montem Sina pervenit, & divinæ legi se submisit, in qua perfecta consistebat libertas. Quamprimùm Deo servierunt, fuerunt ingenui, qui quo tempore ei non famulabantur, erant captivi. (Orig. Hom. 18.) *Nam negotia sæculi, & actus carnis, domus est servitutis, sicut è contrario relinquere sæcularia, & secundùm Deum vivere domus est libertatis.* Mundo mancipati mille tolerant afflictiones & agonias, qui verò divino sunt adscripti servitio, favoribus, deliciis & innumeris replentur bonis. Quid plura? Ita serviunt ac si vera fruerentur libertate.

4. Semper admiratus sum, quod cùm mulieres jure divino subditæ sint viris suis, & in omnibus eorum legibus subordinatæ, præcipiat tamen Deus Abrahæ patriarchæ, (Gen. 21. Ephes. 5.) ut in omnibus, uxoris suæ mandatis obtemperet: *Omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem ejus.* Non est hoc, quod Apostolus uxoribus injungit, quando jubet ut viris suis tamquam veris dominis suis subjiciantur. Porrò D. Ambrosius nos ab illo dubio solvit, ratione (licet allegorica) valde præclarâ: (D. Ambr. l. 2. de Abrah. c. 5. cit. ab arbore vita, in hunc loc.) *Quæ servitio delictorum se exuit, principatum habuit, non servitium: rectè quidem, nam qui non peccat, non potest servire, cùm Abraham aliam uxorem habuerit, nempe Agar, quomodo numquam imperans, sed semper obediens, imò semper ancilla vocatur, cùm hoc nomen sortiri non deberet uxor illius existens? Nota peccatorum typum gerere Agar, meritò igitur nomen ancillæ non amittit, quamvis libera sit, cùm accepta sit in uxorem ab Abraham, quia peccator, quamvis liber videatur, semper servus est.* Cujus dominus crudelissimus est peccatum, qui continuò vociferatur, ne quis eum solvat.

5. Dei solummodò famulis non servantur vincula, non clauduntur carceres. Insignis hic conceptus de promptuario prodit aureo D. Chrysostomi, ponderantis prodigiosum illud miraculum Babyloniæ. Rex Nabuchodonosor injici mandat in fornacem ignis ardentem tres adolescentes, quos tres esse dixeris aureas pinus: hic divinum incipiunt invocare subsidium, & pii divinas ejus celebrare laudes. *Benedicite omnia opera Domini Domino, &c.* (Dan. 3.) Vix aliquis eorum perceperat verba, & ecce Dominus miraculosè voraces suspendit flammas, illi verò refrigerante perfunduntur rore, tanto gaudio & mentis alacritate delibuti, ac si Paradiso fruerentur deliciarum. Ilicò fama volat miraculi, Rex personaliter fornacem accedit, in quam illos injecerat, & quasi tanto prodigio stupefactus exclamat: *Sidrach, Misach, & Abdenago, servi Dei altissimi, egredimini & venite* in pace, congratulor vobis, quandoquidem nullum vobis ignis damnum inferre potuerit. Quid ais, bone vel male Rex? Scisnè quid ab illis postules? Quomodo, vel qua via vis ut egrediantur? An illos vinctos non cernis, & undequaque flammis circumdatos? (D. Chrys. hom. 11. in Ep. ad Ephes.) *Quomodo egredientur, ô Rex? vinctos in ignem abjecisti, quomodo eos evocas?* (ita D.

(ita D. Chrysost.) *Iam præveniens dixi: servi Dei altissimi, servus enim Dei omnia possibilia sunt.* Securi per flammas ambulent, jam enim securum eis do salvum conductum, ex quo ipsos servos Dei altissimi appello, illis etenim qui tales sunt, nullum datur obstaculum, immò bona omnia, & favores illos defendunt, nec enim datur vita suavior, aut dulcior libertas, quam servire divinæ majestati, sicut nec sors datur infelicior, nec servitus magis tyrannica, quàm ea, cui servi peccati subjiciuntur.

6. Huic correspondet doctus ac R. magister meus Mendoza commentator in lib. Reg. ad illa verba Jerem. *Servietis diis alienis die ac nocte, qui non dabunt vobis requiem. Quod typicè significavit Hebræorum labores in Ægypto, qui de nocte coquebant lateres, de die paleas colligebant, ne unquam à laboribus vacarent.* Quo verificatur illud, quod apposite dixit D. Ambros. *Qui servit peccato, semper in laqueis, semper in vinculis est, numquam liber à compedibus, quia semper in criminibus. Quàm misera servitus servire peccatis, natura ipsius nescit munia, nec somni ipsius novit vices, aut sibi fruitur suavitate.* Hæc vincula sunt, quæ miser hic suis lucratur laboribus, & messis, quam colligit de servitute tam immisericordis domini.

Ierem. 16. Mendoza in lib. 1. Reg. c. 8. vers. 18. sect. 2. D. Ambr. l. de Naboth cap. 6

7. Sed quàm distincta sunt lucra eorum, qui divinæ se consecrant servituti, & quàm incomparabilia sunt bona, quæ possident! Coronidem imponat argumento Divus Ambrosius, duas sententias sacri Eloquii conferens inter se: prima est ex Isaia, altera ex sancto Matthæo. De se loquitur Christus per Isaiam, quod egressus sit de utero matris suæ servus Dei. *Formans me ex utero servum sibi.* Cùm hoc ita sit, notandum tamen cum D. Ambrosio, quod idem sit Dominus, immò Rex, ut notat S. Matthæus, quærunt etenim Magi: *Ubi est, qui natus est Rex Iudæorum?* Quomodo igitur hoc esse potest? qua veritate sibi conveniunt ambo ista appellativa servus & Rex, subditus, & Dominus? *Adverte mysterium,* quod tibi revelabo, & difficultatem enodabo. *Ex utero Virginis idem & servus exivit & Dominus, servus ad operandum, Dominus ad imperandum ut regnum Deo in hominum mentibus radicaret.* Hoc est, ut homines doceat, qui servire Deo satagunt, quod hoc ipso regnare desiderent: etenim tam gloriosa est servitus, ut eos, qui Deo serviunt, reddat ingenuos: ita ut illi tantùm obtinere queant locum nomenque Regis ac Domini, illisque solis gaudium, jucunditas, & quies servetur. Væ illis, qui tam abjecto famulantur domino, peccato scilicet per Evangelicum jumentum designato, cujus domini non nisi illi ligando student, nemo qui ducat in stabulum ad præsepe, ubi à labore recreetur, nullus ad forum descendebat, ut famescenti jumento fœni vel herbæ manipulum compararet, omnes ei benefacere negligebant, nec erat qui non crudeliter eum exciperet. Solus Deus ei dissolvendo studet, & veræ laborat eum libertati restituere, idque per ministros suos, quos in eum finem eò destinat: *Invenietis, &c. Solvite & adducite mihi.*

Isa. 49. Matth. 2. D. Ambr. præfat. in Psal. 35.

Ecce Rex tuus venit tibi.

CONSIDERATIO III.

Ille principis officio satisfacit, qui propriæ commoditatis oblitus, subditorum tantùm invigilat incolumitati.

INsignis noster Oleaster interpretatus locum Isaiæ, & Zachariæ, ex quibus illum citat D. Matthæus, ait: Promittens Deus quod filius suus venturus esset Rex populo suo, illum ab aliis Regibus discernit, qui subditis suis non sunt reges, sed sibi. *Cùm Dominus Messiam suum esset in orbem missurus, civitati suæ per Zachariam nunciavit, dicens: Ecce Rex tuus venit tibi: dixit, tuus: quoniam noverat esse Reges, qui non sunt populi, sed sui, qui sic in omnibus quærunt quæ sua sunt, non quæ civium: Ecce Rex tuus venit tibi.* Quam sapienter, & rationabiliter mundo prænuntiat, quod veniet ipsi Rex, qui sit regnaturus illi: *Rex tuus venit tibi*; ut meritò possit ei dicere; *Rex tuus*; nam Rex, qui tantùm Rex est quoad ea quæ subditos concernunt, & non sibi, solus hic verè Rex erit subditorum: *Rex tuus*; qui verò contrarium egerit, non Rex, sed tyrannus erit, nec populus per talem rectus, erit Christi Respublica, sed satanæ tyrannis. Videamus an pro utriusque 1.

Isa. 62. Zach. 9. Oleast. ad c. 3. Isaiæ.

triusque probatione divinam possimus adferre Scripturam.

2. Expendit præfatus auctor, id quòd Moyses narrat à Deo nimirum creatum solem, ut naturale quoddam esset orbis horologium, quem proinde cum aliis sideribus in cœlo statuit, tanquam signum temporis, æstatis, hyemis, veris, & autumni, dierum & mensium, matutini temporis, meridiei. *Vt sint in signa & tempora, & dies, & annos, &c. & illuminent terram.* Opus autem illud divini magisterii ad mores trahens, affirmat quod in illo Deus descripserit, & exemplar statuerit Regum ac Principum terræ; quandoquidem luminaria licet tam sint formosa, & nobilia, si spectes locum in quo consistunt, non dedignentur se inclinare, quo tam abjecto elemento, nempè terræ deserviant, atque in abditissimos ejus sinus, & profundissima concava influere, ad ejus omninò commodum, ut nec proprio tamen consulant, cùm à terrâ nullam habeant dependentiam *Vbi vides, quæ & quanta terra luminaria præstent, nihil lucri ex ea sperantes, neque dedignantur, cùm tam sublimia corpora sint, tam lucida, tam pulchra, infimo elemento, terræ scilicet tot præstare ministeria.* Serviunt hæc Principum instructioni, & doctrinæ eorum, qui primas occupant mundi dignitates, qui tali modo administrare debent bonum commune, ut numquàm intentionis oculos ad propria deflectant commoda, nec aliquam à subditis suis sperent utilitatem.

Gen. 1.

Oleast. hic.

3. Præcipit Moysi Deus, ut Josue constituat sibi successorem, eoque fine dicit ei: *Dabis ei partem gloriæ tuæ.* Hebræi secundùm Oleastrum legunt: *Et dabis ei de descensu tuo*; vel de tua humilitate, & abjectione. Nec sibi repugnant hæ duæ lectiones: quia humilitas Moysi reddidit illum omni laude dignum, & gloriâ sublimem. *Humilitas enim Moysi, laudabilem, & gloriosum reddidit.* Hanc explicationem sequuntur communiter Expositores. Ego autem cum eorum licentia ad lucem aliam verba hæc intuebor, & descensum seu humilitatem, idque secundùm sacram Scripturam, & Auctoris præfati doctrinam. Quare recurrendum est ad illum locum Exodi, in quo dicitur: Cùm populi Dei ductor Moyses ageret cum Deo in monte, Moyse absente populus peccavit, & injungit Moysi Deus; Festina velociter, *descende, peccavit populus tuus* Sufficit, ô Moyses, hæc tua cum Deo familiaritas, descende. Notat Oleaster, quod cùm hic sanctus maxima, qua posset, gauderet consolatione, coegit illum Deus ut descenderet, & populo subveniret, & quandoquidem esset populi Princeps, particulari bono bonum præferre commune. *Nihil jucundius divino colloquio, hoc tamen privatur dux ob populi peccatum* Nihil animæ gratius, ac lætius nihil ipsâ cum Deo familiaritate: porrò populi peccatum ducem his omnibus privavit, quibus in vertice montis fruebatur, & quamprimùm sibi obviarunt hinc populi remedium, & illinc proprium commodum, descendit ita sollicitus pro eis, ut suiipsius oblivisceretur. Repetamus igitur locum Numeri. Dicit illi Deus: Communica spiritum tuum Josue, eique de descensu tuo tribue, alludens ad descensum ejus de monte, qua gloriam deseruit, in qua fuerat, ob id solum, ut subditis suis subveniret, hoc est: *Dabis ei de descensu tuo*; spectans hoc: *Descende, peccavit populus tuus* Ea de causa ambo hi principes populi Israël secundùm cor Dei sunt efformati, quia semper semetipsos non attendentes, totum suum studium eorum impenderunt saluti, quos sibi sciebant esse commendatos.

Num. 27.

Oleast. hic.

Exod 32.

Oleast. hic.

4. In Rege Regum Christo Domino Redemptore nostro optimam hujus doctrinæ habemus probationem. Advolat Angelus Gabriel purissimæ Virgini nuntiaturus Incarnationis Verbi divini mysterium in castissimis ejus visceribus, atque inter arcana alia verba, hoc illi futurum adstruit, quod filium paritura sit Regem, qui *regnabit in domo Iacob in æternum, & regni ejus non erit finis.* Hic fige gradum, & attende verba, quibus Domina nostra legationi consensum præbuit, dicens: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundùm verbum tuum.* Quodnam est hoc idioma tam inauditum? Angelus ei prædicit, quod enixura sit filium, qui futurus sit Rex, ipsa verò se nominat ancillam! Non capio Certum est, quod illum faciat hominum servum, quia utcumque sit, partus semper sequitur ventrem, ac proinde cum mater se vocet ancillam, etiam filius futurus erat servus. *Grandi mysterio, altissimoque Deitatis instinctu conceptura Deum, sui meminit ancillatus, ut orientem à se filium mundi obsequio*

Luc. 1.

Thom à Villa Nova serm. 1.

obsequio manciparet. Ita loquitur consuetâ sibi elegantiâ sanctus Thomas à Villa Nova. Nulla quoque (licet primo obtutu ita videatur) est in hoc opposito, nec sibi contradicunt, esse mundi servum *(Ecce ancilla)* & esse quoque Regem *(Et regnabit,)* immò verò concinnè sibi mutuò dant manus, & ita cohærent, ut videantur unum & idem, esse Regem hominum, & eorum servum; quemadmodùm enim servus propriam non habet voluntatem, sed nec proprium laborem, quo desudat, sed omnia cedunt in lucrum domini sui, sic & bonus Rex in Christo præfiguratus, totus esse debet sibi subditorum, omnes ejus solicitudines, sudores, labores, vigiliæ eò tendant, ut subditos defendat, nihil sibi reservans præter voluptatem illud faciendi, atque in hoc sibi persuadeat suam latere dignitatem, ut alius dixit: *Hoc habent Reges magnificum & ingens, nulla quod rapiet dies, prodesse miseris.* *Senec. in Medea.*

5\. Acutè perpendit D. P. Chrysologus mystica illa verba, quæ prodigi pater servis suis dixit: *Adducite vitulum saginatum & occidite, &c. quia hic filius meus mortuus erat, & revixit.* *Luc. 15.* Mortem vituli conjunxit morti filii sui, docens inter utrumque convenientiam. *Historiam loquimur, adhuc enim cogitamus arcanum nudare mysterium; mortuus filius vituli suscitatur ex morte.* *D. Chrysol serm. 3.* Enodatum hujus parabolæ mysterium educimus in lucem: mors enim unius fuit alteri causa vitæ, hoc est, mors Christi causa fuit vitæ spiritualis hominis: nec enim solus D. P. Chrysol. sed passim omnes sancti per hunc vitulum, Christum intelligunt Redemptorem, qui ab initio mundi paratus erat, ut peccatorem Patri suo mediator reconciliaret, præfiguratus in novello illo vitulo, quem Deus in libro Levitici jussit immolari pro peccato Sacerdotis & populi.

Pascitur in reditum vestrum votiva juvenca. *Horat.*

Ita canit Horatius. Vitulus est saginatus omnium gratiarum & virtutum saginâ incrassatus Hic igitur occidi præcipitur, hoc est, ut moriatur in cruce, quatenus humanū genus per culpam mortuum resurgat ad vitam gratiæ, & quamprimùm ei dignitatem Regis dederunt, *Regnavit in domo Iacob*; statim ei mundi salutem annexuerunt, ad suam coronam, ut pro eâ salute moreretur: *Ipse enim (addit enim) salvum faciet populum suum à peccatis eorum*: & hoc idem Isaias & Zacharias prædixerant, quod Rex futurus esset, non sibi, sed suis, nec propriæ utilitati, sed populi sui redemptioni & saluti operam daturus: *Ecce Rex tuus venit tibi.* *Matth. 1.*

6\. Idem incumbit terræ Regibus ut muneri suo satisfaciant: generosus & honorificus conditionis ipsorum character est pupilli defensio, necessitatem patientis auxilium, & tribulati solatium.

Regia, crede mihi, res est, succurrere lapsis. *Ovid. l. 2. de Pont. Eleg. 9.*

Alioqui subditorum habebuntur tyranni. Mecum conjunge duo loca sacræ Paginæ, veteris unum, & novi Testamenti alterum, ex illis namque fortissimum cogito educere fulcimentum mei discursus. De Joram impiissimo Rege Israël, vero utique filio Achab, narrat S. Scriptura, quod subditos cernens sanguineo certantes prœlio, quod illi Deo præcipiente Jehu inferebat noviter inunctus illi regno rex, eosque manifesto mortis periculo expositos, ita parum eos dilexit, ut vecors & ignavus militibus non satis addictus fuga sibi consulere studuerit, notat enim S. Scriptura, quod terga vertens hosti, quo fugiens periculum evaderet, percussus interierit. *Porrò Iehu tetendit arcum manu, & percussit Ioram inter scapulas.* *4. Reg. 9.* Quod si aperta fronte dimicasset, vulnus ab anteriori corporis parte fuisset inflictum Locum hunc observa, & alterius recordare S. Joannis, in quo nobis asserit, quod postquam Christus Agnus innocentissimus vitam ignominiosâ morte commutasset, sacratissimum ejus pectus cuspide lanceæ fuerit apertum: *Vnus militum lancea latus ejus aperuit.* *Ioan. 19.* Itaque duo hæc loca conferendo, & in his vulnera inflicta Regi gloriæ, & Regi terreno, inter hæc discrimen hoc invenitur, quod hic inter scapulas percussus fuit, Christus autem in latere. Et ratio est, cùm enim Joram Rex esset tyrannus, vitam suam salvare studuit, parum solicitus ne sui illam perderent, idcircò non

non ausus est inimico frontem exhibere, sed corpus suum periculo subtraxit, unde retrorsum, & quasi ex insidiis sagitta cor ejus penetravit. *Et egressa est sagitta per cor ejus.* Porrò Redemptor sicut conservationi propriæ vitæ non studuit, sed ut mundus viveret, laboravit, ita latus obtulit, melius dixero, cor inimico, ut in ipsum prius, quàm in sponsam verbera inciderent, & furores irruerent, ut dixit quidam doctissimus contemplativus: *Primum ictum suscipere in se voluit, ut minus læderetur Ecclesia* Et hoc est mysterium, quod in anteriori corporis parte fuerit vulneratus: *Unus militum lancea latus ejus aperuit* O quale Principibus documentum! Quàm salubris instructio Regibus, si velint modò excitari!

Malon in Addit ad Alphon. Palaot. c. 2 n. 9.

7. Timeo verò ne pauci sint Christi imitatores, plures autem habeant Joram & Pharao sequaces. Gentilis hic Rex in arcto positum se dolens ob plagam ranarum, qua prout effectu patuit, summè torquebatur, ad se vocat Moysen & Aaron, & ille, cujus tantâ erat superbia, & arrogantiâ, ut Deo subdere se nollet, eumque recognoscere, nunc humilis illos rogat: *Orate Dominum, ut auferat ranas à me, & à populo meo*; manumque suam à tam diro relevet supplicio. Notant hic nonnulli, quod se populo præposuerit, quia pluris suam, quàm subditorum vitam faciebat. Probo conceptum, sed insignior est assertio Lyrani, quærentis, quid causæ sit, quod Pharao de prima plaga conversionis aquæ in sanguinem conquestus non fuerit, nec à Moyse petierit illam auferri, de secunda verò tam anxius indoluerit, unde colligitur, quod secunda gravius illum afflixerit. Audi responsum instituto nostro commodum: *Quia magis fuit afflictus de secunda*; quare & ab illa se liberari postulavit. Et scire licet, quæ ratio fuerit, unde magis illâ torqueretur: *Nam ipsi & alii potentes bibebant vinum, & alios liquores, quos poterant bibere septem diebus, quibus duravit illa plaga, sed ab improbitate & fœditate ranarum non poterant se defendere.* Itaque quo tempore populus ex aquæ penuria peribat, alto somno pressus dormiebat Pharao, deliciis suis vacabat, damnoque suo reparando invigilabat, & tunc demum expergiscitur ut plagam sentiat, quando domum ejus ingreditur, & de remedio consulit. Tyrannis

Exod. 8.

Lyran. hic.

hoc innatum est, ut non nisi de se curam habeant.

8. Postquàm Apostolus Petrus gloriosam illam prolocutus fuerat confessionem, qua Christum cognovit verum Dei filium, ob eamque beatum prædicatus, atque Ecclesiæ tiarâ donatus fuit, evenit, ut immediatè magister divinus dixerit, quod oporteret ire Jerusalem, & infame crucis subire supplicium. Petrus hoc intelligens, non habuit animum, cui persuadere posset, ut tale quid in ipso fieri pateretur, & inordinato amore fervens, Christo persuadere voluit, ne tale quid ageret. Sed Dominus noster insipiens ejus audiens consilium, satis acriter illum reprehendit: *Vade post me satana, scandalum es mihi.* Admirantur SS. PP. tam subitam magnamque mutationem, quod ille, qui majora cognosceret, minora non intelligeret, & ille, qui sciebat Christum esse filium Dei, passionis illius non caperet necessitatem, & qui paulò antè ad tam sublimem evectus fuerat dignitatem, tantumque laudatus, modò tam severè puniatur. Alii suam dicant opinionem, ego sentio quod Christus docere voluerit S. Petrum, quænam obligationes annexæ essent summo Sacerdotio. Jam cum Redemptor noster Ecclesiæ suæ principem designarat, sed ille adhuc onera tantæ dignitatis ignorabat, & ideò Christo conatur persuadere (qui tanquam bonus Princeps debet & vult dare animam suam pro populo suo) ut non moreretur, quia non scit quod quia Sacerdos est, ad hoc teneretur: nec hoc aliud erat, quàm illi consulere, ut commoditatibus suis studeret, & alienas vel communes negligeret Christus igitur electi Principis inscitiam redarguit, ut eum de illo instruat, quod sui muneris est, quem satanam appellat, iniquum intelligens Principem, qui privatis suis tantùm commodis vacans de loco suo cadit, & per hoc insinuans, quod amor proprius, & affectus, ac studium ad bonum sibi proprium certissima sit ad perdendam dignitatem via. Hæc ratio fuit, ob quam Christus, qui Petrum aliàs ita extulerat, & in vita beatificaverat, hîc satanam vocet, & muneris sui ignorantem, ac proinde quasi jam de Pontificatu depositum. Audi D. Hieronymum opportunè loquentem: *Vade retro me, hoc est, sequere sententiam meam,*

Matt. 16.

Hiero. hic.

meam, quia non sapis ea, quæ Dei sunt, sed quæ hominum, & Patris (cujus veni facere voluntatem, ut pro hominum salute moriar) tu tuam tantum considerans voluntatem, non vis granum tritici in terram cadere, ut multos fructus afferat

Porrò maximus hic Ecclesiæ Doctor excusat Apostolum, in quantum, licet illi Christus primatum Ecclesiæ suæ promisisset, jam ejus tamen non accepisset possessionem, quam in futurum reservabat, si namque jam Pontifex fuisset, indubiè talem non commisisset errorem, nec officii sui munus ignorasset. *Quæ si statim dedisset ei, numquàm in eo pravæ confessionis error invenisset locum.* Si Petrus statim pastoris officio functus fuisset, non dubito, quin quoad privata fuisset admodùm illustratus, & Christum à proposito minimè deterruisset, immò potius se ipsum obtulisset, ut ad ejus imitationem idem ipse faceret.

9. Parvam, vel nullam habent excusationem Reges & Principes Christiani, muneri suo non satisfacientes, subditorum salutis immemores, proprii autem sui commodi recordati, quandoquidem Oratores Evangelici toties illis prædicent, & doceant quid illis in tam gravi munere sit agendum, ut obligationi suæ satisfaciant Quanto magis, cùm Regni solicitudines sint adeò manifestæ, ut ipsi Gentiles luce fidei carentes, illas intellexerint, sublimes nimirùm mundi dignitates status esse servitutis; tantumque secum onus ducere, sceptrum habere in manu, quantum in pedibus compedes. *Scias imperium nostrum præclaram esse servitutem,* asserebat filio suo Rex Antigonus, & quemadmodum servus (ut antè diximus) sui juris non est, sed domini sui; ita bonus Princeps non est sui juris, sed subditorum, quia in tantum sui debet oblivisci, quasi non esset, & in promovendis subditorum commodis omne studium suum impendere, nec enim Reipublicæ instituuntur ad Regum utilitatem, sed Reges ad Reipublicæ bonum unguntur Hæc mihi videtur esse ratio, quare dum Reges nominamus, soleamus dicere: Rex Castellæ, Rex Lusitaniæ, Rex Navarræ, & nequaquam Castella Regis, Lusitania Regis, Navarra Regis, quia regna Regum non sunt, sed Reges regnorum, nec subditi sunt ut eos Reges exspolient, sed Reges sunt, ut omnimodè propriis impendiis subditorum studeant incremento, illis laborent quasi servi forent emptitii.

Plutarch. in Antigo.

10. Id Patriarcha Noë intellexit, quando ob commissum in se crimen irreverentiæ à filio suo Cham, illi maledixit, ut ejus generatio servitutis jugo subjaceret. *Maledictus Chanaan, servus servorum erit fratribus suis.* His non obstantibus lego cap sequenti, quod Nemrod nepos Cham Princeps fuerit, & Rex Babyloniæ: *Fuit autem principium regni ejus Babylon, &c.* Compone binos hos textus ita sibi oppositos: quia si Nemrod nepos Cham rex fuerit, & dominus, quomodo verificatur oraculum, & completur maledictio, qua illi Noë proavus maledixit, quod omnes posteri Cham servituti perpetuæ subjacerent? Dubium enodat D. Chrysost. verbis suis aureis. Verum est, inquit, quod Memrod fuerit servus, ut prædixit ejus proavus, fuit quoque Rex Babyloniæ, sed ipsum regnum genus est servitutis, tantoq; magis, quanto graviores ejus sunt obligationes & fortiores carceres *Ista autem videtur esse libertas, servitus tamen gravissima est.* Regnum apparenter tantùm status est libertatis. *Ista autem videtur esse libertas*; sed in rei veritate status est captivitatis, & strictæ quidem, ac prementis, si Reges suis velint satisfacere obligationibus.

Gen. 91.

Gen. 10.

11. Piô! quàm benè cognoscebat hanc veritatem Pompeius vir Gentilis! Proficiscebatur hic Romam cum subsidio panis eo tempore, quo Roma fame premebatur. Cùm jam navim ascendisset, sæva nimis oritur tempestas. Cui nauclerus: Navigare non expedit furenti pelago; vita quippe ipsius periculo subjacebat interitûs Cui celeberrimus respondit heros, quod dicere poterat Rex Christianissimus: *Ut navigemus urget necessitas, ut vivamus non urget.* Quis unquam ex ore Principis Catholici tale intellexit idioma? Quis eos vidit ita de commodo suorum subditorum solicitos & suiipsorum tam parum anxios! Etenim non solùm magnum præcurrerent Pompeium, sed etiam summum Regem Christum imitarentur, adeò nostræ salutis avidum, ut sui quasi memoriam abjiceat, quemadmodùm facta testantur Oracula per Evangelistam relata, dicentia, quod Rex esset noster, quia nobis venit: *Ece Rex tuus venit tibi.*

Apoph. antiq. verbo Pompeius.

Venit pauper sedens, &c.

CONSIDERATIO IV.

Catholici Principes suorum subditorum vires expendant, antequam illis imponant onera.

1. VEnit pauper (inquit vates Zacharias) Salvator, quando sedens super asinam, ingreditur Jerusalem. Jurarem ego sarcinam non fuisse multùm gravem quando ferens erat adeò debilis. Alii hinc alios formabunt discursus: verùm mihi occurrit salutare terræ Principibus Regibusque documentum, ut nimirùm noverint vires expendere sibi subditorum, illisque non gravius onus imponere, quàm quod suaviter levare potuerint.

Commodè huc venit, quod olim per Moysen Dominus locutus est, quo suavitatem ostenderet, qua divina sua mandata possent observari, in quibus nihil esse grave, nihil onerosum. Deut. 30. *Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum, neque in cœlo situm, ut illi dicas: Quis ascendet in cœlum? Neque in abyssis constitutum, ut dicas: Quis descendet in abyssum? Sed propè est verbum in ore tuo, & in corde tuo* Popule meus, mandatum hoc, quod tibi injungo, magnam habet obligationem, at nullam difficultatem, quia vires tuas non excedit, sed eis est commensuratum. Non tibi præcipio ut in cœlum ascendas, novi namque te dicturum: Alas non habeo; nec ut descendas in abyssos; diceres enim: Est mihi hoc impossibile; nec ut trans mare migres, aut terram circumeas; objiceres: Quis hoc faciat? Sed id quod habes ad manum, & quod in corde tuo versatur, & in labiis requiescit. Adest modò magnus Oleast & ait: Oleast. hic. *Et gratificandum Deo valde est, quod ea, quæ sunt ad salutem necessaria, facilia petit, & ad parvum semper redacta numerum, summavit enim & perstrinxit totam legem duobus illis præcipuis mandatis, scilicet in dilectione sui, & proximi.* Benedictus sit Rex Regum, Deus ac Dominus animarum nostrarum, infinitæ dentur divinæ ejus bonitati gratiæ, quandoquidem tam piè, tamque benignè agat nobiscum, nec enim aliquid nobis injungit, ex quo justè possemus conqueri, sed quò nostram provocet gratitudinem, tam parcum se monstrat in eo, quod à sibi subditis petit, ut in legibus suis magis attendat quid illis sit permissurus, quàm quid injuncturus, magis beneficia, quàm præcepta. Ratio autem est: cùm enim Dominus sit adeò sapiens, cognoscit quousque vires nostræ se extendant, novitque simul quid cujusque præcepti gravitas ferat, unde reddit illa suavia, nedum præmii pollicitatione (ut sunt illa, quorum hic meminit) sed etiam numerum eorum constringens ad duo tantùm, ne fortè sub onere cadat asina.

Probè cognita fuit Davidi suavis hæc Dei proprietas: ad hoc enim institutum exponit Interpres Lusitanus Viegas versum illum Psalterii: *Numquid adhæret tibi sedes iniquitatis, qui fingis laborem in præcepto?* Psal. 93. An fortè tibi, Domine Deus, adhæret aliquid iniquitatis ex injustis hominum tribunalibus? Vel pro eorum more statuta condis gravissima, quibus oppressi corruamus? Omninò non: hoc quippe terræ Principibus innatum est, qui nihil aliud intendunt, quàm onerare suos subditos, ita ut insupportabili præceptorum pondere opprimantur. Tu verò non sic, etenim à tuis fidelibus non plura postulas, quàm leviter possunt facere, & eorum vires facilè tolerare. *Numquid es Princeps aliquis injustus & tyrannus, qui fingis laborem in præcepto? hoc est, qui præcepta imponis impossibilia & ardua, ut per eam occasionem subditos possunt opprimere? Quasi dicat: Minimè.* Viegas in Apoc. cap. 12 Com. 3 Sect. 6. Licet et hìc dicere, quod Psalmus respicere videatur ad lateres, quos Rex Pharao filiis Israël imponebat coquendos, ex quibus mœnia repararet civitatum suarum, ultra vires eorum humanas eos gravans. Et notat D. Germanus, illo injustitiam aggravatam, & intolerabilem redditum eorum laborem, quod tyrannidi tyrannidem adjungebant, volebatque Pharao ut miseri Hebræi paleas colligerent, quibus fornax accenderetur, in qua lateres coquebantur. *Præcepit ergo in die illa Pharao præfectis operum, & exactoribus populi dicens: Nequaquam ultrà dabitis paleas populo ad conficiendos lateres, sicut prius, sed ipsi vadant, & colligant stipulas.* Exod. 5. *Gravis exactor, & inexorabilis impulsor;* ait piissimus & doctissi-

German. Orat de adorat. Crucis. doctissimus Germanus Nova fuit hæc in mundo crudelitas: nec enim (ut aliàs expendimus) similem tulit mundus tyrannum, simile quid servo suò præcipientem: servus namque laborem suum sudoremque conferre potest, porrò quis umquam ab eo materialia dari postulavit? Unicus Pharao, quo sol non vidit iniquiorem, cujus asseclæ sunt omnes illi, qui petunt, exigunt, vel rapere nituntur à subditis suis, quod non possident, vel ad vitæ necessaria opus habent.

3. Qui namque Dei naturam induunt, impossibilia viribus humanis numquam exigunt, immò verò quæcumque fieri præcipiunt, suavia sunt, & levia. Expendit D. Pet. Damian. quod dum Moyses à populo peteret offerri necessaria fabricæ Tabernaculi, ejusque ornatui, non determinaverit ut omnes idem offerrent, sed unusquisque quod haberet, vel posset. *Exod 35.* *Omnis voluntarius offerat aurum, & argentum, & æs, & hyacinthum, & purpuram, coccumq; bis tinctum, & byssum, pilos caprarum, & pilos arietum*; unusquisque pro facultate suâ, & qui non potuerit offerre alia, laborem suum ei contribuat, ut hic insigniter adnotavit Oleaster, *Oleast. hic.* dicens: *Tenetur quisque Deo offerre, quod potest, alii donaria, alii operas suas.* Contingit autem, ut advertens populus quàm pauca Deus ab illis exigeret, nec ultra possibile postularet, tanta Deo consecrarit, ut necesse fuerit quod operum artifices dicerent: *Exod. 35.* *Plus offert populus quàm necessarium est.* Oportet, ô Moyses, populum hunc continere, quia tam copiosa sunt ejus donaria, ut jam ad fabricam necessaria superabundent. Ilicò proclamari jussit Moyses, ne quis plura posthac offerret, quod jam necessaria fabricæ à Deo præstitutæ sufficerent. *D. P. Damian. l. 6. Ep. 24.* Modò loquitur D. Per. Damian. *Annon eumdem populum, velut immoderatè currentem, fræno moderaminis coercebat, tum illos ab offerendis muneribus prohiberet?* q. d. Perpende quanti referatur Princeps suaviter & moderatè cum suis agat: nam eo ipso quo plura non petierunt artifices, quàm singulorum facultates ferrent, licet pilos tantùm arietum, vel quid vile his simile dedicarent, omnes infirmitatis vires exeruerunt, tantaque liberalitate contribuerunt, ut in offerendis muneribus moderationem non servarent, & ultra necessaria offerent. Verum cùm Deus non soleat gravare nos ultra vires nostras, supersedere jussit, & plura prohibuit offerri quàm ea quæ statuerat, quia oblata sufficiebant: non solùm attendens ad præsentem fabricam, sed etiam ad media singulorum, qui offerebant; si enim ad fabricam se exhaurirent, hinc tributa crescerent superflua, qualia Deus à sibi subditis non extorquet, sed ea tantùm, quæ sine proprio detrimento possunt offerre.

Quàm commensurata fuit petitio Davidis ad sacerdotem Achimelec! nam fame fatigatus & itinere, dixit illi David: *Nunc ergo si quid habes ad manum, vel quinque panes, da mihi, aut quidquid inveneris.* Et quoniam inermis discesserat, ab eo petiit: *Si habes hic ad manum hastam aut gladium, quia arma mea mecum non tuli.* Quàm parca petitio! Frustrum postulat panis, hastam vel gladium: hoc est, (interprete doctissimo Episcopo Barbrastensi Lanuza) quod Deus ab omnibus & singulis petit fidelibus. *Id à nobis exigit, quod ad manum habemus.* Non exigit à nobis, ut in ejus obsequium plura faciamus, quàm quæ ad manum habemus: nec aliud rogat, præter id, quod novit sine damno nostro, & facilè nos illi posse consecrare. Quocirca tantò gravior arguitur culpa nostra, dum Deo non damus quod à nobis postulat, quantò sunt faciliores Dei petitiones. Si postularet à te, ut dares illi quidquid possides, tu verò pauper cogereris mendicare, vel nudus ambulare ob vestes tuas nudo concessas, vel ut scapulas tuas flagellis dilacerares, vel alia similia valde ardua, posses te excusare, propriam allegans infirmitatem, facultatumque tenuitatem, sed hoc tantùm postulat: *Si quid habes ad manum*; non à te petit, nisi quod vales: unde si negaveris hoc illi, nulla tibi manet excusatio. 4. *1. Reg. 21.* *Lanuza Hom. 14. §. 21.*

Valde subtiliter expendit Clemens Alexand. verba illa Christi. *Tollite jugum meum super vos &c. Iugum meum suave est, & onus meum leve, & discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris.* Constans est SS. Patrum doctrina, per jugũ hoc, Evangelii legem intelligi, & vitæ Christianæ rigorem: unde quatenùs respicit hominis fragilitatem, jugum est grave, 5. *Matt. 11.*

 vide-

videturque impossibile, quatenùs autem spectat gratiam ipsi præcepto vel consilio annexam, jugum suave est, & sarcina levis. Hæc maximè communis est SS. Interpretum expositio. Sed præfatus Clem. Alex. ait verbum Græcum, quod respondet *Iugo*, æqualiter significat *Iugum*, & *stateram*. Et referens illam Pythagoræ sententiam: *Stateram non esse transiliendam*; etenim refert pondus justitiæ fidele esse & justum. Addit: *Propterea Dominus, Tollite, inquit, jugum meum super vos, quoniam benignum est & leve*. Et hac de causa nominat Christus jugum suum stateram, quando dixit, illud esse suave. Primò: quia vires nostras explorat, & in statera justa appendit, & statim ex altera parte legem opponit, & ejus rigorem conferendo ei quod possumus, vires nostræ legis pondus excedunt, idcirco vocat illam facilem & toleratu levem.

Clem. Alexand. lib 5. Strom.

6. Hinc facilè capies proprium sensum illius sententiæ, quam Christus suis sequacibus proponit, invitans eos ut crucem suam tollant: *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me*. Trutinant Interpretes conditiones à Christo propositas iis, qui voluerint esse ejus Discipuli: ut abnegent semetipsos, & tollant crucem suam. Partem hujus sententiæ servemus in aliud tempus, & aliam ruminemus. Tollat crucem suam, præcipit Christus vero suo Discipulo: *Suam dixit, non meam* (ita Hugo Card.) *q. d. dolor meus non sufficit, nisi adsit vester*; id est, non mea sufficiunt merita, quibus salveris, nisi & his opera tua bona copulaveris. Hic planus est sensus. Verùm S. Leo Pontifex aliam mihi suggerit explicationem argumento nostro roborando valde aptam. Non ait Redemptor noster (ita præfatus Pontifex) ut crucem ejus tollamus, sed nostram: quia tam gravi ferendo ponderi, Cruci nempè Salvatoris impares sunt, nimisque infirmi humeri nostri; quisque Christianus suam tollat, id est viribus suis adæquatam: tantum quippè pondus, quantum habuit passio Redemptoris, illius tantum humeri ferre poterant, qui Deus erat & homo. Proferamus verba S. Pontificis. *Sicut ergo totius est temporis crucem ferre: quæ meritò ferri unicuique suadetur, quia propriis modis atque mensuris ab unoquoque toleratur.* Nota verbum: *Propriis modis atque mensuris*; ferant singuli crucem suam, quæ singulis commensuretur, atque in justa divinæ justitiæ statera appendatur: discant mundi Reges formam justitiæ, & æqualitatis, quam erga subditos observare debent, non ultra modum illos tributis gravantes, sed eorum semper se facultatibus conformantes: oppositum enim facere, esset vires ab infirmitate exposcere, vel potius, crudelissimam exercere tyrannidem: quæ non minus in Principum redundabit detrimentum, quàm in subditorum perniciem.

Matt. 16.

HugoCardin. hic.

S. Leo Pont. serm. 9. de Quadrag.

Balaam insatiabili victus avaritiâ tandem profectus est, ut populo Dei malediceret, & iniquam suam prosequeretur intentionem: Deus autem, ut illum cohiberet, & à perversa retraheret cogitatione, quando jam ardentiùs iter suum prosequebatur, & frequenti duroq; verbere asinã, cui insidebat, contundebat, oculos illi aperit, ut ipsa videat, quod ariolus ex malitia cæcus minimè videbat; nimirùm Angelum stantem ex opposito cum nudato gladio, quem in pectus ejus dirigebat, ita ut si vel ad passum ultrà progrederetur præstigiator, Angelus gladio cor ejus penetraret. Substitit animal, & quanto fortius illud instigabat, cædebatq; flagris, tanto minus procedebat. Nec mirũ, detinebat enim illud Angelus. Iterùm asinã percutit, ipsa verò quasi immobilis subsistebat, quando verò vidit se tam inconsideratè contundi, per miraculum os suum aperuit, & hæc illi verba dixit: *Quid feci tibi? Cur percutis me, ecce jam tertio?* Cui dominus Balaam: Optimè flagra meruisti: *Quia commeruisti, & illusisti mihi, utinam haberem gladium, ut te percuterem*. Sed audi triste asinæ responsum. *Nonne animal tuum sum, cui semper sedere consuevisti usque in præsentem diem? Dic quid simile unquam fecerim tibi?* Certè nihil nec in rei veritate imponere tibi possum pervicaciæ aut inurbanitatis crimen in me hactenùs commissum. Ilico Balaam cernit Angelum denudato gladio minãtem sibi mortem, & prostratus in terram Angelum adoravit. Reprehendit illum acriter cœlestis minister, quod asinam tam severè tractaret, jam tot annis illi servientem, & nullâ datâ occasione, ejus declaravit, quod si ipsa cernens Angelũ de via, qua gradiebatur, nõ deflexisset, 7.

Num. 22.

deflexisset, indubiè ipsum occidisset, asina verò viveret, quia Deo repugnabat iter per quòd tendebat. Cognovit præstigiator culpam suam, & commissi peccati veniam rogat cum proposito emendationis. *Dixit Balaam: peccavi, &c.* Liceat mihi locum hunc ad mores trahere, & ad confirmationem præsentis doctrinæ. Multis annis servierat domino sua asina hæc, qua vehebatur, ne itinerando fatigaretur, aut onus ferre cogeretur. Contigit ut ultrà non posset, cùm enim iter esset obstructum, quamvis vellet, non poterat progredi: quocirca illam punire & flagris cædere ut labori suo insisteret (suppositâ experientiâ fidelis obsequii sui) actus erat immisericordis crudelitatis. Quid aliud sunt subditi, nisi asini, quibus toto anno & vitâ rex utitur? Quo tempore possunt, celeres advolant ad ejus famulatum: & quacumque occasione illos quærit, paratos semper invenit, qui vita & opibus illi famulentur. Ad illam perveniunt tenuitatem, ut ultrà progredi non valeant, viribus infirmantur, nec ullæ supersunt substantiæ; numquid consultum esset illos flagris & vi severæ exactionis ad iter impellere? Certè nequaquam: immò contrarium maximi refert, hoc est, ut Princeps oculos aperiat illisque compatiatur: credat autem & intelligat quod velle à subditis ultra vires & facultates, sit divinis contraire statutis, Deique voluntati refragari. Hoc enim ipse ajebat, ut suavem suam & divinam illi conditionem imitarentur: ne illi necesse sit omnem eis extrahere sanguinem, vel sicut martem, seu murem odoriferum flagellare, ut hoc modo gratum referat odorem. Hoc quoque suo nos exemplo docet Salvator hodie, dum pauper & asinâ vectus Jerusalem ingreditur: *Pauper & sedens, &c.* Onus reddit leve, ne asina, in qua sedet, nimis gravetur.

8. Coronidem argumento nostro imponat sententia regis illustrissimi Henrici tertii gloriosæ memoriæ, qui licet aliud non edidisset facinus, hoc unicum poterat nomen ejus famamque reddere æternam. Persuaserunt illi status Consiliarii ut novis gabellis ac tributis regna sua graviter, quibus subditos contra inimicorum impetus fortius protegeret. Quibus ita respondit: (verba ejus prodigiosa sunt:) *Populi mei ego execrationes amplius, quàm hostium arma formido.* O verba verè cordis animosi, & sublimis intellectus, immò digna Principe, quem magis filiorum patrem, quàm subditorum dixeris esse dominum; verba inquam, quæ dignissimorum sibi successorum memoriæ merentur insculpi: quatenùs ex illo discant subditis sibi populis clementes esse & benigni, eorum timere lachrymas & maledictiones formidare, certum etenim est, quod dum subditi animum despondent, regnum non possit consistere, sed necessaria sequatur amborum ruina. Vires illorum expendant, ut illis par onus imponant, si Monarchiæ suæ velint esse consultum. *Venit pauper sedens, &c.*

Maria. l. 19. cap. 14.

Plurima autem turba sternebant vestimenta sua in via.

CONSIDERATIO V.

Nemo præsentis vitæ transitoriis confidat prosperitatibus: si namque flammam attingant, fit ut in fumum evanescant.

Considerans portentosam pompam, plenum gloria applausum, ac celebrem triumphum, quo Christus hodie Jerusalem triumphator ingreditur, ut nobis Evangelista describit, & eodem tempore voces intelligens Hebræorum, quibus mortem ejus, & mortem crucis ignominiosam postulant: *Tolle, tolle, crucifige eum*; valde mysticam invenio hanc Ecclesiæ actionem, qua nobis ob oculos ponit, quàm parum humanæ liceat confidere gloriæ. Salvator nos idem docuit, qui paulò antequàm in Cruce moreretur, ut rex fuit acclamatus: ut consideremus, si illi, licet Deo, in quantum erat homo, tam modico tempore honores mundi duraverint, qui tamen illi & jure & ratione debebantur, quam nobis constantiam & fidelitatem possimus promittere, qui illos non nisi suppositios, & mutuatos accepimus? 1.

Notat Plinius, quod super arcum currus triumphalis Imperatorum Romanorum pendebat imago, seu simulachrum, quod dice- *Plin. citat.*

dicebant deum fascinum, qui deus erat, quem colebant ut advocatum contra fascinum oculorum, quo damnum inferre solent (ut aliàs ex D. Thoma notavimus) teneræ puerorum ætati, sicut solemus pueris appendere manum ex nigro marmore compositam, quæ pollicem habeat inter indicem & medium digitum; Hispanicè *Higa de azabache*, vel manum animalis: Hispanicè *mano de lejon*, contra fascinum oculorum, ut pateat quàm delicata, & tenera sit mundi dignitas, quandoquidem soli livoris oculi illam in momento possint corrumpere, & vitam adimere. Quare dicit Plinius de jisdem agens triumphis, quod prope idolum illud ad latus pendebat flagellum & ab alio latere campanula; flagellum denotabat ignominiam: dum enim quis flagris cæditur, notatur infamia; campanula ignominiosam præferebat mortem, quãdo namque antiquitùs reus ad supplicium trahebatur, præcedebat campanula, qua signum dabatur, ut omnes secederent, & nemo reum tangeret, quia qui reum tangebat, maculam contrahebat. Hæc omnia triumphatorem movebant, ut periculum adverteret, inter quod triumpho & gloria potiebatur: poterat enim inter hæc illum invidia eo modo fascinare, ut non solùm flagris velut infamis cæderetur, sed etiam ut malefactor morte damnaretur. Quid plura? Honores erant, qui si ignem c[illegible] tingerent, in fumum evanescerent, gloriæ tam fugitivæ, & inconstantes ut transeant, & fugiant, antequàm accedant, & securè qui eas possideat. Omnia hæc, Auditores, in Christo Domino nostro verificantur hodie: quandoquidem eo tempore, quo videmus illum inter applausus, & gratulantium clamoris triumphantem, etiam videmus illum Iudaica invidia fascinatum, & nedum flagra patientem, sed insuper in cruce morientem, supplicia perferentem, quibus ætas illa non habebat viliora, & quibus non nisi maleficos & infames solebant afficere. Quam clariorem postulas instructionem, vel argumentum quæris fortius instabilitatis, & mutabilitatis rerum hujus vitæ, quàm quod adeò caducæ sint & perituræ, ut vix esse incipiant, quando jam non sunt? ut hinc discamus omnes illas flocci facere, nulloq; modo eis inniti; quandoquidem annexam habeant inconstantiam, & conjunctæ sint volubilitati.

Vt autem conceptus hic fundamentum habeat ex Evangelio, notate mecum festivos hos triumphos, quibus cives Hierusalem Regem gloriæ exceperunt, scribente S. historiographo, contigisse *in via*, dum ipse progrederetur, non dum quiesceret, dum ambularet, non dum immotus staret, qua nobis innuitur, quàm parvam habituri essent firmitatem, quandoquidem velut ambulantes, non quiescerent. Philo Hebræus expendit interrogationem, qua Deus primum hominem in Paradiso percontatus est, ut ab eo rationem exigeret, post peccatum: *Adam ubi es?* Et ait: Adam non respondit extè, nec propriè propositæ sibi à Creatore suo quæstioni: responsio quippe vera debuisset esse: *Nusquam*; & rationem dat, judicio meo, valde prudentem, & proposito nostro conformem: *Cùm res humanæ nnmquàm in eodem statu maneant*: nec cujuscumque conditionis sint, certum habent locum, quia semper progrediuntur: & tantum in continua mutatione habent firmitatem, hodie in Paradiso, cras in exilio, hodie familiaris, cras alienus, hodie honoribus exaltatus, cras ad ima depressus miseriarum, hodie in throno sublimis, cras in cruce, hodie in vertice prosperitatis, cras in visceribus terræ. 2.

Gen. 3.

Philol. de somniis.

Propheta Joël optimatibus mundi loquitur, qui vitam deliciis & voluptatibus ita consecrant, ut nec semel vel minimæ meminerint adversitatis. Hortatur igitur illos ut recordentur, nec ita stertant lethargici: *Expergiscimini ebrii, & flete, & ululate, qui bibitis vinum in dulcedine, quoniam periit ab ore vestro.* Stephanus Cantuar. trutinat verbum: *Periit*: nam loquitur de præteritò, cùm ita sit, quod loqui deberet in futuro, vel saltem in præsenti, nam tendebat ad futurum, quandoquidem ipse vates dicat, quod actualiter deliciis vacarent: *Bibitis*; & sagacissimè dubium solvit. *Signantius dicit, Periit, quàm dixisset, Perit: quia adeò est instauranda delectatio, ut potius dicenda sit præterita, quàm futura, licet sit in præsenti.* Vinum denotat vitæ voluptates & delicias, & proinde mysticè propheta loquitur in præsenti: *Qui bibitis*; quando illas jam evanuisse significat: 3.

Ioel. 1.

Stephan. in Allegoriis Titelman.

ficat: *Quoniam periit ab ore vestro*; nam quemadmodùm celerrimè transvolant, citò ad terminum suum, id est, non esse, pertingunt.

4. Propheta Regius virum justum non talem esse canit, qualem describit perversum, qui præsentia hæc quasi perpetua sumit, nec attendi quàm fugitiva sint; juxta illud D. Ioan. *Mundus transit*. Et D. Ambros. accommodè verba illa exponit: *In via peccatorum non stetit*; ubi vitam nostram appellat viam. *Et si (inquit) non videmur corporaliter ire, pregredimur, nam sicut in navibus dormientes ventis aguntur in portus, & si nullus quiescentibus sensus est navigandi, tamen cursus eos urget ad finem, & impellit ignaros, sic vita nostra spatio defluente, ad proprium unusquisque finem cursu labente deducitur, tu enim dormis, & tempus tuum ambulat*. Hoc illis contingit, inquit Antistes Mediolan. qui sibi promittunt in temporalibus stabilitatem, & desides suis demersi jacent voluptatibus, quod navigantibus, & in navi dormientibus, quia somno experrecti portam se mirantur attigisse, & sive dormiant, sive comedant, sive cantent, sive ludant, semper progrediuntur: ipsi resident quieti, porrò navis numquàm sistit, & error est, quod transeunte mundo ejusque rebus ita insensibiliter, tu sedeas ut illis diutiùs fruaris, quando hæc omnia cursu velocissimo prætervolant.

Ioan. 2. Psalm. 1. D. Ambr. in Ps. 1.

5. Alium quoque versum notavi ex Psalterio, qui nobis apertè satis hanc declarat veritatem. *Mox ut honorificati fuerint, & exaltati, deficientes quemadmodùm fumus deficient*; & ad altiora sublati, continuò deorsùm corruent. *Mox*. Adverbium hoc multa significat, quo momento fuerint exaltati, dissolventur ut fumus. Hoc fumi proprium est, inquit Lyran. *Quò altius ascendit, eò citiùs evanescit*. Et à vento facilius dispergitur. *Ita felicitas temporalis, quò magis augetur, eò magis attenuatur*. Ita mundani, quò sedent sublimiores, eò magis casum sibi formident, & quando culmen ascenderint dignitatis, se præparent ad gravem fortunæ mutationem. Si crediderint contrarium, à vero aberrant, & promittunt sibi in viatore constantiam. Transeamus ad novum Testamentum.

Psalm. 35. Lyran. cit. à Mendo. in 1. Re. cap. 20. num. 27. sect. 1.

6. Orta est inter Discipulos Christi non levis contentio, quis eorum esset major. Advertit autem S. Marc. contentionem in via subortam. *In via inter se disputaverant, quis eorum major esset*. D. Hieron. casum hunc expendens, mysterium advertit, eò quod in via contigerit. *Rectè in viâ tractabant de principatu, similis enim est hac tractatio loco*. Nam de mundi dignitatibus, & gloria temporali disserere, negotium est viæ, proprium ambulantium, qui non sistunt, sed continuò progrediuntur. *Similis est tractatio loco*. Et addit: *Principatus enim sicut ingreditur, sic deseritur, & quamdiu tenetur, labitur, & incertum est, in qua die finiatur*. Sicut enim in via non sistitur, sed omnia nihil sunt, nisi introitus, & exitus, sic nulla est in gloria mundi constantia, sed continuus progressus: nam quemadmodùm vita nostra naviganti comparatur, ita necesse est ut honores etiam sint transitorii, & hoc ita verum est, ut illi, qui Dei filia sunt exhibiti in quantum homini, non fuerint permanentes, sed *transeuntes in via*.

Marc. 9. D. Hieron. hic cit. à Glossa.

7. Insignem ex D. Aug notemus allegoriam. Iter capiebat Dominus, & transeunte illo contigit duos cæcos secùs viam sedere mendicantes: *Et ecce duo cæci sedentes secùs viam, audierunt, quia Iesus transiret, & clamaverunt dicentes: Domine, miserere nostri, fili David*. Notanter advertit D. Aug. quod Christum appellarint filium David. Nec otiosè quidem, quia legimus in Evangelistis, quod dæmonia frequenter Christum appellarint filium Dei, quare vel dicendum est cæcos fuisse minus urbanos, & humanos quàm dæmonia, vel mysterium aliquod latere sub diverso hoc loquendi modo. Ita censet D. Aug. & ratio fuit: ut enim audierunt quod Jesus transiret, ex ipso transitu sumpserunt occasionem credendi illum esse verum hominem, atque talem invocandi, cùm proprium sit hominis esse transeuntem seu transitorium. *Denique & illi cæci ad viam sedebant, ubi transeuntem senserunt, & clamando tenuerunt. In via ergo sæculi hujus hoc transitorium sui Dominus operatus est, & hoc transitorium pertinet ad filium David. ideò illi Domino transeunti clamarunt: Miserere nostri fili David, tanquam si dicerent: Filium David transeuntem cognoscimus, &c.* q.d. existens pii cæci: quamvis ex hoc quod tis filius Dei, constans sis & immobilis, attamen pater te esse

Matt. 20. D. Aug. in Ps. 109.

esse hominem ex eo quod transis, venis, & ambulas, hinc inde progrediens, veri hominis est hæc conditio propria, est perpetuo motu ambulare donec finiat: & eidem subjacent forti omnes ejus felicitates, secundique casus; unde in via te Regem confitemur, filium & successorem in domo David, in cujus fide Regnum tuum, quemadmodùm & tu, semper progreditur. *In via*.

8. Egregiè convenit hic discursus ingeniosus commentationi Amphilochii Doctoris gravis & antiqui, quem citat Papa Gelasius ad confutandos hæreticos veram negantes humanitatem nostri Redemptoris, & solam ejus adstruentes divinitatem. *Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem, quia Pater major me est.* Hinc manifestè patet (inquit præscriptus auctor) in Christo fuisse veram humanitatem, nec veram solummodò divinitatem, fuit verus Deus, & verus homo, ubi namque reperitur illa eundi, & veniendi varietas, necesse est ut & vera sit humanitas, hæc etenim tantùm substat mutabilitati, divinitas quippe fixa semper est, consistens & immutabilis, unde hoc sensu capiendum est, quod Filio Pater sit major, hoc est, in quantum homo, qui ab eo venit, & ad illum vadit, nam in quantum Deus, semper est cum illo, illique per omnia æqualis. *Major est enim Pater eo, qui vadit ad eum, non eo, qui est in eo. Sicut enim Deus cum Patre sum, sic ut homo vado ad Patrem. Illo ergo major est Pater, qui vadit ad eum, non qui est in eo.* A vobis discedo, & iterùm venio ad vos tamquàm homo, quia in quantum Deus semper vobis adsum, vosque concomitor. Itaque secundùm hanc doctrinam, passio inseparabilis homini est mutabilitas, & consequenter humana omnia sint oportet inconstantia.

Ioan. 14.

Amphilo. apud Gelas. l. de duabus Christi naturis.

9. Perspectam habebbat hanc veritatem, quamvis infidelis, Philippus pater Alexandri Magni, qui ad summum cùm ascendisset prosperitatis verticem, & gloriæ supremum superasset gradum, eò quòd uno eodemque tempore tria reciperet lætissima nuntia, unum de nativitate filii sui Alexandri, alterum de victoria quam equitatus suus in Olympico consecutus fuerat, tertium de celeberrima civitate, quam exercitus suus occupaverat, narrat vitæ ejus conscriptor: *Quibus auditis in cœlum clamavit Fortuna, moderare lætitiam, & felicitatem tempora, ne dein simul omnia caput hoc obruant adversa.* Tanta namque prosperitas & tranquillitas prænuntia est tempestatis, & eo momento, quo me considero tam felicem, intelligo quoque ex brevi temporalium duratione, advenire, & brevi adfuturum omnium mearum felicitatum finem. Tam instabiles sunt, tamque caduci mundi honores, tam fragiles & tam citò perituræ maximæ sæculi dignitates, ut vix adsint, quando jam esse desinunt: quare nemo obstupescat, si mundi honores & gloriæ, Christo Domino nostro licet ex jure debitæ, non fuerint illi fidæ, nec ulla in eis inventa constantia, sicut illud testatur, quod illis potitus fuerit *in via* progrediendo. Doctrina hæc fideles omnes maximè tangit, ut discant præsentis vitæ bonis gaudere, sed hoc simul persuasum habere, quod dum creduntur in optimo esse statu, sint peritura. *Plurima autem turba, &c. In via.*

Nuctus ser. Dom. in Ramis p. 3.

Benedictus qui venit, &c.

CONSIDERATIO VI.

Quamvis principia, quibus nos mundus invitat, grata sint: extrema tamen ejus sunt amara.

Si quis priora hujus convivii, quo Jerusalem hodie Christum excipit, attendisset, dixisset nihil aliud hic desiderari potuisse. Jam illi congratulantur, jam adventui ejus applaudunt, jam regem appellant, jam benedictum Domini & Salvatorem suum acclamant, jam manifestas gaudii dant demonstrationes, sicut narrat Evangelista. Porrò perpende mala extrema: eodem namque tempore machinantur carceres, flagra, spinas, clavos, mortemque crucis ignominiosam. *Crucifige eum, crucifige eum.* Itaque in principio maximas offerunt illi delicias, sed ad ultimum amarissima servant illi fercula, ad confirmationem conclusionis, quam proposuimus, quod licet principia, quibus nos mundus invitat, sint vel videantur 1.

tur grata & suavia, postrema tamen ejus sunt admodùm amara.

Jam aliàs & alia intentione locum expendimus Genesis, quando scortum illud impudicum uxor Putipharis, domina castissimi adolescentis Joseph vultus illius pulchritudine allecta, eum ad impudica provocavit, Deique ad offensam acriter instigavit, ait enim inverecunda: *Dormi mecum*; (Gen 39.) & quamvis ille stuprum recusaret, gravesq; produceret rationes, quibus motus petitioni ejus non annueret, notat tamen Spiritus S. quod pluribus diebus importuna fuerit adolescenti. *Per singulos dies molesta erat adolescenti.* Blanditiis alliciebat & lenociniis utebatur, ut advertit doctissimus Linconiensis: Filium suum vocabat charissimum, rogabat ut legem suam eam doceret, Deique sui notitiam proponeret, quia nihil ita desideraret, quàm in illum credere, eumque adorare; sed hæc omnia eo fine, ut sub specie virtutis perniciosam suam exequeretur intentionem. (Linconien. apud Stell. hic.) *Prius fi um, eum appellans ad se attrahebat: jam ut religionem suam cultumque Dei sui edoceret, suadebat, fingens & illius velle religionem sequi, ut sub pietatis specie sibi frequentior esset familiaris accessus.* Sed tandem libidinosam suam aperuit illi cogitationem: *Postea suam aperuit mentem* Constanter restitit illi castissimus juvenis, ut quibuscumq; licèt blanditiis eum attraheret, regiam tamen ejus constantiam emollire non potuerit, nec castrum expugnare castitatis. Hac una usa est diligentia, qua superaret illum: postquam enim nullam omisisset diligentiam, nullo non usa fuisset artificio, nullum non movisset lapidem, nullum non tentasset medium, tandem, ut narrat Josephus, die quodam festivo finxit se infirmam, ne domo egrederetur, & solus cum sola remaneret, quo tempore cæteri communi civitatis festivitate gaudebant. (Ioseph. lib. 2. antiquit cap. 3.) *Publico festo instante* (sic ille) *cujus celebritatem fœminas qu que frequentare mos erat, fingit morbum apud maritum, captans solitudinem, & ad Iosephum sollicitandum opportunitatem.* Nec his contenta, insuper die quodam inter duas lances *edulium misit, quo ejus mentem fascinaret*, & addit Bibliotheca Patrum, (Bibliot. PP. de testamento atrare.) quamprimùm castissimus juvenis lances aperuit, *vidit gladium acutum & vultum viri irati*; sic namque potentissimus Deus impudicissimæ lupæ delicias in ista convertit. Qui fercula deforis fuisset intuitus, numquid judicasset dulcissimas in illis latere condituras? Ita ante hæc promittebat: verumtamen si postrema attendas, fel amarissimum invenies, iratum vultum ancipitemque gladium: gladium, inquam, quo noverit Ioseph libidinis effectum: gladium, inquam, ancipitem & duplici acie, qua nunc vitam auferat corporis, & pòst hæc animam interficiat. Vultum cernit iratum, ut cognoscat, quàm irato vultu Deus impudicum aspiciat, & mala noverit, quæ subsequi solent illos, qui falsis ejus fidunt voluptatibus. Terret illum gladio Deus, & vultus sui ira commovet, ut fugiat & à domina sua procul abscedat, nec principiis ejus fidat, nisi velit extrema ejus experiri: mellitum enim venenum, & toxicum mixtum condituris, quod primis labiis solummodò gustatum, gratum est & dulce; sed in fine occidit.

Notat doctissimus Cardinalis Hugo, 2
quod Princeps Jonathas parum gustaverit mellis, idque *in summitate virgæ quia cum virga sibi favum mellis attraxit.* (1. Reg. 14. Hugo Card.) Si namque mel præfigurans mundi delicias, os ejus obdulcavit, lanceæ cuspis linguam ejus vulneravit; & si dulcedo mellis vitam illi reddidit, lanceæ tamen virga mortem illi intentavit. Et ita res se habuit: quamprimùm enim mel gustavit, illicò suspirare cœpit & ob imminentem mortem ingemiscere. *Ecce morior, ecce morior.* Quasi diceret: Non fuit mel tam efficax, ad vitam mihi prolongandam, quàm fuit summitas virgæ, ut mihi mortem acceleraret. *Ecce morior*, vitæ præsentis deliciæ mortis sunt philtra, istis occidit, & quod pejus est, inopinatò: quocirca cautè vivendum est, ne mundus nos rapiat eo modo quo versutus piscator ignarum piscem escæ sagina pendente in hamo.

Difficilis est locus ex Job, quem nunc 2.
expono, ut patet ex ejus expositoribus: sed planum eum efficiam, duce utens ad ejus explicationem Doctore Angelico. *Dulcis fuit glareis Cocyti, & post se omnem hominem trahet, & ante se innumerabiles.* (Iob 21.) q. d. Dulces erunt arenæ peccatori, & glareæ depictæ Cocyti: & hæc dulcedo omnem post se trahet hominem Fabulas tangit antiquorum, qui Cocytum vocabant fluvium inferni,

quem oriri dicunt de stagno stygio, in quo torquentur animæ, malamque suam deplorant sortem. *Veritatem de pœnis malorum proponit sub fabula.* Ita D. Thom. Porrò nunc occurrit dubitandi ratio, quare dicat Job, quod delicijs affluens sit in stagno, & non in ipso fluvio? Ratio est, quam docet experientia, quod mundus nimirùm non habeat homines & ceteros inimicos animæ, ut illos decipiat, sed ut primò proponat illis, quæ delectant, quibus dum principia videntur bona, de fine parum sunt soliciti. Delectat illos modò venustas & refrigerium fluvij, qui ad superficiem & profunditatem fluvii non attendunt, arenæ Cocyti, quas calcant, amœnitate suâ illos recreant; at non advertunt hic uno tantum gradu se ab inferno distare. Hoc igitur plangit Job, quod homines suavibus decipi se patiantur, & fallacibus peccati mundique apparentijs deludi, cùm ejus extrema sint amara, pœnaque æterna.

D. Thom. hic.

4. Ardenter monet nos, immo præcipit Spiritus sanctus ore Salomonis, ut à peccato quasi à facie colubri fugiamus. Multifariam explicant Interpretes hæc verba, sed placet mihi declaratio Viegæ Commentatoris Apocalypsis: docet enim ex aliorum sententia, fieri hìc allusionem ad serpentem Evæ tentatorem: *Non inconcinnè plerique volunt ad serpentem illum alludi, qui Evam decepit.* Suppositâ hac doctrinâ refert declarare convenientiam inter peccatum, & serpentem, ut propter eam dicat Spiritus sanctus: *Quasi à facie colubri fuge peccatum.* Magister sententiarum, S. Bonavent. Dionysius Carthus. & Beda relati ab eodem auctore, judicarunt serpentem hunc tentatorem fuisse de specie illorum, qui faciem præferunt pulcherrimæ puellæ, corpus autem reliquum alios imitatur serpentes. Igitur apte ad sensum nostrum auctor doctissimus hæc scribit: *Admoneri Adami posteros, ut quasi à facie colubri, sive serpentis illius fugiant peccatum, id est, ne se decipi sinant primo ejus aspectu in speciem pulchro; quoniam etiamsi facies ipsa, id est, initia speciosa videantur, verè tamen toto reliquo corpore serpens est, qui instillato per morsum veneno accedentes interimit, cùm primus ipsis delectationis illecebris pulchram, & amabilis virginis faciem*

Viega in c. 8. Apoc. Com. 1. sect. 12.

Eccl. 21.

Mag. Sent. Dionys. Carthus. Bonav. Beda.

mentiatur. Et quando tibi videtur lenocinijs suis adulari, morsu suo lethali tibi mortem minatur.

Aptè cadit huc locus ex Jeremia, quem licet aliàs expendimus, non tamen erit fastidio, eò quòd gratus admodùm futurus sit. Minatur Dominus: *Ecce ego adducam super vos gentem de longinquo, domus Israel, &c. gentem cujus ignorabis linguam, nec intelliges quid loquatur.* Novi quod Doctores alij circa hunc locum discurrant; sed inter illos singularis est expositio Cardin. Vitriàci, qui ad nostræ doctrinæ fulcimentum objicit: Quænam est lingua hæc tam obscura, quam nullus capiat intellectus? Et respondet argumento nostro accommodè: *Hi sunt dæmones, quorum ignoramus suggestiones, quia dum suggerunt amarum, credimus dulce.* Dæmones sunt, inquit eminentissimus doctor, quorum linguam non capimus, & astutiæ eorum hæredes, qui sub dulcedine quorumdam verborum animæ nostræ venenum abscondunt. Testes hujus veritatis, suo licet detrimento, fuerunt primævi nostri parentes, qui dum stulte nimis moveri se permiserunt suppositititiæ divinitatis cujusdam adulatione, fortunam incurrerunt omnium infelicissimam. Quàm insignis est præfati Doctoris comparatio, quâ nobis astutias exponit, quibus diabolus ad nostram utitur perniciem. Liceat mihi illam repetere, cùm mirè huic loco quadret. *Sicut præstigiator, qui creditur sub pileo ponere talentum, & invenitur coluber.* Eo planè modo, quo præstigiatores, vel oculorum fascinatores, solent in manibus viri alicujus numum aureum vel annulum ponere: qui cogitans esse verum, illum è manibus suis non vult dimittere, & dum minus cogitat, animal invenit immundum, aut serpentem venenosum. Hoc modo mundus, caro, & diabolus verbis suis offerunt nobis aurum & argentum, & paulò pòst invenimus conscientias nostras mortaliter vulneratas, cordaque confossa. Prima culpæ facies, & larva, quâ eam tegit inimicus, plena sacraro est & melle, rebus admodùm suavibus: porrò dulcedo tantùm est superficialis, intùs enim dissimulat, & operit culpæ fel, & amaritudinem.

5.

Hiere. 5.

Vitriac. serm. 2. Dom. 20. post Pent.

De

6. Describit Propheta Regius Psalmo 103. admiranda divinæ potestatis opera, cùm

Ps. 103. autem agit de mari, sic loquitur: *Hoc mare magnum, & spatiosum manibus, illic reptilia, quorum non est numerus. Animalia pusilla cum magnis, illic naves pertransibunt.* Mare manibus suis multa constringit, mare terram amplectitur, & quasi in signum amicitiæ brachia illi injicit, ne timeat. Pisces & reptilia omnem excedunt numerum: & licet infiniti sint pisces magni & parvi, & nonnulli ex illis stupendæ magnitudinis, ibi nihilominus omnes magni & parvi capiuntur, & liberum præbent navibus transitum, illas non perturbant, aut impediunt, vel petant naulum. Locutus autem in singulari de ceto, ait: *Draco iste, quem formasti ad illudendum ei;* & ait, quod ludens ambulet per mare. Nonnulli Interpretes, & nominatim noster Hispanus, opinantur quod in sensu spirituali loquatur de diabolo, qui optimâ ratione ceto comparetur, quamvis alijs vijs verba hæc illi accommodent quod proposito nostro non servit: quare nobis in hac occasione assumemus doctrinam Divi Thomæ, dicentis, illusionem, qua diabolus homines decipit, illi similem esse, qua balæna pisces deludit. *Dicitur autem de*

D. Thom. in c. 41. Iob lect. 4. *ceto, quod quando multum esurit, vaporem odoriferum ad modum odoris ambri ex ore suo emittit, quo pisces delectati, os ejus ingrediuntur, & sic ab ipso devorantur.* Miseri pisces odore hoc attracti vivi perpetuum oris ceti carcerem ingrediuntur, & alienæ fami dispendio propriæ vitæ satisfaciunt, ignari quid agant.

Hic velut in speculo duæ nobis deteguntur fraudes famelicæ illius balænæ, draconis infernalis, bestiæ insatiabilis, & crudelissimi dæmonis: etenim ut nos decipiat, & capiat, & voto suo satisfaciat, de ore suo emittit verba attractiva, blanda, adulatoria, res quæ gustui placent, afficiunt, & alliciunt appetitum. Igitur homo escâ, & deliciarum dulcedine provocatus, pergit quò pellicitur, & decipit illum diabolus, nares fumo replens odorifero, & statim se periculis exponit, & cum detrimento salutis ac vitæ sæpenumerò se manibus ejus tradit. Quocirca maximi refert, ut semper vigiles, semperque simus expenditi, ut technas ejus advertamus, & insidias fraudesque detegamus, nobis hoc certissimè persuadentes, quod licet ejus principia, quæ nobis propinat, sint suavia, & prima fercula odorem exhalent, postrema tamen amara sint, quorum exitus est æternum animæ nocumentum. His consequenter soli Deo, fidelissimi auditores, fidamus, nam in ipso tutissima est salus nostra, cujus quamvis priora sint amara, finis tamen est maximè delectabilis.

7. Epilogum huic considerationi, & tractatui faciat gravissimus conceptus Doctoris Angelici. In Cana Galilææ ad nuptias deficit vinum: norans hoc pijssima Virgo, Filio suo benedicto defectum indicavit (varias omitto circumstantias ad rem nostram non facientes) præcipit mensæ ministris ut hydrias repleant aquâ, quæ continuò per miraculum versa est in suavissimum vinum. Bibit ex illo architriclinus, & vinum percipit gustui gratissimum, sponsum vocat, facti illum redarguit, & tanquàm ignarum quid nuptiæ, & convivia requirant, insimulat, in quibus oporteat primò vinum propinari optimum, eò quòd tunc gustus sit multò delicatior, nam postmodum viciato per immoderantiam palato, quod malum est, videtur bonum, ipse verò contrarium fecerit, quia vinum optimum usque in finem servaverit. *Omnis homo primùm bonum vinum ponit, & cùm inebriati fuerint, tunc id quod deterius est, tu autem servasti bonum vinum usque adhuc.* In hac particula adversativa, *Adhuc*, latet hujus sententiæ eminentia Omnis homo, inquit, in principio proponit ea, quæ gustui magis accepta sunt, sed tu non fecisti hoc sicut homo, hoc est, sicut purus homo. Quomodo ergo? Sicut homo Deus, vel ut clariùs dicamus, sicut Christus, qui est Deus & homo, qui in principio propinat aceti acrimoniam, & in fine vinum, quod inebriat ad gloriam. Loquatur Angelicus Doctor: *Christus verò non primùm vinum ponit, quia ab initio amara & dura proponit.* q. d. Conditio hominis illi ex diabolo, mundoque adhærens, ea est, ut ad portam domus suæ omnes suas educat & exponat facultates, divitias, & pulchritudinem, quibus simplicium, & ignarorum rapiat oculos, abscondat autem

Ioan. 2. (margin)

D. Thom. hic. (margin)

& tegat amaritudinem, & turpitudinem, quibus perterrentur, à limine prohibentur, & timore concutiuntur. Porrò Deus animarum sponsus in convivio, quod instruit, primum quod offert ferculum, est myrrha, sed postrema deliciæ sunt sapidissimæ, nempe lactis, mellis, vinique pretiosissimi, per quæ veniunt gratissima quæque & jucundissima. Hoc enim Psalmista canit: *Potasti nos vino compunctionis.* In principio vinum nobis propinasti, sed quod visceribus fuit acetum, postmodum autem *inebriasti ab ubertate domus tuæ.* Tanta erit vini, quod illis fundes, suavitas, ut illos extra se rapiat, ita ut omnes clarâ divinæ tuæ essentiæ absorpti visione, æternâ sint gloria fruituri; *ad quam nos perducat, &c. Amen.*

Ps. 36.

TRACTATUS XIX.

DE BONO LATRONE

Domine, memento mei, dum veneris in regnum tuum. Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso. Luc. 23.

SALUTATIO.

Celebramus, Auditores, hodie diem festum primi sancti canonizati, quem nova habuit Ecclesia, & gratiæ lex honoravit. Canonizatus est, inquam, non per Christi Vicarios in terra, ut reliqui sancti, sed per summum Pontificem Christum Jesum, quem hoc nomine compellat D. Paul. qui in cathedra crucis ore proprio beatum illum Latronem Dismam canonizavit, & sanctorum albo inscripsit: Fuit hic primitiæ pretiosi sanguinis Redemptoris: primus extitit, secundùm opinionem sancti Arnoldi, qui cœlum intravit, ut Deo frueretur quamprimùm Christus cœli jannas aperuit, *Apertis jeris antiquis, latro primitia derelictorum, introducitur in regnum cœlorum, aperiente Christo.* Salvator noster dux præcessit, & bonus Latro primus illum secutus est S. P. Damiani rationem adfert tam piam ac devotam de miraculosa hujus Latronis conversione, ut omnibus esse debeat maximæ consolationi. Ait igitur sanctus hîc Cardinalis: *Hanc conversionem fecit sacratissimæ* Virginis Deique Matris Mariæ patrocinium: cùm enim ad pedem staret crucis versùs illam partem, ubi Latro crucifixus pendebat, susceptricem ejus egit, atque pro eo apud Filium intercessit: unde felix hic peccator, primus omnium ejus intercessione ac patrocinio salutem assecutus est *Stans Virgo ad dexteram, pro Latrone preces effudit, primusque extitit peccator, qui sanctissima Maria rogatu resipuit.* Supposita ergo hac doctrina quasi certa, Virgini huic incumbit favere nobis, eamque obtinere gratiam quæ nobis necessaria est, qua de sancti hujus, & ejus ad optivi filii conversione disseramus.

Hebr. 5.

Arnold.

Ave Maria.

Domine.

Domine , memento mei. Amen dico tibi.

CONSIDERATIO I.

Beati Latronis confessio non solùm peccati veniam illi comparavit , sed insuper gloriæ securitatem.

1. EX doctrina S. P. Damiani discursum hunc exemi, cujus hæc sunt de confes-
P Damia serm 1 de Dedicat. sione verba : *Hæc est via communis ad Deum, fons tam justis, quàm peccatoribus patens, fu tius , qui criminum abundantiam abundantiore liquore detergit. Primam reddit innocentiæ stolam , & fugitivum filium in paternos reduxit amplexus. Ex hoc fonte felices Apostoli lacrimæ profluxerunt , in hoc peccatricis feminæ damenta sunt submersa per hunc adulter & homicida David, spiritu principali legitur confirmatus, in hoc felix ille volutatus est Latro, qui brevi fonte crucis de patibulo ad regnum, de supplicio in paradisum translatus est. Consummatus in brevi, explevit tempora multa*; brevi tempore perfectionem acquirens, quam alii vix multis annis, & valde difficulter adepti sunt. Non tantùm igitur peccatorum indulgentiam per confessionem obtinuit, sed etiam securam sibi reddidit animæ salutem. Eundem effectum assequetur fidelis, quisquis ad ejus imitationem Deo humiliter peccata sua confitebitur.

2. *Revela Domino viam tuam , & spera in eo &*
Psal. 36. *ipse faciet*. Ita canit Propheta Regius. Non me latet, quod in sensu literali significet: Nihil agas, nec pedem moveas, nisi priùs cum Deo communicaveris , illi revela abscondita tua , cuncta tua negotia ejus manui committe ; *& ipse faciet*, & omnia ut facta habeto, omnem tuam solicitudinem in eum exonera. Permitte illum agere, nec alium in mundo quære tibi adjutorem, ipse namque Deus unicus est noster negotiator, & omnium. Sed D. Ambros Hugo Cardin. & alii declarant illa verba de Confessione sacramentali , & spiritualibus fructibus, quos ex ea colligimus. *Quis enim revelat viam suam, nisi qui Deo, occultorum suorum arbitro, interiora sui pectoris confitetur*? Et quis inde fructus, obsecro, ex confessione, inquam, facta Deo, cordis secretorum arbitro, meorumque internorum inspectore? *Et ipse faciet*. Et quid scimus quid acturus sit? Dicat hoc idem sanctus , vel doctissimus
Hugo pro ipso : *Intelligendum de proprio ejus* D. Ambr.
officio quod est misereri, dando veniam eorum & Hugo
criminum , quæ tueris illi confessus, te in hic.
gratiam suam restituendo , quod est certissimum tuæ salvationis signum, & hoc maximum est quod velle potes, & omne quod potes desiderare.

Nescio num curiosi notarint benedictio- 3.
nem , quam Moyses tribui Juda impertiit, in qua magna illi bona apprecatus est, atque inter cætera, ut Deus vocem ejus ex-
audiret : *Audi Domine vocem Iuda*. Notat au- Deut. 33.
tem Rabbi Salomon non inanes fuisse ejus apprecationes, quia communiter Deus Re-
gum Juda orationes exaudivit. *Nec vana* R. Salom.
fuit precatio, nam Reges Iuda frequenter à Deo hic.
audiebantur ; quod variis sacræ Scripturæ
locis confirmat. *David quidem singulis ferè* 2. Reg. 3.
Psalmis se à Deo exauditum gratulatur : *Salomon* 2. Paral.
exauditus fuit, Deum orans pro sapientia obti- 14.
nenda : *Asa pro exercitu Æthiopum profligando* 2. Paral.
Iosaphat pro Ammonitis, & Moabitis, & Idumæis 20.
repellendis : *Ezechias pro Assyriis deturbandis, &* 4. Reg. 19.
sic de aliis. Supposita hac doctrina tanquàm indubitata, modò quærit doctissimus Lyranus , quam ob causam Dominus tam libenter, tamque benevolè preces exaudiverit Juda, eique petita concesserit? Et confugiens ad sensum mysticum, rationem af-
fert proposito nostro adæquatam. *Per Iu-* Lyran. in
dam, qui confitens interpretatur, verè pœnitens locum
significatur, qui non abscondit, nec excusat peccata Deutero.
sua, sed ea fideliter confitetur, propter quod dignus cit.
est exaudiri , juxta illud : *Qui abscondit scelera* Prov. 28.
sua, non dirigetur, qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Talem misericordiam consecutus est bonus Latro, quem propriæ culpæ confessio non solùm dignum reddidit remissione scelerum, sed insuper meruit, eo modo quo dici potest, esse socius Christi in regno suo : *In regnum tuum*.

Huic accedat alia sententia de Juda val- 4.
de accepta. Patriarcha Jacob morti proximus, filiis suis voluit benedicere, & quæ posteritati suæ eventura essent, prænuntiare , cùm autem benedicturus esset filiis

Judæ, sic ait: *Iuda, te laudabunt fratres tui,* Gen. 49. *manus tua in cervicibus inimicorum tuorum, adorabunt te filii patris tui, &c. Non auferetur sceptrum de Iuda*; id est, suprema regnandi & judicandi potestas. Insignem planè quæstionem movent hic Interpretes, cur Regnum translatum sit à primogenito Ruben in quartum filium Juda. Divus Isidorus opinatur, quod ratio ob quam ex divina providentia tribui Juda data fuerit dignitas Regis, fuerit humilis confessio, quam ejus caput Judas fecit de peccato suo. Erat Patriarcha Judas judex in populo, & nurus ejus Thamar vidua, quam ille ignorans carnaliter agnovit, & gravidavit, à nemine scire sibi persuasum habent, factum suum. Post circulum dierum ut apparuit, quod Thamar uterum gereret, ipse socer sententiam tulit, ut viva combureretur, velut dicens: Qui tali piaculo se polluit, vivere non meretur. Indicatur Thamari mortis decretum, & illa ait: Dicite Judæ, quod si oculos habeat, quibus meum videat peccatum, illos similiter aperiat, ut suum videat, sciat quoque quod si ego contra castitatem deliquerim, ipse culpâ non careat, quodque ex signis hujus annuli, & baculi facilè cognosceret, ex quo conceperim. Quamprimùm pignora vidit, ait sacra Scriptura, confestim delictum suum humiliter agnovit, aitque: Sinite illam abire. *Qui agnitis* Gen. 38. *muneribus, ait: Iustior me est, quia non tradidi eam Sela filio meo* Conceptum suum nunc explicat Archiepiscopus Isidor. aitque, Deo ita placuisse hanc patriarchæ Judæ confessionem, in mundo tam raram, ut quasi devinctum se judicaret, qui propter eam illi faveret, eumque extolleret, quem idcircò utpote benè meritum regno dignum judicavit. *At verò Iudas, qui quartus erat, pro-* Isid. l. 2. Ep. 49. *pter integrum judicium, ac rectam sententiam, regiam dignitatem obtinuit. Quoniam enim plerique delicta sua occultantes, alios condemnant; hic autem seipsum condemnavit, eamque, quæ stuprum admisisse credebatur, supplicio & cruciatu liberavit, ob eam causam, haud injuriâ regiam dignitatem est assecutus.* Quod si ita est, Latro non immeritò fiducia plenus postulat Christi in regno suo consortium, cùm certum sit veram confessionem, qualem ille edideat, omni præmio condignam.

Duos lego versus in Psalterio, qui in hanc 5. materiam sunt tales, ut accommodatiores desiderare non possimus: Primus est: *Con-* Psal. 66. *fiteantur tibi populi Deus, confiteantur tibi populi omnes, lætentur & exultent gentes quoniam judicas populos in æquitate, & gentes in terra dirigis.* Audit psallentem David S. Augustinus, & advertit quod postquàm nos hortatus est, ut peccata nostra Deo confiteamur, addat, ut exultemus & gaudeamus, quia Deus in æquitate judicat. Erat Doctorum Aquila sensum hunc esse Prophetæ Regii: *Tristis* D. Aug. hic. *esto antequàm confitearis, confessus exulta, jam sanaberis, dum confitentis conscientia saniem collegerat, & apostema tumuerat, cruciabat te, requiescere non sinebat Confitere, exeat in confessione & defluat omnis sanies, jam exulta, jam lætare.* Diem age festum, quasi esses in paradiso deliciarum, jamque Deo beatus fruereris: hæc quippe omnia bona secum adducit bona confessio, nam idcirco respondit Christus Latroni confitenti: *Hodie mecum eris in Paradiso*, hoc est, ex nunc locum habere poteris inter beatos.

Audi Regii Cantoris alium versum: *Con-* 6. *fitebimur tibi Deus, confitebimur, & invocabimus* Psal. 74. *nomen tuum* Peccata nostra, Domine, confitebimur, atque ad hoc invocabimus auxilium tuum, teque semper vocabimus proprio tibi nomine; nimirùm quod propitius sis & clemens, & largissimus præmiator, quodque ea de causa mille merearis laudum præconia. Quid hoc? quærit doctissimus Cassiodorus: an tibi sic feliciter successit peccatorum tuorum confessio, ut nos ad illam adhorteris? Tantúmne fructum collegisti, eò quòd divino conspectui tuas exposuisti culpas, ut nobis idem faciendum persuadeas? Attende quid agas, quid nobis consulas, etenim non rarò in delicti negatione vita consistit, cujus confessio solet mortem accelerare. Verùm jam video quid meæ respondeas objectioni: nempe valde diversam esse praxim modumque procedendi in divino tribunali, & hominum, in judicio cœli, & judicio terræ: nam in hoc sufficit vel semel peccatum confiteri, ut reus mortem incurrat; in illo autem millies licet peccata fatearis, nullum est periculum, immò verò intuto tibi est vita, certaque salvatio. *Illud inspiciamus, quoniam mortem*

Cassiodor. hic. *mortem plerumque generat vel semel terreno judici crimina confiteri, Deo autem frequentata confessio non parturit periculum, sed salutem.* Tribunal fuit crux Salvatoris, ut ait D. August. in qua qui pertinax suam subticuit culpam, damnaturus est, qui verò pœnitens illam est confessus, absolutus est, & insuper paradiso remuneratur.

7. Loquitur Spiritus Dei per os Salomonis de labiis Ecclesiæ, veræ sponsæ Agni Christi, eaque comparat vittæ coccineæ: *Sicut vitta coccinea labia tua.* Novi non convenire Interpretibus in hujus sententiæ explicatione. Melius tamen, meo quidem judicio, exponunt, qui opinantur allusionem fieri ad funem coccineum, de quo mentio fit in libro Josue. Exploratores missi à Josue ingressi sunt Jericho. Suscepit illos, ac defendit ab ira (qua perciti quærebant illos urbis vicini interficiendos) mulier meretrix nomine Rahab. Illa præsentiens quod Hebræi torum illum populum reputarent inimicum, ac de illo vindictam sumere decretum haberent, dum hospites dimittit, obnixè rogat, ut in nomine populi sui præstent juramentum, quod urbem Jericho ingressi, eamque gladio & igne devastantes, parcerent, vitaque donarent, & ipsam & omnes ejus domesticos. Ut autem strictiùs illos devinceret, signum expetiit securitatis: *Josue 2.* *Dedit mihi verum signum, &c.* Quod illi libenter concesserunt his verbis: *Si ingredientibus nobis terram, signum fuerit funiculus iste coccineus, & ligaveris eum in fenestra, &c.* ne timueris, salva tibi tuisque vita erit, ad conspectum enim funiculi mitescet omnis noster furor, parcemus tuis, atque ut amicos excipiemus. Occurrit modò D. P. Damian. & aperire satagit convenientiam inter os Sponsæ & fenestram Rahab, vel in quo consistat hæc mystica similitudo illorum duorum, subtiliter respondet, fenestram illam Rahab oris implesse officium, per hanc etenim dum exirent insidiatores, illaque sic fidem suam demonstraret, erga verum Deū, pœnitentem se de præteritis fatebatur erroribus, & quasi per fenestram ejiciens exploratores, simul quoque per os peccata veteris ejecit infidelitatis; ita ut quasi duo officia res una eademque obierit: si namque militibus exeuntibus fenestra serviérit, peccatis illius fenestra os fuit illa continens: quia sicut illi salvati non fuissent, si per fenestram non exiissent; sic nec illa æternam evasissent damnationem, si meretrix Rahab illa per os suum non ejecisset. Hæc est igitur (teste P. Damiano) inter fenestram Rahab, & os Sponsæ convenientia, quòd quemadmodùm illa fenestra velut quoddam os extitit, quo confessa est peccata Gentilitatis, fuitque ejus pœnitentia manifesta; sic labia Sponsæ fenestra erant, per quam interiora domus manifesta erant, suaque peccata revelabat. Et quemadmodùm Rahab hoc artificio temporalem evasit mortem: ita Sponsa mortis secura per idem stratagema vitam consecuta est æternam. *Sola autem domus Rahab meretricis evasit, quam funiculus coccineus in fenestra discrevit. Domus autem illa unam figurat Ecclesiam, quæ purificata est à turpitudine fornicationis, in sanguine remissionis per fenestram confessionis.* Ita S. P. Damiani. *P. Damia. serm. 57.*

Postquàm evidentissimis rationibus probasset Salvator quàm exemptus esset à solvendis vectigalibus ac tributis, cùm illi tributum deberent omnes creaturæ, tamquàm supremo suo Creatori: nihilominus præcepit Petro, ne populo daret scandalum: *Vade ad mare, & mitte hamum, & eum piscem, qui primus ascenderit, tolle, & aperto ore ejus invenies staterem, &c.* In sensu allegorico, secundùm Divum Ambrosium piscis ex natura sua animal mutum, latens in profundo maris absconditus, denotat peccatorem, qui in abysso criminum suorum latet mutus, & nihilominùs ex aperto ejus ore mandat Dominus extrahi staterem exactoribus solvendum; quo datur intelligi, quòd de ore peccatoris muti extrahenda sit confessio, quâ debitis suis satisfaciat, à peccatis absolvatur, & in statum reparetur salutis: *Didrachma non otiosè in ore piscis inventum est, ex ore enim tuo justificaberis. Etenim pretium nostræ immortalitatis est nostra confessio;* quòd probatur ex illo Apostoli: *Ore autem confessio fit ad salutem.* 8. *Matt. 17.* *D. Ambr. l. 4. in Luc c. 5.* *Rom. 19.*

9. Ingeniosè admodùm advertit Galfridus auctor antiquus lamentabilem eventum miseri illius hominis, qui nuptias ingressus absque veste nuptiali, eâque de negligentiâ à Rege reprehensus, obmutuit:

At

fectu [illegible] spem, nec minorem charitatem in sua petitione Latro monstravit: quandoquidem præsentium oblitus, futurorum tantùm meminit: non petiit à Christo, sicut alter ille perversus, ut à pœna corporali liberaretur, quam in patibulo tolerabat, sed ut illi placeret consortem eum reddere regni sui. Plura non rogavit Apostolus Paulus post tot emensos annos in Dei famulatu, atq; in virtutis semita plurimum progressus, quamvis enim eorum verba videantur diversa, reverà tamen paria sunt: *Cupio dissolvi & esse cum Christo;* &: *Domine, memento mei, dum veneris in regnum tuũ* Amborũ unum est desiderium, utriusque una petitio, ut obtineant locum in cœlo, & animæ salutem. Hoc igitur ex his colligimus, quod in verbis utriusque latronis pateat uter eorum fuerit sanctus, vel peccator. Ille namque quem Deus spiritu suo moverat, nihili faciebat præsentem vitam, sed tantùm regni cœlestis meminit, quod spectabat: *Domine memento mei*, Hic autem in quo nulla vigebat fides, remedium hujc vitæ procurabat, æternæ non recordatus: *Salvum te fac & nos* Quare & tam optatum, retulit responsum unius petitio, & alterius non fuit audita. Nobis ergo sit rogandi formula petitio boni Latronis, ut sciamus qualiter cum Deo debeamus agere, & quales nostræ debeant esse coram divina ejus majestate petitiones, ut nobis quid postulamus, largiatur: *O si mei peccatoris meminerit Iesus, cùm venerit in regnum suum!* Ita precabatur pitissimus Bernardus. Verba sumpsit ille ex ore boni nostri Latronis, quibus desiderium suæ salutis exprimeret, per hoc nos instruens, quales nostræ esse preces debeant, quas offerimus Deo, qualesque petitiones, ut (sicut ille) clementer exaudiamur, hoc est, ne vitæ temporalis commoda, bonaque terrena postulemus, sed criminum remissionem, animæ nostræ salutem. Benè habet, tametsi pariatur corpus, vitaque pereat temporalis, dummodò vita non periclitetur æterna.

D. Bern. hom. 3. super Missus.

4. Psal 118. *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum, propter retributionem*, inquit S David. Facilia forent intellectu verba hæc, nisi in aliis Originalibus quasi contraria legerentur: *Declina cor meum*; ita legit Divus Hilarius. Verùm statim occurrit ratio dubitandi, quomodo sibi conveniant: *Inclinare*, & *declinare*? Appropinquare & & elongare! Ad plenam loci hujus expositionem, expedit supponere intelligentiam alterius sententiæ Ecclesiastis: *Cor sapientis ad dexteram, & cor stulti ad sinistram.* Ita legunt Septuaginta, & habetur in fonte Hebraico. Quòd si locus hic benè inspiciatur, videtur stultis magis favere, quam sapientibus, quia cor stulti in loco situm est magis congruo naturæ. nam fixus locus, quem anatomici dant cordi, sit in medio pectoris, inclinatio tamen ejusque spiritus vitales ad sinistrum latus inclinant: *Cordis declinatio aliquantulum est ad sinistram partem, ut amplificet locum hepati*; sic Galenus. Sit hoc ita. Verùm respectu Dei, fideles, aliæ dantur leges In sinistro latere, ad quod natura inclinat, designantur bona carnis ac sanguinis, honor, vita, divitiæ, deliciæ, in dextero autem suprema cœli bona denotantur. Ita Divus Hieronymus interpretatur. Stulti cor naturæ conformiter ad sinistram tendit, sequens carnis vires, & sanguinis impulsus, sicut perversus Latro. Prudens autem, & qui Deum quærit cum bono latrone, torquet cordis inclinationem, seque segregans a carne, sanguine, ejusque passionibus, nempè sinistro latrone, illud dirigit ad amorem Dei, bonorumque æternorum, ad dexteram. Priorem repeto sententiam: *Inclinavi cor meum; declinavi cor meum:* declinavi cor meum à sinistra, & inclinavi ad dexteram: declinavi illud à carne & sanguine, ne suggestiones ejus percipiam, & inclinavi versus spiritum, ut ejus audiam admonitiones Quòd si caro, sanguis, vitæque præsentis temporalia bona, vel adversa me perturbant, ab illis cor declino, & ad te inclino, quare oportet ut optatum referam responsum: *Propter retributionem.* Hæc omnia dicit S. Hilarius ad hunc versum: *Natura quidem, & origo carnis sua cum detinebat, sed religio cor ejus ad justificationum opera declinat*, justificatio namque, animæque salus refert plurimum; reliqua verò vel nullius, vel parvi sunt momenti. Rogo te, Domine, non pro vita temporali (inquit bonus Latro) quamvis ad hanc natura me inclinet, sed versâ in alteram partem inclinatione, pro æterna te deprecor: *Domine, memento mei, cùm veneris in regnum tuum.*

Eccles. 10. 70. Interp.

Galen.

D. Hilar. hic.

3. Jerosolymis ad mortem infirmabatur Ezechias rex piissimus, cui Isaias ex Dei nomine propinquam prædixit mortem. Ploravit ille, petiitque Dei misericordiam: misertus ejus Dominus datam revocavit sententiam, simul promittens, quòd infrà triduum templum Domini sanus ascenderet, vitam ejus ad quindecim annos prolongaret, ab Assyriorum manu liberaret, quietem ei, pacemque largiretur: *Ecce sanavi te, die tertio ascendes templum Domini, & addam diebus tuis quindecim annos, sed & de manu Regis Assyriorum liberabo te.* Ut verò securum eum de promisso redderet, signum dedit illi, quòd Sol, qui veloci cursu tendebat ad occidentem, decem lineis retrorsum graderetur. Et ita factum est: cùm enim jam in horologio palatii umbra longissimas extenderet lineas, diesque occumberent, reversus est sol, & denuò cursum suum repetit. Interpretes in hoc casu dignum hoc notatu censent, quòd cùm promisisset Isaias ex ore Dei tria; nempè adorationem in templo Dei, vitam quindecim annorum, & liberationem de manu Regis Assyriorum, optimus Rex signum tantùm petiit adorationis in templo: *Quod erit signum, quod ascendam in domum Domini*? De cæteris autem non meminit. Respondent hoc solùm petiisse, velut dixisset: Spirituale tantum magni facio, reliqua vix æstimo: lacrimis vitam temporalem redimere meus non erat, hoc autem optabam, quod Dei conveniebat obsequio, meæque salvationi, desideriorum meorum hic scopus est, quæ verò vitam temporalem concernunt, obliviscor, non enim nisi bonorum nudam, inanemque appellationem habent. Ejus nomine loquatur nobis D. Ambrosius consuetâ suâ sapientiâ: *Nihil bonum Scriptura, nisi quod honestum est asserit, virtutem que in omni rerum statu beatam indicat, quæ neque augetur bonis corporis, vel externis, neque minuitur adversis, nihilque beatum, nisi quod à peccato alienum sit, plenum innocentia, plenum gratia Dei.* Cor hoc est indubiè magnanimum, & verè regium, cùm temporalia contemnens, & sanitatis vitæque corporis immemor, spiritualia tantùm ambiat, eoque mentem suam votaque dirigat: *Quod erit signum, quia ascendam in domum Domini*?

4 Reg. 20. Isai 38.

D. Ambr. l. 2. Offic. c. 3.

4. In mystica illa lucta Jacob per totam noctem, sive cum ipso fuerit filio Dei, ut vult Concilium Sirmiense, & S. Thomas, sive cum Angelo specialiter illum referente, quod tantùm intentioni nostræ militat, reipsâ Dominus vinci se passus est. Jacob victoriâ potitus, gloriosus exultabat: sicut cum duo longo satis tempore luctantur, & hic alterum supplantat: qui superat, triumphat, suamque exaltat animositatem. Petit ab illo Angelus: *Dimitte me.* Cui Jacob: *Non dimittam te, nisi benedixeris mihi.* Colligit hæc verba D. Bernardus, eaque confert verbis Sponsæ in Canticis, quæ, invento Sponso, ait: *Tenui eum, nec dimittam*; quibus hæc sequentia sua valdè gravia subjungit: *Ita Sponsa Sponsum non vult dimittere, & fortè magis quàm patriarcha id non vult, quia nec pro benedictione quidem, siquidem ille benedictione acceptâ dimisit eum, hæc autem non sic: nolo, inquit, benedictionem tuam, sed te.* Fortem se Jacob ostendit in luctâ, sed in conditione parùm prudentem, nec enim illi sufficere debebat benedictio, sed benedicens. Prudentiorem illi præfero benedictam illam animam Dei Sponsam, dicentem, non nisi te quæro, cedo benedictioni: *Tenet autem Sponsa fidei firmitate, tenet devotionis affectu.* Contentus est Jacob, benè habet, Sponsi benedictionibus, sive de cœlo sint, sive de terrâ: Ego verò (inquit illa) eum solum desidero, & nemo nisi ille cordi meo poterit satisfacere. Nolo benedictionem tuam, sed te. Non opto vitam, non quæro sanitatem, honores non ambio, divitias non concupisco, nec alias similes oro benedictiones, nisi hoc tantùm, ut beatificâ fruar ejus præsentiâ, eique comes sim in regno: *In regnum tuum.*

Gen. 32.

Cant. 3.

D. Bern. serm. 29. in Cant.

5. Aliud attende acumen D. Bernardi, prosequentis suum argumentum. Interpretatur Doctor mellifluus Psalm. 90. & ubi pervenit ad illa verba: *Quoniam tu es Domine spes mea*; subtiliter valdè notat, à Davide non dictum: Spero in te Domine, sed, *Tu es spes mea, Domine*; ex quo clarè patet eminentia amoris, & desideriorum ejus perfectio: in Deo namque sperare, vel in eo spem suam ponere, hoc multorum est; sed ipsum Deum habere ut spem suam, perfectorum solummodò est, qualis erat David, cùm eòusque pervenisset: *Cæterùm quòd dicit: Tu es Domine spes*

Psalm. 90.

D. Bern. serm. 9. in Psalm. qui habitat. *spes mea, fortè amplius aliquid sonat, & sublimius, quod videlicet non modò in eo speret, sed eum, convenientius siquidem spes nostra dicitur, quòd speramus, quàm in quo speramus.* Nonnulli sunt, inquit, qui desiderant, ut Deus illis bona temporalia, vel spiritualia submittat, verùm tales longè distant à perfectione, quia in Deo tantùm spem suam collocant, sed virtutis eminentia & charitatis perfectio consistit in eo, quòd anima à Deo nihil præter Deum exposcat. Et ad perfectum hunc charitatis gradũ, teste D Bernardo, David ascenderat, cui addo, & ipse bonus Latro eò pervenerat, de quo sic D. Damianus: *Consummatus in brevi explevit tempora multa. Sunt autem fortè nonnulli, qui à Domino obtinere temporalia, seu spiritualia qualibet concupiscunt, sed perfecta charitas solùm sitit, quod summum est, tota desiderii vehementia clamans: Quid mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram? Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.* Hæc verba æqualia sunt verbis sancti Latronis: *Domine, memento mei, dum veneris in regnum tuum.* Deus & Dominus cordis mei, tui solius recordor, nec volo, nec à te peto quidquam, nisi *Memento mei*, ut tuo merear in regno, tuo conspectu gloriari.

P. Damian. cit.

Psalm. 72.

6. Sed dolendum valdè est, paucos inveniri boni Latronis imitatores, multos autem, immò innumerabiles latronis obdurati sequaces. Trutinate, inquit D. Gregorius, quod de Cain dicit Spiritus S. *Et ædificavit civitatem, &c.* Non vacat ingenti mysterio, quod Spiritus S. calamo Moysis scripserit, fratricidam hunc maledictum primum fuisse civitatis fundatorem, quo datur intelligi, secundùm D. Gregor. quòd ille tantùm, qui primus cœlum desperavit, primus esse posset, qui civitatem ædificaret in terra: *Vt apertè monstraretur, quia ipse in terra fundamentum posuit, qui à soliditate cœlestis patriæ alienus fuit.* Nec enim magnum erat, quod desideraret in hâc vitâ perenniter vivere, qui spem non habebat alterius vitæ bona consequendi. Quare nec miremur, quòd boni nostri Latronis collega de vitæ temporalis tantummodò conservatione sollicitus fuerit, quandoquidem æternam non speraret. Hoc autem me rapit in admirationem, nonnullos dari Christianos, qui salvari quidem confidunt, ita tamen vitæ præsentis commodis inhiant, Deique sunt immemores, ut numquàm meminerint divinum ejus invocare subsidium. Huic convenienter appendit D. Augustinus illa verba Prophetæ Regii: *Deum non invocaverunt.* De talibus non probabitur, inquit Psalmista, quòd Deum habere voluerint adjutorem, numquàm eum vocârunt, nec sanctum ejus nomen invocârunt. Primâ facie non videtur hoc verum: quem enim invenias fidelem, quantumvis perversum, qui se Deo non commendet, ejusque non quærat auxilium? Sed respondet D. Augustinus, quòd hoc non sit invocare Deum, sed vitam, corporis valetudinem, vel divitias qualvis vocare in domum tuam ut eam intrent. Deum non vocas, ut illam ingrediatur, sed ut tibi mittat quæ desideras, & hoc est mali latronis vestigia calcare, qui plura non optabat, quàm ut Christus salutem ei mitteret corporalem: *Salvum fac temetipsum & nos. Non invocat Deum, qui ut dives fiat. Deum invocat, hoc enim invocat, quod ad se vult venire. Quid enim est invocare, quàm vocare. Nam cùm dicis, Deus det mihi divitias, non dicis, ut Deus veniat ad te, sed vis ut divitiæ veniant ad te. Quod ergo vis ut veniat ad te, hoc invocas. Ergo isti, qui propter sæcularia commoda invocant Deum, non invocant Deum.*

Gen. 4.

D. Greg.

Psalm. 13.

D. Aug. hic.

7. Torquebatur ardentissimis tartari flammis infelix Epulo, tantâque premebatur calamitate, ut coactus fuerit à paupere illo rogare subsidium, cui panis analecta in hoc mundo negaverat. Notat ingeniosus Chrysologus quòd petierit ab Abraham, & in illo à Deo: *Mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aqua, &c.* Quomodo ter miser ille de loco isto tormentorum non poposcit liberari, & introduci in possessionem bonorum, quibus locus ille felicissimus abundabat, & Lazaro in requie comes adjungi? Peccator hic erat, respondet Archiepiscopus Ravennas, conditione servilis, qui licet in tormentis positus, perversam adhuc conservabat indolem, quam vivens habuerat, bona animæ non petiit, nec locum in Limbo, qui regnum erat eo tempore, quo fruebantur futuri quondam beati in regno Domini, sed aquam solummodò ad levamen doloris, quo corpus angebatur: *Adhuc divitem malitia non deserit, qui non se Lazarum deduci postulat, sed ad se Lazarum vult deduci,* valdè similis obdurato Latroni, qui tantùm

Luc. 16.

D. P. Chrysost. serm. 122.

de salute corporis solicitus, quantùm oblitus animæ salutis Benè sit sancto Latroni, ob lectionem quâ nos instruit, quomodo cum Deo agere debeamus, & formulam exhibet, quam nostræ sequi debeant petitiones, ut salubriter exaudiantur: non postulans a pœnis corporalibus, quas patiebatur, liberari, sed bona consequi sempiterna, quæ desiderabat: *Domine, memento mei, cùm veneris in regnum tuum.*

Domine memento mei, &c. Hodie mecum eris, &c.

CONSIDERATIO III.

In piissima B. Mariæ protectione tutissimam gloriæ suæ spem peccator considerat.

1. TAnto me peccatorem demulcent solamine verba, quæ in Salutatione retulimus ex P. Damiano, ut ex illis argumentum tertiæ hujus considerationis sumpserim: *Stans Virgo ad dexteram pro latrone preces effudit, primusq; extitit peccator, qui sanctissima Mariæ rogatu resipuit.* (D. P. Damian.) Faustus itaque fortunatusque fuit Latro, qui proximus SS. Virgini fuit, quando illa juxta crucem filii sui constantissima stabat, fuitque illi tanti momenti ejus vicinitas, ut piissima Domina ejus misserta, suâ illum intercessione adjuverit, & pœnitentiæ donum impetraverit: fuit autem primus peccator, qui meritis ejus extitit salvatus. Salutare planè documentum, quo nos peccatores provocemur ad dulcissimæ hujus Dominæ devotionem, cùm videamus nequissimum latronem, qui in asperis montibus homines occidebat, facultates prædabatur, in ultimâ vitæ suæ periodo, Virginis B. patrocinio veram invenisse pœnitentiam. Quare nemo mihi objiciat, quòd criminum suorum gravitate perterreatur, & ob internam cordis duritiem, quam sentit, animum despondeat, quâ divinis perpetuò resistit vocationibus: quia fortius hîc emicat hujus Dominæ misericordia; quinimmò idcircò hodie in tam nefario peccatore primitias ejus ostēdit, ut qui tales sunt, animum concipiant, fiduciam suam excitent, nullusque sit in hac vita quantumvis sceleratus, & perditæ vitæ, qui de ejus protectione diffidat, hoc sibi proponens exemplum, & incomparabilem ejus erga peccatores cernens pietatem.

2. Ad hoc duo notavi loca ex Hugone Card. unum antiqui, alterum novi Testamenti. Creavit Deus Solem & Lunam. Solem vocavit luminare majus, & Lunam luminare minus. Et quamvis Sol multis titulis Lunā præcedat, ratio tamen, quam ex S. textu colligimus majus unum, & minus vocetur alterum, ea sit, quòd Sol de die splendeat, Luna verò de nocte: *Fecit Deus duo luminaria magna luminare majus, ut præesset diei, & luminare minus, ut præesset nocti.* (Genes. 1.) Hoc est secundum literalem sensum, ait Carensis. Verùm liceat mihi, addit, cogitationem attollere, & ad mores trahere duo formosa hæc luminaria: *Luminare majus Christus, qui præest diei, id est justis, luminare minus, id est Maria, quæ præest peccatoribus.* (Hugo hic.) Præest Maria nocti peccatorum, & causas sceleratorum tuetur: sicut enim nox, deficiente splendore Lunæ, tristis est & nubilosa, ita & peccatores, si protectio illos, & intercessio deficiat SS. Virginis, caligine & confusione criminum suorum obruuntur; si verò peccatores divinâ protectionis suæ luce illuminet, ilicò se divino gaudent lumine collustratos, ut patet in hoc latrone, cujus advocata fuit B. Virgo: nam statim fidem habuit, quâ carebat, & perseverantem gratiam, quâ salutem suam consecutus est.

3. Perpendit dilectus Christo Discipulus in suo Evangelio, quod divinus suus Magister traditurus in manus æterni sui Patris animam, prius caput inclinaverit: *Inclinato capite tradidit spiritum*; (Ioan. 19.) quod expendens Hugo Card. præmissis variis, doctisq; rationibus, hunc addit firmissimam assumpti nostri probationem: Nimirùm quòd inclinavit caput suum, & quasi nos hâc actione ad SS. Matrē suam direxit, *quasi dicens: Per ipsam veniam petite, ipsa est oraculum misericordiæ.* (Hugo hic.) Velut ex sententiâ Hugonis Christus dixisset: Peccatores, quanquâm me crucifixistis, tantâq; tyrannide & crudelitate in me sæviistis, ecce tamen hîc porta vobis patens ad misericordiam & criminum vestrorum indulgentiam, scil. Mater mea: per illam petite gratiam, & remissionem; hoc agite, ut ipsa vestra sit singularis mediatrix, unica vestra advocata, quâ intercedente criminum vestrorum indulgentiam, & animæ vestræ salutem obtineatis.

Memini

4. Memini legisse, apud S. Epiphanium, quod prima facie videtur intellectu difficile, quia SS. Virginem nominat: *Hami divini escam*; hamum vocat divinitatem Christi, & SS. Virginem escam, quò datur intelligi, quod Deus ut homines quasi pisces capiat, uti soleat Matre sua SS. Nisi fallor, alludit D. Epiph. ad sententiam prophetæ Vatis Habacuc, quâ dicit, quòd Dominus veniens in mundum, homines ad se attracturus esset, quemadmodum piscator pisces solet expiscari: *Facies hominis, quasi pisces maris, & quasi reptilia non habentia ducem, &c. Totum in hamo sublevavit.* Homines piscibus conferuntur, sicut enim hi superiorem non habent, cui se subditos cognoscant, sed hinc inde discurrentes saltus edunt super aquas, vitam suam nutrientes ex ijs, quæ ferunt aquæ, ita reperientur peccatores sic mundi rebus absorpti, aquas amarioribus, quàm sint ipsæ pelagi aquæ, & ventorum turbine modò in hanc, modò in alteram partem celeriùs raptabuntur, ut numquàm illis exire scient, sed in ipsis demersi vivent, velut in proprio hospitio, domoque contenti degent. Verùm Deus illos ex hoc profundo hamo suo expiscabitur. Ut autem sciamus, quodnam futurum sit illicium, quo ad hunc effectum uteretur, declarat S. Epiphanius, Virginem SS ejus matrem, & advocatam nostram escam hanc esse, cujus interventione perditissimi salvantur peccatores. Quisnam piscis magis efferatus, minusque domitus, quàm hic viarum grassator, insolens & omni pietate exutus Latro? Hunc autem hodie Redemptor noster cœlestis patrocinio Reginæ expiscatus est, eumque ita cicuravit, ut eum in domum suam induxerit: *Hodie mecum eris in Paradiso*; ad confirmationem ejus, quòd qui non implorat ejus auxilium, nec ab eâ petit, ut subveniat, etiam non experiatur ejus favorem, gravioresque sentiat difficultates, & ad meliora ægriùs proficere se sentiat.

Habac. 1.

5. De hoc genere argumenti, spiritu suo & devotione omnibus nota, commodè, & per quàm appositè scripsit gloriosus Bernardinus Senensis. Ruminat dici à Job, quòd inter admiranda Dei facinora, hoc sit non minimum: *Lapis solutus calore in æs vertitur* Fusor accipit lapidem, quem experientia docet esse durissimum, in fornacem injicit, ignem accendit, & brevi temporis intervallo dissolvitur, & convertitur in molle & liquidum æs, instar aquæ. Hoc est: *Lapis solutus calore in æs vertitur.* Sed confestim occurrit ratio dubitandi, quomodo res tam parvi momenti & factu facilis, etenim quilibet operarius potest illam efficere, narretur a Job velut quoddam divinæ potentiæ prodigium? Dubium dissolvit contemplativus Bernardinus, recurrens hoc modo ad sensum spiritualem: *Lapis solutus calore in æs vertitur, id est, qui durus & obstinatus ante fuit per Mariæ dulcedinem emollitur.* Quando Job, patientiæ speculum, præfata verba dixit, ejus consideratio cortici eorum non inhæsit, sed altiùs evolavit; undè & nos mentè sursum ascendamus, ut insequamur, & capiamus mysterium, quod comprehendunt. Peccator durum est metallum, sed dum fornaci injicitur, hoc est, societati & custodiæ sanctissimæ Virginis, Deus in eo præclarum edit facinus, igne namque suæ efficaciæ illum emollit, liquefacit, & ad salutem suam præparat, & ita verificatur sententia Job: *Lapis solutus calore in æs vertitur*, qui namque prius pertinax fuerat, & durus, huic Latroni similis, ex dulcedine pijssimæ Matris Mariæ solvitur, & ita emollitur, ut ex eo summus artifex, quod voluit, faciat, quandoquidem nefarium ante peccatorem in maximum convertit sanctum.

Iob. 28.

Bernardinus Sen. Serm. 1. de Nomine Mariæ, Tom. 1.

Modò patebit ratio, ob quam Spiritus Sanctus dicat Sponsæ suæ, ut pascat hædos suos, eorumque diligentem habeat curam: *Abi post vestigia gregum tuorum, & pasce hædos tuos.* Advertit industriè Guilielmus Abbas, quòd Sponsus cœlestis ei commendet hædos, ut illos pascat. Non me latet, inquit, quòd S. Petrus pastor institutus sit ovium, curæque illius commendati sint agni: *Pasce agnos meos, pasce oves meas.* Quomodo igitur Virgini pejor grex commendatur, & qui tantum distat à regno Domini, Apostolo autem Petro ille, qui pertinet ad Deum? Alij suam proferant opinionem, mea autem hæc est, (inquit ille) non incongruè D. Virgini præcipi, ut pascat hædos, nimirùm ut illos convertat in agnos, ita ut illi, qui sunt à Deo segregati, hæredes etiam sint regni: *Quis Matris hædos vocat, non quia ipsa facit, vel vult esse hædos, qui statuuntur ad sinistram, sed* 6.

Cant. 1.

Ioan. 21.

Guillelm. Abb. apud Delrium.

quos magis magisque convertit in oves, ponendas ad dexteram. Deo nota est potentissima protectio, suæ Matris, & intercessio, qua nefandissimos reducat nebulones, qui ob crimina sua cum hædis, in extremo judicio ad sinistram rejiciendis, conferuntur: ut autem illos transponat ad dexteram, ubi stabunt oves, id est, justi, idcircò hos ei pascendos commendat: hæc enim tam mirabilis mutatio, & miraculosa conversio, ab ipsa sola, post Deum, & efficaci illius intercessione dependere noscitur.

7. Domina nostra sic de seipsa in præfato Cap loquitur: *Posuerunt me custodem in vineis.* Verba hæc primo intuitu suam habent difficultatem: constans etenim est sanctorum PP. & Interpretum doctrina, per vineam hanc intelligi regnum Dei, de quo Christus asseruit esse vineam, idque in singulari, & nequaquam in plurali: *Plantavit vineam: Auferetur à vobis regnum Dei* Quomodò ergo dicit serenissima Princeps, quòd custos instituta sit plurium vinearum? Ab hoc dubio nos liberat Rupertus, & egregia sunt ejus verba: *Posuerunt me custodem in vineis, id est, in gentibus, quæ non quidem erant, sed ex mea custodia factæ sunt vineæ.* Verum quidem est, quod extra Dei vineam omnia sunt inculta deserta, spinetaque aspera, qualia sunt gentiles mundi, gravesque peccatores: verùm quamprimùm meæ sunt commendata custodiæ, quæ prius dumeta erant sterilia, vineæ facta sunt fertilissimæ. Quia qualiscumque rhamnus fuerit anima, ut erat illa hujus Latronis, quamprimum SS. Virgo illam in suam recipit tutelam, convertit eam in fœcundissimam vineam, fertilissimis virtutum fructibus redundantem.

Cant. 1.

Matth. 21

Rupert. hic

8. Præcepit Moysi Deus: Fac serpentem æneum, eumque in altum attolle, ut morsi à serpentibus venenosis illum intuentes, pristinam recuperent salutem: *Qui percussus aspexerit eum, vivet* Dei præceptum Moyses implevit, & simul ac attollebant oculos in serpentem, à verorum serpentum morsibus curabantur: *Fecit ergo Moyses serpentem æneum, & posuit eum pro signo, quem cùm percussi aspicerent, sanabantur.* Quod serpens hic Christi tulerit figuram, ita manifestum est, ut ipse Dominus ore suo hoc affirmarit: *Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis.* Quærunt nunc Interpretes, cur exaltatus fuerit hic serpens? Et communiter respondent, ut tantò faciliùs ab omnibus videretur. Optimè. Sed S. Andreas Mediolanensis factum hoc mysticè exponens, ait, quòd lignum hoc, sive columna, ita legit, in qua Moyses mysticum exaltavit serpentem, figura fuerit sanctissimæ Virginis, cujus suffragio, precibusque morbidi per culpam, integram consequuntur salutem: *Tu columna* (ita præfatus doctor) *cui ad sanandum populum, serpens est impositus in eremo.* Nisi columna huc adjuvisset fieri non potuisset ut populus, cujus numerus ad sexcenta millia virorum excrescebat, absque pueris, mulieribus, & senioribus, serpentem videret, & salutem, qua carebat, adipisceretur. Sed nec peccatores, malo culpæ vulnerati, sanari possent, si columna vicina serpenti non inveniretur, hoc est, sacrosancta Virgo Maria vicina staret Christo Salvatori in serpente denotato: *Iuxta Crucem.* Quocirca nec est quod miremur, Latronem perfectam animæ salutem obtinuisse, ex conspectu hujus serpentis, ei adstante cœlorum Regina, cujus intercessione vulneribus animæ illius virtus est attributa medicinalis.

Num. 21:

Ioan. 3.

Andr. Mediol. de Excel. dig. Virg. apud Novar. in Vmbr. l. 4. Excurs. 80

Ioan. 19.

9. Apostolus Petrus negabat, pejerabat, anathematizabat, atque in profundam mergebatur tenebrarum abyssum; quem Redemptor noster solo intuitu sic illustravit, ut eum ex illa retraxerit: *Et conversus Dominus respexit Petrum, &c. Et egressus Petrus foras flevit amarè.* D. Laurentius Justinianus mirabilem hunc admiratus oculorum Christi effectum, quærit: Quid hoc? Tam modico tempore tanta mutatio: Modò negat, & subitò pœnitet: jam nunc maledicit, & subitò lachrymas fundit? Vtrique inquit patriarcha, quia præter infinitam efficaciam, quam ex se habeant oculi Christi, aliam quoque habebant aliunde singularem, quòd nimirùm eorum visus per Mariam Dei Matrem & Dominam nostram transierant, ut ipsa in suo Cantico fatebatur: *Respexit humilitatem ancillæ suæ.* Et hæc specialem illi virtutem communicavit, deditque propensionem tractandi de conversione peccatorum: *Eodem quippe modo respexit Petrum, quo respexit humilitatem ancillæ suæ, sed*

Luc. 22.

Luc. 1:

Iustin. de triumph. Christi agone c. 8.

sed non pari affectu. Vocat autem sanctus hic hunc oculorum intuitu *Pietatis intuitum,* non quòd reipsa Christi oculis necesse foret primo in Matre sua quiescere, ut pietatem ex illa discerent, sed ut probemus, quàm suavis sit Virgo peccatoribus: nam si etiam Dominus non tam benignus illos aspiceret, sufficeret obtutus suos tetigisse sanctissimam Matrem suam, ut essent misericordes, & unico conspectu cor illuminaretur obscurissimum. Palpabilibus, immò obscurioribus quam Ægyptij tenebris Latro tenebatur, auxilium verò & sanctissimæ Virginis intercessio cor ejus sic illuminavit, ut jam in actus fidei, spei, & charitatis valeat prorumpere, ut unico volatu se transferat in gloriam: *Domine, memento mei. Hodie mecum eris in Paradiso.*

Domine, memento mei, &c. Hodie mecum eris, &c.

CONSIDERATIO VI.

Cùm nullam habeamus vitæ securitatem, stultum est differre pœnitentiam.

1. EUsebius Emissenus homiliam composuit de bono Latrone, quam monile dixeris ex pretiosissimis lapidibus compositum: inter alia verò verba magni momenti, nec levioris instructionis, addit sequentia: *Latro nec salutis tempora sciens distulit, nec remedia status sui in momenta ultima infelici fraude posuit, nec redemptionis suæ in desperationis novissimum reservavit, nec religionem antè, nec Christum scivit.* Quamprimùm Christus Jesus clarissimis divinæ lucis suæ radijs intellectum hujus Latronis illuminavit, atque ab eo tenebris, quibus obcæcabatur, fugavit, & dignitatem illius Domini quem offenderat, agnovit, nec non criminum suorum fœditatem intellexit, non remisit in ultimos vitæ suæ terminos, infelici nimis fraude, gravissimum suæ salutis negotium, sed nec redemptionis suæ spem in ultimam desperationis horam distulit, sed confestim absque mora exclamavit: *Domine, memento mei* peccatoris, quo nullus in mundo scelerarior. In hoc instanti te cognosco, simulque confiteor Dominum meum, quem si prius agnovissem, priùs fuissem confessus, agoque pœnitentiam de gravissimis peccatis contra divinam tuam majestatem à me commissis. Salutare consilium, Auditores, non differre de die in diem vitæ correctionem, prodigendo diem hodiernum, & crastinum exspectando, cùm certum sit (inquit præfatus doctor) quòd dilationes in conversione soleant damna adducere non reparabilia, ob quam rationem solicitus noster inimicus, & versutus animarum nostratum hostis nihil magis procurat & urget, quàm ut in futurum, mortisque tempus, locum remittamus pœnitentiæ, ut hoc modo nostra spes eludatur, & ipse nostram certam habeat damnationem.

(Marginal note: *Euseb. Emissen. hom. de Latrone.*)

2. Introducit propheta Sophonias peccatorem, qui ex una parte suam velociter optabat conversionem, sed ab alia parte fallebat illum diabolus, & persuadebat, ut illam relinqueret in aliud tempus, verbaque hæc loquitur: *Vox cantantis in fenestra, corvus in superliminari.* Huic cantat in fenestra corvus, & in postibus domus ipsius vociferatur. Corvus in civitate populosa prodigium est, etenim juxtà mare, & in campis solent aves illæ commorari. Quis umquàm in domo sua corvum aluit, sed vel ad sui recreationem transennis inclusit? Vox corvi mœrorem potiùs & nauseam adferre solet, quam lætitiam, & recreationem. Si philomela vel alauda cantaret, facilè locum intelligerem, tales namque similesque aves communiter aluntur in domibus ad cantandum: Verùm quod corvus canat, mysticus debet hic esse cantus. Doctissimus Cardinalis Vitriacus nobis hoc dubium solvit in sensu morali qui proposito nostro per quam commodus venit, dicens: *Vox cantantis in aure cordis, vox corvina, est vox diaboli, qui clamat: cras, cras pœnitebis.* Dicitur igitur communis animarum hostis, quando nos advertit de nostra conversione solicitos: non hodie te convertas, differ in crastinum: non agas hodie pœnitentiam, sed illam in proximum diem remitte. Miser peccator illi obtemperat, & cantans velut corvus, numquam concludit quid agendum

(Marginal notes: *Sophon. 2.* — *Vitriac. serm. Dom. 17. post Pent.*)

dum

dum sit, & tandem cum corvo foris remanet: quia sicut ille tempore Noë sic evolavit de arca, ut numquàm ad eam sit regressus; ita peccator infelix cum hac infernali musica in ore foris manet, & à regno cœlorum excluditur. Etenim antiqua proverbia, sunt quasi parva evangelia: unde bene dicit Latinus: *Cras, crastinando præterit tempus, nescio quando.* Quare prudentis est in præsenti proficere, quòd solùm possidemus, & nequaquam appellare in futurum, ad quod nescimus, utrum simus perventuri.

3. Aliquoties perpendi mystica illa verba Psalterij, quibus David insinuat pœnitentiam solis juvenibus incumbere, cùm ait: *In quo corrigit adolescentior viam suam?* D. Aug. quærit hìc ferè ita: Quid hoc? An fortè soli juvenes culpas habent, quas defleant, & defectus, quos emendent, ut propterea dicat David, ut illi juventutis suæ spiritum refrænent? Non capio Quanquàm enim verum sit, quòd adolescentes potissimùm duci se patiantur illius ætatis virore, furore, tamen etiam certum est, quòd seniores defectus habeant, quos corrigant, & peccata, de quibus pæniteant. Quomodo ergo propheta regius floridis annis adscribit vitæ mutationem, morumque reformationem? Dubium dissolvit D. Aug. cùm sit ejus auctor: *An fortè admonitio est, quæ ætate fieri debeat?* Docere nos voluit propheta verbis illis, quòd pœnitentia magis accepta, & vitæ emendatio securior sit, quæ statim à peccato sequitur, quàm quæ differtur & procrastinatur, & præfidenter culpas accumulat, sibi persuadens, quòd omnia simul postmodùm remittentur, & hoc aliud nihil est, quàm velle mori impœnitentem, ut solet evenire sæpè mors inopinata.

Ps. 118.

D. Aug. Conc. 5. in hunc Psal.

4. Propheta rex hoc nobis dat consilium, quòd ipse sibi sumpsit: licèt etenim verum sit, quòd sicut fragilis miserabiliter cecidit, etiam certum est, quòd sicut prudens statim surrexit, nec diu pœnitentiam distulit, ut multi procrastinant peccatores. In hunc sensum intelligit S. Epiph. illa ipsius verba: *Qui perfecit pedes meos tanquàm cervorum;* Deus hoc me beneficio prævenit, ut pedes mihi daret celeres instar cervorum, quare & properanter cucurri. Alludit ad cervos qui nonnumquàm vesci solent venenosis serpentibus, & quamprimùm malo hoc alimento gravari sentiunt, festini convolant ad aquas, quibus ardentem extinguant sitim ex veneno ortam: quòd si intra trium horarum spatium hoc remedio malum suum non depellant, infallibiliter moriuntur; verùm si ex illis bibant, vitam ad multos annos prolongant: *Accurrit autem ad fontes aquarum, quòd si trium horarum spatio aquâ se explere non potest, moritur. Si autem aquæ potus attingat, ad annos denuò 50. vitam protrahit.* Itaque trium tantùm horarum tempore cervus venenum visceribus inclusum tenet, quòd si illud prætergrediatur, moritur. Quocirca & ipsius naturæ instinctu impellitur, ut citissimè damno suo quærat remedium. Hanc ergo ejus proprietatem imitatus est propheta pœnitens: quamprimùm enim se sensit culpæ veneno infectum, ilicò contendit illud extinguere, & mediante pœnitentia delere, nulla ponens inter illam, & peccatum intercapedinem (interstitia), quia hoc modo voluit certissimam sibi facere salutem, timens ne mors inopina illum invaderet. Hoc idem nobis agendum, ne subitanea hinc morte rapiamur, & ruina nostra sit irreparabilis.

Epiphan. in Physiolog. c. 5.

5. Abraham Deo filium suum oblaturus, brachium sustulit, non tamen percussit. Caput convertit & *vidit post tergum arietem cornibus hærentem inter vepres, quem assumens obtulit holocaustum pro Filio;* in hunc libravit ictum, quem priùs filio intentaverat. Offertur mihi dubium, quam ob causam cùm liber evaderet Isaac, statim aries fuerit occisus, cùm ambo figuram prætulerint Redemptoris? Doctores communiter respondent: Isaac in hac occasione denotabat divinitatem, aries autem humanitatem Christi, & cùm Dominus passurus esset in humanitate, & nequaquam in divinitate, idcircò Isaac superstes mansit, & passus est aries. Una porrò superest vincenda difficultas, unde nimirum eò venerit, vel adduxerit aliquis arietem? Resp. Lyranus, Hebræos opinatos, quòd Deus illum ab ortu mundi ibi collocarit, hoc est, à sexto die, quo creavit animalia: *Dicunt Hebræi, quòd ibi fuit paratus ab initio creationis mundi, scilicèt hic. sexta die, in qua Deus formavit animalia.* Sed hoc (ita Lyranus) *nec ex ratione, nec ex scriptura habet apparentiam, & idèo reputandum est ficti-*

Gen. 22.

Lyranus

fictitium. Propter quod dicendum, quod fuit adductus ibi ministerio Angelico. Expendo dictum Lyrani, quod nimirùm sententia Hebræorum nullam habeat speciem veritatis. Velim autem ostendi in quo consistat hujus doctrinæ falsitas? Et præsumo (idque non sine fundamento S. Scripturæ, & doctrinæ sanctorum) quod ratio, ob quam ex opinione Lyrani, nullam habeat apparentiam, ea sit, quòd quia sicut aries ille figuram prætulit Christi, & hic venit in mundum ut nos salvaret, ideò non expedierit, ut tantò tempore hæreret, & operi manum non adhiberet, ut nos sanguine suo à servitute redimeret peccati: ut autem opinio mea fundamentum habeat, assumam mihi locum alium ex novo Testamento.

6. Vidit divinus Præcursor Agnum sine macula sacrificandum in ara crucis pro peccatis totius mundi, & totus exultans ex tam jucundo hilarique conspectu, ait: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Alias expendimus cum Theoph. quod non locutus sit de præterito, sed de præsenti. Nunc cum Glossa Interlin. dico quod magnus ille Baptista loquatur in præsenti, & non in futuro: *Non dixit, tollet, sed tollit*; quasi dicat: Non promittit, quod peccata in futurum sit sublaturus, sed quod in præsenti illa tollat, ut ex illo discant peccatores agere in præsenti pœnitentiam, & nequaquàm eam differre in futurum, sibique persuadeant, quòd si Agnus Dei præfiguratus in ariete Abraham, quamprimum venit in mundum, ilicò pati cœperit, nec effusionem sanguinis sui pro peccatis nostris distulerit, hoc ipso suo nos exemplo doceat, ut illa statim ac commissa sunt, puniamus, nec ullis utamur cunctationibus, quibus summum inest periculum. Benè dixit Lyranus, quòd Hebræorum delirium nullam haberet verisimilitudinem, eò quòd Agnus, qui sanguine suo homines esset docturus pœnitentiam, tanto tempore non congruenter suam differret passionem, quia certo quodam modo pœnitentiæ peccatorum multam suaderet dilationem.

Ioan. 1.

Glossa Interl.

7. Adveniebat proditor discipulus Judas divinum suum magistrum pacis osculo traditurus, occurrit illi Dominus obviam, & ait: *Iuda, osculo filium hominis tradis?* Notare solent hìc Interpretes, quòd graviorem facti malitiam intulisset, si dixisset: *Filium Dei, Iuda, osculo Filium Dei tradis?* Sed respondent cum D. Ambros. quod Salvator dicebat, id fecisse ad confusionem proditoris, nempe ostendit illi ad oculum abjectam suam ingratitudinem ex debiti sui consideratione, ut qui venderet, & traderet Filium hominis, hoc est, illum, qui cùm esset filius Dei, factus esset filius hominis, ut ejusdem hominis gratia pati posset: *Illud planè confutat ingratum,* ait magnus Mediolanensis, prudentissimè hoc expendens. Sed D. Cyrillus Jerosolymitanus expendit hæc duo verba: *Iuda, & tradis. Iuda* significat confessionem (ut jam notavimus ex S. Paschasio) & *Tradis* denotat traditionem in præsenti, atque ex illâ connexione Traditionis & Confessionis eruit S. Ambrosius illustrissimum conceptum, quasi illi Salvator noster dixerit: Interim cùm tradis Filium hominis, tibi in memoriam reduco confessionem, teque admoneo, ut quandoquidem tam graviter me offendas, delicti tui non differas emendationem, sed extemplò illud confiteri studeas: *Hoc ad ipsum dixit, admovens eum per nominis appellationem: intellige, accepisti argentum, confitere citò.* Sed infelix proditor, quasi non intelligeret, non convertebatur, atque in dilatione pœnitentiæ damnationem sibi acquisivit; prius etenim lamentabilis ejus accessit mors, quàm veram faceret confessionem.

Luc. 22.

D. Ambr. hic.

Cyrillus Catechef. 22.

Sed unum videtur huic doctrinæ objici posse argumentum, hoc scil. quòd Prodigus ille vitæ suæ libidinosæ jam pertæsus, in se reversus, cum proposuit paternam domum repetere, hujus propositi executionem distulerit in futurum, dicebat enim: *Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam*: et *Pater, peccavi* Hugo Card. judicat quòd melius dixisset: *Surgo, eo, & dico*, peccavi, & nihilominùs non ita fecit, sed in futurum omnia servavit. Verum est (inquit præfatus auctor) quòd in præsenti non sit confessus, sed in præsenti veram excitavit de peccato suo contritionem, ob quam patri est reconciliatus, & confessionem distulit in futurum; prout illis contingit, qui in peccata lapsi sunt, & de ijs conteruntur, & nihilominùs statim non confitentur, quamvis propositum habeant illud faciendi, vel quan-

8.

Luc. 15.

quando ex Ecclesiæ præcepto tenentur, vel data ad hoc opportunitate. Quocircà verum est dicere, quòd Prodigus quamprimùm lux divinæ gratiæ cor ejus illustravit, postposita omni mora contritionem elicuerit, cum firmo proposito confessionis, & hoc illi satis fuit, ut verus esset pœnitens, atque in pijssimi patris gratiam restitueretur. Proferamus Hugonis verba: *Videtur temeraria deliberatio illius, qui deliberat se dicturum Deo; sed non temere deliberat, quia etsi præcedat in pœnitente motus contritionis, adhuc tamen expectat Deus vocem confessionis.* Tunc temeraria fuisset Prodigi deliberatio, si non præcessisset actus contritionis, quia totum pœnitentiæ negotium remisisset in futurum; sed eo momento, quo in præsenti fuit contritus, quamvis confessionem in aliud tempus distulerit, indubiè vera fuit ejus pœnitentia, & eâ mediante ad benigni patris gratiam reversus est.

Hugo Card. hic.

9. Auditores fidelissimi, pœnitentiæ lamenta non procrastinemus, cùm ex hoc cardine negotium salutis nostræ dependeat, & esto certus, quòd vitæ correctionis dilatio signum sit te nolle pœnitere. Ex Prodigo disce deflere crimina contra Deum commissa, & ex Latrone illa eo instanti confiteri, quo Dei gratia cordi tuo illuxerit: nemo quippè dubitaverit, quin quò citiùs crimina tua deplorabis, eò divinis oculis gratior futura sit tua pœnitentia. Solet procrastinatio gratiam minuere, quæ nonnullis datur. Hæc ratio fuit, inquit D. Ambrosius, ob quam Latro postulans à Christo Domino, *Memento mei dum veneris in regnum tuum*, statim ab ipso audierit: *Hodiè mecum eris in Paradiso.* Videtur sufficiens fuisse, si dixisset, me ibi videbis, ut gauderet optatum se tulisse responsum; hoc autem Christo dixisse non sufficiebat, sed ait: *Hodie mecum eris in Paradiso,* in regno meo: censebat enim angustum nimis hoc beneficium, si vel minimam includeret dilationem. *Potuit dicere: Mecum eris in Paradiso sed addit, Hodie, ne dilatione gratia minueretur.* Idem sentire debemus de obsequiis Deo consecratis, & nominatim de pœnitentia, quæ differtur in ultimum vitæ terminum, nam ob hoc ipsum, quòd tarda advenit, non erit tam grata divinæ majestati, nam procrastinatio minuit ejus meritum. Superest non longas nectere pœnitentiæ moras, stultitiam quippè saperet, cùm omnes probè noverimus, quàm inopinatò possit nos mors opprimere. Huc usque nos duxerunt verba Eusebij Emisseni, quibus fundata fuit hæc nostra Consideratio.

D. Ambr. in Ps. 118. Octon. 8.

Tibi.

CONSIDERATIO V.

Prætendere velle in eo justitiam, quod est gratia, nedum est intellectus imprudentia, sed etiam præsumptuosa temeritas.

Doctrinam propono contemplati vi Doctoris D. Bernardi, qua docet singularem à Christo Domino misericordiam huic exhibitam fuisse Latroni, in verbo illo, *Tibi,* cujus sensus sit, Tibi hoc concedo beneficium, & hanc gloriam, non alteri, tibi dico, & promitto, quòd hodiè mecum eris in paradiso: *Si benè memini* (sic D. Bernard) *in toto canone Scripturarum unum latronem invenies sic salvatum*; atque ex illo antecedenti sequentem eruit, & infert conclusionem: *Noli ergo huic tam periculosæ expectationi credere temetipsum.* Quocirca cunctis fidelibus hoc do consilium, ut in negotio tanti momenti, nempe æternæ salutis, tutissimè ambulent, nec fundamenta jaciant super aliena felicitate, hoc enim fuerit illud periculo exponere dubii eventus, à quô res tanta dependet, quam super omnia desideramus. Quasi dicat Bernardus: Nemo producat in exemplum divinæ misericordiæ Latronem hunc, qui talis semper vixit, cùmque jam in cruce supremum duceret spiritum, unico *Domine, memento mei,* consecutus est paradisum, sibi promittens parem concedendam indulgentiam: nec enim enormior dari potest imprudentia, nec stolidior amentia, quàm si quis sibi velit hoc tutò, ac velut jure debitum promittere, quod aliis ex mera fuit gratia concessum. 1.

D. Bern. Serm 38. ex pari.

Hæc ultima & principalis stultitia fuit, quæ calamitatibus tyranni Pharaonis finem imposuit, superbiam ejus delevit, & ruinam ejus conclusit, dum nimirùm credidit, 2.

quòd

quòd sibi eam à Deo pollicebatur gratiam, quæ præstita fuerat Israëlitis sibique, sicut illis, subventurum sperabat. Omnibus notum est, qualiter Dei populus egressus de Ægypto, ad extremas redactus fuerit angustias: ex unâ quippe parte coarctabat illos mare, ex altera verò inimicorum exercitus extremos premebat agminis: uno verbo, quid agerent, omninò nesciebant. Accurrit Moyses ad Deum, & divina faciente potentia, pelagus illis aperitur, dividitur mare, &, juxtà Sapientem: *Ex aqua, quæ ante erat, terra arida apparuit, & ex mari rubro via sine impedimento, & campus germinans de profundo nimio.* Quare per viam floribus quasi tempore Maij stratam, sicco vestigio populus transivit. Persuasit sibi Pharao, omnesque duces, quòd ipsi quoque per eamdem viam possent ingredi, & huic fidentes, mare rubrum ingrediuntur, idque tanta præfidentiâ, & securitate, ut passim omnes arroganter, & præsumptuosè dicerent, quòd omnes Israëlitas dejicerent, & occidere vellent: *Persequar, comprehendam, dividam spolia, & implebitur anima mea.* Porrò cùm jam per maris rubri medium graderentur, ecce aquæ utrimque confluunt, omnemque Pharaonis demergunt exercitium: *Ingressus est enim eques Pharao cum curribus, & equitibus ejus mare, & induxit super eos Dominus aquas maris.* Observat celebris noster Oleaster hunc casum, & paucis verbis multa proloquitur: *Non debent inimici Domini credere bonis successibus.* Credebat Pharao, ejusque sequaces, quòd Deus, qui filios Israël salvos per mare duxerat, idem in eorum gratiam facturus, ut felici pede mare transirent; sed sua fefellit eos opinio, & argumentum quale stultorum fuit, quo præfisi in stupentium undarum medium se dederunt: etenim inimici Dei exspectare non debent à divina manu beneficia, quæ præstare solet suis amicis; & quamvis hi amici non essent, semper tamen è recto aberrat judicio, qui ex eo, quod Deus uni contulit beneficium, præsumit sibi jus esse ad idem petendum, & sperandum.

Sap. 16.

Exod. 15.

Oleaster hic.

3. Mors repentina, quâ Deus Ozam punivit, Interpretibus multam dedit multa dicendi occasionem. Contigit autem hunc ea morte castigari, quando Arca Dei curru vehebatur, quem boves trahebant, qui calcitrantes; ita currum agitabant, ut ad casum Arca inclinaret quod videns. *Extendit Oza manum ad Arcam Dei, & tenuit eam, &c. & percussit eum Dominus super temeritate sua.* Quale crimen commisit Oza retinens Arcam, ne laberetur, ut Deus illum tam horrendo plecteret supplicio? Dicunt nonnulli (prout superiùs diximus) fuisse punitum, eò quòd cum Arca Domini deferri deberet Sacerdotum humeris, ipse judicasset expediens, ut curru veheretur, quem boves traherent. Ita sentit Theodoretus: *Nam cùm Deus jussisset, ut Sacerdotes Arcam suis ferrent humeris, præter legem, eam tulit in plaustro.* Et hæc est communis Doctorum opinio: quòd autem annectit præfatus auctor, singulare est, & notatu dignum: *Hoc autem eum fefellit, quòd ea sic emissa ab alienigenis, nemini nocuit.* Ozæ temeritas, vel error temerarius, in quem lapsus est; (nam ita legit secundùm textum Hebraicum Card. Cajetanus) *super facto erroris,* in eo fuit, quòd vidisset infideles, qui similiter Arcam Domini, jam captam plaustro detulerant, non fuisse punitos, undè persuasit idem sibi eventurum, sed oppositum illi contigit: Dominus enim, qui pepercit illis, noluit cum illo connivere, imò verò illos voluit misericorditer perferre, hunc severè castigavit. Ut alieni capitis periculo sapiamus, nec velimus legem statuere divinæ misericordiæ, quia nonnumquàm huic gratiam concedit, quam negat alteri.

2 Reg. 6.

Theodoretus hic q. 20. in 2. Reg.

4. Fuit Rex Manasses omnium peccatorum, quos Scriptura commemorat, flagitiosissimus, ut patebit curioso lectori. Totâ vitâ sua persecutus est prophetas, magnum Isaiam serra dissecuit medium, templa dedicavit idolis, eaque adoravit, contra Deũ, cœlumque bellum gessit, denique, unico verbo, portentum fuit iniquitatis. Ad extremas redactus angustias, carcere & vinculis constrictus, justo Dei eum urgente judicio, se convertit ad eum, & erratorum veniam flagitavit. Pepercit illi Deus, idquo signis tam manifestis, ut subitò descenderit ignis de cœlo, & compedes, manicas, & feras dissolverit, quibus corpus ejus quasi totum vinctum tenebatur. Apertum fuit hoc indicium remissionis scelerum ipsius. Succedit illi in regnum filius suus Amon. Notat autem S. Scriptura, cum fuisse

tantæ nequitiæ ut vestigia patris sui sit imitatus: *Fecitque malum in conspectu Domini, sicut fecerat Manasses pater ejus, & ambulavit in omni via, per quam ambulaverat pater ejus, servivitque immunditiis, quibus servierat pater ejus.* Sed quomodo res illi successit? Respondet S. Scriptura: *Tetenderuntque ei insidias servi sui, & interfecerunt Regem in domo suâ.* Quando vivebat solutus omni metu, à servis suis proditoriè occiditur, ut Deum invocare non potuerit. Quærit S. Clemens Romanus, quæ causa fuerit, ob quam Amon tam infaustâ hinc morte discesserit? Et respondet: *Cogitavit Amon cogitationem transgressionis malam, & dixit: Pater meus à juventute sua multa fecit iniquè, & sic concupiscet anima mea, & postea revertar ad Dominum.* Amon hunc apud se inivit computum Deus mihi minus non præstabit quàm patri meo, itaque liberè vacare possum voluptatibus meis, & fræna dare meis appetitibus, dum vixero, postmodùm enim petendo veniam, omnia, sicut pater meus, obtinebo. Verumtamen erravit à scopo, persuadebat enim sibi, quòd Deus simili erga illum uteretur misericordiâ, quâ erga patrem illius usus fuerat, sed contrarium illi successit: etenim nedum præmaturâ morte, sed etiam in peccato defunctus est: nec enim vult Deus, ut reputemus hoc justitiam, quod ex merâ ejus benignitate descendit.

4. Reg. 21. v. 20. 21.

Clemens Rom. l. 2. Constit. Apost. c. 26. & 27.

5. Peregregiam nunc depromo ex mellifluo Doctore sententiam. Desiderabat anima illa, Sponsa Dei, quærere illum in altissimo visionis beatificæ vertice, cùm adhuc viatrix esset, quare die quodam ita Sponsum deprecabatur: *Indica mihi ubi pascas, ubi cubes in meridie.* Sponse, & Domine mi, quàm ardenter desidero in clara ambulare visione, eâ nimirùm via, per quam ambulant Angeli & beati. Sed nota Sponsi responsum: *Si ignoras te ô pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi post vestigia gregum tuorum, & pasce hædos tuos.* Acerrima fuit hæc Sponsi reprehensio; cùm enim esset adhuc in ejus obsequio novitia, postulat ut instruatur in via altissimæ Dei cognitionis. Dicit præfatus Bernardus: *Reprimenda censetur propter præsumptionem, & de sui ipsius commovenda cognitione, in qua visa est aliquatenus caligare, quatanta se æstimat idoneam visioni.* Quasi dicat: Ne terminos tuos transgrediaris, nec nimium præsumas; ambula tuo itinere, & pasce gregem tuum, nec sic anticipatam ambito gloriam. Hoc ipso autem (ita Bern.) illam quasi perterruit, ut obstupesceret, non ampliùs talem expetens semitam, sed posthac per humiles vias pergere volens. Do vobis ejus verba: *Terribiliter intonat in dilectam, non tanquam sponsus, sed tanquam Magister, & non quasi iratus, sed ut territa purgetur, & purgata idonea redderetur huic ipsi, cui inhiat visioni.* Sed expendi, quod sponsus sponsam, id est, animam redarguat quasi temerariam, & præsumentem. In quo, precor, erat illa præsumptio? Si fortassis illa intellexit, quòd aliæ animæ etiam in hac vita, potitæ sunt clara Dei visione, quales fuerunt Moyses, & Paulus, familiares Deo amici; secundum probabiliorem sententiã D. Aug. & Angelici Doctoris, quare non posset illa similiter expectare, & expetere à Sponso suo id beneficium, quod aliis concessit? Immò ob hanc ipsam rationem arguit illam ut audacem: si quis enim reputare voluerit ut justitiam, id, quod alter ut gratiam accepit, crassa peccat ignorantia, & stolida delirat amentia: Deus etenim facultatum suarum Dominus est, easque illi dispertit, cui placuerit, & juxta divinæ suæ decreta voluntatis: velle autem Deum adstringere ut huic gratiam faciat, quia aliis concessit, intolerabilis est mentis hebetudo.

Cant. 1.

S. Petrus Apostolus in monte Thabor audiens misceri colloquia de morte, tormentis, & cruce, ait: *Bonum est nos hic esse;* præstat ut hic maneamus, quodnam melius possumus desiderare bonum illo, quo fruimur? *Faciamus hic tria tabernacula,* & perpetuò maneamus. Audit illum loquentem Timotheus Antiochen. de numero antiquorum Patrum, & perpendit quid illi Salvator responderit: *Quid ais, Petre, me Dominum similem servis facis? Occasionem blasphemiæ Ario præbes, quando cum creaturis mihi habitationem vis assignare.* Quærit nunc Timothæus, quid Petrus hîc apud se in sui excusationem dicere potuerit. Putat autem hoc dicere potuisse: Domine tempus novi, quo intrasti domum Abrahæ, nec dedignatus es hospitium tibi in ea eligere, quare, & hic poteris te accommodare, & esse servorum tuorum socius. Audi, quid argu-

6. Matth. 17.

Timoth. Antioch. de Mysterio Transfigur.

argumento D. Petri respondet doctissimus ille Pater ex sententiâ Christi: *Ita est Petre, ingressus sum in tabernaculum Abraha, & ingressus mansi, sed enim adverte fidem, & scientiam, & victoriam Abraha*, quibus Abraham tale beneficium merebatur. Repeto priora verba: *Ita est Petre, &c.* quæ videntur hunc sensum formare. Esto, gratiam hanc præstare voluerim Abrahami, ut apud eum hospitarer, sed non benè sequitur, ut quia beneficium hoc illi contuli, nunc idem tibi tuisque conferam sodalibus. Nec enim bona est agendi cum Deo praxis, si dicas: Domine, mihi negare non poteris, quod aliis concessisti; hoc enim est velle id justitiam facere, quod est mera Dei gratia.

6. Accedunt Judæi cum militum turmis ut caperent Redemptorem nostrum. Vidit autem Petrus quod manus illi injecerent, & gladium vaginâ eximens, uni ex illis amputavit auriculam. Contine manum tuam, ô Petre, & recorde gladium in vaginam, nolo enim me defendere: *An putas, quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modò plusquàm duodecim legiones Angelorum?* (Matt. 26.) Omnes illi nedum me defenderent, insuper & inimicos meos severissimè punirent. Movent hic quæstionem Interpretes, utrùm S. Petrus in hac actione peccaverit? Et suppositâ Christi reprehensione, videtur hæc actio fuisse peccaminosa. Ita censet D. Augustinus quem sequuntur gravissimi Doctores. (D. Aug. l. 22. contra Faust. c. 70.) Alii vero adhærentes D. Ambros. eum excusant, nixi ejus ratione, nimirùm, quòd affectuosus Petri erga Dominum suum zelus, & bona intentio, quâ id fecit, excusent eum à peccato. Petrus intellexerat, quòd ex occasione defensi honoris Dei præmio affecta fuerat actio Phinëes, quâ sacrilegos interemerat, cujus meminit S. Scriptura, eaque provocabatur ad simile quid nunc tentandum: *Petrus eruditus in lege, promptus affectu, qui sciret Phinee reputatum ad justitiam, quòd sacrilegos peremisset, percussit Principis Sacerdotum servum.* (D. Ambr. lib 12. in Luc. c. 22.) Ita Mediolan. Antistes. Ego cum ejus licentia, utar hac ejus ratione ad roborandam sententiam S. Augustini eamque ex illâ probo, & dico, quod hoc ipso peccaverit D. Petrus, quia volebat se conformare illi, quod acciderat Phinëe, & audacter ab eo exemplar sumere ad idem faciendum, & facere, quod alius in propositâ nostrâ faceret, qui diceret: Quia Deus in ultima vitæ suæ periodo misericorditer latronem unum convertit, fuitque hic adeò fœlix, ut de patibulo transierit ad gloriam, vocabo deliciis meis consuetis, meisque diutiùs inhærebo peccatis, & ita mecum reputabo, quod ultimâ vitæ meæ horâ misericordiam, sicut ille, inveniam, meæque petitioni, sicut & illius, benignum dabitur responsum. Malum argumentum, parum secuta fiducia: quid enim ego novi utrum fallar vel reprehendar cum Petro, dum præfido, idem mihi quod Phinëe obventurum.

7. Prædicit, & minatur Deus Regi Nabuchodonosor atrocissima supplicia, fatalemque Regni sui ruinam. Oraculum hoc ille intelligens, seu potiùs salutarem hanc instructionem, Danielem interrogat, utrum malo huic aliquod supersit remedium. Multum dubito, (respondet Propheta) nihilominùs hoc tibi consulo: *Quamobrem, ô Rex, consilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum, forsitan ignoscet delictis tuis,* (Dan. 4.) & vitam, statumque tibi conservabit. Quid est, ô vates sanctissime? ita D. Salvian. Numquid dubiam reddis indulgentiam peccatori? An ignoras quanta sit Dei misericordia? Et quàm facilè ad unum cordis contriti suspirium, unamque oculorum lacrimam revocet, quam contra illum tulerat, sententiam? Numquid firmiter asseveravit: *In quacumque hora ingemuerit peccator, iniquitatum ejus non recordabor amplius?* (Ezech. 18.) An ignoramus, quòd David, gravissimus licet adulter, & homicida, unico *Peccavi*, consecutus fuerit, nuntiant Nathan, delicti veniam? (2. Reg. 12.) Immò verò idcircò, respondet Salvian. ne talia exempla videantur legem statuere, hoc modo propheta spem facit Nabuchodonosori, ut tamen fiduciam non afferat. Dubio exponit criminum ejus remissionem, quia peccator erat inveteratus, nec enim vult Deus, ut tales ejus exemplo diutius in peccatis suis remaneant, fidentes quod in fine dierum certam habituri sint criminum suorum indulgentiam: *Quod dicit, forsitan, spem indicat, non fiduciam pollicetur. Ex quo intelligi potest, quàm difficile jam in supremis positi peccatores qualibet munificentia ad perfectam indulgentiam pervenire possint, quando* (Salvian.)

propheta ipse qui suadet propitiationem Dei inquirendam, promittere tamen ausus est promerendam. Eandem Christus habuit intentionem in determinanda misericordia, quam Latroni concessit, dum ait: *Amen dico tibi*; beneficium singulare esse indicans, quod illi salutis suæ gratiam conferebat; ut hinc omnes discamus, proprias non fidere fœlicitates prosperis aliorum eventibus. *Amen dico tibi.*

Hodie mecum eris in Paradiso.

CONSIDERATIO VI.

Deus dolorem suum ortum ex eo, quòd quidam bona ipsius perdunt, mitigat, lætitiâ, quâ eadem aliis tribuit.

1. CHristus in medio dolorum suorum paradisi meminit, quando Latroni parcit, conjungens memoriam deliciarum, quas paradisus significat, felli, & aceto, sibi ab alio Latrone per convitia propinato; bonus autem Latro acrimoniam, & amaritudinem ejus omnem absterfit, dum peccatorum suorum veniam recepit. Præterea, ut advertit D. Ambros. irridere voluit diabolum nimis exultantem, sibiq; congratulantem, quasi insignem cepisset prædam, dum Judam proditorem ad desperationis laqueum induxi. Noveris igitur, inquir D. Ambros. *quod plus amisisti, quàm sustulisti, quoniam Latronem vides in paradisum translatum* Deridebat Christus diabolum, quia Latronem vernam suum videbat, paradisum ingredi (nec enim hoc ita graviter ille sentiebar, quod Sancti intrent paradisum) sed hoc nihil aliud fuit (inquit D. Ambr.) quàm quòd Redemptor vindictam ab eo sumere voluerit, & dolorem lenire ex unius salute, quem ex alterius damnatione cóceperas. Triumphabat diabolus, quòd Christo Apostolum suum, Judam nempè, abstulisset. Sumat igitur Dominus vindictam, & similiter se consoletur, dum ex diaboli unguibus latronem eruit, quem securum sibi tenere subditum credebat: quare in permutatione Latronum abstulit illi diabolus unum, quem etiam hodie omnes execrantur, & alterum perdidit, quo multis datur de salute fiducia, quos ducit ad cœlum, & ergà bonum hunc Latronem multùm omnes afficiuntur.

D. Ambr. in Ps. 39.

Benedicta semper Dei nostri bonitas, cùm eo usque procedat, ut levamen capiat doloris ex quorundam ruina profecti, per lætitiam, quam illi profectus adfert aliorum. Primum argumentum oculis nostris obvium ad discursus hujus probationem, est miraculosus eventus sacrificii Abel, & circumstantiarum, quas S Scriptura enarrat. Offert innocentissimus adolescens Deo sacrificium *de primogenitis gregis sui & de adipibus eorum* Evidens hoc est argumentum, & manifesta affectus animæ suæ probatio, quando Deo quod habebat optimum, dedicavit. Sed novi quàm gratum hoc Deo fuerit, cùm S. Scriptura dicat: *Respexit Dominus* (benigno oculo) *ad Abel, & ad munera ejus* Oleaster in literali loci hujus expositione dicit, legi posse, & debere, secundùm literam Hebraicam: *Quievit Deus, seu requievit in Abel, & in munere ejus* Sed occurrit dubitandi ratio. Quis Deus fatigavit, vel quis illi molestiam intulit, ut Scriptura dicat, quod Abel Deo levamen, & quietem attulerit, & juxtà translationem Aquilæ, consolationem: *Consolationem accepit Dominus!* Dabo rationem, inquit illustris Oleast *Quievit Dominus, seu requievit in Abel, & in muneribus ejus, delectatus scilicet in bonâ voluntate Abel, & etiam in fumo sacrificii ejus, etsi illud pro peccato fiebat.* Primo homini Deus justissime indignabatur, perversam illius detestatus vicem, & abjectam nimis sentiens ingratitudinem, qui scilicet eo usque pervenerat, ut maluerit creatoris sui amicitiam perdere, quam mulieris suæ repugnare voluntati. Cùm videret igitur virum alterum de munere suo tam solicitũ, & divinis tam gratum beneficiis, ut in reverentialem cultum devotus illi optima quæ habebat, offerret, consolationem aliquam accepit, sciens quod lucro reverentialis obsequii Abel, prætermissæ ab Adam reverentiæ jactura compensaretur. Quinimmò præcurrens Oleastrum Procopius doctor gravis, & antiquus, secutus versionem Aquilæ multò clariùs hoc dixit: *Consolationem accepit; docet placatum, & deposuisse iram, qua exarserat in Adam.* Quasi fumus ille, qui de

2.

Gen. 4.

Oleaster ex Hebræo hic.

Procop. hic

de combusta victima sursum ascendebat, paropsis fuisset beneolentibus redundans aromatibus, quibus se Dominus recreabat, à molestiis quasi respirans, quas illi fœtor culpæ patris ejus Adam intulerat, & victima gratissima, qua divinum ipsius cor consolationem accipiebat, quod ex ea tristitiam contraxerat, & desolationem.

3. Huic loco valdè similis est alius ex Genesi, ex quo constat Enoch a morte fuisse
Gen 5. servatum: *Ambulavitque Enoch cum Deo, & non apparuit.* Quid de illo factum est? Adhuc vivit, verè namque dixeris, quod vecors mors eum tangere non præsumpserit. Sed statim occurrit interrogatio: quare Deus tam citò dispensavit in decretis suis, dubio sententiæ suæ impletionem exponens, il-
Gen. 2. lius, quam his verbis tulit: *In quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris*? Non ita temerarius ego fuero, qui velim divini hujus decreti profundum perrimari, vel divina investigare consilia: sed illud tantum dixero, quod ex ore aureo D. Chrysostom. in hoc casu intellexi. Verborum ejus nota-
D. Chry sost. in c. 5. Gen. te energiam: *Vide boni Dei excellentem misericordiam, nam quia invenit aliquem, qui potuit peccatum Adæ revocare, ministrando re ipsa, quia non volens mortem humano generi invehere, propter mandati transgressionem eum, qui mandatum acceperat, condemnavit, nunc viventem transfert.* Quasi dicit: Ostendere voluit Deum quàm invitus, & contra mentem suam, nec sine cordis sui dolore sententiam mortis contra eum pronuntiaverat, qui primum mandatum transgressus fuerat: vix enim invenerat Enoch, qui peccatum Adæ revocavit, quando ad consolationem suam illum à morte præservavit, quo pignus nobis mirandæ suæ dedit bonitatis. Sed quid dicere voluit D. Chrysost. his verbis: *Invenit aliquem, qui potuit peccatum Adæ revocare*? An fortè pro illo satisfecit? Vel posteritatem ejus à culpa liberavit? Vel ejus causa extinctus fuit reatus? Certè neutiquam. Hoc igitur intelligamus ex alia actione Adam, quæ primam peccati ejus actionem secuta est. Cùm enim audiret Deum accedentem, & per paradisum terrestrem ambulantem, non modò illum non adiit, sed etiam fugit, & diversâ abiens viâ, se ab illo ad non par-
Gen. 3. vam ejus injuriam abscondit: *Cùm audisset vocem Domini Dei ambulantis in paradiso, abscondit se.* Enoch hanc Adæ actionem revocavit: quare ut homines doceret, numquam se abstrahere à latere Dei, semper illi constans adhæsit, quia ut dicit S. Scriptura: *Cum Deo ambulavit*; eaque suâ actione divinæ majestati summoperè placuit. Dicit ergo Deus: Hic quia mihi proximus adhæsit, malam Adæ agendi methodum revocavit, qui longè fugit a me. Si Adam, quia fugit, mortem invenit, Enoch quia proximus adhæsit, vita ei prolongetur: *Cum Deo ambulavit, & viventem transfert.* Et hoc ad ejus confirmationem, quod hac consideratione perpendimus, quod nimirum Deus dolorem, quem illi donorum ipsius dilapidatores adferunt, lenit gaudio inde nato, quòd aliis ea communicet.

Narrat sacra Scriptura peccatum sacrilegorum filiorum Heli Sacerdotis avaritiam eorum exponens, & non tolerandam recensens perversitatem. Eodem tempore, quo nebulonum horum aggravat peccatum, etiam laudabiliter de puero Samuële loquitur, dicens: *Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino, quia detrahebant homines sacrificio Domini. Samuel autem ministrabat ante faciem Domini, &c.* Abbas Rupertus expendit mysticam S. Scripturæ connexionem: quia simul memorat sacrilegia filiorum Heli, & obsequium ac religiosum ministerium pueri Samuëlis. Et postquàm dixit, hoc factum esse, ut pateret omnibus ad quam miserandum statum decidisset cultus Dei, quando id, quod optimates Ecclesiastici profanabant, tenellus adolescens sua pietate conservaret, addit, quod per hoc docere voluerit Spiritus Sanctus consolationem, quam Deus inter tot gravissima peccata recipiebat: quandoquidem, dum nonnulli in templo irreverenter illum offenderent, sanctissimus non defuerit adolescens, qui honorem ejus defenderet, & humiliter illi debitam tribueret venerationem, quam illi nequam insolenter auferebant: *Samuel autem (sic ipse) ministrabat ante faciem Domini puer. Ac si apertè dicat: Sacerdotibus viris contemptibile sacrificium reddentibus, reliquus erat unus puer, de quo tanquàm paxillo modico tota pendebat restitutionis spes, in quo Dominus injuriam patiens, aliquas sui honoris reliquias* appendo-

Marginal notes: 4. (beside "Narrat sacra Scriptura"); 1. Reg. 2. (beside "loquitur, dicens"); Rupert. l. 1. c. 6. (beside "bant: Samuel autem")

appenderet. Hujus itaque veritatis exempla in omni sæculo reperimus in S. Literis, quibus constat, quod tædium Deo ex aliorum scelere natum, mitescat ex gaudio, quod illi aliorum profectus parit.

5. Inter SS. Patrum annotationes, hanc propriam meam velim annumerari, nisi fortè quia mea est, indigna censeatur. Narrat Spiritus S. quod postquàm Saul perversam viam ingressus est, Deus illum deseruerit, Deique Spiritus ab illo recesserit, & addit continuò, quòd quamprimùm abiisset à Saul, Davidem invaserit: *Et recessit Spiritus*
1. Reg. 16. *Dominus à Saul, & ferebatur in David.* Hic aliquid notavi, cujus alii SS. Interpretes non meminerunt, nimirùm, quod eo instanti quo Spiritus S recessit ab anima Saul peccatoris, continuò habitaculum fecerit in anima justi David, quasi Deus hac nos actione instrueret, quod uni, propter ingratitudinem, suas aufert facultates, non hoc eo faciat animo, ut eas sibi accipiat, sed ut alii concedat: quo levamen accipit ex molestia quam patitur, quod videat, alium illis privatum Hoc mysterium continet commeratio studii, quo Deus gratiam à Saule ablatam Davidi conferre dignatus est: *Et recessit Spiritus Domini è Saul, & ferebatur in David* Nec enim tempus habet, quo majori mulceatur lætitia, quàm id, quo videt aliis proficere ad salutem bonum, quo alii uti neglexerunt.

6. Modò patebit ratio, ob quam Deus ita festinatò miserit prophetam Samuël. Constat ex S. Scriptura, quod quamprimùm Deum pœnituit, quod Saulem creasset regem ob perversam ejus ingratitudinem, & divina præcepta ab illo prætermissa, ut
1. Reg. 15. cùm dixit: *Pœnitet me quod constituerim Saul Regem, quia dereliquit me, & verba mea opere non complevit;* statim Samuëli dixit, quod Saulem gratia sua privâsset, jussitque adeò, ut festinus pergeret in Bethlehem, & unum ex filiis Isai ungeret, quia elegerat eum illi
1. Reg. 16. populo regem: *Veni, ut mittam te ad Isai Bethlemitem, prævidi enim in filiis ejus mihi regem.* Quare Deus in hoc casu ita festinavit? Respondet celebris noster Oleaster: Fecit hoc Deus, ut dolorem ex Saulis condemnatione ortum alleviaret electione Davidis, quem præsciebat certò salvandum: *Vbi primùm Saulem abjecit, elegit Davidem, ut dolorem, qui ex reprobatione unius illi acciderat, profectus alterius deliniret.*

Ut certum suppono, quod dum dicimus: 7.
Deus dolet, tristatur, indignatur; loquimur metaphoricè: quandoquidem ex veritate catholica constat, nullis Deum subjectum esse mutationibus, aut peregrinas posse suscipere impressiones. Hoc ita constituto, prosequamur discursum nostrum gravissimis dulcissimi Bernardi verbis. Probat hic sanctus, quòd Deus creaverit magnum illum Baptistam, ut tædium sopiret, quod habuerat, vel habere voluisset, si naturæ ejus conditio tulisset, ex peccato primi Angeli. Sententiam adducit Isaiæ, Isa. 6.
qua asserit vidisse se duos Seraphinos ardentes, assistentes ante thronum Dei. Et conversus in apostatam Luciferum mordacibus eum insectatur verbis, dicens: *Vt quid* D. Bern.
ergo, qui mane oriebaris Lucifer, in veritate non serm. 3. de
stetisti? Adesto stultissime, superbissime: Isaia.
numquid naturalibus tuis viribus ascendere præsumpsisti, & esse similis altissimo voluisti? Justo Dei judicio cadis miserabiliter, & tua te stultitia præcipitat deorsum. Non nego, Lucifer, es formosus: verùm tibi persuades quòd Deo deesse possit alius te pulchrior, quô dolorem suum mitiget, quem ex lapsu tuo concepit? Noveris igitur, quòd amicum habeat alium multò fideliorem, aliumque Seraphinum multò ardentiorem, qui nedum oculos tuos, sed etiam omnium sequacium tuorum effugiat. Et quis, obsecro, ille fœlix est? S Joannes Baptista: *Quàm melius Ioannes Baptista! Siquidem & ipse Lucifer fuit, non fuit, non sua præsumptione, ne & ipse fur esset, & latro, sed Dei Patris authoritate præmissus est ante Dominum. Ecce ego mitto Angelum meum. Stat enim Ioannes, neque enim arundo est vento agitata, stat quia amicus, stat quia ardens est, & Seraphin stare describuntur Verè amicus Sponsi, qui procedentis de thalamo suo non æmulatur gloriam, sed parat viam, sed prædicat gratiam, fidelis Lucifer, qui Solis justitiæ non usurpare velit, sed pronuntiare splendorem.* Quasi dicat: Injuriam acceperat Dei honor ex rebellione superbissimi Luciferi, illam voluit delinire, eamque ob rem in lucem producit humilem Baptistam: qui licet humanus Seraphim, & resplendens Lucifer esset, tam non volet divinos obscurare splendores, ut etiam datâ operâ suos

suos sit occultaturus, ut Sol justitiæ Christus Dominus, verus animarum Sponsus lucere possit, totumque illustrare mundum: tantumque Deo placebit profunda hujus Angeli humilitas, ut refrigerio futura sit molestiæ, qua primus illum affecit.

8. Advertit curiosè S. Hilarius, quod dum summus sacerdos Christum interrogaret, utrum esset Filius Dei, Christus illi responderit: *Tu dixisti*, in præterito, & idem, ab eo petenti Pilato præsidi, responderit. *Tu dicis*, in præsenti. D. Hilarius, has ambas inter se conferens responsiones, non leve in eis reperit mysterium: *Per fidem præsentis confessionis, salus Gentium est, quod hoc de se, qui anteà ignorabat, loquatur, quod hi negent, qui anteà loquebantur.* Jam infiniti propemodùm effluxerant anni, ex quibus Hebraicus populus confessus fuerat Christum esse Filium Dei, & Regem Judæorum in sacrificiis, Prophetis, Psalmis, tota lege, sacrisque oraculis: & nunc ea occasione, qua confiteri illum debuerat, negat, & ideò dixit illi Christus: *Tu dixisti*, in præterito. Porrò Gentilis, ut ignorans, nunquàm illum cognoverat, & nunc illum confitetur, idcircò respondet: *Tu dicis*. Itaque qui à tot annis illum adoraverat, modò negat: & qui non agnoverat, modò confitetur. Quibus hæc addo, inhærens utriusque sententiæ, & temporis collationi ex D. Hilario auditæ, quòd nimirùm, Christus Dominus ex industria eodem tempore verba mutaverit, & dixerit, quòd Hebræi præteritis illum temporibus confessi fuerant, quem Gentiles in præsenti confitebantur: *Tu dixisti*, *Tu dicis*. Quasi dixisset: Hoc me solatur, quòd si tu Judæe, qui præterito tempore me cognovisti, modò neges; Gentilis hic, qui tunc me ignorabat, nunc me confiteatur, & me adoret: ut dolor, quem tu fidei passus naufragium, mihi causâsti, ex consideratione novorum illorum fidelium temperetur.

Matt. 26.
Matt. 27.
D. Hilar. Can. 32. in Matth.

9. In Actibus Apostolorum refertur, quod omnes Discipuli bona sua vendiderint, & eorum pretium ad pedes posuerint Apostolorum: *Quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum* Et addit textus, quod vir quidam nomine Joseph, quem dicebant Apostoli Barnabam, Cyprus genere (fuit hic individuus comes S. Pauli) possessionem suam vendiderit, & fecerit quod reliqui facere solebant. Cap. sequenti narrat S. Lucas, quod Discipulus quidam nomine Ananias, cum uxore sua Saphira, vendidit quoque agrum suum, nec tamen omne pretium ejus, quod acceperat, detulit, & mentitus sit D. Petro, & proinde Spiritui S. cum dixit, hoc omne esse venditionis agri pretium, quod tunc offerebat: in cujus mendacii pœnam tam ipse, quàm uxor morte repentina corruerunt. Quæro nunc à curiosis, & qui censentur magis eruditi, quid necessum fuerit fieri mentionem ejus, quod fecit Barnabas, cùm ille hoc egerit, quod reliqui fecerunt? Et quare potius illius quàm aliorum S. Scriptura meminerit? Si mihi dicerent, quod ob eandem, ob quam de Anania, & Saphira fit mentio, non congruè loquerentur, quia casus hic magis narrari dignus erat, cùm revera casus fuerit singularis, & maximæ instructionis. Dubii hujus enodationem mihi suggerit S. Lucas, & est mihi tanquàm jus sententiæ commentator: perpendit enim, quòd Barnabas significet filium consolationis: *Quod interpretatum, est filius consolationis.* Hoc est, vir aptus dare consolationem. Quasi dicat: Hæc causa fuit, ob quam ejus in hac occasione mentio fiat, quia si quis ex lectione hujus historiæ tristaretur, ob repentinum Ananiæ interitum, ex alia parte considerans factum Barnabæ, consolationem acciperet, quandoquidem ipsi Deo solamini fuerit, quo molestiam liniret, quam illi malus intulit. Et idem Christo Domino contigit (inquit D. Ambros.) in conversione boni Latronis, cui hodie dixit: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso*; quasi mitigans dolorem, quem ex eo conceperat, quòd Judas Apostolus suus locum illi præparatum amiserat, ex eo quòd eum peccator intraret, qui prius tantum ab eo obtinendo, Deique gloria fruenda distabat: *Ad quam nos perducat, &c. Amen.*

Act. 4.

TRACTATVS XX.

DE LACRIMIS SANCTI PETRI.

Et conversus Dominus, respexit Petrum, & egressus foras flevit amarè. Luc. 22.

SALUTATIO.

APud Salomonem in Proverbiis verba nonnulla legimus, prima facie satis difficilia intellectu, quæ tamen obscuriora fiunt ex variis Interpretum expositionibus: *Septies in die cadet justus, & resurget.* Sed quomodo fieri potest hoc? si justus est, quomodo cadit? Et si cadit, quomodo justus est? Justus est (inquit D. Hieronymus) quia si cadat, velocissimè resurgit, nec ideò perdere meretur nomen justi, qui tanta solicitudine contendit à casu resurgere: *Septies in die cadit justus, & resurget. Si cadit, quomodo justus: Si justus, quomodo cadit? Sed justi vocabulum non amittit, qui per pœnitentiam semper resurgit.* Sancti, quando peccabant, elocabant se, sed non vendebant. David quando peccabat, elocabat se, & continuò resurrexit. Idem dicendum de primicerio Apostolorum S. Petro, qui in hoc valde excelluit: nam ad unum signum oculorum Christi se convertit; etenim per illos redemptor illi loquebatur, nec aliud necessarium fuit signum, quo resipisceret. Fuit sanctus hic, & quilibet justus, velut dies mense Junio, peccator autem, velut dies mense Decembri. Diebus mensis Junii nox est serena, & clara, & illicò transit. Talis est justus, magnos habet dies, etenim semper piè vivit, si cadat, & noctem patiatur, illicò finitur. Peccator est velut dies Decembri.: Noctem habet longam, & diem etiam nebulis, & pluviis obscuram, & quando confitetur, tot impletur impedimentis, ut numquàm clara dies illi splendeat. Porrò sancti, qualis fuit S. Petrus, etiam peccata sua habent lucida, velut mundum corpus etiam mortuum patet formosum; ita similiter justus in peccato, & lapsu suo ostendit qualis sit: etenim raro peccat, & cum verecundia, & prudentia, & confestim resurgit majori humilitate, & cautela, necnon statim valedicit occasioni, & hâc sublatâ, divinâ suffultus gratiâ, peccatum suum amarissimè deflet. *Ave Maria.*

Et conversus Dominus respexit Petrum.

CONSIDERATIO I.

Sicut in Deo intuitus officio linguæ fungitur, ita veris obedientibus signa pro vocibus sunt.

NArrat S. Lucas tantam fuisse Christi Redemptoris nostri misericordiam, & benignitatem, ut cinctus ab inimicis suis, & crudeliter, ab eis exceptus, quamvis longiùs distaret à Petro, vultum tamen suum ad illum dissimulanter converterit, cumque sit intuitus, quo conspectu reduxit illum, lucemque illi infudit, qua peccatum suum

suum agnosceret. Unde quamprimùm divini oculi, Petri cor penetrarunt, inde statim egressus amarissimè, & perfectè contritus, nec non intimè doleres, quod talem offendisset magistrum, flere cœpit. Cùm æqualis sit efficacia oculorum Christi virtuti divini ipsius verbi, *Christus respiciens in Petrum, vocem dimisit per ipsum intuitum: non eum ore alocutus est, sed per oculos dimittens vocem, quasi diceret: Petre, &c.* Oculi Salvatoris soles quidam exstiterunt, qui conversi ad Petrum, talis lucis radios evibrarunt, ut Petri tenebras illuminarint, quo factum est, ut recordaretur ejus, quod Dominus illi prædixerat, & casum suum agnovit, egitque de eo pœnitentiam.

D.Chrysost. hom. 9 de pænit.

2. Appositè quadrat huc mystica illa prophetia Jacob, qui locutus de filio suo Juda, atque in ipso de Redemptore mundi, dixit: *Pulchriores sunt oculi ejus vino.* Metaphorica hæc verba multas patiuntur explicationes, ob difficultatem, quæ primo intuitu sese offert, eò quòd inter oculos, & vinum non videatur esse similitudo, cujus causâ Messiæ oculi vino comparentur Magister meus vener. Benedictus Lusitanus in suis moralibus commentariis, ait similitudinem non in visibili, sed occulto consistere: *Solum igitur sit comparatio inter efficaciam vini, effectusque, ac inter virtutem oculorum Christi, qui vino longè antecedunt.* Nihil est, quo citius cor languens vires recipiat, quàm haustus vini, ob virtutem & efficaciam, quam illi natura concessit. Sed quæ comparatio virtutis & efficaciæ vini cum oculis Salvatoris? Ea quod Christus vix oculos in Petrum jam animi patientem deliquium conjecerat, quando confestim sibi redditus, culpam suam amarissimè defluit, viresque spirituales, quas amiserat, recuperavit. *Respexisti peccatorem illum, qui est ausus te suum magistrum & Dominum negare, subitoque tuis vulneratus oculis egressus foras flevit amarè.* Tam efficaces & potentes sunt ad persuadendum oculi divini, ut Deus illis uti soleat, quando promptissimam vult obedientiam.

Gen. 49.

Benedict. serm. in cap. 49 Gen lect. 11. n. 16. 17.

3. Erat Elias (res omnibus nota est) ut justus, intimus Dei amicus, ejus voluntatem implebat, atque in nullo alio sic eminebat, quàm ut in omnibus divinæ voluntati promptissimè obediret. Verùm notandum, unde prophetæ constiterit de voluntate Dei, vel quibus verbis & signis hæc illi significata fuerit. Si consulamus sanctum Athanasium Episcopum, dicet nobis, ex ipsa Scriptura satis colligi, quod Deus oculis illi loqueretur, quodque hos prophetà attenderit, non autem verba, expectaverit, ut sciret quid sibi in Dei obsequio faciendum esset. Dixit olim: *Vivit Dominus Deus Israel, in cujus conspectu sto.* Quibus verbis docet suam cum divinis mandatis conformitatem. Norat prædictus auctor hæc verba: *In cujus conspectu sto*; duplicem habere posse sensum, licet quantum ad substantiam, in idem incidant: vel quod Deus Eliam semper intueretur, eumque oculis suis, quid muneris sui esset, admoneret: vel quod Elias, cùm jam sensum Domini intelligeret, qui per oculos loquebatur, suos à divinis nunquam averterit oculos, ut in omnibus illi festinus obediret, ejusque divina mandata compleret: in quo obedientiæ illius eminentia, virtutisque perfectio consistebat; quia absque comparatione majus est, & majorem indicat animi promptitudinem servire signis oculorum Domini, quàm ejus obtemperare verbis. Do vobis præfati Præsulis verba sequentia: *Talem se præbere cupiebat Elias, qualem sciebat Dei dignum esse conspectibus, purum corde, & præparatum obedire voluntati ejus.* 3 Reg. 17.

D.Athana in hunc loc.

4. Verùm quid dico, signa oculorum Dei sufficere? Multò adhuc minus sufficit, ut ei quis obediat. Pastores primi fuerunt, quibus Deus adventum suum in mundum annuntiari jussit, eo enim fine misit illis Angelum, qui secundùm aliquos, fuit Gabriel Angelus, cujus muneri committebatur id, quod spectabat sublimissimum Incarnationis Dei, & Nativitatis mysterium. Apparuit his cum signis gloriæ, splendidus totus, & formosus. *Angelus Domini stetit juxta illos, & charitas Dei circumfulsit illos*; quibus locutus, læta nova de Salvatore nato attulit, dicens: *Ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum.* Hic siste gradum. Veniunt ab oriente tres Reges, eundem adoraturi Dominum, & cultum ei delaturi reverentialem, tamquam humiles verique subditi pensum obedientiæ solventes, & ne Luc. 2.

quis fortè peregrinam hanc miraretur novitatem, dicebant: Non hoc rapiat vos in admirationem sive quod nunc agimus, sive quod postmodùm agemus, coronas nostras ad pedes alicujus pueri demittentes, gazasque nostras cujusdam puellæ usibus consecrantes, nec enim fortuitò venimus, & nostram dimisimus quietem, nostraque regna levi de causa deseruimus. Hoc scitote, quod in oriente stellam vidimus, quæ corda nostra in ejus rapuit amorem: *Vidimus stellam ejus in oriente, & venimus adorare eum.* Revertamur nunc ad id, quod dimisimus, & subtiliter cum D. Chrysologo differentes hujus eventus circumstantias annotemus. Pastoribus Hebræorum, in quibus omnes significabantur, mittit Deus Angelum, qui sigillatim eis nativitatem suam annuntiet, signaque det specialia, quibus eam credant, cùm tot annorum centuriis illum exspectarent, haberentque S. Scripturæ testimonia, quibus venturus promittebatur: Principibus autem gentium, quibus nulla erat Dei lex, nulla cognitio, mittit stellam, quæ muto suo magisterio doceat illos, hi autem, quamprimùm illam viderunt, ac si clarè & distinctè locuta illis fuisset, itineri se accinxerunt, & illum adierunt, adoraruntque. Quid hoc? (quærit D. P. Chrysolog.) Oppositum videbatur consultiùs factum, ut nimirùm Pastoribus stella mitteretur, & Angelus Regibus destinaretur legatus. Non capio, inquit. An ignoras, Pastores pauca scire, Reges autem esse sapientes? Hoc enim significat nomen *Magi*, & non præstigiatores, seu incantatores, ut etiam notavit Imperfect. *in Matth. Magi apud illos, non malefici, sed sapientes intelliguntur.* Igitur Pastoribus tanquam rudioribus, ad tam levem obedientiam, (qualis fuit descensus è monte in stabulum, & adorato in præsepio pannis involutum puerum Deum) permovendis erant necessariæ voces, & Rhetorica Angelica, qua apud ipsos hoc Angelus efficeret: Principibus verò prudentioribus suffecerunt mutuæ voces unius stellæ, quæ per signa tantùm illis loquebatur, ut tam onerosam aggrederentur obedientiam, qua scilicet de terris suis egrederentur, & per externas proficiscerentur, & per mille pericula pergerent. Verba Doctoris audiamus: *Pastoribus ortum Dominicæ Nativitatis annuntians, locuta est vox spiritualium ministrorum: illis stella tanquam lingua cœlorum, &c. Accedunt ergo illi de proximo, isti veniunt de longinquo.* Cœlum plus fidit obedientiæ Principum sapientum, quàm hebetum pastorum, eoque hos multiplicatis verbis instruxit, illis autem signa proposuit, tacitè loquentia, & quid agere deberent, silenter indicantia. Symbolum hoc veri obedientis proprium, qui vocibus non indiget, ut divinam cognoscat voluntatem, sed quodcumque cœleste signum illi sufficit, ut divinæ cum sancto Petro vocationi obtemperet.

Matth. 2. — *Imperf. Hom 2 in Matth.* — *D. Pet. Chrysol. serm. 154.*

5. Vix vitæ autor natus fuerat in humili stabulo & urbe Bethlehem, quando in somnis Angelus apparuit Joseph purissimæ Virginis Sponso, mandans ei, ut cum ipsa, & infante noviter nato fugâ illicò se reciperet in Ægyptum, qua furentis Herodis tyranni manibus puer salvus eriperetur, (quærebat enim ille animam pueri) maneatque ibi usque dum aliud intelligeret. Omnia Joseph ad amussim implevit. Postquàm defunctus esset primus ille Diocletianus, iterùm apparuit illi Angelus. *Defuncto Herode, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph in Ægypto.* Notat hic singulariter D. Chrysost. circumstantiam Evangelistæ, quod scil. Angelus Domini apparuerit Joseph in somnis. Nonne consultius factum, si locutus illi fuisset in vigilia, quia multò certiùs cognovisset quid agere deberet? nec ullum illi moveretur ex somno dubium, etenim certum est, quod ea, quæ in somniis audiuntur, malè sæpiùs intelligantur, unde difficulter perfici possunt. Et proposito dubio respondet: Fecit hoc Deus ex industria, ut tanto manifestiùs pateret eminentia obedientiæ Joseph, cui non requirebat, ut jam expergefacto Angelus loqueretur, & vigilanti, velut aliis, ex parte Dei diceret, quid pro ejus obsequio faciendum esset, sed imperfecta sufficiebant signa, ut confestim obediret: *Erat vir prorsus fidelis, & manifestiori revelatione non indigens.* Vero Dei servo necessariæ non sunt aliæ revelationes manifestiores: sufficit quomodocumque divina illi voluntas innotescat. Sive enim Deus oculis suis aliquid dicat, sicut D. Petro,

Matth. 2. — *Chrysost. hic.*

Petro, sive in somnis revelat, sicut Joseph, quocumq; modo fiat, divinas illius audiunt vocationes, qui sunt verè obedientes, ita ut non requirantur plura verba ad excitanda meorum obedientiam. In quo summa consistit perfectio resignationis sui ipsius, & subjectionis ad divinam voluntatem ut quocumque modo hæc illius manifestetur, illam cupiant adimplere.

6. Christus è Crucis arbore pendebat, & priusquàm moreretur, *inclinato capite tradidit spiritum*, quod S. Joan subnotavit Primò caput suum inclinavit, & deinde tradidit spiritum, cujus oppositum communiter in nobis contingit, primò namque tradimus spiritum, & tum sequitur capitis inclinatio: Verùm in Christo aliter factum est, præcessit enim inclinatio capitis emissionem spiritûs. Conati sunt SS. PP. mysterium hoc enodare, & nominatim S. Athanasius, qui movet hanc quæstionem *Quidnam illud est: Inclinato capite spiritum tradidit? nam omnes moribundi moriuntur primùm, & tunc demum inclinant capita* Respondet autem dubio suo in hæc verba: *Respondetur: Sola mors adhuc restabat, atque hæc metuens, appropinquare non audebat: ideò Christus inclinato capite vocavit eam, antequàm enim inclinasset caput, propiùs accedere verebatur.* Sed huic doctrinæ objicitur quod S. Matthæus dicat: *Iesus autem iterùm clamans voce magna expiravit.* Quæ igitur fuit ratio, ob quam mortem clamore non vocaverit, sed solis signis & capitis inclinatione præceperit illi, ut accederet? *Inclinato capite.* Non levis hæc apparet difficultas: Verumtamen doctissimè eam resolvit Theophylact. ait enim: Voluit Redemptor noster, ut hominum memoriæ tenaciter inhæreret æternum prototypon obedientiæ in morte illis relictum, quæ in re tam gravi, & quam tantopere metuebat (erat autem hæc, ut vitam tolleret vitæ auctori) opus non habuit ut gravi præcepto hoc illi mandaretur, sed satis illi fuit inclinatio capitis, ut licet invita & proprio damno obediens illum invaderet. *Ex quibus omnibus patet, quod ipse fuerit dominus mortis, & secundùm potestatem fecerit:* q. d quod in hoc actu suprema Dei potestas innotuerit: obedientia quippe, quæ præstatur vivæ præcipientis voci, & jubentis præcepto, non ita dominium imperantis extollit; illa verò quæ in negotio tam arduo & difficili, visis tantum signis ejus, observatur, indubiè summam declarat operantis potestatem.

Ioan. 19.

D. Athan. in qq. ad Antioch. q. 78.

Matth. 27

Theophylact. hic.

Modò patet mihi ratio, quæ Dividem, movit, ne biberet aquam, quam tres robustissimi milites illi de cisterna Bethlehem attulerant. Res ea sic habuit. Rex in castris versabatur, & siti exarescens optavit haustum aquæ de cisterna Bethlehem; cujus desiderio ut satisfieret tres exercitûs sui invictissimi duces, & amici integerrimi, per media hostium agmina perrumpentes, aquam hauserunt, regique sitienti donum attulerunt. Hæsit attonitus rex, & exclamavit: O quàm pretiosa aqua, quæ ut mihi adferretur, vita trium militum exposita fuit periculo! Aquam, quæ sanguinis periculo steterit, iniquum est voluptati meæ deservire, Dei tantum obsequio digna est consecrari. *Num sanguinem hominum istorum, qui profecti sunt, & animarum periculum bibam? Noluit ergo bibere, sed libavit eam Domino.* Mille sunt SS. Patrum hanc in rem commentationes, sed nominatim D. Ambrosij, cujus verbis vulgariter relatis, modò novam & particularem addemus expositionem. *Libavit illam Domino: dignum enim tanto munere fuit, ut quæ erat divina virtutis insigne, fieret pietatis sacrificium.* q. d. David in illa aqua consideravit eminentissimam militum suorum obedientiam, qui non exspectato regis sui præcepto, sed audito tantùm aquæ desiderio; manum operi applicuerunt, & obvia parvipendentes pericula, illam regi detulerunt Ait igitur David: Sacrificium tam arduum, & obedientia tam stricta soli Deo debetur, ille solus meretur, ut visis tantùm signis ei obediamus, revertatur ad Dominum suum, quod ejus est, etenim divina tantùm majestas, & non humana potest & debet talem recipere obedientiam, & ipsa sola meretur tam fideles, tamque obedientes habere servos, qui cogitationibus ejus obediant, nec opus sit ut verbis præcipiat illis, sed ad unicum oculorum intuitum illi, velut D. Petrus, obediant: quandoquidem certum sit quod dum Deus intuetur peccatorem, hoc ipso aliquid ab eo requirat ut faciat. sitque hic intuitus vox, qua ad animam ejus loquitur, ut se convertat. 7.

2. Reg. 23.

D. Ambr. Apoc. 1. David c. 7.

Deus per Ezechielem loquitur populo Israël, vel animæ in synagoga sub metapho- 8.

 ra puel-

ra puellæ, quam fortuitò princeps invenit vix matris visceribus egressam, nec à sanguine & sordibus mundam, quibus cum ex loco illo prodire solet infans, in platea jacentem, hominum, immò bestiarum transeuntium pedibus protritam, quam sic alloquitur: *Vidi te conculcari in sanguine tuo, & dixi tibi, cùm esses in sanguine tuo: Vive.* Proferant Interpretes suum de hoc casu judicium, ego, date mihi hanc veniam, opinor non fuisse aliam actionem, qua Deus vidit Jerusalem in statu hoc miserando prostratam, & aliam, qua dixit illi: *Vive*; sed quod utrumque solo intuitu fecerit, simulque & viderit illam, & vitam ei insuderit. Dolet Deus, cùm cladem cernit, quam diabolus in anima effecit, imagine sua & sanctissimæ Trinitatis similitudine, videturque oculis illi dicere: Quales fuerunt illæ manus, quæ tibi pulchritudinem tuam, tuamque sustulerunt imaginem? Sponsa mea dilecta quis te veste spoliavit nuptiali, & de thalamo dejecit nuptiali? Quis dona tua surripuit? Quis gemmas sponsi tui furatus est? Quis te ex domina fecit ancillam? Quis liberam captivavit? Quis priùs tam pulchram tamque nitidam reddidit carbone nigriorem? Itaque (Auditores) pietas oculorum Dei lapso porrigit manum, & de miseria sua illum liberat. Ea est, quæ te servat, ne de malo corruas in pejus, & demùm in tartara devolvaris, unde idem est ejus intuitus, & subsidium. *Vidi te, & dixi tibi: Vive.* Ita Christus hodie Petrum in consistorio Caiphæ respexit: *Conversus Dominus respexit Petrum* &c. ejusque misertus est, dum columnam illam Ecclesiæ vidit ab ancilla conculcatam: ejus inquam, qui paulò ante tanta de amore suo, fideque jactaverat, nunc autem tam levi occasione solo prostratus jacebat, unde oculis illi dixit: *Vive*; hoc est, in morte culpæ ne perseveret, sed illam deflendo, perditam gratiæ vitam recuperat; quod re ipsa contigit: confestim etenim amarè peccatum suum deflevit; ut maneat hæc asserta veritas, intuitum divinorum Christi oculorum linguam esse evidentissimam, & maximè persuasivam, deinde servis Dei non opus esse vocibus, cùm quodcumque ejus signum illis sufficiat. *Conversus Dominus respexit Petrum*, &c.

Ezech. 16.

Egressus foras.

CONSIDERATIO II.

Vt bona mundi reperiantur, oportet ea quærere, ubi perdita fuerunt, verùm fieri non potest ut Deum inveniamus ibi, ubi illum perdidimus.

Expendit D. Hieron. egressum Petri de atrio Caiphæ, ubi divinum suum negaverat magistrum, ut ageret pœnitentiam de peccato suo, & ait: Aliud facere non potuit Apostolus, si namque locum non mutasset, impossibile fuisset illi invenire Dominum, ubi illum amiserat. *In atrio Caiphæ sedens non poterat agere pœnitentiam. Egreditur foras de impiorum concilio, ut pavidæ negationis sordes amaris fletibus lavet.* Festinatò discessit ab illis, qui fuerant illi causa corruendi, atque ab illis velut a peste fugit, sed nec in loco, ubi commissa erat culpa, diutiùs mansit. Quamprimùm Dei gratia cor ejus illustravit, & peccatum agnovit, quod fecerat, statim abrupta omni dilatione locum, in quo stabat, deseruit, & in alium secessit, & amarè delictum suum deflevit. Et addit beatus Drogo. *At ubi de domo Caiphæ foras egressus est, in domum Christi intromissus est*; ad confirmationem ejus, quod hæc docet consideratio, quod ille nimirùm, qui Deum optat invenire, quærere non debeat eum, ubi perdidit, modo prorsùs opposito rerum aliarum, quas perdidimus, & solemus invenire, ubi illas amisimus, Deum autem eo loco quærere non debemus, ubi illum perdidimus, sed loco contrario. 1.

D. Hier. hic.

Drogo ser. de Pass.

Valde congrua est intento nostro annotatio Arnoldi Carnotensis. Misertus Deus calamitatis Adam, & de ejus remedio solicitus, ejecit eum è Paradiso. *Dimisit illum Dominus Deus de Paradiso voluptatis*, ut de peccato suo pœnitentiam ageret. Adam nónne poterat in Paradiso culpam suam deflere? Non, inquit ille *Acturus pœnitentiam de loco voluptatis Adam educitur, quia voluptas, & luctus non bene cohabitant, nec deliciæ & religio ad invicem complectuntur.* q. d. Sufficiebat ut paradisus

Gen. 3.

Arnol. de oper. sex dier. ad fin.

radisus fuisset locus, in quo commissa fuit culpa, ut in illo sperare non possemus ejusdem emendationem. Exeat ergo de loco deliciarum, ubi divinæ gratiæ fecit jacturam, & in aliam secedat regionem: nam sicut in loco non erit, ubi peccavit, ita facile erit ei bonum recuperare perditum, sed quamdiu fuerit in loco, in quo deliquit, locum, nomenque non potest habere pœnitentis.

2. Si causam velimus afferere expulsionis primi hominis, inveniemus non exiguam ejus rationem fuisse, quod commisso peccato se fugitivus absconderit. Venit Deus diem ei dicturus, & hoc ab eo primum quærit, ut dicat, ubinam sit: *Adam ubi es?* Respondit propria convictus conscientia, quæ testis est omni exceptione major: *Vocem tuam audivi in paradiso, & timui, eò quòd nudus essem, & abscondi me.* Vocem tuam, ô Domine, comminatoriam intellexi, quam timens abscondi me. Magna insipientia, ait Hugo de S. Victor. *Quomodo si in esca invenisti falsitatem, in foliis requirebas veritatem?* Perdis teipsum, pater mi, dum vitam in eo loco quæris, qui tibi mortem ingessit. Si in fructu fraudem invenisti, quid in foliis quæris veritatem? Satis stultè peccas, quòd te abscondas, protectionem quærens & remedium in eo, quod causa fuit ruinæ tuæ, & perditionis. Hoc tibi conducit, ut de loco isto fugias, nec ibi sistas, vel diu maneas, ubi occasionem habuisti perdendi Deum, si mediante pœnitentiâ illum cupis invenire: quare festinanter hinc te proripias, ut tua compleantur desideria; nam ad curandum capitis dolorem infirmo expedit mutare cubiculum & domum. Itaque si in una parte malum contraxit, in alia quærenda dicitur medicina. Deum in paradiso perdidisti, in eo quippe anima tua mortalem contraxit infirmitatem, ut autem convalescat, & sanetur, an optimum erit remedium, & medicina salutaris, si in eodem relinquatur loco, ubi mortaliter corruit, & in eadem parte ubi Deum perdidit? Certè nequaquam. Quare ergo te abscondis, quasi qui nolles inde egredi? Eja, prodi foras: *Egressus foras;* nec enim magis salutaris est medicina, nec efficacius ullum remedium, quàm mutare locum, & ab illa parte longiùs abire, quæ tibi causa fuit infirmitatis. Et hoc est: *Emisit eum Dominus Deus de paradiso.*

Gen. 3.

Hugo de S. Vict. hic.

3. Verumtamen unam objectionem patitur hæc doctrina, quæ sumitur ex loco quodam Canticorum, ubi colligi videtur oppositum: *Sub arbore malo suscitavi te, ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua.* Verba sunt amantis Dei, dixero melius Amasij Dei, Sponsi animarum, ad benedictam Spōsam suam, quando illa gratiarum & virtutum ornata varietate spiritibus cœlestibus erat in admiratione, quando accedebat ad delicias cælestis & triumphantis Jerusalem & ex hac peritura vita progrediebatur ut æterna perfrueretur. Sub arbore malo, inquit, ubi corrupta est mater tua, tu quoque propter peccatum corruisti mortua, hic te suscitavi, tibique vitam infundi. In eodem igitur loco, quo perdidit anima Deum, eundem invenit; ergo non benè dicimus, quod ad inveniendum Deum amissum modus esse debeat oppositus quærendi res, quas in mundo perdidimus, illas etenim ordinariè ibi invenimus, ubi eas amisimus. Sed Deus talis non est, si nostrâ namque negligentiâ nobis perijt, eumque velimus invenire, eum non inveniemus ubi illum perdidimus, sed alio loco, immò contrario, ut fecit sanctus Petrus.

Cant. 8.

Sed huic objectioni satisfacit subtilis Honorius, notans verbum hoc; *Suscitavi te,* propriè significare, ibi vim intuli, ut de loco illo egredereris, in quo peccaveras. Hac loquendi phrasi utitur S. scriptura: *Suscitabis eum quasi locustas.* Quare non hoc dicere voluit animæ Sponsus, quod ibi vitam illi dederit, ubi mortem invenerat, sed quod illam de loco, ubi peccaverat, eduxerit, ut eam suscitaret, quasi vitam illi dare non posset, nisi ipsa prius inde discederet. *Animam sub arbore malo Christus suscitavit, juxta illud Apostoli: Surge qui dormis, & illuminabit te Christus.* Necessariò requiritur ut anima exeat de obscuro culpæ sepulchro, ut luce divinæ gratiæ illuminetur: nec enim vita potest in loco mortis inveniri, nec possibile est ut ibi damna sua resarciat, ubi ipsa cum matre prostrata jacuit. *Ibi* (addit Honor.) *corrupta est mater ejus in peccato concupiscentia, quam Christus adhuc suscitabit, & incorruptibilem faciet.* Primò ponit elongationem à lo-

Iob 39.

Honor. apud Delrio

Ephes. 5.

co

quietem agens, illa autem de tribulatione clamavit, & de angustia. Ratio fuit, quod ista manibus & vocibus, id est operibus & verbis sponsum quæsivit, sed in loco deliciarum & quietis, ubi amittere eum solemus: alia verò, licet nocte & ijsdem quæsierit actionibus, non ibi tamen quæsivit, ubi illum perdidit, sed in alio loco multum diverso, hoc est in medio tribulationum, ubi qui quærit, certam habet ejus inventionem. Quare constans semper manet hæc veritas, quod Deus in molli lecto appetitus inordinati perdatur, & qui illum in eo quærit, diligentiam non adhibet qua inveniat, immò majorem vim qua illum perdat. In loco mortificationis & asperitatis quærendus est ut inveniatur, nec enim invenitur, ubi perditur, si quis illum putet invenire postquàm perdidit.

7. Acumen fuit pium Victoris Antiochensis, quo ponderat, quod Angelus in aurora resurrectionis Dominicæ mulieribus venientibus ut Christi corpus in sepulchro quærerent, dixerit: *Surrexit, non est hic.* (Marc. 16.) Primo verbo se satis Angelus declaraverat: quare secundum addit ut devotæ mulieres illum intelligerent? Battologia videtur, sive superfluitas verborum, sed tamen non est, inquit ille, immò verò clarum mysticæ nostræ resurrectionis argumentum: hoc est, quod si quæramus vitam, mutemus locum, & de mortis sepulchro recedamus, nec enim Jesus redivivus invenitur, ubi mortuus erat & sepultus. *Surrexit. Unde hoc notum? Quia non est hic. Ecce locus, ubi posuerunt eum.* (Victor Antioch. hic.) Ita doctissimus Antiochensis, quibus verbis arbitratur Christum Dominum præfigurasse hic peccatorem, qui postquàm Deum perdidit, vitæ mores mutat, ut illum inveniat, & de morte peccati transeat ad vitam gratiæ, quam consequi non potuit nisi loci mutatione, & non vivens ubi antea erat mortuus. Mysterium hoc signant ea verba: *Surrexit, non est hic,* & hæc quoque, *Egressus foras flevit amarè.* Etenim de S. Petro dicit S. Hieron. quod egressus sit de domo, in qua magistrum suum negaverat, ut peccata sua deflens emendaret, sciens quàm difficile esset Deum invenire, ubi illum perdidisset. *Egressus, &c.*

Flevit amarè.

CONSIDERATIO III.

Petro ad criminum suorum emundationem lachrymæ servierunt pro baptismo: cùm ita mundus evaserit, postquàm illa defluerat, ac si numquam ea commisisset.

1. CArdinal. Petr. Damiani mirabilem hunc expendens effectum, quem benignissimi Salvatoris oculi operati sunt in Apostolo, qui illum negaverat, præclarissima hæc dicit verba: *Vide quid dicat Scriptura: Respexit Dominus Petrum &c. Respectum Christi sequitur fletus Petri, & lachrymarum amaritudo dulcedinem antiquæ dignitatis instaurat.* (S. P. Damian. Serm. de S. Martino) Itaque tantum abfuit, ut aliquid de pristina virtute & præterita justitia Petrus amitteret, ut etiam tam purus sanctusque fuerit, ac si non peccasset, hoc enim significat illa instauratio, seu antiquæ reparatio dignitatis.

Insignem nefas est præterire Glossæ Interlin. annotationem. Præcipit Deus in Levitico, ut in altari holocaustorum sacrificium pro peccato offerretur, quod ibi sanctum appellat: *Hæc quoque lex hostiæ pro delicto, Sancta sanctorum est.* (Levit. 7.) Quomodo Deus tale quid præcipis? Ignominia videtur inuri holocausto, quod est sacrificium tui nominis laudi consecratum, quod sanguine misceatur animalis, quod pro delicto moritur offerentis. Si animalia personas denotent suorum dominorum, quomodo constituis peccatorem, qui in eodem sacrificio se ut talem confitetur, à latere viri sancti? Audi responsum: magnæ namque servit consolationi peccatoris: *Quia æquè placet Deo virtus justorum, & digna pœnitentia peccatorum.* (Glossa Interl.) q. d. Ne peccatorem pœnitentem vocaveris peccatorem, sed justum: non illum reputes reum, qui peccata sua deflet, sed sanctum, & nedum sanctum, sed etiam sanctissimum, hoc quippe significat *Sanctum sanctorum*, id est, valde sanctum. Glossa doctrinam hanc hausit ex Theodoreto: sed non advertit unum

num notatu dignius, quod doctor hic annectit. Vocat hoc ita Deus, & hunc assignat sacrificio locum, *ad demulcendos oblatores, ut cognoscant, se non alienos esse à sanctis, cùm per pœnitentiam sanantur*, & sibi certò persuadeant, quod in album referantur sanctorum, ac si numquàm peccato fuissent inquinati.

2. Aliquando notavi mysticum effectum, quem in principe Naaman balnea Jordanis operata sunt. Omnibus innotuit quod dives hic, & fidelissimus, regis Syriæ minister leprosus fuerit, veneritque ad Prophetam Eliseum, ut ejus intercessione à lepra sua mundaretur. Hoc autem illi remedium

4.Reg.5. propheta præscripsit: *Vade, & lavare septies in Iordane, atque mundaberis.* His acquiescens circumstantijs, abijt Naaman, *descendit & lavit in Iordane septies, juxta sermonem viri Dei, & restituta est caro ejus, sicut caro pueri parvuli, & mundatus est.*

Hom. 42. §.26. Conveniunt SS PP. leprosum hunc symbolum esse peccatoris, ut etiam advertit doctissimus Episcopus de Lanuza: nam ea de causa prævidens vates Isaias Christum peccatis nostris oneratum, ait: *Vidimus eum quasi leprosum.* Hic peccator se purificat in aquis Jordanis; id est, secun-

D.Hier.in c. 7 Ezech. Isa.53. dùm D. Hieronym. *fluvio judicii*, & veræ pœnitentiæ significatione, in qua de peccatore reo judicium fertur & justitia. Multa se offerunt hic notanda: verùm hoc tantum notavero quod S. Pagina dicat de Naaman. *Et restituta est caro ejus, sicut caro pueri parvuli.* Movet autem mihi difficultatem qui fieri possit, ut vir maturâ ætate carnem acceperit pueri parvuli.

3. Ad dubii hujus enodationem cogor uti doctrinâ sancti Basilij Magni, quem aliàs citavimus. Notat hic rationem, quam Deus Jonæ reddebat, ob quam parceret civitati Ninive, cui tam gravia minatus fue-

Iona. 41. rat. *Ego non parcam Ninive civitati magnæ, in qua sunt plusquam centum viginti millia hominum, qui nesciunt, quid sit inter dexteram & sinistram suam?* Ne tibi videatur (inquit D. Basil.) quod illi simplices & ignorantes erant pueri, immò viri erant jam adulti & pœnitentes, per pœnitentiam ad statum primæ innocentiæ redierant. *Esto peccatores damnes, quid habes quod recens natos incuses?* D. Basil. Orat 2.

Et peccatores factos pœnitentes reverere, & recens natorum reverentiam habe. Probat autem insigniter conceptum suum, quia quando Deus per prophetam addixit morti Ninivitas, jam inter illos innocentes vivebant pueri, & ex consequenti dicendum, quod inculpabiles isti pueri fuerint eorum parentes, quibus criminum suorum pœnitentia statum restituit innocentiæ. Nunc igitur intelliges, quid S. Scriptura dicat de Principe Naaman: *Et restituta est caro ejus, sicut caro pueri*; hoc est, anima ejus per pœnitentiam tam pura, justa mundaque evasit, ac si fuisset anima pueri, qui nullum admisit peccatum. Hoc mysterium verba prædicta comprehendunt: *Restituta est, &c.* Suprema hæc est pœnitentiæ potestas, qua antiquissimus peccator ad dies illos revertitur, in quibus nascebatur.

Dixit quidpiam Salomon in Proverbijs suis primo intuitu difficile, & obscurum 4.
intellectu: *Iustus prior*, seu *in principio est accusator sui.* Novi varias ab Interpretibus Prov.18.
bis verbis expositiones adferri, aliis intentionibus congruas, sed ea quæ S. Gregor. habet auctorem, huc aptè cadit, suntque præclara ejus verba: *Iustus prior accusator est sui quilibet enim peccator conversus in fletibus, jam justus esse incipit, cùm cœperit accusare quod fecerit.* D.Greg. Hom.1. in Ezech. Quantum intelligo, S. Petrum oculis mentalibus intuebatur, dum hæc diceret Peccator jam pœnitens vocari potest justus, nullâ habitâ ratione status præteriti: tantam enim mutationem facere possunt tam brevi tempore lachrymæ pro peccatis effusæ, ut nequissimum peccatorem justum efficiant inculpabilem.

In eundem usum exponit S. Ambrosij alia verba Spiritus sancti, eodem ore eodemque calamo Salomonis exarata, quibus 5.
deplorat animam post peccata tam hilarem, lætamque, ut comedat, bibat, vivatque admodùm quieta, quasi nihil mali perpetrasset: *Talis est & via mulieris adulteræ, quæ comedit, & tergens os suum, dicit: Non sum operata malum.* Prov.30. Arripit S. Ambros. verba hæc, & eorum sensum detorquet ad animam peccatricem, sed facti pœnitentem, quæ contritionis lachrymis delicti sui sordes ita mun-

mundavit, ut fidenter dicere possit: *Non sum operata malum*; quia per pœnitentiam meam ita purificata sum, tamque pura reddita, ac si numquàm peccassem; quinimmò putat S. Ambrof. hunc esse literalem verborum sensum. *De hac igitur dixisse Prophetam puto: Ejusmodi est iniqua via mulieris meretricis, quæ cùm se abluerit, nihil se dicit fecisse pravum. De hac planè dictum est, quæ postquàm est fonte abluta Salvatoris, delictorum vitia non meminit, virtutem prædicationis assumit.* Et addit, quod ex adultera fiat virgo, & innocens ex peccatrice. *Hæc enim virtus Christi est Domini, ut quamvis peccator, qui ejus se unda abluerit, denuò in virginem reparatus, non meminerit ante quod fecit, & rediviva nativitate infantiæ innocentiam præferat, juventutis scelera non agnoscat, fitque virgo fides Christi, qui fuerat adulter corruptionis peccati.*

D. Ambr. ser. 1. de Samaritana.

6. Validissimus est conceptus, & proposito ni me fallat opinio, congruus, quem nunc expono. Angelus ille, qui loquebatur S. Joanni in Apocal. eique mandabat, ut Episcopo Asiæ scriberet, hanc illi formam literarum præscripsit: *Angelo Ephesi*, & statim: *Age pœnitentiam.* Videntur hæc verba, primâ facie apertè sibi contradicere: duo namque dicunt, quæ nullatenùs sibi possunt convenire, quia ex una parte Episcopos vocat Angelos: *Angelo dic*; & ex altera illis injungit, ut agant pœnitentiam. Si peccatores sunt, & crimina habent, quæ deplorent, quomodo vocantur Angeli? si puri sunt, & absque macula, & aliqua turpitudine, sicut Angeli, quomodo injungit illis morum emendationem? Optimè proponitur dubium, sed solvet illud doctissimè D. Ambrof. *Angelus dicitur, cui pœnitentiæ studium demandatur, ut nihil amisisse ne pristinis meritis æstimetur.* Vocantur Angeli Episcopi, quibus pœnitentia facienda præcipitur, ad consolationem peccatorum pœnitentium, quasi dicat: Ne despondeant animum peccatores, quia peccaverunt: si namque ante lapsum fuerint virtute Angeli, eo momento, quo dignam de peccatis suis egerint pœnitentiam, ad priorem, quem habebant, statum revertentur, ac si numquàm deliquerant. Ita sententia habet Petr. Damiani loquentis de Petro: *Lachrymarum amaritudo dulcedinem antiqua dignitatis instaurat.*

Apoc. 2.

Ambrof. hic.

7. Quàm appositè nobis occurrit consideratio D. Ennodij perpendentis benevolentiam, & affectum, quo pater prodigum filium excepit revertentem: etenim antequàm servi illum viderent, vestiri jussit, ut soli patri pateret ejus nuditas, cui tam gravis erat & amara. *Citò proferte stolam primam, & induite illum.* Quærit præfatus auctor, quam ob causam pater voluerit primam adferri stolam? An alia quæcumque non sufficeret illi, qui tam malè se habuerat, & totus laceris vestibus sordidus accedebat? Non, inquit, sed esse debebat prima, sive per primam intelligatur principalis, sive antiqua, qua filius in principio splendidus incesserat, per quam accipe gratiam, vel charitatem: etenim quamprimum illum vidit ex corde contritum, illum excepit ac si numquam aberrasset. *Ad stolam candidam, ad annulum pretiosum, ad divitias illas paternæ possessionis, quasi semper servasset jussa, revocavit.*

Luc. 15.

Ennod. in Euchar. de vita sua.

8. Difficile est intelligere quomodo verificari possit illud, quod Christus Dominus pridie passionis suæ dixit S. Petro: *Simon, ecce satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum, ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Simon esto vigilans, noveris enim quod diabolus te cribrandum expetierit, sed preces pro te fudi apud æternum Patrem meum, ut fides tua semper fixa permaneat. Quomodo esse potest hoc, cùm ex Evangelio constet, quod vix Christus hæc verba protulerat, quando Petrus in fide titubavit? Quæ virtus fuit hæc, & efficacia orationis Christi, si paulò pòst hæc columna vacillavit? Respondet huic dubio sanctus Hilarius: *Sed orat, ut Pater salvatos per se, nunc in nomine suo salvet ipse, & à deò salvat, ut Petri fides, pœnitentia subsequente non deficiat.* Non inanis fuit oratio Redemptoris, licet Petrus titubaverit, quia per ipsam Dominus veram illi impetravit pœnitentiam, quæ Petrum in priorem restituit gradum, tamque pura mansit ejus fides per lachrymas, ac si firma semper, constansque mansisset.

Luc. 22.

S. Hilar. lib. 10. de Trin.

num notatu dignius, quod doctor hic annectit. Vocat hoc ita Deus, & hunc assignat sacrificio locum, *ad demulcendos oblatores, ut cognoscant, se non alienos esse à sanctis, cùm per pœnitentiam sanantur*, & sibi certò persuadeant, quod in album referantur sanctorum, ac si numquàm peccato fuissent inquinati.

2. Aliquando notavi mysticum effectum, quem in principe Naaman balnea Jordanis operata sunt. Omnibus innotuit quod dives hic, & fidelissimus, regis Syriæ minister leprosus fuerit, veneritque ad Prophetam Eliseum, ut ejus intercessione à lepra sua mundaretur. Hoc autem illi remedium
4.Reg.5. propheta præscripsit: *Vade, & lavare septies in Iordane, atque mundaberis.* His acquiescens circumstantijs, abijt Naaman, *descendit & lavit in Iordane septies, juxta sermonem viri Dei, & restituta est caro ejus, sicut caro pueri parvuli, & mundatus est.*
Hom.42. §.26. Conveniunt SS PP. leprosum hunc symbolum esse peccatoris, ut etiam advertit doctissimus Episcopus de Lanuza: nam ea de causa prævidens vates Isaias Christum peccatis nostris oneratum, ait: *Vidimus eum quasi leprosum.* Hic peccator se purificat in aquis Jordanis, id est, secun-
D.Hier.in c.7 Ezech. dùm D. Hieronym. *fluvio judicii*, & veræ pœnitentiæ significatione], in qua de
Isa.53. peccatore reo judicium fertur & justitia. Multa se offerunt hic notanda: verùm hoc tantum notavero quod S. Pagina dicat de Naaman. *Et restituta est caro ejus, sicut caro pueri parvuli.* Movet autem mihi difficultatem qui fieri possit, ut vir maturâ ætate carnem acceperit pueri parvuli.

3. Ad dubii hujus enodationem cogor uti doctrinâ sancti Basilij Magni, quem aliàs citavimus. Notat hic rationem, quam Deus Jonæ reddebat, ob quam parceret civitati Ninive, cui tam gravia minatus fue-
Iona.4. rat. *Ego non parcam Ninive civitati magna, in qua sunt plusquam centum viginti millia hominum, qui nesciunt, quid sit inter dextram & sinistram suam?* Ne tibi videatur (inquit D. Basil.) quod illi simplices & ignorantes erant pueri, immò viri erant jam adulti & pœnitentes, per pœnitentiam ad statum primæ innocentiæ redierant. *Esto peccatores damnes, quid habes quod recèns natos incuses?* D.Basil.
Et peccatores facti pœnitentes reverere, & recens natorum reverentiam habe. Orat 2. Probat autem insigniter conceptum suum, quia quando Deus per prophetam addixit morti Ninivitas, jam inter illos innocentes vivebant pueri, & ex consequenti dicendum, quod inculpabiles isti pueri fuerint eorum parentes, quibus criminum suorum pœnitentia statum restituit innocentiæ. Nunc igitur intelliges, quid S. Scriptura dicat de Principe Naaman: *Et restituta est caro ejus, sicut caro pueri*; hoc est, anima ejus per pœnitentiam tam pura, justa mundaque evasit, ac si fuisset anima pueri, qui nullum admisit peccatum. Hoc mysterium verba prædicta comprehendunt: *Restituta est, &c* Suprema hæc est pœnitentiæ potestas, qua antiquissimus peccator ad dies illos revertitur, in quibus nascebatur.

Dixit quidpiam Salomon in Proverbijs 4.
suis primo intuitu difficile, & obscurum
intellectu: *Iustus prior*, seu *in principio est* Prov.18.
accusator sui. Novi varias ab Interpretibus his verbis expositiones adferri, aliis inten- D.Greg.
tionibus congruas, sed ea quæ S. Gregor. Hom.1. in
habet auctorem, huc aptè cadit, suntque Ezech.
præclara ejus verba: *Iustus prior accusator est sui quilibet enim peccator conversus in fletibus, jam justus esse incipit, cùm cœperit accusare quod fecerit.* Quantum intelligo, S Petrum oculis mentalibus intuebatur, dum hæc diceret Peccator jam pœnitens vocari potest justus, nullâ habitâ ratione statûs præteriti: tantam enim mutationem facere possunt tam brevi tempore lachrymæ pro peccatis effusæ, ut nequissimum peccatorem justum efficiant inculpabilem.

In eundem usum exponit S. Ambrosij a- 5.
lia verba Spiritus sancti, eodem ore eodemque calamo Salomonis exarata, quibus deplorat animam post peccata tam hilarem, lætamque, ut comedat, bibat, vivatque admodùm quieta, quasi nihil mali per-
petrasset: *Talis est & via mulieris adulteræ, quæ* Prov.30.
comedit, & tergens os suum, dicit: Non sum operata malum. Arripit S. Ambros. verba hæc, & eorum sensum detorquet ad animam peccatricem, sed facti pœnitentem, quæ contritionis lachrymis delicti sui sordes ita mun-

mundavit, ut fidenter dicere possit: *Non sum operata malum*; quia per pœnitentiam meam ita purificata sum, tamque pura reddita, ac si numquàm peccassem; quinimmò putat S. Ambros. hunc esse literalem verborum sensum. *De hac igitur dixisse Prophetam puto: Ejusmodi est iniqua via mulieris meretricis, quæ cùm se abluerit, nihil se dicit fecisse pravum. De hac planè dictum est, quæ postquàm est fonte abluta Salvatoris, delictorum vitia non meminit, virtutem prædicationis assumit.* Et addit, quod ex adultera fiat virgo, & innocens ex peccatrice. *Hæc enim virtus Christi est Domini, ut quamvis peccator, qui ejus fonda abluerit, denuò in virginem reparatus, non meminerit ante quod fecit, & rediviva nativitate infantiæ innocentiam præferat; juventutis scelera non agnoscat, sitque virgo fides Christi, qui fuerat adulter corruptionis peccati.*

D. Ambr. ser. 1. de Samaritana.

6. Validissimus est conceptus, & proposito ni me fallat opinio, congruus, quem nunc expono. Angelus ille, qui loquebatur S. Joanni in Apocal. eique mandabat, ut Episcopo Asiæ scriberet, hanc illi formam literarum præscripsit: *Angelo Ephesi*, & statim: *Age pœnitentiam.* Videntur hæc verba, primâ facie apertè sibi contradicere: duo namque dicunt, quæ nullatenus sibi possunt convenire, quia ex una parte Episcopos vocat Angelos: *Angelo dic*; & ex altera illis injungit, ut agant pœnitentiam. Si peccatores sunt, & crimina habent, quæ deplorent, quomodo vocantur Angeli? si puri sunt, & absque macula, & aliqua turpitudine, sicut Angeli, quomodo injungit illis morum emendationem? Optimè proponitur dubium, sed solvet illud doctissimè D. Ambros. *Angelus dicitur, cui pœnitentiæ studium demandatur, ut nihil amisisse ne pristinis meritis intimetur.* Vocantur Angeli Episcopi, quibus pœnitentia facienda præcipitur, ad consolationem peccatorum pœnitentium, quasi dicat: Ne despondeant animum peccatores, quia peccaverunt: si namque ante lapsum fuerint virtute Angeli, eo momento, quo dignam de peccatis suis egerint pœnitentiam, ad priorem, quem habebant, statum revertentur, ac si numquàm deliquerant. Ita sententia habet Petr. Damiani loquentis de Petro: *Lachrymarum amaritudo dulcedinem antiquæ dignitatis instaurat.*

Apoc. 2.

Ambros. hic.

Quàm appositè nobis occurrit consideratio D. Ennodij perpendentis benevolentiam, & affectum, quo pater prodigum filium excepit revertentem: etenim antequàm servi illum viderent, vestiri jussit, ut soli patri pateret ejus nuditas, cui tam gravis erat & amara. *Citò proferte stolam primam, & induite illum.* Quærit præfatus auctor, quam ob causam pater voluerit primam afferri stolam? An alia quæcumque non sufficeret illi, qui tam malè se habuerat, & totus laceris vestibus sordidus accedebat? Non, inquit, sed esse debebat prima, sive per primam intelligatur principalis, sive antiqua, qua filius in principio splendidus incesserat, per quam accipe gratiam, vel charitatem: etenim quamprimum illum vidit ex corde contritum, illum excepit ac si numquam aberrasset. *Ad stolam candidam, ad annulum pretiosum, ad divitias illas paternæ possessionis, quasi semper servasset jussa, revocavit.* 7.

Luc. 15.

Ennod. in Euchar. de vita sua.

Difficile est intelligere quomodo verificari possit illud, quod Christus Dominus pridie passionis suæ dixit S. Petro: *Simon, ecce satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum, ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.* Simon esto vigilans, noveris enim quod diabolus te cribrandum expetierit, sed preces pro te fudi apud æternum Patrem meum, ut fides tua semper fixa permaneat. Quomodo esse potest hoc, cùm ex Evangelio constet, quod vix Christus hæc verba protulerat, quando Petrus in fide titubavit? Quæ virtus fuit hæc, & efficacia orationis Christi, si paulò pòst hæc columna vacillavit? Respondet huic dubio sanctus Hilarius: *Sed erat, ut Pater salvatos per se, nunc in nomine suo salvet ipse, & à deò salvat, ut Petri fides, pœnitentia subsequente non deficiat.* Non inanis fuit oratio Redemptoris, licet Petrus titubaverit, quia per ipsam Dominus veram illi impetravit pœnitentiam, quæ Petrum in priorem restituit gradum, tamque pura mansit ejus fides per lachrymas, ac si firma semper, constansque mansisset. 8.

Luc. 22.

S. Hilar. lib. 10. de Trin.

9. Et ita concinnè notavit D. Chrysost. quando Dominus Petrum acri illi subjecit amoris sui examini, & ab eo quæsivit? *Diligis me plus his?* ut illi oves suas committeret, quòd tunc quæsivit ab illo, utrum jam in præsenti plus cæteris eum diligeret, præteritæ negationis immemor. *Tamquàm negationis oblivisceretur, fratrum curam illi committit, neque negationis meminit, neque exprobrat, tantùm dicit: Si amas me, fratrum curam suscipias.* Tam benignum dulcis magister se discipulo pœnitenti præbuit, ac si offensæ in eum commissæ non recordaretur: quando tertiò illum abnegaverat, & debitæ fidei, amorique non responderat, tam amicè tamen illi loquebatur, & fidenter, ac si numquam amoris officio debito defuisset; non fuit in Petro culpa præterita, ut illi Christus minus benè vellet, immò verò fecit eum gregis sui Pastorem, ut omnibus innotesceret, quod culpa lachrymis eluta, quasi non commissa habeatur. Hæc omnia assumptum nostrum efficaciter probant: lachrymas nimirùm Apostoli sic eum purificasse, ut tam mundus fuerit, ac si numquàm deliquisset.

Ioan. 21.

D. Chrys. Hom. 87.

Flevit.

CONSIDERATIO IV.

Prudentem si Petrus ostendit, dum criminum suorum veniam peteret, non verbis, sed oculis usus: lex etenim est prudentium, ut eam utilitatis suæ suspectam habeant causam, quæ aliquando damnum illis intulit.

1. NUlla refert historia Petrum locutum fuisse, sed obmutuit, linguâ suâ tacens, & oculis exclamans. Quæro: Qui ad negandum potuit linguam solvere, numquid posset eam ad confitendum exercere? David pœnitens dixit: *Peccavi.* Publicanus oravit: *Deus propitius esto mihi peccatori.* Iob exclamabat: *Cur non tollis peccatum meum, & quare non aufers iniquitatem meam?* Solus Petrus tacet, ille qui loquendo deliquerat. Non capio. Numquid non audet? Numquid illum spiritus deficit, & animus? Numquid peccatum suum leve credidit? Numquid de divina fidit misericordia? An fortè socordia fuit & diffidentia? Quis novus affectus linguam ejus alligavit? Quis obsecro linguam illam verbis privavit, quæ tam copiosa reperit, ut magistri sui divinitatem extolleret? Loquatur Petrus commodo suo, qui loqui damno suo, & si locutus est, quando tacere debuerat, quare tacet, quando ratio loquelam exigebat? Certum est, Auditores, quod mysterio non caret profundum hoc oris Petri silentium, si laudem meretur flentium oculorum ejus eloquentia. Dicat hæc omnia S. Maximus Episcopus, qui in hac materia reliquis elegantiùs locutus est. *Et ideò Petrus jam non utitur sermone, quo fefellerat, quo peccaverat, quo fidem amiserat, ne per id ei non crederetur ad confitendum, quo usus fuerat ad peccandum, & per hoc mavult causam suam flere quàm dicere, & quod voce negaverat, lachrymis confiteri.* Indubiè tam sanctum, quàm prudens fuit Petri consilium: ore suo peccavit, Magistrum suum Dominum negans: ex hac igitur parte ita perdiderat auctoritatem, ut si illam instrumentum suæ faceret confessionis, pœnitentiam suam redderet suspectam. Oculis non deliquerat, eaque illis fidit. In culpâ fuit lingua, innocentes oculi: verba fuere perfidiosa sed fideles lachrymas effundunt oculi. Igitur lachrymæ gratiam, & remissionem impetrant, si quidem verba culpam admiserunt.

2. Reg. 12. Luc. 18. Iob. 7.

S. Maxi. Hom. 3. de pœnit.

Adam ubi es? Ita Deus primum hominem post peccatum interrogavit. *Vocavitque Dominus Deus Adam, & dixit ei: Adam ubi es?* Quis hoc non admiretur? Quærit Deus, quasi non sciret, cùm de fide sit, nihil infinitam ejus latere sapientiam. Mille proferunt SS. PP. elegantias ad hujus dubij solutionem. Sed facilè hoc mihi solvitur, si supponamus doctrinam Hugonis Victorini, quam paulò superiùs aliâ intentione citavimus, nimirum, quod Adam juxta eandem arborem se absconderit, cujus fructus ei occasio fuerat inobedientiæ, quod S. textus insinuat, dicens: *Absconditse Adam,* 2.

Gen. 3.

Adam, & uxor ejus à facie Domini Dei in medio ligni Paradisi. Rogat igitur ab illo Deus: *Adam ubi es?* quasi qui non credat, quod clarè videt, & velut admirans ait: *Quomodo si in esca invenisti falsitatem, in foliis requirebas veritatem?* q.d. Satis insipienter peccatum commisisti, sed in eo multo imprudentiùs errasti, quod ei te credideris, quod tibi calamitatis tuæ fuit occasio. Si arbor hæc infortunii tui fuit instrumentum, quâ gratiâ tibi persuasisti, ex ea tibi venire posse bonum? Quomodo speras in ea sanari, in quo peccasti? Quomodo eò velut ad asylum confugis, ubi deliquisti? Apage te hinc Adam: nec enim major dari potest amentia, quàm si homo securus eò revertatur, ubi vita illum, & Dei sui gratiâ spoliarunt, sicut non potest major dari prudentia, quam si quis commodi suspectam eam habeat occasionem, ex qua certam incommodi sui passus est occasionem.

3. Duas sententias notavi ex patriarcha Jacob, atque in iis fortissimum discursus nostri fulcimentum. Hic Dei famulus molestias patiebatur hinc ex avaritia tyranni Laban, inde plures habebat uxores, multamque prolem, eratque à Deo quoad temporalia supereffluenter benedictus. Decrevit animo noctè discedere, sicut ignoraret socer discessum: rem cum domesticis suis communicat, & opportunè captaque occasione proficiscitur: *Noluit Iacob confiteri socero suo quod fugeret.* Fugientem igitur Laban assequitur, & expostulat, cur fugam illi non indicaverit, & absque ejus licentia discesserit: atque inter alia Jacob hanc illi fugæ suæ dedit rationem: *Timui, ne violenter auferres filias tuas*; meas nunc uxores. Notat hic Rupertus. Respondit Jacob ad soceri sui objectionem, quasi stultè fecisset: *Stultè operatus es.* Ut autem illi significaret, quod non insipienter, sed sapienter fecisset, hæc illi verba respondit: *Timui,* &c. q.d. Ne stultitiam argueris, sed prudentiam laudaveris, quod tibi non credidi, qui mihi priùs fidem fregisti, mille me calumniis exaggerasti, contractum inter nos initum, prævaricatus es, verbo tuo non stetisti, obsequiis meis non satisfecisti, decies mihi tulisti, quod sudore meo mihi comparaveram, & dare tenebaris, postquàm diu suprà vires laboravi. An ergo magna non fuisset simplicitas, si meam tibi revelassem mentem, qui tot jam malis me onerasti? Nemo negarit: quis enim umquàm stultiùs operatus est, quàm qui beneficium ab illo speravit, à quo tanta damna prius accepit? Timui, tamquam prudens, si namque rescivisses, sicut cetera bona mea rapuisti, ita quoque uxoribus me spoliasses. Nihil mihi cum Laban, soli Deo fidere tutum, in quo nulla potest fraus reperiri. *Quod nescio te profectus sum, non solùm injustitia non est argumentum, verum etiam stultitia repugnat, sapientia, vel rationis effectus est: stultus namque is jure dicendus est, qui malum unde sibi sentit imminere, non cavet; ego autem mihi cavendum à te non dubius sciebam, quippe cùm tu immutaveris mercedem meam decem vicibus. Si igitur mihi non cavissem, ut inscio te proficiscerer, & cælesti meipsum tutelæ committens, & credens custodia, quam mihi pollicitus est, tunc ego stultus potiùs, damnis meis arguentibus, invenirer.* Fusius est originale, quisque sibi inde ea sumat verba, quæ magis placuerint.

Gen. 31. — Rupert. l.7.c.43.

4. Quando filii Jacob secundò profecti sunt in Ægyptum ut emerent triticum, fame & panis inopiâ illos acriter urgente; graviter apud patrem, ut potissimùm Ruben, institerunt, ut traderet illis fratrem suum Beniamin, quia proregi Ægypti polliciti fuerant, se eum adducturos, ut Simeonem libertati restitueret, quem captivum detinebat. Sed vir sanctus & senex multam illis objecit difficultatem, & quantumcumque precibus, & rationibus premerent, permittere tamen noluit filii discessum. *Non descendet filius meus vobiscum*; causam textus indicat: *Ne fortè in itinere quidquam mali patiatur.* Pignora sunt hæc amoris Jacob erga Beniamin, quod non assentiat, eum periculo exponi. An ergo non attendit quid aliis in via mali posset evenire, nec periculum, cui vita eorum apud barbaras nationes exponebatur, & tantùm sistit in Beniamin filio formosissimæ Rachel? Sed hoc proposito nostro non militat. Illud autem benè, quod acutè notat Theodoretus. Nam cùm tandem omnium petitioni annuerit, tradideritque Beniamin, ut eò cum ipsis abiret; noluit tamen eum uni Ruben nominatim fidere. Quare? Cum enim pater Jacob recordaretur injuriæ, quam sibi filius hic incestuosus intulerat, veteres canos suos non

Gen. 42.

reveritus, & doctus experientiâ, noluit se periculo exponere, ne malè Ruben custodiret Benjamin, habebat enim eum ut pupillam oculi sui: & quamvis montes aureos pro Benjamin promitteret, & duos filios suo pro uno neci offerret, suamque personam oppignoraret, quod incolumem eum reduceret, non credidit tamen, quod in eâ re sibi fidelem operam præstaret, aut esse posset boni alicujus occasio ille, qui tam grave illi malum intulerat *Iacob filium suum Benjamin committere recusabat memor sceleris, atque incesti.* ait prudentissimè Theodoretus. *Theodor. hic.*

5. Adducunt igitur quasi inviro patre secum fratrem Benjamin, cum eo veniunt in Ægyptum, ad conspectum introducuntur Gubernatoris, quos sic ille interrogat: *Sanúsne est pater vester senex?* Responderunt illi: *Adhuc vivit* Attendite (inquit Oleaster) non a vobis hoc quæritur: nec est consentiens quæsito ista responsio. Hoc scire desiderat, an sospes sit parens, velut certum habens, supponens quod vivat. Satis intelligunt interrogationem, sed ex industria sermonibus pepercerunt, & in verbis suis succinctè responderunt, inquit Oleaster: meminerant enim damni ac periculi, quod parvâ suâ cautelâ prius incurrerant, quando responderunt ad non interrogata, idcirco nunc multo minora respondent, quàm ab illis petantur *Quia antè liberaliores in verbis plusquàm oportet fuerant, interrogatus tantùm respondere jam didicerant.* *Oleast. hic.* Indubiè hac occasione prudenter se habuerunt, nec linguis suis, nec paucis suis fidentes verbis: quia præsens aderat illis malum, quod ex nimia loquela prius incurrerant, docuit illos experientia (ut unica vice dicamus) prudenter agere, & parcè loqui, qui prius ex præcipitantia corruerant

6. *Praceptor salva nos, perimus.* Ita Discipuli Christum invocant, dum ex sævissima pelagi tempestate mortis periculum sibi formidant, ut refert sanctus Matthæus. Ilicò surrexit, ventos compescuit, undas sedavit, & mari dixit: Obmutesce *Surgens imperavit ventu*; ita ut nullum præteritæ tempestatis vestigium remaneret, cùm naturale sit mari, paulatim sedari ac subsidere. Et ita dicit S. Lucas. *Facta est tranquillitas magna*; *Luc. 8.* ita ut Christus non imperaverit ventis abire, sed tantùm quiescere. Hic siste, inquit acumine sibi solito D. Gregor Nyssenus, & mecum proficiscere in hortum florum virtutum dilectæ illius Sponsæ Dei, & audi quid illa dicat Aquiloni, cui infensa erat ob damnum floribus, herbisque amœni sui horti illatum. *Surge Aquilo, & veni Auster.* *Cant. 4.* Apage hinc Aquilo, nec volo ut intres amplius, & perfles hortum meum. Quid hoc est, Sponsa sanctissima? An non tibi satis est imperare Aquiloni, ut cesset & à flatu quiescat, ut Christus in simili causâ fecit? sed cur præcipis ut abeat, nec amplius in tua societate versetur? An fortassis est hoc velle, ut imperium tuum superet illud Sponsi tui præceptum? Sufficiat tibi ut turbines non excitet, nec velis ut abeat. Age, Sponsam non intelligis (inquit magnus Nyssenus) ut enim propriam noverat infirmitatem, prudenter se timidam ostendit Quod Sponsus ejus ventis imperet ut obmurescant, non autem ut abeant, nemo miretur, divinam enim fortitudinem evertere non possunt, quantumcumque illi appropinquent; Sponsa verò se tenellam & debilem considerabat, sciebat autem Aquilonem esse asperum, & floribus horti sui perniciosum, quique aliàs non leve intulerat illi damnum: *Ab Aquilone panditur omne malum*; *Ier. 1.* quare licet in præsenti se contineret Aquilo, si non abiret, denuò reverteretur, & priora, pejoraque faceret; unde prudentiam non sapit, bonum ab illo aliquod sperare, qui tibi tot intulit mala. Dicat, Christus turbinibus ut quiescant, qui quamvis maneant ubi erant, illi nocere nequaquam possunt; Verùm Sponsa, cui, quia fragilis est, nocere possunt, non eis fidat, dicat illis ut ab horto suo discedant, ut tanto etiam securiùs flare posset benignissimus, suisque floribus favens Auster. *Non enim eum jubet quiescere, quomodo in maris tempestate jussit Dominus fluctibus quiescere, & silentium agere, sed imperat ut recedat, & fugiat, ut absque ullo impedimento fluat Auster, nullo adverso flatu obsistente ejus impetui, dicens: Surge Aquilo* *Nicen. Hom 10. in Cant.* Ita præfatus Nyssenus.

Nonnumquàm substiti ad tantam incredulitatem, quantam ostenderunt Apostoli, & nominatim D. Petrus eorum primipilus cùm nova à mulieribus de redivivo Domino 7.

Domino audirent. Casus hic erat: Dixerat mulieribus Angelus, quæ venerant ad sepulchrum ut ungerent corpus Domini, quod jam surrexisset à mortuis, & confestim cucurrerunt hoc Apostolis nuntiare, & licet eorum nemo crediderit, Petrus tamen minus omnibus illis fidit: etenim

Luc. 24. (attestante Luc.) *cucurrit ad monumentum*, ut illud inspiceret, timens esse falsum id quod mulieres asserebant, nimis scilicet ad credendum faciles. Quæ ratio obstare poterat, ne Rector Apostolici Collegii dare vellet fidem mulieribus tam læta nuntiantibus? Dixit hoc alius Petrus, nempe Chrysologus verbis ad miraculum præclaris.

P. Chrysol. *Veteranus Petrus feminam non facile audit feminis nuntiantibus, tardè & ut veteranus deliberat, ne ut puer incurrat.* Experientia magna est magistra, & læsi discimus prudentiam (*De los acuchillados se hazen avisados*) Jam Petrus experientiâ didicerat, ne facilè credere mulieribus, qui à pauco tempore fuerat ab illis deceptus, velut veteranus miles decipi se non est passus, & velut vir cordatus ac prudens, ut suspectam habuit boni sui causam illas, quas damni sui tulerat instrumenta.

8. Ob eandem rationem quando Christus eum examinavit de amore, & ab eo quæsivit: *Diligis me plus his?* Respondit (ut notat Divus Augustinus) illi: *Diligo*, & ad illud: *Plus*; tacuit: cùm Dominus, non solùm petierit ab illo, num eum diligeret, sed etiam an plus aliis sociis, hoc est cum excellentiâ, & singulari amore. *Tu scis, Domine,*

Joan. 21. *quia amo te*; non autem addidit: *plus his.* Et addit textus Petrum contristatum: *quia dixit ei tertiò: Amas me?* Indoluit, quod tam arctè funes constringeret, sed plura non dixit, nisi hoc tantùm: *Tu scis quia amo te* q. d. (sic intelligo annotationem Divi Augustini:) Heu Domine mi! quàm odiosæ sunt istæ comparationes! & mihi cum illis valde malè successit: recordor enim, quod licet jactanter promisissem mori me velle tecum, quamvis omnes te deserent:

Matt. 26. *Et si omnes scandalizati fuerint in te: ego numquam scandalizabor*; tamen primus fuerim, qui fidei, & amori non satisfeci, quem tibi debebam: nolim ut modò mihi simile quid eveniat; itaque expedit, pauca loqui, dicere sufficit: *Tu scis quia amo te* An non advertis, quàm parcus, quamque prudens sit in lingua, sibique timeat? *Non addidit; Plus his*; idcircò tantùm, quia semel illum lingua decepit, suo nos exemplo docens, ut semper suspectam habeamus nostræ salutis causam eam, qua damnationi nostræ servivit.

Flevit amarè.

CONSIDERATIO V.

Lacrimæ eo tantum fine elatæ sunt, ut criminibus impendantur diluendis, detorquet autem earum inclinationem, qui illas extra hanc necessitatem effundit.

Malorum omnium maximum culpa mortalis est, quia bono omnium maximo privat, nempe Deo, & cùm Deus omnia possit, non tamen tantum potest inferre malum, omne namque tartari malum minus est illo, & valde pauca novit ille, qui levioribus pœnis gravatus, & gravibus oneratus culpis, dolenter nimis deflet pœnas, & peccata leviter pertransit. Quapropter ne in tam gravem labamur errorem, docet nos Spiritus Sanctus exemplo sanctorum, ut eos imitemur: si qui cùm ut infirmi ceciderunt, ut prudenter resurrexerunt, & lacrimas suas noverunt dignis impendere rebus, cùm illas non effuderint ob jacturam facultatum, honoris, sanitatis, vitæ, aut rei alicujus temporalis, sed quia divinam offenderunt majestatem; & tales fuisse dicimus sancti Petri lacrimas. *Audi* D. Chrys. *igitur* (ex Chrysostomo) *ut Petrus amore* Hom. 5 in *Christi victus ardeat, & anima, & vita, &* Epist. ad *omnibus rebus illum anteponens, quem dum* Rom. *abnegasset, non ob supplicium luxit, sed quod, quem amabat, eum se negasse videret.* 1.

Mysteriis abundat illa maledictio (secundùm gravissimos Doctores) qua David montes Gelboe perstrinxit. *Montes Gelboe,* 2.

2.Reg. 1. *Gelboe, nec ros, nec pluvia veniant super vos, neque sint agri primitiarum: &c. Ibi abjectus est clypeus fortium, &c. Omnes montes in circuitu ejus visitet Dominus, à Gelboe autem transeat.* Quales sunt istæ imprecationes, quærit Theodoretus? Quo jure potest montibus istis maledicere, talemque imprecari pœnam, si nullam in morte Saul & clade exercitus Israël habuere culpam? Inordinatus admodùm videtur hic ejus dolor ex morte Saulis inimici, quo non habuit alium infensiorem, qui vitæ illius toties insidias struxerat, & per cujus mortem periculis omnibus jam liber evaserat. Quis jucundior Davidi dies illuxit, quàm ille, in quo pacificam regni Israël possessionem jam obtinebat? Quomodo igitur tam effusus in lacrimas, ob mortem inimici? Respondeat

Theodor. q. 3 in L. 2.Reg. Theodoretus: *Admirari oportet prophetam, & Regem malevoli viri audita cæde, non solùm luxit, sed etiam acerbè est lamentatus.* Hic scopus non fuit, in quem lacrimas suas David dirigebat, temporalis scilicet mors Saulis, hanc enim mundanus quilibet lugere poterat, sed ad altiora mens ejus ascendit. Planxit David Saulem in peccato mortuum, nec tantam vim habuit Regni jam certa possessio ad lætificandum Davidem, quantam condemnatio Saulis, ad eam tristandum illum.

3. Aliud accipiamus à Davide eidem intentioni non minus opportunum. Notat maximus Ecclesiæ Doctor S. Hieron. quod Spiritus Sanctus dicat, quod tametsi David tenerè diligeret filium primogenitum ex Bethsabee natum, & consequenter non minori affectu vitam ejus persecutus fuerit, ut satis ostendunt pietatis opera, quibus toto corde incumbebat, quamdiu puer infirmaretur: quando tamen ei mors pueri denuntiabatur, cilicium exuit, quod induerat lacrimas abstersit, parari que sibi mandavit mensam jam totus alacer, dixitque: *Nunc autem quia mortuus est, quare jejuno?* Porrò dum intelligit Absolonem filium in bello cecidisse, planctum edidit amarum.

2.Reg 18. *Ascendit cœnaculum portæ & flevit: Absalon fili mi, fili mi Absolon, quis mihi det, ut ego moriar pro te?* & morte mea vitam tibi restituam? Quid hoc? inquit Divus Hieronymus, fierine potest ut David plus contristetur de morte filii proditoris, quàm innocentis pueri? Non capio. Hic amor ordinem non servat, nec justè dolorem suum expendit. Illi, qui hoc ita considerat, videtur sic esse, verùm Rex sanctissimus satisfacit muneri servi Dei, verique patris. *Scribitur David justè flevisse filium parricidam, qui alium parvulum, quia sciebat eum non peccasse, non flevit.* D. Hier. Ep. 25. ad Paul de obitu Blesillæ. Deflevit David mortem Absalonis, filii utique in malo statu mortui, non autem temporalis vitæ jacturam, vitam animæ deploravit, quam perdiderat, & non mortem corporis, quæ utrique contigerat. Doleat gravissimè David filium, qui moriens damnatur; lætetur autem in morte innocentis, qui salvatur.

Nescio an aliquis attenderit illi maledictioni, quam Job primo nativitatis, immò etiam conceptionis suæ diei imprecatus est. 4. *Pereat dies in qua natus sum, & nox, in qua dictum est, conceptus est homo.* Audit illum S. Ambrosius, & quasi admiratur, quod sanctus hic vir illi maledicat diei, in quo minus habuit quod doleret, & non vitæ suæ diebus, in quibus adversitatum, calamitatumque desuvia passus est. Ratio hujus fuit, quod sicut dies, quibus Job vixit, dies fuere spirituales, hoc est dies absque peccato transacti, in quibus nullam commisit culpam, ob quam divinam perderet gratiam, ipsomet teste: *Neque enim reprehendit cor meum in omni vita mea;* Iob. 27. idcircò nullam ostendit tristitiam, quòd illis diebus vixerit, verumtamen dies conceptionis ejus & nativitatis, fuere dies, in quibus anima ipsius erat peccato inquinata, illos autem solummodò dignos censet omni dolore & tristitia. *Nam quod maledicit diei, dicens: Pereat dies, in qua natus sum, ad prophetiam pertinet. pereat, inquit dies sæcularis, ut dies spiritualis oriatur.* D. Ambr. l. 4. in Luc. ad c. 4. Non inhæret Job malis pœnæ, quam patitur, ut ex illa contristetur (inquit S. Ambros.) sed malum expendit culpæ, quam defleat. Paratum habebat responsum ad omnium bonorum temporalium jacturam. Ad divitias ita respondebat: Noveram caducas eas esse & perituras; ad honorem: Præsciebam illum à mihi auferri posse ab eo, qui dederat. Ad mortem filiorum, & amicorum defectionem: Nec hoc me latebat, eos esse homines, ac proinde mutabiles, & inconstantes, tantùm in amissione bonorum spiritualium lacrimas nesciebat reprimere,

vel

vel mitigare dolorem. Hoc est: *Pereat dies in qua natus sum.*

5. In Psalterio suo describit propheta Rex profectionem filiorum Israël, quando captivi deducebantur in Babyloniam *Super*
Psal. 136. *flumina Babylonis, illic sedimus & flevimus, dum recordaremur tui Sion.* Quando pedites, & discalceati, victorem sequentes, ad verticem montis accessimus, ex quo Babylonia videbatur, ejusque apparebant fluvii dulcem renovantes memoriam pulcherrimæ nostræ Sion, sedimus, & fræna lacrimis laxavimus, exilium nostrum plangentes, & lacrimæ nobis itineris erant levamen. Duo hîc curiosè notavit Os aureum Chrysostomus, unum, quod non leviter, & modico tempore fleverint, sed diu, ut denotarent copiosas, quas effundebant lacrimas: aliud autem, quod temporalem non defleverunt tribulationem, quam patiebantur, sed absentiam a domo Dei, quam peccatis suis meruerant, *quasi damnum temporale multo levius, quàm spirituale sustinerent.* Quo probatur eos non afflictos fuisse ob damnum corporale, sed spirituale deplorasse. Non mala pœnæ molestè ferebant, sed culpæ tantùm sentiebant, optantes divinæ gratiæ posse restitui, qua demerito suo carebant. *Flevimus dum recordaremur tui Sion.*

D. Chrys. cit. à Mendoza in 1. Reg c. 24. n. 22. in exposit. litt.

6. Ecclesiasticus rem dicit notatu dignam.
Eccl. 22. *Luctus mortui septem dies, fatui autem & impii omnes dies vitæ illorum.* q. d. Qui moritur, septem dierum meretur luctum, sed peccator, & stultus toto vitæ tempore deploretur. Satis acutè perpendit Cardinalis Vitriacus distinctionem, quam Spiritus Sanctus ponit inter mortem ejus, qui moritur, & mortem peccatoris, ac si non esset mors illa utriusque, cùm velit ut deploratio unius suos habeant limites, alterius verò nullam admittant mensuram. Vult autem indicare, ut eum, qui corporaliter moritur, septiduo lugeamus, illum verò, qui secundum animam, quamdiu vixerit. *Magis enim dolendum est, & lugendum de his, qui per peccata egrediuntur, quàm de his, qui corporaliter moriuntur. Unde Ecclesiasticus: luctus mortui septem dies, fatui autem, & impii omnes dies vitæ eorum;* & meritò, nec enim levem saperet amentiam, tam acerbè lugere corpus, à quo decedit anima, & non deflere animam, ex qua Deus emigravit.

Vitria. Dom. 6. post. Pent. serm. 6.

De se testimonium perhibet Daniel, 7.
quod oculi sui fontes fuerint lacrimarum, nec cibi aut potus habuerit appetitum, nec ullum corpori suo permiserit refrigerium, quando cum populo Hebraico captivus sub potestate tenebatur Assyriorum, ita ut trium hebdomadarum spatio a lacrimando se non continuerit. *In diebus illis* *Dan. 10.*
ego Daniel lugebam trium hebdomadarum diebus, panem desiderabilem non comedi, & caro, & vinum non introierunt in os meum, sed neque unguento unctus sum. Quærunt Interpretes, quam ob causam propheta tam amarè luxerit? Quia licet verum sit, quod absentia patriæ sit molesta, & memoria nativi aëris semper occlamet, certum tamen est hanc rationem ibi non valuisse, quia licet extorris esset, Regi tamen erat familiaris honoribus & beneficiis, si quis alius, ita ornatus, ut materiam haberet sufficientem, qua pœnas suas alleviaret, & mœrorem à corde depelleret; sed nec ratio illi suppetebat, dolendi pro populo: quia ea occasione, qua lugebat populus, jam Daniel literas habebat libertatis, & salvum conductum, ad revertendum in terram Israël, ob quæ magis lætari populus poterat, quàm lacrimari. Quænam igitur tanti luctus ratio? Illam dat Theodoretus literalem, & proposito nostro conformem. *Verumenimverò si quis hæc singula diligenter examinaret, hæc eadem comperiet Danieli doloris caussa fuisse, cùm enim Rex omnibus quicumque cuperent, libertatem ac reditum in patriam concessisset, complures, qui sibi in Babylone domos construxerant, earum quasi vinculo devincti, neglecto in patriam reditu, externam patriæ regionem prætulerunt. Hoc itaque beato Danieli maximum attulit luctum.* q. d. Si rem penitiùs inspiciamus, sufficientem habuit Daniel causam, ut Jeremiæ lamenta assumeret, quandoquidem oculis suis cerneret, quod eo tempore, quo nonnulli gratia utebantur à rege concessa, qua in pristinam vindicabantur libertatem, illorum multi malis suis tam pertinaciter inhærebant, & opibus, quas ibi congregaverant, tam fixe inhærebant, ut mallent ibi captivi vivere

Theodor. Orat 10. in Daniel.

vivere, quàm liberi in terram nativitatis reverti. Cùm autem propheta sciret, societatem & communicationem malorum admodùm esse contagiosam, nec non intelligeret propensionem, qua Hebræi ad idololatriam inclinabant, certissimè sibi persuasit futurum, ut facilè moribus eorum se conformarent, inter quos vivebant, ritusque barbaros, & gentiles sequerentur. Hoc autem graviter indoluit, hæc ei causa lamentandi fuit, non temporalis captivitas, cui voluntariè se subjiciunt, sed spiritualis animarum; quam illis, ut prudens, formidabat; idcirco tribus hebdomadibus in luctu perseverabat. *Ego Daniel lugebam trium hebdomadarum diebus*; quò doceamur peccata tantùm deflere, sive propria, sive aliena, sive realia, sive imaginaria, etenim perditio Dei malum est tam grande, ut quascunque ob eam rem possint effundere lacrimas, & minus benè impendantur, quæ aliam quamvis ob causam vertuntur.

8. Modò causam noveris, ex qua Christus Dominus ore Davidico queritur, quod neminem repererit in tribulationibus suis consolatorem. *Et sustinui qui simul contristaretur, & non fuit, & qui consolaretur, & non inveni.* Gratissimum mihi fuisset in acerbissima passionis meæ tempestate, si inter tantos saltem unus aliquis mei fuisset misertus, verùm nullus mihi condoluit, nec vir ullus aliquod verbum locutus est consolationis. Quid ais, Domine mi, & animæ meæ Redemptor? exclamat sanctus Augustinus. Numquid piæ illæ mulieres Jerusalem dolebant, & flebant, quando transeuntem te amaritudinis plateam inspexerunt? Nónne sanguineas effudêre lacrimas tuam intuentes innocentiam, ac te tam acerba pati, tam injustè torqueri? Immò lacrimas earum abstersisti, & effundi interdixisti. *Filiæ Ierusalem nolite flere super me, &c.* Qua igitur veritate dicis: *Et sustinui qui simul contristaretur*, & lacrimis meis socias adjungeret suas, & non inveni? Textum intellige, inquit Divus Augustinus, & quid sibi velint ista: *Qui simul contristaretur.* In illo Adverbio, *Simul*, latet conceptus, quem quærimus, & significat, *ex eadem causa.* Ita Doctorum Aquila. Non inveni qui ploraret, affligereturque ob eandem causam, ob quam ego dolebam & plorabam: lacrimæ filiarum Jerusalem ex naturali oriebantur compassione, vel fæminea teneritudine, compatiebantur enim mihi de eo, quod corporaliter tolerabam, sed peccata non flebant, propter quæ actualiter patiebar, & ploravi etiam in Cruce clavis confixus: *Cum clamore valido & lacrimis.* Quocirca licet in flendo & dolendo conveniremus, causæ tamen erant admodùm diversæ: fundebant illæ lacrimas tormenta mea lugentes, à quo ego tantum aberam, ut non nisi peccata plangerem. Docet nos exemplo suo Salvator studium, cui lacrimas nostras debemus impendere, propria deflentes peccata, cùm ipse hic tanta passus sit pro alienis. [illegible] iacturas temporales non plangamus, cu[illegible] per lacrimas recuperari nequeant, sed animæ damna lugeamus cum Apostolo Petro, ut cum illo gratiam, quam Dei offensâ perdidimus, recuperemus.

Psal. 86. — Luc. 23. — D. Aug. hic. — Hebr. 5.

Flevit.

CONSIDERATIO VI.

Qui syncerè peccata sua dolet, per totam vitam lacrimas fundit, illas etenim tantum per intervalla fundere, nihil est aliud, quàm interruptionem facere doloris peccatorum.

Quoties in pulpitum allata fuerunt verba sancti Leonis Papæ, quibus congratulantur Apostolo Petro de lacrimis, quas effudit, utpote tam felices, vel ipse propter illas tam felix, ut servierint illi pro baptismo! *Felices lacrimæ tuæ, sancte Apostole, quæ ad diluendam culpam negationis virtutem sacri habuere baptismatis.* Communis sententiæ hujus explicatio ea est, quam docet Grammatica, hoc est, quod sicut per baptismum mundatur anima à peccato originali, ita Petrus amarè flens per pœnitentiæ lacrimas ab actuali fuit debito purgatus. 5.

S. Leo de Pass.

gatus. Optimè dictum. Sed opinor ego verba hæc summi Pontificis mysterium aliud multo sublimius includere, nempe illud: Felicitas lacrimatum Apostoli hæc fuit, quod ita aliquando cœperit flere, ut numquam a flendo destiterit, immò ita ab oculis erant inseparabiles lacrimæ, ac si fuissent character indelebilis, illi similis, quem in anima imprimit sacramentum baptismatis. Ne verò videatur conceptus hic in aëre, nullo niti fundamento, memini legisse me similem loquendi modum apud sanctum Ambrosium, explicantem

Psal. 50. Psalmo quinquagesimo in quo David peccata sua defler, & fatetur: *Peccatum meum contra me est semper*, vel *coram me est semper*; nam ita habet litera originalis. Verba sancti Ambrosii sunt sequentia: *Habet ergo culpa characteres suos, & apices, quibus proditur*, fixos & impressos. Si recurramus ad Theologos, cum Divo Thoma, & ab illis quæramus, quid est character, quem tria sacramenta, Baptismus, Confirmatio, & Ordo imprimunt? Respond. *Est signum quoddam indelebile in anima*; hoc est, signum impressum indelebile & permanens, quo distinguitur & cognoscitur ille, qui hæc recepit sacramenta, ab eo, qui illa non recipit, qualitas est in anima, ita radicata, ut etiam post mortem & in inferno perseveret. Supposita brevi hac & concisa doctrina Divi Thomæ, dum dicit lumen illud Ecclesiæ Divus Ambrosius, quod culpa habeat characterem, non affirmat quod peccati reatus, velut character perpetuò maneat animæ impressus, sed quod justus, postquam sibi remissa scit esse peccata, ita gratus sit, & numquam è memoria sua sinat culparum suarum labi recordationem, & eas defleat, quasi numquam sibi fuissent remissæ. Et hoc indicat Evangelista, quando de lacrimis sancti Petri dixit: *Cœpit flere*; incepit flere, non dicit, quod à fletu destiterit, tunc, aut alio quolibet tempore, sed tantùm, quod inceperit, quia nullum habuit balneum hoc terminum, donec illa vita finiretur, non fuerunt lacrimæ interruptæ, sed continuæ, tota vita Petri durantes

D Amb. Apolog. David c. 26. & 29.

D. Thom. p. 3. q. 50. a. 4. ad 3.

2. Mysteriis abundant verba illa Dei ad Adam divini præcepti transgressorem: *In laboribus comedes*; & statim adjungit: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo*, hoc est, quod in sudore vultus sui panem suum comederet. Ratio nunc occurrit dubitandi: Cum Deus illi dixerit, quod in laboribus comestum esset, cur modò repetit, quod semel illi dixerat & ait: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo?* Multa hic SS. PP. congerunt. Egò verò inhærens doctrinæ Philonis Alexandrini, arbitror, quod Dominus hic duplex cogitaverit alimentum, quo homo post peccatum indiget ad sui sustentationem, congruum duplici vitæ, qua vivebat, animæ & corporis, & huic convenienter Deus illi dederit alimentum mortificationis & pœnarum pro animâ, & panis pro corpore: q. d. Effectum, quem panis producet in corpore, operabitur pœnitentiæ & austeritatis vitæ severitas in animâ. Vel etiam (quod maximè proposito nostro servit) quod sicut pro modulo vitæ diriguntur alimentum, & tantùm per mortem finitur: ita quoque de peccatis pœnitentia finem haberet cum vita. Hæc omnia videtur Philosophus his verbis indicasse. *Equidem existimo laboris, cibique eandem esse vim, nam sicut à cibo tota vita pendet, ita à laboribus, quidquid in rebus bonum est.* Et conceptui nostro multum favent addita verba Creatoris: *Omnibus diebus vitæ tuæ*; quasi dicit, quod pœnitentia illius non interrumpenda, sed per totam vitam duratura esset

Gen. 3.

Philo l. de sacrif Cain & Abel.

Sacra Scriptura perseverantes narrat lacrimas Jacob Patriarchæ natas ex imaginaria morte filii ipsius Joseph, quas dicebat se socias habiturum in viâ ad mortem: *Descendam lugens in infernum.* Nota sanctum senecionem fecisse ut diceret, ut qui nullum lacrimis dederit interstitium, toto eo tempore quo nescivit Joseph supervivere. Labitur annus unus, sequitur & alius, nec modum ponit lacrimis. Spiritus Sanctus narrans calamitates varias, fatalesque successus, quos Joseph juvenis perpessus est, quomodo venditus fuerit semel & iterùm, & cætera, quæ notissima sunt: ad finem capite trigesimo septimo notat quod patris Jacob lacrimæ, non fuerint abstersæ, quo 3.

Gen. 37.

Hæc omnia prior dixit Walricus Doctor antiquus. *Si tamen septies lavet, totum quo se plenius & sæpius mergat, non meratur sanctus effectus. Sed proh dolor! quanta est nostri temporis miseria, qui si semel laverint, mox sibi plenissimè videantur mundati! At Eliseus non ita fecit, sed signanter exprimit: Septies lavare, & mundaberis.*

Walric. apud titel. in allegor.

6. Modò rationem sciemus, quare fidelibus legis gratiæ, quorum vita esse debet perpetua pœnitentia, proponatur Job ex veteri Testamento, & in novo Salvator noster. In hanc rem declarat S. Thomas illam sententiam S. Jacobi in canonica sua: *Sufferentiam Iob audistis, & finem Domini vidistis.* Oculos conjicite in patientiam Job, quâ tot pertulit adversitates, & in finem, quem illæ habuerunt, quas Christus pertulit. Non monuit (inquit Doctor Angelicus) ut intueamur finem laborum Job, quia in hac vita finem acceperunt, atque in eâ Deus illos remuneratus est, duplicata restituens illi bona, & salutem multò validiorem. Vide, inquit, patientiam Job ut illam imiteris, & finem Domini attende, qui in hac vita præmium laborum suorum non accepit, immò verò semper illorum incrementum fecit usque dum in cruce moreretur. Eodem planè modo ferenda tibi est crux pœnitentiæ usque ad mortem, nec animo frangaris, hoc enim significat illud: *Sequatur me;* quod nobis proponit Evangelium. Præclarissima iubet audire verba Doctoris Angelici: *De Iob & Christo specialiter exemplificat, quia horum duorum patientia laudabilis est, Iob in veteri Testamento, Christus in novo. Quorum uni reddita sunt temporalia, alteri æterna. Sufferentiam Iob audistis, quanta scilicet sustinuit, &c. & finem Domini vidistis, in cruce pendentem, longanimiter patientem.*

Iacob. 5. Matth. 16. D. Thom. hic.

7. Ne precor molestum vobis accidat, si denuò adducam locum ex Ecclesiastico, quo nos docet: *Luctus mortui septem dies, fatui autem & impii omnes dies vitæ illorum.* Annon sufficit eodem modo deflere peccatorem, quo mortuum? Non, inquit Cardin. Vitriac. defunctus enim septiduo, & statuto tempore lugendus est: peccator autem, qui Deum offendit, justum est, & rationi consonum, ut tota vita sua plangatur, sicut tantùm quando hæc finitur, cesset dolor, & pro delicto ejus satisfactio. *Magis enim dolendum & lugendum de his qui per peccatum egrediuntur, quàm de his qui corporaliter moriuntur.* Fundantur sicut placet, lachrymæ pro jactura vitæ temporalis, sed quæ pro peccatis effunduntur, sint velut characteres indelebiles.

Eccl. 22. Vitriac. Dom 5. post Pent. Serm. 2.

8. Olim dixit Christus dilecto suo discipulo S. Joanni, quod fideles primitivæ Ecclesiæ Ephesinæ plurimum sibi placerent, eò quod muneri suo perfectè satisfacerent, sed referre multùm, illos admoneri, ut semper lachrymis insisterent, hoc erat, ut recordarentur se aliquando deliquisse. *Sed habeo adversùm te pauca, quod charitatem tuam primam reliquisti, memor esto itaque unde excideris, & age pœnitentiam.* Invictus Christi martyr Cyprianus rationem investigat hujus dominicæ admonitionis, & ait: Sæva exorta est in Ecclesia persecutio, & postmodùm pullulavit, etiam tempore S. Cypriani, cum magno animarum detrimento, nempe quod lachrymæ pro peccatis cessare deberent eo momento, quo reus pœnituisset. Ut errori huic tam pernicioso obviam maturè iret monet & docet in memoria nostra perpetuùm versari debere culpas, earumque pœnitentiam perennem, ita ut numquàm lachrymas suas abstergat, qui semel Deum offendit. Cyprianum Rhetorem audiamus: *Impugnandis adhuc lapsis occulta populatione grassatur, ut lamentatio conquiescat, ut dolor sileat, ut delicti memoria evanescat, ut comprimatur peccatorum gemitus, statuatur fletus oculorum, nec Dominum graviter offensum longâ, & plenâ pœnitentiâ deprecemur, cum scriptum sit: Memento unde excideris, & age pœnitentiam.* Nihil amplius studet diabolus, quàm ut ex anima nostra præteritorum contra Dei majestatem commissorum criminum extirpat memoriam, ut eorum pœnitentiæ non recordemur. Porrò suadet nobis fides, docentque nos exempla, quanti referat in ea semper perseverare, semperque lachrymas fundere ad exemplum Apostoli Petri, cujus lachrymæ fuerunt, ut diximus, charactericæ. Tales quoque sint oportet omnium fidelium lachrymæ, cùm omnes deliquerimus, & omnes quoque ad æternæ vitæ gloriam adspiremus. *Amen.*

Apoc. 2. D. Cypr. de Lapsis.

TRACTATUS XXI.

DE MANDATO.

Sciens Iesus, quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem, &c. Ioan. 13.

SALUTATIO.

Erba hæc, seu melius dixero, ardentes amoris divini carbones agunt de discessu, & ultima valedictione Christi Domini nostri relinquere volentis discipulis suis, cùm jam ad illam accessisset horam, in qua transiens per mortem crucis ad Patrem reverteretur. Cùm autem ejus diei dolor percelleret magis ad Evangelistam, qui illum describit, eique præ cæteris tenacius inhæsit, velut discipulo præ cæteris à Domino magis dilecto, non miror, quod aliàs plerumque velut Aquila reliquis altiùs volat, Evangelistis, in hujus valedictionis argumento superet seipsum. Licet consideratâ mysticâ hujus historiæ relatione, imaginem ejus aliquam in sacris litteris inveniamus. Patriarcha Jacob ad mortem se præparans, ut vidit illam jam vicinam, velut homo timuit, multumque trepidavit, sed cùm tantopore diligeret filium suum Joseph, & intelligeret eum adesse, vim talem sibi intulit, ut licet pulsu debili & animâ ad discessum paratâ, surrexerit tamen, & in lecto resederit, *Confortatus sedit in lectulo.* Quam ejus actionem expendens S. Chrysost. ita fatur: *Vides quomodo amor erga filium senem firmabat, & alacritas vincebat infirmitatem*: q. d. Vires illi ministrabat amor, & licet morti proximus, animum resumpsit, ut confortatus assurgeret, & sederet in lectulo, in quo velut pulpito cœpit duodecim filijs suis, quos teneré diligebat, prædicare. Notat S. Scriptura, multumque extollit heroicum robur amoris fortissimi Jacob jam ad mortem tendentis, in figura veri Jacob Christi Jesu magistri nostri & Domini, de quo scribit Evangelista, quod dum morti jam vicinus esset, novas amor ejus vires resumpserit contra ipsam mortem. Tunc amor illius se ferventissimum ostendit, quando mors jam erat in ostijs: tunc cœnam filijs, quos affectuosissimè noster diligebat Jacob, instruxit: tunc lavat illis pedes: tunc benedicit: tunc prædicat: tunc dona confert illis eminentissima, & sacramentum exhibet corporis & sanguinis sui, ditissimum fuit hoc depositum thesaurorum & divitiarum gratiæ. *Ave Maria.*

Gen. 48. D. Chrys. apud Lipoman.

Sciens Iesus, quia venit hora ejus, ut transeat.

CONSIDERATIO I.

Non movebat ad dolorem Christum mors, sed absentia: ut enim vehementer homines amabat, ità acerbiùs illum affligebat discessus ab eis, quàm ipsa mors.

PRædicare contendit S. Augustinus amorem Dei erga homines, & declarare, quanti illos faciat, atque in eum finem metaphoram adfert prudentiâ suâ dignam, & licet multis notam, à paucis tamen intellectam. Idem est (inquit S. Augustinus) Deus animæ,

D. Aug. l. 3 de civit. Dei c. 15. & l. de Nat. & grat. c. 16.

animæ, quod anima corpori. *Sicut vita corporis anima est, ita vita animæ Deus est.* Non tantum vult dicere, quod sicut anima dat corpori vitam, ita Deus animæ vitam det, sed hoc potissimùm docere vult, quod animæ nihil ita placet, & in tota natura æque gratum est, quàm in proprio suo morari corpore, dando illi esse, vitam, motum, & omne, quod habet, bonum, quia hoc est proprius ejus locus, ad quod tantam habet naturæ propensionem, quantam lapis ad centrum, & ignis ad altiora, quocirca quamvis Deus illam uniret adamanti, vel parti cæli, vel splendidissimæ stellæ, immò etiam ipsi soli, non esset contenta, sed semper quasi vim pateretur, si extra corpus suum esset. Tam constans est hæc doctrina, ut idem August. dicat, quod etiam postmodùm exposuit D. Thomas, quod animæ sanctorum in cœlo regnantium, & per consequens, quarum appetitus jam satur est, & impletum desiderium, semper desiderent uniri denuò corporibus suis, idque tam vehementer, ut si quid posset in aliquo infinitum illatum diluere gaudium, hoc foret, quod se videant corporibus suis non conjunctas, in quibus earum singulæ, velut in centro suo requiescunt. Hinc est, quod numquam anima deserat corpus, velitque ab eo discedere, nisi præcedat contraria dispositio, quæ ex parte corporis illam ejiciat, velut gravis infirmitas, qua spiritus vitales suffocantur, quibus conservatur, vel cor opprimatur, ubi illa sedem habet, vel caput vulneretur, ubi magis operatur. Hanc igitur secutus doctrinam dicit S. Augustinus: *Sicut vita corporis anima est, ita vita animæ Deus est.* q. d. sicut animæ nihil est jucundius, quàm manere in corpore, ita Deo majorem nihil adfert lætitiam, quàm in animabus nostris habitare. Locus hic est ejus habitationis, lectus ejus quietis, & centrum ejus recreationis: & quemadmodùm anima hoc fert molestissimè, quod à corpore elongetur, ita Deus (nostro loquendi modo) ægerrimè patitur, quod abesse debeat ab animabus nostris. Hoc quidem in quantum Deus est, nam in quantum homo, non sistit hic amoris ejus eminentia: *Cùm dilexisset suos*; quia infinito quoque illi constat, quod corporali hominum præsentiâ careat.

Aug. l. 12. de Gen. ad lit. c. 35. D. Thom. 1. 2. q. 4. a. 5.

Evangelista non sine mysterio circumstantiam scribit temporis, quo Christi amor tam extraordinarios ostendit amoris modos: nimirùm ea potissimùm hora, qua transiturus erat ex hoc mundo ad æternum Patrem. *Sciens Iesus, quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem.* Non dixit (ut notat doctissimus Brixianus) *sciens quia venit hora ejus, ut moreretur*, sed *ut transeat*; hora discessus: quo declaratur, Christum in hac hora gravius afflictum, eò quòd suos quos diligebat, deserere deberet, quàm quod pro illis mori oporteret. Nec tibi videatur hæc esse hyperbole: ut enim docet S. Thomas, primus amoris effectus est unio nec quidquam ardentius amantes diligunt, quàm unionem; & consequenter nihil ita formidant, quàm divisionem, utpote contrariam unioni quam tantopere desiderant. Hoc ita verum est, ut etiam in sensibilibus, quorum amor non est verus, sed naturalis, idem experiamur: si namque perpendamus, omnia, ex divisione & elongatione ab eo, quod amant, cruciantur. Hinc guttæ, seu lachrymæ vitis, & arborum quando resecantur: hinc fragores in diruptis nubibus, quos vocamus tonitrua: hinc tremor, ceu terræ motus cum diruptione ædificiorum; omnia hæc amorem clamant ex divisione rerum, quas amant. Et qualis est dolor in elongatione, tale quoque est omnium desiderium revertendi ad unionem, itaque maxima molestia inter amantes, est absentia. Doctissimus quidam dixit, quod amici absentia est desiderij incrementum, & quo quis desiderat aliquid ardentiùs, eo graviori dolore caret ejus præsentia. Et cùm esset Christi amor erga nos homines perfectissimus, idcircò tam graviter tulit ab illis separari, ut mortem illi postposuerit. *Ut transeat, non ut moreretur.*

Brixian. hic.

1 p. q. 20. a. 1. ad 3. 1. 2. q. 28. a. 1. in Cor.

Annuntiatur patriarchæ Jacob mors dilecti filii sui Ioseph: ultra modum indoluit, & licet undecim alii superstites essent, & sani filij, nullam tamen in hoc suo dolore admittere voluit consolationem, sed lamentis se dedit, protestatus, se his usque ad mortem vacaturum. Hoc verbis illis indicavit (ex Ruperto:) *Descendam lugens in infernum, id est cum vita mea præsentem finiam luctum.* Modernus quidam auctor locũ hunc expendens ait: Tam difficile erat, & operosum

Gen. 37. Rupert. hic.

sum amantissimo patri, vivere absente filio suo dilectissimo, ut mortem optaret, qua interveniente filium suum videret, ejusque aspectu gauderet: q. d. tanto tempore lugebo, donec moriar, & vadam ut videam filium meum, cujus absentia mihi intolerabilis. *Tamdiu lugebo, donec descendam ad infernum mortuus, & videam filium meum.* Ita ut inter duo hæc mala constrictus, mortem, & absentiam, patriarcha mortem potius elegerit, ut minus malum arbitratus mortis calicem bibere, quàm charissimi sibi filij carere præsentia.

Arbor vitæ Concion concept. 90

4. Quando Dominus Deus delere voluit Hebræos adorati vituli reos, opposuit se defensorem Deo Moyses, illi obloquens si non inordinatâ libertate, at certè mirabili confidentia, dicens: *Aut dimitte eis hanc noxam aut si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti*, q. d. Domine mi, nisi populo pepercerîs, ex nunc tibi dico: moriar etiam cum illo, & nolo amplius esse amicus tuus. Quid hoc Moyses sanctissime? Itane eligis mori potiùs cum populo, quàm vivere sine illo? Fervens indubiè hic amor est, inquit Oleaster, quandoquidem minus grave censeat tormentum pati mortem, quàm ab eo populo separari, quem tam ferventer amabat. *Magna hujus viri erga populum charitas, ut velit de libro Domini deleri, si ei peccatum non dimittatur.* Ad quid vitam ego desidero (ait Moyses) si illi morituri sunt, & ego sine illis victurus? præstat semel mori, quàm absque eorum vivere societate, quos ita dilexeris.

Oleaster hic.

5. Quàm insignis proposito nostro locus ille apud Lucam: *Quis ex vobis homo qui habet centum oves, & si perdiderit unam ex illis, nónne dimittit nonaginta novem in deserto, & vadit ad illam, quæ perierat, donec inveniat illã?* quam cùm invenerit, caulas adit aliorum pastorum, eisque immensum suum indicat gaudium. Locum hunc expendit Vener. Beda. Notat autem quod pastor, quia ovem unam perdidit, totum reliquit gregem, & perditam sic quæsivit, ac si omnes perdidisset: & hoc non contentus inventam proprijs tulit humeris, magno suo cum labore, nec minore lætitia. Per nonaginta novem oves intelligit V. Beda novem choros Angelorum, quos divinus pastor reliquit in monte cæli: & per ovem errantem, hominem perditum. Notandum, quod Christus cælum appellet desertum, cùm enim homo culpâ suâ fuit inde ejectus, & Deus esset absque homine, quasi in deserto fuit & solitudine: cùm autem amor ejus non pateretur ut esset absque societate hominum, de cælo descendit in terram, ut pateretur cruciatus, & mortem, & hominem possessioni, quam perdiderat, restitueret. *Dimisit nonaginta novem oves in deserto, qui illos summos Angelorum choros reliquit in cælo. Cur autem cælum desertum vocat, nisi quod desertum dicitur derelictum? Tunc autem homo deseruit, cùm peccavit.* Et notes (ad confirmationem ejus quod discursu nostro quærimus) prærogativas, seu potius extrema amoris Dei erga hominum genus. Cùm enim novem haberet Angelorum choros, à quibus in Cælo colebatur, & adorabatur, solus homo tantum illi inopiam attulit, & tam solum se Deus sine homine esse arbitratus, ut cùm illi moriendum pro homine, vel vivendum sine homine esset, mortem potius passionemque elegerit, ut eum ad cælum, suumque contubernium reduceret, quàm non moriendo, non patiendo, sine illo manere velut in deserto: quasi Deo gravior crux fuisset hominis absentia à cælo, quàm illa, in qua crucifixus exspiravit.

Luc. 15. *Beda. hic.*

6. Magnificum inveni apud S. Basil. Seleuc. conceptum, & quo nihil aptius in rem præsentem optare possim. Expendit sanctus hic attentissimam & ferventissimam Christi Domini orationem ad Patrem in horto Gethsemani: *Pater, si possibile est, transeat à me calix iste.* Quid hoc audio, Deus meus, & Dominus vitæ meæ? Ubinam fervida illa mortis desideria, quibus divinum tuum & amantissimum cor inardescebat? An fortè hoc est de numero esse illorum, qui in pace sunt leones, & in bello cervi? Non crediderо: novit enim Redemptor meus sibi mansuram victoriam, & infernum esse vincendum. Quare existimo, inquit, Seleucus, quod ista retrocessio, illa simulatitia ignavia fuerit, timor, quo verebatur ab hominibus separari. Noverat Dominus, & certus erat, quod morte suâ resurrectionem corporis sui gloriosi esset obtenturus, ac dein statim in cœlum anima & corpore ascensurus, quodque homines eo interim tempore mansuri essent in terra, eaque de causa

Matth. 26

mortem

mortem divertit, quia timebat in cælo sine hominibus invenire, turbines autem non metuit cruciatuum, qui ipsum manebant, hos enim à multo jam tempore desideraverat; sed suorum absentiam, non ferebat, quos tenere diligebat, hæc illum gravius affligebat. *Quid causa est, cur si evidens est victoria, recusetur passio? An ut ascensum præpediat, Christus passionem subit illubens?*

Basil. Seleuc. Orat. 32.

7. Si benè memini prima amoris excellentia, quæ mundo audita, ea fuit, quam Adam pater noster erga uxorem suam habuisse testatus est, cùm ait: *Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhærebit uxori suæ.* Loquitur hic Adam pro se, & alijs, ut acutè notat Tertullian. Pro alijs dico, quia cùm Adam non haberet patrem, & matrem, quos relinqueret, propheta fuit amoris alieni, hoc est, filiorum suorum & posterorum, & cum Apostolus Paulus magnum inveniret fundamentum, quo amorem hic probaret Christi erga Ecclesiam suam, dixit verba sequentia: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesia.* Verùm non minorem ego invenio cohærentiam, melius dixero majorem repugnantiam (si hoc primâ facie consideretur) quia licet clausula secunda hujus impletionis, assistentia nempe & præsentia Christi cum Ecclesia sua, fuerit maxime suprema & intima, cui nulla potest alia comparari, porissimùm autem in Vener. Sacramento Altaris, in quo ne Deus fidelibus suis desit, sui-ipsius infinitas fecit præsentias, quod nemo fecit, nec facere potest; nihilominus deserere patrem, & matrem ob amorem Sponsæ, rigidè loquendo, non poterat Christo convenire. Quomodo relinquere poterat Patrem suum, cùm unum sit cum illo? *Ego & Pater unum sumus.* Amare & præsentem se sistere Sponsæ suæ, actus est libertatis, qui esse & non esse potest. Verùm non relinquere, nec dividere se a Patre, actus est necessitatis, qui non poterat non esse, propter identitatem naturæ, in una & altera persona: Quomodo igitur quod non potest dividere se, relinquet se, & quod non potest relinquere se, dividet se?

Gen. 2. Tertull. de velan. Virgin. c. 5. Ephes. 5. Ioan. 10.

8. Bifariam huic dubio respondent Interpretes: quidam sequentes D. Hieronym. alij D. Laurent. Justinia. qui ut Apostolicam hanc doctrinam salvaret, & ejus difficultatem dissolveret, ad illud recurrit, quod S. Theologia, fidesque Catholica nos docet de identitate & unitate divinæ naturæ, & distinctione Personarum: atque ex hujus consequentia dicit: *Propter hanc relinquet homo &c. Nempe Dominus Jesus Dei & hominum mediator, ipse est qui ob amorem Sponsæ immaculatæ Ecclesiæ, reliquit in cœlo Patrem suum, reliquit matrem, dum Synagogam, de qua carnis trahens originem, propter infidelitatis demeritum repudiando contempsit, suaque adhæsit uxori, cùm in Cruce pendens dato sanguinis pretio, atque aquæ lavacro, sibi eam inseparabilem copulavit: cui etiam pro amoris pignore, proque fœdere maritali, corporis & sanguinis sui sacramenta concessit, ut non solùm in spiritu, verùm etiam essent duo in carne una.* Nosti de quo melius hoc Adæ oraculum verificetur? De mediatore Dei & hominum Filio Dei Christo Jesu, qui amore ductus, quo Ecclesiam sponsam suam prosequebatur, Patrem suum reliquit, mutavit cœli ornamenta, cum humili hominis habitu, & privilegia infinitis pensionibus humanis oneravit, præterea & matrem suam reliquit synagogam, in pœnam pernicaciæ ipsius, & infidelitatis. Et tunc sponsæ suæ se conjunxit, quando ligno crucis affixus illam sanguine suo pretioso purificavit, sibique arctissimis amoris vinculis copulavit. *Cui etiam* (notate verba,) *pro amoris pignore, proque fœdere maritali, corporis & sanguinis sui sacramenta concessit, ut non solùm in spiritu, verùm etiam essent duo in carne una.*

Laurent. Iustinia. de triumphali Christi agone. Idem Chrysost. & Aug. in Glossa & alij.

9. Arbitratur patriarcha Venetus, quod hac via amor Christi unicus erga fideles suos, qui sunt ejus sponsa, satis extollatur, & locus S. Pauli cum eo, qui Genesis est, benè sit comparatus. Sed multò sublimiorem nobis suggerit conceptum S. Hieronym. non usus theologicis distinctionibus, dicens: *Argumentatur Apostolus exemplo Adæ, tanquàm de impossibili*: q. d. Tantus fuit amor Christi, quo desiderabat manere cum hominibus, & Ecclesiæ suæ continuò præsens adesse, ut si in illo possibilis foret separatio, seu divisio à Patre, illum relinqueret, ne amori & unioni cum fidelibus suis deesset deficeret, & cùm rescindere deberet alterutram præsentiam, vel Patris, vel Sponsæ, mallet prima privari, quàm carere secunda.

da: ita ut amorem & assistentiam sponsæ suæ Dei Verbum pluris fecerit, quàm reliqua omnia: & pro conclusione, quod (si possibilitas hoc pateretur) Patrem relinqueret in cœlo, ne assistentiam in sanctissimo sacramento cum suis fidelibus in terra relinqueret; cùm enim illos tam ferventer diligeret, cor ejus non tolerabat ab eis separari unde supposito, quod absentia tam carò illi constet, ut eam ipsa morte molestius ferat: *Vt transeat*; ut absentiam averteret, mansit cum illis in sanctissimo sacramento, procurans omni modo possibili, strictissimam & intimam propinquitatem.

10\. Cuncta hæc amoris pignora nobis hodie proponit mater nostra sancta Ecclesia, ut boni simus, & grati, & non inveniamur immemores tam manifestorum beneficiorum. Intellexit Christus ex nuntio sibi misso per Martham & Magdalenam sorores Lazari, quod hic ad mortem infirmaretur: *Ecce quem amas, infirmatur*; quare dixit discipulis suis: Revertamur in Judæam, cui respondent: *Nunc quærebant te Iudæi lapidare, & iterùm vadis illuc?* Desere Judæam, & moriatur sive non moriatur Lazarus, illum non videas. Audit hoc sanctus Thomas, & verba Christi suscipiens confidenter ait: *Eamus & nos, & moriamur cum illo.* Vener. Beda animosum hoc Thomæ propositum attendens, fidei ejus constantiam multum extollit, & eminentiam prædicat amoris, quo factum, ut cùm hinc occurreret illi mors, & illinc magistri sui absentia, voluerit, ut omnes illi comites adhærerent, & minus arbitrarentur damnum, ejus amore mori, quàm tam dilecti magistri carere præsentia. *Sed Thomas præ omnibus socios hortatur, ut irent & morerentur cum eo, in qua magna ejus videtur esse constantia.* Perfectio est hæc indubiè magna, & digna, quam omnes imitentur fideles, supremo alioquin amori Christi Domini nostri justissimè debita, & vinculorum exoneratio, quibus devincti sumus: quandoquidem nos tam ardenter amaverit, ut illi non mors gravissimam intulerit mœstitiam, sed à suis absentia cor ejus vulneraverit. Et hæc ratio fuit, ob quam Evangelista Joann. absentiæ, seu transitus ejus faciat memoriam, tacitè mortem prætereiens: *Sciens quia venit hora ejus, transeat.*

Joan. 11. ; Beda hic.

Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus.

CONSIDERATIO II.

Christus ut eum amaret à quo patiebatur injurias, usus est sapientia sua, quia solus hic tam sapiens amor tantam perferre potuit ingratitudinem.

1\. AD altiora stylum suum extollit hic sanctus Gregorius mysticam hanc considerans connexionem verborum Evangelistæ: etenim vix dixerat, quod Dominus suos diligeret, & statim adjungit, quod probè nosset sibi omnia à Patre suo tradita, & non solum hac vice, sed tertiò repetit, *Sciens, Sciens, Sciens*, in quo sanctus Gregorius insignem invenit conceptum. *Ecce in manu persequentium iturus, sciebat quod in manu sua ipsos etiam persecutores acceperat. qui enim omnia accepisse se noverat, constat quia & ipsos, à quibus tenebatur, tenebat, ut ipse in se ad usum pietatis intorqueret quidquid eorum contra se malitia permissa sæviret.* Noverat Christus Dominus, cujus infinitam sapientiam nihil latet, quod sibi Pater potestatem super omnia tradidisset, & consequenter super inimicos suos, quibus tradendus erat, & præsciebat quod ab eis esset crucifigendus, nihilominus hac noluit uti potestate, ut severè puniret eorum malitiam, sed piè, sed modestè calumnias sustinuit, quo demonstravit se æquè sapientem esse, ac patientem, semper enim optimè sibi cohærent patientia, & sapientia, & solus ille, qui multâ pollet sapientiâ, vires habebit ut offensorem suum diligat. Veteres philosophi jactabant se velut patientes, eorumque præclarissima insignia erant patientia, & tolerantia. Verùm S. Cyprianus vidit illos, in errore versatos, cùm indubitatum sit, patientiam annexam esse sapientiæ, & tunc solùm veram esse patientiam, quando non est falsa sapientia; & quia philosophi falsam habebant

S. Greg. l. 3. mo. c. 14.

bant sapientiam, veram habere non poterant patientiam, quantumlibet se patientes gloriarentur. *Hanc sectari philosophi profitentur, sed tam illic patientia falsa est, quàm & falsa sapientia.* Sola sapientiæ Christianæ prærogativa animosam confirmat patientiam, fortemque tolerantiam.

D. Cypr. 8. de bono patient.

2. Nonnunquam expendi metaphoram, qua utitur Spiritus sanctus comparans Ecclesiam turri David in arce Sion (de illa namque fit hic mentio;) hujus autem meminit sacra Scriptura, & veteres historiographi, cujus pulchritudinem & eminentem structuram tam vehementer admirata est antiquitas. *Sic ut turris David collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis* Et addit turrim hanc plenam esse clypeis, munitamque scutis. Pagnin ex Hebræo transtulit: *Ad docendum transeuntes*: q. d. Turris hæc officio fungebatur magistræ, & docebat transeuntes, atque idcircò intelligunt nonnulli sermonem hic fieri de Doctoribus & Magistri, hi namque defendunt Ecclesiam. Modò conceptus meus aperitur. Si hac turri denotabatur Ecclesia, præceptores, & viri sapientes, quare non aliis armis, nisi solis clypeis muniebatur? Alii suum hac de re judicium proferant, ego sentio rationem esse, eò quod turris sit sapiens, turris quæ doceat cui non convenit alia bellorum habere instrumenta quàm clypeos, scuta, thoraces, armaque defensiva, quibus sagittas glandesque excipiat inimicorum, hoc est, habeat patientiam, qua toleret persecutiones, ad confirmationem ejus, quod ille majorem habeat patientiam, qui majori pollet sapientia, & ille solus qui multum sapiens est, sit & multum patiens.

2. Reg. 5. Cant. 4. Ioseph. l. 6. de bel. Iud. c. 6. l. 7. de antiq. c. 7. & l. 14. c. 26. Cor. Tac. an. 21. in descrip. Hierus. Pagn. hic.

3. Dum Jacob patriarcha morti jam proximus duodecim filiis suis benediceret, benedicturus Issachar, hæc illi verba dixit: *Issachar asinus fortis accubans inter terminos. Vidit requiem quod esset bona, & terram, quod esset optima, & supposuit humerum suum ad portandum.* q. d. Juxta communem Sanctor. Interpretum expositionem: Issachar captus quiete, & fertilitate terræ, utpote pinguissimæ, servum se reliquis tribubus subjecit, & velut fortissimus asinus humeros suos labori submisit, quod significat: fortes ut habeant oportet humeros ad patientiam: nullam etenim pondus, nullumque datur onus cui se ex sua electione non addicat. Modò quærit doctissimus magister meus Benedictus Lusitan. In quo plus cæteris tribubus laboravit Issachar? Et intentioni nostræ valde conformiter respondet: *Hebræi tradunt hanc tribum Issachar studiis sapientiæ deditam fuisse, idque ex l. 1. Paralip. c. 12. colligunt, ubi hæc ipsa scribuntur. De filiis quoque Issachar viri eruditi, qui noverunt singula tempora ad præcipiendum quid facere deberet Israel.* Cùm nota sit causa laborum ejus, sufficit quod habeatur eruditus, ut videatur labore fatigatus. Omnes eum persequentur, & tribulationes sustinebit, sed arma habet optima, cùm sapiens sit, benè præmunitus est clypeo patientiæ, ut ictus glandesque retundat adversariorum, & præterea reliquos docet quid eis agendum referat ad salutem.

Gen. 48. Bened. Ferd hic. Sect 14.

Scribæ, & Pharisæi, dum Redemptor noster ejicit dæmonium è miseri hominis corpore, accedunt, petuntque videre signum, quibus mansuetissimus Agnus respondet inter alia: *Signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophetæ, &c.* additque quod Regina quoque Austri, & viri Ninivitæ in die judicii accusabunt affectatam ejus ignorantiam, cùm in quibusdam tantam invenerit obedientiam ad maturandos mores simplex vox viri vulgaris, & Hebræi, in habitu vili & abjecto, qui ejectus è ceto magnâ voce desolationem inimicæ civitatis nuntiabat. Et sicut Regina Saba venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis, quamprimum hæc ei nunciata fuerat. Ipsi verò cum præ manibus oculisque haberent Jona meliorem, & Salomone sapientiorem, non ei tamen, quam debebant, detulerunt auctoritatem. Hic illud premo, quod Salvator noster sapientiam suam conferat sapientiæ Salomonis: *Ecce plusquam Salomon hic.* Ut autem detur intelligi, in quo præcedat sapientia Salvatoris, probare necesse est in quo prærogativa sapientiæ Salomonis consisteret. 4.

Matth. 12.

Si sacrum textum inspiciamus, inveniemus quod Spiritus sanctus illam laudans, dicat: *Dedit quoque Deus sapientiam Salomoni, & prudentiam multam nimis & latitudinem cordis, quasi arenam, quæ est in littore maris.* Hoc est (secundùm communem SS. Interpretum sententiam) dedit illi cor magnanimum ad præ- 5.

3. Reg. 4.

præclara opera, expensas magnificas, & immensas. Ædificavit castella, turres, plantavit hortos, nemora, eduxit fontes, stagna, familiam suam habuit multam nimis, servos & ancillas, beneficia contulit amplissima. Verum melior occurrit mihi expositio ex Philone Alexand. ratio quoque convenientior, quare sapientia Salomonis comparetur arenæ maris ventorum turbinibus expositæ, ubi dissolvi, frangique solent quando furor eorum est sævissimus. Quid habet mysterii, quærit hic philosophus, quod sacra Scriptura sapientiam Salomonis comparat arenæ maris? Primâ facie parum conveniens videtur hæc duorum tam diversorum comparatio. Ad pleniorem hujus sententiæ declarationem adducitur ab Hebræo locus alius ex Gen. ubi Deus sic Abrahæ benedicit: *Benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli, & velut arenam, quæ est in littore maris.* Et addit sequentia verba: *Progenies sapientiæ cum arena confertur, quia marinas undas litoralis arena objecta repercutit.* Insigni proprietate comparat Deus sapientiam Salomonis immobili arenarum monti, & Abrahæ posteros lucidis stellis, arenisque constantibus, quia cum hoc onere dat Deus viro sapientiam, ut in illa repercutiantur omnium furores, quemadmodum ad littoris arenas commotissimi pelagi turbines: ita ut sapientibus maximè incumbat malorum tolerantia. Nunc igitur intelligas verba Domini nostri, quibus sapientiam suam præfert sapientiæ Salomonis: *Ecce plusquam Salomon hic*; quibus significat, Salomonis sapientiam suæ non posse conferri; cum in patientia non possit ei comparari: & qua mensura Dominus patientiam excedit Salomonis, ea quoque excedit ejus sapientiam. Quod autem illa fuerit incomparabilis, evidenter patet ex signo, quod etiam illis adduxit de Jona: *Sicut fuit Ionas in ventre ceti, &c.* Figura fuit hæc omnium præcipua mortis ejus, in qua potissimum se Dominus exhibuit fortissimam patientiæ columnam.

Gen. 22. *Philo Alexan. hic.*

6. Legisse memini apud Tertullianum, verba quædam nonnullo tempore mihi obscura. Dicit enim vir eruditissimus, quod divina patientia incarnata fuerit, hoc est, Divinum Verbum, secunda Persona SS. Trinitatis: *Quibus datum est patientiam Dei esse naturam effectam.* Hæreo in eo, quod vir doctissimus Patri non dederit attributum patientiæ, nec Spiritui sancto, sed Verbo, quia *Verbum caro factum est*, passum est, & mortuum nostræ salutis gratiâ. Scire velim, cur Verbum incarnatum est secunda Persona, & non tertia Spiritus sanctus? Cùm enim Spiritus S. esset amor essentialis & personalis, & qui peccata remittit, videtur hic nobis futurus convenientior. Dubium hoc movit Joachim Abbas doctus & antiquus Pater, & responsio præfert suum auctorem. *Factus est homo Sapientia Patris, id est, Filius, non Dei charitas, qui est Spiritus sanctus, quia nos in addiscenda sapientia laboramus, in amando autem non.* Hoc invenitur discrimen inter sapientiam, & amorem, quod illa attribuatur Filio, hic autem Spiritui sancto. Amor non adfert laborem, & sapientia carò constat. *Qui addit scientiam, addit & laborem.* Cùm autem Redemptor noster tribulationes esset passurus, multamque hominum toleraturus ingratitudinem, ratio suadebat, ut sapiens fieret homo, nam licet omnes tres Personæ sapientes sint, nihilominus specialiter Filio sapientia attribuitur, cùm sit sapientia Patris, & solus ille, qui antonomasticè est sapiens, potest eminenter esse patiens, malorumque tolerator. Atque per hoc capiemus verba Tertulliani, quæ primo intuitu videbantur obscura. *Quibus datum est patientiam Dei esse naturam effectam.* Vocat Dei Patientiam, Dei sapientiam hoc est Verbum Dei: q. d. quia ipsi singulariter attribuitur sapientia, idcircò sibi assumpsit malorum tolerantiam.

Tertull. l. de patien. c. 3. *Ioan. 1.* *Ioach in Apoc. c. 1. ad illa verba: Ita. ver. claves mortis.* *Eccles. 1.*

7. Conferamus verba quædam S. Lucæ Evangelistæ, cum verbis aliis prophetæ Regii loquentis de puero Deo, ejusque tenera adhuc ætate, qui referens qualiter per momenta singula cresceret ætate, & clariora daret sapientiæ suæ signa, quantum ad effectus, sic ait: *Proficiebat sapientia & ætate*; hoc est: cum annorum numero crescebat ejus sapientia. Siste hîc, & audi loquentem David in persona ejusdem Domini: *Pauper ego sum, & in laboribus à juventute mea.* Transfert Genebrar. ex Hebræo: *Cum ætate crescunt calamitates meæ*, q. d. Dum acrescunt anni, crescunt & ad-

Luc. 2. *Psal. 87.*

& adversitates. Quomodo hoc copulari potest cum eo, quod S. Lucas? Ille dicit: Augetur cum annis in perferendis adversis tolerantia: hic verò quantum ætate proficiebat, tantum quoque proficiebat sapientia. Itaque quod hic dicit sapientiam, alter vocat patientiam: q. d. Quanto magis in Christo crescebat experimentalis scientia, tanto clariora dabat patientiæ suæ indicia: quare pulchrè sibi cohærent præfati duo textus; *Proficiebat sapientia & ætate*, & : *Cum ætate crescunt calamitates meæ.*

8. Expendit S. Gregorius quod diabolus scire desiderans utrum Christus esset filius Dei, tentaverit eum in deserto, conatus persuadere, ut de lapidibus panes faceret, & se præcipitans, diabolum adoraret; cui tamen Christus asperum nihil, severumque dixit, sed tantùm, ut os illi obstrueret, S. Scripturam adduxit: *Scriptum est: Non in solo pane vivit homo; sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.* Verba sunt hæc prolata à Moyse: quod Deus non alligetur soli pani, quo nutriat hominem, sed eo omni alere illum possit, quo sibi placuerit. Simile dedit responsum secundæ tentationi: *Scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum*: q. d. Ne velis potentiam ejus, bonitatemque experimento discere. Hæc verba loco supradicto Deuteronomii scripta referuntur. Quam ob causam (quærit S. Gregor.) Redemptor noster diabolum asperâ responsione non procul ablegavit, eique exprobravit, quod merebatur; immò verò tantâ respondet benignitate? Audi responsum optime excogitatum. *Tentatus à diabolo Dominus sacri eloquii præcepta respondit, & qui eo verbo, quod erat, tentatorem suum mergere in abyssum poterat, virtutem suæ potentiæ non ostendit, sola divinæ scripturæ præcepta edidit, quatenùs suæ nobis patientiæ præberet exemplum.* Poterat Dominus Jesus unico verbo diabolum ad tartara destinare, sed cum peritissimum se ostenderet sacrarum literarum, conveniebat, ut patientiæ suæ nobis exhiberet exemplum, ut exequeretur munus viri sapientis.

Matth. 4. Deuter. 6. D. Greg. Hom. 16. in Evang.

9. Apostolus Corinthios hortabatur, ut cautè viverent, nec facilè cuilibet crederent, eò quòd plures venturi essent lupi, pelle ovina contecti, & larvati, ut tanto securiùs pro voto suo gregem Domini diriperent. Ad hujus confirmationem monet, ut simplicitatis meminerint, qua sit inter illos versatus, nihil unquam ab aliquo recipiens, nec aliud procurans, quàm honorem Dei, & spiritualem animarum profectum. Parcite mihi, inquiebat, discipuli mei, si vobis hoc idioma videatur esse hominis ignorantis, licet vobis modico steterit, meas perferre necessitates. Rationem autem ad hoc eis dat planè insignem: *Libenter enim suffertis insipientes, cùm sitis ipsi sapientes.* 2. Cor. 11.
Modò non expendo intentionem, qua Paulus hoc scripsit, an seriò hoc fecerit, aut ironicè, hoc enim proposito nostro non quadrat. Notat Doctor Angelicus medium, quo Apostolus usus est, ut libenter & pacatè perferrent, quæ illis dicebat, & non commoverentur inurbanitatis, si fortè quasdam in illo notarent, hoc est, quod illis sufficeret esse sapientes, ut essent patientes. *Possent dicere: Quare debemus te supportare, si es insipiens? Et dicit Apostolus, quid ideò, quod vos ipsi sitis sapientes.* Tacitæ eorum objectioni respondet, dicens, ob id quod sapientes sint, suam teneri exercere patientiam, & magni esse malorum toleratores, semper enim viri sapientes & pollentes intellectu, fuerunt obligati ad patientiam. Et cùm Christus Dominus noster non solùm sapiens fuerit, sed etiam ipsa Dei sapientia, idcircò non illi satis fuit patienter inimicorum suorum injurias tolerare, sed insuper fuit ipsa patientia, ut ait Tertullianus, quod est ampliùs, quàm quod notavit S. Gregorius, quod usus fuerit sapientia sua ad amandum, & inimicis suis benefaciendum. Mysterium, hoc est, quod Evangelista notavit, dicens non semel, sed tertiò; *Sciens, Sciens, Sciens* Dominus Jesus, ne videretur aliena & peregrina ejus patientia, dum tolerat injurias, amatque & beneficiis ornat suos offensores.

D. Thom. hic.

Sciens, &c. Cùm dilexisset suos, &c.

***

hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti. Fateor quotiescumque sanctam hanc considero libertatem, qua Deo Moyses hac occasione loquitur, totus obstupesco, & primo intuitu nullam invenio verbis, ejus audacioribus excusationem, si enim diceret: Fisus beneficio, liberiùs locutus sum, quo Deus me prosequebatur, non satisfaceret, habet enim suos amicitia limites, solerque stultis multa conversatio adferre contemptum, non autem prudentibus, qualem novimus esse Moysen, quem ut talem describit sancta Scriptura, potissimum quando familiaritas est cum Deo, cui prono pectore, maxima submissione, & profundissima humilitate etiam sublimissima loqui debet majestas, & qui familiarius cum illo agunt, humiliùs etiam illum venerantur & decent ùs reverentur. Quomodo ergo Moyses audet tam manifestis deesse obligationibus? Ne Moysen condemnavetis (inquit Abbas Rupertus) ut enim probè noverat suavissimam Dei conditionem, ita ejus verba velut executoria erant, quibus devincire Deum volebat, ut concedere illi, quod petebat, q. d. *Videlicet quia ego peccator fui*; ideò Domine mi infallibiliter debes populo huic delinquenti ignoscere, quia ego similiter te offendi, & mei misertus es, mihique peccatum meum remisisti. Optima responsio: sed suam patitur objectionem. Scire enim velim, in quo fundet Moyses libelli sui supplicis justitiam? Qui recipit, idem debet: qui dat, is obligat. Ergo tu Moyses Deo debes, à quo recepisti, Deus autem, qui beneficia tibi præstitit, velut creditor te habet sibi devinctum. Hoc quidem concedo, respondet Moyses, inter homines fieri, sed oppositum omninò in Deo, dando namque manet ad dandum obligatus, & priora ejus dona pignora sunt posterioris, assecuturæ libertatis: unde primum beneficium quod mihi contulit, certissimum fuit ejus pignus, quod mihi modò conferre debet. Et cum magnanimam ejus cognoscam indolem idcircò confidenter postulo, & optatam mihi promitto responsionem. Benedicta sit infinita ejus bonitas, cui tantundem est incipere aliquem benefacere, quantum obligare se ad

Rupert. hic.

benefaciendi continuationem.

5. Dormiebat Jacob, viditque mysticam illam, & toties repetitam scalam. Sic enim loquitur textus: *Vidit Dominum innixum scalæ* (vel *stantem*, ut habet alia littera, *super scalam.* q. d. stabat super primum scalæ gradum; & si ibi stabat, indubiè descendere cogitabat, quia non habebat quo ascenderet, unde contemplatus illum patriarcha, vocem attollebat, dicebatque: *Si Dominus Deus meus dederit mihi panem ad vescendum.* Doctissimus Vatablus in suis Scholiis legit sine illa conditionali: *Dabit mihi Dominus panem.* Vnde hoc infers, optime Jacob? Quia Deus per scalam descendere vult, & ad terram venire. Quod autem descensus hic denotet Incarnationis mysterium, tam manifestum est, ut videri posset tempus malè impensum, si in illo probando diutius velim immorari. Vidit igitur sanctissimus adolescens Deum incipientem descendere per scalam, & sublimes divinitatis suæ spiritus demittentem, tantumque se humiliantem, ut humanam susciperet naturam. Subsiliens igitur præ gaudio patriarcha, ait: Hic ego nunc certo certior sum de vitæ alimento: *Dabit mihi Dominus panem.* Certus esse possum, quod panem mihi sit elargiturus, ex uno quippe sequitur aliud, & cùm descendat, ut spiritualem nobis det vitam necesse est ut det etiam panem, & alimentum vitæ conservationi necessarium; & ex illo: *Vidi Dominum stantem super scalam*; benè infertur hoc: *Dabit mihi Dominus panem*; una namque amoris ejus actio, alteri pro pignore est.

Gen. 28.

6. Docebat divinus magister classis suæ discipulos formulam quam sibi dictari rogaverant, precandi: *Doce nos orare*; illa verò fuit, quam omnes novimus & recitamus: *Pater noster*; in qua clausula quædam comprehenditur, qua sic oramus: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*; sive panis hic intelligatur corporalis, quo nutrimur, sive sacramentalis, qui est unicum animarum nostratum delicium, nam utrumque sentiunt Interpretes. Hoc autem modò mihi occurrit notatu dignum ex textu græco, quem moderni commentatores adferunt, quod sic habet: *Panem nostrum*

Luc. 11.

Tolet. hic annot. 11. Lect. Græc

crasti-

vel ut à D. Hieron. apud Tolet. annot. 11. *crastinum da nobis hodie.* Nescio qualiter hæ duæ lectiones conciliari possint quæ primo intuitu videntur sibi contrariæ: *Da nobis panem hodiernum*; & : *Da nobis panem crastinum*: tum quia sunt res diversæ, tum etiam, quia, ut videtur, hæc versio non convenit doctrinæ Christi nobis, à D. Matthæo propositæ? *Nolite soliciti esse in crastinum*; ut magis divinæ providentiæ, quam nostræ fidamus solicitudini. Suam alii dicant sententiam: ego existimo, quod Spiritus Sanctus non ideò panem vocet crastinum, quia hodiernum petere debeamus in crastinum, sed quia eo instanti, quo nobis concedit alimentum huic diei necessarium, se quoque obstringat, ut det similiter in crastinum: tamque securi esse debemus, non stagnaturos ejus favores, ut ex consideratione ejus, quod nobis hodie facit, certi esse possimus ejus, quod nobis cras est facturus. Quocirca manum sibi dant hi duo textus, qui videbantur oppositi: *Panem nostrum quotidianum, & panem nostrum crastinum.*

7. *Psal. 18.* Huic correspondent verba Psalmistæ: *Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam.* Novi communem horum verborum expositionem esse, quod dies diem doceat, & nox noctem omnia, quæ scire possimus de Deo in rebus naturalibus. Et si diem hunc videas, sive noctem hanc in cœlo, videntur tibi quædam pagina translata de litera ad literam, de nocte & die præteritis, & de altera pagina, quæ tibi paruerat in cœlo. Responsum est optimum. Verùm existimo spiritum prophetæ sublimiora meditatum, & hoc indicare voluisse: Dies mortis Salvatoris manum dat diei suæ Incarnationis, & nox ultimæ cœnæ, in qua SS. instituit Altaris sacramentum nocti temporalis suæ nativitatis, in qua hominib' homo in terra apparuit. Quare notandum, quod idem Spiritus Sanctus, qui ore Salomonis, nobis indicavit, quod Dominus nocte natus sit: *Cùm quietum silentium continerent omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet,* (*Sap. 18.*) per os Divi Pauli monuerit, quod noctu sanctissimum sacramentum Altaris instituerit: *Dominus Iesus, in qua nocte tradebatur, accepit panem, &c.* (*1. Cor. 11*) quasi dicens nobis harmoniam unius diei cum altero, & noctis cum altera, quodque mysteria tunc celebrata fuerint pignora eorum, quæ modò celebrantur, primusque amor certissimum fuerit secundi pignus, nam hoc ipsum indicat Evang. *Cùm dilexisset suos, in finem dilexit eos.*

Discursum hunc subsignet pulcherrimus S. Paschasii conceptus. Orabat in horto 8. Christus Dominus æternum Patrem, & considerans gravissima tormenta, quæ passurus erat, subsannationes, & injurias sibi tolerandas, dum trepidaret caro, & tremeret inferior portio, ita supplicabat: *Pater* *Matt. 26.* *mi si possibile est, transeat à me calix iste, verùmtamen non sicut ego volo, sed sicut tu, non mea, sed tua voluntas fiat.* Norat eruditissimus doctor, quod dilectissimum sibi filium non exaudir Pater idem fuisse ac si dixisset Salvatori, quòd rem petierit impossibilem, & concedi non posse, quod postulabat, quia amor ejus, quod possibile erat, impossibile fecerit, cùm discipulis suis quando eis dedit sacramentum corporis, & sanguinis sui, dixerit: Bibite calicem hunc, qui pro vobis, totoque mundo fundendus est: *Calix qui pro vobis, & pro multis effundetur.* Et supposito, quòd tunc ad moriendum se obstrinxerit, jam mortem evadere non poterat, sed necessè erat, ut staret verbo suo; eò vel maximè, quòd multò ante Dominus ad hoc tenebatur, quandoquidem homines creâsset, & eâ creatione pignus illis dedisset, per quod necessariò tenebatur illos salvare. Itaque creatio hominis pignus fuit redemptionis, & sacramenti Eucharistiæ institutio novum vinculum, quo pro ipsis mori tenebatur: *Impossibilitas ista de justitia* *D. Pascha. lib. 12. in Matth.* *venit, & bonitate Dei, quia sic est omnipotens, ut justus sit, & bonus, & misericors, & ideò quantum ad utramque spectat naturam, impossibile erat, ne nos bonitate sua, suaque justitia & misericordia salvaret, quos creaverat.* Hæc omnia nostrum probant assumptum: hoc est, quod amor, quo venit Filius Dei, illum mortalem effecerit, & hic idem ad mortem eum impellit, effecitque ut cum suis maneat sacramentum tectus, dum una amoris sui actio ad alteram eum obstringit: hoc est *Cùm dilexisset suos, in finem dilexit eos.*

Cùm

Cùm dilexisset suos, in finem dilexit eos.

CONSIDERATIO IV.

Qui syncerè diligit, illi pœnæ adulantur, pati namque est amoris contestatio.

1.

PArum novit de amore, qui dolet, dum pro amato patitur. Dupliciter manifestatur amor, vel largiendo bona, vel patiendo mala. Verùm indubitatum est, quod nullam habeat paritatem, si comparemus eum, qui dat, illi, qui patitur: si namque magnum se monstret amatorem, quando largitur, multo tamen majorem, dum patitur. Ita sentit S. Basilius, quando reprehensus ab aliquibus de superfluo amore, quo festinabat, ut amicum suum carcere constrictum solveret, & libertati restitueret, verba respondit omni ponderatione dignissima: *Aliter amare non didici, nisi ut vitam meam in discrimen adducam, dum periclitantem amicum liberare opus est.* Si alia habet ars amandi, (inquit ille) ego id non didici, nec scio quid aliud sit amare, quàm vitam suam pro liberando amico exponere, quem video periculis expositum. Æstimare amorem novi non tam ex eo, quod damus quàm ex illo, quod pro amico patimur. Quocircà constantissima est hæc veritas, quod mensura benevolentiæ in aliquem mensura est ad, quod pro eo toleramus. Hoc modo didicerunt sancti amare à divino magistro Christo Jesu, & animarum nostrarum Redemptore: cujus amor pridie mortis suæ excellentiam suam ad vivum ostendit, quando in acerbissimis pœnis, & acutissimis doloribus patientiam suam ostendit perfectissimam, hoc est: *In finem dilexit eos.*

Basil apud Chrysost. l. 2 de Sacerdot.

2. Appositè huc venit allegoria S. Gregorii Magni. Inter pretiosa ornamenta, quibus Deus templum suum adornavit, non minimum fuit mysticum illud candelabrum, cujus descriptionem dedit Moysi, præcipiens ei, ut ex auro purissimo, & ductile multo malleorum verbere illud efficeret: *Facies & candelabrum ductile de auro mundissimo.* Non me latet varia hujus candelabri apud Interpretes moribus formandis commoda exposito, sed in hoc conveniunt omnes, symbolum fuisse Christi, de quo noster Evangelista testatur: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Constitutâ hâc communi doctrinâ, sequitur singularis S. Gregorii conceptus. Duo habuit hoc candelabrum, quod nos illuminavit, vel duo, quibus posset nos illuminare, nimirum quod ex auro esset, & ductile. Norunt omnes auro denotari charitatem: *Suadeo tibi emere aurum ignitum;* & eodem quoque signari constantem patientiam (ut advertit Lucas Abbas) quia nullum datur metallum tam molle, & artificis manui tam obtemperabundum, quàm aurum: *Auri materia, quà deduxeris, suâ mollitie sequitur.* Quantò fortius percutit illud auri faber, tanto plura ex illo folia colligit. Dicit igitur D. Gregorius, significatum hujus candelabri est humani generis Redemptor, qui in natura humana habuit quæ illuminaret, lucem divinitatis, ut hoc modo candelabrum mundi fieret. Et quâ re nos illuminavit? vel quâ nos docuit, cùm ex auro, & malleo esset elaboratus? Quâ? Ardenti sua charitate, qua verbera flagraque excepit, cùm pari pede currerent ejus amor, ejusq; patientiá, quia solum auri metallum tot potest pati verbera, & solus divinus amor potuit esse tam patiens, tantasque mei gratia injurias, tantosque pati dolores: *Quid in candelabro, nisi Redemptor humani generis designatur? Qui in natura humana infulsit lumen divinitatis, ut mundi candelabrum fieret. Ductile autem feriendo producitur, quia & Redemptor noster passionum dolores pertulit.* Ita fatur eloquentiæ Romanæ corona.

Exod. 25.

Ioan. 1.

Apoc. 3.

Luc. Abbas ad illa verba Cant. 5. Caput ejus aurum opt.

D. Greg. Hom. 6 1. in Ezech.

Aliquando substiti ad blanditias illas, sive teneros affectus divinæ voluntatis, melius dixero, amantissimos divini pectoris ardores erga Jerusalem, ab Evangelico his verbis Isaia relatos: *Ecce in manibus meis descripsi te.* Ne timeas, ô Jerusalem, amoris mei flammas aliquando extinguendas. Quod certius postulas amoris mei erga te pignus, quàm quod oculos meos à te numquam avertam? In manibus meis descriptum gero affectum meum, tuamque pulchritudinem, omne quippè bonum, quod habes, amori meo debes. Si quæramus à S. Cyrillo Alexandrino, quinam sint descriptionis hujus characte- 3.

Isa. 49.

characteres in Dei manibus, dicit nobis esse vulnera clavorum, & dolorum signa, quæ pro nostra salute pertulit, hæc enim omnia clara sunt argumenta, & manifesta divini erga nos amoris indicia: *Vestimentum sanguine rubricatum, & plagas in manibus ostendit non quod illas abjicere non queat, sed ideo characteres, cicatrice, que retinuit, ut Principibus, & Potestatibus in cœlestibus patefieret.* Magno consilio (ait ille) voluit illa Christus secum in cœlum deferre, ut non solùm homines de terra, sed etiam Angeli in gloria scirent, quantum Deus homines dilexerit, cujus amore dolorum, plagarumque se vivum exhibuerat prototypon, ut illis manibus declarabat: *In manibus meis descripsi te.*

D. Cyrill. Alex. in Exeg. ad Achat. habita, Tom. 6. Ephes. 6.

4. Ioan. 3. D. Joannes exprimens quanto Deus amore mundum dilexerit, sic ait: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret,* ut nasceretur, viveret, & moreretur pro mundo. Itaque prædicare volens summam Dei erga nos benevolentiam, ait, quod nobis maximum illud donum concesserit. Ad quod respiciens Jobius pater doctus, & antiquus in Bibliotheca relatus à Photio, notat ab Evangelista non dici, quod Deus mundum, id est, hominem sic dilexerit ut eum divinis suis manibus efformaret, eum ad imaginem, & similitudinem suam crearet, aliaque multa conferret ei beneficia, quæ si quis enumerare velit, numquam finem inveniet, sed ut daret illi filium sanctum redemptorem, & salvatorem. Quare igitur illa omnia silentio præterit, & hoc tantùm ita proposuit? Quia nimirum voluit, ut divini amoris pignus omnium maximum numquàm oblivisceremur, quòd non ita clarè patet in hominis creatione, sicut in eo quòd nobis proprium tradiderit filium, ut vitæ suæ dispendio nostram procuraret salutem: *Qui inseparabilem Dei erga nos amorem ostendere conatur, non hoc memorat, quod ab initio hominem formaverit, neque quod suam ad imaginem hunc effinxerit, ut nec quod magnum aliquod, aut admirandum opus susceperit. Quid igitur? Filii ipsius per carnem adventum refert, per quem utique nostra est patrata reformatio. Sic enim inquit, Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.* Quasi dicat: Non patebat summa divini amoris eminentia ex eo, quod hominem condidit, hoc enim nullo labore fecit, sed quod eum sudoris, pœnarumque pretio redemit, & cruciatibus testatum dedit suum amorem.

Iob. lib. de Incarn. Christi c. 14.

Idem amoris Discipulus nobis enarrat, quod postquam Dominus Jesus Apostolis suis lavisset pedes, & sanctissimo suo corpore ac sanguine pavisset, & pro conclusione longam satis habuisset concionem, in qua quasdam materias maximi momenti tractaverat, tandem illis ait: *Vt cognoscat mundus, quia diligo Patrem, & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio. Surgite eamus hinc;* ut omnibus innotescat, nullam in me dari repugnantiam. Memini, quod in alio libro de SS. Virgine locum hunc expenderim, sed meo judicio, huic discursui etiam optimè quadrat. Rupertus in superiora verba sic ait: Si percunctemur ab Evangelista, quo tendit Salvator? Respondebit, ad hortum Gethsemani: quòd si causam quoque scisciteris hujus itineris idem eam indicat: *Quasi quæreres, cur illuc intraverit? Sciebat enim & Iudas, qui tradidit eum, locum.* Hoc est, ita festinè profectus est Christus ad hortum, quia locus hic erat, quo præsciebat Judam adventurum, quia frequenter illuc conveniebat cum Discipulis suis ad orandum, nec voluit ut Judas intento suo frustraretur. Itaque erat hoc Salvatoris conformitas quædam fuit cum ordinatione, ac voluntate Patris sui cœlestis. Sed statim occurrit difficultas. Cùm Christus Dominus à suis cognitus fuerit ut Messias, & Redemptor, quem æternus Pater voce de cœlo delapsa dilectissimum sibi Filium declaraverat, quare hac occasione tantâ in obediendo illi promptitudinem ostendit, ut eum tanquàm Patris amatorem cognoscerent: *Quia diligo Patrem.* Eusebius Emissenus dubium movit, quod & solvit: *Sed ut cognoscat mundus, quia diligo Patrē, factus sum obediens Patri usque ad mortem, & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio.* Quasi dicat: Mundus licèt cognoscat quod Pater me diligat, simq; illi charissimus, modò tamen volo ut amorem cognoscat, quo Patrem diligo, videatq; me illi gratissimū, & velle nostrū esse reciprocum, amoremq; mutuum. Ut autem pateat hæc veritas, festino passurus non levia quædam, sed mortem crucis, quoniam solus ille multa patitur, qui multum amat, & (sicut in titulo argumenti diximus) passio sigillū est amoris. Addisca-

5. Ioan. 14. Euseb. Emissen. hic.

6. Addiscamus hinc quomodo diligere debeamus Deum, ut amoris debito satisfaciamus, cui adstringimur. Nescio si quis perpenderit legem a Deo latam in Exodo, satisque manifestam: *Si emeris servum Hebraum, sex annis serviet tibi, in septimo egredietur liber gratis. Quod si dixerit servus: Diligo dominum meum, uxorem ac liberos, non egrediar liber, &c. erit ei servus in sæculum.* Et sciendum signum quo notabantur servi, tunc non fuisse, S & clavum, quo nunc utimur, sed aures habere perforatas. Igitur nunc audi quid lex adjungat: *Si dixerit servus: Diligo dominum meum & nolo esse liber, applicabitur ad ostium, & perforabit aurem ejus subula, & erit ei servus in sæculum.* Adducetur coram judicibus (ita locum hunc exponunt Doctiores Interpretes) quia ad portas civitatis, seu villæ erecti erant tribunalia, ibique notabatur, aures ejus perforando. Quid hoc, Domine mi? Servum coactum non præcipis signari, eum verò qui voluntate, & pro libitu suo servit, præcipis ut statim his signis gravetur! Captum meum hoc superat, & oppositum dixerim esse rationi conformius, hoc est, ut ille qui coactus servit, signo denotetur, ille verò qui voluntariè, nullum ferat signum. Quid igitur lex in hoc voluit, quæ tam declaratè præcepit ita fieri? Novi quid docti proferant Interpretes, inter quos eminet noster Oleaster, nimirùm, hoc fieri in pœnam, quòd rem tam pretiosam, scilicet libertatem flocci faceret: *Quanti facienda sit libertas, optimè docet locus iste, & quas pœnas subire debeat, qui ea non utitur, cùm possit.* Cum bona ejus venia censuram meam apponam, nisi fortè, quia mea est, repelli mereatur. Dico igitur quòd Dominus in hâc lege, primâ luce satis severâ, spectavit amoris naturam, quæ novit dedecoris veste, *Hispanicè Sambenito*, gloriari, infamiam ut honorem habere, ignominiam censeri gloriam, & pati ejus gratia, quem diligit. Clamant omnes nihil servitute ignominiosius, vitamque servilem abjectam esse, laboriosam, & molestam. Mandat ergo Deus, ut qui necessitate coactus servit, nullo stigmate inuratur, huic etenim sua sufficit infamia, & molestia servitutis, nec opus est, ut aliud illi signum superaddatur, aut inscripto, qua magis dedecoretur, & contristetur, ejus defectus nequaquàm volo in publicum deferri, cæterùm ille, qui ex amore, quo dominum suum prosequitur, servire vult, & fatetur se eum diligere: *Diligo Dominum meum*; in hac occasione præbeatur illi in copia cruciatum, & ignominiam sustinendi, quæ licet tam abjecta sint, tales tamen sunt amoris affectus, ut ex his tam vilibus ornatum sibi concinnet, triumphum excitet, suamque ducat gloriam, & omnia libentissimè toleret, ut his amorem suum prodat: cùm enim passio sit amoris mensura, quò plura pertulerit amans, tanto manifestiùs amorem suum declarabit, quinimmò quia tam ferventer amat, voluntariè labori se dedicat, & idem faciendum est ex toto corde Deum diligentibus.

Exod. 21.

Oleaster hic.

Intempestivè, horis nocturnis egrediebatur sponsa, ut dilectissimum quæreret 7.
sponsum, sed gravis, & ea nota quidem accidit ei calamitas. *Tulerunt* (sic illa conqueritur) *pallium meum, percusserunt me, vulneraverunt me, &c.* Occurrit filiabus Jerusalem sociis suis, & ubinam sit dilectus suus, inquirunt, & obnixè rogat: *Adjuro vos filiæ Jerusalem, si inveneritis dilectum, ut nuntietis ei, quia amore langueo.* Soto Major insignis sacræ Scripturæ Interpres, perpendit quòd hac occasione, qua sponsa tam dira toleravit, suum prædicavit amorem. Videtur quod non tam confidenter ausa fuerit loqui, nec ore pleno buccinare suum erga Sponsum amorem, nisi postquam ejus gratia tam acerba pertulisset, & meritò, amor etenim suspectus est, quem non excoluit exercitium, & ille censetur verus, cui dolores fidem dederunt, & authoritatem: *Crescebat magis, & magis animus cum ipsa ærumnarum, quas pro sponso patiebatur, difficultate, pulchrumque putabat vulnerari, & mori pro charitate dilecti.* Ita celebris Lusitanus.

Cant. 5.

Soto Major hic.

Nonnulla leguntur verba in sermone 8.
Christi Domini extremo, quæ primo intuitu sunt intellectu difficilia: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.* Objiciunt hic curiosi Interpretes, qua veritate Christus dicat discipulis suis, atque in eis nobis omnibus, novum hoc esse, & singulare de dilectione mandatum, quòd illos docebat, cùm decalogo contineatur, immò & in lege naturæ hominibus injúgebatur, ut invicem fraterna charitate diligerent. Diversas incedunt vias, & multifariam

Ioan. 15.

respondent, sed proposito nostro non conformiter. Solus S. Cyrillus Alexandrinus in hoc rei nostræ præsenti favet: ait enim novum hoc, & singulare mandatum non consistere in mutuo amore, sed in eo amore, quo Christus nos omnes dilexit: *Sicut dilexi vos. Vt ergo novitatem præcepti facilè intelligamus, rimemur diligenter, quomodò Christus amavit.* Et quomodo nos Christus amavit? Quomodo? Respondet D. Paulus: *Factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.* Hoc igitur est, quod nobis Deus noster & prædicat, & mandat, ut nobis satis non sit, proximos nostros quocumque modo diligere, sed ita amemus illos, ut si cogat necessitas, pro illis vitam fundamus, ad exemplum Salvatoris, etenim veri tunc erimus amantes, quando magni fuerimus patientes: *Novus atque inauditus hujus dilectionis modus, quo nos affici jubet, nihil omninò dilectioni fratrum anteponentes, non gloriam, non divitias, non corporis hujus mortem, si opus fuerit pro salute fratris mori.*

Cyrill. Alex in Ioan. c. 23.

Philip. 2.

92. Modò lucem accipiet vetus illa loquendi formula: *Amicus usque ad aras.* Verba sunt hæc, quibus philosophus Pericles respondit amico suo petenti ab eo quod justitiæ, & rationi repugnabat. Amicus (inquit) tuus sum, sed hoc intellexeris in licitis, & sanctis, & quod Deo, ejusque altari non contradicit. Dico sententiam hanc novam pati posse expositionem, hoc est: *Amicus usque ad aras*, usque ad sacrificium vitæ meæ super altari pro amico, amor enim qui ad omnes se non offert difficultates amici causa subeundas, nondum eminentiam suam probavit. Ad rem adfert Quintilianus, quod adolescenti cuidam contigit, qui cernens domum patris sui igne succensam, audax per medias irrupit flammas, & patrem, ne mortis periculo subjaceret, incolumem extulit, & adverteus matrem quoque eidem periculo subjacere, reversus est per ignem, quam inveniens, etiam sospiravit, quamvis cum oculorum suorum jacturâ. Expendit Orator hanc actionem, & ejus occasione verba hæc pronuntiat: *Minùs in utroque parente fecerat, nisi perdidisset oculos.* Nondum ostenderat, quo parentes affectu prosequebatur, dùm illos è periculo incendii, quòd illis imminebat, liberaverat; sed eo amorem suum testatus est, quòd oculorum jacturam lubens fecit, ut vitam eis, à quibus suam acceperat, servaret incolumem. Sententiæ Quintiliani inhæreo, quâ dicit adolescentem hunc supremum amoris sui affectum ostendisse, non eo, quòd parentes suos periculo eruerit, sed quòd ea actione oculorum orbitatem volens contraxerit. Et ratio est, quia primum fuit, illis benefacere, quos diligebat, secundum autem fuit, ex affectu ergà illos acerba pati, amor autem clariùs patet adversa patiens pro illis, quos diligit, quàm illos ex adversis eripiens. Optimè dixit igitur sanctus Joannes, quòd Redemptor noster, accedente mortis horâ, clariora dederit amoris sui signa, quia ejus patientia patuit evidentius, hoc est: *Cùm dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.*

Apophit. antiq. Wrb Pericles.

Cùm dilexisset suos, in finem dilexit eos.

CONSIDERATIO V.

Quia amor Christi fuit tam antiquus, illum ita commendavit, quia perseverantia, & continuatio dat authoritatem voluntati.

Semper cantat suaviter cygnus, sed in horam mortis suaviorem servat cantum: 1.

Cantantes sublime ferent ad sydera cygni

ait unus ex veteribus. Ego semper hoc habui potiùs allegoriam, quàm historiam, sed tunc plenius intellexi, quando legi in S. Gregorio Nazianzeno, qualis sit ejus musica scilicet non vocum, sed instrumẽtorum; formosa canit avis, non spiritu, non aëre, quem os trahit è pectore, sed illo, quem in alis suis ex suavi vento recipit. Unde videtur dulcius cantare fistulis, quàm vocibus: *Carmen contexit olor, cum pennis velut fistulis quibusdam in auram explicatu, modulos facit* Ita prædictus Gregorius, estque tam suavis harum fistularum harmonia, & ordo, quo avis musica pennas explicat in auram, quasi eadem aura concutit, ut alio loco dicat Nazianz. quod quando his ludunt fistulis, liberè possis valedicere musicis Principũ, ut olores audias juxta flumina in deserto decantantes:

Vincent. Belvac in spec de cygno.

Nazianz.

Nerianz. tantes: *Sunt quorum gratia vel in solitudinem quis accesserit, ut musicam audiant, cum favonio alas expandunt ut jucundum quid, ac consonum inspiret.* Cùm igitur cygni musica non vocibus excitetur, sed alis, quæ in hac ave sunt brachia, significant opera. Idcircò mihi persuadeo, quòd antiqui suaviora opera, in morte sua fecerint, quia revera musica, & harmonia, quæ in morte animas maximè consolatur, verbis non fit, sed veræ Christianitatis operibus, quæ gratia favorque Spiritus Sancti tangit, movet, & inspirat.

2. Talia dicebat ille Dei amantus Rex David sua esse debere opera, velut oloris musicam, qua Deo placeret. Hoc sensu intelligo ejus verba: *Vesperè & manè, & meridie narrabo.* Scio literalem horum sensum in translatione Hispanicæ nostræ paraphrasis significare talem esse: Omnes orationis meæ horas (quæ fieri solebat tribus diversis temporibus, vesperi, manè, & meridie) præponam negotijs meis, Deoque miserias meas, & necessitates sigillatim enumerabo, tutusq; fidam, quòd exaudiet me, & citò petita concedet. Porrò ego (hanc mihi date veniam Interpretes) arbitror, quòd moraliter intellecta significent, quod David prius vesperi, quàm manè Deum accesserit (cùm ita sit, quòd contrarium fieri oporret, quia præcedit manè vesperam) quia totâ vitâ sua amare Deum, & laudare cupiebat, idcircò dixit: *Manè, & meridie.* Manè, ad sextam, & ad nonam tibi laudes decantabo; sed vesperas his omnibus præfero. Magnifacio incipere, & in laude tua continuum esse, sed multò magis desidero te laudando finire, atque in morte velim suaviorem esse meam musicam: quinimmò quia decursum vitæ meæ desidero amori tuo impendere, ideò finire volo cum cygno, qui in ultima suæ vitæ periodo suavissimè modulatur, & eam ob causam prius dicit: *Vesperè*, quàm *manè & meridie narrabo.* Nonnulli tempestivè Deum diligere incipiunt, verumtamen, quia non perseverant, potest de illis dici: *Cùm dilexissent*, sed non, *In finem dilexerunt.* Alij in amore Dei vitam claudunt, sed ita tardè inceperunt, ut quamvis de illis dicatur: *In finem dilexerunt*; dici tamen non possit: *Cùm dilexissent.* Qui tardè incipiunt, parum sunt fœlices, qui in finem perseverant, sunt omnium fœlicissimi. Utrumque quærit ab amore nostro Deus, ut maturè, & manè incipiat, æternum ipsius amorem imitando: *Cùm dilexisset*; & perfectam habeat usque in finem perseverantiam, ad imitationem amoris, quem habuit Dominus Jesus, qui tunc ostendit se ferventiorem: *In finem dilexit eos.* O venustissime cygne, & ipsa nive candidior! Quis non desideraret adjuvare te in cantu (non dico planctu) quô propè flumina sanguinis tui in altissima crucis arbore, alis, id est, brachijs tuis extensis, & venis ac cordis tui fidibus mundum suavissima tua musica in somnum provocasti? *In finem dilexit eos.*

Hoc modo vult, Auditores, ut Deum nostrum diligamus, ut quantò ferventius illum amamus, tantò sit amor noster ardentior. Apposite refert sanctus Thomas à Villa Nova, mysticam illam visionem, qua Deus Abrahæ mundi remedium aperuit, quod Messias, ex ejus progenie gignendus, ultimis temporibus mundo esset allaturus: *Apparuit clibanus fumans, & lampas ignis transiens inter divisiones illas.* Modò notat S. Archiepiscopus, quod Abraham primo viderit clibanum ignis non nimis inconsum, ut qui fumaret, & postmodùm ignem ardentem, in qua visione præclarum reperit mysteriũ: *Abraham in illo extatico sopore, in quo repromissionem accepit, prius clibanum fumantem, deindè lampadem ardentem intuitus est.* Quasi per hoc Deus illum docuerit methodum, quam in serviendo illi, amandoque servaret, quòd de clibano transire deberet ad ignem, ita ut quantò Deum magis diligeret, tantò deberet ejus amor esse ferventior, & si in decursu vitæ multùm amasset Deum, in ejus termino cor suum esse deberet ardentissimus ignis, ad imitationem illius Domini, cujus mysteria in ea extasi illi fuerunt revelata, nam cum ejus amor, quantum ad effectus, in incarnatione fuerit, *clibanus fumans*, in morte *lampas ardens*, tantum abfuit, ut cum tempore deferveret, ut etiam tantò ferventius accenderetur, quantò propiùs ad finem accedebat: *Cùm dilexisset suos, in finem dilexit eos.* 3.

Gen. 15.

Thom. de Villa Nova in Cant. ad illa verba: Quæ est ista? Cant. 3.

Semper optavi scire rationem, ob quam Deus olim præceperit, ut nunquam ignis in altari deesset, sed semper coràm eo arderet, quô datur intelligi (ut ait S. Gregorius) 4.

quod velit amorem semper in corde nostro fervere, nec umquam intermitti: *Ignis autem in altari semper ardebit*, ait S. Scriptura, quam sic exponit eximius ille Doctor: *Altare Dei cor nostrum est in quo jubetur ignis semper ardere, quia nec ss est ex illo ad Dominum charitatis flammam incessanter ascendere.* Probo dictum. Sed velim ego paulò profundius locum hunc perscrutari, ad argumenti nostri probationem: quocircà proprietatem ignis expendo, ut ex illa proprietatem inferam, quam Dominus vult ut habeat amor noster erga Deum. Constans est in philosophia dogma, quod elementum ignis quantò ascendit altiùs tantò motus ejus fit incitatior, ac vehementior: quinimò docet nos experientia, quod cum candela jam nunc extinguitur, clarior, & ardentior flamma ejus appareat. Talem quærit Deus amorem nostrum, hoc est, ut non solùm delapsu temporis non deferveat, sed quantò diutiùs ignis perseveraverit, tantò copiosior sit ejus ardor, & quantò velocius tendit ad finem, tantò sint flammæ ejus ardentiores. Audiamus hanc ex ore alterius, nimirùm D. Gregorij Nysseni doctrinam: *Sic anima, cujus natura sursum fertur, terrenis absoluta cupiditatibus, ardentior fit, velociusque pertransit ad sublimiora semper conscendens.*

Levit. 6. D.Greg. lib.25. Mor c.7. Gregor. Nyssen.

5. Psalmo 44. loquitur propheta David de Ecclesia Dei, sive anima sancta, dilecta ejus sponsa. Ut autem virtutis ejus extollat prærogativam, & sanctitatem animæ prædicet, ait, quòd jam in vita præsenti videatur ipsum Sponsum stipare. Assistit, inquit, Regina ad dexteram tuam, quam videris tibi ex nunc æqualem reddere, optima, immò pretiosissima illi tradis, quæ possides: *Astitit Regina à dextris tuis, in vestitu deaurato, in fimbriis aureis, &c.* Hoc dico, eò quòd videam illam tunica talari, & inaurata vestitam, cujus fimbriæ purissimum sunt aurum. Norat hic subtilis Abbas Paschasius, à Davide dici, quod cùm benedicta hæc anima omni vitæ suæ tempore vestitu deaurato ornata prodierit, fimbriæ tamen, seu ejus extremitas auro primo fulgeret, eò quòd taliter seipsam excederet, ut cùm sanctè, & lucidabiliter cursum suum absolvisset, totâ charitate inflammata discessisset: *Fimbria cùm aurea dicuntur, divinior sensus introducitur, quia cùm superius Regina vestitu deaurato adstare dicatur, hic fimbriæ ejusdem vestis aureæ dicuntur, ex quo intelligitur, quia perfectior, & pretiosior semper esse debet finis vitæ, quàm principium: hæc quippe vestis, dum vita hominis super terram versatur, semper texitur:* Ita proposito nostro convenienter S. Paschasius.

Psalm. 44. S. Paschas. in hic.

In sole posuit tabernaculum suum, & ipse tanquàm sponsus procedens de thalamo suo: exultavit ut gigas ad currendam viam: à summo cœlo egressio ejus, & occursus ejus usque ad summum ejus nec est qui se abscondat à calore ejus. 6. Si sententiæ hujus literam inspiciamus, loquitur propheta de Sole, quasi dicat: Creavit Deus formosissimum hunc planetam sibi habitaculum, ut videndo solem, omnes videant, & cognoscant Deum, nec possit domus ejus majestas & magnitudo latere. Ex solis intuitu cognoscitur quis sit Deus, potestas ejus patet, formositas & magnitudo, sitque tam clarus ac ipse sol, Deus enim est esse quoddam perfectissimum. Itaque conjiciunt omnes oculos suos in sponsum, quàm ille ornatus, quàmque prodeat insignis: solem cuncti semper intuentur velut virum animosum, generosum, & fortem, qui suâ pulchritudine & vigore se gigantem ostendens, nec attendens quàm longum debeat iter perficere, exultat, gaudet, pertinaciq; cursu iter suum perficit. Pernici notatu descendit ab altissimis cœlorum, & eadem velocitate eò revertitur: *Nec est qui se abscondat à calore ejus.* Penetrat usque ad profundissima terræ, nemoque valet ejus subterfugere calorem, vel eo se loco statuere, ubi virtus solis non eum attingat. Mirabilis est hujus planetæ efficacia, quâ producit aurum, lapides pretiosos, & stupendos in visceribus terræ operatur effectus. Hæc est horum verborum paraphrasis, & id quod sonat litera.

Verùmtamen D. Augustinus hæc de Christo intelligit, quod facit ad roborandum discursum nostrum. Et sic accepta verba hunc referunt sensum: *In sole posuit tabernaculum suum, & ipse tamquàm sponsus procedens de thalamo suo;* id est: In sole posuit tabernaculum suum, quia totum solem vestivit, contexit, & sanctissima sua humanitate cōclusit. *Exultavit ut gigas:* Giganteis gressibus de cœlo ad terram descendit, & ijsdem 7.

In Psalm. 18.

per

per triginta tres annos mundum obivit. *Et occursus ejus usque ad summum ejus*; & denuò reversus est ad Patrem, unde venerat. Hoc enim indicat Evangelista: *Sciens, quia à Deo exivit, & ad Deum vadit.* Itaque censuit D. Augustinus in tribus hisce versibus totam Christi Redemptoris comprehendi vitam ab incarnatione usq; ad mortem. Et quamprimũ propheta ad hãc pervenit horam: *Ut transeat*; attende quid addat: *Nec est qui se abscondat à calore ejus*; quod tale est, ac si dicat: In abscessu divini hujus Solis, in absentia à suis, nullus à calore ejus excipitur, omnes ardentissimo suo amore succendit. Nota, quod tametsi sol iste semper nos calefecerit, ejusque amor numquàm fuerit otiosus: *Cùm dilexisset suos*; tunc tamen lucidius emicuit, tunc universale concitavit incendium, quando hora mortis ejus advenit: *In finem dilexit eos.* Hic audita fuit suavior cigni hujus cantilena, quamvis semper cantasset, tantoque fuit amor ejus ardentior, quantò antiquior, talemque vult ac desiderat amorem esse erga se suorum fidelium.

8. Mystica planè fuit illa actio, qua Salvator noster inter crucis brachia vitam finivit, quando *inclinato capite tradidit spiritum*; ut refert charissimus illius Discipulus. SS. Interpretes subtiliter hic inquirunt, quid significet, quòd Christus caput inclinavit jam moriturus? Et respondet Hugo Card. Inclinavit caput, quo se obedientem ostenderet Patri suo Quasi dixisset Filius: Ex obedientia tua, ô Pater, morior. *Quasi diceret. Inclino caput, quia per obedientiam morior.* Sed nulla videbatur hic urgere necessitas, id faciendi, ut quod jam diu antequàm homo fieret, fecerat, quandò verba illa protulit tantæ submissionis, quæ vates illius David refert: *Aures autem perfecisti mihi*; vel cum Glossa Dionysij Carthusiani: *Aures obedientes dedisti mihi quoniam factus sum obediens usq; ad mortem pro homine perferendam.* Qua igitur spectabat iterata hæc capitis inclinatio ejus, qui tam anticipatè obedientiam suam jam impleverat? Alij suum hic proferant, & præferant sensum, ego innixus doctrinæ nostri Hugonis Cardinalis, dico, quod ut principia convenirent fini, & egressus ingressui, inclinavit Dominus caput suum, quasi de novo se offerens ad obediendum. Obedientiam moriens expleverat Patri suo

Ioan 19.

Hugo Cardinal. hic.

Psal. 39.

Dionysius Carthus.

æterno debitam, sed amori, quo nos complectebatur, non satisfecerat: undè quando moriebatur, id faciebat, quod solent, qui primum incipiunt obedire, eò quòd amor, qui videbatur antè sibi satisfaceret moriendo: *Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor usque dum perficiatur*; nunc quando videt eum morti proximum, clariores ab illo postulet demonstrationes. Videtur quasi erubescere (dicamus ita ad animarum nostrarũ consolationem) quòd in morte vivendi simul & amandi finem faceret, quare amor urgebat illum, ut etiam ultrà mortem se extenderet, in cujus fidem caput inclinat obediens: *Inclinato capite tradidit spiritum.* Et si omnis nostri Redemptoris actio (teste S. Gregorio) est nostra institutio, per hoc docere nos voluit modum, quo eum diligamus, nimirùm semper ad ulteriora aspirando, ita ut amor noster in fine vitæ sit ardentissimus & perfectissimus. *Luc. 12.*

Modò patebit ratio, cur Redemptor noster antè mortem vocem extulerit: *Iesus autem clamans voce magna, emisit spiritum*; ubi omninò contrarium, fecit quod communiter accidit, quantò namque morti sumus viciniores, tantò magis vox languescit, & deficit. Ad spiritum, in hoc casu, recurrit pius doctusque Cassianus: *Vox est morientis hominis, & transmigrantis de mundo.* Hæc vox sub illam horam tam robusta & canora nobis prædicat, qualis esse nostra debeat, quandò ad illum venerimus terminum: hoc est, ut licet dum vivimus, non sint nostræ ad Deũ voces tam sonoræ, in ultima tamen vitæ periodo, sint oportet solito validiores, & si amor noster cordis ante hæc quale tam fervens non fuerit, nunc esse debet ignis incendium, alioquin non erimus veri discipuli Magistri amoris Christi Redemptoris animæ nostræ, qui quamvis semper suos amaverit, hac tamen occasione amor ejus ad summum charitatis gradum ascendit 9.

Matth. 27.

Simon Cassianus hic.

Quam diversus est noster erga tam suavem Dominum? *Utinam frigidus esses, aut calidus*! Tristes sunt hæ, licèt amoris plenæ querimoniæ, quas apud D. Joannem dabat, redarguens ignarũ quemdam Christianum. Utinã aut totus esses frigidus, aut totus calidus! sed cùm tepidus sis, à mea gratia te foras ejiciam; nec enim stomachus meus ullã patitur in amore vel obsequio meo tepiditatem. 10.

Apoc. 3.

tatem. Quæro, de quo calore hic agitur? De charitate. An ergo satiùs non est, ut Christianus unum vel alterum habeat gradum caloris, quàm nullum? & sit parùm tepidus, quam totus frigidus? Utique. Quare ergo Dominus dicit, quòd malit congelatum illum frigore fidelem, quàm hunc tepidum? D. Bernardus eleganter solvit hoc dubium, quod prima luce non carebat difficultate. Literas dat puero Fulconi amico integerrimo, qui post aliquod transactum in monachatu tempus, retrocessit, religionem deseruit, mundumque repetijt: & postquàm Deo militare, cæpisset, multumque in ejus amore profecisset, ad veterem delapsus est tepiditatem. Utinam, inquit, numquàm cucullum induisses, sed semper in sæculo frigidus mansisses, multò namquè facilius fuisset te ab hoc statu reducere, & frigidum rursus inflammare, quàm ab eo, in quo nunc versaris, revocare, postquàm divini amoris calorem perdidisti, & modò namque tam languens es & tepidus, quàm antè eras, quarè non nisi summa cum difficultate poteris denuò calefieri: *Utinam te calidum aut frigidum invenissem. Hic ostenditur apertè, quàm minus tepidus places, quàm si vel, quales illi sunt, frigidus esses Illos utique Deus patienter expectat de frigore quando que ad calorem proficere. Te ergo indignans advertit de calore jam in teporem defecisse.* Non loquitur Spiritus Sanctus de tepiditate tendente ad calorem, sed de calore qui deficit ad tepiditatem, & concludit meritò tales à Deo evomi, quos cor ejus non patitur, cùm justo ejus judicio fiat, ut qui gratiam ejus evomuerit, in criminis sui pœnam illa privetur: *Et quia tepidum te invene, incipiam te evomere ex ore meo, & meritò, quia tu ad tuum*
21. *vomitum redijsti, quia tu ejus gratiam evomuisti.*

Imitemur omnes Christum, Dominum, & Redemptorem nostrum, cujus erga nos amor tantò fuit ferventior, quantò antiquior: nec eorum peccatorum, quos retulimus, vestigijs insistamus, ne tam infausta sit sors nostra, quàm illorum Semper præ oculis habeamus amoris Dei nostri præcellentiam, qui ita de tempore, quod tamen omnia mutare solet, triumphavit, ut quandò videbatur passurus deliquium, tunc ardentiorem se monstraret, & constantiorem; & omnibus argumentis, quæ in hoc casu opponi illi poterant, sic respondit, ut nobilis quidam Romanus, quem plurimum colit antiquitas. Hunc filius illius primogenitus ob quasdam contentiones pugione cum vulnerasset, & ideò fuga proripuisset, pater jam exspirans, citò vocari jussit Notarium, & cœpit hac formula condere testamentum: Ego talis, integro adhuc constans judicio, & prænoscens mortem meam, hodie tali die mensis, animam meam Deo commendo, & hæredem instituo filium meum. Accurrit Notarius, & adstans populus, dicentes: Domine, hac ratione nihil aliud agis, quàm ut honor tuus, bonaque nominis fama pereat, qui hactenùs viri sapientis & prudentis opinionem habuisti. itane filium parricidam hæredem instituis? Respondit vir prudentissimus: *Filium, quem genui, non quem expertus sum, hæredem instituo.* Non attendo, qualis mihi meus fuerit filius, sed hoc solummodò considero, quòd illum genuerim, simque ejus pater. Audite Christum Dominum nostrum condentem testamentum. Ego Jesus æterna mea sapientia. *Sciens Iesus*, & mortem meam prænoscens: *Quia venit hora ejus*, vigesima quinta Martij: *Antè festum diem Paschæ*, Deo commendo spiritum meum, *Et ad Deum vadit*, & hominem hæredem meum instituo; *Accipite & manducate.* O Domine! Verè admirabilem rem facis, & divinam tuam sapientiam arguere & in suspicionem vocare videatur, cùm tui occisorem inscribis hæredem. Respondet Christus: *Filium, quem genui, non quem expertus sum, hæredem instituo.* Quid aliud facere possum? Si filius est, ego illum creavi, ei esse dedi, conservavi, & usquè modò amavi; quarè nemo miretur, si nunc ita excedam. Ut autem nullum esset in testamento dubium, clausit illud hostia consecrata, amoris armis insignita, qui est idem ipse. Ardores hi, filij sunt antiquitatis, & quia semper dilexit filios suos: *Cùm dilexisset suos*, idcirco nunc illos ardentissimo diligit affectu: *In finem dilexit eos.*

Apopht. antiq Verbo: Amor parentum in filios.

Sciens

Sciens quia à Deo exivit, & ad Deum vadit, &c. Cœpit lavare pedes Discipulorum suorum.

CONSIDERATIO VI.

Nullus humiliando se quidquam perdidit, immò verò facilior ad dignitates via, est sui humiliatio.

1. DOctus & subtilis Theophylactus omni ponderatione dignissimum censuit hoc Evangelistæ præambulum: *Sciens Iesus quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia à Deo exivit, & ad Deum vadit,* & quod posteà subjunxit: *Surgit à cœna,* vestimenta sua deponit, & vilem induit servi habitum: *linteo præcinxit se, & misit aquam in pelvim, & cœpit lavare pedes Discipulorum.* Parvam videntur hæc inter se habere connexionem, sed omninò certum est, pulcherrimè convenire. Sunt gravia valdè & notatu digna ejus verba, & illis hæc ultima innititur consideratio: *Cùm sciret quòd tradidisset ei Pater, & quòd à Deo exisset, & ad Deum iret, non timebat minui gloriam suam, lavans pedes Discipulorum suorum.* Theophyl. hic. Quasi dicat: Priusquam divinus Magister se humiliaret lavando pedes pauperum piscatorum, & peccatorum, de illo mysticè dicitur, quòd à Deo egrediatur, & ad Deum vadit, quòdque sacrosanctæ illæ manus ad immundorum pedum submissæ lotionem fidele sint depositum rerum omnium cœlestium & terrestrium, & nequaquam de dignitate & generositate suâ quidquam remittant, vel desinant esse rerum omnium dominæ. Quò docemur, quòd nemo, quia humilibus vacavit actionibus, vel hilum umquam de dignitate suâ perdiderit: *Et ita* (concludit præfatus pater) *non minuebatur gloria ejus, ex eo quòd Discipulos lavaret.* Tantus magister, tantus Rex, tantusque Dominus mansit ille, postquam Discipulorum suorum pedes abluit, quantus prius erat Redemptor meus. Atque in fidem hujus veritatis, absolutâ lotione, dixit illis: *Vos vocatis me magister & domine, & benè dicitis, sum etenim.* Nec enim, quia vidistis me ad pedes vestros ut servum provolutum, quidquam mea perdidit auctoritas, aut honori meo derogatum est, immò verò hâc tam vili actione honorem meum stabilivi, dignitatemque promovi. Tantùm abest, ut per humilia ministeria cujusquam minuatur auctoritas, aut vilescat dignitas, ut etiam per illa potiùs exaltentur, magnificent, & ubique celebrentur. Salvatoris nostri vitam percurramus; nec enim in ea nobis fortia deërunt hujus veritatis argumenta.

2. Tres vias, inquit Salomon, ignoro, cùm ex naturâ suâ difficiles sint intellectu: *Tria sunt difficilia mihi, & quartum penitùs ignoro. Viam aquilæ in cœlo, viam colubri super terram, viam navis in medio maris, & viam viri in adolescentia.* Prov. 30. Ex quatuor hisce viis, prima confirmatio nobis servit. Et quamvis altissimus ille aquilæ ad sidera volatus diversas habeat apud SS. Interpretes expositiones, ea tamen, quæ est D. Ambrosii, nostræ militari intentioni. Intelligit S. Ambrosius per Aquilam hanc divinum Patris Verbū quod descendit de altissimis cœlorum in uterum SS. Virginis, ut in eo vilissimum abjectæ nostræ naturæ saccum indueret: mysterium est hoc tam sublime, ut illud imbecilla nostri intellectûs virtus non possit assequi: *Quis cognoscere potest, quemadmodùm Verbum in Virginem venerit, ut tam fœlicem fœtum partus virginalis effunderet? id est, quod ait: Vestigia aquilæ volantis, id est, Christi Domini advenientis.* D. Ambr. lib. de Salom. c. 12. Itaque hoc omisso, quòd regalis aquila est Dei Verbum, occurrit ratio dubitandi, quomodo convenire possunt figura, & figuratum? Aquila namque volatu suo sursum ascendit altissima cœlorum penetrans: *Viam Aquilæ in cœlo*; Filius autem Dei descendit de cœlis, & delapsus est in terram, quando *propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis.* Ut habet fidei nostræ symbolum. Quâ igitur ratione componi hæc duo possunt, primo intuitu tam pugnantia, quàm sunt ascensus in cœlum, & descensus in terram? Quod ad me attinet, credo Doctorem hunc eximium quid altius contemplatum, cujus conceptus fulcrum sit nostræ doctrinæ quam modò proponimus; nimirum, quòd sicut Dei filius per Incarnationis mysterium se tantùm humiliavit, ut altitudinem cœli cum utilitate terræ cōmutaverit, ut omnes scirent quòd ex eo ejus gloria in nullo senserit detrimentum,

rum, vel majestas viluerit; ita idcircò Spiritus Sanctus eum descendentem ad terram comparet aquilæ cœlorum sublimia penetrãti, quò significaret, quòd ejus humilitas nullam splendori suæ majestatis caliginem obduxerit, immo verò tanta submissio dignitatis ejus lucem adauxerit.

3. In montem Thabor proficiscamur, & videbimus Christum Dominum coràm Discipulis suis transfiguratum: *Et resplenduit* (Matth. 17.) *facies ejus sicut Sol, vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix.* Notandum hic ex Origene quod scribit D. Lucas: *Et facta est, dum* (Luc. 9.) *oraret, species vultus ejus altera, & vestitus ejus albus & refulgens.* Quare Salvator noster transfigurationi suæ præmisit orationem? Quid transfigurationi cum oratione? Videntur nihil habere commune: attamen certum est, inquit Adamantius, hanc actionum connexionem insigni scatere mysterio. Et quod illud? *Dum orat, transfiguratus* (Orig. hic.) *est, cùm Jesus sic visus fuerit, loquens cum Patre, & oraret eum, id est, subdens se Patri vero Deo, tunc vestimenta ejus splendida & candida fuerũt sicut nix.* Quasi dicat: Est oratio humilitatis protestatio, & signum creaturæ Deo subjectæ: Quandò igitur Christus adeo demittit, & humiliat, ac si esset purus homo, Patri suo æterno supplicans, tunc digniorem ostentat majestatem, & gloriæ insignibus ornatus apparet, ut omnes intelligãt, quòd per submissionis & humilitatis actus nemo suam offendat eminentiam, quinimmò maneat hinc ejus gravitas multo sublimior.

4. Quoties evangelici nostri Oratores mysticam illam repetunt visionem de scalà Iacob? *Vidit in somnis scalam stantem super terram,* (Gen. 28.) *& cacumen illius tangens cælum, & Dominum innixum scalæ.* S. Augustinus locum hunc exponens, ait: Jacob ad pedes scalæ consistẽs *typum gerebat Domini Salvatoris.* Sed addit statim, hinc oriri difficultatem: *Sed si Iacob eum* (D. Augustinus cit. à Lipom. in Caten.) *in terrà dormiens figurabat, quid est, quod in cœlo scalæ innixus incumbebat? Quomodò Christus Dominus & in cacumine scalæ in cœlo, & in beato Iacob esse videbatur in terrà?* Quod autem Christus sit in utraque parte, non est dubium, quia de seipso locutus ait se & in cœlo esse, & in terra: *Quòd autem & in cœlo sit Christus, & in terra, audi ipsum Christum dicentem: Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, filius hominis, qui est in cælo.* Hoc modò superest examinandum, in quâ figurâ vidit illum Jacob summitati scalæ innixum in cœlo, & in quo statu idem se ostendebat in extremitate scalæ in terra reclinatus? Communis est sanctorum doctrina, quòd patriarcha Jacob repræsentavit filium Dei factum hominem, quia de carne ejus humanam nostram sumpturus erat naturam, & quòd in vertice scalæ figurarit eumdem Dominum cruce suspensum. Ita sentit S. Augustinus: *Quid est in scalam incumbere, nisi in ligno pendere? Considerate, fratres, quia in ligno crucis pendens pro Iudæis oraverit, & agnoscetis quis Iacob scalæ incumbens de cœlo clamaverit.* Intricata valdè difficultas hic obstat: Quid intendit Dominus, dum mysterium Incarnationis præfigurat in terrâ, & crucis signũ ostentat in cœlo? Oppositum ratio postulare videbatur, hoc est, quòd in cœlo videretur Deus homo, & in terra Deus crucifixus, nec enim ita repugnat Deo incarnato cœlũ, ut cœlum eidem crucifixo. Ratio manifesta est, quia descensus de cœlo principium quodammodò fuit incarnationis, sed crucis opprobrium omnimodam habet cum cœlo repugnantiam, in quantùm includit infamiam, & ignominiam, quæ omnia longissimè distant a cœlo. Sed nemo neget, quin disertissimè argumentatus sit S. Augustinus, dum in cœlo figuram agnoscit crucis, quia secundum Dei ordinem, sicut umbra sequitur corpus, sic honor humilitatem sequitur, & quantò humilius quis se deprimit, tantò sublevatur excelsius. Omnes fatentur, quod Christus majorem humilitatem in morte, quam in nativitate prætulerit, quia dum homo factus est, usque ad terram se inclinavit, sed in cruce moriens, usque ad vilitatem culpæ descendit, abjectam assumens figuram infamis, damnatique peccatoris. Nunc igitur, ut ostendat Deus, quòd quò profundior est humilitas, eò sit majestas excelsior, idcircò vult ut crux sua in cœlo tam sublimis appareat, ut per hoc disceret patriarcha prærogativam, quâ Christus crucifixus seipsum vicit incarnatum, cum unum ab altero tantùm distaret, quantùm terra à cœlo, & quia tam longè humilitas Christi in cruce excessit nativitatis ejus humilitatem, idcircò sublimior est dignitas, quam propter crucem habet in cœlo, quàm ea, quam habuit terra, ex eo, quod

quod factus homo. ut hinc constans maneat illa veritas, quòd numquàm Christi dignitas fuerit securior, ejusque turior magnitudo, & majestas constantior, quàm dum infimæ submissionis, & profundissimæ exercuit actus humilitatis.

5. Ab omni parte, sol oritur justitiæ, ab oriente & occidente pari fulget splendore:
Psalm. 67 *Qui ascendit super occasum, Dominus nomen illi.* Non habet Deus ascensum, & descensum, sed Deo omnia sunt ascensus, quinimmò plus dico, in eo quod mundus indicat esse descensum, sublimior ejus latet ascensus: *Ascendit super occasum.* In occidente Deus magis exaltatur, atque in eo quod dicimus, *occidens*, nominis ejus augetur claritas, hic patentiùs videtur Dominus, & honore colitur ampliore. Si percuncteris à. V. Beda, quis sit ille occasus, de quo David hic, respondebit esse crucem: *Super occasum, id est,*
Beda hic. *in cruce.* Tales sunt etenim excellentiæ, tantaque incrementa quæ crucis humilitate & abjectione meruit Salvator, ut quàmprimùm vidit illum mundus ignominiosè crucifixum, summam in eo perpenderit majestatem, plenoq; ore Dominum vocaverit: *Dominus nomen illi.* Eumdem conceptum curiosi invenient in S. Ambrosio, explicante
Psalm. 17. verba illa Psalmi: *Intonuit de cœlo Dominus, & altissimus dedit vocem suam.* Quisque sensu suo locum hunc intelligat. Quantum mihi videtur, Altissimus hic, de quo David, est Christus Dominus ac Redemptor noster
Ambros. lib. 3 de Fide c. 2. sublimi crucis arbore suspensus: *Dubitari non potest, quòd Altissimus Christus sit, cùm David dixerit de mysterio sua passionis: Altissimus dedit vocem suam.* Ita S Ambr. In cœlo crucis patiebatur pro generis humani liberatione, quando intonuit, & ea omnia dixit, quæ in evangeliis suis sacri narrant historiographi Hic planissimus est campus Antistitis Mediolanensis. Sed cum ejus licentiâ proponam dubium, nimirum, quòd hæc ejus interpretatio prophetæ intentioni videatur non convenire, sciebat enim rex pœnitens Salvatorem nostrum numquàm ita humiliatum, dejectumque quàm dum in probroso crucis stipite expiravit Quomodò igitur ait S. Ambrosius. hunc fuisse Davidis spiritum, eumque in scopum hunc oracula sua direxisse? Sapienter, ut solet, disserit Ambrosius, cum verba superiora ita interpretatus, fuit quando prophetiæ spiritu prævidit Rex sanctissimus Christum opprobriis saturatum, calumniis oppressum, & tamquàm malefactorem crucifixum, tunc in hæc verba prorupit, deditq; illi nomen Altissimi: *Altissimus dedit vocem suam.* Itaque vocat eum hic *Altissimum*, & in suprà citato loco Dominum, quando humiliùs se depressit, & clariora dedit submissionis indicia, ut fixa maneat hæc veritas, quòd suprema dignitas depressa crescat, nullasque umquàm quia se humiliavit, quidquam perdiderit, cum videamus, quòd Christus salus nostra numquam sublimior effulserit, quàm dum humilior, & numquam excelsior, quàm dum depressior.

Placet mihi quædam rei præsenti commoda annotatio Venerabilis Bedæ. S. Matthæus sigillatim referens circumstantias dominicæ passionis, hanc quoq; non omisit, 6.
Posuerunt super caput ejus causam ipsius scriptã: Hic est Jesus Nazarenus Rex Judæorum Hic nũc Matt. 27.
Beda quærit causam, ob quam Salvator mundi decreverit supra crucem mortis suæ causam affigi, & nequaquam infrà? Respondet, non vacare hoc mysterio: *Pulchrè titulus, qui Christum regem testetur, non infrà, sed suprà crucem ponitur, quia licet in cruce pro nobis hominis infirmitate fulgebat suprà crucem tamen regis majestate fulgebat.* Quasi dicat: Non fortuitò, sed singulari cœli consilio titulus Regis cruci supra collocatur, & nequaquàm infra ponitur, quò detur intelligi, quòd licèt hominis infirmitatem patiendo monstrarit, non idcircò tamen majestas, Regisque gloria voluerit: immò verò ex hac sua humilitate regnum ipsius firmatum, tantoque securius futurum ejus imperium: Beda hic.
Quia suum per crucem non perdiderit, sed confirmarit potiùs imperium Nec enim umquàm humilitas obfuit majestati, aut ejus derogavit in aliquo jurisdictioni.

Olim dixit Christo dilectus Benjamin: 7.
Vidi civitatem sanctam Jerusalem descendentem de cœlo, claritate fulgidam, & divinis rutilantem splendoribus: *Et ostendit* Apoc. 21.
mihi civitatem sanctam Jerusalem, descendentem de cœlo habentem claritatem Dei, &c Sive hoc intelligatur de gloriosa Dei civitate, secundùm aliquos, sive de Ecclesia militante, ut volunt alii, sive de anima sancta dilecta Domini sponsa, prout alii sentiunt, notatu di-

gnum occurrit, quòd civitas hæc simul ac descendit, splendoribus cœlestibus coruscavit. Movit hoc scrupulum Abbati Ruperto, quia terræ nostræ pagus locus non est gloriosæ pulchritudinis, nec cœlestis capax est claritatis. Quomodò, ergo civitatem hanc, sive animam benedictam hæc sequuntur pignora gloriæ, eamque tanta sublimitas, tantaque comitatur majestas? Non rejicio quod alii cum Ruperto hic dicunt, sed hoc mihi placet, quòd gloriosi hi splendores annexi essent, & conjuncti humiliati, & quod eo ipso quo descendit, quò se demisit, quò se humiliavit, post se ad ornatum traxit lucem omnem, omnemque

Beda hic.

claritatem: *Talis descensus gloriosus est, & in magna claritate sublimis. Cùm ergò dixisset, descendentem de cœlo, rectè subjunxit, habentem claritatem* Humilitas, & sublimitas communia habent insignia, & sicut sunt in demissione pares sic in majestate non discrepant; ut hinc discamus, quòd in domo Dei ex nullâ humilitatis actione gravitas amittatur: immò verò scala ascensus est descensus, & humiliori ministerio honor assignatur eminentior.

8.

Nascitur author vitæ in humili stabulo Bethlehem. Hic insignia accipit regis Israël, juxtâ illud Isaiæ apud sanctum Matthæum:

Matth. 2.

Et tu Bethlehem terra Iuda, nequaquàm minima es in principibus Iuda, ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israel. Ibi quoq; reges Orientes feudi tributum solverunt, humiliterque ut regem adorârunt: *Et procidentes adoraverunt eum.*

Ibid.

Ita prædixerat Psalmista David:

Psal. 71.

Reges Tharsis & Insulæ munera offerent, reges Arabum & Saba dona adducent. Usque huc se extendit Christi jurisdictio in humili paleâ & præsepi reclinati. Et si voluerimus dilatatum ejus videre imperium, eumq; patrem universi, monet nos David, ut consideremus eum in monte Sion, nam indè regiminis sui augmentum, & monarchiæ processit amplificatio:

Psal. 48.

Fundatur exultatione universæ terræ mons Sion, latera Aquilonis, civitas Regis magni. Quæro nunc à curiosis, quare dominium Salvatoris fuerit limitatum in Bethlehem, in Sion autem ita extensum? Quæsivi summâ diligentia hujus dubii solutionem in S. Patribus, sacrisq; Interpretibus, & in Hesychio tantùm illam inveni, & intentioni meæ totoq; congruam. Ejus verba sunt valdè clara, sed in epitomẽ redacta, hoc significant: Humilitas Christi in Bethlehem ad eum descendit gradum, ut inter bruta nasceretur animalia, verum in Sion fuit multò profundior, etenim pedes lavit Discipulorum suorum, & SS. sui corporis ac sanguinis sacramentum instituit; quæ actiones quantùm ad effectum, primâ longè antecellunt Dicit ergo Hesychius: Ne mireris, quòd ubi Salvator humiliorem se ostendit, ibi præclariores sint ejus triumphi, tantoque clariorem assecutus fuerit gloriam, & majestatem, quanto submissiorem, & inferiorem ostendit humilitatem:

Hesychius Orat. in Iacob & David in Biblioth. Photii.

Nisi Salvator humiliasset semetipsum factus obediens usq; ad mortem, non domesticus cognatis diceretur: In Sion Bethlehem ut præsens te saluto, in filiâ matrem video. In tectis stella usa elu xit, in hâc, multa. Illa Magos duxit, hæc Parthos & Medos, & Elamithas & omnes gentes lumine suo illustravit. Tu hæc trahis ex uberibus virgineis, hæc spiritum ex sinu trahit paterno, tu panẽ fermentasti, sed Sion cœnam ostendit. Confert hic sanctus Sion cum Bethlehem, & ostendit quantâ dignitatem contulerit humilitas ibidẽ exercitata, cui etiam Spiritus Sanctus adscribit adventum Sed intentioni nostræ præfata sufficiant quibus affirmare voluit Deus, cunctisq; indicare, dignitatem, & altitudinem nullum recipere detrimentũ ab exercitio humilium actionum, & servilium obsequiorum, qualia Christus exercuit, dum pedes Discipulis suis lavit, quia tantùm abfuit, ut quidquã ei de honore suo decederet, ut etiam tunc melius jura conservaverit optimatis, magistri, domini, & Filii Dei, æqualis, & consubstantialis æterno suo Patri, prout in principio hujus Considerationis cum Theophylacto notavimus.

9.

Intrare modò lubet mysticum lavatoriũ, quò finem discursui nostro imponemus: *Cœpit lavare pedes Discipulorum.* Deposuit Dominus Iesus pallium suum, & erectus stetit. Qui te, Domine, hoc in schemate vidisset, quàm animosus, quam fervens, quàm diligens apparuisses, quamque ad hominis obsequia paratus! Linteum sibi sumit, seu mappam, eaque se cingit, proprijs manibus aquam mittit in pelvim, nec enim patitur, ut quisquam ex hujus humilitatis aqua vel guttam sibi sumeret, & cœpit seu voluit incipere, secundùm probabiliorem

rem

rem SS sententiam, lavatorium à Simone Petro: *Venit ergo ad Simonem Petrum* Ut vidit hic Dominum suis advolutum pedibus, totus attonitus. *Videns Divinitatem incarnatam incurvari antè se, expavit, & exhorruit.* Ita D. Aug. Undè in illa verba prorupit: *Domine, tu mihi lavas pedes? Non lavabis mihi pedes in æternum* Tale quid mei numquam videbunt oculi. Indicabas non expedire in monte Thabor desiderare umbram ejus splendoris, & gloriæ, in quâ te videam, & modò vis glutiam pedibus meis substernere? *Tu mihi?* Tu es, qui dixisti quòd illam professionem,
Matt. 16. quâ professus sum: *Tu es Christus, Filius Dei vivi;* Pater tuus mihi revelaverit, & ego patiar, ut debita tibi reverentia minuatur, & consentiam, ut qui te scio esse Filium Dei, pedibus meis genu flexus assistas? Existimabat Petrus vulgare hoc esse lavatorium, illis simile, quibus utimur ad itineris refrigerium, nec ullum aliud habere mysterium, idcircò tam pertinaciter de manu præceptoris sui & Domini admittere illud recusavit, sed quamprimũ vidit, quòd Dominus urgeret, & sub pœnâ perdendæ amicitiæ minaretur: *Si non lavero te non habebis partem mecum;* statim obedivit. Prima illa urbanitatis verba, quibus Apostolus Magistrum suum interpellavit, ex opinione sanctorum, laudem merentur, cum prudentiâ saperent, & humilitatem, immò reverentiam, & amorem, quo Dominum prosequebatur: sed quatenus pertinax fuit, ne obediret, aliquãtulùm peccavit, quia ex ignorante procedebat amore, qui nesciebat, mysticum esse lavatorium, quod Christus implere desiderabat, quandò autem errorem suum advertit, confestim resilit, & intelligens ab ore Magistri verba illa comminatoria: *Si non lavero te, non, &c* existimans omnium pessimũ esse a Christo separari, mutavit sententiam, seq; ejus voluntati submisit, exclamans: *Domine non tantùm pedes sed & manus, & caput* Lavit ergo Dominus Petro pedes, cæterisq; ejus sociis, omnibusq; jam mundis, amantissima infixit oscula, ad certissimũ incomparabilis suæ humilitatis pignus (ut ait S. Laurent. Justin.) & acerbam dulcissimæ suæ
Laurent. Iustinian. l. de Christi agon. c. 3 superbiæ confusionem: *O humana pudor superbia! ò altitudinis terrenæ confutatio singularis! videre Dei Filium aquam infundere & refundere pedum pulverem abluere, & linteo extergere, atq; singulorum pedibus oscula imprimere dulcissima charitatis*

Porrò quænam fuit ratio, quod pedes la- 10.
vit eorum, quos puros mundosq; habebat? *Sed estis mundi omnes* Novi illud eum fecisse, ut indicaret, numquàm satis mundam puritatem esse eam, quæ necessaria est iis omnibus, qui hoc sacramentum sumendum accedunt, quod Dominus tunc statim instituit, & consecravit: etenim absque illâ munditie impossibile est divini illius cibi beneficia, suavitatem, gratiasque percipere. Quot lavatoria Deus præceperit Hebræis, eloquẽtia enarrat Ambrosiana, ut iis purificati cœleste manna gustarent, quod præcipua hujus SS. sacramenti figura fuit. Notate verba, sunt enim proposito nostro mirè commoda: *Post transitum maris rubri, Myrrhæ fontis amaritudine, per ligni gratiam temperatâ, agnoscimus esse mundatos. Deinde duodecim fontium potu, postremò petra spiritalem undam vomentis irriguo, undè & manna manducaverunt, ut totius abluti manducarent panem Angelorum.* Transeunt egredientes de Ægypto mare rubrũ; fuit hoc primum balneum: statim bibunt aquas de Marath, mystico ligno temperatas; & est secundum: post hæc duodecim occurrunt fontibus; ecce tertium: & paulò post sapidissimas gustant aquas, quas notissima mundo petra fundebat; & hoc quartum. Deus meus, & animæ Redemptor, quò tanta aquarum abundantia, ut una alteram exciperet? Cur tot serviunt lavatoria? Numquid unum sufficit, aut alterum? An toties necesse est lavari Israëlitas? Ne mireris (inquit Antistes Mediolanens.) erant enim hæc omnia dispositiones ad esum mãna, quod dare illis proponebat, necessariæ, multumque referebat, ut toties mundati, tantâque aquarum copiâ purificati accederent, qui panem cœlestem Angelicis formatum manibus erant gustaturi. Si tantam igitur puritatem, & munditiem quærat Deus in figurâ, ut priùs quàm illam comedant, fontibus utique toto laventur, quam puritatem qualemq; venustatem non requiret pro figurato, SS nempè corporis sui & sanguinis sacramento? Non est multum, quòd pedes Discipulis suis lavit, cùm omnes essent mundi, immò verò omnia modica sunt, & parva est etiam quæ maxima præparatio, ad magnam illam præparationem,

D. Ambr. in Psalm. 118 Octon. 16. v. 3.

tionem, quàm dignà petit tanti sacramenti receptio, ut prosit recipientibus, & suam illis conferat gratiam, certissimum futuræ gloriæ pignus. *Amen.*

TRACTATVS XXII.

DE QVIBVSDAM STATIONIBVS DOMINICÆ PASSIONIS.

Nimirùm de Captura, Flagellis, Corona, Ecce Homo, Crucifixione, Depositione de Cruce, & Sepultura.

Cohors ergo & Tribunus, & ministri Judæorum comprehenderunt Iesum, & ligaverunt eum. Ioan. 18.

SALUTATIO.

Ptimè novi, fideles mi, quòd quò dignius de tantò agere mus argumento, de tristissimâ nimirùm Christi Domini Redemptoris animarum nostrarum morte ac passione, salubre foret documentum, sanctumque consilium, si prædicator præviis multis pœnitentiæ actibus se præpararet, ut eorum meritò id assequeretur, ad quod studium, & devotio non attingunt Satis intelligo, quòd ille solus loquatur dignè, qui dolere novit: Verùm cùm hinc ex meâ langueam tepiditate, & lingua mea balbutiat, illinc passio Christi Redemptoris nostri, ejusque sanguis, quò redempti sumus, tam sit efficax, ut possit aquam educere de petrâ pectoris mei, idcircò animum mihi suggerit, & præbet confidentiam, ut scribam & expendam, casum hunc tam tristem, tamque dolorosum; nam sicut virtutem habuit, quâ scelera nostra curaret, ita & habebit, quâ tepidam nostram accendat devotionem. Tu verò, cœlorum Imperatrix, cujus in castissimis visceribus efformata fuit, cooperante Spiritu S. sanctissima nostri Redemptoris humanitas, qui hodiè tam acerba passus est, cujus sanguis in nostram effusus salutem, tuum nobis favorem concede, cœli gratiam impetra, nobis, inquam, qui propriis diffisi viribus ac meritis, de terrâ ad tuam supplices recurrimus protectionem, totâ cordis humilitate tibi salutationem offerentes Angelicam: *Ave Maria.*

Cohors ergo & Tribunus, &c.

CONSIDERATIO I.

Tardè nimis allata sunt vincula, quibus Christus ligaretur & caperetur, jam enim amor nostri funes illi paraverat.

SAnctus Bernardus, pius ille & contemplativus doctor perpendens Christum, Agnum mansuetissimum inter acutissimos carnivororum illorum luporũ dentes, cernensque funibus constrictas divinas illas manus 1.

manus tot mirabilium operatrices, quæ quinq; millia hominum quinq; panibus pavetunt, suoque contactu tot tantasq; sanâtunt infirmitates: contemplatus, inquam, vitam nostram, nostrumq; bonum pro peccatis nostris captum, quem humi protrahentes ex horto ad Annæ domum adducebant, illi in hæc verb loquitur: *Video oculis mentis te, Domine Iesu, tam duris nexibus astrictum, tanquàm latronem trahi ad judicium Principum Sacerdotum.* Et quamvis non ignorem hoc tibi gratum esse, mihi tamen triste est spectaculum, & tremenda offertur repræsentatio *Video, & perhorresco & admiror.* Tantaque me rapit admiratio, ut indubiè morerer, nisi scirem, quòd illi funes, quibus amor animam tuam ligat, tales sint, ut priores cum his comparati vincula non sint: *Et admirando deficerem, nisi quòd liquidè cognosco te prius in corde charitatis nexu fuisse constrictum, qui ad deteriora vincula sufferenda te leniter attrahere potuerunt.* Quasi dicat: Non requiruntur vincula, non inquam, quibus Redemptor meus vinciatur, jam enim amore captus procedit.

D Bern de Pass c. 4

2\. S. Scriptura sic loquitur de patriarchâ Abraham jam filium suum Isaac immolaturo: *Cùmque alligâsset Isaac filium suum, posuit eum in altari, super struem lignorum.* Controvertitur inter Scriptores, quærentes hujus ligationis causam, & de quo sibi senex timuerit, ut immolandum prius ligandus putarit. Quamvis sentiat S. P. Chrysologus quòd Abraham filio suo non indicaverit, quid acturus esset: *Nescius filius est vinctus*: Communis tamen sanctorum habet opinio, quod hoc illi prædixerit, & Dei mandatum indicaverit, addiderit quoque quod ad ejus impletionem esset immolandus. Hanc sententiam tuentur duo Ecclesiæ luminaria S. Ambrosius & D Augustinus, & major cum illis interpretum numerus. Hâc igitur suppositâ doctrinâ, ut certâ, premit me difficultas, quare, vir ille sanctus filium suum nexibus adstrinxit? Omissis aliis rationibus, illa Ruperti huc facit, qui in sensu mystico illam ligationem exponens ait: *Ergone & Deus Pater suum colligavit filium? Verùm non imbecillitatis vinculo, sed magna charitatis imperio, ne se defenderet, ne oblatum calicem, mori dedignatus, abigeret.* Isaac, testificante Paulo Apostolo, figuram prætulit Redemptoris, quem Pater suus æternus alligavit, non infirmitatis vinculis, sed ardentissima charitate, ne cùm in manibus suis haberet sui defensionem, non pateretur se ligari, & bibere calicem Passionis sibi oblatum recusaret. Si Pater illum non vinciret, & ille propriâ voluntate non se traderet capiendum, nihil in eo Judæi, nisi Gentiles efficerent, nec inimicis suis traderetur vinciendus, nisi prius amoris fuisset captivus.

Gen. 22. Chrysol serm. 10. Ambros. l. de Abrah. Aug serm 46. & 55. de temp. Rupert l. 6. in Gen. c. 22.

Prædixerat vates Isaias, Messiam velut Aquilam venturum, quando mūd. Redemptionem peracturus descenderet: *Et erit sicut avis.* Verumtamen, ne quis fallatur, cogitans, quòd tanquàm simplex avicula retibus capiendus sit aucupis, alio loco S. Scripturæ modum declarat quo capiendus sit: *Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos*: hoc est, valde similis est aquilæ (& de hâc loqui videtur ibi Propheta) quæ ut pullos suos protegat, seipsam mortis offert periculo: *Quia ipse est aquila, qua dum provocat pullos suos ad volandum, dicens: Surgite, eamus, expandit alas suas super eos ut protegat: Si ergo me quæritis, sinite hos abire: laqueo eorum captus est & insidiis.* Ita gloriosus Paschasius. Probè noverat auctor vitæ technas & insidias adversariorum, & nihilominùs procul aberat, ut illos fugeret: nam cùm ab omnibus posset liber evadere, non tamen fugit, immò verò ultroneè se capi dignatus est, voluitque in se omnes æmulationis ictus intorqueri, modò filii sui libertate gauderent. Alludit ad aquilam, de quâ narrant historiæ naturalis scriptores, quòd pectus suum sagittis offerat venatorum, & se prædam sistat amore mota erga pullos suos, quorum vitam propriæ anteponit. Libertas igitur pullorum, matris est captivitas, quam non aucupum insidiæ, sed proprius captivat amor. 3.

Isai. 16. Deuter. 32 Paschas. l. 3 in Thren

Quando Judæi satanæ ministri hodie veniebant capturi Dominum, advertit amoris discipulus, quòd ipse eis dixerit, vel rogaverit (vel cum aureo Doctore Chrysost.) imperaverit: *Si ergo me quæritis, sinite hos abire*; certum est quod me quæritis, abeant ergo liberi hi mei Discipuli. Quid latet hîc mysterii (quærunt SS Interpretes) quod Christus Judæis interdixit, nè manus suas Apostolis injicerent, quando ipse captivus abducitur? Huic dubio appositè respondet S. Leo, jam aliàs citatus, verbis sequentibus: 4.

Ioan. 18.

Quasi

Quasi de Christi Domini comprehensione Discipulorum penderet libertas. Et verissimè res ita se habebat: ab illâ namq; nostra pendebat salus, cùm ipse comprehensus nos de tyrannica redemerit servitute, & captivitate peccati; quare veritas est indubitata, quòd nexus, quos illi nostri amor injecit, illum præoccupârint, & ante eumque ligârint, quàm catenæ funesque Satellitum infernaliũ: & nosipsi, quinimò amor nostri, causa fuerunt cruciabilis hujus comprehensionis, undè semper verò verius est, quòd, cùm Christus captus est, id factum, ratio sit, quia multum diligebat & non, quia imbecillis erat.

5. Hoc mysterium contemplativi Doctores invenerunt in eo, quod Redemptor noster obviam processerit iis, quos sciebat venire, ut eum caperent: *Processit, & dixit eis.* Quasi dicat: Hoc scitote, quòd patior, quia volo, amore meo ductus, non infirmitatis necessitate coactus. Prænoverat Dominus, quòd manus illi ligarent tam strictis vinculis, ut venis sanguinem elicerent, & quod non nulli capillos, alii barbam evellerent, alii divinam ejus faciem sputis conspurcarent, alii sannis & dicteriis tam enormibus eum perstringerent, ut linguam ea narrare pudeat: sed his omnibus lubenter pectus opposuit, & hæc ratio fuit, quare tam molestè tulerit, querelasq; dederit, quòd tot armis instructi, tot militum turmis & satellitibus stipati advenirent, quasi per vim eum & repugnantem essent capturi: *Tamquàm ad latronem existis cum gladiis & fustibus comprehendere me* inquiebat, velut dixisset secundùm Glossam ordinariam: *Stultum est cum gladiis, & fustibus quærere eum, qui se ultrò tradidit, & in nocte per proditorem investigare quasi latitantem, qui quotidie in templo docebat.* Ignominiâ afficitis obedientiam meam, & hisce studiis vestris amori meo derogatis (ait dulcissimus Agnus) nemo per vim capitur qui justitiæ nihil debeat, & propriâ sponte se offert: sine armis capitur, qui solvit ex amore, justitiæ tribunal non fugit, qui spontaneè se manibus ejus & potestati tradit, nec catenas refugit, qui volens, gaudensq, eas quærit: in templo facilè me poteratis comprehendere, locisque publicis, in quibus Dei verbum proponebam, absque nefariâ discipuli mei proditione; noctè in horto solitarium quærere supervacaneum fuit, quasi nollem ego me tradere captivum, vel ex parte meâ violenter resisterem.

Matt. 26. *Glossa ordin.*

6. Quis igitur, fideles mei, patiendi nõ quæret occasiones, vincula, catenasq; considerans Dei nostri? Quis non velut thesauros optabit carceres, quando in illis cernit Dominum mundi liberatorem? Insignis planè locus est Apost. Pauli, quem nunc expono. Ajebat ille in Actibus Apostolorũ: *Et nunc ecce alligatus ego spiritu, vado in Ierusalem, quæ in ea ventura sunt mihi, ignorans, nisi quòd Spiritus S. per omnes civitates mihi protestatur, dicens, quoniam vincula, & tribulationes Ierosolymis me manent.* Nescio quid de me futurum sit: sed unum mihi certum (quia Spiritus S. hoc mihi revelavit) quòd ibi me tribulationes, funesq; maneant. Accurrit hìc pro more suo subtilis Lorinus, illud Apostoli perpendẽs: *Alligatus vado, vincula me manẽt.* Quâ veritate dicis, ô sanctissime Apostole, quòd vincula te maneant, qui ex nunc in præsenti te fateris alligatum? Vel quomodo narras in præsenti, quod adhuc futurum est? *Et nunc alligatus ecce.* Ad rem nostram optimè nodum solvit, qui dubiũ proposuit, dicens: quandò dicit Apost. quòd jam captus & ligatus vadat ad vincula, fervida sua declarat desideria, & significat, quod quantum ad voluntatem, jam captus erat, jam amoris nexus illum ligabant, & antequàm pateretur, jam patiebatur. Imitator divini sui magistri, quem prius amoris ligârunt vincula, quàm funes tyrannorum: *Sive mentem, ac voluntatem ipsius intelligas, sive Spiritus Sancti instinctũ.*

Act. 20. *Lorin. hic.*

7. Quando hoc ita contingit, tunc in pœnis datur solatium, & in tormentis refrigeriũ, catenæ fiunt suaves, & compedes accepti. Non prætereamus verba illa Psalmistæ: *Ad alligandos Reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis.* Nonnulli verba hæc volunt intelligere de die judicii, ajuntque illa cum antecedentibus connexionem habere: *Exultabunt sancti in gloria, &c.* Et hoc sensu significat David: Sancti tunc erunt divinæ justitiæ executores, habebuntq; auctoritatem & potestatem, quâ Regibus totius mundi potentissimis cõpedes injiciant: Et nobiliores Regni, Primates, & Proceres, in quos, secundùm immunitatis privilegia, nullum in terra datur jus, & potestas vinculorum, ibi vincientur, & manicis ferreis constringentur. Probo commentationem. Verũ S. Aug. hujus Psal. Cõmentator, cẽset

Psal. 149.

Propho-

Prophetam hic loqui de mirabilibus, quæ sub ætate aurea, & lege gratiæ futura erant: etenim per evangelicam prædicationem Reges & Monarchas vinculis, catenisque alligabunt, & viros illustres ac nobiles ferreis manicis constringent, quasi dicat: Lege Christi ita vincientur, ac si fortibus nexibus essent adstricti & manicis, compedibusque ferreis inserti. Sed confestim oculis se dubium offert: an ergo Principes, domini, virique tam illustres vinculis ferreis sunt alligandi? *In manicis ferreis?* Durum hoc & intolerabile videtur jugum, & viribus impar populi, qui tot solet innutriri deliciis. Ego ita, inquit præfatus doctor: sed ego modum docebo eos, quo vincula illa, quæ, quia ferrea sunt, gravia videntur fiant dulcia, & onus illud, quod judicant ferri non posse, suavissimum & levissimum efficiatur. Et quis ille, ô gloriose Doctor? *Si ferrea sunt quamdiu timent, ament, & aurea erunt.* Remedium præ manibus habes, quô fiant levia: amor omnia reddit facilia: Deum diligant, & vadem me offero, quod quamprimùm ejus amore capientur, vincula ferrea mutabuntur in aurea, catenæ prius molestæ, suaves fient, & compedes, qui gravabant, fient levissimi: *Ament & aurea erunt.* Nam idcircò Christo Domino vincula non fuêre gravia, nec hostium suorum catenæ intolerabiles, quia priùs amoris catenæ eum constrinxerant.

8 Et nedum gravissimas æquo animo patitur vitæ difficultates anima, quæ Dei amore capta, sed ipsa quoque vinculorum eius consideratio captat eam, ne possit fugere, & præter hæc amœnissimus fit virtutum, florumque paradisus. Olim dixit Spiritus S. *Servo malevolo tortura & compedes.* Hoc igitur nobis facit Redemptor noster, vel sancta piaque mater Ecclesia, dum nobis in memoriam revocat compedes, & vincula, quibus hodie Salvator noster nostri amore constringitur, ut simul & eorum recordemur, & vinciamur, ut fugere non possimus. Non latebat Deum, quòd multam causam haberent gratitudinis decem illæ Tribus idololatræ, propter suavitatem, quâ illas Deus excipiebat & fovebat: *Ego nutritius Ephraim, portabam eos in brachiis meis.* O populum pervicacem! (exclamat Oseë) vah gentem obduratam & pervicacem! quæ se non submittit, & cognoscit devinctam, cùm videat, quod portem eos in brachiis meis, quasi nutritus eorum. Versionem inveni apud Septuaginta proposito nostro appositam: *Ego clementissimus Dominus ligabam pedes Ephraim; ne à me longiùs fugeret.* Ecce quàm strictè mihi obligetur populus ille refractarius & ingratus, ne fugiat a me, quandoquidem frequentibus beneficiis donisque compedes pedibus eius injecerim, ne a me longiùs aufugeret. Quid vobis videtur, Christiadæ, quid intendit Ecclesia (ut dicebam) dum vobis vincula, funesque repræsentat, quibus innocuæ Christi, & animarum nostrarum Redemptoris manus alligatæ, nisi ut pedibus nostris compedes injiciat, omnesque nos in partem eius trahat, ne unquam nos ab eo separemus? Deindè ut per considerationem comiter illi adhærendo in horto, ubi capitur, fiant animæ nostræ gratissimus & odoratissimus virtutum, & florum paradisus.

Eccles. 3.

Osee 11.

Septuaginta.

9 Non vulgarem, vel contemnendum subjicio S. Ambrosii cogitatum pro discursus hujus nostri coronide. Loquitur divinus animarum sponsus Ecclesiæ, singulariter dilectæ sibi sponsæ, aitque, quod vivat, & moretur in hortis: *Quæ habitas in hortis.* Quod igitur est hoc sponsæ pignus, quod habitationem suam habeat in hortis, ad eum effectum, ut verba eius, & opera sponso sint accepta? *Fac me audire vocem tuam, &c.* Quærit hoc eximius hic Doctor, & spiritu ac dulcedine sibi innatâ respondet: *Cœpit in hortis esse Ecclesia, postquàm in hortis captus est Christus.* Ex horto Gethsemani, in quo captus est Sponsus ejus Christus, proveniunt Ecclesiæ messes suæ, suaque incrementa, quia sicut nunquam ab illo discedit sed in illo fixam suam servat memoriam (hoc enim est in eo habitare; *Habitas in hortis*) ita necesse est, ut novas germinet vires, novasque virtutes. Hæc bona secum trahit devota de Christi capturâ meditatio. Adlaboremus eum semper habere præ oculis, ut ejus tribulationi compatiamur. Peccata nostra crudelibus eum tradiderunt inimicis, & amor, quo nos prosequitur, movit eum, ut nobis compateretur, & tam molestæ capturæ pretio nobis subveniret, cuius instrumentum milites fuerunt Romani, & satellites Judæorum. *Cohors autem & Tribunus, &c.*

D. Ambr. in Ps. 118. Octon. 22.

Tunc ergo apprehendit Pilatus Iesum, & flagellavit. Joan.19.

CONSIDERATIO II.

Luit innocentia pro malitia, & quamvis homo delicta commiserit, Christus tamen flagella pertulit.

1. OMnibus modis studuit Pilatus Salvatorem è manibus Judæorum eripere: sed cùm pertinacem eorum cerneret animum, & vocibus magnis contenderent, ut crucifigeretur, conditionem illis proposuit, ut liber evaderet, privilegium scilicet Paschatis, quo liberum solebant dimittere unum ex vinctis, in ejus beneficii memoriam, quo liberati fuerant de servitute Ægyptiaca; sed ita contra Christum obduraverant, ut pertinaciter Barabbam sibi dari postularent ad vitam, latronem insignem perditum homicidam, hominem seditiosum: Christum verò à Pilato ad crucem postularent. Cùm igitur Præses videret hâc viâ se non potuisse Christum eripere, medium sumpsit aliud, sed admodum crudele, pœnale, & infame: nimirùm jussit, ut crudelissimè flagellaretur, ut hoc modo truculentam hostium ejus rabiem sedaret. An hoc tibi, ô Jesu bone, deerat, ut flagris cæderetis? Deus flagris concisus: quis tale quid unquam imaginatus est propheta regius: *Et flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.* Psal.90. Sed modo video flagellum humeris tuis appropinquare, eoque corpus tuum tenerrimum, & purissimum, & sanctissimum laceratum, cùm non tantùm ut servus, sed etiam ut malus servus, crudelissime sit flagellatus. *Exinanivit semetipsum formam servi accipiens*; Philipp.2. ait D Paul. q d. tantùm se Dominus humiliavit, ut formam servi acciperet. Multa dixit Apost (inquit S. Bern) sed his addo, & dico, quod plura adhuc notem, quàm quæ nos ille docet: *Non solùm formam servi, ut subesset, sed etiam mali servi, ut vapularet*, accepit: nam infami hoc supplicio mos erat punire servos. D Bern. in Alleg. Tuelm.

2. Hoc autem, fideles mei, potissimum amorem nostrum devincit, quòd Dominus de cœlo in terram venerit, ut flagra quæreret: quare jam desiderii sui factus compos, habebat quod tam ferventer optabat. Testatur D. August finem non minimum, ob quem Verbum caro factum est, hunc fuisse, ut flagellaretur: *Ad hoc carne indutus est, ut sine flagellis non esset*; quod sic intelligo, quasi D. Aug. l. de Pastor. Dei filius in cœlo (liceat ita loqui) per omnem circumspexerit partem, ut videret, an ibi aliquo modo posset flagellari, cùm autē nulla in cęlo posset invenire flagra, ne fraudaretur titulo filii Patri sui charissimi (ut prius ostendimus) in mundum venit, ad flagra quærenda Ex verbis S Aug. colligi potest quod ante omnia, & velut quidquam pretiosum Dei filius flagella quæsierit, illa præponens dignitati filii sacratissimæ Virginis, mundi Redemptoris, & omniū prædestinatorum capitis, ita ut cùm tanta sit dignitas esse filium SS. suæ matris, videatur tamen illam postposuisse titulo, quo dicitur pro salute nostra flagellatus. Ex his sensum accipio verborum illum, quæ regio suo prophetâ canente, Patri suo æterno loquebatur: *Ego servus tuus, & filius ancillæ tuæ.* Psal.115. Si rem intelligo, invertere debebat ordinem, & dicere, *filius sum ancillæ tuæ*, & tunc, *servus tuus sum*, quia ante filius Matris suæ fuit, quàm velut servus flagellis cæsus. Porro ex industria mutavit verba, quasi pluris fecerit esse servum, ut flagra sentiret, quàm filium Matris suæ, nec enim amoris divini fervor extolli potest altiùs, licet pari modo humani odii exaggeretur acerbitas.

3. Crudeles accedunt carnifices, & tota feritate vestimenta Christo tollunt, nudumque exponunt eum, qui cœlum nubibus vestit, prata floribus exornat, & liliis talem infundit pulchritudinem, qualem nec Salomon in omni sua gloria habuit. Divinus Agnus omni integumento nudatus, pro virginali verecundiâ erubescit, in medio stans satellitum, factus omnibus in derisum & contumeliam. Quamprimum ad hanc mea venit meditatio stationem, annotationis memini Pauli Burgensis, (quam fortassis alii quoque notârunt) quæ propositum nostrum non parùm adjuvat Proficiscitur Jacob in Mesopotamiam, pauper adolescens noctis opprimitur tenebris, in deserto vagatur, & solus, sine lecto, sine cœna, ad quietem se componit, & de lapidibus cervical

Gen. 28. vical sibi sternit: *Cumq; venisset ad quendam locum, & vellet in eo requiescere post solis occubitum, tulit de lapidibus, qui jacebant, & supponens capiti suo, dormivit in eodem loco.* Quærit præfatus author: *Burgens. hic.* *Quare non intravit in civitatem Bethel,* sibi propinquam, in qua congruum haberet hospitium, aptam domum, mollem lectum, mensamque opiparam? Respondet: *quia pauper exierat è domo patris,* inops pecuniæ, & lacer vestibus, in urbe verò Bethel habebatur ut juvenis nobilis, illustris, & primarius, idcircò illam intrare verecundabatur, nec suæ derogare potuit animi generositati, nudusque coram eis apparere, qui illum probè noverant. O Rex gloriæ, verusque Jacob! etenim in illo te scio præfiguratum, non miror te nudum adstare coram carnificibus flagellantibus; nec enim hi te, qui sis, agnoscunt: verumtamen coram Angelis tuis te Dominum suum & Creatorem adorantibus, hoc me rapit in admirationem, in conspectu SS. matris tuæ hoc me percellit, in conspectu, inquam, sacratissimæ matris tuæ, cùm & ipsa flagellationi tuæ præsens adstiterit. Hæc sententia est D. Aug. *D. Aug. Med. c. 41.* *Domina mea misericordissima, quos fontes, dicam, eduxisti de tuis piissimis oculis, cùm attenderes filium tuum innocentem coram te ligari, flagellari & mactari,* tuumque filium SS. sanguine suo velut balneo perfundi? Ergone, Domine, coram oculis piisimæ tuæ matris, te cognoscentis, adstas nudus, ut acriorem ei dolorem ingeras? Fiet necessariò, ut ministri sathanæ, quantumvis obdurati, dum eam cernent adeò afflictam, compatiantur ei, & furorem suum non exequantur, nec tu finem illum assequaris, quem intendis, nimirùm ut flagelleris.

4 Verùm sciebat Dominus, cui præsentia erant omnia, quoad suam illi non mutarent sententiam, nec ex hoc adspectu mitescerent, sed manus suas tenerrimo eius corpori injicientes, erynnide diabolica agitati, columnæ essent illud alligaturi, sanctumque corpus petræ durissimæ adstricturi. Aliquando, Domine Deus meus, satis tibi fuit simili schemate vidisse delinquentes, qui te graviter offenderant, ut manum à supplicio removeres. Ita cogitavit noster Oleaster, dum expendit, quòd Moyses ex Dei nomine præceperit filiis Israel in deserto, criminis idololatriæ tituli reis, ut vestes suas, ornatumque deponerent: *Depone ornatum tuũ, ut sciam quid faciam tibi.* *Exod. 33.* In quæ sic Oleaster: *Olcast. hic.* *Volebat autem Dominus, ut Israel se nudum & spoliatum vestibus illi verberandum objectaret, ut videns eum sic paratum, misericordia motus, condonaret peccatum.* Nihil aliud quærebat Deus, quàm illos videre nudos, & confusioni expositos, ut eorum misereretur, & non flagellaret. Hoc modo Dei misericordia cum hominibus egit peccatoribus. Sed attende modò, qualiter hi Deum hominem & innocuum excipiant. Vestibus suis Dominum expoliant, funibus brachia eius, pedesque tanta vi constringunt, ut tenerrimam penetrarent carnem, &, ut ait noster contemplativus Taulerus, *Tract. de Pass.* sanguis ex unguibus nimiùm constrictis, erumperet; catenis, vinculisq; ferreis eum ad columnam ligant (quæ hodie in Ecclesia S. Praxedis Romæ summâ veneratione cernitur, quam & ego multoties vidi) sed quamvis illum non alligassent, certissimè mihi persuadeo, quòd optimus Jesus ictus omnes exspectaret, nec semel corpus suum ulli verberi subduceret, quia (ut præfati sumus in præcedenti Consideratione) alia multò fortiora amoris vincula eum stringebant: *O charitas, quàm magnum est vinculum tuum, quô Deus ligari potuit! nullum vinculum Dei filium ad columnam tenere posset, si charitatis vinculum defuisset* *Lauren. Iustin. de ligno vitæ.* Ita piissimus Laur. Justinianus.

Inauditâ incipiunt feritate virgis suis & flagris in eum sævire, SS. corpus vibicibus dehonestant, venas dilacerant, carnem discerpunt, effluit sanguis, torrentes dixisses sanguineos, vulnera vulneribus superaddunt, & jam ipsa flagellantur vulnera, tantusque fuit flagrorum numerus, ut humeros usque ad ossa denudarent: idcircò ut horum multitudinem, acerbitatemque declararet, per os Davidis fatetur, quod nec ipse eorum sciat numerum: *Congregata sunt super me flagella, & ignoravi;* *Psal. 34.* etenim talis è manibus eorum evasi, ut si vulnera, plagasque voluisses numerare, vano te labore fatigasses; immò verò ossa prius quàm flagra numerasses, eodem canente Psalmista: *Dinumeraverunt omnia ossa mea;* *Psal. 21.* omnia namque carne nudata vidisses: porro tanta erant signa flagrorum, ut nullus ea vel numerare possit, vel distinguere. S. Paulus (ut ait 5

Doctor Angelicus) sua numeraverat flagra: 2.Cor.11. *Ter virgis cæsus sum*, &c. *quinquies quadragenas unâ minus accepi*. Et notat quod quotiescumque cæsus fuerit, numerus flagrorum numquam ad quadraginta accesserit, sed unum minus accepit. Rationem dat D. Deut 35. D.Th hic. Thomas his verbis: *Notandum est autem, sicut dicitur in Deuteronomio c. 25. pro mensura delicti, erit & plagarum modus, ita dumtaxat, ut quadragenarium numerum non excedat. Iudæi autem, ut viderentur misericordes, semper faciebant citra mandatum legis, dantes pauciores quàm quadraginta, secundum quod eis videbatur. Quia ergo odio habebant Paulum, quando flagellabant eum; dimittebant sibi de numero prædicto quanto minus poterant, scilicet unum tantum minus, dantes sibi triginta novem;* quo se misericordes jactabant, sed sub specie misericordiæ vindictæ suæ satisfaciebant. Hanc autem parvam misericordiam, quam Paulo Judæi demonstrarunt, Christo Domino non exhibuerunt eius inimici, sed ita eorum exarsit odium, ut totam effuderit pietatem, unde vulnera nullum habuerunt numerum, & flagra fuerunt innumerabilia. Verùm nullus obstupescat, Auditores, sed mementote prædictæ legis Deuteronomii: *Pro mensura peccati, erit & plagarum modus.* Cum ergo peccata totius mundi, pro quibus Christus Dominus luit, essent propemodùm infinita, quid miramur & flagra numerum omnem superare, & esse infinita?

6. Vt autem filius Dei æterno suo Patris satisfaceret pro totius mundi delictis, expediens fuit, ut tanta pateretur, atque SS. sui sanguinis pretio nos redimeret. Quis non libenter eligat flagellari, ut ne offendat tam amicum, tamque bonum Dominum, neque gratiam perdat? Videbatur David habere præ oculis Christum Domi- Psal 37. num, dum illi sic loquitur: *Quoniam ego in flagella paratus sum, & dolor meus in conspectu meo semper.* Quid hoc, sanctissime Propheta? Postquàm enim tantam demonstrasti de divina protectione fiduciam, Deoque dixisti, quod certus eras, te per eum à tuis liberandum inimicis, & ille minimè toleraturus esset, ut illi de te gauderent, eò quòd viderent te pòst diuturnam in illo spem ab ipso derelictum, eo potissimùm tempore, quò major te premeret necessitas: *In te, Domine, speravi, tu exaudies me, Domine Deus meus, quia dixi, ne quando supergaudeant mihi inimici mei;* & nunc dicis paratum te ad flagella? Haud equidem capio, nec duo hæc sibi tam contraria conciliare possum. Divus Gregorius consuetâ suâ doctrinâ nodum dissolvit: etenim versus hos de inimicis animæ, hoc est, de diabolis interpretatur, de quibus hic loquebatur David, unde dicit hæc optimam habere connexionem. Audire lubet præclarissima ejus verba: *Quoniam ego in flagella paratus* D. Greg. *sum. Malo enim occidi quàm vinci, flagella li-* In Ps 2. *benter patior persecutiones amplector, visitationes* Pœnit. *desidero, correptiones concupisco* Non me videam gratiâ tuâ privatum, & irruant in me calamitates, cunctaque infortunia, quæ quisquam posset imaginari: pereant omnia temporalia, honor, facultates, vita, & corona, & multiplicentur flagra, modò tua mihi non eripiatur amicitia, lucrum tale mihi hæc omnia adferant, quale nemo potest imaginari. Da ut te non offendam, & nunc sicut placuerit, manum extende super me, & flagellis me concerpe, omnia sortem reputabo felicissimam, & tuo armatus exemplo, magnanimè tolerabo; si namque tu passurus es mille millia verberum, quibus tuæ restituar gratiæ: quid multum, ut ego omnia tolerem, quæ mihi de manu tua venerint, ne gratiæ tuæ jacturam patiar? *In flagella paratus sum.*

Felices illi, qui in hac vita flagra patiuntur, sunt enim illa sigillum, & honorificum 7. stigma, quo filii Dei discernuntur. Excellens fuit S. Bernardi conceptus ad illa verba Psalmistæ: *In labore hominum non sunt, & cum* Psal. 72. *hominibus non flagellabuntur; qui nunc habent sensum*: Peccatores pauca sciunt de calamitatibus, nec in domibus suis diem viderunt malum, semperque multâ fruuntur quiete. Quomodo verba hæc convenire possunt cum his aliis ejusdem Psalmistæ: *Multa fla-* Psal. 31. *gella peccatoris*: Multifariam, multisque modis Deus flagellat peccatores. Videntur prioribus contradicere: non tamen sic est, inquit ille, dum enim dicit: *Peccatores cum hominibus non flagellabuntur*, de pœnis & afflictionibus loquitur temporalibus, quæ hic tolerantur; quando verò prædicit, quòd multis flagellis atterentur, de tormentis loquitur, & suppliciis, quæ in inferno patientur:

D. Bern. in declamat super: Ecce nos entur: *Absit, nam qui in labore hominum non sunt, in labore dæmonum erunt, & qui cum hominibus non flagellantur, cum dæmonibus flagellabuntur* Vel in hac vitâ, vel in alterâ flagella nemo potest evadere: quocircà qui cum hominibus hîc flagella non sustinuerit, illa in tartaro cùm dæmonibus patietur.

8\. *Hebr. 12.* Doctor Angelicus expendens illa S. Pauli verba: *Flagellat autem Deus omnium filium, quem recipit*; hoc est: Æternus Pater decrevit, ut omnes qui futuri sunt filii ipsius, hanc flagellatorum præferre debeant inscriptionem; verba dicit sequentia: *D. Thom. hic. Lect. 2.* *Dicit, quod flagellat omnem filium, quem recipit, & ideò, qui non flagellantur, non sunt de numero filiorum.* *Psal 72.* *In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur Vnde est signum quasi æternæ reprobationis.* *Ezech. 26.* *Auferetur zelus meus à te. Nec mirum, si flagellat omnem filium, quem recipit per adoptionem, quia proprio filio suo non pepercit.* Quicumque subducere se voluerit flagellis, in numerum charorum filiorum Dei non referetur: qui namque tales sunt, necesse est ut in hâc vitâ cum dilectissimo Dei filio flagellentur. Igitur ô Domine, omnes nos hic cæde flagellis, cùm enim justus luat pro peccatore, secundùm D. Augustinum: *D. Aug. Serm. 114. de Temp.* *Ecce pro impio pietas flagelletur*; & omnes peccatores simus, filius autem tuus sanctissimus flagelletur, dignum & justum est, ut peccator, quantum potest, pro se quoque satisfaciat, & non tantùm patienter flagra perferat, quæ illi intuleris, sed ipse quoque sua castiget peccata, prout hodie faciunt, qui tuo provocati exemplo, suum effundunt sanguinem & si hoc non sufficiat, tu quoque nos flagella (ut dicebam) & cognoscemus, quod nos ut filios excipias, & ut tales bonorum tuorum futuri simus hæredes.

Et milites plectentes coronam de spinis, imposuerunt capiti ejus. Joan. 19.

CONSIDERATIO III.

Dum Christo Domino corona imponitur, maledictione culpa oneratur, qui postquàm nos pœnis ejus liberavit, voluit prodire spinis coronatus.

S. Joannes prosecutus evangelicam historiam, dicit, quod absoluto flagellationis tormento, milites Pilati Christum vestimentis induerint, nempe tunica purpurea, & super illam pallio coccineo, in derisum, & improperium, vestis hæc enim erat propria Regum, duæ namque fuerunt ex sententia D. Ambr. vestes: & sumptis juncis marinis (ut nonnulli graves sentiunt Auctores) longis, inquam, & acutissimis spinis (ut videre licet unam ex illis, quæ summo cultu in majori Ecclesia huius urbis Hispalensis colitur) ex iis coronam contexuerunt, quæ, si S. Vincentio Ferrariensi credimus, formam habebat pilei, eratque plena spinis intrà, ac foris, ex quibus nonnullæ penetrabant usque ad ossa, perterebrantes omnes sacri capitis partes. Post hæc arundinem dederunt in manu ejus, ut sceptrum regale, & sedente illo in sede veteri, velut throno, genua flectebant, alapas dabant, divinumque vultum eius sputis sordidabant, deinde arundinem de manu eius eripientes, caput eius illo concutiebant, illudentes: *Ave Rex Iudæorum*. 1 *Ambr in Luc. cit. à Barrad. Tom. 4. Concord. l. 7. c. 7. Pet. Comest. Vincent. Lorin. Salmer. Tolet. Vincent Ferrar. Serm. de Pass.*

Multa hic se offerunt notatu digna, sed supposito, quòd omnia considerare sit impossibile, cum contemplativis coronam spineam piâ meditatione recolamus. Ex divinis humanisque literis constat coronam semper signum fuisse victoriæ igitur quod Christus corona redimitus fuit, alicujus victoriæ signum fuit, quod denotatur in materia coronæ. Constans apud Romanos viguit consuetudo (ut notarunt S. Cyprianus, Hilarius, & alii Auctores) ut victores armis coronarentur devictorum. Et hæc est ratio, ut quidam contemplativus refert, ob quam 2 *D Cypr. Hilar. Fronseca in*

vita Christi ad hunc loc. ob quam Martyres cum coronis in capite depingantur, quæ figuram habent scutorum, quibus armis eo tempore potissimum utebantur, ut significaretur, quòd morientes de tyrannis triumpharent, & iis coronarentur armis, quibus illi utebantur. Si velitis, fideles mei, videre, de quibus victor Jesus triumphet; attentè considerate quorum sint arma, quibus coronatur. Discursum profero, ut doctum, ita pium, Isidori Archiepiscopi: *Idcircò spinea corona victor redimitus est, quemadmodùm clari & celebres victores fecerunt, qui hoc ipsum telum, cujus ope victoriam consecuti sunt, in triumphum gestant.* Divinus noster victor armis coronatur inimici devicti, nempe mortis. Alludit sanctus hic ad verba D. Pauli scribentis ad Corinthios, ubi ait, quòd arma mortis sint peccata: *Stimulus autem mortis peccatum est.* Et ad alia Psalmistæ: *Conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina.* Ubi peccatum per spinas denotatur, quia fuit earum causa, nam ante primi hominis lapsum nullæ erant; & culpa, quæ portam pœnis aperuit, etiam spinis locum dedit. Hoc verba illa sonant Creatoris ad Adam: *Maledicta terra in opere tuo, spinas & tribulos germinabit tibi.* Ubi secundum allegorias sanctorum, per terram maledictam caro nostra intelligitur, quæ post primorum parentum prævaricationem pro fructu culpam generat, quam spinæ denotant. Si igitur mortis arma sint peccata, & hæc in spinis denotentur, Christus Jesus Redemptor noster illis coronatus, nonne victor est mortis, & peccati, cùm eius armis coronetur?

Isidor. l. 1. Epist. 95.

1. Cor. 15.

Psal. 38.

Gen. 3.

3 Et hoc ita fieri conveniens erat, inquit inclytus Christi martyr Cyprianus, factum hoc conferens cum præfatâ maledictione Adæ: *Maledicta terra in opere tuo, &c. Verumtamen ut mysterii secreta cognoscas, oportebat eum, qui peccata mundi venit auferre, etiam terram maledictam purgare, quæ protoplasto peccante sententiam prævaricationis acceperat, dicente Domino: Maledicta terra in operibus tuis, spinas & tribulos producet tibi. Propterea ergo spinis coronatur Iesus, ut prior illa condemnationis sententia solveretur;* Ut tam sublimi honore, quàm est, quod spinæ super filii Dei caput ponuntur, honoretur ignominia, quam spinæ patiebantur, eò quòd filiæ essent maledictionis: quamvis enim molestissimum illi dolorem inflixerint, ad tam acerbam tamen afflictionem charitas eum impellit pro calamitatibus alienis: nam velut proprias cum ingenti suo incommodo Salvator illas curat, ut dum illum spinæ vulnerent, & cruentant, in capitis sui sanguine abluantur.

Gen 3. D Cypr. In Expos. Symbol. Apost.

Sis benedictus in sæcula Domine Redemptor animarum nostrarum, quòd per hoc voluisti securum dare spei pignus salutis & gloriæ omnibus peccatoribus, quibus tantum ostentasti amorem, ut ex spinis composueris tibi coronam. Curiosam objiciunt Scripturæ commentatores quæstionem, quot scilicet spinis corona hæc Salvatori imposita contexta fuerit: Tertullian. gravesque cum eo Interpretes censent, eam ad numerum septuaginta pervenisse: *Corona spinea in capite ejus circumdata, hanc enim oportebat pro omnibus gentibus fieri sacrificium;* Nam spinæ gentium fuêre peccata. Hæc verba primâ facie non videntur solvere difficultatem, nec enim dicunt, quantæ fuerint spinæ, siquidem alludunt ad locum quendam S. Scripturæ, ex quo veritas ista colligitur. In Septuaginta nationes, ait Moyses, divisit Dominus genus humanum: *Quando dividebat Altissimus gentes, quando separabat filios Adam, constituit terminos populorum juxta numerum filiorum Israel.* In divisione populorum, & filiorum Adam, conjecit Deus oculos in familiam Jacob, quæ cum Ægyptum intravit: cumque cerneret filios eius, ac nepotes esse septuaginta, mundum in septuaginta diversas nationes, linguasque dispertiit. Magnus igitur Tertullianus hoc jacto fundamento, probat Christi coronam ex septuaginta spinis compositam, quas Redemptor noster ut sacrificium pro cunctis nationibus Deo offerebat. Et velut tale est, quod ille dixit: Voluit Christus ut essent septuaginta spinæ sui diadematis, singulæ pro singulis nationibus: & quandoquidem pro cunctis nationibus omnibusque peccatoribus Dominus moriebatur, & morte suâ servos peccati facturus erat filios Dei, idcircò mysticè illis coronatus fuit. Unde ait S. Cyrillus Alexandrinus, quòd quamvis inimici Christo illuderent, & spineam coronam eius capiti imprimerent, ut eum tanquàm ridiculum exploderent Regem, purpurâque induerent illudendum; hâc tamen occasione Pater æternus eum voluit ut verum 4

Tertul. l. cont. Hebraeos.

Deuter. 32.

ut verum Regem agnoscere, utque injuriæ verterentur in majestatem, ignominiæ in gloriam, spinæ nationes præferrent Gentium conversas, & purpura Regem illum totius mundi declararet. Doctoris verba proferamus : *Audivi aliquos, quibus valdè placebat, per coronam de spinis multitudinem sculptilia colentium significari, quæ per fidem in diademate Christi suscepta est, per purpuream autem vestem Regnum totius mundi.* De spinis, quæ conversos denotabant Infideles Pater diadema contexuit dilectissimi sui filii imponendum capiti, necnon ad confirmandum, quod hominum redemptio Regem illum faceret, quando coronat eum peccatoribus conversis, eum quoque Regali vestit purpura, maxima namque Christi gloria, est salus nostra, hæc eius dignitas, hæc eius majestatis eminentia.

D Cyrill. l. 12. in Ioan c. 5.

5. Quapropter haud miror quod idem Dominus per sponsam suam, dum hæc eum videret insigni pompâ, & auctoritate ornatum, filias advocarit Jerusalem, id est fideles animas, ut cum viderent spinis coronatum, & dixerit, quod dies, quo coronatus hoc prodit diademate, dies esset cordi ejus festivissimus : *Egredimini & videte filiæ Sion Regem Salomonem in diademate, quo coronavit illum mater sua, in die desponsationis illius, & in die lætitiæ cordis eius.* Vatablus legit : *Egredimini à vobis* Non jubeo ut è domibus vestris, sed à vobis admirantes egrediamini, obstupefactæ Deum videre spinis coronatum. Ut autem pateat Salvatoris in hoc acerbissimo tormento insuperabilis patientia, matrem appellat synagogam, cùm opus tamen crudelissimæ esset novercæ ; & ait: *Quo coronavit eum mater sua.* Præclarum quoque redolet spiritum expositio Pselli apud Theodoretum, qui per matrem intelligit Jerusalem : *Matris verò illius Patris charitas fuit*, & hoc sensu dicere voluit sponsa, quòd amor hanc capiti ejus coronam imposuerit : *In die lætitiæ cordis ejus*, quæ tanta fuit, ut licet tormentum hoc coronæ gravissimum intulerit illi cruciatum, & summæ lætitiæ manum dederit summa tristitia, non tamen diem nominet tristitiæ, sed jucunditatis : *Lætatus est spiritus licet carnis cruciatus vexaretur*, ait Psellus ad hæc verba. Hos inter cruciatus, mærorem que, maximum Domini gaudium oriebatur, quod tam profunda non potuit obumbrare tristitia, immò verò gaudium ipsum & lætitia pœnam omnem superabat & afflictionem.

Cant. 3.

Psell. apud Theodor.

6. Illum audi loquentem ore Psalmistæ: *Circumdederunt me sicut apes in alveari.* Explicat S. Gregor. Nazianzenus : *Sicut apes favum*; & Lorinus commentatur: *Similitudo in apibus in favum convolantibus.* Et abdit: *Exarserunt sicut ignis in spinis* Et sicut ignis inter spinas ferventiùs exardescit, ita quoque in spinis vehementiùs furor eorum incruduit. Quis dubium non advertit statim oriturũ? quomodo sibi conveniunt hæc duo primo intuitu tam sibi opposita? Apes circumdant favum ut mel inde componant : quomodo ergo, Domine, addis, quod inter spinas suã patentiùs ostenderint sævitiam, & indignationis furorisque ignis ardentiùs eos invaserit? Spinæ pungunt, mel autem oblectat. Quid ergo ais, quòd in maximis tuis cruciatibus, & spinis circumdatus, mellis gustes dulcedinem, & tormenta suavissimus favus esse tibi videantur ? *Circumdederunt me sicut apes favum.* Sic est ut diximus, nempe tanta Redemptorẽ nostrum animi voluptate spinas & dolores suæ passionis pertulisse, ut cùm illi tam acerbi essent, eis nihilominùs summopere oblectatus fuerit, lætabatur quia pœnas sentiebat mortales, & spinæ SS. ejus caput vulnerantes, dulcissimum illi mel esse videbantur.

Psal. 117. Nazianz. Lorin. hic.

Excessus hi sunt amoris Dei nostri, quo vehementer provocamur, ut pari devotione, affectuq; illi satisfaciamus, & nedũ pœnas eius, & passionis tormenta sentiendo, sed quidquid insuper eius gratia pertulerimus, gloriam æstimando Quale verò hoc fuerit, quod torrens decurrat sanguineus per Salvatoris nostri vultũ, cum certum sit, quòd spinæ venerandi capitis eius, partes omnes terebrarint, & quòd Christianũ invenias, delicias sectantem & voluptatẽ, qui tamen Deum suũ videat ita afflictum? Quis id fieri posse credat ? Facilè nemo Quam præclare nos docuit illud christianissimus ille miles, cujus factum mirificè prædicat Tertullianus: Cùm enim accederet ut donativũ, & subsidium vitæ *(ayuda de costa)* acciperet, quod Imperatores Lucius Septimius, Severus ejus pater, & Marcus Aurelius militibus erogabant, manibus castrensem coronã deferebat, cumq; alii eam capitibus gestantes, facti causam inquirerent, respondit. 7

Tertull. l. de coron. Milit. dit: *A ratione alienum est, ut qui audierimus Dominum spinis coronatum fuisse, ipsi venerabili Domini passioni per ludum insultantes, habeamus re limita floribus capita.* In primitiva Ecclesia fideles capita sua coronis vel aureis, vel floridis non cingebant, spineam Christi coronam reveriti, censebant enim oppositum facere, cedere in dedecus & irreverentiam dominicæ passionis, inquit Clemens Alexandrinus, ad cujus confirmationem facit quod S Bernardus ait: *Pudeat sub spinoso capite membrum fieri delicatum.* Pudeat membra Servatoris delicias sectari, & voluptatibus inhiare, tribulationes fugere, & blandè curare cutem, cùm hodie Christum videant tot tantisque tormentis, sed spinarum potissimè, cruciatum. Ita declarat Honorius verba Canticorum, quibus sponsus animam sponsam alloquitur: *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias q d Sicut ego sum lilium inter spinas, videlicet Iudæos me pungentes, sic eris tu amica mea inter filias, quæ te multis spinis cruciatuum pungent;* tibi tribulationes non deerunt, meque in patiendo comitaberis.

Clem. Alex. 2. Pædagog. c. 8. D Bern. Serm de omn. Sanct. Cant. 2. Honor. hic.

8 Perpendas (amabo) ferventem Dei amorem, & nostram tepiditatem, atque ingratitudinem, qua illi respondemus. De ipso namque dicitur: *Qui coronat te in misericordia & miserationibus;* vel juxta textum Hebraicum: *Zichamin;* id est: *Evisceret se* Secundùm Interpretes Deus se eviscerat, ut misericordiis bonisque te coronet; nos autem illi viscera laceramus, caputque acutissimis spinis coronamus: ille mille modos coronarum mihi præparat, jam ex auro: *Corona aurea super caput eius:* jam ex lapidibus pretiosis: *Posuisti in capite eius coronam de lapide pretioso:* jam ex gloria, *Gloria & honore coronasti eum;* & ipse se mihi coronam facit. *Corona gaudii & sertum exultationis;* in quorum compensationem coronam illi reddo spineam, cruciatus, & ignominias Condemnat Deus primi hominis pedes, ut per spinas ambulent: *Spinas & tribulos germinabit tibi.* Ut autem modò non vulnerent spinæ hominis pedes, vult Deus ut caput suum vulnerent. In veteri lege, lege rigoris, hoc extremum faciebat Deus, quo hominem à culpa revocaret, aut retardaret, quod his verbis expressit, dicens: *Sepiam viam tuam spinis;* ut earum dolor perversos tuos remoretur gressus, quibus ad peccandum effundens; verum in lege gratiæ, lege tantæ dilectionis, amor ordinem mutavit, & spinas sibi jam imposuit, ut gressus tuos efficacius retardent: si namque spinæ in via te detineant, ne pedes tuos exulceres: quanto fortius detinere te debent spinæ in capite Salvatoris, qui de seipso testatur: *Ego sum via,* ut ne offendas, non corporales tuos pedes, sed caput tuum spirituale? Ne pungas, ne illi, qui se propter spinis laceratus est, displiceas, eumque amatrices, qui recipiens in se spinas, tibi id omne abstulit quod pungere te poterat, & amaricare. Origenes hoc exaggeravit, percunctatus, quare spineam coronam non detraxerint, quando purpureo Salvatorem vestimento exuerunt. Et respondet: *Quia consumpta est à capite Iesu;* eamque Dominus in capite suo imbibit. Quamvis autem exaggeratio videatur superabundans, tantum hinc colligo, quod Christus, ne quidquam esset non admodùm dulce, voluerit quidquid amarum erat & asperum sibi retinere: & hoc mystice indicant Evangelistæ, dum de detracta Christo corona tacent, referunt autem exutam illi fuisse vestem coccineam, quæ peccata referebat.

Psal. 101. Eccles. 45. Psal. 20. Psal. 8. Isai. 28. Gen 3. Osee 2. Ioan. 14. Orig. Hom 35. in Matth.

Dicere quoque licet, quod si nulla fiat mentio coronæ spineæ, per hoc significari, quod cum spinæ nostra devorarent peccata, simulat illæ & Christi sanguinem imbutæ fuerunt, & omninò deletæ. Quocirca recapitulantes quidquid in hujus considerationis discursu tractavimus, duo ad nostram eruditionem eliciamus. Sciendum est, quod ex consideratione Christi spinis coronati, nobis asperitates omnes, & vitæ rigores, etiam acerbissimi, videri debeant suavissimi, sed nec animus nobis ullus sit, quo divinam ejus majestatem offendamus. Absoluto sacrificio Isaac, ait S Scriptura, quod Patriarcha Abraham comitatus famulis, quos ad pedem montis reliquerat, reversus sit in domum suam: *Reversus est Abraham ad pueros suos, &c* Doctissimus Lipomannus in his verbis reperit mysterium, atque illis non tantùm significari, quod optimus senex redierit Bersabee, ubi morabatur, sed insuper quod tanta submissione, & humilitate domum suam repetierit, quanta servus absoluto domini sui obsequio in cubiculum suum revertitur, ut illi 8

nec

nec una quidem superbiæ, vel præsumptionis occurrat cogitatio: *Nihil jactat justus de tanto opere, vel promissis, simpliciter arbitratur, se fecisse quod obligabatur, & Domino debebat, tamquàm servus inutilis.* Porrò confestim occurrit ratio dubitandi: Quî fieri potuit, ut Abraham sic abierit, quasi nihil fecisset, cùm Deus ei dixerit, quòd maximum, opus fecisset, & tam heroicum, quàm nullus ante illum alius, & consequenter illi suoque semini tam insignia promiserit beneficia? *Quia fecisti hanc rem, &c. benedicens benedicam tibi, &c.* Audi. Quando Abraham exemit gladium, ut feriret, ut Angelus brachium detinuit, ait S. Scriptura: *Levavit Abraham oculos suos, viditque post tergum arietem inter vepres hærentem cornibus, quem assumens obtulit holocaustum Domino pro filio.* Septuaginta transferunt: *Ecce aries unus detentus ex cornibus in planta, seu arbore Sabech.* Et Syriacus Textus: *Ecce aries unus pendens in arboribus Sabech*, pedibus in crucis modum extensis. Procopius Gazæus ait, quod hircus ille Christum repræsentavit crucifixum spinisque coronatum: *Eâque figurâ, in arborem Crucis ascendentem, in ea pendentem, illum affixum clavis hærentem repræsentâsse.* Res fuit, quòd cùm Abraham vidisset hanc Christi figuram spinis coronati, *hærentem cornibus inter vepres*, statim nihil aut parum viderentur illi, quidquid in Dei famulatu ante hanc visionem egisset. Et quamvis tunc carò sibi stetisset hoc facinus, utique tantoperè naturæ repugnans, quo pater destinatus erat, ut esset filii sui carnifex, nihilominus postquàm spectaculum illud vidisset arietis inter vepres hærentis cornibus, & divinitus intellexisset, figuram hanc esse Christi Redemptoris nostri, tantam inde patriarcha contraxit humilitatem, ac si amarissimum illum non bibisset calicem, nec quidquam Dei gratiâ patrâsset. Tantam jam à longè virtutem habebant spinæ Salvatoris, ut pœnarum omnem indulcorarent amaritudinem, tribulationumque pondus alleviarent.

Lipom. in Catena. — *Septuag.* — *Syriac.* — *Procop. Gazæus apud Viegam in Apoc. c. 12. sect. 25.*

20. Pauca dixit. Tantæ erat efficaciæ vel umbra ipsa spinarum Christi Redemptoris nostri, ut earum sola repræsentatio pessimos quosque peccatores emollire posset, & reformare. Profundo malitiæ pelago demersus jacebat divino mandato repugnans Jonas, quando justo Dei judicio cetus eum deglutierat: *Circumdederunt me aquæ usque ad animam, abyssus vallavit me, pelagus operuit caput meum.* Hebræum originale sic habet: *Iuncus operuit caput meum.* Et quamprimùm intellexit, Christum in se repræsentatum, qui pro nostra salute spinis coronandus esset, juxta illud: *Sicut fuit Ionas in ventre ceti, &c. Clamavit ad Dominum*; continuò sceleris eum pœnituit, & de peccato suo doluit. Coronemus nos igitur, fideles mei, consideratione, & dolore spinarum suavissimi nostri arietis, si nostram velimus vitam emendare: quidquid acerbum ejus amore tulerimus, toleratu erit suave, & quem hic in pœnis suis fuerimus comitati, ibi in gloria quoque comitabimur.

Iona 2. — *Matt. 12.*

Ecce homo Joann. 19.

CONSIDERATIO IV.

Qui absque compassione intuentur imaginem Ecce homo, *feris possunt comparari animalibus, vera autem pietas eam intuentis in eo consistit, quod Deum non offendas.*

Tam deformis Dominus Jesus apparuit, quando flagellatus jam, & spinis coronatus; ut licet Pilatus duritiem, feritatemque nosset Judæorum, tamen judicaverit impossibile, ut illi non compaterentur, tamque luctuoso spectaculo non commoverentur, ac proindè illis jam esse satisfactum putaverit per ea, quæ passus erat: quocircà ut illos ad compassionem moveret, & eorum crudelitas atrociora non postularet, flagellis cæsum, spinisque coronatum Jesum eduxit in locum altiorem, undè possent eum omnes intueri, & populo ostendit, dicens. *Ecce homo, Ecce homo*; qui ejusdem est naturæ vobiscum, & speciei. Pius, & contemplativus Laurentius Justinianus, ita loquitur: *Objiciens illis visibilem formam, despicabilem, plurimumque deformem, nihil de divinitatis excellentia, nihil de collatis virtutibus recolens, ait*: *Ecce homo*; ut videret utrum lapidea illa posset emollire corda. Itaque judicavit Pilatus sufficere mitigandis Ju-

1.

Laurent. Iustin. de triumph. Christi agon. c. 15.

Continuo Quadrag. Mmm

dis Judæorum animis, si diceret illis ut hominem adspicerent Non illis vitæ ejus laudavit innocentiam, non portenta produxit miraculorum, sed solum illud, quod homo esset, ut ei condolerent, quem tot videbant contumeliis impetitum, totque plagis vulneratum. Quis enim dari potest homo, nisi qui se hominem negaverit, qui fratrem communis naturæ consortem conspiciens adversitatibus, & calamitatibus oppressum, non ei compatiatur ut subveniat, & si possit, eripiat? Quantò magis autem furorem suum reprimet, sedabitq; iram (quamvis nullus in eo sit affectus) dum eum oppletum pœnis, omnibus indigum, & gravissimè cernit cruciatum? Insignis hic aperitur mihi locus apud Theodoretum. Acerrimè Saul infensus erat Davidi, quamvis immeritò, cùm aliam non haberet furoris sui rationem, quàm præclara facinora, & laudabiles adolescentis sanctissimi prærogativas, qui in omnibus melior illo erat, ut Christus Dominus Pharisæos, Scribasque sanctitate vincebat. Consequenter ad hæc modum præcipit, quo vita tollatur illi, caputque præcisum adferatur. Verùm Michol conjux Davidis, ut virum periculo eriperet, crudelem patris sui Saul invidiam arte industriâ delusit, atque in lecto Davidis posuit simulachrum viri moribundi, atque ita hâc simulatione Davidem paternis eripuit manibus: *Tulit statuam, & posuit eam super lectum, & pellem pilosam caprarum posuit ad caput ejus, & operuit eam vestimentis.* 1. Reg. 19.

Quod illud fuit mulieris artificium, quo maritum suum voluit liberare? Quis hic modus tam insolitus vitam Davidi salvandi? Si satellites obfirmato animo irruant in illum ut occidant, quid oberit illis hominibus, quod in lecto Davidis statuam adspiciant? Dicam tibi, respondet Theodoretus. Attende diligenter, quid ista statua significet, & intelliges, quod Michol subtiliorem non potuerit invenire dolum, nec tutius ullum remedium, quo propositum suum assequeretur: *Quod per vestes erat compositum, videbatur quidem esse David agens animam, sed non erat.* Hæc statua collocata in lecto, repræsentabat Davidem expirantem, quocirca ejus intuitus sufficere poterat ad retardandos milites vitæ ejus insidiantes. Quis enim mortalium iram suam non moderetur, frænaque injiciat suæ passioni, si coram oculis suis figuram cernat hominis (licet inimici) jam nunc animam agentis? Prudens fuit Micholis cogitatus, necessè enim erat ut affectus, maximè licet inordinati, defervescerent ex intuitu viri jam ad portam mortis appropinquantis. Theodor. q. 48 in lib. Reg.

Congruè igitur Pilatus ait Hebræis: *Ecce homo*; attendite quod homo sit, & vobis similis in natura: corpus ejus considerate flagellis concisum, sanguine fluens, vulneribusque hians, hominem qui in singula momenta videatur moriturus; ejus miseremini, etenim ejus non misereri, qui in natura humana vobis par est, naturam est induere ferarum

2. Aliquando steti ad mysticam illam maledictionem, quâ patriarcha Jacob perstrinxit filios suos Simeon, & Levi, ob tyrannicam feritatem, quâ percusserant Sichemitas, & gladio ceciderant urbis Principem, omnesque cives, ut nec uni parcerent, sic ait: *Maledictus furor eorum, quia pertinax, & indignatio eorum, quia dura.* Gen. 49. Suppono ad pleniorem hujus sententiæ intelligentiam id quod notat sanctus Augustinus, quod licet patriarcha coram se filios suos habens, ad eos verba sua dirigere videretur, non tam ad eos tamen dirigebat, quàm tum ad eorum posteros, nempè Judæos, quorum opera jam inde manifestè ad lucem prophetiæ prævidebat: *In præclara illa Prophetia, cùm Iacob patriarcha benediceret filiis suis, præsentes tangens, futura prospiciens, &c.* D. Aug. Serm. 14. de Sanctis. Ex sacro textu constat quod bonus ille senex cùm verba illa protulit, monuerit, quod annuntiare illis vellet quæ futuris eventura erant temporibus: *Congregamini ut annuntiem vobis, quæ futura sunt in diebus novissimis.* Suppositâ breviter hâc doctrinâ, subtiliter quærit Ludovicus Istella, ex quo eluxerit hæc durities, fratrumque crudelitas? Et respondet ex eo, quod eos non emollierit tantus effusus sanguis, sed atrociter omnes interfecerint: *Porrò indignationem duram dicit, quod ad tanti sanguinis effusionem eorum cor non emolliretur.* Quasi dicat: Cum Judæis loquebatur patriarcha, quorum furor ita pertinax, itaque tam obdurata erat, ut licet cernerent Christum manentem sanguine, non deferbuerint, immò verò lapidibus duriores, ferisque crudeliores, arden-

ardentesque ira contumaciter mortem ejus à Pilato postularint, ut quibus minimè sufficiebat ad mitigandum illorum furorem, quidquid illud Christus pertulerat.

3. Navi vehebantur Discipuli, à quibus aberat divinus Magister. Sæva nimis exoriebatur tempestas, quam ut evaderent, & periculo se subducerent, tota lacertorum contentione, remosque impellebant, omnes laborabant, quantùm vires, & industria ferebant. Verumtamen cùm tempestas ultrà modum sæviret, multum fatigabantur, parumque proficiebant: *Erant laborantes in remigando* Ita S. Marcus. Hoc igitur periculoso conflictu decertantibus adfuit Christus ambulans super mare velut in littore, illisque appropinquavit. Monet autem Evangelista, quòd Apostoli *putabant esse fantasma*, quòd videbant, & non hominem. Hoc discipulorum judicium expendit S. Augustinus, & quærit, quâ de causâ arbitrati non sint esse hominem, sed monstrum aliquod marinum: *Quomodò autem hoc intelligere potuerunt?* Et consuetâ sibi respondet sapientiâ: *Nisi quia in diversum ibat, eos volens præterire, tamquàm alienos* Non advertis ab Evangelista dici, quod illos Dominus à longè præterire voluerit, nec in ea succurrere necessitate, quâ videbat illos oppressos? Fuit igitur prudens eorum judicium, & meritò non censent illum hominem, sed fantasma esse suspicantur, nec enim homo censendus est, inquit S. Augustinus, qui cernens fratrem suum extrema patientem illi non compatitur, & cum possit, non succurrit. Opportunum hic venit illud ex Psalmo *Omnes fluctus tuos induxisti super me.* Hoc Dominus Jesus æterno suo patri ore loquebatur prophetico, nempe quòd in gravi tempestate vivebat suæ passionis, & in procelloso pelago dolorum, & pœnarum versabatur, & contra procellosos tormentorum fluctus luctabatur, & non erat, qui ejus afflictioni condoleret, ac si fantasmata forent, & non homines, vel ut melius dixero, non homines essent, sed feræ, qui talia patientem cernebant, nec miserabantur, nec animis mitescebant. Et quamvis Pilatus sub hâc tam miserandâ figurâ Christum objecerit Judæis spectandum, eisque dixerit, ut recordarentur eum esse hominem illis similem, tam non destiterunt à persecutione, ut etiam majori ardore necem ejus exposcerent, & ultimam sanguinis guttam fundi optarent profectò immanibus feris truculentiores.

Marc. 6.

D. Aug. in Caten. D. Thom.

Quid istud delectari sono catenarum? ait Neroni Seneca discipulo magister; quid istud quod judices sonitu lætantur strepitu vinculorum ferreorum, quando tribunal ascendunt? Et semper, dum possunt, tingunt officium sanguine, ac sibi congratulantur, de pœnâ noxiorū? Quid fieret ampliùs si leones viverent inter nos, & ursi? Vel Romanū Imperium basiliscus invaderet? Nulla ergo est fera tam inhumana, quæ quantumvis efferata similitudinem suam non vereretur. Hoc ait philosophus ille, ut rigorem temperaret justitiæ Et Nero, cui scribebat, verba nonnulla dixit notatu dignissima, nempe quod cùm nullam inveniret rationem, ob quam captivo parceret, sibi parcere solitus fuerit: *Sibi indulgebat*; & recordabatur se finē esse naturæ. Ferociores fuêre tyranni Judæi Nerone, parum dixi, immitiores se Christo Domino feris exhibuerunt: Nero namque contristabatur, & feræ mitescunt; illi verò numquàm emolliti sunt, numquàm compassi, etiam cùm eum oculis suis viderunt præsentem ad tam miserandum statum redactum, ut ipsos lapides ad compatiendum provocare posse videretur. 4. Seneca lib. de clemen. ad Neron.

5. Ne similes efficiamur, fideles mei, Judæis, & satanæ ministris denotatis in illo peccatore, cujus Salvator noster apud S. Lucam meminit, dicens: *Erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus ulceribus plenus* Percunctatur sanctus Petrus Chrysologus, ob quem finem collocavit Deus pauperem hunc ulceribus scatentem ad limina domus viri tam inhumani, qui nec analecta panum mensæ suæ cum eo dividere dignabatur? Et appositè respondet: *Ut quem vox esurientis non moveret, vel suspiria, vel dolores, gemitus, & tota ærumnarum congeries commoveret.* Argutus conceptus, verba elegantia! Providentia factum est hoc divina, ut occurrerent Lazari miseria, & obdurata divitis epulonis inhumanitas, illius ærumnis lapideum hoc pectus emolliretur. Nam si fortè languens mendici vox ad occlusas aures peccatoris illius immisericordiis non penetravit, illa saltem tot ora, quot erant vulnera, quibus saucius languebat,

Luc. 16.

D. Petrus Chrysol serm. 121.

misericordiam exobsecrare, pietatemque exigere poterant, & quem intercepta infirmi vox non vincebat, visus tamen tot plagarum, & sanguinis ex illis defluentis intuitus mitigare debebat. O quàm acuta emittunt voces vulnera Salvatoris, & quàm vehementer fidelium provocant animas! Quales inspirationes illud cruciatuum triste spectaculum, & funesta pœnarum tragœdia ad Christianum cor hodiè transmittit! In nobis igitur elucescat pietas, & compassio, ratio enim suadet, ut per compassionem hoc in nobis sentiamus, quod nostri gratiâ Christus Salvator tolerat, ne nostra sit tam infausta sors, ac fuit avari illius, & immitis epulonis, qui ob pietatis defectum in æternum periit

6. Ponderatu dignum occurrit, quod de amicis Job narrat Spiritus Sanctus: *Audientes omne malum quod accidisset ei &c Venerunt singuli de loco suo &c Et exclamantes ploraverunt* Quamprimùm amici ejus calamitates, & infortunia, quæ illi acciderant, intellexerunt, ut illum visitarent, singuli è domibus suis concurrentes, & cum mœsti vocibus lacrimas effudêre sanguineas. Quærunt SS Interpretes, qui fieri potuit, ut viri tanta dignitate, & authoritate insignes tanta ediderint signa tristitiæ. Olympiodotus hanc esse causam respondet: *Quia lues antiquas corporis notas obliterarat.* Quia cernebant illum tot scatentem vulneribus, totque plagis undequaque plenum, ut ex earum multitudine à priori statu totus esset immutatus: prorsum ut Redemptor noster, cujus figura talis erat, ut hominem non referret, sed dolorum vivam imaginem, quam crudelissima pictorum illorum, & perversi judicis manus effinxit, idque sic, ut Isaias, ne quis eum quemdam alterum esse putaret, dicere potuerit: *Homo est, & quis cognoscet eum?* Feritque opus, ut Pilatus certiores illos faceret, eundem illum esse, quem sibi tradiderant: *Ecce homo.* Et magnus Origenes, hunc ipsum piè prosecutus discursum, cùm secum recogitaret amicos sancti Job lacrimosas attollentes voces, aëra mœstis replentes suspiriis, amarissimè flentes, vestes suas præ dolore lacerantes, & capita præ tristitia pulvere conspergentes: *Exclamantes ploraverunt, scissisque vestibus sparserunt pulverem super caput suum*; introducit illos hæc ad Job dicentes: *Quid fecisti, ô Iob! flemus, vestimenta nostra scindimus, & terram super capita nostra sparsimus, sed utinam cæteros dolores tecum dividere possimus*; utinam eorum liceat esse participes! Hoc ipsum, fideles, nobis ex toto corde dicendum Deo nostro, amico nostro, Redemptori nostro: Domine, perfecti amici jus hoc requirit, & mutuæ ratio postulat familiaritatis, ut hâc occasione condolentes, mœstosque quàm maximè nos exhibeamus. Quis poterit, Domine mi, & animarum nostrarum redemptor, in tuis pœnis tuisque doloribus se tibi adjungere socium, parique aliquid in exonerationem debitorum, & cruciatuum quos pro nostra salute pati dignatus es? Sed cùm hoc impossibile jam sit, & tuæ solius vires, quia sunt divinæ, vel amor tuus, utpote infinitus, tam grave valeant tolerare pondus, saltem non deero illi, quòd exiguas meas vires potero, & velut proprias sentiam pœnas tuas, cùm mea peccata sint earum causa: si namque Adam non peccâsset, Deus non fuisset passus. Ego te de cœlis in terram detraxi, mei gratiâ homo factus es mortalis, & pro mea salute pedetentim tendis ad mortem. Hic est spiritualis sensus verborum Pilati, quamvis ille nequaquàm hoc intelligeret: *Ecce homo.*

Job, 2.

Olympiod. in Caten.

Orig. lib. 2. in Iob.

An igitur tam ingratus ego, tamque abjecti animi ero, ut cordis tibi negem compassionem, pœnis tuis omni jure debitam? 7.
Notat eruditissimus Abulensis, quòd cùm piissimus rex David, vera Christi Redemptoris nostri figura, fugeret à facie filii sui Absolon, qui humana divinaque jura pessundans in patrem insurrexerat, ut vita illum regnoque exueret, filium parricidam fugiens Jerosolymis excederet, omnes regem sequentes *flebant voce magna*; in cœlum plurima mittentes suspiria, quàm orbis ille pallio suo gestat sydera. Quærit igitur, quid illos ad tantam lacrimarum movit effusionem, luctumque tam amarum? Et appositè respondet: *Totus populus flebat, sicut videbat flere David.* Fideles subditi regis sui vestem assumebant lugubrem. Egressus est David ab Jerusalem, filii sui se subducens persecutioni, & amarè flens, non suam fugam, sed filii jacturam: *Scandens, & flens.*

2. Reg. 15.

Abulens. hic.

Cùm

Cùm igitur populus Principis sui ac domini cerneret oculos quales fontes lachrymarum, collachrymatus est, arbitratus scilicet se muneri suo non satisfacere, si Regis dolorem non imitaretur, siccisque procederet oculis, quando Rex suos lachrymis madefaciebat. Mysticè monentur hic fideles, & gratiæ filii muneris sui, nec enim ratio patitur, ut dum caput ingemiscit, membra rideant, & corpus ab omni dolore, & cruciatu sit liberum, quando caput suum tam diris excruciatur tormentis quod apertè clamant vulnera illius: *Ecce homo*

8. *Ecce homo* Hoc idem nobis omnibus, & singulis ait æternus Pater, inquiens: Oculos conjicite in hominem hunc, est enim filius mihi dilectissimus, ecce qualiter eum peccata vestra vulnerarint Considerate vos eorum omnium esse causam, vestraque peccata hos illi dolores inflixisse. Vos estis, qui illum ad hæc tormenta toleranda cogitis: vos sceleribus vestris illum captivatis: vos luxuriis vestris illum flagellatis: vos eum vana vestra dignitatum ambitione spinis coronatis: vos eum, dum ex uno peccato ad aliud curritis, ligatum ab hoc judice ad illum ignominiosè trahitis: vos cũ morte condemnastis, & iniquitates vestræ injustam contra illam dedêre sententiam. Qualis igitur quantusque esse debet dolor vester, cordisque tristitia? S. Augustinus coram hac imagine, *Ecce homo*, quasi absorptus orabat, oculis suis torrentes fundebat lachrymarum, ex intimo corde suspiria educebat: à quô si causam quæsisses effectus tam admirabilis, tibi respondisset: *Peccati iniquus, & punitur justus: delinquit reus, & vapulat innocens: offendit impius, & damnatur pius: quòd meretur malus, patitur bonus: quod perpetrat servus, exsolvit Dominus: quod commisit homo, sustinet Deus.* Quis talem vidit umquàm mutationem? Patitur supremus omnium Dominus, Patris gloria, cœli lætitia, fons puritatis, abyssus sanctitatis: & hoc ille patitur, quod ego contumax mancipium merebar tolerare Eja ergo Christiani, has pœnas in vobis sentite, & cùm pro sceleribus vestris tolerentur, illas in vos transferte, ut per hoc pro illis satisfaciatis, & aliquo saltem modo, quod debetis, exolvatis. Attendite, si modò non faciatis in die misericordiæ, Dominus hic facturus est hoc in die justitiæ suæ: tunc enim tibi illas imponet, & sicut illas à te assumpsit, & sibi ferendas imposuit, ita tunc se illis exonerabit, tibique ferendas imponet.

D. Aug. in Manual. c. 7.

Cesset igitur, Christiani, audacia vestra, vestrisque frænum injicite dissolutionibus, moneatque vos pro illis tam dira passus Dei filius. Exurgit Deus ob scelera tua acriter indignatus (dum Filium suum tot cernit contumeliis afflictum) ut pateat tibi, & in numerum filiorum suorum te admittat, & te non movebit, ut sceleribus tuis valedicas, cùm sint ejus vulnera tuorum conviciorum supplicium? An posthac, fideles mei, futura sunt crimina? An posthac vel una admittetur culpæ cogitatio? Audite in hanc sententiam sancti Gregorii spiritualem considerationem, dignam certe, quæ audiatur. Proposuit Deus sancto Job nonnullas quæstiones circà materiam de terra, & alias de mari, atque seorsum hanc vulgo notam illi proposuit: *Quis conclusit ostiis mare, quando erumpebat quasi de vulva procedens?* Job 38. Per vitam tuam te obtestor, dicito mihi, quis nisi ego conclusit ostiis mare, ad eum planè modum, quo puerulus fasciolis involvitur, ne se movere possit? Quis superbum ejus furorem repressit, nisi potentissimum meum brachium? Quærit hic S. Gregorius, quænam sint hæ portæ mare refrænantes? quodnam illud ostium obstans ne pelagus terram obruat, & de quo Dominus mari loquatur. Respondetque: *Possunt per ostia passiones Christi non inconvenienter intelligi;* & vulnera agni innocentis amore nostri tolerata: *Ecce homo*; per mare verò omne genus peccatorum, qui superbia inflati, & insolentes debitam Deo audent negare reverentiam. Nunc igitur patet id, quod Dominus à Job inquisivit, quis furenti maris elemento portas opposuit? Quis superbi, & arrogantis potest peccatoris refrænare dissolutiones? Quis passiones domare, & cordis humani affectus moderari? Quis? Unum *Ecce homo.* vulnera mea, sanguis meus, & plagæ, sunt enim ostia, quæ ferocissimum quemque mitigant, & perditissimum ad saniorem mentem revocant: *Nam dum passiones unigeniti humanum genus prius derisit, postmodùm eas pavit.* Ad dolorosas hasce plagas, & sanguinolenta vulnera appetitus humani crispantes franguntur undæ, atque

D. Greg. lib. 38. Mor. c. ult.

ex illis portæ fiunt, quibus nostrarum passionum furibundus cohibetur impetus, ita namque vocat illas Isaias: *Impii quasi mare fervens.*

Isai 57. 10.

Pro coronide hujus discursus serviat mellifluus Bernardus, qui dolorosa hæc mysteria compassiva meditatione contemplatus, in hæc verba prorumpit: *Hæc passio potentissima est ad exhaurienda peccata.* Quasi dicat: efficaciam habet, & virtutem qua cuncta deleat peccata: *Mihi data est, quia alteri dari non potuit. Numquid Angelo? Sed ille non eguit. Numquid diabolo? Sed ille non resurgit.* Nobis data est, ut ex illa proficeremus, eamque impenderemus ad debitorum nostrorum solutionem, ad gratiam comparandam, & ad æternam, quam amiseramus, beatitudinem promerendam. Non data est bonis Angelis in remedium eo modo quo mihi, quia eâdem non tenebantur necessitate, sed nec malis, quia illis esse usui non poterat. Mihi soli efficacissima hæc est præparata medicina, qua peccati mei curetur infirmitas. Causam non habes, ô Christiane, ut conquieraris, quod hominem non habeas qui mittat te in aquam, ut salutem consequaris, velut ille qui ajebat: *Hominem non habeo*; quia arbitri, seu mediatores non sunt necessarij, ut piscinam sanguinis Redemptoris ingrediaris: *Ecce homo* qui te sanare potest. Hic est ille homo, in quo solo veracitatem invenies, nam reliqui omnes te decipiunt: ipse solus est, qui tuis potest mederi necessitatibus, tuam ditare paupertatem, tuam lætificare tristitiam, tuas solari tribulationes, tuos alleviare labores, tuas, inquam, roborare debilitates. Cessent igitur, ô Christiani, ab hodie nostra crimina, & cum perfecta contritione scelerum præteritorum firmiter proponamus omnes erroneam nostram vitã corrigere, ut Ecclesia pia nostra mater desiderii sui lucra percipiat, hoc enim tendit toties repetita memoria stationum passionis Christi Redemptoris nostri, & hoc sibi persuadet, nullum fore fidelem, cui sit animus posthac Deum offendendi, dum muneris sui recordatur, & præsentia spectat amoris extrema, quæ nostri gratia Dominus hic ostentavit, quæ omnia nobis in hac devotissima proponuntur imagine: *Ecce homo.*

D Bern Serm Fer. 4 H bd. pœnos.

Bajulans sibi Crucem, exivit in eum qui dicitur Calvariæ locum, ibi crucifixerunt eum. Joan. 19.

CONSIDERATIO V.

Excellentia amoris Christi, quâ tulit crucem non tam æstimatur ex eo, quod tulit ejus pondus, quàm ex hoc, quod eam tanta cum alacritate cordis excepit, bajulavitque ut nostram agens salutem, propriam videretur operari redemptionem.

1. Crudelissimus ille populus, & perversissima plebecula sic obduruerat, ut non tantùm lachrymoso hoc non mitesceret spectaculo, sed etiam ferocior evaserit, & contumacior, & vocibus aëra implens, præsidem inclamarit: *Tolle, tolle, crucifige eum*, & finem huic tragœdiæ supplicio crucis impone. Cæsaris amittendam minantur amicitiam, nisi fecerit; & monet Evangelista, quod quàmprimum præses audivit se Imperatoris gratiam amissurum si Christum libertate donaret, quod qui se regem faceret contradiceret Cæsari, timore perculsus, ad mortem Christum damnavit, & Judæis tradidit, ut sententiam executioni mandarent. Milites igitur Christum arripiunt, & exuentes eum veste purpurea, qua illum ad ludibrium vestierant, proprijs illum induerunt, ut ex illis facilius agnosceretur, quoniam secundùm faciem deformatus, & sui dissimilis factus fuerat. Grave igitur crucis lignum humeris imponunt Salvatoris: qui, secundùm contemplativos, ex diei illius, & præteritæ noctis cruciatibus, multoque effuso sanguine vix poterat pedibus subsistere, & proprii corporis sufferre pondus: cui & aliud superaddunt, illud præmodùm grave onus crucis. Hoc modo agnus innocens è prætorio dimissus Pilati, ducitur extra civitatem ubi crucifigatur; atque hoc schemate nobis proponit illum Evangelista: *Et bajulans sibi crucem, exivit in eum, qui dicitur Calvariæ locum.*

2. Pias admodùm, multasque solent Oratores Evangelici hìc adferre meditationes. Unam

Unam ego expendam, quam alij quasi taciti prætererunt, nimirùm quod ait Evangelista, quòd Christus exiverit: *Bajulans sibi crucem.* Quomodo sibi? Dici poterat, fortè & oportuerat: *Bajulans nobis*, quandoquidem ex illa crucis bajulatione dependebat, nostra qui peccatores sumus, redemptio, ille verò quia à natura impeccabilis, passione non indigebat. Quomodo ergo dicit: *Bajulans sibi?* Opinor ego, quod Evangelista quoties utitur hòc verbo: *Bajulans sibi*; mysterium innuat, & significare per hoc velit cordis gaudium, animique lætitiam, quâ Redemptor pro nobis tendebat ad patiendum. Lætitiæ autem voluptas, quâ ad passionem properabat, tanta erat, ut omnes cruciatus suos, & ærumnas tam lætanter perferret, ac si pro seipso eas pateretur, quasi non illis nos redimeremur, sed ipse potius redimeretur. Verba illa Canticorum: *Vadam ad montem myrrha*, intelligit doctissimus Psellus, citatus à Theodoreto, de Christo Salvatore, & animarum sponso. [Cant. 4.] Dicit enim, non opus fuisse, ut eum satellites vi raperent in montem Calvariæ, quandoquidem spontaneè illo erat iturus: *Exivit in eum, innuit cruciatum & mortem Salvatoris, hoc enim tu per montem myrrha intellige.* [Psel apud Theodor.] Idem sentit Hugo de sancto Victore, & verbum addit ad nostri discursus primam probationem; legit enim ex textu Hebraico: *Ibo mihi ad montem myrrha, ad mortem crucis.* Nota te cum illo, quod ait: *Ibo mihi*; quasi pro sua salute iret moriturus: *Ait mihi; sibi vadit.* [Hugo Victor hic.] Rarissima hæc est ardentissimæ suæ charitatis industria; ut qui pro nostra redemptione moriturus, dicat se mori pro propria salute. Unde idem erit: *Ibo mihi ad montem myrrha*; & *Bajulans sibi crucem*, quo probat se nostram salutem ut propriam æstimare.

3. Scripturæ tractatores, atque in sacris literis versati meminerint, quod ait Isaias Cap. 63. secundùm antiqua Biblia dicit: [Isai. 63.] *Dies enim ultionis in corde meo, annus retributionis mea venit.* Verba sunt per prophetam loquentis Dei, & hunc habent sensum: Jam tempus advenit, quo adventus meus expectatum ferat fructum: jam tempus eluxit, quo de peccato & diabolo sumam vindictā: jam sæculum aureum, felicissimum, & hora fortunatissima appropinquavit, annus, inquam, homini, si quis alius, antonomasticè faustissimus. Biblia correcta ita legunt: *Annus redemptionis mea venit.* Haud capio, quod hîc dicitur. Deus enim non detinebatur captivus, servi culpæ eramus nos filii Adam, ac proinde nostra, non illius erat redemptio. Ergo melius olim legebatur: *Retributionis mea*; quàm nunc: *Redemptionis mea.* Id prima luce videtur, verùm si notemus, mysterium latet in difficultate: cùm enim Christus Dominus natura fuerit impeccabilis, non habuit, quod redimeret, nec esse potuit diaboli captivus. Quomodo ergo dicit: *Annus redemptionis mea venit?* Ratio est, quia redemptionem suam vocat eam, quam animabus attulit libertatem cui amor illum ita univit, ut quando venit illas redempturus, dicat quod veniat ad liberandum se: *Annus redemptionis mea venit.*

Postquàm Deus hominem creaverat, ait Spiritus sanctus: *Requievit Deus die septimo ab omni opere, quod patrarat*; hoc est: requievit Deus ab omnibus suis operibus, quia creaturam invenerat, nempe hominem, in quo requiesceret. S. Augustinus, & Imulius Africanus intelligunt illud ad amussim regulæ Ticonii, qua causæ adscribitur, quod convenit effectui, ut propterea dictum sit, quod Deus requievit, quia personam creaverat, quæ in Deo, velut in ultimo suo fine, centroque requiesceret: *Requievit Deus die septimo*, inquit Augustinus, *quia jam erat homo, qui requiesceret in Deo*; cùm enim ardenter diligat hominem, ejus quietem habet ut propriam. Quamobrem nemo miretur ab Evangelista dici, quod Christus sibi tulerit crucem, quando ea onustus processit ut nos redimeret: *Bajulans sibi crucem.* 4. [Gen. 2.] [D. Aug. & Imul. Afric.]

Præcepit Dominus prophetæ Zachariæ: *Sumes argentum, & aurum, & facies coronas, & pones in capite Iesu filii Iosedech sacerdotis magni.* 5. [Zach. 6.] Mihi videor aliàs locum hunc interpretatus, sed ad aliud intentum; modò sequamur interpretationem & annotationem S. Hieronymi, dicentis Jesum hunc figuram esse Christi nostri Salvatoris. Et consequēter notat, quod cùm Dominus non nisi una esset persona, imponantur tamen capiti ejus sacratissimo non una, sed plures coronæ. Nunquid sufficeret (quærit Doctor præfatus) si sacra ejus tempora uno tantùm diademate cincta fuissent? Quid opus fuit pluribus coronari. Grande mysterium! quod exponens

tanti ponderis sublevamen humerum deneget?

8. Gen. 28. Proficiscebatur Jacob per desertum, & nihil minus cogitans, locum invenit admirabilem, in quo scalam vidit è cœlo ad terram pertingentem, per quam ascendebant, & descendebant Angeli: *Et Dominum innixum scalæ.* In præteritis considerationibus diximus, quod mystica illa scala figuram retulerit crucis Redemptoris: modò cum auctore docto perpendemus, quod ex una parte crucis erat Deus, atque ex altera Jacob: *Crucis aspexit simulachrum, Dominus humerum superiori parti crucis apponebat, & Iacobus Simonis instar, dorsum oneris inferiori parti accommodat: Nec sufficeret Iacobo Dominum magistrum existere crucis bajulum, nisi simul ipse Discipulus humeros admoveret,* quo significatur, quod Christianus non adjuvans Christum in ferenda sua Cruce, suis non satisfaciat obligationibus. Burgens. ad c. 19. Ioan. Lect. 2. Observat. 2.

9. Omnibus in confesso est, quod crux in humero sit insigne, quod dignosci debent fideles, etenim non datur sine cruce Christianus. De fidelibus in lege gratiæ prædixit Sophonias: *Servient ei humero uno.* Septuaginta transferunt: *Ei servient sub eodem jugo.* Et explicans amplius hanc versionem Lyranus ait: *Servient illi quidem Domino, sed humero uno, alterum enim ipse Dominus applicabit ad adjuvandum.* Metaphora sumitur à duobus bobus idem trahentibus jugum, & hunc habet sensum: Terribile crucis pondus dividetur inter Christum, & fideles illius, ita ut numquam Dominus crucem solus ferat, sed bipartitum sit inter illos onus, ex quo levius erit multò, multòque suavius. Eia igitur, Fratres mei, Christo Domino non solùm humeros, sed corde quoque nostra libenter offeramus; nec dubitemus, magnum enim inde suis in tribulationibus sumet allevamentum; comitemur eum gemitibus, suspirijs, & lachrymis in hac molesta ejus, longaque processione, quamvis sub ea ex cordis sui gaudeat medicullio, cum dicat, quod sibi vadat, sibique crucem ferat: *Bajulans sibi Crucem, &c.* Sophon. Lyran. hic

Ibi crucifixerunt eum, &c. Post hæc Ioseph ab Arimathæa, &c.
Joan. 19.

CONSIDERATIO VI.

Ad conspectum Christi crucifixi nulla datur duritíes, quæ non emolliatur, nec vita quæ non emendetur; cujus sepultura sufficit, ut omnis è mundo culpa exterminetur.

CUm jam perventum esset ad montem Calvariæ, locus etenim hic erat, in quo malefactores extremo supplicio afficiebantur, ait D. Joan. *Ibi crucifixerunt eum.* Extenditur Christus Dominus in terra super Crucis lignum, durissimum tam delicato corpori lectulum, tam vile tanto Domino, stratum tam angustum tam amplæ potentiæ thalamum. Hoc est, Domine, & redemptor animæ meæ, refrigerium, quod tibi mundus servavit ad requiem intolerabilium laborum, quos sustinuisti. Extenso igitur Agno mansuetissimo, & factis foraminibus, clavi crebro malleorum ictu in crucem adiguntur, fixisque jam pedibus ac manibus, cùm tota planities populo repleretur, horrendo clamoris reboatu in aëre, victoriæ nostræ vexillum erigitur in conspectu totius mundi, in stipite attollitur mysticus Moysi serpens, cujus virtute & aspectu à veri serpentis morsibus persanantur, qui peccatis mortui. Arcus in medio cœlo, diversis tinctus coloribus statuitur, divinam justitiam reconciliaturi. Æterno Patri satisfactio pro peccatis totius mundi dedicatur, dum Dei filius, pro nobis, qui mori debebamus, ipse moritur. Hæc ultima fuit amoris ejus meta, qui eum impulit, non jam ut ignosceret, sed ipse solveret quod erat peccatorum debitum. Consideratio hæc spiritum sapit Chrysologi: *Ut amasse se peccatores proderet, magis solvendo debitum, quàm donando.* q.d. Poterat equidem Deus hominibus ignoscere, remittens eis culpæ debitum, & ab obligatione pœnæ solvens, sed in hoc amorem sum non ita manifestasset, sicut cum ipse debitum solvit; & hoc non tantùm, quia dolores passus est amarissimos, 1. Chrysol. Serm. 10.

mos, mortemque subijt terribilissimam, sed etiam quia illam nomine peccatorum passus est, ac si illi in eis peccasset. Ubi non solùm me obligat eo quod patitur, sed eo etiam amplius, quod personam meam induit, & assumpsit; & hoc quidem antequam ego essem in gratia, ad quam per mortem ejus sum reversus. Insignita est hæc divini amoris perfectio, quæ vehementer nostram urget gratitudinem, ita ut vita nostra ejus morti respondeat, & quemadmodùm mori Christum, fuit nos amare, ita vivere nostrum, sit eum amare, & ipse sit absolutus cordis nostri Dominus, & toto corde in illo conquiescamus. Dulcedo spiritus, quam mellifluus Bernardus in corde suo sentiebat, quando dicebat, quod hoc super omnia fibras cordis ejus vellicaret, affectumque raperet, erat effectus considerationis Christi in cruce morientis: *Super omnia reddit amabilem te mihi, Domine Iesu, calix, quem bibisti, opus nostræ redemptionis: hoc omninò amorem nostrum facilè totum vendicat sibi, hoc, inquam, est, quod nostram devotionem & blandiùs allicit, & justiùs exigit, & arctiùs stringit, & afficit vehementiùs.* (D. Bern. Serm 20. in Cant.)

2. Quantum intelligo, extensa Christi brachia dulcissimos nobis offerunt amplexus, & amicâ violentiâ omnes ad se fideles trahere desiderant. In hunc sensum exponit Stephanus Cantuariensis verba illa Dei per Oseam Prophetam: *Ego quasi nutritius Ephraim; portabam eos in brachiis meis* (Osee.11.) quorum verborum hic est sensus: Nemo crediderit quantum ego amem Ephraim, cum illum in brachiis meis gestem, quasi nutricius. Scire velim, annon impletum sit illud in cruce, quando apertis brachijs nos omnes rogavit, ut ad cœlum nos perducere, per nos liceat? Divina sunt ejus verba: *In brachiis meis in cruce distentis, ibi enim extendit Dominus brachia sua ad amplectendum nos & portandum* (Stephan. Cant. hic.) Populo Christiano loquitur, quem vocat Ephraim, id est augmentum, quia filius est adauctus & magnificatus, cui divitias omnes, suamque servat hereditatem. Hunc, inquit, brachijs meis volo deferre, & fieri non poterit, ut ipse sua mihi deneget brachia, post tam longam mei amoris experientiam.

3. *Ascendam in palmam, & apprehendam fructus ejus*, inquit Salomon in Cant (Cant.7.) Novi quot habeat locus hic explicationes, sed Petri Damiani commentatio proposito nostro servit cujus sunt ista: *Ascendit igitur Dominus palmam, & apprehendit fructus ejus, quia mox ut in cruce pro nostra salute pependit, omnes electos ad semetipsum, per amoris desiderium traxit.* (Damian. Serm. de Invent. S. Crucis.) Ad palmam ascendit redemptor meus, quando in pretiosa crucis arbore crucifixus pependit, nec inutilis fuit illi hic ascensus, quamprimùm enim in illa pependit, fructus ejus collegit, quia se dominum cordis omnium electorum effecit, nullus enim est, qui illum hac in figura contemplatus, non amore langueat & moriatur: qui verò illum serventissimè non diligit, in numero eorum non censetur, nec signum præfert prædestinatorum, qui namque tales sunt, quamprimùm considerant eum in cruce clavis confixum, se illi dedunt, totumque suum illi amorem dedicant.

4. Velut vexillum & signum inquit evangelicus Isaias, attollet in altum Dominus crucem suam, ut omnes nomen suum illi subscribant, qui cœlestem Jerusalem volūt expugnare: *Levabit signum in nationes, & congregabit profugos Israel, & dispersos Iuda colliget à quatuor plagis terræ.* (Isai.11.) S. Basilius Magnus expendit energiam verborum prophetæ, qua significatur virtus Christi crucifixi, dicit enim eam fore tam efficacem, ut ad se dispersos attrahat per quatuor mundi cardines, sic ut omnes cognoscant crucis ejus potentiam, dominoque serviant, qui in ea generis humani operatus est salutem: *Vt hac significatione omnes mundi partitiones per eas S. crucis partes ad salutem dispensentur.* (D. Basil. Magnus in c.11. Isai.) Ita præfatus author. Intellexit propheta simul homines & Filium Dei agnituros pro ipsis crucifixum, & omnes ejus famulatui se consecraturos. Sed, heu Domine mi, & Deus vitæ meæ, quantum video ingrati sumus omnes! intelligo dixisse Isaiam id quod justissimo titulo fieri deberet, & non quod ex nostra meritò punienda succedit ingratitudine, cum tam negligenter tibi serviamus, & tam languidè te diligamus.

5. Ex alterutro de duobus potest hoc evenire, hoc est, vel ex modica fide, vel ex defectu considerationis. Quod rectè credamus, nolim dubitare, sed quod tam efficax medicina tam paucis Christianis vim suam exerat, id inde fieri putem, lugeamus in mūdo Christianos, ea fit, quia attentè non cō-

siderant,

siderant, nec longulo tempore contemplantur suum in cruce Redemptorem; si namque hoc facerent, longè aliter viverent.

6. Duos casus referunt Evangelistæ valdè diversos in morte Christi Domini contigisse. Primum refert S. Matthæus, & alterum S. Lucas. Jam Christus Dominus ignominiosa in cruce pendebat, ut nobis illum repræsentat S. Joannes, & qui illius condolere debebant doloribus, ignominiis, tormentis, ut pœnas ejus exacerbarent doloresque acerbius exulcerarent, horrendas in illum blasphemias evomuerunt, capita moverunt, & mille convicijs opprobrijsque provocarunt, quæ, quia nota, subticeo: Matt. 27. *Prætereuntes autem blasphemabant eum, moventes capita sua, & dicentes: Vah qui destruis templum Dei, &c.* Hic subsiste. Tandem author vitæ expirat, omnesque morti ejus adstantes Gentiles, qui conglobari concurrerant ad spectaculum, & quæ fiebant, notabant, reversi sunt, pectora sua tundentes: Luc. 23. *Omnis turba eorum qui simul aderant ad spectaculum istud, & videbant, quæ fiebant, percutientes pectora sua, revertebantur.* Modò quærit mea curiositas, dixero potius devotio, quid causæ subesse potuit, quod populus ille quidem nequam, & cæcus, Christo cruci clavis affixo non compatiens, tantis illum irritavit blasphemijs, tantis impugnavit improperijs, tantisque affecit ignominijs: hic autem tam pius illi hoc in miserrimo statu condoluit, & non tantùm pœnas ejus non exacerbavit, & moribundum non offendit, sed è contra & condoleri, & de peccatis suis doluit? Ad hujus dubij solutionem sciendum, quod textus Græcus verba prædicta S Lucæ: *Aderant ad spectaculum istud;* transferat: *Ad theoriam,* quod secundùm interpretationem Barradij in concordia sua Barrad. infra. Evangelica, significat: *Qui aderant ad considerationem & speculationem;* Quasi dicat: qui attenta mente quæ fiebant considerabant, & spiritu suo ruminabant. Comparemus ergo modò hoc, quod illi agebant, cum illo, quod hi perfidi, de quibus ita Matthæus: *Prætereuntes blasphemabant eum;* nam à longè transibunt, blasphemiis eum impetentes, & intelliges quòd hi, qui proximi Christo crucifixo adstabant, & attentè considerabant tantam ejus patientiam, profundam ejus humilitatem, inauditam ejus charitatem, qui etiam pro crucifixoribus suis apud Patrem intercederet, in lachrymas prorumpant compunctionis, pectora sua percutiant de præteritis pœnitentes malis, & proponant de cætero ad illa non reverti: Verùm perfidiosi illi, & sacrilegi deicidæ, qui leviter transibant, & non considerabant, aut annotabant ea quibus alij fixè inhærebant, impudentes & inverecundi blasphemabant eum. Hæc omnia præfatus author pijssimis refert verbis: *Qui ad sunt ad hanc theoriam mente, qui Deum considerant pro peccatis crucifixum, revertuntur à vitiis ad virtutem, pœnitentiam agunt, pectora percutiunt, corpora verberant ac macerant, à theoria hac ad praxim descendunt, & bonis operibus navant operam.* Non est mera speculatio ejus, qui Christi crucifixionem meditatio, multam continet praxim, & est motivum efficacissimum, quo vita reformetur, mores corrigantur, & sancta piaque opera perficiantur. Barrad. Tom. 4. Concord: l. 7 c. 21.

7. Quod si Christi Domini mortui consideratio tam potens sit, ut in nobis tam mirabiles operetur effectus, sepulturæ ejus non minora potest meditatio, immò verò sufficiciens est, quæ cuncta è mundo, peccata eliminet. Jam notus est modus quo Christus depositus est de cruce, & sepultus in monumento. Quamprimùm Deus suggessit viro nobili Joseph, qui erat discipulus Domini, sed usquedum occultus propter metum Judæorum, ut in se susciperet Christi sepulturam, cùm vir esset honorabilis, senator, vel consiliarius Jerusalem, audacter introivit ad Pilatum, rogavitque supplex licentiam sibi concedi sepeliendi velut sanctum, illum, quem Judæi tamquàm malefactorem medium inter duos latrones publicè crucifixerant. In hoc munere Nicodemus manum ei præstitit auxiliarem. Erat hic magister legis, qui priùs Christum de nocte convenerat, & discipulum ipsius se profitebatur, & hîc demum se manifestavit, & centum libras myrrhæ & aloës attulit, quibus sacrum cadaver inungeretur. Mirabiles sane pretiosi sanguinis Redemptoris effectus! Accedunt igitur viri illi, licentiâ impetratâ à Pilato, ad montem Calvariæ,

scalas erigunt, crucem ascendunt, omni reverentia & animi demissione clavos eximunt, cadaver deponunt, & sindone munda involutum sepulturæ tradunt, humeris suis illud deferunt, & processionaliter progrediuntur, quos sacratissima virgo Maria, piæque aliæ mulieres, quas commemorant Evangelistæ, comitantur. Lachrymas, suspiria, gemitus, quibus sibi mutuo respondent, contemplari magis licet, quàm exprimere, quocirca ea prætermitto, ut etiam fecerunt.

8. Ad monumentum accedunt, & in eo sanctissimum recondunt corpus: quod optarem in nostris hodie animabus spiritualiter sepeliremus, ut in illis sepultus Christus nobis è memoria numquam excideret, nec animus nobis esset, quo Crucifixum offenderemus. Hoc sensu explicat noster Lusitanus Forerius illam sententiam Isaiæ: *Dabit impios pro sepultura.* Ubi agens propheta de peccatoribus, quos Deus morte sua justificatura erat, ait quod simul cũ illa peccatores sepelientur: *Id est, ut improbi sepelirentur, & omnis improbitas in barathrum detruderetur.* Quasi dicat: sanguis pro illis effusus & datus, & mors pro illis tolerata, virtutem tantam, & tantam habebant efficaciã, ut quando illum sepeliebant, omnes cum illo peccatores continuò sepulti fuerint, quia omnis iniquitas in profundum relegata fuit ut ne ultra viveret super terram. Video tamen, quod licet ante oculos nostros Deum & Dominum nostrum habeamus mortuum & sepultum, peccata tamen non cessent, nec finem accipiant iniquitates; contingit autem quod paulo ante dicebam, & propheta dixit, non fieri à nobis quod nostra petit obligatio, sed quod nostra nobis consulit improbitas.

Isai. 5.

Forer. hic.

9. Loquitur Spiritus sanctus apud Ecclesiasticum de Eliseo, elogium componens ejus virtutum, & præconem agens insignium ejus facinorum, hoc autem inter alia in illo extollit: *Et mortuum prophetavit corpus ejus.* Tantus fuit propheta Eliseus, tam heroicæ vir virtutis, ut corpus ejus, etiam mortuum, prophetaverit. Vix intelligo, nec scio qua ratione possit illud verificari, nec enim quisquam ostenderit in tota Scriptura, quod propheta jam mortuus locutus fuerit. Ad hujus loci intelligentiam refert duo supponere: primum, quod commune est sanctorum Patrum, & Interpretum, alterum Angelici Doctoris S. Thomæ singulare. Commune Doctorum est, quod hæc verba celeberrimum illud tangant miraculum, de quo mentio fit lib. quarto Regum. Injicitur a latronibus in sepulchrum Elisei cadaver hominis cujusdam crudeliter ab ipsis occisi: quod quamprimùm ossa, vel cadaver prophetæ contigerat, vivum resurrexit, & hoc vocat Spiritus sanctus prophetiam: *Et mortuum prophetavit corpus ejus.* Modò quærit S. Thomas, quid est prophetia: & respondet, quod aliâ retulimus occasione: *Est enuntiatio futuros eventus immobili veritate significans.* Prophetizare est dicere in præsenti eventus secuturos, & quæ in futuro infallibiliter contingent. Nunc igitur quid prophetizavit corpus Elisei mortuum & sepultum? Dicat hoc præclaris verbis Hugo Victorinus: *Intra nos est hortus, in quo sepulchrum est Domini, in quo si cadimus, suscitamur, & corpus à latrunculis dejectum, timore persequentium in sepulchrum Elisei dum cadit, vivum resurgit.* Quasi dicat: Prædixit, tempus futurum, in quo Christi Domini corpus mortuum, plurimis defunctis vitam daturum esset, & per considerationem sepulturæ suæ, multos mortuos resuscitaturus. Itaque non solùm quod mundo, & rebus omnibus præsentis hujus vitæ morimur, verùm etiam resurrectio nostra à morte culpæ ad vitam gratiæ, ex contemplatione sepulturæ Christi, resultat.

Ecclesiastici. 48.

4 Reg. 14.

D. Thom. 2. 2. q. 17. art. 3 argum. 1.

10. *Ubi fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ*, inquit Salvator noster apud S. Matthæum. Communis doctrina est, quod Christus hic loquatur de SS. suo corpore, & nonnulli eorum intelligunt per has aquilas binos illos sanctos viros Joseph & Nicodemum, qui Christum hodie sepelierunt. Ego verò (cum eorum licentia) fideles, omnesque Christianos intelligo, & ajo, quod hos Redemptor noster vocat aquilas. Sed continuò prodit se difficultas, quare potius Dominus illos aquilis, quam aliis compararet avibus? Ut huic dubio satisfiat, notandus est modus renovationis aquilæ, quem S. Basilius describit. Quando senem se, gravemque annis sentit, volatu ad Solem tendit, & illicò præcipitat se in stagnum aquarum, tuncque ingreditur fri-

Matth. 24.

Barrad. Tom. 4. Concor. l. 7. c. 23.

Basil. in Hexame.

gus

gus per poros, & sic facilè suam renovat juventutem. Ad hoc allusit propheta Regius, dum ait: *Renovabitur ut aquilæ juventus tua.* Psal. 102.
Nunc ergo spiritum capiemus verborum Christi: *Ubi fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ*: q.d. Ubi corpus meum fuerit sepultum, illic invenientur aquilæ. Aquilæ erunt omnes mei Fideles, quia quantumvis scelerati sint peccatores, tamen ad conspectum mei corporis mortui, considerationis volatum ad cadaver meum sepultum attollentes, & aquâ lacrimarum se demergentes, veteres culpæ pennas exuent, & velut aquilæ renovabuntur, & velut è fonte baptismatis renascentur.

11. Notandum, quod Ecclesia S. piissima mater nostra, annuatim nobis repræsentet mortem & sepulturam nostri Salvatoris: ut unam post alteram obtinentes animarum nostrarum renovationem, iterùm pennas veteris Adam non induamus: nam cùm nobis mortuus sit sponsus noster, eumque habeamus jam sepultum; omni justitiæ, rationique contradiceret, si alteri, quàm ipsi nostrum consecraremus affectum. Hanc inter alias culpam Doctores gravem, tribuunt Betsabee, quod vix occiso viro suo Uriâ, matrimonium cum David inierit, licet gradum ascenderit altiorem, & quæ priùs viro gregario nupta erat, tunc Regem potentissimum acceperit conjugem. *Post Uriæ mortem mulieris luctus fuerunt nuptiæ.* Theod. in I. Reg. 9.
Censura hæc fuit magni Theodoreti: quia mutatio tam subitanea status, præterquam quod signum sit incontinentiæ, remissum etiam erga maritum primum accusat affectum. Modicè Deum sponsum suum diligit, dixero melius, non diligit illum anima, quæ memor mortis ejus & sepuchri, adhuc animos habet, ut aliis præterquam luctibus vacet, ob mortem illam, cujus peccata sua causa exstiterunt. Huc vadunt ex S. Augustini explicatione verba illa, quæ Christus dixit apud S. Matth. *Venient autem dies, cùm auferetur ab eis sponsus, & tunc jejunabunt*, dolorem ostendent, & luctum præferent, quem talis meretur jactura. *Proinde quia jam sponsus sublatus est, utique nobis filiis sponsi pulchri illius lugendum est, speciosus enim forma præ filiis hominum, inter manus persequentium, non habuit speciem, neque decorem, & ablata est à terra vita ejus. Qui hic non lugeat? Quis non dicat: Factæ sunt mihi lacrimæ panes die & nocte?* Matth. 9. D. Aug. hom. 12. in Fer. 4. Ciner. apud Biblioth. homil.
Nobis loquitur, Auditores, contemplativus Pater his diebus mortis & sepulturæ divini nostri sponsi, in quibus omnia doloris signa, quantumvis magna, parva sunt, & exigua, & lacrimæ omnes, multas licet effundamus, modicæ sunt, si multas illas conderemus, quas à nobis exigit mors & sepultura Salvatoris: quocirca quamdiu ejus caremus præsentia, illis nullum demus otium, nec à pœnitentiæ desistamus exercitiis.

Patres illi veteres, Abraham, Isaac, Jacob, David, aliique multi, una tantùm figura, unaque solum repræsentatione movebantur ad pietatem; illis sat erat passionem, mortemque venturam Filii Dei recolere, ut semper maximum facerent in virtute progressum. Sufficiebat unica mors Abel, unicum gestatum ab Isaac lignum, unicus Ægypti agnus, ejusque sanguis, quo superliminaria domorum tingebantur, ut Dominum contemplarentur, & tragœdiæ mortis ejus compaterentur. Modò autem omnia sunt necessaria, & devotæ omnes Ecclesiæ repræsentationes cordis nostri non valent emollire duritiem. Non sufficit, quod mater nostra Ecclesia vestitum pullum induat, templa funebri amictu exornet, vociferentur prædicatores, modosque inquirant eloquentiæ & eruditionis quibus aspides surdas incantent. Vertite in usum vestrum, Auditores, Ecclesiæ diligentia, sanctas ejus considerate imagines, & sacras ejus perpendite cæremonias, festa ejus celebrate, & quemadmodùm læta vos exhilarant, ita mœsta contristent. Oculos in pompam defigite, & in sepulchrum Domini, ejus enim memoria efficax est, quæ vobis hic gratiæ vitam tribuat, quæ est æternæ pignus gloriæ, Amen. 12.

TRACTATVS XXIII.

DE RESVRRECTIONE SALVATORIS.

Maria Magdalena, & Maria Jacobi, & Salome, &c. Marc. 16.

SALUTATIO.

Undo perpendo quod mater nostra Ecclesia in hoc magno gloriosę resurrectionis triumphantis Salvatoris die non communi, sed novo atque insolito exultat gaudio, tam hilarem se lætamque exhibet, ut filios suos fideles invitet, dicatque illis, ut eum, qua possunt, maxima celebrent jucunditate, dicens: *Hac dies, quam fecit Dominus, exultemus & latemur in ea*; sapientissimæ memini sententiæ, quæ apud sanctum Augustinum sic habet! *Vbique majus gaudium, majori molestiâ præceditur.* q. d. Nihil æquè lætificat, ac bonum prius perditum, ac postmodùm recuperatum: præparationes etenim maximi gaudii, quod speramus, facere solet amaritudo, quæ toleratur. Et idem dixerat Euripides in sua Medæa: *Seminatur cùm succedit adversitati prosperitas.* Sicut in aurora quando sol clarus oritur & formosus, post tenebrosam, tempestuosam, funestamque noctis mortem, summos montium illuminans vertices, alius longè videtur esse Sol, & velut ante perditus, nunc autem inventus, rebus omnibus esse dat novum, & cor hominis nova perfundit hilaritate: Ita divinus ille Sol justitiæ Christus in die suæ resurrectionis radios suos manifestans, post tam tristem mortem, mortis suæ scilicet, omnibus esse novum infundens, omnia jucunditate replet & gaudio. Quocirca hodiernum gaudium commune est omnibus Angelis, cunctis hominibus, cœlo, terræ, & elementis, omnia novo hodie vestimento ornata prodeunt, quod (ut diximus) ex præterito mœrore paret multo fulgidius. Majorem hujus lætitiæ partem adepta est Virgo Maria Domina nostra serenissima, cujus virginale pectus tanto resultat gaudio, ut novo indigere videatur favore Filii sui, quo temperetur. Rogemus eam in die tantæ lætitiæ, suique cordis voluptate, ut ad considerandam hanc filii sui gloriam, nobis ab illo gratiam impetret. Eam igitur cum Angelo salutemus: *Ave Maria.*

Psal. 117.

August. de Civit. Dei l. 5. c. 17.

Eurip. in Med.

Maria Magdalena & Maria Iacobi, &c. Iesum quæritis Nazarenum crucifixum, surrexit, non est hic.

CONSIDERATIO I.

Crucis Christi humilitas, & sepultura ejus abjectio, pignora erant sublimissima ejus gloria.

1. Discursum hunc fulciat nova sententiæ Jeremiæ expositio *Cogitavit* (inquit) *Dominus dissipare murum filiæ Sion*; eumque ita evertere, ut nullum ejus vestigium remaneat, nulla memoria. Et addit, quod eo tempore,

Thren. 2.

tempore, quo stragem hanc meditabatur, primò præceperit funiculum extendi: *Tetendit funiculum suum.* Actio hæc mysterium habet, & non modicam difficultatem. Quid hoc Domine mi? Ut ædificium evertas, mensuram capis & perpendiculum? Quis unquam vidit, ad dissipandum, & destruendum, talia sumi instrumenta? Legiones, & mallei requiruntur ut lapides è fodinis eruantur, mensuram verò, & perpendiculum sumere non solemus, nisi dum ædes exstruimus, ut structuræ parietes rectè in altum assurgant, sintque æquales. In istum sensum prædicta verba exponit Hugo Cardin. dicens: *Tetendit funiculum ad destruendum, qui tamen non solet tendi, nisi in constructione murorum* Ad hujus loci sensum, sciendum quis sit iste murus Sion, quem Dominus dissipare cogitat. Si recurramus ad prophetam Isaiam, inveniemus in eo, Christum Salvatorem nostrum fortem & inexpugnabilem esse Ecclesiæ sanctæ murum, per Sion denotatæ: *Vrbs fortitudinis nostræ Sion, Salvator ponetur in ea murus, &c* Nunc igitur capiemus verba Jeremiæ: *Cogitavit Dominus, &c* q. d. Nemo fallatur, cogitans, quod Deus, cùm filium suum pati, crucifigi, & monumento sepeliri permittebat, cogitaverit illum evertere, dissipare, destruere & omninò delere: nequaquàm ita res habet: tantum enim abest, ut Dei majestas tale quid cogitaverat, ut potius illum ædificarit, & resuscitarit, cùm destruere, vel dissolvere videretur. Et hoc erat mysterium, quod Filio patiente & moriente Pater manibus sumeret perpendiculum, regulam & funiculum, quasi qui lineas efformaret, describeret, & juxta illa fabricaret murum immortalem, æternum, inquam, gloriosæ ejus resurrectionis ædificium.

Hugo Car

Isa. 26.

2. Præclarus semper mihi visus conceptus sancti Athanasii Sinaitæ, qui licet mysticum, intento nostro tamen est congruus. Refert Spiritus Sanctus opera Dei à principio mundi, & postquàm dixisset, quod Deus creaverit cœlum & terram, terra autem fuerit inanis, & vacua, ait quod aquæ occuparint totam terræ superficiem, cætera verò tenebris contecta fuerint. *In principio creavit Deus cœlum & terram. Terra autem erat autem inanis & vacua. & tenebræ erant super faciem abyssi.* Quærit vir sanctus, quem dixi, quare posuerit Deus terram infra abyssum. Respondet: Ut eam sepeliret: *Oportebat terram à Deo factam, statim ab initio abyssi, tanquam inferis traditam.* Et quid Deus hac re voluit? Quid? *Mandare illi, ut tertia die de sepulchro resurgeret. Congregentur aquæ & appareat arida.* Jam ab exordio creationis describens & delineans imaginem quandam Dominicæ Resurrectionis; *tertio die ex profundo profert terram Deus priùs, apertè describens Christi trium dierum ab inferis resurrectionem à terra.* Qui terram vidisset tenebrarum caligine coopertam, & abyssis sepultam, judicasset hanc esse Dei mentem, ut numquàm deinceps appareret, numquam, inquam, assurgeret, ipse verò sic cuncta disponebat, ut tertio die creationis in lucem prodiret, eaque forma appareret, ut denuò numquàm esset occulta. Ita quoque si quis corporalibus oculis Christum Redemptorem nostrum vidisset crucifixum, mortuum, & sepultum, judicasset, quod esset, velut terra, aquis demersus, hoc enim ait per prophetam David: *Omnes fluctus tuos induxisti super me, infixus sum in limo profundi.* Verùm hac via Deus præclarissimas ejus moliebatur glorias, ut de visceribus terræ tertiâ die educeret redivivum.

Anast. Sina l. 1. Hexam.

Psalm. 68. & 87.

3. Injungit Deus patriarchæ Abraham, ut ei filium suum offerat in holocaustum. Arduum sanè præceptum patri, qui alterum non habebat filium, sed cùm divinæ non posset voluntati refragari, obedivit, & qua potetit promptitudine abiit, ut divinū impleret mandatum Notat autem S. historia, quod dum gladium eximeret, ut filium decollaret, *(extendit manum)* brachium illi non contremuit, immò verò cum vigore, & alacritate extendit illud: *Cumque extenderet manum.* Actio planè heroica: nam in ejus consideratione hæret velut attonitus S. Pater Eucherius: nullus etenim ambigit, quin Abrahæ hoc tempore cogitationes occurrerint, quod cum filio, si illum occideret, moreretur spes omnis, quam Deus ejus capiti vitæque addixerat. Quomodo ergo brachium non retraxit? Quomodo gladius ei de manibus non excidit: Respondet S. Eucherius: Ratio fuit, quod *non hæsitavit, quod sibi reddi poterat immolatus,*

Gen. 22.

Euchar. qui hic.

qui dari poterat non speratus. Vir senex in memoriam sibi revocabat, quod cùm se, & suam uxorem Saram reputaret mortuos, quoad effectum generandi filios, tamen illi Deus filium dederat; quare firmissimè credidit, quod qui virtutem generativam jam in illis mortuam resuscitare potuit, resuscitare quoque poterat Isaac filium jam nunc occisum. S. Paulus hunc expendens casum, ait quandam fuisse parabolam, vel similitudinem Filii Dei. *Vt enim in parabolam accepit.* Hebra. 11. Fuit itaque repræsentatio mortis & resurrectionis Domini. Tam certus itaque erat Abraham, quod Deus filium suum, Christi mortui figuram, resuscitaret, ut in ipsa morte spem futuræ resurrectionis ejus fundaret: tamque firmiter sibi persuadebat felicem hunc eventum, ut quia illum prænoverat, dixerit (ut graves Interpretes annotarunt) famulis suis, quos ad pedem montis morari jusserat; *Expectate hic cum asino, ego autem & puer illuc properantes, postquàm adoraverimus, revertemur ad vos*; quasi qui in ipsâ occisione filii sibi promitteret, quod eo resuscitato gauderet, nec non crederet, quod in ejus morte lateret ejus vita, denique quod oculis mundi videri poterat infortunium, maximam suam censeret felicitatem; quo nobis significatur, quod ex humilitate crucis & sepultura, Dei filius ad gloriam resurrectionis ascenderet.

4. Eundem patriarcham vocarunt filii Heth eximium Principem. Ita referunt eorum verba: *Princeps Dei es apud nos* Quid tunc Abraham? *Surrexit Abraham & adoravit populum terræ.* Gen. 23. Numquid medium dabatur quo vir altiùs se extolleret, qui eousque perveneratut vocaretur Princeps maximus, Princeps Dei? Utique illud, si prosterneret se in terram, & quasi velut in ea sepeliri. Quod autem hæ fuerint ejus cogitationes, ex eodem textu colligitur, ex quo constat, quod actualiter de sepulchro pro se suaque uxore ageret, cùm dicebat: *Date mihi jus sepulchri, ut sepeliam mortuum meum.* Igitur quando ita se deprimit, tunc attollitur. *Surrexit*; vel tunc revixit: *Surrexit.* Quod si hæc expositio literæ non conveniat, doctrina tamen hæc quadrat veritati; tam manifesta namque magnitudo, & ab omnibus cognita, quando se prosternit, tunc se attollit, humiliando se crescit, & resurgit quando quando videtur seipsam sepelire; ad confirmationem ejus doctrinæ, quam hoc discursu vobis exponimus, quod nimirùm humilitas Christi, & demissio sepulturæ Redemptoris gradus fuerint, per quos ad gloriam resurrectionis ascendit; juxta illud Apostoli: *Vidimus Iesum propter passionem mortis gloriâ & honore coronatum.* Hebra. 2.

5. Nemo facilè præterea affectuosa illa desideria, quibus optabat Job, ut verba sua scriberentur vel stylo ferreo, aut plumbi lamina, vel celte sculperentur in silice, ut etiam invito tempore (quod omnia tradit oblivioni) eorum memoria conservaretur. *Quis mihi tribuat ut scribantur sermones mei? Quis mihi det ut exarentur in libro stylo ferreo, & plumbi lamina, vel celte sculpantur in silice?* Iob. 19. q. d. secundùm S. Thom. Optarem, ut calamitates & duræ nimis afflictiones, quibus opprimor, æternâ hominum memoriâ recolerentur, de quibus modò cum amicis meis sermonem habui. S. Thom. hic. *Sermones, quibus amicis retulerat labores & afflictiones, atque pressuras, quibus opprimebatur, stylo ferreo incidi praoptat.* Legitima est hæc interpretatio. Sed subtiliùs Doctoris Angelici expositionem indagemus, & in eâ inquiramus, quare volebat sanctus vir, ut laborum suorum & afflictionum memoria perpetua perseveraret? Ipse rationem verbis sequentibus exponit: *Scio quod redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum, & rursùm circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum Salvatorem meum* Et hoc ideò tantopere desideravi, quòd sciam mundi bona, quæ pœnas has & tribulationes mihi produxerant, non tantùm me ad Dei mei sustulerunt cognitionem, sed etiam ad notitiam mei Redemptoris, quem corpore & anima resuscitatus, spero me visurum. Pineda doctissimus hujus liberi commentator mysticam notat hìc verborum Job connexionem, quibus tribulationes vitæ, & mortem confert resurrectioni: q. d. *Ergo ideò, propterea resurgam ego: vivit ille beatus & felix: igitur ego quoque latus aliquando vivam, & redimet ille tandem criminosam vitam istam meam à malis omnibus.* Pined. in Iob de terra surrect. sum. Redemptori meo mors sua & passio, corporis sui gloriam attulerunt, quodque sit in cœlo corpore & anima gloriosus effecerunt. Hoc idem igitur eveniet mihi: & quâ ratione me lugeo ita afflictum, ut videat

dear jam defunctus & sepultus, eâ ipsâ me considero resuscitatum, Deo fruentem & beatum, hac enim eò tenditur. Et quamvis videatur Deus me velle consumere, tanta super me condensans flagella, firmiter tamen mihi persuadeo, quod hac via ad meliorem me ducet vitam, sunt enim pœnæ gloriæ mater, & vita immortalis filia sepulturæ. Hoc namque mysterium continet, quod Angelus dominicæ resurrectionis annuntiator sepulchri meminit Salvatoris. *Surrexit, ecce locus ubi posuerunt eum*

6. *Psal. 92.* Psal. 92. introducit propheta rex Deum magna potestate & majestate regnantem, his verbis: *Dominus regnavit, decorem indutus est, indutus est Dominus fortitudinem, & præcinxit se* q. d. Licet Deus tam antiquus sit Dominus, nihilominùs incepit regnare, noviter regnum suum intravit & regnavit, regnique sui suscepit possessionem. Ad literam loquitur de regno Christi, & regno Ecclesiæ (secundùm Lyran. & Hugon. Cardin.) & singulariter hoc in sancta sua resurrectione demonstravit: *Decorem indutus est*; vestibus pretiosis novisque indutus est, ita ut resuscitatus simul majestatem, gloriam, & pulchritudinem ostenderet. *Indutus est Dominus fortitudinem.* Arma sumpsit fortitudinem, quibus vicit mortem, & de illa triumphavit. Hoc est Psalmi præsentis argumentum. Si tantæ gloriæ velimus originem investigare, & titulum ejus inspiciamus, hic enim velut clavis est, qua reserantur, & aperiuntur mysteria, quæ comprehendit, sequentem esse patebit: *Laus Cantici ipsi David, in die ante sabbatum, quando fundata est terra.* Hoc canticum laudis, quod David Christo resuscitato composuit, eique decantatum fuit pridie sabbati, quando terra fundabatur. Cassiodorus ait, diem hunc ante sabbatum, esse diem Veneris, qua Salvator passus est. *Dies ante sabbatum est feria sexta, in qua passus est.* Supposita hac doctrina, quæro: Si Prophetæ Regis intentio fuit, Christum prædicare redivivum, ejusque permanentem laudare gloriam, quare facit hoc ipso die ejus amarissimæ passionis, crucis, ac tormentorum? Dicam: Docere nos voluit effectum junctum suæ causæ: q. d. humilitati crucis & passionis abjectioni gloria debebatur & triumphus resurrectionis, & coincidit illi, quod ait Angelus: *Jesum quæritis Nazarenum crucifixum, surrexit, &c.*

Lyran. Hugo hic.

Cassiod. hic.

Christus Dominus secretò convocat discipulos suos, atque illis: Ecce ascendimus Jerosolimam, & Filius hominis tradetur principibus sacerdotum, Scribis & Pharisæis, & condemnabunt eum morte, ferente Pilato sententiam, tradetur potestati populi infidelis ad illudendum, flagellandum, coronandum, & crucifigendum, & confestim hæc tempestas cessabit, & tertio die de lecto mortis redivivus assurgam. Dum hæc diceret, ut timore corda percuteret, in quibus tantum sibi locum amor vendicaverat, accedit Salome mater filiorum Zebedæi, & hæc ait Salvatori: *Dic ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram in regno tuo.* Hoc à te Domine, postulo beneficium, ut hi duo filii mei, tuique cognati cum tuâ bonâ veniâ primas in regno tuo sedes occupent. Communis SS. Patrum & Interpretum expositio habet, inordinatam fuisse hanc petitionem, & proposito sermoni non convenientem, quandoquidem mater & filii accesserunt cum desiderio sitibundo sedium ad eum, qui crucifixus non habiturus erat quo sitim extinguerat, nisi sanguinolentam spongiam aceto intinctam. Verùm sanctus Basilius Seleucus oppositam tuetur partem, atque maximè conformem fuisse petitionem tempori quo fiebat, ut quæ firmitatem, fideique eorum indicaverit constantiam: nam cùm audissent Christum Dominum de morte sua ignominiosa, & passionis suæ contumeliis differentem, tunc ii ex alia parte considerarunt illum virum, & regnantem, gloriosum, & immortalem. Eridem fuit illis videre Christum in statu tam abjecto & humili, quo se describebat, ac considerare illum inter gloriæ triumphalis splendores lucidum & gloriosum. In quo prævenerunt beatum latronem, ille namque libellum suum supplicem Domino obtulit jam crucifixo, & ab eo tunc regnum suum sibi dari poposcit: his verò, antequàm Christum cernerent crucifixum, satis fuit audire crucifigendum. Verba proferamus S. Basilii. *Antevertit, ut apparet, latronis voces mulier. Ille in cruce orationes offerebat: Memento mei in regno tuo, hac ante crucem pro regno supplicat: Dic ut sedeant in regno tuo.* Verbis admodum

7.

Matt. 20.

D. Basil. Seleuc.

modùm congruis ita concludit: *Quæ temporis intercapedo removebat à cognitione, fides intuebatur.* Quamvis temporis distantia cognitionem in longum extenderet, fidei tamen oculi illam habebant propinquam, idemque fuit mulieri audire Christum de morte sua disserentem, eumque in cruce miserè vulneratum, delusum & opprobriis saturatum, ac in illum credere, confiteri illum & adorare redivivum, & gloriosè regnantem, atque suum exercentem imperium, quod in cœlo & in terra, mediante morte crucis obtinuerat.

8. Ex proposita doctrina documentum nobis eliciamus: si namque participes gloriæ resurrectionis optemus inveniri, comites illi prius in amaritudine passionis ejus nos esse convenit. Cùm Apostoli simul essent in Jerusalem, & cum illis duo alii discipuli, qui ab Emaus redierant, narrantes illis quod in via contigerat, & qualiter Christus à mortuis resurgens, in schemate peregrino illis apparuerat; refert S. Lucas, quod Dominus iterùm illis omnibus apparuerit, manus pedesque obtulerit, ut palparent & cernerent eum non esse spiritum, sed verum corpus, ut autem eos redderet de veritate certiores, ait: *Numquid habetis hîc aliquid ad manducandum? At illi obtulerunt ei partem piscis assi, & favum mellis.* Convivium hoc expendit Abbas Rupertus, cujus primum ferculum fuit piscis assus, & postremum favus mellis, ex quo sic infert: *Hoc signo edocens, quod & ipsi exemplo meo, prius passionibus, atque pressuris desiccandi erant, deinde favo consurgendi mecum forent satiandi.* q. d. Per hoc nobis indicare voluit, quod ad ejus exemplum primò corpora eorum assandi forent, & igne tribulationum, jejuniorum & mortificationum exsiccanda, postmodùm autem rediviva favo mellis, & gloriæ dulcedine satianda. Flores namque, ex quibus ista corona texitur, sunt myrrhei, & quamprimum cum Christo durum & asperum crucis ejus toleramus, nobis coronam gloriæ resurrectionis componit: nullus autem eo gaudebit resuscitato, qui se comitem non exhibuerit crucifixo. Docet hoc mysticè Angelus locutus mulieribus: *Iesum quæritis Nazarenum crucifixum, &c.* illæ namque pretiosis instructæ speciebus aromatum, Christum in sepulchro quærebant, ut sacrosanctum ejus corpus inungerent. *Maria Magdalena, &c.*

Luc. 24.

Rupert. l. 14. in Cant.

Et valde manè, &c.

CONSIDERATIO II.

Vera sanctitas timori faciem opponit, eaque sola secura est animositas, quam virtus tribuit.

CONsideranti mihi hinc discipulos Domini, quos natura viros fecerat, metus pusillanimes, ignavos, latebricolas, inde vecordes mulieres, utique naturâ debiles, & timidas, inter pericula intrepidas, in tenebris profectas, mortuorum sepulchra visitantes, pectore ferventes, & viriles animos præferentes, occurrit manifesta declaratio generositatis & roboris, quod virtuti inest, contrà verò desidia, & timor, quibus peccatum laborat. Etenim discipuli, quia in fide ambigui, timidos se ostenderunt, mulieres autem, quia in fide constantes, animosæ, maximas, plurimasque nauci fecerunt difficultates, & quanquam eas terrere ex hac parte potentia ministrorum Justitiæ terrere, quos certo quodam modo lædebant atque ex altera petulantia & impudentia militum minas illis intentantium, veruntamen, ut apposité dixit D. Chrysost. *Etsi vitium habeat secum universum orbem, tamen omnium maximè imbecillum est, virtus autem, etsi sola sit, est omnium potentissima, habet enim Deum secum stantem.* Quamvis peccatum à parte sua totum habeat orbem, nihil tamen eo in orbe debilius, & infirmius nihil, solum semper est, inerme, & imbecillum virtus autem ex opposito, etsi sola, nullis stipata legionibus, nullis circumcincta militibus, animosa tamen est fortis, habens utique Deum sui defensorem. Quia verò tres hæ mulieres, Maria Magdalena, Maria Jacobi, & Maria Salome, virtutem colebant, timebantque Deum, idcircò viros non metuebant. 1.

D. Chrys. Hom. in Psalm. 7.

Primam hujus argumenti probationem depromo ex Chrysostomo. Postquàm Spiritus Sanctus prosperam narrasset fortunam Isaac in regno & ditione Abimelec, & dixisset 2.

dixisset quod brevissimo tempore familia ejus & facultates supra modum excrevissent : *Benedixitq; ei Dominus, &c* advertenter monet quod illicò cœperint omnes timere illum, ita ut ipse per se rex rogaret eum, ut procul à ditione sua recederet : *Recede à nobis, quoniam potentior factus es nobis.* D. Chrys. rationem hanc regis Abimelec de Isaac graviter expendit Discede, ajebat rex, ad hanc vel alteram partem, eò quòd nos opibus & potentiâ superes: q. d. *quia videlicet supremum habes præsidium in omnibus, dexteraq; Dei munitus es.* Hinc è nostra discede societate, etenim omnes te formidamus, Deus tibi assistit, te defendit & prosperitate cumulat, quo fit ut fortior nobis omnibus & potentior evaseris, quocirca ut securi vivamus, amabo, procul abscede. Quàm terribiles sunt virtutis vires! cum tanta possit unus peregrinus, ut quamvis inermis, regno integro formidinem incutiat! Sed quid miramur, cùm omnes terræ illius incolæ essent hostes Dei? Timeant & intremiscant & paveant Isaac Justus autem terror fit, & formido peccatorum.

Gen 26.

Chrysost. cit à Benedict. Ferdin. hic.

3. Expendit Procopius Abbas notari à S. Scriptura, primis illis mundi temporibus gigantes vixisse quamplurimos : *Gigantes erant super terram* ; proceræ staturæ homines, vix necessarii, immò in mundo superflui; etenim manifestum est quod viri tam vastæ magnitudinis aliud non agerent quàm ostendere & supplantare inferiores, quibus nulla erat potestas, qua se contra gigantes defenderent. Quomodo ergo Deus homines tam immanes creavit? Respondet Procop. *Qui obtruncarunt gigantes, fuerunt fortiores, nec tamen dicti sunt gigantes. Causam scire vis? Iusti erant; q. d. Si virtutem colueris, nullum, quantumvis potentem, adversarium formidabis.* Si idem foret gigas, quod animosus & generosus, justam videtur posse querelam formari, cur Deus illos produxerit: verumtamen Deus vires staturæ non alligavit, nec corpori robur, cùm videamus plures gigantibus fortiores & victores, inter quos numeratur David cum aliis, quorum meminit S. Pagina, qui tamen gigantum nomine non inscribuntur. Quo instruimur, vires corporis non referre victoriam, sed virtutes animæ triumphare, nec enim lepusculus ita timidus est, ut peccator, nec leo magis robustus quàm justus: unde tres illæ mulieres ancillæ Domini, solæ licet & inermes, perrumpere non verentur militum cohortes, quas sibi norant inimicas.

Gen. 6.

Procop. hic.

4. Audi quid dicat Deo David, de se ipso perhibens testimonium. *Et loquebar de testimoniis tuis in conspectu Regum, & non confundebar.* Semper faciem gerebam apertam, nec turbabar: dum in conspectu regum loquerer, non verecundebar, nec quidquam mihi erat impedimento, nec supremam metuebam majestatem Theodoretus in hujus versus explicatione, colligit contentum in illis, & comparat illud timori & pusillanimitati, quam idem postmodùm Rex ostendit, de monte in montem, de valle fugiens in vallem, profugus à facie Absolon filii sui, nullo certo consistens loco, nullumque fixum habens domicilium. Quid hoc, optime David? Subditus dum esses, intrepidus eras & animosus, ita ut Reges non formidares, postmodùm verò invictus Rex factus, vecors animi filii tui fugis persecutionem? Quis hanc in te mutationem effecit: Audi dignam auditu responsionem. *Vita secundùm legem acta fiduciam adfert, & hujus rei testis est magnus David, nam ante peccatum cum multa fiducia cum Saule sermocinabatur, post peccatum parricidam fugitans filium, prospiciens in terram, caputque aperiens ambulabat.*

Psal. 118.

2. Reg. 15.

Theodor. in hunc Psalm.

5. Aliter profecto locum de Davide, ab eodem Theodoreto expensum. Procedebat Saul copioso militum instructus exercitu, ut manus injiceret in David, sed è contrà factum est, cùm enim illum invenit, ipse sibi, suisque posteris postulavit à Davide misericordiam. *Iura mihi in Domino, ne deleas semen meum post me, neque auferas nomen meum de domo patris mei.* Quid hoc, ô Saul? Quænam hæc animum tuum invasit vecordia? Quid pectoris tui robur infirmavit? Rex tam potens à subdito inermi, & impotente, quàm erat David, beneficium postulat, qui nec certum habet locum ubi quiescat, aut tutus esse possit. Quid hoc? Ne obstupescas, respondet Theodoret. *Est imbecillitas vitiis, & qui erat dux, & imperator tam multorum militum, rogabat fugitivum, & qui erat cum multitudine militum, rogabat eum, qui aufugiebat, ut ipsum impertiret benignitate, ac clementia,*

2. Reg 24.

Theodor. hic.

ut nomen suum patrium non expungeret. Tam est infirma, & debilis iniquitas, ut quamvis potens & viribus superior, imbecillitatem tamen ostendat, & impotentiam, econtra tam fortis, & animosa est virtus, ut licet jurisdictioni subjiciatur alterius, generosa tamen sit, vincat, & triumphet.

6. Expendit D. Gregor. generosum spiritum, & robur pectoris Job immobile, de quo dicit glorianter, quòd neminem umquam timuerit, numquam animus illi fuerit perturbatus, pectusque formidaverit, infinita licet in illum conspiraret hominum multitudo Hoc verba illa significant: Iob. 31. *Si expavi multitudinem nimiam.* Unde viro huic (quærit D. Greg.) tam constans, & invicta confidentia? Jam dictum est: D.Greg l.22. Mor cap 11. *Quia videlicet nequaquàm terret exteriùs numerus hominum, quem non devastat interiùs turba vitiorum.* Quocirca cum Job à propria non accusaretur de offenso Deo conscientia: Iob.27. *Non reprehendit me cor meum in omni vita mea*; idcirco tam audacter affirmat, quod numquàm potestatem hominum etiam maximam timuerit: justus etenim in gratia Dei leo est magnanimus, qui regios suos numquam subducit humeros, sed animosus, & constans atrocissima spectat pericula.

7. Parentibus Samsonis apparuit Angelus, quibus nova, lætaque dedit nuntia, quod illis per miraculum filius nasceretur. Pater ministro Dei fidem non adhibuit, immò verò ut ruinæ suæ, mortisque eum habuit prænuntium Iudic.13. *Morte moreremur, quia vidimus Dominum* Mater autem longè aliter habuit: etenim non sicut maritus timuit, immò verò timentem animavit, hortata ne turbaretur, sed bono esset animo, certusque indubiè Deus illi beneficium conferret. *Si Dominus nos vellet occidere, de manibus nostris holocaustum, & libamenta non suscepisset.* Ratio quæritur à Procopio, cur viro ita timido, mulier tam fuerit animosa? Respondent: Mulier indubitanter erat viro melior, & sanctior, unde factum, quod cum Procop. ad hunc loc. viro non contremuit. *Quia mulier viro videtur præstantior, ac ideò primò ei visio obtingit, ac per eam marito, quem bono animo esse jubet.* Fieri potuit, ut maritus non tam probatam ageret vitam, unde non mirum, quod tanto timore concutiebatur.

Doctrinam hinc accipere possumus tempore valde congruam: & sit hæc, quod nimirùm Catholicæ Monarchiæ Hispaniæ remedium sit efficacissimum, quo æmulos suos vincat, & de suis triumphet inimicis, si conetur, ut omnes sint boni, & virtutis cultores: alioqui enim si nos vitiis tradamus, & peccatis, defervebit animositas, vires languescent, roburque infirmabitur, ut nullus nobis sit animus, nullumque robur, quo tutam illam, securamque defendamus. Quo timore non metuebat patriarcha Jacob, quando viæ comitibus dicebat, illos esse causam, ex qua tanto metu prosterneretur. *Turbastis me, & odiosum me fecistis Chananæis & Pherezæis, & habitatoribus terræ hujus: nos pauci sumus illi congregati percutient me.* Gen 34. Vos accuso, quod modò sim ita meticulosus, & vicinis circumquaque nationibus odiosus: plures sunt, nos autem pauciores, si manus dederint auxiliares, cunctæque convenerint, infallibiliter succumbemus. Hoc expendens judicio, ut idola, quæ singuli vobiscum tulistis, expellatis. Mutate vestimenta & honestiora induite, proficiscamur in Bethel Deoque sacrificium immolemus, ut illi placeat de earum nos liberare potentia. *Abjicite deos alienos qui in medio vestri sunt, & mundamini, ac mutate vestimenta vestra Surgite, & ascendamus in Bethel, ut faciamus ibi altare Deo* Gen 35. Mandato ejus omnes obtemperarunt, promptoque animo patriarchæ præceptum impleverunt, & addit sacra Scriptura: *Cumque perfecti essent, terror Dei invasit omnes per circuitum civitatis, & non sunt ausi persequi recedentes*, ullumque eis inferre damnum Unde tam repentina mutatio, quærit Abbas Rupertus, & respondet: Timor, quo priùs Jacob percellebatur, non tam nascebatur ex viribus inimicorum, malum illi intentantium, quàm ex falsis deis, quos comites deferebant, & peccato, quod illos adorando committebant; undequamprimùm illos à se repulerunt, & sub terebintho sepelierunt, suasque purificarunt, ac Deo servierunt, novos resumpsit spiritus, totus factus animosus, ut nullus eum auderet attingere, totaque procederet benè fisus securitate, iterque suum prosequeretur. *Iacob antea non tam propter externos hostes.* 8.

Rupert. l. 8. c. 12. apud Mend. l. 1. hom. 3. num 18. sect. 4. *hostes, quàm propter alienos deos, & internas suorum culpas turbabatur, postea verò ejectis dijs, & subter terebinthum defossis, consecutisque suorum ritè expiatis ingentes animos capiebat.* Itaque sicut prius mala suorum vita animos illi adimebat, ita in melius mutata vires suggerebat. Notare quoque licet, quod illis Jacob injunxerit, ut surgerent, vel resurgerent: hæc enim omnia verbum hoc, *surgite*, significat, ut paulò antè diximus. Quo datur intelligi, quod cùm quis criminibus suis indormivit, sit quasi mortuus, dum autem illis valedicit, resurgat. Igitur, Fideles mei remedium efficax, quo fortissimas non metuamus hostilitates, hoc est, ut simus in gratia Dei, & de morte resurgamus; & quãdo hoc non fecerimus, sed in momento criminum nostrorum jacuerimus sepulti, omnes nos impugnabunt, sic ut nec vires nobis sint, nec animus ad resistendum: quia (sicut diximus) nihil peccatore timidius, nihilque justo formidabilius. Horâ intempestâ mulieres accedunt ad sepulchrum Redemptoris, militum non verentur turmas, non lancearum cuspides, non ferreas glandes, nec enim se subducit aut deficit robur in virtute fundatum. *Et valdè manè,* &c.

Et introeuntes in monumentum, viderunt juvenem sedentem in dexteris, &c.

CONSIDERATIO III.

Angelis absque hominibus absolutum non est gaudium, & gloriam suam censent non impletam, si horum eis desit societas.

1. INter Scripturæ commentatores quæstio ventilatur, quod Angeli mulieribus ad sepulchrum Domini apparuerint. Ut autem varijs parcam opinionibus, qui melius sentiunt, dicunt fuisse quatuor. Unum, referente S. Marco, viderunt mulieres ad introitum monumenti sedentem à dextris: alius, ut scribit D. Matth. erat in ipso sepulchro sedens super lapidem, quem revolverat: & denique duo alij apparuerunt (ut refert S. Lucas) qui feminas mœrore dejectas ob non inventum Christi Domini corpus, consolati sunt, lætaque nova de Domini resurrectione nuntiarunt. Hoc igitur daro quatuor Angeli ad sepulchrum apparuerunt, quando tres illæ mulieres advenerunt, ut Christi Redemptoris nostri cadaver inungerent. Nova hic sanctorum quæstio est, quare vestibus albis, & fulgidis induti apparuerunt? Quia lætissima nova deferunt, idcircò candidis stolis amicti videntur. Ita D. Gregor. *Candida stola coopertus Angelus apparuit, quia festivitatis nostræ gaudia nuntiavit.* Cælestes illi Spiritus in albis videntur. Lætitiæ signum hoc est, quia veniunt ut hominibus de festivitate eorum congratulentur, & simul cum eis de Domini sui Resurrectione gaudeant. An ergo Resurrectio Domini nostri festivitas est etiam Angelorum? Est indubiè: per illam etenim hierarchias suas instauratas reparatam lætantur. Quomodo ergo (quærit D. Gregor.) de cœlo descendunt, ut hominum de terra festa celebrant? Ibi maneant, in propria sibi domo, ibi signa dent lætitiæ, ibique festiva celebrent gaudia, non opus est ut ad terram descendant, & pari nobiscum gaudio collætentur: ipse Dominus, qui quibusdam apparuit, poterit se omnibus jam redivivus ostendere, absque Angelorum ministerio. Suam alij proferant opinionem: hæc mea est, quod ex industria dicat D. Gregor. venisse Angelos, qui nostram celebrarent festivitatem, hoc enim idem est, ac si dixisset, venisse ut nobiscum lætarentur, quasi gloriam suam ducerent non esse perfectum gaudium, nisi ejusdem consortes, & participes haberent homines. Imminuta foret eorum gloria, si homines partem in illa non obtinerent. Sciant igitur, ajunt Angeli, quod Deus eorum & noster à mortuis resurrexerit, ut gaudium nostrum suam perfectionem habeat, & consummationem. D. Greg. in Caten. D. Thom.

2. Nefas est præterire verba præclarissima D. Pauli scribentis ad Colossens. ubi fusè admodum agit de Christo Domino, de ejus adventu in carnem, deque bonis omnibus, quæ per illum consecuti sumus, & sequentia subjungit: *Pacificans per sanguinem Crucis ejus sive quæ in terris sive quæ in cælis sunt.* Colosf. 1. Pacificavit Dominus Iesus pretioso suo sanguine, non dum terram, sed etiam cælum: non solùm sublunaria hæc & infima, sed insuper

super superiora, & quæ cæli ambitu continentur. Quæ verba D. Chrysost. interpretatus alius subnectit proposito nostro conformia: *Dissidebat à cælo terra, hostiliter adversabantur hominibus Angeli.* Ne tibi peregrina videatur, (inquit Os aureum) phrasis Apostoli: quia veteri legi legem opponit gratiæ. In illa tam rarò cum hominibus conversabantur Angeli, ut sæpè adversarios se eis ostenderent: ita ut ante Christi mortem discordia, & velut simultas vigeret inter Angelos cæli, & terræ homines, non quod homines odio haberent Angelos, sed è contrario, quod Angeli hominibus essent adversarij, idque tanto fervore, ut delicta ab hominibus commissa punirent Angeli. Versati in lectione S. Scripturæ norunt ab Angelis populum Israël fuisse castigatum: Angeli Sodomam igne de cælo misso vastarunt: Angelus protoplastos nostros paradisi habitaculo ejecit, & eis flammeo terribili gladio regressum interdixit. Sed cùm Deus venisset in mundum, & pro salute hominum esset mortuus, & crucifixus, sic Angeli veterem exuerunt consuetudinem, ut pro hominibus quidvis facerent, quo illis ad Deum adducerent, simultasque mutatu in amicitiam, dissidium in familiare commercium, & bellum in pacem versum fuit. Olim ab Angelis homines fugiebant, hodie verò reperiunt homines asylum in Angelis. *Angelos* (inquit Chrysostomus,) *Deus primus deduxit ad nos, & tunc hominem evexit ad ipsos, Angelos deduxit ad homines, & homines reduxit ad cælum.* Si aliquando nostris pœnis lætati sunt cælestes illi spiritus, hodie maximâ cumulati fuerunt gloriâ, & gaudio, quod naturam nostram viderunt promotam, & hominum abjectionem ad altissima sublimatam, & optimè factum arbitrati sunt, quod de cælo in terram descenderunt, in ministerium, usumque hominis, ut vilis homo sursum ascenderet, & de terra ad altiora cæli evolaret. An hoc, fideles, non cernitis? Ecce quatuor, & non pauciores descendunt hodie Angeli de curia cælesti ad pagum nostrum, qui læta nuntia Dominicæ Resurrectionis nobis annuntient. Non eis sufficit ea in cælo celebrare, descendunt ut hominum quærant societatem, ac si dum hos

D.Greg. in Caten. D. Thom.

gloriæ suæ cernunt participes, nova illis perfectio adderetur. *Et introeuntes in monumentum, viderunt juvenem sedentem, & qui dixit eis: Iesum quæritis Nazarenum crucifixum? Non est hic.*

Optabat summopere patriarcha Abraham ex uxore sua Sara filium, familiæ suæ & bonorum hæredem. 3.

Commune est hoc talium desiderium. Eo desiderio tenebatur in tantam ambo senectutem, ut spem omnem futuræ prolis abjicerent. Domum ejus hospites ingrediuntur tres Angeli, & bono animo esse jubent, futurum promittentes ut voti compos fieret, & ex Sara conjuge filium generaret. *Revertens veniam ad te tempore isto, vita comite, & habebit filium Sara uxor tua*; velut dixissent: Si Deus nobis concesserit incolumitatem, huc revertemur tempore partus, quo Sara genuerit. Premit Dionysius Carthusian. verba hæc: *Vitâ comite*; id est, si vixerimus & mortui non fuerimus. Angeli numuqid sunt spiritus? Sunt. An corpus habent ex carne & sanguine compositum? Non habent. Ergone sunt mortales? Sunt immortales Quomodo ergo loquuntur, ac si homines essent qui mori possent: *Vita comite?* Ratio est, ita præfatus auctor, quod Angeli personam inducrint hominis: *Affectata mortalitate loquuntur*; q. d. Eorum se numero sociarunt, ac si realiter homines essent. Et quæ hujus ratio? Dicam. Quando patriarchæ futuram addixerunt prolem, sciebant, & divinâ revelatione cognoscebant Messiam, qui ex semine Isaac descensurus erat, & consequenter mysteria omnia, quæ Deus natus, Deus mortuus, Deus resuscitatus esset operaturus. Quamprimum ergo illis felicitas hominum futura innotuit, de se, quasi homines essent, loquuntur, & hominum felicitatem, suam reputant gloriam: *Vita comite revertemur ad te.* Non eis sufficit quod eam celebrent ex illa parte, quæ ipsos velut cœlestes spiritus tangit, cùm Christus æqualiter Angelorum caput sit & hominum, sed insuper velut homines eam quoque celebrare student, ut tanto copiosiùs eorum impleretur gaudium, atque ideò simulant se mortales: *Vita comite revertemur ad te.*

Gen. 18.

Carthus. sia. hic.

Quàm eleganter nobis hanc expressit veritatem, ex sententia D. Bernardi, Psalmista divinus 4.

divinus sacri sui sic canens: fide trigesimâ psalterii. *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te!* Verum non contentus hac jucunditatis & lætitiæ magnitudine, statim adjungit: *Perfecisti eis qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum.* Ait Bernard. Cùm dixerit, magnam supra modum illam esse suavitatem, quare addidit, quod Deus illam perfecerit? Respondet sapientissimè D. Bernard. rationem esse: quia prius homines latebat, & ab eorum oculis erat abscondita, quamvis Angeli illa fruerentur: sunt autem illi ita hominum amici, ut quo tempore cum illis æqualiter illa non perfruuntur, eam sentiant imperfectam. *Magna quidem, & magna valde, sed nondum perfecta*; tunc autem erit consummata, quando ad illam assumes filios hominum: *Perfecisti eis, qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum.* Fortè imitatus est Propheta Rex, & mysterium hoc explicaret, modum, quo Theologi in scholis argumentamur. Nemo dubitat, quin ille, qui considerat omnipotentiam Dei, in quantum producit leonem, illam imaginetur perfectam; nihilominus tamen adhuc nova deficit illi perfectio; potestas nimirùm novas producendi creaturas, & tunc omnimodis est perfecta, quando se extendit ad omnem suum terminum. Primus autem modus illam intelligendi est imperfectus, non positivè, sed negativè. Eodem modo loquitur David, & nos cum eo loqui possumus: gloria beatorum abscondita nunc est in cœlo, & hoc sensu non est perfecta, deest etenim illi una perfectio, ex qua clariùs fulgebit, eritque illustrior. Ante Christi mortem soli possidebant Angeli magnam dulcedinem domus Dei, & ita erat imperfecta, modò autem plurimi beati illam possident, sed non omnes, & ita tam his quàm illis dici potest, in sensu prædicto, quod adhuc non sit perfecta, quamdiu illa omnes prædestinati non perfruuntur, gaudium etenim eorum, sed potissimùm Angelorum, non minimum est ex multitudine hominum beatorum, & multiplici eorum in gloria, qua gaudent, societate, nam quanto magis crescit beatorum numerus, tanto singulorum perfectiùs augetur gloria.

Psal 30.

D. Bern. Serm. 2. de omnibus SS.

5. Audire jubet D. Bernard. hujus conceptus parentem, *Aliquid verè videtur etiam illi perfectioni accessisse ex me, neque hoc parum.* Quid hoc, sanctissime Pater? Verbis tuis attende. Tunc summam ejus gloriæ perfectionem augebis, & hoc quidem non modico aliquo, sed valde magno? *Neque hoc parum?* Superat hoc captum meum, nec video qui fieri possit. Audite responsum viri sancti, meo judicio præclarum. *Gaudent Angeli ad pœnitentiam peccatoris, quod si delitiæ Angelorum sint lacrimæ meæ, quid deliciæ?* Lætantur Angeli, quando resipiscens peccator agit pœnitentiam, ob lucrum, quod ex ejus recipiunt salute (alludit ad illud Salvatoris apud S. Lucam: *Gaudium est in cœlo, &c.*) Si igitur lacrimæ meæ, gemitusque peccatorum (quia sperant per illos nos venturos in cœlum) sunt illis festa gaudia, quanto majori illos voluptate cumulabit gloria mea, quando fuero socius illis in gloria? Extra controversiam est, jucundantur Angeli de gloria, quando cernunt illam me consecutum, & propriam singularem suam beatitudinem reputant, gaudium alienum.

D. Bern. Serm. 68. in Cant.

Lucæ 5.

6. Magnam habet vim ad hoc probandum quod ait Isaias: *In terra sua duplicia possidebunt*; vel juxta Septuaginta: *Terram secundò possidebunt.* Nonnulli locum hunc de Hebræis interpretantur, de quibus evangelicus prædicit propheta, quod in captivitatem ducentur Babylonicam, libertatem suam amittent, regionum suarum voluptate privabuntur, & domorum suarum delitiis posthac frui non permittentur, sed tandem Dei clementia miseriis eorum compatiens, eos in veterem, gratamque restitutura esset libertatem. Hic sensus est historialis verborum: attamen argumento nostro non servit, ideò declarant illa alii de beatis, quod duplicia in cœlo bona possidebunt. Dicere possemus quod per duplicem hanc gloriam intelligatur corporis una, & animæ altera beatitudo, vel essentialis una, & accidentalis altera, cùm reipsa Angeli in cœlo utraque potiantur. Sed aliam placet his verbis addere expositionem fundatam in prædicta lectione Septuaginta, quam adfert Divus Hieronymus, alia superaddens verba notatu digna. *Terram, inquit, secundò possidebunt, & gaudium plurimum erit eis.* Phrasis hæc primâ luce nonnihil habet caliginis. Nunquid fortassè

Isai. 61.

D. Hieron. hic.

signi-

significat prædestinatos semel ituros ad cœlum, & posthæc illud relicturos, & tunc secundò ad illud reversuros? Hoc dici nequaquam potest, nec enim tale habitaculum est cœlum, quod vel momento deseri possit jam semel occupatum. Quomodo ergo hoc intellexero: *Terram secundo possidebunt?* Si mea opinio non me fallit, in verbis sequentibus habemus responsum: *Et gaudium plurimum erit eis.* Ter maximo lætabuntur gaudio, quia gaudium erit plurimorum, & hoc est secundò cœlum possidere: q. d. Habebunt præmium suum singulare, & hoc prima est terræ possessio, huic autem præmium ex multorum societate superaddetur, & hæc est secunda possessio, quia singuli beati ita gloriâ lætabuntur alterius, ac si propria esset, & hoc propheta nominat duplicatam gloriam, & Septuaginta præmium secundum vocat gloriam multorum ea gaudentium. Et singulariter hoc intelligendum de beatis angelis, quia in rigore verborum cœlum est illis terra propria: *In terra sua;* quia in cœlo empyreo (secundùm veriorem Theologiam) fuerunt creati, atque in eis magis proprium vaticinium hoc verificatur, quàvis non repugnet etiam vocari terram justorum, ut quibus Deus beatitudinem præparavit à mundi principio. Ita enim Christus ajebat: *Quod vobis paratum est à constitutione mundi.* Constat ex prædictis, quantum lucrum ex bonis nostris Angeli nanciscantur, quantumque eorum gloria ex nostra sumat incrementum, eamque ob causam plures descenderunt ipso Dominicæ Resurrectionis die in terram, ut hominibus tanti boni nuntia deferrent, & hoc modo gaudium illis accrevit: *Et gaudium plurimum erit eis.* Matt. 25.

7. Quantum capio, Angelis, quia primi Dei adspectu potiti sunt, hæc conditio beatorum adhæsit: unde in hoc singulariter homines desinunt esse homines, (loquamur ita) & fiunt Angeli, cùm adeò proprium sit filiorum Adam de prosperitate dolere proximi, & ideò quamprimùm possessionem benedictæ illius regionis accipiunt, ad quam fuerunt creati, conditionem induunt Angelorum, atque eorum exemplo, velut propriam censent beatitudinem, qua Angeli in cœlo perfruuntur. Duo ad hoc offendi loca ex novo Testamento apud D. August. quæ mihi videntur notatu digna. Fortitan alius ea quoque notaverit.

In sermone Christi Domini in monte (si quis advertat) virtutibus omnibus in præmium adducitur beatitudo: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Matt. 5. Concionem suam prosequitur Dominus, & postquam superiora dixisset, hoc est, quod pro corona laborum suorum essent accepturi regnum cœlorum, addit sequentia: *Gaudete & exultate, quoniam merces vestra multa est in cœlis;* eritque sudoris vestri non exiguum præmium. Subtiliter phœnix ingeniorum S. Augustinus advertit hanc clausulam, & hæc ferè ait: An datur quidquam amplius in cœlo præterquam beatifica Dei visione recreari? Non datur. Cum igitur Christus, ut Discipulos animaret ad fortiter & constanter patiendum, jam illis regnum cœlorum promiserit, quid idem denuò repetit: nam propriè, & quantum ad substantiam, eadem sunt præmium copiosum, & regnum cœlorum, vel clara Dei visio, & hæc constans est veritas. Sed cœlestis magister censuit aptius indicari Beatorum gloriâ eo nomine, quod multi ea perfruantur, quàm dicendo, quod esset visio Dei, & regnum cœlorum. Tam singularis nimirùm est hæc ejus prærogativa, quòd unus ex alterius felicitate gaudeat, & reciprocè ex gloriâ, quâ fruuntur, recreentur. *Gaudete & exultate* (ait Redemptor noster) *quoniam merces vestra copiosa est in cœlis. Sic enim persecuti sunt Prophetas, qui fuerunt ante vos.* Copiosissimum est ærumnarum vestrarum præmium, ut qui sitis multos prophetas inventuri ejusdem vobiscum gloriæ consortes, quia & hic passionum fuerunt participes, & singulari lætabimini gaudio, quod eos quoque beatos videatis. *Sentiunt istam mercedem* (ita S. August. citatus à S. Thoma) D. Aug. in Cat. D. Thom. *qui gaudent spiritualibus, sed ex omni parte perficietur, cùm mortale hoc induerit immortalitatem.* q. d. Jam inchoativè aliquid ex ista gloria possident, qui in hac vita bona spiritualia in fructibus suis contemplantes, ex eorum consideratione jucundantur: Tunc autem plenum erit gaudium, & voluptas perfecta, quando in cœlo Deum in anima, & cor-

& corpore gloriosi ac immortales viderint, tunc justus bona aliena æstimabit ut propria, exultabit etenim, ac si Angelus esset, in eorum aspectu.

8. Dilataris apertisque cœlorum stationibus mysticas habuit Joannes Evangelista visiones *Vidi, & ecce Agnus stabat supra montem Sion, & cum eo centum quadraginta quatuor millia. Et vocem audivi, sicut citharœdorum citharizantium in citharis suis.* In suavi hac consonantia, dulcique harmonia S. August. theatrum sibi repræsentabat accidentalis gloriæ beatorum in ea simul viventium. Verba declarant auctorem. *Habebunt tunc Sancti differentias suas consonantes, non dissonantes, consentientes non dissentientes, sicut concentus suavissimus fit ex diversis quidem, sed non adversis sonis.* Expono: Habebunt tunc beati differentias suas consonantes, non dissonantes quia differentes in gloria essentiali (eo sensu, quod hoc dici potest, in quantum non nulli clariùs quàm alii vident Deum) convenient, non differentes in accidentali. Insignis est hæc metaphora. Annon advertis quid faciat dissonantia, quæ fit ex diversis instrumentis, quorum alia sunt magna, alia parva, quædam pluribus, alia paucioribus chordis constant, quæ illorum tam non impediunt consonantiam, ut etiam sibi mutuò suavitatem concilient, sic ut ex dulci sono huius magis pateat suavitas alterius, & vox unius ex alterius consonantia magis attollatur. Idem contingit in differentia meritorum Aulicorum cœli, & in præmiis eorum inæqualium: etenim propter unionem quam inter se habent, major simul redundat in illos gloria, & quemadmodùm instrumenta gratiorem reddunt harmoniam, ita societas in præmio, gloriam reddit acceptiorem. Si ergo cœlestis urbis Jerusalem incolæ ex mutua recreentur gloria, non erit absonum dicere, quod Angeli præcipui illius habitatores descenderint ad terram, ut hominibus quos concives habituri erant, læta nuntia resurrectionis ferrent redemptoris, ut his mutuò communicatis cresceret omnium gloria. Eâ re manifestè declararant, quod gloriam suam non reputaverint perfectam nisi ejusdem consortes viderent homines: *Et introeuntes, &c. Iesum quæritis, &c.*

Apoc. 14.

D. Aug. hic.

Continuo Quadrag.

Nolite expavescere: Iesum quæritis Nazarenum crucifixum: Surrexit, &c.

CONSIDERATIO IV.

Eorum, qui spiritum Dei habent, proprium est, ut gaudeant bona referre nova & non ea dicere, quæ pungant, sed tantùm quæ recreant.

Non legimus in S. Literis vel unum de cœlis Angelum descendisse, qui Discipulis solitariis, & absconditis propter metum Judæorum tristia de Domini sui morte nova nuntiarit, aut retulerit quod eum Judæi flagellarint, spinis coronarint, & crucifixerint. Tantum hoc nobis testantur, quod venerint, ut docerent eos, quod magister ipsorum à mortuis resurrexisset. *Ite, dicite Discipulis eius, &c.* Ratio autem huius, quantum opinor, ea fuit, quia non convenit cœlorum Angelis, & Dei servis, qui eos imitantur in terra, esse legatos tristia nuntiantes, & quæ mœrorem adferant & afflictionem, sed læta & prospera, quæ oblectent, quæ demulceant.

Semper judicavi animadversione dignum præceptum à Deo datum Abrahæ de sacrificando dilectissimo sibi pignore Isaac. *Tolle filium tuum, quem diligis Isaac* Et quo momento pater Abraham brachium extulit, ut opus executioni mandaret, misit Deus Angelum de cœlo, qui præcepit, ne gladium suum filii cruore macularet. *Ecce Angelus Domini de cœlo clamavit: Non extendas manum tuam super puerum, neque facias illi quidquam.* Hoc expendo in re præsenti, quod Deus ipse illi sacrificare præceperit, sed per Angelum revocaverit præceptum, vitamque jusserit filio conservari. Sciscitor ob quam causam Dominus, qui primum indicavit, secundum non similiter dixerit? Vel cur idem Angelus, qui secunda functus fuit legatione, ad primam non æquè fuit destinatus? Quæstionem hanc non invenio in S. Scriptura ventilatam; quare ut illi respondeam utar doctrina maximi SS Literarum Interpretis S. Hieronymi, qui explanans

Gen. 22.

planans Michææ visionem, quam ipse propheta sic refert: *Vidi Dominum sedentem super solium suum, & omnem exercitum cæli assistentem ei à dextris & à sinistris*; hoc commentatio ea illustrat: *Dextera virtutes sunt eorum Angelorum, qui ad bona mittuntur, sinistra autem eorum, quibus ad puniendum tradimur.* Itaque Angeli & boni & mali funguntur officiis pro conditione loci, in quo videntur. Innixus igitur eximii huius Doctoris expositioni, sententiam meam indicabo. Præceptum Abrahæ dandum de immolando filio suo, certum erat allaturum dolorem. Noluit ergo Deus Angelo bono illius denunciationem, fuisset enim hac (ut ita dicamus) illi malorum officium injungere: ne verò bonus Angelus aliquis (loquamur hoc modo) malum hoc opus faceret, noluit Deus, ut tale nuntium deferret, sed ipse per se Dominus proposuit ipsi hoc præcipere, ne bonum Angelum contristaret. Nuntium autem lætitiæ & gaudii, scil. quod Isaac non esset moriturus, & promissa Dei de benedictionibus & multiplicatione seminis vult per Angelum annuntiari: novit etenim quam gaudenter & exultanter esset illa denuntiaturus. Et hoc tam enixè factum, ut videatur Deum hoc à se non potuisse impetrare, ut ad terram descenderet, ad loquendum patriarchæ nimis enim longam res ea moram requirebat, sed de ipso cœlo festinavit illi dicere, quæ futura erant, ut cor eius recrearet *Ecce Angelus Domini de cœlo clamavit.*

3. Reg. 22.

2\. Minister ille à Deo electus, ut ad matrimonium conciliandum, & pecuniam recuperandam serviret piissimo adolescenti filio Tobiæ, ad domum patris senioris accessit, & oblata societate sua usque dum filius iter suum perfecisset, ait illi quærenti de oculorum cæcitate: *Forti animo esto*, confide in Deo, *in proximo est, ut à Deo cureris.* Ut audivit autem Tobias hæc læta nova sibi nuntiari, percunctatur: *Rogo te, indica mihi, de qua domo, aut de qua tribu es tu?* Respondit illi Angelus, interrogationem hanc ad rem non pertinere. *Cui Raphael Angelus dixit: Genus quaris mercenarii, an ipsum mercenarium, qui cum filio tuo eat?* Optime vetule, ducemve vix filio tuo, an hominem nobilem quempiam? Si negotii tui velis expeditam curationem, de mea prudentiâ, diligentiâ, & solicitudine inquire, non verò de generis mei nobilitate; nec enim pecuniæ tuæ recuperatio mei stemmatis testimoniis, & antecessorum insigniis perficienda est, sed propriæ personæ industriâ. Verumtamen ne te reddam anxium, scito vocari me Azariam, & magni Ananiæ esse filium. Laborant Interpretes, quomodo responsum hoc debeat intelligi, ut Angelum à mendacio tueantur. Qui meliùs de hac re sentiunt, dicent recurrendum ad significationem nominum Azariæ, & Ananiæ, ut responsum sit verum. Figuratè locutus est Angelus (ita auctor historiæ Scholasticæ) quia Azarias dicitur *Adjutor Dei.* & Ananias, *Gloria Dei.* Supposita hac doctrina manifestè liquet, quàm congruenter Angelus responderit, cum de generis sui quæreretur ingenuitate, vocans se Adjutorem Dei, & gloriæ eius filium, quando venit hominibus spem bonam, & prosperos nuntiaturus eventus; q. d. In hoc maximè glorior, hæc prima mea progenies, quam maximi facio, quod sim Dei minister, & per eum missus hominibus læta nuntiare: hæc mea gloria, hic honor meus, hæc vera mea nobilitas, quo tempore me huic impendo, me tam nobilem reputo, ac si ejusdem Dei gloriæ essem filius. Audire lubet Petri Comestoris eloquentiam *Figuratè respondet, quoniam Azarias Adjutor Dei interpretatur, quod Angelis competit, qui sunt administratorii spiritus: q. d. Ex filiis Israel ego sum, Anania magni filius, quod totum secundùm interpretationem nominum verum erat, erat enim de Angelis videntibus Deum, & erat Azarias adjutor, & filius Anania, id est, gloria Dei*

Tob. 5.

3\. Christus Dominus ipso Ascensionis suæ die à Discipulis suis discessit in cœlum. Cumque ita certum sit ejusdem Domini dictum: *Ubi thesaurus tuus est, ibi & cor tuum erit*, eòque tui tendent oculi; Discipuli velut attoniti, mente suspensâ, nihilque sentientes, oculis hærebant in cœlum defixis, & cùm jam omnia essent subtracta aspectui, nec quidquam ampliùs se offerret videndum, eodem momento (referente S. Luca historiam) Angeli duo virorum figuram referentes pretiosis induti vestibus apparuerunt illis; *Ecce duo viri astiterunt*

Matth. 6. 21.

Act. 1.

terunt juxta illos in vestibus albis; & eos corripientes quod hærerent attoniti, dixerunt: *Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum?* Quænam est hæc tam diuturna mora, qua fixis oculis cœlum intuemini? Tacite aspiciendi finem; etenim *hic Jesus, qui assumptus est à vobis in cœlum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum*, atque eadem, qua discessit à vobis, majestate revertetur. Dubium hic oritur, cur viris tam mœstis, atque ex absentia Dei sui desolatis, & consequenter consolatione egentibus, duo tantùm Angeli apparuerint, & hi quidem tales, ut tristes magis exulceârint, quam demulserint? Non hoc præsens petebat afflictio, qua premebantur, non tam breves, inquam, tam amaros, tam ingratos sermones contrarium status, ut loquuntur, rationi fuisset magis opportunum, si nempe plures descendissent Angeli, ut factum legimus in ejusdem Redemptoris Nativitate: *Facta est cum Angelo multitudo*, &c. deinde & longiora cum iis traxissent colloquia, eaque dixissent, quibus omnis eorum tristitia leniri potuisset. Nodum dissolvit, qui constrinxit, Odo Pater antiquus. *Mirum & inquisitione dignum videtur, cur tam paucissimi missi sunt, cur tam pauca locuti, cùm rei dignitas Ascendentis multitudinem, & Apostolorum desolatio non modica consolatione indigeret. Nato Domino Angelorum chorus canebat: Gloria in excelsis Deo. Ascendente non nisi duo apparuere? Dicamus causam devotioni potiùs servientem, quàm rationi. Ascendente Domino, & novam in cœlis speciem naturæ ingerente, cæterni illa curia admirata, festivo apparatu exivit ei obviam, & canticis spiritualibus laudes eccinit triumphantis, fortassè idcirco tam pauci venere, ne tam festu deessent solemnitas & qui venerunt, regressu celeri novis se gaudiis sociarunt.* Est valde benè fermentata, si quidem pia & devota hujus contemplativi Patris meditatio. Ibant Angeli, qui Christo triumphanti comites aderant festino gradu, cupientes cœlos ascendere, ut sociis suis de ascensu Domini sui læta nova perferrent, quales illos describit David ad portas cœli clamantes: *Attollite portas Principes vestras*, &c. ut festivi accurrerent eò, quò tenebantur, & reverentiali Dominum cultu, pompaque magnificâ exciperent: *Et introibit Rex gloriæ*.

Luc. 2.

Odo in Allegoriis Biblior.

Luc. 2.

Psal. 23.

Cùm autem maxima sit eorum felicitas, jucunda lætaque nuntiare; idcirco ex altera parte molestum illis est, tristia & ingrata adferre. Quare ex tanta multitudine Angelorum vix duo impetrari potuerunt, qui Discipulis nuntiarent, quod Dominus denuò reversurus esset ad mundum judicandum, & id quidem cum quadam verborum asperitate, parcitate & brevitate fecerunt, ut tanto minus hic tardarent, quo clarè significarunt, quam illubenter venirent, ad talia indicand , quæ mœrorem adferunt & tristitiam, & desiderium, quo tenebantur, revertendi, suisque se sociis adjungendi, ut simul peterent ab eis, qui in cœlo erant, ut omnes pariter glorioso sui Regis adventui congratularentur.

4 Hunc morem Angelorum cœlestiũ terreni imitantur Angeli, id est sancti. Loquatur eximius Evangelista, qui ab Abbate Gaugerico ex nomine SS. Virginis Mariæ vocatur, *meus in carne novus Angelus Ioannes*, qui mysterium describens Incarnationis Filii Dei, bonaq. multa, quæ per eam homo consequitur, sic ait: *Dedit eis potestatem filios Dei fieri: Et Verbum caro factum caro factum est.* Et sola de causa descendit de cœlis in terram Deus, ut eis qui illum agnoscerent & adorarent ut suum Redemptorem, *potestatem daret filios Dei fieri.* Bona nova nobis hic Angelus annuntiat, dicens: Ob id, quod Verbum Dei naturam assumpsit humanam, homini data est potestas qua in Dei filium adoptetur, ita namque nonnulli declarant illud, *Et*, ut significet, *quia*, causalem, secuti in hoc S. Chrys. qui curiosam hic Evangelistæ Joanni objicit quæstionem. *Cur non dicis nobis Ioannes eorum etiam supplicium qui eum non receperunt, sed tantùm quod sui erant & in propria veniens minimè receptus est? Quanam igitur gratia id subticuisti?* Ut dubio huic satisfaciat, aliam viam ingreditur S. Chrys. dicit enim hanc fuisse rationem, quod Evangelista existimavit, supremum hoc & severissimum esse supplicium, quo puniri possent, ut cum eis liberum esset, filii tamen Dei esse contempserint. *Et quodnam majus supplicium esse posset, quàm si in eorum ponatur arbitrio filios Dei fieri & nolint, sed sponte sua tanta se nobilitate, tanto honore indignos efficiant?* Dictum optimè. Ego autem concessâ mihi ab ipso veniâ, arbitror quod ex industria D. Joannis

Gauger. serm. de Assumpt. B.V.

Ioan. 1.

D. Chrys. Hom. 9. in Ioan.

more Angelico nova mala subticuerit, & pœnam silentio presserit, quæ malos manebat, dixerit autem bona, hoc est, ingens beneficium quod bonis concedebatur, quia hæc consolationem & gaudium ingerebant, illa verò tristitiam & dolorem.

5 Duas habeo ex Theodoreto notationes, quibus hactenus usus non fui, & nunc dissertationi huic nostræ constabiliendæ servire possunt. In animo habebat Achab Rex Israël nonnullas sibi subjicere civitates, eoque fine petiit à Josaphat Rege Juda copias auxiliares. Ambo convenerunt Reges, & copiosum conflarunt exercitum. Ante congressum Rex Josaphat, ut erat sanctus, dixit Regi Achab: Domine mi, negotium hoc nostrum valde arduum est, præstaret prius divinum quærere consilium. Respondet Achab: Jam consului, adsunt enim mihi quadringenti prophetæ, unanimi voce prospera nuntiantes, aliudque non requiri, quàm ut operi manum admoveamus, feramus, certa nobis est victoria. Opponit Rex Josaphat: Prophetæ illi Deo Israël non serviunt, estne hic aliquis propheta Dei Israel ut per eum Dei consulamus voluntatem? Est utiq;, inquit, vir animo ignavo, quem, quia nunquam ex voto meo respondet, execror: nomen illi Michæas. Advocatus Michæas venit, interrogavitq; illum Achab: *Ire debemus in Ramoth Galaad ad præliandum, an cessare?* Cui Michæas: *Ascende & vade prosperè, & tradet eam Dominus in manus Regis.* Quo audito exclamat Achab: *Iterùm, atque iterùm adjuro te, ut non loquaris mihi, nisi quod verum est, in nomine Domini.* Perplacet, ait Michæas, quandoquidem me constringis ut dicam quod sentio, loquor apertè, & ajo, quod si in prælium descenderis, adverso Marte dimicabis, corruet exercitus tuus, totusque populus in ore gladii cadet, summoque tibi dedecori hoc animi propositum cedet, ita mihi Dominus revelavit. *Vidi cunctum Israel dispersum in montibus, quasi oves non habentes pastorem.* Hac sententia intricatos valde video SS. Interpretes, ut Prophetæ verba prima facie sibi repugnantia concilient. Primâ namque responsione ait: Vade, & propitio Deo pugnabis. Secundâ verò suasit, ut nullo modo proficisceretur, eò quod vincendus esset, & casurus. Lyranus, ut hæc componat, ait: Prima Vatis sententia non fuit assertiva, nec illi voluit dicere rei successum, sed optativa; q. d. Utinam eâ progrederetis hora, qua cuncta tibi prospera succederent. *Hoc non dixit assertivè, sed magis optativè: ut sit sensus: Utinam sic posses ire.* Sed ilicò patet difficultas, cur Propheta Regi veritatem non aperuerit, sed modum quæsierit, quo exitium capiti eius imminens silentio tegeret, & prospera tantùm, quæ tantopere desiderabat, annuntiaret? Quia expectavit donec Rex eum juramento cogeret, ut ei diceret quod reipsa futurum præsciebat. Ratio fuit, quia Michæas parva apud Regem valebat auctoritate, judicabat enim ille, quod studio semper illi adversa prædiceret. *Ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum, Michaeas filius Iemla.* Voluit igitur propheta honori suo consulere, atque ut constaret Regi Achab, quàm invitè tristia illi prædiceret, quodque si sibi liceret, semper felicissimos illi successus prænuntiaret, idcircò modum quæsivit quo (sub specie boni desiderii) futurum eius interitum illi non aperiret: *Ascende, & vade prosperè;* linguam suam quantum poterat, ab infaustis vaticiniis, & funestis oraculis avertens, ut notat Lyranus, & tamdiu expectavit donec Rex illum juramento ad veritatis compelleret edictionem, quasi illi dicens, ut adverteret quàm invitus infelices illi prædiceret eventus, quandoquidem non nisi juramento coactus quidquam illi prophetizaret, quo posset offendi. Verba damus magni Theodoreti: *Expectavit Michaeas ut jurejurando adigeretur, & deinde verum diceret. Nam quoniam Achab existimabat prophetam propter odium prædicere ea, quæ erant molesta, prius dixit ea, quæ erant jucunda, deinde jurejurando adductus, divina ostendit;* nec enim sciunt servi Dei tristium esse nuntii, nisi quando aliter non possunt, & vi compulsi.

6 Intellexit Benedab Rex Syriæ graviter decumbens Eliseum prophetam Damascum appulisse, misitque confestim Hazael, qui Regis nomine congratuletur eius adventui, dona nonnulla deferret, virumque Dei rogaret, ut Deum consuleret, quæreretque ab eo, num de ægritudine, qua laborabat, salvus assurgeret, vel morte oppeti turus esset. *Tolle tecum munera, & vade in occursum viri Dei, & consule Deum per eum, dicens:*

Marginalia: 3. Reg. 22. — Lyran. hic. — Theodoret. hic. — 4. Reg. 8.

ans : Si evadere potero de infirmitate mea hac? Hazael Regis sui mandatum implevit, cui propheta: *Vade, dic ei : Sanaberis, porrò ostendit mihi Dominus, quia morte morietur.* Et ut prædixerat vir Dei, contigit, cùm enim Hazael responsum prophetæ Regi detulisset, addit sacra historia : *Cumq; venisset dies altera, tulit stragulum, & infudit aquam, & expandit super faciem eius, quo mortuo, regnavit Hazael pro eo.* Manifestam hic vides verborum prophetæ contradictionem, etenim Regi jubet renuntiari, quod sit supervicturus, & famulo dicit, quod sit moriturus. Interpretes S. Scripturæ diversimodè locum hunc exponunt, qui eorum judicio satis est operosus. Ipsos adeant curiosi & S. Scripturæ amatores, & difficultatis invenient solutionem. Argumento nostro quadrat judicium Hebræorum relatum à doctissimo Abulense. Notandum est, scivisse Eliseum, quod Benadad ex hac infirmitate non moreretur, nec enim erat lethalis ille morbus. Sciebat quoque quod Hazael eum esset interfecturus, ut sibi regnum occuparet; unde utrumque prophetæ responsio complectitur, nimirùm & quod Rex ex illo morbo non moreretur, & quod Hezael vitam illi tolleret
Abulens. hic. regnandi ductus cupidine. *Ex ægritudine tua non peribis, quia ipsa non est ad mortem. Et tamen ostendit mihi Dominus, quod tu occides eum, quamvis ipse non moriatur ex ægritudine sua.* Doctrinam hanc ut certam admittenti quæstio statim occurrit, quare Eliseus tot fuerit ambagibus, ne Regi molestam, quam timebat, mortem apertè denuntiaret. Indubiè patet hic nobile prophetæ ingenium, & ab infaustis nuntiis tam alienum, ut licet de illis consultus & interrogatus, amphibologiam invenerit, ne quidquam Regi ingratum loqueretur, sed ea tantùm, quæ poterant illi adferre consolationem. Dei servis id innatum est, ut occasiones evitant, quibus alios possint contristare, & ea solummodò dicant, quibus lætitiæ gaudiique præstent argumentum. Conceptui meo favet Theodoretus. *Iussit*
Theodor. q. 25. *Propheta Hazaeli, ne mortem Regis significaret, ne tristis è vita excederet.*

7. Discursum hunc concludat collatio duarum sententiarum Jsaiæ prophetæ, quæ proposito nostro optimè conveniunt.
Isaia 25. Quærit Deus: *Quem mittam, & quis ibit nobis?* Negotium præ manibus habeo non parvi momenti. Audit illum Jsaias, & reputans sibi hoc dici, citissimè respondet: Quem, Domine, nisi me mittas? *Ecce ego, mitte me.* Folium complica, & revolve caput 40. ubi Deus illi præcipit, ut voce præconia clamaret. Cui Propheta: Quid Domine vociferabor? *Vox dicentis : Clama. Quid clamabo?* Conferamus modò hæc prophetæ Isaia 40.
responsa. In prima occasione vix Dominum audierat dicentem : *Quem mittam?* & continuò missioni se promptum offert : in secunda tepidè respondet: Quid agam? vel quid prædicabo? Quænam est hæc tam subita mutatio? Heri adeò promptus ad obsequium, & hodie tam tardus ad obedientiam? Cupio doceri. Ego quoque (respondet S. Hieron.) in hoc loco difficultatem invenio, porrò in defensionem prophetæ sententiam multorum approbo, dicentium rationem huius tam diversi agendi modi eam fuisse, quia primâ vice deceptus fuit, cùm enim unum expectaret, aliud evenit illi valde diversum, quando namque Dominum audivit interrogantem : *Quem mittam?* &c. sibi persuasit se mittendum ut populo læta nuntiaret, pacisq; illis & gaudii nova prædicaret, cùm autem se paratum ostenderet, præceptum accepit de minis intentandis, prædicendisque suppliciis. Tam molestum fuit prophetæ ministerium & suavi illius naturæ tam repugnans, ut quando Dominus illum mittebat iterato prædicatorem, veritus ne concionis suæ thema cum antecedente conveniret, tergiversatus fuerit, & tepidum se, tardumque exhibuerit, quasi se excusans, ne ministerium naturæ suæ tam adversum subiret, quale erat, populo illi calamitates & adversitates, quibus opprimeretur, fatidico spiritu prænuntiare. Audiamus maximum SS. litteratum Interpretem : *Alii putant idcircò se obtulisse Isaiam, quia existimabat populo* D. Hiero. hic.
prospera annuntianda, sed quia audivit : Vade, dic populo huic : Auribus audietis & non intelligetis, &c. Propterea in consequentibus dicente ad eum voce Domini : Clama ; non statim clamat, sed interrogat : Quid clamabo? Tam alienum est à Dei servis (quos in terra habet Angelos) dare nova tristia, & molesta; in quo similes sunt cœlestibus Angelis, quibus solum

lummodò gratum est ea nuntiare, quæ placeant, exhilarent, & consolentur.

Divinæ placeat majestati nobis lumen infundere, quo doctrinam hanc in praxim redigamus, nos inquam fideles, eo planè modo, quo generosus ille, & nobilis Juvenis Germanus, licet Gentilis, eam exercuit. Cornel. Tacitus ita refert: *Victoriam dixit, & gloriam, quæ domi chara, quæ in castris honesta, reticuit de adversis.* Populo suo brevem proposuit concionem, qua illum ad instans hortabatur prælium contra Germanos, qui à fide defecerant. Proposuit illis famam ac gloriam, quam ex præsenti consequerentur victoria, & æternum, quo sibi paraturi essent, nomen, pacem tandem, & quietem, eamque perpetuam, qua in patria sua, domoque posthac potirentur, verumtamen de industria tristia subticuit, & adversa, quibus frequenter exercitus subjacet, vinci nimirùm, & suavem libertatem, & dilectam plus omnibus vitam amittere. Quare ergo dixit hoc, & alterum subticuit? Nec enim adversis voluit eis animos adimere, sed prosperis potiùs solari eos, & confirmare. Non ferebat eius ingenium, ut quidquam denuntiaret, quo contristarentur, sed quo tantùm excitarentur. Quanto magis nobis idem faciendum erit exemplo Sanctorum de terra, & Angelorum de cœlo, è quorum ore numquam alia prodeunt nova, quàm grata, & jucunda, qualia sunt gloriosæ resurrectionis Domini nostri, quibus hodie sanctas lætificaverunt mulieres venientes ad sepulchrum, & per earum ministerium SS. Discipulos. *Nolite expavescere, &c. Ite, dicite discipulis eius, &c.*

Corn. Tacit. l. 1. Ann.

Iesum quæritis Nazarenum crucifixum: surrexit, &c.

CONSIDERATIO V.

Valde leves reddit tribulationes consideratio resurrectionis Christi, spes etenim coronæ, prælii vincit adversitates.

APost. Paulus Hebræis efficacissimum præscribit remedium, quo æquanimiter adversa & tribulationes huius vitæ patiantur, hoc nimirum, ut oculos suos conjiciant in auctorem fidei Christum Dominum: *Aspicientes in auctorem fidei, & consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem.* Si Doctorem Angelicum interrogemus, quale fuit illud gaudium, quod sibi Redemptor noster proposuit, respondebit: Æternæ vitæ præmium, quod post gloriosam suam resurrectionem expectabat. *Vel proposito sibi gaudio æternæ vitæ, pro gaudio sustinuit crucem.* q. d. ex consideratione gloriæ, quam à morte sibi redivivo paratam noverat, libenti animo ignominiosam crucis mortem sustinuit. Idem agamus & nos fideles mei, quo vitæ miserias pœnasque toleremus, gloriam attentâ mente consideremus iis, qui hic patiuntur, à morte promissam, & in ea præfiguratam, qua hodie Salvator noster fruitur. Hebr. 12. D. Tho. hic.

Tristis & afflictus pergebat optimus adolescens Jacob, quando fratris sui Esau declinans iram, proficiscebatur in Mesopotamiam: animo revolvebat, paternæ domus delicias, affectum, quo diligebatur, & incertum itineris sui successum. Labore fractus itineris nudam humum sibi usurpavit lectum, ut vel aliquod fatigato corpusculo daret refrigerium. Hic mystica illa recreatus est visione, qua cœli stationes vidit apertas, & scalam, per quam ascendebant & descendebant Angeli. Deus in supremo requiescens gradu, quasi manum illi porrigebat ad ascensum, magnifica intellexit promissa quibus illi Deus protectionem suam spondebat & benedictionem. Addit S. historia, quod disparente visione continuò surrexerit, iterque suum lætus fuerit profecutus. *Profectus ergo Iacob venit in terram orientalem.* Cajetanus Card. ex Hebræo legit: *Elevavit Iacob pedes suos.* Expendit doctor hic insignis hunc loquendi modum, notatque S. Scripturam hac phrasi non usam, antequàm Jacob illam habuisset revelationem. Supponit, modum hunc loquendi velocitatem significare, & hilaritatem animi; qua Jacob iter suum prosecutus est, cui præclarum addit conceptum. *Significatur quod divina visione ac promissione animaquior redditus Iacob acceleravit iter.* Hac phrasi Spiritus sanctus per Gen. 28. Cajet. hic.

per Moysem significavit, quod patriarcha Jacob tantum animum, viresque tam ingentes ex divina hac visione perceperit, ut ille qui hactenus mœsto lentoque gradu processerat, nunc magis curreret, quàm gradaretur, magis volaret, quàm curreret: conspecto etenim præmio plumbei gravesque pedes pennas induunt aligeras: sufficit autem Jacob vel parvam imaginem gloriæ conspexisse, ut fervore maximo, & infatigabili spiritu labori pectus addiceret.

3 Nunc tempus est, ait Moyses, ita nunc tempus est, ut audias, popule Dei, & exactè observes Dei verba, & mandata. *Et nunc Israël audi præcepta & judicia, quæ ego doceo te.* Noster Oleaster hanc Moysi notans exhortationem expendit adverbium hoc, *Nunc.* Quod tempus fuit, vel quæ occasio, qua vir Dei hunc Israëlitis sermonem proposuit? Qua de causa censuit tempus hoc magis opportunum, diemque hunc aptiorem, quo documenta hæc, & exhortationes populo prælegeret? An fortassè populus tunc magis devotus fuit, magisque dispositus ad audiendum Dei verbum? Vel certè de novo arctiùs devinctus, ut illi diceret: *Et nunc?* Et non advertis (inquit Oleaster) jam populum propius accessisse ad terram promissionis, eique à Moyse digito demonstrata bona, quæ in eâ erat possessurus: *Ut videas & ingrediens possideas terram, quam Dominus Deus patrum vestrorum daturus est vobis.* (Deuter. 4.) Quid ergo miraris, quod nunc tot opera præcipiat, tamque ferventer persuadeat, ut sedulo Dei præcepta custodiant, & patientissimo corde durissimos itineris perferant labores, quandoquidem præ oculis nunc habeant quietem & refrigerium? *Considera quàm sapienter legibus promissiones adjungit, quoniam optimè novit, nos nihil sine mercede velle facere;* (Oleast. hic.) quasi qui probè nosset hominum conditionem, eamque animi repugnantiam, qua laborem suscipimus, nisi nobis requies, quam speramus, calcar addat.

Ipse decor rectè facti, si præmia desint
Non movet, & gratis pœnitet esse probum.

(Ovid l. 2. de Ponto Eleg. 3.)

Ita ludebat olim Ovid. Nec erit qui bajulandam sibi assumat crucem, ad imitationem Christi crucifixi, nisi priùs illum inter gloriæ suæ splendores, dotibus omnibus gloriosum, immortalem, resuscitatumque consideraverit.

Opinor quod Josue ex suo prædecessore Moyse didicit eundem agendi modum, qui cùm proximus adesset, ut terram promissionis integrè possideret, populo Israel hæc verba proposuit: *Præparate vobis cibaria, quoniam post diem tertium transibitis Jordanem, & intrabitis ad possidendam terram, & uxores vestræ & filii ac jumenta manebunt in terra &c. vos autem transite armati ante fratres vestros.* (Josue 1.) Duo illis proponit dux generosus, quibus eorum provocaret animos, primò reducit illis in memoriam promissa à Deo facta, quod terram illam possiderent, & quieti in illa viverent: *Dominus Deus vester dabit vobis requiem;* & statim injungit ut arma sumant, seque componant ad dimicandum cum inimicis, qui transitum vellent impedire, & prohibere ingressum. Insignis Scripturæ commentator magnam advertit prudentiam, quam concio hæc includit, nempe quod primò proponat illis divites possessiones, vitam pacificam, & a bellorum tumultibus quietam; quod ipsi, uxores, & filii bona quælibet in ea essent consecuturi, ne horrendo armorum strepitu terrerentur; immò verò constanti & imperterrito præliarentur animo. *Initio statim, quæ illis jucundissima, gratissimaq; auditu sunt, commemorat, quo sibi ipsorum animos conciliet.* (Andreas Masius hic.) Magno consilio bona illis addicit, quæ in felicissima illa regione lacte, & melle manante possessuri erant, ut ex eorum intuitu sanguinolenta non timerent certamina, nec ab armorum strepitu timore perculsi fugerent. Terra promissionis Israelitis ex Dei liberalitate addicta prototypon fuit gloriæ, quam nos fideles laborum & ærumnarum præmium speramus: quare ne medio in itinere animo despondeamus, sæpè nobis S. mater Ecclesia illam repræsentat; ut eius recordatione nostra provocetur & roboretur patientia; utque strictiùs nos devinciret cum Angelo, eodem tempore nobis in memoriam revocat Christum Redemptorem nostrum & crucifixum, & resuscitatum. *Iesum quæritis Nazarenum crucifixum? surrexit*

rexit; ut ejus exemplo nos excitet. Is enim, ut principio diximus, consideratione gloriæ corporis sui redivivi, seipsum animavit, ut tam crudelem passionem, & infamem in cruce mortem æquanimiter toleraret.

5 Ezech. 2. Liber ille, quem vidit Ezechiel in manu Domini, *scriptus erat intus & foris*: Legebantur autem in eo tristissimæ lamentationes, funebres planctus, næniæ, & parte ex altera suavis musica, cantilenæ, dulcisona harmonia. *Scripta erant in eo lamentationes, carmen, & væ.* Prophetæ mandavit Deus ut librum illum comederet, quem cùm deglutiret, ipso teste, saporem dulcissimi mellis referebat. *Factum est in ore meo sicut mel dulce.* Quomodo fieri potuit, ut in tanta gemituum & fletuum amaritudine, tanta lateret suavitas? tanta gustaretur dulcedo? Quæstioni respondet S. Cyrill. Alex. cujus hæc sunt verba: *Dulces admodùm sunt labores, cùm merces copiosa proponitur.* (D. Cyril. Alex. l. 10 in Ioan. c. 23.) Annon vides quod inter lachrymas, mœstaque suspiria, læta audiebantur cantica, dulcesque harmoniæ, quæ sempiterna bona nuntiabant reddenda pro præmio? Tribulationes igitur, licet graviores multo sint, quàm quæ hoc Ezechielis libro continebantur, quibus Deus populum erat puniturus, si eis accidant, quibus sempiterna præmia ob oculos ponuntur, in tantam vertuntur dulcedinem, quantam nec omnes mundi mellis favi continent: *Quasi mel dulce.* Medium omninò præsentissimum ad patienter adversa toleranda, certitudo est, & recordatio coronæ, cujus est per adversa secura possessio.

6. Die quodam idem propheta pulpitum ascendit manu laterem gestans, & ait: Præcepit mihi Deus ut in hoc latere describerem urbem Jerusalem, & circumfusas hostium legiones in planitie & montibus, quæ civitatem coronâ cingerent, & oppugnarent. Hinc fossæ eruebantur, inde ducebantur alvei; pars illa muros ariete quassabat, pars altera scalas admonebat, quidam è turribus vexilla suspendebant, alii domibus ignem injiciebant, inimicos alii jugulabant. Hæc omnia verbis illis denotantur: *Fili hominis, sume tibi laterem, & pones coram te, & describes in eo civitatem Ierusalem, & ordinabis adversus eam obsidionem.* (Ezech. 4.) D. Greg. Magnus laterem hunc interpretatur cor hominis, quovis latere durius & asperius, in quo cœli lux describis gloriam. Magnum quid, quod in re tam parva cœli magnitudo capiatur. Verumtamen, inquit Deus, dabis in hoc securum pignus certamque bonorum notitiam, quæ ibi danda reservantur. Et cùm eorum animos videris ejs excitatos, & ferventes, ut generosè, strenueque opus illud exequantur, tutos eos reddes, quod omnes tartari legiones frustrà in illud conspirabant, qui namque propositam sibi habet gloriam, omnibus pectus opponet, omnibus interitum objiciet vultum, omnia superabit, & gravissimas sibi oblatas contemnet difficultates: Et quamvis in eum tota consurgat inferni potentia, non trepidabit. Audiatur modò D. Gregor. *In quo & civitatem Ierusalem jubentur describere, qui prædicando terrenis cordibus* (de Prædicatoribus loquitur) *curant summopere, quanta sit superna pacis visio, demonstrare. Cui etiam benè dicitur: Et ordinabis adversus eam obsidionem, & ædificabis munitiones. Obsidionem circa laterem, in quo Ierusalem civitas descripta est, ordinant, quando terrenæ menti, sed jam supernam patriam requirenti, quanta eam, in hujus vitæ tempore, vitiorum impugnet adversitas, demonstrant.* (D. Greg. l. 26. Mor. c. 5.) Et quamvis S. Gregor. loqui tantùm videatur de bello, quod vitia suscitant, implicitè tamen agit etiam de bello, quo nos tribulationes, effectus peccati infestant.

7 Psal. 71. *Replebitur majestate ejus omnis terra, fiat, fiat*; ita canit Psalmista Regius. Repetitionem hanc *fiat, fiat*, expendo cum D. Bernard. Videntur, inquit, hic duo simul de eadem re ferre suffragium. Porrò quinam fuerunt (scitu dignum est) hujus congregationis consiliarii, & quidnam fieri decreverunt? Meum hac de re tale est judicium inquit devotus Abbas, quod hominis spiritus carni pœnitentiam denuntiet, illa verò hanc recuset, quæ utique numquam cum illa societatem habuit, ut autem ei hanc persuaderet, indicavit illi, quod quamvis tota esset terra, gloria tamen replebitur in resurrectione. *Replebitur majestate ejus omnis terra.* Illa autem, quamprimùm tanti boni notitiam habuit, spiritui acquiescens, cum illo in pœnitentiam conspirat,

spirat, & pariter ambo dicunt: *Fiat, fiat*. Bernardum sisto. *Consolare carnem, ut & ipsa requiescat in spe, audiens nimirùm, quia replebitur majestate Domini omnis terra. Quid adhuc murmuras, caro misera? Quid adhuc recalcitras, & adversus spiritum concupiscis? Si te humiliat, si castigat, si redigit in servitutem, id profectò in tuo genere, non minus tua interest quàm ipsius: replebitur majestate Domini omnis terra: fiat, fiat.* Propositâ mortificatione inter considerationem gloriæ, quâ tota replenda erat terra, pars superior primò tulit suffragium, atque: *fiat*; inferior autem voto huic consentiens dedit & suum, dicens: *fiat*; quo significatur, optimum esse remedium, quo carni dulcescat omnis pœnitentiæ rigor, si primo moneatur, ut meminerit se gloria coronandam, & quod si nunc temporaliter affligatur, postmodùm cum Redemptore suo ea sit in gloria vitam actura beatam, qua ipse in æternum fruitur.

8. Omnes commendant stylum Apostoli, quod de Justis hac vita Deo servientibus, eumque amantibus loquitur, de illis quippe dicit, quod sedeant, & cœlesti gloriâ perfruantur: *Qui conresuscitavit, & consedere fecit in cœlestibus in Christo Iesu.* (Ephes. 2.) Confestim dubitandi ratio occurrit. Quomodo sedent, & gloriâ fruuntur, si adhuc hic patiantur? Novi quod S. Aug. hoc de certa spe interpretetur, quantum est ex parte divinæ gratiæ, quia jus habent ad bona illa possidendum, iisque gaudendum. *Certè in cœlestibus Christus jam sedet, nondum autem nos, sed quia spe certa, quod futurum est, jam tenemus, simul nos sedere dixit in cœlestibus.* (D August. l. 2. de Resur. Christi c. 26. 27. & l. 11. cont. fau. c. 8.) Veneror interpretationem; sed intentioni nostræ respondet S. Gregor. quod eo tempore Apostolus in ergastulo tenebatur vinculis constrictus. Cùm ergo actualiter pateretur, de se suisque concaptivis loquebatur, quod jam resuscitati à Deo cum Christo gauderent eius gloria. Et ratio est, quia hac consideratione tormentis afflicti se muniebant, ut ea tanto suavius paterentur. Contemplabantur se tunc corpore & anima gloriosos cum Christo, ne pœnis attriti desponderent animo, immò verò eas tantò constantius tolerarent. Aperite caput, loquitur summus Pontifex. *Sancti itaq; viri foris despecti sunt, & velut indigni omnia tolerant, sed dignos se superius sedibus confidentes, æternitatis gloriam cum certitudine expectant, cumq; laborant foris adversitate persecutionis, ad munitam recurrunt intrinsecùs arcem mentis, &c.* (D. Greg. l. 6 mor. c. 8 apud Corn. à Lapide in hunc loc.) Ut veritas hæc magis asseratur, & doctrina roboretur, nimirùm quod consideratio Christi resuscitati multum per omnem modum leniat amaritudinem tribulationum, quam eius exemplo in hac vita degustamus. Huc nos adduxerunt verba Angelorum, quibus devotas consolati sunt mulieres. *Iesum quæritis Nazarenum crucifixum? surrexit, &c.*

Ite, dicite Discipulis eius, & Petro, &c.

CONSIDERATIO VI.

Dies resurrectionis Christi Domini meritò vocari potest dies eius, & dies, in quo signis manifestioribus suam prodidit pietatem.

1. Expendit D. Ambros. quod Christus Dominus per Angelum suum mandaverit tribus illis mulieribus, ut resurrectionis fausta nuntia Discipulis, & nominatim Petro referrent, ne is indignum se, utpotè trinæ negationis reum, hoc beneficio judicaret. Et gratiam hanc conferens cum illa, quam bonus latro recepit, jucunda valde profert verba: *Si latro paradisum meruit, cur non mereatur veniam Petrus? Et si illi Dominus, cùm crucifigitur, miseretur, multo magis miserebitur, cùm resurgit. Si Passionis humilitas tantum præstitit confitenti, resurrectionis gloria quantum tribuet deprecanti? Largior enim ad præstandum solet esse (sicut ipsi scitis) læta victoria, quàm addicta captivitas.* (D. Amb. serm. 52.) Non tantum ad liberalitatis munera provocat dies, quo victus cernitur & afflictus, quantum ille, quo sublimatus adoratur. Arbitratur ergo D. Ambros. quod dies gloriosæ resurrectionis Domini antonomasticè dies sit pietatis eius & clementiæ, dies quo facilis aditu, & quanti peccatores fidenter eum possint accedere, donaque postulare, eius etenim benignitas, & affabilitas felicem nobis promittunt eventum.

2. *Psal. 40.* Loquitur Dei filius per os David Patri suo æterno: *Adversum me susurrabant omnes inimici mei*: q. d. Secretò contra me conspirabant, in angulis honori meo derogabant, & quâ poterant viâ famam meam vellicabant. *Adversum me cogitabant mala mihi*; hæc omnis eorum erat cogitatio, ut nocerent mihi. Quæcumque se offerebant mala, in damnum meum dirigebant, scopus eram iniquarum eorum cogitationum. *Homo pacis meæ in quo sperabam*; nominatim ille, cui videbar posse fidere (Judam intelligit) familiaris mihi amicus, cui præ cæteris negotia commendabam: *Qui edebat panes meos*; quem ego nutriebam, pane meo sustentabam, mihique domesticum habebam. *Panes meos*; postquàm mihi non partem unam, sed omnia comedisset, *magnificavit super me supplantationem*; clanculum & dissimulatè mihi struxit insidias. *Episc. Carceres.* Verbum hoc *supplantare* (secundùm paraphrasten Hispanicum) significat de sub pede damnum mihi intulit. Dolet vehementer Christus, graveſque adversùs inimicos suos deponit querelas, eò quod non tolerandis modis illum offenderint, calumniati sint, & tandem crucifixerint. Graviter in die, qua resurrexerit, puniet illos, indubiè tantam sumet de illis, quantam meretur culpa, vindictam. Ita videtur futurum, & verbis sequentibus idipsum indicat: *Tu autem, Domine, miserere mei, & resuscita me, & retribuam eis.* Quantum intelligo loquitur more humano. Dicit infirmus: Verissimè si è lecto surrexero, solvet mihi, dum liber ab hac tribulatione evasero, meritas luet pœnas. Primo intuitu sonant hoc verba prædicta. Porrò Dydimus pater antiquus præclaram nobis dat expositionem, argumenti nostri confirmationi incommodam, & ita declarat *Dydim. hic.* verba Redemptoris nostri: *Vt retribuam eis retributionem, quæ illis ornamento, & utilitati futura sit.* q. d. Domine mi, desidero revivisçere, ut omnibus meis inimicis retribuam, non quod eorum meretur iniquitas, sed quod à me meus postulat amor, ut ni mirùm honori eorum, & utilitati consulam; illi me corpore & anima provocarunt: igitur & illis par pari compensabo & non mihi satis fuerit è sepulchro meo secundùm animam illis benefacere, sed insuper & corpore volo eorum esse benefactor: & propterea pluris meam faciam resurrectionem. Hic sensus est verborum Christi: *Tu autem Domine miserere mei, & resuscita me, & retribuam eis* Ecce quam pius, quamque benignus prodeat de sepulchro Dominus.

Rogavit Angelus vel Dei Verbum (ut cum D. Thoma plerique sentiunt) Jacob finitâ luctâ, qua tota nocte æquali marte cum illo certaverat, ut brachia solveret, quòd jam enim eluxisset aurora. *Dimitte me, jam enim ascendit aurora.* Novi quid Angelicus Doctor hoc loco dicat, scilicet non esse opus diei oculis, & auroræ conspectui congruum, quod vir potens patienti necessitatem neget, quas petit, ut ideò Dominus virum nobilem induerit, qui confunderetur & erubesceret quod tota nocte pertinax suam Jacobo negasset benedictionem, quam tam constanter, tot lachrymis precibusque postulaverat, quocirca ascendente aurorâ eam illi copiosissimâ impertiit, lætatusque est valde Jacob illa, & cognomine Israël donatus. *Nota* (ita D. Thomas) *quod loquitur Angelus ad modum domini, seu viri maturi & honesti; qui erubescit videri luctari, & aliqua sibi non condigna agere* Quia res videbatur indigna, rejicere petitionem Jacob, idcircò sibi à luce timuit auroræ. Sapientissimè dictum. Sed proposito nostro appositè luctam hanc, ut semper, allegoricè declarat sanctus Augustinus: *Iacob in illa colluctatione Iudæorum populum figuravit, Angelus, qui cum eo luctabatur, typum Domini Salvatoris præferebat. Luctabatur Iacob cum Angelo, quod populus Iudæorum luctaturus erat cum Christo. Dimitte me, inquit Angelus, jam ascendit aurora. Hoc jam resurrectionem Domini figuravit*; nam dum dimitti petit, quia promicabat aurora, figura fuit eius, quod in aurora gloriosæ resurrectionis Domini venturũ erat. Si namq; usque tunc Deus luctatus fuerat cum peccatoribus, & bellum cœlum inter & terram efferbuerat, erumpente aurorâ resurrectionis ipse pacis rogat fœdera, vult ipse ut dissensiones finem habeant, universalem omnibus offert indulgentiam, ad gratiam suam redire volentibus, quantumvis graviter illum offenderint: simus boni amici, inquit, prætereriint

Gen. 32. *D. Thom. hic.* *S. Aug. Ser. 80. de temp.*

vetera

vetera: *Dimitte me, jam enim ascendit aurora.*

4. Propheta Eliseus hospitalitatis beneficii non immemor, qua mulier illa, cujus filius obierat, sedula illum exceperat, præcepit Giezi famulo, ut ad mortuum suscitandum festinus curreret, perniciterque, dedirque volaret, ei baculum suum, quem defuncti pueri vultui imponeret. *Tolle baculum meum in manu tua, & vade, & pone baculum meum super faciem pueri.* Mandatum Domini servus implevit, sed nullo effectu: quare revertitur ocyus ad Dominum suum Eliseum atque illi: Non surrexit puer. *Neque erat vox, neque sensus. Reversusque est in occursum eius & nuntiavit ei dicens: Non surrexit puer.* Quæruut hic Scripturæ interpretes, cur puer non surrexerit, & multas adferunt rationes, quas curiosis legendas commendo. Ego eorum bonâ veniâ causam interpretor, ob quam puer non revixit, eam fuisse, quia virga interveniebat, baculus, inquam, rigoris & supplicii symbolum. Non enim expediebat, ut per baculum puer resurgeret, gratia namque resurrectionis non pœnis, sed consolationibus sociatur; non flagellis conjungitur, sed beneficiis. Lucem aliquam huic meo conceptui adfert S Bernard. cuius profero sententiam. *Misit puerum, tulit baculum: non surgo, non suscitor, non excutior de pulvere, non respiro in spem, si non propheta ipse descendat, & osculetur me osculo oris sui.* Alludit Bernard. ad actiones affectus significativas, quibus usus est propheta ad defuncti pueri resuscitationem, & simul convenientiam docet, quam resurrectio nostra, sive spiritualis, sive corporalis habet cum benignitate & clementia Salvatoris, & cùm gloriosa eius resurrectio certum fuerit nostræ resurrectionis pignus, sequitur quod cum manibus non gestet baculum severitatis symbolum resuscitatus Redemptor, sed sceptrum inclinatum, quod clementiæ suæ hoc sit signum, qua maximopere indigent peccatores.

4. Reg. 4.

S. Bern. Serm. 2. in Cant.

Quando Scribæ & Pharisæi postulant à Christo Domino dari sibi signum fidei, quam prædicabat, protulit illis pro signo Jonam omnibus notum, utpotè sæpè ad pulpita revocatum. *Non dabitur generationi isti signum, nisi signum Ionæ Prophetæ &c. Sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus*; quibus finitis illum cetus in terram evomuit; *sic erit filius hominis in corde terræ*, id est, *in sepulchro.* Mysticus hic successus ad vivum repræsentat nobis dominicam resurrectionem. Suppositâ tamquam indubiâ hac veritate, pronuntiatâ ore primæ Veritatis, curiosam movent Interpretes quæstionem, quare propheta hic plus quam alius quispiam electus sit in symbolum Salvatoris à mortuis redivivi: Diversi diversa sentiunt, quibus & ego meum addam judicium, innixus doctrinæ Rabbani patris antiqui & docti, *Ionas*, id est, *columba vel dolens*, *signum est eius, super quem descendit Spiritus sanctus in specie columbæ & qui dolores nostros portavit. Piscis, qui Ionam devoravit in pelago, significat mortem, quam Christus passus est in mundo. Tribus diebus, & noctibus fuit ille in ventre ceti, & iste in sepulchro, ille ejectus est in aridam, iste resurrexit in gloriam* Placet ingeniosa commentatio.

Porrò modo nascitur mihi difficultas. Cum Propheta hic vir esset admodùm durus, & naturæ tam immitis, ut suspicatus tantùm, quod Deus parcere vellet Ninivitis, illi refragatus sit, nolueritque illis prædicare, Scriptura tamen vocat eum Jonam, & Rabbanus columbam, id est, benignum & condolentem. Nonne convenientiùs dictus fuisset immisericors, asper, & inhumanus, quandoquidem molestè non tulisset, tametsi tanta periisset, hominum peccatorum multitudo? Ut difficultati satisfiat, considerare debemus Jonam duobus in diversis temporibus, & statibus, uno ante, & altero post naufragium, & patebit, quod ille, qui in principio ostendebat cordis duritiem, postmodùm peccatoribus sic condoluerit, ut tam promptè divino obtemperaverit mandato, ut (secundùm D. Hier.) spatio unius diei totam percurrerit civitatem, ad quod triduum erat necessarium. Ita conciliat hic sacros textus illos, primo intuitu sibi repugnantes. *Ninive civitas magna itinere trium dierum, & cœpit Ionas introire civitatem diei unius.* Et ratio fuit, quia quamprimùm meminit eius, quod sibi contigerat, qualiter per triduum in ventre ceti Iona 3.

clau-

clausus hæsisset, & postmodùm in terram ejectus fuisset, statim Deo obedivit, & hominibus compassus est. D. Hier. *Præcepti memor, & superioris naufragii non oblitus viam trium dierum unius diei festinatione complevit* Et idem est ac si diceret (conformiter, doctrinæ præfati Rabbani) quod cùm Jonas figuram Christi præferret resuscitati, statim conditionem suam mutavit, & asperitas eius conversa in benignitatem, & severitas in pietatem mutata fuit. Si ergo tantum pictura potuit, quantum poterit ipsa veritas?

6. Dies resurrectionis Christi, ne dubites, dies est indulgentiæ illius inimicis, dies est plenariæ remissionis omnium offensarum. Tum pia, tum sapiens est consideratio S. Archiepiscopi Ravennatis, qua ponderat Christum dixisse suis Apostolis, quando jam redivivus illis apparuit: Luc. 24. *Ego sum, nolite timere*, confidite. Immò Domine mi, hac de causa nobis timendum est, tu enim idem ipse es, cuius amori non respondimus, quem graviter offendimus, quandoquidem te deseruimus. Non obstat hoc, nolite expavescere, formidinem procul abjicite, quia ego ipse sum modò redivivus, qui è cruce pro inimicis meis intercessi: vos alii resurgetis, ego verò idem, qui ante fui, resurrexi; quare licet in hac die gloriæ meæ vindictam de inimicis meis possem sumere, tamen dies est oblivioni tradendi injurias, quinimmò beneficia conferendi. Dicat hæc verbis suis S. Petrus Chrysol. D. Petr. Chrysol. Serm. 81. *Ego ex mortuis sum vivus, nolite timere: Petre, quod negaveris, quod fugeris, tu Ioannes, quod infidelibus de me totis cogitationibus judicastis, quod adhuc non credatis me videndo*, omnem à cordibus vestris timorem excutite, quamvis me in statu videatis admodùm diverso, ne dubiteris: tanta quippe est resurrectionis meæ virtus, ut sufficienter vestram incredulitatem ad veram reducere possit pœnitentiam, quandoquidem vobis offeram indulgentiam: hoc est, *Ego sum, nolite timere.*

7 Aptè huc cadit insignis allegoria S. Isidori. Ad trutinam revocat verba Dei, quæ ab illo fratricidæ Caino dicta: Gen. 4. *Cùm operatus fueris terram, non dabit tibi fructus suos*; atque in hoc malevolo adumbratos Judæos considerat, qui è terra sancta sacratissimi corporis Christi, in passione perversis illorum manibus cultà nullum retulêre fructum; quinimmò, ut alter Cain, in sua pervicacia contumaces perstiterunt. Quod si tam inflexibilis causam quæras obstinationis (ait Doctor hic,) respondebo tibi eam fuisse, quod Christus à mortuis resurgens, illis gloriosus non apparuerit, si namque conspectu tantæ gloriæ potiti fuissent, quæ tantam vim habebat ad emollienda corda, fieri non potuisset, quin fuissent conversi, & consequenter veniam obtinuissent: *Resurgens eis, à quibus erat crucifixus, non apparuit.* Isid cit. à Burg ad c. 16. Marc. Apparuit electis suis, qui licet antè in fide hæsitassent, quamprimùm illum viderunt, in fide constantes perstiterunt, à culpa sua fuerunt absoluti, & in gratia ita confirmati, ut ex ea numquàm exciderint.

Discursum hunc, & tractatum finiat, 8 observatio S. Prosperi ad illa verba Psalmi: *A custodia matutina usque ad noctem speret Israel in domino.* Psal. 129. Qua de causa (quærit S. Prosper) à manè usque ad vesperam, & non amplius suadet David in Domino sperare? An ergo tam brevis esse debet spes nostra, ut intra diei unius tempus absolvatur? Non capio. Quia virtutes theologales, Fides, Spes, & Charitas perfectionem suam sumunt ex perseverantiâ. Quomodo ergo prophetæ satis est, ut spes in vigilia matutina incipiat, & finiatur in nocte? *A custodia matutina usque ad noctem.* Altiora, quam cogitamus, David meditatus est. Nobis fidelibus loquitur (ait S. Prosper) & hoc maximè persuadet, ut spes nostra ab aurora resurrectionis Dominicæ sumat initium, & usque ad noctem, id est, horam mortis nostræ perseveret. Hoc est huius sententiæ mysterium: *A custodia matutina usque ad noctem speret Israel in Domino.* In hac aurora spei suæ firmitatem construat Christianus, & ex hac gloriosa Christi resurrectione, suam sibi polliceatur resurrectionem. Audire libet verba Prosperi verba Davidis explicantis: S. Prosper. in Expos. huius Ps. *Virtus igitur patientiæ de illa sumenda est vigilia matutina, in qua Dominus Iesus Christus in nostra natura carne surrexit à mortuis, ut quod præcessit in capite, hoc in se sperarent omnia membra faciendum ut omnis Israel quousque de hac vita exeat hoc quod in Domino factum est, in se quoque sperare non desinat.* A primo diluculo pulcherrimæ auroræ, in qua Christus

stus ab inferis resurrexit, incipiat spes nostra, usque ad nostræ mortis occasum, ut non dubitemus, quin ubi est caput, futura sint quoque membra: ut enim illum sequamur, primus resurrexit, triumphanti sua resurrectione gloriæ viam nobis aperiens. Concludit S. Prosper. *Hac enim spes propria est Israelitarum spiritualium, quorum desiderium, non vana, neque temporalia concupiscit, sed à vigilia matutina resurrectionis Christi usque ad noctem finis sui eò currit, eò tendit, quò jam in præcedente pervenit*: q. d. In vigilia matutina Deus noster ex mortuis resurrexit. Fundet igitur spiritualis Israelita, Christianus nunquam, omnem spem suam in illa aurora, nec illam ad huius vitæ temporalia deflectat: *A custodia matutina.* Idcircò namque Christus caput nostrum primus resurrexit ut in eum gloriosum omnia nostra dirigantur desideria, nostram fide indubitata separantes resurrectionem: jam via, quæ prius impenetrabilis, est aperta, & divinis eius calcata pedibus, ut illum ponè sequamur, & sequendo ad gloriam quoque transeamus æternam. Amen.

TRACTATUS XXIV.

DIE LUNÆ PASCHATIS.

Duo ex Discipulis ibant ipsa die, &c. Luc. 24.

SALUTATIO.

Quamvis evangelica historia sit satis longa, concisè tamen & breviter resumpta complectitur apparitionem Redemptoris nostri, quia ipso resurrectionis suæ die duobus Discipulis se ostendit, qui tristes, & velut desperabundi in domos suos revertebantur. Argumentum hic datur, quo patet, quàm dolenter Christus hominum defectus accipiat, quandoquidem duobus occurrat, jam à veritate aberrantibus, ut illos ad viam rectam reduceret. Natus est hominibus, & vixit, ut illos quæreret, & quando tempus jam videbatur esse in resurrectione & gloria quiescendi, ipso etiam die festinus illos insequebatur, ut illuminaret, & ad reliquorum duceret societatem. Proficiscebantur igitur admodùm tristes, de Christo Domino colloquentes; ipse verò occurrit illis tanquam personatus peregrinus, & socium itineris se adjunxit, & sermonem cum illis miscuerit, & mœrori, quo prostratos illos cernebat, compatiebatur eiusque causam inquirebat. Seriem illi narrabant gestorum in Jerusalem, addebantque, eousque sperasse, quod Dominus, qui mortuus fuerat, à mortuis resurgeret die tertia, quâ resurrecturum se promiserat: & cùm nullum eius viderent effectum, animo se dejectos, & mœrore in confinia desperationis adductos esse. Salvator noster cordis eorum duritiam increpavit, ostenditque quàm conveniens fuerit, ut per gravissima illa tormenta & ignominias in gloriam introiret.

Sed notandum, quod non uno ut dicitur impetu hoc fecerit, sed eo modo usus sit, quem dixit Plato servandum cum illo putavit, qui multo tempore in obscura conclusus cavea, vel carcere delituit: hic enim eductus non continuò directo solis opponitur aspectui, sed primùm una illi fenestra aperitur, ne fortè splendida nimis lux visum eius obtenebret, sed paulatim clarior & inten- *Plato in Phym.*

& intensior illi lux exhibetur. Hoc planè modo divinus ille Sol, si confestim illis se revelasset, debilibus eorum nocuisset oculis, qui tanto tempore in tenebris, & caligine latuerant. Sed hic se contexit, dum habitum induit peregrini, & paulatim progrediens declaravit illis à Moyse usque ad Zachariam Scripturas de ipso vaticinantes. Hoc colloquio detenti jam populo & castello quò tendebant, appropinquabant, *& Dominus finxit se longiùs ire*; atque in humeros penulam peregrini rejiciens, ad discessum ulteriorem se composuit, illi verò, quia sol tendebat ad occasum, detinuerunt illum, & importuni rogantes institerunt, ut pernox secum maneret. Tanta fuit Discipulorum in hac re importunitas, ut dicere licuerit Evangelistæ: *Coegerunt illum.* Tandem acquievit, & ingressus domum, ad mensam recubuit, panem sumpsit, & divisit, in qua actione cognoverunt illum, & ilicò evanuit ex oculis eorum. Eodem momento festini recurrerunt in Jerusalem, ut sociis suis hac fausta nuntiarent, quos repererunt in cœnaculo præ metu nimio latentes, congregatos, atque inter se colloquentes de vera Christi resurrectione, quem Petrus quoque redivivum viderat, ad cuius confirmationem exposuerunt quid illis in via contigisset, & qua ratione Dominum in fractione panis cognovissent, quorum oculos divinæ suæ gratiæ lumine aperuisset. Hac indigemus, qua præsentis Evangelii textum exponamus, quocirca gratiæ Matrem, ut eam nobis impetret, humiliter invocemus: *Ave Maria.*

Duo ex Discipulis Iesu ibant ipsa die.

CONSIDERATIO I.

Quod Christus festinè duos istos quæsivit Discipulos à collegio suo secedentes, eo nobis ostendit, nullam dari animam, quam vilem habeat, immò verò quod tanti faciat vel unius lucrum, ac si omnes lucrifaceret, & salvaret.

1. CUm multiplices Christi perpendo apparitiones, cùm quando non minus quam quinquies in die Paschatis apparuerit, modò S. Petro, modò duobus Discipulis ex Evangelio, modò cunctis in unum congregatis non statim video, quid sibi voluerit tam frequens Domino apparitio. Nonne sufficiebat hæc ultima, quâ simul omnibus præsentibus conspicuum exhibuit? Quid discurrere de loco ad locum opus fuit, & speciales inquirere, quos in fide suæ resurrectionis instrueret. Sed maturo consilio fecit hoc Redemptor noster: nec illi satis fuit, omnibus in communi benefacere, singulis insuper favere contendit, quò nobis assereret in oculis divinæ suæ majestatis nullam esse animam, quæ modico valeat, immò verò ex eo, quod pro illis facit plurimum, patet quod unam tanti, quanti simul omnes æstimet.

Placet audire Psalmistam de hac materia discurrentem. *Magnus Dominus & laudabilis nimus in civitate Dei nostri, in monte sancto eius.* In omni loco, inquit. Deus magnus est, & ab omnibus meretur laudari: verumtamen in Jerusalem, ob specialem, providentiam, quam illam curat, singulariter laudari debet & adorari. Loquitur de S. Ecclesia consequenter: *Deus in domibus eius cognoscetur, cùm suscipiet eam.* Nulla est in ea domus, quantumvis paupercula, in qua non cognoscatur ex singularibus beneficiis, quibus illam cumulat. Sermo est de particularibus Ecclesiis quæ generalem conflant Ecclesiam, vel de animabus fidelium, ex quibus particularis componitur. Ecclesia, & ait in eo manifestè patere, quod Deus eius curam susceperit: *Cùm suscipiet eam*; manu sua protegit eam, complectitur & defendit: atque inde tota illi securitas, quam habet, tota venit constantia. Subtiliter notat hic S. Chrysost. quod David, ut ostenderet, quo affectu Deus Ecclesiam suam diligat, postquàm in communi dixisset, quod speciali titulo sit eius civitas: *Civitas Regis magni*; ad particulares descendit domos, aitque quod in illis singulari modo Deus sit cognoscendus. *Deus in domibus eius cognoscetur.* Quasi Deus Regis non satisfaceret obligationibus, si in communi tantùm prospiceret civitati, & de singulis civibus curam gereret singularem. *Prædicat eius auctoritatem, laudem, coronam, dicens: Civitas Regis magni;*

Psal. 47.

D. Chrysost. hic.

magni; deinde ostendens, quomodo sit civitas Regis magni per illud, In domibus eius cognoscetur, magnam ostendens providentiam, & quod eam totam omni ex parte servat, non illius tantùm totius curam gerens, sed etiam in unamquamque domum, suam ostendens providentiam. Hodiernus dies primus est, quo Davidis oraculum impletum est, & quo Christus Dominus se verum regem magnæ huius civitatis Ecclesiæ demonstravit, quæ in Discipulis suis fundata noscitur, erga illam suam patefaciens providentiam, nedum in communi apparens omnibus, eosque in fide resurrectionis suæ confirmans, sed quibusdam in singulari, binos hos aberrantes, & quasi de illa desperantes reducens. Argumentum hoc est, & manifesta probatio, qua declarat quanti faciat animas nostras, cùm non minus solicitum se exhibeat pro salute unius vel alterius, quàm omnium.

2 Nolo hîc præterire Cardin. Petri Damiani insignem conceptum. Accurrit Jacob ad Jsaac patrem suum odoriferis indutus fratris sui Esau vestibus, ut benedictionem suam ab eo reciperet. Quamprimùm bonus senex sensit vestimentorum illius fragrantiam, illi benedictionem suam impertiit, dicens: *Ecce odor filii mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.* Cardin. præfatus formam expendit benedictionis, in qua odor vestimentorum comparatur agro floribus vernanti. Nunquid sufficeret dixisse patriarcham, sicut odor rosarum, chariophyllorum, vel alterius speciei florum, cùm benedictio non nisi ad unum dirigeretur: Non, inquit. Cùm enim Jsaac filio suo Jacob benedicens patrem æternum referebat Ecclesiæ suæ benedicentem, ostendere voluit, quod tanti faceret singulas fidelium suorum animas quanti omnes totius suæ Ecclesiæ. Quocirca uni soli locutus, non ait quod odorem unius solummodò floris referret, sed integri quasi horti, vel campi floribus exornati. *Nam & propheticis Isaac naribus tota præsens redolebat Ecclesia, cùm super unius filii sui personam dicebat: Ecce odor filii mei, sicut odor agri pleni.*

Gen. 37.

Damian l. ad Leon. inclyt. Epist c. 5.

3. Domino Moyses loquitur: Si petierint à me filii Israel, quis te legatum ad nos misit? quo vocatur nomine? quid illis respondebo? Dices illis: *Ego sum, qui sum, qui est, misit me ad vos;* quasi dixisset ex Cajetani brevi, sed acutâ commentatiuncula: Ego sum *fons essendi*, hoc est: *Qui est.* Itaque quidquid esse habet, à me procedit, à me pendet multo magis quàm à Sole lux. Quod cœlum moveatur, quod sol illuminet, quod stellæ influant, quod ignis calefaciat, quod tellus firma consistat, quod arbores ferant fructus, quod flumina currant, quod Reges regnent, quod gigantes sint robusti, quod leones vivant, quod serpentes repant, quidquid demum est, à me pendet, ita ut si vel paululum manum subtrahã, formosissima quæque, & fortissima & potentissima corruerent. Itaque qui mihi adhæserit, non est quod timeat, nec enim fera mordere potest, vel aqua submergere, vel turbare ventus, vel tempestas sævire, vel morbus accedere, vel mors impugnare, nisi virtutem ad hoc, facultatemque concessero. Hoc signum plus satis est, quo Deus tanquam universalis mundi benefactor cognoscatur. Porrò si subtiliùs dicta Moysis revolvamus, quæremus cur addiderit populo dicendum: *Dominus Deus patrum vestrorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob misit me ad vos;* ut vos in tribulatione consoler, agamque de vestra libertate. Et hæc ratio fuit: voluit enim Dominus per hoc ostendere amorem, quo suos complectebatur, ut cui non satis esset ea providentia, qua cunctis in communi prospicit, sed insuper ita singulorum in se curam susciperet, & bono singulari quorumlibet consuleret, ac si eorum tantum Deus esset. Ita notat doctissimus commentator Pererius. *An quia nomen Dei significat provisorem, & benefactorem, Deus autem singularem quandam, & propriam erga quemlibet illorum trium providentiam, curam, & benignitatem suam ostenderat, propria cuique eorum tribuendo beneficia?* Unde clarè colligitur verum esse quod diximus, nempe quod Deus singulos nostrûm tanti faciat, quãti simul omnes æstimare videtur.

Perer. in c. 3. Gen.

Quanto amoris vulnere cor sauciatum Sponsus habeat, declarat his verbis: *Vulnerasti cor meum, soror mea Sponsa, vulnerasti cor meum.* Duorum vulnerum meminit. Non me latet varia SS. Patrum, & Interpretum huius sententiæ declaratio. Omnes in eo conveniunt, quod per horum duorum vulnerum, quæ Sponsus recepisse fatetur, unum intelligatur vulnus amoris, quo illam 4.

Cant. 4.

illam prosequitur, & per alterum vulnus
Ioan. 19. lanceæ militis, de quo S. Joan. *Et unus militum lancea latus eius aperuit. Foris lancea perforavit, quod jam diu amoris lancea fuerat perforatum.* Ita D. Bern. & S. Bernardinus Senens. secutus Glossam Interlin. *Vulnerasti cor meum, soror mea Sponsa, id est, pro amore tuo carnem sumpsi, vulnerasti cor meum, vulnerasti in cruce*: q. d. Quod distulit militis lancea, lancea præoccupavit amoris divini, quare in quoque vulnere duos habebat hiatus, amoris unum, & doloris alterum. Hoc ita constituto, Pharisæus plagam unam infligens, alteram manifestabat, & magis videbatur antiqua ostendere vulnera, quæ amor inflixerat, quàm alia de novo inferre. Conceptus hic est insignis, attamen novam huic expositionem addidit eruditissimus Magister Soto major, vel Paraphrasis Chaldaica, quam adiere. *Infixus est in tabula cordis mei amor tuus soror mea Sponsa, infixa est in tabula cordis mei dilectio minimi filiorum Israel.* Patebit tibi, ô Sponsa, quantum te diligam, quia amore tui vulneratum est cor meum, & singuli filiorum tuorum etiam minimi, illud vulnerarunt. Qua igitur ex causa probat per hoc Sponsus amoris sui fervorem, summamque perfectionem? Jam dictum est: in primis etenim verbis Ecclesiæ loquitur in communi, & in posterioribus filiis eius sigillatim, per hoc summum suum amorem contestans, cùm eundem cunctis in corde suo locum exhibeat, quem singulis. Omnes habet cordi suo infixos, quod est evidens signum quanto diligat affectu spirituales Israëlitas, Christianos, inquam, per illos denotatos, scilicet tam arctè complectens singulos, quàm ardenter amat omnes, & non minori amore unum quàm omnes prosequens. *Infixa est in tabula cordis mei, &c.*

D. Bern. D. Bernardin. Senens.

Parap. Chaldaic. apud Soto major.

5. Ingeniosè notavit Rudolphus Flamiac. quod in tota historia evangelica Christus Dominus, non nisi bis flevisse legatur, primò cùm resuscitaturus Lazarum vidit Magdalenam sororem defuncti plorantem, &
Ioan. 10. ipse quoque ploravit *Iesus ergo ut vidit Mariam plorantem, &c. lachrymatus est.* Secundo,
Luc. 19. ut refert S. Lucas quando tendens Jerusalem & *videns civitatem, flevit super illam.* Primas igitur lachrymas pro viro singulari fudit, & allegoricè pro peccatore in vitiis suis mortuo, & sepulto. Quando verò deflevit urbem Jerusalem, ploravit pro peccatis totius illius civitatis, ob gravissima supplicia illi imminentia. Domine, nónne satis erat deplorasse mala integræ unius Reipub. illi compatiendo, cur voluisti prætereà illachrymari exitio singularis personæ? Non erat satis amor namque meus tantùm sentit unius Lazari mortem, vel sororis eius ærumnam, quantum populosæ civitatis excidium tantique unam solam animam facit, quanti multas simul. *Et nusquàm Dominum Iesum lachrymantem reperies, nisi hic cùm Maria ploranti compatitur, seu cùm misera civitatis excidium prænuntiasse refertur* Rudolph. Flamiac. hic.

6. Doctrinam hanc confirmat S. Thom. qui ponderans quod Christus Dominus nobis dederit Sacramentum Corporis ac Sanguinis sui in spirituale animarum nostrarum alimentum. *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus*, atque de mysterii huius differens effectibus, ita loquitur: *Sicut in mundum visibiliter veniens contulit mundo vitam gratiæ, ita in hominem sacramentaliter veniens, vitam gratiæ operatur.* Expendo connexionem, qua S. Tho. gratiam communem connectit cum gratia speciali. *Sicut in mundum veniens, contulit mundo*, id est, omnibus, *gratiæ dona*, &c. q. d. Deus nos sic dilexit, ut ei non satis fuerit id, quod omnibus in communi præstitit, sed idem singulis in particulari concedat. Pignus incarnationis Verbi æterni, est omnium, est commune: sed quod sub specie panis se nobis in Sacramento exhibuerit, datum est singulis in particulari. Si semel in mundum descendit pro omnibus communiter, nunc pro singulis specialiter venit: & non minus facit, dum pro una anima suorum fidelium Eucharistiæ præbet Sacramentum, quàm cùm pro omnibus incarnatus est. Tanti facit Deus hominem, tantumque potest eius erga illum amor, ut si pro cunctis in generali perfectissima quæque fecit, pro singulis etiam eorum fecit extrema.

Ioan. 6. D. Thom. 3 p. q. 47. a. 1 in cor.

Subtiliter, & sapienter differit S. P. Chrysol. de gloriosa S. Thomæ Apostoli confessione, qua cernens Christum à mortuis redivivum, eundem & Dominum suum, & Deum proclamavit: *Dominus meus* Ioan. 20.

meus & Deus meus. Quid hoc sancte Apostole? An fidem non adhibes tam veracibus testibus, tuis inquam condiscipulis, resuscitatum Dominum suum affirmantibus? An certam ejus credere non vis resurrectionem? Numquid in opinione tua, & errore pertinax persistes, nisi oculis, aliisque sensibus sumas experientiam? *Nisi videro in manibus ejus fixuram clavorum, &c.* Rem fidei contrariam, & media fidei adversa sumis, nempe illa, per quæ fides amittitur: nam idcircò dicunt Theologi, quòd Beati in patria fidem non habeant, quia jam clarè vident perfectiones, & magnalia Dei, quæ fides in hac vita sperare nos docebat. Cum Deo contendis, nec te vis illi pro salute tua submittere, nisi Deus ipse venit ut tuam expleat voluntatem, & desiderio tuo satisfaciat, & sua se offerat vulnera tuis tangenda manibus, teque visitet, atque oculis tuis subjiciat: quamprimùm verò illum coram vidisti, manusque tuas plagis illius imposuisti, confiteri illum, & adorare cæpisti! Superat captum meum. Superatne? Non meum tamen, inquit Chrysolog. *Vt Christum crederet, iterùm pati compulit Christum.* Non obstupesco, cùm Thomam video se submittentem, quia tantum pro illo, quantum pro toto mundo Christus fecit, & si pro mundo fuit crucifixus, pro mundo lancea percussus, pro Thoma iterùm lancea percussus, & pro eodem rursùm fuit crucifixus: etenim digiti manuum pedumque impressi vulneribus quid aliud erant, quam clavi ea vulnera renovantes? Manus inserta lateri, quid aliud, quàm lancea latus ejus secundò aperiens? Dicebat ergo Apostolus: Qui sic me amat, ut vulnera, quæ mundi pro redemptione suscepit, tangi patiatur, atque in meæ infidelitatis renovari remedium, indubiè Dominus meus, & Deus meus est. *Dominus meus & Deus meus*: solus etenim ille pro me sigillatim potest facere, quod pro cunctis fecit communiter. Ad hoc Christum amor suus compulit, ut id quod omnium gratiâ egit, certo quodam modo pro solo Thoma fecerit, & quod ad omnium Discipulorum simul congregatorum salutem facere dignatus est, hoc ad duorum horum salutem, qui à ceteris secesserant, facere non dedignatur. Ut hæc constet veritas, nullam illi vilem esse animam, immò verò videri, quod tanti faciat unam, quanti omnes simul. Hoc mysterium continet illud, quod hodie prodiit illis obviam in via *Duo ex Discipulis Iesu ibant ipsâ die, &c. Et ipse Iesus appropinquans ibat cum illis.*

Chrysol. Serm. 55.

Et ipse Iesus appropinquans ibat cum illis.

CONSIDERATIO II.

Privilegium hoc Christi proprium est, quod in omni statu semper idem maneat, quia in mundo cum fortuna perditur memoria, & cum dignitate mutatur conditio.

EMphaticè dictum est à S. Luca, quod Christus duobus his afflictis, mœstisque comitem se adjunxerit. *Et ipse Iesus appropinquans ibat cum illis.* Sufficiebat enim dixisse, quod Jesus occurrerit Discipulis, ut eos consolaretur, nec referebat dixisse, quod ipse Jesus esset, cùm clarum sit, quod ipse, & non alius esse debuerit. Suum alii hac de re ferant suffragium, meum istud est, mysticum fuisse Evangelistæ loquendi modum, quo potissimùm hac occasione notaverit identitatem naturæ Salvatoris nostri: q.d. ille, qui modò Discipulos mœrore prope exanimatos confortabat, idem erat, qui crucifixus occubuit, quemque resuscitandum sperabant. Tales etenim sunt metamorphoses, quas dignitates & honores in hominibus faciunt, ut pro miraculo haberi possit, si quis in altiorem gradum dignitatis se provectum videns, naturam non mutet, & aliam induat conditionem. Quocirca nemo vanam judicet annotationem Evangelistæ: *Et ipse Iesus*; hoc est: qui nunc gloriosus est, idem ipse est, qui paulò ante in passione sua & morte conviciis est impetitus: nam juxta fortunæ secundos casus, homines quoad mores mutantur, ut vetus habet proverbium: *Honores mutant mores*; & singularis hæc est Salvatoris Christi prærogativa, ut omni tempore, omnique statu semper idem manserit. Quare pruden-

prudenter scripsit Evangelista: *Et ipse Iesus appropinquans ibat cum illis.*

2. *Nusquam Christianus aliud est, unum Evangelium, & idem Iesus*, ait profunde doctus Tertullian. q. d. Unitas, seu identitas, quæ est in Christo, & ejus Evangelio, debet inveniri, & observari à vero Christiano, in ordine ad vitæ suæ perfectionem. Alludit Tertullianus ad locum illum Apostoli ad Hebræos: *Iesus Christus heri, & hodie, ipse & in sæcula.* Jesus Christus heri & hodie idem est, & erit semper. His verbis Apostolus inconstantiam admordebat Judæorum, illisque persuadebat, ut ad imitationem Christi iidem semper manerent, constantes, & firmi, non mutatu faciles, non vani sicut infantes, qui eodem tempore rident & plorant, idem volunt & nolunt: q. d. Si vitam vestram rectè vultis componere, mentis oculos in Salvatorem mundi conjicite, qui in cunctis suis actionibus semper æqualis, & idem fuit, unam servavit in moribus suis constantiam, numquam conditionem mutavit, hoc est; *Heri & hodie, &c.* heri, hodie, cras semper fuit, est, & erit idem. Roborat hanc interpretationem lectio SS. Ambrosii & Maximi, quæ habet: *Iesus Christus heri & hodie ipse est, &c.* Numquam in illo fuit, est: vel erit ulla varietas, sicut in æternitate nulla esse potest mutatio: *Ipse & in sæcula:*

Tertull. de carne Christi. c. 11.

Hebra. 13.

D. Amb. l. 5. de fide cap. 2. D. Max ho. 3. de Pascha.

3. Vide illum statu immortalem & gloriosum, sive in monte Thabor cum eodem Tertulliano sive in resurrectione cum Cajetano, & duo manifesta reperies hujus doctrinæ argumenta. Primum sit. Salvator coram tribus discipulis transfigurabatur: *Transfiguratus est ante eos.* Transfigurationis autem ea causa fuit, ut & demonstraret hominibus gloriam, qua se pro salute illorum exuerat, & nostros animos ad tam gloriosum præmium inflammaret, & tantæ margaritæ illiciis spei nostræ foveret impatientiam, sicut hodie in duobus Discipulis Emauntem petentibus videre licuit, & his tribus, quos velut exemit ex duodecim, & duxit in montem excelsum seorsim, coram quibus cùm transfiguratus est, *resplenduit facies ejus sicut sol, vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix.* Vidit eum Petrus in hoc statu tantæ gloriæ splendoribus circumamictum, illustrique pulchritudine coronatum, & ait: *Domine, bonum est nos hic esse, si vis faciamus hic tria tabernacula*; velut aliis verbis dixisset: O Domine, quam benè hoc in loco nobis est? Stationes (si tibi placuerit) permanentes hic erigamus. Audit Tertullianus Apostolum Christo loquentem, & admiratur, quòd Petrus Christum agnoverit, & quasi miraculum censet, quòd hæc gloria Salvatorem in aliam diversamque non mutaverit naturam. Præclara ejus verba non subticeamus. *Dominus quoque in secessu montis, etiam vestimenta sua mutaverat, sed lineamenta Petro agnoscibilia servaverat.* At tentè consideremus (& hoc maximum duco prodigium) quod lux Petro cognitionem Salvatoris non ademerit. Miror quod Tertulliano tam mirum, & prodigio simile visum fuerit, quod Christus lumine circumdatus, & secundùm faciem demutatus, secundùm naturam tamen non ita immutatus fuerit, quin agnosci in hoc schemate potuerit. Sed singularis hæc est Christi prærogativa, quæ in hominibus, nisi per miraculum, non invenitur.

Matt. 17.

Tertull. l. de Resurrect. c. 55.

Admiratur Card Cajetanus, quod Christus prospera jam gaudens fortuna memoriam discipulorum suorum habuerit, atque in supremo gloriæ suæ vertice amorem suũ erga eos conservarit, fratresque nominaverit, cùm ait Magdalenæ: *Vade ad fratres meos;* eisque meam nuntia resurrectionem. Dixisset alius. Vade, dic servis meis, potissimùm cum illi amorem hunc parum meriri essent. Attamen voluit Redemptor noster per hoc stabilem suam conditionem, & inflexibilem suam nobis ostendere voluntatem, ut ex illo discerimus, ne conditionem nostram amoremque mutemus, quando ad altiora fuerimus exaltati, sed erga amicos, & notos iidem semper permaneamus. Si tamen morum facienda mutatio, fiat ut illis benefaciamus, & præcedentia desideria in præsentia convertamus opera. Fecit hoc olim Vespasianus ad imperium jam evectus, de quo sic Plinius secundus: *Nec quidquam mutavit in te fortuna amplitudo, nisi ut prodesse tantundem posses & velles.* Verba Cajetani sunt sequentia. *Vt ab exemplo disceremus exhibere nos amicis magis intimos, cùm promoti fuerimus ad aliquem superiorem gradum.* 4.

Ioan. 20.

Plin. jun. In Paneg. Cajet.

Utile documentum, sed quod pauci perficiunt. Unum tantùm in sacra Scriptura virum

virum invenio, qui in hoc singulariter secutus legitur vestigia Salvatoris, quem multùm admiratur Rupertus Abbas, quasi rem in mundo tam raram, & insolitam. Considerat præfatus doctor Joseph ad altiora evectum, & tam longè abfuisse, ut cognitio novæ dignitatis novam in eo generaret conditionem, ut etiam dum se fratribus, quis sit, revelabat, hortaretur eos, ne timerent *Ego sum Ioseph frater vester, quem vendidistis in Ægyptum, nolite pavere, &c.* quem propterea pertimescere debebant, quia tam potentem videbant fratrem, quem tam graviter offenderant, & ita exaltatum, quem tam injuriosè tractaverant Sed ponere metum poterant, inquit Rupertus, cum enim diceret Joseph, eundem esse qui prius fuerat, eos omni timore liberabat. Et quamvis in hominibus idem sit, altiorem honoris dum gradum ascendere, & mutare naturæ qualitatem, in Joseph tamen, cùm figuram præferret Christi, non habebat hoc locum, immò verò fecit quod Christus cum Discipulis suis, & erga fratres suos, à quibus tanta mala receperat, eandem conditionem, & mores eosdem conservavit. *Ego sum Ioseph frater vester. Perseverat in victore & triumphatore cum altitudine gloria, & honoris, modestia & humilitas mentis.*

Gen. 45.

Rupert. l. 8 in Penta. c. 40.

6. Quotidie contrarium in mundo agitur, ut quælibet fortunæ melioris mutatio novos generet animos, & prosperitas ita invertat naturam, ut quasi alteram faciat. Appositè perpendit Josephus notatu dignam mutationem in Saul, cujus prima & prospera considerat principia, & confert cum abjectis mediis & fine illius omnium calamitosissimo. Tam integrè, & intaminatè, & innoxiè primos transegit imperii annos, ut inter ipsum & puerum unius anni nulla videretur differentia. Hoc sensu declarant doctiores Interpretes illum textum. *Filius unius anni erat Saul, cùm regnare cœpisset id est, simplex erat & innocens tanquam puer unius anni.* Ita S. Hier. Proco. Lyra. Hugo Card. & alii. Quomodo ergo de tam honorifico principio in finem delapsus est adeò miserandum, seque in tantam malorum abyssum præcipitavit, ut Deum dicere coëgerit: *Pœnitet me, quòd constituerim Saul Regem,* & ad regni thronum exaltaverim? Josephus Hebræorum historiographus hujus tam insolitæ mutationis dat rationem. *Satis devaravit Saul, quàm pravum sit hominum ingenium. Dum humiles sunt, atque plebeii, quia non audent, neque liberum est naturæ obsequi, æqui ac boni viri esse videntur, mirumque quoddam justitia praferunt, &c.* Vivum verumque fuit illorum prototypon Saul, qui dum in infimis jacent, & pedites ambulant, ex necessitate faciunt virtutem, & naturæ perversitatem, quâ laborant, abscondunt, fingunt se muneri suo satisfacere, donec eos, quales sint, fortunæ melioris mutatio manifestet: quamprimùm enim illis sors favet, ventoque navigant secundo, jam non sunt, quales priùs erant, sed in alios eos dixeris esse transformatos. *Sed simul atque ad pœnitentiam, & imperium provecti sunt, & exutis pristinis moribus, & tanquam in scena mutato habitu, novaque persona assumpta, in omnem audaciam, & insolentiam, divinarumque æquè ac humanarum rerum contemptum prolabuntur.* Comœdis assimilantur, qui peracta persona ludionis, vel scurræ ilicò mutato habitu regem exhibent, & non recordari quid ante fuerint, habitum cum fortuna mutant, & quos heri videras humillimos, qui caput attollere non præsumebant, hodie nullum non audent temeritatis & insolentiæ nefas tentare, ac si alii existerent ab illis, qui quondam fuerunt. Infausti Saules, in quibus vesperæ non convenit cum diluculo, sed fortunæ mutatio, naturæ morumque facit inversionem.

1. Reg. 13.

1. Reg. 15.

Ioseph. de Antiq. l. 6. c. 14.

Valde similes fuerunt iniquo huic regi filii sacerdotis Samuel, qui Saulem in regimine Israëlis præcesserunt. Dicit etenim de illis sacra scriptura, quòd cùm populo illi præessent judices, optimi sui patris vestigiis non institerunt, sed pecuniarum avidi justitiam vendiderunt, & mille commiserunt tyrannides. *Factum est autem, cùm senuisset Samuel, posuit filios suos judices Israel, &c & non ambulaverunt filii illius in viis ejus, sed declinaverunt post avaritiam, acceperuntque munera, & perverterunt judicium.* Expendit hoc Divus Gregorius & quærit, utrùm illi antequàm promoti essent ad judicum dignitatem, malis illis laborarint conditionibus, vel eas cum tempore, & promotione acquisierint? Respondet, imperii dignitate fuisse illos subversos, simulque ad honoris culmen ascendisse, & infeliciter in 7.

1. Reg. 8.

D. Greg. in hunc loc. alijs mores corruisse. *Steterunt subditi, sed in culmine prælationis positi prophetæ filii ceciderunt.* In quibus vulgare impletur dictum, quòd nullus detur eques prudens, cũ illi quamdiu subditi pedites incedebant, à bonis moribus & pietate commendarentur, sed in culmen dignitatis evecti à priori, bonaque conditione degenerarint.

8. Sic omnes faciunt, immò & ipse Petrus licet tam sanctus, in sua dignitate huic succubuit infirmitati. Iterùm ad lucem prodeat locus ille de monte Thabor, quando Domino Petrus arbitrium suum indicavit, dicens: *Domine, bonum est nos hic esse, si vis, faciamus hîc tria tabernacula, tibi unum, Moysi unum, & Eliæ unum,* ac si aliis verbis dixisset: Domine mi, nobis locus hic optimè convenit, maneamus hic, tibi, Moysi, & Eliæ, utpote amicis tuis & hospitibus tria construamus tabernacula. Audit illum S. Anselmus, & facetam objicit ei quæstionem. Quæro nunc, ubi erit frater tuus Andreas? Quomodo sic ejus oblivisceris? Quî fieri potest ut fratris tam amici non recorderis, cui tantum debes? Ille ad montis pedem hærebit, & tu in ejus culmine gloriaberis? Jam à parvo tempore ad Christi cognitionem te perduxit, ejusque operâ sacro Christi collegio inscriptus es, & Apostolicam tam citò omnem post tergum, & à memoria rejicis obligationem? Quid te pervertit? Quis mutavit? Jam capio, respondet S. Anselmus *Quantum malum inferat prospera fortuna, adversite. Divus Andreas adduxit Petrum in veram Dei cognitionem, & Andreas introduxit Petrum in palatium, eumque coram Rege statuit. Nunc verò cùm se Petrus Regi acceptum vidit, & in dignitate, ac honore constitutum, jam penitùs obliviscitur ejus, qui eum in tantam evexit altitudinem & gratiam Regis. Quotidianum est certè hoc malum* Petrus omnia sua bona per fratrem suum Andream accepit, & nihilominus, quando promotum se vidit, & gloria, ac dignitate sublimem, ejus omninò non fuit recordatus, qui illum ad Principem introduxit, fecitque in numerum adscribi Apostolorum, duplicem, strictamque præteriens obligationem, fratris nimirum, & amici. Hi sunt effectus melioris fortunæ, scilicet mutationes, quas quotidie, horis singulis ac momentis solet operari, & ingratitudo, oblivioque Divi Petri mysticè significat.

Matt. 17.

D. Ansel. hic in theatro S. Petri.

9. Tales, qui pinguiore fortunâ ditati mutant conditiones, & à pristina deflectunt morum benignitate comparat Mendoza Bucephalo Alexandri Magni equo, de quo Plinius, Plutarchus & alii referunt, eum adeò generosum fuisse, ac superbum, *ut nudus, seu ornatu equestri spoliatus quemlibet sessorem admitteret, phaleratus verò, & basilicè excultus, atque ornatus, neminem nisi Alexandrum pateretur. Nempè ex ornatu regio intumescebat.* Tales mihi videntur illi, quos dicebam, subditi namque omnibus se humiliter submittunt, sed statu aliquo honestiori phalerati, dignitate ornati, & auctoritate fulgidi, omnibus sunt intolerabiles, & tam insolentes, & protervi, ut neminem æstiment, omnes despiciant, nullumque revereantur. *Tales & illi, qui privati aliis humiliter subserviuntur, ad publicos honores evecti, omnibus superbè dominantur.* Hoc in mundo frequentissimum: hæc est inveterata & innata veteris Adæ filiis improba consuetudo, nam videtur illis à patre suo exitialis hæc adhæsisse pestilentia, ut mellifluus Bernardus subtiliter annotavit. Non hoc novus & cælestis Adam nos hodie suo docet exemplo, sed contrarium, nempe ut ejus imitantes exemplum, omni tempore, omni statu, omnique fortuna semper iidem esse laboremus, qualitatem, naturam, moresque numquam immutantes Hoc mysterium nobis innuit S. Lucas his verbis: *Et ipse Iesus appropinquans ibat cum illis.*

Mend. in I. 1. Reg. c. 3. n. 3. sect. 1

Appropinquans ibat cum illis.

CONSIDERATIO III.

Præsentia Prælati boni regiminis est anima, & ruinam instaurat subditorum.

A Vero tramite oves hæ aberrabant, & quasi perditæ vagabantur, nisi divinus pastor eis protinus adfuisset, & in ovile suum reduxisset: ita ut ex ejus præsentia recuperarint, quod eo absente perdiderant, Nemo disertiùs in hac materia

D.Chrysost.Ho. 6. ad pop. teria locutus est, quàm D.Chrys. *Sicut si nauclerum à navi separaveris, scapham submersisti, ita si Principes à civitatibus abstuleris, feriis irrationabilibus magis irrationabilem agemus vitam*; ut enim assistentia Superiorum est subditis utilitati, sic noxia semper extitit eorum absentia.

2. Deus per Moysen populum suum docuerat, nullum alium esse Deum præter ipsum, quod innumeris signis spectante populo confirmaverat, & sic tamen insanijt, ut illa prodigia quasi adhuc oculis cernens, illum abnegaret, aliosque fieri deos postularet, & petitionem hanc ab omni ratione alienam Aaroni proponeret: *Fac nobis deos, qui nos præcedant.* Verba hæc eorum audit Oleaster, & quærit, quid tanto delirio, & tam intolerabili stupiditati dedit occasionem? Resp. Superioris absentia tanti criminis occasio fuit. Argumentum sumit ex S. textu loquente de populo: *Videns autem populus, quod moram faceret descendendi de monte Moyses;* lapsus est in tam execrandam, sacrilegamque perversitatem. *Solet in Republica magna incommoda, & turbationes facere ducis longa absentia, etiam si vicarium in populo relinquat. Quod considerent Episcopi nostri, quàm sit dispendiosum eos à suis sedibus elongari, aut à suis ovibus diu abesse*, & quàm ingens inde sequatur spirituale detrimentum. *Si enim tanta ac talis turbatio secuta est in populo ex ducis absentia ad quadraginta dies; quænam erit, si ad annum, aut duos abesse contingat?* Noverint, certoque sibi persuadeant, quod sicut ab eorum præsentia pendet populi salus, ita & in eorum absentia subditorum perditio consistit.

Exod 32.

Oleast hic

3. Quæstio ventilatur inter Scripturæ tractatores, quare Deus Aaron de fratre suo Moyse murmurantem non punierit, cum sororem ejus Mariam ob idem delictum leprâ fœdissimâ consperserit, atque è tabernaculis ejecerit populi. *Exclusa est itaque Maria extra castra septem diebus.* Theodoret. Oleast & Abulen. respondent: *Quia Aaron minorem culpam contraxit.* Et pro secunda dubij solutione dicunt: *Quia Aaron erat sacerdos.* An hæc ergo ratio? Videtur quod non, immò verò quod graviorem Aaron contraxerit culpam, & consequenter severiorem meruerit pœnam. Quomodo ergo dicunt præfati Doctores, quòd quia sacerdos, transierit immunis? Meam ego dabo censuram, eamque justam, nisi fallor. Legis hoc erat decretum, ut omnis leprosus foras extra populum, & castra ejiceretur, vel extra tabernacula, in quibus tunc morabantur, & hoc observabatur ita infallibiliter, ut Mariæ non profuerit, quod soror esset supremi Legislatoris, ut cum ipsa in lege tam austerâ dispensaretur. Si Deus igitur Aaronem percussisset eâdem, quâ sororem ejus, leprâ, vi legis separari debuisset à suis subditis, in grave totius populi detrimentum, si illis præsens non assisteret. Mavult ergo Deus cum sacerdote in supplicio, quam in ejus assistentia dispensare, ob inconvenientia non parva, quæ ex ejus absentia sequerentur.

Num.12.

4. Molestam minabatur Elias famem Achab totique regno Israël: his verbis: *Vivit Dominus Deus Israel, in cujus conspectu sto, si erit his annis ros & pluvia, nisi juxta oris mei verba.* 3.Reg.17. Quo tempore cæteri fame laborabant, ipse Vates juxta torrentem Carith corvi ministerio per Dei præceptum alebatur, post hæc mittitur in Sareptam Sidoniorum, ut ibi angustiarum tempore nutriretur. *Surge & vade in Sarepta Sidoniorum & manebis ibi, præcepi enim mulieri viduæ, ut pascat te.* S.Chrysostomus quærit, cur Deus injunxerit prophetæ hanc peregrinationem? Nec enim Deo corvi deërant, qui Eliæ alimenta deferrent, poterat & Angelum mittere, qui de mensa Regis portionem illi tolleret, suâque providentiâ illi subveniret, ut factum legimus Danieli, quando in lacu leonum fame premebatur. Quid Deus igitur hac prophetæ peregrinatione intendit? Fecit hoc Deus inquit Chrysostomus, ad excitandum zelosum illum prophetam, ut famescenti populo condoleret, ideoque mandavit, ut tam diversas percurreret terras, & longas visitaret provincias, ut oculis cernens, quibus premebantur necessitatibus, populum miseratus, ei subveniret. *Nesciebat Elias, quomodo apud alias nationes res se haberet, cùm in uno loco sederet, neque orbis terrarum calamitatem cernere posset*; q.d. Numquam Elias mundo succurrisset, neque de afflictione, quam patiebatur, illum eripuisset, si uno tantùm loco quietus resedisset, ibi namque non intelligebat quod omnes in communi patiebantur: ut ejus igitur misereretur, & tantis malis velociter remedium adferret, D.Chrysost.de Elia.

Rrr 3 visita-

visitationem illi Deus injungit, ut oculis suis calamitates, & angustias, quas tolerabant, coram aspiceret, & condolens quamprimùm de subventione cogitaret. Magni ponderis est hæc doctrina Superioribus & Prælatis, qui ut suis satisfaciant obligationibus, non semper eodem debent hærere loco, nec cogitare de secessu & quiete, sed de civitate in civitatem, de regione in regionem transire, ut coram videant, quomodo se habeant subditi, quænam sint eorum necessitates, sive corporales, sive spirituales, ut illis remedium adferant, in hoc Christi Redemptoris ac Domini nostri vestigia sectantes, cujus vita fuit perpetua peregrinatio, sic ut etiam gloriosus non quiesceret, sed continuo motu de loco in locum proficisceretur, tristes solaretur, debiles roboraret, ignorantes doceret, tales etenim evaserant discipuli illo triduo, quo Dominus ab illis absfuerat.

5. Expendit Hugo Cardinal. quòd Christus, quos mortuos suscitavit, præsens suscitaverit, neminem absens, & hujus occasione profert historiam de Eliseo propheta. Moritur hospiti suæ unicus filius, unicum ejus gaudium, eo enim loco habent conjugati, posteritatis pignus. Giezi servum cum baculo suo mittit Eliseus, sed nullo affectu, nec mortuus obedientiæ verbum intellexit

4. Reg. 4. ut surgeret, donec venit propheta: *Ingressus est ergo Eliseus domum, &c.* Cæremonias adhibuit & actiones, quarum meminit Scriptura, & statim defunctus *aperuit oculos.* Ver-

Hugo sup. c. 5. Proverb, ba Hugonis non sunt silentio tegenda. *Mirum est de quibusdam, qui remoti volunt mortuos suos resuscitare, cùm etiam Dominus neminem suscitasse legatur, nisi præsens. Vnde non sufficit Eliseo misisse Giezi ad puerum suscitandum, immò & ipse statim subsecutus est, & præsens puerum suscitavit.* De Prælatis hic loquitur, qui subditos mortuos suscitare volunt longè ab illis dissiti, cùm Dominus neminem nisi præsens suscitaverit, & Eliseo non satis fuerit misisse Giezi, qui puerum suscitaret, nisi ipse personaliter adveniret. Novetint ergo tales, quòd nisi subditos personaliter visitaverint, eisque subvenerint, plures futuri sint mortui, quàm vivi. Ita subtiliter notavit doctissimus in Lib. Reg. Commentator, quòd propheta miraculum hoc patraturus, teste S. scriptura *deambulabat in domo semel huc, atque illuc;* & statim adjungit: *Incubuit supra puerum.* Itaque publicè deambulabat, & secretò quietus manebat, *ut significaret Ecclesiasticum Principem, partim residendo, partim visitando, in salutem ovium incumbentem, nam peccatores suis sceleribus mortui, ac tota Diœcesi quodammodò sepulti, nullo modo congruentius ad vitam revocantur, quàm si à suis Prælatis partim in sua sede quiescentibus, partim totam Provinciam peragrantibus, tanquàm à propriis animabus informentur.* Imago pingitur hic Principis Ecclesiastici (dicam & ego, boni Principis sæcularis) qui modò domi residens, modò jurisdictionis suæ visitans Provincias subditorum saluti se impendit; & meritò, nullum etenim efficacius est remedium suscitandis per totam diœcesim spiritualiter mortuis, quàm superiorum præsentia corporalis, ex illa quippe, velut ex anima mortui reviviscunt, sicut & ex eorum absentia vivi moriuntur.

O quàm spatiosus aperitur mihi campus, 6.
quo de Prælatis agam, & Principibus, quos subditi non nisi per fidem cognoscũt, præterlabuntur enim non unus, non duo, sed plures anni, immò & vita integra, quâ Prælatos suos de facie non videant, & quod magis dolendum est, & sanguineis lachrymis deplorandum, nonnulli superiores Ecclesiastici sic sui muneris obliviscuntur, ut oves suas non agnoscant, nec sint eorum pastores, nisi ut ex illis fructus recipiant, eorum autem curam aliis committant, quibus sibi vel bene, vel malè placuerit, committere, tanto animarum incommodo, quantum novit Deus, totusque mundus deplorat. Quâ, quæro, conscientiâ talibus licet ovile suum gregemque deserere, ibi verò residere, quò à vanis suis pertrahuntur ambitionibus? Caveant, ne succedat illis quod Ozæ, & in hac vita quoque luant, nam in altera, non dubito, quin quod meriti fuerint, accipient.

Duæ vaccæ, quæ nondum portaverant 7.
jugum, ducebant Arcam Testamenti, recalcitrantesq; Arcam ad casum inclinarunt, quo viso, *extendit Oza manum ad Arcam Dei,* 2. Reg. 6.
& tenuit eam, & vix manum applicaverat quando, *ecce percussit eum Dominus super temeritate, qui mortuus est ibi.* Articulus hic est multùm inter Expositores agitatus, cur Deus repentinâ morte Ozam percusserit?

Diver.

Diversas ingrediuntur vias. Lyranus, & multi cum eo rationem supplicij assignant, quod Oza muneris sui oblitus, cùm Arcam proprijs humeris deferre teneretur, hoc onus bobus malè imposuerit, & hæc inter temeritatis suæ pœnam velut audierit: Tibi incumbebat Arcam deferre, & non fecisti, morere, ergo, & peccatum tuum solve, qui aliis commendasti, quod facere tute ipse debebas. Nolo præterire moralem valde, & planè divinam Lyrani declarationem, quæ sic habet: *Per hoc significatur, quod Principes & Prælati proprios humeros debent submittere ad portandum onus officii sui, ne percutiantur à Domino, sicut Oza, qui ad deportationem Arcæ boum humeros applicavit. Cui similes sunt, qui regendas Ecclesias suas aliis tradunt, etiam ignorantibus, & ipsi in aliis occupantur,* & officio suo, & statu indignis, cum gravi offensa Dei, & non minori animarum dispendio, quæ cùm Pastoris sui non gaudeant præsentia, nec à proprio gubernentur domino, oportet ut patiantur & pereant. Caveant igitur qui tales sunt, ne dilicti hujus rei culpentur, nisi sibi velint imputari stragem illam, quam lupi carnivori in illis exercuerint.

Lyran. hic

8. Ipsa nocte passionis suæ assumpsit Dominus noster tres Discipulos secum, Petrum, Jacobum & Joannem, ut cum illo vacarent orationi. Notat autem Evangelista, quòd cùm eis Dominus orationem commendasset, dicens: *Orate ne intretis in tentationem; tum ipse avulsus est ab eis, quantum jactus est lapidis,* & reversus invenit illos dormientes, & hac reprehensione excitavit: *Sic non potuistis unâ horâ vigilare mecum?* Quid hoc? Multa observant hìc Interpretes. Ego ea tantùm adducam quæ doctrinam, quam proponimus, adjuvant, & confirmant. Primò notat doctissimus Salmeron parvum spatium, quo Christus ab Apostolis se abstraxit: *quantum jactus est lapidis;* vultque eo moneri Prælatos, ne diu nimis ab ovibus suis absint, idque potissimùm tribulationis, & adversitatis tempore. *Significabat parva illa distantia, quia Prælatus non debet separari à grege, maximè tempore tribulationis.* Prætereà notat S. Paschasius quid ex tam modica Christi absentia contigerit (quandoquidem non nisi una hora, idque orationis causâ abfuerit) nempe quod dormierint omnes, tamque languidos, segnesque se ostenderint, ut ne una quidem hora in oratione perseverare potuerint. In quo cœlestis Magister nos docet, quantum fidelibus expediat ipsius præsentia. Quare rogemus illum, ut semper nobis assistat, numquàm nos deserat, eaque in re verbo suo satisfaciat. *Considerate mysteria, quamdiu cum illis adfuit Iesus, nullo gravantur somno Discipuli, progrediente ergo pusillum ab eis, nec una hora potuerunt vigilare illo absente, propter quod semper orandum, ut maneat nobiscum, quemadmodùm ipse est pollicitus.* Quod si divini pastoris absentia tam brevis, & parva, quâ ad orandum, & cum Deo de suorum salute agendum abiit, tantam in illis genuit desidiam, tantamque socordiam, ut omnes, ac si pueruli fuissent, obdormierint, quantò graviores, & periculosiores manabunt effectus ex absentia tam longa, tam distante Prælatorum, & quod pejus, est quãdo non absunt ut vacent orationi, & à Deo postulent, quod subditis magis expedit, sed ut tempus illud negotijs statu suo indignis impendant?

Luc. 22.

Salmeron To. 10. Tract. 12.

Paschas. l. 2. in Matth.

9. Non ita egit Christi successor S. Petrus. Nam ut notat D. Lucas, perpetuò circumibat primitivæ Ecclesiæ visitans fideles, prædicans, & docens, Dixit hoc S. Lucas, & subscripsit D. Chrysost. *Factum est autem ut Petrus, dum transiret universos, deveniret ad sanctos, qui habitabant Lyddæ;* & subjungit os aureum: *Quemadmodùm dux in exercitu obambulans, considerabat, quæ pars coadunata, quæ ornata, quæ suo adventu egeat. Vide ubique illum circumcursare, & primum ubique inveniri.* Quàm diligens, quamque vigilans Centurio! qui, ac si in excubijs staret, perpetuò vigilabat, atque ex hac parte exercitûs in alteram commeabat, omnia attentè considerans, semper currebat, numquàm sistebat atque in omni eventu primum se offerebat. Talis Apostolus Petrus, verus Christi Redemptoris nostri successor, de quo testatur idem Evangelista, *quod iter faciebat per civitates & castella* Et in actibus Apostolorum. *Qui pertransiit benefaciendo, & sanando omnes oppressos à diabolo,* q. d. à beneficijs conferendis numquam cessabat, & ab itinerando non quiescebat, sed velut sol divinus cursum suum numquàm intermittebat, virtutem suam perpetuò nunc huic nunc alteri parti communicans, quatenùs ejus exemplum ut fos-

Actor. 9. D. Chrysost. Ho. 12. in. Acta.

Luc. 8. Act. 10.

formula Principibus, & ut directorium serviret Prælatis.

10. Coronidem imponat discursui nostro lepidum quoddam responsum, quod ex Aristotele refert Lusitanus Soto-major. *Quidam cùm interrogatus esset quæ res potissimum saginaret equum? Respondit: Oculus Domini. Alter verò rogatus, quod stercus esset optimum? Respondit, Domini vestigia.* Exponens autem doctissimus Magister utriusque dicti spiritum, ait: *Uterque autem horum prudenter significare voluit, præsentiam domini plurimum momenti, & ponderis habere ad rem quamlibet benè & feliciter gerendam.* Et quam meliorem quærimus veritatis hujus probationem, quàm oblatam nobis ab Evangelista, qui describit duos discipulos in absentia divini sui Magistri de resurrectione ejus diffisos desperasse? Fuit verò necessarium, ut ipse per se Dominus eos visitaret, & assisteret, fidemque doceret *Et ipse Jesus appropinquans ibat cum illis.*

Soto Major in illa verba Cant. Manè surgamus ad vineas.

Qui sunt hi sermones, quos confertis ad invicem ambulantes, & estis tristes?

CONSIDERATIO IV.

Vinculum peccati est tristitia, ejus, qui culpis inquinatur, ficta est lætitia.

11. Tristes admodùm Discipuli iter suum prosequebantur, quia de resurrectione cœlestis sui Magistri spem omnem abjecerant, peccatum illis ex oculis elucebat: cùm enim facies sit animæ superscriptio, necessariò sequebatur, ut quamprimùm in fidê titubaverant, omnis illo, lætitia destitueret, atque exterius pateret, quòd intus peccato tenerentur, & mœrore, quem vultu præferebant, illud proderent. *Vis numquam tristis esse?* Remedium optas ad quamlibet pellendam tristitiam, & semper jucundè vivendum? quærit D. Isidor, & respondet: *Benè vive;* hîc enim omne vitæ hujus, & futuræ gaudium comprehenditur, porrò ubi mala torquet conscientia, fieri nequit, ut desint pressuræ & angustiæ. Idem asseruit Seneca, licet infidelis: *Mala conscientia etiam in solitudine, anxia & solicita est.* Quicumque vitiatâ laborat conscientiâ, licet solus sit, nec eum aliquis pungat, aut infestat, semper anxius, semperque pavidus vivit, ut duo hi Discipuli, quorum mœror animi, veniebat à conscientia peccati.

Isidor. l. 11. Soliloq.

Sen. Ep. 43

Primam tristitiam peccatum invexit in mundum. Id subtiliter annotavit Bruno Signm. ex sacris literis. Quamprimùm enim invidia cor fratricidæ Cain intravit, & in pectore ejus funestas cudit imaginationes, antequam eas opere compleret, velut nox hyemalis melancholicus, tristisque ambulabat, ut oculos in altum non attolleret, sed terram mœrore turbatus osculari videretur. *Iratus est Cain vehementer, & concidit vultus ejus.* Quid causæ, cur Cain patris sui primogenitus, qui primus hominum terram coluit, communem lucidam faciei frontem tristi obnuberet pallio? Quid habebat? Quis illi robur abstulit? Quis pusillanimem reddidit? Qui velut filius Adam in altissima cœlorum aspirare debebat: Nam 2.

Gen. 4.

Os homini sublime dedit, cœlumque videre
Jussit, & erectos ad sidera tollere vultus;

Poeta.

Ad terræ humilia vultum mentemque cur inclinabat? Cur? Ob unam cædem, quam machinabatur, unum proditionis crimen quod animo volvebat, ad miserum hunc prolapsus fuit statum, unum pravæ cogitationis peccatum omni illum hilaritate privavit, & gravissima potuit implere tristitiâ. *Ubi primùm sibi invisus est frater, statim concidit vultus ejus, quia peccatum, & lætitia simul esse non possunt.* Ita commodè in rem istam doctor, quem dixi.

Bruno Sign. hic.

Mysticam habeo legem illam in Levitico, qua Deus inhibuit, ut in sacrificio pro peccato, nullum adhiberetur oleum. *Non mittet in ea oleum, quia pro peccato est.* Interpretes hujus præcepti, ut videtur non necessarii rationem investigant, Quid refert offerri, vel non offerri oleum in sacrificio pro peccato? Variæ mandati hujus dantur causæ, sed Oleastri ratio doctrinam nostram confirmat, & judicio meo literæ est conformior. *Crediderim hoc ideò factum quoniam oleum jucunditatem & lætitiam significat, solebant enim homines in lætitia sua uti hujusmodi deliciis, juxta illud Matthæi: Tu autem cùm jejunas unge caput tuum, id est, utere signis lætitiæ. Ut ergo ostenderet, peccatorem non debere esse hilarem, neque Deum cum illa hilaritate suscipere corrupta* 3.

Levit. 5.

Oleaster hic.

Matt. 6.

eorum sacrificia, quâ suscipiebat sacrificia justorum, prohibebat Dominus oleum in hujusmodi sacrificiis adjungi, quia nec debet, nec potest vultum hilarem præferre peccator.

4. Vates Jeremias in Threnis mala suæ Reipublicæ, & urbis Jerusalem deplorat excidium. *Servi dominati sunt nostri.* Jam aliâ occasione horum verborum sensum literalem cum nostro Hugone Cardin. exposuimus: sed S. Hieronymi spiritalis expositio ad perpendiculum hîc cadit, ea scilicet, quod propheta spiritualem stragem defleat, & animæ per peccatum subditæ ploret servitutem. *Hic spiritualis animæ ruina, vastatioque describitur*: q. d. *Caro quæ servire debebat, dominata est animæ.* Rectus hic esset ordo, si spiritus mandaret, caro autem obediret, anima regeret, corpus verò serviret: anima autem per peccatum tantam amisit dignitatem, ut ejus sit mancipium, cujus erat regina, ejus captiva, cujus est domina, hæc enim sunt stipendia peccati. Et quid plura? Dicat propheta. *Defecit gaudium cordis nostri, versus est in luctum chorus noster.* Attendit hic gravissimus quidam Interpres Lusitanus connexionem verborum præcedentium cum subsequentibus, & inde concludit, quòd quamprimùm habitatores Jerusalem & Israëlitas omnes peccatum possedit: *Servi dominati sunt nostri*, statim jucunditatis instrumentum versum sit in ploratum & luctum *Versus est in luctum chorus noster*: ita ut non tantum omnis lætitia destituerit eos, sed insuper tristitia cor eorum oppresserit. *Nota non dixisse: Cessavit chorus noster, sed conversus est in luctum*; quo probatur, quod ille, qui tam crudeli domino, nempe peccato servit, habere non possit vel unica hora lætitiam, solis etenim justis vera servatur jucunditas.

Thren. 5.

D. Hier. hic.

Pet. à Figuerea.

5. Propheta regius Psal. 4. distinctionem narrat inter servos Dei, & filios peccati, & ab his incipiens vanam eorum luget occupationem, & insipiens deflet studium. *Filij hominum usquequò gravi corde? Vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Et statim de illis loquitur, qui se totos Dei servitio consecrant: *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine, dedisti lætitiam in corde meo.* q. d. Illi vanitatibus insudant, hi Deo sacrificant. *Sacrificate sacrificium justitiæ*: illi voluptates suas ex fraudibus sæculi venantur;

Psal. 4.

Quæritis mendacium; hi spem suam ex certitudine beatitudinis confirmant: *Et sperate in Domino*; sed non intelligunt, quod cum nobiles sint & illustres *Filij hominum*; in Hebræo *Filii inclyti*; decipiantur: Deus enim magnificat & extollit sibi servientes. *Scitote, quoniam mirificavit Dominus sanctum suum.* Hæc autem gloria, & mirificatio in quo consistit? In eo quod illis proximam sui imprimat similitudinem: *Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine.* Homines igitur, quia homines, suis serviunt vanitatibus: *Filij hominum.* Servi Dei, quia sancti, Dei similitudine gloriantur. Modò videamus, de quo horum gaudere nos oporteat, & esse lætos. Idem David hoc enunciet: *Dedisti lætitiam in corde meo.* Ad novam gratiæ in anima mea reformationem exultavit in gaudio cor meum. Consequentiam audiamus, quam ex his præmissis elicit D. Aug. D. Aug. in Ps. 4.
Signatum dixit in nobis lumen vultus ejus, tanquàm denarius signatur Regis imagine. Non est foris quærenda lætitia ab his, qui adhuc gravi corde diligunt vanitatem, & quærunt mendacium, sed intus ubi signatum est lumen vultus Dei, in interiore enim homine habitat Christus. Gaudium ergo nostrum non ab humana nascatur imagine, qua vanitatibus occupamur, sed ex divina, qua Deo famulamur. Non exultemus (inquit) quod cùm simus homines, in nobis varias vanitatis humanæ revolvamus imagines, hoc quippe tristitiæ præsagium est: *Gravi corde*; sed lætitia cordis nostri fit ex imagine Dei, quam habemus per gratiam, hæc sola quippe debet æstimari, & quæ pondus dat & dignitatem personis, easque summa replet jucunditate.

De filiis Israël, ut notat Cardin. Vitriacus, non legimus quod in Ægypto captivi cantaverint, sed postquàm transgressi sunt mare rubrum, & viderunt Ægyptios mortuos, ilicò canere inceperunt, Deoque gratiarum laudes celebrarunt. *Cantemus Domino &c. Non legimus filios Israel cantasse in Ægypto, sed in deserto submersis Ægyptiis, postquàm mare transierunt.* Rationem expende, quam adducit præfatus auctor, est etenim præclara: *Quomodo enim cantarent canticum Domini in terra aliena? In receptione enim filii prodigi audita est vox symphoniæ, & chori.* Hebræi de patria sua Jerusalem erant extorres, & inter Ægyptios captivi, præferebantque sym-

6.

Exod. 15. Cardin. Vitriac.

symbolum peccatorum, qui propter culpam à domo Dei, ejusque gratia exclusi exulant: quare non expediebat, & nec quidem erat possibile, ut cantarent: talibus enim gaudium non convenit, sed illis, qui cum filio prodigo convertuntur, lacesque repetunt patrios, à quibus aberraverant. Alludit ad festa, & convivia, quibus benignissimus pater filij perditi & prodigi conversionem celebravit, quæ omnia congruenter assumpti nostri doctrinã confirmant, inseparabilem scilicet esse è peccatore tristitiam, nec unquàm convenire cum peccato jucunditatem.

7. Huc facit conceptus S. Petri Chrysol. Virgo SS. Mater Dei & Domina nostra, accepto de incarnatione Filij Dei nuntio, confestim abijt & visitavit cognatam suam Elisabeth, quæ vix audierat vocem Mariæ dulcisonam, & amicam salutationem, cùm ecce continuò: *Exultavit infans in utero ejus;* Joannes inquam, in gratiarum actionem, quod supremus ille & divinus hospes in domum suam advenisset. Porrò quid nobis suggessit infans Joannes, maternis adhuc inclusus visceribus, quod adventum sentiens Salvatoris ac Domini sui, saltus dederit, talesque lætitiæ demonstrationes? Dubium nobis apposité dissolvit Archiepiscopus. *Merito* (inquit) *Ioannes in utero exultavit, quando originis suæ libertatem novit.* Inclusus detinebatur in utero matris puer Joannes, & velut ergastulo culpæ originalis captivus, verum ut primùm ex Christi præsentia se sensit catenis liberum, & in gratiæ libertatem restitutum, mirum in modum exultabat, & dabat signa lætitiæ, qua cor ejus in Domino gaudebat. Ita lætitiæ voluptas gratiæ jungitur, & culpæ tristitia.

Luc. 1.

D. Petr. Chrysol. Ser. de Ioan. Bap.

8. Finem imponat argumento conceptus alius S. Ambrosij, profundam valde tristitiam expendentis, quam rex Herodes in execranda illa cœna demonstravit. *Et contristatus est rex propter jusiurandum.* Scrupulo nimis angebatur, si juramentum non expleret, quo se obstrinxerat puellæ saltatrici, daturum illi quidquid petijsset, de quo concinnè multa sancti ajunt. Contristatus est (inquit S. Ambros.) in pœnam delicti sui, Deus etenim permittit, ut culpa mœrore peccatorum impleat, ita ut faciei tristitia testetur ejus perversitatem. *Quod dicit: Contristatus est rex; non pœnitentia Regis, sed confessio iniquitatis est, quam divina habet consuetudo sententia, ut qui gesserunt impiè, ipsi propriâ confessione se condemnent.* Hoc idem pro delicti mensura contigit duobus his Christi Discipulis, vultus enim eorum tristitia modicam cordis fidem prodebat, ita namque mœror & peccatum sibi conjuncta sunt. *Et estis tristes.*

Marc. 6.

D. Ambr. hic.

O stulti, &c. Mane nobiscum, &c.

CONSIDERATIO V.

Laudem merentur hi duo Discipuli, quòd accepta tam acri reprehensione, charitatis obliti non sunt, & uno eodemque tempore in tolerando tam humiles, & in hospitii sui oblatione tam liberales fuerunt.

MYsticam semper censui metaphoram, qua Spiritus S. per os Salomonis utitur reprehensionem inauri aureæ comparat, ex qua pendere solent pretiosæ, pulchræque margaritæ. *Inauris aurea & margaritum fulgens, qui arguit sapientem, & aurem obedientem.* Varias his verbis expositiones tribuunt Interpretes, quas Salazar libri hujus doctissimus commentator profert: ego, concessa mihi ab ipso veniã, novam superaddam Videtur autem mihi tale esse, quod dicit, Spiritus S. Quando reprehensio facta cadit in virum docilem, mitem & prudentem, tam grata est, tantique fit, quanti fieri solent à mulieribus inaures aureæ, margarita fulgentia, lapides pretiosi, gemmæque ditissimæ. Sed ne sine fundamento procedamus in SS. Literis, meminerimus quid actum sit inter sacerdotem Aaron, & populum Israël, quando hic ab illis mulierum inaures aureas expetijt, ex quibus vitulum conflavit, quem illi tam ardenter fieri postulabant. Hoc autem eo consilio fecit, (prout boni notarunt Interpretes) ut per hoc eos à tam pernicioso diverteret proposito, sibi persuasum habens, quod cum feminæ gemmas suas & monilia, tam cara habe- 1.

Prov. 25.

Exod. 32.

haberent, ne per hoc illis defraudarentur, à sententia desisterent; quamvis non contigerit, ut sperabat: quia, sicut advertit Oleaster, licet inaures maximâ soleant difficultate mulieres largiri, propter pretium, in quo illas habent; ilicò tamen libentissimè ea ornamenta ad illum effectum tradiderint: *Si ab uxore, aut filia monile auferas ad bonum aliquod, vix tota die fletum, & turbationem domus compescere poteris, nunc verò tam facilè se pretiosis spoliari permittunt ad idola.* Præmissa breviter hac doctrina, non videtur hæc mea interpretatio esse violenta, secundùm verborum sonum, immò verò intentioni Spiritus S. valde conformis; his etenim & similibus comparationibus persuadere nobis intendit, ut correptionem humiliter audiamus, quando qui potest, & auctoritate ad hoc valet, nos redarguit, eumque tanti faciamus, quanti monile pretiosissimum, gemmasque valoris infiniti facere solemus, & tantâ voluptate verba justa reprehensionis nostris insonent auribus, quantâ mulieres auribus muræenulas aureas appendunt, nec non ita gratos exhibeamus nos reprehensori, ac si de manu ejus monile quoddam pretiosum, accepissemus.

Oleast. hic.

2\. Sub figura trium Angelorum apparet Deus Abrahæ, aitque illi, sibi propositum esse, totam delere Sodomam: cùm autem Patriarcha cerneret, quod eò versus tenderet, detinens illum, ait: *Absit à te, ut rem hanc facias, & occidas justum cum impio* Domine, nullatenùs hoc feceris, cohibe manum, & siste pedem, nimis etenim durum videtur hoc animi propositum, quo totam hanc evertere civitatem, in qua certissimè justi vivunt saltem aliqui. D. Chrysost. censet hanc Abrahæ solicitudinem spectasse nepotis sui Lot servationem, qui ibidem sedem habebat, & quamprimùm intellexit de perdenda illa civitate Dei sententiam, obvius occurrit, velut bonus patruus & integerrimus amicus, ne Lot cum alijs periret. *Propter fratris filium.* Elegans est hæc ratio, veruntamen intento nostro non respõdet. Sed nobis servit Abbatis Ruperti, commentatio, eaque laude digna. Arbitratur nempe, quòd Abraham voluerit quasi Deum reprehendere, & velut apertè dicere: Domine, vide quid agas, nec enim tibi vertetur hoc decori, nimis enim judicabitur esse severum, totam illam destruere civitatem, in qua nonnulli morantur justi, nec rationi quadrat, ut propter peccatorem luat justus. Expendit doctor hic, quàm patienter & humiliter Deus Abrahæ rationes audierit, & quasi victus postulatis illius concesserit. Notemus ejus verba, merentur enim expendi. *Dominus Deus monitorem non aspernatus, & quodammodò arguentem non dedignatus, singulis ejus propositionibus concedit, dicens: Dimittam.* Tantum aberat, ut Deus in malam partem acciperet reprehensionem, seu monitionem Abrahæ, ut & illam benignus audierit, & illum honoraverit, & rationes ejus admiserit, divinæ licet sententiæ contrarias. Salutare nobis præbetur hîc documentum: si namque Deus, cùm supremus sit omnium Dominus, creaturæ suæ non aspernatus fuit reprehensionem, quinimmò & objurgatori beneficia contulit, potiori nos jure, quando superiores non reprehendunt, humiliter eorum debemus pati correptiones, nosque, quo modo fieri potest, gratos ostendere?

Gen. 18.

Chrysost. Ho. 42. in Gen.

Rupert. l. 6. c. 4.

3\. De Joseph narrat S. Scriptura: *Accusavit fratres suos apud patrem crimine pessimo*; eoque tam enormi, ut Hebraicum verbum *Dibbaram*, Latinè significet *Infamiam malam*, delictum infame; quod Rupert opinatur fuisse bestialitatis, cum ovibus. S. Thomas, Hugo de S. Victore, & Abulens. sentiunt, quod patriarchis illis scintilla lascivi ignis Sodomorum adhæserit, quodque S. textus peccatum hoc subticuerit. Veruntamen cum venia tam gravium Doctorum, placet modò sequi placitum aliorum, quos refert Lyranus, dicentium, quod Joseph non omnes fratres suos accusavit crimine pessimo, sed solum Ruben, fratrem suum primogenitum, ob crimen incestûs, quod contra venerandos patris sui canos commiserat. Addit autem non esse inconveniens dicere, quod multos accusaverit, cùm unũ tantum accusaverit, etenim locutio est Rhetorica, dicta *Sinecdoche*, quæ frequens est in sacra Scriptura, prout ejus exemplis probant auctores. Hac constitutâ doctrinâ, quæro nunc: Quomodo Ruben accepit hanc fratris sui minorennis accusationem? Num graviter tulit? Num idcircò illi multum infensus fuit? Num vindictam expetijt?

Gen. 37.

tijt? Nullo modo: immò verò, si Scriptura attentè legatur, patebit, quod ex cunctis fratribus Ruben illi fuerit magis addictus, & amicus. Probatur primò, cùm enim omnes in sanctissimi juvenis necem fratres conspirarent, solus Ruben se opposuit, per-
Gen.37. suasitque, ne quid tale committerent. *Nitebatur Ruben liberare eum de manibus eorum, & dicebat: Non interficiatis animam ejus, nec effundatis sanguinem.* Deinde quando Ruben reversus ad puteum, Joseph non invenit, in quo reliquerat eum, velut exanimis, præ dolore scidit vestimenta sua, seque quasi sanguinis reum accusavit dicens: *Puer non comparet, & ego quo ibo?* Tandem quando fratres venditionem Joseph agitabant, solus aberat Ruben, quia verò de venditione conscius non erat, dum eum non invenit, supra quam dici potest, expavit, qui si præsens adfuisset, eorum consilio non acquievisset.

Quærit eruditissimus Lyranus, quonam abierat Ruben? Respondet: *Abierat ad quærenda pascua meliora, ut fratres suos faceret elongare à fovea, in qua erat Ioseph, ut sic eis absentibus, melius posset eum extrahere, & reddere patri suo.* Quomodo ergo tot amicitiæ & benevolentiæ signa demonstrara Josepho à Ruben, quem ille apud patrem accusaverat, & ut reprehenderetur fecerat? Immò idcircò Ruben tam acriter partem Joseph defendit, quia cognovit, quod ille, qui defectus ejus primus notaverat, accusaverat, & emendatos cupiebat, verus esset ejus germanus, & majorem mereretur præ alijs amorem. Itaque Ruben operi bono gratus, quod Joseph illi præstiterat, hoc rependere conabatur.

4. Memini verborum, quæ dixit olim
Num.10. Moyses Hobab filio Raguel Madianitæ cognato suo: *Noli nos relinquere, &c. eris ductor noster Cumque nobiscum veneris, quidquid optimum fuerit ex opibus, quas nobis daturus est Dominus, dabimus tibi;* quandoquidem regio hæc ita tibi perspecta sit, amabo te, comitare nos, ut luce tuâ, tuoque ductu ad terram perveniamus promissionis, & optimarum terræ frugum, quas Dominus daturus est nobis. Quæro, in quibus Moyses consilio ductuque indigebat Hobab, quem columna ignis, & nubis, vel ipse Deus in ea præcedebat? Verè non indigebat. Quare ergo tam humanum, tamque supplicem se illi exhibebat? Dicant alij, quod benè dictum judicaverint, ego ex doctrina Oleastri propositæ difficultatis solutionem eliciam. *Iudæi dicunt hunc Chobob fuisse socerum Moysi.* An ergo quia idem fuit, quem Scriptura alio loco Oleaster. his.
vocat Jethro socerum Moysi, idcircò tanta humanitate & comitate illum excepit? Vix capio. Contrarium secundùm bonam rationem facere debuisset; quia (ut constat ex SS literis) publicè, graviterque illum reprehenderat, culpæ reum insimulaverat, stultumque redarguerat, quando dixit: *Non bonam rem facis, stulto labore consumeris.* Quid Exod.18.
acerbius, quàm Prælatum coram subditis suis arguere, sapientem quasi stultum reprehendere, & justum tanquàm criminosum? Sedato ergo vultu, & humili mente pertulit Moyses hominis in omnibus inferioris judicium & increpationem, & tantum abfuit, ut ex ejus reprehensione excandesceret, ut pro gratitudine, omni datâ occasione, cùm honore, & amicitiæ signis eum exceperit. Hoc ego mysterium hic noto, quod eruditissimus Oleaster advertit, quàm enixè Moyses illum rogaverit, quem Hebræi, indubitanter volunt fuisse ejus socerum, alio nomine Jethro, qui prius tam acriter illum redargueràt: salutaris etenim reprehēsio honorē omnem meretur.

Creat Dominus Saul in regem, & hoc ei 5.
primum per Samuelem prophetam suo nomine injungit, ut refractarios quosdam peccatores, nimirùm Amalecitas severissimè puniat. *Me misit Dominus ut ungerem te* 1.Reg.15.
in regem super populum ejus. Nunc ergo audi vocem Domini: Vade & percute Amalec, & demolire universa ejus, &c. Suscepit regni clavum Saul, sibique persuasit non expedire, quod ejus initia essent tam severa, immò verò convenire ejus conservationi, quod paululum conniveret, & quibusdam ex his Dei inimicis concederet cum vita libertatem. Insipiens planè propositum (fateor) & ut tale damnatur à S. Scriptura. Sed hoc considerandum mihi occurrit, utrum Sauli post tam stultum susceptum consilium inter tantos non occurrerint nisi Cinæi, posteri Jethro, ut illis parceret, quibus & præcepit, ut urbe discederent, nisi eandem cum cæteris mortis vellent subire sententiam, & rationem tanti beneficii, quod illis

illis præstabat, dans dicebat: *Tu enim fecisti misericordiam cum omnibus filiis Israel, cùm ascenderent de Ægypto?* Sed cupit animus intelligere, quam misericordiam præstiterint Cinæi Israëlitis ad terram promissionis tendentibus. SS. Interpretes evolvi, & inveni in Abbate Ruperto, hanc nimirùm fuisse misericordiam: *Quando Iethro dixit Moysi:* (*Rupert.*) *Non bonam rem facis, stulto labore consumeris;* hoc est, quando Jethro Moysem de inordinato suo regimine corripuit. Si Saul ergo tot elapsis annis benevolum se placidumque posteris Jethro exhibuit pro correptione, quâ Jethro Moysi consulere voluit, quid mirum, quod vir sanctus Moyses, qui in omnibus tantum à Saule differebat, ex consideratione tam boni operis, quod à socero receperat, tam gratum se ostendat, illum magnifaciat, honoret, & veneretur?

6. Obtulit vir quidam filium suum lunaticum Christi Discipulis, ut curarent eum, sed non potuerunt, quare ipsi Christo præsentavit curandum, ut quod Apostoli non poterant, ipse facere dignaretur. Tunc (*Matt 13.*) Christus exclamabat: *O generatio incredula & perversa! quousque ero vobiscum? usquequò patiar vos? Afferte huc illum ad me Et increpavit illum Iesus, & exiit ab eo dæmonium, & curatus est puer ex illa hora.* Et addit Evangelista: *Tunc accesserunt Discipuli ad Iesum.* Cardin Hugo notat hanc verborum connexionem; *Tunc;* & quærit, quando fuit hoc *tunc*, quo Discipuli Christum convenerunt? Et respondent aptè in rem nostram: *Post increpa-* (*Iob 5 Hugo Cardin. hic.*) *tionem accedunt, & non fugiunt. Increpationem Domini ne reprobes, quia ipse vulnerat, & medetur, percutit, & manus ejus sanabunt* Quando Dominus Discipulos tam acriter increpaverat, dixeratque, quod ob incredulitatem suam, & modicam fidem infirmum hunc curare non potuissent: *Tunc* humiliores ad Christum accedunt, *Tunc* illi se submittunt, & majore cultu venerantur. In illis impletur, quod Spiritus S dixit per Job, divinas ne spernamus reprehensiones, semper etenim ad nostram diriguntur salutem, qui cùm punit, hoc facit, ut emendet, cùm si vulnerat, hoc agit, ut sanet.

7. Obsignemus hunc discursum elegante Gregorii Magni conceptu, quo binas confert inter se sententias, unam Apostoli Petri, & alteram Apostoli Pauli ejus collegæ. Literas dat S. Petrus fidelibus primitivæ Ecclesiæ, sed potissimùm Calatis, quos ad perseverantiam in fide hortatur, & profectum in virtute suadet, additque ut recordentur eorum, quæ S. Paulus in epistolis suis sapientissimè scripsit *Satagite immacula-* (*2 Petr. 3.*) *ti, & inviolati ei inveniri in pace, & Domini nostri longanimitatem salutem arbitremini, sicut & charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis, sicut & in omnibus epistolis.* Petrus Paulum vocat fratrem, eumque sibi charissimum. Hic nunc siste, & memineris illorum verborum D. Pauli ad Galatas, quibus loquitur de S Petro: *In faciem* (*Galat. 2.*) *(inquit) ei restiti, quia reprehensibilis erat;* & corripi merebatur. Non refert bonus nunc asserere, an Petrus peccaverit, necnè, in eo singulariter, de quo D. Paulus eum redarguit, hoc saltem certum habemus, quod mortaliter non peccaverit. Ad rem comparat nunc D. Greg. has duas sententias Petri, & Pauli, & admiratur, nec immeritò, doctrinas utriusque tam sibi repugnantes: Paulus etenim affirmat de Petro, quod reprehensibilis fuerit, & ut talem redarguerit, & Petrus de Paulo scribit, quod in omnibus quæ docuit, & scripsit, fuerit admirabilis. *Ecce Paulus in epistolis suis scripsit Pe-* (*Gregor. Hom 18. in Ezech.*) *trum reprehensibilem, & ecce Petrus in epistolis suis asserit Paulum in his, quæ scripsit, admirandum;* quasi Petrus obligationi satisfaceret, quâ teneri se judicabat, ob acceptam à Paulo reprehensionem, & justè quidem: maxima namque gratitudo, parva est erga opportunè factam correptionem. Et quia Discipuli, quos Christus hodie reprehendit, veritatem hanc cognoverunt, idcircò non solùm gratam eam habuerunt, quamvis à peregrino factam, sed insuper, dum ei hospitium præparant, mensamque apponunt, exhibent se gratiores. *O stulti, &c. mane nobiscum.*

Et factum est, dum recumberet cum eis, accepit panem & benedixit ac fregit, & porrigebat illis, & aperti sunt oculi eorum; & cognoverunt eum.

CONSIDERATIO VI.

Princeps Christianus sui muneris obligationi non satisfacit, si panem sibi non subtrahat subditis suis dividendum, sibi quoque deesse non patiatur, ut eorum provideat alimonia.

1. ACceptavit Christus eorum oblationem, intravit cum illis, ad mensam resedit, panem sumpsit, benedixit, fregit, illisque dispertiit. Addit autem Evangelista, quod quem hucusque non cognoverant, quia *oculi eorum tenebantur, ne eum cognoscerent*, in fractione tamen panis agnoverint: *Et cognoverunt, &c.* Interpretes multas hic congerunt rationes, ob quas tunc magis, quàm alias Christum cognoverint: videat illas apud ipsos curiosus Lector. Meo judicio, causa hujus illa fuit, vel esse potuit, quam S. Lucas indigitat, nimirùm quod panem diviserit, eisque manducandum porrexerit: *Et porrigebat illis*; sibi verò nihil sumebat: hunc etenim sensum habet hoc verbum: *Porrigebat*; nam significat continuationem in dando ejus, qui magis distribuendo, quàm comedendo detinebatur. Robur accipit meus conceptus ex eo, quod iidem Discipulis narrarent, quæ gesta fuerant inter ipsos & divinum suum Magistrum; *Quomodo cognoverunt eum in fractione panis*; hoc est, cognoverunt eum quis esset, quando notarunt quod oblitus sui, totum se eorum obsequio impenderet, sibique buccellam panis subtraheret, quem illis porrigeret. Ex quo concludo, verum eum esse Principem, & superioris à Deo statuti debito satisfacere, qui immemor sui, totus in procuranda suorum salute occupatur, & sibi panis fragmenta subtrahit, ut illis subditos pascat. Progrediamur ad S. Scripturam & SS. Interpretum doctrinam.

2. Quam insignis princeps, & planè divinus Gubernator extitit Nehemias, qui de se confitetur, quod toto duodennio cum imperio præfectus terræ Juda, tam non divitias suas ex officio auxerit, ut etiam ex illo in summam dilapsus sit paupertatem: nam præterquam quod salarium sibi non usurparet, suis sumptibus muros ædificaverat, & regni ministros aluerat. Audite, quæso, ejus de se testimonium: *Memento mei, Deus meus in bonum, secundum omnia quæ feci populo huic.* Testis etenim Deus, quam mihi parcus fuerim, ut illis essem liberalis, mihi denegaverim, ut illi abundarent. Hic est, ita hic erat optimus rector, quia optimus fuit dispensator. Quas autem, dicito mihi, conditiones habere debet is, ut bonus sit? Ferat sententiam gloriosus Doctor S. Hieron. *Optimus dispensator est, qui sibi nihil reservat.* Ille meritò vocatur probus superior, & fidelis dispensator, qui multò citius in officio suo pauper fit, quàm opulentus, & sibi non satisfacit, immò deesse patitur, ut suis subveniat, quia ut dixit Plato: *Omnis magistratus non sibi utilitatem quærit, sed subditis.* Regiminis officium, si debitè persolvatur, non illi prodest, qui administrat, sed potiùs subditis, quibus administrat. Itaque solus ille censendus est fidelis minister, qui propriâ substantiâ publicis succurrit necessitatibus; sibi non consulit, ut illis consulat, qui ad eius curam pertinent. 2. Esdra 5. D. Hieron. ad Nepotian. Plato 2. Dialog. Reip.

3. In illa electione summi sacerdotis *dederunt Moysi omnes Principes virgas per singulas Tribus*, sed sola virga Aaron refloruit. *Turgentibus gemmis eruperant flores, qui foliis dilatatis in amygdalas deformati sunt.* Hæc est illa virga, quam elegit Deus, & Dominus ejus, qui ad officium assumptus fuit. Hoc expendo, quod electi virga fructus protulit, & non aliæ. Puto quod ego aliter hæc ordinassem, sic nimirùm, ut Sacerdoti nihil daretur, gratiaque fieret rejectis, & repulsis. In quo fundas, Pater mi, talem discursum? Quod electo suo sufficiat electio, rejectis autem & non admissis debeantur flores & fructus, quibus repulsam suam consolentur. Hoc primâ facie ita videtur: Deus nihilominùs oppositum fecit, & nemo dubitat, qui optimè scierit, quid faceret. Quare ergo sola electi virga fructus germinat? Respôdeo apposite, inquit Rudolphus Flaviacensis, quia fructus ille, qui electo dabatur, non erat illi servandus, sed subditis distri- Num. 17.

Rudolph. hic. distribuendus. *Non ut amygdalas reservaret, sed ut inter sibi commissas oves distribueret.* Itaque ex patris hujus opinione, fructus, quem virga ferebat, non erat pro domino, sed ut aliis divisim distribueretur, sub hac quippe pensione Deus Principibus bona concedit, ut illa in subditos erogent. Quod nobis figura prætulit, impletum hodie cernimus in supremo & vero Sacerdote Christo ac Redemptore nostro, qui simul & habere panem in manibus, & eundem Discipulis suis erogare cœpit, quo manifestè testatus est se esse Filium Dei, & legitimum eorum Dominum.

4. Excellens est quidam Theodoreti conceptus. Expendit hic, quod Princeps Josue dividens terram Chanaan, quam gladio tulerat. Tribubus Israël, nullam sibi regionem servavit, & nullam habuisset, nisi reliqui ex urbanitate locum illi ad habitandum designassent: *Cùmque complesset sorte dividere terram singulis per Tribus suas, dederunt filii Israel possessionem Iosue, filio Nun in medio sui.* (Iosue 19) Hæc res dubitationem injecit Theodoreto, utrum Josue bonum in divisione ordinem servaverit: etenim primò debuisset sibi consuluisse, & commodum elegisse locum, cùm princeps esset, & illius populi dux, & postmodùm aliis sortem suam distribuisse, nec omnem illis regionem dividere, sibi verò nullam partem reservare. Theodoreti est hoc dubium: *Quare Iosue cùm aliis terram dispertiret, sibi non distribuit aliquam portionem?* (Theodor. q. 17. in Iosue.) Ipsius quoque est responsio auctore suo digna *Imitatus est in eo modestiam Domini. Extremam itaque expertus est inopiam, ita ut ne domum quidem haberet, ubi reclinaret caput suum. Docuit item eos, qui in aliquo magistratu sunt constituti, non suis commodis, sed utilitati subditorum inservire debere.* Cùm Josue præfiguratio fuerit Salvatoris, & ejus nomen Jesu habuerit, ex tunc modestiam Domini imitatus est, suo similiter exemplo monens in dignitatibus locisque sublimioribus constitutos, ut sui immemores, subditorum saluti diligenter invigilent, & si cogat necessitas, buccellam panis sibi suffurentur, ne alii famis inopiâ pereant.

5. Quàm præclarus extitit Prælatus Doctor gentium S. Paulus, qui de se fatetur, quod discipulos suos dilexerit, ut nutrix filios suos: *Tanquam si nutrix foveat filios suos.* (1. Thess. 2.) Estis vos filii mei, & ego mater vestra. Notat concinnè Divus Ambrosius, quod Apostolus non se comparet nutrici filios alienos foventi, sed matri, quæ proprios alit. *Filios suos.* Et ratio fuit, quia nutrix, quamvis filios alat, si alieni fuerint, ob lucrum id facit, & nequaquam ex amore, magisque ut sibi prospiciat, quàm ut illis alimoniam præbeat, in matre verò non potest aliud quæri lucrum, quàm voluptas filios educandi: *Alienos quando nutrit mulier, pro mercede, non ex amore, proprios verò ex dilectione.* (Ambros. apud Magistrum in Pau.) Tales vult Deus, ut sint Ecclesiæ suæ Prælati, & populi sui Principes, nimirùm ut matres se præstent subditorum, & non nutrices, qui cum propriæ substantiæ, & vitæ incommodo subditos alant, nec ullum ab illis commodum sibi vendicent: *Tamquam si nutrix foveat filios suos.* Quocirca dicebat S. Augustinus quod Prælatus habeat duo officia, vel duplicem obligationem, unam ut sit Christianus, alteram ut sit Pastor, Christianus sibi, Prælatus subditis: *Quod Christiani sumus, propter nos est, quod Præpositi sumus, propter vos est*; (D. Aug. l. de Pastor. c. 1.) hoc est, ut sint benigni illis & blandi, delicias & alimenta administrantes, quod est pascere, duri autem & severi sibi, propriam contemnentes commoditatem, & hoc est esse Christianum.

6. Sed dolendum ita sortes immutari, ut cùm Principes, & Prælati (siquidem verum sit, quod utrumque habeant, ut & sint Christiani, & Pastores) sibi sint Pastores, & sibi studeant ut opiparè vivant, quamvis ovium suarum hoc fiat impendiis, & ovibus sint Christiani, volunt etenim ut illæ jejunent, pœnitentiæ opera faciant, virtutem colant, & siquidem eas noverint, non alio fine fit hoc, quàm ut fructus colligant, atque ex illis lucrentur. Hoc sensu declarat Cardin. Vitriacus illa verba Psalmistæ: *Posuerunt Ierusalem in pomorum custodiam.* (Psal. 78.) Quasi dicat: Hoc fecerunt cum Jerosolymæ, quod custodes pomorum faciunt tentorio, in quo illa servantur: quamprimum enim fructus collegerunt, quos in illo reposuerant, abeunt, illudq; ut perditum relinquunt: *Custodes pomorum collecto fructu recedunt.* (Vitriac. ser. 3. Dom. 21. post Oct. Pentec.) Tales vivunt plures Ecclesiæ Prælati, propter peccata nostra, qui nõnisi propriæ incumbunt utilitati, idque in tantum,

SACRI ORACVLI LOCI QVI IN HOC OPERE CONTINENTVR ET EXPLICANTVR.

543

Littera T. *Tractatum denotat,* C. *Considerationem,* N. *Numerum marginalem. Ubi vero habetur Littera* T. *tantum denotatur exordium.*

Ex veteri Testamento.

Cap. II.

Cap. III.

Cap. IV.

Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum. T.19, C.6, N.2

Cùmque essent in agro, consurrexit Cain adversus fratrem suum Abel. T.17, C.6, N.2.

Maledictus eris super terram. T.10, C.5, N.2

Cùm operatus fueris eam, non dabit tibi fructus suos. T.23, C.6, N.7

Vagus & profugus eris. T.8, C.5, N.3

Omnis qui invenerit me, occidet me. T.13, C.3, N.2, T.16, C.4, N.2

Ædificavit civitatem. T.19, C.2, N.6

Seth natus est filius, quem vocavit Enos. T.8, C.6, N.2

Cap. V.

Ambulavit Henoch cum Deo, & non apparuit. T.19, C.6, N.3

Cap. VI.

Videntes filii Dei filias hominum, quod essent pulchræ. T.11, C.5, N.2, T.12, C.2, N.1

Gigantes erant super terram. T.23, C.2, N.3

Videns Deus quod multa malitia hominum esset in terra. T.17, C.2, N.1

Tactus dolore cordis intrinsecus T.1, C.2, N.5.

Noë vir justus atque perfectus fuit in generationibus suis. T.1. C.4, N.2

Corrupta est terra coram Deo. T.17, C.3, N.4

Fac tibi arcam de lignis lævigatis. T.13, C.6, N.3

Cap. VIII.

Egredere de arca tu & uxor tua. T.7, C.5, N.2

Cap IX.

Quod cum vidisset Cham pater Chanaan, verenda scilicet patris sui esse nudata. T.8, C.6, N.3

EX GENESI.

Maledictus Chanaan servus servorum erit fratribus suis. T.18, C.3, N.10

Cap. XI.

Cùm proficiscerentur de Oriente invenerunt Campum in terra Sennaar, & habitaverunt ibi. T.12, C.5, N.4

Cœperunt hoc facere, nec desistent à cogitationibus suis donec eas opere compleant. T.7, C.4, N.3

Vixitque Thare septuaginta annis & genuit Abraham. Et facti sunt dies Thare ducentorum quinque annorum, & mortuus est in Haram. T.5, C.1, N.4

Cap. XII.

Magnificabo nomen tuum. T.15, C.1, N.2.

Erat autem Abraham septuaginta quinque annorum quando egressus est de Haram. T.5, C.1, N.4

Egressi sunt ut irent in terram Chanaan, T.4, C.4, N.3

Perrexit Abraham vadens & ultra progrediens ad meridiem. T.7, C.1, N.2

Quidnam est hoc quod fecisti nobis? T.16, C.5, N.3

Cap XIII.

Erat dives valde in possessione auri & argenti. T.15, C.2, N.1

Dixit Dominus ad Abraham, postquàm divisus est ab eo Loth: leva oculos tuos, & vide, &c. omnem terram quam conspicis tibi dabo. T.12, C.6, N.2

Cap. XV.

Noli timere Abraham, ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis. T.4, C.6, N.2

Apparuit Clibanus fumans & lampas ignis transiens inter divisiones illas. T.21, C.5, N.3

Cap. XVI.

Dixit Sarai ad Abraham: inique agis contra me, ego dedi ancillam meam in sinum

num tuum, quæ videns quod conceperit despectui me habet. T.10, C.1, N 3

Appellavit puteum istum puteum viventis & videntis. T.14, C.12, N 1

Cap. XVIII.

Domine si inveni gratiam in oculis tuis, ne transeas servum tuum.

Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus est, & peccata eorum magna valdè, descendam igitur & videbo. T.4, C.4, N.7

Cap. XIX.

Surge, tolle uxorem tuam, & duas filias, quas habes, ne & tu pariter pereas in scelere Civitatis. T 16, C 4 N 3

Dissimulante autem eo, apprehenderunt manus ejus, eduxeruntque eum & posuerunt extra Civitatem. T.6, C.1, N 2

In monte salvum te fac, ne & tu simul pereas. T.1, C.2, N.1

Respiciens uxor post se, versa est in statuam salis. T.9, C 2, N 8, T.14, C.6, N 3

Ascenditque Loth de Segor, & mansit in monte. T.6, C.1, N.2

Viditque favillam ascendentem de terra quasi fornacis fumum. *ibid.*

Cap. XXI.

Omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem ejus T.18, C.2, N. 4

Et increpavit Abimelech propter puteum aquæ, quem vi abstulerant servi ejus. T. 10, C.1, N.2

Cap. XXII.

Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Isaac, & vade in terram visionis, ibi offeres eum in holocaustum super unum montium, quem dixero tibi. T.11, C.1, N.3, T.23 C 4, N.2

Igitur Abraham de nocte consurgens, &c. T.7, C.2, N.3

Expectate hic cum asino: ego autem & puer illuc properantes, postquam adoraverimus, revertemur ad vos. T.33, C.2, N 3.

IN GENESI.

Cumque alligâsset Isaac filium suum, posuit eum in Altare super struem lignorum.

Extendit manum. T.23, C.1, N 3

Vidit post tergum Arietem, cornibus hærentem inter Vepres, quem assumens, obtulit holocaustum pro filio T.19, C.4, N.5

Benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas Cœli, & velut arenam quæ est in littore maris. T 21, C 2, N 5

Reversus est Abraham ad pueros suos, &c. T.21, C.3, N 8

Cap. XXIII.

Audi nos Domine, Princeps Dei es apud nos T.23, C 1, N 4

Surrexit Abraham, & adoravit populum terræ. T.23, C.1, N.4

Cap. XXIV.

Cave, ne quando reducas filium meum illuc. T.10, C.2, N.4

Igitur puella cui dixero: inclyna hydriam tuam ut bibam, & illa responderit: bibe, quin & camelis tuis dabo potum, ipsa est quam præparâsti servo tuo Isaac, & per hoc intelligam, quod feceris misericordiam cum Domino meo. T.2, C.5, N.3, T.12, C.6, N.4

Postquam autem biberunt cameli, protulit vir inaures aureas, appendentes siclos duos, & armillas totidem pondo siclos decem. T.12, C.6, N.4

Cap. XXV.

Qui habitabat juxta puteum viventis & videntis. T.14, C 2, N 1

Jam tempus pariendi venerat, & ecce gemini in utero ejus reperti sunt. Qui prior egressus erat, rufus erat, &c. Protinus alter egrediens plantam fratris tenebat manu. T.5, C.6, N 5

Da mihi de coctione hâc rufâ, quia oppidò lassus sum. T.7, C.4, N.5

Cap. XXVI.

Ne descendas in Ægyptum. T.3,C.3,N.7
Benedixitque ei Dominus. T.23,C.2,N.2
Sit juramentum inter nos, & ineamus fœdus, ut non facias nobis quidquam mali, sicut nos nihil tuorum attigimus, nec fecimus quod te læderet, sed cum pace dimisimus auctum benedictione Domini. T.14,C.1,N.6
Recede à nobis, quia potentior nobis factus es. *ibid.*

Cap. XXVII.

Nunc ergo fili mi acquiesce consiliis meis, &c. & benedicat tibi antequam moriatur. T.4,C.6,N.3
Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni. T.24,C 1,N.2
Benedixique ei & erit benedictus. T.13,C.3,N. 6
Fratri tuo servies. T.4,C.3,N.6

Cap. XXVIII.

Cùmque venisset ad quemdam locum, & vellet in eo requiescere post solis occubitum, tulit de lapidibus, qui jacebant, & supponens capiti suo, dormivit in eodem loco. T.22,C 2,N.3
Vidit in somnis scalam stantem super terram, & cacumen illius tangens cœlum, & Dominum innixum scalæ. T.22,C.5, N.8
Vidit Dominum innixum scalæ. T.21,C.3,N.5,T.22.C.5 N.8
Verè Dominus est in loco isto, & ego nesciebam. T.6, C.6, N.3

Cap. XXIX.

Profectus ergo Jacob, venit in terram Orientalem. T.22,C.5,N.2
Et os ejus grandi lapide claudebatur. T.1, C.1,N.7

Cap. XXXI.

Video faciem Patris vestri, quod non sit ergà me sicut heri & nudiustertius. T.13,C.5,N.3
Surrexit itaque Jacob, & impositis liberis, ac conjugibus suis super camelos, abiit. *ibid.*
Noluit Jacob confiteri socero suo quòd fugeret. T.20.C.4,N.3
Cur furatus es Deos meos? T.15,C.3,N.4

Cap. XXXII.

In baculo meo transivi Jordanem istum, & nunc cum duabus turmis regredior. Erue me de manu fratris mei Esau, quia valde eum timeo. T 16,C.2,N.3
Transivit vadum Jaboc. T.3,C.1,N.5
Non dimittam te nisi prius benedixeris mihi. T.1,C.6,N 5,T.15,C 2,N.6,T.18,C.2,N.4,T.23,C.6,N.3

Cap. XXXIV.

Egressa est Dina filia Liæ, ut videret mulieres regionis illius. T.4, C 4,N.2
Ut videret mulieres regionis illius. T.12, C.2,N.2
Quam cùm vidisset Sichem filius Hemor, adamavit eam, rapuit, & dormivit cum ea, vi opprimens virginem. T.12.C.2,N.3
Turbâstis me & odiosum me fecisti Chananæis, & Pharisæis, & habitatoribus terræ hujus: nos pauci sumus, illi congregati percutient me. T.23,C.2,N.8

Cap. XXXV.

Abjicite Deos alienos qui in medio vestrî sunt, &c. dederunt ei omnes Deos alienos quos habebant, & inaures, quæ erant in auribus eorum: at ille infodit illa subter terebinthum, quæ est post urbem Sichem. T.9,C.1,N.5,T.23,C.2,N.8
At ille abscondit ea subter terebinthum. T.14,C.6,N 4,T 3,C.5, N.5
Mortua est ergò Rachel. T.14,C.4,N.4

Cap. XXXVII.

Accusavit fratres suos crimine pessimo. T. 24,C.5,N.3

Nite-

Nitebatur liberare eum de manibus eorum *ibid.*

Descendam lugens in infernum, T. 21. C. 1. N. 3.

CAP. XXXVIII.

Qui agnitis muneribus, ait: Justior me est quia non tradidi eum Sela filio meo, T. 19, C. 1, N. 4

Cap. XXXIX.

Injecit domina sua oculos suos in Joseph, T. 10, C. 4, N. 2, T. 18, C. 2, N. 2

Dormi mecum, T, 18, C 6, N. 1,

Per singulos dies mulier molesta erat adolescenti, T. 17, C. 2, N. 2

Relicto in manu ejus pallio egressus est foràs, T. 14, C. 6, N. 2

His auditis, & maritus nimium credulus verbis uxoris, iratus est valde, tradiditque Joseph in carcerem, T. 4, C. 4, N. 8

Cap. XLII.

Quasi ad alienos durius loquebatur, T. 1, C. 6, N 5

Fratrem vestrum minimum adducite ad me, ut sciam quod non sitis exploratores, & istum qui tenetur in vinculis recipere possitis, ac deinde quæ vultis emendi habeatis licentiam, T. 3, C. 3, N 10

Merito hæc patimur quia peccavimus in fratrem nostrum, T 5, C. 3, N. 10

Contemplatus pecuniam in ore sacculi, T. 12, C. 1, N 3

Non descendet filius meus vobiscum, T. 20, C. 4, N. 4, T. 3, C. 3, N. 10

Cap, XLV.

Ego sum Ioseph frater vester, T. 24, C. 2, N. 5

Festinate & ascendite ad patrem meum, & dicite ei: hæc mandat filius tuus Joseph, Deus fecit me Dominum universæ terræ Ægypti: descende ad me, ne moreris, T. 10, C. 6, N. 2

Cap. XLVI.

Profectus igitur Israël cum omnibus quæ

habebat, venit ad puteum juramenti, & mactatis ibi Victimis Deo patris sui Isaac, audivit eum per visionem noctis vocantem se, & dicentem sibi: ego descendam tecum, T. 21, C. 3, N. 3

Cap. XLVII.

Et alebat eos, omnemque domum patris sui, præbens cibaria singulis, T. 13, C. 2, N. 3.

Cap. XLVIII.

Confortatus sedit in lectulo, T. 21

Mihi enim, quando veniebam de Mesopotamia, mortua est Rachel in terra Chanaan in ipso itinere, eratque vernum tempus: & ingrediebar Ephratam, & sepelivi eam juxta viam Ephratæ, T. 15, C. 2, N. 2

Cap. XLIX.

Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, & principium doloris mei, prior in donis, major in imperio, T. 2, C. 3, N. 1

In consilium eorum non veniat anima mea, & in cætu eorum non sit gloria mea, T. 15, C. 2, N. 3

Maledictus furor eorum, quia pertinax & indignatio eorum, quia dura. T. 22. C. 4, N. 2

Juda, te laudabunt fratres tui, manus tuæ in cervicibus inimicorum tuorum, adorabunt te filij patris tui, &c. non auferetur sceptrum de Juda, T. 19, C. 1, N 4

Issachar, asinus fortis accubans inter terminos, vidit requiem quòd esset bona, & terram quòd esset optima, & supposuit humerum suum ad portandum. T. 21, C. 2, N. 3

Inde pastor egressus est lapis Israël, T. 10, C. 6, N. 3

Cap. L.

Nolite timere, num Dei possumus resistere voluntati? T. 2, C. 4, N. 5

EX EXODO.

Cap. I.

AFfligebant eos, illudentes eis, T.2,C.4,N.3

Obstetrices non fecerunt juxta præceptum Regis Ægypti, sed conservabant mares, &c. T.17.C.4,N 3

Cap. II.

Percussum Ægyptium abscondit sabulo, T.6,C.6,N.1, T.15,C.2,N.5

Cap. III.

Apparuit ei Dominus in flamma ignis de medio rubi: & videbat quòd rubus arderet, & non combureretur, T 2,C.6.N 3.

Ego sum qui sum, qui est, misit me ad vos, T.14,C.2,N.5

Cap. IV.

Quid est quod tenes in manu tua? T.17,C.4.N.2

Obsecro Domine non sum eloquens ab heri & nudiustertius, & ex quo locutus es ad servum tuum, impeditioris & tardioris linguæ sum, T.15,C 3,N.2

Cap. V.

Præcepit ergo in die illa Pharao præfectis operum & exactoribus populi, dicens: Nequaquam ultrà dabitis paleas populo ad conficiendos lateres, sicut priùs, sed ipsi vadant & colligant stipulas, T.18 C.4,N.2

Cap. VI.

Ecce filij Israël non audiunt me, & quomodo me audiet Pharao? T.15,C.4,N.2

Cap. VII.

Ecce constitui te Deum Pharaonis, T.22, C.1,N.2

Cap. VIII.

Orate Dominum ut auferat ranas à me & à populo meo, T.18,C.3,N.7

Faciam mirabilem in die illa terram Gessen in qua populus meus est, ut non sint ibi muscæ, T.3,C.2,N.3

Venit musca gravissima in domos Pharaonis, & servorum ejus, & in omnem terram Ægypti, &c. *ibid.* & T.10.C.6,N.4.

Cap. IX.

Et sparsit illum Moyses in cœlum, T.1,C.2.N.8

Extenditque Moyses Virgam in cœlum, & Dominus dedit tonitrua, & grandinem, ac discurrentia fulgura super terram, T.15,C.1,N.4

Cap. XII.

Observabitis azyma: in eadem enim ipsa die educam exercitum vestrum de terra Ægypti, T.3.C.1,N.3

Sed & vulgus promiscuum innumerabile ascendit cum eis, oves & armenta, & animantia diversi generis multa nimis, T.1, C.2,N.3

Cap. XIII.

Præcedebat eos per diem in columna nubis & per noctem in columna ignis. T.8,C.1 N.2.

Cap. XIV.

Recede à nobis ut serviamus Ægyptijs: multò enim meliùs erat servire eis, quàm mori in solitudine, T.5,C.4.N.3

Viderunt Ægyptios mortuos, super littus maris, timuitque populus Dominum, T.8.C.5,N.7

Cap. XV.

Cantemus Domino: gloriosè enim magnificatus est, T.24,C.4,N.6

Ingressus est enim eques Pharao cum curribus & equitibus ejus in mare, & induxit

duxit super eos Dominus aquas maris, T.19,C.5,N.2

Cap. XVI.

Murmuravit populus contra Moysen, cur eduxisti nos de Ægypto? T.9,C.5,N.7

Cap. XVII.

Iurgatus contra Moysen, ait: da nobis aquam ut bibamus, ut quid ascendere nos fecisti ex Ægypto? T.3,C.3,N.4

Cap. XX.

Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxit te de terra Ægypti, T.18,C.2,N.3

Si levaveris cultum super eo, polluetur, T. 1.C.3.N,1

Non ascendes per gradus ad altare meum, T.7,C.6,N.3

Cap. XXI.

Si emeris servum Hebræum, sex annis serviet tibi, in septimo egredietur liber gratis. Quod si dixerit servus: diligo Dominum meum, uxorem, ac liberos, non egrediar liber, &c. erit ei servus in seculum, T.2.,C.4,N 6

Cap. XXII.

Si læserit quispiam agrum vel vineam, & demiserit jumentum suum, ut depascatur aliena: quidquid optimum habuerit in agro suo, vel in vinea, pro damni æstimatione restituet, T.17,C.2,N.3

Cap. XXIV.

Ascende ad Dominum tu, & Aaron, Nadad, & Abiud, & septuaginta senes ex Israël, T.1.C.3.N.2

Omnia verba Domini, quæ locutus est, faciemus, &c. & obtulerunt holocausta, immolaveruntque victimas. T. 9,C.2, N. 8.

Ascende ad me in montem, T 9,C.1 N 8.

Surrexerunt Moyses, & Josue minister ejus, ascendensque Moyses in Montem

EX EXODO.

Dei, Senioribus ait: Expectate hic, &c. T.2.C.1.N.9

Cap. XXV.

Facies & candelabrum ductile de auro mundissimo, T. 6, C.5, N.2.T.21.c.4. N. 2.

Cap. XXVI.

Habebunt capita aurea, sed bases argenteas, T.1.C.4,N.2.

Et contra mensam Candelabrum, T. 2.C. 1.N.8.

Cap. XXVIII.

Tunicam lineam & strictam.T.17.C.6.N.8

Cap. XXX.

Sume tibi aromata primæ Mirrhæ, & electæ, quingentos siclos, &c. & facies unctionis oleum, T.5.C.3,N.4

Cap. XXXIII.

Fac nobis Deos, qui nos præcedant. T.7. C.4,N.4,T.11,C.5 N.3.T.14,C.2,N.7 T.24,C.3,N.2,T.17,C.5,N.3

Tollite inaures aurium vestrarum, filiorumque & filiarum vestrarum, & afferte ad me, T.3,C.6,N.2

Vade, descende, peccavit populus tuus, quem eduxisti de terra Ægypti, T.7.C, 3.N.3.T.18 C.3.N.3.

Dimitte me ut deleam eos, faciamque te in gentem magnam, T.8.C.4,N.4 T.21. C.3 N.4.

Ne quæso dicant Ægyptij: Callidè eduxit illos, ut interficeret in montibus, & deleret de terra: quiescat ira tua, & esto placabilis super nequitia populi tui, T 15.C, 1.N 7

Arripiens vitulum, quem fecerant, combussit & contrivit ad pulverem, quem sparsit in aquam. & dedit ex eo potum filijs Israel. T.1.C.1 N.11

Videns Moyses populum, quòd esset nudatus, spoliaverat enim eum Aaron, T. 10,C.1,N.4

Si quis est Domini, jungatur mihi. T. 2, C. 3, N. 2
Aut dimitte eis hanc noxam: aut si non facis, dele me de libro tuo quem scripsisti, T. 21, C. 1, N. 4, & C. 3, N. 4

Cap. XXXIII.

Audiens populus sermonem hunc pessimum, luxit, & nullus ex more indutus est cultu suo, T. 9, C. 2, N. 3
Ostende mihi faciem tuam, T. 6, C. 4, N. 2, T 13, C. 4, N. 1, T. 14, C. 1. N. 2, T. 14, C. 3, N. 2

Cap. XXXIV.

Cùm descenderet Moyses de Monte Sinai, tenebat duas tabulas testimonii, & ignorabat, quòd cornuta esset facies sua ex consortio sermonis Domini, &c. & posuit velamen super faciem suam, T. 1, C. 4, N. 5, & 6, T. 4, C. 2, N. 4

Cap. XXXV.

Omnis voluntarius offerat aurum & argentum, & æs & hyacinthum & purpuram, &c. T. 18, C. 4, N 3
Plus offert populus quàm necessarium est, *ibid.*

Cap. XL.

Eriges Tabernaculum testimonii, & pones in eo Arcam, dimittesque ante illam velum, T. 6, C. 3, N. 1

EX LEVITICO.

Cap. I.

QVod si de peccatoribus oblatio fuerit, &c. si autem de avibus holocausti oblatio fuerit, T 8. C. 6, N 4
Retorto ad collum capite ac rupto vulneris loco, decurrere fecerunt sanguinem super crepidinem altaris, T. 11, C. 2, N. 5
Vesiculam verò gutturis & plumas, projiciat prope altare, in loco in quo cineres effundi solent, T. 1, C. 1, N. 7
Confringet ascellas ejus, nec secabit. T. 2, C. 1, N. 2

Cap. IV.

Anima quæ peccaverit per ignorantiam, & de universis mandatis Domini, quæ præcepit ut non fierent, quippiam fecerit, T 17, C. 2, N 4
Si Sacerdos qui unctus est, peccaverit, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino, T. 17, C. 1. N. 7
Non mittet in eam oleum: quia pro peccato est, T. 24, C. 4. N. 5

Cap. VI.

Ignis in altari semper ardebit, T 21, C. 5. N. 4.
Quidquid tetigerit carnes ejus sanctificabitur, T. 11, C. 6, N, 6

Cap. VII.

Hæc quoque lex historiæ pro delicto, Sancta Sanctorum est, T. 20. C. 3, N. 7

Cap. XI.

Omne quod habet divisam ungulam, & ruminat in pecoribus, comedetis. T. 13. C. 3. N. 3.

Cap. XIII.

Habebit vestimenta dissuta, caput nudum, os veste contectum, T. 10. C. 4. N. 3

Cap. XIX.

Veste quæ ex duobus texta est, non indueris, T. 4, C. 1, N. 7

Cap. XXII.

Sacerdos qui tetigerit immundum super mortuo non vescetur his, quæ sanctificata sunt: sed cùm laverit carnem suam aquâ, & occubuerit sol, tunc mundatus vescetur de sanctificatis, T. 1. C. N. 2

Cap. XXIV.

Ponet eas Aaron à vespere, usque ad manè coram Domino, T. 12, C. 4, N. 2

Filius

Filius mulieris Israëlitidis, quem pepererat de viro Ægyptio, &c, T.3, C.5, N.6

EX NUMERIS.

Cap. III.

Externus qui ad ministrandum accesserit, morietur, T.11, C.6, N.6

Quidquid tetigerit carnes ejus, sanctificabitur, *ibid.*

Cap. VIII.

A viginti quinque annis & supra, egredientur ut ministrent in tabernaculo fœderis, T.3, C.1, N.6,

Cap. X.

Proficiscimur ad locum quem Dominus daturus est nobis: noli, inquit, nos relinquere, tu enim nosti in quibus locis per desertum castra ponere debeamus, & eris ductor noster, T.11, C.4, N.4

Cap. XI.

Comedetis carnes donec exeant per nares vestras, & vertantur in nauseam, T.4, C.6. N.4

Cap. XII.

Erat Moyses vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terrâ, T.2, C.3, N.2

Exclusa est itaque Maria extra castra septem diebus, T.24. C.3. N.3

Cap. XVI.

Murmuravit populus contrà Moysen, & Aaron, fugerunt ad tabernaculum fœderis: quod postquam ingressi sunt, aperuit nubes, & apparuit gloria Domini, T.10, C.4. N.3

Cap. XVII.

Turgentibus gemmis eruperant flores, T. 24. C.6. N.3.

Cap. XXI.

Misit ignitos serpentes, T.15. C.6. N.2

Qui percussus aspexerit eum, vivet, T.19. C.3. N.8

Fecit ergo Moyses serpentem, & posuit eum pro signo, quem cum percussi aspicerent, sanabantur, *ibid.*

Cap. XXII.

Habentes divinationis pretium in manibus T.3, C.6. N.1

Balac filius Sephor misit ad me, T.17. C.5. N.4.

Noli ire cum eis, T.4. C.3. N.4

Quid feci tibi? cur percutis me? ecce jam tertiò, T.18. C.4. N.7

Cap. XXIII.

Moriatur anima mea morte justorum, & fiant novissima mea horum similia, T.14 C.4, N.2.

Veni mecum in alterum locum undè partes Israëlis videas, & totum videre non possis, & indè maledicito ei, T.13. C.2. N.5.

Cap. XXV.

Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis, T.10, C.1, N.5.

Cap. XXVII.

Provideat Dominus Deus spiritum omnis carnis, hominem, qui sit super multitudinem hanc, T.7. C.6. N.4

Tolle Josuë filium Nun, virum in quo est Spiritus, & pone manum tuam super eum. Qui stabit coram Eleazaro sacerdote, & omni multitudine, & dabis ei præcepta, cunctis videntibus & partem gloriæ tuæ, & audiet eum omnis synagoga filiorum Israël, T.7. C.5. N.6

Dabis partem gloriæ tuæ, T.18 C.3. N.3

Cap. XXXIII.

Exierunt Ægypto, videntibus Ægyptiis, & sepelientibus primogenitos suos, T.1. C.2. N.4.

EX DEVTERONOMIO.

Cap. I.

DAte ex vobis viros sapientes & gnaros, & quorum conversatio sit probata in Tribubus vestris, ut ponam vobis eos principes, T.12, C.3, N.2.

Cap. IV.

Nunc Israël audi præcepta & judicia, quæ ego doceo te, T.23, C.5, N.3

Vt videas & ingrediens possideas terram, quam Dominus Deus Patrum vestrorum daturus est vobis *ibid.*

Non est alia natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes sibi, sicut adest nobis Deus, T.7, C.3, N.4

Deus tuis ignis consumens est, T.2, C.6, N.2, T.6, C.5, N.7, T.8, C.1 N.4

Cap. XIV.

Venietque Levites qui aliam non habet partem nec possessionem tecum, & peregrinus, & pupillus ac vidua, qui intra portas tuas sunt, & comedent & saturabuntur, ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omnibus operibus manuum tuarum, quæ feceris, T.12, C.4, N.7

Cap. XV.

Si unus de fratribus, &c ad paupertatem venerit, non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum, sed aperies eam pauperi, & dabis mutuum, quô eum indigere perspexeris, T.12, C.4, N.5

Cap. XXV.

Vt quadragenarium numerum non excedant, T.21, C.2, N.5

Cap. XXVII.

Hi stabunt ad benedicendum populo super montem Gerizim: Simeon, Levi, Iudas, Issachar, Joseph & Benjamin: & è regione isti stabunt ad maledicendum in mõte Hebal: Ruben, Gad, & Aser, & Zabulon, Dan & Neptali, T.2.C, 2, N.5.

Maledictus, qui non honorat patrem suum & matrem, & dicit omnis populus: Amen, T.8, C.3, N, 2

Cap. XXVIII.

Si audiveris vocem Domini Dei tui, ut facis & custodias omnia mandata ejus, benedictus tu in civitate, & benedictus in agro, benedicta horrea tua: etenim Dominus benedictionem super cellaria tua, T.11, C.4, N 3

Erit vita tua pendens antè te, T. 16, C.4, N. 1.

Cap. XXX.

Mandatum hoc, quod ego tibi præcipio hodiè non suprà te est, neque procul positum, neque in cœlo situm, ut illi dicas: Quis ascendet in Cœlum? neque in abyssis constitutum, ut dicas; quis descendet in abyssum? sed prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo, T.18, C.4, N.1

Cap. XXXII.

Quando dividebat altissimus gentes, quando separabat filios Adam, constituit terminos populorum, juxta numerum filiorum Israël, T.21, C.3, N.4

Sicut Aquila provocans ad volandum pullos suos.

Expendit alas suas, & assumpsit eum, atque portavit in humeris suis, T.11, C. 6. N.5.

Cap. XXXIII.

In dextera ejus ignea lex, T.6, c 3. N.7

Audi Domine vocem Judæ, T.19. C.1. N.3

EX LIBRO JOSVE.

Cap. I.

COnfortare, & esto robustus; confortare, & esto robustus valdè. Ecce præcipio tibi, confortare & esto robustus, T.7, C.5. N 8, T.8, C.1, N 5.

Præparate vobis cibaria: Quoniam post diem tertium transibitis Jordanem, & intrabitis ad possidendam terram, &

uxores

uxores vestræ, & filij, ac jumenta manebunt in terrâ, &c. vos autem transite armati antè fratres vestros, T.23, C.5, N 4

CAP. III.

Et Sacerdotes qui portabant Arcam fœderis Domini stabant super siccam humam in medio Jordanis accincti, T. 17, C.1, N. 2.

Cap. VI.

Sola Rahab meretrix vivat, T.2, C.2.6

Cap. VII.

Lapidavitque eum omnis Israël, & cuncta, quæ illius erant, igne consumpta sunt, T.8, C.3, N.4

Cap. X.

Expugnemus Gabaon, quarè transfugerit ad Josue, & ad filios Israel, T. 3. C.1, N.4.

Dominus misit super eos lapides magnos de cœlo, & mortui sunt multò plures lapidibus grandinis, quàm quos gladio percusserunt filij Israel, T.10, C.4, N.4

Cap. XXIV.

Mortuus est Josue Filius Nun, servus Domini, centum & decem annorum, T 3.C. 5.N. 6

EX LIBRO JUDICUM.

Cap. IV.

Erat autem pax inter Jabin Regem Assur, Domum Haber Cinæi, T.4, C.1, N.6.

Cap. VI.

Ponam hoc vellus in area, si ros in solo vellere fuerit, & in omni terra siccitas, sciam quod per manum meam, sicut locutus es, liberabis Israel & factum est ita, T.11, C.4, N.2

Cap. XIII.

Concupies, & paries filium, cujus non tanget caput novacula: erit enim Nazaræus Dei, ab infantia sua, & ex matris utero, & ipse incipiet liberare Israel, T. 14, C.4, N.3

Morte moriemur, quia vidimus Dominum. T.23, C.2, N.6

Cap. XIV.

Descendit Samson cum patre suo, & matre in Thamnata: cùmque venissent ad vineas oppidi, apparuit catulus leonis sævus & rugiens, & occurrit ei. Irruit autem Spiritus Domini in Samson, & dilaceravit Leonem quasi hædum, &c. T.12, C.2, N 3

EX LIBRO I. REGUM.

Cap. II.

Ecce ergo peccatum puerorum grande nimis coràm Domino, quia detrahebant homines sacrificio Domini Samuel autem ministrabat ante faciem Domini, &c. T.19, C 6, N. 4

Cap. III.

Et cucurrit ad Heli, & dixit: Ecce ego, quia vocâsti me, T.7, C.2, N.5

Cap. VII.

Si in toto corde vestro revertimini ad Dominum, auferte Deos alienos de medio vestri, &c. T.9, C.2, N.5

Hauserunt aquam, & effuderunt in conspectu Domini, T.9, C.1 N.7

Cap. III.

Constitue nobis Regem, ut judicet nos, sicut & universæ habent nationes, T.18, C.1, N. 4

Displicuit sermo in oculis Samuelis, eò

quòd dixissent: Da nobis Regem, ut judicet nos, T.7, C.6 N 5

Cap. XII.

Loquimini de me coràm Domino, & coràm Christo ejus, utrum bovem cujusquam tulerim, aut asinum: si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cujusquam munus accepi, T.10, C 3, N.6, T.15, C 2, N.4.

Et ait Samuel ad populum: Dominus qui fecit Moysen & Aaron, & eduxit Patres nostros de terra Ægypti, &c. T. 1, C 3, N.4.

Cap. XIII.

Filius unius anni erat Saül cùm regnare cæpisset, T.24, C.2, N.6

Cap. XXIV.

Extendit sumitatem Virgæ, quam habebat in manu, & intinxit in favum mellis, T. 15, C.3, N.5,

Et non respōdit ei in die illâ, T.10.C.1 N.6

In summitate virgæ: quia cùm sibi virga favum mellis attraxit, T.18.C.6, N.2

Cap. XV.

Me misit Dominus ut ungerem te in Regem, Tract.24, C.5, N 5

Percute Amalec, & demolite universa ejus: non parcas ei, non concupiscas ex rebus ejus aliquid: sed interfice à viro usque ad mulierem, & parvulum atque lactantem, bovem & ovem, camelum & asinum, T. 17, C 5, N.5

Pœnitet me quòd constituerim Saul Regem: quia dereliquit me, & verba mea opere non complevit, T. 19, C.6, N.6, T.24, C.2. N 6

Peccavi, sed nunc honora me coràm senioribus populi mei, & coràm Israel, T.11.C. 3.N 2.

Lugebat Samuel Saulem, quoniam Dominum pœnitebit, quòd constituisset eum Regem, T.11.C.5.N.1

Cap XVI. Veni, ut mittam te ad Isai Bethlemitem: prævidi enim in filiis ejus mihi Regem, T.19, C 6, N.6,

Quandocumque Spiritus Domini malus arripiebat Saulem, David tollebat citharam, & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saul, & levius habebat, recedebat enim ab eo Spiritus malus, T. 11, C.6. N. 1.

Cap. XVII. Date mihi virum, ut ineat mecum singulare certamen, T.1, C.3. N 7.

Pascebat servus tuus gregem, & veniebat Leo, & Ursus, & tollebat arietem de medio gregis, & persequebatur eos, & percutiebam, & eruebam de ore eorum, &c. T.12, C 2. N 4.

Cap XVIII. Anima Jonathæ conglutinata est animæ David, & dilexit eum Jonathas quasi animam suam, T.12 C 3.N.3.

Ecce Filia mea major Merob, ipsam dabo tibi uxorem. T.17.C.4, N.4

Cap. XIX. Tulit statuam, & posuit eam super tectum, & pellem pilosam caprarum posuit ad caput ejus, & operuit eam vestimentis, T.22 C.4 N.1.

Cap. XXI. Nunc ergo si quid habes ad manum, vel quinque panes, da mihi, aut quidquid inveneris, T.18, C.4. N.4.

Cap XXIII. In modum coronæ, T.1, C.5. N. 5.

Cap. XXIV. Jura mihi in domino, ne deleas semen meum post me, neque auferas nomen meum de domo patris mei, T.23.C. 2. N. 5.

Cap. XXV. Malitia non inveniatur in te omnibus diebus vitæ tuæ. Si enim surrexerit aliquando homo persequens te, & quærens animam tuam, erit anima tua custodita, quasi in fasciculo viventium, T.2.C.6.N 3.

Câp. XXVIII. Saul abstulit magos, & hariolos de terra, & interfecit eos, qui Pythones habebant in ventre. T. 15 C. 4. N. 3.

EX LIBRO II. REGUM.

Cap. I.

Et tuli diadema quod erat in capite ejus, & attuli ad te Dominum meum huc, T 8.C.2.N 5

Unde es tu? Amalcites sum ego, servus tuus, T, 14.C.4.N.6.

Nolite

Nolite annuntiare in Geth, neque annuntietis in competis Ascalonis, ne forte lætentur filiæ Philistym, ne exultent filiæ incircumcisorum T.17, C.1, N.3

Montes Gelboë, nec ros, nec pluvia veniant super vos, neque sint agri primitiarum, &c. T.20, C.5, N.1

Cap. VI. Extendit Oza manum ad Arcam Dei, & tenuit eam, &c & percussit eum Dominus super temeritate suâ. T.19, C.5, N.3

Cap IX Putasne est aliquis, qui remanserit de domo Saul, ut faciam misericordiam cum eo propter Jonatham. T.5, C.12, N.6

Dixitque Siba Regi: Superest filius Jonathæ debilis pedibus. T.5, C.2, N.6

Cap. XI. Vidit mulierem se levantem super solarium suum: erat autem mulier pulchra valdè, &c. Missis itaque David nuntiis, tulit eam. T.12, C.2, N.4

Dormivit autem Urias antè portam Domus Regiæ, cum aliis servis Domini sui, & non descendit in domum suam. T.13, C.4, N.3

Cap XII. Uriam Hethæum percussisti gladio, & uxorem illius in uxorem accepisti tibi. T.17, C.1, N.6

Peccavi. T.20, C.3, N.1

Nunc autem quia mortuus est, quare jejuno? T.20, C.5, N.3

Cap XIII. Quare sic attenuaris macie fili Regis? T.3, C.5, N.2

Cap XIV. Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram. T.14, C.4, N.1

Dixit Absolon servis suis: Scitis agrum Joab, juxta agrum meum habentem messem hordei? Ite igitur, & succendite eum igne. Succenderunt ergo servi Absolom segetem Joab. T.13, C.5, N.4

Cap. XV. Revertere & habita cum Rege. T.13, C.2, N.4

Flebant voce magnâ. T.22, C.4, N.7.

Reportate Arcam Dei in urbem, si invenero gratiam in oculis Domini, reducet me, & ostendet mihi eam, & tabernaculum suum. T.15, C.4, N.5

Cap XVI. Egredere, egredere, vir sanguinum, vir Belial. T.1, C.1, N.6

Cap. XVIII. Servate mihi puerum Absolon. T.7, C.3, N.7

Cùm adhuc palpitaret hærens in quercu, occurrerunt decem juvenes armigeri Joab, & percutientes interfecerunt eum. T.10, C.6, N.6

Absolon fili mi, fili mi Absolon, quis mihi det, ut ego moriar pro te? T.11, C.6, N.4, T.20, C.5, N.3

Cap XX. Et quasi deosculans eum, tenuit manu dexterâ mentum ejus, ut undique eum falleret. T.17, C.5, N.6

Cap. XXIII. David sedens in cathedrâ sapientissimus Princeps inter tres. T.2, C.1, N.4, T.4, C.2, N.5

Ipse est quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu uno. T.7, C.3, N.5

Cap. XXV. Num sanguinem hominum istorum, qui profecti sunt, & animarum periculum bibam? Noluit ergo bibere, sed libavit eam Domino. T.20, C.1, N.7

EX LIBRO III. REGUM.

Cap. II.

Tu quoque nosti quæ fecerit mihi Joab, filius Sarviæ, &c. T.10, C.3, N.5

Cap. IV. Dedit quoque Deus sapientiam Salomoni, & prudentiam multam nimis, & beatitudinem cordis, quasi arenam quæ est in littore maris. T.21, C.2, N.5

Cap. V. Præcipe, ut præcidant mihi servi tui Cedros de Libano. T.7, C.6, N.7

Cap. VI. Fecit in Templo fenestras obliquas. T.11, C.2, N.6

Per cochleam ascendebant in medium Templi cœnaculum. T.7, C.5, N.4

Cap. XI. Jeroboam filius Nabath Ephrathæus servus Salomonis, levavit manum contra Regem. T.15, C.4, N.6

Cap. XIII. Et exaruit manus ejus, quam extenderat contra eum, nec valuit retrahere eam ad se. T.10, C.5, N.3

Cap. XV. Eò quòd fecisset David rectum in oculis Domini, & non declinâsset ab omnibus quæ præceperat ei cunctis diebus vitæ suæ, excepto sermone Uriæ Hethei. T.17, C.2, N.5

Cap. XVII. Vivit Dominus, in cujus conspectu sto. T.20, C.1, N.3

Surge & vade in Sarepta Sidoniorum, ibi præcepi mulieri viduæ, ut pascat te. T.24, C.3, N.4

En colligo duo ligna ut ingrediar, & faciam

ciam illam mihi, & filio meo, ut comedamus, & moriamur. T.3, C 3, N.8

Cap. XIX. Et pertexit in desertum viam unius diei. T 1, C 2, N.2

Panem subcinericium, & vas aquæ. *Ibidem.*

Neque melior sum quam patres mei. T. 16, C.1, N.4

Non in Spiritu Dominus, &c. T.6 C.6, N.4

Domine, Prophetas tuos occiderunt, altaria tua destruxerunt, & remansi ego solus. T.1, C.3, N.3

Num invenisti me inimicum tibi? T 16, C.5, N.2

Cap XXII. Ire debemus in Ramoth Galaad ad prœliandum, an cessare? &c. T. 23, C.4, N.5

Vidi Dominum sedentem super solium suũ, & omnem exercitum cœli assistentem ei à dextris, & a sinistris. *Ibid.* N 1

EX LIBRO IV. REGUM.

Cap. I.

DEscendat ignis de cœlo, & devoret quinquaginta viros. T.15, C.1, N.5

Cap. IV. Rectenè agitur circà te, & circà virum tuum, & circà filium tuum? T. 14, C.1, N 3

Tolle brachium meum in manu tua, & vade, & pone baculum meum super faciem pueri. T.23, C.6, N 4

Ingressus est Helisæus domum. T.24, C.3, N 5

Mors in olla vir Dei. T.9, C.6, N.5

Cap. V. Vade, & lavare septies in Jordane, atque mundaberis T.9, C.2, N.4

Lepra Naaman adhæreat tibi, &c. T. 10, C.1, N.7

Cap. VIII Tolle tecum munera, & vade in occursum viri Dei, & consule Deum per eum, dicens: Si evadere potero de infirmitate mea hâc. T.23, C.4, N.6

Cap. XX. Ecce sanavi te, die tertio ascendes Templum Domini, & addam diebus tuis quindecim annos, sed & de manu Regis Assyriorum liberabo te. T.19, C.2, N.3

Cap. XXI. Fecitque malum in conspectu Domini, sicut fecerat Manasses pater ejus, &c. T 19, C.5, N.4

EX LIBRO I. PARALIPOM.

Cap. XXII.

MUltum sanguinem effudisti, & plurima bella bellâsti: non poteris ædificare domum nomini meo. T.10, C.5, N.4

EX LIBRO II. PARALIPOM.

Cap. XII.

SErvient ei ut sciant distantiam servitutis nudæ, & servitutis regni terrarum. T. 18, C.2, N.3

Cap. XXVII. Restiterunt Regi, atque dixerunt: non est tui officii Ozias, ut adoleas incensum. T 8, C.1, N.5

EX LIBRO I. ESDRÆ.

Cap. I.

ET omnes reliqui in cunctis locis ubicumque habitant, adjuvent eum. T. 5, C.4, N.1

EX LIBRO II. ESDRÆ.

Cap. V.

MEmento mei Deus in bonum secundùm quæ feci populo huic. T.24, C.6, N.1

EX LIBRO TOBIÆ.

Cap. V.

FOrti animo esto, in proximo est, ut à Deo cureris. T 23, C.4, N.2

Cap. V. Sumens Tobias de felle piscis, linivit oculos patris sui, & sustinuit quasi dimidium fere horarum, & cæpit albugo ex oculis ejus, quasi membrana ovi, egredi. T.13, C.5, N.2

Cap. XIV. Propè est interitus Ninive, &c. Audite ergo filii Patrem vestrum. T. 1, C.6, N.5

EX LIBRO JOB.

Cap. I.

EX PSALMIS.

Psal. I.

convenerunt in unum adversus dominum, & adversus Christum ejus T. 3, C. 4, N 6

Psal 4. Filii hominum usque quo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? T. 3, C 5, N. 4, T. 14, C. 4, N. 5

Psal. 7 Salvum me fac ex omnibus persequentibus me. T. 3, C. 4, N. 5

Psal. 11. In circuitu impii ambulant. T. 4, C. 3, N. 7

Psal. 14. Domine, quis habitabit in Tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte Sancto tuo, &c. T. 7, C. 1, N. 5

Psal 17. Intonuit de cœlo Dominus, & Altissimus dedit vocem suam. T. 21, C. 6, N. 7

Et retribuet mihi Dominus secundùm justitiam meam. T. 10, C. 2, N. 6

Perfecit pedes meos tamquam cervorum. T. 14, C. 6, N. 5

Psal. 18. Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam. T. 21, C 3, N. 7

Psal 20. Posuisti in capite ejus coronam de lapide pretioso. T. 22, C. 3, N 8

Psal 21. Deus, Deus meus, quare me dereliquisti? T 9, C. 4, N. 7

Ego sum vermis, & non homo. T. 18, C. 1, N 1

Dinumeraverunt ossa mea. T. 22, C. 2. N. 5

Psal. 23. Attollite portas Principes vestras, &c. T. 23, C. 4, N 3

Psal 29. Exaltabo te Domine quoniam suscepisti me. T. 16, C 4, N 7

Psal. 30. Infirmata est in paupertate virtus mea T. 3, C 3, N. 3

Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te. T. 6, C. 4, N 1, T. 23, C. 3, N. 4

Psal. 31 Conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina T. 22, C 3, N 2

Multa flagella peccatoris T. 22, C. 2, N 6

Psal 34. Congregata sunt super me flagella, & ignoravi. T. 22, C. 2, N. 5

Psal. 35 Inebriasti ab ubertate domus tuæ, T 8, C. 6, N. 7

Psal 36. Revela Domino viam tuam, & sperat in eo, & ipse faciet. T. 9, C. 1, N. 2

Mox ut honorificati fuerint, & exaltati; deficientes quemadmodum fumus deficient. T. 18, C. 5, N. 5

Apud Dominum gressus hominis dirigentur, & viam ejus volet. T. 6, C. 1, N. 1

Cùm ceciderit, non collidetur: quia Dominus supponit manum suam. T. 15, C. 5, N. 5

Tota die miseretur, & commodat. & semen illius in benedictione erit. T. 12, C. 6, N. 7

Psal 37. Quoniam ego in flagella paratus sum, & dolor meus in conspectu tuo semper. T. 22, C. 2, N 6

Psal 38 Substantia mea apud te est. T. 1, C. 4 N 8

Psal. 39. Iniquitates meæ multiplicatæ sunt super capillos capitis mei. T. 17, C. 2, N. 5

Psal. 40 Beatus qui intelligit super egenum & pauperem. T. 5, C. 3, N. 3

Adversum me susurrabant omnes inimici mei. T. 23, C. 6, N. 2

Psal 44. Astitit Regina à dextris tuis. T. 5, C. 2, N 5, T 21, C. 5, N 5

Omnis gloria ejus ab intus T. 10, C. 2, N 8

Psal. 47. Magnus Dominus & laudabilis nimis in civitate Dei nostri, in monte sancto ejus. T. 14, C. 1, N. 1

Psal. 48. Homo cùm in honore esset, non intellexit: comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis T. 5, C. 5, N 3, T. 9, C. 2, N 4, T 9, C. 3, N 4

Psal 49. Deus deorum Dominus locutus est, & vocavit terram. T. 16, C. 2, N. 5

Psal. 50. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco T. 13, C 4, N 5

Et peccatum meum contra me est semper. T. 13, C. 4, N 5, T. 20, C 6, N 1

Tibi soli peccavi, &c. T. 15, C. 3, N 6

Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis. T. 16, C. 1, N 2

Psal 51 Quid gloriaris in malitiâ? T. 13, C. 3, N. 4

Psal 54. Vesperè, & manè, & meridiè narrabo. T. 21, C. 5, N 2

Psal. 58. Non miserearis omnibus qui operantur iniquitatem T. 2, C. 3, N. 4

Psal 60. Turris fortitudinis à facie inimici. T. 4, C. 1, N 2

Psal. 66 Confiteantur tibi populi Deus, &c. T. 19, C 1, N. 5

Psal. 67. Qui ascendit super occasum, Dominus nomen illi. T. 21, C. 6, N 5

Psal 68.

Manus tuæ fecerunt me; da mihi intellectum, ut discam mandata tua. *T.*14, c.2. *N* 4.

Super senes intellexi, super omnes docentes me intellexi. *T.*2, c.1. *N* 4.

Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum propter retributionem. *T.*19, c.2 *N* 4.

Oculi mei defecerunt in salutare tuum. *T.*6 c.6. *N.*6

Redime me à calumniis hominum, ut custodiam mandata tua *T.*15, c.6. *N.*2

Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam. *T.*12 c 2. *N.*5

Principes persecuti sunt me gratis *T.*2. c.4. *N.*6.

Eructabunt labia mea hymnum, cùm docueris me justificationes tuas, *T.*9. c.4. *N* 7.

Psal 119, Domine libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua dolosa. *T.*3. c.1. *N.*9.

Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam? *T* 15, c 6, *N.*3.

Psal. 127, Laborem manuum tuarum, quia manducabis, beatus es, & bene erit tibi. *T.*1. c.1. *N.*5

Psal 129, Quia apud Dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio. *T.*12 c. 4. *N.* 4

Psal. 136, Super flumina Babylonis, illic sedimus, & flevimus dum recordaremur tui Sion in salicibus, in medio eius suspendimus organa nostra. *T* 3. c. 2, *N.*4. *T* 10. c. 5. *N.*5. *T.*18, c.1. *N.* 4

Hymnum cantate nobis de canticis Sion. *T.*9. c. 3. *N* 3. *T.*11, c.5. *N* 7

Psal 137, Quoniam Excelsus Dominus, humilia respicit, & alta à longe cognoscit. *T.*5 c.2, *N.*2

Psal 138, Substantia mea in inferioribus terræ, *T.*1. c 4, *N* 8.

Psal. 143, Qui redemisti David servum tuum, de gladio maligno eripe me. *T.*14, c 2. *N.*6

Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt: Beatus populus cujus Dominus Deus eius. *T.* 1, c.2. *N.* 43

Psal 147, Qui dat nivem sicut lanam, mittit crystallum suam sicut buccellas, emittet verbum suum, & liquefaciet ea, *T.*16, c 2. *N.*6

Psal 148, Ipse dixit, & facta sunt; mandavit, & creata sunt. T 13, c 6. *N.*5.

Psal. 149, Ad alligandos Reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis.

EX PROVERBIIS.

Proverb. 4.

IUstorum semita quasi lux splendens, procedit, & crescit usq; ad perfectum diem. *T.*7. c.1 *N* 1.

Cap.5. Deriventur fontes tui foras, & in plateis, aquas tuas divide: habeto eas solus, nec sint alieni participes tui. *T.*3, c.2 *N.*5

Cap. 7. Fili serva mandata mea, & vives. T. 2. C. 5 N 3

Cap 8 O viri, ad vos clamito, & vox mea ad filios hominum; audite, quoniam de rebus magnis locutura sum. *T.*13, c.6. N. 4.

Cap.18. Justus in principio accusator est sui. T. 20, C. 3 N. 4

Cap. 24. Septies in die cadet justus, & resurget. *T* 20.

Per agrum hominis pigri transivi, & per vineam viri stulti, & ecce totum repleverant urticæ, quòd cùm vidissem, posui in corde meo, & exemplo didici disciplinam. T. 8 C. 6. N. 5

Cap. 30 Sanguisugæ duæ sunt filiæ, dicentes: Affer, affer. T. 1. C. 1, N. 4

Tria sunt difficilia mihi, & quartum penitùs ignoro; Viam aquilæ in cœlo, viam colubri super terram, viam navis in medio mari, & viam viri in adolescentia. T 21, C. 6. N 2.

Talis est & via mulieris adulteræ, quæ comedit, & tergens os suum, dicit: Non sum operata malum. T. 20, C. 3. N. 5

Cap. 31. Facta est quasi navis institoris de longè portans panem suum. T. 12. C. 5. N. 3

Gustavit, & vidit, quia bona est negotiatio eius, non extinguetur in nocte lucerna ejus. T. 14, C. 1, N. 2

Fortitudo, & decor indumentum eius. *T.*1. c. 4. N. 4.

EX LIBRO ECCLESIASTIS.

Cap. I.

QUi addit scientiam, addit & laborem. T.21, c 2 N 6

Cap 4, Et laudavi magis mortuos, quàm viventes. T.5 c.1.N.2

Cap. 10, Cor sapientis ad dexteram, & cor stulti ad sinistram. T.19, c 2. N.4

EX CANTICIS.

Cap. I.

TRahe me post te, curremus in odorem unguentorum tuorum. T.6 c.1.N.4. T.6 c 2.N 7.

Nigra sum, sed formosa, filiæ Jerusalem, sicut Tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis. T.6, c 3 N.3. T.11, c 2.N.4. T.10, c.1 N.5.

Posuerunt me custodem in vineis T.19. c.3 N 7.

Dic mihi, ubi cubas, ubi pascas in meridie? T.1.c.1.N.15, T.19, c.1 N 5. T.19, c.3. N.6.

Abi post vestigia gregum tuorum, & pasce hædos tuos. Ibid.

Pulchræ sunt genæ tuæ. T.1. c 1. N.16

Lectulus noster floridus. T.16, c.1. N.3.

Cap. 2 Ego flos campi. T 5 c.13, N.5. T 17, c 6 N 7

Surge, propera amica mea, & veni. Jam enim hiems transiit, imber abiit & recessit. Flores apparuerunt in terrâ nostrâ. T.4.c 2.N.6

Cap. 3. In lectulo meo per noctes quæsivi quem diligit anima mea: quæsivi illum, & non inveni T 20, c 2 N 5

Surgam, & quæram, &c. Quæsivi, & non inveni, &c T.5 c 2. N 5

Tenui eum, nec dimittam, T.19. c.2. N 4.

Ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit T.4 c.3, N.2

Ingredimini filiæ Sion, & videte Regem Salomonem in diademate, &c. T.6 c. 2, N 6. T.21, c 3. N 5.

Cap 4 Oculi tui columbarum. T 17, c.6. N 6.

Sicut vitta coccinea labia tua. T.19, c.1.N.7

Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis. T.21, c.2. N.2.

Vadam ad montem Myrrhæ. T.21, c.5. N.2.

Veni de Libano Sponsa mea, veni de Libano, veni. T.7.c.5.N 5.

Vulnerasti cor meum. T.14, c.1 N.4.

Surge Aquilo, & veni Auster, & perfla hortum meum. T.10, c.4, N.6

Cap. 5. Spoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? T 9. c 1.N.4

Surrexi ut aperirem dilecto meo: manus meæ stillaverunt myrrham, & digiti mei pleni myrrhâ probatissimâ. T.16, c 6. N. 4.

Tulerunt pallium meum, percusserunt me, vulneraverunt me, &c. T.21, c 4 N 7.

Labia ejus lilia distillantia myrrham primam T 5.c.3, N.4. T.16, c 6 N.5

Cap 6 Pulchra es, amica mea, & suavis. T.15.c.1 N.6

Cap. 8 Læva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. T.1. c.1. N.3. T.6 c.6. N.5.

Sub arbore malo suscitavi te: ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua. T.20, c.2. N 3.

Quæ habitas in hortis.

Fuge dilecte mi. T.1.c 5.N.4

EX LIBRO SAPIENTIÆ.

Cap. II.

DEus fecit hominem exterminabilem. T 3.c.4 N 2

Cap. 3. Justorum autem animæ in manu Dei sunt. T.10, c 5 N 7

Cap. 5. Lassati sumus in viâ iniquitatis, &c. T 3.c.6 N.8.

Cap. 9. Corpus quod corrumpitur, aggravat animam T.5.c.6.N 1.

Cap. 10. Et eduxit illum à delicto suo. T.1. c 1. N. 5

Cap. 11. Pœnas passi sunt inimici illorum à defectione potus sui. Et in eis, cùm abundarent filii Israël, lætati sunt. T.9. c.6. N 4.

Cap. 18. Cùm quietum silentium continerent omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet T.21, c.3. T.7

Cap.19. Ex aqua quæ erat antè, terra arida apparuit, & ex mari Rubro via sine impedimento, & campus germinans de profundo nimio. T.19, C.5. N.3

EX LIBRO ECCLESIASTICI.

Cap. 7.

NE iteres verbum in oratione tua. T.9, C.2, N.1

Cap.8. Ne despicias hominem avertentem sed à peccato, neque improperes ei, T.11. C 6, N.5

Cap.11, A scintilla una augetur ignis. T.7, C.4, N.5

Cap.19, Qui citò credit, levis est corde. T.4, C.4, N.7

Cap.21, In ore fatuorum cor illorum, & in corde sapientum os illorum. T.13, C 3, N.1.

Cap.22, Luctus mortui septem dies, fatui autem & impii omnes dies vitæ illorum. T.20, C 5, N 6, C 6, N.7

Cap 28, Flagelli plaga livorem facit, plaga autem linguæ comminuit ossa, T.16, C.6 N.2.

Mors illius, mors nequissima, & utilis potiùs infernus, quàm illa. T.15, C 6. N.4

Cap.35. Servo malevolo tortura & compedes &c.

Cap.44. Henoch placuit Deo, & translatus est in Paradisum, ut det gentibus pœnitentiam. T.7. C.4. N.2

Cap 45. Corona aurea super caput eius. T.22, C 3, N.7

Cap.47. Cum leonibus lusit quasi cum agnis. T.12, C 2. N.4

Cap 48. Et mortuum prophetavit corpus eius. T.14, C.5, N.6

Cap.49. Joseph qui natus est homo, princeps fratrum, firmamentum gentis, stabilimentum populi T.12, C.1 N.3

Cap 50. Duas gentes odit anima mea, tertia autem non est gens quam oderim. T.7. C.5. N 1

EX JSAIA.

Cap. I.

VÆ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, &c. T.9. C.5. N.4

Quò mihi multitudinem victimarum vestrarum, dicit Dominus? Plenus sum, holocausta arietum, & adipem pinguium, & sanguinem vitulorum, & agnorum, & hircorum nolui. T.11, C.4, N.6

Levamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum, &c. T.10, C.2. N.2.

Cap.2. Docebimus nos vias suas, & ambulabimus in semitis eius. T.2, C.5. N.2.

Conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces, & non levabit gens contra gentem. T.8, C.6 N.6

Cap.5. Væ, qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustri peccatum. T.3, C.3, N 6. T.4, C.5, N.5

Cap.6. Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & elevatum: Seraphim stabant super illud, sex alæ uni, & sex alæ alteri, & duabus volabant, &c. T.1. C 1. N.2, T.6, C.3, N 4

Sanctus, Sanctus, Sanctus. T.2, C 2 N.7

Volavit ad eum Seraphim, & in manu eius calculus, quem forcipe tulerat de altari, & tetigit os eius. Aufertur iniquitas tua & peccatum tuum mundabitur. T.14, C.5, N.3

Quem mittam, & quis ibit nobis? T.23, C.4, N.7

Cap 7. Non petam, & non tentabo Dominum. T 14, C.1. N.7

Cap.9 Succensa est quasi ignis impietas; veprem & spinam vorabit. T 16, C 4, N 6

Cap.11, Levabit signum in nationes, & congregabit profugos Israel, & dispersos Judæ colliget à quatuor plagis terræ. T.22, C 6, N.4

Cap.14, Ut quid ergo qui mane oriebaris Lucifer, in veritate non stetisti. T.19, C 6, N.7

Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo. T.1. C.6, N.7. T.8, C.2. N.2. T.10, C.2. N.2

In infernum detraheris, & in profundum laci T.1. C 6, N 6

Cap.16. Emitte agnum Domine Dominatorem terræ, T.8 C 1. N.5. T.10. C 6, N.5.

Cap.26. Urbs fortitudinis nostræ Sion, Salvator ponetur in ea murus, T.23, C.1. N.1.

Cap.

Cap.27. Florebit, & germinabit Jsraël. T.7. C I.N 5

Civitas enim munita desolata erit, speciosa relinquetur, & dimittetur quasi desertum. T.15.C.2 N 2.

Cap.28. Corona gaudii & sertum exaltationis. T.22, C.3. N. 8

Cap.29. Claudet oculos vestros, Prophetas & Principes vestros, qui vident visiones, operiet T.13, C I.N 7

Cap 30. Dabit vobis Dominus panem arctum, & aquam brevem. T 2. C 5 N 4

Erunt oculi tui videntes præceptorem tuũ, & aures tuæ audient verbum post terga monentis. T.6, C I. N.4

Cap 40 Vox dicentis: Clama. Quid clamabo? T.2, C 4 N 7

Qui autem sperant in Domino, mutabunt fortitudinem; assument pennas ut aquilæ, current, & non laborabunt. T.16, C.I. N 6.

Cap.49. Formans me ex utero servum sibi. T.18, C 2 N 7

Ecce in manibus meis descripsi te. T.21 C 4 N. 3

Cap.51 Filii tui projecti sunt, dormierunt in capite omnium viarum, sicut Oryx illaqueatus plenus indignatione Domini. T.14. C 5. N 8

Cap.53. Et ascendet sicut virgultum, & sicut radix de terra sitienti. T. 7. C. 2. N. 7.

Vidimus eum, & non erat ei species. T. 6. C.3. N. 4.

Tamquàm agnus ad occisionem ductus est, & non aperuit os suum. T.17. C.3 N 8

Quasi agnus coram tondente se obmutescet, & non aperiet os suum. T.17. C 3. N.8.

Dabit impios pro sepultura. T. 22, C.6. N. 5.

Cap. 55. Omnes sitientes venite ad aquas. T 9 C 6 N.4

Cap 57. A facie militiæ collectus est justus. T.14, C 6. N 5

Impii quasi mare fervens. T. 21, C. 4. N 10.

Cap.58. Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo scelera eorum, & domui Jacob peccata eorum. T. 6. C.5. N.4

Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua citius orietur. T.7. C 2 N 7.

Cap.59. Peccata nostra responderunt nobis. T 8 C 3. N 4

Erit quasi fluvius violentus. T.7. C.2 N 7

Cap 61. Spiritus Domini super me, &c. Ut prædicarem captivis indulgentiam, & clausis apertionem. T.18, C 2 N 2.

Cap 63 Quare rubrum est indumentum tuum? T 6 C.2. N 3.

Dies enim ultionis in corde me; annus retributionis meæ venit. T.22, C 5 N.3.

Angelus faciei eius salvavit eos in dilectione sua, &c. T.21, C.3 N I.

Cap 64. Utinam dirumperes cœlos, & descenderes, &c. T 16, C 2. N.I.

EX JEREMIA.

CAP. I.

Misit Dominus manum suam, & tetigit os meum. T 14. C.4 N.3.

Ab aquilone panditur omne malum.

Venient, & ponet unusquisque solium suum in introitu portarum Hierusalem. T.4. C.5. N 6.

Cap.4. Aspexi terram, & ecce vacua erat, & nihili; intuitus sum, & non erat homo. T.5. C.5 N 6

Cap.5. Ecce ego adducam super vos gentem de longinquo domus Israël, &c. T.18, C.6. N 5.

Cap.6. Sicut frigidam facit cisterna aquam suam; sic frigidam facit malitiam suam. T 16, C 2. N.5.

Cap.9. De malo ad malum egressi sunt. T.7. C.4. N.I.

Docuerunt linguam suam loqui mendacium, ut iniquè agerent, laboraverunt. T.17, C.2. N.8

Cap.13, Vix enim potest mutare Æthiops pellem suam. T.14, C 6 N.2

Cap.16. Servietis diis alienis die ac nocte, qui non dabunt vobis requiem. T.18, C.2. N. 6.

Cap.22, Ascende libanum, & clama, & in Basanda vocem tuam. T.10, C.3 N.7.

Cap. 23, Non mittebam eos, & ipsi currebant. T.7, C.5. N 3.

Cap.51, Dirige cor tuum in viam rectam. T.16,c.6 N.5

Cap 51, Iniquitas in terra. T.12,c.5 N.4.

EX THRENIS.

Cap. I.

Omnes portæ ejus destructæ sunt.

Vide Domine, & considera, quoniam facta sum vilis. T.3.c 3. N 5

Cap 2. Cogitavit Dominus dissipare murum filiæ Sion T.21,c 1 N.1.

Matribus suis dixerunt: ubi est triticum & vinum? Cùm deficerent quasi vulnerati in plateis, cùm exhalarent animas suas. T.14,c.4.N 8

Effunde sicut aqua in conspectu Domini. T.9 c.1.N.7

Cap.3 Circumædificavit adversum me, ut non egrediar. T16,c.2.N 5

Saturabitur opprobriis T.15,c.6 N.5

Quis est iste, qui dixit, ut fieret Domino non jubente? ex ore Altissimi non egredientur bona, neque mala ?. T.2. c.4. N.4.

Cap.5 Servi dominati sunt nostri. T.5 c.6 N.8. T.8.c.3 N.8. T.24,c.4 N.4.

EX EZECHIELE.

Cap. I.

Et vidi, & ecce ventus turbinis, veniebat ab Aquilone, & nubes magna, & ignis involvens, & splendor in circuitu eius, &c. Et ex medio ejus similitudo quatuor animalium. T.13, c 3 N.5

Cap.2. Increduli & subversores sunt tecum; inter scorpiones habitas. T.4.c.1. N.4.

Scriptæ erant in eo lamentationes, carmen, & væ. T.23,c.2 N 5

Cap.3. Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum, &c. T.2 c.3 N.5

Cap 4. Sume tibi laterem, & pones coram te, & describes in eo civitatem Hierusalem. T15,C.2 N.4. T 23,C.5.N.6.

Cap.9 Heu, heu, heu, Domine Deus! ergone disperdes omnes reliquias Jsraël? T.11. C.6.N 2.

Cap.10, Imple manus tuas prunis, & effunde super civitatem. T.6.C.5 N 8

Et intellexi, quia Cherubini essent. T.13, C 3 N.5

Cap.14, Hæc dicit Dominus Deus: Homo, homo de domo Jsraël. T.5.c.5 N 4

Cap.16, Vide te conculcatam in sanguine tuo, &c T.17,c 3 N 6.T.20 c.1.N.8.

Et panem meum quem dedi tibi, similam, & oleum, & mel, quibus enutrivi te, posuisti in conspectu eorum, in odorem suavitatis T.11,c 1.N 6.

Omnibus meretricibus dantur mercedes, tu autem dedisti mercedes cunctis amatoribus tuis, & dona dabas eis, ut intrarent ad te undique ad fornicandum tecum T 3.c 6 N 4.

Cap.18. Filius non portabit iniquitatem patris. T 8 c.5. N 4.

In quacumque hora ingemuerit peccator, iniquitatum ejus non recordabor amplius. T 29,C.5.N.7

Cap.28, Fili hominis leva planctum super Regem Tyri, &c T.8. c.5. N.6.

Tu signaculum similitudinis. T.18. c.1. N.7.

Cap.37. Ossa arida, audite verbum Domini, &c. T.14,c.5 N 4

Cap.40 Labia eorum unius palmi. T.6.c 4 N.3.

Cap.43. Gradi autem eius versi ad Orientem. T.7.c 1.N 4

EX DANIELE.

Cap. I.

Dentur nobis legumina ad vescendum, & aqua ad bibendum. T.2 c 5. N 4

Cap 3. Nabuchodonosor Rex fecit statuam auream altitudine cubitorum sexaginta, latitudine cubitorum sex. T.8.c 2. N.4.

Benedicite omnia opera Domini Domino, &c. T.18, c.2 N 5

Cap.4 Quamobrem, ô Rex, consilium meum placeat tibi, & peccata tua eleëmosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum: forsitan ignoscet delictis tuis. T.19,c.5 N.7

Cap 10, In diebus illis ego Daniel lugebam trium hebdomadarum diebus: panem desi-

desiderabilem non comedi, & caro, & vinum non introierunt in os meum : sed neque unguento unctus sum. *T.20.C.5. N.7.*

Cap.13. Quia flens, suspexit ad cœlum; erat enim cor ejus fiduciam habens in Domino *T.10,C.4 N 5.*

Helcias, & uxor ejus, laudaverunt Deum pro filia sua Susanna, &c *T.11,C.3 N.5.*

EX OSEA.

Cap. II.

SEpiam viam tuam spinis. *T. 22, C.3. N .8.*

Vocabit me : vir meus : & non vocabit me ultrà. Baali *T.2.C 2.N 8.*

Cap 4. Sed & pisces congregabuntur. *T.17, C 6 N 5.*

Cap.8. Projectus est vitulus tuus, Samaria. *T 8.C.3 N.3.*

Cap.9. Quasi uvas in deserto inveni Jsraël, quasi prima poma ficulneæ vidi patres eorum. *T 3.C 2. N.7*

Cap.10. Luxit super eum populus ejus, & æditui ejus super eum exultaverunt. *T.5.C.5. N 3.*

Ephraim vitula docta diligere trituram, & ego transivi super pulchritudinem colli ejus. *T.1.C 6 N 3.*

Cap.11 Ego nutritus Ephraim, portabam eos in brachiis meis

In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis *T.13,C.5 N.5.*

EX JOELE.

Cap. I.

EXpergiscimini ebrii, & flete, &c. *T.18. C 5 N 3.*

Accingite vos, & plangite sacerdotes, &c. *T.17 C.1.N.5.*

Cap 2. Facies ejus contra mare Orientale. *T.3.C.1.N.2*

EX AMOS.

Cap. VII.

IN Bethel, non adjicias ultra, ut prophetes, quia sanctificatio Regis est, & domus Regni. *T,15,C.4. N.1.*

EX JONA.

Cap. I.

SUrrexit Jonas ut fugeret in Tharsis à facie Domini. *T.3.C 6.N 5.*

Dedit naulum ejus, & descendit in eam. *T 11,C.3 N 6*

Cap 2. Circumdederunt me aquæ usque ad animam *T.22,C.3 N.10.*

Et dixit Dominus pisci, & evomuit Jonam in aridam *T.7.C 5. N.7*

Cap.4. Et afflictus est Jonas afflictione magna, &c *T 16, C 5 N 6*

Ego non parcam Ninive civitati magnæ, &c. *T.20,C.3. N.3*

EX MICHÆA.

Cap. II.

AScendet pandens iter ante eos. *T.7.C.6 N.9.*

EX HABACUC.

Cap. I.

FAcies hominis quasi pisces maris, &c. *T.19,C 3.N.4.*

EX SOPHONIA.

Cap. II.

VOx cantantis in fenestra, corvus in superliminari. *T.19, C.4. N.2.*

Cap.3. Non dissolvantur manus vestræ. *T.7 C.3.N.4.*

EX AGGEO.

Cap. I.

OPeruistis vos, & non estis calefacti. *T.16, C.2. N.2.*

EX SACHARIA.

Cap. VI.

SUmes aurum & argentum, & facies coronas,

ronas, & pones in capite Jesu. *T.6. C.4. N.5. T.22, C.5. N.5.*

Cap.8. Adhuc habitabunt senes & anus in plateis Hierusalem, &c. *T.16, C.1. N.5.*

Cap.13. In domo eorum qui diligebant me. *T.2. C 4. N.8.*

EX LIBRO I. MACHAB.

Cap. I.

Vocavit pueros suos nobiles, qui secum erant nutriti, &c. *T.7 C.6. N.6*

Cap.2. Elias dum zelat zelum legis, receptus est in cœlum. *T.11 C.6 N.3.*

EX LIBRO II. MACHAB.

Cap. II.

Linguam postulatus cito protulit, & manus constanter extendit. *T.16. C.1. N 2.*

EX NOVO TESTAMENTO.

EX S. MATTHÆO.

Cap. I.

Voluit occultè dimittere illam. *T.13. C 3 N 7.*

Cap.2. Ecce Magi ab Oriente venerunt. *T.2. C.1 N 6.*

Ubi est, qui natus est Rex Judæorum? *T.18. C 2. N.6.*

Et in Bethlehem terra Juda nequaquàm minima es in principibus Juda, &c. *T.21. C.6 N 8.*

Et apertis thesauris obtulerunt ei munera. *T.1. C.4. N.7*

Et responso accepto in somnis, ne redirent ad Herodem, &c. *T.9 C.1. N 10.*

Defuncto Herode, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Joseph in Ægypto. *T.20, C.1. N.5*

Cap.3. Ego à te debeo baptizari. *T.10. C.1. N.8.*

Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. *T.6. C.5. N.1.*

Cap 4. Tunc ductus est Jesus in desertum à Spiritu. *T.3. C.1. N.1.*

Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. *T.3. C 4. N.8. T.4. C.6. N.6. T.14 C.3. N.4.*

Scriptum est; Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. *T.21. C.2. N 8*

Si es filius Dei, mitte te deorsum, &c. *T.8. C.2 N 7.*

Ambulans Jesus juxta mare Galilææ. *T.7. C 5 N.1.*

Et procedens inde, vidit alios duos fratres, &c. *Ibi. T.10. C.6. N.8.*

Cap.5. Beati qui esuriunt, & sitiunt justitiam *T.11. C 2 N 8.*

Beati mundo corde, &c. *T.23. C.3. N 7.*

Omnis qui dimittit uxorem suam, exceptâ fornicationis causâ, facit eam mœchari. *T 10. C.5. N.6.*

Cap 6. Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terrâ. *T 16. C.1. N 9.*

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. *T 3. C.3. N 6. C.5 N.9. T.12. C.5. N 7.*

Ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, &c. *T.12. C 5 N 1.*

Cap 8. Domine, si vis, potes me mundare. *T.4 C.6 N 8 T.13 C 6 N.6.*

Tetigit manum eius, & dimisit eam febris. *T.13. C 6 N.6.*

Præceptor salva nos, perimus, *T.2. C 4. N 6.*

Quid nobis, & tibi, Jesu fili Dei? &c. *T 2. C 2. N 9.*

Cap 9 Remittuntur tibi peccata tua, &c. *T 9 C.5 N.5.*

Vidit hominem sedentem in telonio, &c. *T 13 c.2 N 1.*

Surgens secutus est eum. *T 9. c.1 N.9.*

Venient autem dies, cum auferetur ab eis sponsus, & tunc jejunabunt. *T 22. c.6. N 11.*

Secundùm fidem vestram fiat vobis. *T.11. c 4 N 5.*

Cap.10. Et Judas Iscariotes, &c. *T.1. c 6. N 9.*

Neque duas tunicas habeatis. *T.4. c.1. N 8.*

In Synagogis suis flagellabunt vos. *T.15. c.6 N.7.*

Cap 11. Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida. *T.4. c.6. N 6.*

Tollite jugum meum super vos. *T.18 c.4 N.5.*

istæ, &c. T.4, c.6, N.7. T.11, c.1. N.9. T.21, c.1. N.6

Orate ne non intretis in tentationem, T.24, c.3. N.8

Spiritus promptus est, caro autem infirma. T.5. c.6. N.7

Amice, ad quid venisti? T.8. c.1. N 8

Extendens manum, exemit gladium, &c. T.12, c.3. N.6

An putas quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modò plusquàm duodecim legiones Angelorum, T.25, c 5. N.6

Tanquàm ad latronem existis cum gladiis & fustibus comprehendere me.

Cùm multi falsi testes accessissent, T.17, c.1 N.8

Adjuro te per Deum vivum, &c T.8 c 4. N 6.

Tu dixisti, T 19, c.6. N.8

Et colaphis eum cæciderunt, T.10, c.5. N 3

Non novi hominem, T.15, c 4. N,7

Nam & loquela tua manifestum te facit, T.9. c 4. N.6

Cap.27. Et projectis argenteis in templo recessit, & abiens laqueo se suspendit, T.18, c 4. N.8

Non audis quanta adversum te dicunt testimonia, T.10, c.4. N.7

Tu dicis, T.19, c.6. N 7

Nihil tibi & justo illi, &c, T.17, c.1. N 9

Milites plectentes coronam de spinis, &c. T.6. c.2. N.6

Posuerunt super caput ejus causam ipsius scriptam, &c. T.21, c.6 N 6

Prætereuntes autem blasphemabant eum, moventes capita sua, &c. T.22, c 6 N 6.

Salva temetipsum, si filius Dei es, T.2. c.6. N.6. T 3. c.4. N 8

Jesus autem iterum clamans voce magna expiravit, T.20, c 1. N.6. T.21, c.5. N.9.

Multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt, T 6 c 2. N.3

Erat aspectus ejus sicut fulgur, &c. T.8. c.1. N. 9.

EX S. MARCO.

Cap. I.

Statim Spiritus expulit eum in desertum T.3. c.1 N.1

Cap.6. Et dabat illis potestatem spirituum immundorum, T.5. c.6. N.8

Cumque introisset filia ipsius Herodiadis, &c. T.7, c.4. N 6

Contristatus est Rex propter jusiurandum. T.24, c.5. N 8

Erant laborantes in remigando, T.22, c.4. N.3.

Et accipiens septem panes, gratias agens, fregit, & dabat discipulis suis, T.22, c.5. N.7

Apprehensâ manu cæci eduxit eum extrà vicum, T.4. c 6. N.6

Cap.9 In viâ inter se disputaverant, quis eorum major esset, T.8 c.5. N.6

Cap.10, Intuens eum Jesus, dilexit eum. T.5. c.4. N 6

Et præcedebat illos, & mirabantur, & stupebant, & sequentes timebant, T.7 c.2. N.1.

Cap.11. Jam non amplius in æternum ex te fructum quisquam manducet, T.8. c.1. N. 6.

Cap.14, Ut quid perditio ista? &c. T.7. c.4. N. 7.

Cap.16, Surrexit, non est hic, T.20, c.2. N.7

Exprobravit incredulitatem eorum, &c. T.10, c 5. N.9

Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur, &c. T.9. c.4. N 8

Dominus quidem Jesus assumptus est in cœlum, T.6. c.5. N.5. T.7. c.2. N.1

EX S. LUCA.

Cap. I.

Ne timeas Maria, &c. T.7. c.5. N.8

Et regnabit in domo Jacob, in æternum, T 6. c.1. N 7. T.18, c.3. N.4

Exultavit infans in utero ejus, T.24, c.5. N.7.

Respexit humilitatem ancillæ suæ, T.19, c.3. N 9

Cap.2. Peperit filium suum primogenitum, &c. T.6. c.3. N.5

Ecce evangelizo vobis gaudium magnum, T.11, c 4. N 9

Gloria in excelsis Deo, &c. T.14, c.3. N.5, T.13, c.4, N.3

Ecce positus est hic in ruinam, T.15, c.6. N.6. T.15, c.6, N.6

Jesus

Cap.18, Jesus fili David miserere mei. *T.*4, c.4. *N.*4

At ille multò magis clamabat. *T.*14, c.5. *N.*5

Cap.19, Zachæe festinans descende. *T.* 10, c.5. *N.*6

Invenietis pullum asinæ alligatum. *T.*18, c.2. *N.*1

Solventibus illum pullum, dixerunt Domini eius ad illos: Quid solvitis pullum? *T.*18, c.2. *N.*1

Videns civitatem, flevit super eam. *T.*24, c.1. *N.*5

Cap.22, Intravit autem Satanas in Judam. *T* 7. c 4 *N.*7

Quod pro vobis datur, qui pro vobis funditur. *T.*11, c.1. *N* 9

Simon ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum. *T.*20, c.3 *N* 8. *T.*16 c.4. *N* 8.

Tecum paratus sum & in carcerem, & in mortem ire *T.*15. c 5 *N* 7

Qui non habet, vendat tunicam suam, & emat gladium. T.12, c.3. N 6

Apparuit illi Angelus confortans eum. T.7 c.5. N 8

Juda, osculo filium hominis tradis? T.19, c 4. N. 7

Et conversus Dominus respexit Petrum. T.14, C 5. N. 5. T.19, C.3. N 9

Cap.23, Herodes autem, viso Jesu, gavisus est valde. T.4 c.6. N 9

Filiæ Jerusalem, nolite flere super me. T 20 c.5 N.8

Pater, ignosce illis. T.2. c.6. N. 6.

Unus de his, qui pendebant, latronibus, blasphemabat eum, &c. T.2. C 2. N.10.

Neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es? T.19, C 1. N 9

Domine, memento mei, &c.

Omnis turba eorum, qui simul aderant ad spectaculum istud, &c. T.22, C 6. N. 6

Cap.24, Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in viâ. T.16, C.2, N.7.

Ego sum, nolite timere. T.23, C.6. N.5

Obtulerunt illi partem piscis assi, &c. T.23 C.1. N.8

Recessit ab eis, & ferebatur in cœlum. T.6, C.3. N.5

EX EVANGELIO S. JOANNIS.

Cap. I.

Erat apud Deum. T.9 C.2. N 1

Omnia per ipsum facta sunt. T.4, C 5. N.8. T 16, C 6 N.5

Erat lux vera; quæ illuminat omnem hominem venientem in mundum. T.21, C 4 N 2.

In propria venit. T.7. C.2. N 8

Dedit eis potestatem filios Dei fieri, qui non ex sanguinibus, nec ex voluntate carnis, nec ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. T 5 C 6, N.6. T.23, C 4 N 4.

Verbum caro factum est. T.21, C.1. N.6

Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à patre T.6. C.4. N.2

Ego vos baptizo in aquâ, medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis, ipse baptizavit vos Spiritu sancto & igne. T.9. C.3. N.5.

Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. T.10, C.6, N.7, T.19, C.4 N.6. T.9 C.2 N.6.

A Nazareth potest aliquid boni esse? T.6, C 2 N.6

Cap.2. Erat mater Jesu ibi, vocatus est autem & Jesus, & discipuli eius ad nuptias. T.6, C.2. N.4

Quid mihi & tibi est mulier. T 5. C.3 N 7

Implere hydrias aquâ. T.6. C.4. N.5

Omnis homo primò bonum vinum ponit, & cùm inebriati fuerint, tunc id quod deterius; tu autem servasti bonum vinum usque adhuc, T.18, C 6 N.7

Hoc fuit initium signorum Jesu, &c & crediderunt in eum discipuli ejus. T.5. C 3 N 8. T.3. C.5 N 8

Ascendit Jesus Jerosolymam & invenit in templo vendentes oves, & boves, &c. T.15, C.2. N.7.

Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes ejecit de templo. T.8 C.3. N.6.

Recordati sunt verò discipuli ejus, quia scriptum est: zelus Domus tuæ comedit me. T 6 C.2 N.4

Cap 3. Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret. T.21, C.4. N.3.

Sicut

 558

Et continuò exivit sanguis & aqua, T.11, c 1. N.8
Cap.20, Currebant autem duo simul, &c. T.4.c.4.N.5
Stabat ad monumentum plorans, T.6.c.6. N.8
Mulier, quid ploras? T.20, c.6.N.4
Vade ad fratres meos, T.24, c.2.N.4
Thomas non erat cum eis quando venit Jesus, T.1.c.3. N.8
Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, &c.T.6.c.6, N.7
Dominus meus, & Deus meus, T.24, c.1. N.7
Cap.21, Vado piscari, T 9.c.1. N.9
Mittite in dexteram navigii rete, & invenietis, T.5.c.3.N.8
Hoc jam tertiò manifestatus Jesus Discipulis suis, ibid.
Diligis me plus his? T.20, c.4.N.1.C.4. N 8 Ibid.T.1.c 3. N.5
Pasce oves meas, T.8 c 4.N.6
Cùm autem senueris, alius cinget te, & ducet quo tu non vis, T.6.c.1 N.5.

EX ACTIBUS APOSTOLOR.

Cap. I.

Assumptus est, T.6.c.3. N 5
Ecce duo viri astiterunt juxta illos in vestibus albis, T.23, c.4.N.3
Cecidit sors super Matthiam, T.8.c.4.N.5.
Cap.2, Apparuerunt illis dispertitæ linguæ tanquàm ignis, &c.T.12, C.3.N.7, T.16, C 2.N 8
Cap.3, Et quidam vir, qui erat claudus ex utero matris suæ, &c.T.12, c.3, N.7.T.5 C.2.N.3
Cap.4, Quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum, T.19, C.6, N.9
Cap 7, Erudirus est Moyses omni sapientia Ægyptiorum, &c.T.15, C 3 N 2
Existimabat autem intelligere fratres, ibid.
Dura cervice, & incircumcisis cordibus, &c.T.2, C 3 N.6
Ecce video cælos apertos, T.5 C.4, N.7
Domine, ne statuas illis hoc peccatum, T.2 C.5.N.7
Cap13, Eris cæcus, & non videbis solem usque ad tempus, T.13, C.5, N. 8

Cap 19, Adjuro te per Jesum, quem Paulus prædicat, T 9.C 4, N.9
Cap.20, Et nunc ecce alligatus ego spiritu, vado in Hierusalem.
Cap.21, Ego non solùm alligari, sed etiam mori in Jerusalem paratus sum, propter nomen Domini, T.7, c.2. N.6
Cap.22, Lumen quidem viderunt, vocem autem non audierunt ejus qui loquebatur mecum, T 7.c.3 N 9
Cap.25, Cùm venisset Agrippa, & Bernice cùm multo apparatu, & ingressi essent in adjutorio, &c.T.10, c.4, N 8

EX EPIST. S. PAULI AD ROMAN.

Cap. I.

Qui factus est ei ex semine David secundùm carnem, T.14, C 3 N.7
Cap.3. Omnes peccaverunt, & egent gloria Dei, ibid.
Quid ergo? Numquid iniquus est Deus? T.15, C.3. N 5
Cap.6, Gratia Dei vita æterna, T.11, c.1.N.11
Cap.7, Non quod volo bonum hoc facio, sed quod nolo malum illud ago, T.15, c.5 N 7
Cap.8, Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, T 11, c 1. N.11.
Cap.9, Dicit enim Scriptura Pharaoni: quia in hoc ipsum suscitavi te, &c. T.8. c.5, N.2
Cap.10, Ore autem Confessio fit ad salutem, T.19, C.1 N 8

EX EPIST. I. AD CORINTH.

Cap. III.

Templum Dei sanctum est, quod estis vos, T 11, C 2, N.2
Cap.4, Esurimus & sitimus; nudi sumus, & colaphis cædimur, &c. Maledicimur & benedicimus: persecutiones patimur, & sustinemus: blasphemamur, & obsecramus, T.6, C.6, N 7
Cap 5, Quem tradidi Satanæ in interitum carnis, T.8 C.5 N.9
Cap.6, Empti estis pretio magno, T 4, C.3, N 3
Glorificate & portate Deum in corpore vestro, ibid.

Cap.7.

EX EPIST. II. AD TIMOTH.

Cap. IV.

EX EPIST. AD TITUM.

Cap. II.

EX EPIST. AD PHILEMON.

EX EPIST. AD HEBRÆOS.

Cvp. II.

EX EPIST. S. JACOBI.

Cap. I.

EX EPIST. I. S. PETRI.

Cap. V.

EX EPIST. II. S. PETRI.

Cap. I.

EX EPIST. I. S. JOANNIS.

EX EPIST. S. JUDÆ.

EX APOCALYPSI.

Cap. II.

Age

Finis Indicis Sacræ Scripturæ.

559

INDEX MATERIARVM NOTABILIVM

Quæ in hoc Tomo Quadragesimali continentur.

Littera T. *denotat Tractatum, littera* C. *Considerationem,* N. *Numerum.*

A.

Astra.

Dolo-

E.

F.

Ficulnea:

564

L.

LAcedæmonii quibus loqui permittebant, T.10 C.3, N.9

Lachrymæ sunt velut baptismus, T.20, C. 3 N.1. & seq Creatæ sunt ut illis peccata lugeamus, T.20 C.5, N.1, & seq.

Latro De conversione boni Latronis, T. 19, C.1, & seq Ejus confessio nedum obtinuit scelerum remissionem, sed etiam gloriæ securitatem. *ib.* N.1 & seq. Quando ausus fuit rogare Christum ut ejus meminisset, *ib.* N.9. In sua confessione sublimes ostendit conceptus, T.19, C.2, N 1. & seq. Valde pauci conversionem ejus imitantur, T.19, C.2, N 6, Malus latro plurimos habet sequaces, T.19, C.3, N.2, Bonus latronum extitit primas qui precibus B. V. conversus egit pœnitentiam, T. 19, C.3, N.1, Pœnitentiam non distulit, T.19, C.4, N.1, & seq.

Lazarus mendicus pietatem canibus divitis epulonis exhibuit, T 8.C 6.N.7. quare Deus illum ad januam statuit divitis, T. 22, C.4, N 5

Lazarus, Frater Marthæ. Cur Christus eum resuscitans tot cæremonias exhibuit, T.11, C.1.N.6

Leo perterretur cernens coram se animal puniri, T.8, C.5, N 1

Leprosus ex veteris legis instituto, os habebat occlusum, T 10, C 3.N.3

Lex ignea in dextera Dei, T 6, C.7, N.7, Est homini infestissimus hostis, T.15, C.4, N. 5.

Libertas suavissima est Deo servitus, T.18 C.2, N 1, & seq.

Lingua est index animæ, T. 9, C 4, N.1. quàm molesta sint ejus spicula, T.15, C.5, N.1, & seq Lingua detractoris est ignis infernalis, T.15, C.6, N.2, Visus Dei est ejus lingua, T 20, C.1. N.1 & seq.

Loth designat à mundo fugientes, T.6, C 1, N.2, Quare uxor ejus conversa est in statuam salis, T.9, C.2.N 8

Lucifer lucem habuit non ignem, & ideo perijt, T.2 C 1, N.2, Quare nubium altitudinem effectavit, T.10, C.2, N.2, qualiter Ezechiel illum confundat, T. 18, C.1.N.7

Lutherus dæmonem in humeris ferebat, non dæmon Lutherum, T.3, C.9, N.9

Lutum purificat, & visum præstat, T.1 C 1.N.1.2

Lux cœli dum deficit: nullus est error in quem homo non labatur, T.2, C.1, N.1, & seq humana parum prodest, nisi adsit divina, *ib.* N.6, Quare lux candelabri Templi opponebatur mensæ panum Propositionis, *ib.* N.8, Ubi lux spargitur, dividitur ignis & æstus, T 3, C.1.N.7

M.

MAledictiones: dantur pro eis affirmationes, & non pro benedictionibus, T.8, C.3.N.2

Manilius quam dederit rationem non acceptandi Consulatum, T.13, C.1.N.8

Manna: Mysticæ ejus conditiones & qualitates, T 11, C.4, N.5

Manus utilitati proximorum sunt impendendæ, T.13, C.1, N.1. & seq. Manibus ad cœli portam pulsatur, T.16, C.6, N.1, & seq.

Maria dupliciter Mater Dei: quomodo hoc? T.4, C.2, N.3, Cur Angelo loquente turbatur. T 12, C.2.N.7, Ejus protectioni spes hominis innititur, T. 19, C 3.N.1, & seq.

Martha ut pauperibus subveniret, superflua resecabat, T 12.C 5, N.6

S. Matthias statim successit in locum Judæ. T 8, C 4, N.5

Mensa panum Propositionis cujus erat symbolum, T.6, C.5, N.3

Mercurius Deus est scientiarum, T.2, C.1 N.10.

S. Michael Lucifero maledicere noluit, & quare? T.2, C. 2, N 11

Michol astutia usa est ut Davidem à morte liberaret, T.22, C.4, N.1

Misericordia erga pauperes, & usura unum & idem est, T 13, C.1.N.7. Misericordia à Deo hominibus concessa, cedit in ejus gloriam, T.14, C 3, N 2

Moneta: hanc qui falsificat quam pœnam meretur? T.4, C.1.N.1, Quomodo amoris Dei moneta falsificetur, ib N.1.

Montes: quid in S. Pagina signent, T.12, C.1.N.5

Moyses quare vitulum in pulverem redegit. T.1.C.1.N.5.11. Non solus montem ascendit, T.1.C.3, N.2 Patienter proprias

N.

O.

P.

Christus

566

Resur-

Vermis.

F I N I S.

ELENCHVS
AD
EVANGELIA
DOMINICARVM PER TOTVM ANNVM.

DOMINICA I. ADVENTVS.

Erunt signa in Sole & Luna, & Stellis:
Luc. 21.

1. 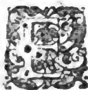RUNT *signa in Sole & Luna.* Dies judicii nobis hodie proponitur, ut amorem inter & timorem vivamus: si namque Dei misericordia nobis ingerat fiduciam: severitas quâ veniet rationem de cunctis exacturus, nos à peccatis cohibeat. T.8, C.1

2. Deus nobis in hoc mundo bona sua tradit, ut eis negotiemur: est etenim salutis nostræ negotium ut contractus societatis. T.13, C.6

3. *Videbitis Filium hominis.* D. Hieron. *Ubicumque in veteri testamento scriptum est, Filius hominis, in Hebræo positum est filius Adam* Ubi notandum, quod dum Christus semper se dicat filium Adæ, & numquam filium Dei, quod divinum est, subticens, & quod humanum, aperiens: doceat nos excelsa nostra subticere, & infirma publicare. T.6, C.3

4. *Filium hominis.* Christus accedentem Judam ut eum proderet, ita interrogat: *Iuda, osculo Filium hominis tradis?* Cur non ait, Filium Dei? D. Ambros. *Illud tamen plus confutat ingratum, quod eum tradiderit: qui cùm esset Dei filius, propter nos filius hominis esse voluisset* q.d. Propter te suscepi ingrate, quod tradis hypocrita. T.19, C.4, N.7

DOMINICA II. ADVENTUS.

Cùm audisset Ioannes in vinculis.
Matth. 11.

1. I*Oannes in vinculis.* Joannes verè justus, injurias suas parvifecit, honoris verò Dei zelosus in vincula conjicitur. T.1, C.3, N.5

2. *Ioannes in vinculis.* Deus justos occasionibus exponit patiendi: tyranni namque nos persequentes, divinam tantum exequuntur voluntatem: etenim hoc ita Deus ordinat ad majus nostrum meritum. T.2, C.4

3. *Ioannes in vinculis.* Joannes non invitus vinculis alligatur, sed voluntariè pro Dei honore patitur; imò verò patiendi quæsivit occasionem. T.7, C.2

4. *Ioannes in vinculis.* Solum tribulationum tempus ut vitæ tempus computemus: quia coram Deo tunc vivere incipimus, quando patimur. T.5, C.1

DOMINICA III. ADVENTUS.

Miserunt Iudæi ab Hierosolymis, &c.
Joan. 1.

1. T*V quis es?* Ut operam demus pœnitentiæ, terrena quoque despiciamus, medium sit efficacissimum, quo semper nos interro-

interrogemus: *Tu quis es?* Pulvis & cinis, T. 1, C. 2

2. *Propheta es tu? Non sum. Elias, &c.* Virtutes donaque Dei adeo formosa sunt, ut si domo egrediantur justi, periculum incurrant fascinationis, T. 1. C. 4

3. *Non sum ego Christus. Vox clamantis.* Dum Joannes attollitur ut Christus, vocem se nominat, ne superbus evanescat & pereat. Unde S Gregor. *Negavit planè quod non erat: sed non negavit quod non erat: ut veritatem loquens, ejus membrum fieret, cujus sibi nomen fallaciter non usurparet.*

4 *Non sum.* Fragilitatis nostræ memoria terrenorum generat fastidium & desiderium æternorum. T. 1. C. 6

DOMINICA IV. ADVENTUS.

Anno quintodecimo imperij Tiberij.
Luc. 3.

1 PRædicans baptismum pœnitentia. Duo sunt effectus Baptismi: Peccatum eliminat, & characterem fidei imprimit in anima: nullus licet horum effectuum oculis corporalibus videatur, nisi tantùm exterior ablutio corporis. Et ratio est: quia mysteria divina credere nos oportet, ut ea capiamus; humana verò videri, ut intelligantur, T. 4. C. 4.

2. *Baptismum pœnitentia.* Confertur baptismus in nomine Patris, & Filij, & Spiritus S. nec sufficit ut in nomine unius tantum personæ baptizetur: quia cùm homo infirmus sit multi temporis, ut ab infirmitate curetur ita inveterata, nominatur Deus Trinus, quasi significando, quod requiratur Deus qui tribus valeat, ut sanetur, T. 14. C. 5.

3. *Prædicans baptismum pœnitentia.* Congruus pœnitentiæ prædicator, qui vita, moribusque pœnitentiam præferebat, ut vitâ persuaderet, quod verbis docebat: ut enim ait D Gregor. *Ille bene loquendi facundiam percipit, qui sinum cordis per bene vivendi studia extendit: nec loquentem conscientia præpedit, cùm linguam vita antecedit.* T. 4. C 2. T. 6. C 6. T. 10. C. 3.

4. *Baptismum pœnitentia.* Prædicat ille pœnitentiam, qui licet graviori culpâ numquam sordidus, omnem tamen suam vitam pœnitentiæ consecraverit: ut peccatores doceret, perpetuas esse debere lachrymas, & pœnitentiam non nisi cum vita terminari, T. 20. C. 6

5. *Baptismum pœnitentia.* Docet Joannes Auctores suos, ne pœnitentiam ad ultimum vitæ terminum differant. T. 19. C. 4

DOMINICA INFRA OCTAVAM NATIVITATIS.

Erant Maria & Ioseph mirantes.
Luc. 2.

1. ECce positus est hic in ruinam, &c. q. d Simeon: Divinus hic infans; sicut esse debet exaltatio & gloria credentium: sic & incredulorum erit ruina, T. 9. C. 6. N. 7. T. 17. C. 6. N. 7.

2. *Tuam ipsius animam pertransibit gladius.* Gladius hic fuit mordax Judæorum lingua, qua perversi Iudæi Mariæ filium in Cruce suspensum lancinarunt, T. 15, C. 6. N. 6

3. *Iesus crescebat plenus sapientiâ.* Per sapientiam nonnulli intelligunt patientiæ signa: quia proprium est sapientibus, exercere patientiam: & idcirco Sapientia Patris carnem assumpsit, in qua gravissimas perferret patienter injurias & cruciatus, T. 21. C. 3. N. 7.

DOMINICA I. POST EPIPHANIAM.

Cùm factus esset Iesus annorum duodecim.
Luc. 2.

1. AScendentibus illis in Hierusalem secundùm consuetudinem diei festi. Discant hinc parentes filios suos bonis moribus instruere: peccata namque filiorum parentibus imputantur, T. 10, C. 1.

2. *Dolentes quærebamus te.* Deus lachrymas eo fine creavit, ut illis perditum Iesum nostraque peccata lugeamus, T. 20. C 5.

3 *Et erat subditus illis.* Quanta sit filijs obligatio honorandi & juvandi parentes, docetur, T. 10 C. 6

4. *Iesus proficiebat sapientia & ætate.* Ajebat D. Gregor. in Pastor. p. 3. c. 3. *Admonendi sunt qui inchoata bona minimè consummant, ut tantâ circumspectione considerent: quia dum proposita*

non perficiunt, etiam quæ fuerant cœpta, convellunt, T.7, C.1

DOM. II. POST EPIPHANIAM.

Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ.
Joan. 2.

1. E*Rat mater Iesu ibi. Vocatus est autem & Iesus & Discipuli ejus.* Hic Jesus cum Discipulis suis Solus autem tendit Hierusalem passurus: quia in afflictionibus vult esse solus, in ijs verò quæ levaminis sunt, comites vult Discipulos, T.6, C.2

2. *Quid mihi & tibi est mulier?* q d. Preces non requiruntur, ut faciam miracula; sufficiunt voces necessitatis, ut faciam miracula, T.5, C.3

3. *Implete hydrias aqua.* Christus noluit ad instantiam diaboli convertere lapides in panem: convertit tamen aquam in vinum: quia ex priori nullus sperabatur fructus: in posteriori verò crediderunt in eum Discipuli, T.4, C.6.

4. *Omnis homo primò bonum vinum ponit,* Tu verò non fecisti ut purus homo: quomodo ergo, ut homo Deus: qui primò tribulationis acetum proponit, ut postmodum vino gloriæ suos inebriet, T.18. C.6

5. *Hoc fecit initium signorum Iesus.* Ante baptismum nulla fecit miracula: postquam verò in baptismo declaratus fuit filius Dei: *Hic est filius meus dilectus*: opera facit tanti Patris Filio condigna, T.3, C.5

DOM. III. POST EPIPHANIAM.

Cùm descendisset Iesus de monte.
Matth. 8.

1. E*Cce leprosus veniens adorabat eum,* Leprosus hîc denotat virum spirituali lepra laborantem: cui lex præcipit habere os veste contectum, ne præsumat alios docere, cùm ipse malè laboret: quia cujus vita despicitur, ejus quoque prædicatio contemnitur, T.10, C.3

2. *Si vis, potes me mundare,* D. Chrysost. *Non de voluntate Christi ad omne bonum parata dubitat, sed de judicio voluntatis: Christus enim cùm sit bonus, nociva non vult præstare, etiamsi rogetur.* Quare non queramur, si postulata non accipimus, cùm ea nobis obfutura præcnoscat, T.4, C.6

3. *Si vis.* Hæc regula justorum est, ut voluntatem suam suaque omnia divinæ resignent voluntati, T.4, C.3

4. *Volo mundare.* Corporis infirmitas plerumque est animæ salus; per hanc quippe Deus animæ medetur languoribus, *Solent homines mente alienati ligari, atque in plantis pedum contundi: ut per dolorem corporis redeat sensus mentis: Sic utique qui à sui cognitione alienati sunt, à Deo per flagella ad se ipsos recognoscendum misericorditer coarctantur.* Ita S. Bernardinus Senens. T.13, C.5

DOM. IV. POST EPIPHANIAM.

Motus magnus factus est in mari.
Matth. 8.

1. D*Omine salva nos, perimus.* Christus non talis est qui servos patiatur ultra vires periclitari, sed facit in tentatione & periculis proventum, T.18, C.4

2. *Domine, salva nos, perimus.* Optimè cum Davide spem suam in Deo collocant: imò & Deus spes eorum: dicunt etenim: *Quoniam tu es Domine spes mea.* T.19, C. 2. N.5

3. *Domine, salva nos, perimus,* Unde tanta Discipulorum cum Christo familiaritas & fiducia? Dicam: Obsequiis eum devinxerant, dum omnia sua ejus causâ reliquerãt; & qui Deum obsequijs devincit, tribulatione pressus fiducialiter ad eum recurrat, & eum sibi sentiet propitium, T.14, C.1.

4. *Facta est tranquillitas magna.* Apposite hinc adferantur verba sponsæ: *Surge Aquilo & veni Auster.* Christus imperat ventis ut quiescant: illa rogat abeant. Nota mysterium, T.10, C.4, N 6

DOMINICA V. POST EPIPHANIAM.

Simile est regnum cœlorum homini qui seminavit bonum semen. Matth. 13.

1. C*Vm autem dormirent homines.* D. Hieron. *Cùm negligentiùs agerent Præpositi Ecclesiæ.* Nemo facilè dixerit, quanti referat

ferat animarum bono regimini; ut Superior vigilanter semper eis assistat, ex cujus dormitione seu absentia maxima timenda sunt mala, T.24 C.3

2. *Cùm dormirent homines.* Ille Prælatus suo muneri debitè satisfacit, qui sibi suisque commodis ita dormit, ut subditorum saluti totus invigilet, T 8.C.3

3. *Nonne bonum semen seminasti in agro tuo?* Servi utpote justi neminem mali seminis auctorem accusant, sed omnia in meliorem partem interpretantur, T.13, C.3

4. *Vis imus & colligimus ea? Et ait: Non* O leaster: *Notandum, neminem ex sola infamia judicandum*: & multa opus esse prudentia Prælato in puniendis subditorum criminibus, T.4, C.4

DOMINICA VI. POST EPIPHANIAM.

Simile est regnum cælorum grano sinapis. Matth. 13.

1 G*Ranum sinapis.* Communis est Interpretum sensus, granum sinapis denotare fidem, cui hoc proprium est, ut præcedere debeat visum: divina namque prius credenda sunt quàm videnda: è contrà verò humana prius videntur quàm credantur: ait enim D. Thom. *Credidimus ut cognosceremus* T.4, C.4

2. *Granum sinapis*: Crescit in arborem magnam, ut volucres cœli habitent in ramis ejus: nec enim sola sufficit ad salutem fides sine operibus, T 16, C.6

3 *Granum sinapis* Excitat appetitum comedendi. Talem effectum in justis operatur fides de æterna retributione, ut semper esuriant & sitiant justitiam, D. Hier. *Non nobis sufficit, velle justitiam, nisi justitiæ patiamur famem ut sub hoc exemplo, numquam nos satis justos, sed semper esurire justitia opera intelligamus.* T. 7. C.1

4. *Simile est regnum cælorum fermento.* Christus ea nobis proponit quæ sunt familiaria, ut efficaciùs persuadeat, ac proinde nostræ se conformat conditioni, T.11. C.4

DOMINICA SEPTUAGESIMÆ.

Simile est regnum cælorum homini patrifamilias Matth. 20.

1. C*Onducere operarios in vineam suam* Ita laboriosa quibusdam videtur in vinea Dei seu virtutis operatio, ut nisi Deus suavi quadam violentia eos traheret, à laborando se excusarent, T.6, C.1

2. *Ite & vos in vineam meam. & quod justum fuerit dabo vobis.* Qui terrenam retributionem memoria recolit, libentissimè in vinea Dei laborat, T.6, C 6

3. *Quid hic statis tota die otiosi?* Nonnulli tanto stertunt otio, & culpis suis ita liter inhærent, ut ægrè ferant se ad laborandum evocari, & criminum pœnitentiam admoneri, T.5, C.4

4. *Redde illis mercedem.* Solet Deus nos conducere in vineam suam, ut se obstringat ad tribuendam æternæ gloriæ mercedem: ne retribuens non tam videatur exercere liberalitatem, quàm solvere debita, & satisfacere obligationi suæ, T.11, C.1

DOMINICA SEXAGESIMÆ.

Exiit qui seminat seminare semen suum. Luc. 8.

1. C*Ecidit secus viam & volucres cæli comederunt illud* Cadunt opera bona secus viam, quæ fiunt ob vanam gloriam: & volucres cæli, id est dæmones illa sibi rapiunt. T.1, C 4, T 4. C 5, N.6

2. *Aliud cecidit supra petram*: cor mala longaque peccandi consuetudine obduratum: & quis inde speret fructum: quis concionator obduratum convertat peccatorem? T.14, C.5

3. *In spinas* pungentes: etenim *Veritas odium parit*, & maximè apud potentiores: qui bellum indixisse videntur veritati, T. 15, C.4

4. *In spinas.* Delicias mundi spinas esse dixeris: licet enim in principio sapidæ videantur & suaves, in fine tamen ut spinæ acerrimè pungunt, T.18, C.6

DOMI-

DOMINICA QUINQUAGESIMÆ.

Ecce ascendimus Hierosolymam, Luc. 18.

Vide tertio die Mercurij, T.7 C.1,2,3.4

DOMINICA IN ALBIS.

Thomas unus ex duodecim, &c. Joan.20.

Vide in festo S. Thomæ.

DOMINICA II. POST PASCHA.

Ego sum Pastor bonus. Joan.10.

1. E*Go sum Pastor.* Perpendat Pastor officij dignitatem, & nihil aget personâ suâ non dignum: hæc enim consideratio stimulum addet illi ad omnem virtutem, & omni illicito seu indecoro refrœnabit, T.3, C.5.

2. *Ante eas vadit*, bono suo exemplo: si namque ex ejus malo exemplo, peccent subditi: defectus illorum illi adscribitur. T.10, C.1

3. *Ante eas vadit,* Tenentur Superiores ad vitam adeo inculpabilem, ut nedum satisfaciant querelis de se propositis: sed etiam proponi possibilibus, T.15.C.2

4. *Ego sum Pastor bonus,* benignus & suavis, qui subditorum vires discretè perpendo: ne gravius illis onus imponam, quàm quod suaviter & leviter ferre valeant, T.18 C.4.

DOMINICA III. POST PASCHA.

Modicum & non videbitis me. Joan.16.

1. M*Vndus gaudebit, vos verò contristabimini,* S.Aug. *Ecce turbat te mundus & amatur: quid si tranquillus esset? Quomodo inhæreres formoso, qui sic amplecteris fœdum?* Mundus primò bonum vinum ponit, mel gaudiorum: sed postmodum fel quod deterius est T.18, C.6

2. *Mundus gaudebit.* Nemo gaudio huic fidat: brevi namque in æternam mutabitur tristitiam, T.18, C.5

3. *Tristitia vestra vertetur in gaudium,* Christus sequacibus suis promittit gaudia, divitias & honores, ut sub illorum spe, nos ad cœlum & æternam animæ salutem perducat, T.11, C.4

4. *Tristitia vestra,* Alcuin. *Sed & cunctis fidelibus convenit sermo Domini: qui per lachrymas pressurasque præsentes ad gaudia æterna contendunt,* T.23, C.1

DOMINICA IV. POST PASCHA.

Vado ad eum qui misit me. Joan.16.

1. A*Rguet mundum de peccato,* ab ipso commisso, quod tantorum malorum causa extitit, à quo meritò abstinere debuerat, nec Deo tot damna, sed culpis suis imputare, T.8, C 3.& T 9, C.5

2. *De peccato:* Hypocrisis: cùm enim realiter pessimi peccent, haberi voluerunt ut perfectissimi, T.11.C.1

3. *De peccato,* Quanta calamitas animæ: quæ postquam multis annis Deo fideliter servivit, tandem eo deserto, vitam amplectitur peruinam, T 11.C.5

4. *De peccato* per malitiam patrato, ac proinde difficile curatu. Quod namque ex fragilitate, vel occasione, vel ignorantia committitur, nullo negotio emendatur, T. 17, C.2,

DOMINICA V. POST PASCHA.

1. P*Etite & accipietis.* Invitat nos Christus ad orationem: idque addit. juramento: *Amen amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis:* ut per hoc nobis fiduciam augeat: hac fiducia pollens orabat S.Gorgonia, de qua T.11.C.1

2 *Petite & dabitur vobis.* Apud D. Lucam c.11.additur: *Pulsate & aperietur vobis*: quo designatur non tantum ore precandum, sed pijs quoque operibus cælum pulsandum, ut nobis aperiatur, T.16, C.6, N.6

3. *Petite & dabitur vobis.* Nonnulli Deum hic accusant quasi verbo suo non stantem, & crudelem qui tot clamantium preces velut immisericors non exaudit; sed noverint tales, favorem illis præstari si non exaudiantur in iis quæ saluti eorum non proficiunt, unde dicit D. August. *non peti in nomine Salva-*

ſtus prius paralytico remiſit peccata, quàm corporis ſanitatem impertiret; quia facilis eſt pœnarum medela, ſi radicem earum reſcideris, nempe peccata T 9, C.5

2. *Remittuntur tibi peccata tua.* Remittit illi peccata, nec ſiſtet: quia talis eſt Dominus, ut ex uno collato beneficio gradum ſibi faciat ad aliud. T.21, C.3

3. *Remittuntur tibi,* non autem Scribis ac Phariſæis: deliterent enim turpiter ſi illud quod ex gratia alteri confertur, ſibi ex juſtitia deberi præſumerent. T.19, C.5

4. *Tolle lectum tuum, & vade. Lectus animæ eſt corpus, in quo, ſi vitioſum fuerit, tota infirma & languida jacet anima.* Euſeb. Emiſſen. Anima per culpam dominium ſuum amittit, fitque corporis ancilla. T 5, C.6

DOMINICA XIX. POST PENTECOSTEN.

Simile eſt regnum cælorum homini Regi, qui fecit nuptias filio ſuo. Matth. 22.

1. Q*Vomodo huc intraſti, non habens veſtem nuptialem?* Expellitur, & ejicitur in tenebras exteriores: *Non ſolum* (ait D. Ambroſ) *quod peccator erat: ſed quia cùm peccator eſſet, ſanctitatis ſibi meritum vindicavit.* Tales plures invenias, qui cùm actualiter mali ſint, volunt quoad exteriora, videri boni. T.11, C.3

2. *At ille obmutuit.* Peccatum ſuum confiteri noluit: unde tunc juſto Regis judicio damnatur. Ecce quantum peccatori noceat peccatorum omiſſa confeſſio: ut non tam ob illa, quàm ob hujus defectum damnari mereatur. T.19, C.1

3. *Mittite illum in tenebras exteriores.* Unus hic ex tot convinis ejicitur: ut alii ejus exemplo corrigantur & juxta pſalterium, *manus ſuas*, id eſt opera, *lavent in ſanguine*, & damnatione *peccatoris*. T 8, C.5

4. *Multi vocati & pauci electi.* Summopere dolendum, quod ubi tot ad cœli nuptias admittuntur, nonnulli damnentur. Caveamus ne nobis ſors hæc infeliciſſima contriſtet. T.9, C.6

DOMINICA XX. POST PENTECOSTEN.

Erat quidam Regulus, cujus filius infirmabatur. Joan. 4.

1. R*Egulus, cujus filius infirmabatur.* Nec ipſi Reges à morbis ſecuri ſunt: quorum gloriæ dulcedo filiorum morte amaricatur. T.18, C.5

2. *Abiit ad eum & rogabat eum.* Adverſa oculos aperiunt, & cogunt etiam potentiſſimos ad humilem ſui demiſſionem. T.2, C.4, T 8, C.3

3 *Niſi ſigna & prodigia videritis, non creditis.* In hac vacillabat hujus Reguli fides, quod Chriſti corporalem præſentiam judicaret neceſſariam ad filii ſui ſalutem, & ſignum prævicti volebat ut crederet, quod fidei repugnat. T 4, C 4

4. *Deſcende priuſquam moriatur filius meus.* Regulus non tantum patienter tulit hanc Chriſti reprehenſionem, ſed etiam multo ferventiùs Chriſtum precabatur. T. 24, C.5

DOMINICA XXI. POST PENTECOSTEN.

Simile eſt regnum cœlorum homini Regi, qui voluit rationem ponere cum ſervis ſuis. Matth. 18.

1. I*Uſſit eum Dominus ejus venumdari, & uxorem ejus ac filios.* Quid deliquerant illi? Cauſa fuerant quod pater expenſas ſupra media ſua fecerat, & nimis exceſſiva, cùm paucis debuiſſent eſſe contenti. T.12, C.5

2. *Serve nequam, omne debitum dimiſi tibi.* Moleſtiùs fert Deus injurias ſuis ſervis quàm ſibi irrogatas. T.10, C 5

3. *Sic & Pater meus cœleſtis faciet vobis.* Ut proprium Deo eſt injurias remittere: qui illum in hoc ſequitur, divinitatem ejus imitatur. T.2, C. 6

4 *Si non remiſeritis fratri veſtro* Si verò remiſeritis, hoc ſcitote; quod Deus veſtram in ſe cauſam ſuſcipiet, voſque vindicabit. T.10, C.4

DOMINICA XXII. POST PENTECOSTEN.

Ut caperent eum in sermone. Matth. 22.

1. *Magister, scimus quia verax es.* Reverentiæ falsificant monetam, & ficta conveniunt amicitia, ut tantò securiùs eum capiant. T. 4, C. 1

2. *Verax es & viam Dei in veritate doces.* Veritatem a Christo doceri laudabant, cui tamen gravissimi erant inimici, nec eam sibi dici patiebantur. T. 15, C. 5

2. *Non respicis personam hominum.* Apud Christum non valebant respectus carnis aut sanguinis, sed bonorum operum: si nec apud nos ullam habeat auctoritatem parentela. T. 7, C. 6

4. *Cujus est imago hæc?* Homo gerit imaginem Dei, quando Deum in benefaciendo imitatur. T. 12, C 1

DOMINICA XXIII. POST PENTECOSTEN.

Domine, filia mea modò defuncta est. Matth. 9.

1. Ait hîc D. Marcus: *Sequebatur eum turba multa, & comprimebant eum.* Notandum cum Origine, non omnes qui Christum corpore sequebantur, secutos fuisse spiritu & affectu: quare nec cum illis ibat Christus. T. 4, C. 1, N. 9

2. *Confide filia.* Meritò poterat confidere, quod eadem manu qua creata fuerat, integra & sana; nunc infirma restaurareter: quasi Deus hominem manu sua creando, eandem illi sponderet ad sanandum. T. 14, C. 2

3. Hoc egit Salvator, ut mulier sanata prodiret in medium, & in omnibus manifesta fuerit ejus curatio: ut inde cæteri ad confidentiam animarentur: quia summam censebat suam gloriam, si non una tantum, sed omnes curarent. T. 6, C. 4

4. Facillimo negotio & mulier hæc à sanguinis fluxu curatur, & filia Archisynagogi ad vitam revocatur: ut per hoc omnibus daretur intelligi, quam facilia quoque sint salutis nostræ remedia. T. 18, C. 4

DOMINICA XXIV. POST PENTECOSTEN.

Vide Dominicam I. Adventus.

DOMINICA DEDICATIONIS ECCLESIÆ.

Ingressus Iesus perambulabat Iericho. Luc. 19.

1. *Iesus vidit illum.* Sufficit Zachæo quod videat illum Christus, ut à vita sua pristina & scandalosa ad meliorem convertatur: tu Christum ora: *Aspice me & miserere mei* T. 13, C 1

2. *Zachæe festinans descende.* Quæres cur jubetur de Sycomoro descendere, cùm arbor hæc Crucis figuram prætulerit. Resp. Prius Christi vitam imitare, & tunc tibi dabitur licentia Crucem ascendendi. Insignis conceptus. T. 11, C. 3

3. Templum Dei verum eique gratum est anima: *Templum Dei sanctum est, quod estis vos;* ait Apost. de cujus spirituali renovatione vide T. 16, C. 1

4 In anima velut in templo Deus requiescit. T. 22, C 2. Omnis gloria templi Salomonis ab intus erat: ita quoque studeat anima interiori potissimùm ornatu Deo placere. T. 6, C 3. In templo Ezechielis omnia certo numero, pondere & mensura digesta erant: soli verò gradus quibus ascendebatur ad propitiatorium, certum numerum non habebant: ut ex hoc moneatur anima semper de virtute in virtutem progredi, nec unquam sistere donec ad Deum pervenerit. T. 7, C. 1

FINIS.

ELEN-

ELENCHUS EVANGELIORUM, FESTIVITATUM SANCTORUM

Littera *T.* denotat Tractatum & *C.* Considerationem.

IN CIRCUMCISIONE DOMINI.

Postquam consummati sunt dies octo, &c. Luc. 2.

1. POSTQUAM *consummati sunt dies octo.* Ad octiduum, & non antè lex Circumcisionis obligabat, ut notat Lyranus in cap. 17. Genesis. *Infans octo dierum circumcidetur: quia periculum esset puero de vita, si statim egressus de utero matris circumcideretur*: & Deus nihil ab eo requirebat amplius, quàm vires perferre poterant. Bonus Dominus, bonusque Rex, qui nobis onus non imponit gravius quam quod ferre possumus. T. 18, C. 4

2. *Postquam*: quamprimum expleti sunt dies octo: quo doceat nos, quàm festivè debeamus pœnarum occasiones amplecti, non ita verò quieris. T. 7, C. 2

3 *Vt circumcideretur.* Circumcidatur Deus infans ad vitæ suæ octiduum, ut suo nos exemplo doceat, à tenera ætate nostras circumcidere passiones: nec criminum nostrorum pœnitentiam differre. T. 19, C. 4

4. *Vt circumcideretur.* D. Bernard. Dolet ubi pes, & brachium patitur venæ sectionem; nos infirmi languemus, & Christus sanguinis tolerat emissionem: quis non dolebit considerans quod pro peccatore solvat justus? T. 22, C. 2

5 *Vt circumcideretur.* Circumcisionem Redemptor nulla lege obstrictus suscipit: quasi nos erudiens, ut ad perfectionem per consiliorum observantiam aspiremus: quo melius ob custodiam præceptorum asseramus, qua reddimur Christiani. T. 2, C 5

6 *Vocatum est nomen ejus* JESUS. Quando circumciditur, nomen ei imponitur Salvatoris: quo constet nullam dari salutem, sanguinis laborumque pretio. T. 23, C. 5

7. *Vocatum est nomen ejus* JESUS. Quando velut servus circumciditur, Dominus appellatur: quia per humilitatis exercitium, melius quam per aliam viam dignitas asseritur, & conservatur majestas. T. 21, C. 6

8. JESUS; hoc est, Salvator. Honorem suum Christus nostræ sociavit utilitati, & gloriam suam nostro adstrinxit incremento. T. 14, C. 3

9 JESUS Salvator vocatur, quando effundit sanguinem: quo declarat, quod veniat in mundum pro nostra salute, sed suo labore. T. 17, C. 6

10. JESUS Duo nomina habet Verbum incarnatum, JESUS, & Christus. Illud est laboris, hoc honoris: illud sibi soli voluit: ex hoc fideles omnes nominamur Christiani: etenim in pœnis esse vult solus, sed in gloria habere socios. T. 6, C. 2

IN EPIPHANIA DOMINI.

Cùm natus esset JESUS. Matth. 2.

1. CUm natus esset JESUS: hoc est, Veritas, ut cecinit David: *Veritas de terra orta est Ecce Magi.* q. d. ecce mirabile quid contigit: Principes etenim ab Oriente quæsierunt illum quem adorarent. Et certè mirabilis casus, ob antipathiam, quam mundi Magnates & Proceres habent cum veritate. T. 15, C. 6

2. *In Bethlehem.* D. Hieron. *In domo panis.* In

In domo panis nascitur Salvator mundi: quia venit in remedium & alimentum suorum subditorum: ut eum Reges & terræ Principes imitentur. T.18, C.3

3. *Ecce magi.* Significat etiam hoc adverbium festinationem, qua divinæ vocationi responderunt, interrupta omni mora. Prudentissimum consilium, conversionem in futurum non differre, cum nullum habeamus vitæ securitatem. T.19, C.4

4. *Magi.* Secundum opinionem gravium Doctorum, Imperfecti, Anselmi, Bedæ, Ruperti, & aliorum, Magi significat Sapientes: & cùm essent, dicunt quod ut quærerent Deum natum puerum, viderint stellam ejus: *Vidimus stellam ejus.* Si Sapientes erant, quid illis opus erat Ductore? Multum per omnem modum: acutissimus enim intellectus, nisi Deus illum illuminet sua gratia, delirat. T.2, C.1

5. *Ab oriente.* Mysticum est quod ab Oriente venerint, unde primus inobediens peccator egressus est, pater noster Adam: habitabat etenim in Oriente. *Plantaverat Dominus Deus paradisum*: legunt Septuaginta, *ad orientem.* Et ex eodem loco modo primi veniunt, qui humilem deferant clientelam, cultumque reverentialem Redemptori: quasi Deus ex aliorum lucro velit solamen accipere ob ruinā quorundā T 19 C.6

6. *Vbi est qui natus est, &c. Audiens autem Herodes, turbatus est.* Herodes in regno suo turbatus, ejus quoque Principes turbati; Magi verò peregrini, & advenæ excitati: pecatores namque vecordes sunt: qui verò habent spiritū Dei, fortes sunt & animosi. T 23 C.2

7. *Nequaquam minima es, &c Ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israel* Quomodo non parva, si Deo præter stabulum nihil dederit aliud? Et quomodo ex illa prodit Princeps & Rex Israël si palatium illi sit humile præsepium? Ob id equidem: nam in profundissima humilitate, dignitas ejus & Majestas clarius elucescit. T.21, C.6

8. *Ite, & interrogate.* Et paulò pôst tyrannicam concepit puerum Innocentium cædem. *Herodes iratus, &c.* Verba pia, sed intentio perversa, dux eorum, qui pallio amicitiæ lanceam, usque ad intima transmittunt. T. 4, C.1

9. Tyrannus hic diaboli quoque figuram prætulit, & animæ nostræ hostium; cujus priora dulcedinem spirant, sed posteriora fundunt amaritudinem. T.18, C.6

10. *Qui cùm audissent Regem, abierunt.* Q.d. Evangelista: Cùm Regis tepiditatem advertertent, & versutiam qua loquebatur, inde sumpserunt occasionem, ut tantò animosiùs iter suum prosequerentur, & ferventiùs mentis propositum exequerentur. Indubiè medium perficit iter, salutis suæ negotio adlaborans, qui contrarium facit ejus, quod Dei faciunt inimici. T. 8, C.6

11. *Stella antecedebat eos, usque dum staret supra, ubi puer erat.* Sanctus Petrus Damian. ait: Stella ista denotabat B V. Mariam, quæ ducem se præbet peccatoribus: illos etenim in portum adducit salutis æternæ. T. 19, C.3

12. *Responso accepto, &c.* S. Paschas. ad mores hæc verba trahens, ait, nos per illa moneri, ut ille, qui semel diabolo & peccato designato in Herode, renuntiaverit, hoc ita faciat, ut numquam ad eum revertatur. T.9, C.1

IN FESTO S. GUNDISALVI DE AMARANTE.

Ordinis Prædicatorum.

Ecce nos reliquimus omnia. Matth.19.

1 Ecce nos reliquimus omnia Christus Dominus præceperat illis: *Venite post me:* at ipsi plura fecerunt: etenim omnia reliquerant. Obedire Christo eum sequendo, est divina ejus mandata servare: quod autem aliquis omnia relinquat, divinum est consilium; Apostoli verò secundum addiderunt primo: salutare namque consilium est aspirare ad perfectionem, ut Christianam pietatem asseramus. T. 2, C.5.

2. *Ecce nos.* Petrus sociorum meminit, quando obsequia sua cōmemorat, nec proprium quærit commodum cum præjudicio tertii. Hæc mundi praxis est quotidiana, qua singuli cum vitæ, vel honoris aliorum detrimento suam sectantur promotionem. T.17, C.6

3 *Reliquimus omnia Ne diceret aliquis inopum* (inquit D.Chrys) *Quid igitur, si non habuero, non potero esse perfectus? Interrogat Petrus, ut tu inops discas, quod in nullo huic diminutus es.* Miseri pauperes sumant animos, inquit Os aureū, quia nō quod pauperes sint, idcirco desinent

Salvatoris, quidquid petitur contra rationem salutis, T.4.C 6

4 *Petite*: sed conformiter divinæ voluntati: hanc enim Justi sibi præfigunt ut orationum suarum regulam: perversi verò semper propriam volunt præponi voluntatem, T.4, C.3

DOMINICA VI. POST PASCHA.

Cùm venerit Paraclitus, Joan. 15.

1. *Vos testimonium perhibebitis de me*; quam gravia, quantaque patientia & amore pertulerim, ut hæc meæ passionis consideratio peccatores ad meliorem frugem emolliat, T.22.C.6

2. *Hæc dixi vobis, ut non scandalizemini*. Monet nos omnes Christus, ne scandalizemur, si terrenorum & corporalium patiamur jacturam: sed ea parvipendentes, animæ spiritualibus intendamus, hæcque nobis sufficiant, T.6, C 6

3. *Absque Synagogis facient vos*, Hortor vos ne calumniam hanc molestè, imò verò nec amore dedecoris hanc amplectamini libenter occasionem, & gaudere quod digni habiti estis pro nomine meo injusta tolerare, T.7.C.2

4. *Arbitretur obsequium se præstare Deo*. Hic summus est malitiæ gradus, ut peccator in rebus pessimis exultet, tantumque sibi complaceat, ac si Deo sacrificium obtulisset T.15.C.5

IN FESTO PENTECOSTES.

Sic Deus dilexit mundum, Joan. 3.

Vide in Festis post Festum Corporis Christi.

IN DOMINICA SS. TRINITATIS.

Data est mihi omnis potestas. Matt. 28.

Vide in Festo SS. Trinitatis.

Index in Quadragesimam.

DOMINICA II. POST PENTECOSTEN.

Homo quidam fecit cœnam magnam, Luc. 14.

Vide in Festo SS. Corporis Christi.

DOMINICA III. POST PENTECOSTEN.

Erant appropinquantes ad Iesum publicani & peccatores, Luc, 15.

1 *Publicani & peccatores*. Licet Dominus cognosceret eos publicanos esse & scandalosos peccatores: ex eis tamen scandalosos peccatores: ex eis tamen scandalum non sumpsit, ut eos procul à se repelleret: imò verò eis compassus benignè recepit, T 11.C.6

2. *Quare hic peccatores recipit?* q d. Cum peccatoribus & publicanis publicè conversatur: ergo eis similis esse debet. Innatum est hoc reprobis, justis defectus suos affricare: quia, ut dixit Arbor vitæ, *Impius de omnibus malè judicat*. T.13.C 3

3. *Congratulamini mihi. Notandum (inquit Origenes) quod non dicit: Congratulamini inventioni sed mihi: quia scilicet ejus est gaudium vita nostra: & cùm nos ad cœlum reducimur, solemnitatem lætitiæ ipsius implemus*. T.22.C.5

4. *Gaudium est in cœlo*. Pulcbrè D.Bern. *Gaudent Angeli ad pœnitentiam peccatoris: quod si deliciæ Angelorum sint lachrymæ meæ, quid deliciæ?* Si gaudeant in cœlis Angeli ex conversione peccatoris, quantum gaudere debent ex eorum beatitudine? T.23.C.3

DOM. IV. POST PENTECOSTEN.

Cùm turba irruerent in Iesum, Luc. 5.

1. *Ex hoc eris homines capiens*. Christus Piscatores vocat eos, quos creat Apostolos, & Ecclesiæ suæ Prælatos: ut dignitate sublimes, abjecti sui principij recordentur: nec superbiant considerantes quales prius fuerint, T.1.C 5

2. *Ex hoc eris homines capiens*. Piscatores illos creat secundùm naturalem eorum conditionem: cui Deus plerumque se conformat, ut nos in cœlum deducat. T.11.C.4

3. *Relictis omnibus secuti sunt eum.* Differenda non est conversio: quandoquidem non aliud tempus nisi præsens ut certum habeamus: & & incerti sumus utrum futurum simus visuri, *T.*19.*C.*4

4. *Relictis omnibus.* Vocat illos Dominus, & illi omnia relinquunt quæ possident: pluraque faciunt quam illis imperetur: & meritò; quia ad perfectiora conandum, ut boni saltem simus Christiani, *T* 2, C.5

DOMINICA V. POST PENT.

Nisi abundaverit justitia vestra plusquam Scribarum, &c. Matt 5.

1. NIsi *abundaverit justitia vestra. Iustitiam hic dicit universalem virtutem: intende autem gratia additamentum,* inquit D Chrysost. Justitia Pharisaica erat oculos habere, quibus aliorum peccata cernebant, sed quoad propria cæci erant, *T.*11, *C.*2

2. *Nisi abundaverit justitia vestra.* Pharisæi justos se judicabant, si quoad exteriora toti mundi essent, licet intus conscientia peccatis sorderet, T.10, C 2

3. *Nisi abundaverit justitia vestra.* Sufficit justitiæ Pharisæorum, si exterius boni videantur: quamvis in rei veritate coram Deo pessimi sint, *T.*11, *C.*3

4. *Nisi abundaverit justitia vestra.* Illam non laudo justitiam, quæ pœnam magis, quam culpam timet, *T.*17, *C.*3

DOMINICA VI. POST PENT.

Misereor super turbam. Marc. 8.

Vide Dominicam 4. Quadragesimæ.

DOMINICA VI. POST PENT.

Attendite à falsis Prophetis, Matth. 7.

1. ATtendite *à falsis Prophetis.* Hypocritas hic intelligit: quos ita definit D Gregor. *Quid est vita hypocritæ, nisi quædam visio phantasmatis: quæ hoc ostendit in imagine, quod non habet in veritate?* Id est, qui exterius videtur bonus, coram Deo tamen & intus est pessimus, T.11, *C* 3

2. *Intrinsecus sunt lupi rapaces.* Ecce quis affectus peccati, ut hominem reddit bestiam: quia illa agit, quæ dedecent hominem intellectu & ratione præditum, T.5, *C* 5. *N* 5

3. *A fructibus eorum cognoscetis eos.* Plantavit nos Deus ut arbores in plantario Ecclesiæ suæ, ut fructum, non qualemcumque, sed plurimum afferamus, T.7.C.1. *N.*7. & 8.

4. *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine.* Clamarunt fatuæ virgines: *Domine, Domine, aperi nobis:* & responsum est eis: *Nescio vos.* quia ad portas cœli non verborum valent blandimenta, sed bonorum operum pulsatio, T.16. *C.*6

5. *Attendite à falsis Prophetis:* Ab hominibus qui simulantes amicitiam, tibi machinantur malum. *Numquam te fallant animi sub vulpe latentes,* canit Horat, T.4.C.1

DOMINICA VIII. POST PENT.

Qui habebat villicum & hic diffamatus est apud illum. Luc. 16.

1. DIffamatus *est.* Verus Christianus non tantum conari debet ut sit bonus interiùs, sed etiam bona fama præcellat apud proximum: etenim *vita bona* (ait Vitriacus) *necessaria est nobis propter nos: fama autem bona propter proximos,* T.15.C.1

2. *Redde rationem villicationis tuæ.* Si Dominus nobis liberaliter dona sua concesserit, severè, ne dubitemus, eorum exiget rationem: quare semper timidi, semperque pavidi à peccatis nos refrœnemus, T 8 C.1

3. *Laudavit Dominus villicum iniquitatis.* In proximo quod malum est, tegamus, & quod bonum est producamus ad lucem & laudemus, *T.* 3, *C.*2

4. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. Qui miseretur pauperi, fœneretur Deo: ut idem sit misericordia & usura:* ait: Theodoret. & latè patet. T.12.C.6

DOMINICA IX. POST PENT.

Videns civitatem, flevit super illam. Luc. 19.

1. FLevit *super illam.* Nemo miseria depressum dedignetur: imò verò lugenti condoleat T.11.C.6

2. *Quia si cognovisses & tu* Cyprian. *Quid miraris in pœnas generis humani iram Dei crescere,*

cere cùm crescat quotidie, quod punitur? Si fideles igitur amoveri à se pœnas velint, pœnarum radicem, nempe peccata, rescindant, T.9.C.5.

3. *Circumdabunt te inimici tui vallo* Quem times inimicum, quem animæ crudelissimum tyrannum? Certe crudelissimus tuus hostis, est peccatum, T.16 C.4

4 *Cœpit ejicere vendentes.* Rationem hujus ejectionis valde concinnam profert D. Chrysost. qui licet loquatur de prima ejectione vendentium, quam describit D. Joan. c.2. potest tamen applicari huic secundæ, T.15.C.2

DOMINICA X. POST PENT.

Duo homines ascendebant in templum ut orarent. Luc. 18.

1. D*Eus propitius esto mihi peccatori.* Præclara sunt bona humilis peccatorum confessionis. T 19, C.1.

2. *Abijt justificatus in domum suam*, Tanta est pœnitentiæ vis, ut hominem ita justificatum reddat ac si numquam peccasset, T. 20.C.3.

3. *Abijt justificatus.* Quantum opinor, numquam ad vetera peccata reversus: nec enim sufficit semel peccatis renuntiasse: sed necesse est ea semper detestari, ut numquam eadem comitentur, T.9.C.2.

4. *Qui se humiliat exaltabitur.* Nullus ex humilitate quidquam perdidit: imò maximè servit exultationi humilitas, T.21, C 6.

DOMINICA XI. POST PENT.

Adducunt ei surdum & mutum, Marc.7.

1. A*Dducunt ei surdum & mutum.* Poëta. *Indicium mentis vox est & sermo loquentis.* Lingua cordis nostri manifestat conditionem, T 9.C.4

2. *Apprehendit eum de turba seorsum.* Locum desere in quo Deum offendisti, si securam tibi vis conversionem, T.20 C.2

3. *Apprehendit eum de turba seorsum* Plurimum conducit animæ saluti, peccati vitare occasionem, T.14, C 6

4. *Præcepit illis ne cui dicerent.* Præmonebat nos suo Christus exemplo, ne benefacta nostra manifestemus, imò verò abscondere satagamus, ne fascinatione oculorum corrumpantur, T 1, C.4

DOMINICA XII. POST PENT.

Beati oculi, qui vident quæ vos videtis, Luc.10.

1. D*Iliges Dominum Deum tuum.* Christus legem amoris & ignis promulgat: & congruè quidem: cùm ipse amor sit & ignis: ut vita prædicationi conveniret, T.6. C.5.N 7.

2. *Plagis impositis abierunt.* Quis crudelis iste tyrannus? certè peccatum: super enim omnem quorumcumque hostium tyrannidem: tu ab illo fuge, T.16.C. 4

3. *Sacerdos viso eo præteriit.* Ille primus hic nominatur, qui dignitate Sacerdotij strictiùs tenebatur ad misericordiam, & subsequentibus dare misericordiæ bonum exemplum. T 17, C 1

4. *Vade & tu fac similiter.* Imitare bonum illud exemplum: & alios quoque, si movere velis ad virtutem, tuo quoque exemplo præcurre, T.6, C.5

5 Quodnam sit peccatum ad mortem, de quo D. Joan. *Est peccatum ad mortem: non pro illo dico, ut roget quis*, T.14, C 5

DOMINICA XIII. POST PENT.

Occurrerunt ei decem viri leprosi. Luc. 17.

1. D*Ecem viri leprosi* Leprosi ab omnium consortio separabantur, erant languentium omnium miserrimi; quos idcirco Christus misericordia motus continuo curavit: ut discamus maximè desolatis confestim opitulari, T.5.C.2

2. *Steterunt à longè.* Leprosi juxta legis sancita, vitari debebant; quia morbus eorum est contagiosus: tu quoque peccatorem devita, ne criminum ejus lue inficiaris, T.14. C 6.

3 *Iesu præceptor, miserere nostri*, Christus toto vitæ tempore se perfectissimum exhibuit Præceptorem. T.4 C 2.

4. *Vade: quia fides tua te salvum fecit.* Christus solam è accipit ex hujus Samaritani oratione,

titudine, quem contristare potuerat aliorum ingratitudo: qui pro recepto mundationis beneficio gratias non referebant, T. 19.C.6:

DOMINICA XIV. POST PENTECOSTEN.

Nemo potest duobus dominis servire. Matt.6.

1. N*Emo potest duobus dominis servire.* Servitus Christi directà opponitur servituti dæmonis: illa suavis est & libera: hæc amara & coacta, T.18.C.2

2. *Nolite solliciti esse animæ vestræ quid manducetis:* Natura paucis contenta: quare Deus dare non solet superflua, sed tantum necessaria, T.12.C.5

3. *Quid manducetis.* Idcirco Christus potissimum cibi seu panis meminit, & in se suscepit ejus providentiam: quia qui pane caret, proximus est ad peccandum, T.3,C.3

4. *Quærite primùm regnum Dei.* Terrenorum dissuadet affectum & sollicitudinem, ut eis rejectis & despectis, animus ardentiùs ad cælestia aspiret, T.1.C.6

DOMINICA XV. POST PENTECOSTEN.

Ecce defunctus efferebatur. Luc.7.

1. E*Cce defunctus efferebatur,* ait D.Aug. *Nihil sic revocat à peccato quam frequens mortis meditatio.* Hanc nobis in memoriam revocat hic adolescens, T.1,C.1

2. *Ecce defunctus efferebatur,* Mors est echo vitæ: qualis vita, talis est frequenter mors: raro namque bene moritur qui malè vixit, T.14.C.4

3. *Noli flere* Lachrymas prohibet Christus ob corporalia: nec enim in eum finem Deus lachrymas nobis concessit, sed ut eis peccata nostra defleamus, T.10,C 5

4 *Magnificabant Deum* Deus gloriam suam nostræ alligavit utilitati: & hoc sibi censet honorificum, quod nobis est utile. T.14. C.3.

DOMINICA XVI. POST PENTECOSTEN.

Homo quidam hydropicus erat ante illum. Luc.14.

1. O*Bservabant eum:* in re minima, cùm ipsi gravissimorum criminum essent rei Malevolis hoc innatum, ut in se graviora negligant, in proximo autem carpant levissima, T 11.C.2.

2. *Observabant eum.* En tibi qualiter sub specie convivii & amicitiæ signo, laqueos illi tendant Væ vobis ad quos Pharisæorum vitia declinarunt, T.4.C.1

3 *Non discumbas primo loco.* Superbi frequenter iis mediis confunduntur & humiliantur, quibus suam quærebant exaltationem, T.17,C.4

4. *Amice, ascende superius.* Hoc sibi semper lucratus est humilis: ut novissimum eligens locum, ad primum vel invitus raptus fuerit, *T.*21,C.6

DOMINICA XVII. POST PENT.

Diliges Dominum Deum tuum, Matth.22.

1. E*T proximum tuum.* Vt securam tibi reddas salutem, dilige Deum & proximum: cujus contrarium faciunt reprobi, qui nec Deum, nec proxium diligunt, T.8. C.6.

2. *Et proximum tuum.* Christus in ultima cœna de hoc agens præcepto dicit: *Mandatum novum do vobis ut diligatis invicem.* Joann. 13. Scire desideras cur dicatur novum? lege *T.*16.C.1 N.8.& T.21.C.4.N.8

3 *Et proximum tuum.* Addit Christus: *Sicut dilexi vos.* Joan 15. nempe perseveranter: *In finem* T.21 C 5

4. *Et proximum tuum: Sicut dilexi vos:* pro vobis gravissima quæque patiendo; nec enim amor, nisi patiendo manifestatur, T.21 C.4.

DOMINICA XVIII. POST PENT.

Offerebant ei paralyticum jacentem in lecto. Matth.9.

R*Emittuntur tibi peccata tua.* Culpa genitrix est morborum: quare Christus

desinent esse perfecti, nisi Deo denegent quod habent, bonam nimirum voluntatem Regi cœlorum sufficit, ut illi demus quod possumus, & vires nostræ patiuntur. T.18.C.4

4. *Et secuti sumus te.* In Christi Republica servi sequuntur Dominum suum, & Regem subditi: sed in Republica mundi, omnia invertuntur. T.5.C.6

5. *Secuti sumus te.* Origen. *Potest dici secundum omnia, quod Pater revelavit Petro esse filium suum. Propter hoc quasi victor athleta interrogat, quæ sint præmia certaminis* Qui Deum obsequiis devincit, beneficia prætendit. T.14.C.1.

6. *Secuti sumus te.* Haymon. *Imitati sumus paupertatem tuam.* Maximi refert, ut ille qui docet alios, virtutem eam habeat, quam alteri persuadere contendit. T.6.C.5

7. *Quid ergo erit nobis?* Jansen. *Metuens ne fortè minus fecissent.* Petrus parvi faciebat, quæcunque fecerat: intelligebat aut justus, quod durante vitæ decursu, non sit hærendum, sed semper progrediendum, novas semper virtutes inquirendo. T.7.C.1.

8. *Quid ergo erit nobis?* Si Petro Christus jam claves regni cœlorum promiserat, quid ultra postulat? D. Chrysost. *Nihil à rebus caducis petebant.* Bona erant temporalia, & terrena dignitas: cor autem ejus, ac sociorum ad bona cœlestia adspirabat: quod illa sola poterant implere: anima quippe semel affixa cœlestibus, difficulter mundanis afficitur. T 6. C 6.

9 *Vos qui reliquistis, &c sedebitis judicantes duodecim tribus Israel.* Obsequia D. Petri, cæterorumque Discipulorum, tam sublimem non merebantur honorem, nempe quo Christo in extremo judicio Assessores assiderent: nihilominus dicit Dominus, quod in eorum præmium sessuri sint vult etenim videri magis debita solvere, quàm ostendere suam liberalitatem. T.11, C.1

10 *Sedebitis & vos.* Quid Domino opus erat sociis? Nullo modo: & nihilominus, notat D. Chrysost. quod illis dicat, quod socii futuri sint. *Manifestum est ergo, quia conregnabunt, & communicabunt in gloria illa: honorem enim & gloriam ineffabilem significavit per thronos.* Et hujus ratio est, amor quo hominibus afficitur: indicat enim quod in gloria solus non inveniatur, nisi socios illos habeat. T.6. C.2.

IN FESTO BAPTISMI,

Sive in Octava Epiphaniæ.

Vidit Ioannes Iesum venientem ad se. Joan. 1.

1. *Vidit Ioannes Iesum venientem ad se.* D. Chrysost. hanc adfert rationem, ob quam Christus Joannem accesserit: *Quia ipsum baptizaverat cum multis: ut nullus suspicetur, quia ex eadem causa, ex qua & alii ad Ioannem veniret, puta peccata confessurus, aut in pœnitentiam abluendus in flumine; propterea ergo accedit, dans Ioanni occasionem corrigendi hanc suspicionem, quam Ioannes per verba correxit: unde sequitur & ait: Ecce Agnus Dei.* Tria hîc consideranda: Primum: quod cœlum steterit pro honore Salvatoris: ne quis eum ut peccatorem haberet cùm esset innocens. T.10 C.4.

2. Secundum: quod quamvis Christus in anima purissimus esset, utpote ipsa innocentia, voluit attamen famæ suæ consulere. Discant fideles muneris esse Christiani, non tantum conscientiam habere bonam quoad interiora, sed etiam quoad exteriora, famæ scilicet puritatem. T.15, C.1.

3. Tertium: tenentur Superiores, quia tales sunt, satisfacere non solum querelis de ipsis formatis, sed iis quoque, quæ sine ratione formari possunt. T.15, C 2.

4 *Ecce Agnus Dei,* Theophilus. *Dantis scilicet Filium suum pro nostra salute in mortem.* Figuratus in ariete Abraham, quem obtulit ut Isaac viveret. Ita Christus, ut qui mortui eramus per peccatum, ad vitæ gratiam resurgeremus: Hæc omnia facta sunt eius impendiis: nobis autem commodum omne cessit. T.17, C.6

5. *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi.* Requirebatur ut Agnus esset innocens, & omni culpa careret, quo culpas mundi posset auferre. S. August. *Qui enim de nostra natura peccatum non assumpsit, ipse est qui tollit nostrum peccatum.* T.9. C.3.

6. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit.* Non dicit, quod tollet, sed quod tollit in præsenti peccata mundi: quo docet nos, ne scelerum nostrorum pœnitentiam differamus: sed recenter commissa statim defleamus eaque de anima nostra expungamus. T.19, C.4.

7. *Ecce qui tollit.* Theophilus. *Quasi semper hoc faciente ipso.* Discamus à nobis semper expellere peccatum, quoad effectum. T.9. C.2

8. *Super quem videris* Quando Christus profundiùs se humiliavit baptisatus ut peccator, tunc cælum declaravit illum tanquam verum filium Dei, & Majestatem suam clariùs ostendit. Et quãdo S. Joannes in tantum se demisit, ut indignum se clamaret, qui Christi corrigiam solveret, tunc eum Christus honoravit, se coram illo humilians: ut firma sit hæc veritas nemini unquam ex humilitatis actibus quidquam decrevisse: quinimo hac via honorem sibi & auctoritatem conciliasse. T.21, C.6

IN FESTO S. SEBASTIANI.

Vide Festum omnium Sanctorum.

IN FESTO S. VINCENTII MARTYRIS.

Nisi granum frumenti cadens in terram, &c. Joan.12.

1. *Nisi granum frumenti &c.* D.Chrysost. *Se autem dicebat granum mortificandum in infidelitate Judæorum, multiplicandum in fide populorum.* Ex consideratione ejus, quod divinum hoc granum pateretur manibus Judæorum, solamen accepit ex fide futura Gentilium. T.19, C.6

2 *Si autem mortuum fuerit, multum fructum adfert.* Adferet, inquit, si mortuum fuerit, fructus plurimos: & utilitates ejus resurrectiones (quæro) numquid hominibus non prosunt? Utique: porrò tali patitur affectu, quo nobis subveniat, ac si ipsi subveniret. T.22. C.5.

3. *Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.* Beda. *Solus mortuus est, cum multis resurrexit*: in tormentis solus, in gloria cum multis. T.6. C 2.

4. *Ipsum solum manet.* Cùm esset in gloria, censebat se quasi in deserto morari: illam etenim non indicat gloriam, quæ multis non communicatur. T.6. C.4.

5. *Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.* Sibi non pepercit, modò cunctis proficeret: valde differens à Regibus & mundi Principibus. T.17, C.6

6 *Qui amat animam suam perdet eam.* Docet nos divinus Magister, ne amorem nostrum apponamus rebus ita vilibus, scilicet corpori; hoc quippe est illum perdere: tantum bonis animæ bene impenditur. S.Chrysost. *Dulcis quidem est præsens vita, his qui affecti sunt ei; si quis verò ad cœlum respexerit, videns quæ ibi sunt bona, citò contemnet vitam præsentem.* Idcirco expedit oculos cum S.Petro in cœlum conjicere & illos terrenis non applicare. T.6. C.6

7. *Si mihi ministrat, me sequatur* S.Chrysost. *Oportet eum qui ministrat eum, cui ministrat, sequi.* Cùm ergo simus servi Dei, Dominum nostrum sequamur, nec velimus, ut ille nos sequatur. T 5. C.6

8. *Si quis mihi ministrat, me sequatur*: q.d. Voluntas mea debet esse regula actionum me sequentis, ita ut nullum aliud velle habeat, nisi servi mei nomen obtinent, T.4, C.3

9. *Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus.* Sicut mihi fecerit, sic faciet Pater meus illi. Qui servitio devincit, mercedem speret: solos quippe illos Pater æternus honorificabit, qui Filio suo ministraverint. T.14, C 1

10. *Si quis mihi ministraverit,* Deus sibi servientibus solvit: diabolus autem vult ut servientes ipsi solvant, T.3. C 6

IN FESTO PURIFICATIONIS B. VIRGINIS.

Postquam impleti sunt dies, &c. Luc.2.

1. *Postquam impleti sunt,* B.Virgo, nec se nec Filium purificandum obtulit in templo, sed ut famam suam purificaret: ne velut prævaricatrix legis accusaretur Non sufficit conscientiam esse puram: sed plurimum refert famam esse justificatam. T.15, C.1

2. *Dies purgationis ejus.* Cùm non haberet quod purificaret B.Virgo, se tamen purificat: quo doceat nos, quod quamdiu in hac lachrymarum valle vivimus, licet perfectissimi, semper tamen habeamus quod in actionibus nostris vitaque purificemus, T.16, C.1

3. *Secundùm legem Moysi,* Titus. *Nam revera non incumbebat necessitas Virgini sacra, ut dies purgationis ejus expectaretur: quæ cùm ex Spiritu S. concepisset, carnis conjugio*: eam tamen pietas obstringebat: quinamque ad perfectionem aspirat, debet quoque consilia servare, non contentus solâ mandatorum observatione: ut si fuerit perfectus, sit saltem Christianus, T.2 C 5

4. *Tulerunt illum in Hierusalem.* Guilielm. Parisien. Ser. hujus festi. *Eo quod Hierusalem erat locus sacrificii.* Eò tendere debemus quo Deo nos ire placuerit, non nostra impulerit voluntas. T.4. C.3

5. Et

5. *Et ut darent hostiam, secundùm quod scriptum est in lege Domini: par turturum, aut duos pullos columbarum.* Oblationem pauperum detulit SS. Domina: Rex enim cœlorum gratum habet si offeramus ei quod possumus, & ultra vires à nobis nihil requirit, T 18, C.4

6. *Par turturum.* S. Cyril *Occidebatur ergo turtur, aut columba: ut ipse per figuras nobis pandatur, passurus in carne pro vita mundi;* etenim vitæ suæ pretio, nostram erat redempturus, T.17, C 6

7. *Et ecce homo erat in Hierusalem, & homo iste justus.* Meritò dicitur de S. Simeone: quod homo esset, nisi in figura: peccato namque degenerat in brutum, T.5, C.5

8. *Accepit eum in ulnas suas.* Beda mysterium notat, quod justus Senex puerum Deum brachiis suis complexus sit, atque significari, quod mundus per culpam senio confectus, morte Christi renovandus esset: quinimò vita Christiani, continua debet esse animæ renovatio *Accepit senior infantem Christum, ut insinuet hoc sæculum, quasi senio jam defessum, ad infantiam & innocentiam Christianæ conversationis rediturum.* T.16, C 1

9. *Nunc dimittis, &c. Quia viderunt oculi mei salutare tuum.* Oculi qui Deum viderunt, non habent quod amplius videant in terra T.6 C 6

10, *In pace.* Origen. *Quis est autem qui de sæculo isto recedit in pace, nisi is, qui nihil habet inimicum Deo, sed omnem pacem bonis in se operibus assumpsit.* Quicumque sanctam egit vitam, confidenter gloriosam expectet mortem, T.14, C.4

IN FESTO S. BLASII MARTYRIS.

Si quis vult venire post me. Matth. 16.

1. SI *quis vult.* Dixerat Christus Dominus se mortem Crucis subiturum, & die tertia resuscitandum. D. Petrus conatus est hoc illi dissuadere: *Absit à te Domine*: quamobrem asperius illum Christus reprehendit, & tentatorem vocavit: *Vade post me Satana* Nec hic substitit, sed addidit (ut notat D. Chrysost.) non solum Petro convenire, ut Christus pateretur, sed insuper nisi & ipse Christum per mortem Crucis comitaretur, hoc est, si in præsenti vita non pateretur, salvari non posset. *Tu dicis mihi: Propitius esto tibi; ego autem dico tibi: quoniam non solum me prohibere à passione nocivum tibi est, sed neque salvari poteris, nisi patiaris & moriaris.* Resurrectio mortis filia est, nec gloria nisi dolorum pretio emitur, T.7.C.2 T.23, C.1

2. Ex hac doctrina D Chrysostomi quoque colligitur, quod loqui idiomate mundanorum idiomati contrario, nostrum confirmet. *Tunc dixit Iesus, &c* T.2 C.2

3 *Si quis vult.* D. Chrysost. *Non solis Discipulis suis, sed & commune hoc dogma orbi terrarum proponit, dicens: Si quis, id est, si mulier, si vir, si Rex, si liber, si servus.* Omnibus Crucem propinat: omnes enim Salvator gloriæ suæ desiderat consortes: & illam non habet ut gloriam, quamdiu omnes ejusdem non sint participes. T.6 C.4

4. *Abneget semetipsum.* D. Greg. Mag. *Tunc ergo nosmetipsos relinquimus, & abnegamus, cùm vitamus, quod per vetustatem fuimus: & ad hoc nitimur, ad quod per novitatem vocamur.* q.d. Quando quis seipsum abnegat, eo ipso culpæ statui in perpetuum renuntiat, & novam vitam cum Dei adjutorio inchoat, T.16, C.1

5. Per abnegationem intelligi quoque potest displicentia status præsentis licet boni, semper novam intendendo virtutem, & ad majorem aspirando perfectionem, in quo vitæ Christianæ summa consistit, T.7. C.1

6. *Tollat crucem suam.* Notat Cardin. Toletus consilium hoc à Domino datum fuisse, statim postquam S Petrus gloriosam illam prolocutus fuisset confessionem, ne fortè Discipuli sibi persuaderent solam fidem ad salutem sufficere: quia opera bona etiam requirebantur, T 16, C.6

7 *Tollat crucem suam.* Crucem suam, dicit, non illam Salvatoris: illa namque singulorum viribus est commensurata: hæc verò divinam requirit fortitudinem, T 18 C.4

8. *Tollat crucem suam*: mea etenim non sufficit: nam salutis negotium est velut contractus societatis, & duplici constat cruce, nostra & Redemptoris. T.13, C 6.

9. *Tollat crucem suam.* Addit D. Lucas, *quotidie* hoc est, ut crux nostra sit quotidiana, per hoc denotans donum perseverantiæ in virtutum exercitio: quamdiu in hoc mundo vivimus, semper nobis progrediendum est, nullusque bonis operibus terminus statuendus, T.7 C.1

10, *Tollat crucem suam.* & relinquat alienam: vitam suam attendat, & aliorum non se misceat: quisque namque satis habet quod in seipso reformet, T.11, C.2 T.13, C.4

11, *Et sequatur me.* Tollat crucem suam usque dum in ea, sicut ego in mea, moriatur: perpetua nam

namque debet esse pœnitentia, & nequaquam interrupta, neque ad certum tempus contracta. *T.*20, *C* 6.

IN FESTO S. MATTHIÆ APOSTOLI.

Confiteor tibi Pater. Matth. 11.

1. R*Espondens Iesus, dixit, &c.* Cui respondit hic Salvator? Tacitæ objectioni (inquit D. Chrysost.) quare Judæi ita sapientes non reciperent Evangelium: quod tamen Gentiles recipiebant? *Quia sciebat Dominus multos de superiori quæstione dubitaturos scilicet, quod Iudæi Christum non receperunt, quem Gentilitas tam prona suscepit: respondet hic cogitationibus eorum*: & ostendit non fuisse malevolentiam, sed misericordiam suam. Superiores & Præsules hinc discant, non solum quærimoniis respondere, sibi propositis, sed etiam injustè proponendis. *T* 15, *C*.2.

2. *Confiteor.* Notandum qualiter Christus Dominus, qui venit in mundum pro salute hominum gratias agat æterno suo Patri, quod sua mysteria mundi potentioribus ac sapientibus absconderit. Cui respondetur: cùm enim sicut Deus prænosceret, quod illi velut præsumptuosi, illa non crederent, neque prædicatam reciperent fidem: actus fuit ejus misericordiæ, quod illa non revelaverit, ne gravior foret eorum damnatio. *T*.4.*C* 6

3. *Domine cæli & terræ.* Æternum Patrem appellat Dominum cœli & terræ: quod ex una parte solatur, ex altera timorem ingerit: eo quod consideret aliquis quod Deo serviat, Domino cœli & terræ, qui potens est beneficiis me, donisque cumulare: sed ex altera parte considerer: Si illum offendero, ab eo fugere non possum: quia Dominus est universi: servit hæc consideratio timori. *T*.8.*C*.1

4. *Quia abscondisti hæc à sapientibus*, Semper Deus melius convenit cum parvis & humilibus, quam cum magnatibus & superbis, ob antipathiam quam habent cum Veritate. *N*.15, *C*.14

5. *Quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus.* Quantumvis aquilano lumine humanus fulgent intellectus, si divinæ tamen gratiæ lux illi non fulgeat, in mille labitur errores. *T*.2, *C*.1

6. *Abscondisti hæc à sapientibus, &c & revelasti ea parvulis.* Eo momento, quo Christus asserit hæc mysteria à quibusdam abscondi, dicit quoque ea revelari parvulis, quasi ex horum salute solamen accipiens, qui aliorum ruina tristabatur. *T*.19, *C*.6

7. *Ita Pater quoniam sic placitum fuit ante te.* Sit ita: sic enim tuæ placuit voluntati. Justus in omnibus vitæ casibus, hanc sibi considerationem objicit: quod Dei voluntas in rerum dispositione falli non possit: ut suam illi per omnia conformet. *T*.4, *C*.5

8. *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo.* Quemadmodum homines ad Deum refugere non solent intricati utique desideriis acquirendi divitias, ita excitat illos Redemptor ad sui amorem, dicens: *Omnia mihi tradita sunt à patre meo*: q.d Ne animo despondeatis, licet me pauperem videatis: in hoc quippe paupere omnia habetis *Ergo qui Christum habet, omnia habet*: inquit D August. Si namque Christus Dominus omnia cœli & terræ bona possideat, omnia habebit, qui Christum habuerit. Christus se nostræ conformat inclinationi, ut nos ad se trahat. *T*.11, *C*.4

9. *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis.* Loquitur peccatis oneratis, & pondere culparum oppressis: hisque solamen offert & quietem. Justis quippe proprium est, aliena peccata non attendere, ut inde sumat scandalum, sed illis compati, ut subveniat. *T*.11, *C*.6

10. *Tollite jugum meum.* Quomodo suades Domine ut ad te veniant, si nova illis imponere spondes sarcinam? Ratio est? quod sarcina Christi levis sit & singulorum viribus proportionata. Et ita legit Clemens Alexan. *Stateram* expendit Deus quid valeamus, ut secundùm hoc tribulationes immittat. *T* 18, *C* 4

11. *Tollite.* Si Christus nobis præcipiat ut jugum eius tollamus, etiam nobis offert refectionem, qua nostram instauret infirmitatem; mundus & peccatum ex opposito volunt ut illis serviamus, & insuper solvamus eis. *T*.3. *C*.6.

IN FESTO S. THOMÆ AQUINATIS ECCLESIÆ DOCTORIS.

Vos estis sal terræ. Matth. 5.

1. V*Os estis sal terræ.* Metaphora hæc obligationem denotat Prælatorum: quia sal in ipsa peritione moritur, nec minus vult quàm dissolvi & consumi, ut pluribus prosit. Ut dixit Redemptor noster, quod vita sua nos redemerit: *Exinanivit semetipsum.* Tales esse oportet Discipulos eius & successores: dissolvere se debent pro salute proximorum: & nequaquam alios dissolvere, ut sibi

ut sibi prosint. T.17, C.6

2. *Vos estis sal terræ.* Divus Hieronymus. *Certè legimus in Scripturis urbes quasdam ita victorum sale seminatas, ut germen nullum in eis oriretur.* Sal terram reddit sterilem, ne quidquam valeat producere, & victores victorum terras sale conspergunt; optimè: venit etenim Christus in mundum, *ut destrueret corpus peccati.* Ut autem denuo non germinet, sale conspergit: *Vos estis sal terræ*: in signum quod vera peccati victoria, ea fit, quando ita vincitur, & deletur, ut aliàs non repulisset. T 9 C. 1

3. *Vos estis sal terræ.* Sal terræ, loquitur Salvator, non maris; quia ut fiat sal & conservetur, ab aquis pelagi separatur: quod si denuo ad illas revertatur, mutatur in illud quod prius erat; ita ut fiat sal Apostolicum, expedit exire de mundo: quod si iterum de mundanis immisceatur, mutabitur in illa. Sis sal, & hoc sufficit: ut noveris quod eo momento quo redieris ad mare mundi, unde sublatus es, dissolvendus sis, sicut sal in mari. Quicunque se conservare voluerit in virtute, fugiat, & ab occasionibus, quibus dissolvi potest, se separet. T.14, C.6

4. *Vos estis sal terræ.* D. Petr. Chrysolo. Sal cibis omnibus saporem infundit, quando temperate miscetur. *Alioquin si sine modo est, & ipse penè, & quod salierit, perdidit: amarat enim nimietas, quod condiret mensura.* Discunt Principes non nimis excedere, suosque subditos ultra vires opprimere. T.18, C 4.

5. *Vos estis sal terræ.* Sal in lapide nihil efficit, cùm sit impenetrabilis, sed in pomo cujus sapo rem imbibit. Itaque ad conversionem nostram non tantum Deus ejusque debent ministri concurrere, sed nostra quoque voluntas, divinis non contradicens illuminationibus: est etenim nostræ salutis negotium velut contractus societatis: atque idcirco benè comparatur luci: si namque huic pateat ingressus, nec aperiantur oculi, effectum suum non operabitur. T 13, C. 6.

6. *Vos estis lux mundi.* D Chrysost. *Sicut Doctores propter bonam conversationem sunt sal, quo populus conditur, ita propter verbum doctrinæ sunt lux qua ignorantes illuminantur; priùs autem est benè vivere, quàm benè docere, & ideo postquam Apostolus dixerat sal, consequenter vocat eos lucem, dicens: Vos estis lux mundi.* Primò cognominat illos sal, & deinde lucem: sal in vita, lucem in doctrina: tunc enim Magister est ut audiatur, quando talis est ut attendatur. T.6. C.5.

7. *Vos estis lux mundi.* Idem Chrysost. Hom. 9. ad Pop. differentiam perpendit inter lumen solis, & candelæ, & ignis. *Ignis natura alta petit, sidus verò tam magnum ad inferiora vergit & ad terram respicit.* Ignis & candela, dum ascendunt, videntur velle illuminare cœlum: sol autem planeta formosissimus, cœlum relinquit, seque humiliat, ut terram illustret. Vos igitur ut Sol illuminabitis, atque in summo honorum culmine profundissimam exercebitis humilitatem. T.21, C 6

8 *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est.* In memoriam illis revocat divinus Magister, quod sint filii Dei: ut suam attendentes nobilitatem, muneri suo satisfaciant, utque tales vivant. T. 3 C 5

9. *Qui fecerit & docuerit.* Tunc efficax est doctrina, quando vita persuadet, quod verba docent T 4. C.2. T 6. T.10, C 3

IN FESTO S. PATRIARCHÆ JOSEPH.

Cùm esset desponsata. Matth. 1.

1. *Cum esset desponsata Mater Iesu Maria Ioseph.* Non vacat mysterio quod Joseph dicatur Sponsus B. Virginis: ut notat D Hieron. *De nominibus Hebraicis* Joseph significat argumentum: quia Sancti hujus anima semper in gratia donisque cœlestibus proficiebat, omni tempore quo vixit in mundo, in quo virtutis consistit eminentia. T 7, C.1

2. *Cùm esset desponsata.* Quærunt SS. Interpretes quare Christus Dominus desponsata Matre nasci voluerit? Dubio respondet D. Ambros. *Nec putavit ortus sui fidem, matris injuriis adstruendam*: q. d. Verbum Incarnatum: Eligo potiùs, ut de me spargatur quod homo sim vulgati modo natus, quàm quod Matris meæ pudicitia suspicionem incurrat malo: dum sine viro, & cum prole fecunda conspicitur. Desponsetur, ne detur oblocutioni locus, licet mendacium sit, quod illi fuerit objectum. Optimum instructioni nostræ documentum. Non sufficit nos coram Deo justos esse: sed talis esse debet, vita nostra, nostri nominis famæque tam bonus odor, ut omnibus materia sit ædificationis. T. 15, C 1

3. *Ioseph autem vir eius, cum esset justus, & nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam.* Quamvis justus esset, sicut casum ignorabat, ita mysterium fecunditatis B. Virginis non penetrabat; quare & illam dimittere cogitabat Et notandum quod B. Virgo dilecto sibi Sponso divinum non reve-

revelaverit secretum, donec Deus per Angelum suum illud aperuerit. Maluit autem SS. Virgo famam suam honorem, vitamque periculo exponi, quam humilitatem suam: quia periculo subjacebat cœlestes favores publicando, & hunc potissimum, quo præclariorem Deus nulli communicavit creaturæ. Discamus ex humillima virgine propriam non aucupari gloriam, *T* 6.*C*.6

4. *Hac autem eo cogitante,* Quæ non argumenta S. Joseph sibi proposuit ne Sponsam sanctissimam condemnaret. Proprietas hæc est justorum: *Cùm esset justus*: cùm enim perpendant quod judicant, semper in bonam partem suspiciones accipiunt: è contra faciunt peccatores, *T*.13, *C*.3

5. *Angelus Domini apparuit.* D. Chrysost præter alias hujus apparitionis rationes, hanc quoque profert. *Propter honorem ipsius Matris: nam si dimissa fuisset, apud infideles turpi suspicione carere non poterat.* Et eo ipso quo B Virgo tacebat, malum non attendens, quod ex silentio suo resultare poterat, occurrit cœlum: qui namque ministra læsus calumnia tacet, causam suam Dei manibus tradit suamque defensionem illi imponit, *T*.10, *C*.4

6. *Ioseph fili David.* Angelus Joseph appellat filium David; non solum quoad sanguinem, sed fidem etiam & sanctimoniam: q d. Hæc illius effectus est, & eo quod tam boni Patris sis filius, hinc tua tam honorabilis conversatio, piaque vitæ norma, *T*. 3. *C* 5

7. *Nolite timere.* S Chrysost. monstrat eum jam timere, ne offenderet Deum quasi adulteram habens. Timebat Joseph ne judicio suo laberetur, eam judicans peccatricem, quæ castissima erat: & hoc præter tot argumenta quot sibi formabat: *Eo cogitante*, subtilissimus enim intellectus, nisi à Deo collustretur, in mille præcipitabitur errores. *T*. 2 *C*. 1.

8. *Hac autem cogitante,* D Chrysost. *Magis credebat castitati ejus, quam utero ejus.* Non tantum considerat prægnantem ejus uterum, quem videbat, quantum castitatem & sanctitatem, quam in ea fuerat expertus. Prosit hoc nobis, ne proximum per partes consideremus, sed totum simul: nec manifestemus, quod nos possit offendere, sed illud inveniamus, quo erga illum devinciamur, *T*.13, *C*.2

IN FESTO ANNUNTIATIONIS B. VIRG.

Missus est Angelus Gabriel. Luc. 1.

1. MIssus est. D Albertus Magn. *Deus mittens, & Angelus obediens.* In domo Dei Dominus imperat, & servus obtemperat. Et in domo peccati è contrario Dominus obedit, & servus imperat, *T*. 5. *C*. 6.

2. *Missus est Angelus Gabriel.* Datâ opera misit Dominus unum de supremis Archangelis cælo ad hanc legationem. Quia sicut fuit qui dixerit quod in creatione mundi Deus Angelos consulerit circa creationem hominis: ita vult ut sciatur, quod quamvis mentis propositum Angelis communicasset: numquam tamen hi Deo imperarint, sed semper his Deus imperarint. Documentum hoc est terræ Principibus ut Deum in regimine suo imitentur. *T*. 2, *C*. 3

3. *Angelus Gabriel* Fuit Angelus Gabriel boni nuntii legatus, mundi scilicet redemptionis: quia proprium est cœlestibus & terrestibus Angelis nuntia deferre jucunda & consolatoria, *T*. 21, *C*. 4.

4. *Ingressus Angelus ad eam, dixit.* Quantum aberat D. Virgo à prætendendis dignitatibus, quandoquidem hæc legationis novitas eam ita turbaret: *Turbata est* Porrò praxis hæc est domus Dei: quod ille ad dignitates quærantur, qui earum præ cæteris obliviscuntur, T. 7, C 5

5. *Ave gratia plena.* S. Thom. in Catena. *In illa doloribus partus est causa peccati punita: in hac per gaudium mœstitia pellitur.* Lætetur quæ plena est gratia, & tristetur qui illa caret: nec enim justis paratur tristitia, nec peccatoribus lætitia, T. 24 C. 4

6. *Dominus tecum.* D. Bernard. & alii SS videntur sentire quod primo Dei Verbum in visceribus SS. Virginis incarnatum fuerit, quam Angelus legationem suam perfecisset. Et quamvis pia sit hæc consideratio, & contra communem Interpretum expositionem, non tamen admirandum: Dominus enim veniebat ad passionem gressu giganteo; ad ascensum verò in cœlum passu tardo & lento: fidelibus ad instructionē, T 7, C 2.

7. *Quæ cùm audisset, turbata est in sermone ejus.* Nota verbum Evangelistæ: Quod SS Virgo Domina nostra turbata sit non ex conspectu, sed alloquio Angeli. *In sermone, non in visione*: & ratio est, nisi fallar, quod tanta fuerit modestia, tantaque Virginis morum compositio, ut nec facie Angelum aspexisse videatur, T. 12, C 2.

8. *Cogitabat qualis est ista salutatio.* Antequam loqueretur, maturè Virgo præcogitabat. Justis hoc innatum est, quorum verba prius ad limam revocantur, quam ad linguam: peccatores oppositum faciunt, T. 13, C 3

9. *Cogitabat qualis esset,* &c. D. Thom in Catena *Eva levitatem elevans*: noluit cito credere: meminerat enim quod Evæ cum malo Angelo contige-

tigerat: & ficut hic fe transfigurat in Angelum lucis: prudentis eft caufam noftri commodi habere fufpectam id quod noftri damni fuit inftrumentum, T 20, C 6

10, Deinde quemadmodum recordabatur calamitatis primævæ noftræ parentis, ita maturè proceffit, ex alieno errore facta fapientior, T.8. C.6

11. *Ne timeas Maria.* Timor non cadit in juftos, nec in te Cœlorum Regina: habent etenim fecum Deum: fed metuant peccatores extorres à Deo, T 23, C.2

12. *Ecce concipies*, &c. *Hic erit magnus* Quomodo illa connectuntur filium effe Virginis, & vocari filium Dei? Optimè: tantùm enim abeft, ut aliquid detrimenti ex humilitate patiatur, ut etiam Majeftas eius tanto clarius effulgeat, T.21, C. 6.

IN FESTO S FRANCISCI DE PADUA.

Nolite timere pufillus grex. Luc. 12.

1. NOlite timere pufillus grex. Finierat Chriftus Dominus parabolam de divite avaro: cui eo momento vita tollitur, ufque ad tartara rapitur, quo de horreis fuis majora faciendis confilia tractabat Et immediatè Difcipulis fuis divitiarum fuadet contemptum, nec non erga pauperes mifericordiam: quafi difponens illos hujus peccatoris exemplo, ut doctrinam ejus melius caperent: q.d. illis, ut ex aliorum erroribus prudentiores evadere conatentur, ejus oppofitum facientes quod ille fecerat. T.8 C.6

2. Vel etiam ut ex capite alieno caperent experientiam, & hujus fupplicium foret eorum inftructio: hoc eft: *Vendite qua poffidetis, & date eleemofynam*, T.8.C 6

3. *Nolite timere pufillus grex: quia complacuit Patri veftro dare vobis regnum.* Quando illos gloriofo illo nomine Filii Dei vocat, cur dicit pufillos, & humilem gregem? Refp Beda. *Ob humilitatis devotionem*: ut ex confideratione fupremæ dignitatis profundam confervent humilitatem. T.1 C.5.

4. *Quia complacuit Patri veftro* Illis in memoriam reducit nobilem fuam progeniem, ut obligationibus fuis fatisfaciant, & tanto facilius terrenis fe expediant: gloriofa quippe progenies gloriofa requirit opera, T.3. C 5

5. *Dare vobis regnum*: *Vendite qua poffidetis.* Quomodo ifta cohærent, vocare illos Reges, & injungere illis, ut bona fua largiantur pauperibus. S. Petr. Chryfol. Ser. 24, dicit: Optimè duo hæc fibi refpondent: qui namq; natus eft ut Rex fit, natus eft ut fit liberalis: unum idemque effe debet ad altiorem afcendere gradum, & propriis impendiis neceffitatibus fubditorum fuccurrere. *Eft confuetudinis, eft animi felicis, ut aftitis ad Regnum, quod fuit proprium, mox civibus indigentibus liberaliter erogare*, T.21, C 1

6. *Qua poffidetis.* An omnia quæ poffident erogare debent: Debent: verus etenim Princeps qui Principem imitatur æternitatis, panem ori fuo fubtrahere debet, ut fubditorum fubveniat neceffitati, T.14, C.6.

7. *Complacuit Patri veftro dare vobis regnum: vendite* Beda: *Ergo ut poffideatis regnum cœlorum opes terrenas contemnite* Bonis caducis huius vitæ renuntiate, ut Deus pleniffimâ manu cœleftes vobis thefauros communicet: nec enim dubium eft, quin minimè conveniant bona cœli & terræ: quare expedit terrena deferere, ut cœleftia capiamus, T 6 C 6

8. *Facite vobis facculos*, Chriftus cœlum vocat thefaurum & divitias: ut avaræ noftræ conditioni fe conformet. T 11, C 4.

9. *Facite vobis facculos.* Eo tempore quo fuadet illis bonorum erogationem, confulit illis ut thefaurizent: nec enim ipsâ eleemofynâ lucrum majus dari poteft, T.12, C 6

10, *Thefaurum non deficientem in cœlis* Terrena bona caduca funt, & peritura: quare in folis cœleftibus, quæ æterna funt, collocandum eft fundamentum. Oftendit illis quam mortalia fint terrena omnia, ut contemptum eorum illis perfuadeat, T.i.C 6.

IN FESTO S. GEORGII MARTYRIS.

Ego fum vitis vera. Joan. 15.

1. EGo fum vitis vera, & vos palmites. Vitis eft quæ patitur, & hiemis inclementiam tolerat, ictus eam fodientis & putantis: palmites autem hujus laboris fructibus gaudent: primò namque verè prodeunt virides & fructibus fecundi. Optimè: omnes labores futuri funt mei: fructus autem vefter: eo quippe fine in mundum veni, ut mei fanguinis pretio omnes falvificem, T.17, C 6

2. *Ego fum vitis vera.* Poftquam dixiffet illis: *Surgite eamus*, fermonem fuum profequitur nec de loco fe movet: & quafi interrogationi tacitæ refpondens, ait: *Ego fum vitis vera, & vos palmites.*

An non

An non advertitis Discipuli mei, quàm molestum sit viti quando ultrò præscinditur, ramique illi resecantur: quandoquidem in doloris argumentum copiosas effundat lachrymas? Ne miremini igitur, si vobis dixero: *Surgite eamus hinc*, nec tamen discedo: quia mihi occurrit quam citò me siris derelicturi: *Omnes relicto eo fugerunt*: & societate vestra destruendus sum. Hæc autem considerans, discedere non valeo: dum autem vos mihi non adestis, absentia vestra, lacrymas mihi elicit, & non levem provocat animi dolorem: etenim mœror est intolerabilis ei qui sincerè diligit, ab amato separari. T.21, c.1

3. *Pater meus agricola est.* Qui ferrum de manu numquam dimittit. Advertit Christus Dominus discipulos suos mœrore prostratos, pusillanimes, & dejectos, quia dixerat illis, quod ipse, & ipsi gravia essent toleraturi. Huic Salvator occurrit his verbis: *Pater meus agricola est*, qui cultrum de manu numquam demittit: quasi dicat: quamvis capi me, flagellari, & medium inter duos latrones crucifigi cernatis, sintque futura tam ferocia tormenta, ut Patri meo crucifixus quæribundus exclamem, quasi derelictus; *Vt quid dereliquisti me?* Pater tamen meus est, nec patietur in filio suo tale quid, quod in maximam ejus non cedat gloriam. Hoc tibi persuade, hiemem nunc esse, tempus putandi, postmodum ver elucescet resurrectionis, cui & vos quoque participabitis: hac vos armate consideratione; hæc namq; quæcumque aspera tolerabitis, efficiet dulcissima. T.23, c.4

4. *Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum.* S. Chrysost. *Ostendens quod sine operibus non potest aliquis esse in eo.* Non sufficit Christiano ad salutem, quod Christo per fidem uniatur, nisi per Charitatem quoque unitus sit; hæc etenim est eius vita. T.18, c 6

5. *Et illum qui fecit fructum, purgabit eum fructum plus afferat.* S August. *Quis autem est in hac vita sic mundus, ut non sit magis magisq; mundandus?* Nullus vivit Christianus quantumlibet bonus, qui agricolæ labore non indigeat. Semper animæ eius templum renovandum est, expoliendum & emundandum: T.16, c.1.

6. *Omnem palmitem.* Omnes palmites viri uniuntur: nihilominus quosdam agricola ferro purgat, ut fructum afferant, alios autem resecat ut inutiles, & in ignem conjicit. Hoc sensu D. Hilarius hæc verba interpretatur *Inutiles autem & inferaces palmites deserans, deputabit arsuros.* Hoc idem igitur, ait Redemptor noster, acturus est Pater æternus illis qui mihi per fidem sunt uniti, Qui bonorum operum fructum tulerint, purgabit eos, & copiosioribus abundent, & sapidioribus: inferaces autem & steriles deserabit, igni tartareo dominando. Ecce quanta calamitas; Cum ejusdem sint vitis palmites, tam diversa tamen sit eorum sors: quosdam enim agricola colit ad eorum salutem, alios vero resecat ad eorum damnationem. Sanguineis lachrymis deplorandum quosdam damnari, ubi alii salvantur, & perire, ubi alii fructificant. T.9 c 6

7. *Et eum qui fert fructum.* Videtur quorundam sterilitas fertilitatem promovere aliorum: & in virtute proficere ex consideratione mali aliorum. T 8 c.6

8. Similiter dici potest: quod ex malorum supplicio alii corrigantur, & in virtute progrediantur. T 8. c.5

9. *Manete in me & ego in vobis. Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum.* Alcuin. *qui manet in me credendo, obediendo, perseverando: & ego in eo: illuminando, subveniendo perseverantiam donando.* Ego gratuita dabo illi subsidia: ipse verò faciet quod in se erit. Itaque ex meis auxiliis, & ipsius diligentia constabit salutis eius negotium. Est instar contractus societatis, in quo homo adfert industriam suam, Deus verò principale. T.13, c.6

10. *Manete in me, & ego in vobis.* Notat D. Aug. diversum modum, quo palmites sunt in vite, & vitis in palmitibus. Vitis ex palmitibus nihil sumit, palmites autem omnia sumunt ex vite: ipsa namque tribuit illis vitale alimentum, quo sustentantur: illi verò viti nihil retribuunt. *Ita verò vitis est in palmitibus, ut vitale alimentum subministret eis, non sumat ab eis.* Talis fuit Rex gloriæ, & eius exemplo esse debent Christiani Principes, suis, non sibi. T.18, c.3 Et si cogat necessitas, panem ori suo suffurentur, quem subditis sibi subministrent. T.14, c 6

IN FESTO S. HERMENEGILDI REGIS ET MARTYRIS.

Si quis venit ad me. Luc. 14.

1. Si quis venit ad me. Theophilus. *Quia enim multi comitantium ipsum, non ex toto affectu, sed tepidè sequebantur, ostendit qualem deceat esse suum Discipulum.* Ille tantum qui non intelligit quid sit Deus, quærit aliquid extra ipsum. Tales erant aliqui ex Christū sequentibus, quos his verbis tetigit, quibus illos saniora docet, quod ille solus sit eius Discipulus,

pulus, qui solo Deo contentus est, & reliqua vitæ hujus aspernatur; unicum amat Deum & quidquid extra illum est, abominatur, ut fecit D. Petrus. T.6, C.6

2. *Si quis venit ad me.* Ita temporalia rapiunt oculos hominis: ita trahit illum pater, mater, uxor, & visibilium affectus tanta vi cogit, ut velit Deus hæc omnia illi desint, ut ab omnibus sit liber occasionibus, quibus à Deo posset separari. T.14, C.6

3. *Et non odit patrem suum.* S. Ambros. *Neque ignorare naturam, neque sævire Dominus jubet, sed ita indulgere naturæ ut venereris auctorem, nec à Deo parentum amore desistas.* Non vult Deus ut naturali non satisfaciamus obligationi: sed ut in omnibus quibus possumus, parentibus nostris subveniamus: & hoc nobis rigorosè præcipit. T.10, C.6

4. *Si quis venit ad me, &c.* S Gregor. Hom. 37. in Evang. exponens odium illud, quod vobis Christus imperat erga parentes, sic ait: *Quos adversarios in via Dei patimur, odiendo & fugiendo nesciamus.* Hoc est: in tantum illos odiamus, in quantum nobis impedimento sunt salutis: quo casu illos non ut amicos, sed ut inimicos habeamus. Itaque qui nobis præcipit: *Diligite inimicos vestros corporales*: idem mandat, ut odio habeamus illos, qui inimici sunt spirituales, & à Deo nos student separare T.2. C.3

5 *Et qui non bajulat Crucem suam, & venit post me, non potest meus esse Discipulus* Necesse est ut quisque Crucem suam tollat, ut Discipulis Christi annumeretur. Quænam est hæc Christi sollicitudo, qua Crucem tollamus, ut toties hoc in suo Evangelio repetat? Indubiè fetus est desiderii quo fervet ut regnemus: etenim mediante Cruce sua Regnum cœleste consecutus est: *Quia Dominus regnavit à ligno.* Psal. 95. & D. Paulus ad Hebræ. 2. *Vidimus Iesum propter passionem mortis, gloria & honore coronatum*: & eandem Dei Majestas viam ostendit, ut illi corregnemus. T.23, C.1

6. *Et non bajulat Crucem suam.* In quolibet statu Crux invenitur, atque ex quolibet patet homini ascensus ad regnum; sed à malo est, quod reliqui velint alienam, & non propriam Crucem tollere: alienam regere vitam, propriæ obliti. T.11, C.2. T.13, C.4

7. *Qui non bajulat Crucem suam.* Non ait, *meam*: quia vires nostræ Cruci tam gravi, qualis est Christi, sunt multum impares. Nec gravius vult nobis pondus injicere, quàm quod commodè ferre possumus. T.18, C.4

8. *Qui non bajulat Crucem suam.* D. Chrysost. *Non autem hoc dicit, ut trabem super humeros apponamus*: *sed ut semper mortem præ oculis nostris habeamus.* Efficax namque est mortis memoria, qua transitoria omnia contemnamus & ad cœlestia aspiremus. T.1, C 6

IN FESTO S. MARCI EVANGELISTÆ.

Designavit Dominus & alios septuaginta duos. Luc. 10.

1. *Designavit Dominus, &c. & misit illos binos in omnem civitatem, & locum quò erat ipse venturus.* Primò mittit Dominus Discipulos suos, & statim ipse eos sequitur: refert enim plurimum ut Superior ministros suos visitet: cujus assistentia & præsentia valet ruinas eorum reparare. T.24, C.3

2. *In omnem civitatem & locum, &c* D. Gregor. *Prædicatores suos Dominus sequitur: quia prædicatio prævenit, & tunc ad mentis nostræ habitaculum Dominus venit, quando verba exhortationis præcurrunt: atque per hoc veritas in mente suscipitur.* Primò Christum prædicantem homines audierunt, quam ipsum viderent: quia docetur mysteria ejus prius credenda esse quàm videnda. T.4, C.4

3. *Ecce ego mitto vos sicut agnos.* Notat Toletus, quod post resurrectionem eos miserit sicut oves: *Mitto vos sicut oves, & non sicut agnos.* Quare quando agni sunt, non eos manibus fidit tyrannorum: sicut dixit, quando oves jam erant minores, & gratiâ Spiritus S. quam receperant, roborati. *Quando missi sunt post resurrectionem, erant homines perfectissimi, jam in eos misso Spiritu S.* à nobis ultra vires nihil expostulat. T.18, C.4

4. *Ecce ego mitto vos.* Idem fuit illis præcipere & obedire: justus etenim Dei voluntatem habet actionum suarum regulam. T.4, C 3

5. *Ecce mitto vos*: Mitto vos vim non infero, & meritò; nam servi Dei non proficiscuntur ad tribulationes humana tracti violentia, sed divino capti amore. T.22, C.1

6 *Sicut agnos inter lupos.* Lupus agnos solet investigare: vos autem ne expectetis donec quæramini, sed currendo & volando manibus eorum vosipsos tradite ab ipsis cruciandos: quo testemini quam libenter patiendi occasiones amplectamini. T.7, C.2

7. *Ecce ego mitto vos.* Christus tanquam Dominus mittit illos, illi verò sicut servi obedierunt. Hoc in domo Dei fit, & oppositum est confusio Babylonica, & Satanæ tyrannis. T.5, C.6

8. *Nolite possidere sacculum neque peram.* Toler.

Cur tam pauperes, & inermes? Quia prædicaturi mittebantur contemptum temporalium bonorum: quos si populus videret cum sacculo & pera, ex eorum doctrina nihil proficeret: quia contra se habebant præsumptionem. *Ac ab omni avaritiæ suspicione, apud eos quibus prædicaturi erant verbum, carerent.* Qui namque in se suscipit alios instruere, oportet ut mundus vivat ab omni culpa, & ejus umbra, ut ex doctrina sua lucem reportet. T.10, C.3

9. *Neque calceamenta.* Non permittit divinus Magister calceamenta Discipulis suis nisi quædam sandalia ad eum modum quo illa modò gestant Religiosi reformati: nolebat enim ut plura possiderent, quam satis erat naturæ Conceptus hic est Cardin. Tolet. *Prohibetur tantum usus calceamentorum, quæ totum pedem contegunt, non autem sandaliorum, quæ interiorem tegunt partem, nempe plantam. Voluit enim Christus, eo quod necessarium erat retento, quod superfluum erat, etiam in pedibus contegendis resecare.* T.12, C.5

10 *Rogate ergo Dominum messis.* Dicit Redemptor Discipulis suis: Messis quidem multa. Rogate Dominum messis ut mittat operarios. Notat Gard. Tolet. *Non autem dicit, rogate, ut mittat vos in messem*: & ratio est: *quia nemo debet à Deo petere Episcopatus & munia Ecclesiastica.* Verus Dei servus non est honoripeta, nec solet Dei Majestas dignitates tribuere ambitiosè illas quærentibus, imò verò humiliter rejicientibus. T.7, C.5

IN FESTO S. PETRI MARTYRIS Ordinis Prædicatorum.

Vide Evangelium.

IN FESTO S. BLASII MARTYRIS.

Licet Evangelium sit, Luc. 9.

IN FESTO SS. APOSTOLORUM PHILIPPI & JACOBI.

Non turbetur cor vestrum. Joan. 14.

1. NOn turbetur cor vestrum. Jam Christus D. Petro dixerat, quod cum esset negaturus. *Amen dico tibi: non cantabit gallus, donec ter me abneges*, cui immediatè subjungit: *Non turbetur cor vestrum*, Discupuli mei, neque timeatis: q. d. illis: Non vos ruina D. Petri commoveat: quem si labentem aspexeritis, non idcirco despondeatis animo: sed in fide stabiles estote & constantes: & contrarium ejus facere ut permaneatis securi. T. 8, C.6

2. *Non turbetur cor vestrum: creditis in Deum, & in me credite.* q d. In quantum in Deo & in me spem vestram collocaveritis, in tantum in gratia mea mansuri estis, meamque conservaturi amicitiam, unde ratio vobis non suppetit timendi, vel mali quid suspicandi. Fides vos reddit securos, & amor vobis fiduciam præbet, ut à vobis omnem expellatis timorem. Si ab hoc caderetis, merito formidaretis: virtus etenim animosa est, ut vitium meticulosum. T.23, C.2

3. *Non turbetur cor vestrum.* Causa similiter turbationis Discipulorum ea fuit, quod Christus illis dixisset. *Filioli, adhuc modicum vobiscum sum: quo ego vado, vos non potestis venire.* Verba hæc Salvatoris ita blanda fuerant, tantoque affectu pronuntiata, ut omnes hæc audientes summopere commoverentur, cordaque eorum tristitia replerentur, videntes quod dulcissimi Magistri forent societate destituendi: dolor etenim est ipsa morte crudelior ex corde diligenti dilecti carere præsentia. T.21, C.1

4. *In domo Patris mei mansiones multæ sunt.* Sicut Christus Discipulis suis dixit quod fugerent, eumque desererent, ex quo non parum tristabantur, & desolabantur, sibi persuadentes quod per hoc cœlestis ille Magister illos à gratia sua exturbaret, & partem in regno suo non tribueret: ita nunc timori huic occurrit & diffidentiæ, dicendo: *In domo Patris mei mansiones multæ sunt*: hoc est, diversa loca, quædam innocentibus, qui numquam peccarunt: alia peccatoribus de culpa pœnitentibus. *Per quod à turbatione recreantur, certi, ac fidentes etiam post pericula tentationum, se apud Deum cum Christo esse mansuros*: ait D. August. nec enim minoris æstimat Deus veros pœnitentes, quam innocentes. T 20, C 3

5 *In domo Patris mei mansiones multæ sunt* D. Chrysost. *Quia Dominus supra dixerat Petro Quò ego vado, non potes me sequi modo, sequeris autem postea. Ne existiment soli Petro promissionem hanc esse datam, dixit. In domo Patris mei mansiones multæ sunt, hoc est, & vos regio ista suscipiet, quæ & Petrum: copia enim ibi est multa mansionum.* Gloriæ quippe perfectio in eo consistit, quod non uni, nec aliquibus, sed multis & omnibus communicetur. T.6, C.4

6. *In domo Patris mei mansiones multæ sunt.* D. August. allegoricè verba hæc interpretatur: & per domum Dei capit animam, vel templum & Domini habitaculum: quæ viatrix multas habet mãsiones: quia semper progreditur, & de virtute proficit in virtutem. *Quam putas esse domum Dei, nisi templum Dei, de quo Apostolus dicit: Templum Dei sanctum*

Sanctum est, quod estis vos? Hac ergo domus Dei adhuc ædificatur, adhuc præparatur. Quamdiu vivimus semper aliquid est renovandum, & reparandum. T.16, C.1

7 *Mansiones multæ sunt.* Falsa sunt omnia, quæ finem habent: & illa tantum vera, quæ æternam habent durationem; idcirco Dominus cœlestia vocat mansiones, ad discrimen terrenorum, quæ non nisi transitoria sunt. T.18, C.5

8. *Et si abiero, &c usque ad me ipsum.* Graves Interpretes notant, non dici à Salvatore, Veniam; in futuro, sed, Venio in præsenti: in illis quippe rebus, quæ spectant ad salutem, nihil vult de futuro repræsentare: quo docet quàm festinandum sit in salutis negotiis: quandoquidem futuri temporis non simus Domini. T 19, C.4

9. *Domine, nescimus quo vadis.* Intolerabilis videbatur Discipulis Magistri sui absentia: sicut & Christo Discipulorum. D Chrysost. *Interrogabant autem eum, ex multa dilectione & timore* Molestè etenim fert (ut supra diximus) qui syncerè diligit, à dilecto separationem. T.21, C.1

10. *Domine, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis.* Audire decuerat Philippus, quod Moyses in hac vita Deum vidisset: unde idem postulat beneficium: sed magna fuit hæc ejus stultitia. T.19, C 5

11. *Domine, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis: id est, nihil plus quærimus*: inquit D. Chrysost. & justè quidem: qui namque ita felix est, ut intelligat quid sit Deus: eoque gaudet; illi terrena omnia fastidiunt. T.6, C.6

12. *Domine, ostende nobis Patrem.* Reprehenditur Philippus, quia voluit hic beatus esse: tempus etenim præsens, non nisi merendi tempus est, & gloriæ servatur merces fructus tribulationum, quæ pretio tribulationum emitur. T.23, C.1

13. *Ostende nobis.* Petit Apostolus videre voles, ut credat; fideles etenim credunt ut videant. T.4, C.4

IN FESTO INVENTIONIS S. CRUCIS.

Erat homo ex Pharisæis Joan.3.

1. ERat homo S. August. *Superius dixerat, quod cum esset Hierosolymis, multi crediderunt in nomine ejus, videntes signa & prodigia, quæ faciebat. Ex his autem erat Nicodemus, de quo dicitur: Erat autem homo ex Pharisæis, &c.* Itaque quamprimum Nicodemus credidit, continuo vocat eum Evangelista hominem: si namque fide sicut prius caruisset, non eum Evangelista hoc nomine appellaret: infidelis enim in brutum degenerat: & præter figuram nihil habet hominis T.5, C 5

2. *Erat homo ex Pharisæis Princeps.* Prius eum vocat hominem quam Principem: iis documento qui tales sunt: ut in sublimioribus dignitatum gradibus, abjectæ suæ recordentur humilitatis. T.1, C.5

3. *Hic venit* nocte Christum quæsiturus. Beda. *Cupiens scilicet secreta ejus allocutione, plenius discere mysteria* Ut diutius, opportunius & securius de salute sua cum Domino colloqueretur. O prodigium! ut Princeps informari velit de veritate, secundum illud quod ipsi fatebantur. *Numquid aliquis de Principibus credidit in eum?* Quia tales aversionem habent maximam à veritate: unde illis *hic* admirationem denotat. T 15, C.6

4 *Nisi quis renatus fuerit.* Difficilem illi ostendit Christus potentiam sciendi perfectè divina mysteria, nisi præcedat regeneratio. Non intelligebat Nicodemus nativitatem, de qua Christus loquebatur, & arbitrabatur ab illo doceri, quod ad dies reverti deberet illos, quibus natus fuerat; unde dicit illi Dominus, non mirum esse si cœlestem suam doctrinam non caperet, quamdiu divina gratia non illuminaretur. *Amen amen dico tibi, &c. Hoc est*, inquit D. Chrysost *si tu non natus fueris desuper, & dogmatum susceperis certitudinem alicubi extra erras, & longè es à regno cœlorum*: acutissimus enim intellectus, magistri licet & Doctoris, nisi divina luce collustretur, à veritate delitat *Et tu Magister in Israel, & hæc ignoras?* T.2, C.1

5. *Non mireris, quia dixi tibi: quia oportet vos nasci denuo* D. August. *Sed cur nascatur denuo, nisi renovandus à vetustate*: Non solum anima per baptismum, veterem exuit, & novum induit Adam: sed vita quoque Christiana esse debet perpetua renovatio. T 16, C.1

6. *Nemo ascendit in cœlum, nisi quis descendit de cœlo.* Norat D. Greg. non velle Christum dicere, quod sine nobis reversurus sit in cœlum: sed quod ipse, qui venit solus passurus, revertetur per corpus suum mysticum, quod sumus nos fideles, regnaturus. *Quia dum nos unum cum illo jam facti sumus, unde solus venit in se, solus redit etiam in nobis* Solus in pœnis, & in gloria multis sociatus. T.6, C.2

7. *Nemo ascendit.* Etiam dici potest, quod solus Dominus reversurus sit in cœlum, & solus regnaturus, quia tanti facit nostram salutem, ut eam tanquam gloriam suam habeat. T.22, C.5

8. *Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo.*

Hoc ait D. Paul. *qui descendit, ipse est qui ascendit super omnes cœlos*: quia humilitas Crucis gradus extitit ad resurrectionis gloriam. T.23, C.1

9. *Nemo ascendit in cœlum.* Tantum abest ut vel atomum perdat suæ Majestatis ob discensum suum de cœlis in terram: ut etiam hac via dignitatem suam depromoverit: & idem contingit illis qui humilitatis exercitiis se totos impendunt. T.21, C.6

10. *Sicut Moyses exaltavit serpentem, &c. ita exaltari oportet Filium hominis, ut omnis, &c.* Metaphora serpentis exaltati in deserto, qui à serpentibus læsis mederetur, significat, quod vita Regis cœlorum in Cruce perdita, causa fore vitæ spiritalis nostrarum animarum. Serviat hæc doctrina terræ Principibus, ut proprio sudore subditis sibi medeantur. T.17, C.6

11. *Oportet exaltari.* Theophilus. *Intelligas etiam per exaltationem gloriam* Itaque Dominus crucifixum esse vocat exaltatum esse: quasi gloriam teneat, quod pro nostra salute patiatur. T.14, C.3

12. *Omnis qui credit in ipsum.* D. Ambros. l. 1. de pœnit. *Cùm omnis dicitur, nullus excluditur, nullus excipitur. Non enim excipit eum qui lapsus est, si tamen post ea bene credat Omnis inquit, hoc est ex quocumque statu, si credat, perire non timeat.* Quamvis peccator si contritus fuerit, velut innocens reputabitur. T.20, C.3

IN FESTO S. JOANNIS EVANGELISTÆ ante portam Latinam.

Vide tractatum Mercurii tertii Quadragesimæ.

IN FESTO S. CATHARINÆ SENENSIS.

Simile est regnum cœlorum grano sinapis.
Matth. 13.

1. Simile est. Quemadmodum in mundo variæ sunt voluptates, & differentes conditiones: & quisque juxta propriam voluptatem ac sensum de rebus judicat: ita Christus cælestis Magister varias proposuit doctrinas, diversasque comparationes regni cœlorum: ut quisque se illi possit applicare, quam gustui suo viderit magis convenire. T.11, C.4

2. *Simile est regnum cœlorum grano sinapis* S. Hilar. Can. 13. *Grano sinapis seipsum Dominus comparavit sacri semini, & omnium minimo seminum, cujus virtus pressuris accenditur.* Et quo magis premitur, molitur, constringitur & in partes minuitur, eo fortius virtutem suam ostendit. Ita Christus quo sævioribus fuit attritus tormentis, eo patentius ferventissimum charitatis ignem, quo pectus ejus ardebat, manifestavit: contestatio quippe amoris est passio. T.21, C.4

3. *Simile est regnum cœlorum grano sinapis.* Nonnulli secuti D. Hilarium, dicunt; sicut granum sinapis contritum demonstrat virtutem suam, fastidium tollit, & comedendi provocat appetitum; ita consideratio Christi tormentis contriti, & mortui fidelibus excitat appetitum patiendi, & labores eorum reddit suavissimos. T.21, C.6

4 *Quod accipiens homo seminavit in agro suo.* Verbum Dei, ejus fidem & ipsum Dominum debet quisque in agro cordis sui seminare: porrò dolendum est, quod quidam velint non in proprio, sed alieno corde Deum plantare. T.11, C.2, T.13. C.4

5 *Quod accipiens homo.* D. Hieron. hoc intelligit de Christo Domino, qua fidem suam & doctrinam seminat in cordibus nostris: quæ si bonam in eis dispositionem repererit crescit, teque arborem facit. *Homo qui seminat in agro suo à plerisque Salvator intelligitur, qui in animis credentium seminat.* Duo requiruntur ut granum crescat: ut illud seminator in agro seminet: deinde ut ager virtutem habeat & capacitatem, qua semen excrescat; ita quoque ad salutis tuæ negotium necessaria sunt auxilia divina, & nostra cooperatio: & si hæc deficiant, granum non fructificabit. T.13, C.6

6. *In agro suo* Hic homo seminavit in agro suo, & nequaquam in alieno: & ideo plurimam collegit messem: qui namque in agro seminat alieno, vultque ex illo quasi ex proprio referre fructum, & fructum & semen amittit. T 8, C.2

7. *Quod minimum quidem est omnibus seminibus & crescit & fit arbor.* Notate viam qua Christus suam confirmat dignitatem: se namque velut granum sinapi parvum efficiens, eousque ascendit, ut ad dexteram æterni Patris sederet. Conceptus hic tribuitur D. Ambros serm. 2 de his verbis. *Arbitror hoc ipsi Christo Domino rectius comparari, qui nascendo in hominem humiliatus ut granum est: ascendendo ad cœlum, exaltatus ut arbor est.* Quo docemur, neminem ex actibus humilitatis quidquam amittere. T.21, C.6

8. *Crescit & fit arbor.* Granum non de repentè fit arbor: paulatim crescit, donec arbor fit magna, & lata. Via Sanctorum paulatim in virtute proficit, nunc hanc, nunc illam acquirendo, atque in illis radices figendo, atque de parvis principiis semper ascendendo usque dum ad vitam perve-

perveniant æternam, T.7.C.1.

9. *Crescit & fit arbor.* Postquam Auctor vitæ, velut divinum quoddam granum, mortificatum fuit, & in novo sepulchri sui sulco seminatus, ad majestatem & gloriam resurrectionis accrevit: unde dolores ejus velut scalæ fuerunt, quibus ad tantam ascendit dignitatem D. Gregor. *In se quidem est granum sinapis, qui in horto sepulturæ plantatus, arbor magnum surrexit*, T.23.C.1.

10 *Ut veniant volucres cœli, & habitent in ramis ejus* Per aves cœli, in hujus arboris ramis nidificantes, intelligit Sylvester Principes mundique Imperatores: qui commoditate Ecclesiæ allecti, & veritate doctrinæ ejus convicti, in ramis ejus nidificarunt. Quare Christus Dominus narrat illud ut prodigium: *Ita* propter antipathyam quam Magnates habent cum veritate, T.15, C.6

11. *Et habitent in ramis ejus*, S. Gregor *In istis etiam ramis volucres cœli requiescunt: quia sanctæ animæ, quæ quibusdam virtutum pennis à terrena cogitatione se sublevant, in eorum dictis atque consolationibus ab hujusmodi fatigatione vitæ respirant*: qui namque ad tantum perfectionis culmen ascendit, terrena omnia illi nauseant, T.6.C.6

IN FESTO CORONÆ DOMINI.

Vide Tract. 22. Conf. 3 de Corona.

IN FESTO ASCENSIONIS CHRISTI DOMINI.

Recumbentibus undecim Discipulis. Marc. 16.

1. R*Ecumbentibus undecim Discipulis, &c.* Primò notanda occurrit convenientia finis Evangelij cum ejus principio: incipit enim cum reprehensione, qua Christus Discipulos redarguit: *Exprobravit incredulitatem eorum, &c.* & finit cum obedientia eorum divino mandato: *Illi autem profecti prædicaverunt ubique*: in quo laudem merentur quandoquidem non solum patienter tulerint reprehensionem, sed etiam se gratos propter illum exhibuerint, T.24.C.5

2. *Apparavit illis Iesus.* Notat S. Marcus quod Dominus illis personaliter apparuerit, & per interpositam personam non reprehenderit: quippe ad resurrectionem casus subditorum, plurimum producit præsentia Superioris, T.24.C.3

3. *Exprobravit incredulitatem eorum & duritiam cordis.* Et statim: *Euntes in mundum universum.* Dicunt Interpretes: Christus ex industria servavit in illud tempus reprehensionem: cùm enim eos per orbem mitteret qui homines reprehenderēt, illisque maximum injungeret officium, & summā daret dignitatem, ad quam aspirare poterant, illos prævenire voluit, & anticipativè superbiam curare, quæ tentari poterant ex tanto honoris gradu, illos humiliando, & culparum præteritarum memoriam refricans: vult etenim Deus ut servi sui in summa dignitate profundissimam servent humilitatem, T.1 C.5.

4. *Quia hii qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt* Etiam dixerat illis Dominus, quod tertia die resurgeret, & illos non reprehendit, quod verbis ejus non crediderint, sed quod in dubium revocassent ab illis dicta qui viderant eum resuscitatum: quo declarat, se gravius aliorum injurias quàm suas accipere, T.10, C.5

5. *Euntes in mundum universum*: una manu flagellat, & altera demulcet: ut sciamus in domo ejus esse omnia: quem si dulcem diligamus, timeamus ut amarum, atque inter amorem & timorem secuti procedamus, T.8, C.1

6. *Prædicate Evangelium omni creaturæ.* S. Hier. *Potest omnis creaturæ nomine omnis natio gentium designari: antè enim dictum fuerat: In viam gentium ne abieritis: nunc autem dicitur: Prædicate Evangelium omni creaturæ. Ut scilicet à Iudæa prius repulsa prædicatio, tunc nobis in adjutorium fieret, cùm hanc illa ad damnationis suæ testimonium superba repulisset* De Gentilibus hic loquitur Redemptor: q.d. Evangelium, quod Hebræi repulerant, gentibus prædicarent. Unde quasdam eiicio considerationes.

Prima: In domo Dei non solent dari sedes vacuæ: sed locus qui per expulsionem indigni relinquitur, statim alteri digno tribuitur, T.8, C.4

7. Secunda: Christus Dominus ex quorundam ruina tristis, aliorum salute delectatur, T.19. C.6

8. Tertia: incredulitas Judæorum promovit fidem gentilium, T.8, C.6.

9. Quarta: Eorum supplicium nostra fuit instructio. T.8, C.5

10 *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit; qui verò non crediderit, condemnabitur.* Quantus hic dolor: ut nonnulli ibi pereant, ubi alij salvantur! T.9.C.6.

11. *In nomine meo dæmonia eijcient.* Verba hæc sensum hunc referre possunt. Ejicient dæmonia, sicut ego illa ejiciebam: quia sic egredientur, ut numquam ad illos sunt reversura, quos occupabant, T 9, C.1.

 12. Lin.

12. *Linguis loquentur novis.* Qui spiritum Dei habet, alio quam peccator idiomate loquitur T. 9, C. 4

13. Vel etiam diversimodè loquetur, quàm loqui solent peccatores.

14. *Et Dominus quidem Iesus, postquam locutus est eis, &c.* Illud *assumptus* denotat quod quasi coactus fuerit idem ipse, qui proficiscens Hierusalem. *Pracedebat eos*: quia ad mortem properabat Crucis: ad passiones currit, ad gloriam verò quasi vim passus procedit. T. 7, C. 2

15. *Dominus quidem Iesus assumptus est in cœlum.* Quam breves & succincti fuerint Evangelistæ in enarrando gloriosum triumphum quo Redemptor noster cœlos ascendit, & quàm fusi in referenda Passione ejus ac morte: volebat enim Dominus abscondere gloriam suam & manifestare contumelias. T. 6, C 3

16. *Assumptus est in cœlum.* Corpore & animâ ascendit Salvator noster velut divina quædam aquila: ut nos filii ejus eo figamus oculos, ibique sit cor nostrum, ubi noster est thesaurus: ut etiam noverimus (inquit S. Leo) quod *Ascensio Domini nostra est provectio.* Hoc est, quod ibi futura sint membra, ubi est caput: quia licet in pœnis fuerit solus, plures tamen velit habere secum in gloria. S Bern *Non sine membris caput invenitur in regno.* T. 6, C. 2

17. *Quidem Iesus.* q d. Evangelista: idem qui nostri amore tantum se demisit, ut de cœlo descenderit in terram: hic modo sic exaltatur, ut in majestate & gloria æqualis sit Patri. Itaque per gradus humilitatis ad tantam ascendit dignitatem. D. Hieron. hoc ita concepit: *Dominus Iesus, qui de cœlo descenderat, ad liberandam infirmitatis nostra naturam, ipse etiam super cœlos ascendit*: quo doceremur nemini aliquid decrescere ex actionibus humilitatis, imò verò auctoritati suæ dari conservationem. T. 21, C. 6

18. *Assumptus est in cœlum.* Ad cœlum veluti invitus assumitur: terram autem, gressu giganteo properat. Ita molestè fert Dominus à suis absentiam, ut terram habeat pro patria; *In propria venit*; & cœlum ut desertum; *Peregrè profectus est: assumptus est.* T. 21, C. 1

19. *Sedet à dextris Dei* Denotat hæc sessio stabilitatem & firmitatem gloriæ, bonorumque cœlestium, ad differentiam terrenorum, qui tantum suam in mutabilitate constantiam habent. T. 18, C. 5

20. *Illi autem profecti.* Prædicabant, & doctrinam miraculis confirmabant, quam docebant: ut sciant Ministri Evangelii signa debere videri in operibus suis, quibus verbis suis dent efficaciam. T. 4, C. 2

Nota IN FESTO PENTECOSTES.

Vide paginam sequentem colum. 2.

IN FESTO SS. TRINITATIS.

Data est mihi omnis potestas. Matth. 28.

1. D*Ata est mihi omnis potestas.* D Hieron. *Illi autem potestas data est, qui paulò antè crucifixus, qui sepultus in tumulo.* q. d. Pretio mortis ac Crucis hanc potestatem assecutus est. T. 23, C. 1

2. *Data est mihi.* Vel ita: mihi quem heri despectum ita & humiliatum vidistis: data est potestas & dominium super cœlum & terram: tantum abest ut aliquid dignitatis meæ perdiderim ex humilitate: imò verò inde sublimatus, & exaltatus T. 21, C. 6

3. *Data est mihi omnis potestas, &c. euntes ergo.* Constitutus sum Dominus, ite & facite quod vobis injungo. Habes hic, meo judicio, repræsentatam electionem Superioris, quem dum eligimus, damus ei universalem in nos potestatem, cui & in omnibus debemus obedire. In Republica Dei, Dominus præcipit, & servus obtemperat: contrarium fit in domo peccati T. 5, C. 6

4. *Data est mihi omnis potestas, &c euntes ergo.* Potestatem habeo: ite igitur de salute hominum acturi. Bonus Princeps, cujus potestas extenditur in bonum subditorum. T. 18, C 3

5 *Data est mihi omnis potestas.* Notum vobis facio, quod nunc Pater æternus mihi potestatem tradiderit super cœlum & terram, ut omnia sceptro meo meoque dominio se submittant. Et quamvis plenariâ fulgeam potestate, rigore tamen & supplicio nolo sævire, nec juxta justitiæ terminos procedere, sicut possem, sed misericordia uti & indulgentia. Adeo benignus est Dominus jam redivivus, ut totus suavis sit & amabilis T. 23, C 6

6. *In cœlo & in terra.* D Hieron. *Vt qui regnabat in cœlo, per fidem credentium regnet in cœlis.* Et quare voluit Redemptor meus per fidem credentium in terra regnare, si regnabat in cœlo? Ut video non perfectè regnat in cœlo, dum eo non gaudent homines de terra: eamque tantummodo complectam indicat gloriam, qua non solum Angeli, sed homines quoque perfruuntur. T, 6, C. 4

7. *Euntes*

7. *Euntes docete omnes gentes.* Beda *Qui ante passionem suam dixerat: In viam gentium ne abieritis, surgens à mortuis dicit: Ite, docete omnes gentes.* Vidit Dominus modicum fructum quem Evangelii prædicatio referret apud Hebræos: idcirco eam transtulit ad Gentiles, qui illam receperunt, & statim ad fidem Christi se converterunt, quem ut Deum & Redemptorem suum fatentur & adorant. Ubi notandum, quantopere lugendum sit, quosdam damnari ubi alii salvantur T 9, C 6

8 *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti* Duo facit Baptismus: expellit peccatum, & imprimit in anima fidei characterem: licet neuter effectus corporalibus pateat oculis, nisi sola exterior corporis ablutio Et ratio est: quia differt inter divina mysteria, & res humanas: quia hæ videri debent ut credantur: illa verò credi ut videantur T. 4, C 4

9. *Baptizantes eos in nomine Patris, &c.* Non sufficeret si in nomine unius tantummodo personæ baptizarent: quia fieri debet in virtute omnium: & rationem meam tibi proponam. Erat homo infirmus multi temporis: ut autem a tam inveterata culpæ infirmitate sanaretur, nominatur Deus Trinus, quo datur intelligi, necessarium esse Deum, qui quasi tribus valeat, ad eum sanandum. T. 14, C. 5

10. *Docentes eos servare* Mandat illis Dominus, ut recipientes fidem docerent id quod requiritur ad salutem: quia licet acutissimus sit hominis intellectus, nisi luce divinæ gratiæ, & cœlesti doctrina collustretur, aberrabit. T. 2. C. 1

11. *Docentes eos servare omnia* Rabanus. *Quia sicut corpus sine spiritu mortuum est, ita & fides sine operibus mortua est* Non sufficit quod fideles credant, sed expedit ut operentur: etenim ad portam cœli, non tantum vocibus, sed etiam manibus pulsatur. T. 16, C. 6

12. *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi* S. Chrysost. *Rememorat autem eis & consummationem, ut eos magis attrahat: & ne præsentia solum inspiciant, sed & futura bona, & sine fine manentia.* Finem eis proponit caducorum & periturorum hujus vitæ: ut ex eorum consideratione ad cœlestia adspirent, quæ semper permanent. T. 1, C. 6

IN FESTO SS CORPORIS CHRISTI.

Caro mea verè est cibus. Joan. 6.

1. *Caro mea verè est cibus.* Optimus Rex: nec enim propriam intendit commoditatem cum detrimento subditorum: sed proprio labore salutem illorum. T. 17, C. 6

2 *Caro mea verè est cibus.* Crebrò legimus quod Christus aliis de cibo providerit, & raro quod ipse comederit: ut exemplo sit Regibus ac Dominis, quibus incumbit panem sibi subtrahere, quo subditos alant. T. 24, C. 6

3. *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.* Quando quis alterius sibi vult conciliare voluntatem, nosse studet cui sit inclinatus, & in quid feratur ejus appetitus, ut per illum sibi devinciat: quem si comperiat cibi potusque avidum, ad mensam suam illum invitat, fercula proponit illi delicata, & opiparis recreat dapibus. Deus hominis pulsum seu conditionem tentavit, reperitque illum gulosum, cibo potuique addictum: nam pro unica buccella sibi in paradiso proposita, cœlum permutavit, viam suam animamque tradidit; dicit igitur Deus: si homo sit adeo gulosus, volo me reddere delicias: si cibo sit appetens, buccellam illi præparabo, in qua promittam & dem illi divinitatem, ut hac via illum ad me alliciam, ejusque voluntatem mihi conciliem. T. 11, C 4

4 *Caro mea verè est cibus.* Redemptor noster corpus suum, nominat verum cibum: quia alimentum est quod dat vitam animæ. Non talis est mensa mundi, cujus principia sunt dulcia, sed postrema amara, & invitans ad vitam, mortem tribuit æternam. T 18, C. 6

5. *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus* Videtur panis, sed est caro: videtur vinum, sed est sanguis: quare cœleste hoc mysterium, sicut cætera fidei nostræ, credenda sunt ut videantur, & non sicut mundana omnia, videnda ut credantur. T. 4, C. 4

6. *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus*: quibus nutritur & conservatur animæ vita: Porrò effectum hunc tantum producunt in justis: peccatoribus enim indigne accedentibus, mortem adferunt. *Mors est malis, vita bonis,* ait D. Thom. Quàm dolendum, quod ipsa vita sit vitæ gladius? T. 9, C. 6

7. *Caro mea verè est cibus.* Quod post Incarnationem se præbeat Christus in cibum, confirmat quod ex uno beneficio gressum faciat ad secundum. T. 21, C. 3

8. *Caro mea verè est cibus Qui manducat meam carnem.* In Incarnatione seipsum omnibus in communi dedit: in hoc verò Sacramento singulis in particulari: ut dilectionem suam erga nos testaretur: cùm pro singulis id faciat, quod pro omnibus

587

omnibus fecit. T. 24. C. 1.

9. *Caro mea verè est cibus.* Divinitatis non meminit, sed carnis tantum ac sanguinis, ut pateat, juxta D. Thom. quod *quidquid de nostro assumpsit: nobis contulit ad salutem*: & intelligatur, quod nobis retribuens quod à nobis sumpsit, non tam videatur esse liberalis, quam debitum solvere. T. 11 C. 1.

10. *In me manet & ego in eo.* Unionem cum suis hic prætendit, contra eorum absentiam, quam ipsa morte tulit acerbius, T. 21, C. 1

11. *Hic est panis qui de cœlo descendit* pro vobis. Perpende quam grave futurum sit crimen illum indignè recipere; cùm ille offendatur, qui supremum omnium confert beneficium, T. 17, C 5

12. *Non sicut patres vestri manducaverunt manna.* Ne vobis cum veritate contingat, quod patribus vestris cum figura. Discite ex eorum capite, & attendite qualiter accedatis ad hunc cibum, nisi velitis, sicut illi, mori. T. 8, C. 5

IN FESTO PENTECOSTES.

Sic Deus dilexit mundum, Joan 3.

1. SIc *Deus dilexit mundum.* Illud *Dilexit* antiquitatem denotat amoris Dei, quo mundo afficitur: ne nos mirabiles ejus effectus obstupefaciant: si namque filium Dei in illo tempore in mortem tradiderit, ratio fuit, quia Deus ab æterno mundum dilexit. Itaque tanto ferventior fuit amor, quanto vetustior, T. 21 C. 5

2. *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret.* Hæc verba Salvatoris etiam significant; quod Deus mundum creans formansque hominem, eo ipso se ad ejus redemptionem obligaverit, T. 21, C. 3

3. *Sic Deus dilexit mundum.* Quemadmodum perfectio amoris divini in eo patuit, quod mundum inimicum suum dilexit: teste D. Paul. *Commendat autem charitatem suam Deus in nobis: quia cùm adhuc inimici essemus, pro nobis secundum tempus mortuus est,* ita qui diligit inimicum suum, divinitatem ejus imitatur, T. 2 C. 2

4. *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret.* Et Abraham an idem non fecit? Utique. Porrò in hoc divinus amor excelluit erga hominem: ut quia daturus erat suum, ab Abraham petiit, ut Isaac illi offerret, quatenus videretur quod debitum solveret, & non liberalitatem exerceret, T. 11. C. 1.

5. *Ut filium suum unigenitum daret,* Theophylactus: *Dedit Deus filium suum in mortem* pro mundo. Et quare magis filium suum, quam aliam divinitatis personam? Quia erat Sapientia Patris. Et cùm essent illum crucifixuri, necesse fuit ut Deus sapientia sua uteretur, qua tantas perferret injurias, & insuper offensoribus suis benefaceret, T. 21. C. 2,

6. *Ut Filium suum unigenitum daret.* Primi doni meminit, quando nos secundum celebramus: q. d. amor illum obligavit, ut daret quidquid habebat. *Impleta est terra possessione tua:* hoc dixit David, & per terram intelligit D. Anton. hominem, cui Deus Filium suum, & Spiritum S dedit: quo docemur, quod Christianæ charitati non satisfaciamus, si proximo nostro necessitatem patienti non faciamus quod possumus, T 12. C. 4

7. *Ut Filium suum unigenitum daret.* Juxta doctrinam Theophilacti: *Dedit filium suum in mortem*: non potuit Deus efficaciùs mundo amorem suum probare, quam quod pro illo mortuus sit: pati namque dilectionem confirmat, T. 21. C 4

8. *Dilexit mundum,* ait Christus: & quod illum in singulari amaverit, fatetur de se D. Paul. *Qui dilexit me & tradidit semetipsum pro me,* nec ambo sibi contradicunt: cum certum sit, quod Deus pro singulis in particulari non minus fecerit, quam pro omnibus in communi. T. 24 C. 1.

9. *Dilexit mundum.* Cajetan. *Mundum dicit, non hominem: non quia non dilexit hominem: sed quia homo pars est mundi, & bonum partis, pars est boni totius; parque fuit ut Creatori mundi assignaretur potiùs dilectio partis.* q. d. homo, pauca dicit, nihil amplius quam hominem: sed verbum hoc mundus multa denotat: quia significat hominem, & omnes creaturas mundi, quo multa comprehenduntur, in quibus nulla erat culpæ noxa: & videtur quod Deus in illa omnia oculos suos conjecerit, ut illis benefaceret: quo nos instruit, ne in proximis nostris quod malum est, attendamus quo possumus offendi, sed in omne quod nos potest obligare. T. 23. C 2.

10. Ex hac Cajetani annotatione aliud formatur argumentum: ut enim divinus amor libenter se multis communicat, & non paucis: idcirco non ait: Dilexit hominem, sed mundum: Videtur quasi confundi, si paucis se impendat: cujus maxima hæc est gloria, si multis proficiat: quinimo ea de causa perfectam illam non arbitratur, si omnis illa non potiantur, T. 6, C. 4

11. *Ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Duo requiruntur ad salutem: sanguis Redemptoris nostri, & gratia quam per illum

lùm promeruit, fides informata charitate, hoc est bonis operibus fecunda, est velut contractus societatis, in quo homo ponit industriam suam, & Deus principale. T.13, C.6

11. *Non enim misit Deus Filium suum, ut judicet mundum*, S. Aug. *Quare enim Salvator mundi dictus est, nisi ut salvet mundum? Ergo quantum in medio est, & salvare venit ægrotum. Ipse se interimit, qui præcepta medici servare non vult, aut contemnit*: & ipse damni proprij mortisque est causa. T 8, C.3

IN FESTO S. BARNABÆ APOSTOLI.

Hoc est præceptum meum, Joann. 15.

1. H*Oc est præceptum meum ut diligatis invicem*. Hoc st in quo volo ostendere, vobisque legem ponere, ut diligatis invicem: & quemadmodum mutua amicitia redundat in utilitatem vestram: ita honori meo & gloriæ duco id, quod scio vobis esse commodum, T.14, C.3

2. *Hoc est præceptum meum*: q d Mundus, caro, diabolus sua vobis imponunt præcepta, & persuadent ut crudeles sitis & injuriarum vindices: ego verò vobis contrarium jubeo, ut multa dilectione invicem ameris, nec sint in vobis schismata. Et ad hujus doctrinæ confirmationem sufficit, quod opp[illegible]a sit illi, quam tam perversi magistri vos doc[illegible] T.2, C 2

3. [illegible]*iligatis invicem, sicut dilexi vos*. Congruè docere vos potest doctrinam ut diligatis invicem, qui prior vos exemplo dilectione docuit, T. 4, C.2.

4. *Sicut dilexi vos* : id est. Sicut vos dilexi amore vestri, ita vos invicem diligatis amore aliorum : in hoc quippe consistit summa dilectionis: *Amo te propter te*, inquit D.Thom. sed hoc modo amare, solus novit Deus, & solus potest Deus, T. 18, C.3.

5. *Sicut dilexi vos*. Hoc non videtur fieri posse: velle namque amare sicut Christus nos amavit, est, impossibile: sed docet nos per hoc Deus, ut ad perfectiora adspiremus, ut saltem minora faciamus, & conati diligere sicut Deus, diligamus saltem sicut homines, T.2.C.5

6. *Sicut dilexi vos*. Christus homines dilexit inimicos suos : sed non amavit inimicos animæ, mundum, carnem & diabolum; hoc enim esset inimicos Dei diligere: & vult Dei Majestas inimicos nostros diligamus, & nequaquam inimicos suos: quos concedit nobis ut odiamus, T.2. C.3.

7. *Sicut dilexi vos*. Certo quodam modo divinitati participat, qui illam imitatur injuriatorem suum diligendo. Hunc spiritum habere quoque possunt hæc verba: *Sicut dilexi vos*. T.2.C.6

8. *Majorem hac dilectionem*. Ultima dilectionis ratio est, pro dilecto vitam profundere. Unde colligitur, quod amoris contestatio sit pro illis pati, quibus bonum cupimus, T.21.C.4

8. Similiter ad illa verba: *Hoc est præceptum meum*, expendi potest doctrina D. Chryso Ho.6. in Acta *Præcepta solus Deus diabolusque monstrantur*. Hoc est Præcepta Dei cognoscuntur in eo quod tibi præcipiat quod est factu facile, ut est amare invicem, & res ita in manu nostra: diabolus verò onera imponit intolerabilia, nostrasque vires excedentia. Imitentur illum Principes, nec sequantur vestigia diaboli, T.18 C.4

IN FESTO S. ANTONII DE PADUA ORDINIS MINORUM.

Sint lumbi vestri præcincti. Luc. 12.

1. S*Int lumbi vestri præcincti*. Postquam Christus discipulis suis præceperat, ut omnia quæ possidebant venderent, darentque pauperibus, illis ait, ut ad bella se præpararent: hoc enim est *præcincti*: quàm primum enim aliquis Deo servire proponit, statim in eum infernus insurgit, T.3, C.1.

2. *Sint lumbi vestri præcincti, &c. & vos similes hominibus expectantibus Dominum suum*. Hoc primum agit Redemptor noster, salutares nobis prælegit admonitiones, & documenta necessaria ad vitam, & statim ad mortem. Ad vitam, docens nos qualiter sit vivendum, ad cœlum acquirendum; ad mortem, præmonens nos, ne præoccupati die mortis, socordes inveniamur: & certum est, quod qui præcinctus vivit, & mortificatus, dum venerit Dominus inveniet illum bene præparatum: est etenim mors Echo vitæ. T.14, C.4

3. *Sint lumbi vestri præcincti, &c. quia qua hora non putatis, filius hominis veniet*. Ut eis pœnitentiam persuadeat, mortis meminit, utpote ad hunc effectum efficacissimæ, T.1, C.2

4. *Sint lumbi vestri præcincti*. Reformate vos, & præcingite vos, & hoc usque ad mortem: *expectantibus* toto namque vitæ decursu semper habemus quod emendemus, quod expoliamus, T.16, C 1.

5. *Et lucernæ ardentes in manibus vestris*, S. Gregorius : *Lucernas quippe ardentes in manibus tenemus, cum per bona opera proximis nostris lucis exempla monstramus*. Non sufficit conscientiam esse bonam,

sed insuper fama bona requiritur, T 15.C.1

6. *Lucerna ardentes in manibus vestris*, Per lucernas ardentes communiter SS. Patres intelligunt fidem, & per manus, opera: Quasi dicant nobis: sola fides sine operibus non sufficit, sed utraque sunt necessaria ad salutis securitatem, T 16.C.6.

7. *Pracinget se, & faciet illos discumbere.* Dominus non tantum admittit servos suos ad nuptias: sed ait, quod præcinctus serviet illis: quasi retribuēs illis, quod præcincti Domini servierint: hic Deus est, qui postulat ut illi serviamus: *Sint lumbi vestri pracincti, &c.* ut quando nobis retribuit, videatur quasi debita solvere, & nequaquam suam erga nos ostendere liberalitatem: Quasi dicat; quia cinxistis vos amore mei, ego quoque propter vos me præcingo. S. Cyrillus: *Ex quo percipimus, quod similia nobis attribuet, dum succinctis se pracinget*, T.11 C. 1.

8. *Pracingit se & faciet illos discumbere.* Quomodo hæc sibi correspondent? Regnare & servire non conveniunt. Quod Christus Dominus in terra serviret dum viveret, non miror: quandoquidem ad hoc venerit: *Non veni ministrari, sed ministrare*: sed gloriosus in cælo, impassibilis & immortalis: ô prodigium! Alij sum ferāt judicium, meum hoc est, quod Dominus per hoc docere servos suos voluerit, ut tunc essent humiliores, quando sunt quoad statum digniores: atque in supremo honore profundam præferrent humilitatem, T.1 C 5.

9. *Faciet illos discumbere, & quiescere.* Quies in cælo supponit labores in terra: nam idcirco quiescunt ibi boni servi, quia hic deliciosam fugerunt vitam, seque præcinxerunt, & coarctarunt severitate pœnitentiæ: hoc enim significat: *Pracincti.* Si certam tibi velis reddere gloriæ quietem, hic arripe mortificationem, pœnitentem, strictamq; vitam: gloria namque dolorum pretio emitur, T. 23.C.1.

10. *Pracinget se, & faciet illos discumbere.* Alias expendi convenientiam inter servire & regnare, & dico: quod sicut Christus bonum suorum æstimat gloriam suam, ita servire illis, ipsi est regnare, T. 14.C.3.

11. *Quia qua hora non putatis, filius hominis veniet.* Necesse est præcingere se & vigilare: quia nescitis horam, qua vocandi estis. Stultitia magna foret ei differre pœnitentiam, qui vitæ certitudinem non habet, T.19.C.4

IN FESTO S. JOANNIS BAPTISTÆ.

Elisabeth impletum est tempus pariendi.
Luc.1.

1 ELisabeth *impletum est tempus pariendi*: inquit D. Luc. Deus promisso suo stetit, & tempore addicto peperit Elisabeth: quasi nobis indicans, quod Dominus in eo fecerit quod debebat, magisque satisfaciebat obligationibus, quam liberalitatem ostendebat, T.11.C.1.

2. *Impletum est tempus pariendi, & peperit Filium.* Cui serviret concepisse nisi pareret? Ad mores hoc trahamus. Quot prægnantes dignæ sunt lamentis & lachrymis! Videre est animam gravidam bonis desiderijs, proposita germinantem, & quantum apparet, magnos rerum fœtus. conversionem ad Deum, pœnitentiam peccatorum, emendationem vitæ, satisfactionem operum, & postmodum omnia in fumum evanescunt. Prægnantes, quæ ad lucem non prodeunt, filij abortivi desideria, qui in ventre matris suffocantur Magna miseria, quod bona hæc proposita non perficiantur, T.19.C.4.

3. *Audierunt vicini & cognati, &c. Et congratulabantur.* Insigne bonum, & gloriam sibi judicet in terra Respublica illa, in qua cives ex aliorum prosperitatibus gaudent, T.23 C 3.

4. *Et audierunt vicini.* Notant Doctores non dici ab Evangelista, quod vicini hæc viderint, sed audierint, ac si fidei fuissent Sacramenta. prærogativæ Baptistæ, quæ non oculis, sed auribus percipiuntur: *inter Sacramenta censessus*: inquit D. P. Chrysol. Reliquorum SS prærogativæ videntur, ut credantur, S Joannis autem, audiuntur & creduntur, ut videantur, T.4 C 4

5. *Magnificavit Dominus misericordiam suam cum illa.* Loquendi nota modum: quod Dominus misericordiam suam cum partu Elisabeth magnificaverit. Videbatur debuisse dicere contrarium? misericordia Domini magnificavit sanctam mulierem. Sed ratio est: quod sicut filius venit ad bonum suum, & in ipsa ad bonum totius orbis, ita Deus honorem suum reputat utilitatem nostram. T.14 C.3.

6. *Quis putas puer iste erit?* Non dicunt: quis est, sed quis erit? Supponentes quasi certum futurum virtutum ejus incrementum. Et merito: quandoquidem *Manus Domini erat cum illo*: quos enim illa dirigit, non nisi in cælo sistunt, T.7.C.1.

7. Quis

7. *Quis putas puer iste erit?* Tam fausta principia, qualia sunt D. Joannis, quænam augmenta, quosnam sunt habitura terminos? Erunt indubiè fines ejus gloriosi: qui namque bene inceperit, boni finis prænuntium habet, T 14. C. 4.

8. *Innuebant patri ejus.* Signis patri ejus Zachariæ loquebantur: effectus hic erat incredulitatis, ut notat hic D. Chrysost. relatus à D. Thom *Quia incredulitas ei affatum eripuerat, & auditum.* Quo docemur filios nostrorum scelerum esse corporalia mala quæ patimur. Et ita advertit D. Ambros. quam primum credidit, solutum est vinculum linguæ ejus *Linguam, quam vinxerat incredulitas, solvit fides.* T. 9 C 5.

9. *Ioannes est nomen ejus.* Amici vocari puerum volebant nomine patris sui Zachariam: ut primogenito nomen familiæ inderetur. De hoc disputatum est, sed auditis rationibus, vocatum est nomen ejus Joannes, de cœlo illi datum. Nota, quam resignatos & humiles se monstrarint divinæ voluntati: utpote tam justi, tamque sancti. Quis dubitat, quin gratum fuisset parentibus, ut nomine patris vocaretur, ut certo quodam modo in filio æternum viverent? sed scientes hanc esse Dei voluntatem, omnes juri suo cedunt: quo movemur, quod proposita Dei voluntate, omnia debeant cedere, & hæc esse debeat nostrarum regula actionum, T. 4 C. 3

IN FESTO S. PETRI APOSTOLI.

Venit Iesus in partes Cæsareæ. Matth. 16.

1. *QVem dicunt homines esse filium hominis?* Origen. *Vt nos semper scrutemur, qualis opinio sit apud homines de nobis Vt si quid mali dicitur de nobis, occasiones illius præcidamus.* Nec enim sufficit conscientiam habere bonam ad Deum: sed clara decet ut sit quoque fama nostra. T. 15. C. 1.

2. *Quem dicunt homines?* D. Chrysostomus: *Non autem dicit, quem me dicunt Scribæ & Pharisæi esse: sed quem me dicunt homines esse, plebis mentem, quæ ad malum prona, inflexa non erat, investigans.* Non magnatum, sed pusillorum opinionem indagavit: quia hi facile rectè judicant, illi viro raro scopum attingunt, quia veritati nimis acriter resistunt, T. 15. C 4.

3. *Esse filium hominis.* D. Hieron. *Vbicumque in veteri testamento scriptum est filius hominis, in Hebræo positum est filius Adam.* Ubi notandum, quod dum Christus semper dicitur filius Adam, & numquam Dei, divinum tacetur, & humanum publicatur, instruimur gloriam nostram abscondere & infirmitates nostras manifestare, T 6. C. 3

4. *At illi dixerunt: alii Ioannem Baptistam.* Dixerunt discipuli bona quæ de Christo homines spargebant, & mala subticebãt, quæ de ipso intellexerant: ut enim Prælati futuri erant, ex nunc discebant alienos tegere defectus, T. 7 C. 3.

5 *Alii Ioannem Baptistam, &c.* Tertullian l. 4. contra Marc. *Nullum novum Deum à Christo probatum, illa etiam opinio declaravit: quia Christum Iesum, alii Ioannem, alii Eliam, alii unum ex veteribus Patribus asseverabant.* Ita similis extitit vita Redemptoris nostri vitæ veterum Sanctorum, ut unus ex illis videretur. Optima lectio: Sanctus ut reliqui sancti, nec velle novas in virtute vias sectari: hoc etenim Deo multum displicet, T. 1. C. 3.

6. *Alii Eliam.* Opinio cæteris magis dispatata ea fuit, quæ sentiebat Christum esse Eliam: Elias namque multorum cæde potestatem suam asseruit: Christus autem veniet in mundum, ut morte sua dilectionem suam testaretur, sibique non parceret, ut omnibus mederetur, T. 17. C. 6.

7. *Alii Ioannem, &c.* Bona proferunt, & mala subticent: utpote quod Samaritanus diceretur, & dæmonium habens: justorum enim cor non patitur mala nuntia deferre, aut aliquid dicere quo proximus contristetur: imo vero quod illum lætificet, T. 23. C. 4.

8 *Vos autem quem me esse dicitis?* D. Hieron. *Ac si dicat, illi quia homines sunt, humana opinantes, vos qui Dii estis, quem me esse existimatis?* Quasi dicat: Vos oppositum ejus quod dicit mundus, sentire debetis, ut scopum attingatis, T. 2. C. 2.

9. *Vos autem* Raban. *Non autem quasi nesciens inquirit: sed ideo Discipulos, quid de se sentiant, interrogat: ut confessionem rectæ fidei digna mercede remuneret.* Vult videri debito satisfacere, remunerando fidem Petri: & non exercere liberalitatem, dum eum extollit. T. 11. C. 5.

10. *Beatus es Simon Barjona:* Quando Christus Petrum ad summam evehit dignitatem, eum appellat filium Joannis: Hoc quippe nomine Pater ejus vocabatur, eique in memoriam reducit abjectam suam progeniem: quo Petrum nosque omnes doceat in ipso, ut in supremo statu sublimati profundam semper conservemus humilitatem, T. 1. C 5.

IN FESTO VISITATIONIS B. VIRGINIS MARIÆ.

Exurgens Maria abiit. Luc. 21.

1. E*Xurgens Maria abiit in montana.* Beda ad mores trahens hanc B. Virginis profectionem, ait: *Omnis autem anima, quæ Verbum Dei mente concipit virtutum statim celsa cacumina gressu conscendit amoris* B. Virgo præfigurat illas animas, quæ Dei Verbum in se concipiunt, quibus non sufficit illud credere, statim contendant illud exequi, se charitatis operibus impendentes: utpote scientes quam nauci valeat apud Deum fides mortua, hoc est operibus destituta, T.16, C.6

2. *Abiit in montana, &c.* Origen. hanc Virginis festinationem attribuit Verbo æterno, quo jam prægnans pergebat: quia tendebat ut Præcursorem suum Joannem sanctificaret: *Festinabat Christus, qui in utero illius erat, adhuc in ventre matris positum, sanctificare Ioannem* Notandum, quod dum Angelus B Virgini nuntiat in visceribus suis purissimis incarnandum Dei Verbum, illi dixerit: *Quod nascetur ex te, Sanctum vocabitur.* Quare optime convenit sanctificatio Joannis, cum sanctitate: solus etenim ille poterat à laqueo culpæ dissolvere, qui ab illa liber erat, T.9, C.3.

3. *Cum festinatione.* Perpendo quam festine Deus intendat justificationem peccatoris, currendo, & tamquam veredarius ejus remedio prospiciendo: ut ex eo peccator addiscat quam debeat adhibere pro salute sua diligentiam, non usque in ultimum differendo pœnitentiam, cum ejus sit plane incertus, T.19, C.4

4. *Intravit in domum Zachariæ, & salutavit Elisabeth.* Non ait: intravit in domum Elisabeth, sed Zachariæ: quia maritus erat ejus Dominus, & non uxor: quo moraliter instruimur: quod tunc animæ nostræ domus bene sit ordinata, quando spiritus imperat, & caro obtemperat T 5, C.6

5. *Et salutavit Elisabeth.* D Ambros *Superior venit ad inferiorem, ut inferior adjuvetur, Maria ad Elisabeth.* Tantum abest ut Dei Genitrix vel hilum perdat, quia cognatæ suæ servivit Elisabeth, jam Dei Mater, ut in hac humilitatis actione dignitas ejus magis effulserit: unde & illam cœlum manifestat ore Elisabeth, tamquam Dei sui Matrem: *Vnde hoc mihi ut veniat Mater Domini mei ad me!* T. 21 C. 6.

6. Deinde suo nos exemplo docet SS. Virgo: ut quanto dignitate sublimiores emersimus, tanto humilitate profundiores nos deprimamus, T. 1 C. 5.

7. *Ecce enim ut facta est vox salutationis tuæ, &c.* Notum tibi sit, ô Domina (sic Elisabeth Mariæ cognatæ suæ loquitur) quod magnum mihi miraculum evenerit, hoc nimirum: quod aures meas penetrante tua salutatione, continuo puer utero meo conclusus, exultaverit signaque summi gaudij ediderit. Adverte, quod Christus tamquam instrumentum sumpserit, quo Joannem de carcere peccati liberaret suam SS. Matrem: quo daretur intelligi, quod ejus intercessione peccatores donũ veræ pœnitentiæ consequerentur, T.19. C.3

8. *Vt audivit salutationem.* Verbis salutationis B. Virginis, Elisabeth Baptistæ salutem attribuit, inquit D. Bern. Serm. 9. de septem verbis Virg. T. 3 cum enim verba SS. Virginis de fornace charitatis animæ ejus prodirent, erant divini amoris scintillæ, quibus scoria peccati Joannis consumebatur. *De hoc igitur corde quasi de fornace divini amoris Virgo beata protulit verba bona, id est, verba ardentissima charitatis, cum Elisabeth allocuta est illam salutando.* Veritas enim est constantissima, quod verba sint pulsus seu signa animæ. Tract. 9, C 4.

9. *Exultavit infans.* Quam primum se à peccato liberum sensit, gavisus est puer, non autem dum illo adhuc tenebatur: quia sit hoc certissimum sibi non convenire peccatũ, & gaudium. T.14. C.4

10. *Beata quæ credidisti, quia perficientur in te.* Fidei SS. Virginis partus Redemptoris futurus adscribitur: ac si divinum non esset beneficium, sed ejus meritum, D. Ambr *Vides non dubitasse Mariam, sed credidisse, & ideo fructum fidei consecutam.* Deo proprium est, quod eo modo beneficia conferat, ut videatur debita solvere, & nequaquam uti liberalitate, T.11. C.1.

IN FESTO S. MARIÆ MAGDALENÆ.

Rogabat Iesum quidam Pharisæus. Luc. 7.

1. E*T ecce mulier in civitate peccatrix attulit alabastrum.* Publicè obtulit Christo libidinis suæ & vanitatis instrumenta, & coram omnibus veræ pœnitentiæ signa exhibuit: ut enim ejus peccata erant notoria, nisi publica fuisset ejus confessio, famam suam non recuperaret Non sufficit, fideles, Deo per justam conscientiam satisfacere, sed insuper requiritur, ut proximum nostro exemplo ædificemus, T.15. C.1

2. *Vt cognovit.* S. Bernardinus: *Habuit splendorem veritatis in intellectu, & ideo Lucas ait: Vt cog-*

Vt cognovit quod Iesus recubuit. Si divina luce non collustraretur, illum non cognosceret: acutissimus etenim intellectus, si hac luce non illuminetur, cæcutit. T.2, C.1

3. *Vt cognovit, attulit alabastrum unguenti.* Quàm primum Deus cor ejus tetigit, non se cohibuit, sed continuo manus operibus adhibuit, & pœnitentiam pro peccatis suis arripuit, mutavitque vitæ consuetudines: stultitiam namque præfert illam differre, cum futurum tempus non sit nostrum. T.19, C.4

4. *Attulit alabastrum, & stans retrò secùs pedes ejus, lacrimis cœpit rigare, &c.* Ex omnibus illis pœnitentia consistat, quæ fuerant utensilia peccati: quo dabatur intelligi, quod illud non ad tempus relinqueret, sed ut numquam ad illud reverteretur. T.9, C.2

5. *Lacrimis cœpit rigare pedes ejus*: inquit D. Lucas, sed non dicit, quod finem illis imposuerit: etenim fuerunt ejus lacrimæ continuæ, quas sola mors absterſit. T.20, C.6

6. *Et capillis suis tersit.* S. Bonaventura de Vita Christi cap.41. ait: Non tantum capillos adhibuit ut mappam mundandis Christi pedibus, sed etiam laqueos, quibus ita caperetur, ut posthac ab illis non separaretur. *Capillis suis pedes tersit, ne vultum ab illis elongaret.* Amica hac & benigna demonstrans actione, quod ita divino Christi caperetur amore, ut non posset vel unico instanti vultum avertere ab eo, ubi cor suum habebat. Ita molestum est syncere diligenti ab amato se elongare. T.21, C.1

7. *Vides hanc mulierem?* Lacrimæ pœnitentiales ita Magdalenam purificarunt, ut alia, quam prius fuerat, evaserit, tamque justificata, ac si numquam peccasset. S. Ambrosius: *Sic igitur meretrix effecta est honestior virginibus.* T.20, C.3

8. *Cœpit rigare.* Ploravit etiam in horto, & in morte fratris sui Lazari; non tamen dicunt Evangelistæ tam copiosas fuisse ejus lacrimas, ut ad terram defluxerint, ut hic notat D. Lucas: & ratio fuit, quia has lacrimas pro peccatis suis effudit, & pro illis tantum effundi debent, ut bene impendantur. T.20, C.5

9. *Vides hanc mulierem?* Defendit Christus honorem Magdalenæ, perversum Pharisæi de illa notans judicium. Vetus hic illi mos erat, suos defendere dum injuste calumnias sustinent. T.20, C.4

10. *Osculum mihi non dedisti* De leproso conqueritur Christus, quod osculum pacis illi non tribuerit, non propter id quod ex illa actione Domino resultabat, sed ut salutem corporalis & spiritualis lepræ consequeretur, si divinæ ejus communicaret respirationi. Peccator hic in malis suis contentus hærebat, & medicinam respuebat. T.5, C.4

11. *Hæc autem lacrimis rigavit, &c.* Hæc defectus tuos supplevit, & quod urbanitas tua non fecit, ejus pietas perfecit. Solamen hoc Christo fuit aliorum ruinæ, dum alii meliores efficiuntur. T.19, C.6

12. *Hic si esset Propheta* S. Gregorius: *Ecce Pharisæus veraciter apud se superbus, & fallaciter justus, ægrum reprehendit de ægritudine, medicum de subventione: quæ profectò mulier, si ad Pharisæi pedes venisset, calcibus repulsa discederet.* Proprietas est hæc reproborum, aliorum culpis scandalizari: justorum autem illis compati, ut subveniant T.11, C.6

13 *Remittuntur tibi peccata tua.* Tibi magnæ peccatrici, & non aliis in civitate: ne quisquam se tradere audeat peccatis, de eadem, qua tu, præsumens gratia. T.19, C.5

IN FESTO S. JACOBI APOSTOLI.

Vide 3. die Mercurii Quadragesimæ. T.7.

IN FESTO S. ANNÆ.

Simile est regnum cœlorum Thesauro abscondito in agro. Matth. 13.

1. *Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito.* SS. Ambrosius, Euthymius, & Theophylactus intelligunt per regnum cœlorum fidem, quia per illam habet anima id omne, quod desiderare potest. Dicitur *Absconditus*, quia fides est circa illa, quæ sensibus absconduntur: undè credenda sunt ut intelligantur; ex opposito, quæ sunt vitæ hujus, capiuntur ut credantur. T.4, C.4

2. *Thesauro abscondito* Cum homines appetant thesauros, Christus avaræ & cupidæ hominum conditioni se conformans; proponit illis regnum cœlorum sub nomine thesauri, ut tanto facilius illis persuadeat, ut faciant ea, quibus illud assequantur. T.11, C.4

3. *Thesauro abscondito.* Per hunc thesaurum multi cum D. Hieronymo capiunt Christum Dominum: *Thesaurus iste Deus Verbum est, qui in carne Christi videtur absconditus.* Et juste, qui illum invenit, omnia relinquit, ut illum possideat: qui namque adeo felix fuerit, ut cum Deo loquatur, terrena omnia illi nauseant. T.6, C.6

4. *Abscondito.* S.Hieron. *Quod autem abscondit, non de invidia facit, sed de more servantis.* Servavit illum ne perderet: virtutes enim (ut hic notavit D.Gregor.citatus à D.Thom.) ne fascino oculorum inquinentur, abscondi debent. T.1, C 4

5 *Quem cum invenit homo.* Et quomodo invenit illum? Patet quod laborando, & fodiendo: *Sicut thesauros effoderis illam.* Nec enim aliter cœlum obtinetur, nisi laboris sudorisque pretio. T. 23, C.1

6. *Invenit homo* Sicut ille qui fodit, videtur sepulchrum aperire. Certa est consequentia in virtute hujus actionis vel mysticæ ejus repræsentationis, agere tantum de bonis cœlestibus, & terrena omnia vilifacere: *Vendidit omnia.* T.1, C.2

7. *Præ gaudio* Lætus & alacer vivit ille, qui secum habet Deum: sicut illi qui propter peccata sua ab illo separantur, nullam habent delectationem. T.24, C.4

8. *Vendidit omnia* Quamvis (ut inquit D.Hilar.) inventio hujus thesauri gratuita sit: requiritur tamen ut homo ex parte sua faciat quantum potest, ut illum inveniat: salutis etenim negotium est velut contractus societatis: in quo homo confert industriam suam, & Deus principale. T.13, C. 6

9. *Vendidit omnia.* Non quod condignum sit pretium (inquit D.August.) sed quia pro eo plura dare non valemus: *Quia amplius dare non possumus* Deo sufficit, si demus pro viribus nostris, nec impossibile à nobis postular. T.18, C.4

10. *Et emit agrum illum.* Suadet nobis Christus ut cœlum emamus: cum ita sit, quod secundum D.Hilarium, sit ejus misericordia: *Hic quidem thesaurus gratis invenitur*: quia videri vult solvere, magis debitum, quàm ostentare liberalitatem. T.11, C.1

IN FESTO S. MARTHÆ.

Vide Festum Assumptionis SS.Virginis.

IN FESTO S.P. N. DOMINICI.

Vide Festum S.Thomæ Aquinatis.

IN FESTO S. MARIÆ AD NIVES,

Extollens vocem quadam mulier. Luc.11.

1. F*Actum est cum hac diceret, &c. Extollens vocem.* Diversi notentur effectus, quos operatum est miraculum, & doctrina Redemptoris: in his mortem, in aliis vitam: & de hoc quis non contristetur. T. 9, C.6

2. *Extollens vocem* Quando Christus acerbioribus oppugnatur injuriis, prodit ad ejus defensionem cœlum, idemque solet facere, quando justi injustè à reprobis indigna patiuntur. T.10, C.4

3. *Extollens vocem quadam mulier.* Notat Hugo Cardinalis, quod mulier hæc adeo humilis fuerit, ut nomen ejus ignoretur; & nihilominus ita fortem se ostendit, ut præsentibus Pharisæis, & Doctoribus Hierusalem suum libere ferat judicium: virtus enim animosa est, sicut è contrario peccatum, valde timidum T.23, C.2

4. *Extollens vocem.* Verba sunt indices cordis: & quemadmodum verba Judæorum blasphemantium, perversam eorum loquuntur intentionem: ita verba mulieris hujus sanctæ fidem ejus, & devotionem commendant. T. 9, C.4

5 *Quadam mulier* Jurassem ego quod una persona particularis esset creditura: & confessura Redemptorem, & nequaquam Magnates ac potentiores: hi namque veritati semper adversantur. T.15, C.6

6. *Beatus venter.* Videtur hæc mulier indicare, quod Christus de pectore matris suæ benedictæ virtutem illam suxerit, quam ostendit: non quod hæc hæreditarie veniat, sicut peccatum: sed quia plurimum coducet ad virtutem, ex parentibus nasci virtute præditis. T.3, C 5

7. *Beatus venter.* S.Lucas singulariter hujus fœminæ meminit, & occasionis, qua in hac verba prorupit, quasi significans quod ejus laudibus Christus lenimen acciperet contra Judæorum calumnias, & ejus profectu contra illorum perditionem T.19. C 6

8 *Beatus venter qui te portavit.* Contraria loquitur iis quæ dicebant inimici de Christo, & quem illi blasphemabant, illa prædicabat. Et idem agamus omnes, hoc est, loquamur, & agamus contrarium quod reprobi, si scopum velimus attingere T 8, C 6

9. *Quinimo beati qui audiunt Verbum Dei, & custodiunt illud.* Non sufficit audire Verbum Dei, hoc namque pertinet ad fidem: *Fides ex auditu*: sed expedit illud servare: hoc est executioni mandare, quo vitam æternam consequamur. T. 16, C. 6

10. *Beati qui audiunt.* Quasi dicat: Non habeo illam tamquam beatitudinem, quæ est unius tantum: sed illam quæ multis communicatur. T.6, C. 4

IN FESTO TRANSFIGURATIONIS DOMINI.

Vide Domin.2. Quadrag. T. 6.

IN FESTO S. LAURENTII MARTYR.

Vide in Festo S. Vincentii Martyris.

IN FESTO ASSUMPTION. B. VIRGINIS.

Intravit Iesus in quoddam Castellum. Luc.10.

1. INtravit Iesus, &c. Eo diè quo Mater Ecclesia gloriosum, & triumphantem celebrantem Assumptionem SS. Virginis in cœlum, Evangelium adducit, quod narrat obsequia quibus germanæ sorores Martha, & Magdalena, figuræ SS. Virginis, Christum exceperunt: gloriæ quippe consideratio, quam SS. Dei genitrix possidet, suaves nobis reddit labores, quibus hic sive in activa, sive in contemplativa vita desudamus. T.23, C.5

2. *Sedens secus pedes Domini.* Nesciebat Magdalena de pedibus avelli Salvatoris: qui namque vel semel gustavit quam suavis sit Dominus, terrena omnia illi vertuntur in fastidium. T.6, C.6

3. *Porro unum est necessarium.* Magni facit Deus opera charitatis: Porro vult ut ex temporalibus sumamus naturæ sufficientia, & à superfluis abstineamus. T.12, C.5

4 *Maria optimam partem elegit* Oleaster in c.12. Num. *Maria cùm à sorore apud Christum accusaretur, non respondit sed causam Domino committit, qui pro ea tacente jus dixit*: eamque tacentem acriter defendit T.10, C 4

5. *Maria optimam partem elegit.* S. Gregorius; *Sed Martha cura non reprehenditur: Maria vero laudatur.* Ita Christus approbavit Mariæ partem, quam elegerat, ut tamen occupationem Marthæ non reprehenderit: unam laudavit, & alteram non damnavit: quo movemur ita nostræ saluti intendere, & profectui, ut vitæ honorique alterius non noceamus: cujus contrarium in mundo est frequentissimum. T 17, C.6

6. *Maria optimam partem elegit.* Juxta allegoriam Sanctorum, qua utitur Ecclesia, & intelligendo hæc verba de SS. Virgine, valde notandum est: quod quando fit mentio gloriosi triumphi, quo recepta fuit in cœlesti Hierusalem, in compendium redigantur merita Marthæ & Magdalenæ: videtur enim velle dilectus ejus filius, ut omnes norint, quod gloria, qua fruitur Regina cœlorum, non sit donum gratuitò collocatum, sed ex justitia illi debitum. T.11. C.1

7. *Maria optimam partem elegit.* Si gloria, ut dicit D. Thom. secutus D. Augustinum; sit *aggregatio omnium bonorum*, quare dicitur quod SS. Virgo optimam partem elegerit, & nequaquam quod tota gloria fruatur? Ratio sit: quod sicut nos tantopere diligit: videtur, quod dum omnes non habet secum ibi regnantes, gloriam suam non judicet perfectam. T.6, C.4

8. *Maria optimam partem.* Eam quoque partem vocat: quia totum ejusdem studium non est ut beata Deo fruatur, sed etiam ut nostras coram Deo partes tueatur, ut dicit contemplativus Bernard *Advocatam præmisit peregrinatio nostra.* Quocirca se etiam impendit, ut mundo misericordiam postulet, & donum pœnitētiæ peccatoribus, quæ ibidem eis conceditur potenti ejusdem intercessione, quamvis hic eam illi obtineant. T.19, C.3

9. *Maria optimam partem elegit.* Ad pedes Domini humiliter se Magdalena prostravit: ipsam autem Christus mirifice sublimavit: privilegia sunt hæc humilitatis, ut omnibus constet, neminem quidquam ex humilitatis actionibus amittere: imo verò per illas dignitatem suam tanto fortius solidari Sicut SS. Virgo propter hoc exaltata fuit super omnes Angelos: *Exaltata est S. Dei Genitrix super choros Angelorum*. quia descendit ad Ancillæ reputationem: *Ecce Ancilla Domini* T.21, C.6

10. Si Prædicator agere velit de fœlicissimo B. Virginis transitu, & notare, quod præ amore mortua sit, ut dicit Albert Mag *Beata Virgo præ amore, & sine dolore mortua est.* Dicat non mirum est, quod præ amore moriatur, qui ex amore vivit: cum ordinaria hæc sit regula unumquemque ita mori, sicut vixit. T.14, C 4

IN FESTO S. HYACINTHI.

Euntes prædicate, dicentes, &c. Matth.10.

1. EUntes, prædicate. Mysticum est hoc verbum: quandoquidem Christus per illud à se ablegat illos quos tenerrime diligebat, quis dubitat quin Apostoli maxima potirentur consolatione, dulcissima Christi societate gaudentes? Et nihilominus eis injungit, ut particulari suæ renuntiantes voluptati, suo obtemperent imperio. Et valde credibile est, quod effusis lacrimis ab illo secesserint: dolor etenim est nulli comparandus syncere amanti, à dilecto debere separari. T.2, C.1

2. Euntes

2. *Euntes prædicate.* Quod si, ô Domine, malint divinæ tuæ Majestati comites adhærere, tuæque cœlestis doctrinæ auditores esse, an hoc tibi Domine ne placeret? Nequaquam: etenim servi mei ita debent propriam omnem exuere voluntatem, ut mea debeat actionibus eorum ut regula deservire. T.4, C.3

3. *Prædicate, dicentes: quia appropinquavit regnum cœlorum.* Cœlum annuntiate bonis, non air, & infernum malis: qui namque spiritu Dei aguntur, nova non prædicant, quæ pugnant, sed ungant. T.23, C.4

4. *Prædicantes, dicentes: appropinquavit regnum cœlorum.* Si verba hæc rigorose capiantur, significant, dicite hominibus: quod regnum cœlorum illis appropinquet: mystica verba, venit regnum cœlorum ad nos accepens: quia tales sumus, quod si Christus nos non quæreret & rogaret, imo amica traheret violentia, nec pedem moveremus ut illud assequeremur. T.6, C.1

5. *Prædicate, dicentes: appropinquavit regnum cœlorum.* Quotque veniat homines quæsiturum, qui sint ejus incolæ: ut etiam ad illud accedant, & nequaquam fugiant: etenim in negotio salutis sibi occurrere debent Deus & homo, nec solus Deus debet proficisci, & homo quiescere: nam est velut contractus societatis. T.13, C.6

6 *Regnum Cœlorum: infirmos curate.* In hoc patet, quod Rex sim cœlorum: nec enim ad terram descendi meæ utilitatis ergo, sed subditorum meorum. T.18, C.3

7 *Regnum cœlorum* Docete jam appropinquasse regnum cœlorum: hoc est, jam finitum esse regnum peccati, jam Principem tenebrarum non regnaturum: quia verus Rex Christus Jesus accessit, qui tyrannum hunc intrusum, de injusta sua possessione, qua regnabat, si exturbaturus: solus autem Deus ejusque gratia regnabit. T.9, C.1

8. *Infirmos curate.* Doctrinam vestram miracula confirment: ut verba vestra mentibus hominum tenacius infigantur. T.4, C.2

9. *Dæmones ejicite.* S. Remigius dicit: Christus singulariter meminit expulsionis dæmonum, quasi per hoc judicans, quod infirmitates, quas patiebantur, acceidissent, eo quod diabolus eorum cæpisset possessionem. *Dæmoniaci sunt, qui in potestatem diaboli redacti sunt.* q.d. quod idcirco tunc homines morbis in corpore vexarentur, quia diabolus eorum animas possidebat. T.9, C.5

10. *Nolite possidere aurum neque argentum.* Ne mundus judicet vos idcirco Dei verbum præponere, ut divitias vobis cumuletis, nequaquam veto, ut fructum referatis animarum: *Nam si hac habuissent, videbantur non causa salutis hominum, sed causa lucri prædicare,* inquit D. Hieron. Non vult autem Christus ut Discipuli contra se præsumptionem habeant. Quo docet nos, non sufficere justam ad Deum habere conscientiam: sed talem esse debere vitam nostram, tamque bonum famæ nostræ odorem, ut omnibus sit materia ædificationis. T.15, C.1

11. *Nolite portare aurum neque argentum, neque baculum.* S. Ambros. *Ut incentiva eriperet litis & ultionis,* abstulit illis omnem altercationis & dissidii materiam. T.14, C.6

12. *Nolite possidere aurum* Notat S. Chrysost. Hom 33. in Matth. dum Christus Discipulos potentes efficit ex dono miraculorum, tunc illi persuadet modestiam, humilitatem & paupertatem: ut dignioribus exaltati statibus, profundam conservent humilitatem. T.1, C.5

IN FESTO S. BARTHOLOMÆI APOST.

Exiit Iesus in montem orare. Luc. 6.

1. Exiit Iesus, &c Solus Salvator noster vacat orationi, & ea finita duodecim elegit ex discipulis suis quos mundi Apostolos faceret: *Elegit duodecim ex illis.* Honor hic erat omnium supremus. Itaque quod laboris, vigiliæ & orationis erat, sibi soli Christus servavit: quod vero honoris, & mundi magisterii, aliis quoque communicavit. T 6, C 2

2. *Exiit in montem orare.* Secessit ad solitudinem montis, nec publico loco orare voluit. S. Cyrillus: *Semotim & secreto nemine vidente:* Per hos nos instruens, quod virtutum exercitia mundi oculis occultari debent. T.1, C 4

3 *Et erat pernoctans in oratione Dei.* Quia non sufficit Christiano quodcumque in actionibus virtutis studium: sed requiritur perseverantia in eis. T.7, C 1

4. *Erat pernoctans in oratione Dei.* Nolo quod orationem humanam vocet Evangelista orationem Dei. Et ratio est: quia quando hæc divinæ conformatur voluntati, vult Deus id quod petimus: unde refert, ut bene cum Deo negotiemur, voluntatem nostram divinæ per omnia conformemus. T 4, C.3

5. *Erat pernoctans in oratione Dei.* Quando Christus orat, & laborat, dormiunt Discipuli, & quiescunt. Quia idcirco Dominus laboravit, & sudavit ut nos perfectam quietem veramque obtineremus libertatem. T.17, C.6, T.18, C.3

6 Et

6. *Et cum dies factus esset, &c.* Electionem facit Christus de die, quæ idcirco optima fuit: diem vocat illum Apost. *Dies autem appropinquavit.* Et certum est quod nisi divinæ gratiæ lux intellectui nostro illuceat, quantumvis subtilis sit, omnino delirabit. T. 2, C. 1

7. *Vocavit Discipulos suos. & elegit duodecim.* Vocati sunt ad dignitatem Apostolicam, cujus si fuissent ambitiosi, absque dubio illam non fuissent assecuti. T. 7, C. 5

8 *Simonem quem cognominavit Petrum.* Evangelistæ semper cæteris præmittunt S. Petrum: nec enim propter commissam negationis culpam primatum suum perdidit: quia ejus pœnitentiam fecit: unde in priori statu permansit, ac si non deliquisset. T. 10. C. 3

9 *Et descendit cum illis.* Dum promovens illos quos ad Apostolicam extulit dignitatem, cum illis de monte descendit, forsitan hac actione docet ipsos, quod idem in eis deberet esse, ad supremam ascendere dignitatem, atq; in propria æstimatione ad profundam descendere humilitatẽ. T. 1, C. 5

10 *Qui venerant ut audirent illum, & sanarentur à languoribus suis.* In SS. Literis audire Deum, est illum amare, eique per divinorum suorum præceptorum observantiam servire. *Si audieritis Dominum, &c.* Mystice ergo junxit Evangelista sanitatem morborum corporis, ei quod audierint Dominum: quia transgressio præceptorum Dei, causa morborum est qui toleramus. T. 8 C. 3. T. 9. C. 5

IN FESTO S. LUDOVICI REGIS.

Homo quidam nobilis Luc. 19.

1. H*Omo quidam nobilis.* S. Cyrillus: *Homo enim factus est Deus, Verbum existens, & quamvis servus factus sit, est tamen nobilis secundum ortum à Patre.* Quando Christus Dominus se vocat hominem & servum, tunc se dicit nobilem: quo instruimur neminem ex actionibus humilitatis quidquam amittere, imo vero per illas dignitatem sibi conservari. T. 21, C. 6

2. *Homo quidem nobilis* Hominem se indigitat quando Regis Investituram accipit: quo nos exemplo suo moneat, ut dum in sublimi nos cernimus honoris, vilissima nobis occurrat nostra conditio. T. 1, C. 5

3. *Abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum.* Euseb. citatus à D. Thoma per perfectionem illam ad peregrinam longamque regionem intelligit Ascensum Salvatoris in cœlum. Idem opinantur Orig. D. Hieron. & Beda: & vocat quoddam exilium ob suorum absentiam, quibus multum afficiebatur, & quos in mundo relinquebat: *Vel per hoc quod ad regionem longinquam ascensum proprium à terra in cœlum designat.* Caro constat diligenti syncere à dilecto separari. T. 21, C. 1

4. *Abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum & reverti.* S. Chrysost. & Theophyl. per hanc perfectionem intelligunt illam, qua Dei filius in mundum venit factus homo, & quærens homines quos salvaret. Supposita hac explicatione notemus dici, quod venerit accepturus sibi possessionem regni, & Propheta dixerat: *Rex tuus venit tibi.* Hoc est, Dominus veniet in mundum sibi, & Regnum ejus hominum serviet utilitati. Ratio est: cum enim tantopere afficiatur hominibus, idem illi est regnare ipsis ac sibi ipsi. T. 14, C. 3

5. *Accipere sibi regnum.* Quando regni meminit, recordatur se hominem, quo denotet mundanæ gloriæ brevitatem & instabilitatem, qua mundi proceres finem accipiunt. T. 18, C. 5

6. *Vocatis autem servis suis* Omnes vocat Dominus, ut illis bona sua & talenta dividat. Dolendum est, ut nonnullis curam hanc suscipi, quos tamen Deus non vocat: clarum etenim est argumentum, & non reprobanda probatio, quod illis honorari non mereantur. T. 7, C. 5

7. *Negotiamini dum venio.* Dum Deus servis suis bona sua partitur, quibus negotientur, singulis auxilia dat & dona gratuita, quibus salutem suam confirment: cujus negotium est instar contractus societatis, in quo homo suam confert industriam. & Deus principale. T. 13, C. 6

8. *Jussit vocari servos, quibus dedit pecuniam.* Æqualis fuit pecuniarum divisio, quibus negotiarentur, hoc est, decem mnas, vel decem talenta tradidit: & lucrum fuit inæquale; quidam enim lucratus est quinque, & alter decem, nihilominus Domino placuit: nam huic & illi mercedem contulit: nam adeo suavis & benigna est ejus conditio, ut à nobis ultra vires nihil expostulet, & capacitate nostra contentus sit. T 18, C. 4

9 *Domine, ecce mna tua, &c Metis quod non seminasti.* Tertius servus Domino reddens rationem pecuniæ sibi traditæ, ait: Messem, Domine mi, colligis, fructumque metis, ubi non seminasti. Bene locutus est; si hæc fuisset ejus intentio, dicunt nonnulli Doctores: quia in rei veritate Deus mala peccatorum, & offensas divinæ suæ Majestatis non seminat: & nihilominus crebro ex illis messem fructusque colligit copiosos. T. 9, C. 5, & 6

10. *Auferte ab illo mnam.* Præcipit Dominus pecuniam ab illo auferri quam illi tradiderat, eamque ei consignent qui plura lucratus fuerat. Actio hæc suam habet difficultatem: quia jam tempus non erat negotiandi: cum vita namque tempus expirat metendi. Verùm est, inquit Cajetan. in C. 25 Matth. Porro *tollitur non quoad usum: quia non est amplius tempus meriti, sed quoad gaudium.* Trade illi pecuniam, non ad majus meritum, sed ad novum gaudium. Itaque, quo Christus gaudium significet beatitudinis, ait, quod gaudium illorum qui illa fruuntur, tantum sit, ac si pecunias reciperent ac possiderent, ut supposito quod homo pecuniarum ita sit avarus, salutem lucro allectus, ad laborem animetur, quo præmium assequatur, & verè sit avarus. Ecce qualiter Deus noster eruditioni nostræ se conformet, quatenus inæstimabiles ejus divitias nobis acquiramus. T. 11, C. 4

IN FESTO S. AUGUSTINI.

Vide in Festo S. Thomæ Aquinatis.

IN FESTO DECOLLATIONIS S. JOANNIS BAPTISTÆ.

Herodes misit ac tenuit Ioannem. Marc. 6.

1. HErodes *misit ac tenuit Ioannem, & vinxit eum in carcerem propter Herodiadem.* Infelix illa Respublica, & domus, in qua fœmina viro imperat: Hoc enim idem est, ac si caro spiritui dominaretur, cujus oppositum Dominus vult & mandat. T. 5, C. 6

2 *Non licet tibi.* Magnum prodigium, quod homo particularis audeat Regi in faciem suam objicere peccatum. Porto terribiles sunt virtutis vires, sicut nec minor peccati socordia. T. 23, C. 2

3. *Metuebat eum: quia sciebat eum virum justum & sanctum.* Glossa citata à D. Thom. ait: *Iustum quoad homines, & sanctum quoad Deum.* Talis esse debet Christianus ut professionis suæ muneri satisfaciat. T. 15, C. 1

4. *Cumque introisset filia ipsius Herodiadis & saltasset.* Testatur S. Marc. horrendi hujus sacrilegii occasionem fuisse saltationem filiæ Herodiadis. Theophilus arbitratur, diabolum fuisse hunc saltatorem, figuram induens hujus novariæ: ipsi namque magis, quam sibi ipsi fidit, ut intentum suum assequeretur, nempe Baptistæ mortem, & Herodis in peccato suo contumaciam. *Dum enim convivium fit, Satanas per puellam saltat, & jurisjurandum perficitur sceleratum.* Et metiro: vir etenim ac mulier aptiores sunt tentatores ipso diabolo. T. 3, C. 4

5. *Volo ut protinus des mihi in disco caput Ioannis Baptistæ.* Perpendo quod puella postulet sibi dari in disco caput Joannis. Qualem triumphum crudelis hæc mulier obtinet hoc modó de Baptista quem oderat? An forte delicatum illi est ferculum? Quomodo non attendit, quod guttur hoc adhuc vivens delicias suas amaricaverit: nunc autem gladio dissectum, calamitatem suam atrocius sit cruciaturum? Hoc faciat si videre illud desideret, ut ei in cuspide deferatur lanceæ suspensum, ut victores solent Duces facere: sed cur in disco? Non capio. Multa proferunt hic Oratores Evangelici. Mea hæc est sententia, divinitus hoc decretum: ut vitæ mors S. Joannis conveniret. Omnis ejus vita quædam fuit invectiva contra delicias, dapes & convivia: uno verbo, veluti ipsa abstinentia. Homo igitur, qui vivens epulas arguebat, hoc eodem munere in morte sua fungatur. Et quandoquidem pedibus ejus hoc fieri nequeat, veniat delatus in disco, & suo silentio, ac tacito pallore deliciosam convivarum Regis mensam confundat: quisque namque talis moritur, qualis vixit. T. 14, C. 4

6 *Contristatus est Rex.* Beda: *Scelus excusat juramento, ut sub occasione pietatis impius fieret.* Sub prætextu virtutis, & simulatione amicitiæ vitam aufert Herodes Baptistæ: hoc significat facta ejus tristitia: & quod hodie in mundo est frequentissimum. T. 4, C. 1

7. *Contristatus est Rex:* Non ex facto juramento contristatur, sed peccatum suum illi mœrorem adfert: nec enim peccatum sociari potest lætitiæ. T. 24, C. 4

8. Hinc sequitur quod delictum Herodis non fuerit repentinum, sed præmeditatum: circumstantia hæc multum aggravans. T. 17, C. 2

9. *Misso spiculatore, &c.* Misit Herodes carnificem qui Joannem decollaret. Itane Deus suos excipit amicos. Si Joannes antonomastice fuerit *amicus Sponsi*: occasioni eum exposuit patiendi: ut amoris ejus omnibus pateret eminentia. T. 21, C. 4

10. *Misso spiculatore, &c.* S. Remig. *Ac per hoc datur intelligi, quod minus peccatum factum est ei causa majoris peccati.* Adulterium causa fuit sacrilegii & homicidii. Minus quippe peccatum disponit ad alia graviora. T. 4, C. 5. T. 7, C. 4

IN

IN FESTO NATIVITATIS B. VIRGINIS.

Liber generationis Iesu Christi. Matth. 1.

1. *Liber generationis.* Præcepit Christus librum conscribi temporalis suæ generationis: & de æterna vix quatuor verba scripsit D. Joan. quo monemur gloriosa nostra abscondere, & infirma publicare. T. 6, C. 3

2. *Liber generationis.* Nullus alius additur titulus, quam *liber generationis Christi*: cum ita sit, quod continent quidquid Dominus pro homine fecit, supponendo quasi certam consequentiam, quod factus homo, reliqua quoque pro illo faceret. T. 21, C. 3

3 *Liber generationis.* Memoriale eorum omnium quæ Deus non sui gratia facere dignatus est ut ei grati simus: alioquin si tantis acceptis beneficiis peccaremus, gravissimam sibi à nobis inferri censeret injuriam. T. 17, C 3

4. *Liber generationis Iesu Christi.* Liber, in quo legamus & studeamus, quatenus memores beneficiorum, quæ nobis contulit, hæc illi præsentemus, ut per hoc illum ad conferenda nobis alia devinciamus. T 14, C. 2

5. *Filii David filii Abraham.* Communis est SS. Doctorum & interpretum opinio, quod Christus particulariter dicatur filius David, & Abraham, quia illis singulariter incarnationem suam pollicitus est. Et videri vult per illam regulam solvere magis debita, quam liberalem se ostendere. T. 11, C. 1

6. *Filii David, filii Abraham*: istorum duorum: quia unus sibi non pepercit, nempe Abraham: alter vero omnibus pepercit, scilicet David: quia Dominus illos erat imitaturus, sibi non parcens ut omnibus subveniret. T. 17, C 6

7. *Filii David, filii Abraham.* Evangelista juniorem præfert seniori: quia tam innocens ac purus extitit David de peccato pœnitens, ac si numquam peccasset: quare ita est sublimatus, ut illo se Christus coronet. T. 20, C. 3

8. *Filii David, filii Abraham*: de cujus progenie Judæi tantopere gloriabantur, ut notant interpretes, ut saltem tanquam nobilem illum reciperent ut Messiam suum. Eorum attempetat se conditioni: nam non nisi de nobilitate agebant, ut hoc medio salventur. T. 11, C. 4

9 *De qua natus est Iesus.* De utero matris suæ natus est Salvator: ex quo probatur, quod tam Mater, quam filius omni culpa careant: si namque salvare hominem, sit illum de carcere peccati redimere: non illum de laqueis suis solvere potuisset, nisi ab illis liber fuisset. T. 9, C. 3

10. *De qua natus est Iesus.* De visceribus SS. Virginis natus est Redemptor, quo nobis asseritur, quod ejus patrocinio nequissimi quique peccatores, licet æternæ damnationi proximi, salutem adipiscerentur. T. 19, C. 3

IN FESTO EXALTATIONIS S. CRUCIS.

Nunc judicium est mundi. Joan. 12.

1. *Nunc Princeps hujus mundi ejicietur foras.* Præcipuus effectus mortis Salvatoris fuit expulsio dæmonis, principis tyranni animarum. D. August. *Prævidebat enim Dominus post Passionem & glorificationem suam per universum multos populos credituros, in quorum cordibus diabolus intus erat, qui quando ei ex fide renunciant, ejicitur foras.* Et quandoquidem qui regnaturus est, Christus sit, Dominus ac Redemptor noster, & ejus regnum sit æternum: ex formali consequentia sequitur: quod egressus diaboli non esse debeat ad tempus, sed ut numquam amplius revertatur. T. 9, C. 1

2. *Ejicietur foras*, inquit Dominus: per mortem etenim ejus diabolus possessione animarum exuetur. *Sed numquid de cordibus veterum justorum non est ejectus foras? Quomodo ergo dictum est, nunc ejicietur foras?* Quærit D. August. Si jam ejectus fuerit de cordibus veterum justorum, quomodo dicit Christus, quod denuo ejicietur foras? D. August. aliam sequitur viam: ego vero docet nos Redemptor qualiter diabolum è cordibus nostris expellamus, semel per effectum, & semper per affectum. T. 9, C 2

3. *Et ego si exaltatus fuero, &c.* D. August. *Exaltationem suam dicit in Cruce passionem*: quod enim nobis est commodum, illi est gloria. T. 14, C. 3

4. *Omnia traham & meipsum.* S. Chrysostomus: *Hoc autem plus fuit dicere, quàm resurgam. Si enim hoc dixisset, nondum manifestum esset, quod traheret: dicendo vero traham, utrumque demonstrat*: arbitratus quod gloriam suam non satis explicaret, nisi diceret quod ea multi fruerentur. T. 6, C 4

5. *Traham.* S Chrysost. *Dicit autem, traham, quasi à tyranno detentos, & per seipsos nequeuntes accedere, & illius manus effugere.* Verbum hoc denotat per vim educere, eo modo quo captivus extrahitur de manu Prætoris. Et sic est, salus etenim Christus, quem culpæ laqueus non apprehendit, potuit illos solvere, quos culpa tenebat captivos. T. 9, C. 3

6 *Traham.* Verbum hoc quandam indicat violentiam secundum interpretationem doctorum, & Syntaxim Latinorum. Quomodo hoc? An necesse est ut violenter trahantur, quatenus de servitute exeant diaboli? Utique: ita namque plures libenter vitiis inhærent, ut captivitatem præponant libertati. T.5, C.4

7. *Traham.* Deus amicâ violentia trahit homines, ut illos ad se ducat: tales namque sunt, ut nisi manu eos duceret, nec pedem moverent, ne fatigarentur: licet cœlo deoq; privarentur. T.6. C.1

8. *Omnia traham ad meipsum.* Quia dum crucifigitur, humilitas hæc quam infideles irridebant, fidelibus est formosissima, & ad se rapit, cor edurum emollit, & vitam maxime flagitiosam emendat. T 12, C.6

IN FESTO S. MATTHÆI APOSTOLI.

Vidit Iesus hominem sedentem in telonio. Matth. 9.

1. VIdit Iesus hominem. D.P. Chrysolog. *Vidit hominem, ut non videret peccata hominis* Erat Matthæus, inquit, velut in duas partes divisus, bonam unam, & malam alteram: quod bonum habebat, esse erat hominis, quod malum, erat publicum esse peccatorem. Quid igitur egit Christus? Conjeci oculos suos in quod illum poterat obligare, & nequaquam quod offendere poterat. T.13, C.2

2. *Sedentem in telonio.* Data opera hærebat Matthæus in contractu illo injusto: quare perspicacia, & virtus requirebatur divini intuitus: nec non virtus, & efficacia verbi cœlestis, quo reduceretur ille, qui pertinax ita culpis suis affigebatur: *Pertinaciâ animi temporalibus lucris inhiantem,* ait Beda. T.14, C.5, T 5, C.4

3. *Matthæum nomine.* Solus Matthæus, inter omnes Evangelistas, proprium scribit nomen: & ratio fuit; cum enim fuisset electus ut Apostolus, & Magister mundi, dignitas est hæc omnium suprema, ad quam ascendere poterat, manifestat qualis erat, dum Christus eum sacro suo collegio adscripsit, in summo honoris gradu profundam conservans humilitatem. T.1, C.5

4 *Matthæum nomine.* S. Hieron *Cæteri Evangelistæ propter verecundiam, & honorem Matthæi noluerunt eum nomine appellare vulgato, sed dixerunt Levi: duplici enim vocabulo fuit.* Porro nomen illud Levi non ita passim cognitum erat: ne ad memoriam revocarent peccata præterita. Proprium hoc justis est, alienos defectus occultare. T.7, C.3

5. *Et ait illi: sequere me.* Quam primum Salvator oculos suos in illum conjecit, statim secuti sunt illum cordis oculi, ut illi succurreret. T.13, C.1

6. *Sequere me.* Cognoscens Dominus Matthæum esse publicum usurarium, & scandalosum peccatorem, non inde tamen scandalum sumpsit ut eum expelleret: imo vero compassus est illi, cui mederetur. T.11, C.6

7. *Sequere me.* Vocatio hæc Matthæum non coëgit, sed incitavit illum: liberum ejus arbitrium non supplantavit: attamen fortiter traxit illum amicam inferens illi violentiam ut sequeretur: si hæc etenim ex parte Dei deficeret, tales nos sumus, ut illum minime sequeremur: & ne passum pedis progrederemur, ac Deo cœloque privaremur. T 6, C.1

8. *Surgens secutus est eum.* Nondum quomodocumque secutus est, sed eo modo ut numquam ad officium suum sit regressus. D. Petrus piscatum repetiit, non autem telonium Matthæus. Et ratio fuit: quia ex conversione D. Petri ad navim nullum emergebat inde periculum: cum non esset injustum officium: ex regressu vero Matthæi ad telonium, valde magnum; cum ministerium hoc passim ab omnibus reprobetur, ob malum ejus usum; quo movemur, peccatorum occasiones non ad tempus, sed tota vita fugiendas. T.10. C.6

10. *Quare cum publicanis, & peccatoribus manducatis?* Quasi dicat: Cum peccatoribus familiariter agitis, ergo illis compares esse vos oportet: proprietas hæc reproborum est justis defectus suos imponere. T 13, C.3

IN FESTO S. MICHAEL. ARCHANGELI.

Accesserunt Discipuli ad Iesum, &c. Matth. 18.

1. IN illa hora accesserunt Discipuli ad Iesum, dicentes: *Quis putas major est in regno cælorum.* S. Chrysost. Hom. 50. in Matth. *Humanum quid passi sunt Discipuli in illa hora, quando scilicet cæteris omnibus Petrum prætulit.* Cor eorum non ferebat alium sibi præferri, & quisque sibi primatum ambiebat, licet reliquos conculcando, & diminuendo, ambitiosis hoc insolitum. T.17, C.6.

2. *Quis putas major est in regno cœlorum*: Notat Origen. interrogationem hanc certo quodam modo bene propositam: cum à Christo hujus peterent solutionem; *In his autem imitatores Discipulorum esse debemus, si quando aliquid in nobis dubium quæritur, & non invenitur: ut cum omni consensu*

consensu accedamus ad Iesum, qui potens est illuminare corda hominum, ad intelligendam solutionem omnium quæstionum Manifestum etenim est, quod subtilissimus intellectus, adeo non illustratus, aberret. T 2.C.1.

3. *Major est in regno cælorum.* S. Chrysost. & Euthym. opinantur quod Apostoli se monstrarent viros egregios, & virtutis: quæ namque in quæstionem ventilabant, talia erant, quibus Deus meliora, & digniora non creavit: cœlum scilicet. Et ratio erat: cum enim Christo Domino comites essent adscripti splendori Paternæ gloriæ, terrena non desiderarunt, sed cœlestia: qui namque gustavit quam suavis sit Dominus, mundana omnia, in fastidium illi vertuntur: *Tu autem considera primum, quod nihil eorum, quæ sunt in terris, quærunt,* inquit D. Chrysost T.6 C.6.

4 *Nisi conversi fueritis, &c.* Discipuli mei (ita Christus) oportet vos nasci denuo, pueros fieri, humiles, inquam, sicut pueri. Divinus Magister docet nos quod humilitatis eminentia consistat in eo, ut quis magnus sit operibus, & in opinione parvus, atque in factis sublimioribus infimam præferat humilitatem. Hoc autem mysterium in eo comprehenditur, quod Ecclesia proponat Evangelium, quod agit de hominum ambitione, quando memoriam celebrat Angelorum, ut illos confundat exemplo tam humilium spirituum, qui cum creati sint in gratia, & beati, non dedignentur tamen ad terram descendere hominibus famulaturi, T.1.C 5.

5 *Quicumque humiliaverit se sicut parvulus iste.* Idem fuit illos per puerum illum, reprehendere ac respondere propositæ ab ipsis interrogationi, & dicere: qui fuerit hic in terris humilior, erit in cœlis sublimior: accrescit per gradus humilitatis ipsa dignitas: unde non dicit quod *erit*, sed *jam est* T 21.C.6.

6 *Qui susceperit parvulum in nomine meo, me suscipit.* Magni facit Deus beneficium quod humilibus confertur: quandoquidem ut obligationem statuat pietatem, benignitatem, & charitatem parvulis exhibitam, per id, quod docet nos opera charitatis bene ordinare T.5.C.2.

7. *Qui autem scandalizaverit, &c.* Qui proximo movet scandalum, non meretur inter homines vivere. Supposita hac doctrina, tenetur quisque ita vitam suam instituere, ut nedum Deo satisfaciat, sed etiam hominibus bonus appareat. T.15. C.1.

8. *Qui autem scandalizaverit, &c.* S Chrysost. & Euthym. dicunt, quod scandalizare hic non capiatur in propria significatione, sed dicere vult, malum facere. Et hoc fieri potest dupliciter, operibus vel verbis: nec videatur leve verborum esse scandalum: pijs etenim, & illustribus, nihil aliquem sic offendit, ac lingua detrahentis, T 15.C.5

9. *Expedit ei, &c.* Expedit lapide molari in profundo pelagi demergi, quam pusillum humilemque scandalizare. Ratio clara est (inquit D Hieron.) quia primum est pœna temporalis, solum corpus tangens: secundum est pœna æterna, culpæ supplicium: atque ex duobus malis eligendum est minus: minus autem malum est pœna corporis quam animæ D Hieron. *Expedit ei: quia multo melius est brevem recipere pœnam, quam æternis servari cruciatibus.* Porro contrarium est mundo commune: nec enim verentur homines culpæ malum committere: & pœnæ mala solummodo reformidant. T 17.C.5.

10. *Mola asinaria.* S.P. Chrysol. Serm. 27. in illud Luc 7 *Utilius est illi, &c.* Mysterium invenit, quod exemplum statuatur in mola asinaria magis quam in alia: & ait rationem esse, ut supplicium sit tanto severius, dum illi mortis est causa, quod alijs est vitæ: quandoquidem farinam molat qua nutriatur: *Ut hoc illum ad mortem trahat, quod illum trahere debuisset ad vitam* Quantus hic dolor, quosdam ibi perire, ubi alij salvantur! T.9.C.6.

IN FESTO S. HIERONYMI.

Vide in Festo S. Thomæ Aquinatis.

IN FESTO S. FRANCISCI.

Vide in Festo S. Matthiæ Apostoli.

IN FESTO S. LUCÆ.

Vide in Festo S. Marcii

IN FESTO UNDECIM MILLIUM VIRGINUM, ET MARTYRUM.

Simile est regnum cælorum decem Virginibus.
Matth. 25.

1. Simile est, &c. *quæ accipientes lampades suas, &c.* Dicit Salvator, quod omnes istæ Virgines, sive Christiani per illas denotati, exierunt cum lampadibus suis obviam Sponso. Et statim addit, quod *fatuæ non sumpserunt oleum secum.* Hoc est, non sufficiens lampadibus suis oleum, Orig, Fa-

tuæ autem acceperunt lampades, in primis quidem accensas, sed tantum oleum non acceperant, ut eis sufficeret usque ad finem. Defecit illis oleum, & in virtute elanguerunt, per quod perierunt: quia durante vita, non est in ea sistendum, donec ad gloriæ nuptias intromittamur, Tract. 7.C.1.

2. *Quæ accipientes lampades suas.* Valde proprie fides lampadi comparatur, cujus lux oleo fovetur, quia ipsa operibus charitatis conservatur; quæ si deficiant, lux ejus obscuratur. Et ad cœli portas, non vacuis clamatur lampadibus, sed oleo plenis: nec sola fides sufficit, qua ad Sponsi nuptias admittamur, si eam opera non comitentur. Quocirca dicit Imperfectus Homil. 51. *Fatuæ autem Virgines sunt, quæ fidem quidem Christi integram habent, opera autem justitiæ non habent*, T.16.C.6

3. *Exierunt obviam Sponso, & Sponsæ.* Itaque non hæserunt, usque dum Sponsus eo accederet, ubi ipsæ erant. sed quod venerit illas quæsiturus, ipsæ vero exierunt illum recepturæ. Habes hic descriptum salutis nostræ negotium. Deus vos quærit, & vos debetis exire ei obviam, Deus ex parte sua facit, & vos ex vestra facite, T 3 C.6

4. *Non sumpserunt oleum secum.* D. Salvianus dicit, certum est quod sumpserint aliquid, quandoquidem timerent, ne lampades suæ extinguerentur: sed cum non sumpserint, quod debebant, dicit de illis Dominus, quod nullum habuerint: quia in operibus charitatis, aliquem non facere quod potest, est nihil facere, T 12.C 4

5. *Prudentes verò acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus.* Notate adversativam *verò*: hoc est prudentes contrarium fecerunt fatuis: Salutare est documentum aliorum errores advertere, ut eos fugiamus, ijsque contrarium facere, ut salutis nostræ negotium afferamus, T.8.C.6

6. *Media nocte clamor factus est.* De repente venit Sponsus, & fatuas inopinato comprehendit: unde valde turbatæ fuerunt, quia lampades suas non paraverant: quamvis longum vitæ spatium ad hoc habuissent, deceptæ fuerunt. Hoc optimum bene moriendi consilium est, illico pœnitentiam agere, & tempestive saluti suæ consulere, sibique persuadere, quod præsens vitæ momentum, ejus possit esse postremum, Tract. 19.C.4.

7. *Date nobis de oleo vestro: Responderunt prudentes, &c.* Prudentes fatuis oleum negarunt: & meo judicio, justum fuit Dei judicium: quod qui vivens oleum secum non detulit, hoc illi in hora mortis deficiat: cum certum sit, quod hæc Echo sit vitæ, T.14, C.4

8. *Domine, Domine, aperi nobis. Nescio vos.* In vanum clamat ad portam, qui mortuàm defert lampadem: & velle de manu Dei sperare beneficia, quem obsequijs non devinxisti, manifestam declarat amentiam, Tract.14 C.1.

9. *Domine, Domine, aperi nobis. Nescio vos.* Notat Mendoza T. 2, in C 4, Reg. annot. 12, Sect 1, N. 17. quod illis non Sponsa sed Sponsus responderit: hoc est: non B. Virgo, sed Filius ejus infaustis illis, quibus hoc imputandum est, quod rejectæ fuerint: nam si quemadmodum ad illum recurrerint, sponsæ patrocinium implorassent, indubie receptæ fuissent, & finalem egissent pœnitentiam. *Unde in hoc etiam illæ virgines se fatuas prabuerunt: nam si quemadmodum Domine, Domine, inclamaverunt; ita inclamarent Domina, Domina, illam fortasse repulsam non paterentur: quia Mater misericordiæ filii justitiam temperaret*, T.19, C.3

10. *Amen dico vobis, Nescio vos.* Finem harum Virginum perpende, quam diversas habuerint sortes; prudentes ad cælestes Sponsi nuptias admittuntur: & ignorantes rejectæ, confusæ, repulsæ. Casus hic lachrymas extorquet. T.9, C.6

IN FESTO SS. APOST. SIM. ET JUDÆ.

Hæc mando vobis ut diligatis invicem.
Joan. 15.

1. HÆc *mando vobis ut diligatis invicem: si mundus vos odit* Prædicit illis divinus Magister, quod eos mundus odio sit habiturus & persecuturus: quos ad amorem & patientiam adhortatur: illis persuadens ut inimicis suis bona pro malis referant, quinimo idcirco quia mundus illos abominatur debent in amore præcellere: nam ut saluti suæ bene prospiciant, agere contrarium debent ei quod mundani faciunt, T.8, C.6

2. *Hæc mando vobis.* Christus præceptum hoc proponit eo modo, ut reddat illud admodum facile, etiam in eo quod difficile videtur, ut est diligere inimicos: ut enim vices nostras expendit, gravius nobis non imponit onus, quam ferre possumus: quidquid nobis injungit facile est & leve, T.18, C.4

3. *Hæc mando vobis, ut diligatis invicem.* Ut patienter ferre possint odium mundi, ad cujus tolerantiam statim illos adhortatur, amorem præcipit; hoc etenim dura reddit suavia: patientia namque sigillum est amoris, T 21, C.4.

4. *Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio*

odio habuit. Hortatur illos Christus, ut in gravioribus mundi persecutionibus, considerent quam sæva mundus illum tyrannide persequatur: quandoquidem non destiterit, donec illum crucifixisset: ut exemplo suo animet ipsos ad patientiam: ut dicit D Bern. relatus à D. Tho. Ser. hujus diei. *Considerabitis dolores Domini nostri, & levius dolores vestros portabitis*: nec enim dubitamus: quin amici servique Dei ex consideratione Christi crucifixi, leniantur in adversitatibus quas patiuntur, T.22 C. 6.

5. *Si mundus vos odit, &c*. Non ait vos oderit & vos illum oderitis: quia per mundum hic intelligit homines: nam si per mundum intelligat peccatorem & animarum nostrarum hostem, permittit nobis ut illum odio habeamus, T.2, C.3

6 *Si mundus vos odit*. Non vobis arduum sit amare, persecutionem odiumque patientibus: etenim in persecutione purificatur amor, & passio dilectionis est testimonium, T.21. C.4

7. *Scitote quia me priorem vobis odio habuit*. Exemplum à me sumite: eum enim sim filius Dei, persecutionem ab hominibus toleravi: & ea non obstante eorum fui benefactor. Hoc autem scitote, quod si me imitati fueritis, vestros diligentes offensores, eritis & meæ divinatis participes. T.2, C. 6

8. *Si opera non fecissem, quæ nemo alius fecit, &c. nunc autem & viderunt & oderunt me* Quod me persequantur tot à me receptis beneficijs, circumstātia hæc peccatum eorum aggravat, & severiori dignos reddit supplicio, T.17, C.3,

9. *Nunc autem excusationem non habent de peccato* S. August. *Adventus enim ejus quantum credentibus salutaris, tantum non credentibus exitialis factus est*. Quis non doleat, quod idem Salvatoris adventus quosdam de peccato liberaverit, alijs occasio peccati fuerit: & nonnulli pereant, ubi alij salvantur, T.9 C.6

10. *Quia odio habueritis me gratis* Non ait Dominus: amant bonum, quamvis nec hoc faciant: sed præterquam quod hoc non faciant, illud odiunt, in quo cogitatione peccarunt, T.17, C.2.

IN FESTO OMNIUM SANCTORUM.

Videns Iesus turbas ascendit in montem. Matth. 5.

1. A*Scendit in montem*. S Chrysost. *Per hoc autem quod non in civitate & foro, sed in monte, & solitudine sedet, erudivit nos nihil ad ostentationem facere & à tumultibus discedere*. Docet nos Salvator suo secessu, ut si de rebus cœlestibus velimus agere, virtutisque operibus vacare, solitudinem eligamus, ne mundus oculorum fascino nos inquinet, T.1.C.4

2. *Aperiens os suum docebat eos*, S. Chrysost. *Vt discas quoniam tunc quidem docebat os aperiens in loquendo: nunc autem vocem quæ est ab operibus emittens*: Et necessario efficax esse debebat ea doctrina, quam bona exempla præcedebant, Tract. 4. C 2: Tract. 6. Consid 5.

3. *Beati pauperes. Beati mites*. Salvator præmium appendit, virtutis sectatoribus. Ut nos ad virtutis exercitium animet. T.24 C 5.

4. *Beati pauperes*. Mundus nobis suas proponit beatitudines: Christus quoque suas proponit: non hoc tamen descrimine: quod mundus beatificet delicias, divitias, &c. Christus vero paupertatem afflictiones, &c. Quo movemur nobis loquendum & agendum contrarium ijs quæ reprobi loquuntur vel agunt: ut nostræ saluti prospiciamus. T. 8. Consid. 6 Tract. 2. Consid. 2.

5. *Beati pauperes spiritu*. S. Chrysost. legit. *Beati humiles spiritu*. Intelligit Sanctus hic per pauperes, eos qui voluntarie se humiliant, & de istis affirmat Christus quod Reges futuri sint: *Quoniam ipsorum est regnum cœlorum*. Sit igitur manifesta veritas, quod nullus unquam per exercitium humilitatis quidquam amiserit: imo vero ad sublimiorem ascenderit dignitatem. *Quia proprium est* (addit S. Chrysost) *ut qui se humiliat exaltetur*, T. 21. C. 6.

6. *Quoniam ipsorum est regnum cœlorum*. Non eis ait Redemptor, ipsorum erit regnum cœlorum: sed jam in præsenti, ipsorum est: quasi gloriam statuat in ejus meritis. Videtur velle Dominus ut non intelligatur quod illos extollens exerceat liberalitatem, sed solvat debitum, T.11 C.1

7 *Ipsorum est regnum cœlorum*. Quomodo ipsorum est regnum cœlorum, si proprium sit Christo, eique soli ex justitia debitum: Ratio est, quia nec in regno cœlorū, nec in regno terreno quidquam aliud prætendit Christus, quam suorum salutem & bonum: & consequenter tunc verum se Regem æstimat, quando ipsi cum eo regnant, T. 14. C.5.

8. *Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram*. Cum cælo amplecti terram viventium, & nolle quidquam de mundo, medium est hoc efficacissimum, ut quieti, & ab omni contentione liberi vivamus. S. August. *Rixentur immites & dimicent pro terrenis, & temporalibus rebus; sed beati mites quoniam ipsi possidebunt terram, illam, inquam, terram, de qua in Psalmo dicitur*

dicitur: Portio mea in terra viventium. Hæc ratio fuit ob quam D. Petrus noluerit de monte descendere, se vidẽs in atrijs terræ viventium. T 6. C. 6

9. *Beati qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur.* S. Hilar. *Lugentes enim hic dicuntur, non orbitrantes, aut contumelias, aut damna mœrentes, sed peccata vetera flentes* Tantummodo lachrimis pro peccatis effusis promittitur hic consolatio; hæ namque solæ utiliter impenduntur, T 20, C. 5.

10. *Beati qui lugent.* S. Ambros. in Luc. *Cum hoc feceris, ut scilicet sis pauper, &c Memento, quia peccatores, luge peccata.* Quamdiu in hac valle lachrimarum vivimus, etiam perfectissimi, habemus quod lugeamus, quod in vita nostra corrigamus, & in operibus purificemus, T. 16. C. 1

11. *Beati qui lugent* Hoc intellige de viatoribus: ut enim lachrimæ Deo sint acceptæ, & præmium accipiant tota vita durent, & non pro tempore tantum, T. 20. C. 6.

12. *Beati qui esuriunt & sitiunt justitiam.* S. Hieron. *Non nobis sufficit velle justitiam, nisi justitia patiamur famem: ut sub hoc exemplo numquam nos satis justos, sed semper esurire justitiæ opera intelligamus.* In virtute non sistendum, sed semper progrediendum, donec ad portum gloriæ pervenerimus, T. 7. C. 1.

13. *Beati qui esuriunt.* Qui famet & sitit, sibi famet & sitit, non autem alteri: virtutem quisque sibi procuret, nec sollicitus sit ut eam alij habeant, sui oblitus, T. 11. C. 2 T. 13. C. 4.

14. *Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur,* S August. *Beatos autem dicit esse, qui subveniunt miseris: quoniam eis ita rependitur, ut de miseria liberentur;* Magna sunt viri misericordis lucra, ob quæ Deus illi sancto fœnora rependit, T. 22. C. 6.

15. *Beati qui persecutionem patiuntur.* Tunc Deo servire incipimus, quando ejus gratiâ potimur: unde solos illos reputemus vitæ dies, quibus passi sumus, T. 5. C. 1.

16. *Gaudete & exultate* Duplici gaudio fruentur justi in cœlo, uno gloriæ propriæ; & altero sociorum, T. 13. C. 3

IN FESTO S. MARTINI EPISCOPI ET CONFESSORIS.

Nemo accendit lucernam. Luc. 11.

1. NEmo *accendit lucernam.* S. Cyrillus: *Dicebant Iudæi Dominum exercere miracula non propter fidem, sed propter applausus videntium. Reprobat igitur præsentem calumniam, inducens exemplum lucernæ, cum dicit: Nemo accendit, &c.* Quæ non accenditur ut abscondatur, sed ut ingredientes egredientesque illuminet, utque totus eum videat. Non sufficit ut justissimus coram Deo: sed expedit similiter ut luceat fama nostra coram hominibus, T 15. C. 1.

2. *Nemo accendit lucernam* Christus lucernæ ardenti se comparat) expunctis ejus imperfectionibus) & Prælatos Ecclesiæ, ut notat S. Gregor. Naziansᷓ *Ecclesiæ lucerna est Prælatus.* Quia sicut illa liquefit, & dissolvitur ut omnes illuminet: ita Principes oportet ut se consumant, & impendant, ut subditis suis se communicent & benefaciant ad imitationem Christi, qui sibi minime pepercit ut omnibus prodesset, T. 17. C 6.

3. *Nemo accendit lucernam.* Lucerna accensa, & in sublimi collocata, quam primum ardere incipit & illuminare, descendit & minuitur. Tales esse debent luminaria Ecclesiæ, Principes ac Prælati illam gubernantes: ut quantò Deus altius illos extollit, suisque donis nobilitat, tantò descendant humilius, T. 1. C. 5.

4. *Nemo accendit lucernam.* Si cum gravioribus Interpretibus hæc verbâ velimus de Discipulis intelligere, notandum est, quod Christus qui prius illos vocaverat lumen mundi: *Vos estis lux mundi:* statim moderetur, vocetque lumen lucernæ: *Nemo accendit lucernam,* quia lux cæli nullum habet defectum, lux vero lucernæ mucum generat, & emunctione opus est Non est quod loquamur de hominibus, quamvis admodum justis: habent enim quod emendent & expoliant, T. 16. C 1.

5. *Neque sub modio.* Non vacat mysterio quod Dominus mentionem hic faciat modij: quod si confirmare voluerimus ejus dictum; dicemus rationem esse: quod qui spiritu Dei aguntur, nullam noverint benefaciendi mensuram. T. 7. C. 1.

6. *Sed super candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen videant; totusque mundus illud conspiciat.* Beda apud Tolet. Annot 78. *Quia dixerat Christus se non daturum signum, nisi Iona incredulis: subdit se non denegaturum fidelibus, sed lumen lucis sua divinitatis eis daturum promittens: quia lucerna est succensa posita super candelabrum.* Signa dat fidelibus, quia scit quod & illis proficient: & negat incredulis: ne sint eis gravioris occasio damnationis. T. 4. C. 6.

7. *Vt qui ingrediuntur lumen videant.* Hoc est: ut populus in Prælato videat lumen virtutis, & nequaquã tenebras peccatorum: & tunc libenter

ter audientur, quando prælucent operibus, T.6. c.5

8. *Lucerna corporis tui est oculus tuus.* Per lucernam corporis intelligunt S.Chrysost. & S.Hier. intellectum: Hæc debet accendi, ut opera sint clara & formosa: si namque tenebris obscuretur, etiam actiones necessario contrahent caliginem. Et ita debemus à Deo petere, ut intellectum nostrum luce divinæ suæ gratiæ illuminet: si namque illa defecerit, indubitanter in mille prolabemur errores, T.2, C 1

9. *Si oculus tuus fuerit simplex.* Quasi dicat. Si Prælati & Superiores qui sunt oculi Reipublicæ bene sint dispositi, nec affectus habeant, quibus visus eorum perturbetur, totum corpus erit lucidum; verumtamen, hi aliquo modo obtenebrentur, totum corpus indubiè tenebrosum erit, T.17 C.1.

IN FESTO S. DIDACI CONFESSORIS.

Vide in Festo S.Michaëlis.

IN FESTO PRÆSENTATIONIS B. VIRGINIS.

Vide in Festo Nivium.

IN FESTO S. CATHARINÆ VIRG. ET MARTYRIS.

Vide in Festo undecim millium Virginum.

IN FESTO S. ANDREÆ APOSTOLI.

Ambulans Iesus juxta mare. Matth.4.

1. AMbulans, &c. *Prædicatores enim vocat ad ambulandum*: ait Hugo Card. Magni namque momenti est, si Prælatus vel Princeps subditis suis præsens assistat. T.24, C.3

2. *Mittentes rete in mare: erant enim piscatores.* Dominus prædicatores veritatis non adscivit sibi sapientes, nec mundi Primates, sed humiles piscatores: veritas etenim parvulis magis convenit & humilibus, quam magnatibus & superbis, T.15 c.6.

3. *Piscatores hominum.* Piscatores vocat, quos Apostolos & Ecclesiæ suæ Prælatos consecrat; Ut in sublimi gradu meminerint originis suæ vilioris nec inaniter superbiant, dum se considerant esse quod non fuerunt. T.1.C.5

4. *Piscatores hominum.* Facit eos piscatores, juxta naturalem sibi conditionem: Deus inclinationi nostræ se conformat, ut salvet nos, T.11, c. 4.

5. *Venite post me.* Servi semper sequantur Dominos suos: & hi non debent ab illis gubernari: talis etenim non esset Republica Christi, sed diabolica tyrannis, T.12, C.5

6. *Venite post me.* Si Deus nos minimè vocaret, imo manuduceret ad cælum: ne fatigaremus nos, ne passum quidem pedis progrederentur, ut illud assequeremur, T 6. C.1.

7 *Venite post me*: non tam corporis gressibus, quam mentis affectibus: ita D.P.Chrysol. ad illa verba: *Et ipse ibat cum illis*, T 4.C.1.*per totam.*

6. *Faciam vos fieri*: Et non vosipsos vos facietis: nec enim hic est jugum hominis: ad honores etenim non eundum, sed trahi oportet. T.7, C.5.

9 *Continuo relictis retibus.* Conversio procrastinanda non est quandoquidem aliud non habeamus tempus, quam præsens, & nesciamus an ad futurum venturi simus, T.19, C 4

10, *Relictis retibus.* Vocat illos Auctor vitæ, & illi omnia quæ possident, relinquunt, & plura faciunt, quam rogentur, & merito: nam ad perfectiora aspirandum, ut saltem boni asinus Christiani, T.2.C.5

11 *Relictis retibus.* Omnia relinquunt, & tantum ejus sequelæ recordantur. Qui Christum videre dignus fuerit, & suavissima ejus præsentia gaudere, nihil amplius de mundo desiderat, T.6.C.6

IN FESTO S. NICOLAI EPISCOPI.

Homo quidam peregre proficiscens. Matth.25.

1. HOmo quidam. Cum Deus sit magnus, tamen parvum se vocat hominem: quo nos instruit ut in maximis dignitatibus profundam servemus humilitatem, T.1.C.5.

2. *Homo quidam.* Non se manifestat tamquam Deum, sed velut hominem: ut ex illo discamus quæ gloriosa sunt, tegere, & infirma propalare, T.6.C.3

3. *Peregre proficiscens.* Christus mundum habuit ut patriam: cælum autem ut exilium: in qua amoris ejus emicat excellentia, T.21, C.1.

4. Peregrinus est qui nullibi fixam habet sedem: ita Dominus noster in quantum homo, quidquid gaudii consecutus est, inconstans fuit. D. Thom. *Praponitur peregrinus quasi homo, non sicut filius Dei.* T.18, C.5

5. *Tradidit bona.* In initio dividit bona sua, & postmodum in carcerem tradit, ut inter amorem vivamus & timorem: & si fiducia qua nobis fidit, nos animet, severitas qua rationem exigit, nos refrænet, T.8 C.1.

6. *Vni dedit, &c.* Deus talenta patitur, nos industriam adferimus: salus etenim nostræ negotium, contractus quidam est societatis, T.13, C.6.

7. *Qui quinque talenta acceperat, alia quinque lucratus est, similiter & qui quinque acceperat, &c.* Singuli tantum lucrati sunt, quantum illis Dominus dedit, Deus à nobis ultra vires non requirit, sed talentis conformem exigit usuram: *Pro accipientium viribus*, inquit D. Hieronymus T.18, C 4

8. *Suprà pauca fuisti fidelis.* D. Hieronymus: *Quia omnia qua in præsenti habemus, licet magna videantur, & plurima, tamen comparatione futurorum parva, & pauca sunt.* In consideratione bonorum æternorum, hæc caduca omnia, & peritura, nulla sunt. T.1. C.6.

9. *Accedens autem & qui unum talentum accepit, ait: Domine, scio, quia homo durus es, &c.* Nulla dari potest gravior amentia, quàm quod homo querelas deponat, cum Deus sit pars læsa. D. Hieronymus: *Qui debuit simpliciter inertiam confiteri, & orare Patremfamilias, è converso calumniatur,* T.16, C.5.

10. T*ollite ab eo talentum.* Talentum vocat bona cœlestia, Deus nos ducit naturæ nostræ conformiter, seque illi inclinat, ut salvet nos, T.11, C.4

11. *Intra in gaudium: Mittite eum in tenebras.* Quosdam cœlo, quosdam inferno. Lugete, quod aliqui pereant, ubi salvantur alii. T.9. C.6.

12 Hoc gravissimum fuit servi hujus malum, qui talentum non expendit quod sibi in eo quod fecerat, beneplacuerit, ac si rem optimam fecisset. S Hieronymus: *Et dicit se prudenti fecisse consilio.* Peccare, & sibi congratulari supremus est nequitiæ gradus. T.15, C.4

IN FESTO CONCEPTIONIS B. VIRGINIS.

Vide in Festo ejus Nativitatis.

IN FESTO S. LUCIÆ VIRG. ET MARTYRIS.

Vide in Festo S. Annæ.

IN FESTO EXPECTATIONIS PARTUS B. VIRGINIS.

Vide in Festo Annuntiationis.

IN FESTO S. THOMÆ APOSTOLI.

Thomas autem non erat cum eis. Joan. 20.

1. THomas *autem non erat cum eis.* Singularitas semper fuit perniciosa, & Deo exosa, Ex D. Bernardo. T 1. C.3

2. *Dixerunt alii Discipuli: Vidimus Dominum* Condemnat Evangelista Thomam non credentem Apostolis Resurrectionis Dominicæ testibus, sed nec ei quod Dominus ante mortem suam illi cæterisque dixerat: quo intelligimus Dominum gravius tulisse injuriam factam Apostolis, quàm offensam in se commissam. T 10. C.5.

3 *Nisi videro.* Erravit Thomas dum videre vult, ut credat; divina namque mysteria credere nos oportet, ut intelligamus. T.4 C 4.

4. *Et post dies octo venit Iesus.* Ex amore erga Thomam incredulum, venit iterum Jesus, quia fidelem eum fuerat expertus tempore præterito, quando reliquos hortatus est: *Eamus & moriamur cum eo.* Eum non ex parte, sed totum expendit. T.13. C.2.

5. *Et post dies octo.* Nota quanti referat subditis præsentia superioris: quandoquidem per illam ruinas instauret. T 24 C 3.

6. *Et post dies octo.* Observat D Chrysost quod Christus in omni statu idem ipse semper maneat, nam eadem benignitate quærit illos jam redivivus ut subveniat, qua quæsierat adhuc mortalis. Filii Adam hoc nequaquam faciunt. T 24. C.2.

7. *Deinde dicit Thoma. Non expectabat à Thoma interrogari*: ita D. Chrysost. si namque noverat infirmi-

firmitatem, quamobrem expectaret, donec rogaretur à Thoma? Ipse prior adest Thomam erecturus: atque in hoc consistit summa charitatis. T.5.C.3.

8 *Dominus meus & Deus meus.* Quando Dominus ita se demittit, ab immortali & glorioso statu quasi degenerans, tunc Thomas eum proclamat Dominum ac Deum suum: quo significatur neminem ex humilitate humiliari, sed potius exaltari. T.21.C 6.

9. *Cognosce loca clavorum.* Sacrorum vulnerum cicatrices signaque Dominus servavit, inquit D. Chrysost. *ut discerent quod ipse erat, qui crucifixus fuerat*: ostendens hoc maximopere gloriam suam æstimare, quod illam pretio vulnerum obtinuisset. T.23 C.1.

10. Notandum quoque cum D. P. Chrysol. quod Redemptor noster voluerit ut Thomas aliquo modo passionem suam renovaret: quo declaravit, quod non minus unicam animam, quam omnes diligat: quandoquidem quod pro omnibus, pro unica faciat. T.24 C 1.

IN FESTO NATIVITATIS D. N. JESU CHRISTI.

Ego Evangelizo vobis gaudium magnum. Luc. 2.

1. Ecce *evangelizo vobis gaudium magnum.* Accurrant Angeli de cælo hominibus congratulaturi ipso Natalis Domini die, eorum lucrum, & gaudium quasi proprium æstimantes. T 23.C.3.

2 *Vobis*: vobis simplicibus pastoribus optimæ viris intentionis. S Chrysost. *Nam autem Angelus ivit Hierosolymam, non requisivit Scribas & Pharisæos*, non Doctores quibus divinam communicaret lucem. *Et claritas Dei circumfulsit illos.* Et idcirco Salvatorem non receperunt. *Et qui non receperunt illum*: etenim quantumvis sublimis sit hominis concursus, Dei lumine privatus, aberrat. T.2.C 1.

3. *Natus est vobis hodie Salvator.* Ut omnes salvet divinus hic nascitur infans: unde nemo non doleat, quosdam ibi damnari, ubi alii salvantur. T.9 C 6.

4. *Natus est vobis hodie Salvator.* Nativitatem Domini vocat Angelus *Gaudium magnum*: quia usque ad adventum Christi in mundum, nulla erat lætitia: cum homines implexi essent peccatis; sed quam primum venit Redemptor, qui tyrannicum ab eis jugum auferret jam possunt debentque exultare. T 24 C.4

5 Gaudium illud omni populo futurum prædicit, *Quod erit omni populo.* Non satis erat Angelo dixisse quod illis Salvator veniret, aut tantum Hebræis; quia nulla datur aut salus aut gloria perfecta, quæ multis non communicatur. T.6.C.4.

6. *Natus est vobis Salvator.* Non venit ut proprio labore seipsum salvaret ut alii mundi salvatores, sed ut proprii sanguinis impendio nos redimeret T.1, C.6.

7. *Qui est Christus Dominus* Duplici nomine puerum natum appellat Angelus, ait D. Tho. *Quorum primum, id est, Salvator, est actionis, alterum autem Majestatis*: ut si ratione prioris illum amare teneamus, nunc ratione posterioris, timeamus: & inter amorem & metum viventes dignius ejus Nataliria celebremus. T. 8 C 1.

8. *Et hoc vobis signum: invenietis infantem* Pastoribus humilibus & egenis signa dat humilitatis & paupertatis: utpote statui eorum & conditioni magis conformi ut fidelius propositæ credant veritati T 11 C 4.

9. *Et claritas Dei circumfulsit illos.* Notat D. Ambros. quod dum humilitas præsepii demonstratur, majestas clarius effulgeat, & montes ut cœlum luce, & splendore collustrentur: *Ex utero funditur, sed coruscat è cælo, terreno in diversorio jacet, sed cœlesti lumine viget.* Quo constet, quod nedum aliquid non amiserit ex humilitate: imo vero magnam acquisiverit majestatem. T 21. C.6.

10 *Transeamus usque Bethlehem* Ita Pastores. Non dicunt, ut notat Divus Bernardus Sermone tertio de Nativitate: *Pertranseamus Bethlehem*: cum enim ibi lateat mundi Salvator, quid ultra quærimus, quid appetimus? cum enim anima ad Deum accesserit, non est quod ultra desideret, aut investiget. T 6 C.6.

11. *Et invenerunt Mariam & Ioseph, & infantem positum in præsepio.* Subtiliter advertit hic S Bern. serm *de verb Apost. Signum magnum*, quod prima omnium in stabulo Pastoribus occurrat B. Virgo. *Numquid non ab initio primum venisse Pastores, & primum omnium Mariam invenisse leguntur? Invenerunt, ait Evangelista, Mariam & Ioseph & infantem positum in præsepio*, quo significetur, quod per illum homines licet peccatores: ingressum ad Deum sint habituri. T.19. C.3.

IN FESTO S. STEPHANI PROTOMARTYRIS.

Ecce ego mitto ad vos. Matth. 23.

1. *ECce ego mitto ad vos Prophetas.* Ipse Deus occasionibus patiendi nos objicit: unde injuste contra persecutores nostros expostulamus: quandoquidem non sint nisi voluntatis executores: etenim hoc ita disponit ad majus nostrum meritum. *T.2 C.4.*

2. *Mitto ad vos.* Non opus est vim inferre Dei servis, ut ejus amore patiantur: ipsi namque ad ejus imitationem occasiones quærunt patiendi. *T.7 C.2.*

3. *Prophetas, & Sapientes, & Scribas*: Non satis est dicere, sanctos, cur additur sapientes & scribas? quia sapientiores ad majorem tenentur patientiam *T.21, C.2.*

4. *Persequimini de civitate in civitatem.* Non sufficiebat eis, si persequerentur eos & affligerent in propriis regionibus: sed res eos de una ad alia insequebantur, ut in eis furorem suum exequerentur. Hæc circumstantia peccatum aggravat: cum subitaneæ non essent, sed præmeditatæ eorum tyrannides. *T.17. C.2.*

5. *Vt veniat super vos omnis sanguis justus.* Ostendit Christus eorum peccata causam esse suarum calamitatum, suisque criminibus imputandum quidquid paterentur. Idem significat: *Relinquetur vobis domus vestra deserta,* (ut vocat S. Chrysost.) nec enim Dominus notare se vult ut ruinæ ipsorum causam. *T.8. C 3.*

6. *Vt veniat super vos.* Notat D. Chrysost. *Non imputat illis sua mortis peccatum: imputat autem illis mortem Apostolorum, cæterorumque Sanctorum.* Et ratio est; *Nam benigni, & justi judicis est, suas injurias contemnere.* Proprias dissimulat injurias; servorum vero suorum punit: qui has utique molestius fert quam suas. *T 10. C 5.*

7. *Vsque ad sanguinem Zacharia. Zacharias,* inquit Origenes, *interpretatur memoria Dei*: unde Dominus non sine mysterio Prophetam hunc singulariter nominavit: qui denotat memoriam Dei, quasi significans, quantum sit crimen Deum offendere, dum ejus si memoria, & quantum ei debeamus. *T.17 C.3.*

8. *Hierusalem, Hierusalem, qua occidis Prophetas.* S. Chrysost. *Hac autem duplicatio miserentis est, & valde diligentis.* Ratio est: quia Christus recordabatur, cui omnia erant præsentia, stragis illius quam Romani civitati erant illaturi: cujus consideratione cor ejus pia commiseratione movebatur. Proprietas hæc est justorum, aliena mala non attendite ad offendiculum, sed ad compassionem. *T.11 C.6.*

9. *Qua occidis & lapidas.* S. Chrysost. *Non dicit: occidisti, aut lapidisti, sed occidis & lapidas: id est, hoc quasi propriam & naturalem consuetudinem habes, ut occidas, & lapides Sanctos.* Malitia tibi quasi naturalis est: unde nulla spes datur emendationis. *T.14 C.5.*

10. *Et noluisti.* S. August. expendit quod Christus dicit, quod voluerit illos convertere, & noluerint. An non posset licet illi nollent? *Vbi est autem illa omnipotentia, qua in cælo, & in terra, omnia quacumque voluit, fecit?* Huic respondet: idem non est in negotio salvationis: ut enim est contractus quidam societatis, duæ requiruntur voluntates, divina & humana. *T.13, C.6.*

IN FESTO S. JOANNIS EVANG.

Dixit Iesus Petro: sequere me. Joan. 21.

1. *SEquere me.* Occasionem attendo, qua dixit Petro Jesus, ut sequeretur per mortem Crucis ita namque S. August. explicat hanc sequelam, quod fuit, cum dixisset illi, quod pateretur jam senex manibus aliorum. *Cum autem senueris, &c.* Itaque post tot annos obsequiorum Dei, quibus Apostolus servierat, vitamque triverat, vult Dominus ut ejus passionem imitetur: quemadmodum enim in actu Martyrii potissimum emicat perfectio charitatis, ita vult Dominus, ut tanto ferventius illum diligat, quanto illum dilexerat, tantoque amor sit ejus ardentior, quanto fuerit antiquior. Hoc est, *Et cum hoc dixisset, dixit ei, Sequere me* *T.21. C.5.*

2. *Sequere me.* Cum ita sit, quod reliqui Discipuli martyrium quoque pro Christo essent subituri: cur verba hæc Petro singulariter dicta fuerunt? Respondet S. August. *Quia non solum mortem, sed mortem Christi expertus est.* Placet solutio: sed occurrit circumstantia in morte S. Petri, in qua multum similis est morti Salvatoris, quod hæc contigerit postquam tantam gratiam recepisset: jam in monte gloriæ spectator gloriæ: jam propter confessionem dictus beatus, jam Princeps Ecclesiæ, & Pastor Deus universalis institutus. Et nemo negat, quin gravissimum sit tormenti genus,

enus, tolerare pœnas, post adeptas glorias, ut alvatori nostro contigit. *T.18 C 6.*

3. *Sequere me.* In Petro fidelibus omnibus loquebatur, seque crucifixum proponit, ut ejus exemplo pati non recusent Magna est potentia magnaque virtus Crucis Salvatoris, magnosque in nobis operatur effectus. *T 22.C.6.*

4 *Sequere me.* Euge age, sequere me, in cruce moriens. Quam apte sibi manus dant esse Pastorem & mori pro grege suo, pro ut Salvator fecit. *T 17.C 6.*

Ubi nonnulli leguntur discursus ad hujus argumenti probationem.

5 *Sequere me.* Non illi hoc ait divinus Magister quando mortem Crucis ab eo conabatur avertere: *Absit à te Domine, non erit tibi hoc:* Quia Petrus imperfectus tunc erat & languidus: & mortem tantum audiens animi patitur deliquium: sed nunc animosior est & fortior: aspectus etenim Christi crucifixi tribulationes valde dulcorat, quas ad ejus imitationem patimur. *T.22.C.6.*

6. *Conversus Petrus vidit illum discipulum, &c.* Merito de se dicere poterat S. Joannes quod ipse diligeret Jesum quoque: & tantum dicit, quod Dominus illum amaret. Optima praxis, quâ nova consequamur beneficia, dum merita nulla nostra proferimus, nisi tantum recepta beneficia *T.14. C.2.*

7. *Qui recubuit in cœna super pectus ejus, & dixit: Domine quis tradet te?* Et noluit D. Petrus, qui longus aberat, quæstionem Domino proponere: cum enim jam esset Prælatus, ovium suarum honori consulebat: nec voluit ut ejus manifesta fieret. *T.7.C.3.*

8. *Domine, hic autem quid?* D Chrysost. *Qui in cœna non audebat interrogare, sed Ioanni interrogationem commisit, huic & præpositura fratrum credita est: & non solum non committit alteri interrogare, quæ ad ipsum pertinent. sed de reliquo ipse pro aliis Magistrum interrogat.* Ita per pœnitentiam promovetur, ac si non peccasset. *T.20 C 3.*

9. *Quid ad te? Tu me sequere.* S. Chrysost. *Opus tibi commissum attende & perfice: hunc vero si voluero manere hic quid ad te?* Servi sphæram suam non excedant, nec velint Domini sui cordis secreta scrutari. *T.12.C 3.*

18. *Sic eum volo manere.* Indicat Christus ita Theophilac) quod Evangelista non moreretur, nisi in fine mundi, quodque tunc martyrio coronaretur: *Volo eum manere, id est, vivere usque ad mundi finem, & tunc pro me patietur martyrium.* Et idcirco dicit hic Author, quod S. Joannes vivit certo quodam loco soli Deo cognito constitutus, ut sit secundi adventus Redemptoris Præcursor: & tunc per Anti-Christum martyrio afficietur. Supposita hæc doctrina in probabili Joannes absens a Jesu gravissimum tolerat martyrium *T.21.C.6.*

IN FESTO SS. INNOCENTIUM.

Surgite, & accipe puerum. Matth 2.

1. SUrge, *& accipe puerum, &c.* Mandat Angelus Joseph, *fuge in Ægyptum, & esto ibi usq; dum dicam tibi.* Ita fecit Joseph conformavitque se vadens, & rediens divinæ voluntati. Et idem faciunt veri Dei servi: hanc etenim sibi suarum actionum regulam præstituunt. *T.4.C 3*

2. *Surge, & accipe puerum, & matrem ejus.* Tantillo tempore, tanta mutatio? Modo Reges eum adorant, & continuo discedit exul? Ita Deus decrevit ut plura pateretur, cum certum sit, pœnas transactis lætis, esse graviore. *T.18. C.1.*

3. *Surge, & accipe puerum, & matrem ejus.* Heri à Pastoribus, & Principibus Orientis humili colitur submissione, & reverentia, & hodie ut peregrinus ejicitur? Utique. Ut in seipso, velut homine mundanæ gloriæ doceret instabilitatem: cum nec illi fuerit fidelis, & constans. *T.18. C.5.*

4. *Futurum est enim, ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum.* Rex cœli proprii sanguinis pretio salutem subditorum suorum meditatur: terræ vero Reges subditorum sanguine suæ student conservationi *T.16.C.6. T.24.C.6.*

5. *Futurum est enim, &c.* S. Augustin *Putabat enim infelix tyrannus Salvatoris adventu, regali se solio detrudendum: sed non ita est: non enim ad hoc venit Christus, ut alienam gloriam invaderet, sed ut suam donaret.* Ut neminem bonis spoliaret, sed ut sua communicaret. *T.18 C.3.*

6. *Futurum est enim, &c.* S. Chrysostom. ad mores trahens hanc Herodis persecutionem, ait: *Ut si tu incipiens alicui spirituali rei deservire, videris te tribulari, non turberis: sed omnia viriliter feras, hoc habens exemplum:* idem etenim est virtutis initium ponere, & hostem contra nos conspirare, quos à proposito divertat. *T.3.C.1.*

7. *Ad perdendum eum.* Non quærebat Herodes puerum, ut inveniret, sed perderet. Ita multi Christiani illum invenientes, iterum perdunt: & relin-

relinquentes felicem gratiæ statum, iterum ad peccata relabuntur. *T.* 9 *C.* 1. & 2.

8 *Qui consurgens accepit puerum, &c.* Multa hic de successu Domini SS. Doctores adferunt. D. Hilarius opinatur, quod apud extraneos refugium quæsierit, quia apud suos nullum inveniebat: ex suorum ruina contristatus solamen accipit ex aliorum incremento: *Iam enim post Iudæorum institutionem, Iudæam relinquens ignoranti sæculo colendus infertur. T.* 19 *C.* 6.

9. Item dici potest, hic significari, quod in domo Dei nullæ soleant esse vacuæ sedes: sed quam primum uni aufertur gratia, quia illam non meretur, alteri traditur qua proficit. *T.* 8. *C.* 4.

10. *Tunc Herodes, &c. usque in Bethlehem.* Tyrannus sanguinis pretio regnum sibi conservare studuit. E contra Rex cœli proprium effundit sanguinem, ut hominibus succurrat. *T.* 17 *c.* 6. *T.* 24 *C.* 6.

11. *Tunc impletum est quod dictum est per Hieremiam Prophetam, dicentem: Vox in Rama, &c.* D. August & D Hieron. volunt mysticas hasce lachrymas pro filiis fusas: nec enim martyrium merebantur: quia forte mortui erant in statu damnationis: *Sive quod eos in æternum morituros existimaret.* Et merito Rachel à lachrymis non desistit: quæ namque pro peccatis effunduntur, non ad tempus, sed tota vita durare debent. T. 20. C. 6.

Advertat Indicis hujus Lector plurimas Patrum sententias hîc adductas desumptas esse ex Catena Aurea Angelici Doctoris S. THOMÆ.

F I N I S.

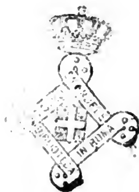

FINE